नं. — ४१६१

ग्रं. नाम. शिवार्चन चन्द्रिका

कर्ता. श्रीनिवास भट्टः

पत्र सं.– ४६० सं. x

विषय. तन्त्रम्. x

✓

शिवार्चनचंद्रिका

४५७१

4961

Complete

470 Net. 471

Doubled # 17, 39, 167, 449

Combined # 37/38, 75/76, 143/144

143

नं० ४९६२

वल्ला तंत्र ९

श्यावार्चनचंद्रिका

श्लोकसंख्या २१५८.

पत्र ४७.

शि॰
वा॰ च॰
१

ॐ श्रीगणेशाय नमः ॐ श्रीगुरुभ्यो नमः ॐ श्रीपरदेवतायै नमः ॐ श्रीमत्सिन्धुरास्यशाखिशाकलधरवधूनीवासिरामं
हानाङ्घ्रिःसिक्तगण्डस्थलदलितकलभावलीलयाविलयन्त प्रस्फुरद्घातभाजः स्थनकजन्दरस्वल्पविश्लीशावेशवेदस्मितुरेवे
गिरिशिखरमटायाचविन्तोन्नगण्डे ॥ १ वन्दे शाकरमेगारूफणिगिरिनाथक्ष्माशविन्दमुद्रायणपन्तेतनयनाचलेनविलसदङ्कोचरी॥
कोविन्त मेदस्सरमोदमिदुद्याकलकापकलेनोमिश्रगैसद्धाहामरा …………… श्रोतारे २ ईषधाकोपानीसद्दय
हृद्यागेरुपालीविततमध्यामापूरकेवद्युतिममृत ‥ उल्लाभाववामा कणिद्वेदविराजन्नवकनककमदवताद्वकनेभि
भ्राजनव्युक्तापलेप्रविरयापतिमणिप्रोतकद्द:क्रटान्त: ३ श्रीमन्तेदवदेशिकेदचरणद्वद्वारविंदमुद्दर्वेरवेदकमेद
भाषतिमिरप्रद्यरामानुदयः यन्नृष्टेवत्रुधाम्बावमिदंजानेतिमायामयनवाग्मदाकरामलकवत्सपतिचायेमह
दृशोल्लिकृतिनदिशिजविशभिधानःकोवीतिपत्रवसतिःस्मरणासनस्य श्रुणाश्रुरीश्रुवनिश्चदस्मारोधयसौभागपदे
नविनकीर्तिर्वलक्ष्मी ४ श्राविवंभूवहृयमेधमवेविरिवेपत्रवियेसभगवानूरमवभमेया: ५ अद्यापिदस्मिगिरिनाथ
रतिशसिरः सहृश्यसकलेलोकसमर्वितान्त्रिः ६ तस्मादलिणाहिगुगतःक्षितिसवेर:धहशास्त्रविद्भिमतवेदःसोपतिष॥
द्विवंरसहितैराद्यैःसदाधिष्ठितः वाणेभ्महितिविश्रुतःक्षितितलेपाणानदीतीरभूदेपापागगृहाकुलःसकलदेवा॥
त्तिप्रहारोमहाव ७ आदेशलोवशांतपत्रविकाशामिवस्लयातिरात्रसमहाव्रतसत्वकर्ता भर्तोनदीनक्लपणाधवरुगन
ननाघहृशास्वविततममसंप्रेगवदीक्षितोभूत ८ तस्मात्मजःफणिपतिर्वेरपाणिनीयेमीमांसकेघपियुरुःकृतिप्रवरत्न:॥ १

सदाद्यशारुद्रचरणानतिनयाजपेयः श्रीमान्महेश्वरो भवति ततस्तस्मालदेविनोभूत् ४ तन्नन्दनः सकलवेदविदां वरिष्ठः श्रौतक्रियासु।
निपुणः श्रितसोमदीक्षः आसीद्देशिकगणाग्रणीरलनिविष्टधियां श्रीश्रीनिकेतनरतिप्रथितोऽपनंतोऽ ५ तत्सूनुः श्रीनिवासः
सकलनिगमवित्सर्वशास्त्रार्थवेदी श्रौतस्मार्त्तेषु कर्मस्वतिमायनिपुणः सत्कविः सोपदेशात् प्रोद्यज्ज्ञानलधरात्मे।
प्रकटितविभवः प्राप्यपात्रप्रसंगात्तन्नश्रीकण्ठदेशरधर्मसकलगुणानिधिः प्राप्यसद्देशिकेन्द्रः ६ तस्मादेषकन्त्युपराविचर्य
तस्मात्प्राप्याभिषेकमखिलागममप्यधीत्य तस्मात्तयामसविगभ्यपुरीसकाशी तत्राकरोऽहसतिमात्मविदां परिष्टः ११
तत्रस्थितः सकलतन्त्ररहस्यवेत्ताशिष्यैः शिवार्चनपरैः श्रितशैवदीक्षैः अभ्यर्थितो वितनुते सकलागमार्थसारोद्धरां
भुविशिवार्चनचन्द्रिकाख्याम् ७ तत्रदीक्षाविधिं वक्तुमादौ श्रीगुरुलक्षणं सशिष्यलक्षणं पश्चात्संक्षिप्य सलक्षणम् त।
तोधिकारिज्ञानार्थं परीक्षां गुरुशिष्ययोः ८ दीक्षायां योग्यताकालं वर्णानां गुरुसेविनां अधिकारविचारं च दीक्षायां प्रवृ।
त्तमतां वर्णतत्त्वाधिकं भेदं मेरमाणं तेघनंतरं वर्णाश्रमकवर्णादाप्यधिकारविचारणा ९ कुलीनत्वेसकलेब संज्ञाणां
स्वामयोधनी मंत्रविद्यास्वरूपं वाप्यसीषोमस्वरूपिणं मंत्रदोषं च संस्काराणां तथा दिग्भेदतः मंत्रमेलनचक्राणि शावीक्षा
धनर्णवक्रं ७ समीकरणकं भूमेर्मंत्रपसां ········ डुक्रेडानोबालस्त्रजोक्रमार्पणं सामान्यतुमयनल लिपिवारयोगानन्तरा
नग्रभानं करणानि वदीक्षायाः कालभेदास्तथापरान् वर्णाग्रीश्रीशैखवगुरोःक्रमानिसर्वशः सर्वतोभद्रनिर्माणप्रकारैस्या
पनेतथा कुंडमंडलसंस्कारानग्निस्थापनमेवच लक्षणानि तथा वह्नेर्जिह्वाभेदास्तथैवच स्त्रुक्स्रुवाद्याहुतिद्रव्यमानानि

शि०
वा०र्च०
२

समिधां तथा लक्षणानि तथा दीक्षानन्तरं त्यागसमयाः अथैव दीक्षितानां च नित्यार्चनविधौ क्रमात् प्रातःकृत्यं ततः स्नानं विभूते
र्धारणस्य च विधिं संध्यां तर्पणं च नित्यार्चनविधौ क्रमात् प्रातःकृत्यं ततः स्नानं विभूतेर्धारणस्य च विधिं संध्यां तर्पणं च नित्यार्च-
नविधौ क्रमात् प्रातःकृत्यं ततः स्नानं विभूतेर्धारणस्य च पीठसाधनमेव च सूर्यार्घ्यदानविधिवत् द्वारपूजामेव च पूजने मंडप-
प्रवेशं च तथासनस्य प्रकल्पने पूजाद्रव्यासादनं च भूतशुद्धिमतः परं प्राणप्रतिष्ठाविधिवन्मातृकान्यासनं तथा द्रव्याधानस्य
भेदांश्च प्राणायामविधिं तथा आसनं योगपीठस्य कृत्यादिन्यासपूर्वकं ततस्तु मूलमंत्रांगवर्णादिन्यासनं तथा मुद्राविर-
चनं ध्यानं मानसार्चनमेव च ततो विशेषार्घ्यस्य देवस्य विधिना स्थापनाय च पूजाचक्रस्य रचनाप्रकारं च ततः परं अर्घ्यादीनां तु
पात्राणां स्थापनं चात्मपूजनं ततो नरदेवतं चैव पीठपूजाविधिं ततः आवाहनं च देवस्य उपचारांस्तथैव च ततो गन्धादिदानं
अर्चनं दीपधूपयोः नैवेद्यस्य विधिं चैव नित्यहोमविधिं तथा बलिदानविधिं चैव [illegible] तदनेन च [illegible] विधिं चैव नी-
राजनविधिं तथा ततो नित्यजपस्यास्य विधिं [illegible] समर्पणं ततः स्तोत्रस्य पठनं [illegible] विसर्जनं च देवस्य
[illegible]शेषसमापनं [illegible] भूमिपरिग्रहं [illegible] पूजने [illegible] मालानां
[illegible] भेदतः [illegible] विनिर्णयं ततः प्रतिष्ठां [illegible] विहितानि च जपस्वरूपं तत्काल
निषिद्धान्यासनानि च विहितानि निषिद्धानि तत्सर्वं दिनकर्म च [illegible] दिनकृत्यसंकल्पमेव च मालायाः पूजनं [illegible]
[illegible] जपकालीनकृत्यं च तज्जपस्य समर्पणं दिनशेषस्य कृत्यं च होमाद्यंगनिरूपणं भोज्याभोज्यविभेदं च प्रका

रंभोजनस्य च स्नापनस्य विधिं चैव ततः स्वयं निरूपणं निवेदनं च स्वप्रसन्नयेत् ॥ स्वप्नदर्शने साधकस्य विधिं चैव सिद्धिवि
ज्ञानं ततः श्मशानपितृरक्षणार्थे भेदांश्च समयानपि नैमित्तिकार्चनं काम्यर्च्चनं तदनंतरं गणेशानां च शाक्तानां वैष्णवा
नां तथैव च शाक्तानां शैवसंमताणां तत्र निर्माणं चैनं क्रमं काम्यकर्माणि सर्वेषां हेमंगं ग्रहादिमैर्ततः साधकाणां मुद्राणां
गणेशानां तथैव च शाक्तवैष्णवसौरीणां शैवानां लक्षणानि च प्रश्नोत्तरविनमथामयदं कृतेन तत्समासतः चंडिकायां प्रव।
देहयथा तान्यथागमं सतां समवष्टंभ मम कृतं साधकानां हिताय च इह खलु दीक्षितानां मंत्रोपेतानां स्वकर्माण्यपनादिष्टु।
यथाधिकारो नास्तीह स्वाध्यायन यजनादौ तथा बाह्यदीक्षितानां च मंत्रदेवार्चनादिषु नाधिकारो यजनाद्यर्थं दीक्षात्मानं शिव।
संमतमिति कालोत्तरवचनाद्दीक्षितानां देवतार्चनानधिकारश्रवणात् दीयते ज्ञानविज्ञानं क्षीयते पापनाशनः तेन।
दीक्षा इति प्रोक्ता प्राप्ता संतत्वविचारकैः दीयते ज्ञानविज्ञानं क्षितिकुलसूत्रावनारवचनाद्दीक्षया निरस्तनिखिलकल्मषाणां
श्रीगुरुकपटहनिरीक्षणसामर्थ्यं ततः साधकविज्ञानवत्तमेव देवतार्चनादिष्वधिकारात् विना दीक्षां न मोक्षः स्वागमाणां शि
वशासने सा च तस्माद्दीक्षितेनार्थमिमा चार्यपरेति कुलार्णववचनाद्दीक्षाया आचार्याधीनत्वात् आदौ श्रीगुरुस्वरूपं निरूप्यते।
ततः कुलार्णवे श्रीगुरुः परमेशानि शुद्धवेषो मनोहरः सर्वलक्षणसंयुक्तः सर्वावयवशोभितः सर्वागमार्थतत्त्वज्ञः सर्वमंत्र
विधानवित् लोकसंमोहनाकारो देववत्प्रियदर्शनः सुमुखः सुलभः स्वच्छः भ्रमसंशयच्छिद्भिन्नसंशयः इंगिताकारचेष्टावित्तद्वचनः
कृतज्ञः अंतर्मुखो बहिर्दृष्टिः सर्वज्ञो देशकालवित् आज्ञासिद्धस्त्रिकालज्ञो निग्रहानुग्रहक्षमः वेदवेदांगविज्ञातः सर्व।
जीवदयापरः स्वाधीनेंद्रियसंचारः षड्वर्गविजयक्षमः अग्रगण्यो निगंभीरः पात्रापात्रविशेषवित् निर्ममो नित्यसंतुष्टो नि

शि॰
वा॰वं॰
३
3

दैदान्तो नित्यशक्तिमान् सद्भक्तवत्सलो धीरः कृपालुः स्मितपूर्ववाक् भक्तप्रियः सर्वसमो दयालुः शिष्यशासिता श्रेष्ठनिष्ठो गुरुः शा
न्तो वनिताष्टज्ञनोत्सुकः निमित्तेनैमित्तिककाम्येरतः कर्मण्यनिन्दिते अलोलुपो हिंसकश्चापत्तपादीविचक्षणः विज्ञविषयादिभिस्
ऐणं मंत्रयंत्रादिपारगः निःसंकल्पविसंकल्पश्च निर्णीतार्थाभिधायकः तुल्यनिंदास्तुतिर्मौनी निरपेक्षो नियामकः इत्यादिल
क्षणोपेतः श्रीगुरुः कथितः प्रिये इति श्रीगुरुलक्षणानि सच्छिष्योऽप्येवंविधो यत्नकर्तव्यः सेवकः नारदपंचरात्रे ब्राह्मणः सर्व
कालज्ञः कुर्यात्सर्वेष्वनुग्रहं तदभावाद्द्विजश्रेष्ठ शान्तात्मा भगवन्मयः भावितात्मा च सर्वज्ञः शास्त्रज्ञः सत्क्रियापरः सिद्धित्रय
समायुक्तं आचार्यत्वेऽभिषेचितः तत्र विट्शूद्रजातीनां न विप्रोऽनुग्रहक्षमः क्षत्रियस्यापि विप्रस्य भावादीक्षा यदि वैश्यस्याने
न कार्यः स्यात्तद्वयेन्नियमं भुग्रहः सजातीयेन शूद्रेण तादृशेन महामते अनुग्रहाभिषेकौ च कार्यौ शूद्रस्य सर्वदा वर्णोत्तमस्य ।
वर्गस्य मतिर्वा विप्रतेऽपि वा स्वदेशतोऽथवान्यत्र नेदं कार्यं शुभार्थिना विद्यमाने तु यः कुर्यात् यत्र तत्र विपर्ययः तस्येहामुत्र नाश ।
शः स्यात्तस्मात्तच्छास्त्रमाचरेत् तत्र विट्शूद्रजातीयः शान्तिलोऽप्यनदीक्षितः न तत्र समो बहुशी दीर्घसूत्री च विषयादिषु लोल
पः हेतुवादरतो दुष्टो वागवादी गुणनिंदकः अरोमा बहुरोमा च निंदिताश्वसेवकाः कालदन्तोऽसितोष्ठश्च दुर्गन्धिश्वासवाहकः
दुष्टलक्षणसंपन्नोऽप्यपि स्वयमीश्वरः बहुप्रतिग्रहासक्त आचार्यः श्रीक्षयावहः जासोत्तपवे निर्वीर्यं तु पितुर्मंत्रं तथा माता
महस्य च सोदरस्य कनिष्ठस्य वैरिपक्षाश्रितस्य च कनिष्ठसास्वापत्तयो न्यूनत्वयत्कस्य पतस्यकस्यापि तेन तत्सोदरविषष्टयेशे
वागमे भिन्नभिन्नकृतनैव्यमोवर्णाभाश्रमहेश्वरि गृहस्थो भोगमोक्षार्थी मंत्रदीक्षां न याचेत् सक्तश्च यः क्रियाहीनापनयो
निःपरिग्रहः वनस्थश्च सदसापववर्णीन्मूनाश्रमीपतः यतत्रैषां नाधिकारो दीक्षादाने महेश्वरि सनाश्रमी गृहस्थापेतया ।

३

गार्हस्थ्यस्य द्वितीयाश्रमत्वात् अत एव सारसंग्रहे तपस्वी सम्भवादी च गृहस्थश्च स्वस्थमानसः इति गुरुलक्षणं शिवसद्भावे ते
न यतिनापि गृहस्थसकाशान्मंत्रदीक्षा न गोहितव्यागाम्यते दीक्षायां न गुरुत्वे न यती योग्यो न मान्यप्रिये ब्राह्मण्याद्युत्तमो वार्द्धी
गृहस्थो वर्णितं तत्वेति वैखानसाश्रवानप्रस्थान् वर्णितं ब्रह्मचारिणं अथ शिष्यलक्षणानि तत्र कुलार्णवे सच्छिष्यं तं कुले।
शान्तिं सर्वलक्षणसंयुते शमादिसाधनोपेतं गुणशीलसमन्विते कृतज्ञं पापभीतं च साधुसज्जनसंमते आस्तिकं दानशीलं च
सर्वभूतहिते रतं विश्वासविनयोपेतं विमर्शाद्यवर्जितं अमात्सर्यसाधकं शूरं बलकान्तिसमन्वितं प्रभुकुलक्रियायुक्तमम्र।
यत्नेविचक्षणं हितमितस्निग्धभाषिणं शुकहर्षणं सकृद्गुरुगृहीतार्थं चतुरं बुद्धिविस्तरं गृहीतमात्मनो संशयानि वि।
कारमसेवकं विश्वस्तकारिणं धीरं मनोदार्यविवर्जितं सर्वकार्यानि कृपालं धीरं सर्वोपकारकं स्वस्वार्थपरनिंदाद्यविमुत्व
समुत्वेष्टिय जितेन्द्रियं समं तत्वधीमतं ब्रह्मचारिणं सत्याधिव्याधिचापल्यदुःखशोकानेकवर्जितं गुरुध्यानस्तुतिकथासेवना
भक्तात्मकं गुरुदैवतभक्तं च कामीनोन्मज्जनोत्सुकं नित्यगुरुसमीपस्थं गुरुसंतोषकारिणं वाङ्मनकर्मभिर्नित्यं गुरुकार्य।
समुत्सुकं गर्वोत्तापालकं देवि गुरुकीर्तिप्रकाशकं गुरुवाक्यप्रमाणं तं गुरुशुश्रूषणे रतं विनानुवर्तिनं प्रेष्यकारिणं कुल
नायिके लज्जाभिमानगर्वादिविवर्जितं गुरुसन्निधौ निश्चलं गुरुद्वेष्टं तन्नसादेशाधिकारिणं जपध्यानादिनिरतं मोक्षमार्गा।
भिगामिनं इत्यादिलक्षणोपेतं गुरुः शिष्यं परिगृह्णीत् इति सच्छिष्यलक्षणानि अथासच्छिष्यलक्षणानि तत्रैव दुष्टाचवाप
मेदुष्टं गुरुद्रोहिनिविरूपिणं परिसिंह्यखपास्वेदं धूर्तं पतितपातिनं हीनाधिकविकाराङ्गविकलावयवान्वितं पङ्गुमंधं च बधिरं मा।
लिनं पापपीडितं अतिदीर्घं कृशं वापि स्थूलकायविवर्धितं इविदग्धं कुचेष्टं नक्षत्रिमीसमवादिनं निद्रालस्ययुतं तं द्राघनताद्दिंम्यशाना

शि॰
वा॰ टी॰
५

ल्पितं धनस्त्रीशुद्धिरहितं निमेषविधिवर्जितं रहस्यभेदकं वापि द्विकार्यावघातकं मार्जारवकहृत्तिं वैरंधान्ये घातनस्य म
मायाविनं कृतघ्नं च मत्सरेणानरहायकं विश्वासघातकं देवद्रोहिणं पापकारिणं अविश्वासमसद्योगं मनर्थसिद्धिकारि
णं आततायिनं माहिंस्रं क्रूरं तत्त्वस्निग्धहृत्स्थापितं सर्वत्रपावकं देविमर्वाकृष्टाभिगामिनं असत्यनिष्ठं वाममक्रयामादिव
द्भुभाषणं दुर्विचारकृतं क्रोधिकारकं कलहप्रियं दुष्टालेपकं भ्रान्तं भ्रामकं वाग्विदंवकं परोत्सेहकर्माणां करं प्रमत्तं प्रि
यवादिनं वाग्वहुलवादिनं विद्यावादेमात्मश्लाघकं गुणानां सहिष्णुमस्तमानक्रोधसमन्वितं वार्ताकं दुर्जनसकं सर्वलोक।
विगर्हितं पिशुनं परसंतापं सर्वप्राणिभयंकरं खलक्लेशवादिनं मित्रद्रोहिणं भ्रान्तवाचकं जिह्वोपस्थपरं देवितस्करं पशुचे।
ष्टितं अकारणं देवहास्यक्लेशक्रोधादिकारिणं अनिहासस्यनिर्माणं मम्मनः परिहासकं कामुकं चातिविलज्जं मिथ्यादृ।
ष्टिसूचकं अप्रमूधामदयालंपटं मोहंकारसंयुतं ईर्षापेशून्यपारुष्यकार्पण्यक्रोधमान्वितं अधीरं दुःखितं दैन्यमशक्तेनत
वर्जितं अप्रशान्तमतिमूढं विनाकलितमानसं तृष्णालोभयुतं दीनमनस्तुष्टं सर्वनाशकं वह्न्यांशिनं कपाटं नं भ्रामकं कुटिलं
प्रिये भक्तिश्रद्धादयाशान्तिधर्माचारविवर्जितं मातापितृगुरुभ्रातृमहत्तोद्दाम्यकारकं कुलस्त्र्यादिनीभत्स्यगुरुसेवानि।
मानितं स्त्रीदिष्टेमनपभ्रष्टं गुरुसमेकुलेश्वरी इत्यादिविगुणोपेतं गुरुः शिष्यं परित्यजेत् स्नेहाद्वा लोभतो नापि यदि रक्षति
हत्त्वयेत् तस्मिन् गुरो सशिष्ये तु देवताशापमाप्नुते तस्माद्देवं विधं शिष्यं न रक्षेति मोहेन न तमापेक्षयोपि ते गुरुः मंत्रियापेच।
गजाते पतिजायाकृते यथा तथा शिष्यकृतं पापं मायोगुरुमपि स्पृशेत् इति निंदितशिष्यपरिग्रहे च श्रवणादस्य श्लिष्यैतपरि।
हीयात् पापइति गुरुणा शिष्याः सम्यकुपेधनीयः सम्यग्वोधितोपि तदा कामनादरपापं चेदाचरति तदा तस्यापि पकं नक्षा। ५

शोतीर्थः वर्णानामाश्रमाणां सर्वेषामाचारः सदतिशयः गुरुस्त्विदायमाचारं बोधयेत्कुलनायिक नश्यन्ति हि शिष्यश्रेणदापा
पं गुरुर्नरहीति श्रीकुलार्णववचनात् इति गुरुशिष्यलक्षणानि अथ गुरुशिष्यपरीक्षा तत्रैव तानेन कियया वापि गुरुः शिष्यप
रीक्षयेत् संवत्सरं तदर्द्धं वाथ पक्षकं मानधनेकार्यैनीचाग्रनमकर्मणि प्राणद्रव्यशरीरैर्गुरोर्देशिकस्य समासमेः तन्मनसा
वकैर्वाक्यैर्मायाभिः कूरचेष्टितैः पतनांते कदासीनेकचमुहुर्मुहुः आक्रुष्टः पीडितश्चापि यो विषादं न याति च गुरुःकृपां करोति
ति सुदासं चिंतयेत्सदा श्रीगुरुस्मरणे चापि कीर्तिने पितृदने परिचर्यायामाज्ञानेश्रवणे भाषणे प्रिये आनंदकंपरोमांचस्व
रनेत्रादि विक्रिया येषां स्यात्तैं योग्याः स्युरीक्षासंस्कारकर्मसु शिष्योपि लक्षयेदेतैः क्रियाद्गुरुपरीक्षणं आनंदाघोर्णपैः स्तोत्रैः
ध्यानहोमार्चनादिभिः स्नानोपदेशसामर्थ्यं मंत्रसिद्धिरणीश्वरी बोधकत्वं च विज्ञाय शिष्यो भूपालवायवा अथ शिष्याणामध
मध्यमोत्तमत्वं वक्तत्रैव आदिमध्यांतवर्णानप्रयोगाः शक्तिनिपातिनः प्रथमामध्यमांश्चेष्टाः शिष्या देवी प्रकीर्तिताः आदौ न शक्तिर्भवे
दे विहाताचैसंवदेतियेः पुनर्विलम्बसमावाले आदियोग्या इति स्मृताः आदौ भक्तिविहीना ये मध्ये भक्तास्ति वानवा अंते प्रभूत
भक्तिः स्यात्ते योग्या भवंतिते अथ वर्णानां दीक्षायोग्यताकालविशेषः तत्र शारदातिलके पंचाद्दे न भवेद्योग्यो ब्राह्मणः दयान्
पः वैश्यो वर्षैः हि भिः शूद्रश्चतुर्भिर्वत्सरैर्गुरोः सम्यक्शुश्रूषः परिगत्यादीक्षायोग्यः व्रतादिभिरिति तत्र शूद्राणां मंत्रेषु नधिकारः स्मृ
यते यथा महाकपिलपंचरात्रे न वेदः प्रणवं मत्काः मंत्रो वेदसमुद्धितः तस्माद्वेदः प्रणो मंत्रो वेदांगं पाठमः स्मृतः वर्णपाकर्षादि
केकर्मदृष्टादृष्टफलप्रदं वेदेनतात्मनेसर्वं ग्रहयज्ञादिभिः किल नवेदेन विना यज्ञा न वेद यज्ञवर्जिताः तस्माद्वेदः परो मंत्रो न मं
त्रो वेद उच्यतेः न मंत्राधिकारो स्ति स्त्रीशूद्राणां नियमः परः मंत्राभावारमंत्रेण भाषिते सर्वकर्मही नि तथा पंचरात्रसंहितायाम्

द्वि॰ वार्ष॰ ५

यां वर्णानां निर्मंत्राणां पाराय प्रतिपादयेत् तावेमोत्रस्त्र स्मृताः शूद्रस्यैव माहस्मापतिरिति सत्यं यतेषां वर्णानां मुक्तिष्टादिरा
नं निषेधे बहूनां स्मृत्युपरं ग्रहकल्पनीयं ब्राह्मणाः क्षत्रिया वैश्याः शूद्रा ये शुक्ललोमला तेषां मंत्रतः प्रदेयो नैन तु संकीर्णधर्मिणामि
ति भविष्योत्तरवचनात् यद्वा एषां निवेदवचनानां मंत्रविशेषपरत्वं कल्पते स्वाहाप्रणवसंयुक्तं मंत्रं शूद्रे ददन् द्विजः शूद्रो निर
यगामी स्याद्विप्रः शूद्रत्वमाप्नुयात् इति स्मृतिपालवचनात् सत्शूद्राणां तु स्वाहाप्रणवचरहितमंत्रेष्वधिकारोस्त्येव तत्र
तत्र विप्राः शूद्रास्याचार्यां शूद्रैर्वा शुभ्रैर्देवैर्हीनाः बीजमंत्रा स्वधिकारिणः इति योगिनीतंत्रवचनात् वैदिकों मिश्रितो वापि
ही॰ विप्रादीनां धीयते नांत्रिको विप्रभक्तस्य शूद्रस्यापि प्रकीर्तितः स्वागमुक्तेन मार्गेण स्त्री शूद्रैश्चापि पूजनं कर्तव्यं श्रद्धया विष्णो।
5 चिंतयित्वा पतिं हृदि स्त्रीणामप्यधिकारोस्ति विष्णोराराधनादिषु पतिप्रियरतानां च श्रुतिरेषा सनातनी इति पद्मपुराणवचना
त् विष्णोः शिवपलक्षणं शैवादिमंत्रेष्वप्यधिकारोस्ति वस्तुपाणामलक्षणाया तत्वज्ञावचनाच्च यद्वा वेदे च शिष्या मोतीतिविप्रः
परमात्मा मातेन सर्वेषां देवानामपि परमात्मस्वरूपत्वात् वेदेव न मंत्रेष्वप्यधिकारोस्तीति यावत् चिंतयेति स्वतभर्तृकापर।
पतिप्रियेति तत्परमिति तेन च स्त्रीणां भर्तुः शुश्रूषणमेव मुख्यधर्मत्वात् तत्पुरःसरमेव कृतानां देवतार्चनादीनां साफ
सारम्यानेष्य, सा तु पतिपुरःसरमेव देवताभजनादिकं कुर्यात् या स्त्री भर्त्रा वियुक्ता च स्वशुभा स्वाभाविसंयुत सा च मंत्रानुपगृह्णातु।
सभर्तृकानां तु तया विना न स्वधर्मे यत् किंचिद्देवताराधनादिकं परिनिष्पन्नं तत्र यस्मात् स्त्रीणामेकं तत् हस्मे च ददिति नवियोनरवच
नात् प्रवस्त्रीणां भर्तृराज्ञात स्वातंत्र्यतावत् तथा नेष्फलानि वै विधवायाः स्वतंत्रे शाकमायाः पितृराज्ञाया नाधिकारः स्वतो नार्थ्यं
भार्याया भर्तृराज्ञया रोतायत्यादितिशेषः तया स्त्रीशूद्राणामपि मंत्रेषु तत्स्वभावः पतनस्ता हामदा सेन वंश लानपिदीतये ५

द्वितीयामले रुद्रयामलवचनात् अथ यथासादमंत्रः तथाग्रविज्ञनतमाः शूद्रा धार्मिका द्विजसेवकाः स्त्रियः पतिव्रताश्चान्ये प्रति
लोमानुलोमजाः लोकाश्चंडालपर्यंताः सर्वेप्यत्राधिकारिणः स्वजातिधर्मतिनिरताभक्ताः सर्वेश्वरस्य च उपदेशः समस्तेषां
नत्रजामत्रनारतः इत्यागमावचनात् अत्र राममंत्रेतेनैवेद्दकंजपेच्छूद्रः स्त्रियश्चैव कदाचन: नमोंतशिवमंत्रवाक्येष्वेवं वे।
ष्यतेत्रुधैरितियाज्ञवल्क्यसंहितावचनाच्चैसच्छूद्राणां तमंत्रेष्वविकारोस्त्येव नमोंतमित्यसोभयत्रसंवंधः सच्छूद्राणामप्यधि
कारोस्त्विकेष्वचिन्मंत्रेष्विति प्रतीयते उक्तयामलवचनात् एकद्वित्रिचतुःपंचवर्णानांलोप्ययोगपतः भक्तियुक्तानांगुणान
नापिकमाःद्वर्णोमसंकेवे इतितंत्रराजवचनात् द्वयमाणक्रनमूलावनाखववरनाच्च इकेषाढ्रदीनांमंत्रविशेषेष्वधिका।
रात् मद्दानवंदेगेपीतिमायाननंदगमंत्रेष्वपिधिकारेणामेनस्वाहादिपदयोगेनाधिकार तेषुतिषेधोक्तेः नचश्रधानसंवे
धनिषेधोनागसंवंधोलिरितिसम्यविनिगमकाभावात् तेषोत्सर्गादावेगानांरुद्रादीनामपिजपप्रसक्तेश्चनचपदांतर
योगेननतत्कार्यसिद्धिरितिवाच्यं नमस्कारोस्यमंत्रइतिगौनमेनयावेद्कतांत्रिकमंत्रेषुनमोमात्रविधानान्तस्यवतत्वद
द्वयेननकत्वादिति अस्यशूद्रस्यमास्तीविस्तत् अथमंत्राणांब्राह्मणत्वादिभेदः तत्रश्रीकुलार्णवे ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः शू
द्रोभवतिवैमंत्रः अनुलोमेनदेयःस्यात्प्रतिलोमेनेनकचिदिति: वामकेश्वरतंत्रेत्र ब्राह्मणःक्षत्रियावैश्याःशूद्राःपौलस्य।
नातयः इतिपंचभेदाउक्ताः सौभाग्यरत्नेतंत्रे मायाबीजंब्राह्मणस्यात्श्रीवीजंक्षत्रीयःस्मृतं कामवीजंभवेत्तवेश्योवाग्भवंशू
द्रईरितं वडवीनपरिसतोमंत्रपोलस्यसंज्ञकः वंदेवीजंब्राह्मणानांक्षत्रियाणांत्रिवीजकम् वीजद्वयंतुवैश्यानांशूद्राणांतु

शि.
वार्च.
९

6

कवीजके ऊलस्मलावतारे श्रीदेव्युवाच णाकर्षणंभवमोराणांगणेशवैस्नवेष्णुच ब्रह्मलक्ष्म्यादिवर्णानांशंकराणांविशेषतः
शक्तीनिष्ठोत्तमिक्षासासाधकानांहितायच येषुयेषुचयेमंत्रास्तद्वदस्वशंकरः ईश्वरउवाच उमामहेश्वरस्यैवदक्षिणा
मूर्त्तयोरके हयग्रीवेववाराहेमहालस्मताःचरं शाणावायवासदेवेलक्ष्मीनारायणेतथा वर्णत्रयेवदातव्यंनाम्मवर्णिक
दाचन पाशुपतेनारसिंहेतथाचैवसुदर्शने वर्णद्वयेवदातव्यंनामयोष्मवकर्दिचित् श्यग्निमंत्राश्चयेकेचित्सूर्यमंत्राश्चयेत
था नागादिचूर्णिमंत्राश्चदातव्याश्चत्रिवर्णके अनुष्टुभंशक्तिमंत्रास्तथाविंध्यनिवासिनीः तथानीलसरस्वमादातव्यास्या
दिवर्णके नागादिस्तगणेपाश्चदरिद्रासंतकःस्तथा त्रिवर्णेष्वेवदातव्यकथितःसर्वसिद्धिदः त्रिपुरायाश्चयेमंत्रावटुकाश्चः
सर्ववर्णेषुदातव्याःपुरंध्रीणांविशेषतः प्रणवंमायालक्ष्मीचवाग्भवंचाम्बीजकं एतत्बीजेनसंयुक्तंदातव्यंवादिवर्णे
के मायालक्ष्मीवाग्भवंचदातव्यंद्वित्रियेष्वपि लक्ष्मीचवाग्भवंचैवकथितंवैश्यवर्णके वाग्भवंचाम्बीजंचम्लूद्राणांसमु।
दाहिते हृदादिकाराद्वैंफट्कारादिशकराणांप्रशस्यते तथाकुलशकाशांतेत्रे उग्रनामनवःसैवंपंचाशाद्वर्णभेदतः द्विवि
धास्तेत्वसंप्रोक्ताविद्यामंत्रविभागतः विद्यामंत्राःक्रमाल्लीबदेवतास्वसमीरताः स्त्रीनपुंसकपुंरूपामनववस्त्रिविधाःप्रिये स्त्री
मंत्रावह्निजायांताःरयोंतानपुंसकाः शेषाःपुंसोमस्ताश्चकाः स्त्रीमंत्राश्चापिशांतिके नपुंसकाःस्मृतायेत्राविद्वेषोच्चाटनेषु
रिके पुंमास्सकस्मृताःसर्वेवश्योच्चाटनकर्मसु शक्तीषोमस्युः हल्पाश्चमनवःसर्वेप्रवह्निरेफोकारविपत्याघाक्षान्नेयाक्रूरका।
र्मणि सौम्याश्चंद्रस्मधान्याःसौम्यकर्मणितेस्मृताः नारायणेयेपि ताराभ्यग्निविपत्याघोमंत्राग्नेयश्चतेशिवः ९

सौम्यः प्रशस्तोऽतिकर्षणो क्रूरः सौम्ययोः आग्नेयमंत्रः सौम्यः स्यात्प्राणयोगेन नमोऽन्वितः सौम्यमंत्रस्तथाऽऽग्नेयः फट्कारेणान्वि-
तोऽन्ततः तथा पिंगलीपिंगलेन वायौ प्रबुद्धाख्यविनरूपिणः इडागतेन पवनेन शुद्धेन सोमरूपिणः पिंगलेडागते वायौ प्रबु-
द्धाः सर्वे पवहि प्रबुद्धा आगताः प्रबुद्धा मनवः सर्वे साधकानां फलं समे नागपर्णी येम प्रबुद्धमात्रो मंत्रः सिद्धिं न पश्यति
स्वापकालेनाम्नो होऽवजागराद्दक्षिणविदः आग्नेयस्य मनोः सौम्यः मंत्रः सेलाद्विपर्ययः प्रबोधकालं जानाप्योऽभवोम
योर्वहः स्वापकालेन मंत्रस्य जपो नर्थफलीप्रदः इति मंत्राणां प्रबोधोपाय उक्तः शिवयामले संपुटीभूय यतेन तलातान
यान्तविंदुकान् शुनश्च सवसर्गास्तानन्तरं केवलं पठेत् एवं नसोपदिष्टश्च स्वतुद्धः शीघ्रसिद्धिदः इति अथ यमर्थे मंत्रोप-
देशाकाले मध्यमकागदिलेकारांतानणान्सविंदुधार्यं ततो मंत्रपुनलेकारांतान्नूर्णान्सविंदन्त्र उरभूश्च श्वेतशांतवारं
जपित्वा पुनस्तथैव मविसर्गविंदौ संपुटीकृत्याष्टोत्तरशतवारं मंत्रं जपित्वा मंत्रगुरुः शिष्याय चरणत्सिमंत्रैः सर्वदा
प्रबुद्धः सर्वाभीष्टप्रदो भवतीति वह्निजाया स्वाहाकारः हृदयं नमः आग्नेयाकारे मारणे विपनहकारः चंद्रसकारः।
स्वधाविकारः पिंगला दक्षिणनाडि इडामनाडी पिंगलेडागतेर्संक्रमणकाले अथ मंत्रेषु दोषाः ॥ तत्र शारदातिल-
के ॥ छिन्नादिदुष्टमंत्रांस्ते पालयन्ति न साधकं छिन्नो रुद्धः शक्तिहीनः पराङ्मुख उदीरितः बधिरो नेत्रहीनश्च स्त-
म्भितः कीलितस्तथा दग्धस्त्रस्तश्च भीतश्च मलिनश्च तिरस्कृतः भेदितश्च सुषुप्तश्च मदोन्मत्तश्च मूर्च्छितः हृतवीर्य।
श्च हीनश्च प्रध्वस्तो बालकस्तथा कुमारस्तु युवा प्रौढो वृद्धो निस्त्रिंशकस्तथा निर्बीजः सिद्धिहीनश्च मंदः कूटः।

शि० वार्च० ७

तथा ऽ उनः निरंशाः सत्वहीनश्चैककर्णो ऽथ महीनकः धूपितालिङ्गितो स्तोत्तो मोहितस्तु चलधातकः अतिदृप्तो ऽङ्गहीनश्च ख्यातिक्रु
द्धः समीरितः अतिक्रूरश्च सव्रीजः शान्तयानस्तथैव च स्थानभ्रष्टश्च विकलश्चातिवृद्धः प्रकीर्तितः निःस्नेहः पीडितश्चापि तिमे
त्रदोषाः ॥ अथैतेषां दोषाणां लक्षणानि तेदेवो वह्यग्राम्येषां वलक्षणं सकः आदिमध्यावसानेषु भूवीजं द्वन्द्वलाञ्छितः
रुद्धमंत्रः स विज्ञेयो भुक्तिमुक्तिविवर्जितः मायाचितत्वश्रीबीजरावतीनस्तथा मन्त्रः शक्तिहीनस्तु कथितो यस्यांधे न विद्य
ते कामबीजं मुखे माया शिरस्यांकुशमेव च असौ पराङ्मुखः प्रोक्तो हकारो विन्दुसंयुतः अथान्तमध्येष्विदुर्वीजं भवेद्यदि
स्फुटः पंचवर्णो मन्त्रः स्यात् स्फारकेंदुविवर्जितः नेत्रहीनः स विज्ञेयो दुःखशोकामयप्रदः आदिमध्यावसानेषु हंसः प्राकाद्
वाग्भवौ हकारो विन्दुमात्रजीवो यत्रैव चापि च तत्कर्णा मायानमामिचयत्रनास्ति यस्मिंस्तु कीलितः पर्वं मध्ये हृदयं मूर्ध्नि यस्मि
न्मन्त्रे फट्कारो न विद्यते समंत्रः स्तम्भितः सिद्धिरोधनः वह्निवायुसमायुक्तो यस्य मन्त्रस्य मूर्द्धनि सप्तसाद्दृश्यते येन द्रयं मध्ये त्र
मंत्रवित्ता अस्त्रद्वाभ्यां त्रिभिः षड्भिरष्टाभिर्दृश्यते त्वैः ग्रस्तः सोऽभिहितो यस्य मुखे नप्राणतः स्थितः शिवो वा शक्तिरथवा।
भीताख्यः स प्रकीर्तितः आदिमध्यावसानेषु भवेन्मार्गचतुष्टयं यस्य मन्त्रस्य मलिनो मंत्रवित्तं विवर्जयेत् यस्य मध्ये दकारो
वा क्रोधो वा मूर्द्धि विधा अस्त्रेति शक्तिर्मंत्रस्य सति रक्तवर्णितः भोद्यं हृदये षणिबंवषट्वौषट्च मध्यतः यस्यासौ मर्दितो म
मंत्रजाः सिद्धिप्रसरोधिः त्रिवर्णो हंसहीनो यः स पुमः सुदाहृतः तद्धस्तं स्थितं मध्ये यदर्णं मंत्र समूर्च्छितः विरामस्थान।
गेयस्य हुन्नवीर्यः स कथ्यते आदौ मध्ये तथा मूर्द्धि चतुर्वर्णयुतो मन्त्रः नातं यो हीनं ध्मेष यः स्याद्दशाद्ध्यानतः एकोनविंश ७

वर्णो वा यो मंत्रस्तारसंयुतः स्तोत्रं वा कूटवीजानां यस्मिन्नधस्तात्प्रवर्त्तते सप्तवर्णो मंत्रबालः कुमारोष्टाक्षरःस्मृतः षोडशार्णो यु
वा प्रौढश्चत्वारिंशल्लिपिर्मनुः त्रिंशद्वर्णश्चतुःषष्टिवर्णो मंत्रः शतात्परः चतुःशताक्षरश्चापि वृद्ध इत्यभिधीयते नवाक्षरो ध्रु
वयुतो मंत्रो निस्त्रिंश ईरितः यस्यावसाने हृदयं शिरो मंत्रस्य मध्यतः शिखावर्म च यस्यास्ते वौषट् फट्कार एव वा शिवशक्त्यर्ण
हीनो वा मंत्रो निर्बीज ईरितः षट्स्थानेषु फट्कारो यस्मिन्दृश्यते स मंत्रः सिद्धिहीनः स्यान्मन्दः पंक्त्यक्षरो मंत्रः कूटः
एकाक्षरो मंत्रः स एवोक्तो निरंशकः द्विवर्णः सत्त्वहीनः स्यात्कृतवर्णस्तु केकरः षडक्षरो बीजहीनः सार्द्धसप्ताक्षरो मंत्रः सार्द्ध
द्वादशवर्णो वा धूमितः स तु निन्दितः सार्धबीजत्रयं दहकविंशतिवर्णकः विंशत्यर्णस्त्रिंशदर्णो यस्मादालिङ्गितस्तु सः द्वाविंश
त्यक्षरो मंत्रो मोहितः प्रकीर्तितः चतुर्विंशतिवर्णो यः सप्तविंशतिवर्णकः क्षुधार्तः स तु विज्ञेयः चतुर्दशतिवर्णकः एकादशा
क्षरो वापि पंचविंशतिवर्णकः त्रयोविंशतिवर्णो वा मंत्रो दृप्तः प्रदाहृता षड्त्रिंशमक्षरो मंत्रः षट्त्रिंशार्णात्मकस्तथा त्रिंशकोनव
र्णो वा अंगहीनोऽभिधीयते अष्टाविंशत्यक्षरो यः एकत्रिंशद्यथापि वा अतिक्रूरः स गदितो निन्दितः सर्वकर्मसु चत्वारिंशत्समा
रभ्य त्रिषष्टिर्यावदक्षरैः तावत्संख्यान्ति गदिता मंत्राः सव्रीडसंज्ञकाः पंचषष्ठाक्षरो मंत्रः स्मृतः शान्तमानसः एकोनशतपर्यं
न्तं पंचषष्ठ्यक्षरोदितः ये मंत्रास्ते निगदिताः स्थानभ्रष्टाह्वया बुधैः त्रयोदशाक्षरो मंत्रः पंचदशाक्षरः विकलस्त्वभिधीयते
शतं सार्द्धशतं त्वा शतद्वयं द्विनवतिर्निरेकेनाथवापि सः शतत्रयं वापतन् संख्यानि स्नेहास्ते समीरिताः चतुःशतमथारभ्य
वर्णाः सहस्रकं यावदतिवृद्धाः प्रयोगेषु परित्याज्याः सदा बुधैः सहस्राण्णाधिकार्णा मंत्राः पीडिताह्वयाः द्विसहस्राक्षरा मंत्राः

शि
कार्दं॰
८
8

द्विरुक्ताः समधाकृताः तानयास्तोत्ररूपाते मंत्राः पते यथास्थिताः तयाविद्याख्यवोद्धव्या मंत्रिभिः कार्मिककर्मसु हेयतिमात्रवि
नाययोमंत्रं भजतेनरः सिद्धिर्नजायतेतस्य कल्पकोटिशतैरपि: इति श्रुत्यैतेषांप्रलोनां श्रीमदाद्यक्षुद्रवादवगतार्थोलिखे
ते तत्रमभीनोरिति आदिमध्यांतेष्विति समुच्चयः आतिलिंयकारबीजं मायावीजमिति संप्रदायः मायाबीजस्य नामानि
मालिनीशिवबलेशवानावर्तिः फलवाणी बीजं शाक्तिश्चांकेउलीतिशैवागमोक्तेः वायुबीजं संयुक्तं ग्रहणं तत्र युक्तं विद्धु
केनदहितं मायावीजेनतवीर्यस्वराक्रांतं ॥ उक्तंवलेलत्यागरे आदिमध्यावसानेषु यस्य मंत्रस्य दृश्यते वनहीयेवधाहेधावे
कवोरस्वराविति वायुबीजमसौमंत्रः छेदितः परिकीर्तितः इति वायुबीजः मकारः एकबीरोद्रुत इति वर्णाः स्वराक्रांतोरीर्घे
स्वरयुक्त हूँ ह्रीं हूं ह्रां ह्रौं इति उदाहरणमपि अघोरेभ्योऽथ ह्रां घोरेभ्यो ह्रीं घोरघोरतरेभ्यश्च हूं सर्वतः सर्व सर्वेभ्यो ह्रैं नमस्ते
रुद्ररूपेभ्यो ह्रौं इति आदिमध्यावसानेष्विति स्थानत्रयेपीमर्थः भूबीजं लकारः अत्र तत्स्थानत्रयेपि अन्तिस्थानेलकारदृश्य
मितमुक्ते तेनात्रदर्शनादाग्नेयं तयोर्द्वयेमध्येनयमितिज्ञेयं ॥ तदुक्तं लत्यागरे द्विधाप्युर्वविधामध्येहिधांतेवयुतः प्रिये।
वत्तिसुक्तस्त्वयोमंत्रः सरुद्रः परिकीर्तितः वन्हीलकारः विभक्तामतेपि आदौ द्विधा त्रिधा मध्ये चतुर्धांते द्विधा भवेत् इंद्रवी
नमस्तस्य युक्तो मंत्रो रुद्रत्वमभिधीयते मायेति मायाभुवनेश्वरीजीवे विंतलं प्रणवः हकारो वाराहः फकारः एकचैते सर्वे
विनायेहिता मायाबीजेन नयमक्षिविजितस्तेरावमेववा श्रीं हृदयापि मंत्रो सौशक्तिहीनः प्रकीर्तितः इतिसारसंग्रहात् माया ८
वीजेन जितसेवाश्री हृदयत्वनालिवेत श्रीं हं श्री बीजं यथेयति सुविद्याद्ये शिरसिकांते वकारः समुच्चयार्थः ॥ उक्तंवल

तत्त्वसागरे यस्य कामकलाबीजं मध्यस्थानेन विद्यते आदौ मायाजपाद्यन्ते विज्ञेयो सोपराङ्मुख इति पिंगलामतेऽपि कामबी
जेन यद्व मध्ये माया ह्यावर्तिमोङ्कुशः पराङ्मुख इति प्रोक्त इति हकार इति ईङः सकारः विन्दुयुक्त तृतीयस्यापि आद्यन्त मध्येऽपि
तयानेन योपि नाये ह्लितः उक्तं च तत्त्वसागरे ॥ सूर्य विन्दुसमायुक्तं मायेतेयाद्य मध्यतः नभ्येवेजीवबीजेवायस्यासौ वधि
रः स्मृतः इति पंचेति अर्कोहकारः ईङः सकारः वस्त्रकेंडनादेवमानेन नवेन मंत्राणामपि नेत्रत्वता पिंगलामतेऽपि मंत्रादवस्तु
योमेत्र यावकेंडकवर्जितः नेत्रहीन इति तेयोङः खशोक मयावह इति आदौ निर्हंसः स्वरूप शक्तादौ हो वाग्भवणजीवः
सकारः सकीदृशा हकारो विंदुमान हकार अकार उकार बिन्दुभिर्युक्त इत्यर्थः नेत्राह्वीति बीजोसिद्धं तथा पिंगलामते अ
ष्टमस्वरसंयुक्तो जीवारूढ्य सविंदुकः पस्यान्त्या दृश्यतेनैव किं वा रावश्रतः कल्तः शक्तादौ वाग्भवो हंसो मायायावा पत्रदृश्यते
आदिमध्यांतदेशेषु कीलितं तेन वर्तते इति आत्मा हकारः सजीवारूढः जीवेनारूढः सकारेणारूढो हकार इत्यर्थः अष्ट
मस्वरऔकारः औकारः स्यात् ष्टमकारत्वेन ह्रस्वदीर्घयोरेकत्वोक्ता यथा अकटवचक्तेसवः केचित्तः कल्तः हूपकमिति मूर्द्धि
अन्ते अत्र यथाक्रमेतार्थो न भवति किं तु मध्ये पकोलकारः अतीलङपे यद्वा मध्ये पकाः फट्कारः अन्ते हि स्त्रियौ घत्रदृश्यतेन स
स्तम्भितं इत्यर्थः तथा च पिंगलामते सत्त्वमध्ये हि धामतश्शक्तबीजं भवेत्पादि सम्मितं तेनवदंतीतं मंत्रयंत्रमंत्रविदो बुधा इति
स्यात्संपदं द्विधा त्रिधा भाषो पापावाम्मयातेन दृश्यते महास्तंपिनो मंत्रः अांपिवेन सकीर्तितं इति अत्र मूलश्लोकादेव मध्ये
कीर्तितेय वह्निरिति वह्निरेयः वायुर्यकारः तद्युक्तः मूर्द्धि आदौ उक्तं च निपिंगलामते आदौ सेःसमामिवीजे मोक्षतेः पाव

त्रि॰
सर्व॰
२

कालरे दीपितेयज्ञते मेत्रमार्गादस्यप्रवर्तते इति अस्त्रमिति उक्तमस्त्रोहैरेरंनरितः फट्कारो हृदयपत इत्यर्थः यस्येति अवे अग्रादौ
शिवहकारः शक्तिसकारः एताद्यः शाद्येष्वष्टुक्तस्यमान्तहीनं इतिनामान्तस्वंतेजि तथाच पिंगलामते शिवः शक्तिनयोंकारो
यस्यादौ नास्तितेमत वदेन्तिमातृकाहीनहीनंसिद्धिप्रदायकमिति अहीतिह्यानयेऽपि मिलितामकारवत्तद्धुपत्रहृदयपत
इत्यर्थः आदिमध्यान्तदेशेषु चतुर्थ्यायत्रहृदयपते मकारो मलिनं विद्यान्तेमन्त्रा विन्सदेतिसारसंग्रहवचनात् ॥ लक्ष्मसागरेव
आदौ मध्ये यादिविज्ञायमानहृदयपते ताणींयद्वेमहेशेन मलिनः स इति चिन्तरम्भकः एतयोर्विकल्पः यस्येति क्रोधो हुंवी
१ नमूर्ध्नि मेते क्रोधदकारयोर्विकल्पः मूर्ध्नि द्विधास्त्रपिस्वयः मध्ये दकारहुंकारयोरेकं अन्ते फट्द्वयमित्यर्थः तथाच पि
पलामते हकारः क्रोधः बीजेवायस्य मध्ये व्यवस्थितो फट्द्वायेवस्थिते यातेयस्याणोः सन्तिइमृत इति सारसंग्रहे यस्यमध्ये ह
कारस्तु क्रोधबीजे इति स्थितं द्विधावान्ते च फट्कारः स्यायस्य सन्ति यस्तु न इति सारे वकारो विकल्पार्थकः ओमिति अस्त्रवि आ
दौ ओंकारः श्रीविश्वेतेवबायट् मध्ये अस्तरह इति वकारान्तवयं इत्यस्यापि संबध्यते ॥ तथाच पिंगलामते अस्त्रमन्त्रं हृदयं मध्ये
वर्जितं तथादितः अउमास्तु रसो मन्त्रो भेदितः परिकीर्तित इति अस्त्राद्धं अनुमा ओंकारः विवर्ण इति विवर्णः एवं हंस इति व
र्णद्वयरहित ॥ तथाच सारसंग्रहे वर्णद्वयात्मको मन्त्रो यस्तु हंसविवर्जितः सत्त्वमः मन्त्र मिलितेव फट्कारषट्के ज्ञेयामन्दा
इति पंचमोदशाक्षरः उक्तंच सारसंग्रहे दशाक्षरो भवेन्मन्द इति कूट इति वकूतरात्मके बीजे कूटः सर्वत्र तत्रापि प्रकार
रपवेति तेयः मत्रहीनः वलरहितः वतर्वर्णः केकरः ॥ पिंगलामतेन ध्रुवहीन अस्त्रबीजैः षड्विधाकेकरो मत इति वि ६

विज्ञयः सर्वसिद्धिफलप्रदः इति पिंगलामते विवर्णत्रयं भवेद्यत्र हंसहीनस्य शंभुना सम्भवम् इति सिद्धान्तेऽघो
रमीष्टफलप्रदः इति मंत्र इति समन्त्र अधिकं यद् दशाद्य अक्षराणि यस्य सः अष्टादशाक्षरः इत्यर्थः फट्कारा
णां पंचकं पादो यस्मिन्निति उक्तं च कुलसागरे विधानाद् यदि मंत्राय अष्टादशावर्णकः पंचफट्कारपंचकः
वैष पञ्चमनः सम्यक् कीर्तित इति अत्र विशेषणद्वयं विशिष्टपदत्रयं द्रष्टव्यमिति विरामे तिविविना मस्थानगं मंत्रो
त्तरम् पंचेषु भययत्र उक्तं च पिंगलामते अक्षरत्रयं मंत्रो भवेद्यस्य मध्ये प्रोक्तं च शंभुनाम् हीनवीर्य इति ओतः स्वमं।
त्रैते च सिद्धिद इति अघोरे विति स्थानत्रये मिलितानामक्षराणामष्टत्वमित्यर्थः अष्टादशाक्षरं मंत्रं इत्थं प्रवर्तते।
सारसंग्रहे तु एतादृशो मंत्रो भीत इति नामाष्टकः तथा आद्यं तत्र यायामध्ये च तद्वासेत्वं संयुते अष्टाद।
शाक्षरं मंत्रं भीतं तं भैरवो ब्रवीदिति तिः यः स्यादिति तारः प्रणवः केचित्तु तारः अस्मिन् वदन्ति तल्लाग्रं यांतर।
विराधान तथा च सारसंग्रहे एकोनविंशत्यर्णो यो यो मंत्रः प्रणवान्वितः महामायाक्रोधपुष्पं कल्पे मध्य
वदन्ति हीति पिंगलामतेऽपि यदि स्त्रोष्टादशार्णाक्षरः विंशतिकोर्णो न वर्णाश्च मायेकाराक्रमान्वित मध्ये स्वरस्या।
सौ मंत्रः शंभुदेवेन कथीत इति समवर्णा इति चत्वारिंशाल्लिपिः चत्वारिंशद्वर्णाः सारसंग्रहे च समावरो
भवेद्वालः क्रमात् सप्तवर्णकः चत्वारिंशाक्षरः पौष्कराद्रुणाः घोरघ्न इति त्रिंशद्वर्ण इति वनः स्थानात्।

शि
वार्क
१८
10

रा वेदस्याधिकपञ्चाक्षरः उक्तं च सारसंग्रहे त्रिंशदर्णः शमार्णो वाचकषष्ठस्वरं तथा वक्त्ररुधं वा
मार्णो वाक्यं दर्श्म अभिधीयते इति नवाक्षर इति धकचयागवः प्रणवयुक्तोनवाः दशेति लिख्यते शार
सर्थः नवाक्षरस्तु लिख्यते धकवयुक्तोयम् सदइति सारसंग्रहात् यस्येति हृदयं नमः शिरो
मंत्रः स्वाहाकारः एतद्द्वयं मन्त्रेणस्य नास्ति शिखाय वषट् वर्मं हुंकारः एतद्द्वयं वा वौषट् फट् का
रो वा शिखाहूंकारः एतद्द्वयं मन्त्रे पश्च नास्ति शिखाय, शक्तार्णः सकारः एतद्द्वयं वामध्येनास्ति स
निर्बीजस्यार्थः तदुक्तं सारसंग्रहे रुद्रिंशेनैशिखावैमसध्येनयास्तकेन तथा शिवशक्त्यास्मको वर्णेन
लोपस्य समं संगाराद् निर्बीजइति प्राक्सविकमिस्रुगाहितइति एयिति अत्र सर्वे सोऽकस्यान द्वयपस्यो
क्तत्वादेष्यिति बहुवचनप्रयोगः कथमिति चेत्सत्य तेषां तेनैव निर्गीजलतणाववने प्रादावपितदोषप्रतिपा
दकत्वस्य सत्त्वीमभिप्रायेण बहुवचनप्रयोगः क्तोग्रंथकर्तृतथावलस्मारम् निर्बीजस्तु समा
ख्यातेषु आदावोंकारवर्जित इति पञ्चाशदिमध्यावसाने प्रयुग्रापिस्थानत्रयेऽपि ॥

१८

दोषघ्नकः षट्त्रय इति बीजवर्जित ॐकारादिविहितः अभ्यासमात्र वर्णाद्वादशान्त रन्ध्रानेषु तत्तनयोगेन तथा सर्वबीजघटव ।
एतेषु भ्रमितारत्यर्थः उक्तं च लल्लसागरे अर्द्धसमात्ररोमयासार्द्धद्वादशवर्णकः भ्रमितः सममात्र्योतः सार्धवर्णत्रयो यथैवेति प।
केचिदाहेति स्पष्टार्थः द्वादशानीमपि स्पष्टार्थः द्वादशतीमपि स्पष्टार्थः चतुर्विंशतीमतः घान्ते इति स्पष्टार्थः द्वादशतीमत्र अतनष
चतुर्विंशति तिवर्ह्नसमनिपादकः स्पष्टार्थः षड्विंशतमत्र इति अपिविंत्सदेकोनवर्णावेति एकोनत्रिंशद्वर्ण इत्यर्थः एकोन
त्रिंशाद्वर्णाः षंङ्क्ष्मनहीन इति स्पतन इति सारसंग्रहात् लल्लसामेरतः अष्टत्रिंशतश्चेति चतुर्थप्रकारोऽप्युक्तः अष्टाविंशा
मतत्रयमादिव चतुर्विंशत इति चतुर्विंशद्वर्णमारभ्य विषष्ठ्यस्वरपर्यन्तमित्रापकैकोत्तरवृद्ध्या चतुर्विंशति विधाः सर्वो
न इति पंचषष्ट्यन्तस इति स्पष्टः एकोनेति पंचषष्ट्यन्तरः ष्पदिये षां पंचषष्ट्यन्तराद इति वा पदयहः एतत्सर्वमेव चशान्तमान
स इत्युक्तत्वात् पंचषष्ट्यन्तरामेषु च यावदेकोनकेशत मिति सारसंग्रहात् तेनएकैकोत्तरवृद्ध्या चतुस्त्रिंशत्प्रकारः स्यात
भ्रष्टा इति त्रयोदशेति स्पष्टार्थ शतमिति शतद्वयद्विनवतेश्चेति एवभेदः द्विनवत्यधिकशतद्वयमित्यर्थः सार्धशतद्वयं
द्विनवतिरेकहीनायकनवत्यधिकशतद्वयमित्यर्थः तेन शतसंख्यवर्णाः सार्द्धशतवर्णाः द्विनवत्यधिकशतद्वयवर्णाः शा
तत्रयवर्णाश्चेति पंचप्रकारानिः श्रेष्ठ चदोषवशाः स्युरिति अत्र केचित् द्वयंशतद्वयेनैकः प्रकारः द्विनवतिरभ्यः कनव
तिरपरः इति वदंति तदसंगतं षट्षष्ट्यन्तरमारभ्य एकैकशावर्णएवं तावतास्यान भ्रष्टा इत्युक्ते अनतष्ठयन्तसंख्या इत्य
केनैषामेकर्णावर्णसंख्या शताधिकानेतिस्पष्टा इति चेत् चतुःशतानीतिस्मागमः सहस्राणि इति पदेयुक्ताः ये स्तोत्रह

पाः तेषां दिनाहूयातानघा तयेति यथा एते मन्त्राः सदोषाः तथैव विधा अपि सदोषा एवं ज्ञेया उक्तं च सारसंग्रहे यथा मे बालस्या
शि॰ विषभेदभिन्नाः परस्परं ज्ञातव्या दृशिकेन्द्रैस्तु नानानन्तैः संभाषिता इति कामिकर्मसु स्मृते निः कामा नो नैन दोषा मंत्र जपे बाध
वार्च॰ का इति भाति ॥ अथ येन षोडशाक्षराणां विषमपदव्याख्या तत्र प्रातिलं बीजं यकारः भूबीजं ह्रीं स्त्रीं मायाबीजं चिंतत्वं प्रणवः पंचे
११ हूंकारः ओंकारः क्रोधः हुं सकारः अं कौं हकारः मासादौ हौं वाग्भवः ऐं जीवः सवत्नलं क्रूं अस्त्रं फट्कारः अं रं रो लकारः वह्निरेफः शि
वः अं शक्तिः अः क्रोधः हूंकारः हृदयेन नमो हृदयं शीर्षे स्वाहा हृदयं ह्लेखा भुवनेश्वरी ह्रौं प्रणवः हृदयं नमः शिरः स्वाहा शिखा
वषट् कवचं हुं शिवो हकारः शक्तिः सकारः एभ्यस्थाने अं सर्वं स्रौं कौं के नमः षडादिस्थाने एवं स्मृतं तथा दशान्तरा अर्द्धसमासादरः
॥ सार्द्धसमासादरसमर्थः त्रिंशदेकोनवर्णाः एकोनत्रिंशद्वर्णसमर्थः एकहीनाः एकनवतिविमर्षः साद्धिनवतिरेकहीनेभ्य चयः
अथ अन्यदोषदुष्टानां मन्त्राणां तादोषा निरसनोपायः प्रशारदातिलके स्तैरेव इत्यादिदोषदुष्टानां मंत्राणां नानात्मनि योनियंत्र शो
धयेन्तु हृदयवनो बहुपायोनिमुद्रायाः इति योनिमुद्रालक्षणमुक्तं रुद्रयामले तेरवीयपटले पश्चिमाभिमुखं लिंगयोनिस्थ
परिकीर्तितं रुद्रंथिविंदुसंस्थाने स्वयंभूर्कमणावाचकं रतं बीनरालस्य वितस्थस्थितघोषरे महापद्मवने पत्रयोगपीठ सकीर्ति
ते कटं च गोकुलाकारं चक्रोते विदुस्तपिणं ब्रह्मरूपं तु नैवं सषुम्नाधारमंडले इष्य आदिनि नवानि मुद्राणा ब्रह्मकानि तु स्मृतां
खिवद्रवं नावकोटेदं हृदयमध्यगे तदर्हे नास्ता प्रातनसाणेव भवेनन कामरूपं भवेत् क्रिशिवाख्ये मंडले प्रिये महत्तारं महा
पंथस्यकिं जल्काशोभिते तत्रस्थोलभते सम्यग वर्षं तेरक विंदुकं तत्र व्यापकयोगेन साधारे योजयेत् मनः ३ मेंडांतरे योनि । ११

लामाऽँऽथ प्रवेधयेत् भ्रमयोनिगतं ध्यात्वा कामेवधूकसंनिभे ज्वलत्कालानलप्रख्ये तडित्कोटिसमप्रभे तस्योर्द्धे तु शिखा सूक्ष्मा
चिद्रूपा परमाकला तया सहितमात्मानमेकीभूतं विचिंतयेत् गच्छंतीं ब्रह्ममार्गेण लिंगभेदक्रमेण तु अमृतं यद्दिसर्गस्थं परमा
नंदलक्षणं उत्तरं कौलसंज्ञं तमाधारपानप्रवर्षिणीं चिंत्या कुलामृतं तद्दिव्यं पुनरेव विशतत्कुले गच्छेन्मंत्रयोगेन नामध्या सा च प्राणः
समाख्याता नन्तेस्मिन् परमेश्वरी अर्द्धमात्रा इयं तेषां द्विशाणे ते विशाते पदा एवमभ्यसतस्तस्य ग्रहस्मृहनिभिस्वयात् जरामरणदुःख
खोघैश्च अंते भवबंधनात् वर्तविधा तयास्पृष्टिसंयोगे नैव प्रवर्तते पुनः मलीयतातन्याकालात् मादिशिवानके योनिमुद्रासमा
ख्याताल्लवबंधः प्रकीर्तितः इति ॥ अस्यार्थः तत्र गुरुः सिद्धासनस्थो वामपार्ष्णिना गुदस्थानं संनिपीड्य तदुपरि दक्षिणपादं स्थलं ये
योरभ्येम सेमर्दं यथा भवति तथा दक्षिणपार्ष्णिना लिंगमूले निःपीड्य स्थिरकायः सन् मुद्रविशेषत्वं दमाऽँ अपानवायुरुध्या
संरुद्धः प्राणवायुः प्राणापानयोः संघट्टं कुर्वन् कवितमूलाधारगति वित्स्वरूपे अँऽस्मात्मके परमात्मनि विलसाअमेव त्रेतान्दोषे
ते चिंतयन्मंत्राणि एकैकशः सुषुम्णामार्गेण तावि शुद्धनाहतमणिपूरकस्वाधिष्ठानचक्रमेकीकृत्य स्वगुरूपदेशेन शांते मंत्र
जनयेदिति जननं अथ प्रथमश्लोकस्येन शब्देन द्वितीयश्लोकस्य सर्वार्धं नवैतत्कं भवति ग्राग्रधृतस्य मंत्रस्यैकैकमक्षरं प्रणवो
परितेकृत्वाष्टोत्तरशतं जपेत् यथा नमः शिवायेति मंत्रस्य जपप्रकारः ॐ नं ॐ मं ॐ शिं ॐ वां ॐ यं ॐ इति सर्वत्र बोध्यं इति जी
वनं अथ द्वितीयश्लोकस्येन शब्देन तृतीयश्लोकस्य सर्वार्धं नवैतत्कं भूतितव भूः पित्रेक्रमादिद्धवेत्स्तमंत्रविलिवंदनमिष्ट्रि
तजलेन वमितिवाप्रुवीजमुच्चरन् प्रमतं रश्मातशतवारं तर्पयेदिति ॥ एतनौरुवं ॥ अथ तातीयश्लोकस्यामार्गोचेनवनयेस्य

श्री० वार्च० १२ 12

श्लोकस्य पूर्वार्द्धेन चैतदुक्तं भवति तत्र भागवपीठे तत्र विलिखेत् तन्मध्ये यावद्रसंख्यानानि कारयुपाण्यादाय परे इति वह्निबीजमुद्धर
न्मध्यमदलेनैव पुष्पैः शतनशतवारं ह्र्मादिति पूनह्रीं धं न अथ चतुर्थश्लोकस्योत्तरार्द्धेन पूर्वमश्लोकस्य पूर्वार्द्धेन चैतदुक्तं भवति त
त्र भागवपीठं ऊँ ऊः मा गरोचनादिभिरष्टदलकमलं कुंकुमाकर्णिकायां ऊँ ऊं मादिद्रव्यैर्मालतीकलिकाभिस्तन्मध्ये यावद्रसंख्या
भिरेकयाकलिकयैकमेकमदरं लिखेदिति तन्मध्ये विलिख्य तन्मध्ये यावद्रसंख्याकाश्वकुपल्लवानानीयतमेवमंत्रमुद्धरन्
अमुकमंत्रमभिषिंचामि नमः इति पिषेकं सुगंधिजलैनैकैकफचवेनाषोडशमर्यातवाषंकुपात् ॥ इत्यभिषेकः अथ द्वि
तीयश्लोकस्योत्तरार्द्धेन षष्ठश्लोकस्य पूर्वार्द्धेन चैतदुक्तं भवति तत्र स्वमूलाधारे वह्निमंडले वदयमाणमोतिर्मंत्रं सर्वं विमल हृ
हंसस्कंनेन मंत्रं विभाव्य नीति मंत्रस्य तेजसा संस्कर्त्तीयमंत्रगतमाणवकार्धकमार्पीयमलत्रयं पे हृत्वा गेनकका मारमा
मनसा प्रन पुनरेकमेकं निर्हस्वतं मंत्रविगतमालाद्ययं धामे ॥ इति विमलीकरणं अथ षष्ठश्लोकस्योत्तरार्द्धेन मोतिर्मंत्रमु
द्धरति चत्वारः प्रणवः व्योम हकारः अग्नी रेफः मनुः औत्तर्द्यायस्वरो ऐकारः इंडी अनुस्वारः तेन ऊँ ह्रौं इति मोतिर्मंत्रः सिद्धः
अथ सप्तमश्लोके चैतदुक्तं भवति तत्र भागवपीठादौ तन्मध्ये ऊं कमादिभिर्विलिख्य ताम्रादिपात्रेकर्पूरादिवासितेन शुद्धज
लमापूर्य विलिखितमंत्रे पीठे वा शेत तरशतवारमपि मंत्रेनैव मंत्रेण तज्जलं बिंदुभिः कुशैर्मंत्रमंत्रैः सिंचये दिति ॥ एत
दाप्यायनः अथाष्टमश्लोकस्य पूर्वार्द्धेनैतदुक्तं भवति तत्र ताम्रादिपात्रे भागवेनेत्रं विलिख्य पात्रान्तरे कर्पूरादिवासितेन शुद्ध
जलमानीयतमेवमंत्रं पठन् येते अमुकमंत्रं तर्पयामि नमः इत्यष्टोत्तरशतवारं लिखितमंत्रस्योपर्यंजलिदानेन तर्पयेदिति १२

ति एतत्त्रयेण अथाष्टमश्लोकस्यान्तरार्द्धेनैतदुक्तं भवति तत्रतारः प्रणवः मायाभुवनेश्वरीबीतं श्रीबीजयागलक्षणोक्तं।
आद्यैर्योगेभवेदित्युक्तं प्रथमर्थं प्रणवः ॐ ह्रीं भुवनेश्वरीबीतं श्रीबीजं यागलक्षणोक्तं आद्यैर्योगेभवेदित्युक्तं प्रथमर्थं
ते धर्माधर्मेन्द्रकृत्वा होत्रस्थानवाग्जपेदिति एतद्दीपके अथोर्वैरिताद्धश्लोकस्याष्टपदः इति दशमेकारा अथाह्वानया
त्रानायितदीतासमावेशेन आपन्नेन यो कत्वाप्रनदीतं समावेशेन निर्वीर्यं चापि मंत्रं तथानानामहस्येव स्वरूपलब्धये।
मादन्नेसंस्कारैर्गावशुद्धान्तिरवश्चलंदेवकलशोद्गतोः प्राणानिवेदयेत् वरुणेदंक्रमेणलिविलाभहृशोक्तं ततश्चद्धिसवा
मोतिसुगम्यथाविफलेलभेत् अनाश्रिताद्येयेयत्राःयोगिनीनाप्रसादितः लभ्यायेकेपिते मंत्राःसर्वकामफलप्रदाः प्रणवोध्व
वनेशानीश्माबीजंमनोभवः नौवनःसर्वबीजानांमिमाहभगवांश्शिव तारसंपुटितोवाथदृष्टमंत्रोपिसिध्यति इतिरत्न।
योगवल्ल्यावलिववंनेनानुसंस्कारप्रबोद्धये संदराचार्यशिष्येणश्रीनिवासेन धीमता वेदिकायाप्रणीतायांप्रकाशाख्य।
मोगमत् इति श्रीमत्सुंदराचार्यचरणारविंदद्वंद्वान्तेवासिनाश्रीश्रीनिवासेनविरचितायांश्रीशिवार्चनवेदिकायांप्रथम।
प्रकाशः अथमंत्रमेलनप्रकारः तत्रादौ तत्त्वचक्रं तत्रश्रीरुद्रयामले रामलाभोपकारायप्रारम्भाविद्वरः उक्तं ऋणा
गोपालात्क्रमशो दिग्यातफलाबीजदिनालिपिः अथमर्थः राज्य १ ला ११ मा ५ ये १ का १ रा २ प १ मा २ ११ भा १ दि २
वे २ वः २ उ १ हन २ गो ३ पा १ लात् ३ क १ दि १ श्रा २ यात् १ क्रु २ ला ३ वि ५ अथैतत्तत्त्वकरवनाप्रकारः तत्रदत्तिणोत।
रायतत्पाश्रन्नानाभेक्षात्प्रेक्रमशगायतादक्षरेवाक्षविलिख्यमश्वविंशतिकोष्ठानि कृवादक्षिणोत्तरायतपंक्तिनायमर्वोर्ध्व।

पंक्तेः प्रथमकोष्ठे अश्वा द्वितीये ताननं तृतीये ईशा चतुर्थे मर्सें ल्लल पंचमे न षष्ठे प सप्तमे श्रो अष्टमे कः नवमे को वे इति
शि॰ विलिखेत्तदधस्माद्वितीयपंक्तेः प्रथमकोष्ठे यज द्वितीये वर तृतीये क्वजो चतुर्थे फना पंचमे टट षष्ठे ज सप्तमे दण अष्टमे तथ
वार्च॰ द्वानवमे धः इति विलिखेत्तदधस्यास्तृतीयपंक्तेः प्रथमकोष्ठे न पाफः द्वितीये न तृतीये भ चतुर्थे मा पंचमे परः षष्ठे लस।
१३ सप्तमे वश अष्टमे षा सहानवमे लत्तंश्रसः इति स्ववामदक्षिणांतं विलिखेदीर्द्धपंक्ते प्रथमकोष्ठमारभ्य सव्यधिस्यस्तृ।
तीयपंक्ते नवमकोष्ठपर्यंते श्रुसप्तविंशतिकोष्ठेषु अकादि सप्तविंशसंतानेकानेकैकपाः समासमालिख्यतानेकान
श्विन्यादि सप्तविंशतिनक्षत्राणि परिकल्प्य विचारयेत् तत्र यस्मिं कोष्ठे साधकस्य नामाद्यक्षरं तिष्ठति तत्संख्यांके वर्णं अश्वि
न्यायतत्र यत्नक्षत्रमायाति तन्नाधकस्य जन्मनक्षत्रं परिकल्प्य तत्कोष्ठमारभ्य मंत्रस्याद्यवर्णो यस्मिन् कोष्ठे तिष्ठति ता
13 वत्पर्यंतं गणयित्वा लब्धं संख्यमेकमनक्षत्राणि च विज्ञाय तत्र यं नातात्र दक्षपते तदेव मंत्रनक्षत्रं परिकल्प्य साधकनक्षत्रमारभ्य
मंत्रनक्षत्रपर्यंतं नामाद्यक्षरमारभ्य मावन्मंत्रायमक्षरं जन्मसंपद्विपत्क्षेमप्रत्यरिः साधको वधो मैत्रः परममैत्रश्च जन्मादि इति
पुनः पुनरिति फलाणि चोक्तप्रकारेण जन्मादिनवकं पर्यायत्रयेण विज्ञाय फलानि च निर्दिशेत् तत्र फलानि फलाणि च पव
जन्मुष्टस्याद्यागामस्परागुर्नाशोस्तृतीयया मत्तः पंचमतां शयोस्ता प्रस्मी घात कोमतः द्विपत्तः षड्ष्टनवगतास्ताराः श्रुभा मता
इति तारा फले द्वात्रा मंत्रदयाद्विपालधा अथ नक्षत्राणां गणभेदः तत्र फल मूलावतारे अश्विनी मृगशीर्ष चित्रयाश्रुष
पुनर्वसु हस्तः स्वाति अनुराधा रेवती विस्रदेवतं भरणी रोहिणी चैव आर्द्रा पूर्वाख्यानया पूर्वाषाढा भरणी फा पूर्वमा। १२

नत्र:

दोन्नयाभंव कृत्तिकादिमंघाचित्राविशाखाज्येष्ठकातथा मूलंधनिष्ठाशतभिषावरन्तोगणाप्रिये विप्रश्रवणानक्षत्रैदेव
नेदेवगणाइति अत्रविसर्गजोपस्यादीसःआहिमाक्षेपाननमनुष्यगणा अथैतेषांगणानांप्रीतिविशेषोरुद्रयामल
ले स्वगमेवोनमाप्रीतिमंध्यमोदेवमानुषे अधमागतमेदेवेमृत्युर्मानवराक्षसो इतिनक्षत्रशोधनप्रकार:अथराशि
चक्रं नवकुलार्णवे वालेगोरावरेशोणिश्रामीगोभौतिराशिषु क्रमेणभेदितःवर्णाःकमायोशाद्यःस्मृता इतिअयर्थः
न४ले३गो२रे२खु२२जो५णि५श५मी५जो५भे४कमयोशाद्यस्मृता इतिषष्ठेराशौशषहलक्षश्चःइम
ष्टौवर्णामोजपदिम्यर्थः अथैतच्चक्रस्वनाप्रकारः तत्रशाकृम्भणायनरेखाहयंदक्षिणोत्तरायरेखाद्वयंमध्येचतत्रस्त्रय
याभवति तयाविलिख्यमध्यस्थचतुरस्रस्यचतुष्कोणेषुहिरैकैकोरेखोकृत्वाद्वादशांत्विकोनिनिःपायतेषुविरेषुभागा
दिमादक्षिणेनप्रथमकोष्ठेस्वराईहितीयेउऊमृत्तृतीयेमृत्लृचतुर्थे एपेपंचमे ओऔषष्ठे अंअः पाषसहलक्षसप्तमे
कखगघङ अष्टमेचछजझञनवमेटठडढणदशमेतथदधन एकादशेपफबभमद्वादशेयरलव इतिमातृकावर्णान्
विलिखेत्पुमानाणादिषुद्वादशांकेषुएकादिद्वादशपर्यंतानेकानेकैकशःसमालिखेद्यस्मिनकोष्ठेसाधकस्यनामाद्यस्या
रेतिष्ठतिनदारम्यसिनकोष्ठेमंत्राद्यक्षरंतिष्ठतितत्पर्यंतंगणायेत्तत्रस्वलनादिद्वादशांक्यानानोमानिकुलार्णवे नामाद्य
क्षरादारभ्यायावन्मंत्रादिवर्णांकं लग्नोधनेभ्रातृबंधुपुत्रकलत्रकाःमरणधर्मकर्मायव्ययाद्वादशाराशयइति अथैतेषां
फलानिकुलसागरे एकोवाप्यथपंचमोयनवमोराशिस्तुसद्धोधवोराशिस्यादशमोद्वितीयसहितःषष्ठोभवेत्सेवकः

श्री०
शिवा
चे०
१४
14

रुद्राग्निस्वरसंख्याया यस्मिन्नो मंत्रो भवेत्स बोधकः सप्तद्वादशकाष्टकस्तु तिमितो मंत्रस्तो बालक इति रुद्रपकारद्वशाग्निस्वरान्।
तीयः स्वरा सप्तम ऋतिमितिस्तत्थ्यः अथ राशीनां वर्णभेदः अपंचस्वरे मुकर्कं रोदृश्चिकापीनराशीविप्रानसायाः सिंहधन्।
मेषः तुला मकरं भांमिथुनस्त्रैवैश्याः कुंभा वृषो यो मकरश्च शूद्र अथ राशिशोधनप्रकारः अथ पाद्यभौतिकचक्रं तत्र श्री
दक्षिणामूर्त्तिसंहितायां उ ऊ ओ ग ज ड वर्णा द ब ल ल क्ष पार्थिवाः अ आ औ घ ऋ ट ध भ व सा वर्णास्तु नीरजाः इ ई प ऌ ठ थ।
फरक्षाणि स्वाग्निसंतकाः अ आ ए क ख च ट न प ष वर्णाश्च वायुजाः ऌ ॡ ऐ ङ य प ण न म श हार्णाभसा स्मृता इति श्रोकार्थः
ष्टाः अथैतन्नक्षत्रचक्रस्वनाप्रकारः तत्र दक्षिणे नरायनाविट्टुत्वोमाकुपश्चिमायता पंचकादशरेखोश्च विलिख्य पंचाशत्कोष्टानि।
कृत्वा दशादशकोष्टे रैकैकपा पंक्तिरिति पंक्तिमेवकंपरिकलतासपंक्तिभसर्वोस्वगतप्रथमपंक्तौ वामादिदक्षिणांतं द।
शसुकोष्ठेषु अ आ ए क च ट त प ग ष: द्वितीयपंक्तौ इ ई प ऌ ठ थ फ र क्ष तृतीयपंक्तौ उ ऊ ओ ग ज ड द ब ल ल चतुर्थपंक्तौ ऋ ॠ
औ घ झ ट ध भ व स पंचमपंक्तौ ऌ ॡ ऐ ङ ञ ण न म श ह इति वायानि भूजलाकाशानुनरेयत्र पंक्तिनितिष्ठति तत्रैव चेत् मंत्रा
प्त्वरं सपि निष्टति तदा तत्र मंत्रमेकभूतदैवसंपन्नं फलतेदं अन्यथे मंत्राधस्त्वरेति ष्ठतितदा ततः किंभूतदैवसमिति विचार्य
तद्गुणदोषान् जानीयात् आत्मनो नामाक्षरं राषिदैवतभूतौ दैवमतेन तिष्ठति तदा तन्मंत्रं न गृह्णीयात् मित्रभूतदैवसंवात
दत्तकभूतदैवं वा मे गायत्त्वरं स्पात्तदा तन्मंत्रं गृह्णीयात् तत्र भूतानां वैरमैत्रीतदस्याता स्वरूपमुक्तं कुलार्णवे महीसलिलयो
मैत्रमनलानिलयोरपि सामासमग्निभूम्योस्तु सलिलानिलयोस्तथा शत्रवैवैवरी सेनमित्रं सर्वत्र वायवे परस्परनिरूढानां व १४

णिन्नोयमसेगतिः सर्जमेतनीदृशं येनेनाधाकृतवाकुलेश्वरीति अग्निजलयोर्वायुभूम्योश्च समर्थः अपरे आकाशः इति सकला
मातृकालक्षणोधनप्रकारः अथ मन्त्राणां सिद्धसाध्यादिशोधनप्रकारः तत्रादौ द्वादशारं चक्रं नवकुलमूलावतारे द्वादशारे त
था चक्रे कूटषंटविवर्जितान् आदिदान्तान् लिखेद्वर्णान् पूर्वेणोयावदीश्वरं अंकानेकादिमात्रान्तान् लिखेन्मूर्ध्वादिनः क्रमात्
सिद्धसाध्यः सुसिद्धोरिश्चर्वैतः स्तुरोभवेत् स्वनामाद्यवर्णमारभ्य सिद्धादीनाजपेत्सुधीरिति तत् कूटदत्तकारः वेदाः सम्मूल
लक्षणे स्वराः चक्ररचनाप्रकारस्तु मातृकाराशिचक्रे द्वादशारात्र चक्रवद्वक्रे विधाय तस्य द्वादशस्य खंडेषु प्रथमादिष्वादतिप्रक्र
मेण अराशिचक्रे द्वादशाक्चक्रवद्वक्रे विधाय तस्य द्वादशस्वखंडेषु प्रथमादिष्वादतिप्रक्रमेणाइउ माश्राश्च इण एर ईय
तल्लृ ऊ· यवाकृचदशापवधषापजनन स्रो जपहाश्रौयफलाअंटन आउभशानमास्त्रकावर्णाधिलिख्यते अथ मागवदेकादिहाद
शान्तानेकानपिसमालिख्येयस्मिन् खंडे शिष्यनामाद्यक्षरं तिष्ठति तदारभ्य मंत्राद्यक्षरपर्यन्तं सिद्धसाध्यसुसिद्धारिक्रमेणग
णयेत् नवकुलमूलावतारे चतुरस्रा नवैकपंचमः सिद्धोसाध्यः षड्दशाग्रभगमकः सुसिद्धोसुनिरुद्धाग्निरुक्तः षष्ठिद्वादशोरिपुः
इति तान् चवरारोहे मंत्रादावादिशाल्लधीः अथैतेषां फलामगवस्तते अथ षोडशारचक्रे सिद्धसाध्यादिशोधनप्रकारः तत्रकुम
मूलावतारे चतुरस्राधुर्वं भिन्नकोष्ठानां षोडशांलिखेत् अकारादि तत्काराणां मातृकामपिविमसेत् ईशानकोणादारभ्य वाय
व्यांतं लिखेत् सुधीः मादहिणक्रमेणैवेति तल्लेखनप्रकारमाह लक्ष्मीकुलार्णवे एकाचिरुद्रनवनेत्रयुगांकपंक्तिषण्णागषो
डशाब्धतत्त्वशापंचके भ कोष्ठे लिखेन्मतितिथीचतथावशिष्टवर्णान् हुताशनक्रमशो विकायाहति रुद्र ११ नेत्र २ युग ४ अ

कं ११ पंक्ति १० भाग ८ भुक्ति ७ तिथि १५ अथ शिष्टेनयोर्दर्शयामि इष्टनाक्षरमितान् विविधवर्णान् अर्थिकायाः मातृकायाः अथैत

शि॰ च्चक्रलेखनाप्रकारः तत्र प्राक्पश्चिमायतान् दक्षिणोत्तरायतांश्च पञ्च पञ्च रेखा विलिख्य षोडश कोष्ठानि कृत्वा तानि कोष्ठानि च

वार्चे॰ तुष्कतः कोष्ठेनैकैकचतुष्कमिति चतुष्कचतुष्टयरूपेण चतुर्धा विभज्य तत्रैशानगतचतुष्कस्य कोष्ठचतुष्टये ईशानकोष्ठादि

१५ प्रादक्षिण्येन अकस्थ... उनमसंउव आग्नेयचतुष्कोः ईशानादिप्रादक्षिण्येन ऋखगतककफाॡचय ऐओठशानिर्के ल॰

ति चतुष्के ईशानादि प्रादक्षिण्येन ईचन ऋजभषठलश्रः तंस इति समस्तमातृकावर्णान् विलिख्य शिष्यनामाद्यक्षरं यत्र

कोष्ठे तिष्ठति तत्कोष्ठमारभ्य मन्त्राद्यक्षरकोष्ठावधि गणयित्वा सिद्धसाध्यसुसिद्धारीन् विधारयेत् तत्र साधकस्य नाम

15 क्षरयोरेककोष्ठ एव स्थितिश्चेत् मन्त्रः सिद्धसिद्ध इति ज्ञेयः तत्र चतुष्क एव द्वितीयकोष्ठे चेन्मन्त्राद्यक्षरं तदा मन्त्रः सिद्धसा

ध्यः तृतीये चेत् सिद्धः सुसिद्धः चतुर्थे चेत् सिद्धारिः द्वितीयचतुष्के चेत् समाने कोष्ठं प्रथमकोष्ठं परिकल्प्य तदारभ्य प्राद

क्षिण्येन गणयेत् तत्र प्रथमकोष्ठे चेन्मन्त्राद्यक्षरं तिष्ठति तदा स मन्त्रः साध्यसिद्धः द्वितीये चेत् साध्यसाध्यः तृतीये साध्यसु

सिद्धः चतुर्थे साध्यारिः एवं तृतीयचतुष्केऽपि प्रथमकोष्ठे सुसिद्धसिद्धः द्वितीये सुसिद्धसाध्यः तृतीये सुसिद्धसुसिद्धः चतुर्थे

सुसिद्धारिः एवं चतुष्केऽपि प्रथमकोष्ठे चेन्मन्त्राद्यक्षरं तदा अरिसिद्धः द्वितीये चेदरिसाध्यस्तृतीये अरिसुसिद्धः चतुर्थे अ

रिरिरिति समस्तं विचार्य विज्ञाय मन्त्रमेलनं कुर्यात् तत्र यथा मेयस्वनं यंकाराभवत् नास्ति मेयसमं मित्रं नास्ति मन्त्रसमो रिपु

रिति निःसारसंग्रहवचनात् अथैतेषां कलानि तत्फलमूलावतारे सिद्धसिद्धो जपात्सिध्याद्विगुणात् सिद्धसाध्यकस्त १५

द्वेस्य सिद्धः संग्रामे: सिद्धादिर्द्वेति गोत्रजान् साध्यसिद्धो संश्लेषात् साध्यसाध्यो निडःस्वकृत साध्यस्य सिद्धो भजानात् सा
ध्यासिद्धसिद्धं दहेत् सुसिद्धे सिद्धे नयात् फलं दद्यात् यथेप्सितं सुसिद्धसाध्यो जपाद्यैः सिद्ध्येत् सुसमोप्यथा सुसिद्धेन सु
सिद्धस्य सर्वं जन्मकृतश्रमा तस्मान्न सर्वसिद्धीनां साधयेद्यो जपेन्मनुं सुसिद्धादिविशेषेण स्वकुलामारयेत ध्रुवं अरिसिद्धः ८
सुतं हन्यादरिसाध्यस्तु कन्यकां वक्तुसिद्धस्तु पत्नीं सामध्य अरिः साधकापहः तथा सारसंग्रहे तु दृष्टे शशिभूतारिवर्णास्तु
रमंत्रके सम्यक् परीक्ष्य तत्फलादिहनेयेन्मंत्रिमान्तरः अत्र मंत्रमेलनेश सिद्धयेव नाम ग्राह्यं सिध्यसाध्यादियोगेभ्रमेव दानेवि
शेषतः असिद्धं नाम गृह्णीयात् अस्य ज्ञोयेन जगवान् इति तन्नीतवचनात् तथा सारसंग्रहे आदौ सिद्धस्तदंते च सर्वे सि
द्धिफलप्रदः आदावंते भवेत् साध्यं कष्टसाध्यं ततः आदावंते सुसिद्धस्तु प्रमेव प्रसिध्यति आदावंते रिपुर्यस्तु साध्यकेस
निकृन्तयेत् आदौ सिद्धो मध्ये साध्यो यो हि गुणे समिद्धति आदौ साध्यः सुसिद्धोन्ते ग्रोक्तमार्गेण सिध्यति सुसिद्धादिस्तु साध्यो
तस्य तद्गुणमुख्येदंते आद्यंतयोर्यदा सिद्धो मध्ये साध्यः प्रजायते आद्यंतयोर्यदा सिद्धो मध्ये साध्या प्रजायते आद्यंतयोर्यदा सा
ध्यो मध्ये सिद्धः प्रजायते नावुभौ साध्यसिद्धौ हि जपासिध्येन सिध्यतः आदौ सिद्धेच संयुक्तः सुसिद्धेतर्थान्ततः आद्यर्णादेवसिद्धं
तत्साधकस्यन संशयः सिद्धांतरितसाध्यस्य सुसिद्धांतरितोऽथवा शीघ्रं च सिध्यंति मंत्रो वैवथाक्तं मंत्रविन्नैमै सिद्धमेतरितः
शत्रुसुसिद्धेवापि केस्वेत् नामी रिपुर्भवेत् मंत्रः किं तत्कर्त्रेणः सिध्यति साध्ये नान्तरितः सिद्धः सुसिद्धोपि तथा यदि सिध्यस्यतो
वकष्टेन साधकस्यन चान्यथा रिपुणान्तरितं सिद्धं सुसिद्धं चन याज्जेत् रिपुणा दूषितो मंत्रो नैव यासिकदाचन तथा।

शि॰
चार्व॰
१९
16

विजयमालिनीमते सिद्धं चतथामनेन, अलदोषा बहुगुणा मंत्राद्येयाविचक्षणैः सिद्धादिकोष्ठकेनात्रानन्तासिसिद्धिश्च
जायते कुलार्णवे एकान्तरेन याकृष्टैर्वद्धैरेमंत्रनायके सौदन्ने समलकेच सिद्धादीनैव शोधयेत् नृसिंहार्कवराहाणां
मासादःप्रणवस्य च सेपिंडान्तरंमंत्राणां सिद्धादीनैव शोधयेत् सोमसिद्धान्ते पाशाद्यसान्तरेमंत्रेनेषु वैचरनायके सौरे
स्त्रजपेशाक्तेशोभवे विनतामते सौरंयत्रास्त्रेपिस्त्रैवेल्लवानार्ग्सिंरकाः सिद्धसाध्यसुसिद्धारिविमर्शारप्रविवर्जिताः
प्रणवंमन्तरंमायांव्योमव्याप्यंषडक्षरं मालामंत्रेषु सर्वेषु सिद्धादीनैव शोधयेत् तथा रत्नसागरे हंसासाष्टाक्षरस्यापितथा
पंचाक्षरस्य च एकद्वित्र्यादिवीजस्य सिद्धादीनैव शोधयेत् नृसिंहीकेचवराहाणां कालिकासिद्धकालिका श्यामलाचतथा
याचेति सिद्धादीनैव शोधयेत् रुद्रयामले अघोरमंत्रेदेवेशि मालामंत्रस्य पार्वति नपुंसकस्य मंत्रस्य सिद्धादीनैव शोधयेत्
कुलमूलावतारे: स्वप्नोपदिष्टमंत्रस्य न विधिनैव च क्रिया उक्तिष्टदेवताध्यानात्वाजपेत्वभकर्भवेत् अगस्तिसंहितायां रामम-
न्त्रेषु सर्वेषु स्मृत्युक्तेषु निवेशयेत् तारकोनामंत्रराजो सिद्धादीनैव शोधयेत् सिद्धान्तशेखरे एवत्रिपंचसमार्णाश्च रुद्राक्षरा-
त्विते द्वात्रिंशदक्षरमंत्रे सिद्धादीनैव शोधयेत् पंचवोद्धास्त्वैजेनाम्योगोपालावैस्नवास्रये सिद्धसाध्यसुसिद्धारिविचारपरिवर्जि-
ताः व्योमव्यापी षडक्षर्णं ष्वमात्रकाद्रवल्लभा बहुरूपाक्षरो मंत्रपियसाधारणायता अथ षण्महरवकं तत्र कुलमूलावतारे षट्
दलेपद्ममालिख्य प्रागादिषुदलेषु च अकारादिवर्णान्नैकैकांतिविलिखेः षट्कूटकात् स्वनामाद्यक्षरं यत्र तदारभ्य विचारयेदिति
अथेतत्र करचताप्रकारः तत्र षड्दलेकमलमालिख्य तद्दलेषु प्रागादिप्रादक्षिण्येन स्मृल्लृल्लृवर्जितान् मात्रकावर्णान्। १९

त रचितचलनतलस्मिं वृत्ते पूर्वापराह्णयो शंक्वग्रच्छायासंपातस्थानयोश्चिह्नयुग्मकं कृत्वा विरुद्धमापि सूत्रेण प्राक्पश्चिमाय।
नो कृत्वा तन्मायधेनसूत्रेणाक्षांशिकेन च पूर्वपश्चिमयोर्वृत्तद्वयेऽपि च परस्परं विपरीतद्वयोः संधिरपि यापिप्रसारयेत् म
ध्यबिन्दुस्पृष्टमध्यतन्तुं यद्वृत्तरेखासमं भवेत् अथैतत्स्वनाप्रकारः ततः मेषायनाह्नेन सूर्ये विलयन भोमंडले दिवसेऽह्न।
त्वधास्मादायनाह्ने भूपृष्ठे प्रोसमेस्थानेकचिह्नं कृत्वा तद्वहिमतः शतिदिशं द्वादशांगुलमानेन वृत्तं निष्पाद्य तत्र षड्ग।
लमानपरिणाहमूलसूत्ररोत्तरपरिणाहायं च वेधेन सूचीमानीकृताग्रपरिणाहमध्याकृतिं द्वादशांगुलोच्छायोपेतं च मा।
कृत्वा शिलावरेण निर्मितशंकुं वृत्तमध्यस्थबिन्दुमध्ये शंकुमूलपरिणाहमध्यं यथा भवति तथा संस्थाप्य तच्छंकुच्छायाग्र
स्य पूर्वाह्णे तद्वृत्तरेखापश्चिमभागे यत्र संपातस्तत्र चिह्नं कृत्वा परान्हेऽपि शंकुच्छायाग्रस्य तद्वृत्तरेखापूर्वभागे यत्र संयोगो भ।
वति तत्र च चिह्नं विधाय तच्चिह्नद्वयगामि सूत्रं विधाय पूर्वपश्चिमपरिकल्पितचिह्नद्वयावष्टंभेन तद्बिन्द्वन्तरालमानस
स्पष्टाधिकेनार्द्धमानेनाग्नोमत्स्यमेन किंचिद्व्योमसंश्लिष्टं पूर्वापरवृत्तद्वयं विधाय याम्योत्तररेखावद्दक्षिणोत्तरसंधिद्वयगामि।
प्राक्पश्चिमसूत्रमध्यगामि तिर्यक्सूत्रेण यत्सूत्रं तेन दक्षिणोत्तरसंधिपरिकल्प्य पूर्वपश्चिमदक्षिणोत्तरसूत्रं दृष्टाय ... संपाता
द्वादशांगुलमानेन वृत्तं सूत्रकल्पितमत्स्यमेलापांपत्रपर्कंशादीनां प्राक्पश्चिमदक्षिणोत्तरात्मकदिक्चतुष्टयं परिकल्पयेदि
ति अत्र स्थूलदृष्टान्तेन राजापुत्रक्रमप्रकारेण प्राचीसाधनविधिः प्रदर्शितः सूक्ष्मप्रकारस्तु साधुरत्नेग्रहे समसमे भूतलेऽक
लेऽस्मारभ्य क्रमप्रकाणां पूर्वदिनकृत्यसूक्ष्मकादिनां तेरेपि देवेशिशागविन्दुद्वयं यथा कृत्वा रतेन तत्र प्राक्छायायाः परमेष

शि०
वार्त०
१७

री यवेशानिर्गमश्च अवनत्र्स्वर्कोदिनेयदा शविष्टानिर्गतानां छायायदातन्मध्यनाडिका: छायाद्विनात्ववितायछायापगम
चिह्नयो: अन्तरंदिनयोरिष्टेश्च व शेषैर्विभागैकै: विभज्यतत्र्यचिह्नानिकृत्वानाभि:सरेषवि नाडिभि:कल्पिताभागा ग्र
नीयाप्रयत्नत: यस्मात्तेनवलक्षांशे:पूर्वपर्युं त्वकृतेभवेत् प्राचीसूत्रंपूर्वभागेऽन्तरेकेनरायणे अयनेदक्षिणेचैवदक्षि
णस्फटिकशिलाध्रुवं बालमेवेतस्फटासाप्राप्राचीतुपरमेश्वरी प्राचीसाधनेविधायव्यासहिगुणंरज्जुंतयाशंकुंकृत्वाकये
दिशा व्यासार्द्धमानेशंकुर्यसार्द्धस्मिन्कर्षणायच प्राच्यंतशंकोस्तस्याशंकुंकृत्वावाकवकर्षणे शंकवेव्वाकुञ्चनेरेवपु
दग्रमस्यचोप्रावैइतिप्रात्स्यप्राहोक्तरीमामेरुपदंयमुदिष्टमानादधिकविस्तायायापसमुवनरस्यंकल्पयेत् अस्यार्थ:
ॐउमेरुपादेर्व्यासोपावानिहस्तवद्विगुणरज्जुमुभयतयोशंकुंकृत्वानामेकत:पाशाव्यासार्धमात्रेशंकर्षविन्यसेत् तत:
शंकुकादग्रतोव्यासार्द्धमानेनचिह्नापकर्षणत:ॐउमेरुपादोप्राचीसूत्रप्रमाणेनदत्वानंदंतयो:शंकुनिरवमतयोस्त
देजपाशोतयाकर्षोयथाव्यासार्द्धाधिकायत:कृत:सपाशप्रतीच्यांस्यात् तत:कर्षविन्दुंदक्षिणान प्राकृष्यव्यासार्द्धवि
हृदक्षिणाश्रोणिशंकुंदत्वातस्यैवमुत्तरदिककोणंवशंकुंदद्यात्तत:पाशोव्यासस्यैवमंशेशोसाध्यादिति एवंसमवतसंदे
येकृत्वावार्द्धयासामुदिष्टयानाभ्यांधिकांवदरस्तोभुवरवननादिभिस्तथांगणस्थिलोष्टादिकंनिरस्यस्तुदन्तक्षिणपूर्वंरस्ते
कृत्वा कीलेनैकोकृतेमूलोष्टयकुसूदमानमायपो दंडयोयस्तेनेकयोमसतनमध्यविहृत: कीलादीनायोजनीयोदंड:सम
तयाहयो: मूलदेशेनेवमस्तसमसूत्रशाखावदुभयं भूमध्यनुग्मेमध्यकातिर्पगंडगतास्तन: सवलेतन्मस्यपेदमस्विस्त्रयेहा।

17

८

केकशः पुनः पुनः समालिख्य नामाद्यद्वंद्वं पत्रदले तिष्ठति तन्मध्ये मदले परिकसातदापथ्यमेत्राद्यद्वंद्वं पत्रतितदलपर्यंते
गणपिनातत्फलानि विचारयेत् तानि फलानि संग्रहे प्रथमे सपदं दिष्टा द्वितीये सपदं तत्कः तृतीये तु धृतिर्विधा चतुर्थे
वंधुविग्रहः पंचमे संग्रामे विधानस्ते सर्वविनाशनः अथ स्मरणाधनचक्रं तत्र कल्पसूत्रावतारे रुद्रनेत्ररविपंचदशा।
तवेदवसायुधाष्टनवभिर्गणितेः ग्रहाध्यान् दिग्भूगिरिश्रुतिगजाग्निमुनीषुवेदषड्ववितिव्योगुणितानथ सार्णान्
नामाजनलाद्रष्टवहूजप्रकथेमेशेमत्तात्वोभयोरधिकशेषयुते कथेश्मात् इति अस्यार्थः रुद्र ११ अर्क १२ नेत्र २ रवि। १२
पंचदश १५ कृत ४ वेद ४ वह्नि ३ आयुध ८ अष्टमनकदिक् १० भू १ गिरि ७ श्रुति ४ गज ८ अग्नि ३ मुनि ७ इषु ५ मासा।
त्फलात् अथ मर्थः मेषवर्णान साधकानामात्तराणि च स्वरव्यंजनानि बिंदुविसर्गभेदैः पृथक् कृत्वा वर्णमाणाकारादिवर्गे
कादशोत्यां केवगुरूकगुका मेघोस्य पृथक् पृथक् जातांकसमुदायेनाभक्तशेषं अष्टभिर्गुणयित्वा रैर्वहृतेऽवशिष्टताबोभयोः साध।
कमेवाहृतयोः शेतावशिष्टाकयोर्मध्येपद्मांका चिकं सफलं स्यादिति अथैतच्चक्रनिर्माणप्रकारः तत्र दक्षिणोत्तरायताः
सप्तरेखाः प्राक्पश्चिमायता एकादशरेखा विलिख्य षट्षष्टिकोष्ठानि कृत्वा तत्र सर्वोपरि गतैकादशकोष्ठात्मकप्रथमपं।
क्तौ स्ववामादि दक्षिणांतं प्रथमकोष्ठे १६ द्वितीये १७ तृतीये १ चतुर्थे १२ पंचमे १५ षष्ठे ८ सप्तमे ४ अष्टमे ३ नवमे ८ दशमे ८
एकादश ५ इत्येकादशांकानालिख्य तदधो द्वितीयपंक्तौ स्ववामादि दक्षिणांतं अ इ उ ऋ लृ ए ऐ ओ औ अं अः इत्येकादश
स्वरानेकादशकोष्ठेषु समालिख्य तदधः पंक्तौ क का कि की कु कू के कै को कं कः तानेकादशवर्णान्स्वरयुक्तान् समालिख्य तदधः पंक्तौ ढ का

श्रि॰
वार्त्ति॰
१७

तारेफकारांतानेकादशवर्णान्विलिखेत्तदधः पंक्तौ वकारादिहकारान्तान्वर्णान्विलिखेत्तदधः पंक्तौ ९।।१।७।४।८।३।७।५
७।९।२ इत्येवमुद्धारविधानं कोनेकादशकोष्ठेषु लिखेदिमकटवचकैतिर्भाग्यविचारयेत् तत्रस्येष्टमंत्रस्यवर्णानस्वरव्यंजनविं
दुविसर्गान्पृथक्कृत्वा सर्वोपरिगानपंक्तिस्थांकेनयस्ययस्यवर्णस्य योयोंकः तेतेवर्णानेनतेनांकेनगुणयित्वा संजातसं
ख्यासमुदायमष्टाभिराहृत्यावशिष्टमेकं पृथक्कृत्य साध्यशिष्यनाम्नः वर्णानेवमेव स्वरव्यंजनविंदुविसर्गान् पृथक्कृत्वा स
र्वोधःपंक्तिस्थांकोपरिस्थस्य यस्यवर्णस्य योयोंकः तेनतेनवर्णेनतेनांकेनगुणयित्वा संजातांकसमुदायमष्टभिराहृत्यावशिष्ट
मेकं पृथक्स्थापयेत् मंत्रसाधकयोरवशिष्टांकमध्ये योंकस्त्वधिकसंख्याकः क्रमशोनितयः मंत्रश्चेदृणी तदासमेयोग्या
दाः यस्मंत्रस्य साधकयोकरणी भवति स मंत्रस्त्याज्य इति इति ऋणधनशोधनप्रकारः तत्रयोज्ये कथं ऋणित्वे पंक्तौ येसाधका
नो च मेवचा एवं जन्मकृतान्भ्यासेवायादस्याफलासिकृत पापेनेष्टफलावाप्तिर्नोचेनेमंत्रशायेऽर्णं मंत्रस्त्र्यामममांवेण्या
कृतःसिद्धिदोभवेत् सिद्धमंत्रानुशीलनमंत्रोपसिद्धिभाग्नरः लक्ष्मीमहादनादसमंत्रभोगमवाप्नुयात् सप्तमंत्रस्यकर्णैनेत्ये
भजनेवसमृद्धे के तस्मादृणविशुद्धिस्तुकार्यासैवेत्तसर्वतः इतिमंत्रसाधनयोर्भवतिताबत्सेव्यालक्ष्वतःपैनेवभवेदिति
संप्रदायिकाः अथदीक्षागभूतमंडपचनार्थं प्राचीपरिज्ञानस्यावश्यकत्वात्तपरिज्ञानप्रकारः समदर्पणेनेततद्विश्यमास्व
तमंत्रेविमलेदिवसेवृत्तशास्त्रादिविवर्तने स्थानेसमतलेश्लेतोकवाहेसमपरेसुधीः तदवष्टंभवः ऊर्ध्वादशांगुलमा
नतःवृत्तनपरितोभ्रामातन्मध्येस्थापयेत्सुधीः वृत्तमध्यंगतसारातलेशंकोश्चत्तेलेहादशांगुला शंकुतलपरोरागोहंमूलशिखिवरेण ८

17

पिधुक्तितः श्रंकोयावत्स्वमेतिभूरेवं समन्ताभ्रमेत् अथमर्थः समस्थोत्सदीर्घकन्वोः कीलेन श्रोतमूलयोर्दंडयोः पश्चात्तिकटेना
दृष्टं तिर्यग्भूत्कीलेन योजयित्वा तन्मध्ये चिह्नं कृत्वा दंडद्वयेणा दीर्घं त्रिकोणाकारं विधाय दीर्घं दंडयोर्मूलान्तं स्वमानं सूत्रमग्रेल
ग्नपाषाणादिवद्दत्तिर्यग्दंडस्य मध्यो विन्यस्य परितो भूमिं पश्चात्स्य शान्तिं तयानिधाय भूतिस्पृष्टाग्रयोस्तयोर्मूले धृत्वा शनैः कृष्टे।
तिर्यग्दंडमध्यं काय च स्पृष्टं वलति तत्र निम्ना भूतीः स्पृष्टयेत् श्रमस्त्वेनैव वा मध्या मध्य चिह्ने स्पृष्टमेति तथा सवक्रपादिति ।
शिल्पशास्त्रोक्तप्रकारेण भूमिं समीकृत्य तत्र तन्मध्ये समकनिष्ठमध्ये मंडपं कुर्यात् मंडपलक्षणं संग्रहे यथा ।
तत्र होमादिषु के प्रदातादानप्रवादिषु मानोर्गमादिशोत्तान्वा धुणपहेवावयेत्सुधीः ततः पंचदिनादेन मंडपं रचयेत् गुरुः ते
ज्येष्ठा मध्यायमत्वं चनवमात्रिविधं मतं षोडशाष्टादशाभिस्तैर्हस्तैर्मानमिहोत्तमं हस्तैर्विंशतिभिः केचित्स्मानमुत्तमम्
चिरे मध्यमं द्वादशाकैर्वा पत्र्दशकैरमितं अधमं दशाभिर्हस्तैर्मितं तियाद्गुर्मनीषिणा केचित्तन्नवभिस्तदन्यस्य तिर्यग्धर्षव
भिः हस्तैर्मितं मेचविस्तारायानसंयुतं स्तंभैः षोडशाभिर्युक्तं चतुर्द्वारकराद्दयात् ततो मंडपमध्ये तु चित्रेण परिकल्पयेत्
सर्वादिशु क्रमानस्य मध्यभागस्तु वेदिका इष्टकाभिर्मृदा वापि कार्या दर्पणसन्निभा वेदिकोणेषु विन्यस्य स्तंभा वेदस्य
तुष्काः तेचोत्तमेन मध्यामाध्ययोस्तु नः अष्टहस्तो च निर्भूताः स्तंभोष्टादशशोभना कन्यपंचहस्तास्तैः सशिखास्तु
समंततः १२ वत्कोणेषु चत्वारश्चाष्टौ मेस्तवकोष्ठेषु समानतालाः सर्वते स्युः षोडशैर्दिशिकैः पंचग्रोशौं मितास्तस्य
निखेन तु विदिशिकः मध्यमो भवन्त्यस्मात्मादिकीर्तितायकेषु नः स्तम्भाः पंचतष्टोन्तनदृशकलशोभं शोभितं कमते ।

पि॰
वार्च॰
१८

नाथपत्रवेष्टनमुत्राकनं निर्मितं शिल्पिभिः सम्यक् स्थापयेद्दशिकोत्तमः आच्छादयेत्ततो वंशाकटैः केरलैस्ततः संडदहारवा
सेचयुग्मं युग्मं दिग्गनकं मतं अष्टहस्तोच्छ्रयं सत्सवद्धोक्तं तोन्मसेत समसंहदंचकारं कं लिखनेतु विस्तर्वेवत् विशावताचन।
स्याद्दशभिर्हस्तैर्युतैर्मता पंचाङ्गुलपिनस्तोस्य विधमस्मतःकं मध्यभागे ततो रम्यायोस्तिर्यक्काष्ठं शविमसेत सार्द्धहस्तदंडं
यादधस्तत्पुक्तदस्तयुग्मतः अग्निर्मीनेति मंत्रेण विन्यसेत्सर्वतोरणं इषेत्वेमादि मंत्रेण दक्षिणां तोरणं न्यसेत् अग्न आये।
ति मंत्रेण पश्चिमस्य निवेशयेत् शन्नोदेवीति मंत्रेण दद्यादुत्तरतोरणं मंत्रैस्तु लोकपालानां पताकाभिर्विभूषयेत् ऊर्ध्वस्तं
वबधीयादेवं वामनभूषितं पंचहस्तो ध्वजः प्रोक्तः पताका बाहुसंमिताः दंडस्तद्दशहस्तः स्यात्तत्स्थाने प्रतान्यसेत द्वादशां
गुलविस्तारास्तत्र लक्ष्मीर्चलेक्षिताः पीतरक्तश्च श्यामधूम्रश्वेतधूम्रासिताम्बुजाः आग्नेयधांकः पताकास्तुः तत्रसन्धिसमन्विताः
यथायोग्यं दंडयुतान् तन्मंत्रेणन्ताम्यमेनतः चंद्रमंडलगोण वितानेन विभूषितं दिकूलवेष्टितस्तंभे नानादीपाद्यलंकृते आप
ल्लवमालाभिश्शोभिते हारंस्तुस्तम्भं वेष्टितं दर्भैः रत्नावलिविदध्यात् मंडपश्रमिति ११ अथैतत्कुण्डनामप्रकारः तत्रषोडशाहोने रा
ष्ट्रादशाहस्तैर्वा तन्मोमंडपो द्विविधः दशाहस्तेरान्युत्तमं मंडपं केविदाहुः चतुर्दशाहस्तैर्द्वादशाहस्तैर्मध्यमोपि द्विविधः अष्ट
पक्षेरत्नीयेयथावकाशं स्वलिकृसदस्वयामपिकाग्रुपवेशादिसौकर्यंकयुक्तं मंडपं कुर्यात् हस्तस्तु चतुर्विंशाङ्गुलो दे।
र्घ्ये अङ्गुलमानं तु महाकपिलपंचरात्रे वातायनपंचमाष्यमेप्रातिरविपक्ष्ममय तेन्द्र सत्साविसर्पत्वोरेणव स्रसेरसाव:
परमाणवोरेषपुत्रास्त्रसेरणुदसहस्तः तेष्टकेशाग्रपास्तेष्टौलिक्षायूकास्तदष्टकोंतदष्टकेयवस्तेष्टावंगुलिः सप्रदाहृता: १८

सातृजमांगुलिसमयवांसैवतमध्यमा: पञ्चवासाधमायोक्तामानांगुलमितीरित: विंशत्यैस्त्रिर्यवैर्गव्याभिर्धर्मांजारो।
गुले मालिभिर्वाकृतमस्तैस्त्रिभिर्मानांतरं भवेत् आचार्यदक्षिणाकरे मध्यमांगुलिमध्यमे पर्वणोरंतरं दीर्घस्यांगुल
मुदाहृतं विनांगुष्ठेन शेषाभिश्चतुर्भिरंगुलिभि:कृतं चतुर्धोदिमेतदेकोभाग्यो मुष्ट्यंगुलमस्तत: वेके विसोरूपायाममविभ।
स्यदृशाधापुन: एकदादृशधाधारोकृत्वासेतेकेकमंगुलादिहलब्धांगुलेनामनातांपानस्सतत्पुन: एभिश्चतुर्विंशतिभि
हस्त:स्याद्गुलैकमात् उक्ताया:प्रतिमाया:सान्महामानांगुलस्य च: महामानांगुलिरितिमात्रांगुलिरिहोच्यते प्रासादा।
दीश्चतैनैवकर्यामांतातत्रेणावैविदिकापीठशिविकारथादिनाविधि:पुन: समानांतरांगुलैनैव भवेन्नाम्नेन कर्तव्यत् या
गोपकरणानां वक्ष्यमानमानांगुलेनैव होमोपगानिस्रुवादीविकीर्णं चतुःषडंगुलाख्यमात्रे हस्ते च द्वांगुलैनैव शतिमोगानि कस्ययेदिति
श्रमस्रावरतेत्राचारप्रतीमाचार्योघनमान एतावत्कं तन्मानेयन मानस्यतद्वेदितिसारसंग्रहवचनात् कर्तेदक्षिणहस्त
सैतिस्मारदातिलकवचनाच्चेति इत्येवमुक्तप्रकारैस्त्रिमानांतरांगुलात्मकांगुलिभिर्हस्तादिपरिकल्प्योक्तमेत्थादिकं कुर्यात्
तत्प्रोक्तविधिना समीकृते भूतले पंचवा पंचाशद्वा:सरंध्राणि: स्वस्तिवाचपित्रायप्रोदिष्टमानहस्तविस्तारं समचतुरस्रं को
णचतुष्टयनिबद्धतंतुकं चतुष्टयलग्नरज्जुचतुष्टयेविधाय पूर्वापरायतं दक्षिणोत्तरायतेवमध्यसूत्रे हरीकृत्य ततश्चतुरस्रतो
ंगुनर्वर्वधाविभज्यपदित:कोणाच्चतुष्टयेलसंभवतष्टपरिकतष्टयगानश्पूर्वापरायतदक्षिणोत्तरायतस्सूत्रचतुष्ककोष्टकग
तेस्तभाष्टकमितिसंमूढहावशाने मानाति स्थूलकृशानवकाणचकुणानेकयातीयानसहनानपंचहस्तसमुद्राया यानहा

शि॰
वार्व॰
१५

रश्मले भानात्तत्र विष्टपं च माणेन श्रमाणं त्वं हि भूतस्वस्वस्यो लस्तती योश्च स्थूल वितस्य नत शिखा युक्ता न मध्य विभक्तः
कोणा वतृष्ट्ये स्ले भतष्टपे पूर्वं स्ले भसजातीयं पूर्वं तः किं वितस्थल चतुभयं मेरुले तन्मान स्वार्द्धगानो व मम मेरुपे पृष्ठ हस्तस
युक्ते पूर्वं वस्य शिवं विपंच मांशेन प्रविष्टभूतल मिषोडुशास्त भाविस्वायेतेषामुपरि सजातीयानि कन्नम ष्वणानि शिवाग्रवे
धायोगवेधयुक्तकोटि हृदयवर्तिनियंकाहानि शालिमिः परिक्रमिनानि द्वादशास्तं भागेष्यमध्यस्ले भवतष्टमाग्रेष्व चवनर।
स्ताकोरणासमा रोप्य मध्यस्ले भवतष्टयशिवाग्रप्रविष्टमूलवेधयुक्तमेकोकृताग्रचतष्टयनिविष्टशिलिवानिर्मितसजा
तीयकाह्वभवंकलशाकमनाकृ त्रिशोमिताय दिग्विदिक्षु द्वादशास्तां भपावाग्रांत मूले मध्यस्ले भवतष्टयाग्रस्थ्या।
ग्रमध्यतिर्यकाष्ठवतष्टयुगध्मगताचे पकज्ञाकृतियथायोगपट्टीके स्योत्सयुतमसारितद्वादशाकापश्रतममेरपिकाष्ठेयं
षायोगपद्दकृतेनारिकेलदलवंशकैर्वा समगाकाहितैतैरविनिःशेषाविहितं कोणाचतष्टयं चतर्दिक्षु तममध्यमधिकनि
ष्ठेवुसासोगुलहस्तहृद्यसवनरेगुलहस्तहृदयहिहस्तविस्तारयुतसमशाविहारवतष्टयोपेतं मंयं विश्वामउपसपूर्वद्वाराद
द्विहस्तमात्रेपरिमिताध्वरमवतोगेनममध्यमकनिष्ठत्रममपट्पंचहस्तोछ्रितं दशांगुले विस्तृतं पंचाग्रस्थले विषमवत।
रस्त्रंश माणानिरिक्त वितस्युगत शिवं द्वारभ्यो भयपार्श्वयोः कनममध्यमकनिष्ठ प्रमादेदहस्तदयसपादहस्तादयहस्तदयो।
तरात्वेयथापूर्वं पंचमाणेन प्रविष्टभूतले फलकाद्वयं अग्नीमीले पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजं होतारं रत्नधातममे शतम
मेणानिधायतत्सजातीयकाष्ठेन समानविस्तारस्थले विषयमतरस्त्रं कोटिद्वयेषु शिवायवेदाग्रामोप्यवेदयुतेतिर्यक्कृपा। १५

लकसमारोपणं धर्मं मालां च वज्रीयात् एवं दक्षिणद्वारे स्वाततकमयं तोरणं इषे त्वोर्जे त्वा वायवस्थोपायवस्थ देवो वः सविता प्रार्पय
तु श्रेष्ठतमाय कर्मणे इति मंत्रेण समस्तेशानतः पश्चिमद्वारे उदुंबरमयं तोरणं प्राग्वन्निर्मितं अग्न आयाहि वीतये गृणानो हव्यदा
तये नि होता सत्सि बर्हिषि इति मंत्रेण समस्तेत् उत्तरद्वारे चकूतमयं तोरणं प्राग्वन्निर्मितं शं नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीत
ये शंयोरभिस्रवन्तु नः इति मंत्रेण समस्तेत् अथ सर्वद्वारेषु श्लक्ष्णमयं दत्तिणं श्रीं इं वं रपश्च मस्त्र तत्तरुत्त पुत्रे रमशोधन मितितोर
णं च तत्र ष्टपञ्चकफलं तत्र णञ्चकविधिनैव स्थापयेत् ततस्तेषां पुपरिगतनन्नतिर्यक्फलके ग्रस्मध्यतः सर्विंद्विधापते पुनोरणा
सस्मानीयकाष्ठेन निर्मितं पुनः समस्मध्यमकनिष्ठपुच्छयोर्देशे शेकादशनवांगुलमात्रे दैर्घ्ये शैवे तन्निस्त्रिशूलाकारे वस्तवेतोरणोप
रिमततिर्यक्फलकस्य द्वादशमात्रदीर्घ्यगागादि क्रमेण शंखचक्रगदापद्मलांछितं प्रतितोरणं मेकैकं कीलमारोपयेत् न
व त्रिशूलनिर्माणप्रकारस्तु पिंगलायतेः शूलेन विद्धिताः क्रमात् द्वादशास्वास्तस्य मस्तके रालेन वांगुले दैर्घ्येन रीर्घ्यंशेन विस्तृति
मत्वैव मध्यशृंगस्याकिंचिद्दृढं च पार्श्वेतः ताने चैवं समाप्याने द्वांगुले रोमपेत यथा शेषाणां द्व्यंगुलाद् द्विविशांगुल पृथ्वितान्तर
तिस्याने कनिष्ठमेरुपेशेषाणां मध्यमोन्नमाना विशाः एवं शाः वास्तु शाहे मस्तके द्वादशांशेन शंखचक्रगदां तुं च समादि क्रमयो
गेन समस्तेतेषां सदा रुजमिति द्वादशांशे तिर्यक्फलकस्य सदारुजं तन्मोलोतोरणेसन्नातीयकाष्ठसंभवं तन्नकनिष्ठमेरुपेचत्वरग्रलो
धमध्येमार्हे चत्वरंगुलमिति केचित् नवहस्तोन्मिता कीलाः संख्याण्यावे स्वस्तवेनयाचक्र शेखचक्रगदापद्मैश्चांकिता मूलसति लो°
माः शैवं इति मारमेयहव्वनात् हस्तमात्रे कीले वरं तितत्रतिर्यक्फलकगते पुहस्तमात्रे पुकीले ष्टकमाणे नैवाग्रदेशोपु

प्रि॰
वार्च॰
२०
20

शोभे च कार्या कारे वापि मूलाकारे वा कार्यं खिलप्रवेशप्राप्त एव कार्यः सर्वेषितत्र तेषां देवदेवपतय इति ततो मंडपाग्रे दशहस्ते दैर्घ्ये च
प्रादेशावलंबितहस्तमात्रविस्तृतं पंचहस्ते दैर्घ्ये दातव्यं मध्ये देवतावाहनमूर्ध्निकिंतवटादिभूषिताग्रहस्याग्रे ततो देवतवर्णास्त्रह
वर्णा वा ध्वजमारोप्य द्वादशदिक्षु वा गमात्रं च दीर्घा यथायोग्यमानः रंजयेल्लेविताः तत्र लोकपालवर्णास्तु वर्णास्तत्र लोकपालेवा
हनमूर्ध्निकिता द्वादशांगुलविस्तृताः लोकपाला वा वेदाः कर्तव्यास्तन्मध्ये वर्णपताकाश्च वध्नीयात् तत्रेन्द्रस्य पीतवर्णा च क्रेः पिंगलव
र्णा यमस्य कृष्णवर्णा निर्ऋते श्यामवर्णा वरुणस्य श्वेतवर्णा वायोर्धूम्रवर्णा सोमस्य श्यामलवर्णा ईशानस्य सितवर्णा ब्रह्मणो
रक्तवर्णा अनंतस्य श्वेतवर्णा इति पताकाभिरलंकृतमंडपाभ्यंतरं सुश्वेतवितानपुष्पमालादिभिरलंकृता शाखास्यदलग्रथितद
भरजरूपवंदनमालया मंडपं ततो हि स्थपविश्वस्तयानुकूलैः संवेत तन्मध्ये भवनं स्थयमध्यगते चतुरस्ररूपमध्यवेदिं समप्रके
ष्टकादिभिः त्रिरूपमदिर्वा चतुरस्रां दर्पणोदरनिभपार्श्वे च तत्र स्थयमध्यप्रवेशासमतलां वेदिकां पाययेत्सैकादशांशेन नवमांशेन
सप्तमांशेन पंचमांशेन चतुर्थांशेन तृतीयांशेन वा सर्वतो वेदीं विरचयेत् यदुक्तं सारसंग्रहे रत्नायामस्य ईशानवसप्तमे स्त्रि
मागकैरपि कपिलपंचरात्रेपि चतुर्थांशो क्षितिस्तस्यास्त्रियं च सप्तमोपि वा नवैकादशभागे स्यान्मिष्टकाभिः प्रकल्पयेदिति ।
ने च वशागावा विरच्यान्मध्यतो वेदिकं रूपमात्रं समुन्नतामिति मंडपनिर्माणविधिः अथ कनिष्ठमंडपे शुद्रदशहस्तमंडपेपिम
ध्ये मशाधिकविकशयनायरा वेदी कुंडवेचोदंतरालं भयतापदहयावेन दहिरूपप्रतः कंटमेखलासहितं कुंड हयग्राम
भूमिवत् हस्तमिता तद्बहिः पार्श्वद्वये पि कुंडतस्थापनार्थं हस्तद्वयमिति सप्तमस्त्रा मंडपभूमिया मात्रतः परमाचार्यकविकल्पः । २०

स्याफपवेशानस्थापनार्थं हस्तहृदयमपि नलम्यत इति नाप्येतत्समीचीनगतस्यादेवंपत्तस्त्रोकऊं एकमेखलादिमंत्तेपविकीर्षया
मेताववतापिचारितायोत्रहृदिषय इति जेयः एवं मेऊं पे विध्यपतस्मिन्संउपेतसर्वोपशिरित्तचततरस्त्रयोमर्द्धवेदद्गिकोणावतपद्
कोणपद्म्याहास्त्रसवास्यैयोऊश्यानिऊर्यात् तथाहैवचतरस्त्रऊं निर्माणप्रकारमाह श्रीनेत्रराजेयाकुशमकुत्रमास्फालतनम
ध्येविन्दुकसने कृत्वातनसर्वतःपश्चाद्द्वादशांगुलमानतः ततस्तदक्षाणालेवमध्यविन्दुस्यमामानतःऊर्यात्हंसपदकोष्टाम्।
भितस्तेषुपातयेत् पंचप्रसूत्रततत्रापिविदध्याविन्दुयुग्मकं पाकृशमकविन्दुमाचेणतयोरेवावलेरतः दक्षिणोत्तरतोहंसपदे
कृत्वाततस्तयोमध्यमसूत्रेतस्यापिमार्जयित्वालोकमानतः चतुष्टयेनसूत्राणांचतुरस्रं भवेत्स्फुटं इति ग्रन्थेनतऊंउरचनाप्रका
रः तथैवयाः पूर्वभागे हस्तमात्रोभुवेपरिमम्यमाककलितं दिक्क्रमेण याकुशमगाग्रतं सूत्रमास्फालतनं मध्येविन्दुंकृत्वातन्द्वि।
कूर्मसर्वतःपश्चिमततश्चद्वादशांगुलमानेनविन्दुंकृत्वाततद्धिकांशमार्जयित्वातद्विन्दुद्वयावष्टंभेनततस्सूत्रार्जोतकिंचिदधि।
कमानभ्रमेणपूर्वापरतःकिंचिदभ्योमसत्स्निष्टंस्यहृदयंविधातयोर्दक्षिणोत्तरसंदेशाकृत्पदशपदद्वयमाविधाकुशमकुव्रस्त
त्रमध्यगतहंसपदसंभेदाद्दक्षिणोत्तरस्सूत्रमास्फालतत्रापिमध्यविन्दुद्वादशांऊंगुलमानेनदक्षिणेसंविन्दुद्वयंविधायत।
तदाधिकाशंमार्जयित्वातत्स्रावयवतृष्टयावष्टलंवनेनद्वादशद्वादशांगुलमानेनचतुर्ष्वकोणेचपदं सपदं विधायततदशात
द्वयंसपदस्यापिपाकुशमकसूत्रद्वयंदक्षिणोत्तरंसतद्वयंसंभूयसूत्रचतुष्टयमास्फालचतरस्रंकुर्यात्ततस्तत् प्रमाणयतत्रवत्त
सूत्रमाननिषेसमचतरसंतत्रस्त्राने कृत्वातमरितःऊंउपानस्पचतुर्विंशाशमितं भुवपरिभ्रमतद्दिद्वादशांगुलविस्तारो।

श्रि
वार्द.
२१
21

चतुरंगुलोत्सर्वामेखलाहृत्वातदुपरिवाहेपरितश्चतुरंगुलमानेमेखलाष्टांगुलविस्तारोचतुरंगुलोत्सर्वामेखलाहृत्वातदू:
परिवाहेचतुरंगुलीमेखलाविस्तारोत्सेधाभ्यांचतुरंगुलमितातृतीयामेखलाकुर्यात् स्वकृतेप्रथमामेखलाद्वादशांगुलोन्न
ताचतुरंगुलविस्तृताद्वितीयामेखलाष्टांगुलोन्नताचतुरंगुलविकतातृतीयाचतुरंगुलोन्नताचतुरंगुलविस्तृताचभवती
तिश्रद्धकेचित् प्रथमाख्यमुन्नतायामाउन्नतासानवांगुले मध्यान्तेमेगुलावाह्येतृतीयातलमागुले मुख्यान्तेमुविविला
हणास्वरहवचनात् नाभियोनिसमायुक्तेकुंडेमेष्टेविमेखले कुंडेद्विमीखलमध्यनीचेष्वादेकमेखले प्रधानमेखलो
त्सेधप्रक्रमस्तुनवांगुले नदाहेमेखलोत्सेधपंचांगुलमितिस्मृतो नदाहेमेखलोत्सेधपंचांगुलहीनतदक्रमात् चतुरि
दांगुलीच्छासेमेखलात्रितयस्त्विति क्रियासारवचनाच प्रथमामेखलाचतुरंगुलविस्तृतानवांगुलोन्नताद्वितीया
त्र्यंगुलविस्तृतापंचांगुलोन्नतात् तृतीयातुद्व्यंगुलविस्तृताद्व्यंगुलोन्नतेतिमेखलमानसंग्रे एतन्मेखलयासहहस्त
मात्रत्वात्पक्षेत सर्वेषामेखलामानेवितस्त्याहतदृष्टकैः विस्तारोत्सेधयोःकुर्यादितितंत्रराजवचनात् सत्वपूर्वकयु
ण्णाविता: क्रमाद्वादशाष्टचतुरंगुलीछिता: सर्वतोंगुलचतुष्कविस्तृतामेखला:सकलसिद्धिदामता इतिप्रपंचसारवच
नाच पूर्वोक्तपक्षपक्षसमीचीनइति ततःसर्ववाह्यस्यमेखलपावहिश्चतुरंगुलायामविस्तारोत्सेधचतुरस्रंपीठंमहाकृत्वा ८.
तदुपरिनिहितमूलद्वादशांगुलदीर्घोन्नतरोत्तरहीनपरिणाहमध्येमेखलसंलग्नमरंध्रनालयुतामूलेकुमदयुक्तामध्येस
मतोमुपरितनमेखलोपरिगतामष्टांगुलमानविस्तारमूलातत्प्रदेशाद्धभागपार्श्वेताक्रमेणसंकुचितामेकांगुलविस्तारायां २१

वादशांगुलमानायामामेकांगुलोत्सेधमेखलाद्युकायस्वस्वपत्रकारांमूलात्किंचिद्विक्रमाद्विस्तारामीषत् कुंडविस्तारायां योनिंकुर्यात्
अथकुंडमध्यस्थहृत्सपद्मावलंबनेनप्रतिदिशंचतुरंगुलमानेनवृत्तंनिष्पादयेत्तद्बहिः षडंगुलमानेनचवृत्तमेकंकृत्वातेनवृत्तेनकर्णि
कांपरिकल्प्यवृत्तद्वयांतरालवीथ्यामष्टदलानिकृत्वाषडंगुलोच्चनाभिंकुर्यादितिचतुरस्रकुंडनिर्माणविधि श्रीमद्दयाचार्यपा
शिष्येणश्रीनिवासेनधीमतावैदिकाचार्यप्रणीतायांप्रकाशोद्वितीयकः भद्रेसाम्बचतुर्थमयानास्तु तस्मिन्नेवाग्निकुंडनिबद्धा
मिसनातनः अथ चतुरस्रामितायामनभःकाभूःसामतस्तथा लभ्यतेसर्वकुंडेषुतेनसर्वाणिसर्वतः तस्मात्प्रवर्तायतेषण
वमंगुलात्मनेति अथयोनिकुंडमाह तत्रयाज्ञे तन्मध्यपंचमांशेनविकाशपद्मवृत्तसूत्रकं पूर्वतःपश्चिमदिक्कोष्ठयोर्मध्य
देशातः तत्कोणमानेनतवातनुमध्येषोडशांशेनविकाशपद्मवृत्तसूत्रकं तेनमानेनचतुर्थाकृतात्ववृत्तमतिस्फुटं तद्वत्तेनवृत्तमध्यम
कुर्याद्दैवतलांकनौ तत्रषड्त्रपातेनभवेयुःस्तकपिति अथैतत्कुंडरचनाप्रकारः तत्रप्रागवच्चतुरस्रंविधायतन्मध्यमानं
षोडशधाविभज्यतेष्वेकांशमानेनवृत्तसूत्रस्यप्रागग्रविकाशपत्तन्मानेनचतुरस्रंमध्यस्थहृत्सपद्ममध्यावदंतंलेवेनेनभ्रमा
त्वृत्तंनिष्पादयेत्तद्वृत्तमध्यविंदुंभयानार्द्धेनतन्मध्यतिर्यक्सूत्रदक्षिणाग्रादिपरितोवृत्तेविंदुषट्कंविधायतत्रविंदुंतिविंदु
मारूपंसूत्रवषट्कसाफाल्यतत्त्वापरूपवृत्तविंडमानेनषट्कोणकुंडलेखंनिष्पादयेद्बहिरेकांगुलौत्वौद्वादशांगुलान
स्त्रोकयुतान्पट्कोणद्वयेनिष्पादयेत्तोनादीनिप्रागवत्कल्पयेदिति अथपद्मकुंडमाह लक्षणसंग्रहे चतुरस्रीकृतेदेवेवि
भजेदष्टधाविके अष्टमांशप्रमाणेनकर्कटेनतमध्यतः वर्तुलेभ्रामयत्स्वेषुकर्णिकाकेसराःपुनः अष्टमांशद्वयेनैवमा

ष्पत्रावर्त्तुलं भवेत् तृतीयेनाष्टमांशेन पत्राग्राणां मध्यभूमितः चतुर्थेनाग्रभूमेर्व्यासतुल्येन च भ्रमात् चतुर्विंशतिधा भक्तावृत्त
श्रि॰ सूत्रेषु षडन्तरे तन्मध्ये केसरमादाय भेक्ताषोडशधाकृतः पंचभिः षोडशैर्भागैः सूत्रे पंचक्रूपाष्टकम् भागमादाय तद्वाह्ये पंच समे
वार्च॰ दलाग्रे मध्यतो भ्रामयेत् सर्वेमत्राणामग्रभूमितः शास्त्रोक्तविधिना दद्यात्ततः पंच समालिखेत् वाह्यवृत्तादंतरालेपत्रमाने।
२२ केसराग्रतः तन्मानेन कर्कटं कृत्वा केशराग्रं निधाय च गुरूपदिष्टमार्गेण षोडशार्धं निष्पादयेत् लिखिला कृतहस्तेन पत्राणि
समालिखेत् कर्णिकाव्याससमानेन परिमाणं तदुत्पत्ती निरंचनेन वशिष्ठेन केशराणां च मंडलं एवं नेदं तत्स्तदाकारं कुर्वन् प
22 ग्रभुविवेनेन पत्राकाराण्यथा सम्यक् कुर्यात्तेन परमेश्वरि पद्मं कुंडमिति प्रोक्तमिति श्लेषेण तत्कुंडरक्षणाप्रकारः तत्र प्राग्वच्चतु
रस्त्रीकृते क्षेत्रे सप्तधा विभज्य तन्मध्यबिंदौ वर्तुलेन परितः क्षेत्रकोशमानेन कर्णिकार्धवृत्तं निधाय तद्बहिरंशंशाचतुष्टय।
मानेन वृत्ते भ्रामयित्वा तद्बहिरपि सार्धं पंचयवाद्यं केशगुलमानेन चतुरस्ते स्तेमात् बहिर्वृत्तमेकं भ्रामयेदिति वृत्तपंचकं कृत्वा।
द्वितीयवृत्तयोरंतरालमानकर्कटेन केशरवृत्तान्यालस्य वाह्यवृत्तस्य च पंचगद्याग्रकान् षोडशार्धं वंदात् नितिमा चासायाणि पह
दलानि कृत्वा तन्मध्यं कर्णिकावृत्तं विहाय केसराणि कर्णिकां परितो भाकाशायन् केसरवर्तं दलमध्यवृत्तं च सम्यक् कुर्वीत।
त्वावर्तं षष्ठं पंचमो वृत्तयो दलानि साग्राणि यथा भवंति चतुरस्त्रं कुंडस्य विस्तारायामवोत समानं तेत्रफलवत् तेत्रफलं च यथा भ
वति यथा गुरुकथुनात् खननं विधाय बहिः पद्मकोणे च कंटमेखलादिकं कुर्यादिति अथाष्टास्त्रकुंडमाह तत्रगते तन्मध्यस्य
तर्विंशमानेन वाह्येपि पूर्ववत् विधाय चतुरस्त्रं नवेकोणार्धमानतः कोणाद्भिनपत्र्यास्यकृत्वा वियाभ्रामयेत् स्त्रियाग्कान्॥ २२

उत्तराग्रावेधितयाद्दक्षिणाग्रावधिपिद्ये तन्मध्यतिर्यक्सूत्राग्रद्वयामष्टमतस्तया विकाशितब्रलसूत्रं वर्धितं द्वयं भवेत् ।
योनिकुंडमिदमिति अथ तद्वयप्रकारः तत्र प्राग्वत् वर्त्तुलं विलिख्य पूर्वतः कोष्ठयुतस्य ब्रलसूत्रं तन्मानपंचमांशेन पूर्वस्मा
दिशि वर्द्धयित्वा नतकोष्ठवत्तष्टयात्मकवर्त्तुलस्य पश्चिमभागस्य दक्षिणोत्तरकोष्ठयोर्नैर्ऋत्यादीशानोत्तमाग्रयादिवा
यव्यान्तं चकोणसूत्रद्वयास्फालनेन लक्षितस्य च द्वयसंपातविहितमध्यदेशावष्टमतस्तत्कोणावधिमानेनोत्तरकोष्ठ।
प्राक्प्रमक् ब्रलसूत्रपश्चिमांशादिदक्षिणोत्तरतिर्यक्सूत्रोत्तराग्रावधितदक्षिणकोष्ठेनतत्सूत्रपश्चिमाग्रादितिर्यक्सू।
त्रदक्षिणाग्रावधिभ्रमादर्धचोत्तद्वयभ्रमायेतन्मध्यतिर्यक्सूत्राग्रद्वयमारभ्य प्राक्प्रसारितब्रलसूत्राग्रावधिसूत्रद्व।
यास्फालनेन योन्याकारं क्षेत्रं परिकल्प्य तद्दक्षिणकंठमेखलयोर्यथोक्तमानेनोक्तयुक्त्या योनिमेखलद्वयं निष्पाद्य प्रागवत्।
खातं कृत्वा कंठमेखलादिकल्पयेदिति कुंडनाभिदंशोत्रूपं मेखलानां च तावत्प्रमाणं यानि सर्वकुंडेष्विति कुंडप्रकाश
वचनात् अथार्धचन्द्राकारकुंडमाह तत्रैव तन्मध्योदशांशेन परिमितमाधऊर्ध्वतः शेषांशांशकमानेन तन्मध्याङ्गमये
तथा अर्धचन्द्राकृतिर्येन भवेत्कुंडं तदीरितमिति अथैतत्कुंडरचनाप्रकार तत्र प्रागवद्वर्त्तुलं संकल्प्यानन्तरं ब्रलसूत्रस्य प्रागग्र
दंडिकांमायमायितच्चतुरस्राविष्कंभमानेनोनाविभज्यानेषु केकांशपानेयपश्चिमतिर्यक्सूत्रीयग्रद्वयं पार्श्वद्वयेपि वर्द्धिः प्रसा
र्यतदग्रद्वयांतसूत्रमानोपेतसूत्रद्वयम्यप्राक्प्रसारितब्रलसूत्रस्य च पत्रसंपातस्तद्वयास्फालविकोणांकुंडं परिकल्प्य तद्द
क्षिणकोणपामानतद्दक्षिणद्वदिशांशामानेनवोक्तप्रकारार्धकोणद्वयं निष्पाद्य तनकंठमेखलादि प्रागवत्कल्पयेदिति अथ वृत्तकुंड।

मार् तत्रैव तन्मध्ये हस्तप्रमाणेन चतुरस्रां पीठिकां कार्येण निर्युक्त सूत्राद्बहिर्हस्तमानेन भ्रमणेन यावन्मध्ये विन्दावलेखं ने
शि॰ भवेत्तद्वृत्तकुण्डमिति अथैतत्कुण्डस्य चतुर्भागकारः तत्र प्राग्वच्चतुरस्रं सैतेन साधयित्वा तन्मध्ये विन्दुं भ्रमानमष्टादश
वार्च॰ धा विभज्य तेष्वेकांशमानेन तस्मात् रस्ताद्बहिश्चलसूत्रस्य प्राग्वद्यवहिर्विचार्य मध्यविन्दुमवलम्ब्यावस्तारितं त्रल
२३ सूत्राग्रमानेन परितो भ्रमणेन वृत्तं निष्पादयेत्तद्बहिः पुनश्चतुरस्रस्य चतुर्विंशांशमानेन केन्द्राग्रे वंशकृत्वा तद्बहिः
पुनर्द्विदशांगुलमानेन वृत्तान्तरं निष्पाद्य प्रथमकृतवृत्तमध्ये हस्तमात्रं निम्नं खात्वा तत्कृत्वा कण्ठवृत्तादबहिः द्वाद॥
शांगुलान्तराले वीथ्या प्राग्वन्मेखलात्रयं योन्यादिकं च रचयेदिति अथ वृत्तकुण्डे योनिर्नास्तीति केचित् योनि कुं
23 डे योनिः पद्मकुण्डे नाभिः ख्वनास्तीति लौकिकसिद्धान्तः अथ पञ्चकुण्डकुण्डमाह तत्रोक्तानि चाष्टौ तेषु विन्दु अ॥
कृत्वाष्टसूत्राणि परितः शिवे कुर्यादष्टास्रकं कुण्डमिति अथैतत्कुण्डस्य चतुर्भागप्रकारः तत्र प्राग्वच्चतुरस्रं विधाय तन्म॥
ध्यसूत्रमानेन चतुर्विंशतिधा विभज्य तेष्वेकैकमानेन तद्बहिः प्रतिदिशं यथा तिर्यक्सूत्राग्रे पूर्ववच्चतुरस्रं योक्तं क्रमेण वि॥
धाय तत्र पूर्ववच्चतुरस्रस्य कोणसूत्रस्पार्शमानेन बाह्यचतुरस्रे कोणचतुष्टयं समासावष्टं भातु भयतः प्रतिरेखं विन्दुद्वय
क्रमात्सभूया - स्वविन्दूनि कृत्वा तद्विन्दूत विन्दुमान्तस्य तत्राष्टकमास्फालनद्बहिर्गतकोणमार्जनं दिष्टास्तकुण्डम
वति रष्टाकमष्टास्रकुण्डं तत्र परिकल्प्य खातकण्ठमेखलादिकं यथावत्कुर्यादिति दीक्षा मे ष्टौ कुण्डानि कार्याणि अथ प पा
श्रसंग्रामकाम्यहोमार्थं च पंचासनमासनं कुण्डयोरपि लक्षणं प्रयतेन पारीपेक्षासुकुण्डमाह तत्रैव तन्मध्यस्तमसा॥ २३

शोनब्रह्मसूत्रेविकाशयेत् गणेनपरितोरेखाभ्रामंकृत्वावृत्तंतथाततः अष्टशमानानांहस्तेकृत्वाविह्नानितत्रैवः पातयेत्स्व
वसूत्राणितःस्यात्स्वंचास्त्रकुंडकमिति अथैतन्नकुंडनिर्माणप्रकार तत्रप्रागवच्चतुरस्त्रंकृत्वातन्मध्यमानस्यसप्तमां।
शेनब्रह्मसूत्रेचतुर्दिक्षुप्रागग्रवर्द्धिविकाश्यतन्मानेनचतुरस्त्रमध्यस्यहस्तपदापलेचनेनभ्रमाद्देवनिष्पातचतुर
स्त्रमध्यसूत्रेचतुर्दिक्षुकृत्वातेषशाखयेणांशायेणातद्वृत्तेब्रह्मसूत्रप्रागग्रादिपरितःसविचिह्नानिविधायतत्रचिह्नाच्चिह्नं
मानूत्राणिपंचसूत्राणिपास्कालमततनष्ठापतच्चतुर्विंडमार्जनात् पंचास्त्रकुंडंभवति एवंपंचास्त्रकुंडेतेपरिकल्पतद्दहिरा।
पियोकप्रस्ताकुंडमेवतेलार्थपंचास्त्रद्वयंपरिकल्प्यस्वामादिकंभागवत्कुर्यादिति अथसप्तास्त्रकुंडमाह तत्रैवतन्म।
ध्यदशमाशेनविकाश्यब्रह्मसूत्रकेतेनमानेनसंभ्राम्यकृत्वावृत्तंतथाततः तद्वृत्तःषष्टिभागेषुत्रयस्त्रिंशांशमानतः।
सूत्रेविधायचिह्नानिसप्तसूत्राणिपातयेत् तत्सप्तास्त्रंभवेत्कुंडमिति अथैतत्कुंडनिर्माणप्रकारः तत्रप्रागवत्सम
चतुरस्त्रंकृत्वातन्मध्यमानेदशधाविभज्यतेष्वेकांशमानेनब्रह्मसूत्रेबहिर्विकाश्यतन्मानेनतच्चतुरस्त्रमध्यस्य।
हस्तपदमवष्टभ्यवृत्तंकृत्वातच्चतुरस्त्रमध्यसूत्रप्रमाणेनचतुःषष्टिधाविभज्यतेषुत्रयस्त्रिंशद्दशमानेनब्रह्मसूत्रप्राग।
ग्रादारभ्यवृत्तेसप्तचिह्नानिकृत्वाचिह्नाच्चिह्नंस्माहरूपेणसप्तसूत्राणिस्फालयततच्चापरूपसप्तमवहिरडमार्जनादेतत्सप्ता
स्त्रकुंडंभवेदितिदशविधकुंडनिर्माणप्रकारः अथदीक्षायामष्टौकुंडानिप्रागादिषुनवममाचार्यकुंडंचतुरस्त्रंदे
वेद्विशानेनयोर्मध्येकुर्यादितिसंप्रधानकुंडानिकार्याणि अथकुंडकरणाशक्तौप्रागादिचतुर्दिक्षुचतुरस्त्रादिवृत्तान्त

शि॰
वार्च॰
२८
24

पद्माख्यानि चत्वार्येव कुण्डानि कुर्यात् तत्राप्यशक्तौ विद्वेषणे योनिमेध्ये चतुरस्रमाचार्यः कुण्डमेव कुर्यादिति अथैतेषां कुण्डानां
काम्यहोमकुण्डभेदेन फलभेदाः तत्र कुण्डे प्रकाशन्ते चतुरस्रे सर्वसिद्धिकारे वर्तते भोगाः पद्मयोनिकुण्डे
उर्ध्वेन्दुं चन्द्रशुभावहं मारणे केचिदिच्छन्ति त्रिकोणं हेयकारकं विद्वेषे सकरे विह्वलशान्तिके नगाः षट्कोणं प्रशस्तादथ
तिच्छेदे प्रवविशिष्यते वृत्तं हि दत्तशिवं वापि यमकुण्डं विदुर्बुधाः अष्टकोणं वृत्तकोणं सादयोगे पीतिके च च पंचकोणं वा
भिचारशमने भूतकृन्तने समस्तमेव विलापकाम्यकर्माणि साधयेदिति अथ वर्णभेदेन कुण्डभेदः कलमूलावतारे व
र्णानामादितः कुण्डानि क्रमतः शिवे चतुरस्रं वृत्तमर्धचन्द्रं पद्मसंमितिक्रमात् सर्वेषां चतुरस्रं वा दीक्षायां पद्ममशिवे
अथ कुण्डस्वरूपं तद्यासनतत्र प्रथमं तत्रे परशुरामेण कृतेः कुण्डरूपं प्रवाच्य पार्श्वसौम्यकरो कुण्डमुद्रवंशपश्चिमे तथा योनि
स्रवर्णो मेकोशर्वत्ने रेफ्रशो भवतीति अथ होमसंख्याभेदेन कुण्डमानभेदः तत्र लक्षणे भागे पंचाशत्मिते होमे कुण्ड
उरत्निमितं भवेत् अरत्निमात्रं चत्वारिंशत्सहस्रमिते होमे केवल विंशत्यंगुलो यदि हस्तमङ्गुले मत्ते चतुर्हस्तमिते लक्षषट्
कं वेदशलक्षको कोटिहोमे चाष्टहस्तं कुण्डं कुर्यान्महेश्वरि मक्रान्तं चतुर्थैव पञ्चलक्षं समारभ्य यावत्सादशलक्षकः त
थैकहस्तमारभ्य दशहस्तं विवर्धयेत् कोट्यादशांशे कुण्डं प्रशस्तं परमेश्वरीति एतत्सर्वप्रयुक्तं केवलं कृतहोमे चिन्तितं यच्च
चानि विस्तारस प्रयोजनाभावादिति अथैतेषां दिहस्तादि कुण्डविशेषाणां मानांगुलसंख्या फलानि च लक्षणं संग्रहे फला
गुलानि यावेति हस्तं तेन भवति सिद्धिहस्तस्य च कुण्डस्य ततो दशगुणमिष्यते हस्तद्वे भागलान्यं वेषदं संसारहेतवे च प्राता २८

निपंचविंशे तेन मूलं मध्यमस्य चकं चत्वारिंशांगुलानि विद्ध्यात् द्विकरेऽस्य तु नः अंगुलानि विस्तारांगुलमानं मेष्टतो यावद ८४
शस्याग्निना वेदवीणि क्रमागराः प्रारयपो पेना भुजगो द्रुधं निमादी बुधिस्याय काविषयमके ष्टदंयुग्राम षट्नागो गाय
यवानि दक्षनि यवे नो नाभ्रषट्पर्वताः द्विपंचाशदेकादशशतानि च नहीजंमध्यनो लिंगा चतष्कचाद्दसंयुते चतस्त्र स्त
याश्चकायताः समतत्थैव च अंगुलानि च यस्मिस्तशान्मानं स्त्वेव तन्मध्ये समरशाशतानामष्टविंशतिस्त्वंगुलानि च देवस्तुवि
हस्तसमानमेव प्रदीरितं तन्मूलं मंगुलान्येकचत्वारिंशच्चतुर्थ वा एकाचतुष्पयकिंचिच्छनेलिंगा चतुष्टयं चतरंगुलयुक्ता
नि त्रयोविंशाकृतानि च चतुर्हस्तव्येकेऽस्य समानमेव प्रदीरितं मूलेन तस्यांगुली मष्टचत्वारिंशात्पितं भवेन् ब्रह्मसूत्रेतनः
वहस्ते ते वांगुलानि तु द्विसहस्रे शतानामष्टावर्णातिर्वीजमुच्यते एकहस्ते तेन फले ५। १४। षट्द्वेचाशदंगुलानि चतुर्स्त्रिंशाक
तानि चातन्मूलमष्टपंचाशदंगुलानि च षट्सुमता किंचिन्न्यागाधिकं सूक्ष्मकाद्वयं समाप्य करस्य च वेदसंख्यासहस्राणि द्वाविंश
त्सहितानि च मूले चतुर्भिर्वैः साकं विषष्टिरंगुलानि च ब्रह्मसूत्रेतनस्याष्टहस्तदेवांगुलानि च वेदसंख्यासहस्राष्ठानि षट्श
तानि च अंगुलानि तयासमसहस्रसमतचाप्नुतः किंचिदने मूलमस्य नवहस्तेन दशमते शतानि कपंचाशच्च भिन्नाधिकानि च श्र
शीतिरंगुलान्यष्टहेवमानमिदं भवेत् द्वासप्ततीरंगुलानि मूलमस्य प्रकीर्तितं पंचांगुलानि तत्रस्यादृशहस्तामितस्य च सहस्रा
णि त्रयं संख्यानि मुनिसंख्याशतानि च षष्टिश्च कथिताः मस्यतन्मूलं ब्रह्मसूत्र चकं वदंचे तेषां च समस्याधिके सम घवे स्तथा था
त्साधिकार्थोलिंगायामं साकमेव प्रकल्पयेत् द्विहस्तादिकं उनिमाणं तबैवौ धायतः चतुर्हस्तस्यऽस्यकाणि सूत्रेतद्यत स्थितं

शि॰
वार्च॰
२५
25

तावन्मितेव हस्तेनैव यत्र सा हिकारादिष्व श्रुतिपस्त समाख्यापञ्चञ्चापयेत्सधीः हि हस्ता द्विभिमानो चविनिर्माणं फर्दवेदंशिवेरति
श्रुतिपलमिति चमेरेपवातपधोक्रमानकंदमेवलादिकं च कुर्यादित्यर्थः इत्थं दधृति शपलसाधनात् चमेरे वादिमानभेदा
स्तुलक्षणे सरोहे जद्योतरगतेभानो युस्तदमंदृष्यपेते रजः अद्यमेनतत्प्रमाणेनेव सेरेणाष्टवदते चमेरेणस्तु विज्ञेयो सष्ट
ष्टपरमाणावः परमाणोरष्टगुणो रथरेणुस्तु सस्मृतः रथरेणवस्तैष्टौ द्वावाला ग्रेतन्मतेवुधे वालाग्राणपष्टलिक्षान्नपकायां
वेयाहुरंगुलेनतुपचावाष्टिकं रत्निरंगुलपर्वाणां विज्ञेया त्वेकविंशतिः करपवकलेशोनहीनोरत्नि स्तदभुतः चत्वारिविंश
तिश्चैव हस्तस्यांगुलानि विनि श्रयाद्यञ्जेऽवि विस्तारापाम समानतिमूलत्वातकरणमेवलादीनां च प्रमाण वचनानि तथा
च विंशदिश्च ततरथिकाभिरंगुलीभिः स्ववेणोष्यपरिसप्रभूमिभागे तावद्भूमिमवेनतुतावतीमिरशामिति प्रपंचसारवच
नात् पाचानञ्जेऽस्यविस्तारः स्वनं नेनाचदेव वितिशारदातिलकवचनात् ञ्जेऽविस्तारवन्निम्नमिति वायवीयसंहितावचना
त् चतुरस्त्रवतकोहंस्तैः कृत्वायथा पुरा हस्तमानेन तन्मध्ये तावन्निम्नां प्रपतेत्खनेदिति दिव्यसारस्वतप्रयोगसारयोर्वचना
त् चतुर्विंशांगुलायामो वस्त्रात समन्वितः मितिगणेशवपरामर्शिनीवचनात् चतुर्विंशतिसंख्याभिरंगुलीभिः सुविस्तृतां
ख्यातवरमथ यवञ्जे उस्मितिरत्निमूर्ध्नि संहितावचनाद्यञ्जेऽविस्तारोवासमम्ननिम्नत्वातेकर्तव्यमितिसिद्धांत अत्रैकेविद् ह
स्तमात्रेखनेतिर्यगूर्ध्वमेवलपासहेति होमसारवचनात् पंचत्रिमेखलो ज्ञेयं ताताशेषमथः खनेदिति प्रतिष्ठासारसंग्रह
वचनात् ख्यासात्ख्यातः करः शोको निम्नतिर्यंगुलेन वितिविश्वकर्मवचनात् ञ्जेऽजिनांगुलैर्निम्नं पूर्वंमेवलपासहेति । २५

शयमतंत्रवचनात् खातेंऽडुप्रमाणस्याहंहं मेखलया सहेति सिद्धांतशेखरवचनात् मेखलया सह हस्तमात्रखातेन वेदेति
पतनरभ्यं मेखलयाप्यननुगमनेन खातस्याप्यननुगमप्रसंगात् खातेंऽडुयस्त्रले तस्य कीर्तितं सत्रिपमसोपकारेणामेख
लादिति विशिष्यत इति योगिनीहृदयवचनात् सत्रिपमसोपकारस्य खाते सामाराडुपकारोगमेखला सहेतिः वाहानो विभा
वोक्तपक्षस्यैव युक्तत्वात् किंचामध्यमांगुलिमध्यस्थपर्वणः परिणाहतः तृतीयांशो भवेद्दन्तत्र सर्वत्र वांगुलिः ते ऽष्टतुर्भि
भवेन्मुष्टिर्वितस्तिस्तविसिर्गुणैः अरत्निस्तद्द्वयेनस्याद्धस्तपतः शिवेन हस्त भवेद्यामतन्नानास्यान्मरीचिभिः षणावस्युः
लामास्यामन्यासैः उंऽक्रमननमिति श्रीनवराजवचनात् उंऽस्य यपनवांगुलायामविस्तारस्यावश्यकत्वात् येवद्दशांगु
लखातनपते खातमध्यादारभ्य मेखलाहृंपर्यंतस्य द्वादशांगेव दशानपश्यतिषट्त्रिंशदंगुलमात्रदर्शनात्रस्य पार्श्वहृदयेपिश्र
णाहे पुण्येन द्वासप्तमसंगुलमात्रतथावत् विंशमंगुलसत तायांशस्यनन्मूनत्वात् हस्तमात्रखातेत्र पार्श्वहृदयेपिमध्यप्रवेशात्
द्वादशाद्वादशाच्चतुर्विंशतिद्वादशेतिगणनपाश्चत्वारिंशत्वद्गुण्येन षणावतिरितिशोकस्य खायपरिशूर्णत्वाद्धस्तमात्रखा
तयुक्तद्वादशांगुलोच्चशेषं मेखलायत्नयव स्थयोनिति नचत्रयकांगुलविस्तारस्य केंद्रस्य विषमानत्वात् पार्श्वहृदयेपि दृष्टगोतद्वां
गुलविस्तारादिकारस्य गानवसे गुलायाम त्वकंऽस्यानुपपत्तमिति चेत् तत्कंठस्यानावश्यकत्वात् अतएव तंत्रराजे कंठो नोक्तः
तर्हि कंठस्य कारणोपि दोषः स्यात् समत्वतस्तु तंत्रराजविरोधत्वादेव न्यूनमेखलान्यूनखातपरत्वं कल्पनीयमिति तस्मान्मेखलाखातया
सहखातनमतिपादकवचनानितस्तात्मादिकंऽपुष्पेचाशादादिहोमविधाने खाताधिक्यप्रयोजनाभावान्महद्विषयकानीति

श्रि
वार्च·
२९

28

मंतव्यानि अथात्र मेलाः पंचधा कार्या यदुक्तं च विशिपत्नके इति लक्षणमत्र गृह्वचनात् वधूवराणां विवाहे चमित्तास्मृः पंचमे
लाइति सिद्धांतशेखरे वर्णनात्र पंचधा मेलाः तथा वपिंगलायते षट्त्रिंशेनाष्टमांशेन मेलाद्दिनपंचयते एकाधद्वेगु
लोले थविस्तारमेलामना इति अथ अंशनाममध्याकारणे दोषा भवंती माह वसिष्ठः अनेकदोषदं अंशमचस्लादिकेप
दिनस्थानसम्यक् परीहारं के तवमपिष्ठनेति तत्र मानाह विशुकर्मा वोनाधिके भवेद्दोषो हीने धनं धनतपः वरकंठु
नु संतापो मरणं च्छिन्नमावले मेलारहिते शोको अधिके विनसंतपः भार्याविनाशकं अंशरेष्ये शोकं पोमा विनाकृते अ
पमध्यं स्थिते शोकं अंशपकवर्वर्तितमिति तथा क्रियासारे न्यूनाधिकप्रमाणं पतं अंशनैर्मेलो संगारहितं यद्वध्य
जमानविनाशकदेति तथा जपदथायामले सृमाः प्रिकेत्तर्ह्यमानहीने दरिद्रनाः वागलोधः कटहीनस्याद्सिद्धि
न्नवाकके अधिके वासरे मोगमानेनाधिकमेलो व्याधयः संप्रवर्तते नेवियोगो नामादयसत्ति अत्राटः स्मृः दिनविदसे
लेवाच्यतामवेदिति इत्यतिदाश्रवणाद्योकलत्र णांसपमानि सर्वाणां श्रातिकार्याणीति अथ कंटः तत्र वसिष्ठः के
पवमानरथास्त्र अंशेनकरमात्र इति तथा कालोत्तरे त्येनाहाहे गुलेकं समधंश रेषां विधिः चतुर्विंशतिमं भागं गुलपरिक
ल्पयेदिति अथ योनि तत्र वाचवायंसंहितायां मेलामध्यनः अयोमध्यमे दक्षिणे वा योनिस्थोभिन्नो किंचिन्न प्रागु
नमूलिकाशैनेः अयोणां अंश अभि अर्वाक् किंचिद् उत्स्पमेलो अमहद्यसमसमाग्रुकामपन्द्रलसन्निभामिति तथाव वि
सिष्ठसंहितायां योनिस्थापश्चिमे भागे मार्गं भुवोमध्यसंस्थिताः अहंगुले अविस्तीर्णा चायतो हादशांगुले पश्चात्तताग्निकोष्ठी २९

वसंक्षिप्तामध्यमोन्नतेति सक्षिप्तामध्यमेभागेमध्येन्वाग्रहस्तलयोतिस्त्रैलोक्यसारवचनात् प्राग्रभृतितितियोनिमध्येगंत
कर्तव्यमित्याहुःसायग्गपिका लक्षणसंग्रहे १६ॐरप्रतिष्ठागणितेनाकृतमेखलामेखलार्थ्ये एष्यभूमिर्निमग्नायाग्राह्यतःश्रि
ये योनिर्दैवसाकार्येति तथानारदः ॐरमंशेनविस्तारायोनिर्बहुलापतोगुला ॐसार्धनतरार्धास्यादिति तथा त्रैलोक्यसा
रे देशोत्सृष्टोगुलीनालमंशेनैवविस्तारेणानयकांगुलेछिन्नास्यात्विति नालमंशेनांगुष्ठागुलविस्तारानालसद्वादशां
गुलदैर्घ्यादिति स्वायंभुवेपिमेखलामध्यतोयोनिःॐसार्धमंशविस्तारा इति विस्तारेःमूलदेशेपिप्पलपत्राकृतिस्यात् द्विह
स्तादिॐरेषष्यच्चर्णोरीत्यानतनतॐसार्धदीर्घोनतरनीयोपाविस्तारोनखचतुर्विंशोधायानिःकार्यायत्रकैस्तोमशेभो ॐरा
नायच्चतुर्विंशोभागःसोंगुलसंज्ञकः विभज्यतेनकर्तव्यामेखलाकंठनाशेभो ॐरानोयच्चतुर्विंशोभागःसोंगुलसंज्ञकः
विभज्यतेनकर्तव्यामेखलाकंठनाभयःइतिविसिद्धांतशेखरेपिचतुर्विंशतिमोभागॐरानागुलस्स्तमितिसिद्धांतशेख
रेतदीर्घोकंपर्वभिर्विस्तारेणाष्टांगुला उन्नतिर्यंगुलेनास्याःस्मृतकं अग्राष्टांगुलपरेणलपकायॐद्यंगुलयाश्वविकलः।
योनिसर्वत्रहोत्रग्रेमात्रकविधिनास्यामेति तत्रचतुॐरेशुपदेषवनपरेगुलरस्तेयर्द्धचैर्ॐरे वयोनिर्दक्षिणभागस्यमे
खलोपरिस्याखा ततोहोत्रारूनमित्युवलात् अमेशुॐरेशुपश्चिममेखलोपरियोतिः स्याप्यतेशुहोतृणांसवीमिशुखला
तृहोतरग्रयोनिसमशुपर्यंश्वसपत्रवत् इतिसारसंग्रहतिलकवचनात् दक्षस्यार्ध्वयामेतजलस्यापश्चिमोत्तरे पंचमस्या
पिॐरस्ययोनिर्दक्षिणादिकुकृतेति त्रैलोक्यसारवचनात् पंचमेस्याग्राचायॐरस्यमर्थः अग्रॐरपतेतप्रागग्रियास्यॐशा

शि
वार्च०
२८

नाम्नोक्तायोनितदङ्गुलो शोषांश्चयाङ्गुलीयोक्तेविस्तारस्तथाहवचनाच्च शर्वाग्रपर्याम्बेषुदङ्गुलोयोनिरन्येषुमाङ्गु
लोनवमप्यत्रमायवदेवयत्नेनयोनिकुंडेपियोनिः कर्तव्येतिकेचित्तत्तन्नयोनिकुंडेयोविनिमज्जनकुंडेनाभिंचवर्जयेदिति
शारदातिलकवचनात् आसामेखलानांनालमुक्तंतत्राग्ने वहिस्थमेखलामध्यात्त योन्याः पश्चिमतोनालमायामेच
तुरंगुलं विस्तीर्णकांगुलविस्तारंक्रमान्मूलेनांतमग्निकोणतश्चेतिचतुरंगुलमानेननालमुक्तं एतच्चतुरंगुलषडंगुलादिष्वसमेखे
लायत्तेषुवहिस्थमेखलामध्यगतचतुरस्रपीठादिमर्यः नदीकाकृतामनोरमाकारेणतत्कार्यान्योन्यत्वात् आचार्य
चरणास्तुयोनिगृहमध्यमायामयदिशिचतुरस्रस्थलीरंधनालमुक्तं नन्वप्रपादाग्रोपेत्तमेखलानसाद्दहिस्थतरास्य
मीदेचतुरंगुलाधामपिस्तारमद्याकतानात्रनालस्याण्यमितिवाच्योतेनाभिमाह तत्राग्नेनाभिकुर्यान्न सर्वकुंडेषुमध्ये
विधानतः अष्टकुंडमरानेनविदध्यान्नाभिविग्रहं चतुर्भिरंगुलैःकुर्यात्कर्णिकांदलमेवच विस्तारादपिवोत्सेधं वदिवै
दिरुहोरितमिति शारदातिलकेतु कुंडानांकल्पयेदंतर्नाभिमंबुजसन्निभं नत्रकुंडानुरूपंवामानमस्यनिगद्यते नेव
देरंगुलोच्छ्रितः कुंडेष्वेष्वपिवर्द्धयेत् नाभिर्वर्तविधाभिर्वामध्येकृतवीतकर्णिका वहिरष्टदलपत्रानाज्ञाणिपरिकल्पये
दिति नाभिलक्षणमुक्तं अत्रयथाकुंडरूपंदेशेकार्यमिति ज्ञातव्यं विषुनाभिः शांतिनोपिदद्योरिति नातिशङ्कुः शुक्लं यो
पत्ति अथवास्तुरूपा चतुरस्रास्तकृतिकस्थिरस्वरः सर्वनाशकः शुद्धांतस्सर्वधीयेव सर्वेदेवासमुद्यमं कृत्वानिहत्यवस्तुफ
कालेस्तंभयानवहतात् आवयोर्मनिर्गमायत्रामेमाकथ्यंतत्त्वम्: कथयास्माकमधुनानदीस्त्वप्रकृतस्तत् दर्षणशांतिर्भ॰ २८

वेरस्य विषमासीद्यदन्ते इत्युक्तैर्मंत्रायोक्तं निधनेन तस्य तु: श्लोकः एवं ज्ञात्वा न सर्वतो नस्य शरीरेस्थापयेत्तथा निःस्वशास्त्रवि। १८
पंचाशन्निस्वराक्रमणं यदैव नियोज्यते येषां येष्वपि विशुद्धोस्ति कृतानि न सकृतानि समाद्यकः कृतानि वर्जयेत्।
तस्मात्तेषां मध्येन तु यस्य कुर्वीत सदा शुभमेव जनाय तेन वाशुभं कथयापि वेति एवं कारिकमाह संसारसंग्रहे तत्र तत्र वरा
दि विधानं च यथावदभिधीयते कृत्वा समं नन्वा भूमिं चतुरस्राकृतिं शुभां प्रागाद्यकोष्ठतमदांकानां च समं लिखेत् चतु
ष्टयुतेन तस्य मध्यकोष्ठे च देशिकः ब्रह्माणं मध्ये येन तच्च तत्त्वदद्युतेषु नः प्राग्दक्षिणेन पूर्वादिर्यजेत्कोष्ठचतुष्टये आप्या
कं च विवस्वन्तं मित्रं मनो महीधरं कोणगे च कोष्ठयो रेकैकं मंत्री समर्चयेत् वत्सादीशानमभितो वत्समाग्ने युतमस्मात् सा।
वित्रः सवितार्करुद्रजिद्युदनंतो यो आपापवत्सकौ वर्तिपो त्मानेशावनामतः कोणगे च कोणपार्श्वे च वस्यादीसंतमर्चयेत्
सर्वेषु तेषां त्रिमयानां मध्ये के पिलिपिंछिके चरकी च विदारी च पूतना चैव देशिकः ततः पूर्वादि परितो यजेत्दुष्टो दिशं प्रति
ईशानः वायपर्जन्योजयेनः शक्रभास्करौ सत्योपहृष्टौ तरिक्षश्चर्वी पाकोष्टगा क्रमात् अग्निः पूषा च वितथो यमो यथ गृहक्षत
कः गंधर्वो भृंगराजश्च मृगो दक्षिणादिग्गतान् नैर्ऋतिश्च तथा दौवारिकः सुग्रीवकस्तथा वरुणश्च पुष्पदंतश्चासुरः सोषश्च
रोगकौ पश्चिमाशास्थकोष्ठेषु अर्चयेत् यथाक्रमं वायुर्नागस्तथा मुख्यः सोमो भल्लाटकस्तथा अर्गलोदितिरेवमदितिः।
स्वयथाक्रमः कोष्ठेषु देवा येनेसमीरिताः विचिरज्ञोभिराः पूर्वदेवतानां परतिवे श्रीह्रीं सुहृपवे: सोदक्षृतदग्यान्यन्तेः क्रमात्
प्रष्टान्तशांतं ब्राह्मीनरविंशतिमेव च प्रत्येकं तेन हुते इध्मैर्मंत्रैस्तत्र हवपाय सेवलिं दत्तिमोङ्कृत्वीत पायसे र्धनताविने प्रसिते

१८
पा.प्र.

शि.
वार्च.
२८
28

ऽंगकदलीफलाद्युपहारैः संयुतमिति शेषेण तद्वत्स्वनाभकाराः स्तुत्वा विधिवद्वद्धवत्ते नवमंडपस्यैव कैतिकोणे हस्त
मात्रविस्तारायामो वितस्त्युन्नतां समेवतत्रस्तां वेदिकामतिस्थतां कृत्वा नवयाकृपमगापतारदिक्कोणेषु रायनोश्च नव
नवरेखाः कृत्वा समानतानालिचतुःषष्टिकोष्ठानि निष्पाद्य तत्र वायव्यकोणादाग्नेयकोणगतैर्नैकं मकोणादीशान
कोणगतं चैनिकोणस्वस्वदिग्मास्फालकवास्तुवके निर्माय तन्मध्यकोष्ठचतुष्टयमेकीकृत्य विपंचाद्यादेवतास्तास्था
नानि इतिविकल्पतानि स्थानानि वस्माणपंचदशागवनोभिर्मिनोहं यथा भवति तथा सम्यक्कृत्वा ष्टपश्चांतलिमादाय
वस्त्रादिविपंचाशद्देवता इहागच्छतागच्छतेतिश्च्यानलिंगरूपेणावाह्य ब्रह्मादिविपंचाशद्देवता तथा स्थानेति ष्ठतष्ठ
तेतिसंस्थाप्य ब्रह्मादिभ्यो देवेभ्यः आसनमिति पुनः पुष्पांजलिं दत्वा सर्वमध्ये ॐ ब्रह्मणे नमः पूर्वादिचतुर्दिक्षु ॐ अर्यम्णे कोपन
मः ॐ विवस्वते नमः ॐ मित्राय नमः ॐ महीधराय नमः इति प्रादक्षिण्येन संपूज्याग्नेयादिकोणेषु चतुष्कागतार्द्धकोष्ठ
के प्रादक्षिण्येनाग्नेयादीशानकोणपर्यंत ॐ सावित्राय नमः एवं सवित्रे शक्राय पाशाजितेन्द्राय रुद्रजिते आपाय आ
पवत्सकाय नमः इति संपूज्य तद्बहिस्थवीथ्यामाग्नेयादिकोणेषु ष्ककमतकोणस्थ अभिन्नकोष्ठचतुष्टयपार्श्वगतकोष्ठ
के आग्नेयादिकोणेशानपर्यंत ॐ शर्वाय नमः वायुरुद्राय अर्यम्णे शंभकायपिलिपिच्छकायचरक्यै विदार्यै स्कंदनाय १
तिसंपूज्य तत्तद्बहिर्गतवीथी चतुष्टये प्राग्दिग्गतवीथ्यामीशानादाग्नेयपर्यंतं ॐ ईशानाय नमः एवं पर्जन्याय ज
यंताय शक्राय भास्कराय सत्याय भृशाय अंतरिक्षाय नमः इत्यष्टौ देवताः संपूज्य दक्षिणवीथ्यामाग्नेयादीने नैर्ऋ २८
गृ

मेता ॐ अर्यम्णे नमः पूर्वस्मै· वितथाय· यमाय· गृहक्षतकाय· गंधर्वाय· भृंगराजाय· मृगाय नमः इति संपूज्य ततप
श्चिमवीथ्यां नैर्ऋत्यादिवायव्यांते: ॐ नैर्ऋतये नमः दौवारिकाय· सुग्रीवाय· वरुणाय· पुष्पदंताय· असुराय· शोषाय·
रोगाय· नमः इति संपूज्योत्तरवीथ्यां वायव्यादीशानांतं ॐ वायवे नमः पूर्वं नागाय· मुख्याय· सोमाय भल्लाटकाय· प्र
गलाय· दितये· अदितये· इति गंधपुष्पाद्यैर्द्विपंचाशद्देवताः संपूज्य ऊरसेरिलीरो वक्ष्यमाणविधिना स्थापयेत्कल·
शं ॐ वास्तोष्पते स्वाहा आर्यकाय स्वाहा इत्यादि सन्निहितदेवतानां स्वाहांतैर्नाममंत्रैः प्रत्येकं त्रिहिरण्यवत्पृथक् घृतमधुदुग्धपरिप्लुतैः
सघृतैः पायसैरेकैकशो गणेष्टोत्तरशतसंख्यमष्टाविंशतिसंख्यं वैकैकदेवतानामाहुत्वा ॐ वास्तुगणाय बलिं नमः इमा
दिमंत्रेण देवताभ्यस्तदंते आम्रातिलगुडपाककदलीफलापूपवतान्नान्वितं पायसं सर्वतस्त्वेव बलिं निवेदयेदिति ला
इवास्तुपूजाविधिः अथ वास्तुपूजाफलं नंदकेश्वरे फलं चैव वास्तवं तत्र राजेंद्र पूर्वं सिंहगते भानौ पूर्णायां शक्तिवत्सरं स्वगृहे
वास्तुपूजां यो मंडले तु समाचरेत् न बालमरणं व्याधि भूतप्रेतादिकानि च न सर्पपीडा नाम्नो स्यकुलक्षयं शुभानि च प्रव
पौत्रधनान्यायुः पशुदासीसमन्वितः भाक्कु अरोगी विजयी ख्यातश्चिरजीवी भवेत्ततः गृहे राजवेश्मसु सर्वेषु तथा च महीवीथीगृहे सा
विवाहमासमीलानी भवत्येतोपरीतथा निरक्षाम्यतिवर्षं तु यो कुर्याद्वै देशिकः नैव दुःखमाप्नुयात्पूर्णफलं कोशानि शोभ
वेत् अथ कलशारोपणविधिः नवमासं ग्रहे समाप्तिं नवमे वापि दिने वीथ्यादिना शुभा बीजारोपणकं देकं यश्च सर्वकाम
हे मेरोपीनर दिग्भागे मनः संहृतनेपरे भवने मंडले ग्रहे के भाग दत्तां यतो पाम्ये दोषाय पातनं मम प्रवदंति मनीषिणः

त्रि॰
वार्ष॰
२५

पदातिहादशमावस्कत्सेप्रस्थानवर्षमवेत वतष्टयपदोपेतेपदामाष्टयोमतः पीतरक्तसितश्यामैरजोभिवद्भिसर्वके श्यांतकः
मनस्ताहुःपात्राणित्रिविधानिच वैसप्तः पालिकाःप्रोक्ताश्चतविंशाग्रलिख्विता वैरिव्यपंचप्रस्थाप्रोक्ताप्रच्छितःषोडशांगुलोः
शैवाःशाशावाश्वनारोभावेत्रलसमुद्गपाः मसालस्त्वैःसंवेसाश्यानेश्यादिविन्यसेत शालिप्रीगोधूमगंधादिदर्भकूर्चस्तेन
प्रच हरयेनानिपात्राणिवालमाम्रकरीषके शंखस्वनेननादंमूपंवभिव्रलशाणिपा तालपेश्यपंवबीजेसलितोबीजानि
निर्वपेत नानिविधिपेत्रश्यामाकलिलसर्षपशालयः ग्रद्धाटकौहानिआवरवेल्वमाषाप्रकीर्तिताः हरिद्राभिश्चसंसिच्या
वहैराकोटयेद्गुरुः संध्यपोरुभयोरात्रौमदध्याद्गुत्रमेवलि त्रिविधस्यापिपात्रस्यसमस्तपिदिनेप्रव प्रथमेहनिभूतेभ्योलि
लालाजाहमिद्रया दधिसक्तनपिम्नकेपिरपलितेतुलाः ततोहनिपरेभ्यःकंस्मालाजसंयुता वतुर्थेहनिनागेभ्योना
रिकेलननलाडुमुक्तं सक्तुपिंडंचसंयोकेपंचमोग्रलणोवलि पमाहततात्रषष्ठेह्निशिखायाहूपसंप्रते अनस्यान्नमेवहि
विश्वेवेभ्यांहुत्रादनं पदिस्याम्नवरारेवतदोभयदिनेवलि विश्वेवेभ्यवद्गस्यानेक्रमसोरसाकपाततः अणावायेदंस्वनाममभि
वैलिमंत्रका इतिकरंभादधिसक्तवःपद्याहततापद्यबीजानिक्रमशस्त्विलपुंड्रेः महस्तिदश्रोदनः श्रेष्ठेनकंडलरखनाप्रका
रादि नवहीनादिनान्सर्वमेवचनवभिः समभिवोदिते:पाडुसिमितमंडपस्यान्तरभागेषुसंहृतगृहेनिर्मायततत्रगोमयोप
लिमसमनेभूतलेपाकमयपापता:पंचहस्तदीर्घा:पंचरेखपापाम्यारीथ्यायताविनस्यनराला:श्वेकादशरेखाः कृत्वाचा
नारिशाकोष्ठोपेतेमांडहृदयहस्तविस्तारोपेतमंडलेकवानम्रवर्वर्दितगतवतविंशदशाति कोष्टामेवीकृत्यवीथीकृत्वाम २५

29

पञ्चतत्त्वक्रमो भवः पार्श्वयोः कोष्ठद्वयं कोष्ठद्वयं मार्जयित्वा विसृष्टचतुरात्मकद्वादशपदोपेतं विपुलं मेखले निमसि पञ्चतत्त्व
तत्त्वकोष्ठैकमेकं स्थाने ब्रह्मविष्णुरुद्राणां मध्यमसध्यपूर्वक्रमेण परिकल्प्य तत्र पश्चिमादितत्त्वक्रमयोर्पि ध्याति चतुष्क
मां नैऋत्यकोष्ठमारभ्य ऐशानकोष्ठपर्यन्तं पीतरक्तश्वेतश्यामवर्णैः रजोभिः प्रतितत्त्वक्रमेकेन रजसैकैककोष्ठमिति क्रमेण
द्वादशकोष्ठमार्ग्ये वीथीं च चतुष्टये पञ्चरजसा यथोक्ताः सर्वाः श्वेतरजसा वा पूरयेत् तत्र स्थाने ब्रह्मपञ्चतत्त्वक्रमविष्णुदेवतास्व
तर्विंशत्संख्यलोमनि विस्तृति पृथुकाद्य मरकताकारास्त्वनन्तः पालिकाः मध्ये पिप्पलदलाग्रपल्लवैः सहस्रत्वेण संवेष्टिताः
सख्याप्यतथापश्चिमवतत्त्वक्रमेकस्मिन् पात्रे पञ्चपात्राणि यथाभवेन्ति तथा सिलिवरानिर्मिताः निशागतत्त्वमरकताकारा
णि षोडशाङ्गुलोन्नति विस्तृति पृथुकानि ब्रह्मदैवमानि च त्वाविंशपात्राणि नवैव पिप्पलादिदलादियुक्तानि संस्थाप्य तथा
पूर्वं चतुष्के द्वादशाङ्गुलोन्नतिविस्तृति पृथु नः शिवदेवमामा गवतः पिप्पलदलादियुक्तास्त्वावशरावा संस्थाप्य इति द्वाद
शपात्राणि पञ्चशालिताति द्वादशकोष्ठेषु प्रतिकोष्ठमेकमेकं पात्रं शालितण्डुलैः गन्धाक्षतानन्तरं पूर्णं पञ्चमसंस्थाप्य तानि पा
१ त्राणि वालुकामरकतावकैः सम्पूर्यैकस्मिन्नन्नं भोः सुवर्णादि यवितस्मम्येवाभिषेकः श्यामाकतिलसर्वशालीप्रद्रात
श्रा॰ कीलिध्यावलवसमाषाणि घोनिरन्धाधामामेकीकृत्य च मिसमन्नवीनेन गोदुग्धे पक्त्वा मिश्रं वै स्वनादिपञ्चवाद्यघोष
१४। रामं तेश्रुमात्रे शुध्यमेम ब्रह्मदैवतेशुवतो विष्णुदेवमेशुनमः शिवदेवतेष्विति क्रमेण विज्ञाति निर्वाप्य हरिद्राम्मिश्रिताः
जलैः संमिश्य च नेनवैलेराकायसंघणरो हराय च समन्त्व पिदिनः श्वति दिनेनलिदयात् तत्र प्रथम दिवसे तिलला।

शि॰
वार्च॰
३॰

30

लाजामसक्तुघृतसोदनान्हरिद्राकणसंयुक्तानि कौङ्कुमपकवलत्रयं तिथ्याद्यापात्रत्रयेकृत्वा त्रिविधस्यापि पात्रस्य समीपे त्रि
कोणमेखलेमाधायं बलिपात्रं निधाय प्रथमं मण्डले देवतपात्रस्य समीपे सर्वभूतानि इह आगच्छत इह तिष्ठतेति भूतान्यावा
ह्य संस्थाप्य ॐ सर्वभूतेभ्यो नमः इति गन्धादिभिः संपूज्य सर्वभूतबलिहरत्वापत्तमः इति द्वेच संपूज्य हस्ततले जलं गृही
त्वा नाम हस्तेन बलिपात्रं स्पृशन् ॐ सर्वभूतेभ्यः एष बलिर्नमः इति बलिपात्रोपरि निक्षिपेत् बलिश्चत्सृजेत् एवं
विष्णुपात्रसमीपे तथा शिवपात्रं च वक्षसमीपे च बलिं दद्यादिति प्रोक्तकालत्रयेपि बलिदानविधिः अत्र केचित् मं
डलस्य चतुर्दिक्षु बलिर्देयः इत्याहुः यथा गृह्यपरिशिष्टे प्रोक्तायनतो द्वितीयदिने पितृभ्यस्तिलतण्डुलैः मधुयुक्तपरिपाकैर्वश्ये
ककालत्रयेपि बलिं दद्यात् एवं तृतीयदिवसे प्रेतेभ्योदपि सक्त ‥ नामिश्रितं बलिं दद्यात् चतुर्थेहनि नागेभ्यो नलिके
र्जलास्तुतसक्तुपिण्डबलिः पंचमेपि दिने ब्राह्मणेपद्यान्नबलिः ‥‥ शिवायापूयसंपक्वोदनबलि उग्रोदनबलिः
सप्तमेदिने विश्वदेवगणेभ्योदनबलिः नवमात्रपक्वेन विश्वदेवपवाष्टदिने सुदर्शोदनबलिः नवमलिनैकस्य बलिर्देयः अत्र
सर्वत्रबलिदाने प्रथमदिनप्रोक्तएव विधिर्देयः ततस्ताश्चसृजनं बलिं विसर्जनेनैव तत्प्रमिति अत्र नवस्वपि दिनेषु प्रति
दिनं तत्तद्देवताबलिदानानन्तरं रक्षार्थं दिक्पालेभ्योपि तत्तद्दिक्षु ॐ इन्द्राय एष बलिर्नमः इत्यादिना मन्त्रा आहूतशाकं रासहि
तमाषसेन बलिर्देय इति वीजारोपणविधिः अथ दीक्षाकालः तत्रादौ गुरुशिष्ययोः शुद्धिर्विभाव्या इति विहितकाले दीक्षाका
र्यानिषिद्धकाले कर्मातिः शास्त्रोनीवकसंस्थेपतिचरणे बालवृद्धास्तगवसमासोदेवपारायत्रतनियमविधिः कार्यो ३०

वैधश्रदीक्षामौंजीवंधौ गमनानि पविसोणयनविवाहादेव यस्तिश्चवर्ज्याः सद्भिः ग्रपलाविहशापतिगुरोःसिंहराशिस्थिते वृद्धाक
मेस्तमभिषेक…… आधानपाणिग्रहणे देवस्थापनमौंजिवंधनविधीनकुर्यालघास्थापने देवजापसुजितोस्त यासस्तपितः।
कौ…… नयोकनावश्रुरितितथाग्रहणे ताषाववनिषिद्धाष्टमो गुरुशुक्रयोर्वालवृद्धत्वेहिनावषि रूपितेमेवकालः शु……
दशावचकैवेवत्वृहः पश्चात्स्कोनितयाश्रुरितः पत्मेसोक्रमेणनोक्तो वृद्धाविशुरुपितयापत्समेमेयशिशुनौ…… क्षैति
वसदशाकेवापरैः समग्रार्च आस्तृनिःकुकः ग्रन्यगुरुः वकुक्रांतातिवारेषु इत्यवगम्यते अनुक्तत्वात् दक्षिणायनदो
षस्तु दीक्षायांतिविक्रकर्मस्वलेपः दीक्षायाः श्रावणाश्विनापूर्णोग्रहणान् ग्रथमासो मासः तथमेयानैभैरवतंत्रे चैत्रे
दुःखोपदीक्षास्यादैश्यावैसर्वसिद्धिदा ज्येष्ठेमरणमत्यासायाद्धाषाढे वंधुनाशिनी श्रावणेश्रुद्धिदास्तरणोनक्षस्याद्ःखद्भमतः
१६ आश्विनेः सर्वसिद्धिः स्यात्कार्त्तिकेज्ञानवृद्धिदा शुभदामार्गशीर्षेवैपौषेमेधाविनाशिनी माघेमवर्णलाभस्यात्फाल्गुनेस
र्वसिद्धिदा तथासारसंग्रहे मधुमासेभवेदुःखमाधवेरत्नसंचयः मरणंभवतिज्येष्ठेवाषाढेवंधुनाशनं समृद्धिःश्रावणे
नूनंभवेद्भाद्रपदेक्षयः रत्नानामाश्विनेमासिसर्वतःशुभमेवहि ज्ञानंस्यात्कार्त्तिकेमोक्षोमार्गशीर्षेभवत्यपि पौषेज्ञा
श्रा॰ नतपोमाघेभवेन्मेधाविवर्द्धनं फाल्गुनेपिसमृद्धिःस्यान्मलमासंपरित्यजेतोइति अत्रपक्षण्याश्विनमासोदीक्षायांवि
॥ हितनथापि महाभयवत्दोषणगुणरागोश्चवाश्विने दद्व्यैत्रेनचेत्मयोहरिद्रामममजन्माविविलिखितिथिवयामलवचनाद्दाश्वि
नमासोदीक्षायविहितोपिनिषिद्धः महाभयवरुचवरदेशीशिवरात्रि तथाश्रीकंठसंहितायां शरत्कालेनावेशभवे।

शि
वार्व·
३१

दीक्षा प्रेष्टाफलप्रदा मार्गफाल्गुनके श्रेष्ठा ज्येष्ठे चैव तु साधमा माघमासे तु शुभदा दृष्टा चाषाढमासके श्रावणे दाश्वयुजे पौ
षमासे च विवर्जिता इति तथा तत्रान्तरे शुक्लपक्षे शुभदिने शुभवारे च लग्नेन मंत्रग्रहणं रंतरे रोगं कुर्यादिति तथा कालोत्तरे भु
क्तिकामैः कृष्णपक्षे मुक्तिकामैः सितेसदा दीक्षा कार्या महादेवीति तथा शैवागमे शुक्लपक्षे कृष्णे वा कृष्णे वाष्टिकोत्त
मः शुक्ले सर्वसमृद्धिः स्यात् कृष्णे मध्यगतामवेदिति अथ नक्षत्राणि ·· मैत्र्यां अश्विनी रोहिण्यौ वाह्वेतयाश्रवणोत्तराणि
ये हस्तश्चित्रा स्वाति मैत्रं विशाखा वाप्यथ निष्ठया पुनर्वसु रेवती च दीक्षा ·· मासमंत्रं मंत्रं अनुराधा तथा कामधेनौ रोहिणी
मृगशीर्षं तथा पुष्यं स्वहस्तकः स्वाम्यनुराधे रेवती च तथा वाहुसारपोष्णु नामेतानि दीक्षायां तेन सर्वाणि वराननेति
अथ निषिद्धानि पिंगलामते कृत्तिकायां मनस्तापो भरण्यां च महाचार्य सर्वापादं ज्येष्ठायां मघायां मरणमादिशेत् मूल
नक्षत्रे विपत्तिमेष्याभवति हानिदा पूर्वाषाढमथ पूर्वाफल्गुन्यौ श्रवणे नैकरोगदा शतभिषायां तामदासंतां भाद्रपदे मवे
दिति अथ तिथयः तत्र सारसंग्रहे प्रतिपन्मासे च मैवं द्वितीया सप्तमी तथा त्रयोदशी च दशमी प्रशस्ता सर्वकामदा
तथा श्रीकंठसंहितायां द्वितीया सप्तमी श्रेष्ठा षष्ठी सर्वत्र निंदिता द्वादशी पंचमी तथैव त्रयोदश्यां मघापि वा विजयमा
लिनीतंत्रे पंचम्येकादशी शुक्ला सप्तमी च त्रयोदशी दशमी शुक्लपक्षस्य द्वादशी च विशेषतः इत्यसारे तृतीया विहिता
निषेधषष्ठी सर्वत्र सम्मता सप्तम्यां धनलाभः स्यात् अष्टम्यां गुरुनाशनं नवम्यां रिपुनाशः स्यात् दशम्यां सौभाग्यदायिनी एकादश्यां
भवेल्लाभो धनस्य सुखसम्पच्च द्वादश्यां धनलाभः स्यात् त्रयोदश्यां महोदयः शिष्यहानिश्चतुर्दश्यां पौर्णमास्यां तु सिद्धिदा अ ३१

31

मावास्यायांपुत्रनाशस्नानानि पद्दंधुनाशिनीति अथदेवतादिविशेषतिथिविशेषः कालोनेवेः ब्रह्मणः पौर्णिमास्थकादा
दशीचक्रधारिणः चतुर्दशीशिवस्योकावावश्योकात्रयोदशी द्वितीयात्रिपः सोक्कापार्वत्याश्चतृतीयका वत्वर्षगणा
नाथस्यभानोः शोक्कोानसप्तमीति अथवारसराणि नवमेषसङ्क्रान्ते मेशरेभौरवोशुक्रोबुधेजीवविशेषतः शनौमस्तुः
तथंभौमेसोमेसर्वतिः फले सारसंग्रहे रवौगुरौबुधेशुक्रेकर्तव्यंमरमेश्वरी इतिज्ञात्वावरारोहेमंत्रदयाद्विचक्षणः
विनयमालिनीतेयेरवौशुद्धिमवाप्नोतिशुक्रेचैवधनागमः बुधेसिद्धिंगवहिनोगुरौशुभावितोभवेत शनौसायकेपा
सन्तुरविपासोमेवभवेत इतिज्ञात्वावरारोहेदीक्षावर्षाहिपलधीविति अथयोगाः नवयत्नावलायोगवश्वप्रीतिरायु
ष्मानसौभाग्यःशोभनःशुभः सत्कर्माद्वधृतिर्हिदिध्रुवःसिद्धिश्चहर्षणाः वरीयांश्चशिवसिद्धोबालणोदृश्वोरशक्ति अ
थावयोगाः नववसिष्ठः सर्वोषाढाश्रुतिपद्मपंचमीकृत्तिकातथा सर्वभाद्रपदाषष्ठीदशमीरोहिणीतथा द्वादश्यांपा
पंतत्वत्रपर्यमगावत्रयोदशी नक्षत्रेतेपाइष्टतेदेवामपिनाशकाइति सर्पनक्षत्रेअश्लेषा अथमाउत्तराफाल्गुनीतथा
स्वातिःशास्त्रकरणानिअभातिकरणामाद्दद्दिपायांचविशेषतः शकुमारीनिविष्टिंचविशेषेणाविवर्जयेदिति अथादिव
देनकिंस्तुघ्नंबवनुष्पदनागानांग्रहणं अथलग्नानि नवसारसंग्रहे मेषाधारेभाणंमेषेधनधान्यप्रदंभवेत वृषेमरणमा
मोतिमिथुनेपक्षनाशनं कर्कटेसर्वसिद्धिस्यात्सिंहेमेधाविनाशनं कन्यालक्ष्मीप्रदानित्यंतलायांसर्वसिद्धयः वृश्चिके
सर्वसिद्धिस्याद्धनुर्ज्ञानविनाशनं मकराघ्रत्रदःशोकःकुंभोधनसमृद्धिदः मीनेदुःखप्रदोनित्यमेवंशशिफलेत्रिये अथ

त्रि॰ कद्र्यामले मीनेसिंहेतथाचापेवृषेहानिप्रजायते मेषेसर्वसमृद्धिःस्यात्कुम्भेरत्नप्रदोभवेत् तुलायांधनधान्यंस्यात्वृश्चिकेस
वार्व॰ र्वसिद्धयः मकरेपुत्रलाभःस्यात्कुंभेपशुसमृद्धयः मिथुनेपशुनाशःस्यात्कर्कटेराज्यदोमतः एवंलग्नफलंज्ञात्वामंत्रंदद्या
३२ देशालधीः वृषमीनेतथाचापेसिंहेलग्नविवर्जिते सर्वदंशुभदंनित्यंकर्मायंसर्वसिद्धिदमिति अथदीक्षालग्नस्यानुविशे।
षेणुस्थितानांग्रहाणांशुभाशुभफलानिसारसंग्रहे त्रिषडायगताःपापाःशुभाःकेंद्रत्रिकोणगाः दीक्षायांतुशुभाःसर्वेरंध्रस्थाः
32 सर्वनाशकाः आयएकादशस्थानंलग्नचतुर्थसप्तमदशमस्थानानांकेंद्रसंज्ञांपंचमनवमस्थानयोस्त्रिकोणसंज्ञा सू
र्यभौमशनिराहुकेतवःपापाःशुक्लबुधक्षीणाःशशीचपापाः गुरुभृगुस्तनपापराहितबुधःपूर्णचंद्रश्शुभाः रंध्रमष्टा।
मस्थानंसर्वेनवग्रहास्त्वपर्थः अथवेधफले जन्मत्रिषड्दशमैकादशगःशशीशुभफलप्रदोमतः नेत्रद्वादशभावा
स्तपंचवेदग्रहराशिगःपापीदृष्टःस्मृतः अथदीक्षाकालः नरसिंहागमे अथोमुद्विष्णुमीशेवंवेदशास्त्रैविशेषतः कुर्से।
नारावलेऽर्थान्वनामादिविचिंतनं धर्मदःप्रातःकालःस्यान्मगवोराज्यदःस्मृतः मध्याह्नेसर्वसिद्धिःस्यात्सायाह्नेमध्य
मोभवेत् रजनीमंत्रदानेतुनिषिद्धादेशिकोत्तमैः दिवासर्वप्रऊर्वीतसिद्धिदंपरमंस्मृतमिति अथोमुखंवनतत्त्वाणित्र मू
लाग्नेयमघादितेवभरणीसार्पाणिपूर्वात्रयंज्योतिर्विद्भिरधोमुखिनवकंभानामिदंकीर्तितं कीर्तिने वापीकूपतडागग
र्तपरिखाखातानिधेरुद्धृतिः देपोद्धृतविलप्रवेशगणितारंभाःप्रसिद्ध्यंतिहि देवविशाखानलत्रमित्राग्नींद्रवतोति
श्रुते अथदीक्षायांकालविशेषः नक्षत्रानागिवे मेत्राधारंभणंऊर्यीनुद्दहणांवृद्धसूर्ययोः ग्रहणांदेववदेवेशिकालःसमदि ३२

नावधीति ऊलमूलावतारे पवित्रपर्वदेवे शिवरात्रे वा सुभे दिने कालचक्रानुकर्षवशात् ग्रहणे चंद्रसूर्ययोः कृष्णपक्षे तीर्थे ।
ऊक्षेत्रे देवीपीठचतुष्टये इति तथा तन्त्रसारे सतीर्थके विष्णुयामले तत्तदाम्नायपर्वणोः मंत्रदीक्षां प्रकुर्वाणो मासर्क्षादि
न शोधयेदिति तिथ्यत्रयपि सूर्यसोमग्रहणयो दीक्षायां समानकालतोक्ता तथापि ग्रहणप्रशंसकानि वचनानि सूर्यग्र
हणपराणि वक्ष्यन्ते सूर्यग्रहणकालेन तु नान्यद्देहेषितं भवेत् सूर्यग्रहणकालेन समोनान्यः कदाचन तत्र यद्यत्कृतं स
र्वमनन्तफलदं भवेत् न मासतिथिवारादिशोधने सूर्यपर्वणि ददातीष्टं वटक्षीयानस्मिन्काले गुरोर्नरः सिद्धिर्भवति मे ।
नसविनेभ्यासेन वैयात इति चिन्तामणिकालोद्भवयोः सूर्यग्रहणस्यैव विधायकवचनदर्शनात् चंद्रग्रहणे तु यादीक्षाया ।
दीक्षावनवारिण्या जनकस्य तु यादीक्षादारिद्र्यसमन्वितम् इति योगिनीतंत्रे चंद्रग्रहणे दीक्षानिषेधवचनदर्शनात् भास्कर
मनीमंत्रदाननिषेधवचनाभावेति सूर्योपरागकालोपरागस्याधारणे न याप्रागुक्तशिवयामलवचनेन निषिद्धत्वाभावात्तेन
शास्त्र इतिवधया: किंतु चंद्रसूर्यग्रहे तीर्थे सिद्धक्षेत्रे शिवालये मंत्रमात्रस्य कथनमुपदेशः स उच्यते इति कालिकोक्तवचना
त् यंत्रोक्तेष्वविधिवद्दीक्षितानां शास्त्रवर्णाभिषेकानां केवलकार्यमसमंत्रग्रहणकाले भवति तदानिजगुरोरेव सकाशान्म
न्त्रसूर्यग्रहणकालोपदेशरूपतो मंत्रग्रहणे न दोषा वदइति तन्त्रसारे दीक्षावसेषमसीदिन्माधशकावार्येसमतो य.
देवे कातरादीक्षागुरोरभावात् इष्टतः नतिथिर्नव्रतेहोमो वस्नानेनजपक्रिया दीक्षायाकारणं किंतु स्वेच्छावाप्तेतुसद्गुरौ शि
घमाहगुरुणा कृपया दीयते यथा तदालमोदकं किंचिन्नविचार्य कथंचन सर्वे मासा माघादयो राशयः य.

शि
वार्च.
३३

33

शिष्टदमिसेनतथ्यैगुरुस्सर्वेश्रुभावहा इत्यनेनविधासमस्तक्तिपरामिति सुन्दराचार्यशिष्येणश्रीश्रीनिवासेनधीमता चंद्रिका
यांग्रथितायांप्रकारोगाप्तमकः इतिश्रीसुन्दराचार्यचरणारविंदद्वंद्वांतेवासिनाश्रीश्रीनिवासभट्टेनविरचितायांश्रीशि
वार्चनचंद्रिकायांसप्तमप्रकाशः अथक्रियादीक्षा तत्रश्रीसारसंग्रहे अथवक्ष्यामिदीक्षाणांविधानंमेक्रिकामया यामि
विनानलभ्यंतेसर्वमंत्रफलानहि आत्मलाभंददस्येनात्तिरावद्धतितुविनातयापितेनदीक्षाइतिप्रोक्तस्तासांतत्त्वविचारकैः ना
स्त्रक्रमेणकथिताक्रियामण्णांमप्यपि कलामपीवेधमयीचतस्रोत्तानदाःशुभाः पंचमीश्वरीनेत्रीप्रुण्मीहृंवाचयित्वा
देवलक्षणैःस्वस्तिहृदंवैकं पंचवाद्यनिनादैश्चवेदघोषैःसुरुहतः गत्वेन्तुसत्गृहंशिष्यःप्रणम्यगुरुपादुकौ दत्वाचरण
मामंत्रीसकलस्वहृण्यापात्कुरुः स्वाचार्यायप्रकर्मसस्यप्रहणायहितोनमः गुरुत्वेनतिसेभाष्यत्वामहंचततोहृणे इत्युक्त्वाह
णपाद्धिश्चोहृतोसौविनतोगुरुः यथोवितंगुणोकर्मकुंदयेतिवदेत्किञ्च करवाणीतिचोवाचपंचवाद्यपुरःसरं ततःशि
ष्येणसहितोयायायागगृहंगुरुः सारसंग्रहे प्रणम्यहवाचनेकृत्वाशिष्योभक्तिपरायणः हारकुंडलकेयूरमुद्रिकागद
भूषणैः हेमवस्त्रेमधुपर्केपंचविधिमहार्धंच सेवेक्ताच्छूलफलश्रेष्ठैःसुगंधकैः अविनश्यात्मसमर्च्ययथावाण्ययात्गुरुः
संवितोपितयायःसमर्हणायाडक्तंसंक्षेपकान् मधुपर्कविधानमुक्तंआगमे मधुपर्कविधानेतेयथावत्कथयामहे श्री
वर्णीमूलपीठानिहस्तामानानिमानतः अष्टांगुलप्रमाणाचसहितानिसमानिच समविंवाक्षेदर्भाणांवेणवैश्चिभू
षिता विष्टरःसर्वयत्तेषुलक्षणंपरिकीर्तितः सकोमलोदकसंपूर्णपात्रायंतामुगटुकाः शोवाश्चार्तिप्रदानायपाधपु ३३

यतलाञ्चिताः हवींदकसमायुक्ताः स्थापनीयाः पृथक्पृथक् सुतास्तस्मकर्मेऽस्त्वत्राम्भोदकपूरिताः संपुटासमधुपर्का
कांस्यादध्यादिपूरिताः महार्घाणि वस्त्राणि मुद्रिकायुग्मभूषणं मधूपपत्रकनाणि सोऽस्मीपाणिस्माहरेत् पादुकाश्च
हेमवर्णाभूषणाभूषिताः अमस्तैतोयदाभ्युक्तं मधुपर्कस्य पूजने ततकृत्वाफलमाप्नोतिमहायज्ञार्हणोपमं अमेभ्यो
मधुपर्कस्यविश्वेभ्यः पूजनेसर्वतं ममानद्धिगुणंदद्यादाचार्यसद्धधक्तिमान् अमेर्दिजैः समंयत्र देशिकस्य प्रपूजनं तस्मि
नृयज्ञेफलेसत्यलनताद्दृष्टोययाविते इतिसारसंग्रहे देशिकेद्रोविधानेनस्नात्वानिर्वर्तितारिकः मौनमास्थायभूषाहो
गदेयागगृहंपति आचार्यःपूर्वदिवसेउपवेश्यसमासने शिष्यमूलेनसंजमंदयादेचनधावनं दन्तान्विशोध्यपुर
तः स्थंडिलेहस्तमात्रको वत्सरस्वेमाजेपेन्मयाहेतततोगुरुः ईशानाशेनानलाभयागाग्रे भूतिरुत्तमा आग्रयाग्रमन
लापोवंधुनाशस्वदक्षिणे गतस्याग्रेमृत्युभयं वारुणेपश्चिमेततः अथ वायव्याग्रे व्यग्रताचकौबेर्याग्रेसत्कावहे आमनल
स्यानपाते मायश्चित्तं समाचरेत् मायश्चित्तमघोरस्य शतमेकस्य चस्मृते ततः स्वप्नपरीक्षां च कुर्याद्देशिकसत्तमः
कुरस्वमेघमादीनामहरुरमधुमासमधुमामहता उत्तमस्वमप्रवीतुदीक्षासर्वेनभाषता स्वमलक्षणानिततनिवेदना
पकारेवाग्रेशुरस्वरणापकरणेवस्तते तथा पूर्वविचार्यमततोगुरुःशुंजंसमाचरेत् विधायचमंतेनमसामामार्वे
विधाय अघोरदषेनसंमोस्यहोमहत्तोसमाचरेत् होमस्त्तोव्यूसृत्ते ततश्चदेशिकोविद्वान्दीक्षान्तेलोकनेनच अंत
विघ्नगतानघोरकैरुक्तसारपेक्रमात् पार्थिवान्पार्शिवानेस्तुनिभिरुत्साधयन्नतः श्रृंगसंकोचखेऽपिविसुशारवांम

वि॰ वार्च॰ ३७ 34

गनास्थ्यान् उन्मापितानां विद्यानां हृदहृन्मेत्र दक्षिणे पादेन दक्षिणेनाथ्य ग्रविशेषाग्रमेरुपं दक्षिपादस्य रुन्सरे ऋग्वेदाः ब्रुदे
वतविषयः शाक्तेत्वामपायग्रमः सरमेव वामपादस्य रुक्मस्य विशेषाग्रमेरुपं निति त्रिपुराणवचनात् तथा श्राला
णावल्लक्षीज्ञावनेन्दं संाधिशिप्रजयेत् अर्घात्ववाचगन्धेनपागस्यानेष्णुसिञ्चिते वीक्षणाद्येस्ततः शुद्धिवस्तद्दीरासमा
वरेत् सर्वीसमूलामन्त्रवाघस्त्रेणमासपेयेत्ततः ऋर्यानाडनमस्त्रेणकवचेनावसेवयेत् सर्वीसमूलमन्त्रनालस्त्रेण
शोधयेत्ततः ऋर्यानाडनपस्त्रेणकवचेनावसेवनेत् श्रीविडाग्रकवैर्द्धधूपितेस्त्रेणसमधाजमान् वेदनासिद्धार्थहवी।
भस्मासनानऋत्यान् संलानालिकेरमंश्रीप्रमहृद्धानहृत्सिंमेरुपं मार्जयेदस्त्रमन्त्रेणनाक्षेत्री दर्भमुष्टिना आसनापञ्च
हमारस्रशैनेस्थापयेत्नान् प्रणाहं वावपिवायविशान्संतोष्यपलतः वेदिकायांलिखेमस्थलसर्वतोभद्रमेरुपं तत्र
णमयोवसे सर्वतेत्रात्रमारतः देशिकोवेदिकामध्येगोमयेनोपलेपिते पूर्वीक्रमयोगेन वस्त्रसंयकल्पयेत् प
तःकोष्ठसमायुक्तं कर्णसूत्रविभूषिते तत्रकोष्ठवत्स्कांतः सूत्राणिस्थाप्य तत्पूर्वं कोणात्कोणाष्ठमध्येषुदृष्टपंते मस्सका
श्रयः पैदवाद्दणयोग्रंमेपाप्यसौम्यगतद्वयं मकारेस्पृष्टसूत्राणिदयाद्वावाविमंत्रवित् पूर्वपश्चिमगंतव्यदद्दशान्
रगतेष्वनः मकारेस्पृष्टसूत्राणिदद्याद्वावाविमंत्रवित् पूर्वपश्चिमगंतरान्पूर्ववत्ऋर्यान्तरसूत्राणिपातयेत् शतसुभ्रंगं चप
वाशतषट्पदानियथाश्रुतः ग्राइर्भवेतिरम्याणिसूत्राण्येवंविकाशयेत् षट्त्रिंशकोष्ठकेमध्येसरोजंपरिकल्पयेत् त
दहिःपरितःपीतमेकंपंक्त्याप्रकल्पयेत् पंक्तिद्वयेनतद्वाह्येवीथीकल्पनमीरितं ततोंसपंक्तियुग्मनद्वारशोभेविधानतः ३ ३७

पद्मोभास्यकोणानिमंत्रविन्यसिकल्पयेत् अथवक्ष्येविधानेनसरोजलिखनक्रमं सरोजस्थानजंभागंद्वादशेनतुपरिभजेत्
ततोवृत्तत्रयंमध्येकुर्यात्तस्ययथाविधि कर्णिकावृत्तमध्येनद्वितीयेनतुकेसरान् अंशवृत्तेनपत्राणिपत्राग्रंस्यात्क्रमागतः
अंशवर्त्तुलमध्यस्यपरिमाणानुयत्नवत् किंजल्काग्रंसमासाद्यपार्श्वतस्तद्द्वंद्वकाशः संलिख्येसंधिसंहृत्यसूत्रन्यासंवि
धायव नदलाग्रमानतोवृत्तेकुर्यात्सम्यगत्रवशिष्येतदलाः वृत्तेनमध्यसूत्रंपार्श्वयोस्तुयथाविधिः बहिःकोणाऊ
र्वीविधत्राग्राणिविधानवित् किंजल्काग्रमूलेषुद्विशाःकुर्वीतदेशिकः सामान्यकमलेष्वेतत् शास्त्रेसर्वत्रगीयते
विभिःपदैस्तुपीठस्यपादांकोणेषुकल्पयेत् अतिरिक्तैःपदैःपीठगात्राणिरचयेत्ततः वीथ्यांपंक्तिद्वयंसम्यगेकीकृत्यप्र
मार्जयेत् ततोद्वाभ्यांचतस्रभिश्चकोष्ठैर्द्वारंचतुष्टयं चतुर्दिक्षुविधानेनरम्याकारंप्रकल्पयेत् कोष्ठद्वयेनचैकेनशस्यकद्वा
रपार्श्वयोः शोभाभवेत्ततःकोष्ठैःरेकेनत्रिभिरेवच उपशोभाभवेत्ततःकोष्ठैःवह्निकोणानिकल्पयेत् रजोभिर्भूषयेत्सर्ववर्णै
रेवतन्मंडलं निशारजोभवेत्सोमंशुक्लंतंडुलजंस्मृतं रक्तंकौसुंभमुद्दिष्टंकृष्णमाहुर्मनीषिणः शलाकादाहसंभूतंतत्रासं
विल्वरोचिते पंचवर्णैःसमाख्यातादीनामंडलकर्मणि शलाकादाहसंभूताःश्यामतंडुलजाहुतिरीका अन्येधुनारतोर
वोःशुक्लाग्रंगुलमानतः नारोविस्तारःसर्वाःसीमायतःकार्याःश्वभ्रामंडलकर्मणि सितावर्णेनचूर्णेनकर्णिकांप्रस्थपत्
तः किंजल्कानपूर्ववर्णेनदलानिश्वेतवर्णतः श्यामेनरजसासंधीनरक्तंबिम्बारूप्यपत् अथवावर्णिकांमध्येपीतेनैवप्र
पूरयेत् किंजल्कान्पीतरक्तेनदलान्यपिकृष्णेनरजसासंधीन्कुर्यात्संरानुविदन्मनः पीतेनवाथकृष्णेनपीठगर्भेश्रपूरणं

शि॰ पीठपादास्तु रक्तेन पीठगात्राणि शुभ्रतः विथीं चतुष्कमध्ये तु कसवल्लीः प्रकल्पयेत् पत्रमूलफलाकारमेडितान्तु दंपगामाः।
वार्व॰ नानावर्णरजोभिस्तां रञ्जयेत्तु शालीरुकः शुभ्रेण रजसा द्वारं वर्तकं स्परयेत्ततः रक्तवर्णेन तच्छोभाः पीतेनैवोपशोभिकाः
३५ कृष्णवर्णेन कोणानि बहिरावाञ्चयेत्ततः शुक्लावरणरेखांस्तु रजोभिर्भूषयेत्क्रमात् सामान्यं सर्वतोभद्रं मंडलं लिखितं तडस
मे ब्रमानि मंडलाग्रवसते विष्णोगतः सर्वात्मके चतुरस्रे तु तावत्सूत्राणि पातयेत् यावत्स्यात्कोष्ठशतं कं चत्वारिंशत्स
मन्वितं वेदाग्नितुतन्मध्ये पद्मं दुविंशतात्रिभे एकपंक्त्या भवेत्पीठं वीथीकाना वहूपयेत् एवं व द्वारशोभास्तु उपशोभा
35 मनास्तिवे घट्तिः कोष्ठस्ततः ऊर्ध्वान् कोणानि यो तन्मिना श्रमस्तं वै विधानं यं एवं मंडलं वै शुभं एतन्मंडलमध्ये तु चतुर
स्ते सुशोभने पातयेत्क्रमशः स्वे यावत्कोष्ठानि सर्वतः चतुःषष्टिर्मिता मध्ये जायेते तत्समध्यतः वेदभिः पंकजे कार्ये चतस्रस्त
स्त्वमेततः वीथीः ऊर्ध्वा मंडलान्तः ह्रिमाने शुचवर्वेदपि चतुर्थेषु चतुष्पद्मानि विदध्यान्मंत्रकोविदः चतुष्कोणविदिक्षु स्थाति।
चत्वारि विभजेत्तथी पीठवत्षोडशकोष्ठानि भवेन्मेतानि मानयेत् यथा यावन्त स्वस्तिकानामाकारः सुकदीभवेत् रक्तोभिः
शुक्लहरिद्रारक्तनीलैः पूरयेत् स्वस्तिकानी शातस्वाप्यपूर्वीयस्विकल्पयेत् उदितं मंडलेष्वेतन्नवनाभं सुशोभनं एतद्रोवोक्त
मार्गेण विस्वास्तकमत्रनमे मंडलं स्मानपंचलं सर्वकामफलप्रदम् दीक्षायां वा महादाने देवस्नानव्रतादिषु एतन्मंडल
मध्ये तु ऊर्ध्वादन्यतमं बुधः एवं मंडलमालिख्य योक्तेष्वन्यतमं गुरुः वेदिकायामासने समासीनः सविबोदका वदपश्चा
सनो मेनीकृतकायोन्तितेन्द्रियः देशिकं हिस्तं मस्याप्यस्तो वक्त्राणि तत् दक्षिणवामभागेन स्थापयेत्कलशं शुभं स्वगं ३५

पिनलसंसृगींहस्तघत्तालनायव यच्छाभ्यांनिधायावदीपाग्रज्वालेवलमान् संकृर्यान्नातिसर्वाणिवस्याणविधानतः
यजनेमुकुरेद्देवामरेदिक्संज्ञवित् करशुद्धिविधायाथकुर्यान्नालयेततः पारंसंजेणदिग्बंधंकुर्यान्मंत्रीसमाहितः महस्त
नलग्रमंत्रेरक्षयेन्नरदिसर्वतः भूतशुद्धिंततकृत्वाप्राणस्थापनमावेवत् मात्सादीकं ततःकुर्याद्देशिकोयतमानसः ऋष्यं
सेमनोमूर्द्धिवेदोवक्त्रगतमस्सेत् देवतारुदयेमस्समूलंमंत्रस्यदेशिकः षडंगविमसेन्मंत्रीपंचांगेनाथयथाविधिः यसमं
त्रस्यपंचांगनेत्रंतस्यविहीयते अंगैर्विहीनस्यमनोरंगंतेनैवकल्पयेत् तंमंत्रोक्तमार्गेणप्यासान्मात्समाचरेत् शरीरे
स्वस्यमंत्रलोयोगपीठंप्रकल्पयेत् देहात्मकेततपीठंध्यायेन्मंत्रस्यदेवतां हृशिपिमाततोमुद्राःस्थापयेद्देवमुत्तमे मंडले
हरितोदरेतेशोतणीस्थापयेत्ततः तत्रासनंलंशोखोकुततउनरलोमसेत् पाद्यामाचमनीयंचमधुपर्कंचमेत्रवित् ततोमू
लाणनामंत्रीशेषाणादिःसमाहितः स्वात्मानंमंडलेषामन्मनोपकरणाविकं मातयेत्धमस्यादेहस्वदेशिलोत्तमः यो
गपीठंममम्यक्त्रंमासमार्गेणमंत्रवित् पीठातेवततस्लत्रहृजयेदिष्टदेवतास्ताततः पंचकुर्यायसमनोतलीन् पीठंदित
याधारेचयागमंवगात्रके हृजयेत्तुतिवेद्येनरहितेश्चंदनादिभिः सर्वोपचारैस्तत्वेमगुर्वीदिपनवर्जनाससमाप्येविदसर्वे
मेतत्परेसमावरेत् पानीयमोतणीमस्यसंस्थाप्यकामपूर्यपूर्ववत् उपचारैश्चंदनाद्यैर्मंउलेसृजयेत् ···· ध्वयेकणिको
ध्वंशालिभिस्तंउलेस्ततः दर्भानवसेपयेषामामतक्त्वंदेवतः हिनमूलाःकुशादीष्याःस्तग ··· संखकोणग्रलग्रपिप
नास्वग्रहेदेशेकृत्वेरहोम्ने घनेदावारसाशगन्मादिपीदमंत्रावसानकं विणाविरहितेततरेवा ·· हिद्रुवर्जितं विशुणात्म

शि॰
वार्च॰
१९

36

कस्तूरेणावेष्टितं सर्वतो वहिः चंदनागरुकर्पूरैर्मधुसम्यक्प्रपिपितं ॐ वेजयत् विधानेन प्रथमे हि शिकोनमः विच
रचानि संस्थाप्य कूर्मे कूर्चं मयोपरि हैवीं स्वदनसंप्रोक्ष्य विमसेदंमनाचितः उष्णनीले वैडूर्ये विद्रुमैः ‥ ॐ के के तथा न
तो मरागावज्रगोमेदं पद्मरागैः मौक्तिकानि नवरत्नानि दैशिकैस्तत्र विन्यसेत् साधको क्रमतो मंत्री दत्तक ‥‥ मनः मूल
मंत्रं जपन्नेतेवितमेनैकमात्मन ततस्य पीठमेदं वितपत्साधको नमः मधावदोमधिका पोष ‥ इदंनंतरं तीरव
न तं वा काष्ठे वा लिप्तमकंदचकर्दमैः गंधपंकप्रसूनाहि वा सितेवाक्षभेनतलैः कायाद्दितो षेत्र दंगांगश्च वेसाक्षि को
नेपन गंधाष्टकेनमंमेशी सर्वसंपत्प्रदायके कलाः सर्वा समावाय प्रजपेत्तु यथाविधि कलादेह्वं वेनोक्त हृदशावेनी
रंचटे लिपेत् चंदनागुरुकर्पूरकाश्मीरीरोचनान्वितैः ससिलकजटामांसीनटीभिः शक्तिगर्भं च गंधौ ‥‥ शुभ
वर्णपशक्तिमंत्रेणप्रयोजयेत् काश्मीरः कुंकुमः शिलूकशिलारसश्चति प्रसिद्धं द्वीवेरं चंदनेकुष्टमगरुं कुंकमेस्तु रसे
खरकुंचनटामोसीवेस्त्रवनदुदीचितं ह्रीवीरंवालकं सत्थकेरयोरस्तुरयोरदंतिप्रसिद्धा इतिकेचित् प्रागंधकुटी
देमागंध्यानीगंधमादिनो स्तरामिभूनगंधाचकुटीगंधकुरीस्तना पक्कांगीतितानार्थवचनात् पकोरपचमुरशाद्
नोच्यते इति पर्वांगीक्ररश्च चितिलोके प्रसिद्धा जलकाश्मीरकुष्ठेस्त्रलकं चंदनवेदकैः तमालागुरुकर्पूरैः शोभं वा
ष्टगंधकं जलवालकशाधाष्टकप्रसंयोगात्माप्रच्योदेशिकस्य च सप्तक्तिकंजलकुंभमेवदेवविरबुधाः प्राहो।
कृष्णानुमंवेधिकलाटणाकमर्धयेत कलाष्ट्रारकुशाकेमोरमजयेतदनंतरं कलांषोडशधा वाहयेत्तेम्यशाहूल १९

मम: वेदादिमदसंतानाकलापवाशतेनया सन्निधाम्य समस्तं तनोमंत्रो वितनाःकमात् मध्येमध्येक्रमवःपंचनूतीया
दमाश्रुपिः आत्ममंत्रसमस्तार्थश्रुविसमदसुबवेन सुरनपदेनदर्हिनमनहोपदंततः वदेनावेदिषपदंदतिपिदृपदंम
सः रेणासमदमुसार्थेनषद्वपदंवेदेन वदेत्सदनषाळोघसंज्ञागोपदंवदेत वदेनातकनमस्मादह्निनाशाहुस्रुश्चे
त समपस्वरमुसार्थेसमिद्दापाहिनेवदेत उकारभूदमदेवेनेयघामोमंत्ररीन आत्ममंत्रः हंसइतिमन्त्रमस्वरककारः
आधीप्लीतकारः अमादिपदानिस्वरूपाणि तयालोहितोवह्निसहितः शूतनांबलिकाततत उतकाफलवतेपस्याही
येणमवदंवेदेन गोतमीमस्यकवरागिदृषातनोवदेत यस्मारूभ्रविभ्रपदंनतोविकमणेकपिदिपेत्तिभयदंस्वयाह।
नाविवननोवेदेत नोयस्यामाधवःयस्मादातंसा तोयकारियुक् द्वितीयोमनुव्याख्यातस्तृतीयःप्रोस्यतेधुना लोहितःप्र
कारःवह्निःरनयुक्तःननयइतिसूननानकारःनत्यामाधवुःउकारः तेनविवोतेशटतोपवकोत्तिः ओतायोयुक्तःतेन
स्नाइति नोनोग्निमंतोयोमस्वककलाघवास्तोयकः चवमुवेः मवेशदंमनःस्मायजामहे पदंसुगोपिदित्तिवर्द्धनेव
ततोवदेत पदमवारूककमिवेधनान्मृत्युपदंवदेत मोक्षुवीयपदंयआत्मायतामहृदुश्चत आतःनकारःकाग्निःरेफःमा
तोयकारइयोमलनाबिंदुयुतेःमइति परतीयावकारःचतुर्थुवेःककारः चंद्रार्द्धोबिंदुःतेनकेइतिगायत्र्यात्मा वत।
धःस्माकंनः(व्योनोमगतफले तोयथ्याशाल्मलीयावकारःमोकासहजाटोतविसुयुक् अग्निश्चकेवलःमोकोयोर्नि
कल्यपदंवदेत यननम्राषपदंयस्याननोरूपाणिपिशिनत आसियनयनापश्चामनिधातेपदंवदेत मंदस्यालिवतिपदमा

शि॰
वार्च॰
३०
३८
37/38

षारीपद्मनाभयुक् पंचैतेनैव दिक्षां मंत्रास्तेषु कैकमर्चयेत् ततो पंचकारः शाल्मलीइकारः तेन विसर्ज्जापकारः ततोण
कारः विसर्ग्गयुक्ठकारः युक्तः तेन विसृइति अग्निरेफः केवलः विसर्गः आषाढीनकारः पद्मनाभः पकारः तेन तेइतिः तथा
नारस्य पंचभेदोस्य कलानामेन वैसपिः आवाहादौ कलापञ्चानि निधाय्यवदेशिकः मार्ग्गणात्संस्थाप्यवामपार्श्वेइधाये:
साधकोन्नपः पद्मपलाशगाविधिपस्तेनैवमंबहिः नारस्य पंचभेदोमभेदो कलानांमूर्त्तनेन सुधीः कलाद्वयकसावाराह
स्नानस्यानिधाय्यवरं मः शुचिवदिसायांकचं संजप्यञ्चयेत् मार्ग्गणास्थापनेकलाकलानोञ्जायेववा पवंजरायाः।
स्तीलगायाः पीलयाश्र विधानवित् निवृत्यास्यापियनेहरूपञ्चाविवर्णः ततोञ्चा श्चकारोकारकौमौ कौम्चका
रोमकारो बिंदुनादकौः शान्तिः शांभवमीसमञ्चवभेदाः समीरिताः अतियोदो त्रिमोनदोशधिगेवसमीरितो ततो ञा
ञात्र्यपनमपिप्पलइमवल्लेवः स्वामवचना ````` कल्पवृक्षमनीषया कलशाख्यानेनेमेधीपिदधीनसमीहितः पञ्चार
त्ननसंयुक्तासफलाशात्वचकिकोदेशिकेंइसमाहितः पापयेमल्लवोपरि कल्पवृक्षफलानांहिमस्यविशादधीगंकः
पदोच्चरयुगेनैनेनवदपञ्चात्मवेष्टयेत् प्रधानकुंभमंसंस्थाप्यवैणयेयंगुरूत्तमः तोरणानांसमीपेषु पूर्वादिषु यथाक्रमात्
पागवल्मेउलमालिख्यपंचवाष्टदलंशुभं मार्गकविधिनातेषु कुंभान्संस्थाप्यदेशिकः कवंधरीवामयान्तेपरिमकेणषु।
कुंभान्संस्थाप्यपूजयेत् पूर्वतेइनेयंचेवसिंहायेंमगलेनथा सहस्त्रवद्धिकोणादिदिक्षिदालीमेषपूजयेत् पूर्वादिषुपृथक्कुंभेषु
नेयामैत्रस्नवैदिके युतः पूर्वादिकुंभेषुपूजयेदिग्गजानये रोचवतेइक्षुक्कुंइरोकवामनेसुप्रतीकान् ततो षष्ठंतेसार्वभौम ३०

सुप्रतीकं च दैशिकः पुनर्वेद्यां गुरुर्गत्वा उपविश्य निजासने संवित्य मूलमंत्रेण मूर्तिं तस्मिं गुरुर्न्यसेत् तस्यां मूर्तौ समावाहे
इष्टदिष्टदेवतां स्मृत्वा मूलमंत्रेण मूर्तिं तस्मिं गुरुर्न्यसेत् तस्यां मूर्तौ समावाह्य तु मंत्री सम्यग् गमागमीयया ततः निर्गमप्यव्वै
वेमनासिकाग्रविनिर्गमः श्वनलोपान्तकापद्मे महः पुष्पाविनो गुरुः ब्रह्मकोसंसमन्धात्य तयामावाहयेत् ततः सन्ध्या
पनेमय मनः सन्निधानमनः वैरसिनिरोधं च सकलीकरणावगुंठने अमृतीकरणं परमीकृतिं च स्वस्वमुद्रयासंनि
रोधं चेति चकारात् सम्मुखीकरणमपि तेषु क्रमात् दिश्यात् ततः उपचारान् प्रकल्पयेत् आसनादिसमन्तानामुपचाराणां क
स्य वत्तलनांतरविधाने पुष्पेन्द्रणा चरणमपि संवीते लोकपालानां न दत्स्वाणि च पूजनं विधाय पूजामेवं हि धूपदीप
निवेद्यकैः प्रपंचसारे कृते निवेद्य ततो मंडलं पश्चिमः कमात मंडलोऽरपत्राणि स्थापनीयानि मंत्रिणा .... वेदिकाया
रनभागे कृत्वा स्थंडिलमुत्तमं संस्थाप्य वह्निसंस्कारमेव च पूर्ववत् समाचरेत् यथाविधि ततस्तत्र गंधाद्यैर्देवतां यजेत् तत्पश्चात्
वक्त्र्वाभिरूपमाद्याहुतिभिः श्रीः मूलान्ते नातनो हुत्वा समस्तेन हविषा सुधीः पंचविंशतिधा पश्चात् हुत्वा व्याहृतिभिः
पुनः संस्पृश्य तो च कलशोपीठमूर्तीन यो न जपेत् श्रियिविसृज्य शिष्टेन पायसेन बलिं हरेत् पार्श्वे सम्प्रत्यनादिपुष्पाक्षत
समन्विते ततः स्थाप्य नैवेद्यं ततः स्थानं शोधयेत् सुधीः पुनर्यजेद्यथा पूर्वं रैः पंचमिरीदशी येन ततः चामर पश्चादयानो
मूलपूतमंत्रे चेत्रतिः सर्वस्याः पिनो विकरोनव सवर्णा वस्त्रसंयुक्तं करकं तन्नलं रवितं सम्मदंत्रपनवस्त्रदेवतां वोरह
पंणी पश्चिमां स्यात् रुवेद्धाविणी सिद्धसंस्थानां तिष्ठनं संस्थ्य ततो गृहीतां नमस्कारेण प्रमेदं नमस्तेदेति लोकपा

शि॰
वार्च॰
३५
38

39

लाजितीरयेत् नालमुकेनोदकेन देवाग्रतोऽवयेत्ततः स्वस्थाने स्थापयेन्नत्तु फट्मंत्रेण ततो वेधयेत् उपविश्य तु भूयो ह्या
ग्नेर्धायेन्मंत्रवित्तमः ततो वह्निस्वसंस्कारमवकृत्य गोमयस्थापयेत् भवेनाग्रादिने पश्येत्क्षालितेच शरावेण ना मत्ताण्डेनाभिमं
त्र्यायतेन्दुलान् शालिसंभवान् तिथिसमस्तपापेन पाषाणेश्वन्पत्तद्विपेत् मत्तालितेनपात्रेणनाचवर्के विधायव हुं
मंत्रेण ततो मूलमंत्रेणोदेशिकोनमः पंचेन्दुकः स्वाहा ग्रावेमत्स्खलितपः विधारयेत् मूलेन स्वव संस्थन धूनेनाघावता
रयेत् हुंमंत्रेणास्त्रं संनरसकृत् शालीतो विभज्यते त्रिधा तेकं देवतायै पंचवक्त्रान्निवेदयेत् शिष्टं शिष्याणां सहितो गुरुर्भुंजीत
मंत्रवित् हस्तावमनग्रावोते शिष्यमानीयमंत्रवित् मोदग्रामायेरज मंघघोके दन्तधावने शिष्याय दयान्मंत्रदानवि।
शोध्यक्षालितं मंत्रेण ग्रावोतमंत्रवयथाविधि तेशिष्यायावैधोस्मादितिंमंत्रं प्रविधाय मंत्री वेधोशपीन ग्रामस्तर।
ग्रन्मंत्रो शिष्याणां साहंस्तु मुक्ताभगवतोऽधिवासः नाग्रादिमादिपेदनरणपत्यहृणावकृस्थालीलत्तेण गुरुकेकामाय
नेन तिर्यगूर्ध्वमतिन्मात्रादहानातिवृद्धं ग्रलीपमध्ये ईश्वरीवापिवकस्थालीश्च शस्यते हिमनिन्मात्रामादेशमात्रप्रमाणं
प्रादेशात्राधिकानोनेतिकपिलवचनात् तिथिः मस्तिः पंचदशप्रमति शाशाणाग्रत्वमयतेन्दुलान् विक्षालितान् नकुके
गोभिलेन विफाणीवकृत्वान्तेन्दुलान् त्रिभिर्देवेभ्यः प्रमाणयेमाङ्गुरिति विलीकृतानवितुषीकृतान् पचेन्नयेत्तेणाग्नो
धर्मिरवचरयेत् पदाहृणेगिलः ऊष्मालस्तनमिवस्थालीपाके श्रपयेत् पदहिणा मुदाग्रवतिति ऊष्मलोदत्तः तेन।
शान्तमिव पदक्षिणाऽन्तर्ं ॐ दं प्रमाणेपेत्तणं भवेन हुमवाले यष्टघयमवदानक्रियात्तयमिति विलिः शाश्रवत् ग्राभिश्रय ३८

नश्चावयवयव तथामेतराणवत्मासाद कामायन ऽधजातीयमिमाईप्रमाणेपेतंताभवेत वृषमवालेयपृषग्रमवदानकि
घातयमितिविलेसशास्त्रोक्तयमस्विरोहदणोकढिनश्रमः नवातिशिथिलःपाव्यानवृचीनरसोभवेदिप्तक्तलतणोह्
तेनसंस्कृतेन हूंमेत्रेणपवनारयेदिति सर्वेषामन्वयः श्रवहूंमेत्रेणफणंचेणामादिश्रुतनमकसोक्तकवचमंत्रास्त्रमंत्रादयाः
तेषाः तत्रहूंमात्रंफट्मात्रंव श्रयाग्निस्थापने तत्रनादपंचरात्रे ॐउस्यारेतकालेतसंस्काराननुक्तेनयदि लिख्यमसचा
तेसर्वैविधेयास्तुःक्रमेणैव सारसंग्रहे होमकर्मतत्तावसेसमकलागणमस्मसेमते स्तुसंस्कृतेगुरोःॐरेसंस्कारेस्वयथा
विधिः तेरस्याष्टाधिकाःसेकाःसर्वागमविशारदैः मूलात्तुनावसेवीस्तसंमेसाह्वाणनाततः ॐशेःसेताग्नवाह्वेणमो
हपेतकववाणेना घननेस्याक्रेणायरैनेवाहार्धदितः सूराणांवद्‌लाह्वेणमयीक्रपणंवस्रेवते कुववेनायशत्रेणाऊदनेव
मेणायते मार्जनेचविलपश्चसंविमवकलात्मतो कुर्याच्चिस्तृकीकरणानमोमंत्रेणहूनयेत शक्तीणवत्वीकरणंहनक्रशेः
स्वावत्रुणषं कववेनतदृयाणावाष्ठवाटमयावेत एवमुक्तेस्तुसंस्कारेहृंमेऊडानिदेशिकः संस्कृर्यादयवातानिवह
मिःप्रथमादिते इतिशरेणानवदृणभूतास्वमेयाणे मोहणोऊत्रानदलायहणाञ्चमृतणाग्नुषिवेदनसेचने ऽहारस्वाहा
दःसरणंश्रमसदाः उक्तेवतारदपंचरात्रेऽहृहीत्वावेकदेशात्तुॐउमध्यानामिकां अंगुष्ठानामिकाभ्यांवहदयेनाग्नहृदये
दिति सेवनेत्रमृतणांमेव शस्त्रेणप्रस्त्रमेयणावर्मणाग्निमेपवनेऽसंवध्याति तऽलंसोमस्त्रेणनामंमार्जनेममा
लेपंकलालेपयकल्पने त्रिसूत्रीपरिधानेचवर्मणाभर्वेनहृदितिकलाहृपयकल्पनेसोमस्तयोग्निकालाहृपकल्पनम्

शि
वार्च
२९
3९
39
2

विसर्गीकरणं सव्यवर्येणैवेश्वनेन्द्रं स्तोत्रे नफजनं मेवेलाग्रयष्ठं वंतनाङ्केनारदपंचरात्रे सम्यक्छिन्नतो नायेमेध्यतः प्र
णवेन च तैनैव विधिना नाभिजनेपं चेदमन्त्रिमम मेवेलाग्रयष्ट्नायोहृदन्तं तन्त्रयो जयेदिति वर्णीकरणं त्रलवच।
हृदच्छिन्नेन वत्तृच्छयं ॐ शेषत्वतेद्दिर्मार्गं च तत्त्वक्षयकरणं श्रावदातिलकेन तन्त्रे चेणतत्रयाहुत्तपाटनमिवके प्र
लपाटनलक्षणं तु नारदपंचरात्रे प्रतिनाग्रैश्च नानाहृभेरतत्त्वमेवाभिमन्त्रितैः ॐ सिम्मिगणां सर्वेषां पीणां परिशोधयेत्
इत्येवमत्र शाखां व्यक्तसंस्कारसूत्रसमितिः अथ शाद्वियाणां प्रत्याटनमिति सारसंग्रहे लक्षणमन्तरक्षेव मेव वृक्षसन्नद्धे
प्रलशान्त्र्यैर्दिव्य वा षष्फलादस्थपाटनमिद्वियाणां प्रत्याटनमित्यर्थः हुंकारेणामलसंनिवारणमिति केचित् आदि
तानानावर्णनोपाटनं आसिरिमपेर पत्नीनेरमाह अथवेति यमोयं हितेविधिं दंशेषात्मणनाउतोप्रहृदणे तथा वि
शास्त्रिक्षोनिस्ववेः माग्रदयाहृदाणउना उग्रवाश्मिदिव्यत्वात् उदगन्नाहमथौः सत्ता प्रमाहु प्रबोधगणोदेवाविमी
शावास्रवाः उदगुवोणाग्रत्सर्वदवकमात् अथ वेवालेवेनेकलः प्रारंभः ऊर्वावसानेश्माकोन्तयाः माहसोना
मागितेन शावीर्ह्वंभुदकुसंस्थदक्षिणारंभमालिखेत् शावीर्ह्वंभागाग्र उदगग्रः संस्थापश्चिमारंभमालिखेदिति।
श्रवस्थस्य शर्वावसानं नारदपंचरात्रे उल्लिखेदस्त्रराजेन तन्नकोदेन यत्नतः भूयावयंतरं ॐ रेदात्तणानिदिक्रमात्
इत्याद्याप्रावधिपानद्याश्वोग्रयंसमं ममसागणात्समारत्प्रयावत्सूर्वीविधितरोति अथ रुत्मेनासमन्तर्योविकस्य।
तथा अथवाग्निपुराने स्थवह्निगेहलिखेत्ततः अग्निगेहं त्रिकोणं दयतूपं वेदकोणं वह्निगेहं त्रिकोणं अथरेखाष्ट २९

कोणयोर्विकल्पः तथा यामले षट्कोणेनावृत्तं देवि त्रिकोणं तत्र संलिखेदिति शारदातिलकेपि अथवा षट्कोण
वृत्तं त्रिकोणं तत्र संलिखेदिति अत एव नावृत्तं पंचरात्रे शैवागमास्तुक्ते तस्मात् शैवा षट्कोणयोर्विकल्पः शारदा।
तिलके सर्वानुग्रहताशेण योगपीठमथार्च्चयेदिति सोमशंभुरीतेषु सोऽस्य पेदाभिषेचनं च मस्तके वा शाहुः प्रणवा
पेदया अर्घ्यस्य सलिलेन अर्घ्यस्य चक्रस्थं सोपि विति योगिनीतंत्रवचनात् अंपवसारे प्राणाग्निहोत्र विधि।
नाथावसावीमाहूयेन तस्यानेप्राणाग्निहोत्रविधिरपितेनैव सर्वोत्तत्वरूपणशाषिषमहिमानानिकमेणोक्ता
नि आवस्य अस्मात् हवनीयानामादार्यगार्हपत्यमानीति मायमंत्रहे संप्रोक्षणेन नाथ योगपीठं समर्चयेत् योगी
पीठावंत सर्वोवसते तत्रतां किंच संस्थ समस्टव मंतीरूभा अतीन्द्रियाभासकलजगदात्मस्वरूपिणी इत्यानसहि
तांतत्र समप्यगाधादिभिर्विजेत शक्तिमंत्रेण तां शक्तिं ध्यानेन मूलमंत्रतः अर्घ्यमंत्रवित्तस्मकमलानि वाराणीपक
मूर्दलेन हृद्विजगेहोत्सवेणाचैकुंतवहेततः अनांयस्वेणनेमन्माकथा द्वाभारविमजेत् देवीमूलमंत्रेण स्थापयेदपतः
सुधी पश्चात् सपर्याग्निसंस्कारैः संस्कुर्याद्दीक्षणादिभिः प्रदीपकलिकाकारेन तत्रावाहयेत्ततः पंचशतानावरे च ट्ठ वद्धि
मां पार्थिव स्वस्वरूपान्निर्वीनकेनाथ्येव तत्स्थानगोदर्थः ओंकारेणाभिमंत्र्याथ पंत्रसुद्रामस्तीकृतं मे रसस्वशोषणा
पकवचेनावगुंठयेत् ततः संहृत्यसंदर्शयामयतिः मदद्विणे प्राणेन ततः स्वस्यसंतुलेस्वीय ठ ऊ के देव्या पानोत
यानानुस्मर भूमिस्थैहृक्तिकः शिवबीजमिति ध्यात्वानिदिपदापुरुषत्वं पिण्डेन श्वासमनीयेव देव्यादेवस्य कल्पयेत्।

त्रि॰
वार्य॰
४०

40

वैस्नवयागेतुनारदतंत्रे तथनारायणाख्येसप्रक्रिर्विधेयानतत्वणालसाकृतिपदंधामा अप्रस्तत्रतत्नीवदीति तथापिलघंच
राग्रे कामोस्मन्नेततःकृमलस्सीम्स्मसप्तनीलंख्व तयोःसंयमयोगेनवह्निःसेनायतनसंस्थितिरिति ॐमंसमवोस्माह ल
स्नीम्सम्नमंतीभट्टअभोनांरायणास्वव्यग्राम्यधर्मण्णंसंनातनमग्निंतत्रविविंनिधेयव इति पावेताश्चादिपाद्ये यदाहात्रिपाद्यो।
नेरणपिहितेनाभ्रपासादिकेश्रूभे अग्निश्रणप्रक्षोठराबेतादशेपिवा विहितेकववमेश्रणः तडक्तंपिंगलामते अ।
ह्लणग्निसमाधायकववेनपिधायच क्ष्योहिंशंचवेनेत्समनेदह्लणपावेतीति तथापंचनारदरात्रे तेनसेनाश्रयात्रे।
वामस्मयेघसिभिलिवेत्वना तेनसपदंगोवल्लींवद्मायेतत्नाप्रतपरेणतेन शरावेधियपावेवाकायासवोप्रकंपिवा ना
त्रिश्रणायतेक्षयोष्णाधिराग्निमेधावहमिति स्मृतिमारलिखितवचनेप्रसतनस्मायपरं अभिलवउक्के सेवार्नीतेचेत्न
धेनाटेवेविमसेनस्वामिवंकंपश्चाद्ग्निमूलनेत्रेणमेवीसुक्के तववयणावमूलमेचयोर्विकस्पधावइति विरःपरया
मातस्याश्रीघोमात्मकत्वात्तहृत्वावह्निदेवतः पार्थिवोभौमः अप्रतीकृतेवेदीनेन अप्रतीकृरणांततोविरधानसवी
नेत्वसविरुनाकृशानोरितियोगिनीतंत्रवचनात् श्रीरेणालेण सरसेरूढे उत्कादिवितपिंगलपदहृनयुग्मंपवहृदये दहृयु
गंचसर्वेत्तधायपतनोद्विवः अप्तुमनुशभाष्ववकृशालेचालयेनतःद्विवःस्वाहाकारःयंपंचसारे आग्निप्रज्वलिते
वेदेजातवेदहुताशने सुवर्णवर्णममलेसमिद्धसर्वतोमुखे अनेनज्वलितेमंत्रेणोपनिषद्धुताशने सवतमितिशाकुः
कर्मणिहितीयामंत्रेतसमुधतेतेय सर्वेतातापयस्तादेति इतिणामूर्तिसंहितावचनात् नालयेतक्षोर्भूविनक्षो। ४०

श्मालयेऽत: इति कैंभसे भवद्वचनात् सुवि नैव धमेदं नाग्निमुखोदेवो धनायतेति कामायनवचनाच्च सेवते श्मशानतः
शविमसेत् जिह्वादेवे मैथ्रेविभावसौ सलिंग गुरु मूर्द्धामनामाने श्रेष्ठक्रमात् समर्वागेश्रु निष्ठालाक्सैविभिन्धात्मिकाः
द्विरण्याकवन्नकारकालकलावैवन्नस्सप्रभाः वहुरूपातिरिक्तावर्ण्णिहा: सप्तेति सात्विका श्मनलेनाथिर्विंदेता: सादियोमात
गवता: श्मनलेफ: शोषकार: श्रूपीयकार: अपकमोवीगोहारे लोकथीवैवामासेतसलिंगगुरुमूर्द्धास्यनामानेश्रेष्ठ
क्रमात् विमसेदितिरक्तोनासर्वांगे वहुरूपिणी मितिसिद्धान्त शेखरवचनात् सर्वेनेवहुरूपांमसेत् श्रंपवसा रेश्मयोमवि
मस्तेहृयोवहूरंगानिवेक्रमात् सहस्रावित्वलिप्तांतुनिष्ठक्रवलया धूमधापीसमनिष्ठोदत्तुर्धरश्रुतिरितः श्रेगमवाः
क्रमादष्टमूर्त्ताश्चापियविष्यते मूर्द्धसिपाष्टकवेधुकविपापर्वांसेकश्रव मायतिलेपवविमसेयथयाचदेशिकोन्तमः ना
तवेरा मस्मनिष्ठो हृद्यवाहनपवव श्रेषोदजसेनस्मसेवेषानरपवव कौमारतेजाश्चनयाविष्टदेवस्सवाहयो स्मरष्टमूर्द्ध
योवहेरन्नेयेघ्रदृपश्चिमाः भगावादिनेमालाश्वेतिपादादिल्पेनविराज्ञारम्भवानोस्मादिक्रमेणाद्दत्तासावधिमसेदिमर्थः
४८ श्रुधुलिंगतरमितिकेवित्मुवेशाद्ध: यसेकं सर्वभाति कौमारतेजासादिसुखोदेवमुखलयेन्ति शारदातिलकेवचना
श्रीगु: त् सारसंग्रहे रवित्वाणक्रमेणैवनासिंध्यतनोनले मेखलोपरिसंश्रुद्ध: पुनर्दीपवनप्रदेषे: दिक्रमेणापरिलीयरीहेंद्रिवर्ते
श्रु. मान्सवित् निर्लिपेमसिधीनवललविसृष्य लेश्रसनयत् दर्भवतुर्ल्पेयात्रपगात्रे: शर्वांपेक्रमनायेरसैरपिपरीलरेरितिग
णेश्वरपरामर्शिनीवचनात् भागेत्रेपदेमेधनरहिशानैः परिलीयंऽरम्मितिभैरवीन्त्रवचनाह्व विमेगाङ्कैरमधमेव

त्रि॰
वार्थ॰
४१

लायोपविलरणापरपविप्रदेपः कार्यः तदङ्के योगिनीनेत्र एकमेखलके ऽङ्के मेखलाधः परिस्तरेत् द्विमेखले द्वितीयामध्य
मानेत्रिमेखले तत्रमेखलोपरिस्तरणापरिधिपदेयोयोनीनालोर्द्वमेखलयोरन्तराले कार्यः सनालमेखलेयोमध्ये
परिधिःस्यापरनस्यवरधेऽर्पीतनथाविद्दात्मनद्यमामेखलोपारीति सारसंग्रहेवचनात् तथाखेद्दिलेत्तसिकतानो
वाद्येभूमौपरिस्तरेदितिपरिधायवस्त्रकासायनेनोनापरिधायपरिधामाद्दीनेकतृलायान्याद्रुमायान्पालाशवे।
केकतकाश्यपर्यवेन्नानिति स्थण्डिलेतिसंस्थण्डिलकेसिकतानोवाद्यग्निस्सेनपरिधीनितिव पेद्दिवंजेपरिधीन्दद्दे।
तिहिपेरितिसंवंध हिकपश्चिमोदक्षिणोत्तरस्सविष्टोमध्यमः प्राणीयानद्राघीयान् दक्षिणाधःकनिष्ठोऽसिद्धः।
ततराद्दइतिस्वयं परिचमेउत्तराग्रयमयोः एवाग्रेवेतिदक्षिणामूर्तिसंहितापापर्णीताश्लोत्वणीयुग्मेनसंस्रवासक्तेन
तथेतित्तमाग्रस्थापनसाहकेमसंभवः ··· प्राणातमध्यविधिवसरिसाक्रमोतेरोमत्रहोकविधावेनवायुदेशादि
नोमुने पात्राणामासानविधिवदिधंदनेत्रेण ·· मेत्रविततामेकोत्पवित्रेणयोनानानितिधायग्रः पुनःश्लोसनपसा
नेपरिस्यर्यंप्रोक्षणोत्रनादत्वातत्तोनामविवृच्चन्त · स्त्रुपनिधापयेत् सारसंग्रहे प्राप्तंवचनतोवक्त्रकसपित्वायस्त्रजयेत् विधि
पुनरत्नोनमात्रेमणभोरयोत्पन्नलमवतरतिणीतेसुधनेबुधैः ततःकिंचित्प्रणीतोदकात्प्रणीताधानजलैः पतमा
धवत्रामनयोगपीठे तत्रप्रयोगेवस्तते तथाकोणषट्केचमध्येवतिक्त्रपूर्णानिकेसरे तद्वाह्येवसमूरनोक्ष्ममध्येवद्वि
मतोयजेत वसमाणेनमत्रनागंधपुष्पादिभिःस्रुधीः प्रपंचसारे मध्येचकोणषट्केवन्दिक्रामिःकेसरेष्वथ अग्रामंत्रेस्त ४१

41

नोवाहेवह्नाभिर्ज्वलितैर्भिरुक्ष्यमाणं ततोऽग्निमनुनानेनमेचीमध्येवसंयजेत् वैश्वानरजातवेदस्त्वकावेहावहेति लो
हिताक्षपदंसर्वकर्माणीतिसमीरयेत् तथावसाधयेयेनवह्निनायातिकोमनु मेत्रसर्वाणिपदानिसंबुद्धानानित्त्रया
नि त्रिनयनमरुणास्रग्वद्धमौलिंशुक्लांशुकमरुणामनेकाकल्पमंभोजसंस्थं अभिमतवरशक्तिस्वस्तिकाभीति
हस्तंनमततकनकमालालंकृतांसकृशानुं जिह्वामालारुचःशोभावराभयधनानिच अग्नानिमूर्तयःशक्तिःस्वस्तिका
श्चतदोद्दयाः कोणावह्नेर्वमध्येचेतिसंविधः तदुक्तंसोमशंभोकरेदंचक्विंधांसादवरुणानिलगोचरेहिरण्याद्याःस्थिता
वह्नेरुनाःपरंतुरस्मात् मध्यतोवहुरूपात्विगणोश्वयावरामशिम्याद्रियपिमध्येवकोणावह्नेचजिह्वाःसप्तजेयेतत् ।
हिरण्यातथहेमाभास्थलपाणिदिशस्थिता वैदूर्यवर्णाकनकाशाक्रादिशिसमाश्रिता तरुणादित्यसंकाशारक्तजिह्वा
ग्निसंस्थिताः कृष्णाजनवपुष्मौनैऋतांदितिशीमस्थिता वहुरूपायथार्थाभादक्षिणोत्तरमध्यगा नारदपंचरात्रेपि
प्रभाद्दीप्तिःप्रकाशाचमरीचिस्तपनातथा करालालेलिहावेतिजिह्वाःसप्तव्यवस्थिताः ईशापूर्वाग्निदिग्भागेश्वभाघेति
नयस्थिते रक्तोवारुणवायव्येप्यरीवायव्येतथा सोमेयमध्यमयामेस्थितेकालेलिहहाभिधेति हिरण्यादीनामेवनामांत।
राणिप्रभादीनियद्वावैस्वयोगत्वेताःस्वतेषां तथावायवीयसंहितायां हिरण्यागुरकुजिह्वाकनकासर्वतस्थिताः
रक्ताश्चपीनेरुतीचकल्याभासाद्वयमामता अतिकामकजिह्वास्वनामानुगुणप्रभाः अमावारुणीदिशिवामध्यमा।
जिह्वावहुरूपासमाख्या तत्क्वचिदेकाददिणातामलंलेनीयामनःपश्य इतिसात्विकजिह्वाशब्जसप्तामस्यश्चववसंतेकेचि

शि॰
कार्य॰
४२
42

मुंऽऽस्मध्ये तथमायगालाजिह्वाद्विवालेषु विकार्मणादौ संभ्मनादिषु मातांकनकांते इषणादिषु मत्तां वेलुरकामारणे
निगदितात्रु विकृत्सास्त्र यमात्रु धंपंबैरेविदधीमासां ऽध्याने निरकोतरितिवद्तिस्वालोरूपवृत्तिजिह्वा नोध्याने जिह्वामर्वाः
पवितेयानालामासःस्वरूपतः इतिग्रघोसारवचनात् पत्तान्वालारुचावीतामरामयपुनाश्रपि निगणेष्वरपरामर्शि
नीववनाखा ग्रंपवसाबे संस्कृतेन हुतेनाभिषेचितेनायेनितिनेन च व्याहमनंतरेते नजुहूयान्मन्त्रनाविशाः अभिषेचितो घो
नमाख्येमेस्कारहृदयेन संस्कृतेनेतिसिद्धंध अपरेतसंस्कारांतेरमथ्यंगीकुर्वंति उंकेवपिंगलामते ॐऽस्वाष्टाहृशास्तेयाः
संस्काराःशिवशास्त्रतः हृतेस्तविहवेवाष्टा वितिसारसंग्रहे समादायहृतस्थालीमसम्मेयणामेवेयत हृतेतत्रसमा
हृदंबीक्षणादिसंस्कृते वायवेवास्तेताथाशानकृत्वातेषुरक्षामसेत तापयंनेतुस्वमुद्दिश्यकशादयमतःसिक्तेर ग्राम्ये
मनलतौवेष्टे विमसेतहृदातिंद पवित्रीकरणं दर्भहृदयेन नलितेन वा वर्मणा संवनीशास्ववेष्टे दर्भ दयेत्क्षिपेत अ
भिषेतनमेतस्मात्योननमयोच्यते अस्पप्रज्वलितंवाउत्तरेशयेवहतोक्षिपेत कस्यावदशमासकौ अग्रुष्टावासि
कास्यावरद्दीत्वा हुतमुतस्यचेन ततोहरात्कृत्यातम्भानस्वाभिमुख्येन संचवेत् हुतेततस्थानस्थासंसवनेषट्संस्काराः
मर्कीर्तिताः ततोहदा श्राउमितिउम्रमेणोवनेशोकेमध्यमेमहिषीभव अथसंस्कागतालातेतनस्मात्र्यंबगृह्यस्तेइति
पिंगलामतेनोक्तं वीक्षणादि संस्कृतेहुतमाश्र्वमूलमेमाधेतु उद्धियामस्तीकृतमपश्चात्कसंस्कारैः संस्कुर्यात् तदु
कुंशेवागमे मध्यमासमेसमादायमूलमंत्राभिमंत्रितं स्वकांबस्य मयेयामूर्तिमचिंत्यपरिनापयेत् तथानोवयवीयसे।

नाभौ मध्यमेन ग्रथने मुद्रां दर्शयेत् धेनुमेतितनामिति वाहनः अंकुशमथ्यादिति शेषः यवलिते ऊपाद्वयेन हस्ताग्रासंक्षिपे-
दिग्मलयः नैवैरामख्यातिजः पारिभ्रामदर्भं हृदयेदर्भीणामसौ पदेयः प्रतिपन्नकर्मलतपद्ममेत्रोपितोक्तः नेतदभेनाशोमय
कृतेपिश्चविपनगणमिति शेतुष्टानाधिकाभ्यां हस्तद्वयसंपिशेनः अक्लावेदरिसंशुक्लेविमर्थः तदुक्तं पोवागमे अरे
शमात्रदर्भांभ्यामंगुष्ठानामिकाग्रकैः वातांभ्यांसंपुटेवद्ध रक्षाणांमध्यमावेशत् इतिपुभयपवद्विमध्येयपवकुशाया।
प्रतिपन्नकर्मेतेषु गृहीत्वा सकपुवाचर्धपुत्रोवाधामरकेकमात् यत्नाणामेत्रिथाद्भं मूलमध्याग्रकैः स्पृशेत् मूलम
ध्याग्रदेशेषु शास्त्रविद्यासिवात्मकं क्रमात्त्रयं मस्यतहांवहेदवीमके स्मिये भुविशाकिंस्वेवशेषु विमस्पहृदयाणना।
त्रिमत्रवेष्टितश्रीवौ इतिनोऽक्तमारिभिः स्वकस्त्वयामूलादिस्पर्शः सर्वशमभिधायोक्ते सासंग्रहे ननधादायवाम
नौयेत्त्वयदरपाणिना भूयो मंत्रायत्नाणायऊजानमौतिवेशयेत यत्नाणवित्रिशः इतिशेषः तदुक्तं पिंगलामते पुनः स्त्रियाः
यत्नाणधात्रुवावश्मौ ऊशान् क्षिपेत् मूलेनक्षेपयकेमस्येकक्षौ रिक्किरिका क्रमात् इति रक्षावरिका रक्षानानक्रियाः सा
रसंग्रहे ऊशाद्वयं ध्यतेयस्तननग्रादेशासमिते संग्रथीकृत्वा भागौ हौ शुक्लकृष्णौ विविनियेत् संग्रथि ऊशाद्वयमिमल्पया।
पत्नीवामशुद्धेरत्नेपिंगलामधात्स्तनः सशुक्लां समसौ क्रमेणौ ततो होममसमावेरत् संग्रथि ऊशास्वतिनिमवयः दत्तभग
गगृहीतास्पदावेणागपहृदाणुनौ तद्भूयादत्तणानेग्रेग्रेः स्वाहान्ताणायग्रयेततः गृहीत्वामधतस्त्वाश्मग्रेग्रलिकलावने।
हृदाणुनाग्रीवामाक्षोस्वाहेतिपुहूयात स्रवाः दत्तभागात गृहीत्वानहृदाशेशुहूयात्मपीः वकैवर्द्धः स्विष्टकृते स्वाहेति

शि
वार्च
४३

43

चलनेतोत्थः सर्वग्रहकेषु सत्यासग्रहणेतेषुः शारदातिलके समारानित्यो इतितिराज्येनजुहुयात्स्वतः जुहुयादग्निमे
येणाशिवार्चेरेशिकोत्तमः आहुतिभिर्युक्तसयस्याभिलितिरभिःशेपंचसारे गर्भाधानादिकायेगेसमुद्रादावसा।
निकाः क्रियास्तादृशोवेक्रयीदास्माहुमस्वैकैःशुषकु शारदातिलके गर्भाधानेपुंसवनेसीमंतोन्नयनेतथा वायवोय
संहितायो नातंथ्यानेवमाकारंजातकर्मसमावेशेन नीलापत्रयनकन्नानतःसमाधमृतकम् शिवाग्निरितिनामा
यस्पकृत्वाहुतिःशुद्धःसतम् पित्रोर्विसर्जनेकन्नाचूडोपनयनादिकम् अथाहावसानेचकलासंस्कारमस्यवितिति शि
वाग्निरितिशैवे अग्नयनत्तुनारायणोमित्युगीतिविस्पादि सारसंग्रहे गर्भाधानपुंसवनेसीमंतोन्नयनेतथा जातकर्म
नमोनामकरणेवोपमिःकर्मे अन्नप्राशनचालोपनिष्क्रानितनपरे महानाम्नेमहाशूर्वब्रतेचनरदनेनरं नतोपति
यंदैवेवगोदानेनरदनेनरे समावर्तनमुद्राहःसंस्काराघरणानिका क्रूरकर्माणिकर्तव्यामरणेनाश्रदेशिकैः पुन
सर्यायष्यनारदपंचरात्रे शाणंचपूर्वंमुख्यार्यकर्मनामसमुद्भवेत् सेनादयामिस्वाहेतिसर्वंकर्मस्वयंविधिःहिति सौ
रमणीनेयेनविवाहानावगमवनेस्तकीनदेतयोर्विकल्पाः सारसंग्रहेत विवाहानेनरं अग्नर्थंवह्नेःपितरौसंयो।
स्यगत्वानितत्रविदिग्मुकेयथासंप्रदायंतेषं तथा शाणंनयनसंस्थिषाःपंचाथसमिधोहुनेत जुहुयाद्दसतोगाष्ट
मूर्तिमंत्रसहतयेतः गणेश्वरपरामर्शिमोन्तहुयादंगंबंधाघेलाराघेपुसहस्रसहन नतनुणानेपुनिशिनधाः
साराते अयथाकर्मे तथाविसर्धर्मोनरमंत्रेणाबाराहर्वशास्वाहानेनविचतया साहावसानेजुहुयाध्यायेवेमे ४१

यदेवतामिति श्रुतिरपि यस्यै देवतायै हविर्गृहीतं स्यात्तां ध्यायेद्वषट्करिष्यन्निति स्वाहान्त पंचसप्तदेतोनकानि तेभ्यः सा
रसंग्रहे चतुर्वीरेस्तवेणास्य गृहीत्वा समिधि निहिपेत् तैनैवतो विधायायोस्मा इत्येतत्सिष्टनगुदः स्तंभे वो षट्‌ तेनवद्दस्त
मन्त्रनासंयरेतनः शूपवसारे जिह्वायां मध्यमस्यायां मेषीन्नालावलिनतो नाशयेदेशाभिर्भेदैः सर्वं सर्वं समन्वितैः
मन्त्रनामगणमेनेहूनमूर्वेदशाहुती गुहुयाव्वचतुर्वीरसमस्तैनेवतेननव श्राप्मेनसाध्यमन्त्रना पंचविंशतिसंख्यके
गुहुयात्सवैहोमेष्वसमुधीननलरसमेघ तांत्रिकानां मध्यमायायीहूनानां समुदीरितः गाणपमेनाम महागणेशमेवाण
नदृके गणेश्वरपरामर्षिमं महागणेशामैवाणशर्वशर्वपुनेनव नागादिवीजषट्‌केषुकरणेषु षडिवर्णाके भिन्नेनद्
शधातेनसमस्तेनहुणेनयिये मवमयोगावस्तेन रषकपंचकरणानि इंद्रियाणि पंचवरद्रपः समवीजषट्‌करभ्रुश्ति
परस्केदः बहुहोमनविरुमितांतोश्रुपचेन तन्मकारःप्रागेत्र प्रपंचितः सारसंग्रहे संपूज्यदेवतापीठवहोसमम्यकुत
तोगृहः श्रमित्रपंधरांतनवसूननयैदि ष्टदेवता श्रास्ये तसाधुमननापंचविंशतिसंख्यके हूनेनमेषीवाग्निश्रुवेवकेकी
करणामंत्र शास्त्रान्तदेवतानां व चिंतयेनेकमात्मवित प्रकारस्तामूलनद्दूतिदाप्रेनवाहूनो नाडिसंधानमेतहि
पोकंदेशिकमुनेमे संगाप्रसीमाहूनीनामैकेकाप्राहुतिंहुनेमः शवीदिदिग्तेरेषुसर्वेषपियथाविधिः गुरुवहि
विप्रदेरनंसहूतेषुकवर्णाना सर्वतिजसंरतायैः संपूज्यसप्रोक्तदेवताः सर्वावरणसंयुक्तां मूलेननहूनेन स्त
नः पंचविंशतिधानपि संयुतेनपयेयसा वीयवीयसंहितायां स्त्ववेणास्य समित्याणस्तकशवेकेरणवा नव

शि
वार्च॰
४६

44

दिक्षेन होतव्यं तीर्थे तीर्थे गणेवा तथा । क्षेत्रे गणपरिशिष्टैर्देवेन वह्नये होतव्यं हवि । सर्पिषा तन्मुखावके नाभिषिच्य होमयेन्मोक्षगारिणि
समानवः सेहासिरामयावीवर्द्धिहृङ्खोपनायते । तथा श्रेयस्करो हुतेन बहिः कः पश्चान्मण्डले बलिमाहरेत् । तत्स्था
णां सर्वाराणां प्राराशीनां यथाक्रमः । स्थाप्य लिङ्गेषु षड्भुक्षदीपकमारभेत् । ताराणां ग्राशिनादीनां काशिपादापि
काधिया । मेषादिपुष्काननवसंज्ञाश्चैवमनन्तरं । देवतामयः पञ्चेशान्ता हिवानकन्तदन्तया । शारिक्ष्मशाष सर्वेभ्यो भूते
भ्यश्च नमो वेदन । एवं राशीन् सेहणान् स्मिन् हृदयेन योजयेत् । तथा राशयः पिशानो वश्र हूणानयतवचा । समानो वहयाल्मी
नाहृमययो श्वेतालेवलिलेवसंशोकः कलशात्मकः । पूर्वलिङ्गेषु हृन्मद्धे वन्यरिस्त्वव । स्वलेनासादिकं दत्वा स्वमात
ह्वकवाप्तुनः स्वनायथावत्मणो मेऽस्मिश्चकस्तु साधकः । मीनादि मेषयोरन्त्यालेऽपि पूर्वदिशोर्मध्या । तथा तं वरुण प्राक्षा ।
मेषवृषयोर्वह्नौ मिथुनं दक्षिणे तथा । कर्कीयसिंहौ वनयानैऋत्ये कन्यकास्थिता । तुलाकोर्ये पश्चिमतो धनुर्वायुसंस्थि
ता । नकरं भाद्रनरतो मीनमीशाने संस्थितामिति । इति शिवार्चने द्विकादशोऽवतर्थः प्रकाशः । सारसंग्रहे स्वप्रज्यायो
ग्निसिलिले हृदुः सपिरविते । पूर्वः साध्यनमन्त्रनात्याद्यशोन स्वसहस्रके । इत्येवं विधानयो कैर्वा हुनेरष्टाधिकं शान्ते शिष्य
यान्ते च गणोपायसन्तेऽत्रविनमः । अंस्यामासमानीयदिव्यदयाभिसकयेत् । हृत्सं योकयेतमेतमस्वात्मनियोजयेत्
श्रावार्यस्तत्प्रधाने षड्विधं शोधयत् क्रमात् । तेकलाततभुवनानां पदामन्त्रवर्णकाः । प्रधानः षट्वमोक्षसेषां तत्त्वाणाः
मते कलानिवृत्तिः प्रत्युवास्तदधापंचकीर्तिता । शोवादिनिगमैर्भिमासलवाधानो वहुक्रमात् । तमयो यानिततवानिमा । ४४

परविश्रान्तत्वमितामया वक्ष्यते शिवशक्तीच सदाशिवईश्वराः विद्याचैतानिशुद्धानिशुद्धाशुद्धानिसम्मता मा
याविद्याकलारागःकालोनियतिरेवचः शुद्धाशुद्धानिप्रकृतिर्बुद्ध्यहंकृतिः मनश्चेन्द्रियदशकंतन्मात्राभू
तपंचकं इत्यतिशैवतत्वानिषट्त्रिंशान्मेयवेदिभिः अथवैतत्त्वतत्वानिहाविंशत्यमितानिच वक्ष्यतेजीवसहितः
प्राणाबुद्धिर्मनस्ततः दशेन्द्रियाणितन्मात्राभूतानांपंचकंतथा इत्यद्येतेनसाचैवचपंचत्वारएवच वासुदेवहयःसो
गात्मचेतेभूतपंचकः तन्मात्राश्चेन्द्रियाण्यस्मिन्नाहंकारवहयः प्रधानेचेतिशक्तिस्तत्वानस्युर्दिशैवहि शान्तविद्या
निवापतेविपरीतात्रपवच सर्वेतत्वचसंयोकास्तत्वाधानसन्देशिकेभुवनाविलोकाः तेनुक्रमाणिवे अतलोवित
लश्चैवसुतलश्चमहातलाः रसातलश्चतदूत्तरतलातलइतिस्मृताः पातालाभूर्भुवःस्वश्चमहर्जनस्तपाहुतः सप्तलो
कइतिमेनालोकाएतेयथाक्रमे भुवनानीहसर्वाणिभुवनाधीशकीर्तितः प्रादिमोनास्त्ययावर्णिवर्णाधानेमवक्ष्यते
पदाध्वावर्णंहृतेस्मा मंत्राधाप्यसंवयः शिष्येस्वेतामाहाधनामिरुद्धालग्रहैस्वकूर्चेनवगुरुः शिष्यंस्पृशन्करेरस्व
केहृतेन तिलैर्घृताक्तैर्लाराद्यमनुकाधानमवच शोधयामिद्धिषेतेनमंत्रेणाहाहुतीष्टयकृ शीघ्रकलाणिवोम्बुद्रव्यरजा
सीनानाधशुद्धिर्विधायते पाहोदकवानायैक्र्यामाद्वाविमोचन नया बन्धनःक्रमात्समकृयविलाप्यशिवावधिर
नेत्स्यष्टाविलीनानलाश्चिवानावगुरुतस्मादेषिकंदस्मृतेशिष्यंदस्लाटस्लावदिव्यया नेवेतन्मस्थितेतस्मिन्नस्मिन्नेववनया
नेयेत हृतन्महाबाहुतिभिस्ततोदेशिकसमम: ग्रेगापभूमाहृतीनाहृतेनयाहूतेनेवे भूरग्रेपेवपञ्चाभ्यशंयेच्चेवपा।

शि
पार्व·
४५

45

तोमन्तु स्वरादिमपंचदिवेतत्पुनोमन्तुरितिः भूर्भुवस्वर्षंह्मसौवनन्तेत्र्मण्य शर्वतः हिस्त्रन्तोवदेदेवमेत्रः श्रोक्तः
स्तरीयकः मरतीवदिहानान्पुर्महायाश्चतिमेत्रकाः महोतेइतिपदंभूमादिश्रुवनमस्थयनेति हिंठः स्वाहा कार।
ब्रह्मार्पणांतमेत्रणसर्वकर्मणाम्प्लवेदमथी नहूपादाहुतीरष्टौकेवलातेनमेत्रवित् वेदेदितपरर्षभगागुहि
ततोवदेत् हिहृधर्माधिकारं यत्संज्ञवमिष्टितिवेदेवस्यछमनसावाचापदस्त्रचवेत् कर्मणावेवदसांभांस्त्रोत्र
कोदेशाव वेदेक्तिश्रावपंचदेस्मापमदत्रुक्त्वेरतः उक्तेचपमतकृतेतच्च सर्वंब्रह्मार्पणेभवे तस्वाहा तच्चसेमोक्तोब्र
ह्मार्पणायनमः प्रत्याहुण्णाहुतिमेत्रीस्तन्नाम्नागणानाततः ब्रह्मार्पणमेत्रः प्रयोगस्यहःकपिलेपंचरात्रे ब्रह्मपि
पिताप्रपामाख्येनहूयाद्श्रुवःस्रुधी समाप्तिविकश्रणायदद्यान्निसङ्कर्मतिले मनुलोपाद्मेवस्वरापांसमलि
ते वीस्तुवीनेसमनुख्यार्थमागेञ्जरुहकरुहिताः मतलोमाश्मलेकाप्यपेनस्वरोविड्गोवागमे कृत्वातुप्रतामग्नि।
सम्यक्चेपयतःपेदेत् महस्त्रावमहात्मानमस्तेवद्वरूपधृक् सर्वाशिनेसर्वगतःपावकायनमास्तुते तदेशयोस्तु
र्मोक्षचोरहानमामिते विस्तुस्तलोकपालेभ्यश्चतिमयप्रयुक्षमे प्रविषास्तुचमापूर्वंश्रुण्येधोपर्थियेश्रुवे स्तुप
तिरूदूवरत्वाश्रुणतयपातेपेन सर्वोसरकराभ्योवमश्रुदाप्योवमारवेत् सुविधोत्सयमसलमोनामोनिर्यद्इतिधाय
कर्णोदस्तीति मेत्रेणमूलेनवससंश्रुतः दद्यात्पूर्णाहुतीस्तिस्रः सबकायमरुराणीः श्रुत्वदाभेतस्तुगपदि तदा।
केवायवसंहिताद्याहोमावसिष्टनष्टेनाप्रवेचप्रव विधायश्रुतसायेस्तवाताधंश्रवेनना सर्वयोगसमाकाय ८५

मूलेनोत्तलिनोस्थितः वौषडन्तेन तु हृद्याहारा जवसमन्वितामिति श्रुतेर्दर्वीनिराकाङ्क्षा विशेषवैदिकहोम
मः तेवौषडन्तेन स्वाहाकारं ततो होमस्य पांचवौषड्वषड्होमी तदीयवचनात् हुत्वा चरुं विधाद्र्वा स्रुवा शिखाहुतिव
षे वौषडन्तेन मन्त्रेण पञ्चवेन सितोलम इति हयशीर्षपञ्चरात्रवचनात् हुताभावेनार्द्रपञ्चरात्रे श्रुभावेव सुतरसेव होम
रक्षेणाश्रयेत तस्यापरिस्नुतं दद्यात्समुद्रे हृदसमारिकमिति दर्वीहोमेतु तूर्णीगाने श्वानेन स्रुवधारणेन नाशयेस्रुवेन
नः तदूर्ध्वाधोस्तु विक्रूत्वा स्रुवमक्काय मन्त्रवित् स्वकालसत्येमूलेनाभिमूलेनिनाद्यत मूलेनयोनतस्रुवार्थं वामपादः
पुरः सोरद्यात्शिराहुतीमन्त्रोपयामनयिपातते इति सारसंग्रहे पुनः सरस्वगोधाधमेले मन्त्रेणमन्त्रवित् ऊर्ध्वहास्रुवा
वार्योरेवतोकलशेन सेत सांगासावरणोनमस्येपेद्यथाविधि समवारुमग्निमिद्धा होनामेकाहुतिक्रमात् हुत्वा
ऽदिः परिषिञ्चाग्निं ततस्वगणोऽस्मिणरामसिमानोऽमोमोवद्यसहाशकेसर्वकर्मसमाधकः कर्मान्तेऽपि समासमसनिधि
ऊरुसद्वे इति मन्त्रेण समाप्य वह्निमुद्वासयेत्पीति कपिलातन्त्रे मल्लाणमुद्वास्य वालणायमरापयेत हाविंशामल
तोत्रणनिमिन्तन्तामुपात्रके तेजुलेन समाप्य सहिरण्यमरहितं इत्याहिमापततमेऽस्तोपात्रविसर्जयः सारसंग्रहे स
योमायनितेन्द्रवित् ततपरिसमापनमोपरिधीविविषेतन्मवदितेनेमिनिकेनोस्तुनिदेशिकसत्तमः स्वाणानवमन्त्रे।
णसिच्छनेत्रनिवध्नंतेनाऽऽनरुलसमाहायनयेतन्मण्डलसन्निधौ समनोभिः मरूर्यास्वहेतनलिदेपयेनपदे मलमेवा
लारश्चदेवतामीनेयेगुरुः नैवेद्यधमपास्योपदेशमन ऊर्शः सेस्तरे ततस्वपादयोर्विन्यसेन्मन्त्रमेतं गुरुर्नमः प्रणानमिति।

ते धस्तत्त्वान्तेनमनशलाकया यत्तदुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः अतः पूजाविधानेन संहरेज्जनयेद्व्रते तत्त्वमन्त्रानुशि
शि॰ ष्टोद्देहमासान्सर्वैः परिमेयैः अथ मण्डले येषोपचारैः कलशस्थितदेवताः तेनोक्तं यन्मेनातः सकलीकृतिमाचरेत् अथा
वा॰ वेशये त्रिकं मूर्ध्नि मण्डलान्ते कुम्भाम्भस्सु मूर्ध्नि मसशिष्यो गुरुः अथार्थं वलिनादैः विशेषार्घे वचनैः सहः स्थिते तेनि
५८ यतोऽस्मान्नेशिवं कलशेष्टदैः येन प्रकारेणाश्रमपवितः सम्प्रदायैः तोयैरमृतरसपूर्णैः कलशैर्नैवमन्त्रना तथैव तेन वा
भिषिच्य वागुः सम्पदे वामहस्तौ रक्षान्यावितं सर्वेकरकेषु रूपिणि ततो येन वामाभिषिच्य तेर दत्तासे देशिकाय नमः तलेन
शिलेनशिष्यगुरुराज्ञामये नमः तदेवतात्मरूपेण विद्धात्मकलीकृतिं वाससी विमले शिष्यपरिधाप्य तथा गुरो श्री
वस्त्रनिकटे तस्य निवेशोद्धम्पतः शिष्यगुरुः सम्प्राप्य शिवमन्त्रदेवता भावपरो यो यतात्मा विनीतः स सम्यक्तनयमनु
विश्यः इत्तकर्णे वदेद्द्वादशविद्याधारकं सर्वेके श्रमम् स्कवदेदेवमेवमे चैव विपत्तणाः क्रमसेयदः स्वयंस्मातिमर्पो विशो
गे केलीभावगुरुः श्रुतो भावयेद्भिक्षोधर्मो सीति विशेषतः तथा अभ्यस्तं शान्ते शिष्यः प्रजपेद्गुरुहेत दिते अभ्या
विशान्तिवास्वान्तस्त्यक्तो नाथवापरेत गुरुदेवान्स्वामेवाणमेकाक्षिविभावयन् अस्याः मेरुस्वेदयोत्स्माधवन्त्र भा
ति मन्त्रगुरुः सोऽशायाग मन्त्रपञ्चाङ्गे हस्ताकमिसमेमतः इस्ताम्भोवरणाम्भोवनानुध्यो इत्सामानया मूर्द्धन्यात्मया
वावादिमेनाष्टगर्भेशीन हिमताम्रशिरोवाकाशोभिषेचनंगरुक्षितः प्रावार्यात्मानं तेन ऊर्ध्वाम्बराः शिष्यो विवार्यं च प्र
लेकारे प्रवासास्तिद्वाघलिस्याभ्यादशान इत्यर्थंगानुध्यानं हिमाशोभिषेनेदितः मद्यानुरवे शिष्या सधनाईत ५८

रहस्ये दक्षिणे वा यद्वा अविनयाद्यविवर्जितः। क्रमसंभवः कृतकृत्यस्ततः शिष्यः सर्वं तस्मै निवेदयेत् पश्चात्तस्मै गुरवे
दक्षिणेन ततः गोभूहिरण्यविपिनगृहयोषादिकं युते तदर्द्धं वा दद्याद्धमथवापि च ग्रन्थ्यादेरेव स्वादि द्याद्धिमातुला
ततः प्रकाशेन स्मालेख्यगुरुबलेन तोषयेत् मारसंग्रहे तदर्थीनमनानि सितवित्तलघराय्याः तस्माज्ज्ञानो भूत्वो भवेत्
साधकसत्तमः तेषां वेत्ता गुरवे दक्षिणां दद्यात् महत्वापशिवाप्ति संवं स्ववा तदर्थं वा तदर्धं वा तदाज्ञया तदवसक्त
किं सकाशात् कथमणुभविष्यति राज्ञाश्च महिषिमेघपुत्रसामीसहयुता स्वर्णभूषणेन वासोभक्तेन समपरीक्षिते द
क्षिणाशक्तितो भवेत् तथा ततो नानाविधं भक्ष्यभोज्यं तर्पयेत् ब्राह्मणान् भोजयेत् स्वकपदपादौ दद्यात् दक्षिणां एवं क्रिया
मपरीत्य संप्रदायेति तं पितृपिता अत्रोत्तरकर्तव्य कपितृगनेन गोहिरण्यादिवस्त्र समप्रदानेन प्रतीगते तत्र समनापरिमाणपूर्वकं
विधिवत् परमसमापादनरूपं भवति तत्र कापि शिष्याय मेव दत्वा गुरु नत्स्मे गुरुर्न तत्पति तारायणपतिश्च वदतस्य स्मैक स्मवि
मरदातीतिवचनवामे प्रयोगो वा न दृश्यते तस्मात् गुरुदक्षिणादानं ते चापचारिकमिति वाच्यं तदिदं वस्तुतोपि च वर्णत्रयं साधारण
गुरुदक्षिणेन स्यात् दीक्षायां विशेषाभावात् दौपचारिकमात्र तस्मात् दक्षिणादानेनैव सदानेन तर्पयेत् तत्र परमसन्तापारते
कतेपि परमनापरिमाणे रहितं त्रकमादान वस्त्र वित्तमहेशो मामानं विस्तरः तत्र तत्रो शिष्यो मंत्रदाने दक्षिणा समर्पणः सं
हरेद्देयं सिंहनवणानं तत्स्थाने संस्थितान् देशिकेन्द्रस्य साम्यं प्राप्त पादेवतात्मनः देवतात्मा भवेद्विश्वस्य संलीन संस्थि
तान् देशिकेन्द्रस्य सामर्थ्यात् प्राप्तपादेवतात्मतत्त्वकः तत्स्तु शिष्यं चैवं परमात्मनि योजयेत् तावत्तिस्वत्वन्मतत्वमसे वि

शि
वार्चं
५१
47

शुभशरीरके तस्मिन्स्वस्तिककमलस्थेनैतमपुनर्मसेन भवेनशिष्योदेवतात्मानिमानेहात्मकः तानदाणिमयोदीना
काधिता सर्वसिद्धिसः अतोऽथतेकलान्यावैरीत्यादिश्यवरूपिणी कलानिवृत्तिश्चतुरस्राभूतानोपबवेरिता शिष्यकाये
भूतमध्येवेधयेत्क्रमात्सुधीः पादादिनाभ्युपर्यन्तानिवृत्तिसंस्थिताकला जीवोःसकाशाद्दानाभिप्रतिष्ठाख्याकला।
स्थिताः नाभितःकवपर्यन्तेविद्याख्यासंस्थिताकला कण्ठतोवक्रालललाटेन्तुशान्ताख्यासंस्थिताकला भालाच्छिखावधि
शान्त्यतीताकलाद्याकलातथा संख्यातिक्रमतोविद्वानवेधयेत्स्थाननोमतः स्थानेस्वीयानया:वेधाकलादी
नामपीरिताः अथभावेतिमकादीसायोध्यात्मभवमोचनी चतुर्दलंपद्मयोमध्यमूलाधारेशिखनैो धामत्रीनपसंयुक्तं।
केयिकोणविमलेसुधीः त्रिवर्तनमयाखेवीविश्रुतेनस्वरूपिणी महादेवमयीसाक्षात्ज्ञानमात्रशरीरिणी अथो
तृणोपमादेवीवमरववृक्षमेरिणी सुषुम्नावर्त्मनादित्येयातीशिपरदेहमती सात्वाधिष्ठानेदलस्थानपद्मस्थानेसमा
देवषड्दलेकमलेततुतोनवाषण्णेपुगले स्वाधिष्ठानेगुरुःसम्यग्योजयित्वानवेदयेत नरदणेनातेधरिदृशाविप्लुता।
नाभिपद्मेततो नतदवर्णसंयुक्तदिग्दलेवेधयेत्तदा वर्णास्तामानपेडफहेतेन्सोकहे यतकाद्यणियनाज्ञेवेध
येदीस्वेदस्वये वर्णास्तनादेवस्मिकेठपदेदवनतया कलीमयदनेपद्मसमानसंयोजयन्ततः सदाशिवयसंयोज्य।
तोलन्नभूपयके द्विदलेदलसंयुक्तेवर्धपिपिवापदेशिकः देहोवावादेवेद्विदेकलाद्यापदेश्वते कलानादसमा
योगनादनाद्याभवेतनः नादान्तस्वमनोमध्येनिश्चवकेतयोनमी विश्वकस्वबवेवकेसहदेदेशिकवस्टो समा
५०

संसेव्यमानान्नेनयेमांरिशिवापि: इति काकतालवत्क्षिप्रोऽथयाचनस्तदाविनो मच्छेस्थापविज्ञानसर्वंतेनायतेत
न: सदाशिव: स्वयंभूपात्सममेवन संशय: ज्ञानप्रदाययाघोकारीताविधात्मिकाशुभा वनस्तत्वसुदिष्टादीक्षास
मकुंभाकृहा अलाणेव इस्तेशिवश्रेध्यानान्नपनमूलांगमालिनी गुरु: स्पष्टोतच्छिष्यनत्रुम्यशोदीतामवेतयदि वि
नयवेसमादायपतन्तापवेहिता उज्ज्वलमहत्तानमेगांवादीताविनिगद्यते निमीस्यनयनेध्यानापतनेयमक्षी:
सम्यक्पश्येद्गुरुशिष्यं दीक्षासाभवेत्प्रिये गुरोरालोकमात्रेणभाषणात्स्पर्शनादपि सद्य: संजायतेज्ञानंसादीक्षा
शांभवीमता तेघासिद्धांतर्शांतार्थरदत्पोदिरेत्वपि श्रुतेरोगापदिष्टायमेरास्त्रविफलायत: देवास्तेमेषोत्तेनिपात
पयोभवर्तके गुरुमेवागमाभिर्नेत्रमयाधारख्यापालके गुरुशिष्याधिकारार्थंविरक्तोपिशिवात्तया केवित्कालेविधाय
तच्छिष्यायसमर्पयेत तस्मार्पिताधिकारस्ययोग: सासामरसीशिवे ततत्वगाघनीमुक्ति: तिशिक्षकरभाषिते तस्मात्सर्व
प्रयत्नेनमातामरशिवोदितं सप्रदायमविच्छिन्नं महदाश्रयोगुरु: प्रिये भुक्तिमुक्तिस्तसिध्यर्थंपरीक्ष्यविधिवद्गुरु: पश्चादुपा
दिशेन्मंत्रं समयातिपालेभवेत् श्रमायेनवयोरपाद्दृशमस्यवनस्थय: इस्तोग्रहत्तोरेवीफलाशापोद्वविषत्ति गुरुशिक्षा
त्रुमोमोहादपरीसपरस्परे उपदेशोददतदृह्ननमात्रुपावापिशावनो श्रशात्तोधोपदेशोनुपारहातिददातिच श्रेजीते
तेत्रुभोवोगातरकानकविंशति प्रसन्नमोपदेशेनयःकोतिविमृडधी: विनश्यतिचमतन्मंकसेकेतेयामिलिवी
नवत श्रवर्दंपंचविज्ञाननतिष्ठतिकदावन तस्मात्परिसवकयसमयानिष्फलंभवेत शातशिष्यानिभवनाययान्ता

दृष्यते

शि॰ नत्वपर्वकेमे तन्मायपतितन्मवेगोत्नीरत्नुयथाहुते धनेच्छाभयलामाघेवेपोर्यपरिटीलयेत् देवमाशुणमाभीतिहृतेभवेत्।

वार्षि॰ स्मारसेग्रहे शर्णाभिषेकं चवसामिसाधकानां शुभावहं विनायनाभिषेकेण साधकः सर्वबोधतो आचार्यत्वेवनोशति सद्गु

४५८ तिवसमीहितो तस्माद्गुरुः शिष्ये शिष्ये होतापिनाभिषेचयेत् विरच्य विपुले चक्रे मेरुयेति मनोहरे स्थापितोयधृते कुंभस्था

पयेत्क्रमध्यताः प्रथमं कलशान्तन्त्र वह्नेमसमन्वितान् दलेषु विधिवन्न्यासतयावासे देवताः प्रथमं मध्ये चाग्नेषु

48 वोगावरणादेवताः शिष्यास्यन्नमनस्तत्रेप्रत्रवतोरभिषेचयेत् अथैषर्णाभिषेकस्यात्साधकाभीष्टसिद्धिदा स्नारीलक्षणा

युक्तस्कृदृगाणा पल्लवदयेन समस्तिकुवुहिं शर्णामन्ते चतुर्भिः कुरवेः स्वष्ठाश्रुकेष्वेस्वशणे चतुर्गणेणकुंभस्यलदयतः

स्मृतः कुंभैस्तैरयमिः त्रोरिति पल्लवलक्षणेनवसत्ते महेदत्ताचार्यशिष्येण श्रीनिवासेनधीमताः प्रणीतायां चंद्रिकायां प्रका

शोगात्वतर्थकः इति श्रीमहेदत्ताचार्यचरणारविंदद्वंद्वांतेवासिना श्रीश्रीनिवासभट्टेन विरचितायां श्रीशिवार्चनचंद्रि

कायांचतुर्थः प्रकाशः ४ अथ दीक्षाप्रयोगः तेष्वेव विचार्यपिहितकाले गुरौ दीक्षादीनोंत्यर्वदिने शिष्यप्रातस्नातः कृतनि

त्यसमलंकृतः पंचवाद्यघोषपुरःसरं ब्राह्मणैः कृतस्वस्तिवाचनः प्रियमनसः स्वमाई स्वगुरुगृहं गत्वा ते विधिवत्प्रणाम्य त

दाज्ञाप्राणायामःपुरःसरं ॐ अद्यअमुकमासि अमुकराशिगते सवितरि अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुकगोत्रज्ञात्मणश्छेदमु

कशर्मात्मनि यश्छेदमुकवर्मा वैश्यश्छेदमुकगुप्तः शूद्रश्छेदमुकदासोहं चतुर्विधपुरुषार्थसिद्धिकामोऽमुकमंत्रग्रहणेक

लिष्ये इति कथयेत्। पादुःस्थलोदुःस्थलोवासे कल्पे विधाय प्रमाणेकमधुपर्कसामग्रीभिः स्वशाखोक्तविधिना श्रीगुरुं सम। ४८

८

धूपैर्गुग्गुलैर्धौतैर्नानारीयकुण्डलस्वर्णाङ्गुलीयककर्णाभरणस्वर्णयज्ञोपवीतहारकेयूराङ्गदादिनानाविधाभरणक-
वस्त्रामरोपानत्कम्बलशय्यास्तरणासनपात्राचरणसामग्रीं गुरुसन्निधौ निधाय पूर्वं स्मारितमार्गवनिष्ठुल्लेणनोत्ते प्रभु-
कर्मात्रः प्रभुकशर्ममसादिपयापिणाविहितप्रभुसार्थं ग्रहेवत्तविधगुरुपाद्यसिद्धिकामो प्रभुकर्मस्य ग्रहणार्थं प्रभुकर्मात्रम-
प्रभुकर्मान्नमप्रभुकवेदान्तगताप्रभुकशाखाध्यायिनमप्रभुकशर्माणमनाद्यभिर्यथाशक्तिविहितवरणसाधनैर्गुरुत्वेन वृणो इति
गुरुपादयोः स्वर्णमवरणसामग्रीं निवेदयेत् ततो वृतोऽस्मीति गुरुणा प्रतिवचने दत्ते शिष्यः कृताञ्जलिर्यथाविति गुरुकर्म-
कुरुष्वेति ब्रूयात् ततो गुरुः करवाणीति प्रतिब्रूयात् इत्थं गुरुवरणं विधाय तदनु तया श्रेष्ठाचार्यानां वेदवेदाङ्गपारगा-
न् सदाचारान् स्वेष्टदेवतोपासकान् यागगुरुवरणोक्तसामग्रीभिस्तथैव ऋत्विक्त्वेन वृणुयात् ततः कुण्डमण्डपवाद्यवाद्यष्ठरा-
सर्वैः स्नातैः स्वकृतजप्यैः ततः शिष्येण सह मण्डपद्वारं गत्वा वक्ष्यमाणविधिना द्वारपूजां विधाय तैरेव भूतोत्सादनपूर्व-
कं मण्डपान्तः प्रविश्य तैस्सह पञ्चगव्यार्घ्यतोयप्रोक्षणपूर्वकं वक्ष्यमाणवीक्षणादिचतुर्भिः संस्कारैः संस्कृते मण्डपान्तरे च-
न्दनागुरुकर्पूरधूपिते चन्दनसर्षपदर्भभस्माक्षतलाजानहस्तमेव येन समिधामितन् मण्डपान्तर्विकीर्णे स्वतन्त्रेणोक्तशास्त्रवृद्धि-
नामे मार्गे मण्डपस्य ईशानकोणे संस्थाप्य स्नातैः पुण्याहवाचनेकारयित्वा वास्तुपुरुषपूजनादिकं विधाय भैरवात्त्वाद्गुरुः
सर्वे स्वासने वेदिकायो मास्तीर्यवस्त्रेणाच्छादिताः समस्तशरीरो कृताषट्पञ्चाशत्कनदस्य कोशप्रुते चवतरसमेरलक्रा-
नान्तकम्युगतयशिष्यात्मो छामेकीकृत्य तदहि सन्तर्हि सेकपंक्तिपरितः संभावस्यैकीकृत्य पीठं परिकल्प्य तदहिरपि च त

शि
वार्च॰
५९
49

दिग्गतपंक्तिद्वयमेकीकृत्य संमार्ज्य वीथीपरिकल्प्य सर्वमध्यगतसरोजस्यानेव बहिःपरितो द्वादशभागे परिमृज्य सर्वमध्या
वलेवनेनसमानरालेष्टेनवधेसमापेतत्र सर्वमध्यष्टम्नमध्यकर्णिकापरिकल्प्यान्तर्बहिर्गतहन्तवीथीकेसराणि परिकल्प्य।
केसरस्थानेषोडशधाविभज्यतद्बहिर्वलेचनेनद्वितीयष्टतीयद्वयोरंतरालमानसूत्रमाणेनतदन्तकेष्टकापद्मामार्गाणि
विधायैवैकदलमूलेकेसरद्वयेपरस्पराच्छिन्ने तथाविरच्यपद्मकल्पापद्मबहिर्गतैकपंक्तिद्वयमवरस्य पीठस्य कोणचत्व
येपिकोष्ठत्रयेणपीठवारान्परिकल्प्यवशिष्टकोष्ठैरेकीभूतैःपीठमार्गाणिविधायतद्बहिर्गतपंक्तिद्वयकोष्ठानि समस्तका
प्रमार्ज्यतद्बहिर्गतपंक्तेश्चतुर्दिक्षुमध्येमध्येकोष्ठद्वयमेकीकृत्यसर्ववाह्यगतपंक्तेरपिचतुर्दिक्षुप्रतिदिशंकोष्ठचतुष्ट
यमार्जनेनद्वारचतुष्टयंपरिकल्प्यद्वारचतुष्टयस्यापिपार्श्वयोःपंक्तिद्वयगतकोष्ठत्रयंतःपंक्तेःकोष्ठत्रयंवहिःपंक्तेःकोष्ठमे
कंइतिकोष्ठचतुष्टयमेकीकृत्यशोभांविधायतन्मार्ष्टमोरंध्रतपंक्तेःकोष्ठमेकंवहिःपंक्तेःकोष्ठत्रयमितिकोष्ठचतुष्टयम
केकृत्योपशोभापरिकल्प्यावशिष्टैःवहुभिःकोष्ठैर्वाह्यकोणानिकल्पयेदितिसर्वतोभद्रमण्डलंनिर्मायसरोजकर्णि
काकेसरदलानिपीठवीथीद्वारशोभोपशोभकोणस्थानानिपंचवर्णरजोभिर्भूषयेत पंचवर्णरजांसित्वहरिद्रावर्णं।
पीतंरज तंडुलचूर्णंशुक्लरजःकुसुम्भकुसुमचूर्णंरक्तंरजःतंडुलचूर्णंकृष्णवर्णंविल्वपत्रचूर्णंश्याममिति रजोविन्यासः।
प्रकारस्तुसीमारेखाःसर्वत्रशुक्लरजसापद्मश्वेतेनधविलासगुणाः कार्या पीतरजसाकमलकर्णिकाकेसराणि
ससमाप्सर्वशुक्लरजसादलानिचसंपूर्वमरजसादलसंधीनारक्तेनअथवाकर्णिकानानकेसरान्पीतरक्तामादा। ५९

दं

लानि रक्तेन रजसा मध्ये पीतेन कुसुम्भेन वा पीठगर्भामध्ये पीठपादान् रक्तेन मध्ये पीठगात्राणि शुभ्ररजसा मध्ये पीतेन कुसुम्भेन वा
पीठगर्भामध्ये पीठे पीतवर्णे कस्तूरीकोरकं तु श्यपल्लवफलवामे शितानानावर्णरजोभिरारण्यशुभ्रेणारजसा द्वार
वक्त्रमध्ये रक्तवर्णेन द्वारशोभाः पीतेनोपशोभाः कुसुम्भेन कोणानि मध्ये नदक्षिणे वामगमेके कोणे गुलेनरालशुक्लरक्ता।
रजोभिः कुर्यादिति सर्वतोभद्रमण्डले विधाय वेदीं परितो दीपान् प्रकल्प्य वध्यमानान्विधिना ह्रांजाय्यार्पयामासाद्य नैवेद्यता
नि संकल्प्य च्छत्रचामरहृदयदर्पणास्यनना दिकं च मामस्याप्य निधाय गुर्वादिवंदनपूर्वकं करशुद्धिं तालत्रयदिग्बंधनानि।
भूतशुद्धिं प्राणप्रतिष्ठां मातृकामासन्योगपीठन्यासं मूलमंत्रमासाद्य विधाय मुद्राविरचनं स्वेष्टदेवताध्यानं।
मानसं पूजनं नैवेद्यं च देवमूलमंत्रजपं तत्समर्पणं च स्थानाह्वानं जनोमहेवन मूलेन जपं तत्समर्पणं निविधाय सर्वतोभद्र
मण्डलाय नम इति गंधादिभिश्चोपचारैः संपूज्य आवाहनेन मोक्षवसमाप्य विधिना पीठपूजां विधाय तत्कर्णिकाशालिभिरा।
पूर्य तदुपरि तण्डुलान् कुशान् दूर्वाः सराविंशतिभिः ओंकारीकृतान् विरचितव्रीहिपिकपूर्यं च निधाय तत्र वसमाप्य।
विधिना शालिपुञ्जोपरि वह्निमण्डलं वह्निकाला अष्टसंपूज्य तत्र सुवर्णादिनिर्मितं त्रिगुणीकृतं सूत्रवेष्टितं सर्वगंधेन दानाक्तं।
कर्पूरधूपधूपितं केसमपलीव अश्वत्थस्तव न सम्यक् नवरत्नमसमनीलवैदूर्यविद्रुममौक्तिकमरकतवज्रगोमेदपद्मरागाख्या।
नि नवरत्नानि सप्तवर्णानि निर्दिष्टकुंभस्योपरि निधाय तन्न दूर्वान्वितं यावत्फलं दत्वा पूर्वं निधाय तत्र वेले हं सं षं शं वं लं
यं मं भं वं फं पं नं धं दं थं तं णं ढं डं ठं टं ञं झं जं छं चं ङं घं गं खं कं अः अं औं ओं ऐं एं ॡं लृं ॠं ऋं ऊं उं ईं इं आं अं इति विलोम।

पि
वार्च·
५०

मारुकोतमूलमंत्रमिर्जेयमानात् ॐ भसयोगपीठस्यवैकमावयनवक्ष्यमाणपंचाशद्देहोषपिकार्यवक्ष्योऽवरसलनवदले
वणैः पलाशैर्मूलत्वकार्यैकर्पूरचंदनकस्तूरीकेऽकुमवासितैर्सौर्यजलैर्वा ॐ भमाहृर्षस्वप्रवृत्तोवक्ष्यमाणविधिनाशंखेसं
स्थाप्यॐ भर्परितजलसनानीयजलेनास्पर्शतेत्र्यगोधाष्टकेर्विलोग्नवक्ष्यमाणावह्निकलाः सूर्यकलाः सोमकलाश्च
वाह्यष्ट्यकुसंहृत्यताम्नातासांमाणांप्रतिष्ठांविधायप्रणवोर्ध्वकपंचाशकालोवक्ष्यमाणमातृकामासोकाः संहृत्याः।
नवप्रघमप्रकाराद्दलाणांसमनाःकचवर्गीयाःस्पृशाद्दिदशकलाः समावाह्यमसः शुचिपदित्यचोवामदेवऋषिर्जगतीछं
दः सूर्योदेवतेतिः कण्डादीनसम्ताःस्पृष्टाःस्पृशः शुचिषद्वसुरंतरिक्षसद्धोतावेदिषदतिथिर्दुरोणसत् नृषद्वरसदृतसद्व्योमसद
ब्जागोजाऋतजाअद्रिजाऋतंबृहत् इतिमंत्रस्वार्थवक्त्रेणनमः इतिसंहृत्य ॐ कंस्पृष्टेनमः इत्यादिदशकलासंहृत्यस्पृष्टादि
द्दशकलानांप्राणप्रतिष्ठांविधायटकाराद्दिसोहसमनाः टनवर्गीयाजदिदशकलासमावाह्य ॐ प्रतद्विष्णुस्तवतेवीर्येणामृ
गोनभीमः कुचरोगिरिष्ठाः यस्योरुषुत्रिषुविक्रमणेष्वधिक्षियंतिभुवनानिविश्वा इतिपठित्वा ॐ विष्णवेनमः इतिसंहृत्य ॐ टेज
णैवनमः इत्यादिसंहृत्यशागवेजरादिदशकलानांप्राणप्रतिष्ठांविधायमेकाराद्दघोदारुसमनाः पयवर्गीयाः तीक्ष्णादिदश
कलाः समावाह्यत्र्यंबकंयजामहे सुगंधिंपुष्टिवर्धनं उर्वारुकमिव
बंधनान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात् ॐ रुद्रायनमः इतिपठित्वा ॐ तीक्ष्णायैनमः इतिमादिसंहृत्यतीक्ष्णादीनांप्राणप्रतिष्ठांवि
धाय इष्वाद्दिहोदसमनाः षकोससहितकोणतंपंचमवर्णाख्याः पीतादिपंचकलाश्रावाह्यसृष्ट्यादिस्मारणस्वैकणायश्रीमु ५०

ग्रार्घेश्वरायनमः इतिसंपूज्य ॐ अंपीतायैनमः इत्यादिभिःसंपूज्यपीतादीनांप्राणप्रतिष्ठांविदध्यात् ततोनादान्तसदाशिवाद्युप
माःस्वरजातिरूपाद्याःषोडशकलाःश्रीमावाह्य ॐ विष्णुर्योनिंकल्पयतुत्वष्टारूपाणिपिंशत्वासिंचतुप्रजापतिर्धातागर्भंद
धातुसदाशिवायनमः इतिसंपूज्य ॐ श्वेतहैमेनमः इत्यादिभिःसंपूज्यनिवृत्यादीनांप्राणप्रतिष्ठांविदध्यात् इक्षुवत्तृणंवतिदे
वताःशेषंसंपूज्यसकलकलाधिष्ठानेनमूलमंत्रेण ॐ अंभजलेसंयोमाच्छाद्यपनसाम्रपल्लवानिइत्वातण्डुलतधामे
वेलकसूत्रंविधायतदुपरिकलशमस्मानीयनेत्रलपूर्णनालिकेरफलाद्येकलसूत्रफलबुध्यापात्रंसंस्थाप्यपंचरत्न
युगेनवदंसंवेष्ट्येदितिवेदांप्रधानकुंभस्थापनंविधायपूर्वादितोरणसमीपेषुप्राग्वत्कुम्भेदलेष्वष्टदलमकलेष्ववाशा
लिषुसोपरिशाक्तविधिनाप्रतिद्वारमेकमेक कुंभंसंस्थाप्यतद्यपूर्वादिगानकुंभेषुवद्दिशापरांपश्चिमेवाहृत्यतिष्ठुनेर
विघ्नेशंसंपूज्यतद्वाग्रयादिकोणावतद्द्येअंभान्संस्थाप्यानेषुकुम्भेषुमतैवरत्नमेडुर्नयेवायवेसिदार्थपीशानेमंगलच
संपूज्यपुनः पूर्वादिकुम्भेषुइन्द्रादिलोकपालानावाह्यवेदोक्तमंत्रेणसंपूज्यपुनःपूर्वादिषुपष्टिदक्षुकुंभाद्युदिन्द्रादीनावतंत्रेषुरी
केवलमनेकुम्भेष्वंजनेत्राष्टदंतेसार्वभौमेसुप्रतीकेचपूजयेदितिगजानसंपूज्यपुनरुत्तरेवेदायामनेसंपूज्यविष्वक्सेनमेवे
णप्रणामः तदंगकृत्वातस्मात्कुम्भाद्विकंरघुंदमासपूर्वकंसकलमासमातेविधायदेवंप्राणामानरूपचौरसंपूज्यप्रधा
नकुंभवसमाणप्रकारेणमूलमंत्रेणमूर्तिंपरिकल्प्यतत्रेष्टदेवतामावाह्यवसमाणप्रकारेणषोडशरूपचारैःसांगा
सावरणांतत्कालोक्तविधिनासंपूज्यवेदादक्षिणभागेहस्तमात्रायामविस्तारंचतुरस्रंवप्रमाणोधंवालुकाभिःसमचतुस्रं

शि
वार्च.
५१

51

स्थंडिले कृतानं वक्ष्यमाणनिमहोमोक्तविधिना वह्निं संस्थाप्य तत्रैवमावास्यासंपूज्यादिमहोमोक्तप्रक्रियाविधिनापाप्मने
नहुत्वा पूर्ववदेवं संपूज्य ऋभस्य मूर्तिं संयोज्य तत्रैव वह्निं संपूज्य विसृज्य वक्ष्यमाणविधिना सर्वभूतबलिं तत्क्षेत्रक्षेत्रबलिं।
दानेन च विद्यापदेवायानं तर्पणाशनादिनी गतजातेनिमस्पृष्टेनोक्तविधिना विधाय पाणाणां यामत्रयमध्यादिकं रक्षेद्यामामास सर्वं
कं मूलमंत्रमष्टोत्तरशतं हुत्वा शिष्याय ताद्रवाय वक्ष्यमाणविधिना तत्प समर्थ्य पूर्वं मंत्रं पद्मसिद्धय तत्कोणे स्थापितविकिरान्नाय।
विस्तं वर्णागर्भेव स्तुत्वा मंत्रे हिजलं स्पृशेत् करकं विसृज्य तत्राखेदवतां सिंहासनं प्रदक्षिणावामकरयोः खड्गखेटकधारिणा।
वोधकृपाय शिवमाथ्रावधिका आवातिष्ठंगंधादिभिर्वोपचारैः संपूज्य तत्र मस्तके मंत्रेण करकं कराभ्यां धृत्वा मंत्रपाभ्यंतरे यष्टिं
तावृमतंतमालेनोदकधारां सिंचन् शंभोर्लोकपालानां चात्र याम्यामामशिवोस्त्वे त्वेतिवदन् यदक्षिणां परिक्रम्य तत्करकं स
स्थाने निवेश्य पापविश्यपत्रमंत्रेण सुनत्वाय मखदेवतांपैवोपचारैः संपूज्य ततः आग्नेयकुंडे रुद्धिदेशानयोर्मध्यगताचार्यकुं
डगुरुरग्निस्थापनं कुर्यात् तत्रादौ कुंडे स्वगोपयेनोपलिप्य कुंडे समीपे गुरुर्वक्ष्यमाणनिमहोमोक्तविधिना स्नानमासमपि संपूज्य
तन्नेपविश्य मूलमंत्रेण प्राणायाममंत्रपैकला मूलमंत्रस्मरणादिकं रक्षेद्यामामा विमर्शे देवंध्यानामान्न संकल्पचोरं संपू।
ज्य स्वेष्टमंत्रं यथाशक्ति जपित्वा जपं समर्प्य श्रीगुरुं प्रणम्य कुंडे संस्कारान् कुर्यात् तत्रादौ कुंडे मूलमंत्रेण वीक्षणं च मंत्रेण।
प्रोक्षणं मंत्रेण वज्रकोशास्त्रिः मेत्ताडनं कवचमंत्रेणाभ्युक्षणं मंत्रेण कुशशुद्धिक्षकमायोनस्नानमात्रमूर्यास्त्रमंत्रेण समीकृ
तं कवचमंत्रेम मले: समिध्यास्त्रमंत्रेभेण काष्ठादिना कृतपितादही कृतं कवचमंत्रेण कुशैः कुंडे संमार्जकं कवचेन वर्णामया ५१

द्धिः संलिख्य कवचेनैव नित्यं सर्वे सामान्यानामष्टत्रिंशत्कलारूपे संचिंत्य कवचेनैव मेखलां जयेत् पितृ मंत्रेण शतिमेखलात्रिस्त्रिः संवे
ष्ट्य गंगं प्रयुक्ते ऽस्त्राय फट् तेवा सनतेन नमः अंगुष्ठे ऽस्त्राय फट् पोः वेस्वाहा इमा दिवस समाणा विधिना सनो दिवपं तेरूपब्वोः स
णाववत्स्यादिति वऽः नाम वतुर्थी नमो नैव संपूज्य तथैव नाभिं च संपूज्य मे स्वलस्य यरः मंत्रेण तथव संपूज्य स्यथैवेण
ऽः ववत्रवद्वं संचिमरः तमं मंत्रेण ऽषेः ऽः स्मवत्नदिवदक्तुलां तां विलामाववतण्पर्थमार्गवत्नष्टयंपविकस्मकवचमंत्रे।
णगुक्तिनाये ऽषेरस्वामंत्राभिमंत्रितः ऽः स्मिलिगणोसर्वमाद्वाहयभक्तपादमविदणारिस्मपारशसंस्काराणनऽर्थात्
श्रशस्कौश्रयमोदितेश्रत्तभिरेत्रसंस्कारैः ऽः रसंस्कृत्य तवरः मंणोत्रमंत्रेणो त्रमंत्रेणवाहदित्त्विणमध्ये नैऋभागयांपश्चि
माममध्यपूर्वेवसूत्रगणाइतितिस्मारेवोऽशमूलेन विलिख्यास्रमावेणा श्रुत्रस्य प्रागयाश्रुरेवायांविस्वेनमः मध्येरेवाये
रुद्रायनमः उत्तरेवायांरुद्रायनमः रदगमा स्वरेवाश्रुपश्चिमेरेवायांवस्तणानमः मध्येरेवायांयमायनमः अपूर्वेरेवायां
सोमायनमः इतिसंपूज्यतत्रवसमाणायोगपीठपूजनाक्रमेण मंत्रकादिपरमात्मातयोगपीठंसंपूज्यतन्मध्येकेसरे प्रस्वाग्रादि
शाहत्तिणेन मध्यांते गंजयायैनमः गंविजयायै अजितायै अपराजितायै नित्यायै विलासिन्यै दोग्ध्र्यै घोरायै मंगलायैनम
इति संपूज्य ह्रीं सर्वशक्तिकमलासनायनमः इतिमध्येपुष्पांजलिं निक्षिप्य तत्र भुवनेश्वरीं तन्मंत्रेण कारूनादिपरमीकरः।
णंतेनसद्रूपाविधायांस्नानादिपोडशोपचारैः संपूज्य तत्रश्रीशिवं ध्यात्वा मूलेन तथैव तं संपूज्य वेदीं स्वस्थलां तां देवचकाम्ना
मंत्रेविचिस्ववर्णादिपावेणा स्वस्मा मंत्रे पूजनेन सर्पायां तां दिमवमरणिमववाश्वायिपहिज रहाहानिमस्वमंत्रेणासना

शि॰ नीयेन पाठोनेरेण विधाय कमककया स्ववामित्या समानीतेऽग्रहरादायाह्वमंत्रेणैकमेगारं तन्नु मध्यान्नक्रव्यादंशेनैऋमकोणपति
मन्त्रदेवांशे मूलेन पुरतः संस्थाप्य मूलमंत्रेण कीलसाहेण मोक्षसाहेण ऊंशेः संनाम सकवचेनाभ्युक्षनं च स्व मूलाधारस्य वह्निमं
वार्च॰ डलमध्यगत परमात्म स्वरूपाग्नी चोमात्मक विंदेः सकाशाद्वह्निपाणिशक्तेगतनदरानलेन सह स्वब्रव मार्गेण बहर्यासाग्र।
५२ गधनानि क्रस्या मिति वह्निवीनं प्रश्च रत्नुः पात्रस्थितं वह्नौ वह्निवेन्हरं संयोज्य प्रौर्दपपार्थिव वह्निनामेवपति भावयन्नणवे।
नाभिमंमम वह्निमिति धेनुमुद्रया मृतीकृत्य अस्त्रमंत्रेण संरक्ष्य कवचमंत्रेणावगुंठ्य ॐ रं वह्निरूपेण नमः इति गंधादिभिः संपूज्य जात्र
52 भ्यां मवनीगतं स्वमात्रे कराभ्यामादाय ऊं उत्स्योपरि त्रिः प्रदक्षिणं परिभ्राम्य देवाभिमुखो शिवाग्नेनमिति ध्यायन् स्वाभिमुखं कुं
डमध्ये प्रणवपूर्वकं नमस्त्रितिदिव्यमैथुनांतविधाय देवदेवीयोगाच मनेदंता ॐ चित्पिंगल हन हन पच पच दह दह सर्वज्ञा
नाभय स्वाहा इदं पूर्वकं नत्वा कृत्वा ऊं अथ अग्निमनाम्न सकाशेः पत्रकं मकृतांजलि लिखित ॐ अग्निं प्रज्वलितं वंदे जातवेदं हुताश
नं सुवर्णवर्णममलं समिद्धं सर्वतोमुखं इति वह्नेलंतयस्मिन्नुपस्थापयेत् पवसमाणा वह्निमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा।
शिरसि भृगुऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदये अग्नये देवतायै नमः गुह्ये रंबीजाय नमः स्वाहाशक्तये नमः इति।
विन्यस्य दीप्तांगहोमे विनियोगः इति कृतांजलिर्वदेत ॐ सुवर्णा हिरण्याये नमः गुह्ये भ्रगगनाये नमः शिरसि सुरक्ताये न।
मः मुखे कृष्णाये नमः नासिकायां सुप्रभाये नमः नेत्रयोरतिरक्ताये नमः सर्वांगे बहुरूपाये नमः इति समजि
ह्वा विन्यस्य ॐ सहस्रार्चिषे हृदयाय नमः ॐ स्वस्तिपूर्णाय शिरसे स्वाहा ॐ उत्तिष्ठपुरुषाय शिखायै वषट् ॐ धूमव्यापिने कवचा। ५२

वक्त्राय हुं ॐ सप्तजिह्वाय नेत्रत्रयाय वौषट् ॐ अग्नये सप्तपराय अस्त्राय फट् इति षडंगं मंत्राणे शिरादितलांतं करयोर्विन्यस्य हृदादिषडंगे
षु विन्यसेत् ततः शिरसि ॐ अग्नये जातवेदसे नमः दक्षांसे ॐ अग्नये सप्तजिह्वाय नमः वामपार्श्वे ॐ अग्नये हव्यवाहनाय नमः
वामकट्यां ॐ अग्नये अश्वोदरजाय नमः लिंगे ॐ अग्नये वैश्वानराय नमः दक्षिणकट्यां ॐ अग्नये कौमारतेजसे नमः दक्षि
णपार्श्वे ॐ अग्नये विश्वमुखाय नमः दक्षिणांसे ॐ अग्नये देवमुखाय नमः इति विन्यस्य वक्ष्यमाण वह्निरूपं स्वात्मानं ध्यात्वा स
मजिह्वो मुद्रा वध्याध्वरं रूपं कुंडस्थानं रक्षोघ्नं कुशास्तरणं ... प्रोक्षणी पात्रे आज्यस्थाली चरुस्थाली परिधिं यू
मिदेव कानाक मिश्रं तूलं मूलमानं ... शुष्कं ... पात्राणि प्रोक्षणी निर्मंथ्य ... अग्निं ... दत्ता दिवलि
दक्षिणे ... आज्यस्थालीं ... पवित्रीं ... दक्षिणे पूर्व
क ... प्रणीता ... उत्तरतः कुशास्तरेतिधाय ... प्रादेशमात्रे साग्र कुशा
द्वयं ... पवित्रे निधाय करद्वयानामिकांगुष्ठाभ्यां पवित्रमूलाग्रे धृत्वा ... रत्नमात्रेक
... कुशास्तरे निधाय तत्र परिसमूह्य ... प्रणीतापात्रे ... प्रणीतायामत्रिः
... प्रणीतापात्रे जलं ... मूलमंत्रेण ... प्रणीतापात्राणि ... हो ... जानाद
... प्रणीतं जलेनाग्निं मूलमंत्रेण परिषिच्य ... त्रिः पाचीं दिशा
... परिस्तरणं ... मूलमंत्रेण ... पश्चिमा

श्रि
वार्य
५२
93

यामुत्तराग्रैर्दक्षिणपरिस्तरणं मूलं मूलेनाच्छादयन् पुनरुत्तरस्यां प्रागग्रं पश्चिमादितरणाग्रं मूलेन सर्वं परिस्तरणपद्यग्रेणाच्छा
च्छादयन् परिस्तीर्य परिधिं च समारोपयेत् सर्वतः मूलपश्चिमे उत्तराग्रं ततः कनिष्ठं दक्षिणे प्रागग्रं पश्चिमपरिधिं मूलोपरि मूलं य
था भवति तथा पुनस्ततोऽपि कनिष्ठमुत्तरस्यां प्रागग्रं पश्चिमपरिधेरग्रोपरि स्थमूले मिति कुण्डस्य मध्ये मेखलोपरि परिस्तर
णोपरि परिधिं चयेन्निदधन् अग्रपश्चिममेखलायोनपरिस्तरणपरिधिस्थाने योनिनालो हि मेखलायां कार्यमिति ततः पश्चिमप
रिधौ ॐ ब्रह्मणे नमः दक्षिणपरिधौ ॐ विष्णवे नमः उत्तरपरिधौ ॐ रुद्राय नमः इति संपूज्य स्वेष्टदेवता मन्त्रदीक्षितेन ब्राह्म
णाद्धृय कुण्डस्य दक्षिणभागे कुशासने समुपविश्य अमुककर्मणोऽमुककर्मार्हं ममुगोत्रिणममुकवेदान्तर्गतामुकशाखाध्यायि
नं अमुकशर्माणं त्वमो कुविधारीतं गभूतहोमकर्मणि कृताकृतावेक्षणाय ब्रह्मत्वेन त्वां वृणे इति वस्त्रालंकारादिभिर्वृणुया
त् ततस्तं गन्धादिभिः पूजयेत् ब्राह्मणोऽप्यनेऽपि भक्ष्यपादुके वासः सज्जां वह्निमध्ये गार्हपत्याचमनीयमधुपर्कपात्राणि संस्था
प्य संस्कृतं कुण्डमध्ये वर्तुलाष्टदलाम्बुजमणिकर्णिकेसरकेसरं वृत्ताद्धरियुक्तचतुरस्रत्रयवेष्टितमष्टदलं कमलं वह्निपूजापीठं विभा
व्य तत्र यथा युक्तविधिना मण्डूकादि तालान्तानन्तयोगपीठं संपूज्याष्टदलकेसरेषु प्राच्यादिष्वारक्षिणपे नमः ध्यानं ॐ पीताय नमः ॐ
श्वेताय नमः ॐ धूम्रवर्णाय नमः कृष्णायै धूम्रायै तिमायै विस्फुलिङ्गिन्यै रुविरायै नमः ज्वालिन्यै नमः इति नवशक्तिः संपूज्य
सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति समस्तपीठं संपूज्य तन्मध्ये वह्निर्वीतवर स्वस्तिकपाणिमानीतिर्देन्धातमे मोजनानेत्रिनेत्र
सिंहरवणोत्पन्नीभूतं वह्निजटाभूषितमौलिपीठे श्मश्रुध्यामान्तमनि जिह्वा विमुद्राशदर्शय ॐ वैश्वानर जातवेद इहावह लोहि ५२

नात्सर्वकर्माणि साधयाम्यहं स्वाहा ॐ अग्नये नमः इत्यग्निं त्रिः पुष्पाञ्जलिः न्यासं कृत्वा पुनर्वह्निमेवं पुष्पार्घ्यं अग्नये एतदासनेन नमः पुन
र्वह्निमेवमग्नेपद्यतेस्त्रुचः स्वाहा एवं पाद्यन्ते पाद्याय नमः एतन्ते आचमनीयं स्वधा पद्यते मधुपर्कं स्वधा एतन्ते आचमनीयं स्वधा एत
न्ते स्नानं नमः इति शिरस्थ गन्धपुष्पं ऋग्वर्हादि सर्वाङ्गेषु श्रेन मेखलापावहिः पावनं ते रेचपादादि स्नानान्तोपचारान् वस्त्रं लम्बं गभा
गेन यावर्णिकं स्त्रोपुनराचमनीयं दत्त्वा वह्नीवेश्चवस्त्रं दत्त्वा पुनर्बहिराचमनीयं दत्त्वा यज्ञोपवीतं निवेद्य बहिः पुनराचमनीयं दत्त्वा
गन्धपुष्पाक्षतादि वनिवेद्य इति वह्निमेवमेणासनादि पुष्पान्तोपचारान् इत्यग्नेः पूर्वे कोणे वायव्यकोणमारभ्य मध्यान्ते ॐ सु
हिरण्यायै नमः ॐ सुगन्धायै नमः ॐ रक्तायै नमः ॐ कृष्णायै नमः ॐ सुप्रभायै नमः ॐ अतिरक्तायै नमः ॐ
बहुरूपायै नमः इति सप्त जिह्वाः संपूज्य अष्टदलके सर्वत्र पूर्वे प्रागाग्नेयादि ईशानान्तं ॐ सहस्रार्चिषे हृदया
य नमः इति षडङ्गानि संपूज्य अष्टदले पूर्वादिदलमारभ्य ॐ अग्नये जातवेदसे नमः ॐ अग्नये सप्तजिह्वाय नमः ॐ अग्नये
हव्यवाहनाय नमः ॐ अग्नये अश्वोदराय नमः ॐ अग्नये वैश्वानराय नमः ॐ अग्नये कौमारतेजसे नमः ॐ अग्नये विश्व
मुखाय नमः ॐ अग्नये देवमुखाय नमः इति प्रादक्षिण्येनाष्टौ मूर्तीः संपूज्य तद्बहिश्चतुरस्रे इन्द्रादीन् सायुधान् संपूज्य पुन
र्वह्निमेवेणावह्निं संपूज्य धूपदीपादि दत्त्वा नैवेद्यमन्नस्याभावे अक्षतान्निवेद्य मागवदाचमनीयं दत्त्वा ताम्बूलवस्त्रादि निवेद्य पाणिभ्यां
मस्तके स्रुवादाय आधोमुखौ तावधोमुखौ तावत्प्रसार्य ऋषीन् वाततयोरग्रे कृशाग्रे मध्ये मूलं मूले इति त्रिः संमार्ज्य पुनरधोमु
खौ तौ पतन्नाभ्य वामकरेणादाय प्रोक्षणीं गन्धेनैव दक्षिणाकरायेण गायत्र्या पुनरपि मायव स्पृतान्नाभ्य कृशानन्तो मध्ये दक्षिण स्त्रुक स्थै

क्रि॰
वार्षि॰
५४

54

स्य दक्षिणभागे कुशास्तरे निधायाज्यस्थालीमादायास्त्रयं मंत्रेण मन्त्रात्मपुनरपि प्रागवस्थापुरतः कुशास्तरणे निधाय मेड्य
पुनरागंत्रमादेशमात्रं सांग्रमध्ये बलग्रंथिपुत्रं कुशाद्वयं रूपं पवित्रं निधाय पात्रांतरस्थं घृतं गोत्तूनेड्यादि हृदयेन रहितं वी
क्षणादिभिः संस्कारैः संस्कृतं वमिति धेनुमुद्रयामृतीकृतं मूलेनाष्टधा मंत्रितमाज्यस्थाल्यां निक्षिप्य कुशाद्वं गराग्रहस्य।
मेखलायां बहिर्भूमौ वायव्यकोणे निक्षिप्य नेत्राज्यस्थालीं हं मंत्रेण निधाय कुशद्वयं प्रज्वाल्य हृतं मंत्रेणाज्ये निक्षिप्य शेष
मग्नौ निवेश्य पुनर्दर्भद्वयं प्रज्वाल्य कवचमंत्रेणाज्ये निक्षिप्य शेषमग्नौ निवेश्य पुनर्दर्भद्वयं प्रज्वाल्य कवच मंत्रेणाज्ये प्र।
ज्वाल्य कवचमंत्रेणाज्यस्थालीं पवित्रैः परिभ्राम्य दग्धशेषमग्नौ निक्षिप्य पुनः कुशान् प्रज्वाल्य हन्मंत्रेणाज्ये मन्दपादग्धशे
षं वह्नौ निक्षिप्याज्यस्थालीं पुरहृत्स्य पादक्षिणे पनंसं पदि दिशतो भ्राम्य पन्नानीय स्वपुरतः कुशास्तरे निधाय वायव्यस्थाने गारा
नंकुरमध्ये निक्षिप्याय संस्थप्यागुष्ठानामिकाभ्यां करद्वयेन पवित्रमाज्य मूलाग्रे हृत्वा स्वयं प्रवृत्ता येन पवित्रमध्येन हृत।
पुनर्हृत्य हृत्समेव प्रवर्तनं तथैव पात्रमध्येन स्वाभिमुखं चूर्तं तत्रिः संस्नाप्य तत्पवित्रमाज्यस्थाल्या प्रागग्रमध्ये निवेश्य भागद्वं।
यं कृत्वा दक्षिणभागे शुक्लपक्षं वामभागे कृष्णपक्षं परिकल्प्य पुनस्तत्रैव वामभागे इडां दक्षिणे पिंगलां मध्ये सुषुम्नामभि
तिनाडीत्रयं संचिंत्य स्रुवेण दक्षिणभागाद्धन्मंत्रेणाज्यमादायाग्नये स्वाहेति वह्नेर्दक्षिणनेत्रे हुत्वा वामभाग्ने स्रुवं देशमायागे विधाय
पुनर्हृतमंत्रेणाज्यमादायाग्नये स्वाहेति वह्नेर्दक्षिणनेत्रे हुत्वा वनमेस्रुवं देशमागे विधाय वामभागादाज्यं गृहीत्वा ॐ सोमा।
य स्वाहेति वह्नेर्वामलोचने हुत्वा सोमायेदं न ममेति स्रुवं देशमागे विधाय पुनरस्त्रमंत्रेण मध्यादाज्यं गृहीत्वा ॐ अग्निषोमाभ्यां स्वा

५४

हेतिवह्नेर्ललाटलोचने हुत्वाग्निहोमाभ्योमिनमः समेसुशोधमार्गं विधाय पुनर्दक्षिणाभागाद्धृत्वास्येऽगृहीत्वाग्नये स्वि
ष्टकृते स्वाहेति वह्नेर्वक्त्रे हुत्वा अग्नये स्विष्टकृते इदं न ममेत्युद्देशत्यागं विधाय ओं भूः स्वाहा अग्नय इदं न मम ओं भुवः स्वाहा वा
यव इदं न मम ओं स्वः स्वाहा सूर्यायेदं न मम ओं भूर्भुवः स्वः स्वाहा प्रजापतय इदं न मम ओं वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिता
क्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहा इति वह्निमन्त्रेणावाश्वयहुत्वा अग्नय इदं न ममेति प्रतिवारमुद्देशत्यागं कृत्वा ओं अग्ने गर्भा
धाने संपादयामि स्वाहा ओं अग्नेः पुंसवनं संपादयामि स्वाहा ओं अग्नेः सीमन्तोन्नयनं संपादयामि स्वाहा इति प्रतिकर्म।
स्याहुमष्टके हुत्वा वागीश्वरीगर्भजाते वह्निमायाशक्तरूपं विधाय ओं अग्नेर्जातकर्म संपादयामि स्वाहा इत्यष्टावाज्याहुती
हुत्वा वह्नेर्नीलं वेदं कृत्वा सूतकशोध्यं वह्नेर्नामकरणं संपादयामि स्वाहा इत्यष्टावाज्याहुतीर्हुत्वा ते शिवाग्निरिति तस्य नाम
कृत्वा ओं वह्नेरुपनिष्क्रमणं संपादयामि स्वाहा ओं अग्नेश्चौलं संपादयामि स्वाहा ओं अग्नेरुपनयनं संपादयामि स्वाहा ओं
वह्नेर्महानाम्नीं संपादयामि स्वाहा ओं अग्नेर्महाव्रतं संपादयामि स्वाहा ओं अग्नेर्गोदानं संपादयामि स्वाहा ओं अग्नेरुपम
११ दं संपादयामि स्वाहा ओं अग्नेः समावर्तनं संपादयामि स्वाहा ओं अग्नेर्विवाहं संपादयामि स्वाहा इति प्रतिकर्माष्टावाज्याहुती
१४. हुत्वा वह्नेर्गर्भाधानादिकसंस्कारान् विधाय वह्नेः पितरौ देवौ देवीं प्राग्वत् संपूज्य विसृज्य मूलाग्रघृतसिक्ताः पंचस।
१०. मिधस्तस्यामेकैकं वाऽनलानां वह्नौ समर्प्य ओं हिरण्याय स्वाहा ओं गगनाय स्वाहा ओं सुरक्ताय स्वाहा ओं कृष्णाय
स्वाहा ओं सुप्रभाय स्वाहा ओं अतिरक्ताय स्वाहा ओं बहुरूपाय स्वाहा ओं सहस्रार्चिषे हृदयाय स्वाहा ओं स्वस्तिपूर्णा

पि.
पार्व.
५५
55

यस्वाहा शिरसे ॐ रतिहपुरुषाय शिखायै स्वाहा ॐ धूमव्यापनेकवचाय स्वाहा ॐ सप्तजिह्वाय स्वाहा ॐ धनुर्द्धराया स्त्रा-
स्त्राय स्वाहा ॐ अग्नये जातवेदसे स्वाहा ॐ अग्नये सप्तजिह्वाय स्वाहा ॐ अग्नये हव्यवाहनाय स्वाहा ॐ अग्नये अश्वोदर
नाय स्वाहा ॐ अग्नये वैश्वानराय स्वाहा ॐ अग्नये कौमारतेजसे स्वाहा ॐ अग्नये विश्वमुखाय स्वाहा ॐ अग्नये देवमुखा
यस्वाहा इति जिह्वाग्रमूर्त्तिमन्त्रैरेकैकमाहुतिं दत्वा ॐ लं इन्द्राय स्वाहा ॐ रं अग्नये स्वाहा इत्यादि लोकपालानां तदायुधा-
नांच तत्तन्नामभिरेकैकामाम्याहुतिं हुत्वा सर्वत्र यागवतत्त्वनाम्नोदेशामागेवकथीत् ततः स्रुवेणाज्यमादाय स्वविवत्त्वौ
इति निहित्य स्रुग्धे सावस्त्रेकं स्रुचोश्रुवौ निधाय स्रुकाग्रपद्मातयेत्कवह्निं समग्रुवार्थे स्वाहा: स्थाने वौषडिति मन्त्रो तिष्ठन् स्रुचाहुत्वा
पविश्य: ॐ स्वाहा: ॐ श्रीं स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद
सर्वजने स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा इति दशधा विभक्तेनेमहागणप-
तिमन्त्रेण दशाहुतीर्हुत्वा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा इति समस्तेन गणपतिं मे-
त्रेणावतर्वीमासेनजुहुयादिति त्रिस्थापनविधिः इत्थमग्निविस्थापनेविधायततो ऽत्रवतात्माद्दीपात्रयस्तमन्त्रेणमज्वालां
तत्र मूलमन्त्रेण अष्टधाभिमन्त्रितान् तण्डुलान् पञ्चपायसनितानस्तमन्त्रेजपन् निहित्य तत्र गोऽङ्कुरं यावत् तावत्तत्र भवेत्तितावत्रि
त्रिपुष्पतालिनेनपात्रेणाकवचमन्त्रमुद्धृत्य ततस्त्राववदनापिधायमूलमन्त्रमस्मरन् पाकः सुवोगरुकस्वरूपेकाननस्मिनश्क्रते मू-
लमन्त्रेण स्रुवेणास्तेनिहित्य कवचमन्त्रेणातन्मात्रमवतार्षीत्स्वमन्त्रेणाभिमन्त्रितेऽशास्त्रे चरुं निहित्य त्रिधाविभज्यैकभा- ५५

भागेद्वायुधं मध्याय निवेश्य मंडले परितः सर्वं मंत्रराजेण कर्मणि कृते गुरुर्भाजनानि निक्षिप्य पत्रपूर्णे पिष्टमयदीपो स्थाति
धायध्रुं समीपं गत्वा स्वासनं समुपविश्य पत्रवस्रमाणविधिना मूलमंत्रेणार्घ्यादिस्थापनं विधाय ध्रुं मध्ये वर्द्धनीं वस वक्रे
सांगं सावरणं देवं विभाव्य तत्र तत्रवस्रमाणविधिना मंत्रकादिपीठमंत्रांतं सस्मृत्य तत्र देवमावाह्य वस्रमाणविधिं सांगं सा
वरणं सर्वं पिचार्येः पूजयेत् तथा छद्मादि स्वानानानमिष्टं ज्ञात्वा स्वध्रुंदं हरिपाचेनं देवं पुरस्तेन कलयेत् यत्र तत्र सर्वं ध्रुं
मध्ये पक्वकलशे दत्ति ततो मूलमंत्रेण वह्निदेवतयोर्वध्रुं कीकरणार्थं पंचविंशवारं हुत्वात्मन्यग्निदेवतानामैक्यं भावयेत्
मूलेन नाडीसंधानार्थमेकादशवारं पूर्णे दूर्वा घंटा गावरणदेवतानामेकैकामाहुतिं हुत्वा गाडः निर्मितं वंशोत्सत्तीपाशेन वधा
विभज्यैकांशेन मूलमंत्रेण पंचविंशतिधा हुत्वा ग्रामादि दिक्स्थाप्य स्रध्रुं शुक्लविण्मिः प्राशुक्तविधिनाष्टाद्यासं स्कोदेः सं
स्कृते गुरुः स्वध्रुं शरदग्निमुद्धृत्यामोधृतिनिक्षिपेत् सवित स्वस्वध्रुं रेवह्निंपरिषेचनपरिस्तरणपरिधिप्रदेपपूजादिभिः
सम्यक् परितोष्य समिद्धे तस्मिन् स्वेष्टदेवतां निमस्रोक्तविधिना स्वासनपूजादि सर्वं कृत्वा देवमावाह्य तां मूलेन तैरुपचारैः स
म्यक् संपूज्य वध्रुं कीकरणं नाडीसंधानां गावरणसेमां ते मूलमंत्रेण ग्रहणाद्विभज्य दत्तेन धृतमिश्रपायसेन पंचविंशतथा
स्वध्रुं देवहूत्य गुरुः प्रथगुरुसर्वतोभद्रे मंडले स प्रवोदिवीथीधतुष्टये मेषादि दिक्षिप्यानेभ्यश्चा मेव हूषौ ग्नयेष्यो मिथुने
दत्ति गोक कर्कसिंहोने सेमेकमापश्चिमे तुलाहश्चिको वायवे धनुः उत्तरे मकरध्रुं भे एशाने मीने इति विभक्तेभ्यो राशिभ्यस्तद
दधिपेभ्यो ग्रहेभ्यो नक्षत्रेभ्यः करणेभ्यः श्च बलिं दद्यात् यथार्थं मेषवृश्चिकस्यानयोः कं खं गं वं डं मेषवृश्चिकाधिपतये

सि०	नयेमंगलायएषगंधाक्षतेनपुष्पधूपमसवलिर्नमः एवंमेषवृषतुलाराशपधिपतयेशुक्रायनमः ८५ मिथुनकन्याधिपत
वार्ष०	येसूर्यायनमः धनुराशपाधिपतयेबुधायनमः ये ॥ कर्कराशपाधिपतयेसोमायनमः श्रे १८ सिंहराशपाधिपतयेसूर्याय
५९	नमः धनुर्मीनराशपाधिपतयेबृहस्पतयेनमः मकरकुंभाधिपतयेशनैश्चरायनमः एकवलिः पुनर्मेषराशंप्रभाभू
56	ताश्विनीभरणीकृत्तिकापादेनतद्देवताभ्योदिवानक्तंचरेभ्यःसर्वेभ्योभूतेभ्यएषगंधाक्षतेमादिसर्वेवनवलिर्नमः ए
वंवृषराशंप्रभूतकृत्तिकापादत्रयरोहिणीमृगशिरोर्द्धनतत्रदेवताभ्योदिवेमादि १ मिथुनराशंप्रभूतमृगशिरोर्द्ध
ार्द्रापुनर्वसुपादत्रयनतत्रदेवताभ्योदिवेमादि एवंश्रेष्ठेष्वपिमंत्राजदनीयाः ततोमीनमेषयोरंतालोरालेवचकर
णायएषगंधश्च्युत्तपुष्पायसवलिर्नमः एवंवृषमिथुनयोर्मध्येवालवकरणाय॰ मिथुनकर्कयोर्मध्येकौलवा
य॰ सिंहकन्ययोर्मध्येविष्टयेएषगंधाक्षतेमादि तैतिलाय॰ कन्यातुलयोर्मध्येगराय वृश्चिकधनुषोर्मध्येवणिजे॰
धनुर्मकरयोर्मध्येविष्टयेएषगंधास्तेमादि ग्रहराशिराशपाधिपतीनांराशिदयस्यानेपिवलिर्देय इतिसंप्रदायः तत
गुरुः कुंभस्थापदेवायोन्नरायोशनादिनीराजानांतवस्माणविधिनांतोकलास्तुत्वाप्रणाम्यत्तमापयेत इत्यहुतशिष्टे
नपायसेनवलिंदत्वा ततस्नातीयमानंशिष्येणसहगुरुर्भुक्त्वाचम्यमावर्तनःस्वावेनाशिष्याध्ययषड्गमासयोगेनसका
लीकृतायथादेशमाचरण्योक्तदंतकाष्ठहस्तेनेवेणाष्टधाभिमंत्रीतेदद्यात् शिष्योपितेनदंतधावनंविधाय दंतकाष्ठंप्रक्षाल
यतः परिसमाचमाप्नुरोसमीपंगच्छेत ततोगुरुःशिष्यशिखावंधेनमूलमंत्राभिमंत्रितेनसंरक्षितेनमाहेंद्रसंवेषांकुश ५९

लक्षणेन तस्मात्सर्वो वा प्रायश्चित्तं कुर्यात् इति समाधिवासः सुंदराचार्यशिष्येण श्रीनिवासेन धीमता दीक्षाकार्ये प्रणीतायां प्रकाशेऽगा
च्चपंचमः इति श्रीसुंदराचार्यचरणारविंदद्वंद्वांतेवासिना श्रीश्रीनिवासभट्टेन विरचितायां शिवार्चनचंद्रिकायां पंचमः प्रका
शः ५ ततो गुरुः सशिष्यः प्रातः स्नात्वा यथाकृतावश्यककृत्यः शिष्याय प्रादेशमात्रं यथोक्तं दंतकाष्ठं मूलमंत्रेण समाधिमं
त्रितं दत्वा दंतधावनं कारयेत् शिष्यापितेन च सम्यक् दंतधावनं मंत्रस्मरन् दंतान् संशोध्य दंतकाष्ठं प्रक्षाल्य पुरतः स्वचरणे
क्षमामये संप्रविलम्बयेत् ततो गुरुस्तस्य पातं कुर्यात् तत्र शुभाशुभफलानि सारसंग्रहे प्राच्यां तन्त्रेऽग्नेः मागणेश्व भूतिकृत्तमाः
आग्नेय्यां मनस्तापो वै धुमान् शाम्भदक्षिणे नैऋत्यां भयं वरुणायेम नः शुचेः वायव्यां तावकीवरायेवावबहु इति ततः
सम्यक्परीक्षां च कुर्यात् तत्र श्रीकलशकाशे तेजोऽह्लं रस्वमेधमादीनां तास्तु रेमध्यमा भवेत् अतस्तस्य यथावदीक्षा सर्वा न मा
मता ततो दंतकाष्ठस्य भंगो लक्षिताग्रपातेऽशुभमेव प्रायश्चित्तं सारसंग्रहे एव भंगलक्ष्याग्रपाते प्रायश्चित्तं समाचरेत् प्रा
यश्चित्तं पश्च ग्रहणमकरणेऽप्युच्यते ततः शिष्योऽपि स्नातः कृतपूर्वाह्निकक्रियाः समंकृत्य श्रीगुरुसरणम्मतदासनपातस्मा
श्रीस्तु उपविष्टो ततो गुरुः स्नानविनयस्तम्भः स्वकुंडे वेदे वैसां वरणा संपूज्य सद्गुतैलि लेसलक कालेशुरक्षणहोमोकदक्षेरष्टोत्तर
सहस्रमष्टोत्तरशतं वा जुहुयात् ततो गुरुः शिष्यं स्नापयित्वा पंचगव्यं पापपिताकृत्य समीपं नीत्वा दिसरस्या विलोकयन् हृदया
रविंदान्जीवात्मानं भूतशुद्ध्युक्तपरिपाट्या देहाद्ब्रह्मरंध्रमार्गेण निःसार्य स्वात्मनि योगबलेन गृहीत्वा पुनः संयोज्य शिष्यस्य
हृदये स्थापनं कुर्यात् तत्र शिष्यस्य पादयोः कलाधाने निवृत्तिप्रतिष्ठाविद्याशांतिः शांत्यतीता चेति पंचकलात्मकं संचिंतयेत्

५१
प्रायः
श्री

शि
दार्च
५८
57

त्त्वलिंगयेदेशेशिवशक्तिसदाशिवेश्वरशुद्धविद्यामायाविद्याकलारागकालनियतिपुरुषप्रकृत्यहंकारबुद्धिमनःश्रो
त्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणवाक्पाणिपादपायूपस्थाःशब्दस्पर्शरूपरसगंधाकाशवाय्वग्निसलिलपृथिव्यात्मकषट्त्रि
शत्तत्त्वरूपेणशैवेनतत्त्वाधानेनध्यायेत् इतिशैवदीक्षायां वैष्णवदीक्षायांतुजीवप्राणाधिपप्रधानेनेंद्रियदशकतन्मात्राःभूता
नांपंचकमपिलसद्यतेजसाहृद्विनयेतद्धवासुदेवप्रद्युम्नोऽष्टेनावरुपदिष्टाइति इंद्रियदशकेपायूपस्थश्रोत्रादयो
वागादयश्चतन्मात्रश्चशब्दादयः भूतपंचकमाकाशादितेजसार्कंसोमसूर्याग्नि.......... सदेवसंकर्षणप्रद्युम्ना
निरुद्ध... दीक्षायांतुभूततन्मात्रेंद्रियाणिमनोगर्वश्चधीस्तथाप्रधानेचेति गर्वोहंकारःप्रधानेशक्तितत्त्वेशाक्तदीक्षायांमा
तृकात्मति- शिवाद्येनैवविपरीतात्मपंचकं सर्वतत्त्वेचेति विपरीताशिवविद्यात्मात्मइतिक्रमेणतत्पंचकंआत्मविद्याशि
वाख्यइतितत्त्वानिहृदंतत्त्वदीक्षायांतत्त्वध्यानेचिंतयेदिति गाणापत्यदीक्षायांतुशैवतत्त्वमेवज्ञातव्यमितितत्रशिष्यनाभौ
अतलवितलसुतलमहातलतलातलरसातलपातालभूर्भुवस्स्वर्महर्जनस्तपःसत्यलोकात्मकचतुर्दशभुवनरूपेणभु
वनाधानेनसंविमर्शनंततस्तत्स्वरूपेणअकारादिक्षकारांतवर्णाकरंवरूपेणवर्णाधानेनविभाव्यतत्स्वललाटेमूलमंत्रस्यवर्णा
नसमुदायरूपेणपदाधानेनसंस्मरेत्ततःशिष्यशिरसिपदसमुदायमयंमूलमंत्रस्वरूपेणवर्णाधानेनविभाव्यतत्स्वललाटेमूल
मंत्रस्यवर्णानसमुदायरूपेणपदाधानेनसंस्मरेत्ततःशिष्यशिरसिपदसमुदायमयंमूलमंत्रस्वहृदयेमंत्राधानेनध्यायेदितिशिष्य
शरीरेऽखिलवर्त्मसंविमर्शनंतत्कुर्वन्नसप्राणगुरुःस्वकंठेरेतंश्वमुकसकलाधानसाधयामिस्वाहा पंचभूतात्मकेस्मिन्लोकेरुद्धाकुला ५८

भुवनाध्वानं वर्णाध्वनि विलीनं विभाव्य पुनः ॐ वर्णाध्वानं शोधयामि स्वाहा इत्यष्टधा हुत्वा तं पदाध्वनि विलीनं विभाव्य स्रुक्स्रु-
कस्थध्वानं तत्त्वाध्वनि विलीनं विभाव्य पुनः स्रुक्स्रुकस्थतत्त्वाध्वानं शोधयामि स्वाहा इत्यष्टधा हुत्वा भुवनाध्वानं वर्णाध्वनि वि-
लीनं विभाव्य पुनः ॐ वर्णाध्वानं शोधयामि स्वाहा इत्यष्टधा हुत्वा तं पदाध्वनि विलीनं विभाव्य स्रुक्स्रुकस्थपदाध्वानं शो-
धयामि स्वाहा इत्यष्टधा हुत्वा तं मंत्राध्वनि विलीनं विभाव्य पुनः ॐ स्रुक्स्रुकस्थमंत्राध्वानं शोधयामि स्वाहा इत्यष्टधा हुत्वा
तं ब्रह्मरंध्रस्थपरमशिवे विलीनं विभाव्य पुनः संहृतिक्रमेणैव परमशिवसकाशात् मंत्राध्वानं सृष्ट्वा ततः पदाध्वानं ता-
स्माद् वर्णाध्वानं ततो भुवनाध्वानं ततस्तत्त्वाध्वानं ततः कलाध्वानं च सृष्ट्वा तन्मन्त्राणं संस्थाप्य शिवं हृदि यदयापि लोकस्थात्म-
निष्ठितं शिष्यं चेन्नमतं हृदयारविंदे प्रावाहनोक्तप्रकारेण तद्दलरंध्रे संयोज्य स्वयं पूर्वं संकरजातीनामथ शोधनं का-
र्यं तेषां पाशैर्दीक्षया नानेन शोधनं कुर्यात् ततः पुनः सर्वं व्रतस्विष्टदेवताया अग्रमावरणदेवताभ्यो हुतेनैकैकामाहुतिं हुत्वा
ॐ भूरग्नये च पृथिव्यै च महते च स्वाहा ॐ भुवो वायवे चान्तरिक्षाय च महते च स्वाहा ॐ स्वरादित्याय च दिवे च स्वाहा ॐ भूर्भु-
वः स्वश्चन्द्रमसे च नक्षत्रेभ्यश्च दिग्भ्यश्च महते च स्वाहा इत्याम्नाहुतिचतुष्टयं हुत्वा ततः पूर्वं प्राणबुद्धिदेहधर्माधिकारतो
यत्त्वमस्य पुंसि वस्या समनसा वाचा कर्मणा हस्ताभ्यां पद्भ्यामुदरेण शिश्ना यत्स्मृतं यदुक्तं यत्कृतं तत्सर्वं ब्रह्मार्पणं भव-
तु स्वाहा इत्यष्टावामाहुतीर्हुत्वा ॐ सहस्रार्चिर्महातेजा नमस्ते वह्निरूपधृक् सर्वाशिवसर्वाङ्गतपावकायनमोस्तु ते
वैश्वानर कर्मावसाने हाव्येनमामग्नि ते विश्वं लोकपालोसि यांति मंत्रमयवन्हि इत्यग्निपार्श्वे प्राग्निमंत्रेण प्रावदपि सं-

शि॰
वार्च॰
५८
58

मस्तानिविक्रमित्रयं देवामि सघृतं तिले ॐ ह्रूं सां नं क कं फं स्वाहा इति तिलैरेकामाहुतिं हुत्वा हुतेन स्रुवमार्ग्येण तदुपरि गु
ण्यमधो स्रुवे स्रुचं चैव विधाय शंखवत्संपुटाभ्यां कराभ्यां हृदि नीत्वा एकलावं पूर्णलेनाधो निधाय वौषडन्तेन मूलमन्त्रे
णाहुतिं यथेष्टं हुत्वा प्राग्वन्मन्त्रदेवं संपूज्य वह्नेः सकाशात् हृदास्यकलं विसृज्य प्राग्वत् अस्मान्निति होतमूर्तिमन्त्रैरेकैक
मामाहुतिं हुत्वा प्राग्वत्प्रोक्षणीयजलेनाग्निं परिषिच्य ओं भो भो वह्ने महाशक्ते सर्वकर्मप्रसाधक। कर्मान्तरेऽपि संप्राप्ते
संनिधिं कुरु सादरं इमं मन्त्रमुच्चार्य संहारमुद्रया तेजस्वात्मन्युद्वास्य परिधीन् परिस्तरणानि अग्नौ प्रक्षिप्य प्रणीतापात्र
मुद्रासंपुटतः अग्न्याशान्ते निधाय ॐ प्राच्यै दिशे नमः ॐ दक्षिणायै दिशे नमः ॐ प्रतीच्यै दिशे नमः ॐ उदीच्यै दिशे नमः
ॐ ऊर्ध्वायै दिशे नमः इति तत्तद्दिशि प्रणीताजलं प्रक्षिप्य अधस्तायै दिशे नमः इति भूमौ जलेति क्षिप्य भूमौ पतिता
न जलेन स्वात्मानं प्रोक्ष्य वह्नेः संभोस्यै दत्तेति इति तोहासने विधाय वस्त्राणि सुहृत्सपत्नं पुष्याने दत्तापञ्चालगाय
महिषोपहारणीयाग्न्यदापयेत् इति दीक्षाङ्ग होमविधिः एतत्तोनेत्रमन्त्रेणाग्निपिच्छस्य नेत्रे नूतनपट्टवस्त्रेन वधाह्स्तेन हृदीत्वा
ऽं भमसमीपे नीत्वा तं सांजलिपुष्पं शाहवं स्पर्श मूलमन्त्रमुच्चरन् नचरस्या देवतायै नलिदापयित्वा तस्यानेत्रबंधनं विमुच्य
कृशास्य रतं मस्तुपं वस्त्र शातानेति मिगंधस्यात्स्वा तोजन सवाकपाव ह्ननमीलितं येन तमेस्त्री गुरुवे नमः इति यत्र
शिष्यपरयित्वा ऊं भदेवतांगसावसां सर्वोपचारैः संपूज्य प्रागुक्तभूतशुद्धिविधिना तस्य देहं संशोध्य प्रागुक्तन्यासं
देहे मूलमन्त्रस्य सकलं न्यायविलसा सज्जालेविमलस्यपुनः ऊं भदेवतां गंधादिभिः सर्वोपचारैः संपूज्य मन्त्रमुपहारदेवताः सलोक ५८

पालागवरणदेवतां वै देवतागणेशादिवत्पूजयेत्ततो देवतां स्वस्वाङ्गावरणदेवतां वै देवसंगे गणेशादिवत्पूजयेत्ततो देवतां विली।
नां इति विभाव्य तां श्रीगुरुः विधिना षडङ्गयोगमासयोगेन सकलीकृत्य तेजोरूपतां मापाद्य तेजोरूपकलशजलं परब्रह्म
मयं संचिन्तयन् शिष्यस्य मलेक्षणं वेधमसमीये सर्वेशानां नरान्यन्तमदीपि सर्वतोभद्रादि मण्डले पूर्वाभिमुखं समवेपीठे संस्थ
पवीशे पञ्चवाद्यघोषपुरः सरं गुरुकुम्भमसमुद्धृतकुम्भेषु शुचिस्थान्मुपहृवादिकं कलस्यनुत्दशावाद्यघ्राशिष्य स्थिरशिनिधायपुरा
पवहितो मयानं काञ्चुवरन् वेदघोषकृवज्रिसत्विगभिनं सेषुवल्लीणे संहमारकया मूलमन्त्रेण वै पूर्वाभिमुखोपविष्ट।
स्थनराभिमुखे विष्टनमभिषिंच्य पुनः सर्वमघ्यिचितमसत्तूपं करके गृहीत्वा ततो येरत्नार्घ्यमभिषिंच्य ततः करकावशिष्टजले।
न शिष्यमात्मानमपि तां देवतास्वरूपं षडङ्गवत्सुंगमासेन सकलीकृत्य शुद्धोदकेन वाससी परिधाय स्नातानं तत्समीपे समुप
वेश्य शिष्यदेहे संक्रान्तदेवतां स्वदेहे गन्धादिपञ्चोपचारैः संपूज्य शिष्यदेवयोरैक्यं विभावयन् संविनीतः शिष्यः दक्षिणा
कार्यां श्रीमूलमन्त्रगणेशादिवत्तानेन मन्त्रपूर्वकं गणेशादीन्तायो संयोगादि पूर्वकं वक्ष्यमाणतन्त्रादितस्याप मकूमेण
वा रचयेद्वदेत् शिष्यो वामलणेश्वतम्सहस्ले मन्त्र दानरूपेणार्द्धं के दद्यात् अथेमं स्वेच्छमेव वदेत् ततः शिष्यः स्वगुरुमूर्दिह मूल
मन्त्रमध्यादिकरषडङ्गन्यासपूर्वकमष्टोत्तरशतं अष्टाविंशतिवारमष्टधानपित्वा ...... देवतानामैक्यं विभा।
वयन् साष्टाङ्गं दण्डवत् गुरुचरणं मुपुनः पञ्चाङ्गप्रणाममेतत् साष्टाङ्गपञ्चाङ्गयोर्लक्षणमुक्तं प्रागुक्त ...... न्योगुरुस्तवेन।
विशेषस्थमाणेनमारतीदानं दद्यात् इति क्रियासमाप्ती दीक्षा अथ वेधदीक्षा नरः क्रियादीक्षां कृतवान् शक्तेन ...... हृष्टः।

शि
वार्च
५५

59

मंडपे प्राग्देशिकाया मंडलं कृत्वा तेषु वनवक्रं स्थापनं कृत्वा स्थलिंग वरुणाशक्रे स्वन्तरस्य मेकमेवक्रं उत्कृष्ट ‥ ‥ ‥
खिलकर्म कृत्वा उक्तविधिना प्रणिवदीक्षां दद्यात् मंडपे करुणाशक्रे उक्तचितप्रशस्तस्य भगवत मंडलं कृत्वा तद्दशाक्रे
वतरस्य स्वकं वेष्टितं मष्टदलकमलं वा निर्माय मयोक्तविधिना कलशं संस्थाप्य भगवन्तं संपूज्य तद्दशाक्रे प्रागुक्तवि-
धिना स्थंडिलं वा कृत्वा तत्रोक्तविधिनाग्निं संस्थाप्याग्निस्थापने विस्तारशक्रे प्रागुक्तविधिना स्थंडिलं वा कृत्वा तत्रोक्तवि-
धिनाग्निं संस्थाप्याग्निस्थापने विस्तारशक्रे अतिसंक्षेपोक्तविधिनाचाग्निं संस्थाप्योक्तविधिना होमादिकं कृत्वाभिषि-
ञ्चेद्दद्यात् अथाग्निवर्णा यथा नवनारदपंचरात्रे अग्नेर्भीमस्वरूपं गंधाश्चाशाह्वाश्चाकृतयस्तथा विकाराश्च शिखाश्चैव
संवेद्याः कर्मसिद्धये पद्मरागद्युतिश्रेष्ठा ज्वाला तारं शसमप्रभं बालार्कवर्णांश्च तथा कृतनपार्थ शमस्तेन्दुधः इन्द्रगोपकसंकाशः
शोणितानां सोमपावकः शक्रचापनिभः श्रेष्ठः स्वेमाभस्तथैव च रक्तानां रुक्मतीनां वर्णानां सिद्धिहेतवे अथ गंधः हू
गंध रक्तगंधोऽग्निर्गंधः स शोभनः आगुरुद्राक्षपद्मगंधश्चानविलागंधश्च सुव्रतः नागचंपककल्हारपाटलीयूथिकानिभः प-
द्मोदीवरकूरहारसर्पिर्गुग्गुलसन्निभः पावकं सत्त्वोगंधः इति अथ शब्दः जीमूतवल्लीकीशोवमंरंगधनिर्ध्वलकः शङ्खानेः
सिद्धये होतृस्तोमः स्याद्दसिद्धिदाः शास्त्रातिलकेऽपि भेरीवाणिदत्स्तीदृग्ध्वनिविदेहेषु भावदः इति अथाकृति नारदपंचरा-
त्रे छत्राकारोऽथ द्विजश्रेष्ठ चामरसन्निभः विमानानां हयानां च प्रासादानां वृषभस्य च आकाशस्य हंसानां मयूराणां च सि-
द्धिदः तथाकृतिः दृष्टाणामसदावह्निसत्वः सिद्धिकरस्ततः पोतानां रश्मिनां रूपतः स्थलहोमकाले हूं यद्यपि कथितं वैचरि ५५

मस्यदक्षिणा। श्वेतोग्नेनैश्वर्यं येन तत्रासिद्धिकरोनल अथ स्विस्ता विषमाश्चशिखोवक्रे स्यादयमशुभावहा ह्रस्वाह्रस्वोव
नारीणांग्निज्वालाः सिद्धिदाः स्मृताः तथा शारदातिलकेपि प्रदक्षिणास्ताकर्कैर्पाः ज्वालाः शिखिनशिखवा शुभदाय
नमावस्थया ''' पिविशेषतः तथा मारदर्पणराजे मरीमलेलिहानोग्नेविधिमसमुणेन तथा ह्रूपंतश्चिप्रदेवेव होतवे।
सिद्धिमिच्छता स्निग्धः प्रदक्षिणावर्तस्तु शान्तेश्वीपियोभवेत् तिमसेवंशुभकरोयदिमेवर्णितोगुरोः अथ निषिद्धः श्वेत
नेनाघहकम्मविस्फुलिंगसमन्वितः धूमावलीढजालश्च कृशाग्नेर्नैवसिद्धिदः दुर्गंधाश्चावलीढश्च सिद्धकृस्तु सथ्योभ
वेत् भूमिश्चवलिविषमस्तु सोपिदयाल राजवेव तथा सारदातिलके कृष्णकृष्णगते वर्णाप्यजमानविनाशयेत् इति गो।
योकृतश्चनोहोतकृःस्वयदोभवत् क्विनावृता शिखाऊर्णाननुधतिपरिग्रहः शुकपत्तनिभाधूम्रप्रणावतत्समभः हानिव
रगजातीनो वोवऋस्तेविषातथा नेत्रोत्तरवराष्ट्रमाहिषादीनां स्तामस्तनसिद्धये दलाश्चरवडाशुभूलयसश्वगतिसदा
वलिविहस्तधायश्चपश्चाधःशिखिपक्षःशिष्यतेसो गुनितेशमशाश्वस्मिमारमेष्वरे अथवेधिधंभुरोषेषु मायश्चितमुक्तं।
फलप्रकाशान्तेचे एवंविधेशुरोषेशुप्रायश्चित्तंमोपादेशिकः मूलेनाम्नेनजुहुयान्नतविंशतिमाहुतीरियंचविंशविधेके
कस्मिनदोषे ॥ अथवक्ष्मे मालिकादिनिह्नूभेदा नत्रदीप्तोग होमशान्तिकादिसात्विक होमेषुहिरण्यापाः योगोवाकाः
अथवश्यादिकाम्यहोमेषु राजसनिह्नू फलमूलावताराराजसपद्मरागेकाःसुवर्णाभइल्लोहिता चतुर्थीलोहिताष
ताधूम्रिमसमाकरालिकेति अथक्रूरहोमेषु तामसोपितैव तामस्याविश्वमूर्तिकास्फुलिंगिनीधूम्रवर्णाचतुर्थीत्रमनो।

त्रि॰
वार्षि॰
६०

60

जवा पंचमीलोहिताख्यानेस्माकरालीगदीता यथाकालीं च सममीशोक्तात्तातया: कार्यभेदत: पुष्टाक्रियाकाम
मध्यगुरुहोमे भुवनमादिति अथ जिह्वानामधिदेवता: तत्र कुलप्रकाशे तेच जिह्वानामधिदेवास्तु विबुधाः पितरस
मारणे रक्षोगणाः पिशाचा दानवास्तथा सप्तानामस्मान्नसप्तमादीनां जुहुयात्कार्यसिद्धये तत् मादधुस्तेनोरेवावोच्चितासिद्धिस्तत्रता
रित .... मध्येवलि .. कृष्णानोग्रास्यामनाशति अथात्र होमकाले च देजिह्वाशिरः कार्णादिकं ज्ञात्वा तज्जिह्वायामेव जुहुयात्
तथा चोक्तं महा...... येगुरुकलसेच सर्वकार्यसिद्धये जिह्वायांतस्यां होममाचरेत् यत्र कारुतत्र कर्णो नकः कर्णादिकं ज्ञात्वा
होममाचरेदेशिकोत्तमः अग्निकर्णे हुतं यस्तु कुर्याच्च पापितोभयं नास्ति यामहद्दुःखं च वत्सा नाशनं भवेत् कर्णेदारिसदृशोक्ते
तस्मा जिह्वामुखे होममाचरेत् यत्र काष्ठं तत्र कर्णं यत्र धूमस्तत्र नासिके यत्राल्पज्वलनं नेत्रे यत्र भस्मा तत्र शिरः तत्र वज्रलितो वह्नि
स्तव जिह्वा प्रकीर्तितेति तथा शारदातिलके पि वेद्यानवेश्यितेध्ये तस्मिन्होममाचरेद्देशिकः शायानमाज्यहोमेष्वतिपश्येष
वक्त्रे आसीनान्जुहुयाद्धद्वेषिषश्चित्सर्वकर्मसु कर्णहोमे भवेद्व्याधिर्नेत्रे बंधत्वमीरितं नासिकाः अग्निना यतैत घत्रा।
शुद्धस्फटिकसन्निभः ततश्चविततस्थविते पंचतनत्वं गुलमाततस्त इति अथयस्तु कृष्णवो तत्र श्रीसारसंग्रहे सकलवो शिशुपा।
श्वत्थ श्रीपर्णी खदिराग्निर्जेोम्यूदनदूयदेव उच्चैकंकत श्रामीभवौ विलोडंवपरणालाशना गकेसरसंभवौ बहुलाशो
कपुनागस्तलसप्तग्रोधपंचके निमित्तानिति शारदातिलके श्रीपर्णीशिशुपाली दृष्टविषेकतमेवुधः शहिताविभ
ज्ञदस्तमाचेच दृविशातापुनः विसंसंशोमेवदंडवैदिलपभिभवेद पकांशेनभवेतंकंडः सततमासमग्नितच्चवोवेदिमेशे ६०

नविस्तारः कंठस्य परिकीर्तितः अथ किंस्मासमानेस्यात् श्रुवेमार्गं प्रकल्पयेत् कनिष्ठांगुलिमानेन सर्पिषो निर्गमाय वै तत्
वेदिमध्ये विधातव्या भागेनैकेन कर्णिका द्विधा तद्बहिर्लस्य पंकज्योत्स्नामितो वहे तस्य स्यात्ते त्रिभिर्भागैर्वर्तनं मद्दोरा।
नोबहि श्वंशैनैकेन परितो हस्ताम ष्ठो प्रकल्पयेत् मेखलासु स्रवे येस्यात्स्यात्ततो धोरामानतः दंउमूलाग्रयोः अंभोज
णावेदांगुलेकमा गतस्रवांयमासेसाउस्यानाहरीतः षड्भिरंशैष्टभागेवंषांकूर्माकृतिर्भवेत् हंसस्वाहतिनोवा
योतिषाश्रुवेलिखेत् श्रुवस्याष्टभागेस्याः संश्रोकंस्याहूयेनतिस्वनेमेके सगपदाकृति दंउमूलाग्रयोगेश भवेत्क।
केणाभूषितेति गेउश्रुवाकेकणाकारं केकणभूषितेति स्वपम्रकवात्तगांउशेकेकणावस्वंदितिवायवीयसंहिव
वांगाम्बुष्टमस्वनगंउशंअंभनयतमैवावश्यकत्वात् वायवीयसंहितायांस्तुकस्तवैतत्रमेवापीति स्वकसुवाभावे।
डंभसमवः पलाशपत्रनिश्चिद्रै हफविरैस्त्वकस्तवास्वनेति निहाद्यस्य पत्रसंहितेमेहोमकर्मणीति अथतद्वचनाप्रकारः
तत्रशिशुपास्वकश्रीपर्णीसदिक् अधेद्रत्वरकचेदनदेवदारवैकेकतशमीपलाशोउंवरविल्वपत्रस्रवकलाशोकला
गकेसरत्रेतायपंवकवरमसत्वस्तूलाणासमतमस्मश्रुपमव्रणमसीर्णाश्रुणादिभिरष्टसुरिष्टमानारथिकस्पलदी
वेसमवत्वरत्तेकाष्टरहीलातनयश्रुष्टांगुलेनवदविंशमंगुलमानपद्दशांदृशेनविभज्यतेषविंशमंशांदंउर्ध्वेविभज्याव
शिष्टंषोडशभागोत्पन्नैद्रशोभागाष्टकेस्वलोर्ध्वपरिकल्पावशिष्टभागाष्टकेनसमवत्तरंहांवेदिकृतानंतम्म धेवद्विकृता
तविद्धयवल्लेयांधीमानेनामितोहूतंनिष्पाद्यतत् वहिरथेकांशमानेनाष्टमातरंनिष्पाद्यद्वत्तयोरंतरालेभागत्रयपानि

शि ग्रामध्ये कृत्वा कारां कर्णिकां स्थापयन् गर्तं कृत्वा तद्बहिः हस्तेण मानेन वृत्तं निर्मापयेत् तद्बहिः अर्धकोशमानेन वृत्तान्तरं कृत्वा ......
द्वारानि परिकल्प्यात तद्बहिः अर्धांशमानेन समसमाकारं विचित्रो वा शोभाविदं स्यात् ततो ग्रे वशिष्टांशेन वेया .... ग्रेहयावे
वार्च॰ उनेन मध्ये एकांशमितं केदं विधाय केदन्तं किंचन्निम्नं वशिष्टसमभिरंशैरन्नेकं दसया .... दर्धोधास्तीयमारास्मोल्ल
२१ शुवि कृत्वा शुवे पिवहिकायं नखलापरिकल्प्य केदारध्यो श्रुवेस्थमेव .. विष्टस्माणं ...... — मेकांशमाननिम्नकनिष्ठाग्र।
वेशायोगपर्वोन्ते कृत्वा कर्णिकामध्यस्थस्तानमध्यात् श्रुवमध्यस्थमाणं .... नेःसवन्तितयामम लोहशाक
पाकेणवेदीपरिधिमितदिने स्वविवरं विधायतद्यैकाग्रे पिश्रुवोपरिधिमेदिनधृ .... नेष्टावेशायोगं परकुर्यात् ततो वेघःद
61 शुभागेकृमानकारं मध्ये किंचित् समस्तलं भूमौ यथा निम्नलेति छत्तिपथाकृत ..... भागे मध्ये किंचिन्निम्नं कृत्वा श्रुवेरंधाध
स्तादुवभागे हंसश्रुवाकारं वराश्रुवाकारं वास्वरसंकारं पितादेरुस्य मूलो कोणेन कोकणाकारं चयेचतुष्टयं वा कृत्वा।
तदधोंशाचयेणां श्रुवेकेदाध्यमूलादि स्वशोभित मूर्धं श्रुवेकुंभं निर्मापयेत् तदधःस्तनः रेकोणेन भवभमोकेणानि कृत्वा तद
धोंवाशमोनदेस्तस्वरान्तेषदंशाभ्यानदर्धस्तेचणावेष्टनयोगपल्लवं चेड्मध्ये कृत्वा तदधःस्तनरकोणेन केकणादिनदर्धे
शार्वतमागमत ... कुंभेदिधःस्तनरेकाशेनकेकणादिवकुर्यात् इति स्त्रुवं निर्माय स्रुवेवतपद्मयोगवातस्त्रादेहमूशिवा
स्तस्थलशिरोभागयुतं स्रुवं तु लेखवेनिर्मापयेत् समश्रुवेशवेषं कयभाग विंशतिभागैरर्धं समदेशोशाद्यमाद्रुपद्मयोर्वा।
स्त्रोदेहमूलेएकांशमानेन मार्गवत्केकणानि तदधोशावतष्टयेन कुंभत मरायदाकारेकर्णमात्रष्टनमूर्ध्वेवनःपद्मामात्रेव। २१

तत्र शाक्तानन्देष्वेव स्वस्वदेवेष्टनयोः समस्थूलमन्त्रकाः पुनरेकांशेन ककाराणि ततः पृथक्कांशेन पुनः ककाराणि निरंभावि रोपमार्गं वतत्त्वेश
मानेदेष्वेव स्वदेवेष्टनयोः स्थूलेमन्त्रकाः पुनरंशेन ककाराणि तत्तन्नैशस्वयोगात् भेपुनरेकांशेन ककाराणि तत्कुर्यादिति स्वत
निर्माणप्रकार एवं स्वर्वीर्यत्वात्प्रमयोवा स्वतः स्वकौकायोस्तक स्वता भावे प्रासमपमचहस्तेपेम्लत्स्वनस्थे वा होमे ।
प्रान्संस्कारो वा कुस्तवयोरिवतस्मिन् समयेयंत्रयोरपि कार्यमिति ॥ अथ होमद्रव्यमानानि तत्र शालदोतिलके कर्षमा
त्रं तत्तेहोमेशाक्तिमात्रं पयःस्तनं दधिप्रसृति नोपदेशं कुर्यादिति वर्णदीक्षा अथ कलादीक्षा तत्र गुरुतो जानुपर्यंतं नि
वृत्तिबलि जान्वतो नाभिपर्यंतं प्रतिष्ठाकला नाभितः कंठपर्यंतं विद्याकला ललाटपर्यंतं शांभि ...... रेथांतं शांत्यती
तकला च शिष्यदेहे संचिंत्य निवृत्तिकला प्रतिष्ठाकलायां संहरापि प्रतिष्ठाकला विद्याकला .... कलायां ।
संहरामि शांतिकलां यां शांत्यतीतकलायां संहरामीति क्रमात्सादनेयपि वा पुनः परमात्मनः स ....
...... तितनो विद्यां ततः शांतिः ततो निवृत्तिं च सृष्टिक्रमेणाध्वदेहे तत्त्वस्थाने संयोजोज्ञोपदेशादिकं कुर्यादिति
.... सृष्टिं शाक्तसाभिवस्त्रमाणाभिवात्मप्रश्नासंहारसृष्टिमासक्रमे शिष्यमंत्रक्रमदीक्षां दद्यात् अतिक
लादीक्षा ...... तत्र गुरुः स्वदेहे सोऽशिवरूपं स्वगुरुः ध्यायन् मूलविद्याषडंगमंत्रान् मात्रकाश्च जपन् शिष्यस्य शिरसि
स्वदक्षिणपाणिपोपदिशेत् इति स्पर्शदीक्षा अथ वाग्दीक्षा अथ दृग्दीक्षा तत्र गुरुरूपमेव शिवरूपं शिवे विनिधाय तद्दृ
ष्टान् समस्तमंत्राध्यायन् तत्र मंत्रस्वयं शिष्याय मंत्रानुपदिशेत् इति वाग्दीक्षा अथ दृग्दीक्षा तत्र गुरुः स्वनेत्रे विमो

श्रि॰
वार्व॰
६२

62

सपरमात्मस्वरूपिणिं मंत्रदेवतां ध्यात्वा तत्र यमनविस्रो दिव्यवल्हपास्मितिरं ह्रां मंत्रोपदेशोक्तयादिति वगल्दी।
त्वाय पश्चाउक्तयेत् तदीत्वा मंत्रं यं विरक्तानां शिष्याणां तत्वविद्गुरुणा प्रचार्यमिति सीएणां तवं वांवहेत्वविद्दिमा
नामा सुषुवेवुदीत्वा तत्र गुरुः शिष्यस्य मूलाधारे चतुर्दलपंकजमध्यत्रिकोणमध्ये पद्योकरूपां कुंडलीनिं ध्यात्वा
ततश्चतुस्वयमध्यस्य वादिशोनानाम्र चतुष्टयेन तन्मध्यस्थिते कमलासने संहृमतत्रबलागतन्दुर्धंदंम्ररो स्वाधि।
ष्ठानाख्ये षट्पत्रकमलमध्यस्थिते विस्रो संयोज्य वेधयित्वा तन्मत्र स्त्रं हृन्मध्यास्थयादिलांतह्वविवहन्चविस्रो संयो।
ज्य हृदि नाभिमंडले दशादलकमलात्मके मणिपूरचक्रे विस्रं संयोज्य तन्मत्र दशाकलानमध्यस्थडादिफांतवर्ण
दशकसहितविस्तुतलं कजमध्यस्थो रुद्रे संयोज्य वेधयित्वा ते रुद्रमनाहताख्ये हृन्मध्ये कादिठांतद्वादशवर्णस्वद्वा
दशामूलसंयुक्ते संयोज्य तेः सार्द्धं तं रुद्रं तन्मध्यस्थितेश्वरे संयोज्य वेधयित्वा कंठदेशे षोडशस्वरयं षोडशदल।
कमले विशुद्धिचक्रे तन्नीश्वरे संयोज्य तेः स्वरैः सार्द्धमिश्कं तन्मध्यस्थे सदाशिवे संयोज्य वेधयित्वा ते सदाशिवं भ्रूमध्य
स्थद्विदलपंकजमात्राचक्रे मैत्रानाम्तम्र हृदयस्फुरत्तवर्णद्वयसहितदिशि वं तन्मध्यवर्तिविविंदौ संयोज्य वेधयित्वा
विंदुं नदं दृश्यिवा यांकलत्यां संयोज्य तां तस्तन्नादेवान्तदात्तेनादात सुषुम्नमार्गेतां विस्नुचक्रे विस्नुवक्रं गरुचक्रे वेह्र
नरोत्तरे संयोज्य वेधयित्वा जीवात्मना सह तां कुंडलीनीं परशिवे संयोज्य वेधयेत् एवं कृते शिष्यो गवीतघाखि
नसंसारपापो विमतः स्यः शतितले पततित्तो गुरुः ध्यांरुत्त विपरीतक्रमेण परशिवात्तं कुंडलीनीं सुसाधन ६२

यावत्तत्तमस्थितो हृदिकुम्भे गणेशशिष्यदेहे तत्र चक्रेतांवा देवतां संयोज्य हृत्पद्मे जीवं मूलाधारे कुण्डलीनीं संयोज्य पदे श्रीमादि
केन कुर्यात् मन्त्रस्य संज्ञातद्दिव्यबोधो भूतभविष्यद्वर्तमानज्ञः सदाशिवो भवति इति वद्धीता यावः कलौ वेदधीताक।
रोगहरणं तथायप ̄ ̄ मुखकुलेभः श्माङ्कुशावीयाः अस्मादिस्मापिलिखितेयमिति शिवपद्मपुराणे एतेषां भावेति श्रेष्ठम
ग्रहणमुच्यते ̄ ̄ ̄ ̄ ̄ ̄ दक्षिणामूर्तिसंहितायां ताडपत्रे मन्त्रं लिख्य स्थापयेच्च वर्त्यतः संस्थाप्य दक्षिणामूर्तिस्त्रपचा
रेणार्चयेत्ततः ̄ ̄ ̄ ̄ वेगामहृद्ववततः तालपत्रे समालोक्य परेद्दशोत्तरं शतं एवं गृहीतो मन्त्रः स्यात्कुरोरपि विशिष्यते
̄ ̄ ̄ ̄ ̄ ̄ ̄ कलौ युगे एवं गृहीतो मन्त्रः स्यात्सर्वसिद्धिप्रदायकः इति ग्रन्थेवं दीक्षितानां समन्त्रकिं गुरूकानां गुरुता।
शारदातिलकेपि ̄ ̄ पारस्य परमार्थानां शिष्याणां गुरुरूपिणामभिषेकाख्यं द्वितीयमभिषेकं कुर्यात् तत्रशारदातिलके।
पंडपे वेदिकोपरहिते ̄ ̄ ̄ ̄ ̄ तत्र तस्मिन् चक्रं निर्माय पञ्चवर्णैर्वरजोभिः कर्णिकदलकेसरकोणादिकमाष्ट
घितंचमध्ये रचयितो यत्पूर्णाभ्यर्भश्रान्त्रकविधिना संस्थाप्य समष्टदलेषु कोणेषु चतन्नस्वेषु समस्तावरणदेवताश्चा
स्थानेषु स्वरस्य हृदयं जलपूर्णान् कलशान् संस्थाप्य तत्र मध्यकुम्भे देवतामावाह्य शारदोक्तविधिना पीठोपचारैः सं
पूज्यासमेषु कलशेष्वन्येषामावरणदेवताः संपूज्य ह्रीतोक्तविधिना शिष्यः सनन्नमन्त्रे तन्त्रे वंशगवंसंचवाद्यघोषपुरःसरं।
श्रीसदाशिवभक्तैर्ब्राह्मणैः सहते सम्यगभिषिच्य ततः शिष्याणां प्राणवन्तश्रीगुरुः गणाध्यक्षदक्षिणादिकं दत्वा ब्राह्म
णान् भूरिदक्षिणादिभिस्तोषयदिति पूर्णाभिषेकविधिः संदराचार्यशिष्याणां श्रीनिवासनधीमता चंद्रिकायां स।

शि॰
वार्च॰
६६
63

ग्रीतायां प्रकाशे पंचमो गमत् ॥ इति श्रीमत्परमाचार्यचरणारविंदद्वंद्वांतेवासिना श्रीश्रीनिवासभट्टेन विरचितायां ॥
श्रीशिवार्चनचंद्रिकायां पंचमः प्रकाशः ॥ अथ निर्माल्यपूजाविधिः ॥ अनिर्माल्यं सनिर्माल्यं चेति अनिर्माल्या मानस।
पूजा अनिर्माल्या बाह्यपूजा यदुक्तं तन्त्रसारसंहितायां अनिर्माल्यं सनिर्माल्यमर्चनं द्विविधं मतं द्वितीये मनो भवेद्बा-
ह्ये गंधपुष्पैः स्तवादिभिः यदर्चनमनिर्माल्यं दिव्यभोगापवर्गदं नाम्नारण्याद्विसंभूतैर्या गङ्गैर्मनोरमैः भक्तियत्न
क्रियते सम्यक् निर्माल्यं तदर्चनं जातमात्राणि पुष्पाणि ग्राम्याणि भवन्ति सर्वतः पंचभिश्च महाभूतैर्धातुनाशिना
तथा प्राणिभिश्च द्विरेफाद्यैर्पीतैरेव न संशयः अतो निर्माल्यमित्युक्तमिति अत्र चादौ यतीनामधिकारः यदाह।
अन्यासः द्विविधः साक्षान्मनोवाग्गोचरस्तु पाशितं साक्षिनामानं प्रोक्तमिति यत्तु मनसा पूजनं योगीशैर्वा
रण्यसंभवैः शिवार्च्यं पुष्पहिंसायां न भवत्यनु हिंसकः इति शिवरहस्यवचनेन दर्जितेन्द्रिययति परं वल्कं तस्य
परिग्राह्यत्वान्मात्रेण होमदानादिभिर्विना: सर्वदुःखेपि शांतो भवेत्यनुक्तो भवति नाम श्रूयापरिव्राड्विरक्तश्च विरक्तश्च।
तथा गृही ऊं भैपाकेन मज्जेनाश्रु भौकमलाननतोप्राणप्रियो गृहस्थो यवनयो ययेयवक्रूरगैरवहं संसाराग्रनिवर्तते।
विध्यतिक्रमदोषतः प्रारूढपतितायैते भवपुष्पैः स्वभावान्नमितिक्रमसंभवचनादेव यतीनामसंयतेन्द्रियत्वदोषा
देव अतस्तेषां मानसपूजनमेव तद्धितमिति यदाह सर्वेषामेवाधिकारः यदुक्तं पद्मपुराणे स्मरणकीर्तनविस्मा
रणामानसपूजने सदाधिकारः सर्वेषां महापातकिनामपीति अत्र गृहस्थानामेवाधिकारः यदुक्तमागमेन। ६६

अन्येषामनुभवंतीत्यपि अन्येषां गृहस्थानां तु भयं यस्मात्तेनैवाधीनं च अन्नाद्यं तत्र यजनं वा प्रार्पणं स्वागतेनोक्ते केवल।
मयानस्यार्चनेन निषेधदर्शनात् यदाह स्वयमेव नरहीनानमोक्षणप्रोक्षेहवमंगले प्राप्नोति चंदवदनेदानहोमादि
भिर्विना गृहस्थाय दीक्षानां दीक्षया यजनं कुर्यात्तदपि पूजने विधिनैव कः कुर्यादेतद्ब्रह्महीनं तत्र स्वल्पवाक्विशेषो दानमपि।
कार्याचितमिति गुरुर्णापि च सर्वैस्यकोवाद्यादस्य तिनमिति अत्रात्रात प्रख्यापकालोसिद्धान्ते देवो मानालायशांत।
स्मादपविहार्यत्वात् स्वस्य चानुपायतः अल्पबुद्धित्वेनातरणावासपुष्पैर्भवेत्क्रियेति यत्तत्वसार संहितावचनं तत्रदंग।
भूतस्याभ्यंतरयजनं तस्यान्तमाचश्यकत्वे पहस्थानां प्रपादायतीति तस्मात् गृहस्थानां बाह्यपूजनवत्तिमात्र
पंचक यदुक्तं मर्त्यतत्प्रकाशे पूजा पंचविधा प्रोक्ता पंचरात्रादितंत्रके नाम्नाभिगमनं चोपादानेज्याध्याययोगकाः
तत्राभिगमनं नाम त्रिभिः परिकीर्तितमेते संमार्जनोपलेपादि संस्कारैर्देवमंदिरे उपादानं भवेद्देवपूजासाधनमेलनं
तत्रास्यापि भवेदिज्यागंधपुष्पादिभिः पुनः पीठपूजा च देवस्य सांगावरणपूजनं मंत्रार्थभावनापूर्वं जपो मंत्रस्य।
कीर्तनं तत्कालस्वाध्यायं सम्यक्स्वाध्यायो मंत्रविभिः स्मृता गुरुदेवात्मनामैक्यभावना योग उच्यते सालोक्यमपि सारूप्यं
सामीप्यं सार्ष्टिनायकं सायुज्यमपि पंचानां फलान्येषां विदुः क्रमात् इति तत्राद्याविज्यान्तिरूपणेन सर्वांसां रूपणास्या।
दिज्यत्प्रधानभूतेज्याति रूप्यते तत्र श्रीनारदपंचरात्रे विष्णाच सा तेषु पंचात स्वत्वानारायणां प्रभुः गुरुणा यद्दक्षिणा
गेनेवायपादस्य सेतुपि तिष्ठात्र सावेपश्चिमपामेकसिद्धोमध्यमो यो मो रात्रैः सहस्राविशोपतेसर्वितयसिधर्मार्थो

श्रि
वार्च.
६७

याम ऽज्ञाय पश्चिम ऽज्ञति भारतेन तैर्वास्तानोकेः दक्षिणांगे योयायनारायणं स्मरेति संबधः नारायणमिमपलक्षणं
स्वेष्टदेव नमस्कृत्वेमर्थाः मारसंग्रहे यतिश्रेष्ठोब्रमुहूर्ताय कृत्वावश्यकमादरात् तत्रिवासः परिसज्यवासमसीपरिधायव
स्राचमप्रशुद्धदेह सनदेवतामामंदिरे मार्जयित्वोपाभिध्याघ्यभक्तियुक्तः स्वशक्तितः उपविश्यप्रशुद्धोदेशे प्राङ्मुखः
स्वमोकेस्वासनोप्राणायामंस्वयंकृत्वामासंविधानतः मासंस्मरेच्छादिमासं निर्मील्यगयकृत्वाध्यदयास्तुध्यानंतली
तथा सर्वेपात्रेनिवेद्याध्यदद्याद्देवतधावने सुवेमसलालनेदत्वाद्यपादावमनीयके करास्यशोक्नानाद्यद्याद्या।
64 सामलेशुभ दक्षिणामूर्तिः शांतकृस्यायदेवोशिसेस्मरेमघमुमले कर्पूराभंस्मरेत्तत्र श्रीगुरुनिजरूपिणं सुमर्मचेल।
द्रूम्यामंडितेशांतिभूषिते भैरवीतंत्रे श्रोमांबुजकर्णिकामध्यसंस्थसिंहासनेसंस्थित दिव्यमूर्तिंध्यायेद्धृद्हं वेदशिला
शकाशुंविस्सलकाभीतिवरेद्धधाने श्वेतांवरंश्वेतविलेपपुष्पस्रक्काविभूषंमुदितंद्विनेत्रं वामांकपीठस्थितरक्तशा
क्तिमंदस्मितंसान्द्रकृपानिधानं रक्ताणामाभरणानांबराढ्यांस्मरानानांपीनकुचेवशिरोधांके वामेनिषण्णांपतिरक्तको।
तिवापीनलीलांकमलंकरेण नधायेद्धधानामपरेणनाथ संश्लिष्यमाढ्दिभुजंद्विनेत्रां पद्मशिरस्सिगुरुपादांबुजं
हेतिजमूर्द्धनिसंस्मरेदिति मारसंग्रहेतत् मारसंग्रहेतत् श्रवेपद्रुंधपुष्पाद्यैर्वहिष्टैर्मानसैस्तत्वा नामभिस्तस्मसंके
सुसंसिद्धगुरुकीर्तितैः तदत्तानेगुरुध्यानमोन्न समर्थवेन स्वकीयस्वकृतिभिः श्रीनवाचार्यसर्वसिद्धये स्तुनिस्तु।
सर्वोवदसते शांत सायाणिमिरिककालेगुरुध्यानमाः शणेवागमरीद्याकालेपथ्याद्रूंपसवसात्रयदकर्माणि द ६७

भूतेनभावेनधारयन्नाह्निकमाचरेत् इतिवैहायसपञ्चरात्रे तथैवरात्रिशेषेतुकालेसूर्योदयाद्वपिअरुणोदयपावधी
मध्ये तस्यैवस्नानकालत्वात् कर्तव्यंस्नानपश्चात्तेनिममाराधकेनवैकापिलपञ्चरात्रे विभज्यपञ्चधारात्रिंशेषेदेवा
र्चनादिकं जपहोमंतथाध्यानेनित्यंकुर्वीतसाधकः सात्वतपञ्चरात्रे इतिस्नानात्प्रदिश्चीयेधरायेद्विष्णुंचदेवता गुरुर्देव
तयोरेकंभावयेत्तुनित्यंकृत्वाः इत्यर्थंमार्घनाह्निकमालासंगमार्घयेतत्तु इत्येवंस्मृतेष्वत्तसंस्थासात्रसारतः
विभ्यसपादमुल्लायकुर्यादावसकौक्रिया श्रात्तामार्घनःपलेकाःप्रयोगेलिख्यते तथाह इत्यसुक्ताथनवशात्तोदृक्षि
कःप्रेणवभावयेत् नारदपञ्चरात्रे पदपदेस्यरेवसंहरेयायाद्विजालयात् कलौयात्मलहृतितवासमाकेशवेस्नवा।
त्विदिशाषनवीतेत तत्तोयायात्जलाशये शौचंकृत्वायथाशास्त्रंविधिनाचमनेततः दन्तकाष्ठं ततोभक्ष्यस्नायात
स्तुनारदहृद्विजोसितारसंबोधधनं श्रालयात्हृवेदस्मृतिदिषहृयमतीम्य नैकमामिश्रुनित्येपमतीसाभ्यधिकेभु।
वेइतिविस्नुवचनात् शौचविधिमाह नारदपञ्चरात्रे नित्यालिंगेमृद्दोदियापकैकांतरमृत्तिकाः पंचवामकरेदेया
स्तिस्रःपाणिपोविशुद्धये मूत्रोत्सर्गेविशुद्धिःस्यात्तत्वीर्षस्याणनेतरोपेवायतनेमृत्तिकाःस्तुरैकैकांनरवृत्तिकाः।।
दशवामकरेदेयाःसमनूभयहस्तयोः पादयोस्तिभिःशुद्धिंर्जयाशुद्दिस्तुपंचाभि नियोजयेततोविमकायावैशुप
ममृत्तिकाः स्वदेहेस्वदहोषपूर्वालयाःकर्मशुद्धये भक्तानांतत्रियाणांचवर्णाश्ववेनिरूपिते शन्हकमृत्तिकावैयेत।
सादेकमलवनोदनं शाशङ्क्षीमवसंतेत्तुनिमकार्यक्रियापरैः एतस्मादपिचैकैकाम्मृत्तिकांपरिलेपयेत हेमतेशि।

शि शिरैवैवश्रोत्रियः समयःस्थितः यस्यैषोऽञ्चग्रकर्तव्यदेशकालानुसारतः गंधलेपमयास्मैच मनःशुद्धाविशुद्धति
इति दंतकाष्ठमंत्रमाह। दक्षिणामूर्तिरूपमेनेकोमदेवायसर्वातेजनचालिवेत् प्रियःयेति इदंतोयंमनुदांतविशुद्ध
नार्द॰ ये तथा वक्त्रेणमूलानुनिर्मितंप्रालयेत् सिद्धिहेतवेतस्मय स्नानं तथाऽपि निधा श्रौदकमंत्रध्यानभेदात् तत्रोदकेस्ना
६५ ने नारदपंचरात्रे सर्वाधिकारसिद्ध्यर्थं स्नानंवसामिपूर्वतः येतमकेऽभिषिक्तःस्यात् यागहोमादिकंतोबेत् शौचगत्वा
भिन्नमेनशुद्धिस्नानातम्प्रतिके शरीरवाहेनसंविंमयायाजमसन्निकेतने नद्यादौजलकूलतत्तालये दस्तवावारिणा
65 म्रदेकातांह्निधातयपकभागेणगततः निधायपोषपर्यदर्भाग्रतिलांस्तथाऽभिमंत्रितान् लौकिकेनैवमात्मनपेतमभागेन
केनयलतः मलस्नानंतुराकृत्वाविधिस्नानं समाचरेत् अभिमंत्रितान् अत्रेणविविधिस्नानं वैदिकंस्नानं वसिष्ठसं
हितायां कृत्वादौ वैदिकं ततःस्नानं ततः सात्विकमाचरेत् विष्णुस्नानोपाङ्गतिक्षणानायामः पुरस्सरं श्रीसूर्यमंडलात्तीर्थं
माकृष्यांकुशमुद्रया वमिमनेनवा साध्यकवचेनावगुंठयेत् संरक्षास्त्रमूलेनमंत्रमेनमुदं संख्यया श्रान्तरस्तांततः अर्घ्यं
ह्वादिद्वेपेणवास्ततः निमज्यतत्रश्रीदेवंध्यायेत्लक्ष्मामनुंजपेत् उन्मज्यकुंभमुद्रयाचधारासिंचेत्स्वमूर्द्ध्नि इति तीर्थवाहनं।
मेवास्त्रमयागेवस्नाने यत्तीर्थेऽपिफलाविशयार्थंकार्यं सावाहनेस्नानेविधायएवक्रियेशाणोपनेनविधिनास्नाया
यवक्रजलेवद्विजः सतीर्थफलमाप्नोतितीर्थेदशगुणंफलमितियुक्तं सिंचेतसमधातिधावा समकृत्वाभिषिंच्याथमनुना
मेवितैर्जलैरितिकपिलवचनात् त्रिधाभिषिंच्यमूलेनेति सारसंग्रहेवचनात् तथा ततःसंलेपनोदेवानमनुष्यांस्तर्पयेत्। ८२

त्रितत्त्व स्नानेविशेषमाह त्रिपुरार्णवे विधायवैदिकं स्नानं ततः तांत्रिकमाचरेत् सदमंत्रेणचादायतेनतामपि मं
मत्र शिखामंत्रेण संशोध्य ध्यायेद्येन मूलमंत्रतः मूर्द्धादिपादपर्यंतं विलिप्य च लघावत्तः संमुखीकरणी मुद्रावधान्
णैनिरुध्यच निमज्जनं स्रोतस्याप नाभिमात्रेजलेस्थितः प्राणायामत्रयंकृत्वा मूलमंत्रेण मंत्रवित् विमलस्वषडंगा।
निकृत्वायेनतीर्थप्रकल्पनाः ततः संप्रार्थयेत्तीर्थः सूर्यान्मंडलततः स्तंभमंत्रेण मंत्रतोभिलाषांकुशमुद्रयातीर्थंवा।
हनमंत्रेणतीर्थमावाहयेत् प्रिये मूलमंत्रेण संयोज्यकल्पितेतीर्थमंडले तीर्थशक्तिं चततोवसमावाह्यार्कमंडला
त् ध्यात्वातन्मनुनाम्भसुगंगामंत्रेणमंत्रयेत् समं कृत्वाविवेचयिष्यतुमंत्रदर्थंप्रिये जलसंस्थामपद्वीर्वसमस्तिः
नमविंदुके सर्वानंदमयेतीर्थशक्तिं चेहिपुरोहितःजले हाकारस्तुया एकविंशांतरःशोकस्तीर्थशक्ति ओमंद्रकारस्ते
नद्रूपततः षड्दीर्घस्वरभिन्नतेनक्लांक्लींक्लूंक्लैंक्लौंक्लः इतिविंदुःस्वाहाकार नया एकविंशांतरःशोकस्तीर्थशत्रुः।
प्रिये ताभ्यनोभागवतिचपादेते ततोविंको ग्रांतोलिकेमद्दिमालिस्मेहिमावस्तया स्पृशेषतीर्थालवालेमायाश्री
बीजयोरवः शिवजटारूढेचगंगेगंगंगांविकेहितः गंगाविधिपमात्वोमाविपंचाशक्षिरदैः तारपूर्णाचमायांह्रींह्रि।
रस्वाहा मूलमनुम्मरेत् तथा भुवनेशमलोमामजीक्रमस्तथाएवता कवचे नीचगुह्यायमंत्रतांत्रेणमंत्रवित् मूले
नदेवतांतत्रमागंमस्वरूणांप्रिये समवाह्यजलध्यात्वातस्माद्धृदयनिर्गतं ध्यात्वातीर्थस्मरन्मूलेमंत्रस्थयाजलेत्रिश
तन्मममूलमंत्रेणसिंचेत्कुंभमुद्रयाकेमूर्द्धि आचम्यविधिनायथानमूलमंत्रेणतर्पयेत् विधादेवीसमस्तीर्थेन

शि
वार्च
९९

66

लीढेनेत्युभौ चरे परिधायाथ तिलकं कृत्वा संध्यां समाचरेत् तीर्थश्राद्धं कृत्वा शंखयोगेऽवसाने अथैवं वारुणं स्नानमाश्रमा
णां मंत्रस्नानविधिमाह नारदपंचरात्रे अथ सामंत्रमुख्येस्थाणेतो यो भावेन त्वपकार्यं तु रीकालेन तु ध्येनत्वं गमने दिशसि
द्ध्यर्थं गुरुकार्येषु चेतचित्तः ग्रामापमपविशेषे त्रिशाभागे तथा गुरुः श्मशाने पादावावस्पर्शो ह्वेन त्ववारिणा स्थाने
द्द्यादिशः पारवत् संशोधायविशोषतः अथ हस्ततले मस्य कमा मां सालनमैवे मूलमंत्राभिषिक्तः कुर्यात्सर्वमंत्र
गणेनैव केवलाद्दकस्नानात्संस्कारपरिवर्जितान् प्रभासादिषु तीर्थेषु यत्फलं स्नानकस्य तु तेषु दशगुणं तस्मा
त्मंत्रस्नानमुत्तमं नारद ध्यानस्नानमथो वक्ष्ये द्वाभ्यामपि पवित्रयेत् खे स्थितं पुंडरीकाक्षं मंत्रमूर्तिं प्रभुं स्मरेत् तत्पादोद
कजां धारां निपतंतीं स्वमूर्द्धनि चिंतयेत् ब्रह्मरंध्रेण विषतीं स्वकं तनुं तया संक्षालयेत् सर्वं अंतर्देहगतं मलं तत्क्षणा
द्विरजो मंत्री जायते स्फटिकोपमः इदं स्नानवरं मान्यं स्नानाद्दशगुणं स्मृतं तस्मात्सोऽदेकतमं कार्यं स्नानं श्रद्धापरेण तु
स्नानमूलाः क्रियाः सर्वा यतः संध्यास्नानाद्य तस्मात्स्नानं प्रकुर्यात् यद्येष्टा कृत्य यथात्मनः शैवागमेऽपि मनसा मूलमंत्रेण
प्राणायामः पुरः सरं कुर्वीत यमानसं स्नानं सर्वेन विहितं त्वत इति पुंडरीकाक्षं मिश्रं पलक्षणानेन स्वेष्टदेवतां स्मरेदिति सर्वः
मेव स्नात्वा शिवव्यतिरिक्तेषु देवेषु शिवे तु मंत्रोत्तरमाह ततः पिष्ट्वा तां के मंत्रैः कृत्वा तीर्थं कितान्समं के मार्जनं संहितामंत्रैः स्ना
नोयेन समाचरेत् इति शैवागमात् संहितां पुराणमथापीत्येषां मंत्राणां पंचब्रह्माणि यानि च ये मंत्राः शिवगायत्र्याः रुद्रं चेति
यथाक्रमं सर्वपापहराणि मंत्रा विधयः शिवसंहिते थो मनसा पीतः अथ भूमौ माययोमयामीने च कीर्तयेत् मणावयतरु ९९

दोयंयोमयापीयकीर्तितं इति नारदपंचरात्रे स्थितंतपविभायायवलखग्रंमलेदृदं नदागवादयः शाक्तायोगपदकं संपु
तोस्यैव कवासमस्यस्याद्वितिमंकरोचन् न कुर्यात्केशभूलेनैव सिद्ध ऊर्ध्वपुंड्रं दायेपुंड्रं वाकृत्वा संध्या सम्भावेत् तद्या
मलेविभूयाहारकष्ठीपुंड्रं तिलकं कवर्णभेदतः नारदपंचरात्रे ब्राह्मणस्योर्ध्वपुंड्रं स्यात्त्रियस्य त्रिपुंड्रकं वैश्य पुंड्र
मर्द्धवं द्विशाह्मणा वर्तुलाकृति कूर्मपुराणे यस्तु नारायणो देवं समन्नपरमं पदं धारयेत्सर्वदा मूले ललाटे गंधवा
रिभिः यत्र स्थाने विपुराण वस्त्र विस्त्रु शिवात्मकं धृतेतच्छल धारणाद्ववश्वेनसंशयः त्रिपुंड्रं तु शैव शाक्तानां वि
नाम स्व त्रिपुंड्रेण विना रुद्राक्षमालिकां पूजितोपि महादेवो न स्यात्कफलदो भवेत् मामपस्येव यदूर्ध्वस्य तत्तेभ्यास
येनैव यतनं भक्तानां सर्वपापानां भस्मेति कीर्तिता यत्कार्यं महस्त्राणि कृत्वा यः स्नाति भस्मना तत्सर्वं दहते भस्म
यथाग्निः स्तेनसावनमिति लिंगपुराणे वचनात् भस्मत्रिपुंड्रमारणाविधिस्तु वायवीयसंहितायां शिवाग्नेर्भस्म
गृह्य मंत्रितं गोमयं वा वैदिकं पुण्यं वापि पंकं श्रुचि स्नगंधिव कपिलायाः शकृत्कुत्संगृहीतं गगने तु तत् न क्षितौ।
नापि कठिनं न दुर्गंधि न चोषितं उपर्यधः परित्यज्य गृह्णीयात्पतितं यदि पिंडीकृत्य शिवाग्नौ तत्क्षिपेन्मूलमंत्रतः।
अपक्वमतिपक्वं च संत्यज्य भसितं सितं ग्राह्यं वा भस्म चालोड्य भस्माधारे विनिक्षिपेत् भस्मसंग्रहणं कुर्याद्देवं त्वास
नेस्मृति ऊर्ध्वासने कृते पस्माद्समस्मा मज्जायते गोमयग्रहणादेव विशेषमाह तत्रैव यद्वा यथा माममस्पृष्टं संस्थानाति
ग्गोमयं पात्रेण पात्रे संशोध्य गंधतो रोगाविनिर्दहेत् पुरुषोक्तस्य मुद्रया दुर्मानेन विशेषभयेत इत्यंतु संस्कृता।

शि
वार्च.
८०
67

भस्माग्निरित्यादिमंत्रितः तस्मात्त्र्यम्बकेति यत्तु यामं त्र्यायुषं संख्यायामगणावापि पञ्च तथा हृदयेनैर्नामभिः शाके पंचवर्णायत्ता।
रायैर्मालामेद्दरमस्तु च त्रिपुण्ड्रधारणे सेऽर्थान मूर्द्धि पंचवादेव गणा वा त्रिपुण्ड्रधारणे मंत्रैर्मातापितरवापरः नामभिः।
मयोक्तान्तादिभिः अस्य प्राक्तत्वं महत्वयवाचीनाम पंचकत्वात् अत्र त्रिपुण्ड्रधारणे गुलिनिषयोज्जालोपत्तिषट्कस्तरणे
त्रिपुण्ड्रकारयेत तस्माद्भस्म विष्णुशिवात्मकः मध्यांगुलिभिरादाय तिसृभिर्मूलमंत्रितः अनामामध्यमांगुष्ठैरथवास्यात् त्रिपु
ण्ड्रकं तिलकं प्रकारांतरं तत्र संत्यज्य संस्कृतं भस्म अग्निरित्यादिवाहना नाभौ स्कंधे गले तुन्नाहृद्दोर्दक्षिणे वाहुके वादिमो
कवाहुमध्ये च शपीठे च मणिके च वके वामदेवो महावाहो वाहुमध्ये प्रभंजनः मणिवंधे च वसवः पृष्टदेशो हरस्ततः शंभुः
ककुदि शं शोकः पश्मात्माशिरः स्मृतः अमेनकावीयवीयसंहितायां अवसंस्तकसीमे मीतित्रिपुण्ड्रं भस्मनालिख्य दिति।
एतत्पूर्वादि विज्ञ पकसंज्ञेतं अत्र भस्माधारणे विशेषा अश्वयोगे वस्यते शाकेनांतु वामके पवर्तते प्रवृत्ते शास्त्री।
विद्यापजनमाकरयेत् त्रिपुण्ड्रकविधारिवेति एतत्त्रिपुण्ड्रधारणं वेदनादिसंज्ञं पटक्षेणरमेत् त्रिपुण्ड्रद्दक्रालनं दनवद
तेन ज्ञनविधायाति तेमंगलमिति भगवतो ध्याने श्री दवाघोकत्वात अथ संध्या तत्र महाकपिलपंचरात्रे उपविश्य पश्चिमो
देशे प्राणायामत्रयं क्रमात् मूलमंत्रेण कृत्वा वै देहे ऽर्वीतमार्गेन शैवागमे प्राणायामत्रयं कृत्वा मंत्रेमंत्रवित् संगाति
विन्यसेद्देहे करमासप्रवःसर अस्तीकृतमप्रातो जलं वेधेतु मुद्रया अभिमंत्र्य च मूलेन समवारं च साधकः अकारादिक्ष
कारान्तमातृकावर्णैः संविन्दुभिः प्रमार्जयेतत्वे मूर्द्धि हृदि मूलेन च त्रिधा देवं ध्यात्वाथ मन्त्रविज्ञानुमण्डलसंस्थितं अदाय ८

तोयमादायमबीजैर्मंत्रामृतात्मकैस्तथा धेलिंगं योर्हृभिस्तिचतान्मुक्तानि त्रिधाविलोमसप्रक्षाल्यस्ततो मूलमंत्रेणाभिः पवित्र
तत् वामहस्ते निधायाथ गालितेनंलविंदुभिः प्रतस्तीर्थाय संप्रोक्ष्य मूलमंत्रेण मूर्धनि नासाग्रात्शिखां शिखादन्ततेजोरूपे
णैतेन तन् प्रविश्याऽन्तर्गतेन सर्वं मलं संशोध्य निर्गतः दक्षनासापुटेनैतत्सन्नादि दिशाग्रहस्तेन गो वामभागे वज्रशिलां ध्यात्वा ते
णावतन्निपेत् त्रिधा जलं स्वाध्यायगायत्री मष्टाविंशतिवारकं समभिमन्त्र्य मूलंमंत्रेण व शतमष्टोत्तरं ततः समर्प्य तज्जपं मंत्री देव
मुद्रामयं मंडलात् निधाय स्वीयहृदये ततस्तर्पणमाचरेदिति मूलेनार्घ्यं दानेन तु गायत्र्या रहितं मंत्रे पवित्रे च तथा प्रोवा
गम संध्यालोपेन कर्तव्यः शंभोरात्रेश्च येवदि दीक्षिता संध्याहीनो न दीक्षाफलमश्नुते संध्याहीनो न संध्यायां तु
र्वा संध्याक्रियामध्ये विधायेनां संध्यायां क्रियां कुर्यादतेद्दितः प्रत्रमायश्चित्तमपि कर्तव्यं यतुक्तं नवरात्रे स्नानसं
ध्यार्चनालोपेन पोद्दिशाशिवेशान तथा ध्यात्वा देवमेजर्वे सम्प्रवक्ष्ये पितार्थ मूलतः अष्टोत्तरशतान्महमातर्पेत्
मूलपंचतः तदर्धेनं दशाधावाथ तर्पयेत् ततश्च सांगावरणादेवतास्तर्पयेत्क्रमात् एकैकांजलिना सम्यग् नाम्नैव मा
येणमंत्रवित् पुनः संपूज्य देवेशं सांगावरणकं ततः समुद्रास्य हृदि स्वीये स्वात्मानं तन्मयं स्मरेदिति नारदपंचरा
त्रे ततश्चोदक संस्पर्शं भोङ्ग्याद्दाक्षपाणिना एकांते निर्जने थापात्मनो तद्दोषवर्जितं इत्थं ध्यस्यं स्मरेद् हिस्त्रप्रवुद्धाते
द्विपदं द्विगतं रेतं वीतं तमो नीसंरोपितो चतः महाकपिलपंचरात्रे मूलमंत्रं जपताये क्षाव स्यामेति वेग्रहाम्
श्रापहस्तौ च पादौ च प्रक्षाल्या चम्य यत्नतः योगमंडपमासाय विशेत्कृत्वा प्रदक्षिणं इमपंतेन प्राप्तं तः प्रविते सा

शि.
वार्च.
९८

मः स्वसंताने देवपूजने पूजां वेपा बहिः स्थिमाचनर्हस्तानं देधिपा शुद्धे चैव द्वेशास्य प्राणान्मामनसा गुरुं प्रणमेदिष्ट।
देवं स्वदिक्पालानपि चेतसा यत्सर्वं मर्जितं पापं तद्दिनेमद्दिनेपि च प्रायश्चित्तैर्नोपनुदेन्द तापापं स्मरेत् द्विगतसा।
पस्तापनोदार्थं मंत्रद्वयमुदीरयेत मंत्रद्वयं न प्रयोगे वक्ष्यते तथा पक्कृते भयमत पापोत्सादनकर्मणि पत्साद्दठनं
पापं तद्वा वतिष्टते ग्रतीते पूजने स्यानं स्वप्रयामि पुनस्पनतत् यस्माद्दस्तनं वपापं तमाशाशुपराकृति पूजने मत्कपाप
सकाममिष्टं दाणांकुवेत पसाल्पपादो वहस्ता वाम्भयत्नतः दयादर्थं दिने शायतनयकारउहृह्यात्ते गोमयेनोपलिप्त
यो भूमौ कृत्वा च मंडले सिंदूरेण ततपश्चाद्यविपुष्पनिजामतो माङ्मुखः प्रणमेद्दिष्टदेवतां भक्तिनम्रः प्राणायाम
मपे कृत्वा सूर्यमंत्रेण मंत्रवित् विम्पस्व तदव्याहो ध्यात्वा सूर्यमनन्यधीः तत्कस्मोक्तविधानेन पूजयेदुपचारके स्वतो
मंडले कृत्वा जलेचैव नवचरमके विधाय तत्र साधारं मजलेनाम्रपात्रके गंधपुष्पाक्षतान्संभीरुद्धीसर्षपसंयुतान्।
सलिलान्यरक्तपुष्पाणि यवांश्चापि प्रविनिक्षिपेत् सूर्यमंत्रेण तत्पात्रं स्पृशेत्तरणिराशते प्रभिमंत्र्य वमात्रेस मुत्थाय
करद्वयातमूर्धातं सूर्यमंत्रेण दद्यात्तदर्घं विवस्वतः जपेत्ततो यथाशक्ति सूर्यमंत्रमनन्यधी तदर्थं वक्ष्यते सूर्यध्या
पते शिकमत्तमः स्तुत्वा प्रणम्य विसर्जेन्मंडले दिवाकरे सूर्यमंत्रेषु तत्तत्तमत्यकरणं वक्ष्यते ततः उत्क्वायथाविधि च
द्वारपूजां समाचरेत् द्वारमार्गेषु नाशोत्तविपुमूर्धं समाचरेत् तद्दक्षिणे महालक्ष्मी वामे चैव सरस्वती द्वारश्रियं च
तन्मध्ये शाखयोर्दक्षिणे मयो गणाधिपं तद्वामपाले क्षीनस्त्रावधिनिधी क्रमात् मायाशक्तिं च विक्कतिं गणाच समुनातया ९८

68

यथातारेव विधानारे मूर्धादिक्रमतोयजेत् अथ पूर्वे देहलीमिष्ट्वा द्वारपाले समर्चयेत् पश्चिमद्वारमारभ्य द्वारपालीश्च मीक्रमा
त् नंदी चैव महाकालो गणेशो वृषभस्तथा ततो भृंगिरिटिस्कंधावुमा चैंडेश्वरो ततः एते चाष्टौ महेशस्य द्वारपालाः प्रकी।
र्तिताः नंदः सुनंदः प्रागेव प्रचंडश्च बलस्तंतकौ प्रबलो भद्रनीमाच सुभद्रश्चाष्टमस्ततः क्रमाद्दमास्तमभ्यर्च्येवैस्तव
पे द्वारपालकाः वक्रतुंडैकदंष्ट्रौ च महोदरगजाननौ लंबोदरश्च विकटो विघ्नराजस्ततः परः धूम्रवर्णश्च संप्रोक्ता
विघ्नेशद्वारपालकाः ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी तथा वाराही च तथैन्द्राणी चामुंडा च श्रियासह एता देव्याः
क्रमादष्टौ शाक्तेय द्वारपालिका एता एव सौरद्वारपालिका ज्ञेया सौरे शाक्ते प्रमहेशो विज्ञायते सौदृश्यसीमा सदति
तितिथ्याम देवं तत्र च वचनात् अर्कमाश्विपिशिं विश्वेशिकाया वश्विरिति सारसंग्रहे च वचनात् अथ द्वारदेवतानां ध्याने
तत्वासाराध्यवर्णेः श्रीललितार्चनचंद्रिकायां नानातंत्रेभ्यः संगृहीत यथा पाशांकुशफलाभीजपाणिपा
लनंदिलं वीरविघ्नेश्वरं वंदे गजवक्त्रं त्रिलोचनं यद्गृहयवराभीतिमाश्वस्याणिं च तद्दृश्या निर्दग्धहेममयो रांगीमहाल
क्ष्मी त्रिलोचना प्रत्तत्त्वकुष्मलका भीतीदंधानोवाहुभिर्वंदे त्रिलोचना स्मरादेवी सर्वेश्वर्की सरस्वती नमस्कारांतस्व।
रामामाद्यिरत्नविभूषिता द्वारश्रीरुद्रं च घल्यावराभयाकराशश्रुजास्तितोगजाः स्मः पशुदंत पाशेत्रिशूलकं भुजौ
श्चतुर्भिर्बिभ्राणो वृषकोपरिसंस्थितः कपालशूले बिभ्राणं कृपाकल्पकुलविग्रह नीलाम्बरसमर्च्यांमिलेवेशं दत
विद्धिं वर्ककामाणिक्यसंकाशो किंचित्स्मितमुखाद्भुतो श्रमोमालिंगनपरो शंखपद्मजधारिणो विपलदलवृषा।

शि
वार्च.
८४

69

ध्यांपद्मभ्यांमूर्त्तितांस्थितो एवंत्वासमसमासीनोविघ्नसंकलकलसकोनहिलेकेवुनिधिविवधारोवनस्तनो वामनः
यैकजनिधिपः मामहितेस्वे सिंहराभेभुजास्थितैरक्तपयोमलाचितो निस्सवेहयवर्णाभ्योपद्याभ्यांमूर्त्तितांस्थितो
पद्मायनसमासीनोविघ्नसंकलकलसैको वहितंपंकजनिधिनिचीवस्तयतोमतो वरांकुशपाशायमीलिग्रहोक
वैरंधानाभवभावमूले यनायनैाघभेदेहवोतिमायाविनैवामानिघोस्मरामि पाशांकुशवराभीतीदंधानाम
हस्ताग्रभो त्रिनेत्रोचित्रकसंवेदेगौरीयकोवरोनलो वराभयकरोसोम्यासोमकोटिसमप्रभो भजेगणमहादेवीप
रीदेवतयोगिणी वामपादावेसमूलोप रोदेवतयोगिणी वराभयकशंवेदकालीहिकालविग्रहा भक्तांवद्धगतो
वेदेशोत्वावकगरांवुजे विश्वाएणाकरस्तरूपे धातारंकसविग्रहे रक्तांरत्नावविद्रसेवराभयकमंडलं धारस्ताहूपः
धातारंवेमसानमल्विते सिंहारूढेशपामवर्णोव्रहूविरकथाविणी अथस्योदेहलीवदेपश्चिमासोलवद्विलीमितित
नः स्वाहंस्वगृहे पश्चिमद्वारमाश्रायतालविनपस्वकः हारमुद्राणावालोणामेचितान्तर्पेपालतान पुष्पगुंकांत्व
विकिरेन्मंत्रुपाभ्यांतरेवुधः नाराचमुद्रयापासम्यगस्त्वपेत्रणादेशिकः तर्णीयागोसिद्धार्थांस्तन्तपुष्पाणिनाराचा॥
स्त्रधियावुधः अस्त्रमेत्रसमुद्भायामेरयानिविनतमेन् नाराचपाणिते अथकामेवभूतानानीतेतन्मेवहृदयतुकः
वहिनात्तनसिद्धार्थपुष्पाणिविकिरेमनः अस्त्रमेचेणमंत्रतोयंरूपाभ्येतरेवुधः मेवहृदयंप्रयोगेवसते शस्त्रेण॥ ८४
त्रोयसमेत्रोगमृतेननलफट्कारमात्रेण यडकेगुवनीश्वरीपार्श्वजाते हकारेकौचविसर्गचमावस्त्रायफट्का

रक्तदेवत्ये उक्तं तत्रैव सपत्पमत्वलोपृष्ठप्राणिकं वेतिदिति तूर्णपदतो लिंगिकतेन्त्र विद्यानां वर्ण्येद्यात्त्ववातनन सोम
शंभुः मंत्रपार्थं तत्रैव विद्यानामपादत्रयः सर्वेश्वविष्णविद्याश्रितिधातत्त्वायोत्तमतत्वस्मरेत् यामले पार्वत्यैकारिणीभूता
भूमौ येवातविलग्नः दिविलोकेषु तायेवृतेन शंपतशिवातया इत्येते तत्त्वसमुच्चार्य पार्श्विवातादिभिस्त्रिभिः विद्यातत्
त्वादेवेतितत्त्वाणि मागे पार्श्विवातेश्रिभिर्भोमीनाहेत्यानेनतरितगात् विद्यातत्त्वायधेहिंसानस्नातीह्णवलोकनात् पा
र्श्विवातेवांमणदत्तवामपार्श्वित्रिभिर्वाते भूमिष्टानितिसायशेभ्रवचनात् सारसंग्रहे विद्यातत्त्वार्पविधिववहारमाख्य
यवासता पंचगव्यांवितोयाभ्यांमोतयेत्स्रुपातरं श्रीकल्पार्णवे संमार्जनोपलेपाद्यैर्दर्पणोदरवत्कृते विमले दीपदीपा
दिभ्यस्वामादिशोभिते पंचवर्णैरजश्विनेयानशुद्धिविधेयमता सारसंग्रहे नैऋत्यामर्धयेदाल्लप्रकल्पेवेदनादिभिः प्र
क्षाल्नेदीपनार्थं वत्तेयपालाजयानत्तः सविशेषासनीमंत्रोतित्रेयपालशार्धनमंत्रः प्रयोगेवसते उत्तरमंत्रे श्रः फडितिव
मंत्रेणास्त्रावरीततो विघ्नोत्संकुर्णदासनस्यानेवत्तुभिर्वीक्षणादिभिः संस्कारेत्तवसेत्स्रमावेयतः पीठदेवता आधा
रशक्तिमारभ्यस्वासनेतत्रविन्यसेत् आपस्तंवसूत्रासनमथान्मोपवेलाजिनकुशोत्तरे तत्रोपरिश्यविधितत्वादेहिसंगुरू
मुदायोगिनीतंत्रे इत्यीमंत्रणामनेसंनिविष इतिमंत्रप्रयोगवसते भैरवीतंत्रे मेरुपृष्ठऋषिः श्लोकः सुतलंकेदः इति त
श्यिवीदेवताशेका विनियोगोनिजासने निजासनेश्रात्माससे सारसंग्रहे आसनस्यवत्कोणगणेशाव सत्तनीदुर्गा
देजयतिवाणवसाहित्र समर्थयेत् गौतमीतंत्रे याद्ववोदद्ववोवापिस्वस्तिकासनेमास्थित् उत्तरमंत्रे इत्यत्रवः याद्

पि
वार्च.
७.
70

मुखो वा भूत्वा भयतन्मानसः स्वस्तिकासनमासीनः पद्मासनमथापि वा सारसंग्रहे स्वस्तिकादिक्रमेणैव कृतकायो वि-
शुद्धधः स्थापयेद्दक्षिणे भागे पूजाद्रव्याणि वात्मनः सव्ये वासीत तान्युक्ते पूर्णकुम्भं च स्नतोभने प्रक्षालननामकरयोः पात्रं शुद्धे
निवेशयेत् कृतालिङ्गितान् दीपान् स्थापयेत् सवितः शुभान् दर्पणं चामरं छत्रं तालवृन्तं च पादुके यथायथं तत् संस्थाप्य सं-
कृत्यानानि चात्मवान् ॐ नमः तेन पुष्पं नैवेद्यं गन्धादि हृं हूं फडिति मन्त्रकैः नाराचमुद्रयाद्दृष्ट्या समयाच विलोकयेत् पादे
स्नातानवतानि तेषां सम्यक् पुष्पादि हृदयेण पुष्पस्पर्शनेनापि पद्मायां जिते चैव वा सततमात्मदोषीयोति कृत्यादात्मवे-
प्रदः तत्सर्वं नाशमायाति नैवेद्यादवलोकनात् ततो रक्षेति मन्त्रेण शिखां दीपस्य संस्पृशेत् प्रत्ताततूपेनत्सं वेदो च स्पर्शा-
द्धिन स्पृशेति नारसिंहेन मन्त्रेण देवीं तीर्थेन संस्पृशेत् पानीयं च दमयस्य वीसं गुलेच पादकः वामेन पाणिना धृत्वा वाम-
पार्श्वस्थितं तदा पात्रमाधाय मन्त्रेण योगे चाभिमन्त्रितानततो भवेत् तलाशयपशवस्पर्शात् जनस्तानावसंगतं दृष्टाणि ति विलयं प्रति वि-
नाविवेदेवपूजयेत् नृसिंहमन्त्रपकालवः सवाग्रेवसते आधारमन्त्रस्तस्व संतताथात्परं विंदुचंद्रार्धपरियोजितमिति।
स्वयमुक्तं संतावतं नामाघतरमिमर्घः ॐ नमः तेन कृतां नलिनमुद्रां भूत्वा वामदक्षिणपार्श्वयोः नत्वा गुरुं गणेशानं गुरु-
नः स्वेष्टदेवतां स्वराधपुष्पाणि दायं चेदनाकानि मन्त्रवित् मर्दयित्वाकरौ सम्यक् सुरभीकृत्य साधकः वामहस्तसमा-
दायतिर्मुख्याघ्रायातस्ततः वहसमेनतमन्त्रेणवैशान्याहूरतस्त्यजेत् नाराचमुद्रयाक्षिपेद्धस्ततः पुष्पमन्त्रेणावगु।
द्ध्येति सारसंग्रहेत मन्त्रप्रयोगेवस्ते नृसिंहकल्पेकरशुद्धिं समाणाय कुर्यात्तालचयं ततः ॐ ह्रीं हं मस्त्रमन्त्रेणादिग्बंध ७।

मपि देशिकात्तनं संजनितं तेजोऽग्रो कुर्यात् समं ततः अस्य मंत्रस्य ककुऊ पादिशु निशु संबंधः पाणी वीशोधयेद् हृत्सं
येण मंत्रविन्नमः इति दक्षिणा मूर्तिकल्पवचनात् अथ मंत्रस्तत्तदंगभूतः ननु केवलफट्कारः रः अस्त्राय फट् अस्त्रोका
धामयेद् दक्षिणाकरमिति ऊर्मसमयवचनात् अतएवात्र पञ्चास्त्रादिपदेनाभिधानं तत्र तत्रांगभूतास्त्रादिमंत्रग्रासाः
न तु फट्कारमात्रमुक्तंवचनात् न चैवं पाणिपादौ वर्जेद्यादेव स्फुरद्यानुनेमादौ वर्णगमंत्रदानप्रसंगः निराकांक्ष।
नात् न चैवं संहारेति प्रसंगाः संगमंत्रमादकाभावात् मंत्रोद्धारानंतरशेषांनेगमंत्रोद्धारात् क्वचिदस्त्रपदेन क्वचित् ।
षट्पदेनोद्धाराचेति दिग्बंधस्वरूपमुक्तं प्रयोगसारे आकाशादिस्वनं जंमासेष्टानें वलितापयेति सारसंग्रहे प्रा
कारत्रिपतेवह्नेः कृत्वा क्षेत्रा स्वमुद्रया सप्तिषकारमुद्रया स्नालवंलस्यते गोपालकल्पे स्वदेवासनेनोपविश्य प्रा
णायामं विधायैवैः भूतः शुद्धिं ततः कृत्वा मासं कुर्याद् ह्नेतं ते मासमातृकाया सारसंग्रहे भूतशुद्धिं ततः कुर्यात् ।
णायामः पूरः संरे पादतो जानुपर्यन्तं चतुरस्रं सवज्रकं लेखं पीतवर्णं च भुवः स्थाने विचिंतयेत् जानुतो नाभि
वं शार्द्धतेलिभपद्मेन लांछितं शुक्लवर्णं स्वबीजेन युक्तं मंडलं षट्कोणं विंदुभिः षड्भिर्युक्तं बीजेन चिंतयेत् भ्रूम
ध्याद्ब्रह्मरंध्रांतं वर्तुलं ध्वजलांछितं धूम्रवर्णं स्वबीजेन युक्तं ध्यायेन्नभस्थलं इति ध्यात्वात भूतानि स्वकायेदेशिको
ममः धर्मकंदसमुद्भूतं ज्ञाननालं सुशोभितं ऐश्वर्यसाम्यवैराग्यकर्णिकं स्वीयहृत्कमलं ध्यायेत् प्राणवेन सकां ।
शितं कृत्वा तत्कर्णिकामध्ये शदीपकलिकानिभं सशुभ्रमणिं वत्सनामानं परमात्मनि योजयेत् आत्मानं जीवात्मानं यो

शि
वार्च·
७९
71

गयुक्तेन विधिना सोऽहं मंत्रेण साधकः तेनैव सर्वभूतानि विलीनानि विचिंतयेत् ततोऽशुद्धरूपनिर्भपापपुरुषध्यानं प्रयोगे
वक्ष्यते तथा ततः संशोषयेद्देहं स्वकादिक्रमेणैव विधाय प्राणसंरोधधूम्रबीजेन वायुना वह्निबीजेन वायुना वह्निबी-
जेन तेनैव स्वदेहं सकलं ततु संजाते सकले देहे देवतापाशनस्तपे आत्मनीलानि तत्त्वानि स्वस्थानं प्रापयेत ततः प्राने
दहृद्यां भोजमानये स्वात्मनः हंसमंत्रेण विधिवत्तेजोरूपकलेवरं देवताराधने योग्यमुत्तममिति भावयेत् इति
श्रुत्वैके चित्संजातस्य जीवमयदुर्गसमध्यानात् जीवाणोः शुष्करतिविष्टपि वै स्वदेहे हंसेन देहममपेंद्रं श्रवयोजने।
नेति योगिनीतंत्रवचनात् सोऽहंमंत्रेणानामाख्यानां वानेसिद्धभाविनो ध्यानैवं बलवंधान्रंरूढिजीवकलांससेदिति
वसिष्ठसंहितायां वचनात् धोऽहंसमंत्रेणाबीजस्थानमपने सोऽहंमंत्रेण नवानयनेनैवदेति यथा गुरूपदेशात्मंधमंत्रं
विधेयमिति श्रुत्वैके चित् वायुबीजादिजपे चतुःषष्ट्यादिसंख्योमातु ततप्रमाणं विमेवस्तंतस्तुनवतक्रमेभावना वधि
रेवजपो वायुबीजादीनां षडक्षेका साधनी संहितायां ततो भूतात्मकं देहं वायुबीजेन वायुना वायुस्तनोत्संशोषणा
प्यतानां शुद्धत्वयामनेदिति तथा योगिनीतंत्रेऽपि दक्षिणे वह्निबीजेन शादत्पमिति भावयेदिति च ॐ सोऽवः भूत
शुद्धिविहीनेन कृत्वा पूजाभिचारवान् विपरीतफलं दद्यादभक्त्या पूजनं यथेति श्रवणते वेयमावश्यकीति केचि
त्तश्रीमच्छंकराचार्यचरणैर्योगप्रकरणे प्रोक्ततायो शिरणं पंचवदंति तत्प्रमाणवायश्रवणात् श्रीकुलार्णवे प्राणस्था
नमत्रदूष्यदेवशुद्धिस्थाणावमीपावनक्रकृतेदेविनावादेवार्चनं न वहि स्नानभूतसंशुद्धिमाणायामदिति प्रिये षडंगम ७९

घविमां मे देहशुद्धिरिति विनतिस्तु रसंग्रहे भूतशुद्धिं विधायेत्थं ततो वै स्थापयेदसून् अमून् प्राणान् तत्प्रकारः प्रयोगे
वसन्ते तदुक्तं वामनाकर्म्मापि शुद्धास्ताहुसते त्रैलोक्यमोहनतन्त्रे प्राणायामत्रयं कृत्वा मातृकामासमावहेत् ॐभसंभवः
वामयामस्वयेद्वाङ्गुष्ठैः कार्यं त्वकं भयेन रेचयेच्चादिभिर्वर्णैर्न तु पिङ्गलयाऽपुनः प्राणायामत्रयं चैव कृत्वा स्थापकमा।
वेशेत् ककारादिवकारान्तैर्न पादत्तलमस्तकमिति मातृकाप्राणायामः मातृकामासप्रयोगे वसन्ते शुक्ले पर्वे
विमस्वदेहे हस्ते मातृकाविष्ठमानर्थं प्राणायामत्रयं कृत्वा मूलमन्त्रेण मन्त्रवित् विमस्यमतदृषिके दो देवदनातिम वे
हाशुने कृत्वा करांगविमासे योगपीठोमसेतनो श्रीरुद्रयामले सगर्भागर्भविभागे प्राणायामो द्विधा मतः योगि।
नीतन्त्रे प्रयं प्राणायामः सकलदुरितं धसनकरोविगर्भः प्राक्तौ प्रोक्तो ज्ञानगुणफलो गर्भकलितः जपध्यानायोगः सतुनि
गर्दितो गर्भरहितः सगर्भस्तदुक्तो प्रतिपरिहृदयं गतिनिरते नानारीव-आसने सम्यगासीनो वामेनापूर्येत् केदरं ॐभ
केन विरामहृतिरहितेन तन्त्रेचयेत् कनिष्ठिकानामिकाङ्गुष्ठैर्यन्नासापुटधारणं प्राणायामः सविज्ञेयतः ज्ञानी मध्य।
येविना आज्यमलमन्त्रविधिविद्भ्यः सैवासौ वक्रेदको ॐभसंभवः यावद्बकं नियम्यासमन्तःसैवमनुं जपेत् रामवु
दुर्मं हृद्यां त्यक्त्वा एवमेवं विधिना शुने प्रमून्नियम्य ॐभकं कृत्वा रामध्यायतयावत्कं मन्त्रं जपेद्दिति संवेधा प्रतः ॐस
कसमयपवं मन्त्रं जेजोतेयः रहितागमूर्तिकल्पे प्राणायामो ने समैः कृत्वा प्रतिध्यायवं ॐभकं हमं कृतेतमप्तासीनं।
ध्यायेत मानसः मूलमन्त्रप्रयोगशक्तिजपेन्द्रकिं पराप्राण प्रतो जपसंगोगभूतप्राणायामेष्वप्रयोगशक्ति मूलमन्त्र

शि
वार्च.
७२

स्वस्थपएवकार्यं ननु मात्रादिगणनानासंस्वयोगोगप्राणायामपरत्वात् उक्तं च कामायनीतंत्रे मयाप्रत्याघ्च
हृष्टमंगुष्ठेन निपीड्यते मात्रा साग्रो ध्वनेः सप्तिंयोगमार्गेष्वस्थ प्रवर्तंतीति योगपुराणेपि ज्ञानुपरादिक्षिणं कुर्याद्यावकालि
न हस्तकः तावत्कालमितामात्रा स्वनिश्वासमात्रापि सेति कृत्वाप्राणे तयोसितीर्थयात्रायां प्रावेदान वृताद्यः प्रा
णायामसमस्तस्यैते कलांनाहिं तिथोरुपी मानसंवाचिकेपाके कापिकंकपियतकृते ततसर्वंनिर्दहस्त्रींद्रप्राणाया
मत्रये गबे दहंते ध्मायमानानां यथाधातूनां हिययामला तथेंद्रियाणांदह्यंते दोषाः प्राणसंयमात् प्राणायामवि
72
शुद्धात्मापपरकर्मकरोतिहि सततमकलुषसंदेहसमयत्नेनताकृते क्रमसंभवः प्राणायामैर्विनापघल्कृतंकर्मनिरर्थ
के यतोयत्नेनकर्तव्याः प्राणायामः शुभार्थिभिः अतः परः स्वोपास्यमंत्रस्यक्रमादिकरपूर्वं गमास्रात् कृत्वा योगपी
ठमासेकुर्यात् ततश्रृष्यादिपरार्थानोंमासासेमवनावाच्यकमपरानामेवमासः कार्यः तथा च दक्षिणामूर्तिसहितायां
म ऋषिस्तु दक्षिणामूर्तिर्वहेच्छिरसि मात्रमेव पंक्तिः छंदस्तु विज्ञेयं मुखेविभसपापार्वती देवता हृदयवालाविमसेसर
मेघवितिति न्यासप्रकारस्तु योगिनीतंत्रे ऋष्यादिविन्यसेद्विवृतर्थीसृदयानिकानिविक्रमयेमतः छंदसेनमः इमादि
ग्रपंचमायै ऋष्यपिंगुष्ठाद्विसैवेपंः छंदोन्मस्नादसनाग्रतस्पाव पिपादगंतप्रनयासदेवस्हदिप्रतिष्ठमनुदेवतायां
ऋष्यादिपनीनामर्थान्समारंभेग्रहे ऋषणादिस्तुगमर्थोधानुभासपंकसत्या विवार्थस्तुविज्ञानमनस्तुन्यायक्रमप्रसः
प्रनयोरूपसर्वेनोस्रविग्रकवितीरितः छंदीतिधातविकायादादिदीनार्थकोभवेत् छंदोवकिमनोवर्णानहृदयोरिक्तस्प ७२

ह्यनन्तः क्रोशार्थं कान्दशानीतिसंप्रयन्त्रे द्वेतांपदं साधकायमासन्नोभावंदद्यातीतिनगुर्वंनश्यति षडङ्गमन्यासमिति अत्र।
न केचित्करन्यासे अंगुष्ठाभ्यांनमः तर्जनीभ्यांनमः मूलीविद्याद्यादिन्यासंवदंतितत्र प्रमाणाविति वस्तुतस्तत्ताना।
णांवादिनानांतेषांदर्शनानामदत्तानविजेमितमिति तथात्तानाणिवेमूलविद्याद्विशत्सप्रवाशुलितलेउव षडङ्गक
मयोगेनविन्यसेन्मरमेषणरीति षडङ्गकमयोगेनहृदयायनमः शिरसेस्वाहेत्यादिकमेणान्यर्थेशारदातिलकेऽपि अंगु।
ष्ठादिषंगुलीषुन्यसेत्तौसजातिभि अग्नेन्वत्तुलयोर्न्यसेतिसजातिभिः हृदयायनमः शिरसेस्वाहेत्यादिभिविंमर्थः
मातिलक्षणाकारणागमे नमःस्वाहावषड्हुंवौषड्फटकारपपवजातिषडकामिदंमोक्तंस्तदायस्त्रानसंगतमिति।
नारदपंचरात्रेऽपि अथत्रांगानिविन्यसेत्पतकनिष्ठायापावनतोहृदयादिकमेणादयायनमः शिरसेस्वाहेत्यादिकमेण
सर्वांयोगिनीतेअत्रस्वेरेत् प्रणवंवद्ययेमाकारंविंडुसेनुतंत्वन्नायहृदयायेतिनमोष्ठकनिष्ठि अंगुष्ठेनन्यसेतदि।
तिशेषः इकारंप्रणवाद्येवंविंवद्वविवसमायुते तुवन्नायनोनेवाच्चंशिरसेतदनंतरं स्वाहायुक्तंविन्यसेततर्जन्या
नामिकांगुलौ उकारंप्रणवोदेविविंडनाद्विनमस्तके श्रीवत्रायनतोवाच्यंशिखायैवततःपरं वषडंतन्यविन्यसेन्म
ध्यमायमध्यमांगुलौ मायोद्वादसिकांतांशानविंदयाश्चापसंयुता कवचायहुंमित्युक्तेतत् तर्जन्यामन्यसेन्नामममा।
अकारादिविसर्गातयोजयेत्प्रणवाम्बरं अस्त्रवतयमायेवप्रत्रायनदनंतरं षडक्षरसमायुक्तंविन्यसेततलयोद्द्वयो।
रितिस्पष्टएवोक्तः अतएवनमःस्वाहादीनोहृदयादिपदंयोगेनेवाभिधानेनांगुष्ठादियोगेनमन्यासनस्यमभिधीयेना

शि नसम्मायाहितिं षडंगमेग्राणांवासनात सारसंग्रहेबुद्धिगम्यहृदामेक्रियतेधुनमस्मिन्नियाबुद्धिगम्यालवेरथेषि
रोमतेसाहृयोवनतस्वस्यविषयाहरणांमेतेनतः शिरोगाजनामम्यकृपेकोमेविषयाहृतिरिति शिखायैवौषट् पंचेशि
वार्च॰ खयान्मनन्नुमहः योकेकवचस्यग्रहणोवपुकेकवचमते हेमहः कवचेनाष्टमहसाग्रहणेनेततः शरीरंमेत्रिगुणस्तहृवेच
शुश्रिस्पर्शनेवौषट्वाक्येनवृहशितेनसानमहः स्वंतेनेत्रलसहेपवावींम्सर्वविवलनार्थकः फट्काग्निलेनवालिष्टे
७१ माहिम्यपरिपालयेत गौतमीयेपि इष्यमानोदहात्मापंहृदयेस्याविरात्मकः क्रियतेतमस्वमेत्रुरुम्नेवेणततः पदे स
73 वेताहिगुणोतुगेसविसृयोविदात्मनि क्रियनेतिनदेहस्यशिखामनेत्रेणसादरं मेधात्मकस्यदेहस्यमेत्रवाक्येनतेजसा
सर्वतोवर्म्ममात्रेणक्रियातेनमसंभूति यद्दातिपरंज्ञानेविरूपंपशवात्मनि हृदयादिपदेतेजःसादेतनेत्रेसंततकम्
श्राध्यात्मकादिरूपेणतसाधकस्यविनाशयेत श्रविद्याजाननमस्तेनतपरंधामसमीदितमिति श्रत्रकेचितषडंगमासने।
मेरयापृथ्वीषडिति मयोगेवदेति नत्रयमाणांविमेवस्त्वनस्तुहृदयशिरसोः शिखायांकवचस्यस्वेष्वसहवतयोमितिति
प्रपंचसारस्वनात षडंगविन्यसेनेत्रोस्तशिरस्यशिखेततः कवचनेत्रमस्त्रेवेतिदक्षिणामूर्तिववनात हृदयंचशिरोद
विशिखाकवचंततः नेत्रमस्त्रमसेनदेनमिति तानाणांवाद्य वचनर्थेकवचनस्यैवदर्शनातन्नेचायेति नलयतएव
पविन्नमनलालूर्ठकमलगोपनोकिंते केवलःशेकरक्षेतिसरुकेपश्चिमास्तुवे प्रजितवामताधारस्तस्थितेशोहरेवतः
यरेशंकेवलंदपात्रेत्रायमतरंपदंनहृदंतेवेषडिंगकेनेत्रमेत्रोप्यंसस्तरति नारदपंचरात्रेस्पष्टएवोक्त श्रप्याहिनेत्रदे ७१

वनायदेनेनाम्भ्यांमिश्राद्रिमदंतेनरपल्लयावते शंपंचसारे संदीप्तिनोमनुमिमंशतिजप्तुमिळ्व्वक्षंचेतिजेनवपुषेवनुयो
गपीठं ष्टं सेसोऽहयुग्मपद्मासनेननमाभिमूलाधाग्न्यंपंविद्धितगात्रसम्पुज्वलेच समध्येनेतांधेरपिसतानानान्मानिकेयेजे
न्मश्रीपीठस्थमंत्रपंचिममितिग्रानननामवासंनाभिमूलदत्तपाद्येरितिपद्मपादावार्धार्द्धेशानशिवःआधाराख्योप
गे कोऽकिं हृदयेमध्वदक्षिणो धर्मंतानेनचमध्यामध्येवीर्योनामयोरपि वैराग्यमंगमेष्ठेयमिति अग्नेनतोयैरिन्माद्रिपदेन।
पश्यस्तयेसोमवह्निसनवस्तन्मय आत्मानतरान्मनानानानुनीतेमायाकलीनत् विद्यातत्वपरतत्वानांग्रहणांसारसंग्र
हे मूलाधारेचमङ्केकहृद्कालेग्निसमके स्वाधिष्ठानेचनाम्भवेपपङ्कजेमूलमूर्विको आधारशक्तिहृदयेविमसमनु
विनमः कूर्मानंतौवराहंचधरणींचसुधार्णवे रत्नदीपंचविमसनवम्फणांमहीधरं नरष्टंचेनदनोज्ञातेतन्मध्येमणि
मंडपं कौदित्वच्चममदमपाकारपरिवेष्टिते रत्नमंडपमध्यस्यांवेदिकांहेमनिर्मितां विमसतस्यामध्येस्थरत्नसिंहा
सनंशुभं धारीबत्वस्यधर्माद्येपीठकल्पनमावेरन् दक्षिणोसम्मसदमंतानेवामांसकेम्मसेत वामोरुमूलेवैराग्यमेच
यंदक्षिणेम्मसेत वामोरुमूलेवैराग्यमेवयंदक्षिणेम्मसेत अवेधर्मंकामपार्श्वेवात्तानननाभिमंडले अवेराग्यंदक्षा
पार्श्वेन्मसेकमात धर्मादीनाठपादाश्चगात्राण्यमांप्रकल्पयेत हृदयेतन्मसेदस्मिन्मध्येपद्मंतत्कर्णिकोपरि अर्कंवकेम
रेसोमंपंचवह्निंततोन्मसेत नेत्रांकलींमसेनचन्नमंडलेतत्तनतवे नचनतचतननंडलेमामसमसपचवेमघेः वेश्रा।
त्रालेवकारार्थवार्चीतयां मसेद्गुणत्रयंपश्चात्मन्वादिकमतः परांश्चात्मानतरात्मापरमात्मानंवितांनान्मकान्मसेत्।

श्रि
वार्च
७५

ज्ञानमायाकलाविद्यापरतत्त्वानिचक्रमात् पीठमंत्रेणविन्यस्यततोदक्षिणकक्षतस्सः देहात्मकेततःपीठेध्यायेत्।
दिक्षुचदेवता अथपीठाख्यमंत्रपश्चिमस्यामितिपीठमंत्रयनेनतनम् मितिपीठमंत्रेणविन्यसेदितिवत्रपंसार
शारदातिलकसारसंग्रहेणोक्तत्वे पीठशक्तिन्यासोनात्रास्तीतिप्रतीयते अथमूलमंत्रन्यासः तत्रश्रीरुद्र
यामलेन्यासाग्रग्येत्रपंकृत्वामूलमंत्रेणसाधकः विन्यसेत्तदपिकृदादेवतानिपथाविधि करांगन्यासमुख्योः।
स्तुन्यासानात्मान्समाचरेत् ततकृस्यादितान्मंत्रीततोमुद्रामदर्शयेत् नारदपंचरात्रे एवंन्यासंतुसंकृत्वा।
करयोर्विग्रहेततः मूलमंत्रादिसर्वंमन्त्रमंत्रगणस्यतुमुद्राप्रदर्शयेत्स्वस्वधानेमंत्रसमन्वितः ततस्तु।
विग्रहेध्यायेदात्मानंविष्णुरूपिणासारसंग्रहे ततस्त्वोपास्यदन्मंत्रस्यन्यासान्ध्यादिकान्क्रमेत् यस्यमंत्रस्य
येन्यासाकर्तव्यास्सिद्धिमिच्छता ततोमंत्रवुद्धेर्ह्र्णीमान्स्वकार्षाःसविङुभिः विन्यसेत्मंत्रपित्त्समकुशात्
दृष्टेनवर्मतता अथपंचांगकरन्यासांस्ततोमुद्राप्रदर्शयेत् श्रीकृष्णार्चने अगाशोक्तेनन्यासाणान्यासांस्त्रिसंध्यका।
रोतिघादेवताभावमात्मातिमंत्रासिद्धिश्चनायते योन्यासकवचच्छन्नोमंत्रंजपतितंप्रिये दृष्ट्वाविघ्नाःपलाः।
यंतेसिंहदृष्ट्वायथागजाः अकृत्वान्यासजातंवामूढात्माकुरुतेजपं विघ्नैःसबाध्यतेनंव्याघ्रैःमृगशिशुः।

मुद्रया कालिकापुराणे मामान्तं मत्रुस्त्वदिफलानामपि भूषिता उक्ता मोनहिमाजस्स्तथिकल
समाचरेत् उमरतंत्रे वाग्भवस्यादितिर्येन कामराजेन भैरव मुद्रायां वेधनं कार्यं मूलमंत्रेणादि।
शानम् परिस्मागास्तु मुद्राया लक्ष्याबीजेन वाचरेत् संताहिर्वेदविंदुसंयोष्टस्वरसमन्वितम् ता
राबीजमिति प्रोक्तमिति संतादिर्दकारः स्वगममसत् सारसंग्रहे ध्यानं ऊत्वा ततो मे त्रीततत्क।
लोकवर्त्मना ध्यानमात्मेष्टदेवस्य देवनमनमामनोतः तदपि द्विविधं प्रोक्तं सगुणं निर्गुणं तथा।
था स्वात्मनां हृदयांभोजकर्णिकाकेसरोज्वलम् चक्रं तु सोम सूर्याभिमंडलेन विराजितम्
स्वीयोष्टदेवतानत्र ध्यायेदागमबोधिताम् एवं हृदे देवतां हि सगुणं ध्यानमुच्यते एजीवब्रह्मणो
रेकं सोहं स्याद्गिति विदन्ते तदेव निर्गुणं ध्यानमिति ब्रह्मविदो विदुः ध्यानोत्तरं तत्कलेषु योगि
नीतंत्रे प्रध्यानार्पणं नवस्य यथा वदनधारयचामतांगमयाकृष्य किंचिदाकुंचयेद्गुदं रेचयेत्स।
म्मार्गेणानिह्वां तालुगतां चरेत् शक्तिः शिवपदेषोमा किंचिदाकुंचयेदधः प्रतयोगामिदं।
देविकार्यितो गुरुभाषिताम् फेत्कारिणीतंत्रे प्राणायनसामानकाबाह्यस्थानामथाचरेत् गो

सि
वार्च॰
७५
७६

तमीश्वरं तोषयमानसीकर्यां मनोर्विस्थाने चरेत् सारसंग्रहे ध्यात्वाहं तत्पीठे जेत्सीहस्मात्समागतं
मंत्रवित् तस्मिन्पीठे स्थितामिष्टदेवतां शुक्लविग्रहां ध्यात्वा यजेत् खेदनाये मौनं सैव भजितो नित्।
कै भोजनावसरे चांतं वैश्वदेवं समाचरेत् मूलाधारे स्मरेत्कंठं ऊर्ध्वं ऋग्निसमन्वकमेलं स्वा
त्मांतरात्मपरमात्मानात्मचतुष्टयस्तकम् धर्माधर्मं विवितं तत्र मूलमंत्रपुरःसरम् शुक्लजुहोमि।
स्वाहेति मन्त्रेणैकं तु जुहुयात्ततः शुक्लं तां समन्वैस्वयं मकामक्रोधादिकं हविमनपवत्ववःमोक्षः।
स्वपुष्पाखमुद्दीरिता तदेतत्त्वयो मूलाद्यथाशक्तिजपेत् मनुं तज्जपं सर्वं संपन्नं निवेदयेत्।
जपति वेदनामंत्रस्त्वग्रवसेल्लक्षणमसागरे एकं जपं यथाशक्ति कृत्वादिसमर्पितेन गुरुपण
म्यविधिवत्पूजाचक्रं समुद्धरेत् सिद्धेश्वरी तत्र प्रणम्य श्रीगुरुं भक्त्या साधकपादनादिभिः स्व
र्णादिरविते पीठे पूजाचक्रं समुद्धरेत् संस्थाप्य पूरयेत्तो देवि शुभे पीठे स्वेश्वरी दद्यात् पुष्पांज
लिं तत्र मूलमंत्रेण साधकः ॥ ॥

75/76

७५
७६

दक्षिणामूलमंत्रसंहितायां श्रीविद्युद्रक्तग्रीविवर्णासिभवे पटे वर्के संस्थापयेद्देवीं नामयंत्रवरवर्णिनि श्रीरुद्रयामले ततक्र
ऊमसिंदूरैकार्यं यंत्रं तु योगिनी सौवर्णे राजते ताम्रे स्फाटिके वैद्रुमे तथा वर्के यथोक्तविधिना स्थाप्या देवी नरोत्तमे दक्षिणा
मूर्तिसंहितायां गंडकीभवपाषाणाद्वर्णे रत्नजं ततः ताम्रयोरितिरत्नसागर यावन्तीं च स्वर्णस्याहृष्मि द्वाविंशतिः प्रिये ताम्रे द्वाद
शकं वर्षं तद्द्वेद्भूर्जपत्रके मासं संग्रहे ताम्रे द्वादशकं वर्षं स्फाटिकाद्रौ तु सर्वदा तेषामध्ये स्फाटिकं च सर्वसिद्धिप्रदं भवेत् तद
मौवे मृत्सौसिंदूरजं सारवितं सर्वकामदं स्ववर्णारचितं पत्रे सर्वराज्यवशंकरं राजतेन कृतं यंत्रं मापुरारोग्यकामदं ताम्रे
याः रचितं तंत्रे सर्वैश्वर्यप्रदं मतं यंत्रं हि स्फाटिके देवि मनोभिलषितप्रदं माणिक्यरचितं यंत्रं राज्यदं भुक्तिदं मतं गोमेदर
चितं यंत्रं सर्वैश्वर्यप्रदं मतं कृतं मरकतैर्यंत्रं सर्वशत्रुविनाशनं लोहत्रयोद्भवं यंत्रं सर्वसिद्धिकरं मतं लोहत्रयविभागं तु
कथयामि लवाभवे भागा दश सुवर्णस्य राजतस्य च षोडश ताम्रस्य च विभागेन पीठं कुर्यान्महेश्वरि तस्मिन्पीठे तु निर्मा
णं स्वनावकस्य कारयेत् शांतिदं पुष्टिदं प्रोक्तं सर्वशत्रुनिवर्हणं आयुरारोग्यजनकं कांतिदं पुष्टिदं मतं तत्रान्ते श्रीम
कोस्यादिप्रभवः स्वोक्तविपरीतकृतं फलदायापेटक्षितौ स्थापयेत्र कदाचन स्थापितं यदि मोहेन लोभेनात्तानतोपिवा
कुलेविनिसंपदं च निर्मूलयति सर्वथा कुलमूलावतारे श्रीगिरिं गत्वा विलासे प्राक्पश्चिमे दक्षिणोत्तरं पलप्रमाणं कर्तव्यम
वीपीठं मनोहरं यवार्द्धोच्छ्रितकर्णीतच्चतुरस्रसमं ततः तस्मिन्पीठे च निर्माणं स्वनावकस्य कारयेत् सौवर्णमणितंत्रे कृ
तुरेवा भवेल्लक्ष्मीर्वकरे रवाटविद्रुता लक्ष्मसागरे श्रीमंगलैर्हेमसपरजतस्फनयेवच ताम्रस्य सर्वसंख्यो च माणिक्यदा

मै

शि॰ वार्च॰ ७७

यथेनया अग्निरंगुलविस्तारस्तंत्रगुलविस्तारस्तंगुलविस्ताद्वमायश्मर्थः यलेपंचविंशासलरविंशातग्रंजायरिमिते श्रैगुलवि
स्तारकमानान्तरांगुले मानेनवेदिकापीठशिविकारयादीनाविधिः पुनःमानांतरांगुलेनैवभवेन्नाम्येनकेनचिन्नदिति म
हाकपिलपंचरात्रवचनात् पूजावकस्यपीठपाहृवाच्यत्वात् मानांतरांगुलेतथमोचमंडपमुकरणायोमोक्तं तत्रराजेव।
केऽद्यांतथाशिष्येशतिथायिविधीयते सावत्तत्वविदाकार्यासंप्रदायानुरोधिना चकेपूजाचकेदेवादेवीरूपलक्षणा तेने
ष्टदेवतामूर्तौ संप्रदायानिरोधिना निम्नैनेमितिकोऽस्तिनिरंतरेण तथाग्निरेणभग्रहोपेते गुरुलेगणशालिनिशुहूर्ते
कारयेदिति तथाऽलोहाज्यमंडपेप्रथमं नालिकेरामसात्ततः अभिषिच्याथतोयेनकथितेनत्तरेणविधौ आवाहमभ्यर्च्य तत्रये
चकेसंस्थाप्यपूजयेत गंधैःपुष्पैर्नैवेद्यैधूपदीपैनैवघनर्पणैः चिराद्येपूजयेद्देवीमिति तथा पर्वदिनेष्वर्घंकृत्वा ततोनिस्कृ।
मंभवेत पर्वदेवीयतिष्ठांवाक्रमःसान्निध्यकारकइति लक्षणासागरे तत्रराजेनयाद्योवेदादिनेमेमेअग्नुमारणमाचरेत
थातनिमित्तवक्राणांमूर्तीनांचविशेषवइति अग्नुनारायणमकारस्तुप्रयोगेचवृसते नारदीयोदेवायतनस्ववामानेत्रिकोणंचकू।
नोभस्मावकेववेष्टितेवासेवतरसेणवेवहि विरंच्यग्रामस्याङ्कप्यामाधवेनमवि सारसंग्रहे त्रिकोणान्तःसवीतंचतरस्रे।
चावेष्टिते गंधलिप्तस्ववामाग्रेविदध्यान्नोस्यमुद्रयासंपूज्यगंधैर्देवाघंमंडलायनमोऽन्तरा अंगानिचतुरस्रस्यकोणेषुप्रतत
या दित्तवासंस्वमध्यसंबोधारेप्रविमस्तत् जलाग्नौच आधारेणविनाग्नेशानवृत्तस्पृतिमातरः तस्मादिधिवदाधारंकल्पयेत्
जलतापिका आधारंत्रिपदंप्राहुःषट्पदंवाचतुष्पदं अथवावर्तलाकारंऋयादिविमनोहरं सारसंग्रहे मूलेनतालितंशंखा

धारं संस्थापयामि च कालांस विंदुकं तदृष्टजं जेगेशंसमुद्देत् वज्रांते मंडलमध्येतित यात्यमस्मेदेति च द्याकलात्मने मोक्षात
योगं धारिभिर्योजेत् वज्रेंदेपाकलांस्तत्र प्रदक्षिणेन पूजयेत् कालोपकारः विंदुश्वन्द्रस्वाः भुजंगेशोरेफः तादृशाः विंदुयुतेते
नयंरइति यामले धूम्रार्चिरूष्माज्वलिनी ज्वालिनी विस्फुलिंगिनि सुश्रीः सुरूपा कपिला हव्यकव्यवहा तथा वह्नेर्दश
कलास्ते धादयाधर्मपालमध्या सारसंग्रहे अग्नेर्ज्वालिते शंखे तत्र संस्थाप्य पूजयेत् शांखमानेन पादेशेवक्तत्र पुलमुद्रि
ते अर्घपात्र मितिसोक्तस्यामयामीमिमंत्रतः अर्हं मर्घपात्रे वेदतद्दादशाइमथ्या कलात्मने पदेशोकाअर्घपात्रापरुत्मत्र
मेनेनशंखमध्ये कलाः सूर्यस्य पूजयेत् यामले तपिनी तापिनी धूम्रामरीचि ज्वालिनी रुचिः सुषुम्ना भोगदा विश्वा बोधि
नी धारिणी क्षमा एता द्वादशधा सूर्यारेवेरयाप्रदाकला सारसंग्रहे ततः सुधामेवेसोपेमूलोते मारकोदयत् विलोमाहृनये
तस्मिन् सजको मत्रनाम्रने अर्धपानश्यामी मक्षसंपूजयेत् ततः शारदातिलके विंदस्तुतसुधापयेः तोयेसुगंधिप्यादेःस्व
येन यथाविधि विंदुकृमध्ये ततः वः वेदमंडलस्य विद्यमानत्वादिति सारसंग्रहे कर्णिवेशे विंदुयुतो कामस्यदपदंततः षोडशांते
कलाश्चन्द्रमा सानेनर्दमयागंधपुष्पैः समभ्यर्च्य कला षोडशांकेयनेन कर्णा चंद्रमसः विंदुः चन्द्रसाः तेनेउसः इति यामले अ
मृता मानदा पूषा तुष्टिः पुष्टिः रतिर्धृतिः शशिनी चंद्रिका कांतिर्ज्योत्स्ना श्रीः प्रीतिरंगदा पूर्णा पूर्णामृता कामदायिन्यः स्वरजाः कलाः
सोममंडलमध्यस्था इति नारदीये प्राणायतिदोष्कवीतकलानांतयतयच तत्रतत्रेतिनाम्रूपजानांते इमर्थः सारसंग्रहे भागवती
र्थैसमावाह्यमूलमंत्रेणतत्रवं संयोस्यनेत्रमंत्रेणप्रष्मस्पर्शिवाम्लना प्रदर्शगालिनीमुद्रा प्रदर्शयाध्वसेनया अस्त्राहा।

२

शि० कृत्वविधिवत्तस्मथावीजेनसाधकः ध्यात्वेष्टदेवतामेवौसकंलीकृत्यदेशिकः अंगमासेनवास्त्रेणकलयेच्चादिशोदशः नेत्रमे

वार्च० त्रेणसंवीक्ष्यहृदयेदिष्टदेवतां षडंगानिवसेहन्यमेश्वयेन्मूलमंत्रतः अष्टकृत्वस्तत्र अर्घं धेन्वादर्शयेन्मत्स्यमुद्रया नारदीयेवी

७८ क्षणेनेनमंत्रेणानेचेनमूलेनमंत्रवित मूलेनातिपंचांगायं स्वमंत्रमावाहन अत्रापि सर्वत्र तन्मंदंगमंत्राणामेवारातंहृदया

78 दिषुतेषिति अगस्त्यः कववनावगुंठयेदितितवस्मृत्यैतिशेषः सारसंग्रहे तत्रैवाविस्यजलेकिंविनिक्षिप्तेषुविनिक्षिपेत सारा

द्यातिलके अर्घंस्नानरतःकार्यंपाद्यंसाचमनीयकं शौनक अर्घस्नानरदिभोगपाद्यंसाचमनीयके मधुपर्कंचसंस्थाप्य त्रि

कोणेयथाक्रमं पंकेकपाद्यंमंत्रेणाह्यष्टेनाभिमंत्रयेत विष्णुधर्मोत्तरे मधुपर्कंचसर्दहोदुदधिधोकमनीषिभिः दश्यभावय

पःकार्यंमध्यभागेनयागुरुः घृतवतिभिधिनाल्लितत्वपत्वसमाचरे पावश्रुकत्रमंतेतेत्र तदध्याकोस्यपाद्येणरोक्तस्वेतम।

नवा स्वेनरूपंवराहपुराणे परमंपद्मदराममधुसंतेनदृश्यते तदापतेयदातेनमधुपर्कंस्तदास्तः पाद्याणिवसंते अ

रदातिलके रतिणोगेभणिपात्रमाधायाद्भिः प्रपूरयेत किंचदयात्रुसंगास्त्वयोगोदयएमासिचोजयेत पंचरात्रे श्रुत

गाचमनीयार्घ्यपाद्यंसंस्थापयेन्नतः प्रपंचसारे गंधपुष्पाक्षतयवकुशाग्रतिलसर्षपः दूर्वाचेतिक्रमादर्घद्रव्याष्टकम्

दीरितं अक्षतान्तंतुलानःववनातदैतेरवंयेदिषमितिववनविशेषतस्यकेवलानताचानिषेधात् नारदपंचरात्रे श्रीवि

ष्णोरर्घंसिद्धार्थकस्तिलदूर्वाश्यालासर्वकर्मणीतिषोमशंभुवचनात प्रपंचसारे पाद्यंश्यामाकाहूर्वाजविष्णुकांता।

भिरुच्यते नातिलवंगकंकोलैर्मतमाचमनीयकं जातीजातीफले तथाच समनपात्रेविद्याज्जातीफलंकेनदंश।

गस्तिसंहितावचनात् जातीफलादीनि चूर्णितानि देयानि वर्णापित्वा यथामार्गं हिपेदाचमनीयके रत्निकोलवारेणीत
मवचनात् लिंगपुराणे विष्णयागप्रदीपनात्रेवपवर्णादितिलानिच ग्रामहार्यपुष्पाणि भक्षितं वार्थपात्रके कुशापुष्प
पवर्गादि बहुमूलतमालकं दापयेमोहलीमाग्रेमासितं घणावेन वाउसीरं वृदनैवेद्यपाद्यचपरिकल्पयेत् जातीका
कोलकरघ्नवहुमूलतमालकं चूर्णं पित्वा यथामार्गं तिथिपीदाचमनीषिके वहुमूले हर्वी अपवतारोग्रशमि रहि
विहितं पुनराचमनीयकं पुष्पाभिषिञ्चकेशोत्यादितन्त्रे देभिमवरामते पूर्वोदिष्टयावामेत् शैणकं चापमभावेपुष्पादि
तत्रद्रावनयोमसेत् मंत्रं तत्र प्रकाशेपिदृश्यामा महानच्या तालितालेङुलापुष्पाः भक्षितं नु शिवसृजायामेव सर्वोदिपात्रा
पित्तं तच राजेविलोहकावम्स्मारेषकस्मिन्नर्धकलसं भैरवीतंत्रे पात्रं कांचनं काचं रूप्यजं निर्तं सुकाकपौलाद्ये वविश्वामित्र
मेपंचकामफलं देवेभ्यः प्रियेयस्फाटिके नारंगीतिरम्भिष्टसिद्धिजनकं श्रीमालिकेरोद्भवं कापालं स्फुटमंत्रसिद्धिजनकं मुक्ति
शंखमौक्तिकं देयादीनि भुक्तानामिति कुलार्णवे स्वर्णरूप्यशिलानां कपालं भुजमृण्मयं मालिकेरं च शांखं च मुक्ता
शुक्तिसमुद्भवं पुण्यं हुनकृते नराधिपानमलोत्तिनमभम् भैरवीयामले नरपात्रं च राशेह विजयचोत्तमोत्तमम् नालिकेरो
द्भवं देवीनि योवोनममधमम् काञ्चनपात्रं तत्र ताम्रेणि तंयवोत्तमकामम् मध्यमोक्तं नमकं हेमं तारं मध्यममधम ताम्र
पात्रादिकं चैव यथाक्रमं मध्यमकामम् कमसात्तमकं वसवर्णलहूतनमेव च कमसमध्यं मधोक्तं मृण्मयं कमस्ताधमम् ।
महाराकतंत्रे स्फटिकं दिव्यवसामिनालिकेरविधिपुष्पं भयावैलिमितं न पात्रं विश्वामित्रेण धीमता विश्वामित्रकपात्रं च सर्व ।

ॐ

पात्रेण सौवर्णेन तस्मिन्संपूज्य चैव सिद्धिदे विषसर्वेशाः तस्य दर्शनमात्रेण चैकविंशतिकं कुलं उद्धरिष्यामि संदेहो गृहस्थो भवति प्रि
शि॰ ये ब्रह्महत्यादि पापानि तथा विश्वासघातकाः दृष्ट्वा पात्रेण नालिकेरे सर्वपापैः प्रमुच्यते कन्याकोटिप्रदानानि तथा हेमशता
वार्च॰ नि च योऽददाति महीशानि राहुग्रस्ते दिवाकरे तस्मात्कोटिगुणितं नालिकेरार्धदानतः अलाभे तस्य पात्रस्य ताम्रपात्रं प्र
७४ शस्यते हस्तार्धपात्रे देवेशि ब्रह्माद्या देवतागणाः रमन्ति रुद्रयोगिन्यः सिद्धिप्रदानि च देवीपुराणे हेमराजतताम्राणि
१ काष्ठमृत्तिकेनलानि च रत्नादीनि च पात्राणि शुभे वौक्तिकानि च अर्घ्यं नैवेद्यशस्तार्थं बलिहोमे प्रकल्पयेत् शिवादर्से हेमपा
79 त्राणि सर्वाणि शुहितानि भवेत्सु मे अर्घ्यं दत्वा तु रौप्येण आरोग्यं तु न लभेत् ताम्रपात्रेण सौभाग्यं धर्मं कांस्यमयेन सर्वा
लाभे तु माहेयं स्वदलपुटं तं परि ग्रासनेचार्थं पात्रे च भाग्रमासादयेन तु सर्वत्र सुवर्णं वत्तासु सर्वपात्रं ततोऽधिकं पाषाणमा
हरकार्याणि पर्णपात्रेण मानि तु बलिहोमक्रियार्थादि विना पात्रेण कारयेत् चतुर्विंशांगुलः पात्रमुत्तमं परिकीर्तितं मध्यमं
तु त्रिभागोनं कनिष्ठं द्वादशांगुलं वसंगुलविहीनेन तु न पात्रं कारयेत्क्वचित् नाभिविवरूपाणि पुंडरीकाकृतीनि वा शंखवी
णोपमलाभानि पात्राणि परिकल्पयेत् देवीयामले वश्याकर्षणकर्माणि हेमपात्रे सुरेश्वरि शांतिके पौष्टिके चैव राजतं ता
कारयेत्प्रिये लोहपात्रं समाने येमारणोच्चाटने तथा स्तंभकार्ये तु पाषाणं विशेषेण तु मृन्मयं सर्वकार्येषु कर्तव्यं वैष्ण
मिश्रवस्तु त्रैते काष्ठपात्रे विजानीयात् नंद्यावर्तधनकर्माणि सारदातिलके आत्मानं यागवस्तूनि मंडलं प्रोक्षयेद्गुरुः प्रोक्षणीपा
त्रतोयेन मंत्रेणास्त्रमधिकमात् श्रीकुलार्णवे रजाद्र्याणि संशोध्य मूलास्त्राणि विधानवित् दर्शयेद्देवमुद्रां च स्वयं शुद्धिः

ई

प्रकीर्तिताः तद्यथासने प्रयोगोक्तेनैव रक्षामात्रमादितः समाचरेत् शारदातिलके मासमेकमेतद्देहे स्वधर्मादीन्प्र
जयेत्ततः पुष्पाद्यैः पीठमध्ये तत्र सिंहासने देवतां पंचकृत्वः पुनः कुर्यात्पुष्पांजलिमनन्यधीः उक्तमङ्गेषु हृदाधारे पाद
सर्वाङ्गेष्वेकक्रमात् विनातिविधिगंधाद्यैरुपचारैः समर्चयेत् गुरूपदिष्टविधिना शेषमन्यत्समापयेत् सर्वमेतन्मयूखेनीतशे
गर्भाङ्गैः समाहितः धर्मादीनपलक्षणे तेन मंडूकादिपीठं येन ज्ञातायोगपीठमासनमात्मनः सम्यक् न्यसेत् शेषं तन्त्रादिकं सा
रसंग्रहे मूलाधारगते कुंडे पूर्वोक्तवत्तु शारदातिलके पूर्वं न्यस्याग्नौ धर्माधर्मादिकं हवि प्रकाशेनोद्भावये प्रज्वाल्यानले
कार्यमग्निकार्यं न विनीतेन विदग्निमंडलं तद्वत्प्रोक्ते कुंडलिनीरूपिणि प्रज्वलत्कुंडे हूतेन यत्नतः पीठमंडलवर्तिनि वामनेत्रे धनसंदीप्ते
पंचाशद्वर्णमये शरीरे संधुक्षिते प्रज्वलिते वह्नौ हवनीयं तेनैव मूलविद्यामनुच्चार्य हुनेत्तन्मात्राहुतीस्तत मन्त्ररूपे पटे श्लोकपर्व।
गुरुतन्त्रे प्रमाण धर्माधर्महविर्दीप्तात्मना मनसा स्रुचा सुषुम्नावर्त्मना नित्यमक्षवृत्तीर्जुहोम्यहं स्वाहान्तेनाहुतीर्दत्वाहु।
तेन सम्यग्घुनोत् गुरुः मूलाधारविधिरणा सुषुम्नाध्वना श्लोकमतं नमठनाप्यक्राशामर्षादिहृल्लासप्रमोदवलक्षोमनीभूते धर्माधर्मकला।
लेहहप्रत्यावृत्तो जुहोम्यहं स्वाहान्तेनाहुतिं दत्वा प्राणायामनिरोधकः निरस्तनिखिलोपाधिमात्मानं विमृशेत् स्वयं हवन।
प्रकारस्तु प्रयोगे वक्ष्यते मन्त्रे तत्र प्रकाशो ग्रन्थेन रससंहितानुक्तां न योगमादृतात् जपेन्मन्त्रं तिदिनं मन्त्रान्ते तर्पणादियागाः स्व
गा सारसंग्रहे आत्मपूजाविधायेन यथाशक्ति मन्त्रं जपेत् सेष्टदैवतमात्मानं भावयन्न तन्मानसः एतेनाष्टाङ्गसहस्रेन्तश
लपं प्रयोगिनीपीठपूजा तत्र श्रीसारसंग्रहे प्रकारादिकेन सम्यक् मूलमन्त्रेणाभिमन्त्रित पूजाचक्रं वनं तल्लयपीठपूजां समा।

वेष्टितं देवस्यान्तरतो भृङ्ग्याण्यरूपं किल ततः परं महागणपतिं भृङ्गोद्धृतिं गणेशं चेदाद्यादिभिः उत्तरतः उत्तरदिशि तेन देवस्य दक्षिणाग्र
वि॰ न समीपस्थमायाम् उत्तरवत्तनयावसति रुद्रयामले सर्वाधो मे कूर्मो धारे रुद्रः कालानलो विभुः रत्नीकरोतु मम निस्वपापू
वार्च॰ लप्रकृति सदा ततः साधारशक्तिर्णीममरत्नीकरोतु सां कर्मस्त समनन्तपादादनेनतोरत्नमेत्सदा तस्य मूर्द्धि स्थितं वक्री ।
८० वाराह परिरत्नतु दन्तेनतस्य स्थिता पृथ्वी पातु निसिंव संधरा सपुदः सर्वपादातु सर्त्नैरसैर्नैनिले रत्नद्वीपस्त्रमेरत्नेकरो
४ तु स्वर्णपर्वतः मामेनिदन्तो यानेरत्नतु कल्पपादपादयः अथ तेषां सदा मान्तविविमारत्नभूमिका श्रीरत्नमेदिरं मा
80 तु सततं पातु वेदिका इति भैरवीयामले रक्तवर्णो महाकायो मे कूर्मः कमठे मे जपेत् ततः कालाग्निरुद्रं वै दशबाहुं सम
न्विते पञ्चवक्त्रे रक्तकृष्णवर्णादित्तापरागके तदूर्द्धे मूलप्रकृतिं चैव धूम्राभा वरामयां सारसंग्रहे अथ पीठस्वरका
मोपाशांकुशावराभया हस्ताभ्यं दधतीं सम्यक् पर्णेदाधारशक्तिकां तस्या उपरिसंस्थाः कूर्मस्वर्णरुचिर्दंतः सह
स्रशिरसं तत्र शुक्लवर्णामलंकृते नीलवस्त्र महाकाय मनन्तं समागर्वयेत् पीतांवरधरं तत्र नीलवर्णसुभूषणा
ढ्यं चक्रगदापद्मधारिणं पिशिर्णं जपेत् श्रीवत्सकौस्तुभकह्लारचारामपकरोज्ज्वलं भो तदंष्ट्रोपरि लीलाभोधराधारः सम
मै वेष्टितं रत्नद्वीप भैवरत्नेसप्रदीपः उक्तंवतेत्र राजे नवरत्नमयद्वीपं नव खंडविराजितं पुष्पनीलेश्च वैदूर्यविद्रुमे
मौक्तिकेन तथा रत्नाम रफल्लवसंगोमेदपद्मरागके ईशानवृशानकोणे महाकलकनवरत्नखंडपद्मा भवतितद्वाप
स्त्रिमादिविलोभेन नवरत्नमयं पद्मवे मकारवेष्टितं तत्र अमृतार्णोमणिद्वीपकल्पवृक्षवतोज्ज्वले सुवर्णप्राका

रंसं दीप्तस्फुरन्माणिक्यमेरुपमितिरिवियामलवचनात् वह्निकाख्यवर्णमयीं विचित्ररूपेन तत्र पूजयेत्वर्णे वह्निकामितिसा
रसंग्रहेण सारसंग्रहे रहस्ये महाग्रमन्तेन तत्र पूजयेन्मध्यात्वाचिन्तं नमो रेद्रुपजोत्सग्रगात्रेषा दिशि शिवान्तकं धर्मस्थ तन्तु
रक्तवर्णपार्श्व समर्चयेत् सिंहाकारं ततो ज्ञानरूपामवर्णासमाहितः भूताकारं च वैराग्यं पीतवर्णं पूजनं ततः कृष्णव
र्णं गजाकारमैश्वर्यं साधु पूजयेत् अग्न्यादिकोणेषु समारभ्य चतुर्दिक्षु समर्चयेत् अधर्मादींश्च पीठपादान्विचित्रगात्रांश्च योद्धः
वामकेश्वरतन्त्रे मध्ये मायां तथा विद्यां पूजयेत्साधको नमः सारसंग्रहे तत्राकारं ततो नन्तं पीठमध्ये समर्चयेत् त
स्य मूर्द्धि पद्मेषु सर्वतत्त्वानि संयुते श्रीकन्दकं दमध्यस्थं संविताल मनन्तरं प्रकृत्यात्मकपत्राणि विकारात्मकाकेसरा
न तत्त्वरूपां कर्णिकां च मातृकावर्णविग्रहा लिङ्गपुराणे तस्य सर्वदले सालातादेणि मामध्यमन्तरं तद्विमार्दवितेणीचे
वमहिमा पद्ममिन्तथा मामिच्छेवाव्रतं स्नेमयाकाममाववकस्मत् इशितं तत्त्वं यत्र वशितं वायुगोचरं सर्वतत्त्वमयेशा
नेकर्णिकां सोमउच्यते सोम्याधत्स्य याश्च धर्मन्याः पादस्वयं सारसंग्रहे पद्मकोशेतप्रस्तत्वादीन्क्रमतो यजेत्
शावसर्वान्स्गुणान्स्पर्शितधर्मानं मेहस्तानिव ब्रह्मविष्णुमहेशाद्यानात्मादींश्च यथाक्रमं तमोहन्तन्त्रे बोधक
पः सत्वगुणो रजः प्रकृतिरूपकं तमोगुणो महत्त्वयमाकाशं च गुणत्रयं वामकेश्वरतन्त्रे ज्ञानतत्त्वात्मकं चैव माया
तत्वात्मके यजेत् कलातत्त्वात्मकं चैव विद्यातत्त्वात्मकं तथा परतत्त्वात्मकं चैव क्रमेणाग्यपि पूजयेत् चतुर्दिक्षु मध्ये च
वेति प्रपञ्चसारे मध्ये तत्त्वस्य प्रमित्ये सूर्यसोमवह्नितारवर्णैर्विभक्ते सत्वादीन् त्रीन्गुणानात्मगुणान्वशक्तीकिं मे

शि॰
वार्ष॰
९८
81

०गणगंधाद्येपीठमध्येततोयेनत् सनत्कुमार प्रागाद्यष्टपत्रे शुक्लादिवर्णानं पद्मं त्रिलमुने वनर्ध्यानसमायुक्तैः स्वैः स्वैरेव मनुना
मति मध्ये पुष्पांजलिं दद्यामीष्टमंत्रेणामंत्रवित् यजेत्प्रादक्षिण्येनवनप्रादक्षिण्येन स्मारति मंत्रं तेषु प्रकाशावचनात् पूर्वा
दिक्रिमनपश्चिमसेवपूर्वांत स्वराः दीर्घशाद्वेवांशिगुरमप्रमेदतः दलाप्रकेतु संलिख्य पश्चिमादप्रदक्षिणमिति ता
नार्णवेयं प्रेषवर्णाविन्यासदर्शनाद्वावरणाचामरेवाग्रेमाचामिधानाबलगणपवादत्तापिकल्पनात् दक्षिणेव नयाग्रु
हमितिसंकर्षणावचनात्तु नारदपंचरात्रेपि गर्वेवाद्यामंडलेदेवस्य दक्षिणे मंडलोपरि गुरून्समर्पयेदिति अतप॰
वदेवस्थानरतः शक्तिर्वाक्रस्यापि सर्जामंडलस्योपर्येव पूजा तेयाधमादिसंजायाम ध्येवमेव देवाग्रेकल्पित मायाद्यन्तु सायेण
वाणपादिकल्पयेत् अत्रभावति भूतवडपवारः प्रावाहनमंत्रेणाप्रनेरमनंतरमावाहनाम्के भूताकारमिति भूतदेवयोनि
भूतामिदेवयोनय प्रतिशाकात् नलस्वरूपेतु रक्तवस्त्रधराहरुसानरवदंष्ट्राः मुदंष्ट्रिकाः करीत्वेकांगहस्तलग्नराहस्तापा
योरन्तृपिणाः भूतास्तंथेवदीनाम्नारति भूतायमरनंचोक्तस्वरूपापीठपाकपः मंत्राखातनकायाणवस्तेनसारसंग्रहे पी
ठपाक्तीनेवाभ्यर्च्यंलकेसरेषुवमध्यतः यरदामपदाशिपःपीठं दाशातापूनेतमूलमंत्रेमभ्यर्चायेत्प्रशांतेदेवनामव मृ॰
तिं च कल्पयामीति मूर्तिमध्ये विनिक्षिपेत् पुनर्मूलेन सम्पूज्यापि देवनामपूर्ववत् मूर्तिवस्त्रनायामिति तेषु ध्येणासमार्चये
त् अथ हृदेवतापीठे यनेवायतनकमममाह नैव नत्रायपवायतनमवसेसंस्थानेभक्तिविधेदभिन्ने मायवन्द्गणाअ
मिपार्वतीशाविन्नेवसकौगसताहरिःप्र कर्मैकदेनेनतगेदुनेशांतेसपितेर्मम्कोणवायव्ये गांवकामीप्रामेप्राम्ने

५

हरिपूजनमिति रत्नसारे रविविनायकौ रुद्रो विष्णुः शक्तजने गणेशार्कौ विकेशान्तात यानरायणार्चने शिवो विष्णुर्हर
विः कामायनी सूर्यं चनेकमात् देव्यर्चने शिवो विघ्नः सूर्यो विष्णुस्तथैव च शिवो रविर्भवानी विष्णुविघ्ने शराविने श्वाने
यादिष्ठुकोणेषु स्थाप्याः स्तोगाणि भावतः पूज्याश्च महेशानीति अथ सर्वत्र हूस्पूजायां तत्र तत्र पूजाचक्रस्य येपंचस्त्रुधूम
तत्र तत्र कलो क विधिनानन्तमपी पूजाः स्वं कपंचायतनदेवताः पूजयेत् अथ मा पूजा यां नैफलस्यात् तदुक्तं कुलार्ण
वो देवस्य मंत्ररूपस्य मंत्रमात्मिनामते कृत्वा वानादिकं सर्वं व्यर्थं भवति शांभवि यंत्रमंत्रमयं प्रोक्तं देवता मंत्ररूपिणी
यंत्रे संपूजिता देवि सहसैव प्रसीदति कामक्रोधादिदोषोत्थसर्वदुःखनियंत्रणात् यंत्रमित्याहुरेतस्मिन् देवः प्रीणाति
पूजितः तत्र शरीरमिव जीवस्य स्नेहवत्प्रदीपे सर्वेषामपि देवानां तथा यंत्रे प्रतिष्ठितं तस्मायंत्रे लिखित्वा वाध्यायात्मा
वामनतेस्मिंवत्तानं च्युगरुग्रान्वोन्तसर्वं एतयेदृष्टि नाशिवे एकपीठे पृथक्का जो विनायंत्रं करोति यः शापाग्निबमपि स्मा
देवताशाश्वतामाप्नुयात् एकपीठं कुर्लेशानि स्वयंत्रे पृथक् पृथक् नैवेद्यं च प्राप्यते तादेवास्तत्र भवहिधानन्तं आवाहदे
वतामेकां सर्वं येवा सम्याप्नुयात् श्माभ्यां लभतेशाप सर्वीवे च वल्मानसः कुलप्रकाशतंत्रे लिखितेम्कपीतेनद्गपुष्पेमान
विवर्जितः योगेन हृदयप्रस्थापयानि तेष्विष्के भूमिषु अमंत्र याविते चैव पतितस्य द हूपिते दशास्वनेष्व नोऽक्रमेस्सन्निधानं
दिवौकस इति अथ पंचायतनपूजामपि समदायान यथा सम्पूर्णाकमार्गेण पूर्वं दिशि पतिकल्पतः दत्तमावरणग्रे याविकं
परिकल्पय च वरायतनदेवताः पूजयेत् धर्मादि यान कपुक्ते स्वतन्त्रमायान् अन्ये केचित् प्रधानदेवता वाहनानं मरसेवत

६ शि॰
वार्च.
८२
82

वणपूजायां देवताग्रे प्राचीकल्पनात् तत्सर्वमेव वद्धरायतनदेवतानां पूजायाः कार्यत्वात् कल्पनयुक्तमिति यथास्थिता
मेघादिरिव वद्धरायतनदेवतानां पूजायाः कार्यत्वात् कल्पनयुक्तमिति यथास्थिताग्रे यादिहृद्वर्तिनं वद्धरायमनदेवता
पूजनीयाः इत्याहुः तत्र कामस्य प्रजासु जनयथाः सुखो भूत्वा पद्मवक्षे प्रपूजयेत् ईशानाशे च पूर्वाशायां वा ऽग्नेर्वह्निकोणके सि
माद्रितानालिववनात् अग्निरात्समवायमथ्यंभुकोणस्थो वे वे हितिकलप्रकाशांतेरवचनात् तदस्य याथेवमनेन त
तेषु भूरदर्शनात् यथास्थितेन दिक्क्रमेण पूजायामीशानकोणस्थितायाः देवतायाः कदाचित् प्रधानदेवताया वामभागे
करा विदर्ये कदाचित् दृष्टे चेति स्थितमनेकममस्वसंगात् यथास्थिताग्रपादि भूस्थापनासंभवात् प्रधानदेवतायाः पो
दपूजानेतरमेव वद्धरायतनदेवतापूजनात् पीठपूजायामपि धर्मादिपूजनेकल्पितभाष्यानुसारेणैवाग्नेयादिक
ल्पनालाघवाद्यापितथाकल्पना वद्धरायतनदेवतानामगवात् प्रधानदेवतायामूर्तेः कल्पितत्वाग्रे तदग्रे प्राचीक
ल्पनेमैवाविरुमादिति अथ पंचायतनपूजायां गणेशाद्यतिरिक्तचतुर्देवतायामसकेः पौकैकैमेण देवकृताः से स्थापय
गेशमारभ्य पादत्रिणक्रमप्रधानदेवताचतुष्टयेसंपूज्य मध्ये स्वेष्टदेवतां पूजयेत् गणेशो यासकैस्तु सूर्येगणेशवि
ष्णुविरुद्धनम्भार्वीतेदेवीं पूजयेदिति सूक्तमितिदंतितदसंगतं अप्रादितणापतेः अस्मदेवतायजनेऽप्रारंभणे व२४
नमस्यापपलाभनयाभ्रसोद्य सलकमापनेष्ट वसुनस्तु गणेशस्य विष्णौ शाङ्गाग्रावाल पूजयेदिति योगिनीतं
ये देवीपूजायां पंचायतनपूजाक्रमदर्शनात् शौरोगणपतिदेवं सूर्यविष्णुमापतिं दुर्गां च पूजयेद्विधानित्तिभेदः

वीतेरेपि पंचायतनपूजाक्रमदर्शनात्स्वापमेवतांत्रिकसिद्धांतः मतंसंप्रदायसिद्धस्वस्वमदेवतोपासकैरपितेयेगणेशा
दिस्वस्वमदेवतांत्रिकसिद्धांतः मतंसंप्रदायसिद्धस्वस्वमदेवतोपासकैरपितथैवकार्यः पंकजदष्टमायात् अथपंचायतन।
पूजानवरूपकार्यापाशिवेमास्करमग्निंवकेशिवंकौशिकीमपिमनसानर्चयमाति सर्वलोकावधीगानमिति भविष्यपु
८ राणे प्रमवायश्रवणात् मनसानर्चयनिमर्थः अग्निर्गणेशः पावककार्तिके योसौकार्तिकेयो विनायक इति भविष्यो
त्तपुराणवचनात् तथामध्यप्रदानपूजांगमेनगणेशादीनांसिद्धांतविचारेनास्तांमाह वैष्णवंतंत्रसिद्धांतादिशोधनेतेषां
मंगलेस्ततिराजवत् पूजाः प्रकारः प्राधान्येष्टदेवोग्रयविसतादिति अथमध्यस्थापितमूर्तेरिष्टदेवतामावाह्यपूजये
त् तत्रमूर्तिस्तत्रस्थानोक्तरूपास्तात्रशिवलिंगयामाद्या· पिमावनोपशिवलिंगादीनांसर्वदेवतापूजाधिकारणात्
तत्रसर्वाश्चदेवताः पूज्याः तेषांलिंगेमणौकुंभमंडलेचप्रपूजने शालग्रामेवनद्धापंमोदाचप्रपूजयेत् भूमामेवक्र
माशजाद्यायुधनतान्शिवनीतिरुद्रयामलवचनात् शालग्रामशिलायांतुतत्रदध्याममवेयेदिति सोमशंभुवचना
त् लिंगस्थंडिलयोर्वह्नौ सर्वजऊपपट्टेचमंडलेफलकेमूर्धिइदेयेदशकीर्तिताः पंचस्थानेदेवेशियजंतिपरमंशिवमि
ति कुलार्णववचनाच्च शिवमित्युपलक्षणंतेषामित्युक्ते तेषांपंचायतनदेवतानां पंचाहविमादिपंटप्रतिमापरंशा
लग्रामेमणौयंत्रेस्थंडिलेप्रतिमासुचहरेःपूजानकर्तव्याकेवलेनतुभूतले इति त्रैलोक्यसंमोहनवचनात् तदात न
तथानोक्तरूपप्रतिमाकार्या सातमानांगुलप्रमाणेनदशापंचदशांगुलाष्टरत्नप्रतिमाश्रया नाधिकातत्रप्रशस्यात्

शि० वार्च० ८३

इतिकपिलेपंचरात्रोक्तरूपा भवति साकारार्थाद्दशांगुलमिता पंचदशांगुलमिता वेत्यर्थः दशांगुलप्रमाणा वा तिथ्यंगुलमिता

पि वा अष्टमर्त्या भवति सा विष्णुर्हृदे ब्रह्म हृदये पि मि स्थिविरे यथा पंचरात्रवचनात् मानोंगुललक्षणानस्या गेव मे उपप्रकरणेभि

हितं कालोत्तरे लिंगमस्तकविस्तारो लिंगोच्छ्रायसमो भवेत् त्रिगुणपरिणाहः स्यात् दृष्टिसिद्धे प्रतिष्ठिता लिंगत्वलक्ष

णानं स्यात् सर्वसत्र सलक्षणं पंचसूत्रं समाश्रुक्तं शिवलिंगं समर्चयेत् भुक्तिं मुक्तिं ददेद्देवो धनारोग्यमनंतरं शिलस्था।

त्वेपि लिंगमत्र मध्यात् सूत्रे स्याद्यथाणानके लिंगपाली प्रष्टव्यं तावद्देव प्रकीर्तितं उच्चत्वे स्थिताया पीठे पंचसूत्रं प्रवर्तते

इति हयशीर्षपंचरात्रे आदिमूर्तिर्वासुदेवः संकर्षणमथासृजत् प्रद्युम्नं चानिरुद्धं च स्वयमेवासृजत्प्रभुः चतुर्मूर्तिपरंरूपं

रूपमेकैकोभिद्यते त्रिधा केशवादिप्रभेदेन मूर्तिर्द्वादशकं स्मृतं पंकजं दक्षिणे दद्यात् शंखं च जंमं तथोपरि वामोपरि गदां स्याच्च

क्रं चाधो व्यवस्थितं आदिमूर्तेस्तु भेदोयं केशवेति प्रकीर्त्यते अधो नाभ्यां वेन कृतमेतत्पदं वै नारायणाख्यास्या मूर्तिः

स्थापिता भुक्तिदाः सदाधः पंकजं तस्योर्ध्वं वनं मंतथोपरि दक्षिणोर्ध्वं गदायुक्तं चक्रं चाधो व्यवस्थितं आदिभेदोस्तु भेदोयं मा

धवेति प्रकीर्तितः दक्षिणाधः स्थितं चक्रं गदा पद्मोपरिस्थिता वामोर्ध्वं संस्थितं पद्मं शंखं चाधो व्यवस्थितं संकर्षणस्तु भेदोयं

गोविंदेति प्रकीर्त्यते दक्षिणोपरि पद्मं तु गदा वामाव्यवस्थिता वामेधोधः पंकजं चक्रं चाधो व्यवस्थितं संकर्षणस्य भेदोयं

विष्णुरित्यभिधीयते दक्षिणोपरि शंखं च चक्रं चाधः प्रदृश्यते वामोर्ध्वं पंकजं पद्मं गदा चाधो व्यवस्थिता मधुसूदननामायं भेदः

संकर्षणस्य तु दक्षिणोर्ध्वं गदा पद्मं पंकजं चाप्यधः स्थितं वामोर्ध्वं संस्थितं चक्रमधः शंखः प्रदृश्यते ब्रह्मांडगो वामपादादिति

णं शेषपृष्ठगते बलिबन्धनसंसक्ते वामने वाह्यधःस्थिते वामोर्ध्वकौमुदीयस्यपुंडरीकमधःस्थिते दक्षिणोर्ध्वसहस्रारेण
वज्रमधःस्थितैः समानालप्रमाणेन वप्मनेकारयेत्सदा ऊर्ध्वदक्षिणतश्चक्रमधोपमस्थवस्थिता स्थितोवाक्ष्युपवि
ष्टो वा पात्रगतो विलासनात् प्रद्युम्नस्य हि भेदोयं श्रीधरेति प्रकीर्तिते दक्षिणोर्ध्वमहाचक्रे कौमुदीनदधःस्थिताः प
84 द्मनाभोनिमामर्त्तिः स्थापितानोदरायिनी दक्षिणोर्ध्वपोवज्रमधस्तात्तु ऋशेषं सव्योर्ध्वकौमुदीदवीहन्तिशानमधःस्थि
ते अनिरुद्धस्य भेदोयं दामोदर नतिस्तन एतेषां मस्तिपोकार्ये पद्मवीजधरस्तमे सिद्धार्थं संहितायां तु चतुर्विंशतिमू
र्त्तयरुक्ता वासुदेवं गदाशंखचक्रपद्मधरो मतः पद्मशंखतया चक्रगदां वहति केशवः शंखपद्मं गदाचक्रं धत्ते नारा
यणस्सदा गदांचक्रं तथा शंखं पद्मं वहति माधवः चक्रं पद्मं तथा शंखं गदां च पुरुषोत्तमः पद्मं कौमोदकीं शंखं चक्रं
धत्ते प्यधोक्षजः संकर्षणो गदाशंखपद्मचक्रधरः स्मृतः चक्रं गदां पद्मं

भिमंत्रितेकुशादिकंनिधायोधृतजलेनतीर्थोदकैःकटिशौचंस्नात्वास्वशास्त्रोक्तविधिनावैदिकंस्नानंविधायवसंतंदेवतर्प
णंकृत्वातीरंगत्वाअस्त्रमंत्रेणमृत्तिकामादायास्त्रमंत्रेणैवाभिमंत्र्यशिखामंत्रेणशरावादिकेनिरस्यमूलमंत्रेणाभिमंत्र्यतया
मृत्तिकयामूर्द्धादिपादांतंविलिप्यआधारःसर्वभूतस्यविष्णोरतुलतेजसः तद्रूपाश्चततोजाताआपस्ताःप्रणमाम्यहं
इतितीर्थजलंप्रणाम्यावरुह्यमाणःसंमुखीकरणमुद्रयावधार्यप्राणान्निरुध्यजलांतःप्रविश्यत्रिर्निमज्योन्मज्यनाभि
मात्रेजलेस्थित्वा अद्येत्यादिश्रीशिवप्रीत्यर्थंतांत्रिकस्नानमहंकरिष्येइति संकल्पंकृत्वामूलमंत्रेणप्राणायामत्रयं।
मूलमंत्रस्यऋष्यादिकंविधायकरांगन्यासौकृत्वास्वपुरतोजलेहस्तमात्रंचतुरस्रंतीर्थंतांत्रिकंपरिकल्प्यअस्माद्दयती
र्थानिकैःस्पृष्टानितरवेरंशेनसर्वदेवैश्चतीर्थंदेहिदिवाकर इतिसूर्यात्तीर्थंप्रार्थ्यअंकुशमुद्रयासूर्यमंडलंभित्वागं
गेचयमुनेचैवगोदावरिसरस्वती नर्मदेसिंधुकावेरीजलेस्मिन्संनिधिंकुरु इतिमूलमंत्रेणतीर्थमावाह्यपुरःक।
ल्पिततीर्थमंडलमध्येऽवस्थमाणातीर्थशक्तीमंत्रेणतीर्थशक्तिमावाह्यतांध्यायेत् तत्रसर्वानंदमयीमशेषदुरित
ध्वंसोत्सुकांकमभाश्वेतोचोद्दंकरद्वयेनदधतीपाशेरुणिवक्रमात् शोभ्मांवामतरूणिहिमकणोशंशुकाल्ममालांव
रेणगासिकसरिद्रंपाहिसहितांश्रीतीर्थशक्तींभजेइतितीर्थशक्तिंध्यात्वा ह्रांह्रींह्रूंह्रैंह्रौंह्रः सर्वानंदमयेतीर्थशक्तिपद्मे
हि स्वाहा तीर्थशक्त्यैनमः इतितीर्थशक्तिंसंपूज्य ॐनमोनमोभगवतिध्रुवेश्वेवालिकेअविकेमहामालिनेत्रेहिभगवति
अशेषतीर्थलवाहे ह्रींश्रीक्लिवदजयाधिकपंगंगोगांविकेस्वाहेतिमंत्रेणाष्टवारमभिमंत्र्यतत्रह्रींकारेणालोड्यवामि

शि॰
चार्च॰
८५
85

तिधेनुमुद्रयामृतीकृत्य कवचमंत्रेणावगुण्ठनमुद्रयावगुण्ठ्यास्त्रमंत्रेणाच्छोटिकाभिः संरक्षितं भस्म चर्केसामावरणं देवंध्या
त्वाजलमध्ये पंचोपचारैः संपूज्य मूलमंत्रेणाष्टवारमभिमंत्र्य तत्र मूलमंत्रं जपन्हृदि देवं स्मरन् त्रिर्निमज्जनं मस्य कुंभमुद्रा
वस्त्रमूलमंत्रेण स्वशिरसि विकिरन्नभिषिंच्यात् एवं विस्मृतोनिखिलं विघ्नमुद्गरः प्रकेश जा पते मातनुः सर्वभूतानामापादेयः
प्रनतपावं श्यातिस्त्रशिरः सेतप्रलसीमं त्रन्तूपायां सर्वभूतेषु संस्थिता ह्रालपंनितिज स्पशीहायोभिषंप्रनेवमो १
तिमंत्रेणात्मानमभ्युक्ष्य ततो केशवदोर्तामसी मंतध मूर्द्धनि ललाटे कर्णयोरस्तोरायस्तनयो भ्रुवोनमः इतिश्रण
स्यमूलमंत्रेण स्वाहांतेन निराचम्य मूलेन वचितं संतर्प्य देवं विसृज्य तीरमागत्य धौते वाससी परिधायो हूकरो वस्त्र।
हाउ भिद्य प्रक्षाल्य वस्त्रस्य स्ववर्णविहितेतिलकमादौ विधाय शिवमन्त्रेण गभूतं भस्म त्रिपुंड्रधारणं कुर्यात्तत्राघिहो।
त्रोत्थं वैवाहाग्न्यं वा स्वं वा पूर्वोक्ताविधिना वस्नमाण विधिना वा संस्कृतशिवाग्नावनेरिले स्त्रही तकपिलागोमय।
पिंडसुर्केमूलमंत्रेण दग्ध्वा देवोदात्स्नानार्थं वा मेव वर्टीनमय च्छातिपक्कात्हितं वस्त्रेण शोधितं कर्पूरादिसुवासितं।
भस्म संगृह्य प्रस्थाप्य तेन वा त्रिपुंड्रधारणं कुर्यात् नमस्कारसमूलं मंत्रेण प्राणायामत्रयाकृत्य अस्य शिरसि पिप्पलादऋषि।
येनमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीरुद्रायदेवतायै नमः गुह्ये अग्निबीजाय नमः पादयोः भस्मशक्तये नमः।
मम मोक्षार्थं भस्मधारणे विनियोगः इति स्वष्यादिन्यासं विधाय अंगुष्ठयोः कालाय नमः हृदयाय नमः नर्मयोः कलविक
रणाय नमः शिरसे स्वाहा मध्यमयोः बलविकरणाय नमः शिखायै वौषट् अनामिकयोः बलप्रम थनाय नमः कवचाय

हुं कनिष्ठयोः सर्वभूतदमनाय नमः नेत्राय वौषट् करतलपृष्ठयोर्मनोन्मनाय नमः अस्त्राय फट् इति विन्यस्य हृदय
शिरसि स्वाहा कवचानि नेत्रमस्त्रं पञ्चमं मन्त्रान् विन्यस्य तन्मन्त्रेण तालत्रयं दशदिग्बन्धनं च कृत्वा विभूतेर्भूतिमानामी
शा मे देवः सदाशिव रक्षां बध्नातु याह्यविरतं मामनघ सदा इति विभूतिं गृह्णीयात् ॐ सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमो
नमः भवे भवे नातिभवे भजस्व मां भवोद्भवाय नमः वामदेवाय नमः ज्येष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय नमः कलविकर
णाय नमः बलविकरणाय नमो बलाय नमो बलप्रमथनाय नमः सर्वरूपाय महाविघ्ने महादेवाय धीमहि तन्नो रुद्रः
प्रचोदयात् ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मे अस्तु सदाशिवों इ
ति मन्त्रान् पठित्वा विभूतिमादाय वामकरे निधाय भस्माभिमन्त्रणं मन्त्रसंस्कारादि मासं कुर्यात् ततः शिरसि अथर्वशिरा
ऋषये नमः अवि गायत्री छंदसे नमः हृदये श्रीरुद्राय देवबीजाये नमः इति विन्यस्य अग्निरिति भस्म वायुरिति भस्म
जलमिति भस्म स्थलमिति भस्म व्योमेति भस्म सर्वं ह वा इदं भस्म मन एतानि चक्षूंषि भस्मानि इत्यभिमन्त्र्य आपो वा
इदं सर्वं विश्वा भूतान्यापः प्राणा वा आपः पशव आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सम्राडापो विराडापः स्वराडापः छंदांस्यापो ज्योति
ष्यापः सत्यमापः सर्वदेवता आपो भूर्भुवः स्वराप ॐ इति मन्त्रेणाद्भिः संसिक्तं मानस्तोके तनये मा नो आयुषि मा नो गोषु।
मा नो अश्वेषु रीरिषः वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीर्हविष्मन्तः सदमित्त्वा हवामहे इति मन्त्रेण संमर्द्य द्विधा नत्वा एकेन भागेन
मूर्ध्नि ईशानः सर्वविद्यानामिति मात्रक मन्त्रेण शिरसि तत्पुरुषायेति मन्त्रेण मुखे अघोरेभ्य इति मन्त्रेण बाहू वामदेवाय।

शि॰
वार्च॰
८९

तिमंत्रेणकेवलाहिनाममंत्रेणसंयोजनात् इतिमंत्रेणस्वमूलादिपादाग्रपर्यंतंप्रतिसंवेष्टिभस्मनामूलेनकृत्वाहस्तौप्रक्षाल्यदक्षि
णेऽंशभागमादायतस्माद्भस्मतदेनस्माऽपशुपतेपशुपाशविमोक्षायइतिमंत्रेणपंचदशावर्तिमभिमंत्र्यशिरसि ओंपंओंहरह
रं ओंनमःशिवायललाटेब्रह्मणेनमः हृदयेहव्यवाहनायनमः नाभौस्कंदायनमः कंठेमहेशायनमः दक्षिणबाहुमूलेका
द्रायनमः बाहुमध्येआदिमायनमः मणिबंधेरुद्रायनमः वामबाहुमूलेवामदेवायनमः इतित्रिपुंड्रधारणंकृत्वा
९ वैदिकंसंध्यांकृत्वातांत्रिकसंध्यांकुर्यात् अथभस्मधारणविधिस्त्रैवर्णिकानामेव अन्येस्त्वपंचतत्वेनमूलमंत्रेणवा
86 त्रिपुंड्रधारणंकार्यमिति अथतांत्रिकसंध्या तत्रमूलमंत्रेणशिखांबध्वामूलेनैवप्राणायामत्रयंकृत्वामूलमंत्रमू
लमंत्रस्यऋष्यादिकरषडंगन्यासान्विधायस्वपुरतोधेनुमुद्रयाजलमानीयतन्मूलमंत्रेणाष्टवारमभिमंत्र्यतज्जलबिंदु
भिरंकुशोरकारादिनैकपंचदशाक्षरैःसबिंदुभिःस्वमस्तकंस्वशिरःप्रोक्ष्यमूलेनत्रिःप्रोक्ष्यमंत्रेतत्पुरतोरूपंदेवंध्या
त्वादक्षिणकरेणजलमादायवामकराग्रेणस्पृशन् लंवंरंयंहं इतिपांचभौतिकबीजैःसप्तवारमभिमंत्र्यमूलमंत्रे
णत्रिरभिमंत्र्यतज्जलंवामकरेनिधायतस्मादुलितंकिंचिन्मूलमंत्रेणदक्षिणकराग्रेणशिरसित्रिःप्रोक्ष्यवामक
रस्थंजलंवामनासापुटसमीपंनीत्वानेनामयवामनासारंध्रेणस्वदेहांतःप्रतिष्ठ्याज्ञानेनकलेनस्वदेहंतत्सकलक
लुषंतत्सकलंस्ववर्णंतज्जलंदक्षिणनासारंध्रविनिर्गतंविधायदक्षिणकरेणादायस्ववामभागेवज्रशिलायांओंश्लींपशु
हुंफट् इतिपाशुपतास्त्रमंत्रेणतस्मान्मानफाल्यहस्तौप्रक्षाल्यपुनर्दक्षिणकरेणजलमादायदक्षिणनासारंध्रेणप्रविश्य

९

ब्रह्मरंध्रस्थापितं च स्वमंडलमध्यगतदीपशिखास्थितो मिलितात्कायेन राजदेव विवरमेघाभ्यां विनिर्गतं विभावयेत् तत्कुलाचाम।
कवेन निवापयन् जले विडंतिः ॐ अमृतमालिनि स्वाहा इति मंत्रेण स्वशिरसि त्रिश्च्योत्स मूलमंत्रेण स्वशिरसि: त्रोस मूलमंत्रेण त्रि
राचम्यो मलिनात् जलमादाय घोषाय मूलमंत्र वषमाण गायत्री वा समनुस्वार्घ्यं श्रीमहादेव पशुपते अर्घो स्वाहा इति त्रिरर्घ्यं दत्वा।
तिः मर्पाभिमुखमस्थित्य श्रुन्नार्घ्यं श्रीरुद्रं तर्पयामि नमः इति त्रिः संतर्प्य आचम्य तत्प्राणायामादिकं कृत्वा सूर्यमंडले देवं ध्यायन्
तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् इति रुद्रगायत्रीं यथाशक्ति जपित्वा मूलमंत्रं वाष्टोत्तर।
शतं जपित्वा तं समर्प्य स्वप्रणामं सूर्यमंडलादेवं स्वहृदि विसर्ज्य श्रीतत्पुरुषप्रणामे दिति त्रिषु कालेषु तांत्रिकसंध्यावि।
धिः गणेशगुरुपासकैरनुष्ठेया स्नानवच्चे मंत्रेण संध्याकार्या न तत्र यमाचरा जन्यपतन्मलजपस्य विशेषः तत्र स्राव्ये
त तत्कालेऽस्पृश्या श्रवसंध्यालोपेन कर्मयथा भोगात्तेव मेन हि दीक्षितः संध्याया हीनो न रोहेत्तत्फलं लभेत् इति शिवरुद्र
सवचनात् समध्यमयमावश्यकमिति ततः प्रातः संध्यां नत्वं वैदिकतर्पणं निर्वर्त्य स्वस्वगुरुतो वमितिथेः न गुरुद्वयानल
यमतिन मन तत्सवकं संगारणादेवं ध्यात्वा मूलमंत्रं मु स्वार्घ्यं श्रीरुद्रं तर्पयामि नमः इति प्रत्येकमेकैकांजलिना संत।
र्प्य देवं स्वहृदि विसर्ज्य तीर्थं च सूर्यपितृ स्वगुरुविदिकान् निग्रहान् प्रणम्य शुद्धोदकपूर्णपात्रमादाय हृदिस्थदेवतां स्मर
न्मौनी स्वपदमात्रदृष्टिः स्नोत्रादिकं पठन् स्वाहृदगच्छेन्नता तोहारि स्थितं देवं संपूज्य कृते विभाया कंतनभूस्नमयातः।
स्नायप्रविनात्मोपापं फट् हूं फट् तेन नमः सूर्यसोमाय नमः कालो महाभूतानि पंच च ये तेभ्यो भास्तु भास्नोऽहं कर्मणो नव साक्षि।

शि
वार्च.
८७
87

णः इति पठित्वा हूं फडिति क्रोधदृष्ट्या पार्श्वं हृदयमूर्द्धं मध्यमावलोकयेत् पुष्पं नाभूत्वा रुहातः प्रविष्टां गणो ह्यिन्तापादेशग्रहा स्व
स्याङ्गेणा भूमौ गोमयेनोपलिप्य यथासिद्धं शादि नारविन्दाकृतं मण्डलं मध्ये रचासनमासीनोऽहो आधारशक्तिकमलासना
यनमः इत्यासनं सम्पूज्य तत्रोपविश्य पञ्चसमाणेन सूर्यमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गा
यत्रीछन्दसे नमः हृदये आदित्याय देवतायै नमः इति विन्यस्य सूर्यार्चने विनियोग इति कृताञ्जलिर्वदेत् अंगुष्ठयोः ह्रां हृ
दयाय नमः तर्जन्योः ह्रीं शिरसे स्वाहा ह्रूं शिखायै वषट् अनामिकयोः ह्रैं कवचाय हुं कनिष्ठकयोः ह्रौं नेत्राय वौषट् करत
लकरपृष्ठयोः ह्रः अस्त्राय फट् इति करयोर्विन्यस्य एवमेवाङ्गन्यासं हृदयशिरसि शिखाकवचनेत्रस्थानेषु विन्यस्यास्त्रमन्त्रे
णातालत्रयेण दशदिशो दिग्बन्धं कृत्वा ततः कांस्यताम्रमयं पात्रमेकं संस्थाप्य भाण्डे समस्तनगतामपिपभनाभिपद्य
दयाभयवरानाद्धतेकराने माणिक्यमौलिमरुणाङ्गरुचिं त्रिनेत्रं इति सूर्यं तन्मण्डले सांगावरणं ध्यात्वा स्वपुरस्तात् स्व
स्तत्र त्रिकोणात्मकं मण्डलं कृत्वा श्रीसूर्यार्घाधारमण्डलाय नमः इति मण्डलं सम्पूज्य तत्राधारं संस्थाप्य जलमाहृत्य ताम्रपात्रं ति
धाय सूर्यमन्त्रेण शुद्धोदकेनापूर्य तिलयवसर्षपदूर्वामापयवतण्डुलकुशाग्रगन्धाक्षतरक्तपुष्पाणि रक्तचन्दनं चातिलिप्य
ऊँ श्री गाङ्गायनमात्रेक राम्भांमामम कलधृत्या सर्वान् रूपं सूर्यान्नि निजेष्टदेवताभेदेन ध्यायेत् ह्रां ह्रीं सः सूर्य हरा शिरा ना ।
स्त्रयोगकरणपद्मासनं संस्थित श्रीसूर्यायार्घं दत्त्वा तन्मन्त्रं यथाशक्ति जपित्वा सूर्यस्तवानां अन्यनामेरपद्यां गत्वा
नव समाप्तो विधिनामामामं बंसंस्था प्रातर्दशकोनताम्रादिपात्रे स्थजलेधेनुमुद्रया सती कृत्य तेन जलेन वामहस्ते नामे

इपस्य द्वारश्रोस्य द्वारस्योर्द्ध्वशाखायाम् ॐ विघ्नायनमः तद्दक्षिणामहालक्ष्म्यैनमः वामेसरस्वत्यैनमः उदुम्बरमध्ये श्रियैनमः द्वा
रस्य वामदक्षिणशाखयोः गणपतयेनमः क्षेत्रपालायनमः शंखनिधिवसुधाराभ्यांनमः पद्मनिधिवसुम
तिभ्यांनमः मायाशक्तिनमः विघ्नकायेनमः गंगायैनमः यमुनायैनमः धात्रेनमः विधात्रेनमः इतिद्वारप्राग्भागेन सं
पूज्य प्रत्यग्द्वारदेहल्यैनमः तस्यावामदक्षिणयोः नंदिनेनमः महाकालायनमः इतिद्वारपालौसंपूज्योत्तरद्वारंगत्वा तद
र्ध्वोदुम्बरस्य गणपतिं विघ्नादिदेहल्यंतं पूर्वोक्तक्रमेण संपूज्य द्वारपार्श्वयोः गणेशायनमः वृषभायनमः इतिद्वारपा
लौसंपूज्य पूर्वद्वारंगत्वा तथैवाभ्यस्य विघ्नादिदेहल्यन्तमभ्यर्च्य द्वारपार्श्वयोः भृंगिरिटयेनमः स्कंदायनमः इतिद्वार
पालौसंपूज्य दक्षिणद्वारंगत्वा तथैवायाधुभिमुखस्य विघ्नादिदेहल्यंतमभ्यर्च्य द्वारपार्श्वयोः अमायैनमः इतिद्वारपालौसं
पूज्यैवंसर्वस्मिन्देवेशुक्लपक्षेशुक्लमंडलमहाभमहामामतिद्वारं दिक्क्रमेणसंपूज्य गणाध्यक्षबटुकं एकदंष्ट्रम
होदरगजाननलंबोदरविकटविघ्नराजधूम्रवर्णाख्यमामतिद्वारदेशाः शाकसौरस्तवात्यायभूमातरप्रार्थयमस्याः पु
नःपश्चिमद्वारंगत्वा वामभागेण नालयपर्यंकेद्वारमुद्घाटयेत् ततः संमार्जनमंत्रेणमन्त्र धाभिमंत्र्यपक्षामनु
भूतानिः पिशाचाः प्रेतगुह्यकाः येवामनिवसन्त्यस्मिन्देवतास्थविशेषस्थिताः अपसर्पन्तुतेभूतायेभूताभुविसंस्थिताः येभूतावि
घ्नकर्तारस्तेनश्यन्तु शिवाज्ञया इत्यनेनमंत्रेणपन्नगाख्यमुद्रयामस्तकोपरि प्रक्षिप्य तस्मान्निर्गच्छन्तु विघ्नसंघाः नाशय।
वामांगसंकोचेनमार्गदीर्घात्मानंस्मरन्वामपादसिंचातंत्रयेणाभ्येमान्तर्द्वाराललत्रयेणानविलंगोतिगमरहस्य

पि
वार्षि
८८
१२
88

लोकनेन दिव्यानि स्वतस्सार्पं दत्विघ्नापादघ्रस्त्वेरेदेहलीमुरचेध्यवामसाहरमाक्षाय पवनगाधार्वतोयाम्भावेशवाहनम।
वैकमेरयाभ्योतरेशोत्समेरपस्यैनेर्हूं नकोणोवास्तुपुरुषायनमः नैर्ऋतवायव्यापाशाय ब्रह्मणेनमः इतिसंपूज्यमेर
पसेशानकोणेरक्तवर्णापवक्तहारदशाशक्तिसहितायश्रीरायनायायनमः इतिदीपनायसंपूज्य आनीतिवामह
कायकल्पान्तदहनोमम भैरवायनमस्तुभ्यमनुज्ञांदातुमर्हसि इतिभैरवंवाक्तोशृह्णवा अःफडितिमंत्रपमध्ये
पृष्ठावेदीगत्वातत्रस्वासनस्थानेमूलमंत्रेणवासायमंत्रेणप्रोक्षितेनैवमंत्रेणकृपोक्षिः संतायकवचमंत्रेणाभ्युक्ष्या
नैवेलाजिनकुशोत्तरेहस्तद्वयमात्रचतुरस्रंवस्त्रंगुलोच्छ्रितंस्वासनमालोर्ध्यमूलमंत्रेणद्वादशधाभिमंत्रितनले
नाध्यक्षशिरसि मेरुपृष्ठऋषयेनमः मुखेसुतललछंदसेनमः हृदयेपृथिव्यैनमोदेवतायैआसनेविनियोगः इतिकृता
नलिवेदेतितिमस्थादिकेविमस्य पृथ्वित्वयाधृतालोकादेवीत्वेविष्णुनाधृता त्वंचधारयमांनित्यंपवित्रंकुरुचासनम
इत्यासने रमभिमेमग्रहीं आधारशक्तिकमलासनायनमः इति आसनेसंपूज्य तत्र माडुःसुवर्णतुसुतोवावापद्म
स्वस्तिकवीरसिद्धासनतमेनासनेनोपविश्यासनस्यदक्षिणेअग्निकोणादिचतुष्कोणेषुआदक्षिणेनगंगणपतये
नमः दुंदुर्गायैनमः संसरस्वत्यैनमः क्षेंक्षेत्रपालायनमः इतिसंपूज्यगंधपुष्पाक्षतादीनिसन्नाइयाणिस्वदक्षि
णेसंयोगनिधायहांहुंफट् इतिदिग्बन्धविलोककर्त्रेरादिवामितग्रहोदकपूर्णांवामभागस्वतंत्रकुंभंस्थापयेत्।
वामपाणिनोसंस्पृश्यनदक्षिणेनाकरोतत्स्वग्रेण इतिजमन्तकनलेसमस्पृश्यरहतिमौहांपापशिष्टोपाकंस्मस्तल

क्रं नों नलिवां मेभ्यो गुरुभ्यो नमः इति गणपतये नमः ओं श्री महादेवाय नमः इति शाम्भवदत्त गंधपुष्पाण्यास्त्रमं
त्रेणामर्दयित्वा करौ स्वरभाक्रम्य ततस्तृष्णावामकरेण स्वमूर्ध्नामेपवित्ता श्रमणात्वाधाय इतेमवे वेनयेयात्रुधेमोहिंसे
ति हिंसका क्रमशोगमयङ्क्षेशाः पनेन विधुमस्तके इति पठित्वास्त्रमंत्रेण नाराचमुद्रया दशस्वादिक्षु हरे शिरसि वा
मंत्रेण पुनः करावमोमम्मार्जनेन संकोशाध्यात्ममंत्रेण हीं हें तालत्रयं पश्चाच्छतत्तन्मुस्मशादेन दृशादिग्बंधनेन त्वास्त्र
मंत्रेण त्रिःशूलमुद्रया हृदितो व्रमस्तौ मणिवेधेनामोमसंपुटकौ करौ स्वमूर्ध्नी मेपरिनः पादतलात्प्रभृति ब्रह्मरन्ध्र।
पर्यन्तं भूतशुद्धिं कुर्यात् तत्र पादादि जानुपर्यन्तं पृथ्वीस्थाने चतुरस्रं वज्रलाञ्छितं पीतवर्णं ब्रह्मदैवतं निवृत्तिकला
धिष्ठितं लं बीजयुक्तं ध्यात्वा जान्वादि नाभिपर्यन्तं मध्ये स्थाने स्वस्तिकोपेतं त्रिकोणाकारं रक्तवर्णं रुद्रदैवतं विद्याक
लाधिष्ठितं रं बीजयुक्तं ध्यात्वा नाभ्यादि भ्रूमध्यपर्यन्तं वायुस्थाने वह्निकोणाकारं षट्बिन्दुलाञ्छितं कृष्णवर्णं मीश्व
रदैवतं शान्तिकलाधिष्ठितं यं बीजयुक्तं विचिन्त्य भ्रूमध्यादि ब्रह्मरन्ध्रान्तं आकाशस्थाने वृत्ताकारं ध्वजलाञ्छितं धूम्रवर्णं
सदाशिवदैवतं शान्त्यतीतकलाधिष्ठितं हं बीजयुक्तं ध्यात्वा तत्पञ्चभूतमये देहे यो मध्ये कन्दस्तस्मात् तत्तन्नालं कमैभ्य
र्थ्य अष्टदलोपेतं परं वैराग्यकर्णिकं स्वहृदयारविन्दं विभाव्य तत्कर्णिकायां जीवात्मानं मासि ग्रामाय रश्मीयकलिका।
भासुरमनादिमलसंकोचं परविरुद्धहृदयकमलमानीय तत्या कवलीकृतं जीवात्मानं ध्यायेत्सम्भ्रमणावत्सनाः वि
शुद्ध्यादि चक्रस्थापवर्गणवर्णाधिदेवताग्रसंतीव्र ललाटे ब्रह्मनीवातत्र स्थितसहस्रदलकमलकर्णिकामध्ये वर्तिनि पर

पि । वार्च । ८१ २२

मात्मस्थोंति सवर्णो वर्णाधिदेवताकं देवकरणीवात्मानं संयोज्य कुंडलिनीं स्वस्थानमानीय तत्त्वसंहारं कुर्यात् तत्र पृथिवी
स्थाने पादेंद्रियमनक्रियागंतव्यगंधघ्राणपृथिवीब्रह्मनिवृत्तिसमानवायुजननस्थम ॐ ह्रां ब्रह्मणे पृथिव्यधिपतये नि
वृत्तिकलात्मने हूं फट् स्वाहा इति मंत्रेणानेन सर्वां कुंडलिनीद्वारेण सुषुम्णामध्ये संहरेत् ततोऽपांस्थाने हस्तादानदातव्यरस।
रसनाजलविष्णुप्रतिष्ठोदानात्मसंचितं ॐ ह्रीं विष्णवे जलाधिपतये प्रतिष्ठाकलात्मने हूं फट् स्वाहा इति तान् सर्वान् कुंड।
लिनीद्वारा वह्नितत्त्वे संहरेत् ततो वह्निस्थाने पायूत्सर्गविसर्जनीयमनीरूपचक्षुर्वह्निरुद्रविद्याव्यानात्मसमस्तं ॐ ह्रूं रुद्रा
य तेजोधिपतये विद्याकलात्मने हूं फट् स्वाहा इति मंत्रेणानेन तान् सर्वान् वायुमंडले संहरेत् ततो वायुस्थाने उपस्थानंदे
तद्विषयस्पर्शत्वग्वाय्वीश्वरशांत्यपानात्मसमस्तं ॐ ह्रैं ईश्वराय वाय्वधिपतये शांतिकलात्मने हूं फट् स्वाहा इति तान् स
र्वानाकाशस्थाने संहरेत् ततश्चाकाशस्थाने वाग्वचनवक्तव्यशब्दश्रोत्राकाशसदाशिवशांत्यतीतप्राणात्मसमस्तं ॐ ह्रौं
सदाशिवायाकाशाधिपतये शांत्यतीतकलात्मने हूं फट् स्वाहा इति तान् सर्वान् कुंडलिन्यां संहृत्य ततो बिंदुशक्तिं नादशक्तौ
नादशक्तिं परशक्तौ चानेन संहृत्य ॐ ह्रां हूं फट् स्वाहा इति तां परशक्तिं शिवात्मकपरमात्मनि संयोज्य केवलः ल
शरीरे वामकुक्षौ पापपुरुषं चिंतयेत् यथा वामकुक्षिस्थितं पापपुरुषं कज्जलप्रभं ब्रह्महत्याशिरस्कं स्वर्णस्तेयभुज।
द्वयं सुरापानहृदयं गुरुतल्पकटिद्वयं तत्संसर्गिपदद्वंद्वं चिंत्य वामनासारंध्रेण वायुमापूर्य नाभिचक्रस्थब्रह्मणा
कारे वायुमंडले संयोज्य तत्र यमिति वायुबीजं कृष्णवर्णं सविसर्गं भकेन पंबीजमावर्तयेत् तदमृतेन वै शोधयेद्वायु।

नासपापपुरुषं स्वदेहं संशोष्य तेन वायुं दक्षिणनासया विरेच्य पुनर्दक्षिणनासया वायुमाकृष्य मूलाधारं संयोज्य तत्र स्ववह्निमंडले रमिति वह्निबीजेन रक्तवर्णं विचिंत्य कुंभकेन रमिति बीजमावर्तयन् स्वदग्धितेन महावह्निना पापपुरुषं स्वदेहः सहपापपुरुषं भस्मनासह तेन वायुं वामनासया विरेच्य पुनर्वामनासया वायुमाकृष्य वलरंध्रे संयोज्य तत्र स्थितं विंदुमंडले वमिति अमृतबीजेन शुक्लवर्णं संचिंत्य कुंभकेन वंबीजमावर्तयंस्तल्लनिःसृतामृतधारया स्वदेहभस्म संसिच्य तेन वायुं दक्षिणनासया विरेच्य पुनर्दक्षिणनासया वायुमाकृष्य मूलाधारस्थपार्थिवमंडले संयोज्य तत्र लमिति पृथ्वीबीजं पीतवर्णं संचिंत्य कुंभकेन लंबीजमावर्तयंस्तदुद्भूतेन तेजसा स्वस्मादितभस्म घनीकृत्य तेन वायुं वामनासया पृथ्वीबीजं पीतवर्णं संचिंत्य कुंभकेन लंबीजमावर्तयंस्तदुद्भूतेन तनसामस्तमाविते भस्म घनीकृत्य तेन वायुं वामनासया विरेच्य पुनर्वामनासया वायुमाकृष्य मूलाधारस्थाकिं तन्मध्ये मायाबीजं स्मरेत् बालार्कवर्णं संचिंत्य कुंभकेन मायाबीजमावर्तयन् तेन करचरणाद्यवयवसमेतं स्वदेहं विभाव्य तेन वायुं दक्षिणनासया विरेचयेदिति स्थूलशरीरं निष्पाद्य सूक्ष्मशरीरं निष्पादयेत् तद्यथा तत्सर्वलोकसंहारकभगवत्परमात्मनः सकाशात्तत्स्थानमानीय ततो नादशक्तिं ततो बिंदुशक्तिं प्रणवेन सूक्ष्मा बिंदुशक्तेः शकाशात् सकलजगत्सृष्टिहेतुभूतां कुंडलिनीं प्राणावेन निःसार्य ततः ॐ ह्रौं सदाशिवाय आकाशाधिपतये शांत्यतीतकलात्मने नमः इति प्राणशांत्यतीतसदाशिवाकाशाच्छ्रोत्रशब्दवक्तव्यवदनवायुमाकाशाख्यावदोत् तत आकाशमंडलात् ॐ ह्रौं ईश्वराय वायु

शि
वार्च॰
भू.
१८
१०

धिपतये शान्तिकलात्मने नमः इति मंत्रेण पानशांतिस्वरवायुस्पर्शत्वक्स्पर्शनद्विधायनदोपस्थाद्वायुस्थाने स्थापयेत् ततो
वायुमंडलात् ॐ हूं रुद्राय तेजोधिपतये विद्याकलात्मने नमः इति मंत्रेण ध्यानरुद्रविद्याकद्रात्मने नमः तेजस्तत्त्वरूप
विसर्जनीयविसर्गपायून्नपि स्थाने स्थापयेत् ततो ऽभिमंडलात् ॐ ह्रीं विष्णवे जलाधिपतये प्रतिष्ठाकलात्मने नमः इति
मंत्रेण रसनप्रतिष्ठ विष्णुजलरसनारसदानन्दलानपां स्थाने स्थापयेत् ततो जलमंडलात् ॐ ह्रीं ब्रह्मणे पृथिव्यधिप
तये निवृत्तिकलात्मने नमः इति मंत्रेण समानं निवृत्तिं ब्रह्म पृथिवीं घ्राणं गंधं गंतव्यमननक्रियापादेंद्रियाणि पृथिवी
स्थाने स्थापयित्वा नादप्याकि विंदुशक्तिपरशक्तीनो प्राणावेन स्वदेहं व्याप्तिविभाव्य सोहमिति मंत्रेण ब्रह्मरंध्रस्थपरमात्म।
शाकाशांतं कुंडलिन्या जीवात्मानं संहृत्य वर्णावर्णाधिदेवतासहितं मातृकादिविशेषणं नम हृर्णवर्णाविवर्णाधिदेवताः।
स्थापय हृत्कमलमानीय महद्द्यकमलबीजात्मानं स्थापयित्वा कुंडलिनीं सुषुम्णामार्गेण मणिपूरकादिविशेषण
न हृदर्णवर्णाधिदेवताः स्थापयन् मूलाधारे नीत्वा तत्तो स्थापयेत् ततः स्वशरीरे निरस्तसकलेश्वकल्मषं तेजोरूपं देवता
गृधनवोगंपविभाव्य प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् अथ प्राणप्रतिष्ठामंत्रस्य शिरसि ब्रह्मविष्णुशिवेभ्य ऋषिभ्यो नमः।
मुखे ऋग्यजुःसामाथर्वछंदोभ्यो नमः हृदये प्राणशक्त्यै देवतायै नमः गुह्ये आं बीजाय नमः पादयोः ह्रीं शक्तये न
मः नाभौ क्रौं कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम प्राणप्रतिष्ठार्थे विनियोगः इति कृतांजलिर्वदेत् ततः ॐ आं ह्रीं क्रौं अं कं
खं गं घं ङं आकाशाय इति विन्यस्य मम प्राणप्रतिष्ठार्थे विनियोगः वाय्वग्निसलिलपृथिव्यात्मने आं हृदयाय नमः

गं आं ह्रीं क्रौं रं वं शब्दस्पर्शरूपरसगंधात्मने ईं शिरसे स्वाहा । आं ह्रीं क्रौं रं धं श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणात्मने शिखायै वषट्
आं ह्रीं क्रौं पं नं धं वाक्पाणिपादपायूपस्थात्मने पं कवचाय हुं । आं ह्रीं क्रौं पं धं वचनादानविसर्गागमनानन्दात्मने नेत्रत्राय
वौषट् । बं आं ह्रीं क्रौं बं यं रं मनोबुद्ध्यहंकारचित्तात्मने अः अस्त्राय फट् । इति मंत्रानेन षडंगादिन्यासं करयोर्विन्यस्य हृदया-
दिषु देवेषु विन्यसेत् । ततो वामहस्तादिपादहृदयांतं आं नमः । कंठादिनाभ्यंतं ह्रीं नमः । मूर्द्धादिकंठांतं क्रौं नमः । ततो हृ-
दयकमले वायव्यादिदले वं यं नमः । आग्नेये रं पूर्वे शं पश्चिमे वं ईशाने शं नैर्ऋते षं उत्तरे सं दक्षिणे हं कर्णिकायां लं नमः
इति न्यसेत् । ततो ध्यानम् । कराग्रे रक्तो त्रिनेत्रां पाशपाशासिरक्तो मायूर्द्ध्वे घोरा घेनदा । पद्मस्था पोरमेनदा ऽषष्ठ्यां पोरमेनदा
पद्मापोरपरेरमाधुषध्यानेन प्राणसौधत्र इति ध्यात्वा हृदि हस्तं निधाय ॐ आं ह्रीं क्रौं यं रं लं वं शं षं सं हं हंसः सोहं मम
प्राणा इह प्राणाः आमिमादिम मम जीव इह स्थितः । आमिमादिम मम सर्वेन्द्रियाणि आमिमादिम मम वाङ्मनश्चक्षुःश्रो-
त्रघ्राणा इहागत्य सुखं चिरं तिष्ठंतु स्वाहा । ॐ इति मंत्रेण प्राणप्रतिष्ठां मंत्रेन पित्वा विनवपुष्मोती रूपं ध्यायेदिति प्राणप्रति-
ष्ठाविधिः । अथ मातृकान्यासः । तत्र मातृकाप्राणायामं कृत्वा मातृकान्यासं कुर्यात् । तत्र स्वरैः पूरकः कादिभिः कुंभको
यादिभि रेचक इति प्राणायामक्रमो ज्ञेयः । एवं प्राणायामं कृत्वा शिरसि ब्रह्मऋषये नमः । मुखे गायत्रीछंदसे नमः ।
हृदये श्रीमातृकासरस्वतीदेवतायै नमः । गुह्ये हल्भ्यो बीजेभ्यो नमः । पादयोः स्वरेभ्यः शक्तिभ्यो नमः । नाभौ क्षकाराय
कीलकाय नमः । इति विन्यस्य मातृकान्यासे विनियोगः । इति कृतांजलीवरेन ततो हस्तकरतले अं नमः । तत्पृष्ठे अं हस्

शि
वार्ष·
२१

२५

११

करभेदं दक्षाङ्गुष्ठादिवामाङ्गुष्ठान्ते तत्र दक्षमेखलित्रुटीयस्वरादिपकारान्ते विसर्गवामकाराभ्यन्तरस्थत्तले अघोकारा-
दिविसर्गान्तमस्येन अं पं केवलोन्यासः ततो वामकरतलादिदक्षकरतलान्ते विसर्गादिकारान्तान क्षरान्तमीविंदुमस्येन
अं पं सेहान्यासः दक्षकरतलादिवामकरतलान्ते सविवसर्गान्तस्वरान्त्यमस्येन अपरसृष्टिन्यासः दक्षकरतलादितर्को न्न।
ष्ठान्तमष्टौ स्वरान् अकारादिविसर्गवामकतलादितत्कनिष्ठान्ते सकारादिविसर्गान्तान्नष्टौ स्वरान्नविंदुविसर्गयुक्तान्न्य-
स्येदिति अं पं स्थितिन्यासः इति मातृकान्यासः स्वरान्विसर्गकाकारादिनकारान्तान्दक्षिणाङ्गुष्ठमूलादितत्कनिष्ठायपर्वा-
न्तेषु पञ्चदशस्थानेषु विसर्गवामाङ्गुष्ठादितत्कनिष्ठाग्रान्तेषु तादिषान्तानि विसर्गकरद्वयेऽङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्तयुगप-
द्वयादित्रीनेमेव वर्णान्न्यसेदिति मातृकावर्णाः करशुद्धिविधायोऽङ्गुष्ठयोः अं कं खं गं घं ङं आं हृदयाय नमः इं चं
छं जं झं ञं ईं शिरसे स्वाहा मध्यमयोः उं टं ठं डं ढं णं ऊं शिखायै वषट् अनामिकयोः एं तं थं दं धं नं ऐं कवचाय हुं कनिष्ठि-
कयोः ओं पं फं बं भं मं औं नेत्राय वौषट् करतलकरपृष्ठयोः अं यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षं अः अस्त्राय फट् इति करयोर्वि-
न्यस्य तानेव मन्त्रान् हृदयशिरःशिखाकवचनेत्रेषु विन्यसेदस्त्रं मेघेण तालत्रयं दत्वा तद्गुणं धनेव तत्त्वाद्योमे हो रमता
णिकर्णिकामवां हृद्दिः स्वरैतकसंरमं यं गंतपशलान्नि दिविवर्वर्गक्रमात् अधो स्वखिल्लं तत्सवागलितात्तावणीष
रेणावृतवर्णान्तं शिरःस्थिते विषगदयध्वंसिमस्तेनय इति अकलदंधेवर्णाद्बिंदुन्तस्समाणाद् पंध्यानान्नमसत्पूर्वकेवा।
हि संसक्त्रपीत उं कोयमं व्रतेनयप्रकाशे अाद्यावस्थनेरमस्वधाधोरऋपाविति अकारादिलकारान्तां स्तानादेहवहिर्म

मेदिति तत्रादौ तन्मातृकाचक्रक्रममाह दक्षिणामूर्तिः कण्ठपद्मे तु नेत्रे कण्ठे स्वरान् सम्यक् न्यासविन्यसेत् हृत्पद्मे तु द्वादशाक्षीयो दश ना
दलेषु न्यसेत् दशवर्णान् विन्दुमल्लूवहले षट्कं वषरीवगान्दलेन तथा धारे चतुर्वर्णान् स्तनौ न्यसेत् भ्रूमध्ये हि द्विदले दन्ता विन्यस
मातृकान्यासो दिति तत्र वामहृद्द्वादशवर्णा कादिन्तानि निर्णयः दशवर्णान् ड्रादिफान्तान् षड्दलेन वादिलान्तान् चतुर्वर्णान्
वादिसान्तान् न्यासविन्दुयुक्तान्न्यसेत् विन्दुयुक्तान्सर्वाणीति तत्तानार्णवचनात् ग्रन्थेनत्र्ययोगः तत्र मूलाधारस्थितिः कुण्डलिन्याः प्र
ज्वालारूपलिङ्गं ज्वलेन लयतनिकसंकाशा सत्तेन स्वरूपिणी मूलाधारानि किरः प्रमेयरूपान्तीविकसन्तति तया सहसहिरः
पद्मारब्धैतोषस्वरूपिणः निर्गता मातृकावर्णान् षड्सुषुम्णा वर्त्मना तत्र व्यापिता चिन्तितास्सर्वान्वैध्यात्वा पविन्यसेत्
इति सत्वक्रमेण वर्णान् ध्यात्वा कण्ठे विशुद्धिचक्रे षोडशदलकमले मूर्द्धन्यवि ध्यात्वा तद्दलेषु पूर्वादि प्रादक्षिण्येन ॐ अं न
मः ॐ आं नमः ॐ इं नमः ॐ ईं नमः ॐ उं नमः ॐ ऊं नमः ॐ ऋं नमः ॐ ॠं नमः ॐ ऌं नमः ॐ ॡं नमः ॐ एं नमः ॐ ऐं नमः
ॐ ओं ॐ औं नमः ॐ अं नमः ॐ अः नमः इति विन्यस्य हृदये नाहतचक्रे द्वादशदलकमले ध्यात्वा तद्दलेषु पूर्वादि प्रादक्षिण्येन ॐ
ॐ कं नमः ॐ खं नमः एवं ॐ गं नमः ॐ घं नमः ॐ ङं नमः ॐ चं नमः ॐ छं नमः ॐ जं नमः ॐ झं नमः ॐ ञं नमः टं ठं ततो
नाभिमण्डले दशदलकमले मणिपूरकचक्रे ध्यात्वा तद्दलेषु पूर्वादि प्रादक्षिण्येन ॐ डं एवं ढं· णं· तं· थं· दं· धं· नं· पं·
फं· इति विन्यस्य लिङ्गमूले स्वाधिष्ठाने चक्रे षड्दलकमले ध्यात्वा तद्दलेषु प्रादक्षिण्येन· बं· भं· मं· यं· रं· लं ततो
मूलाधारचक्रे चतुर्दलकमले हृदये हान्ते ध्यात्वा वं· नमः एवं शं· षं· सं· ततो भ्रूमध्ये आज्ञाचक्रे द्विदलकमले ध्यात्वा

त्रि॰
वार्चा॰
९२

१९

92

ॡलपोहें नमः ॡं नमः इमं तमात्रकां विमर्श वहिर्मातृकान्यासं कुर्यात् अथान्तर्मातृकान्यासो मनसैव कार्यं तथोक्तं भगवत्या
वाचि मनःस्थावामसेदृशान्तिति श्रीदक्षिणामूर्तिसंहितावचनात् अथवास्यस्वरूपं प्राणरूपं मंत्रान् अवेच्छेद्यवस्थानेषु
षट्स्वेव तान् न्यसेत् मनसा मूलाधारादिषट्केषु तत्तत्कणसंख्यासंभवात् अनामया मात्रक्षमांश्च गृह्णानामि
कार्ध्यातुमासः सर्वत्र समतत्व विषयवाहनावचनादिति तत्त्वादिकरणरङ्गमासमतिरिक्तो दिपं न्यवस्थाने यान्तथानं।
गृह्णान् सर्वांगुलीनां विहीनत्वान्नैव संभवात् षडंगमुद्राणामपि स्थयकृस्थयक्प्रतिपादनात् अथ वहिर्न्यासः
तत्र ध्यानं पंचाशद्वर्णभेदैर्विहितवदनदोःपादयुक्कुक्षिवक्षोदेशां भास्वत्कपर्दाकलितशशिकलामिंदुकुंदाव।
दातां अक्षस्रक्कुंभचिंतालिखितवरकरां त्रीक्षणां पद्मसंस्थामच्छाकल्पामतुच्छस्तनजघनभरां भारतीं तां नमामि।
चिंतालिखिते पुस्तकात् दक्षिणोर्ध्वकरमारभ्य दक्षिणाधःकरपर्यन्तमायुधध्याता इति पूर्वोक्तवलयेषु स्ववर्णान्।
विरमातृकसरस्वतीध्यानाभिरामि अं नमः मुखवृत्ते आं नमः दक्षिणनेत्रे इं नमः वामे ईं नमः दक्षिणकर्णे उं नमः
वामकर्णे ऊं नमः दक्षिणनासापुटे ऋं नमः वामे ॠं नमः दक्षिणगंडे ऌं नमः वामे ॡं नमः ओष्ठे एं नमः अधरे ऐं नमः
ऊर्ध्वदंते ओं नमः अधोदंते ओं नमः अधोदंते औं नमः तालुमूले अं नमः जिह्वाग्रे अः नमः दक्षिणमूले बाहुमूले कं नमः
मध्ये खं नमः मणिबंधे गं नमः अंगुलिमूले घं नमः अंगुल्यग्रे ङं नमः वामबाहुमूले चं नमः मध्यमे छं नमः मणि
बंधे जं नमः अंगुलीमूले झं नमः अंगुल्यग्रे ञं नमः दक्षोरुमूले टं नमः जानुनि ठं नमः गुल्फे डं नमः अंगुलिमूले ढं नमः

अङ्गुल्यग्रे णं नमः वामोरुमूले तं नमः जानुनि थं नमः गुल्फे दं नमः अङ्गुलिमूले धं नमः अङ्गुल्यग्रे नं नमः दक्षिणपार्श्वे पं
नमः वामे फं नमः पृष्ठे वं नमः नाभौ भं नमः जठरे मं नमः हृदये यं नमः दक्षिणांसे रं नमः ककुदि लं वामांसे वं नमः हृ
दयादिदक्षिणकराग्रपर्यन्ते शं नमः हृदयादिवामकराग्रपर्यन्ते षं नमः हृदयादिदक्षिणपादाग्रपर्यन्ते सं नमः हृ
दयादिवामपादाग्रपर्यन्ते हं नमः हृदयादिनाभ्यन्ते ळं नमः हृदयादिमूर्द्धान्ते क्षं नमः इति केवलमातृकान्यासः अथ
केवलेपि बिंदुयुक्तत्वमक्षराणां वीर्योज्ज्वलार्थमिति संप्रदायः अथ बिंदुमातृकान्यासः तत्र सारसंग्रहे मन्त्रे हिंदुति
कामेनासंहारेण विलोमतः एवं क्लींकामपवर्गमायाः षडंगं च तथा भावोदिति अथ प्रयोगः तत्रर्ष्यादिकरषा
ङ्गन्यासान्प्राग्वत्कृत्वैवं ध्यायेन्नरः अच्छन्ने हरिणमौलिमध्यरत्नैकबिम्बोकरे रविनिवेशितदधतीं त्रिनेत्रां
देवमौलिमणिमरविंदवासां वर्णोत्खचीयणमनात्सनानानवरलप्रविभाउसलकद्धायूर्द्धकरयोरायेतदाय
धस्याद्योरमे इति वर्णोरपि ध्यानां मूर्द्धादिहृदयान्ते लं नमः नाभ्यादिहृदयान्ते लं नमः वामपृष्ठादिहृदयान्ते
हं नमः दक्षिणपादाग्रादिहृदयान्ते सं नमः इत्यादि शिरस्यं नमः इत्यन्ते संहारक्रमेण पञ्चवर्णान्न्यसेद्यथास्थाने
तत्तत्स्थाने दंदं न्यसेत् अथ विसर्गमातृकान्यासः सारसंग्रहे एवं सति संहृतिमार्गेण विन्यसेत्सर्गसंयुतामि
ति अथ प्रयोगः तत्रर्ष्यादिध्यानान्ते केवलमातृकान्यासोक्तमेव अः नमः आः नमः इत्यादि विसर्गान्तान्
वर्णान् केवलमातृकान्यासस्थानेषु विन्यसेत् इति सविसर्गसृष्टिमातृकान्यासः ॥ अथ बिंदुसर्गयुक्स्थिति।

मातृकान्यासः नैवं बिंदुसर्गयुताः स्थिमाशहर्षिर्णामतिर्कान्यसेत् सृष्ट्यौकाएवमूमायाषडंगेवनयामवेदिति: अथय
शि॰ योगः ध्यानेन सिंहकोतिमयितामयणोविनेवविधायसृष्टयमणोतवरदंधाने पार्श्वस्थितो भगवतीमपिकांवनोभा
वा॰ ध्यायेकराग्रधृतपुस्तकवर्णमाला वामाधधःकरयोरायितदापूर्णंमोदमेदुमापधध्यानं इतिवर्णानस्त्रविंदुध्याला
९९ दलिणातुर्ष्यंनमः अंगुलिमूलेदुंनमः अंगुष्ठयोणाणोनमः वामोरुमूलेतंनमः इत्यादिरुद्यादिमूर्द्धान्तेतेसः नमः
इत्येते केवलमातृकान्यासानेषेवविसर्गयुतः शिरसि अंनमः मुखे आंनमः इत्यादिदलिणानातुलिंदंनमः इत्येन
93 विंदुविसर्गयुक्तानवर्णानकेवलमातृकामातृकान्यासानेषेवन्यसेत् इतिस्थितिमातृकान्यासः अथापतिवेद्योनसेकार्यः
संहारान्तः कलेस्तृष्टिमारामोपूर्वस्य स्थितिमानसशोतोवर्णानोमवेदिति कलार्णववचनात् विधानपुरस्सरादेशस्थितितः स्थि
तिततः संहारइतिक्रमेणकार्यं पूर्वस्य तुमयमसंहारस्ततः सृष्टिस्थितीवकार्यतेनस्थितत्वतस्थात्ःपवेशस्तकार्यविधि
सृष्टिस्थितिसंहारानेतरेपुनःसृष्टिःकार्याएवंकृतेस्थितिस्ततासृष्टेततोसंहारान्ततोवनीस्यात् अथयथागुरूपदेशाका
र्यमिति स्वरराचार्यशिरोमणिश्रीनवासेनधीमतावेदिकायोगणीनायाप्रकाशेनवमोभामात् इतिश्रीमत्सदाचार्यवर
णारविंदद्वंद्वनिवासिनाश्रीश्रीनिवासभट्टेनविरचितायांश्रीवार्चनचंद्रिकायांनवमःप्रकाशः अथनारेदैकपंचा
शत्कलामातृकान्यासः नवमाचसंग्रहे शाणावोनक्षकरायुक्तामातृकाविन्यसेन्नतः वर्णादिकानमोन्तान्नमन्तयाअव
सेयुताः ऋषिःप्रजापतिर्यंत्रोक्ताण्यदेशेकदंइति सरस्वतीकलाभ्याद्देवतापरिकीर्तिता हृस्वदीर्घपरिखंसदेहगेतरोगः।

धवेभंवेद्यिति नवशिरःसिब्रह्मणेऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदयेकलातिपिण्डीमातृकासरस्वती।
देवतायैनमः इतिविन्यस्यमातृकाविनियोगः इतिकृतांजलिर्वदेत् अं ॐ आं हृदयायनमः ईं ॐ ईं शिरसेस्वाहा उं ॐ उं
शिखायैवषट् एं ॐ ऐं कवचायहुं ओं ॐ औं नेत्रत्रयायवौषट् अं ॐ अः अस्त्रायफट् इतिकराङ्गन्यासः ततोध्यानं हस्तैः प
द्मरथांगेयुगामयहरिणीपुस्तकंवर्णमालांटंकेशुभ्रकपालेवरममलजलमहेमकुंभंवहन्ती मुक्ताविद्युत्पयोदस्फ
टिकनवजपाबंधुरैःपंचवक्त्रैस्त्रिनेत्रैर्वन्दाननस्रामकलशाशिनिभांशारदांतांनमामि हिः शांखवामायाः ध्यात्वा र
योगाधनदाहृदयोरमेनदीपुहृदयोरपरेनदाहृदयेरितैर्नदाहृदयोरमे इमान्नुधदाने इतिवर्णाचविरोध्यावाग्
सेव तयथा ॐ अं निवृत्यैनमः ॐ आं प्रतिष्ठायैनमः ॐ इं विद्यायैनमः ॐ ईं शान्त्यैनमः ॐ उं इन्धिकायैनमः ॐ ऊं दीपिकायैन
मः ॐ ऋं रेचिकायैनमः ॐ ॠं मोचिकायैनमः ॐ ऌं परायैनमः ॐ ॡं सूक्ष्मायैनमः ॐ एं सूक्ष्मामृतायैनमः ॐ ऐं ज्ञानामृतायैन
मः ॐ ओं आप्यायिन्यैनमः ॐ औं व्यापिन्यैनमः ॐ अं व्योमरूपिण्यैनमः ॐ अः अनन्तायैनमः ॐ कं सृष्ट्यैनमः ॐ खं ऋद्ध्यैनमः
ॐ गं स्मृत्यैनमः ॐ घं मेधायैनमः ॐ ङं कान्त्यैनमः ॐ चं लक्ष्म्यैनमः ॐ छं द्युत्यैनमः ॐ जं स्थिरायैनमः ॐ झं स्थित्यैन
मः ॐ ञं सिद्ध्यैनमः ॐ टं जरायैनमः ॐ ठं पालिन्यैनमः ॐ डं शान्त्यैनमः ॐ ढं ऐश्वर्यायैनमः ॐ णं र
त्यैनमः ॐ तं कामिकायैनमः ॐ थं वरदायैनमः ॐ दं ह्लादिन्यैनमः ॐ धं प्रीत्यैनमः ॐ नं दीर्घायैनमः ॐ पं तीक्ष्णायै
नमः ॐ फं रौद्र्यैनमः ॐ बं भीतायैनमः ॐ भं निद्रायैनमः ॐ मं तन्द्र्यैनमः ॐ यं क्षुधायैनमः ॐ रं क्रोधिन्यैनमः ॐ लं क्रियायै

श्री.
शिवा.
५४

नमः ॐ वं ऊर्ध्वकायै नमः ॐ शं ह्रस्वरूपायै नमः ॐ षं पीतायै नमः ॐ सं श्वेतायै नमः ॐ हं अरुणायै नमः ॐ लं असितायै न
मः ॐ क्षं अनन्तायै नमः इति अष्टमातृकान्यासेन प्रसेन अथ नारायणस्य शिवानेभूतस्वस्कामेनास्त्रलक्ष्मस्त
कपाशकपालकराध्येया कवर्गकलाप्रकाराण अलक्षेणेनमनाः पीताम्बरस्वकंकनाभयकमेडलुप्रकारोध्येय।
यः टवर्गकुलाप्रकाराण अलक्षेणेनमना उकारादिसोरुतम्बाषणा अभयशेलिवदकवरहस्ताध्येयाः पवर्गनाम।
कारउदादुसमनाः पारखहदनिभाअभयशूलकपालवरहस्ताः ध्येयाः षादिपंचवर्णानां ईश्वरा हेहोरुममनाः रक्ताक
भयहरिणांकवरहस्ताध्येयः इतिनारेकलामात्कामासः अथकेशवादिमातृकान्यासः सा सं ग्रहे केश
वादिरुद्रो पुरुकोमसको कामशर्विकायोदीनयानुपातामसेन प्राणशक्त्यात्मभृतिभिः साधनारायणास्कविनाय।
रवकेदरश्चैते लक्ष्मीनारायणो देवी देवतापरिकीर्तिताः वदर्ीर्थपुरुककामोनैसायवह्निर्गः षडंगकमिति अथयोगः
नयसाध्यनारायणास्कंधिगायत्री छंदः श्रीलक्ष्मीनारायणो देवता भ्यासेविनियोगः इति ऋष्यादिकं कृत्वा मूलहोवि
अथभगवत्तस्वीतमेनतेन विन्यस्य अं कं खं गं घं ङं ओं शोः हृदयाय नमः ईं चं छं जं झं ञं ईं शिरसे स्वाहा ॐ टं ठं डं ढं णं
उं शिखायै वषट् ॐ तं थं दं धं नं ऐं कवचाय हुं ॐ पं फं बं भं मं औं नेत्रत्रयाय वौषट् ॐ यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षं अः
लः अस्त्राय फट् इति मंत्रः सावतकरयतुगमांसहृत्वाविधायविदुष्पुरामतऊभयस्कैरौमोरकीरमस्दीनशो
भिहस्ते सोदामिनीप्रविरकांतिविभातिलक्ष्मीनारायणात्मकमवेदितमात्मभूतैवपुरिनिशायः वामायधःकर

१९
९५

पद्मं नखायुधध्याने इति ध्याने ॐ अं क्लीं श्रीं केशवाय कीर्त्यै नमः क्लीं श्रीं नारायणाय कान्त्यै नमः क्लीं इं माधवाय तुष्ट्यै न-
मः क्लीं ईं गोविंदाय पुष्ट्यै नमः ॐ उं विष्णवे धृत्यै नमः ॐ ऊं मधुसूदनाय शान्त्यै नमः ॐ ऋं त्रिविक्रमाय क्रियायै नमः ॐ ॠं वाम-
नाय दयायै नमः ॐ लृं श्रीधराय मेधायै नमः ॐ ॡं हृषीकेशाय हर्षायै नमः ॐ एं पद्मनाभाय श्रद्धायै नमः ॐ ऐं दामोद-
राय लज्जायै नमः ॐ ओं वासुदेवाय लक्ष्म्यै नमः ॐ औं संकर्षणाय सरस्वत्यै नमः ॐ अं प्रद्युम्नाय प्रीत्यै नमः ॐ अः अनि-
रुद्धाय रत्यै नमः कं चक्रिणे जयायै नमः खं गदिने दुर्गायै नमः ॐ गं शार्ङ्गिणे प्रभायै नमः ॐ घं खड्गिने सत्यायै न-
मः ॐ ङं शंखिने चंडायै नमः ॐ चं हलिने वाण्यै नमः ॐ छं मुशलिने विलासिन्यै नमः ॐ जं शूलिने विजयायै नमः ॐ
झं पाशिने विरजायै नमः ॐ ञं अंकुशिने विश्वायै नमः ॐ टं मुकुंदाय विनदायै नमः ॐ ठं नंदनाय सुनंदायै नमः ॐ डं
नंदिने स्मृत्यै नमः ॐ ढं नराय ऋद्ध्यै नमः ॐ णं नरकजिते समृद्ध्यै नमः ॐ तं हरये शुद्ध्यै नमः ॐ थं कृष्णाय बुद्ध्यै नमः ॐ
दं सत्याय भुक्त्यै नमः ॐ धं सात्वताय मत्यै नमः ॐ नं शौरये क्षमायै नमः ॐ पं शूराय रमायै नमः ॐ फं जनार्दनाय उमायै नमः
ॐ बं भूधराय क्लेदिन्यै नमः ॐ भं विश्वमूर्तये क्लिन्नायै नमः ॐ मं वैकुंठाय सुमायै नमः ॐ यं त्वगात्मने पुरुषोत्तमाय वा-
सुधायै नमः ॐ रं असृगात्मने बलिने परायै नमः ॐ लं मांसात्मने बलानुजाय परायणायै नमः ॐ वं मेदात्मने बालाय
सूक्ष्मायै नमः ॐ शं अस्थ्यात्मने वृषघ्नाय संध्यायै नमः ॐ षं मज्जात्मने वृषाय प्रज्ञायै नमः ॐ सं शुक्रात्मने हंसाय प्र-
भायै नमः ॐ हं प्राणात्मने वराहाय निशायै नमः ॐ लं शक्त्यात्मने विमलाय अमोघायै नमः ॐ क्षं परात्मने नृसिंहाय।

विघ्नायेनमः इत्येकपंचाशन्मूर्तिशक्तिकेवलामातृकामासमस्यान्तेशुभमसेत केशवाद्यास्मेशमामाश्रकश्रीत्तल
मलकाः शक्तयस्तु श्रियोकेश्वनिधसान्नामिनाननाः विघ्नसमं हं देसमानागपः षकनाथवाहूव इतिध्येया।
इतिकेशवादिमातृकामासः अथश्रीकंठादिमातृकामासः मारसेशहे मसेसमातीसशुकाहन्तोकरमूलेको
पानदीयानसमयुक्तान्यापाशान्मभिः सह हः श्रुतिस्तुरलिपान्मूर्तिभेदेगणायशाद्यपश्चयते अर्द्धनारीश्वरोदेवो
देवतादेवकीर्तितः वहर्दोवेपूक्तनातीयपानवर्गोधरेशाके लवामविनिवेदेवमिति नातीपंबेभेरवा अथप्रयोगः
नवरदितपाषृत्तिस्पृशिणोयशकेदः श्रोमर्द्धनारीश्वरोदेवतामामेवविनियोगः इतिऋष्यादिस्त्वाविन्यस्यकरव
द्गमासंकल्पयेत् तथायाः ॐ श्रीकेशवेगौरीयेउं ओं ह्रः सोरः दयापनमः ॐ विनेकमें हृदयाशिरसेस्वाहा उंटेरंडु
णोरुनेशिखायैवषट् ॐ पंतेंधंधे मैहमैकवचायहुं ॐ पंके ॐ श्रांपं फं बं भं मं ॐ हृ सोनेत्रायवौषट् अं येः।
रंलं वं शं षं सं हं लं सं क्षः हस्त्राय अस्त्रायफट् इति षडंगंन्यस्यानेनगृहादिन्ध्यानविस्मरहृदयादिष्वपिषडंगविन्यसेत्।
ततोध्याने वंधूककांचननिभंकविरादमालापाशांकुशौचवरंदधिनवाहुदंडैः विभ्राणमिंदुशकलाभर
णंत्रिनेत्रमर्द्धोबिकेशमनिशंवपुराश्रयामः हिमाधकरमासपवामाधककरपर्यंतयाश्रुधध्याने इतिध्यानाम
मेन तथयाको ॐ श्रीकंठेशायपूर्णोदर्यैनमः लोंऊं अनंतेशायविरजायैनमः लोंइं सूक्ष्मेशायशाल्मल्यैनमः
णायनमः ॐ अनंतेशाय विरजायैनमः लोंइं समस्पानायश्रामायैनमः लोंइं निम्नलीणायलोलासैनमः लोंऊंश्र

मेशाय नमः वसुवासैनमः ह्सौं ऋं श्रेयशाय दीर्घघोणायै नमः ह्सौं ॠं भारभूतीशाय दीर्घमुख्यै नमः ह्सौं ऌं स्थाणु।
सद्योजातेशाय वाचामुख्यै नमः ॡं ह्सौं औं अनुग्रहेशाय ऊर्ध्वकेश्यै नमः ह्सौं अं अक्रूरेशाय श्रीमुख्यै ह्सौं अः महासेने।
शाय विद्यामुख्यै कं क्रोधीशाय महाकाल्यै ह्सौं खं चण्डेशाय सरस्वत्यै ह्सौं गं पञ्चान्तकेशाय सर्वसिद्धिगौर्यै ह्सौं घं शि
वोत्तमेशाय त्रैलोक्यविद्यायै ह्सौं ङं एकरुद्रेशाय मन्त्रशक्त्यै ह्सौं चं कूर्मेशायात्मशक्त्यै ह्सौं छं एकनेत्रेशाय भूतमात्रे ह्सौं
जं चतुराननेशाय लम्बोदर्यै ह्सौं झं अजेशाय द्राविण्यै ह्सौं ञं सर्वेशाय नागर्यै ह्सौं टं सोमेशाय खेचर्यै ह्सौं ठं लाङ्गलीशा
य मञ्जर्यै नमः ह्सौं डं दारुकेशाय रूपिण्यै नमः ह्सौं ढं अर्धनारीश्वराय वीरिण्यै ह्सौं णं उमाकान्तेशाय काकोदर्यै नमः ह्सौं तं
आषाढीशाय पूतनायै नमः ह्सौं थं दण्डीशाय भद्रकाल्यै नमः ह्सौं दं अत्रीशाय योगिन्यै नमः ह्सौं धं मीनेशाय शङ्खिन्यै न।
मः ह्सौं नं मेषेशाय गर्जिन्यै नमः ह्सौं यं त्वगात्मने बालीशाय सुमुख्यै ह्सौं रं असृगात्मने भुजङ्गेशाय रेवत्यै ह्सौं लं मांसात्म
ने पिनाकीशाय माधव्यै ह्सौं वं मेदात्मने खड्गीशाय वारुण्यै ह्सौं शं अस्थ्यात्मने बकेशाय वायव्यै नमः ह्सौं षं मज्जात्मने श्वेत।
शाय रक्षोविदारिण्यै नमः ह्सौं सं शुक्रात्मने भृगवीशाय सहजायै नमः ह्सौं हं प्राणात्मने नकुलीशाय महालक्ष्म्यै नमः ह्सौं ळं
शक्त्यात्मने शिवेशाय व्यापिन्यै ह्सौं क्षं परमात्मने संवर्तेशाय महामायायै नमः इति केवलमातृकाध्याने शुभमसन्न
शकृद्दाम्भस्तारकाद्यन्तशूलकपालकाः शास्तैयो रुद्रपीठस्थाः सिन्दूराद्याणविग्रहाः रक्तामलकपालाभ्यां समस्त
नकराङ्गकाः इति मूर्तिशक्तीनां ध्यानं इति श्रीकेवलदिक्षाः अथ भुवनेश्वरीमातृकान्यासः ह्सौं संग्रह मायया धामा

श्रि
वार्च.
५८
96
२

मायायामातृकोरुद्धोमसेत्स्याववकस्तनमः पुनिशक्तिःसमस्यान्नोगायत्रीछंदस्तते देवताजगतामादिर्मातृकाभुवने।
श्वरी हल्दीवेपुरुमायातेवर्गः प्रावेगषडेगाइति अस्यप्रयोगः तत्रशक्तिऋषिर्गायत्रीछंदः श्रीमातृकामयीभुवनेश्व
रीदेवताममसर्वविनियोगः इतिऋष्यादिकंस्वस्वनामूर्द्धादिष्वेवववर्णीनमोतेनविमस्य अंकंखंगंघंङं आं हृदयायनमः इं
चंछंजंझंञं ईं शिरसेस्वाहा उंटंठंडंढंणं ऊं शिखायैवषट् एंतंथंदंधंनं ऐं कवचायहुं ओंपंफंबंभंमं औं नेत्रायवौष
ट् अंयंरंलंवंशंषंसंहंलंक्षं अः अस्त्रायफट् इतिषडंगमंत्रैकषडंगन्यासः विधाय · उद्यत्कोटिदिवाकरप्रतिभटां त
गात्कपीनस्तनीवह्न्यर्केंदुकिरीटहाररशनानामंजीरशोभामिता विभ्राणंकरपंकजैर्जपवटीपाशांकुशौपुस्तकं विभ्रा
ज्ञानमदीश्वरीत्रिनयनापद्येतिषण्णांबुजस्थाधः करमालयम्बवामाधकरपंदेमातृकाध्याने इतिवर्णानिविदध्यात्वा ह्रीं
अंनमः ह्रीं आंनमः ह्रीं इंनमः ह्रीं ईंनमः इत्यादि ह्रीं क्षंनमः इत्येतेकेवलमातृकान्यासेष्वेवमस्तु अथश्रीवागादिन्यासः
श्रीयुतामातृकामन्त्रस्य हृद्विपिवस्वरेश्वरीप्रतिमेयः समायाम्नातोगायत्रीछंदः इतिःदेवता सामादिलक्ष्मीश्रोकान्तया
त्काशाकृतीश्रामित्रश्रीवीजत्रिनेवर्गः षडंगकेइति अस्यप्रयोगः तत्रभृगुऋषिः गायत्रीछंदः मातृकारूपिणीलक्ष्मीर्देवता
ममसर्वविनियोगः इतिऋष्यादिकंस्वस्वस्थानेषुकविधिनाविन्यस्य अंकंखंगंघंङं आं श्रीं हृदयायनमः इं चंछंजंझंञं ईं श्रीं शि
रसेस्वाहा उंटंठंडंढंणं ऊं श्रीं शिखायैवषट् एंतंथंदंधंनं ऐं श्रीं कवचायहुं ओंपंफंबंभंमं औं श्रीं नेत्रायवौषट् अंयंरंल
वंशंषंसंहंलंक्षं अः अस्त्रायफट् इतिषडंगमंत्रैकषडंगन्यासाविधायांविषद्धायसमस्तानांहिपगिरिश्रयेस्वत।

भिगजै श्रीरात्रं दुस्तप्रजानामनन्तयैवेगासिद्धमतामाभिमांषिश्राणांनाकरपंकेजेनेपवंटीपयदयपउसलके भास्वद्वल्लभ
मुद्वलरूवननोध्यायेन गत्वामिनीदंत्वाधःकरमारम्यवामाधःपर्यंतिमातृधध्याने इतिवर्णाबविदेध्यानांश्री
म्रनमः श्रीश्रांनमः श्रीइंनमः श्रीईंनमः इमादि मातृकामामन्यासेनशुभमसेत इतिश्रीबीजादिमातृकामासः
अथकामबीजादिमातृकामासः सारसंग्रहे कामबीजयुतामस्मेमातृकांकमलेक्षणे समोहनोमुनिः
छंदोगायत्रीदेवतामयोगसमोहिनीसमाख्यातामातृकाविश्वमोहिनी हींबीजंकामेनयुतोवर्गः षडंगकं इतिअ
थप्रयोगः तत्रसंमोहनऋषिर्गायत्रीछंदः मातृकामयीसंमोहिनीदेवतामासेविनियोगः इतिऋष्यादिकंसत्वावि
न्यस्यप्राग्वत्विधिनादीर्घत्वसस्वरस्युबिन्दुयुक्तेनषट्दीर्घयुक्तकावीजाख्येन करषडंगमासंविधायवालार्ककोटिकवि
रास्फूर्तिकात्नमालांकोदंडमिभजनिवस्मरपंचबाणान् विद्यावहस्तकमलैर्दधतींत्रिनेत्रांध्यायेत समस्तजननीनवचं
द्रचूडावामार्द्धदेकरयोश्च सत्कोदंडोद्दामहृद्धः करयोः पंचबाणत्रामालेक्ष्मातृध्याने इतिवर्णारविंदेध्यानान्क्लींअं
नमः क्लींआंनमः इतिमातृकान्यासेनशुभमसेत इतिकामबीजादिमातृकामासः अथशक्तिश्रीकामबीजादिमातृकामासः
सारसंग्रहे मायालक्ष्मीस्मरारूढांमातृकाविन्यासेत्प्रिये मयासंमोहनोस्यस्यामुनिः छंदोऽस्त्रकीर्तितंगायत्रंदेवतासविम
हासंमोहिनी रत्नादिरक्तबीजवितनयमोतेवर्गेः षडंगकेइति अथप्रयोगः तत्रमहासंमोहनऋषिर्गायत्रीछंदः मातृकामयी
महासंमोहिनीदेवतामासेविनियोगः इतिऋष्यादिकंसत्वाप्राग्वद्विमस्यस्त्रंकेवैर्गंहेडं श्रींह्रीं हृदयायनमः इंचेंखं।

शि॰
गाई॰
२१ ५०
97

जेकं नें ईं श्रीं शिरसे स्वाहा उं टं ठं डं ढं णं ओं शिखायै वषट् पं तं थं दं धं नं ऐं पं हीं कवचाय हुम् औं पं फं बं भं मं औं अस्त्राय नेत्रत्रयाय
वौषट् अः यं रं लं वं शं षं सं हं ळं क्षं क्लीं अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रैः करषडंगन्यासं विधाय ध्यायेन्मन्त्रजपक्लेशशासपाशा।
पद्महस्ताक्षसूत्रशराचबद्धस्तकं चम्पावित्रतीनिजकैवरफणं एं कपालीसेमोहिनीचिन्तयेनोनवचूडावामाधःकरमारभ्यदक्षि
णाधःकरपर्यन्तपाशुधध्याने इतिवर्णार्णवविदेध्यानात् ह्रीं श्रीं क्लीं ऐं नमः ह्रीं श्रीं ह्रीं क्लीं ऐं नमः इत्यादिमातृकामासरत्नानेष
मस्तेन इतिरिविदीनादिमातृकामासः अथ प्रपंचयागमातृकामासः तत्रसारसंग्रहे प्रपंचयागकर्मापवक्ष्यते भुक्तिमु।
क्तिदं पंचमंत्रमयं सर्वसिद्धिसंपत्प्रदायकं महागणपतेस्त्वादौ हेमसपिंकं दैवतं सांगमासंसावरणं ध्यानमात्मनस्तके
ममष्टध्यानपद्मगणपतवीजेन सर्पिष्कंदैवतेनवत्वारिशच्चवत्वारितिथेव प्रजनैप मनः सत्कृत्य गणपतेमंत्रजदमोवेदिका।
मण्डप मालमंत्रवत्नवीरेसंस्थाप्य जपेन्ततः तारोमायाचहंसश्च सोऽहं स्वाहेतिवै मन्त्रः प्रपंचयागमेवाथ मष्टार्णः स
मुदीरितः प्रपंचयागमंत्रस्य ऋषिब्रह्मा समीरितः परमायास्य मायात्मा तागायत्री छंदउच्यते सद्यः परमेसमाख्याने देवता
चिन्मयंपूर्ये जपेत्तेवाधितेनिमसर्वकापिनिरंजने नविलोमगैः पंचमंत्रैस्साहंहूतिहरान्तैः प्रागवर्द्धंगोवसानसंक्षेपान्ता
रमायपतदिकेक्रमात् षडंगानिसमुद्धीतजीतिपुकानियाविति वेदीतिमायवाचेनदस्वादीनूकमततलना मंत्रशेषसमुद्धा
रोहोमंकुर्यात्समाहितः प्रपंचयागनामायंहोमस्सर्वसमृद्धिदा इतिध्यानादिकं प्रयोगवक्ष्यते अथ प्रयोगः तत्र महागण
पतिमंत्रेण मायालयामसंय रूलाशिरसिगणकं स्रग्पायेनमः मुखे निवृंगायत्रीछंदसेनमः हृदये श्रीमहागणपतये नमः

गुह्ये गं बीजाय नमः पादयोः ह्रीं महाशक्तये नमः सर्वाङ्गे चतुर्वर्गागणेन जपे विनियोगः इति ऋष्यादिन्यासं विधाय गं गां हृद
याय नमः तर्जन्योः श्रीं गीं शिरसे स्वाहा मध्यमयोः ह्रीं गूं शिखायै वौषट् अनामिकयोः क्लीं गैं कवचाय हुं कनिष्ठकयोः ग्लौं गौं
नेत्राय वौषट् करतलकरपृष्ठयोः गं गः अस्त्राय फट् इति षडंगमन्त्रो नेत्रादितलान्तकरयोर्विन्यस्य हृदयशिरसि स्वाहाः
कवचनेत्रपुच्छविन्यस्य मंत्रेणानालयं येन्नातनेन गुह्यशाखे हृत्पादि गं बधनेन विधायाहं क्लीं ह्रानना मिं हुं हूं इमरुण
कायं त्रिनेत्रं सदा स्निग्धं वियया सपद्मकरयाश्लिष्टाकरयोः सांतानं बीजापूरगदाधनुस्त्रिशिखं चक्राब्जपाशोत्पलव्री
ह्यग्रस्वपाणरत्नकलशान् हस्तैर्वहन्तं भजे रम्भिनिगलद्दानसरत्नालसमानमानन्दिरेफाकणितालाम्भ्यां वारयंतं मुहुर्मु
हुः करांग्रधृतमाणिक्यकुम्भवक्त्राविनिर्गते रत्नवर्षैः प्रणतं सं साधकान्मधुविह्वला माणिक्यमुकुटोपेतशोभारमणकि
ते शुणपत्नीविनिर्दैवे रत्नैरिभमुहूर्त्तद्रुः वामाधः कामारभ्य स्तनधः करपर्यंते स्रागुध ध्यानेन रत्नचक्रं स्वयं इति गणपति
ध्यानं ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वर वरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा इति मंत्रमष्टधा जपित्वा गणपतिबीजस्य गणक।
ऋषिर्निचृद्गायत्री छन्दः विघ्नराजो देवता मम सर्वयागाणां विनियोगः इति ऋष्यादिकं न्यस्य वाविमस्यांगां गीं गूं गैं गौं गः इति मंत्रेण करषडंगन्या
सं विधाय सिन्दूराभं त्रिनेत्रं पृथुतरजठरं हस्तपद्मैर्दधानं दंतं पाशांकुशेष्टान्युरुकरविलसद्बीजपूराभिरामं बालेन्दुद्योतिमौलिं
करिपतिवदनं दानपूरार्द्रगंडं भोगीन्द्राबद्धभूषं भजत गणपतिं रक्तवस्त्रांगरागं वामांककरमारभ्य दक्षाधःकरपर्यंतमायुध
ध्यानं इष्टवरं उरकरश्रुतं दंडः इति ध्यात्वा गं इति गणपतिबीजं वक्ष्यमाणविंशाहार्णेन पित्वा इ गणेशाणिवा गणपतिं हुत्वा।

शि
वार्च·
५८

महेश्वियाणांत्वा गणपतिं हवामहे वसो मम आहमजानि गर्भधमात्वमजासि गर्भधं इति गणपतिं वैदिकं मंत्रं सकृदावर्त्य जपि
त्वा ह्रीं क्रौं वं नमः सर्वविघ्नाधिपाय सर्वार्थसिद्धिदाय सर्वांगेशाः श्रवामनाय प्रहेहि भगवन् वरदाय सर्वभयस्ते भयहं ह्रीं गणाय
नमः स्वाहा क्रौं ह्रीं इति मालामंत्रं चतुरावृत्तिर्जप्त्वा ततः श्रीकामदमातृकाश्यादिकरषडंगमासध्यानपूर्वकं वामस्ये विम
स्तुले श्रं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः श्रादिमायनमः दक्षिणबाहुमूलाद्यग्रांतं यं रं लं वं सोमायनमः वामबाहुमू
लाद्यग्रांतं कं खं गं घं ङं सोमायनमः दक्षिणोरुमूलादिपादाग्रांतं चं छं जं झं ञं गुरुकायनमः वामोरुमूलादिपादाग्रांतं टं ठं
डं ढं णं बुधायनमः नाभौ तं थं दं धं नं बृहस्पतये नमः हृदये पं फं बं भं मं शनैश्चरायनमः इति समग्रहान्विन्यस्य पंचया
गमंत्रस्य ब्रह्मा ऋषिर्गायत्री छंदः केवलयदार्थानुगतपरिपूर्णस्वप्रकाशसच्चिदानंदं परमज्योतिः परमात्मा देवता पंचया
गमातृकामासविनियोगः इति ऋष्यादिकं स्मृत्वा चक्षुर्षी नमो मा मृष्टादि प्रक्षोषिदिति विमर्श्य ह्रीं फं वं गं चं ऋं श्रा स्वाहा उं
ह्रीं हं वं क्रं नं फं मं ऊं सोहं शिरसे स्वाहा ओं उं टं ढं इं फं णं फं हंसः शिखायै वषट् ओं पं ह्रीं पं तं थं दं धं नं पं ह्रीं कवचाय हुं ओं ह्रीं पं फं
बं भं मं स्रौं उं नेत्रत्रयाय वौषट् ओं ह्रीं श्रं यं रं लं वं शं षं सं हं लं क्षः हरिहरात्मने फट् इति षडंगमंत्रैः करषडंगन्यासं कृत्वा तानादि
पंचमंत्रभिः परिवीयमानेमानेणास्य मतिशांतगदैकमूले सच्चिदात्मायस्तगमनः स्वरमध्ये तेततेजः परं भजंतमाहं स्क
योत्रुराण इति सकलप्रपंचातिरिक्तः परिपूर्णशिवसच्चिदानंदोहमिति स्वात्मानं ध्यात्वा परमात्मवर्ज्ज्ञातनन्यानप्रतानस्वर्गान्
ब्रह्मोमीति धियो ओं ह्रीं हं हंसः सोहं स्वाहा ओं ह्रीं लं हंसः सोहं स्वाहा इत्यादि ओं क्षं श्रीं हंसः सोहं स्वाहा इत्योते सहायक·

मेणविमर्शपुनः ॐ ह्रीं श्रीः हंसः सोऽहंस्वाहा इत्यादि ॐ ह्रीं श्रीः हंसः सोऽहंस्वाहा इत्येतान्सविसर्गान्वर्णान्ः केवलमातृका
मासः स्थानेष्वेवमासीदिति प्रपंचयोगमासः अथ मूलमंत्रेण प्राणायाममंत्रं पूरकं कृत्वा योगपीठमासे कुर्यात् प्राणाया
मविधिः नववद्धपद्मासनोपविष्टकामः सव्यविष्णुदक्षिणांगुष्ठेन दक्षिणनासापुटेन वायुमाकृष्य स्वोदरं पूरयित्वा कनिष्ठा
नामिकाभ्यां वामनासापुटं रुद्ध्वा निरुध्य हृदि देवं ध्यायन्मूलमंत्रं जपन् यावच्छक्त्या वायुं कुंभकेन धृत्वा पुनर्दक्षिणनासापुटे।
नावायुमाकृष्य तथैव वामनासारंध्रेण वायुमन्दं रेचयेत् पुनर्वामनासापुटेनावायुमाकृष्य तथैव वामना प्राग्वद्वा
युमापूर्य तथैव कुंभयित्वा तथैव दक्षिणनासारंध्रेणैव वायुमन्दं रेचयेत् इति प्राणायामत्रयं कृत्वा मूलाधारे कंकाय नमः
स्वाधिष्ठाने कालाग्निरुद्राय नमः मणिपूरे मूलप्रकृत्यै नमः हृदये आधारशक्त्यै नमः कूर्माय नमः अनंताय नमः वराहाय
नमः पृथिव्यै नमः सुधार्णवाय नमः रत्नद्वीपाय नमः स्वर्णपर्वताय नमः नंदनोद्यानाय नमः कल्पवृक्षेभ्यो नमः विविधर
त्नमय्यै नमः स्वर्णप्रकाराय नमः रत्नमंडपाय नमः स्वर्णवेदिकायै नमः रत्नसिंहासनाय नमः इमं तत्सर्वं तत्तत्स्थानभा
वनया विमलसकलशरीरं संसद्योरुद्वयकलितपादचतुष्टयं शुक्लवर्णनाभिपार्श्वं हृदयकलितगात्रचतुष्टयं शुभरत्नसिंहासने
ध्यात्वा हृदि दक्षिणांसे धर्माय नमः वामांसे ज्ञानाय नमः वामोरौ वैराग्याय नमः दक्षिणोरौ ऐश्वर्याय नमः मुखे अधर्मा
य नमः वामपार्श्वे अज्ञानाय नमः नाभौ अवैराग्याय नमः दक्षिणपार्श्वे अनैश्वर्याय नमः इति विमर्शपुनर्हृदये मायायै नमः वि
द्यायै नमः इति मायाविद्ये तत्त्वरूपे विविमलतदुपरि सिंहासनमध्ये अनंताय नमः पद्माय नमः आनंदकंदाय नमः संविन्ना

शि
वार्चे.
५८
५।२२
९४

लायनमः शुक्लनिर्मलपद्मेभ्यो नमः विकारमयेभ्यो केसरेभ्यो नमः पंचाशद्वर्णबीजाढ्यसर्वतत्त्वरूपायै कर्णिकायै नमः अर्कमं
डलायनमः सोममंडलायनमः वह्निमंडलायनमः संसत्त्वबोधात्मने सत्त्वायनमः रंप्रकृत्यात्मने रजसे नमः तंमोहात्म
ने तमसे नमः आं आत्मने नमः अं अन्तरात्मने नमः हिं ज्ञानात्मने नमः सिंहासनस्य चतुर्दिक्षु मध्ये च ज्ञानतत्त्वात्मने नमः माया
तत्त्वात्मने नमः कलातत्त्वात्मने नमः विद्यातत्त्वात्मने नमः परतत्त्वात्मने नमः इति विमृश्य ॐ नमो भगवते सकलगुणात्मश
क्तियुक्तायानन्ताय योगपीठायनमः इति मूर्ध्नि हृदि पादद्वये न्यासं कृत्वा इति योगपीठन्यासः अथ मन्त्रन्यासः सर्वाङ्गे
ष्वनन्तकेशवसन्तेनततः अन्तकेशवकग्रहाचननपूर्वकं स्पृष्ट्वा ततः केशवकरः पंचवाभेदनध्यावास्तु शिरसि मूलमंत्रेण
पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा पुनर्हृदयकमले ध्यानावस्थानेन योगपीठपूजां पुरस्सरस्थाने रूपचावरेदेवं संगसावर्णां सन्तुष्टमस्मा
नसमेतनैवेद्यं दत्त्वा देवं भजानन्धायन्मूलाधारेआत्मानं रापरमात्मना नाम्ना धेमात्मचतष्टयाकारे सलमप्समध्ये विद्व
क्लिं कुण्डली भित्वा ह्रींरूपा ध्याना मूलमंत्रमुच्चार्य अस्तोदुह्रंह्रां भित्वा ह्रां पुनर्मूले अस्मिन् हां भित्वा ह्रंहं नासमध्ये भ्रमका
मक्रोधलोभमोहमदमात्सर्याणि कर्माणि संपुटानि स्त्रंगुरुकयनस्क वेणाङ्नाशाणाय मंत्रपयादिकावधुवं स्मासंमूलवाम्
लमंत्रमष्टोत्तरशतवारं जपित्वा वसमाणविधिना जपं समाप्य श्रीगुरुं प्रणम्य सव्यकरतः स्वदनातुलिमे आपणं दिपीठसो
पादि लिङ्गमिते संपु इलेवाङ्कुस्मादिना वसमाणेन सकलाकं सृज्याब कं निर्याधनतमूलमंत्रेण पुष्पाञ्जलिं दद्यात् यद्धाव
णादि भिः शिलि चैवे लिङ्गमिते सृज्या वकं स्नानादिमे रिमेषा गवसाठमस्थाप्य पुष्पाञ्जलिं दद्यात् अग्रस्थाणादि रूपादिधातं नि

मितस्य हृत्वा वक्रस्थाग्नेरसादिनामश्चुद्दस्थानेवैदिकमंत्रेण प्रक्षालनं कारयित्वा मधुघृतेनाभ्यज्य नालिकेरजलैः पंच
कृत्यकुंभिषिच्यापंचवासहृणोंषधिकाथजलैस्ततनकेचवर्णौषधिकाथजलैर्नातिविंषिचेत् अग्रमंत्रवर्णौषविशद
णमंत्रवर्णौषधिकाथजलेर्वाभिषिंचेत् अग्रमंत्रवर्णौषविशदणमंत्रवर्णौषधुनरुक्तवर्णौषध्योग्रालतनाञ्जुपरस्व
णप्रकरणेवसनेन ततः शुद्धजलेस्प्रभासञ्चदनागरुकर्पूरकस्तूरीकुंकुमादिकैरालिप्य पुरतः शुभे पीठे संस्थाप्य तत्र कुंभस्थ
नुप्राणप्रतिष्ठामंत्रजपनप्राणक्रमप्राणप्रतिष्ठां कृत्वा तत्र पीठपूजापूर्वकं देवमावाह्य सांगं सावरण
संपूज्य वस्त्रमाल्याभरणनैवेद्यबलिदानादिपूर्वकं महोत्सवमसद्दिनत्रयपर्यंतं कुर्यात् दिनत्रयमपि प्रथमदिने प्रावाहितेव
देवनविसर्जयेत् चतुर्थे दिने निस्सृजाते देवविसर्जयेत् इति प्रतिष्ठितेवकेनितिनेमिम्रिकादिषु जनेन तत्र सुलाक्षणतद्भग्वेद्य
काग्निसूक्तेन कार्यं सूक्तस्य अग्निः सप्तिं वाजंभरं ददात्यग्निर्वीरं श्रुत्यं कर्मनिष्ठां अग्नी रोदसी विचरत्समंजन्नग्निर्नारीं वीरकुं।
क्षिं पुरंधिं अग्नेरप्नसः समिदस्तु भद्राग्निर्मही रोदसी आ विवेश अग्निरेकं चोदयत्समत्स्वग्निर्वृत्राणि दयते पुरूणि अग्निर्ह त्यं ज
रतः कर्णमावाग्निरद्भ्यो निरदहज्जरूथं अग्निरत्रिं घर्म उरुष्यदंतरग्निर्नृमेधं प्रजयासृजत्सं अग्निर्दाद्द्रविणं वीरपेशा अग्निरृषिं यः
सहस्रा सनोति अग्निर्दिवि हव्यमाततानाग्नेर्धामानि विभृता पुरुत्रा अग्निमुक्थैरृषयो विह्वयंते अग्निं नरो यामनि बाधितासः
अग्निं वयो अंतरिक्षे पतंतो अग्निः सहस्रा परियाति गोनां अग्निं विश ईळते मानुषीर्या अग्निं मनुषो नहुषो विजाताः अग्निर्गां
धर्वीं पथ्यामृतस्य अग्नेर्गव्यूतिर्घृत आ निषत्ता अग्नये ब्रह्म ऋभवस्ततक्षुः अग्निं महामवोचामा सुवृक्तिं अग्ने प्राव जरितारं यविष्ठाग्ने

प्रि॰
वार्व॰
१०॥
२५
100

महिश्विगणायजनसङ्ग्रघैनसमश्योगः नत्रपृथिमिमे॰ः शयमेप्रतिष्ठिनव्यवकादिकमग्निशानूरहितैशानात्सूमाभ्रद्दजलैरभिषि
च्यानंतरमग्निशानूमतिष्ठितैः शनान्मयाभिषिविचरिमगन्धमारणविधिः अग्निःसमिमिमस्समिमित्यपिमग्निर्देवता त्रिष्टुप
छन्दः सर्वैसलकेननतः ममहं प्रम्लादिभिः शुद्धजलेनमलालनेधातुमयवकसस्फाटिकस्सजलैनैवक्षालनेकार्यमिति
श्लोकप्रतिष्ठितंप्रक्षालितंचंदनादिकंमेशितप्रवतः योकपीठंसंस्थाप्यनत्रमूलमंत्रेणप्रध्यानलिंदनासुप्रवतः किंचिद्धामा
ग्रेचत्रत्रस्युसूत्रनिकण्ठात्मकंमंडलंचंदनाप्रलिमभूतलेपास्याममूत्पाविधायश्रीरुद्रासाधीधारमंडलायनमःइति मंड
लेसंपूज्यतत्रवायव्येनैऋत्येशानीआग्नेयकोणेषुहृदयायनमः शिरसेनमः शिखायैनमः कवचायनमः इतिसंपूज्य पुरतने
त्रायनमः अस्त्रिवर्त्दिक्षुअस्त्रायनमः इतितत्रककसोस्तुनिषदुगानिसंपूज्यतत्रमूलमंत्रेणप्रक्षालितमर्घ्यपात्राधारेश्री
रुद्रार्घ्यपात्राधारेस्थापयामीतिसंस्थाप्यपरंध्रुमिषद्दशकलात्मनेवह्निमंडलायश्रीरुद्रार्घ्याधारायनमः इतिसंपूज्य
स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येनहूनाकारेणांयंधूम्रार्चिषेनमः रंऊष्मायैनमः लंज्वलिन्यैनमः वंतालिन्यैनमः शंविस्फुलिंगिन्यैन
मः षंसुश्रियैनमः संसुरूपायैनमः हंकपिलायैनमः लंहव्यवहायैनमः क्षंकव्यवहायैनमः इतिवह्निकलासंपूज्यपूर्वोक्त
माणप्रतिष्ठामंत्रेणमपदस्थानेधूम्रार्चिरादीनामितिपदंअस्त्र्याधारस्थानेप्राणप्रतिष्ठामेयजनपन् नासंप्राणप्रतिष्ठां
विधायपात्रमंत्रेणस्वर्णादिनिर्मितंपात्रंप्रक्षाल्यश्रीशिवार्घ्यपात्रंप्रतिष्ठापयामीतितस्मिन्नाधारेसंस्थाप्य अर्हंसूर्यायद्वादश
शकलात्मनेसूर्यमंडलायश्रीशिवार्घ्यपात्रायनमः इतितत्पात्रंसंपूज्यतत्रभूमिस्थामंडलवमंडुलविभाव्यनेयैवचइंगोसं

संहृस्मनन्तरहृताकारेणप्रादक्षिण्येनकंतपिन्यैनमः खंतापिन्यैनमः गंधूम्रायैनमः घंमरीच्यैनमः ङंज्वालिन्यैनमः
चंरुच्यैनमः छंसुषुम्णायैनमः जंभोगदायैनमः झंविश्वायैनमः ञंबोधिन्यैनमः टंधारिण्यैनमः ठंक्षमायै
नमः इतिसंहृत्य प्राग्वत्प्राणप्रतिष्ठामंत्रंतपिन्यादीनामिमंदंतियोज्यनासांप्राणप्रतिष्ठांविधायबिंदुरूपंतंपीयूषभावन
या क्षंळंहंसंषंशंवंलंरंयंमंभंबंफंपंनंधंदंथंतंणंढंडंठंटंञंझंजंछंचंङंघंगंखंकंअः अंऔंओंऐंएंॡंऌंॠंऋंऊंउंईंइंआ
अंइत्यनेनमूलमंत्रेणाभिषिच्य शुद्धोदके श्रीशिवार्घ्यपात्रंपूरयामितिबिंदुरूपतंपीयूषभावनयासंपूर्णेनरजोगंधपुष्पाक्षत
यवकुशतिलसर्षपदूर्वाश्यामाकेनेतिहेयमंशेयात्रामयदृषोडशकलात्मनेसोममंडलाय श्रीशिवार्घ्यपात्रायनमः
इतिनत्वासंहृत्यतत्प्राग्वत्भूमिस्थमंडलेविन्यस्तवेषवषडुगेसंहृत्यनत्रमाकारेणप्रादक्षिण्येन अंअमृतायैनमः आं
मानदायैनमः इंपूषायैनमः ईंतुष्ट्यैनमः उंपुष्ट्यैनमः ऊंधृत्यैनमः ऋंशशिन्यैनमः ॠंचंद्रिकायैनमः ऌंकान्त्यैनमः ए
ज्योत्स्नायैनमः ऐंश्रियैनमः ओंप्रीत्यैनमः औंअंगदायैनमः अंपूर्णायैनमः अःपूर्णामृतायैनमः इतिसंहृत्यप्राग्व
दमृतादीनामितिपदंप्राणप्रतिष्ठामंत्रेनियोज्यनयनसंप्राणप्रतिष्ठांविधायप्राग्वन्सूर्यमंडलात् स्नानप्रकरणो
क्तविधिनातीर्थमावाह्यमूलमंत्रेणानदंर्घजलेसंयोज्यशिखामंत्रेणमालिनीमुद्रामप्रदर्शयेदितिधेनुमुद्रयामृती
कृत्यतदेवध्यात्वाषडंगमासंयोज्य देवस्यार्घ्यदानायदृष्टिभ्यविमस्मकवचेनावगुंठनेत्रमंत्रेणादेवंसमेधोदीप्तिःसं
दृश्याग्रवस्थतपानिवततंदसंमुत्र्यमूलमंत्रेणदशधाजपमभिमंत्र्यमनस्तुष्टयानाद्यात् इमंत्रंपात्रंसंस्थाप्यनमा

२५४ त्र्यस्रोमरतःपंक्षाकेशराणिषट्कोणामंडलंत्र्यस्रंचतुष्कोणंतेभुमंडलंहृदयेसाधारंमनलंपात्रंहृदयेरत्नीयमंडलेन्यूतमधुद्रवपितृकंकास्येमधु 1
शि॰ पर्कंपात्रंचेतियात्रंचेस्थाप्यमूलमंत्रेणामंत्रदिभिः ह्रस्वकरस्थकुहस्ववारसमभिमंत्र्यमत्स्यमुद्रयाच्छाद्येत् इतिपाद्याचमनीयम
वार्च॰ धुपर्कपात्राणिसंस्थाप्यपाद्यपात्रेश्यामाकदूर्वाब्जविष्णुक्रान्तानिनिदिप्यचमनीयपात्रेजातीफललवंगकोलचूर्णानिदिपेत्
२१ श्यार्धेर्दिदुग्धालाभेयत्नालिनावदुलान्गुच्छानिवाहयातानतःश्यामावकस्यदक्षिणेत्रिकोणेमंडलंसाधारंसंजलंपूर्णनरा
चमनपात्रेनिधायतत्रावेजलंकिंचिमात्रंजतेरुणाधूपदत्वामूलमंत्रेणाष्टवारमभिमंत्र्यमत्स्येनवत्स्यमुद्रयाश्रोतर्पपात्रान्तरे।
10 संस्थाप्यतज्जलंकिंचित्पात्रांतरेणाभूतस्वेनतज्जलेनस्वात्मानंसर्नाचकंसूनाद्रव्याणिचमूलमंत्रेणप्रोक्षत्स्वदेहंगोचक्रधार
नकृतस्वेष्टदेवता रूपंसंचिंत्यमात्रकयोगपीठदेवस्तनमात्रस्थानेसंपूज्यहृदयकमलकेसरेषुवक्ष्यमाणानक्रामपीठरक्तो
स्वसंपूज्यततपीठमंत्रेणसर्वांगेपुष्पांजलीदत्वास्वेष्टदेवतारूपंस्वात्मानंध्यायन्मूलमंत्रेणमूर्द्धिहृदयगुह्येपादे।
योः संन्नोन्नसंस्थानेषुपंचपुष्पांजलिन्दत्वाधूपदीपौनिवेद्याद्यर्घ्यंचमूलाधारेचतुरस्रंकरंसंचिंत्यतत्रऊँदुल्लात्मकपरमा
त्मवह्निंसंचिंत्यमूलमंत्रपुत्रस्वाधंधर्माधर्मेहविर्दीप्तेआत्माग्नौमनसास्रुचासुषुम्नावर्त्मनानित्यमक्षवृत्तीर्जुहोम्यहंपुण्ये
जुहोमिस्वाहातत्पूर्वमूलमात्रकश्लोकमंत्रेवापठित्वापापंजुहोमिस्वाहा इदंपुण्यंपापंकृत्याकृत्यंसंकल्पविकल्पौधर्मे
वकृत्यकृत्यकृत्स्नमस्तत्पूर्वमूलमकाशामर्शीहस्ताभ्यापवलेखोन्मनीक्रुचेधर्माधर्मेकलास्नेहेसंपूर्णावह्नौजुहोम्यहं
इतिधर्माधर्मौनामसर्वसकलमप्रपंचसंपूर्णाहुतिंत्वानहुत्वानिराननिखिलापापिनानिरतिप्रापमस्वानेदविहिलासा

स्मकं स्वात्मानं ध्यायन् प्राणायामत्रयं ऋष्यादिन्यासपूर्वकं मूलमंत्रं सप्तवारं जपित्वा तत्पीठाय जपं समर्प्यार्घ्यजले
न स्वजानुवामांसस्थजानुकस्योत्तरभागे ॐ गुरुभ्यो नमः दक्षिणे गं गणपतये नमः इति सव्यजानुवामस्याधस्तादत
लादि सप्तपातालभावनं यावत् ॐ मंडूकाय नमः कालाग्निरुद्राय नमः मूलप्रकृत्यै नमः तस्मिन्रत्नमयद्वीपाय नमः त
न्मध्ये स्वर्णपर्वताय नमः तदुपरि नंदनोद्यानाय नमः तन्मध्ये कल्पवृक्षेभ्यो नमः तेषां मध्ये विविचरत्नभूम्यै नमः तन्मध्ये स्वर्णप्राका
राय नमः तन्मध्ये रत्नमंडपाय तस्यान्तः सर्ववेदिकायै तदुपरि रत्नसिंहासनाय नमः ज्ञानाय नमः वैराग्याय नमः ऐश्वर्याय इति
मादक्षिणेन संपूज्य ... दिक्षु गात्रचतुष्टये अधर्माय अज्ञानाय अवैराग्याय नमः अनैश्वर्याय नमः इति दक्षिण
नं पूजयेत् ततः सिंहासनस्य मध्ये आधारशक्त्यै नमः विद्यायै नमः इति मायाविद्यापदस्त्वमयपदिकारूपेणालौकिकमे
वेदोत्तरोत्तरूपेण ग्रथिते ध्यात्वा संपूज्यान्तर्गतश्वरि अनंताय नमः इति तस्याकारमनंतं संपूज्य तस्य मूर्ध्नि पद्माय नमः ।
आनंदकंदाय नमः संविन्नालाय नमः तद्दलेषु प्रकृतिमयपत्रेभ्यो नमः तत्केसरेषु विकृतिमयकेसरेभ्यो नमः तत्कर्णि
कायां पंचाशद्वर्णबीजाय सर्वतत्त्वरूपायै कर्णिकायै केसरेषु अं अर्कमंडलाय कर्णिकायां सोममंडलाय पत्रेषु उ
ऐं वह्निमंडलाय तथैव ब्रह्मणे विष्णुरुद्राय संबोधात्मने तापप्रकृत्यात्मने वजसी तेजसोऽहंकारात्मने गगनमसे आत्मात्मने अंतरा
त्मने परमात्मने ह्रीं ज्ञानात्मने नमः इति संपूज्य सिंहासनस्य ईशानादि चतुर्दिक्षु मध्ये च ज्ञानात्मने नमः मायातत्त्वा
त्मने कलातत्त्वात्मने विद्यातत्त्वात्मने परतत्त्वात्मने इति संपूज्य तत्केसरेषु वामादि दक्षिणेन गणेशादि नवशक्तीन्

२९ शि
वार्च.
१.२
१०२

वध्यात्कीपीठमेवं वेसेहृत्यन्ततनं मूलमंत्रगुर्वाद्यं श्रीशिवादिमूर्तिपरिकरसपरिकरस्यामितिपीठःमध्ये शिवलिंगादिनत्वमूर्तिं
तदभावे पुष्पादिके वा निद्दिश्य ध्यानोक्तां मूर्तिं विभावयेन्नं सेयमाचार्यशिष्येण श्रीनिवासेन धीमता वेदिकायां तायां प्रका
शोदशमो गमत् इति श्रीसंस्थाचार्यचरणाविंदद्वन्द्वीनिवासनाम्ना श्रीश्रीनिवासभट्टेन विरचितायां श्रीशिवार्चनचंद्रिकायां
प्रकाशोदशमोऽप्रकाशः अथ पंचायतनमीवेतन देवस्थापनादिकोणेष्ववस्थापितविष्णुसूर्यगणेशदुर्गास्वाप्यगणेशादि
क्रमेण तत्तत्कल्पोक्तविधिना तत्तत्पीठपूजापुरःसरं पृथक् पृथक् सांगावरणां सर्वोपचारैः संपूज्य तत्तन्मंत्रैः पलो
पहारान्नमादिति परितोषयेत् अथ पंचायतनपूजायामपि संपूज्यपूजकयोर्मध्ये पूर्वे दिशापरिकल्प्य तदनुसारेणै
शानादिके कल्पयेदिति ततः पूर्ववन्मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं मूलमंत्रस्य ऋष्यादिकरषडंगमातृकान्यासांश्च कृत्वा कराभ्यां पुष्पां
जलिमादाय पद्मपुरे वा यथापूर्वोक्तमार्गेण योनिनैवेन ध्यानाय पद्मासनेनोपविष्टो मज्जकायोन पुष्पबोधदयोः तदाले स्व
शान्तस्थवरं मध्यस्थाचतुर्दलपंकजदलेषु पृथिव्यादितत्त्वशाषसान्तवर्णाचतुष्टयसकेसरपीतवर्णं मूलाधारं संचिंतयेत्तन्म
ध्ये सोमसूर्याग्निमयाकपालिहित्रिकोणं विकालणि धिभावयेत्तन्मध्ये सूर्यकोटिप्रतीकाशं चंद्रकोटिसुशीतलं जपाकुसुमसं
काशोति लिंगं ध्यात्वा तदुपरि विद्युत्तडित्कोटिप्रभादीप्तं विसतंतुतनीयसीं प्रसुप्तभुजगीवत्सार्धत्रिवलयेन स्थितां
सर्वतिर्यामितपापरचितात्मक्राधपरब्रह्मलाविनाभूतां कुंडलिनीं शक्तिं विरंचिविभाव्य गुरूपदिष्टविधिनाग्रदाकुंचनपू
र्वकं हुंकारेणोत्थाप्य कुंडलिनीं सुषुम्नापथेन स्वाधिष्ठानमणिपूरकानाहतविशुद्धाज्ञाख्यषट्चक्र

मेढ्रक्रमेण ब्रह्मरंध्रं नीत्वा तत्र परमात्मनोनुध्याय परमात्मनि संयोज्य शिवशक्त्यात्मकं तं तेजो वह्निनासाब्जनाकरस्कंड
ध्यानलौनिःसार्य मूलमंत्रमुच्चार्य श्रीशिवाय हृदागङ्गाणक्क इति चक्रमध्यस्थितमूर्तेः शिरसि पुष्पांजलिस्थदेवेण तत्तेन
श्वासाह्वनामुद्रया समावाहयन् हृत्पद्मेण प्रविष्टं संचिंत्य श्रीशिवरूपेण परिणतं ध्यामोऽकरूपं तं ध्यायन् मूलमुच्चार्य।
श्रीश्रीशिव इहागच्छ इह तिष्ठ इति स्थापनीमुद्रां प्रदर्श्य देवेश भक्तिसुलभ सर्वावरणसंयुत यावत्त्वां पूजयिष्यामि तावत्त्वं
सुस्थिरो भव इति प्रार्थ्य पुनर्मूलमंत्रमुच्चार्य श्रीशिव इह सन्निधेहि संनिधेहीति सन्निधापनमुद्रया सन्निधाप्य मूल
मुच्चार्य श्रीशिव इह संनिरुद्धो भव पुनर्मूलं श्रीशिव इह सम्मुखो भव इति तत्तन्मुद्रया विधाय पुनर्मूलं श्रीशिव इहा
वगुंठितो भव इत्यवगुंठनमुद्रया अंगुष्ठे देवस्य हृदयादिषडंगमासस्थाने षडंगमन्यान् विन्यस्य मूलमुच्चार्य श्रीशिव
सकलीकृतो भवेति सकलीकृत्य धेनुमुद्रां वध्वा देवस्य मूर्ध्न्यमृतवृष्टिं ध्यायन् मूलमुच्चार्य श्रीशिव अमृतीकृतो भवे
परमामृतमहानमुद्रां वध्वा मूलमुच्चार्य श्रीशिव परमामृतीकृतो भवेति देवस्य मूर्ध्नि परमामृतवृष्टिं ध्यात्वा मूल
मंत्रेण ततः पंचदश्याऽवदिनि पं क्ष्लीं क्लिं नैक्रे दृपमहाक्षोयक्रूऋरू क्ष्लीं सो: मोह्नं ऊँ करसौं ह्स्त्रौं इति दीपनीमका।
गादिहत्तलिकोगलो मातृकावीजात्वार्यञ्चोरकेन देवं त्रिप्रोत्तस्य देवस्य हृदयं स्पृशन् पूर्वोक्तप्राणप्रतिष्ठामंत्रं मम
पदस्थाने श्रीशिवस्येति पदं प्रक्षिप्य प्राणप्रतिष्ठामंत्रं जपन् देवस्य प्राणप्रतिष्ठां विधाय मूलमंत्रमुच्चार्य श्रीशि
वाय नमः इति त्रिपुष्पांजलिं दत्वा लिंगयोनित्रिशूलाक्षमालावराभयमुद्राः खट्वांगकपालडमरुकाभ्यामादर्शमुद्रा

शि
वार्च.
५०
२१३
103

शोमेककामबीजेनविरच्यमूलमंत्रेणप्रदर्श्यहूं इतिषड्वेदितियोकदशामुद्राः प्रदर्श्यमूलमुच्चार्यश्रीशिवपतनवश्रा
मंतंनमः इतिवामेकामेवाह्यायैष्वदायपयणांसंभवमासनेदेवस्यवामभागेविन्यस्यडंह्रंह्रं इदमिदमिदं गृह्ण ।
णस्वाहा इतिनैवेद्यमूलमुच्चार्यश्रीशिवायनमः इतिपुष्पांजलिःदत्वापुनर्मूलमुच्चार्यश्रीशिवप्रषतेसर्वस्वा ।
हा इतिसर्वस्थापितात्ह्पात्रान्गंधपुष्पाक्षतपुवक्रशान्तिलसर्वेपहृर्वांपितेनजलेनपात्रान्तरेणधूमदेवस्यशिव ।
सि दत्वाडंह्रंह्रंह्रं इदमिदमिदं गृहाणस्वाहेतिनिवेद्यमूलमुच्चार्यश्रीशिवायनमः इतिपुष्पांजलिंदत्वापुनर्मू
लमुच्चार्यश्रीशिवपतनेपाद्यंनमः इतिपाद्यपात्रान् श्यामाकदूर्वांनन्तविष्णुक्रांतांचितेनपात्रान्तरेण धृत्वा ।
देवस्य पादयोर्दत्वाडंह्रंह्रंह्रंमित्यादिमंत्रेणप्राग्वन्निवेद्यमूलमंत्रेणप्राग्वत् पुष्पांजलिंवमस्कपवाक्रया
दितितनआचमनीयपात्राज्जातीफललवंगककोलचूर्णपुनजलपात्रान्तरेणाधमस्मूलमुच्चार्यश्रीशिवप
तनेआचमनीयंस्वदेतिदेवस्यमुखेकमलेदत्वाप्राग्वन्निवेद्यपुष्पांजलिंकृत्वामधुपर्कपात्रमुद्धृत्यमूलमुच्चा
र्यश्रीश्रीशिवपवतेमधुपर्कःस्वधातेदेवस्यमुखेदत्वाप्राग्वन्निवेद्यपुष्पांजलिंकृत्वापुनराचमनीयपात्रा ।
त्पात्रान्तरेणजलमधुधयमूलमुच्चार्यश्रीशिवपतनेआचमनीयमस्वधेतिपुनराचमनीयंदत्वारत्नापात्रु ॥

मैरकमेणाच्छलं ये नीवातत्रमपरमोमस्तातु धोपरमात्मतिसंयोजशिवशास्त्रोमकेतमेजोवहेनासाच्चनाकरस्कपु
णामलैः पादुके उपनीय पादुकाष्टगमारुह्य भगवन निर्मिते स्नानमंडपमायाहि स्नानार्थं शाक्रदिगान्तमिति शाकं पूर्वं संपादि
शिविरचिते स्नानमंडपे नीमासाशावदासनेद्रनार्थं पाद्याचमनीयार्थं विधेयमसं धैतैलादिकं उपनीय मूलमुच्चार्य श्रीशिवा
पतेनमः सुगंधितैलाभ्यंगमस्तु गंधायनकापुद्दर्तनस्नानादिकं नमः इति सुगंधितैलाभ्यंगं सुगंधामलकाद्युद्वर्तनं चविधाय महा
राजोपचारैर्नानाविधैर्नैलैरितिविधैर्गंगादितीर्थोदाहृतजलपूर्णकनककलशसहस्रैर्देवं कंस्मातिरभिषिंच्य सहामा
गवदाचमनीयं दत्वा जलापकर्षणार्थं वस्त्रं दत्वा गमोस्त्वनेपारिकत्दाम्बातइदुकूलयुग्ममानीयवमितिवरुणाबीजेना
भिमंत्रितनवचेलेनागमेवेणशोत्तवहूस्वातिदेवनाभ्यो वासोभ्यां नमः इति संमूल्य मूलमुच्चार्य श्रीशिवपतेनेवाससीनस
मीपरिधाप्य सर्वं निवेश्य सर्वदाचमनीयं दत्वा स्वर्णादिनिर्मिते यज्ञोपवीतमानीय मूलमुच्चार्य पतले यज्ञोपवीतं नमः इति यज्ञो
पवीते दत्वा पाद्यवदाचमनीयं निवेश्य रत्नपादुके उपनीय पादुके नुष्टमारुह्य भगवन्नानानिर्मिते शृंगारनिर्मिते याम्यं मले
कारमंडपे इति दक्षिणादिमातले कारमंडपे नीवातत्र सिंहासने उपविश्य नानाविधालंकारणानि समुपनीय यागव
त्वे सिनानादेवतेभ्यो मुकुटाद्याभरणेभ्यो नमः इति संपूज्य मूलमुच्चार्य श्रीशिवपतेनेमुकुटं नमः पतले कुंडले नमः इतिना
नाभरणानि रत्नानाम्रासमर्पयित्वा रत्नपादुके उपनीय पादुके परिधाप्य ष्टंवचायपुवः समेयाराममंडपमायाहि परिवारगणैः सह
इतिपार्थे प्रधाने मंडपे नीवा तत्र यागकुसितयोगपीठे देवमस्थाप्य वस्त्रपयत्रयोदशबामरादिनानाविधोपकरणाय्युत्रहस्तपरि

शि
वार्च॰
२८
104

वारेदेवतागणैःसूर्याणांकिरणानांसमूहमिवदेवशरीराद्धिनिर्गमय्यस्वस्थानेसमुपविष्टंप्रधानदेवतासहस्राकाराभर।
णायुधाद्विशोभितेविपरीकृतेपवित्रपुष्पमध्येध्यात्वावेदनागुरुकर्पूरादिनाभागंधमानीयप्रागवस्थोसंगंधवे।
देवस्थायगंधायनमः इतिसंपूज्यमूलमुच्चार्यश्रीशिवपर्षगंधेनमः इतिदेवायगंधसमर्प्य प्रागवन्निवेद्यपुष्पा।
णिप्राग्वन्मोत्तवनस्यदेवताभ्यपुष्पेभ्योनमः इतिपुष्पाणिसंपूज्यमूलमुच्चार्यश्रीशिवस्मानितिपुष्पाणिवोध
द्वितिनानाविधानिसुगंधपुष्पपुष्पाणिसमर्प्यप्रागवन्निवेद्यदेवस्यहृदयादिषुषडंगमासस्थानेषडंगानिलयो
गनेनसंपूज्यश्रीशिवपरिवारदेवतापूजनार्थमत्रतांदेहितिदेवेप्रार्थ्यानन्तरकर्णकोंगावरणदेवताःपूजयेत्।
तत्रादौदेवस्यादेहेयस्तकादिषुमातृकाक्षरमासस्थानेषुमूलप्रदितेमातृकावर्णाःसंपूज्यपश्चात्बाह्यांगदेवता
पूजयेत् तत्रदेवाग्रंप्राचीपरिकल्प्यतदनुसारेणाग्नेयादिकेकस्यापिलिंगानिपूजयेत् अग्रादिपादौतिष्ठान्नैयेषा
ननेसम्यवायव्यंभगवतष्टुरुद्रचाद्रिकवचोंतत्रततोनेत्रंवद्वहिरस्त्रंचास्त्रंपूजनमेवविसर्थः इत्थामेणावरणदेवताः
संपूज्यः तद्बाह्येपद्यास्थितानासंवत्सरोष्टवसदितान्क्रमेणलंइंद्रायनमः रंअग्नयेनमः वंयमायनमः क्षंनिर्ऋतये।
नमः वंवरुणायनमः यंवायवेनमः संसोमायनमः हंईशानायनमः इतिप्रादक्षिण्येनसंपूज्येईशानयोर्मध्ये।
ऊंब्रह्मणेनमः निर्ऋतिवरुणयोर्मध्ये ह्रंअनंतायनमः इतिरुद्राद्योर्बुद्यासंपूज्येन्द्रादीनांसमीपेषुवज्रायनमः शक्त
येनमः दंडायनमः खड्गायनमः पाशायनमः अंकुशायनमः गदायैनमः त्रिशूलायनमः पद्मायनमः चक्रायनमः

इतिलोकपालानामावृत्तिंविसर्जयेत् अत्रसर्वेषामावरणानांजायांप्रथमावरणपूजांतेमूलमंत्रेणदेवंसंपूज्यमूलमु
च्चार्य अभिष्टसिद्धिंमेदेहिशरणागतवत्सल भक्त्यासमर्पयेत्प्रथमावरणार्पणम् इतिदेवस्यावरणापोर्ध्वोदकपु
ष्पादिकंदद्यात् एवंद्वितीयावरणादिष्वप्यर्पणीयंततोमूलमुच्चार्यसांगायसावरणायश्रीशिवायनमः इतित्रिःपुष्पां
जलिः नासत्यमस्त्रमंत्रेणधूपभाजनंप्रोक्ष्यहृदयमंत्रेणगंधादिभिर्धूपभाजनमभ्यर्च्यतत्रसारांगारान्निधायवमि
तिपेत्तुमुद्रयाधूतीकृत्यमलोस्त्रभितेजसेस्वाहा इतिमंत्रेणगुग्गुलादिधूपंनिक्षिप्यगंधर्वदेवतानामधुपायनम इ
तिधूपंसम्पूज्यमूलमुच्चार्यवनस्पतिरसोत्पन्नोगंधाढ्योधूपउत्तमः आघ्रेयःसर्वदेवानांधूपोयंप्रतिगृह्यतां इतिधूपमु
त्सृज्यवामभागेचैरातिधायास्त्रमंत्रेणप्रोक्ष्यतेनैवमंत्रेणाभिमन्त्र्य ॐॐजगद्धुनिमंत्रमातःस्वाहा इतिघंटामंत्रेण विर
भिन्नवामकरेणतांवादयन् ॐहृंहृंइहमिदमिदंहृत्स्वाहा इतिमंत्रेणनीवेद्यपतिवेद्यधूपभाजनंदेवस्यवाम
भागेनिवेश्यप्रदीपंग्राहिलिप्यागोघृतंतिलस्नेहंवानित्यंतत्रकर्पूरगर्भिणींवर्तींनिधायहारातिप्रकाश्यदेवस्यायत्तमदी
पायनमः तैलदीपंवृक्षस्पतिर्देवस्यवामेतैलदीपायनमः इतिसंपूज्यवमितिधेनुमुद्रयामृतीकृत्यमूलमुच्चार्यसप्रकाशो
महादीपः सर्वतस्तिमिरापहः सबाह्याभ्यंतरंज्योतिर्दीपोयंप्रतिगृह्यतां इतिमुच्चार्ययीश्रीशिवपशुपतेदीपायनमः इतिदीपा
मुत्सृज्यप्रागवत् घंटावादनंकृत्वादेवस्यपादादिमूर्धांतंमुद्रांदीपंप्रदर्शयेत्पुनर्दीपंस्वेदेवस्यदक्षिणभागेतैलदीपंदेवस्य
वामभागेदीपंवेशयमानंदेवस्यपादांगमनोयेदत्वाअवर्णादियात्रभस्मभोम्लेललाटोवाष्पोपयात्मकेपंचविधनपंकहस्ता

श्रि॰
वार्च
८१
105

लवणातिक्तकषायमधुराम्लकषड्रसोपेतनानाविधव्यञ्जनसमेतं नैवेद्यमानीय विफदेवस्याग्रे नैवेद्याय नमः इति नैवेद्यं सं
शुभे देवस्य पुरतश्चतुरस्रमण्डले साधारे मार्गे निधाय मूलमन्त्रेणावगुण्ठ्य फडिति तत्रास्त्रमन्त्रेण प्रोक्षितेनेणीयमलेन
धासितेनैवमन्त्रेणाकृष्टोस्त्रिः मतान्नं कवचमन्त्रेणाभ्युत्पुष्टो धेनुव्रदक्षिणहस्तेनापिताहंशो वामहस्ते निधायय मिति वायु
बीजेनाहृदयाख्यमभिमन्त्रयेत् नैवेद्यगावस्याणांदिदोषान् स्माकायित्वा पुनर्वीमस्तोपरि दक्षिणकरेणाग्रं निधाययाधोमुखः
वामहस्तेनाच्छादयेत् रमिति वह्निबीजमष्टवारं जपन् तद्गतदोषान् दग्ध्वा धेनुमुद्रं दर्शयन् वमित्यमृतबीजमष्टधा
जपन् नैवेद्यममृतीकृत्य मास्त्रमन्त्रेण नैवेद्यस्योपरि चकस्रसंस्कृते पेचधाय षड्रसोपेते गृहाण परमेश्वर इति नैवेद्यस्याप
रि चुलुकोदकेनेति मूलमुच्चार्य श्रीशिवपतं नैवेद्यं नमः इमुत्तम्यकरणाभ्यां तस्याग्रे स्थापनं सर्वांकनिवेदनं मन्त्रेण
निवेद्यपात्रे ते धेनुमुद्रया जलममृतीकृत्य देवस्य दक्षिणहस्ते तज्जलं किंचिद्दत्वा अमृतोपस्तरणमसि स्वाहेति देवमा
चामयित्वा वामहस्तेन विहृतोमलसन्निभग्रासमुद्रां दर्शयन् दक्षिणकरस्य कनिष्ठानामिकांगुष्ठयोगेन ॐ प्राणाय
स्वाहा एवं पुनस्तर्जनीमध्यमांगुष्ठयोगेन अपानाय स्वाहा पुनर्मध्यमानामिकांगुष्ठयोगेन ॐ व्यानाय स्वाहा पुनस्तर्ज
नीमध्यमानामिकांगुष्ठयोगे ॐ उदानाय स्वाहा पुनः पंचांगुलीभिः ॐ समानाय स्वाहा इति प्राणादिपंचमुद्राभिः पंच
ग्रासान् ग्राहयित्वा स्वर्णादिपात्रेण जलं धेनुमुद्रया अमृतीकृत्य नमस्ते देवदेवेश सर्वतृप्तिकरं परं अमानिवेदितं शुद्धं
मत्तालिस्थो स्पशीतलं परमानंदसंपूर्णं गृहाण जलमुत्तमं इति देवस्य वाममार्गे जलपात्रं निवेदयेत् जलनिवेद्यमु

२५

ष्पाञ्जलिमादाय समावेयिष्ठविः सिद्धविविधानेकभक्तानीलिवेदयामितिदेवमातृगायत्र्युपाग्नान्नतत् इतिपुष्पाञ्जलिं द
त्वाम्पैयेण्णादिगंधनेभ्रवेन् देवपरितोमवनिकांविभाव्यं प्रवात्मकंनैवेद्येनमः इमेगुह्यनामिकायोगरूपोकरद
येननैवयमुद्रापदर्पणधरेवीजमानःनमेकोग्रहसनपरोहासयन्पंक्तिभाकनभुक्तेपात्रेकनकचहितेषद्रसान्देवदेवः
इतिध्यायेत् मूलमंत्रेणधानेनपिवाजपंसमर्प्यनिसहोमंकुर्यात् नवरत्नास्नानस्पर्शनभागेकुंडस्थंतिलवेदिकायमा
तमेगोमयेनोपलिप्तेमातृकलत्रणादिनतःसंस्कारैसंस्कृतैः तनमंत्रेणाविष्णुरुद्रदेवताकाश्मगग्रास्तिस्रोरेखावस्ता।
यमचेवदेवताकाउत्तराग्रास्तिस्रोरेखाः कुशामूलेनाविलिख्यमध्येप्राचमर्ष्यपूर्वेममपश्चिमे आहवनीयंउत्तरेअन्वह
र्यदक्षिणेगार्हपत्यमिति पंचवह्निस्थानानिसंचितमध्येशांपुनाहमंत्रेणसंयोस्थितसर्वशक्तिकमलासनायनम इतितनल्म
ध्येयोगपीठंसंपूज्यनवभुवनैशीक्रतपतिविविधमधोनावाक्यस्थानेषुवीजंधि पोमुर्धकोनादिभवमग्निप्रणवेनसं
स्थाप्यविर्तिंगलहूनहूनदहदहपचपचसर्वंनाशायपस्वाहेतिमंत्रेणकृशानमूलेकृतमाग्निमन्नात्सलालेपंडुलकृम।
श्रीमन्नालितेनवेदेनातवेदंहूत्वासनेमहावर्णमनलंसमिद्धंसर्वतोमुखंइतिष्टनुकृताननलिरूपस्यायोपविश्यलितिस्लंहीरणाय
नमः उद्देष्यगगनायेनमः शिरसिधूम्रवक्त्रायेनमः भुवेवसात्मायेनमः नासिकायासंसवस्वभायेनमः स्वश्रुतिकायेनमः स
र्वांगे केवहूरूपायेनमः इतिसप्तजिह्वाविधमसहस्राविषेहृदयायनमः स्वस्तिपूर्णायशिरसेस्वाहा ज्वलितिप्रकृताय
शिखायैवषट् धूम्रव्यापिनेकवचायहुम् सप्तजिह्वायनेत्रत्रयायवौषट् धनुर्धरायास्त्रायफट् इतिषडंगमंत्रानेदद्याञ्जलिं।

श्रि
वार्ष.
५९
106
३

नकरयोविमस्पृश्यायषडंगोषविविमसेत तनमूर्द्धि अग्नयेजातवेधसेनमः वामांसे अग्नयेसप्तजिह्वायनमः वामपार्श्वे अग्नह-
व्यवाहनायनमः वामकटौ अग्नये अग्नोदरजायनमः लिंगे अग्नयेवैश्वानरायनमः दक्षिणकटौ अग्नयेकौमारतेजसे
नमः दक्षिणपार्श्वे अग्नये सर्वविधायनमः दक्षिणांसे अग्नयेदेवमुखायनमः इतिमूर्त्तिरक्षांविमस्यगर्भरहितेदर्भैरग्निम-
गरिक्रमेणनराग्नेपूर्वाग्नेर्भ्रमपरिस्तीर्यवहेर्मुखेवह्निंणविभाव्यतन्मध्येषट्स्तकोणंभुमध्यादिप्रादक्षिण्येनषडङ्काः सप्त
जिह्वाः सप्तमनहरिद्धृत्कमलेविभाव्यतत्केसरेष्वग्नीशाननिर्ऋतिवायुकोणेष्ववेनरनतदग्यादिचतुर्दिक्षुचषडंगेति सप्त
मष्टदलेष्वग्न्यादिप्रादक्षिण्येनाष्टमूर्त्तिः शक्ताः सप्तज्यवतरसेदिक्पालांश्चत्रायुधानिनश्चमध्ये ॐ वैश्वानरजातवेदइ-
हावहलोहिताक्षसर्वकर्माणिसाधायस्वाहा इतिमंत्रेणगन्धादिभिः संपूज्यास्त्रमंत्रेणताडितायामाज्यस्थाल्यामा-
ज्यंनिक्षिप्यमूलमंत्रेणवारमभिमंत्र्यवमितिधेनुमुद्रयामृतीकृत्यकवचमंत्रेणपतीमर्दभह्यैनतद्भूत्तनीराज्याग्रौदर्भे
द्वयेनिःक्षिप्यप्रनरङ्भान यहाल्लासमंत्रेणाहुतेयदर्पणनैतानिक्षिप्यस्तकृत्वातरभावेपलाशपत्रमध्येपत हृदयमष्टवे
पत्रहृदयंवारहोनाग्नौघृताप्यकवचमंत्रेणदर्भैः संमार्ज्यपुनः घृताप्यास्त्रमंत्रेणाग्नौदर्भभविधायमादर्भेनधोगतिःक्षिपेत
स्तवेणसमादायाग्नयेस्वाहा इममग्रेर्दक्षिणनेत्रेहुत्वाग्नयेइदंनमम इत्युदेशत्यागंकृत्वाएवसर्वत्रतननामादेशत्यागकृद्ध
नाय ततोघृतनरागिमादायस्वाहेतिवह्नेर्वामनेत्रेहुत्वापुनराज्यमादाय अग्नयेस्विष्टकृतेस्वाहेतिवह्नेर्वक्त्रेजुहुयात
ॐ भूः स्वाहा अग्नयेइदंनमः ॐ भुवः स्वाहा वायवइदंनमः ॐ स्वः स्वाहा सूर्यायेदं ॐ भूर्भुवः स्वः स्वाहा प्रजापतयेनममाहु।

तिचतसृभ्यो हुत्वा । ॐ वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहा । इत्यनेन मंत्रेणाहुतिं च हुत्वा अग्नेर्ग
र्भाधानं संपादयामि स्वाहेति गर्भाधानपुंसवनसीमंतोन्नयनजातकर्मान्नप्राशनचूडाकर्णवेधोपनयनसमावर्तनवि
वाहाख्यान्संस्कारान्पृथक्पृथक् आहुतिभिः कृत्वा सर्वांगजिह्वादिमूर्तिदेवतानां संहिरण्या स्वाहा । इति दित्तग्नामभि
ध्वनधी स्वाहा । तेनैकैकामाहुतिं हुत्वा ॐ स्वाहा । ॐ श्रीं स्वाहा । ॐ श्रीं ह्रीं स्वाहा । ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं स्वाहा । ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं स्वाहा ।
ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं स्वाहा । ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये स्वाहा । ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद स्वाहा । ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं
ग्लौं गं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे स्वाहा । ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा । इति म
हागणपतिमंत्रेण दशधा विभज्य हुत्वा पुनः समस्तेन महागणपतिमंत्रेणाष्टवारान् जुहुयात् । इति संस्कृते नाग्नौ देवं ध्यात्वा मू
लमंत्रेण गंधादिभिः संपूज्य वह्निदेवतयोरैक्यं विभावयन् मूलमंत्रेण स्वाहा । तेनाज्यपायसतिलव्रीहियवभक्ता
नामन्यतमेन द्रव्येण त्रिविधमधायोगं केवलघृतयोगं वा कृत्वा पंचविंशमाहुती हुत्वा हृदयाय स्वाहा । शिरसे
स्वाहा । शिखायै स्वाहा । कवचाय स्वाहा । नेत्राय स्वाहा । अस्त्राय स्वाहा । इति तत्तन्मंत्रैः षडंगमंत्रैः षडाहुती हुत्वा वसादेव
तानां तन्नामधेयमंत्रेण स्वाहा । तेनैकैकामाहुतिं हुत्वा । ॐ भूः स्वाहा अग्नये पृथिव्यै महते स्वाहा । भुवो वायवे चान्तरिक्षाय च महते
च स्वाहा । स्वरादित्याय दिवे च महते च स्वाहा । ॐ भूर्भुवः स्वः चन्द्रमसे च नक्षत्रेभ्यश्च दिग्भ्यश्च महते च स्वाहा । इति व्यस्त
समस्ताभिः हुत्वा । ॐ इतः पूर्वं प्राणबुद्धिदेहधर्माधिकारतो जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थासु मनसा वाचा कर्मणा हस्ताभ्यां

श्रि
वार्षि
(२३) १८
107

यज्ञामुद्देशेन शिष्यायन सृज्य पुरुषं यत्नकृतेन तत्सर्वं ब्रह्मार्पणो भवतु स्वाहा इति मंत्रेण घृताभ्याहुती हुत्वा वह्निं प्रागवत् संपू-
ज्य तन्मूलातीरिक्तसिद्धार्थं ददामि सहूत तिलं रुद्रहूं सोनकं ककरु स्वाहा इति तिलैरकामाहुतिं हुत्वा उँ महहंसादिं मिहा तेजा
नमस्ते बहुरूप धूर्त सर्पोसि नैसर्वगात पावकाय नमोस्तु ते वैरोद्रघोरकर्माचयोरहिते नमोस्तु ते विसृत्स्वलोकपाला
सिंशोति मंत्र प्रपठन्ते इमाग्निपार्श्वे वृतेन स्रुव मा स्वैतद् परिशुद्धे द्रवा सुधोमुखेन स्नुवेण तन्मुखे विधाय पश्चात्स्रुव
न् संपुटाभ्यां गृहीतो स्रुवपूर्णं मूलमंत्रेण वौषडंतेन तेनाहुतिं त्रयं हुत्वा प्रोक्षणीजलेन वह्निं परिषिंच्य मूलमंत्रेण तत्रैव देव
संपूज्य संहारमुद्रया पूजावकृतिं स्वात्मनि संपूज्य भो भावके मे महाशाक्ते सर्वैककर्मप्रसाधके कर्मान्तरेपि संप्राप्ते संनि।
धेहि रुक्मसादरं इमाग्निपार्श्वे संपूज्य मुद्रया स्वहृद्गुहायां समर्पयेदिति नित्यहोमविधिः अथैवविधिविस्तारशान्तीगुप्रमाधाला
दिकं कर्मनिमहोमेन विधानोश्नति वसिष्ठमंसिद्धान्तानां वद्ववलौकिकाग्निदेवदेवध्यात्वा संपूज्य मूलमंत्रेण पंचवि
शत्याहुतीः षडंगमंगमंत्रैश्च प्रत्याहुतिरावरणदेवतानां मंत्रैकैकामाहुतीं चतुर्हूयात् आवरणहोमाशक्तौ मूलमंत्रे
ण षडंगमंत्रैश्चैकैकं संख्यया जुहूयादिति नित्यहोमविधाय स्नानास्थानेनत्वा स्वासनेनोपविश्य मूलमंत्रेण प्राणायाममंत्र
पं कृत्वा स्वण्यादिकरन्यासषडंगन्यासपूर्वकं मूलमंत्रेण पुष्पाञ्जलित्रयं कृत्वा प्रत्नाच कस्येशानकोणे चतरस्त्रमं।
त्रिकोणमंडलं कृत्वा तत्र पुष्पादिभिः संपूज्य घोरोद्रारोद्रकर्माणोद्रोद्रस्थाननिवासिनः योगिनो रुद्ररूपाश्च ग
णानामधिपाश्च ये भूतविशेषवेताश्च वेतालवैतालिकाग्रगाः सर्वेते प्रीतमनसो भूत्वा गृह्णन्तु इमं बलिं इति वाम।

फकरोशुलिभिर्वेमायामायोतेरणाधृतजलधारोवलिपात्रेतिद्विपनूवसिलिमुत्सृज्यपुष्पांजलिमादायभूतानिपानिह्य।
वसेतिभूतलेवलिंगृहीत्वाविधिवत्सप्रयुक्तः संतोषमासाद्यव्रजेत्तसर्वैस्तमंत्रतानयत्रवनोकः इतिपुष्पांजलिंदत्वाशाम्य।
पयासर्वेविहरंतुभूतानीतिनाराचमुद्रयाविसृज्याग्रमेनेनाष्टुहृजनेः स्नात्वानेप्रोक्षदेवंतस्मध्यात्वापाद्योतेरेवमितिथे
मुद्रयाजलमस्तोक्रमप्रसनापिधानमः सिस्वाहेतिदेवायोनरायोप्रानेदत्वानैवेद्यंगतमारमुधूमानैक्रमानैवेद्यमा
माचमनीयायगोमयाद्भिरस्त्रमंत्रेणतत्स्थानसोधयित्वातस्मात्किंविक्षेपमादायनिर्माल्यभोजनेवर्ड्सेप्रानांतिद्विमर्दले
प्रक्षाल्यदेवायकरशोधनार्थंसुगंधचूर्णादिकंकरस्थलवायनलदत्वाकरंतालपित्वादंतशोधनार्थंकरस्थूरशाकलादिदा
नाश्रुनगंडूवजलेदत्वाम्राद्येमहात्मल्याग्रदाचमनीयदत्वाम्लमावस्त्रेणपादोहस्तोवमोक्षस्गंधचूर्णादिभिकरोस्त
रभिनोकाल्लपित्वानाम्लमादायमूलमुच्चार्यश्रीशिवतपालदलकर्ष्टवमृगभागतरंगितेसप्रोधितेसुगंधवतोम्ले
शतिसृष्यतो एतावेतांम्लेनमश्तिनांम्लं समर्पयाग्रकनिवेदनमंत्रेणनिवेद्यमूलमंत्रमुच्चार्यस्वप्रसन्नायश्रीशिवायन।
मः इतिकिंपुष्पांजलिनांसमूप्रभुतमूलमुच्चार्यस्वप्रसन्नाय श्रीशिवायपवगंधोनमः एवंगंधपुष्पधूपदीपैराराधयेदि।
तिमस्समहृत्तोक्रुनामुकरंपरिध्यायाचारदोदर्शयित्वाकुचवामरव्यजनादिनानाविधराजोपचारामर्तिकस्यहृर्वोस्तकुश
जलामादायमूलमुच्चार्यश्रीशिवपतनेनोराजननमः इतिदेवस्यमुकुटोपरिहृर्वोदिकंनिक्षिपेत् अत्रनाराजनशाह्वेनारा
विकमण्डुच्यते नवकोस्थादिदहनत्स्यासोवतरनादिनाष्टदलेकमलेकृत्वा नवमध्येष्टसुदलेसुवपिष्टमयानवदीपान्।

शि॰ कृतप्रणतं गतसर्वकल्मषं स्वर्गमार्भवर्त्तिसंहितानन्तलिङ्गम् ह्रौं इति यन्त्रात्मकविग्रहं नरसंमेरुलेति धापयमिति घेवमुद्रयामस्तौ कृत्वा
स्वमंत्रेणावकुण्ठ्यामेरसंश्रौं ह्रीं ग्लं स्कूं स्लं ह्लें ह्रौं श्रीं इति स्वसंश्रीविद्यायां मूलमंत्रेणावष्टभ्यकुष्टयकुम्भर्क्षंतमात्रेका
पार्व॰ रभ्यंमालायोक्ताय मूलमुच्चरन्देवस्य चरणान्मूर्धान्तं मूर्द्धान्तं मूर्द्धादिचरणान्तं च पुनःपुनः स्मापयन् तदमृतेनाराज
२२ ८८ येदिति श्रीराजनविधिः ततः प्रणाम्य मूलमंत्रेणार्घ्यप्राणायामत्रयं कृत्वा स्वाद्यादिकरषडङ्गमासपूर्वकं वस्त्रमाल्या
विधिना प्रतिष्ठितामक्षमालां वस्त्रमालाविधिना संपूज्य वस्त्रमालादेवं भावयन् मूलमंत्रेणाष्टोत्तरसहस्रं तदर्द्धं
108 शतमष्टोत्तरं शतं वा जपित्वा पुनः प्राणायामषडङ्गादिन्यासपूर्वकं जपमालां वस्त्रमालाविधिना शिरसि निधाय यो
रुकमालायै गुह्यातिगुह्यगोप्त्री त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपं सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादान्मयि स्थिते इति देवस्य दक्षि
णहस्ते दत्तोदकदानेन जपसमर्पणं वस्त्रमालाप्रकारेण जपमालां संपूज्य रहसि निधापयेत् अत्र जपमाला भवेद्गुलि
भिर्वा जपगणनकार्यार्थं जपं विधाय देवं दावार्च्य पूर्वकेपि वसहस्रनामस्तोत्रादिभिः स्तुत्वा प्रदक्षिणानमस्कारौ
परितोष्य गेयं दत्वा भक्तिमार्गेण पत्रपुष्पफलं जलं निवेद्य चनैवेद्यं तन्मूलमणुकंपया आवाहनेन जानामि विसर्जनं पूजां
नैव न जानामि शरणागतिपरमेश्वरः कर्मणा मनसा वाचा त्वत्तो नान्या गतिर्मम अन्तश्चारेण भूतानां द्रष्टा त्वं परमेश्वरः नाथ
योनिसहस्रेषु येषु येषु व्रजाम्यहं तेषु तेष्वचला भक्तिरच्युतास्तु सदा त्वयि देवो दाता च भोक्ता च देवः सर्वमिदं जगत् देवो
जयति सर्वत्र देवः सोहमेव हि इति स्तुत्वा नत्वा लिहिमा पुनःपुनः प्रणम्य देहार्घ्य प्रार्थ्य नाकृत्या देवपावनस्मरणप्रयासाय

वाक्कर्मयद्यदाचरितंमयानेनसर्वंभगवन्शंभोहाणाराधनेपरस्त्रितिकृतमाराधनेकिंचिद्विदग्धौदकदानेनसमर्पयेत्पुनःप्रा
ग्वद्देवदत्तानमात्रेसप्तानेनिवेद्यपुष्पाञ्जलिमादाय ३ इतःपूर्वंप्राणबुद्धिदेहधर्माधिकारतोजाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थासुपा।
मनसावाचाकर्मणाहस्ताभ्यांपद्भ्यामुदरेणशिश्नायत्स्मृतंयदुक्तंयत्कृतंतत्सर्वंब्रह्मार्पणंभवतुस्वाहा श्रीगुरुदे।
वसमर्पितःमस्तुइतिदेवस्यपादयोःपुष्पाञ्जलिंनिक्षिप्यशरणमस्तुनःपुष्पाञ्जलिमादायमूलमुच्चार्यशासित्रूपामहेश
स्मृतिनामाष्टदेवताःश्रीशिवाग्निविलीनासन्तुसर्वेस्वाहाःइतिपुष्पाञ्जलिंनिक्षिप्यद्वारदेवतायागावरण
दिदेवतायादेवसांगेविलीनाइतिविभाव्यदेवेनैक्यंविभाव्यश्रीशिवतत्त्वमस्मीतितालत्रयंदत्वासंहारमुद्रावधा
गच्छगच्छपरंस्थानंस्वस्थानंपरमेश्वर यत्रब्रह्मादयोदेवानविदुःपरमंपदं इतिपठित्वातिमाल्यपुष्पेणसहतत्तेजः।
संपुटमाल्यापवहमानासाधनात्तेजोवल्लरीवधूनीत्वासुषुम्नामार्गेणहृदयकमलमानीयइतिष्ठतिष्ठपरस्थानस्व।
स्थानेपरमेश्वर यत्रब्रह्मादयःसर्वेसुरास्तिष्ठन्तिमेहृदि इतिस्वहृदिस्थाप्यतत्रयथोक्तरूपंदेवंध्यात्वामानसैरुपचारै
संपूज्यस्वाभेदेनध्यायत्पुनःप्राणायामत्रयंकृत्वादिकरषडंगन्यासानविधायईशानकोणेचतुरस्रावेष्टिते त्रिकोणमं
डलेकृत्वातत्रयंवायतनीवेदीशानादिकाएवंचतुष्कंपारत्निशेणेनलंबोदराय वंवेश्वरायविरूपाक्षनाथ तेजश्चण्डेश्वरायनमः।
इतिगणेशाहीनेनतिर्मालेनसंपूज्यमध्येवंवेश्वरायनमः इतिदेवस्यनिर्माल्यपुष्पादिकंनिक्षिप्यनैवेद्यशेषंकिंचिदाहा
यलेह्यवेष्टितस्पनालिनोहृल्लेसस्यविलेपनंनिर्माल्यभोजनेनसंपदत्तामिश्रीशिवाज्ञयाइतितत्रैवनिक्षिप्यकरस्य।

शि० पार्व० १०५

३२ तान्स्नात्वा ताम्रपात्रे गन्धपुष्पाक्षतैर्जलमापूर्य सूर्याभिमुखो भूत्वा ॐ नमो विवस्वते ब्रह्मन् भास्वते विष्णुतेजसे नमः

सवित्रे शुचये सवित्रे कर्मदायिने इति पठित्वा ॐ ह्रां ह्रीं सः श्रीसूर्याय भगवते अर्घ्यं स्वाहा इति सूर्यायार्घ्यं दत्वा कृताञ्जलिः ॐ

यत्तच्छिद्रं तपः छिद्रं यच्छिद्रं यजने मम सर्वं तदच्छिद्रमस्तु भास्करस्य प्रसादात् इति छिद्रमवधार्य पूजास्थानं गत्वा वसि

ष्ठे गंधं किंचिन्नाम्नामेति निधाय नार्घपात्रे दक्षिणे किंचिन्निर्माल्यमालोक्य मूलमन्त्रेणाष्टवारमभिमन्त्र्य तेन जलेन

क्षाल्यानं मूलमन्त्रेण निर्माल्यपुष्पं शिरसि निधाय मूलेनैव चरणोदकं पाययन्नैवेद्यं शिवभक्तेभ्यो विभज्य दत्वा

स्वयमपि भक्षयेत् श्रीशिवरूपः सन् विहरेत् इति निर्माल्यग्रहणविधिः अथ वक्ष्ये हि पिण्डविधिं ज्ञात्वा निर्माल्यस्य धारणे तत्

तस्य गुणाय महत्त्वं पाशुपतव्रते महाव्रते स यथाविधानेन यो लिङ्गस्नपनोदकं त्रिः पिबेत् त्रिविधं पापं तस्येहा।

पिशुणाय पति लिङ्गस्नपनवारिभिः ऋषीन् सूर्याभिषेचने गंगास्नानफलेन स्नानायते श्रविपाप्मतः इति स्कन्दपुराणे

शिवनिर्माल्यधारणे नैवेद्यभक्षणे च तत्फलैः कर्तव्यमिस्मर्न्वा द्रव्यं कार्यमिति यत्तु निषिद्धं निर्माल्यधा

रणं नैवेद्यभक्षणादौ निषेधवचनं तद्गुविघ्ने निर्माल्यहि यो भक्त्या शिवधारयिष्यति अग्राविभिर्न मर्यी।

दीनः पापसमन्वितः नरके पतते घोरे तिर्यग्योनौ प्रजायते इति स्कन्दपुराणे देव श्रवणश्रविरनधिकारी श।

दीक्षित इति यावत् दीक्षितानां मन्त्रपूतानां स्वकर्माध्ययनादिषु यथाधिकारो नास्ति हस्तोपनयनादेस्तु तथा वादी

क्षितानां च मंत्रदेवार्चनादिषु नाधिकारोस्ति ततः ऊर्ध्वं रान्मानं शिवसंस्कृतमिति कालोत्तरवचनात् अथैवं विस्तरतो न

109

मृद्रत्नाकल्पेऽमशाकल्पेन शातकुम्भाद्यौ गृहस्नानाभ्यां प्राणाम्भसो वाह्निकं निधायोक्तविधिना स्नानं स्नानेऽपि विस्मृतशालग्रामको
तिर्मालादिस्नानान्तं नैवेद्यं भयश्च वशिपितृस्मिविंद्योक्तविधिना किंश्चिद्विधायतत्रापि स्नानशालको मूलमन्त्रेणाभि
मन्त्रितभस्मना विधायोक्तविधिना सन्ध्यातर्पणाद्यौ दैवं दीनानि कृत्वा तर्पणोऽपि विस्मृतशालकौ केवलमूलमन्त्रेणार्चयेत्।
द्वादशाहे गत्वा प्राणकृत विधिना पश्चिमद्वारमेवं सम्प्रविश्य भगवन्तं प्रविश्य समन्ततः संपिण्डा प्रागन्ते पिण्डिस्ना शालको हीमाथ
शालिकमलासनायनमः इत्यासनं सम्प्रोक्ष्य भगवन्तामिद्धाण्य प्राणस्तुतग्रुदिं विधाय पूर्तश्चाम पिविस्नाणा
कौ भगवत्हृदये जीवात्मानं ध्यात्वा तेषेव वस्त्रैर्धे सन्त्रोभ्य भगवत्याये कृत्स्नध्यानान्तेष्वेव वस्त्रैर्धे जीवात्मानं ध्यात्वा
तेषेव वस्त्रैर्धे स्नेनोभ्य भगवतायजीवीजेन संशोध्यं वीजेन संदग्धं वीजेनाप्लाव्य पुनस्तत्रैवाजीवात्मानं ध्याहृदये।
मानीय भगवत्प्राणप्रतिष्ठामातृकान्यासांश्च कृत्वा ध्यानाद्युपस्थापनादि सर्वं भगवत्समाप्येत् पाद्यादि पाद्यस्थापना
शालौ स्वर्वं पाद्यं पोतलौ वाह्येषु स्थापयेत् तस्मिन्नैव पाद्यादीनि कल्पयेदिति अथ नित्यस्नानामामति सर्वेषपिया
वमावस्यकिक्रियानामाह यथैवसा इत्यपवनावस्थगुकयाग्वदन्ताविष्टोपविष्टस्तन् प्राणायामं समस्तिविधमास्यकं
नामसंसरणादीनीति अत एव प्राणायामं मातृकामासान्तेभिध्यानोक्तनयारंभेन तूनं सामान्येयष्टकस्येनेति इत्येवा
णायामादिक्रियापरस्मैरोक्तस्येन समर्थ्यते अधिकारि तेषा कस्मनानाधिकारस्मपादतो सामान्यासवर्णेण श्रमस्माधारण
तेनैतेवेवमवैषांदत्ताधिकारः अत एवैषां कल्पनेऽन्तेऽपवेदाय्यते यथागस्त्यसंहितायां प्राणाणाद्यैर्विनापयन्त् इनकं।

सि.
वार्षि.
३२०
११
110

मौनर्थके यत्नोयत्नेन कर्तव्यः प्राणायामः शुभार्थिभिरिति तथा जपार्थे सर्वमंत्राणां विन्यासेन लिपेर्निता हृतेमतिः।
फलविहीनस्मादादौ विन्यसेत् तथा मंत्रविद्देवतानां विन्यासेन विनाथवा जप्यते साधितोऽप्यतन्त्र तुच्छफलं भव
न् तथा ध्यानेन जपार्चनाहोमाः सिद्ध्ये च कृता भुवि मंत्राणां विन्यासविस्तारादर्शयंति फलाममीति ॥ शतपथा सर्वं च।
विधिहीनात्तु स्थानेदोषमाह भविष्योत्तरे धिरहेतत्पर्कर्म करोत्यविधिना नरः न तत्फलमवाप्नोति केशाणामेव हि त
स्तदित्यिततोऽपि संक्षेपप्रकारः साक्षाद्गुरुमुखादवगंतव्यः इत्येष संक्षेपतस्तु विस्तरतः कर्तुमशक्तानामेव शक्तैः सदा
लक्ष्यादिना विस्तारमन्त्राः संक्षेपेण क्रियते तदा दोषाय भवतीति ॥ हेरंबाचार्यशिष्यात्मश्रीनिवासेन धीमता वैदि
कायां शरणीतायां प्रकाशोकादशोगमत् ॥ इति श्रीहेरंबाचरणारविंदद्वन्द्वान्तेवासिनाऽऽत्मश्रीश्रीनिवासभट्टेन।
विरचितायां श्रीशिवार्चनवैदिकायामेकादशप्रकाशः ॥ अथ पुरश्चरणविधिः तत्र पुरश्चरणस्य पंचांगमत्रो
द्रिफलदायकः किं होमैः किं जपैश्चैव किं मंत्रन्यासविस्तरैः रहस्यानंदि मंत्राणां यदिनस्यात्पुरस्क्रियाहिमंत्राणां
प्रधानं वीजमुच्यते वीर्यहीनोयथा देही सर्वकर्मसु न क्षमः पुरश्चरणहीनोऽपि तथा मंत्रः प्रकीर्तितः इति वैशंपा
यनेन पुरश्चरणस्यावश्यकत्वाभिधानात् तस्य तनिर्वृत्ति विधिहीनानां फलं हन्तितकर्मणामिति विधिहीना
नुष्ठानेनिरासश्रवणात् तदनुष्ठानविधिर्विचार्यते तत्र पुरश्चरणशब्देनिरुक्तिर्बीजवीर्यसंहितायां प्राथ
नस्त्वलमंत्रस्य पुरश्चरणमुच्यते पुरतश्चरणीयत्वाद्विनियोगात्मकर्मणां पुरतो विनियोगस्य चरणाद्वा तथोरि

नमितिविनियोगलक्षणं॥ मंत्रेतत्प्रकाशो धर्मार्थकाममोक्षाणांसाधनामार्गाणांयोजनो सिद्धमंत्रस्यसंप्रोक्तोविनियोगो
विवक्षितः॥ पुरश्चरणपूर्वोसौविनियोगोविनिर्मितः कालीयमंत्रमेवयायाराजमेवाप्ययातथा चरणामर्वेमेवासौपुर
श्चरणमुच्यतइति एतेनविनियोगाख्यकर्मसामर्थ्यजनकः क्रियाविशेषःपूर्वकर्मयालभ्पुद्दिष्टेस्तुक्रियावापुरश्च
रणमित्युक्तं अत्रकेचित् ग्रथ्यतांजपविधिमाहदैवकार्यैविद्वद्भिःसहनाविधिर्निषेधसिद्धैः इतिदीक्षाप्रकरणो
भिधानात् शारदातिलके कुलनापिमंत्रस्यजपहोमानभिधायप्रयोगाभिधानात्याजपानसिध्यतेमंत्रोनाहुता
वफलप्रदः अनर्चितोहुतेनकामानस्माविनयप्रापयेत् इतिकुलप्रकीर्णार्णवचनयोगयथानित्यकेपुरश्चरणंवदेति
प्रमेतत्संस्कारैः दर्भपिष्टमयीमेष्यात्मनः पंचांगोपासनेनैवमंत्रज्ञानप्रवर्तनेन पंचांगानिमहादेविपनोहो
मश्चतर्पणं स्वाभिषेकश्चविप्राणामाराधनमपीश्वरि पूर्वपूर्वदशांशेनपुरश्चरणमुच्यते इतिकुलमूलाव
तारवचनात्संचांगंवदेति अपरेतुमूलमंत्रादशांशेनाद् ममंत्रंनृपादिकमिति कपिलवचनात् सर्वोर्वंजलपा
नेचपराणामेवद्यूतनेन ब्राह्मणानांभोजनेनचपूर्वपूर्वदशांशतः दशांगोपासनवचनात् वर्णलक्षजपेनैवंतस्माहुते
भूतस्तैः पायसान्नैर्मनुहुयादिति शारदातिलकवचनात् तदंतेजपसाहस्रभागहोमेननसिध्यतीतीदक्षिणामू
र्तिकल्पवचनात्नहुयाद्दशांशेनमहतेलितंद्दलेदितिसारसंग्रहवचनाच्चहोमस्यानियतत्वात् तथैवमदशां
शोक्तमप्येतेनपयोपलोकुर्यांदशांशतोहोमेननसिद्धोभवेन्मनुरितिमनत्कुमारवचनात् तथैवमावदमेधांम।

कृतोऽहं तत्संख्यया तर्पणं विहीनं तन्निष्फलमिति शैवागमवचनात्तर्पणस्याप्यनियतत्वात्तत्र तत्सोऽहमेवत्र यक्षरेणाप्युक्तमि
शि. त्यस्यतत्सिद्धान्तः अथ जपविधिरोधः तत्रैव वैशंपायनः अस्मिन्कलियुगे नैव मन्त्रे संख्या विधीयते ततस्सर्वेष घेत्राणां संख्यो
वावं. क्तद्विगुणक्रमात् कलौ केवलसंख्या चेतायां द्विगुणा भवेत् द्वापरे त्रिगुणा प्रोक्ता कसंख्या चतुर्गुणा तिष्यामलेश्व
रपेडुक्तसंख्याया अष्टगुणं जपं कलाविति अत्र केचिदेतेन अपंचसाहस्रादावुक्तं तस्यापि चतुर्गुणादिना कलौ अव
१११ श्यमिति वदन्ति तन्न नारदपंचरात्रादिदर्शनात् पंचसाहस्रोक्तजपस्य तत्त्वगुणपदं यथा नारदपंचरात्रे मार्गशीर्षे
५७ समासस्य भीमेषी एष महामेकपंचवी उपोष्य शुक्लद्वादश्यामारभ्य ग्रहान् जपेत् अष्टलक्षमविच्छिन्नं पुरश्चरणसिद्धि
नः शुक्लाचारशुचिस्नातो वाग्यतो विजितेन्द्रियः मन्त्रसिद्धिरनुष्ठायां लक्षद्वयजपाद्भवेत् त्रेतायां द्विगुणाभ्यासाद्द्वि
कामुष्मिकी वसा एवमेवात्मशुद्धिः स्यादेतावानयं समेयुगे त्रेतायां द्विगुणः प्रोक्तो द्वापरे त्रिगुणस्तथा कलौ चतु
र्गुणः प्रोक्तो द्वाविंशल्लक्षलक्षणः अष्टवायाशीमन्त्रसंख्याकरी पाहिकी इहलोकस्य वेदाश्वामुष्मिकी स्वर्गादिलो
कदा आत्मशुद्धिः तत्र ज्ञानसाधनभूतासिद्धिरिति द्वात्रिंशल्लक्षमानेन मन्त्रयन्त्रं जपेत् मनसि साचार्यचारणो रणशुक्तं तथा
तानातिव बालामन्त्रे लक्षं जपेन्मन्त्रं तत्दशांशं हुतेन त्रिये इति बालायामभिधाय तन्मासमहस्रादिकं सर्वे मस्याः स्वं च
दावरे इति भैरव्यामतिरिक्तं लक्षत्रयं जपे पंचलक्षगुणी लक्ष्मदीक्षां प्रयायात्र जपेन्मन्त्रं तत्वलक्षं जितेन्द्रिय इति भैरव्यामपिधा
यवालायान्तावदेषा बालेतितिविद्यानां त्रैलोक्यवशकारिणी जपपूजादिकं सर्वं यस्य संवदंत्येरिति शारदातिलक

क्रतातिदिष्टं तन्नलक्षहारदशलतं एतेो द्वादशतत्त्वानिचंदनकेचिमस्थितः इति प्रयोगसारवचनादिति तथा प्रपंचसा-
रे भैरवीप्रकारेणद्वीतांमाणविशिष्टलक्षणयुक्तमस्मैपद्मप्रकरोलेखामात्रमंत्रनेपत्रं सुनिपतत्सार्धलक्ष
वृषंग इति द्वादशलक्षयुक्ते तथा लक्षत्रयं जपेन्मंत्रमित्यलक्षत्रिगुणमंत्रस्य जपेच्चमेत्र माहिमलक्षामिति भानुलक्षं
जपेदेनमिति प्रपंचसारे शारदातिलकयोस्त्वलक्षगुणजपप्रकाराभिहितः तत्रैकत्रतिनीत इतिमायेन सर्वत्र चतुर्गुणजप
प्रकाराभिहितः इति निर्णीतानवतदर्द्धेसे रक्षकेवापि शुद्धावागेनितैहिप इति प्रपंचसारे धनपाभिधानविशाधइति।
याग्ये उक्तनारदेवचनेनैवाशेषिदिकसिद्धिपरत्वाद्दाशुधीकपरत्वाद्वाविरोधाभावादिति प्रपंचसारे समुद्रतीरेष्व
थवाद्रिस्थैगेसमुद्रगामिनांसरितांवतीरे जपेद्दिविकेनितपवगेहेविलोगदेवागरुर्वामनेस्वासमुद्रगामसाद्दादेवाग्र
मध्यासर्वासामपिपरपरघातघातावाहिप्रेवणांवैष्णवींदिति मतस्त्रीभस्त्रवातूसनतत्क्रमात् तथा समुद्रगामिमन्त्रीरे
गोष्ठेच वा सुते प्रशस्तविल्वमूले वा सिकतोत्थेनलाशये पश्चिमाभिमुखलिंगे देवगृहे वा शैले महत्के देवशिवप्रमद्रुः सुद्वो-
शिववस्थानेवृषभेणाविवर्जितेन इतिकुंभसंबंधवचनेकवाक्यात नारदपंचरात्रे गिरिगेह प्रविशं पदनपारणाश्रमा
कृदं देवाः श्रवणप्रजपसेनत्रवाजायते रुविश्वविसंदः श्मश्रुणां वनदी प्रणपनदी तीरं अश्वत्थपत्रयं पत्रानेहं द्वारेदिक्सा-
वनवनमिति पारदातिलकांत त्रैलोक्यसंमोहनतंत्रे विल्वन्ययासमाश्रितमूलेषत्यस्यवाप्रियेषु गुरोर्वासंनिधौ गो-
ष्ठे हयमस्मे शिवालये नदीतीरे द्विरेगेवानलसीकानने पिवा अभीष्टदेवसानिध्ये जपेन्मंत्रं समाहितः नदीतीरे अमन

शि॰
वार्च॰
३३ ११२
२९ 112

दीतीरस्थनिषिद्धत्वात् कपिलपंचरात्रे नैमित्तीर्थं वनारामदेवालयनदीकूवा कुटीविविक्तदेशोदेशास्तु मंत्रसिद्धिदा वा
यवीयसंहितायां मठे स्थाने गुहे गोष्ठे देवदीपसमज्वलितस्य वाविश्वाणावशावी वै वसन्निधौ शस्ते जपः अथवा निवा
सेन्नेत्रयत्र चित्तं प्रसीदति गृहे जपः समः प्रोक्तो गोष्ठे दशगुणः स्मृतः आरामे च तथारण्ये सहस्रगुणउच्यते अयुत
पर्वते पुण्ये नद्यां लक्षगुणः स्मृतः कोटिर्देवालये प्राहुरनंतं मम सन्निधौ ममाप्यंबस्थानप्रदेशादवेत्यनंतं विष्णुस
न्निधौ यामले स्नेत्रकंदहृद्मगवालशंकांतेविवर्जिते एकांते पावने निहारहिते भक्तिसंयुते सुदेशे धार्मिके राष्ट्रे सु
भिक्षे निरुपद्रवे रम्ये भक्तजनस्थाने निवसेन्मंत्रवित्प्रिये गणानां स्वविवादानलकृत पापभवोजनाः वर्जितेषु न मन्त्रानवस
त्तत्वत्वविन् जीर्णदेवालयोद्यानगृहेदेवतलेषु च नदीकूलादिकूलेषु मूर्खश्मशानादिषु नोवसेत् प्रणवेदशादिकं गत्वा
कुर्याद्भूमिपरिग्रहम् कूपादक्रमं च स्वपुरश्चरणसिद्धये मयैषा गृह्यते भूमिर्मंत्रो मे सिध्यतामिति भूमेः परिग्रहस्य पूतापी
मार्गेण सर्वतः नदीपर्वततीर्थादिपरिमाणेन वेष्टितं ग्रामे क्रोशं विनिस्यानेनलगे रेनहयं स्मृतं तीरस्थ तत्र यथाव
कीलान्वस्त्रामंत्राभिमंत्रितान् निखनेद्दशादिग्भागेतेषु स्तंभवस्त्रनयेत् तेरैव कीलितेमंत्री नविघ्नैः परिभूतये ते
च पालनादिकोस्तत्र पूजयेदितिवत्सतः दिक्पतिभ्यो बलिं दत्वा ततः क्षेत्रमसमाश्रयेत् क्षेत्रमध्ये समासीन कूर्म च
विचिंतयेत् कूर्मचक्रपतितायां यां जपयंत्रकं तजपस्य फलं नास्ति सर्वानर्थाय कल्पते सारसंग्रहे कूर्मस्थि
तिपरिज्ञाय कुर्यान्न पयंत्रकं यदिविधोस्थितः मंत्रास्तेति फलान्यकामसपानाशायेति च तस्मात्कूर्म विभागं तु वि

त्पयाखिलमाचरेत् सचतुर्दशस्थितो लोके तन्मकारस्ततो ऽच्युते शृणु मान्त्रः परक्रमस्ततो देशागतस्तथा ग्रामगोगृह
गश्चेति चतुर्दशमध्यवस्थितः देशग्रामगृहे वा स्वेन वक्ष्यावि मन्त्रेततः शाक्तादिपश्चिमान्तं तन्तुकादिमान्तानि विमृशेत् य
त्र राणप यथादिनि तत्र याशो वृहदयो लिखेत् देशो हृदयमयो मध्ये ग्रहमेव षडङ्गवान् मुखे सर्वार्थसिद्धिः स्यात्कोपारलति
हृदयः अतो नृनिस्पफलं पादयोर्न वा सिद्धयः पृष्ठे मन्त्रस्तु नियतो पश्चे सर्वार्थसिद्धयः तस्मात्साधु विज्ञाय तत्कर्यात्स
र्वं न यात्रादिकं तत्र राजोत्पन्न ने देशक्रमे पश्च गृहक्रमे भवेत्तथा ग्रामक्रमे तद्धितं यपरिक्रमेन तत्तु हृदयं निम्नार्थं मुखो
यत्तस्मात्रेन तत्त्वसिद्धिरीति साधनतत्त्वके विदृषा नाममनि क्षेत्रं न सथाधाम्ये देशक्रमे ज्ञेयः तथा ग्रामक्रमे पिस्वरस
ति केवलस्वरयुक्ते न सर्वस्वरस्यादि शुभं स्तुते यं द्वितीयामले ऊरुदेशे प्रयागे च संगमास्तावरसंगमे महाकालेव
कारसं चदीपस्थाने न चिन्तयेत् एतत्त्वकारसनाथ काश प्रयोग वदन्ते सिद्धास्वरी तन्त्रे तस्मात्सर्वेषु श्रिस्सर्वं
कार्यं समारभेत् तदलाभे करे वापि क्रमस्थाने समाश्रयेत् कालिकोऽन्वेस्थान साधकयो वा ग्रामरवित्वेपत्र विधते
तदवसाम्यानो सान्यान तत्स्मकृणविमृशेत् अत्र मास्त्रो अरित्म हृदयस्तोके गकारेण यरस्यरे सहृदयस्य उकारेणाह
कारस्यापि तेन चाल हृदयस्य मकारेण मकारस्यापि हृदय ओ हृदयस्य यकारेण घकारस्यो युगेन च तकारस्य टकारेणास्तु
कारस्याव कारतः उकारस्य तकारेण फकारस्य धकारतः तकारस्य तु रेफेण यकारस्य सकारतः अरिन्वेषो वर्णाना
मन्वेषामिव भावना कूर्मचक्रे विशुस्थाने साधको यत्नतस्सात्रेत् यथा गर्भस्थेवैरिसादरहा समहाम्बरे यथामेरुस्य

श्री॰
वा॰
११३
113

सैवमाकाशप्रयोजनेन सन्नुभयस्यैकाक्षेऽस्तनकस्याविषयके रोदिण्याममृतवासुधस्य श्रोत्रं दृष्टगुणाकस्यव नये।
नीरेकागस्यादिः स्वधारे भंभगस्यन एकदेवस्यतारायांखेधर्मो हंसफलिभनितः अहस्मरमकैवेयित्तदनस्सोम
कः एकैकमेणासंपेशोध्यमात्रकाद्वरमयारूद्धान्तद्दिमपिम्पयी वेतितत्रप्रथमामहामात्रसंग्रहे अकारादिलका।
रान्तैर्विंदुवन्मात्रकावर्णैः अनुलोमविमस्थैर्लक्षपार्वणैर्मालयाप्रत्येकवर्णाग्रकृत्यैवाजासास्कुःलिप्रसिद्धिदाः वैरि
मेशाप्रपिनगणां सुसिद्धाशास्तु किंपुनरिति ततप्रकारमाह अनमूलावनारे बलनाडिगतानादिसान्तवर्णौ त्रिधा
ख्यव अर्णाविंदुयुतेकृत्वास्तूष्टमंत्रेजपेन्सुधी अकारादिषु संयोज्य तत्याकारादिषु वक्रमात तार्णमेक मघान्तक।
स्पयेत्नगदीश्वरी तदालिपिभर्वरत्नमालाईंप्रान्तसंख्यया अमयासर्वमैत्राणांनयसर्वार्थसाधकः लकारेमहसंस्थाने
लकारादिविलोमतः एकैकानतिनमंत्रयेद्देवफलप्रदमिति अत्रष्टोनरसहस्त्रवाप्यानरथंतेवायष्टाजपः कार्यस्त।
द्वावर्णाष्टकविभेदेनमवेदष्टोत्तरशमिति अक्षमालाशान्तसैवमुख्या एकं च सारदातिलके आदिक्षान्तार्णयो
गित्वाद्वनमालेतिकीर्तितेति तानार्णेष्वपि अकारःप्रथमो देविक्षकारोन्त्यस्ततःपरः अक्षमालेतिविख्याता मात्रका
वर्णानुपिणीति अत्रवर्णाष्टकतस्कादिष्टशान्तदिसंख्यावसानेकार्य तदुक्तं मात्रकार्णैवा आरभ्याकारमादौमन।
सिपरिजपेन्मात्रकासावसानो धूलानदावसानेपुनरपि वपठेदांतमेवावरोहेतानानष्टौ च वर्गास्तदनुपरिजपेद्
यथावसाने सानेसेसोवपुले पशुपतिगदितायामलेमालिके यधूलामेरुस्थाने अवसानेक्षकारे लांतार कवटन

पंचाशलायोत् तदनु दिक्संख्याक्षमाप्यनेन नरः अवसाने ऽष्टषष्ट्यादिसंख्यावसानोपकरधारणो द्वितीयायां सारसंग्र
हे अथ चैवमालया विधानं मंत्रकाम्ययाप्य विंशतिभिर्मोक्षा मणिभिर्भुक्तिवादायिनी त्रिंशादि सप्तविंशत्य
तैस्तु सर्वदा अभिचारकरी पंचदशाभिः कल्पिता तु सा चतुःपंचाशद्भिः सा काम्यकर्मसु सिद्धिदा अष्टोत्तरशतैः कु
मा सर्वाभीष्टप्रदा मता मणयः शंखैः संभूताः शोकानलक्षीपदायकाः मुक्तिप्रदाः स्फटिकजाः प्रवालाः पुष्टिव
र्धनाः विद्रुमोद्भवास्तु मणयो धनसौख्यप्रदाः मौक्तिका मुक्तिदाः मोक्षा सर्वसंपत्समृद्धिदाः पापापहाः कुशमयाः
कामदाः स्वर्णरूप्यजाः पद्माक्षतिलके कद्रुद्रमालिकामूते जपेन समनोरथान् पद्मबीजैर्विहिता माला शत्रूणां
नाशिनी मता रुद्राक्षैर्ग्रथितमयी माला सर्वपापप्रणाशिनी पुत्रंजीवफलैः कृप्ता कुरुते पुत्रसंपदं निर्मिता रूप्यमणि।
भिर्जपमालेप्सितप्रदा हिरण्मयैर्विरचिता माली कामानुप्रयच्छति प्रवालैर्विहिता माला प्रयच्छेत्सुस्वधनं सोऽधा
रस्फाटिकी माला मोक्षिके विहिता श्रियं पातिर्मिता शंखमणिभिः कुरुते कीर्तिमक्षयां सौवर्णैर्विरचिता माला सं
मुक्तवर्णां सौवर्णैरिति पर्केनाप्येवाभिचारभिरितिके चित् मिश्रणेन निषेधमाहुः उत्तरतंत्रे रुद्राक्षैर्वा रजन्येन रुद्रा
क्षैः स्फाटिकैस्तथा नाममात्रधेयं पद्माक्षं पुत्रंजीवादिके वर्जेत् यदस्त्रत मनुजीता महायोऽजपकर्मणि तस्य कामे
वमोहं च वनेददाति श्रियं करोति जन्मनां तरे जायते शैवे वैष्णवे दांतपारणा मिश्राभावेन तो यांति वोऽजलैपापकर्मिति
ति वल्लपामले खेद्रमंत्रस्यया मालापिहणं मोक्षदीपिनीति शारदार्वान्रुतावष्येलालात्याच्चरकर्मणि अर्के

शि
वार्च°
११८
३८
114

सौवर्णैरनेककार्यार्थी फलैस्तावनसाधने शान्तिके तस्समान्तिभिः कुर्यात्सर्वार्थदायिनी राजतेस्सर्ववश्ये च मोहने नेतां प्रज्ञास्स्म
ताः मारणे चाष्टमियोक्तेति सारसंग्रहे मातृकाविधा शोक्ता सात्त्विकी राजसी तथा तामसी चेति ताः सायायाशतैरष्टोत्त
रैश्च भेमणिभिः शंखसंभूतैः श्वेतपद्मसमुद्भवैः वीमिमुक्ताफलैश्च पुत्रजीवैश्च तत्संभवैः श्वेतचन्दनसंभूतैर्नेम्यं श्वेततनहुद्रा
वैः कुशाग्रग्रन्थिसंभवैः कृत्वा राजसीवत्तु कल्पमैः पंचाशद्भी रक्तपद्मबीजै रक्तचन्दनैः सौवर्णै रक्ततन्तुजैः पीतसारसमुद्भ
वैः पद्मकाष्ठसमुद्भूतैरनन्तीकीष्टसंभवैः देवदारुसमुद्भूतैः कृष्णाकाष्ठसमुद्भवैः मणिभिस्तामसी वाथ विंशतिः स
णिभिः कृत्वा साश्रामीनिं वर्विवाखेंडुडमटुसमुद्भवैः कपिशा हलसञ्चाणैर्नृनामस्थितसंभवैः नरास्थ्यासमभानां
स्नायुभिर्ग्रन्थिरपि तन्त्रकार्यविभेदेन सा सा कार्या विपश्चिता इति कुशाग्रग्रन्थिमालानां वाल्मणानामेव कुशाग्रग्रन्थिजपेहि
यः सुवर्णमणिभिरेषः पुत्रजीवैर्नैपैवेष्षः पद्माक्षैः सर्वेप्सवविति नारदवचनात् गोपालस्तत्पद्माक्षमतीवप्रशस्त
गौतमेनजन्मान्तविमलनात् पद्मासहितमनाभूत्वापद्मबीजानां मालया जपेदिति नारदपञ्चरात्रेपि जपसंख्यागणनां ध्रा
द्रूः पद्माक्षैर्भक्तिवर्द्धनैरिति वैष्णवानामपि रुद्राक्षमालातीवप्रशस्ता यस्कभागवतो लैङ्गपरमरुद्राक्षेश्चैतमामिति व
गद्रवचनात् ऋथमालासंस्कारकालः तत्र योगिनीतन्त्रे द्वादश्यां वैष्णवीमालां कर्तव्या साधकोत्तमैः मंत्रेणैविंसुमत्रेण
दिग्भागेषु यथा ततः शाक्तीनामपि कर्तव्याश्रुस्कारा गौराद्यविधिः अष्टम्यां चतवंम्यां वाचतुर्दश्यां तथैव चः नवम्यां दशम्यां तथा
कुर्याच्छिवस्यापि महेश्वरी चतुर्थ्यां गणनाथस्य सप्तम्यां भास्करस्य तु पूर्वोक्तेदविकानेवा समस्यांजगदीश्वरी प्रथमस्तावाणि

तेनैव पद्मसूत्रकृतमालाहेतोः शांतिकर्मसु रता: कार्यास्तैर्वैष्णवीमालाप्रयत्नेनैव तथापि वा ऊर्णाभिर्वाल्कलैर्वा।
पिशेवीमालाप्रकीर्तिता कार्यासमसूत्रैरन्यैर्या विद्याजपमालिका कार्पाससूत्रैर्विशेषतस्तैरेव ततो द्विजेद्रु
मपत्नीनिर्मितैर्ग्रंथिवर्जितैः त्रिगुणैस्त्रिगुणीकृतसूत्रप्रयत्नेन ततः कालाग्निरुद्र उवाच देवदेव महादेव सृष्टिस्थि
तिलयेश्वरः रुद्राक्षैर्जपमाला न कथं वा तथा महेश्वर संस्कारश्च कथं नाथ कर्तव्यः कीदृशाः फलं श्रीश्वर उवाच शृणु।
कालाग्निरुद्र वक्ष्यामि रुद्राक्षैः स्थिते यथा जपमालाविधानेन येन साजप्यसिद्धिदा एकवक्त्रे द्विवक्त्रे च त्रिवक्त्रे चतुर्वक्त्रे पंचवक्त्रमि
षड्वक्त्रैर्वा एककर्तव्यामि यो मिश्रणं वर्जयेत् मुखे मुखं कर्तव्यं पुच्छे पुच्छं विवर्जयेत् रुद्राक्षस्यान्तरे प्रोक्तं स्वर्णं वा
निष्कं धात्रीफलप्रमाणेन श्रेष्ठमेतदुदाहृतं बदरीफलप्रमाणेन मध्यमं प्रोक्तमधमे गर्दभकर्णमेवाथ एकतंत्रेण तत्रलेद्दा।
येन नवविंशतिना वा तेन ग्रथनीयं मम समस्तशान् अस्यार्थोऽस्य मे मम स्यात् तद्रवंते योऽपि कोऽपि मे रुद्र तत्रदेवः सर्वेभ्यः स्थूलसंभवः।
ग्रथस्थूलंततस्तस्मान्न्यूनं न्यूनतरं तथा विन्यसेत्क्रमतस्तस्मात्सर्वाकाराव समायतः ब्रह्मग्रंथियुतं कुर्यात्तस्मात्तिर्यजेया
यावितिरिता यथा वा ग्रंथिरहितं कृते रन्ध्रप्रमाणमतिं तिरोहितं तावन्मध्येन वा हेमसूत्रेण तदन्तरान्तः ग्रंथि प्रदक्षिणावर्ते: सप्तद्वग्र
थि संततिः यथाकालीनैरं एकभक्तविधाय यामाको ग्रंथि प्रदक्षिणावर्ते योऽतः स्वयं कृतनित्यक्रियः शुद्धदशुक्लं हृदं
मेरुविनत् यथाकामं यथाला भमन्दाणीनां यथा ततः वक्षोसाकर्णाकर्णौ पूजयेत्पुत्रकः अनोम समरूपाणि न भवति स्थूल
कृशानि च कीटादोभिदुष्टानि नजीर्णानि नवानि च गर्भेस्तपर्वतिस्तानि प्रशस्तानि एथक् पृथक् श्रादोपर्वेदिवा

शि
वार्च.
३८ ११५
115

शास्त्रावरुद्धत्वात् यथा काम्यं स्वकर्मभेदे फलभेदश्रवणात् शक्तिव्यतिरिक्तमेकमपकृतं गंधपंचगव्यं नव्यं सिंहग्रहणे इ
यंकावेनवर्णीया श्वेता स्थाश्चैव गोमयं चैव कृष्णश्चैताम्रवर्णाया नीलायाश्च भवेद्दधि घृतं वै कृष्णवर्णाया इत्येतत्पंचगव्यं
कं गवां वर्णास्तु सकला भाः संतिदेशोपपन्नचतुर्वर्णविभागेन पंचगव्यानि वीदहेत् वर्णालाभेन दोषोऽस्ति माग्राही.
नेनवर्जयेत् गोमूत्रं कृष्णायाः मूत्रं समर्पिदेवाचात् गुणाबीरं समस्तगुणायोजके पंचगव्यं तथा दृष्टि यागयज्ञमास्रयोगे मूलं
गंधद्वारेति गोमयं आप्यायस्वेति च क्षीरं दधिक्राव्णेति दधि तेजोऽसि शुक्रमित्याज्यं देवस्य त्वा कुशोदकं इति प्रत्यासेन
कं विनिर्णीतिस्वयमेव सद्योजातेति मंत्रेणालोलयेत् पंचगव्यकैः पंचगव्यं जलैर्देवस्तास्पंचगव्येन सद्योजातेन सन्तले वि
तितत्वमार्ववचनात् चेदनागुरुगंधाद्यैर्वामदेवेन चैवत् धूपयेदष्टोत्तरेण कुल्लागुरुस्तु गुग्गुलैः तत्पुरुषाख्यमंत्रे
णालेपयेच्चंदनादिभिः आदिपदेन कर्पूरकस्तूरीकुंकुमादिनिर्दिष्टं वेते मंत्रयेत् मंत्रयेच्चमेनेव अघोरेकेनतु शान्तेशान्तः सितवा
पंचमैनेवतथाघोरेणामंत्रयेत् शैवागमेश्रुतिवक्त्रयंत्रनवकैः यथाकोरेणाकल्पयेत् सूत्रमाणिस्वर्णधाराहिः ताडिता
स्तत्रनिर्दिषेत् नारंपात्रिमास्त्रकोवसूत्रे कुशांतकैर्यथा विन्यसेत्तजेपदामेवन्हृद्याद्यैश्च वशाक्तितः मणिमेकैकमादा
य सूत्रेतमत्रयोजयेत् गोपुच्छलोमरचितकार्येपकाग्रावासमेकका एकाग्रममनुपायुद्धाष्टकं दर्शाग्निनाममेकंसूत्र
योतकुर्यात् ग्रथितेयेतवमिर्मंत्रैः सर्वैवस्तुयथाशिवः मंत्रैः सद्योजातादिभिः पंचाभिः होमस्यपिरेवमंत्रैः स्त्रजाहोम
योरेकमंत्रसाध्यपक्षत्वात् मुद्राष्टकेनवाह्नादनादिरतेष्ठनतंयोकाकर्तव्यो गुरुसाधकेविति कालोत्तरवचनात्देवः

३५

अथ रुद्राक्षमाहात्म्यं तदुपनिषत्सु विभेदात्सकलानि वनानि पुराणोक्त तत्र संकेत पुराणे त्रयोनाम महादैत्यस्त्रिपुरासीद्
त्रिजगत्येषुः जितान सुराः सर्वे ब्रह्मविष्णुरुद्रदेवताः त्रिपुरस्य वधार्थाय देवानां प्राणमाय ब्रह्मलोकान्तर्जिता न।
सुराः सर्वे ब्रह्मविष्णुरुद्रदेवताः भयनाशाय प्राप्य रुद्र धर्मसमन्वितं सर्वदेवमयं दिव्यं ज्वलितं घोररूपकं विति
तस्मान्मया प्रबलाघोरास्त्रमस्त्रन्तमं निक्षिप्य तस्य भार्यायास्तु वधावद्रष्टपत दिव्यवर्षसहस्राणि चक्षुरुन्मीलि।
ते मया शुभाभ्यां माकुलाद्विभ्यां पतिता जलबिन्दवः तत्राश्रुबिन्दवो जाता महारुद्राक्षवृक्षकाः स्थावरत्वमनुप्राप्य।
ममाज्ञया रुद्रकारणात् फलन्ति सर्वकाले हि श्रवविशेषफलप्रदाः वासिष्ठलोकानां बलमुद्रस्य सकलामरहणार्थं शे
भोग्रवास्त्रविमर्दनकुर्वीत कालेन तैश्च देहानि शोधभवा लिवालिकरुद्राक्षवृक्षनिकराणि तदा च भुवः रुद्राक्षा
न केवले षोडशान्तपरिमितान्मस्तके विंशता देषष्टश्रकर्णे शेषे करयुग्मलगतान् द्वादशावादशैव बाहावि।
दोः कलाभिः पृथगिति विधादिते चैकमेक शिखायवक्षसि पिकंयः कल्पयति यातकेसत्ववः नीलकण्ठः रुद्रात्मवी।
नमिति ये भुवि धारयन्ति हस्ते च मूर्द्धनि तथा च वक्षसि भूमिभागे तेषां न सन्ति सदृशा यपघ्नेन च सूपा स नेइस्तु र किंन च
पदापो भशिरोमाला च वद्विंशत्यारिंशकेंदमालिका हूंमेरुषोडशा शोक्ता द्वात्रिंशात्मणिर्वधयोः सृष्टोन्नरषीते।
प्रकच्च पर्वे न विधीयते तरहं मुखरो मालाशिखायामेकमुच्यते कर्णयोः ख्याचरसंख्याधारणात् रुद्राक्षसेविनः संख्या
दीनेन कर्तव्यमधिकेनैव बध्यति संख्याभेदश्च वस्तामिनयमालानया भवेत् मोक्षार्थे पञ्चविंशात्मा सप्तविंशति पोष्टि

के त्रिषाद्वधनं मस्रे मवदषाथिवारके ब्राह्मणात्क्षत्रियो वैश्यः शूद्रश्चेति वचनर्भिधः श्वेतारक्तस्ववर्णाभः कृष्णवर्णः क्रमाद ।
मी एतेषु ब्राह्मणाः श्रेष्ठाः जपमालाकृते भृशं श्वलाभे तु द्विजातीनां मविबास्व स्वजातयः श्रतिनोति स्त्वस्वसकृतितो भृगु
तोलत्तुः भिन्नपुराभूतो जीर्णं रुद्राक्षो न वदःस्मृतः मणीयदुनतश्याने मुखेश्वर्त्वनिम्नक वटयेदेक द्विवतत्वमणीन्स
देतपंक्तिवत् श्रमोत्स्यवर्णादेव जपहोलिभवेद्ध्रुवं श्रेष्ठानरस्तुनातेननवतेतत्त्रयन्नपतः श्रमोनमध्येदेशेवकतेष्ठा
ग्रे थयशुभाः चतुर्दशानां चवक्राणि रुद्राक्षाणां क्रमाद्भवेत् धारणास्फलं तेषां वक्ष्यते विधिवत्क्रमात् एकवक्रे
शिवः साक्षात् ब्रह्महत्यां व्यपोहति द्विवक्रे देवदेवौ तु गोधनं प्रापयेद्ध्रुवं त्रिवक्रमनलः साक्षात्स्त्रीहत्यां दहति क्षणात् च
तुर्वक्रः स्वयं ब्रह्मा नरहत्यां व्यपोहति द्विवक्रे देवदेवौ तु पंचवक्रे शिवः साक्षात्सर्वपापैः प्रमुच्यते षड्वक्रं कार्तिकेय
स्तु धारयेत्सर्वदा नरः सप्तवक्रो महासेन साक्षाद्देवगणाधिपः विघ्नास्तस्य प्रणश्यंति सोतेयातिपरांगतिं नववक्रे भै
रवः साक्षाद्धारयेद्देहमहस्तके भुक्तिदो मुक्तिदश्चैकं ममतुल्यो बली भवेत् दशवक्रे भवेद्धत्न साक्षाद्देवो जनार्दनः पिशाचग्र
हवेतालब्रह्मराक्षसपन्नगाः संभवानि च दोषाणि ह्रिश्यन्ति धारणात् वक्रैकादश रुद्राक्षं रुद्रा एकादश स्मृताः शि ।
खायां धारयेन्नित्यं तस्य फलं शृणु अश्वमेधसहस्रस्य वाजपेयशतस्य च गवां शतसहस्रस्य सम्यग्दत्तस्य यत्फलम् ।
तत्फलं समवाप्नोति वक्रैकादशधारणात् वक्रस्य द्वादश रुद्राक्षं भास्करा द्वादशात्मकं बहुस्वर्णोश्वगोमेध फलं प्राप्नोति
धारणात् वक्रत्रयोदशं वत्स रुद्राक्षं यदि धारयेत् सम्मतेस नन्तं देवैः प्रार्थ्यते शुभ्रमसं स्नानेदानेजपेहोमे वैश्वदेवसुराचे

ने प्रायश्चित्तेन याम्याहेदित्वा कालो विशेषतः रुद्राक्षधारी भूत्वा वयत्किंचित्कर्म वैदिकं यो विद्वान् सततं कुर्यात्तत्कर्म सफलं
भवेत् पद्मपुराणे कंठे शिरसि हस्ते वा कर्णयोरुपवीतके रुद्राक्षधारणादेव रुद्रो भवति मानवः शैवपुराणे रुद्राक्षान्
धारयेद्विप्रः संध्यादिषु च कर्मसु तत्सर्वं सफलं प्रोक्तं लक्षकोटिगुणं भवेत् लिंगदर्शनवत्पुण्यं भवेद्दृष्टाद्रुद्राक्षदर्शनात्।
तत्कोटिशतपुण्यं लभते धारणान्नरः शिवसाधारणाकोटिकर्णयोर्दशकोटयः गले वै धाकोटिशतं मूर्ध्नि कोटिसह
स्रकम् प्रयुतं चोपवीते च लक्षकोटिर्भुजद्वयोः प्रमेयफलं हस्ते स्तु रुद्राक्षधरो भवेत् लैगे वासिष्ठे खादन्मांसं पिब।
न्मद्यं संक्रान्तेमनात्रिति सद्यो भवति श्रुतात्मा रुद्राक्षशिरसि स्थिते स्कंधपुराणे रुद्राक्षैकं समाश्रित्य यो नापि म्रियते यदि
सोपि रुद्रत्वमाप्नोति किं पुनर्मानवादयः अक्लिष्टो वाधिक मंत्रोयुक्तो वा सर्वपातके मुच्यते सर्वपापेभ्यो नरो रुद्राक्षधा
रणात् रुद्राक्षमालिकां कंठे धारयन्भक्तिवर्जितः पापकर्मापियो नित्यं रुद्रलोके महीयते शैवपुराणे प्ररुद्राक्ष।
धरो भूत्वा यत्किंचित्कर्म वैदिकं कुर्याद्विप्रः स [illegible] तत्फलं सिद्धलोगे रुद्राक्षधारयेल्लक्षापेक्षा सप्ति।
महामुने सर्वेषां सामवेद्भलन्तेषां वंशपरंपरा सर्वास्मेवामस्त विशेषाणं पतु योगिनेतंत्रे उक्त षद्लक्ष कस्तेनोग्रथि
तं साधकोत्तमः मालां निधाय वै यानेक विदुः धाद्विचिंता भूतशुद्ध्यादिकं कृत्वा समाधा तत्र पूजयेत् गणेशादूर्ध्वं वि
स्नीषु गंगाधारा वा सुसंत्र वित् पंचगव्येन तान् निषाहोमं मंत्रेणाव मंत्र वित् तस्मात्तोलसता मालां स्वर्णपात्रे निधाय च पयो
दधि घृत तैलाद्यार्क गंधेरनुक्रमात् तोय धूपंतैः [illegible] पंचामृत विशुद्ध्येधः क्रमात्तेनैवं संस्थाप्य प्रक्षालयेत्शीतलेन तोत

श्रि
वार्च.
११७
117

तचंदनेनागंधिकस्तूरीकुंकुमादिभिः तातालिप्यैतोमंत्रमप्येतरणांतंजपेत् तस्मान्नवगुणपतिर्देवं स्पर्शविसृतमापति
दुर्गावश्चजयेद्विद्वान् मालायांस्तसमाहितः पंचगव्येक्षिपेन्मालां प्रसादेनापिसंस्थिता प्रासादंनपश्चैवैवदस माणप्रासाद
पदामंत्रेणततस्तनोल्वतामालास्नापयेद्वेषमान्त्रके पंचामृतेनसंस्नाप्यपीतलेलनजलेनच चंदनेनसुगंधेनकस्तूरी।
कुंकुमादिभिः अभिषेकंततःकृत्वामंत्रेणानेनमंत्रवित् प्राणाजीवसमारूढवीमारस्वरभूषितः विंदुनादसमायु।
क्तंमंत्रराजंप्रविन्यसेत् नवग्रहाननपूजाधवाततोदिकपालपूजनं तिलेनघृतयुक्तेनशक्तितोहोमयत्नतः स्वर्णेनदु
क्षिणांदद्याद्विप्रोभ्यस्तोषयेत्ततः दक्षिणाचार्यायदद्यादनेनप्रासादेनविन्यसेत् अष्टोत्तरशतंतंजपेदिमृर्थः प्राणोहकारः
जीवःसकारःस्वर्णमात्राभावे पञ्चकृष्यंग्राह्यं उक्तयोगिनीतंत्रेवचनात् अकारादिनवर्णस्तुकविकांतरेषिंदिस्तितपूजयेत् आ
दौवस्त्रांगधातुलेपनैः संकृष्टःकारयेन्मालां विप्रहस्तेस्वर्णेरूपिणि यथायोगंपवेधवंतीमालाकर्याद्विचक्षणः वर्णमा
लेनस्ताकार्याप्रवरगावेप्रदक्षिणे वर्णमालेनमातृकावर्णमालेनततस्संख्यायेदसर्थः संवंचापिवलयेद्धिकालयेदक्षमंत्र
कैः समानवर्णस्त्रेणग्रथयेद्दक्षपाणिना स्ववर्णादिगुणैर्वापिग्रंथयेत्साधकोत्तमः बलंगर्भितंततोदद्यान्मालायाश्चमथा
पिवा कवचेनावृतंधीर्योमालाध्यानपरायणः सर्वशोभनतोमेरुंस्वस्वस्थममलिनं ग्रंथयेन्नावयोगेनवधीयात्साधकोत्तमः
एवंनिष्पाद्यदेवेशिप्रतिष्ठांसमाचरेत् स्थंडिलेमंडलेकृत्वायथाभागविधिक्रमात् तामंडलेसंपूज्यदेवंपूजावकंकृत्वापूजयित्वाया।
यामयमिष्टदेवमनुक्रमात् मासमेवंजपेन्मंत्रंमष्टोत्तरसहस्रकं जुहुयाद्दशांशेनपश्चाद्देवस्यपायंयो मंत्रमिषमित्यने

नग्रथ्याग्रणिगाहीमेयरखेयस्यदेवस्याकेतेनहोमयेदिग्दकेततोमंडलंमध्येन्ततोमालांस्थापयेद्बुधः अस्त्रमंत्रेणततोम
स्यमूलमंत्रेणततोऽभ्यसेत् अंगानितानिविभ्यस्यदेववत् परितर्पयेत् अरूपमेदरूपमास्थायमालाकुर्यान्नदाल्मिको
ततोबलिप्रयाम्यार्थंदद्यात्तोसाधकोत्तमैः एवंप्रतिष्ठामागायमालायाशिष्टदेवता आचार्योपूज्येयत्नेनश्रीशिष्टिनेव
यथाविधि नाममंत्रंजपेन्नत्रयदीक्षेतसिद्धिमात्मनः ब्रह्मादिजन्मकर्मंसमाह्वयः बलिंमालायाःतैःहोमदद्यात्तथा
उत्तरः हृत्संस्थैतिगुणंमनवेयतपनिनोपयानीर्णंसर्वेपूज्ययथापितस्मात्तंजपेत् श्रीवामकेश्वरेदासेवमतेमाला
ग्रथयित्वाऽर्चयेत् प्रतिष्ठितायांतस्यांतुमंत्रजापाद्भवमयाः तयातुर्जमानस्यशान्तमंत्रंकंपयेन्नैवधूनयेत् नस्पृशा
द्वामहस्तेनकरमुद्रांनकारयेत् अनामिकाचालयेद्गुष्ठेनामस्कुरंसमस्पृशेत् जपकालेमहाविद्यानोहृदेनबलिंबंधयेत्
परिपतेनकालेनमध्यंनैवकारयेत् कालिदत्तमदत्तदशाहे लक्ष्मीमेवलिम्पति चलितेचैवविद्यदाःसमवितेत्यापि
संभवः हस्तच्युतेमहाविघ्नःमत्रच्छेदेविनश्यति अकृपरघ्राणेपिचरमालाभावेकरेणवाजपगणनाकार्याउक्तं
च नारदपंचरात्रे अथांगुलिभिरेवापिजपकर्मसमारभेदिति अर्थंचसारंपिध्यमानः भागवदमोघमालायानतु
मानसस्तत्रनिवर्जिताभिः अतस्त्वंगाकांगुलिभिर्जपेनयातिइत्रेवार्तिचलेविनावेति मंत्रतंत्रप्रकाशेपिजपसंख्या
णानोकुर्यादथवांगुलिपर्वभिः इतितत्प्रकारमाह श्रीभैरवीतंत्रे अनामामध्यमारभ्यकनिष्ठातःक्रमेणतु मध्यमा
मूलपर्यन्ताकरमालाप्रकीर्तितेति गौतमोप्याह कनिष्ठानामिकांगुष्ठमध्यमाभिर्जपेत्सदेति तदाग्रमामध्यमामूल

श्रि
वार्ष·
११८
118
५२

कनिष्ठामूलमध्याग्रा नामाग्रमध्यमाग्रमध्यमूलपर्यंतमिति नवसुपर्वसु गणनायां कृतायां नववारं मंत्रजपो भवति
पर्वं द्वादशवारं पुनः पुनरावर्तनेनाष्टोत्तरशतं जपो भवति द्वादशोत्तरशतनवृष्टोमाष्टोत्तरसहस्रजपो भवति रन्यच्च पु
नारिकस्पृहकीयैवक्लन्तक्लन्ते मानरदर्शनानर्जनीसहिताङ्गुलिभिरेव जपः कार्यः पङ्क्तेऊलमूलावनोरे अथवस्म
देशानि जपसङ्गणनाफलं अङ्गुलीजपसंख्यानं फलमेकगुणं स्मृतं रेखमाष्टगुणं विद्यात्पुत्रजीवैर्दशाधिक
शतं शङ्खमणिभिः प्रवालैस्तु सहस्रकं स्फाटिकैर्दशसाहस्रं मौक्तिकैर्लक्षमुच्यते पद्माक्षैर्दशलक्षं तु सौव
र्णैः कोटिरुच्यते कुशग्रन्थ्या च रुद्राक्षैरनन्तगुणितं भवेत् स्वतपघ्रात्तमालाभिर्जपेस्यादमितफलं अंगुलीभिर्जपं
कुर्वंनसाङ्गुष्ठाङ्गुलिभिर्जपेत् अङ्गुष्ठेन विना जपे विफलं भवति प्रिये चैवभिन्नांगुलीनां तु जपेदनुदिनं प्रिये मध्य
मानामिकामध्यपर्वद्वयमिह प्रिये मेरुमकल्पितं कुर्वं च प्रदक्षिणमनुक्रमात् अनामामूलपर्वादिकनिष्ठानु
क्रमेण तु तर्जन्यामस्तोनुवि मध्यामूलावसानकं गणयेच्च क्रमेणैव किंचित्संकोचयेत्तले अंगुलीनैविप्रजीतप।
काले महेश्वरी अङ्गुलीनां वियोगे तु छिद्रे तु स्रवते जपः उल्लङ्घ्य गणितो देवि मंत्रमजपोऽकथित् यतस्त्वजपमीशानीवला।
हरंति राक्षसा अथवा मध्यमामध्यमूलपर्वद्वयं प्रिये मेरुं कृत्वा जपेद्देवि तर्जनीमूलकावधि अनामामध्यपर्वा
दिप्रादक्षिण्यक्रमेणैव इति अष्टांगुलिजपो रेखाजपः पर्वजप इति त्रिविधः करमालाजापः तत्र कनिष्ठायंगु
ष्ठान्तपर्यंतपुनः पुनर्गणनांगुलिजपं कनिष्ठाद्यंगुलिगतरेखाभिर्जपो रेखाजपः पर्वजपश्चेति स्कन्धोक्तलक्ष

णापवेति अथजपस्मरणाकालेविहितानि नवनाव मनःसंहरणंशौचंमौनंमन्त्रार्थचिन्तनम् अव्यग्रत्वमनिर्वेदोजप
संपत्तिहेतवः त्रिलोक्यसंमोहनत्रैलोभमात्सर्यरहितः कामक्रोधविवर्जितः सर्वथालभतेसिद्धिमन्यथानिष्फलंभ
वेत् ॐ भंसंभवन्निमित्तैर्मिलितंयत्कुर्वीतेनाश्रमोदितं तदेवकर्मकुर्वीततन्मनामन्त्रपरायणः दातव्यमिपवन
स्नानाद्यामौनीसंयातितापरः एतत्तुसर्वकर्मस्थिरधाविजितेन्द्रियः गौतमः स्वकर्मनिरतीर्थस्नतस्यसिद्धिर्हृ।
तः हस्तोपिनासिद्धिस्यादितरस्यद्विजोत्तमः कृतस्यापिनसिद्धिःस्यादितिसत्येनसंशयः इतरस्यस्वधर्मरहितस्यह।
तोपिचिरकालेनापिसंवत्सरवेर्भूतस्यायकुत्रसवाहिनेमौनेवार्थानुसृतया निसंचिषवणस्नानेनस्वकर्मविवर्जित नि
मस्सक्तानिस्मरणाद्देवतास्तनिकीर्तनेनेमितितिकार्यंतेवैवविष्णोस्तोरुद्देवयोजयानिस्नाहादशौतेधर्मोत्रस्मेस्य।
सिद्धिदः ब्रह्मचर्यंअष्टविधंमैथुनतिवृत्तिः तदुक्तं दक्षेणस्मरणंकीर्तनंकेलिःप्रेक्षणंगुह्यभाषणं सङ्कल्पो।
ध्यवसायश्चक्रियानिर्वृत्तिरेवच एतन्मैथुनमष्टांगंप्रवदन्तिमनीषिणः विपरीतंब्रह्मचर्यमेतदेवाष्टलक्षणं
अभिलाषपूर्वकस्मरणकीर्तनप्रेक्षणानिनिषिद्धानिकेलिःपरिहासादिवासवस्था गुह्यभाषणंसंभोगार्थं
रहोमन्त्रणंसंकल्पःस्यात्संकल्पमेः अध्यवसायःसंभोगविषयान्निश्चयःवरणस्नानन्त्वाक्परे स्नानंत्रिषवणंप्रा
कममध्याह्नसायकवेविहिति वैशम्पायनवचनात् तदुक्तंतत्रभदक्षोक्तयोसाहद्दिवारात्रिभममाचरेणाधि।
षेतिसमन्तरेनमितिनारायणोक्तेनित्यसंज्ञातस्यसर्वकर्मैवजपविधानात् नैमित्तिकार्चनस्यापनादौविशेषस्य।

क्रि॰
कार्य॰
११९
119
॥२

गोतत्तुल्यमेवनंतैश्चकाश्चे अष्टोत्तरसहस्रेणात्कृत्वा तर्पयेदागमादयात् जपेत्प्रतिदिनं यत्नान्नियमपञ्चजपः स्मृतः अयनेवि
षुवे चैव ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः द्वादश्यां पौर्णमास्यां च तेषिणीमिति को जपः नियमात्त्रिगुणितः सोऽयः पूजा चैव वदेर
स्येति कपिलपंचरात्रे संयष्टदेवत्मनाराति थिवारेषु जपनामिति तथा गौतमः ततो गुरोः पादपद्म ।
अञ्जलिरभिवंदयेत् तस्मादाशीः सदा ग्राह्या ततः संतोषमाचरेत् संतुष्टे तु गुरौ देवः संतुष्टो नान्यथा भवेत् ।
तथा श्रीभगवद्वाक्ये संतुष्टो हि गुरुर्यस्मात्तस्मात्तुष्टं जगत्त्रयं तस्मात्साध्यं जगत्त्वत्र सर्वप्रसंनेगुरौ शुने हृदिस
संतुष्टे गौ हि गुरुर्यस्मात्तस्मात्तुष्टं जगत्त्रयं तस्मात्साध्यं जगत्सर्वं सर्वप्रसंके न कदाचिद्विकल्पयेत् ॐ भर्गः सभवः स्वा
याच्यं ये गान्धेन केवलामलकेन वा स्नाति स्मृतिपुराणोक्तं मंत्रै स्नात्वा पादेनैतं तं अतिष्ठेदच्छेष्टं यच्च विश्वतत
मो भिशा यथं च सारे अमृतनद्विद्य्याशीन काशीवा जपेन्मंत्रमिति वाराहे सममुच्चये फेत्कारीतंत्रे वेदा ।
दिति पमाहारः सततं हयो विधायते दध्या मूलफलैर्वापि भक्षयी दशनमवप्मिति त्रैलोक्यसंमोहनतंत्रे गुरुणे ।
विप्रवालेषु दीनेषु कृपणेषु च भवेदार्यमतिर्मंत्री नवेहोर्हं समाचरेत् पश्चाद्दोषः समभ्यर्च्य ग्रामं सद्यात्मशोभ
ने गौतमः गोषु भक्तिः सदा कार्या गोषु पूजा च पालनं तथा नित्यं गोषु प्रसंनासु गोपालोऽपि प्रसीदति अथ निषिद्धानि
नचत्रैलोक्यसंमोहनतंत्रे नाप्रियं कस्यचिद्ब्रूयाद्यानेतवाकदाचन न क्वापि क्रमहेह्यान्विभीतकं जपे न कुर्या
क्लेशविकिरशस्नीयानपं तैरे नैलाभ्यंगं न कुर्वीत मधु मांसं विवर्जयेत् स्त्रीषु संभाषणं नैव कुर्यादिति विमोहितः

ननग्नेन स्नं पयायोगोनवाघेविवर्जयेन शूद्रोयादिति स्मृतिसंभवे असंमलेनदिनभक्तमात्रेगाहेवस्त्रमाणप्रके
विमोहतकामस्परवशः प्रयोगसारे विधौकार्केकार्यंजलस्नरोकापानेदोषयेत् अभ्रंसंभव वाङ्मनःकर्मभि ।
र्निमेष्ठहोवनितादिषुस्त्रीशूद्रपतितवाकमनालिकोक्तिष्टभाषणंभाषणं अमत्यभाषणंमैत्रुनपरिवर्जयेत् ।
तस्मैरपिनभाषेतनजपहोमार्चनादिषुवर्जयेत् अनृतवाद्यादिश्रवणंस्पर्शनंतूलदर्शने नामूलंगंधलेपंवस्त्रप्रधा
रणंवैमैथुनंततकथालापंतत्रहार्थीपरिवर्जयेत् अमत्रापणामनर्थंववर्जयेद्मनूनंकौटिल्यैतार मभ्यंगमनिवे
दितभोजने असकलितन्नांस्यवर्जयेन्मर्दनादिकं स्नेहस्नोदकस्नानंगंधामलकादिकं सम्यैरितित्तत्रस्नायश्चि
नमाहूनारद सकृदुक्तिरितिशाह्मणावसदीरयेत् शोकोपामरशाह्निपिमाणायामसकृवदेदितिबहुप्रलापे वा ।
वशपमस्मागानितितांजपेत् व्रतेष्येवंतथास्यानानास्पर्शनेनवेतद्यतिपोतियात्तवल्क्यायदिवाप्यलोपनस्मा
जपादिषुकर्मवना याहूरवैस्वंमेवस्मरेद्वासविष्णुमव्यंयवापवीयमहितायापतितानामेमसनानोदर्शनेभा ।
षितेकृतेभृतेधावायगमनेजपप्रजपसुतस्ययोत् प्राणामावाचमवेतेषांप्राणायामषडंगकेकृत्वास्मकृजपेके ।
षेपहासदिदर्शनामार्जारकुकुटेकौवेद्यानंपृथंवेवेकपिदृष्ट्वावस्त्रावेवकर्मस्स्नानेविधायते एवमादिषानि ।
यमात् प्रश्चवणाकृतवेरविति तथाशिवववनेक्रोधहन्तेसर्वशीनितिष्टीवेनविजलणोदर्शनेस्वस्यतीचानेव
र्जयेजपकर्मणिस्नाचांतःसंभवेतेषांस्मरेद्रामांलयामहस्रोनीषिद्ययपश्येद्गाऊर्षाद्गायाणांसमयमं मामरेऽन्न ।

शि
पार्व.
१२०
120

यापार्वत्या लिंगपुराणे सूर्याग्निब्रह्मसोमेन्द्रवरुणहंनद्व्यवतारकाः एतेऽवतिष्ठिवोकानिर्विहादिन्यालश्लोस्वयेति तथा
स्त्रोथोमदः तथा तेशीनिष्ठीवनवितेभणः स्वतीवदर्शनेनिद्राप्रलापास्तेन पद्विषः तथा विष्णुधर्मोत्तरे उपविष्टो जप
न्नस्नातः खतसवलिनादिषु अज्ञायोतानमकृत्स्नस्नमवारांग्रकीर्तयेत फलकारिणोतेऽत्र जपकालेयदायशेपदस्त्रविम
रविलमः प्राणायामेनततः कृत्वाशेषसमापयेत् यदाचैवंभवेन्मेवीलयमध्यश्रुविः पुनः स्नात्वाचैव यथापूर्वमासंस्तृ
त्वाशेषसमापयेदिति श्रतीएते वैशंपायनः अस्नातस्य फलेनास्ति तथा तर्पयतः पितृन् नाप्यतर्पयतो देवान्नासस्य मलि
नस्यिनः नैकवासा जपेमंत्रं बहुवस्त्राकुलोपिवा यत्रातीतेत्र अनित्या विस्मयंमतमप्रवदाजपकर्मणि शालसंभाव
नानाक्रिमिहिनाशयनिश्चिते मत्तेत्तुहष्टप्रवादेवपरिवादेस्ववर्जयेत मत्तेनुर्जेत संस्पर्शी मद्वकादिभयेन्नजेत् वायवी
संहितायां उष्णीषी कंचुकी नग्नो मुक्तकेशो गलावृतः अपवित्रकरोऽशुद्धः प्रलपन्न जपेत्कचित् प्रसंहृतो कवे
कृत्वशिरसिवसाधाता पिवा विनाव्याकुलविनो वाकुद्दोधोतः तथा वितः अनाश्नन श्रपात्तोवापक्वेशेयित एव
वारिष्णायामशिवस्थानेन जपेन्निमिरांतरे उपानत्रूटपादो वा यानशय्यागतस्तथा प्रसार्यनजपेत्पादावुत्कटासनस्तथ
वया कापिलपंचरात्रे विदेहारस्यकालस्नात्रपहोमार्चनात राउनितिष्ठतितदामामेनवडेगादिसमेसंवनः अपवित्र
करः पवित्रकेशोविमादमैणायकर्मविनाश्रुवेणवाशुनः गत्स्मंगाहृदवेत्सर्वंनेहामुत्रफलप्रदमिति कूर्मपुरा
णावचने नेत्वावश्यकृत्वाभिधानात् सूत्रं यतोपवीते नत्रविसः स्नातः स्वमताल्लिनपाणिपादः अविर्यहषि

द्रौ दर्भपाणिराचान्तः प्राङ्मुखो वोपविष्टो मौनी ध्यायेद्देवतां च पूजयेत् इति तत्र वामे बद्धकुशाद्दक्षिणपाणिरभिषिक्तं पवि।
त्रे तथा संध्योपक्रमे कात्यायनः सव्ये पाणौ कुशान्कृत्वा कुर्यादाचमनक्रियां ह्रस्वाः प्रचरणीयास्तु कुशा दीर्घास्तु ब
र्हिषः दर्भाः पवित्रमित्युक्तमतः संध्यादिकर्मसु सपङ्क्तो विग्रहः कार्यो दक्षिणः सविमावितकः सव्यो वामेन तु कीदृशा
धार्या दक्षिणधार्यानेवमत ग्राहद्वयापार्वणं पंचमन्तादिषु वा राधाः दीर्घाबर्हिः संततकाभाल्लारपरित्तरार्थी ग्रावारा
यत्नेषु संध्यादिषु दर्भाबद्धवरा वधार्या विशेषरहिता कर्मसु अग्निसाधनत्वे कुशोपग्रहः इति कुशारत्नासमाहिता इति
ग्रमक्षु मंत्रकं कुर्यात्सवर्णं रजतैः कुशैर्वितिवपारस्करणे गोभिलादिभिरप्युक्ते ग्रन्तो विशेषाभावात्संध्यादिषु सव्ये।
सकुशः स्यात् दक्षिणे अनन्तर्गर्भिणं साग्रकौशं द्विदलमेव च प्रादेशमात्रं विज्ञेयं पवित्रं यत्र कुत्रचित् इति स्मा कलद
पवित्रमुक्तं अनन्तर्गर्भं गर्भितरं गर्भं गर्भिं द्वितीयं अन्तर्गर्भितं नीयं पंचविहायचक्तैर्यवाले लनुहरोन नेपहोमे तथा दा
नेश्राद्धाये पितृतर्पणे ग्रमक्षु मंत्रकं कुर्यात्सवर्णं रजतैः कुशैर्वितिसवर्णाधारणं तद्दक्षिणानामिकायां अनामिका।
यां तद्धार्यं दक्षिणस्य करस्य वै तिहेमधारणं पकरणं स्मा देवीपुराणवचनात् रजतं तु तन्माधार्यं सव्ये मादिस्पक
मेकं तु रंगं न दृश्यते दक्षिणे तत्र विनियः कर्मणा पापारतः करईति कात्यायनवचनात् तर्जनीमूलसंपितत्वीतेन न देवत
रजतधारणं तेनैव माघमिमोतन्मूलमहाजननावारेणा निर्णीतं प्रायामात्र जेस्मारजतं धार्यमिति स्मृतिहसग्रग्रथीलवि
नवचनात् सव्यापसव्यवलितं ब्रह्मग्रंथिसमन्वितं लेवयेत्सर्वमात्रं च द्वितीयं नैव लेवमेदितिवचनात् नामामध्ये।

वीणांसंग्रथितसंग्रथितपवित्रधारणकर्मकाले प्रकृतीनस्यपवित्रमनामिका। लंघयेदेकपर्वाभ्यां द्वितीयेनैवलंघयेदितिश्रा
श्री द्धेचवनानामवर्णाश्रजनैतेरिति बहुवचनेन बहुधारणस्य कर्मांगत्वेमनक्ति तच्चेद्धिनवकावर्णानवजननामोषाणुका
वार्च. हारम्यहनेनैकधारणेणुमत्रनइति वामनपुराणे उदकेन विनापूजाविनादर्भेणयाः क्रियाः आज्येन च विना होमः फले
१२१ हास्यंतितेनवले उमांसोविस्तरः नावरंपंचरात्रे अपवित्रकरोनग्नः शिरस्किमाहतोपिवा मलमनवाजपेयावमावनिष्फ
८५ लमुच्यते नग्नमाहस्मृति मलग्रामलिनवासाश्चानग्नस्थितयवसन छिकः कोलुनरोपयावनुयस्थवमपवच भविष्यपुरा
121 णे द्विकच्छः कच्छशासकवहिः कच्छलांघवच पकछकेकच्छसूमोनग्नः पंचविधः स्मृतः देवलः बहुधानाभवेनग्नः।
नरः कौपीनवासासेति स्नावायनः स्नानमाचमनंहोमं दैवंभोजनदेवतार्चनः शठयाहोनऊर्ध्वीनस्वाध्यायं चैव तर्पणः
आसनारूढपादस्तुजानुनोर्जघयस्तथा कृत्वासक्थिकोयस्तु प्रौढपादः सउच्यते संक्रांतेप्रकाशेणु उक्तानियमा।
नातिस्मयः प्रकाशेवं सर्वंमनस्थितः प्राक्तितोजापेरित्युक्त शंकराचार्यशिष्येण श्रीनिवासेनधीमता चंद्रिकायां प्र।
णीतायां द्वादशप्रकाशोगमत् इतिश्रीशंकराचार्यचरणारविंदद्वंद्वांतेवासिना श्रीश्रीनिवासभट्टेन विरचितायां श्री
विद्यार्चनचंद्रिकायां द्वादशः प्रकाशः अथजपः तत्र ॐ मंत्रमहोदधौ गुरोर्लब्धस्यमंत्रस्य प्रसादावतेनहियात अंतरंगा
वरणं वमासमूर्वां जपः स्मृतः अंगानिमूर्तिपसंबोधनं मंत्रराणामेतरावर्तनं जप इति संबंधः तत्रैशानाहवायवी
यसंहितायां जपस्यादनराहृत्तिमउपांशुमानसः वाचिकस्तुउपांशुर्नीचस्त्वरितैःशब्दैः स्पष्टपदाक्षरैः मंत्रमुच्चारणे द्वाचाजप।

यतः सर्वविकाशेनेन मारयेत्संख्यमीषदोषोद्वचालयेत् किंचिच्चवणायोगयस्सोडयंगुमसजयः स्मृतः जिह्वाजपः स
विज्ञेय केवलं जिह्वयाजपः विधायदान्तरस्थौर्णावर्णास्वरपदात्मिका उच्चैरेदर्थं संस्मृतो मनउक्तो मानसो जपः उच्चै
र्जपोविशिष्टस्स्यात्तद्दशाभिर्गुणैः उपांशुस्स्यात्कृतगुणसाहस्रो मानसः स्मृतः नारदपंचरात्रे वाचिकं सर्वकार्येषु
८ उपांशुः सिद्धिश्च मानसं मोक्षकार्येषु ध्यायेदेवं स्वसर्वशः महाभारते सर्वेषामेव यज्ञानां जपयज्ञः प्रशस्यते अहिंस
याहि भूतानां जायते सोमहाफलं जपतिष्ठो हि जश्रेष्ठः सर्वयज्ञफलं लभेत् श्रीभगवद्वचने च यज्ञानां जपयज्ञो
स्मीति पद्मनाभीये पावकः कर्मयज्ञात्पुरः सदीमानि तपांसि च सर्वे ते जपयज्ञस्य कलां नार्हन्ति षोडशीं जपेन देव
तानित्यं स्तूयमाना प्रसीदति प्रसन्ना विपुलान्भोगान्दद्यान्मुक्तिं च शाश्वतीं भृगुसंहितायां लेपाकमात्रा प्रभावो विधि
यात्तसमन्विता सर्वे ते जपयज्ञस्य कलां नार्हन्ति षोडशीं श्रूयासनीति तत्र नारदः कुशाजिनाम्बरे स्वकेवलं रंगुलमूर्ध
नः चतरस्रे दिहस्ते च सद्धृतं मस्तलिप्ते आसनं कल्पयित्वा तत्र पकर्म समारभेत् वैशंपायनः सर्वसिद्धैः ध्यात्वा चर्म
तानसिद्धे मरणाजिने वस्त्रासने रोगरक्षे ग्रजे श्रीविवर्द्धने कौशेय पौष्टिकं योगे केवले दुःखमोचने वस्त्रमाश्रिकं वस्त्र
मानवल्लयामले वचने न केवल वस्त्रासने दोषश्रवणात् वासे श्रुवले श्रेष्ठा मानसं देवचतुष्टये इत्यन्तरं तत्र वचनात्
तयुः काम्यार्थे केवले वैवाभीष्टहराः केवले धर्मादकाममोक्षाभिधेनाजन कुशासने रुद्रयामले कंबलः श्वेतरको
वरीविश्वोनीलपीत कौशाम्बाजिने वकौरंगमस्मेनाविधासनैः प्रयनिषिद्धानि सायमगृहे वेश्मस्य धरणीदारुतणाप

षि
वार्च·
१२२

122

ष्णुनिर्मिते वर्जयेदासने मेषीदारिद्र्यव्याधिदुःखदः नारीदिने विशेषेणाष्टकुसमारात्रिनेत्रदृही विशेषनिर्वत्सस्यच
व्रलवारीपुल्लानकः व्रलयामले तृणषट्काष्टानिपाषाणोत्सवमयेतथावेणासनेववस्त्रवकेवलेहितिमासने प
वमष्टविवरेविद्यासनपरिवर्जयेत् तृणासने भवेत्पीडापापविस्फोटदुःखदंवंशासनदरिद्रास्याद्वस्त्रस्थानरिता
पणेनचिंतावयवस्यदानिरुधादीविधोज्वरः शोकमूलादिकारोगास्तस्यस्याटाउकासने इन्द्रवाष्टासनेदेविवर्जयेत्
सर्वकर्मसु अथजपस्यैवदिनक्रम तत्रत्रैलोक्यमोहनतंत्रेशुभेमुहूर्तेनक्षत्रेशुद्धेकालेयने वतः गुरोराज्ञांसमा
साद्यततः कर्मसमारभेत् सततक्रमारः अथवसामिमेन्नसप्तचरश्चरणाशुनमे कृताभिषेकोविधिवन्मंत्रलब्धा
गुरोमुखात् शुभेमुहूर्तेनक्षत्रेतिथौस्नात्वायथाविधि विधायवसनंपयत्नेनभोजनाच्छादनादिभि भूषितवस्त्रभू
षाद्यैः संतोष्यगुरुमात्मनः आरभेतजपंपश्चाल्लक्षत्रजाप्रवरः स्वं प्रथमंतत्रे क्षेत्रपालाश्चसंपूज्यवलिंदद्याद्यथावि
धिः मंत्रयोगेवस्यते वलिमंत्रस्तुदुर्वेमेहिहृदयंपश्चाहिडुषिवास्तुरहृदयेभेजपयाहितंयेभूयोनमेयदितंयथु
तः ततोविघ्नपदंहुंहूंमहाभैरवततमयं क्षेत्रपालवलिंगृह्णदंयेपावकसंदरी वलिमंत्रोयमाख्यातः सर्वकामप्र
लप्रदः तस्मैसपरिवारायवलिमेतेनवाहरेदिति ततश्चोपवासः कर्त्तव्यः अथपुरश्चरणारंभः महाकपिलपंचरा
त्रे यतमन्त्रनिषेधोहोकरणोयागवाम्तरोमेघोपदेशगुरुणासाधनेवश्चभावह मितिदीक्षापुरश्चरणयो।
समानतवयादिकल्पेयत तत्रयागुरुविधिनाविचार्यसमीचीनस्वमंत्रानात्वा समारभेत् तत्रकंदहिलामूर्ति

कल्पो साधयेत्सर्वरोगविद्वान् सर्वं पदं समवाप्नुयात् इत्येवमुक्तेन वचनेनैतेषां समानार्थत्वाविरोधि तत्वात्पुराणादिवचनात् तथा तु
गोचरमात्रः तथा कुंभसंभवः ततः संकल्पं कुर्वीत पुरश्चरणमादरात् नारदीये संकल्पं कुर्यात् सलिलं चावनतस्तु वं
कौ तथा देवल श्राद्धकामो नरो हार्दं सत्यात्मा समाहितः सूर्यादिदेवतानाम्नि निवेदयेद्व्रतमाचरेत् प्रातर्व्रतमाचरेदि
ति संबंध व्रतं स्वकर्तव्यविषयो नियमसंकल्पः तदुक्तं कुंभसंभवेन कर्तव्यमसमसंकल्पस्य नियमग्रहणं व्रतम् नियम
व्यतिरेकेण सर्वं भवति निष्फलम् श्राद्धकामो नरो हार्दं भिक्षैकवचनादर्थात् सूर्यादिने कैकभक्तं कार्यं श्रवस्नो
वासाशक्तस्यैकभक्तं ज्ञेयः सूर्यादिदेवतानामुक्तानि सूर्येशादिनामानि पुराणोक्तपर्यायेण निवेदयेत् यतः महाभा
रते गृहीत्वौदुंबरं पात्रं वारिपूर्णमुदङ्मुखः उपवासं तु गृह्णीयाद्यद्वा संकल्पयेद्बुधः उदकं पुरस्कृत्य इति नियमग्रहणा
र्थं संकल्पमेनमनसा नियमेद्धि इति तथा गौतमः श्रुतं जीवितं एककं कृत्वा सतिलं सकुशोदकं फलं समभिसंधायेति त
था कुंभसंभवः नित्यस्नानादिमनेनैव साक्षात्कारी भवेदिति साक्षात्कारः स्वइष्टदेवदर्शनं अनेन पुरश्चरणेनेति श्रुत्वपय
पि मनसाधिगच्छति तद्वाचा वा वदति तत्कर्मणा करोतीति श्रुतेश्च मनसाधिगतस्य वाचाभिलापे क्रियमाणे यत्तदुप
लमनसाधिगच्छतीति नैव वाचाभिलापः कर्तव्य इति शाख्ये अतो मुककामेन मया यदं कर्तव्यमिति फलाभिध्याने
स्वपर्वसंतापने तथा पिमामासादीनामप्युल्लेखः कर्तव्यः तथा च ब्रह्माण्डपुराणे मासपक्षतिथीनां च निमित्तानां च सर्वशः उ
ल्लेखनमकुर्वाणो न तस्य फलभाग्भवेत् इति मासपक्षतिथीनां सर्वेशः सर्वप्रकारेण सामान्यविशेषभावेन तत्र

त्रि
वार्ष.
१२३
123

सामान्येनमासपक्षतिथिपदेनविशेषणतः कार्त्तिकशुक्लप्रतिपदादिपदेन इत्यपतेवइमेमासिस्यतेएतेइमादिमुनीनां
प्रयोगः निमित्तनांदेशकालादीनांसर्वत्रप्रकारेणानत्रसामान्येनमात्रवर्षपदेनतस्यसर्वकर्मफलहेतुत्वात् नतुक्तवि
त्सुपुराणे इतस्संप्राप्यतेस्वर्गोमुक्तिमर्त्यानाम्यथागिहि तिर्यत्वक्रनारकाणांतुयोमतः पुरुषाणां नवत्तमत्रमर्त्यानांकर्म
भूमौविधीयते इति विशेषणेकाश्यादिपदेनकालास्यापिसामान्यतः अयेत्यनेनविशेषस्तुर्यापराणादिपदेन नचैवंमा
सादीनांनिमित्ततायामुल्लेखद्वयप्रसंगः संयोगपृथक्त्वन्यायेनसकृदुल्लेखेसंयोगतयापर्याप्तत्वात् उल्लेखेनैवचनप्रयोगम
नकुर्वतः फलाभावश्चप्रमिहितः स्वतपञ्चरात्रपुराणेप्रद्युम्नप्रकरणे अथास्मिन्देशेचशुक्लमासेचशुक्लपक्षेगतेस
तितिरिशुक्लपक्षेचशुक्लतिथ्याविन्यायभिलापः अग्निपुराणे अथसोमार्कग्रहणेसंक्रान्त्यादौस्नानीयेकइति तथा मक
रस्थेरवौमाघेप्रातःकालेतथामले गोपदेमितस्नात्वास्वर्गेदेपापितामहीति पद्मपुराणे विधिवाक्येमकरस्थेरवौमा
घेइत्युक्ते एवमन्येष्वपिविधिवाक्येषुइत्यपनेष्वालेचाद्यमेवप्रसिद्धिसकामानांनरूपवचनात् नचैहिकसंप्रसिद्धिकामस्याभि
लपनीये उक्तनारदवचने नोभयसिद्धिपुरश्चरणफलस्वामिनादितितथापूजा त्रैकालिकीनित्यजपस्तर्पणमेवच होमो
ब्राह्मणभुक्तिश्चपुरश्चरणमुच्यते इतिक्रमसम्भववचनेवजपादीनामेवपुरश्चरणशब्दनामाधायान्यपुरश्चरणाकरि
ष्ये इत्यभिलपनीयेनचपुरश्चरणस्यविरसमयसाध्यतेमायापुरकतिथौपुरश्चरणंकरिष्येनुपपन्नस्यादितिमापनेकरि
ष्ये इतिकर्त्तव्यतोः कृतिमात्रार्थत्वात् क्रियायाः कृतिसामान्याभिन्नत्वेनेवर्त्तमानतिथ्योपपत्याकयापिकृत्वासंपादितयातत्र

तिथीकृतेनानिर्बाद्दोषपत्तिरिति अथारब्धककरिष्येइतिवा अतःपरमशौचेपिनजपनाधः नइकंविस्तरेणा पूर्वत्र
नविवाहेश्राद्धेहोमार्चनेशथे यार्थेवसूतकंनस्यादनारंभेवसूतकंयारंभोवरणंयज्ञेसंकल्पोव्रतजापयोः नांद्य
मुखेविवाहेहोमादेपाकयज्ञियेति वस्तुतस्तुतांत्रिकदीक्षावतामशौचादिसंभवोपिनिमार्थेनबाधानास्ति जपो
देवार्चनविधिकार्यदीक्षान्वितैर्नरैः नास्तिपापंयतस्तेषांसूतकंवायतात्मनामिति देवीयामलवचनात् सूतकेमृत
केचैवधूमेवहूराधिकेतथा नर्यवार्यस्तथाकुर्यान्मेचम्यासम्भवःसदःमिति मंत्रनौघवचनात् शिवविष्णुर्वनेदीक्षाय
सवाग्निपरिग्रहः ब्रह्मचारीयतीनांवशरीरेनास्तिसूतकमिति विष्णुयामलवचनात् सूतकेमृतकेचैवनिमंवि
ष्णुसमर्चन स्नानदानसर्वविधेंऽसपर्गविशमायम इति नारदपंचरात्रवचनात् उपवासेनशुचिविप्राणांमंत्रशुद्धिःप्र
जायतेइति पराशरवचनाद्वा अत्रविप्राणामित्युक्तेशूद्रादीनामधिकारोनास्तीति प्रतिपत्ते ब्राह्मणैःसहशूद्रोहंमु
वेदपर्वेवापि स्त्रीशूद्रस्यापिसंस्पर्शावद्रूपतनावसहूःसदः इतिविष्णुवचनात् विप्रमन्त्रसदैवोहंशूद्रवेदमंत्रवेदसि
शूद्रोरुत्क्रामिमूढसदनस्यावाष्यतिन इतिशिववचनात् नैवेद्याद्यनयमभुंजीतशिवलिंगमहेश्वरं सूतकेमृतकेवा
पिनम्याञ्जशिवपूजनंमिति लिंगपुराणवचनात् होति सूदसेमुक्तांगविप्रसेसकलादिति यत्नसंयिकपूजायामे
वपंचयज्ञादौतुनाधिकारः अग्निहोत्रादिकर्मीर्थशुद्धसूतकालिकास्सतांपंचयज्ञानंकुर्वीतित्यशुचिःपुनरेवसः
इतिशातनमवचनात् नाकालिकीपावनातनकर्मसिध्यतिनैमित्तिककाम्यपूजापांचरात्रिकानामपिनाधिकारः सूतके

शि॰ वार्त॰ १२४ ५८ 124

प्रजकेनापि वर्तमाने तु नारदः कामतः पूजिते मे विनिशांतिकार्ये दोषक्षयवित् जपेत्संवृशमे श्रीसिद्धमेवमसमर्कितः शतत्रय
मकाममेव च मापश्चिमविधौ जपेदिति तिनारदपंचशाखवचनात् तथा वायवीयसंहितायां पंचशुक्रविधाने विशेषं वि।
मविना उक्तसंख्येन जपं कुर्यात् मंत्रस्य गणासिद्धये देवतागुरुमंत्राणामैक्यं संभाव्य पवनपिंगा जपेदेकमनाः प्रातःकालीनम
ध्ये दिनावधि यात्संख्यया समारब्धं तत्कर्तव्यं दिने दिने यदि न्यूनाधिकं कुर्याद्व्रतभ्रष्टो भवेन्नरः इति दिवा चैव जपं कुर्या
मैथुनवर्जितः कोविविधिरिति केनकारिणी तेवे दिवा यवनामिधानात् नक्तं यागोऽवर्जयेत्तिज्ञं संभवे भरः जनीज पते घे।
वेदेशकालानुपद्रव संभावनायां चैत्र्ये मुहूर्तपर्यंतमपि जपं कुर्यात् पंचमुहूर्त सग्रात्रमीनामसन्ध्यावेला गर्हिता सर्वे
कर्मसु इति मत्स्यपुराणोक्तेः दिनत्वाद्यिति शुभमुहूर्तेन शाहेन भागश्चैत दिवसस्य पंचमभागो निविद्धः सर्वैः तथा पिंग
लामते नानाध्यानेन चित्तो मंत्रः स सिद्धोपि यत्सोदूति नान्यसिद्धिदानैकुर्वीत् ततः फलदो भवेत् पूजाध्यानेन जपहोमं तत
स्तर्पणमेव चतुष्टये पमदे साधकः कुर्यात् संपर्वो च सिद्धिमिच्छति जपश्रांतः शिवं ध्यायेत् ध्यानश्रांतः पुनर्जपेत् जपध्यान
समायुक्तः शीघ्रं सिद्ध्यति मंत्रवित् नारदः संख्यापूर्तेर्निर्नेदृष्टेजपसंख्या दशांशतः यथोक्तं कुंडे जुहुयाच्च यथाविधि स
माहितः अथवा मन्त्रराजस्य जुहुयात् दशांशतः वैशंपायनः नैरंतर्यविधिः प्रोक्तो न दिनं व्यतिलंघयेत् दिवसाति
क्रमादेवे सो मंत्र सिद्धिर्भवेन्नरः यावत्संख्येन जपे वह्निर्दृष्टेवास्मिन् व्रतवद्वत् विना तेरपि प्रजपेदमघा सिद्धिरोधकृत्।
गौतमः ध्यानादेव जपानां चेवमाणायामत्रयः स्वयः प्राणायामविधीयेते नासिकपुटवारिणा उत्तरतंत्रे जपादौ

नेयेनमालान्मेयेरुणुस्यत्नतः निधायमंडलेध्यातसप्तहस्तगतेनवकारस्थमंत्रेणमालायाःप्रोक्षणंपरिकीर्तितं
गेमांमालेमहामायेसर्वशक्तिस्वरूपिणिचतुर्वर्गस्त्वयिन्यस्तस्मान्मेसिद्धिदाभव सजपित्वाततोमालांरक्षीयाद
क्षिणेकरे बीजमालापतेसर्वंमेघयंतदनेनच अविरुद्धरूपमालेनरक्षीयाद्दक्षिणेकरेनेनच मंडलस्थाननिधाय।
सप्तहस्तगतांतामस्प्रसज्जयेदितिसंबंधः तथाजपसमारंभेमंत्रज्ञान्स्वेवध्यानमास्थितः हस्तेनसजनमारोपयचिंतय
मानसंसाक्षिवा चिंतयित्वाग्रकेमूर्ध्निपर्णादिकेमवेन मंत्रेणकेकोध्यमापीत्सर्वांणिहिरिवात्मये महामाया।
वरूदयेश्नात्मानतुरूपात्स्यां ध्यानावकेलतःपश्चात्परेसेवसर्वात्मनः देव्याध्याध्येकोनानीनासप्तभावमेनाततः से
वेयेननमहरूपयेकानपञ्चकेषनिलेवेयेन्नखरस्वकेपिमहामयाहंणांध्यात्वायपत्नतः लेवयेन्मूलमंत्रेणवादिबोडशावकक:
शादिबोडशावकस्यासाधकोनेदस्यामिति चिंतयन्साधकोदेवीनपङ्क्तिसमारभेत् आधारपरिनाडीनांत्रयाणांमा
तडचते तन्मांतात्रेयपस्यानेषट्कोणवन्मोरंस्मृत्वा रक्तेचकलयोगतेयातावक्रमितीव्यते कंठेत्रयाणांनाडी
नांवेष्टनविधानेन्दणां तभ्रमोतपगलानांषट्कोणानत् पडगलेननषट्स्वकमितिप्रोक्तंगुलकेकठमसंयणा त्रया
णांमपिनाडीनांसद्रूपैकताभवेत् तस्यानेषोडशास्वात्मामागलमस्माणातः तस्मीनम्रक्तेतवेयोगतेयादिबोडशाव
कके ध्येयानामयमंत्राणांचिंतनस्यजपसव पश्चाद्दायतनुरूपतस्मादासीनिगायेत पश्चात्समरणज्ञोधारणात् तड।
केतेत्रेवनिसेत्रव यथातोयंदणांत्रिश्रमसपंतिमंपालयेवतिःसेवदणांवदानियवनंमस्मात्मवेत्रमेवगुवत

श्रि
वार्चे
४५ १२५
125

णादिज्ञानवः पार्श्वयोस्तेन मादाय जपकर्म समारभेत् येन्द्राणामग्रणावः सेतुः स्तन्नेनः प्रणवः स्वतः वन्तर्दशास्वरोयोस्तो
शेषश्रोकारसंज्ञकः सवान्तस्तारवंद्राम्भोम्भूद्राणां मेलकथ्यते अग्रशिवाम्रिस्तपलत्वर्णां सर्वेषजामसंगतमिति स्व
यमभिमनात् तथा स्तजपितानन्तोमालाः शूल्येधारहस्रिणाकरो मध्यमायामध्यभागवमेष्टितानन्तजनेनी यन्तामि
काकनिष्ठाम्भोष्ठुत्माद्यान्तप्रभावतः स्थापयितानन्तमालामंगुष्ठाग्रेणनस्तने प्रत्येकं बीजमादाय श्रेकाहृदैन्नेभैर
वा प्रतिवारपठेन्मंत्रप्रधानौरोष्ठेन चालयेत् मालाबीजेनजमंत्रस्पर्शोष्ट्यिपरस्यं त्वर्वैजपप्रयुक्तेनचांगुष्ठाग्रेणभैरवी
ह्र्वंबीजंजपत्यस्तपबीजेन संस्पृशेत् अंगुष्ठेन भवेत्तस्य निष्फलः सनयः सदा मालासम्दयामन्तोधृताग्रदक्षिणपा।
णिनार्देविचिंतयन्नमध्ये क्रुर्पावामेनसंस्पृशेत् अंकादूर्द्धनग्रगुष्ठाग्रयणास्मध्येः मालाबीजेनतत्संवेधीमणिः सेवागमे त
मेस्मानस्पृशेन्मंत्रेकम्पयेमाविधूनयेत् नस्पृशेद्वामहस्तेकरश्रुष्टोनकारयेत् अग्राणांचालनेष्टेनाममतनसंस्पृशे
त् जपकालेसदाविन्मेस्हनेवलिवयेत् परिवर्तनकालेवसयदनेवकारयेत् कालेः विदिवदिशाहृदोलमानेवलस्मृतिः
वलितेचैवजिह्वेष्टः स्फुटितेव्यापिसंभवः हस्तच्युतेमहाविघ्नः सूत्रच्छेदे विनश्यति वलितेमध्यमायांगुलेसंतरगतेस्फुटे
मणौस्तूत्रच्छेदे गुणाच्छेदेपीमयः तथा काशोक्ततवर्गमायामेकमावर्तनेसमेत प्रमादात्तंजनीयस्पर्शोभवदावर्त्तनस्य
मेत आवर्तनेमंत्रमुज्जपेतिषिद्धसंस्पर्शेतालपिताद्युक्तञ्जपेत् योगनीतंत्रे सर्वास्वपिचमालासु मेरुपार्श्वविधायते न
स्पृशेन्नकदाचित्तुस्पृष्टेद्यावर्त्तनेपुनः तथा महाकपिलपंचरात्रे एकविंशः प्रणीतात्माप्यत्सूत्रकरस्तुविः भ्रुमश्रीवो।

ततः प्रांतः कोटूर्म्मीलनवर्जितः सर्व्विसर्गमात्रं च सर्व्विंदुमात्रं च स्फुरं नद्गुतनमापि विश्रांतक्रमात्मंत्रं जपेच्च सुधीः ।
नारदपंचरात्रे मन्त्रार्थं स्मरन्यस्तु यावन्मन्त्रं दोषविवर्जितेन विलंबितं च नातो वत न यस्य स्पष्टे रोदनं वै विलं विलंबं पदं हि तन्मम स्फुक ।
हविपाचितं पर्यंकृत्वा जपं विश्वविनिवेशयस्य पावकवत् योगिनीतंत्रे अधोमरश्यानतवापि जपेनेते शिरसि स्थितिं येत् वमालेस
वैदेवानाभिनीदाप्तुभद्रमया शिवेकरूपमेभद्रेयशोवीर्यं च सर्वदा प्रक्षेत्रिस्थितिबीजस्य स्मृत्वा स्मृत्वा हिते भवेत् आका
शशशिमेयुक्तेस्थितिह्रदयं संयुते पर्षपंचात्मिरोमंत्रो मालायापरिकीर्तितः यहाणोस्यायनेवैवप्रतन यथा विनियोजयेत्
प्रक्षंहंकारंशिफोयेफात्तमात्रकारः आकाशशशिभ्यां विहेदं च यांग्युते स्थिते स्वरूपे ह्रदयनमः फेकारिणीत
ह्रे यथाशक्ति जपं कृत्वा प्राणायाममथाचरेत् नारदपंचरात्रे जपेन ह्रदनुक्तोन पथाशास्त्रानुताहितां निवेदयेद्धिमो स्व
ववाकर्मेमनसान्वितं गुह्यकालविधात्मंत्रसृष्टे जनार्द्दना गृह्याणोमजपेनाथममदीनस्यशाश्वत रमणकाकोद्दक्ष
यत्कृत्वा दक्षिणपाणिने अयतो निस्थितिपदिस्तो मूलमंत्रेण नारदपंचरात्रीतात्मा भगवान्विलसुरविज्ञानसिद्धिर्भवेत् शि
वाशावाहशोमशंभुः मानसोपाधुआश्रवणोत्कृत्यादेकं तमजपं मूलस्याष्टशतेन स्थानड्तन विलंबितं गुह्यातिगुह्यगो
मात्वं गृहाणास्मत्कृतं जपं सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादान्महेश्वरि भो गीश्लोकं पठित्वा मुद्दत्तहस्तेन शोभवे मूलंम
शावेनोयेनवरहस्ते निवेदयेत् नारदपंचरात्रे संहृत्यायजपं कृत्वा प्रावह्नोपहरह्नेय नरहेंद्रस्तवत्सात्वाविष्णोःप्राणोवि
धानवित् मात्रावसानमखिलकर्मकृर्यानद्वरोदितं हुनाद्गृहोमपर्यंतेन तत्र जपमारभेत् ग्रावदिनीवसानीह्यभू

पेल्लाद्वानतोद्विज अथास्यपूर्वेवर्तस्यामि देवं सम्पूजयेत्सुतः विशस्य भोजनं कुर्यान्नाम्नैतेन नारकोभवे संध्यासुमास्य देवं पूर्ववत्स
त्रि॰ जयेदितिसंबंधः अथसोमानि यैलोकाः सम्मोहन्नैर्ननेषेभिर्ना शावाहविष्याशी शाकमूलफलाशन नमयो ब्रतीवानिय
वार्व तोजियेदेकाग्रमानसः भिक्षास्यूपमाहूतं केनसम्भवः वेदकावायुक्तानेश्वरीवांश्रीमतांसतो कुल्लस्यानन्नानानो भि
१२९ क्षाशीवामसन्नानामिति नारदः नरमूलफलं हारदधि भिक्षान्नसक्तवः एतत्समविधिं भोक्तं पवित्रं ब्रतभोजने कपिलः
याद्वीयवागूः शाकं चपयोभैक्ष्यहविष्यकं सर्वं पूर्वमपाक्लृस्यापरगानमेवंस्मायनेहविकंकेनसंभवे मासेनेकविधहे म
126 ये ब्रतमंवसीयसंभवं अथस्वावाहनेपथ्यामसुमोसहनेवपत् दधितीरधृतेगव्यमेवचबगुडवर्जितं तिलाक्षेत्रासितासुराक
देकेमदवर्जितं नारिकेलफलेचैवकदलीलवलीतथा आश्रकामलके चैवपनसेवत तरोहृको बनातरशसम्मेवहविष्य
यमतेबुधः अथैस्वम्मलमथवायवसमेनैवतानैव मासमेवाब्रतत्स्वपदीक्षेतस्मिन्द्विमात्मनः लघुमिष्ठंहितामाशी च विनी
वःशांतवेतनः अथसम्वारः शोतानपः हैमंतिकसिताखिन्नं धान्यमुद्गासिलापिवाः कलायकंगुनीवारवास्तूकाहिलमोचि
का षष्टिकालशाकंचमूलकंकेमुकेतरा कंदसेन्धवसामुद्रे गव्येचदधिसर्पिषी पयोनुद्धृतसारंचपनसाम्रहरीत
की पिप्पलीजीरकंचैवनागरङ्कलिमंडीकरलीलवलीधात्रीफलान्यगुडमैक्षवं तैलपक्वं मुनयोहविष्यान्नं प्रचक्षते
मूलकं हविरप्येवं स्वावान्तिपिदं न तुफ विश्वयामले यत्रसांतनथामधेनथाहमाकमूलके निवेदयेन्नेवनरहदैवे
कांतिकीरनिरिति अथवसांति नमंज्ञसंभवः लवणं चफलेचैवहारीतोद्वसांतरम् ॥

माघमुद्गमसूरयावानकोद्रवाणुणकानापि सोप्तूलेवद्धिभ्रकेवरः सेवासंयमवतां वर्जयेदिति मालत्यामले निष्पद्येन्ना
द्ध्यैर्यैर्वृप्यानन्नतानसदृशानात् अस्मात्कसंग ग्राम्यबहुभिर्मन्त्रः प्रसिद्ध्यति यथा सीव्रहुमली व्यानलसीनिषमायद्रः।
सीव्रमगामलेलोलावचरभिर्मलोनसिध्यति अशक्तिनमनोशैववशिवशक्तिसमन्वितः देवीमंत्रमंयसाताआयेदा
त्मानमात्मनि समोमत्रपिवान्मत्रप्राप्तिवमत्रमारुतः नसिध्यतिवरारोहेकस्मैकोटिशतैरपि फलुंबचारनालेच।
कोद्रवाद्रमसूरिका कांस्यपात्रेचतैलंचमंत्रवीर्यांशिहारिणः वीर्यविज्ञानयोर्हन्त्रीतावत्तावपत्रुषः तस्मा।
त्सर्वप्रयत्नेनमंत्रीपर्युषितंमजेत् आरनालंचासमसूंमंत्रवीर्यापरिक्षयेत् फललोपोभवेन्नूनं मन्त्रवीर्यं हरेद्ध्रुवम्।
तेनकारणभावेनमंत्रीहारंस्यावजयेत् पित्तलेमृदुदेन्नूनेत्त्वद्यामेवकोद्रवान्नेपरिमाप्सेसर्वथ्यानपकसेति य।
सूरीमानरंगीव्रपरिमामावसर्वथा कांस्यपात्रमनुद्वेवनत्वसेविमन्ताउरा मंत्रवीर्यंहरत्याशुपयपिसान्महेश्वरः
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनकांस्यमात्रसाधकैः तिलतैलमंत्रपूतेपावनेदेवकुलेभ पर्युषितायप्रयत्नेनहानेकार्यंहिसर्वदा।
वर्जयेत्तत्परंचतायामोत्मनेवसदावुधे नभोक्तव्यंसमविगणानकदाचनः अयभोजनपर्योग्य नववर्णमंसमन अपलीभुमि
वार्यैतनसततक्रमसोत्ताणादिति पावयत्तैलंकेमंत्रैः पुनमूलेनमंत्रकियावेदिकैः मोहणादिभिपावसोदिति संबंधः मूले
नमंत्रयेदितिशेषः नयालोमसंत्रापु हरांसमोजयेवोमीद्रैयावामयेमलैः हराहदयमंत्रणजलेनमूलेनाभिमंत्रितंपि
वेदितिपलाशिपत्रेणामध्यपत्रवर्जितेनकृतपत्रावलामेवअंजीतेतिवदंति कांस्यभाजनंतानवेधादितिपमरन्तितत्वम्

शि
वार्य.
१२०
127

अथ शयनी विजयमालिनीतंत्रे अधः शयानः शुद्धात्मा जितक्रोधो जितेन्द्रियः । नारदपंचरात्रे शुक्लाशयानशयनेस्त्व
शुद्धवस्त्रे शीतले अर्द्धरात्रे समनुध्याय यामद्वयोर्ध्वं भवेद्दिनः आचम्य देवं संस्मृत्य शीघ्रं संत्यज्य सर्वं वनं जपं कुर्याद्यथाशक्तिश्च
पंचवक्त्रेशेषेरेति तथा वैशंपायनः शयने कुर्यात् सत्यापि विमले कृत्वा विवस्त्र धृकः तद्रूपः सालंबे तिमिरे समयाविद्धमावदे
दिति तथा वायवीयसंहितायां अहन्यामलं वामालोतो सदंभप्रायणामिदं मंत्रितं वशिवेध्यावनं सारकुशिरलोमनिशि
शलयेत शिवमिमं मलवाणमंत्रेणेलेष्ममंत्रेण कपिलपंचरात्रे गुरुपादावंदनं कृत्वा उपवासी जितेन्द्रियः दर्भसंस्थान
तोयाचीदृष्ट्वा स्वप्नं निवेदयेत् योगिनीतंत्रे सपायुतो हरस्यैद्वैतिदेवमाहृत्य मंत्रान् प्रयतस्थिरेनान् लघंकशुभकृद्द्वि
णपार्श्वशायी नव्यमरीस्तेन तस्योपदेशः मंत्रालिति बद्धवचनेन सकलं स्वलेशस्सते तथाऽभगवन् देवदेवेश नन्मूल
शूद्रवाहन रक्षानिष्टं समाचरन् ममनमस्सुश्रापयेत् एवमंत्रध्यायी वीणां ततः शयनमानसः निद्रांते यस्पतिस्वम ।
शुभवायदिवाशुभं पिंगलामते नारोहिद्दिदयंमूलपाणायेद्विद्वेशिनः घममाणवमेन्रोयेशोभनापरिकीर्तितः ।
नमोजाय त्रिनेत्राय पिंगलाय महात्मने वामाय विश्वरूपाय स्वमाधिपतये नमः स्वप्नकथय मेनिं सर्वकार्येषु शोभनः
क्रियासिद्धिं विनाशमपि शिवतमस्ताद्दात्मेश्वरा मेवत्रयप्रकाशोरो ॐ हंस कलत्रो लोकाय विश्वे विश्वाय विश्वरूपाय स्व
माधिपतये नमः स्वप्नमाणवमेत्रोयं कथितो नारदादिभिः अथ शुभस्वप्नकस्वमाः तत्र योगिनीतंत्रे विविधं दर्शनं त
स्वयथार्थकं अपार्थकं यतस्त्वस्यानां संप्रतानां हि दर्शने यथार्थं तत्वयथार्थमस्त्वस्यानो विकारणेऽपार्थके मानसेच्य

५१

घायेफलमुच्यते यथांस्वरूपमाह यदिति दर्शनेदेवानां विकारजंपिशाचादीनां मावसेमनोविकारजं आगमसिद्धांते आ
येवर्षेवलाराद्धांद्वितीयेमासेपाकोवर्षपादात्तृतीयेमासेपाकः शार्वरीवर्षपादार्धमेसमः माक्षोयोनिसर्गेन्दुदृष्टः आयेयामे
दृष्टस्यस्वप्नस्यवर्षेवर्षेमासेपाकः फले यथासमेपिविसर्गेनिशांते यथावृत्तेधमामध्यमासाद्दृष्टे नतुनमोनमे नवि
धनेश्रमोयस्याः सासिद्धिरुत्तमास्वप्नेश्रमर्थः नानेनाद्वनैवेवस्वप्नंपश्यतिवेदवलिनेइसर्वतोप्युवरगुरुपश्यादस्वमु
खेनिर्मलेचंद्रमंडले गंगीगंगाभारतीभागुलेगिरिणालिंगमेषवं यसमेतत्रजानीयात्सिद्धिंसस्वतिदर्शने प्रसन्ननि
नश्रुत्वाश्रुतपवसिद्धमपि नारदपंचरात्रे हितिलाभः ततनाविततनरणेवाधिपूजनेहोमस्यज्वलितवन्होसंग्राम
विजयस्तथा हंसकोकमयूराणांरथारोहणमेवच कोकश्चक्रवाकः कपिलपंचरात्रे कर्माकंथरदीप्यंगासारक
मलानदी उंजरत्नमयालमप्रदकलिंगदुमे यथंतत्वदंपसेप्रासांसमुराधने एवमादीनिसर्वाणि दृष्ट्वासिद्धिमवा
प्नुयात् श्रुतिरपि यदाकर्मसुकाम्येषुस्त्रियंस्वप्नेषुपश्यति समृद्धिंतत्रजानीयात्तस्मिन्स्वप्ननिदर्शने भैरवीतंत्रे नदी
समुद्रतरणमाकाशगमनंतथा भास्करोदयनेचैवप्रज्वलनेहुताशने ग्रहनक्षत्रताराणांचंद्रमंडलदर्शनम् नतमा
लिंगश्लिष्टमादिति तारासमानिहिमस्यारोहणंचैवमाराशिवसोपिवाभागायत्रुप्रषभेंद्राणां नरुशैलाग्रगोरोहणंविमा
नगमनंचैवसिद्धिमेवस्वदर्शने लाभसिद्धितरुस्चैवदेवानांचैवदर्शने एवमादीनि संदृष्ट्वानरः सिद्धिमवाप्नुयात स्व
प्नेतुमदिरापानंमांसमासेस्यभक्षणम् क्रिमिविष्टानुलेपंचरुधिरेणाभिषेचणं भोजनंदधिभक्तस्यश्वेतवस्त्रानुले

श्री पंतो सिंहासनवस्त्रयानध्वजराज्याभिषेचनं स्त्रीलाभमरणादीनि दृष्टास्वप्नेषुमीदृति नारदपंचरात्रे शुक्लदेवो द्विजकन्या
गोगजाश्वः प्रकेसरी दर्पणोवृषभश्चभर्गोञ्चितश्रीवाघंवरोचनं गोकूलमवत्नणोचेवनयादध्यमिदंच सिद्धान्नमायमांसं
वार्च॰ वमपत्रीमदिरासवा च्छत्रंपानंसितवस्त्रंतथाम्रतमेवतच्चंदनं मालसमुक्ताफलेहारः स्वर्णःसप्तादिनः श्रागौशंखंउकौ
१२८ वागस्वस्थानिस्वगाद्यमहोदाधः पक्कहूमादयःश्रालिरोचनोकमोमधुः ज्वालासिद्धार्थकावीजंनवभांडंवपाप
सं उपसंत्रोष्णघापीयोगायश्रीववर्णागताः मनःप्रीतिकराश्चान्येलोकेशाखाबरागनः सर्वेप्येकास्वमाशुभाशो
128 कासिद्धिमाप्तफलप्रदाः अथाशुभस्वप्नकाः नारदपंचरात्रे प्रतोमोविपरीतास्तुमनसःखेददायके गर्हितालोक
विद्विष्टाःस्वप्नास्त्वभावहा अतःऊर्ध्वं शुभस्वप्नकालः कपिलपंचरात्रे चेशालंकलभंकाकंगीतंभूमसमंगलं तैः
लाभ्यकनवनगंगुकेतूनसकंटकं प्रासादमनलं दृष्ट्वा नरोरोगमवाप्नुयात् कृतमेवालमुद्ध तत्रप्रायश्चित्तमाह
कपिलः दुष्टःदुःस्वप्नकेचेवहोमात्सिद्धिमवाप्नुयात् तथापिंगलामते शुभेशुभमवेत् सच्चहूयादशुभेषुते
शतमेवोति क्रमाद्विहानिति तथा नारदपंचरात्रे दृष्टास्वप्नमाचरेद्धोमंदंतकाष्ठादितंमुने केवलेनाथवाज्येन
नसिंहमंत्रेणार्णानेय देतकाष्ठप्रकरणेतावदाह स्वयमेवाशतं सहस्रंवाष्टवायथाशक्त्याथवाद्विजः
अस्त्रसंपुटितेनैषांनाम्नास्वाहान्तितेनवा होमान्ताविजहामिवंपदंनासाधासानयेमृगम् अस्त्रसिंह
मंत्रेणाविलःपंचादोषनिदानानांशुपस्वप्नविदनम् ॥

ततो वाशिष्ठस्तत्र विराधानः पुष्पहस्तो गुरूत्तमं शरणं मम शिवमाह श्रुत्वा स्यो स्वमेव निवेधयेत नारदं च वराये स्वमेवा
त्रिसमंतं वा प्राप्य यं मति हृष्टदः सकस्माय दि जायते तेन खोत्तं च गुरोर्विना मंत्रं प्रसादं न निलिंगं च नगुरोर्विना प्र
काशनीय विधिं दकमवितसिद्धिमिकृता प्रकाशय विपो मोहाद्दैत्य कानुमंत्रं नस्त्वैवैनिकष्टस्वाप्रतालयोस्यसि
द्धिर्यातिद्वतः प्रविभवेत्तिद्वःखानिशोकाप्रविविधाप्यपि वक्रतेदुःकलैर्विनश्यसादोमनसप्रवृत्तिर्हिंसा सिता
स्वमयं रागुःस्वलो ॥ तथा भैरवी नेत्रमोति पश्यति सर्वत्र शरीरवाप्रकाशयुक् निजशरीरमथ वादेननाभय
मेव हि नारदं च वराये मंत्रसाधनसकस्मय मेवत्सरत्रयं नायते च हृवोविद्वान निपर्मस्यप्रसनारदा नोद्वेगमाध
कोयातिकर्षणाप्रसनसाधहि स्त्रीयुवत्स्याद्देवानान प्रमहीस्ततः शाश्वं यं तेनु रोधेन गर्विताप्रपिमानि नः प्र
सादः क्षिपतानाथ मम मोहहरणाकारणा प्रज्वलं तव पश्यति तेजसा विभवेन च प्रतस्ते श्रुति निष्पाई लनिवेदवकमतमा
वव माहात्म्यमाह देवपसिध्यतिमंत्रराट् नानाचर्याणि दृश्ये मेऽत्र सिद्धिमवाणि वै प्रमानेदृष्ट मा शुश्रुमन्तावत्तावहि
लप्या न द्वधीस्वतत्तांविप्रतलामस्त्रिप्रहर्षित त्वाण्डेदुभितिर्निगीपे शूलामपश्यतविल्ह्नः तांतावमधु देवाघनानागी
नसमन्वितं प्राजिनतित्वांगंधास्कंधूस्रगनाभिजान त्रमतंतेत्वाणं वापिपश्यस्तास्नानमानत्ता वेद्मार्ककिर
णाकोटादिलामाहात्मकयेनमः गजगोवृषनादांप्रपठणपावत्तांनाद्विजः निर्गुरावृदसेनेहोभत्वाणं कृणांयमपि ता
नुकाश्चिविविशाणियोतिमोन भसिद्धिनात पश्यत्तनत्राहयंत प्रत्ताणं मंत्रवतीमरा त्वाणाकीलितिकिलारावं

श्री
वार्व.
५२ १२५
129

हेमवर्हिरवेनयथा हागमेवोदंयपक्षेपन हागोशत्रिदिनमति गवोचहिवसालोकंससर्थं तरणमीलतेवलेनपरिहणंश्र
तेजसाभास्करोपमः कोप्यागमनेविहगोमयः श्रामेनशुक्रः धोचेनगांभीर्येणमहोदधिवनः स्वल्पाशनेनातकृशतावहुना
पिनविपने विणुष्यपोरपासत्वेभवेन्त्रिरजनपलपा नपध्यानगतोमन्त्रीनवेदमधिगच्छति विनाभोजनमात्रा।
भ्यांपहमासादिकंमुने रसेवमादिभिश्चिह्नैर्महाविस्मयकारिभिः श्रृतैःसंपवोहुयश्रमतोमन्त्रवादिति तथावोधा।
मनः सिद्धेन्द्रयोणिचिह्नानिरानाभोक्ताश्रपावकः दाताभोक्ताण्णमावकारमार्थं प्रपंचसारे ततोस्यश्रमपास्तेवं।
जायतेजपतोमन्त्रं श्रुयिदितेनिश्चपदीयंतिलमिलं गृहंभवेत श्रर्कोमलेजसासोभवतिनलिनजांसततंकिंकरी।
सादागानपंपतिरुपाद्गनमवाधनधामाकुलेनतस्मीपदेवालिसनमोस्लेविद्धधातनफणिनोनेवदृश्यंतिपुत्रा-पौत्रा।
णिकदाभत्रविपदिपंरधामविसोमसथपात् एवंकृतेपिनसिध्यतिचेद्वयंकात्ररणंकुर्यात् तदुक्तंफेत्कारिणी
तंत्रे कर्मणाश्चलेनेवमत्रविधाविरोधिना परिसिद्धिंनलभतेद्विस्त्रिवांपुनराचरेदिति अथहोमपर्यायोविवा
येतेतन्त्रवायवीया संहिताया श्रुयाग्निकार्यंवक्ष्यामिकुंडेवास्थंडिलेपिवा वेद्यामथायसेपात्रेमृन्मयेवानेवेशुभे
तावाणिवे तिसंनेमितिकं होमस्थंडिलेवासमाचरेत् गोमयेनोपलिप्याथभूमौसम्यक्स्थलेशुभके हस्तमात्रंततःकु
र्याद्वालुकाभिः सुशोभनं अंगुलोत्सेधसंयुक्तंवतुरस्रं समंततः क्रियासारे समोष्टादिकयोःकमेदः प्रागुदक्प्रवं
णोपिवा उदक्प्रवहः प्रदेशोवास्थंडिलस्यस्थलेस्मृतः प्रवहः प्रवाहः तथाकपिल स्थंडिलंवालुकाभिर्वा रक्तसदूजसा।

ले

पिंडी तत्रयावत्सिद्धान्नमात्रं स्थंडिले वा यथास्जिते अग्निपुराणवचनेन कुम्भाहार्यवार्यः सर्वदैवरविन्न तिलहोमं स्वाहांतिमिरष्टो
त्तरसहस्रकमिति वायुपुराणवचनात् अंडेवा स्थंडिले वा पितृयज्ञे होमो विधीयते अग्नुते होमसंख्या वपालाशसमिध
स्तथेति पद्मपुराणवचनात् अथ होमशक्तो जपो शाकस्मृतमेवेति नारायणीयवचनात् जपवकार्यं तत्र बाल
णे अश्वत्थरणा जपसंख्यावत्तुर्गुणो जपः कार्यः क्षत्रियैः षड्गुणो वैश्यैरष्टगुणः होमकर्मणि शक्तानां त्रयाणां जपसाम्य
ता होमकर्मण्यशक्तानां वेदतंत्रवत्से संस्मित इति सारसंग्रहवचनात् तदशक्तौ तु विप्राणां द्विगुणः क्षत्रियाणां त्रिगु
णः वैश्यानां चतुर्गुणः होमकर्मण्यशक्तानां विप्राणां द्विगुणो जपः इत्येवं षाड्वर्णानां त्रिगुणादि विधीयते इति गौतम
वचनात् तत्राप्यशक्तो होमसंख्याचतुर्गुणो जपः कार्यः होमाशक्तौ जपेद्यो होमसंख्याचतुर्गुणमिति वसिष्ठवचनात्
एतदपि विप्रमात्रपरं क्षत्रियवैश्ययोः मागवत् षड्गुणोष्टगुणो जपो भवति शौनकवचनात् तत्राप्यशक्तो होमसंख्या
द्विगुणो जपो वा कार्यः स्यात् यद्दगुरिर्हीयते तत्संख्याद्विगुणो जपः कर्तव्यः सांगसिद्ध्यर्थं तदशक्तेन भक्तितः इति कूर्मसंभव
वचनात् तदशक्तेन शूद्रस्य रणसंख्याचतुर्गुणाधिकरणाशक्तेन एतदपि विप्रमात्रपरं क्षत्रियवैश्ययोस्त्रिगुणचतुर्गु
णो जपो भवति द्विगुणपक्षे तु पंचगुणो जप इति द्विजमक शूद्राणां तु पंचवर्णमाश्रितो यः शूद्रः ब्रह्मस्वतद्धर्मविहीनज
पवेति तदुक्तं सारसंग्रहे द्विजानां होमविरहे यः प्रोक्तः त्रिविभिर्जपः तथा शूद्राणां सर्वत्र प्रोक्तः शूद्रे पंचवर्णमाश्रितमतस्त्वशिणां
विहिते नापेक्ष्यो ह्यकियतः यदेतिशौनकयोग्यात् होमाभावे द्विजानां तु जपः प्रोक्तः शूद्रजपः तत्कल्कवाचनकृतशूद्राणां

वत्सपत्रं हविष्मान्कंसं ग्रहं तितोदामाष्टशेषेण जले सप्तम्यां देवतानां तर्पयामि इति मंत्रेणैवेन्द्रोक्तादिमृद्धिं तर्पयेत् वैशंपायनः तर्प
शि वार्च॰ णाद्दशांशेन नमोते मंत्रम्बुद्धारत् अभिषिंचेत्तु मूर्धानं जलैः कुंभात्पृथक्पृथक् प्रसार्य संग्रहे तद्दशांशं भोजयेद्विप्रान् सदा गव
१३ दशांशतः नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्लेह्यचोष्यैस्तथा नरैः सर्वेषां भोजयेद्विप्रान् कृत्स्नसांगत्वसिद्धये विप्राराधनमात्रेण क्षेत्रे
५४ सांगत्वमाप्नुयात् एकमंगं हापयेत्तत्तेनैष्टं सर्वमाप्नुयात् अंगहीनं भवेद्यत्कर्म नेष्टार्थसाधकं सनातिविक्रम्य योगानप
लेति मनोरथान् तथैव सर्वाणि यज्ञानि समस्तानि भवंति वै अतो यत्नेन विप्रांस्तु भोजयेत्सर्वकर्मसु यानि यान्यपि कर्माणि
130 हीयते द्विजभोजनैः निरर्थकानि तानि स्युर्वीजान्यूषरगानि वत् गुरुं संतोषयेत्पश्चाद्धिरण्यवस्त्रादिभिः गुरौ तुष्टे हि सं
तुष्टो मंत्रः सिद्ध्यसिद्धिदाः इत्येष पुरश्चरणेनः प्रसादो देवताया भवेत् श्रीमत्साम्बे पकृतया श्रुतमंत्रं ध्यानापि कृत्वा नवा
परित्तेवागमाग्यावानजपयत्नयंकृत कलौ कलिविनास्मयानालोक्य जपंतिये समहस्मामसमंते पानकं परिकीर्ति
ते अनेककोटिमंत्राणि विनश्याफलकारणं मंत्रेश्वरस्वरूपान्यामेकेसात्सर्वसिद्धिदं संदेवाचार्यशिष्येण श्रीनिवासेन
धीमता चंद्रिकायां प्रणीतायां प्रकाशोगात्त्रयोदशः इति श्रीसंदेवाचार्यचरणारविंदद्वंद्वानेतिवासना श्रीश्रीनिवास
भट्टेन विरचितायां श्रीशिवार्चनचंद्रिकायां त्रयोदशः प्रकाशः अथ पुरश्चरणप्रयोगः तत्रादौ जपस्थानानि तत्र स
मुद्रगा तीर्थपर्वतशृंगसमुद्रगामिनी नदीतीरविप्रगृहविविक्ततटगोशालाभिमतस्थानमेकवृक्षबिल्वमूल
फलाशयायपश्चिमाभिमुखे त्रिसस्थिवालयगृहसंतनिधि तुलसीवने वैष्णदेवतासंनिधिश्मशाने देवतायतनदी

द्रदस्याभिमतस्थाने स्वकुड्यमृगव्यालग्रीकावर्जिते निद्रारहितधार्मिकस्वेष्टदेवताभक्तजनतामूयस्याभिमतनिकषदेवा
जतनस्यविवादिगमनागमनरहितस्थानानि पतेषामन्यतमस्थाने गुरुमेकोणपापात्रंतगयेशकोणाद्धेनदीपर्वततलीर्थाद्वे।
परिमाणरहितस्थानमाश्रित्य समामासुकमंत्रस्य पुरश्चसिद्धये मयेयं गृहीते भूमिमंत्रो मे सिद्धा नामिति मंत्रेण भूमिप।
रिगृहे विधायवटपिप्पलस्यतोरुं वा न्यतमवृत्तनवाव्य वितान्तिमावानदशाकालानन्तत्वा स्वमंत्रेण षट्यक्रस्थक्रूरवार
मभिमंत्र्य पूर्वीयपट्टदिशंरेशानयोर्मध्यान्निर्दत्तिवरुणयोर्मध्ये बोधीधोवृष्यानि बोधयनंतदस्त्रमंत्रेणास्त्रायनमः इति
शतिकीलिमंत्रेस्य पश्चपूर्वादिषुदशदिक्षु रुद्रांगमायुधस्यपिबोधनताशतेमाषभक्तबीलुन इत्यादि दशदिक्षाले
स्तंत्रमात्रातकीलसपीयेमासधवलिदत्वादेत्रमध्ये कावित देतेत्रपालायनमः गंगणेशायनमः वंवास्तुपु
षायनमः इति तत्रपालगणेशावास्तुपुरुषान्संपूज्य समस्तमभूतलेप्रोकातमायता इतस्थिणोनरायताघ्रनस्त्रा।
घ्रतस्तालेखाविलिख्येनवकोष्टानि तत्वानेषु पूर्वादिक्रमेणग्रादलिणेनसप्तसकोष्टेषुकचटतपयशाख्येनसप्त
वर्गान्विलिख्येशानकोणेनहोविलिख्यमध्यकोष्टे तथैव नवधाविभज्यानेषु पूर्वादिप्रादक्षिण्येन अआइईउऊऋॠ।
दिषोडशस्वरा हे दशक्रमेणविलिख्यमध्यकोष्टेन थैवनवधाविभज्यतेषु पूर्वादिषु द्वष्टष्ट्रीकारं लिविदिनिक्रुमर्म व
केनिर्मायतत्रमध्यगतनवकोष्टेषु मध्येपूर्वीयपट्टसकोष्टेषु वषाद्दक्षिणेनाम्नतवर्षशीलराजवास्तुकार्यकृतशालि
पद्मयोनिमहाशावकायाकुगाख्यान्नदसेत्रपालान् ॐ तंस्तत्रपालायनमः ॐ तेत्रभवेत्रपालायनमः इत्यादि

चि
वार्ध.
२३८
४४
131

ग्णवपालवीजेनतन्मत्रापवत्तर्यानसोतान् गेधा दिभिः संपूज्य ग्रामादिनामापवत्तरग्रकोष्ठदिशि मुखेनतदलाभेतद
धःपार्श्वद्वयगतकोष्ठद्वयात्मतमेकमंहस्तेनवाष्टेसर्वार्थासिद्धयइतिमेत्ररामवचनात् मथकोष्ठात्मककंमंष्टेद्वे।
वमध्येपीनयार्थे गृहेशीतवातातपवारणात्ह्मेकुर्यात् अथवर्णसंस्थानानि तत्रअकारेणआकारस्याविर्वतंस्वरस्यह
कारेणलउकारस्यस्यपकारेणउकारस्यषकारेणनकारस्यठकारेणऊकारस्यखेकारेण उकारस्य नकारेण।
ककारस्यधकारेणभकारस्येरेणधकारस्यषकारेणनकारस्यटकारेणमकारस्यखेकारेणउकारस्यतकारेण
ककारस्यधकारेणभकारस्येफेणायकारस्यसकारेणस्यिमसोम्यमितिपत्रस्थानस्साधकोशयद्वरेणादिवेनतस्या
नेमात्रमितितत्रुद्वाहरणेनु अमरकंटकस्नानेयणापतेःसाधकस्यासिद्धिर्भवति गरुडपुरस्येस्वरस्यापिद्यमस्य। ख
पूह्नीयो अथजपमालासान्नद्विधामारकात्तरमयींमणिमयींचेति तत्रमणयस्तुप्रजीवशं विद्रुमरक्तपुष्का
फलपद्मवीजस्वर्णारगतकुशाग्रंथिरुद्राक्षसंभवतविशेषाः अत्रसंख्यातुसात्विकराजसतामसभेदेनाष्टोत्तरशत
वत्पंचाशतसप्तविंशतिश्चेति अथमालायांसंस्कारकालः तत्रविष्णोर्द्वादश्यांशुक्लहंशाकेशष्ठमी [illegible] श्रीरात्रिःगणे नवमी-चतुर्द=
शस्यचतुर्थीमध्याह्नःशिवस्यत्रयोदशीदिवास्तरसमसमीपूर्वा इति अथमालायाःसूत्राणिविष्णोःपद्मसूत्रेका
र्पासस्त्रंवाद्देव्याःपट्टसूत्रंशिवस्योर्णाभवंवाकलवा सूर्यगणेशयोःकार्पासस्त्रेपट्टसूत्रंवाकार्पाससूत्रंचब्राह्म
णीकृतंस्वसमानंगोषितकृतंवात्रिगुणं त्रिगुणीकृतं कुर्यात् अथपुष्टसूत्रेप्रपयाधारयमेवकार्यमिति अथसंस्कारः

व
हेलं:

मुखं मुखे तु संयोज्यं पुच्छं पुच्छे ... एकैकस्मिन्मणौ इत्यर्थः = २

तु योजयेत् गोपुच्छसदृशी माला ... सर्पाकृतिः शुभा ... ल

कृ

तत्र गोमूत्रं गोमय दुग्ध दधि घृत कुशजलान्येकं पंचगव्यं संपाद्य पूर्वदिने कृतैकभक्तः साधकः प्रातः ... नित्यकर्म कृत्यः

सूत्रं मणींश्च पृथक् पृथक् पंचगव्येन जलेन च प्रक्षाल्य नव पिप्पलदले कुशपर्णाकाररचितेषु सूत्रं मणींश्च संस्थाप्य

ॐ ह्रीं तेषु प्रणवेन सुवर्णे ... शरीरवीजं मातृकाक्षराणि च सूत्रे प्रतिवीजं च विन्यस्य मणीन् सूत्रं च गंधादिभिः संपूज्य कु

(कुं)डे विसहोमविधिनाग्निं संस्थाप्य यथाशक्ति सघृतैस्तिलैः केवलघृतैर्वा सद्यादिपंचमंत्रैः ईशानान्तैर्होमः प्रत्येकं

जपं वा विधाय सप्तरुद्रान् ... मणीन् पंचगव्येन ... नेन सूत्रे संयोजयेत् यथा सावधानमनसा मणीनि मालायामेकैकम्

ना
संपन्नां मालां

णिमध्ये गुरुकविधिं ... विधाय गोपुच्छाकारेण ग्रथयित्वा सर्वं तत्स्थलं सजातीयमेकं मणिं मेरुं कुर्याद्

सद्यो दत्वमेकीकृतमेरुं ग्रथयित्वा सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमः भवे भवे नातिभवे भजस्व मां भवो

द्भवाय नमः इति मंत्रेण पंचगव्येन शीतजलेन च प्रक्षाल्य ॐ वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय

नमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो बलप्रमथनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमो मनोन्मना त

य नमः इति मंत्रेण चंदनागुरुकर्पूरकुंकुमैर्विघृष्य अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः सर्वतः सर्व सर्वेभ्यो

नमस्तेऽस्तु रुद्ररूपेभ्यः इति शृंगीपुशर्करागुग्गुलमधुघृतान्वितेन धूपयित्वा तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धी

महि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् इति गंधचंदनकस्तूरीकुंकुमकर्पूरैर्लेपयेत् ततः ॐ ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः स

र्वभूतानां ब्रह्माधिपति ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मे अस्तु सदाशिवोमिति मंत्रेण प्रतिवीजे ईशानेशानमभिमंत्र

प ॐ

चान्तेनअ प्रत्येकं तु सकृत् सकृत्तदिति वा स्थ्यं

श्रि येन मेनं [illegible] गोरथ्योष्ठ इमेते नाभि शातं शतन मभिमं ये येत् ततश्चाकारहनस्थापनसन्निधापनसेतिरोधनसंगुठी

वार्चे करणसकलीकरणावगुंठनामृतीकरणापरमीकरणानि तन्मन्त्रमुद्रया विधाय प्रागुक्तैः पंचभिर्मंत्रैः प्रतिबीजं पंचोप

चारैः स्वेष्टदेवतां वज्जपित्वा तां संस्कृतमालमाजपेत्तु प्रोदितिजपमालां संस्कारविधिं प्रतिष्ठितमालया जपेत् ऊ

५८ १३२ र्ध्वं नपदानतन्तुस्वं जीर्णमिति नानानि तत्तद्देवतृष्टं स्वं ग्रथयित्वा तयालेश मेवं मन्त्रशेतनशनं प्राप्य स्थितां यं जपित्वा प्राणनमा

मामालयापयास्वं जपकर्याना अथ टेम प्रथपिता तन्मामसे मन्त्रमष्टोत्तरशतं प्राप्य स्थितां यं जपित्वा प्रचानयामा

132 लेपायथा पूर्वं जपकर्योतः प्रमेषां पद्यातानां तत्प्रतिष्ठाविधिं प्रदर्श्यते तत्रादौ ग्रथितां मालां कृत्वा विसात्रे संस्थाप्य तत्स्तोत्र थ्यें

णेशान्तर्ध्वविसर्गविन्दु नादीः प्रथक् प्रथगावाह्य संपूज्य ह्रीं मंत्रेण पंचगव्ये निक्षिप्य पुनः सलिलेन तप्त कुंकुमसुवर्णपात्र

स्थापित्वा लपत्रस्थेन धूपवासितेपंचामृतेनिक्षिप्य पुनः सलिलैः सुगन्धिशीतलजलेनिक्षिप्य प्रक्षाल्य चंदनागुरुकस्तूरी

ॐ कर्पूरकुंकुमसौगन्धिकं पंकैरनुलिप्य तन्मालासौमितिमंत्रमष्टोत्तरशतं जपित्वा नवग्रहान्दशदिक्पालांश्च संपूज्य का

घृतेन तिलैर्यथाशक्ति स्वेष्टमंत्रेण हुत्वा गुरवे यथाशक्ति कांचनदक्षिणां दत्वा ब्राह्मणांश्च ग्रासादिभिः संतो

षयेदिति अथवास्तंत्रमणीश्चपंचगव्ये दिनत्रयं संस्थाप्य चतुर्थे दिने समर्चुण्य तन्मंत्रेण पंचोत्सहस्रनमंत्रे

णग्रथयित्वा स्थण्डिले स्वेष्टदेवतां संपूज्य मालेमन्त्रमष्टोत्तरशतं जप्त्वा [illegible] देव सित्वा

ताकस्मात् कण्ठरक्षणं होमं दक्षिणान्तेन वा यथा यथाशक्ति [illegible] मण्डलमध्ये मालां ॥ ॥

श स्था = ३

दुन्मा = १

५८

न्यादिभि स्थं

संख्यायनस्याम्नमंत्रं मूलमंत्रं गुरुमंत्रं च विमलस्येष्टदेवतानुरूपाणां विधिंसमवसमाप्य विधिना सर्वभूतबलि
दत्वा तस्यामिष्टदेवतां संख्यावार्षदक्षिणादिभिः परितोष्य ग्रामव्रात्यलाणा [illegible] त्यजेदिति अथ प्रतिष्ठित
ग्रामालयाद्वीसंमंत्रजपेन अथ धरस्मरणाकाले विहितानि तत्र मन्तास्मरणं शौचमौनमंत्रार्थचिंतनाप्रमत्तानिर्वि
दृश्यहाजपोत्साहक्रोधमार्गानस्वर्णाश्रमधर्मानुष्ठानापरित्वष्टेन्द्रियाणिग्रहे ब्रह्मचर्यगुरूनातिकेवलामलक
स्नानमंत्राभिमंत्रितजलेनाभिषेकवर्णेंद्रि सवनमशनीको सत्त्वहारमानेद्वर्षित पितस्वेष्टदेवतातर्पणामध्यमंत्र।
दक्षिनपलाशापत्रविपत्रावसंस्मृतात्रोमितभोजनं गोविप्रबालाक्षितत्यागेति अथ तत्त्वालनिषिद्धानि अथिया
न्नभाषणाकरंजद्विधान्यकांकस्सूद्रीठयाक्रमेणप्रतिशूद्रस्त्री शूद्रपतितनास्तिकोच्छिष्टसंभाषणस्नानतर्पणपा
नतच्छानवहुवस्त्रैकवस्त्रमलिनवस्त्रधारणाकाम्यकर्ममेकाम्रितमवर्णाश्रमाविहितकर्माचरणाकांस्यभोज
नदीवाभोजनासन्नाचणामपूजनकौटिल्यहोरासाधुसमागमोस्नजलस्नानोत्कर्तनमीतवाद्यादि अथ वर्णान्स्मर
शीनाष्टविधमैथुनतत्कथालापस्पर्शकमास्नानमस्पर्शपाणिहिंसाकेशुकोलौपधारणकराश्रवणाकेशशोस्न
णावशाविनाक्रोधवालनवगमनोरथशयनोत्कानगमनाग्रकारामंगलस्थानपादकाधारणापानशाल्पधिरोह
णापादप्रसारणान्यदामनोक्तजेलोहिकादिविकलमनस्नानशनशेषमदनग्रकणारादिमानि अथ स्नानादि
नयच्छाव्रचमंस्मृगाज्जिमवेत्रतिमिंने केवलजशाकटरनपहवत्वान्मकानिविहितानि अथ निषिद्धसमानि च

शि
वार्च.
१३३
133

श्रवितश्चहृमयपाषाणस्यापत्नावेष्टकानिर्मितानिकेवलभूनकेवलवेति अथपुरश्चरणारंभ शुद्धेदिनत्वसेतव
प्रातःस्नात्वानित्यक्रियांनिर्वर्त्यब्राह्मणान्भोजनादिभिस्तोषयित्वागुरुमपिवस्त्राभरणधनधान्यादिभिः संतोष्यज
पशुतित्रिकोणवृत्तचतुरस्रमंडलेक्षेत्रपालायनमः इहागच्छागच्छेतिक्षेत्रपालयवासोकमंत्रेणक्षेत्रपालंगंधादि
भिः संपूज्यतदग्रेत्रिकोणमंडलेसाधारणंनवेद्यमन्नोदकेसर्पणंवलिपात्रेनिधायस्महोहिविदुपिग्रकृग्रकमसनयभज
यमनतघनमयनर्तयविघ्नविघ्नमहाभैरवक्षेत्रपालवसिंहूंहूंस्वाहा इतिमंत्रेबलिंदत्वापवेसेत अथजपारंभ
दिनत्वंनत्रशुभेमासिवेश्तीरानुकूलेतिथिवारनक्षत्रादिशोधितेशुभदिवसेप्रातःस्नात्वागुरुविघ्नान्मात्रायब्राह्म
णैःस्वस्तिवाचनंकारयित्वाउशाहृस्तः गेंस्र्यसोमायनमः कालासंघेभूतामहाद्रपापवनोदिकानिर्भेसिराणां।
शुंस्ववशामत्रः ब्राह्मणासनमास्थायकलशधरितंस्वेतिधि इतिपठित्वाताम्रपात्रेकशुतिदत्तजलामादायोद।
द्रुगुरोः अथपात्रकेमासिश्रवणगोयगतेमत्विनरि अमुकपदेअमुकतिथौभारतवर्षाखंडभूप्रदेशेविशेषक्षेत्रेदेद
मुकक्षेत्रअमुकगोत्रअमुकशर्माहंत्रियश्रेअमुशर्मावेपत्नाप्रेदअमुकगोत्रःसूद्रःश्वेतःअमुकदासःअमुमंत्रसि।
द्धिकामोअमुकमंत्रस्ययतसंख्याजपात्मकेपुरश्चरणंकरिष्ये अथोवैमैतावद्दिनैरहंकरिष्ये इतिकेचिदितिसंकल्पवि
धायगुरुगणपतिदुर्गामातृनत्वासजोसमाध्यजपमारभेत तत्रमूलमंत्रेणप्राणायामत्रयंकृत्वामूलमंत्रस्य।
ऋष्यादिकरषडंगन्यासान् विमस्पहृदिवंध्यायनजपमालाम ॥ ॥

वामहस्तेन च विमार्ज्य वामे संस्थाप्य पार्श्ववीदकेन संप्रोक्ष्य ॐ माले माले महामाले सर्वतत्त्वस्वरूपिणि चतुर्वर्गस्त्वयि न्यस्त

स्तस्मान्मे सिद्धिदा भव इति गन्धपुष्पाक्षतैर्मालां संपूज्य ॐ अविघ्नं कुरु माले त्वमिति मन्त्रेण दक्षिणहस्तेन मालामा।

दाय स्वशिरसि श्रीगुरुं कण्ठे देवीं तत्पूर्णं मूलमन्त्रं हृदये स्वेष्टदेवं गुरुपादयोः स्वात्मानं च ध्यात्वा भ्रूमध्ये स्वात्मानं च कृत्वा गु।

रुदेवतामन्त्रात्मनामैक्यं विभाव्य कण्ठस्थविशुद्धिचक्रेण तत्त्वं तु हृदयमेकीभूतं स्वस्वभावं तन्मनानोऽयं तत्र देवं ध्यात्वा।

मूलमन्त्रेण हृदयस्थानादायतनचक्रमानीय तन्मण्डपे देवं ध्यायन् हृदयसमीपे मालां धारयन् दक्षिणहस्तस्य मध्यमा

ङ्गुलिमध्यपर्वणि संस्थाप्यैकचित्तो भूत्वा ग्रीवां नतनाग्रकं कण्ठे नीलं न बहिर्नखं हटादि सकुर्वन् संचार्य गतवि।

नो मालायाः पतिर्वानेमे सुमेरुं न हर्षं वीजं न पतन्मये स्पर्शे वीजं न मर्षयन् प्राणवोच्चारयन् सूक्ष्मं मन्त्रमावर्तयेत् ततः

कामान् मध्ये हि मालावहि दिवा वैव न पङ्क्त्या धीमोच्चारणा कोविदधिरिति फलं का सिद्धिं न तदोऽदिवापहासि ध्यानात् न

प्रयाणो वर्जं मे दितिऊ मस्सं भवेन रजनी निषिधा वदेश्यापकपट्टवस्स भवनायोऽन्वस्मा सन्नपनीय वासान् हृदयहृदयस्य।

यावधिजपित्वा सर्वशेषाद्वंशमन्त्रेण पुनः प्रणवं सप्रवार्घं जपसमाप्यावं माले सर्वदेवानां प्रीतिदा सर्वदा शुभभाषिणि तत्सु

रूपमेमहं प्रयतो वीर्यं च सर्वदा इति मन्त्रेण मालां स्वशिरसि निधाय पुनः प्राणायामत्रयं कृत्वा ऋष्यादिकरषडङ्गन्या।

सान्विधाय योगेश्वरेकेन गुह्यातिगुह्यकेति मन्त्रेण जपसमर्पणं गुह्यं मालाप्तं जनं मन्त्रेण मालां संपूज्य वह्नि स्थापयेत् अत्रच

णवो वाराणां च वर्णिकानामेव मूलादीनां न श्रीकारस्त्वाद्यन्तयोः प्रणवश्चेन गायत्र इति ततो मध्याह्नस्नानादिके।

वि
वार्च॰
५० १३४
134

विधाय पुनः स्नानादि लक्षणः तत्राप्रतिदिनहोमपक्षे जपदशांशकसोमलक्ष्ये विधिनां संक्रान्तौ होमं हुत्वा होमदशांश
मार्जनमार्जने दशांशब्राह्मणभोजनं च श्रमहं कुर्यात् प्रतिलक्षहोमपक्षे एकलक्षसंख्यं जपं समाप्य तद्दशांशहो
मादिकं तत्त्वास्मिन्नतज्जपमारभेत कर्माकसंख्यां जपं समाप्य नैतद्धोमपक्षे कसोमकसंख्यजपं समाप्य पश्चाद्
दशांशहोमादिकं कुर्यात् इति कुर्यादिति एतन्न येषेके तु एतत्कार्यं होमः पर्यायपक्षे गोवदीत्तु शकरणे शक्तः हो
माशक्तो तु जप एव कार्यः तत्र ब्राह्मणे ग्रहसंख्य च चतुर्गुणो जपः कार्यः एकदिशमात्रे तत्त्रियवैश्ययोः प्रागवमन्तु
णाश्चतुर्गुणो जपो भवति तत्राप्यशक्तो होमसंख्याद्विगुणो जपो वा कार्यं इति एतदपि विप्रमात्रपरं तत्त्रियवैश्ययोस्तु
द्विगुणाच्चतुर्गुणो जपो भवति द्विजभक्तेन तु शूद्राणां दशगुणो जपो भवति चतुर्गुणपक्षे द्विगुणमेतत्पंचदशगुण
जप इति द्विजभक्तशूद्राणां तु पंचवर्णमाश्रितो यः शूद्रः तद्वर्णविहितजप एव वा द्विजस्त्रीणामपि तथैवेति स्त्रीशूद्रा
णां होमाधिकार एव एव विहित इति संक्षेपहोमविधाय यद्वनागकर्पूरादिवासितेन जलेन होमसंख्याद्दशांशस्नानं ।
पागुक्तविधिनानले देवं ध्यात्वा संहृत्यासनस्थं स्वात्मानं देवतारूपं ध्यायन् स्वसंख्या ॐ भगुरुदेवा मूलमंत्रान्ते आत्मानम
भिषिंचामि नमः ॥ इति तर्पणसंख्याद्दशांशतः स्वमूर्द्धन्यभिषिंच्य अभिषेकसंख्याकान् स्वेष्टदेवताभक्तान् समस्तान् वा
स्वब्राह्मणान् स्नानन्निमन्त्र्याहूय यथाभाग्यादिना स्वमपि तावत् गंधादिभिरलंकृत्य षड्रसैर्नानाविधैर्भोज्यैर्भोज्यैरिष्टदेवता
बुद्ध्या भोजयित्वा ताम्बूलदक्षिणाभिः परितोष्य विसर्जयेदिति एतत्तेनैव समस्तसंख्यासमासो वा भक्तिसर्वं केऽ ।

योरिति ततः शंते ते मध्याह्नस्नानं तत्र वैश्वदेवाष्टकमाह्निकं विधाय स्वेष्टदेवतामंत्रजपध्यानकीर्तनश्रवणादिना ।
दिनशेषं नीत्वा शक्तौ सायंतनस्नानं विधाय देवं स्मृत्वा भुंजीत तत्र भोज्यानि भैक्षसक्तुकणविघसादीनि हैमंतिकनीवारयव
ष्टिकाकंगुयवाः मुद्गा नवहृताः पारत्र्या मत्रतो सावहृता गुडवर्जितं भैत्वं वंलस्तिलमुद्गकलायकेमुककवर्जं ।
कंदविशेषनालिकेरकदलीफललवलीपनसाम्रामलकीकायकहरीतकीवास्तुककालशाकहिलमोचिका
सैंधवसामुद्रे लवणे तु घृतसाराणि गव्यानि पिप्पलीजीरकनागरंगतिंतिडीमूलं वा अथ वर्ज्यानि गुडदलनिमलव
णक्षारलवणानि विनष्टपर्युषितनिष्ठेहकीटादिदूषितकांजिकगृंजनबिल्वकरंजलशुनमृणालकोद्रवमसूरकतैलप
क्वमाषमसूरचणकगोधूमदेवधान्यादीनि अतिभोजनदिवाभोजने च अथ भोजनप्रकारः तत्र स्वेष्टदेवताप्रसाद ।
घृतमध्यपत्ररहितपलाशपत्रैः कल्पितपात्रावसंसंस्थाप्य वैदिकमंत्रैः संप्रोक्ष्य मूलमंत्रेण प्रोक्षयति इत्थं मूलमं ।
त्रेण समधाभिमंत्र्य हिते मंत्रेण श्रीपात्र मूलमंत्रेण चतुर्विंशद्वारमभिमंत्रितेन जलेन पिबेदिति अथ प्राणायनं तत्रा ।
क्षणानिर्मितं समपात्रं प्रक्षालितापात्राद्भिः प्रक्षालितेन वस्त्रेणाच्छाद्य शण्णां मूलमंत्रेण सप्तवारमभिमंत्र्य ॐ यज्जाग्रतो
दूरमुदैति दैवं तदु सुप्तस्य तथैवैति दूरंगमं ज्योतिषां ज्योतिरेकं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु येन कर्माण्यपसो म
नीषिणो यज्ञे कृण्वंति विदथेषु धीराः यदपूर्वं यक्षमंतः प्रजानां तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु यत्प्रज्ञानमुत चेतो
धृतिश्च यज्ज्योतिरंतरमृतं प्रजासु यस्मान्न ऋते किंचन कर्म क्रियते तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु येनेदं भूतं भुवनं ।

शि
वार्च०
५५ १३५
135

भविष्यत्परिगृहीतममृतेन सर्वं येन यज्ञस्तायते सप्तहोता तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु यस्मिन्नृचस्सामयजू
नूंषि यस्मिन्प्रतिष्ठिता रथनाभाविवाराः यस्मिंश्चित्तं सर्वमोतं प्रजानां तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु सुषारथिर
श्वानिव यन्मनुष्यान्नेनीयते भीशुभिर्वाजिन इव हृत्प्रतिष्ठं यदजिरं जविष्ठं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु इति मे
मालिप्रविशति ॐ भगवन्देवदेवेश शूलभृद्वृषवाहन इष्टानिष्टं ममाचक्ष्व मम सुप्तस्य शाश्वताकेंहिलिहिलितस्वू
लपाणये स्वाहा नमोऽजाय त्रिनेत्राय पिंगलाय महात्मने वामाय विश्वरूपाय स्वप्नाधिपतये नमः स्वप्ने कथय मे
तथ्यं सर्वकार्येषु याचतः क्रियासिद्धिं विधास्यामि त्वत्प्रसादान्महेश्वरः ॐ नमः सकललोकाय विश्वेश्वभविष्यते
विश्वाय विश्वरूपाय स्वप्नाधिपतये नमः इति मंत्रं स्मरन् सदिक्षाशाकृष्णादर्दक्षिणपार्श्वे शय्यां स्वप्नपरीक्षेत ततः
वश्यानां प्रथमे यामे दृष्टे स्वप्नस्संवत्सरेण फलं द्वितीये षष्ठमासैस्तृतीये मासत्रयेण चतुर्थे मासेन निशान्ते सद्यः
फलेत्तेयमिति शुभासिद्धिस्वप्नकस्वमाय प्रमादत्तु शुभस्वप्ने देवतागुरुतीर्थमंगलं वृषभं हृष्टं मंडलं गंगां गोपीं सरस्वतीं समा
सिंधिवलिंगनादसाते भूमिलाभवक्रमसगुरुतरणागुरुजपोहोमपद्मद्विरजनेरदस्मचक्रवाकमयूरमारथ्यारोहणाक
माक्षत्ररथदीपशस्त्रायाजगाहनमास्त्रसर्पंवृत्तपर्वतपविशायमांसतुरगस्त्रासवगृहदर्शनेनदीतरणमनमहत्ववृ
दर्शनरुष्णमारक्षितोरगजालस्थवृषभतरुफलवेमशिमरोहणविमानमनलाभदेवीदर्शनानि मदिरापानामसांसभ
क्षणपरीक्षानुलेपनरक्ताभिषेकरणमरणादिदर्शनानि शुभस्वप्नमत्रका वृश्चलकमलभक्षश्रृगमगातीपद्मलदृष्टे तेला+

भक्तननशुक

हुतं केटकेन रुतलवहितनघ्रामादर्शने रोगहं तत्र प्रायश्चित्तं नरसिंहमंत्रपठित्वाद्दः स्वप्नसूचितान् दोषान् जहि पुनः
रसिंहमंत्रपठित्वा स्वाहा इमम्बोत्तरशतं हुत्वैन्नु कुर्यात् अथ वा पवमेवास्य मंत्रेणवाहोमः नरसिंहमंत्रेस्तवर्णानां
वह्निसंस्थितमन्त्रस्वरविभूषिते विंदुनादयुते येकेवीजेन रहदेवशुभम इमं कैयन्न मंमंत्रः मूलो विधायाः अथ स्वम
निवेदने तत्र गुरुचरणारविंदयुगलं प्रणम्य श्रुष्ठ्य स्वमंजसे निवेदयेत् गुरोरमत्रं न प्रकाशयेत् अथ सिद्धिवि
ह्नानि विनम्रदोषनस्त्वहिंसा शयननिद्राजपमातिदर्शनाकस्मादतिहर्षान्निविदत्स्थंदुंदुभिश्रुत्वा भपुरवाद्यनाना
गीतश्रवणाकर्षणादि सुगंधपरिमलाघ्राणं चंद्रार्ककिरणकौमुदीकाश्चालोकनानि एवंदत्तेपि न सिध्यति चेद्धि
त्विर्वा पुनः कुर्यात् इकेत्र फलवामिगिनेत्रे कर्मणाप्रबलेनैव श्रुतिवेधोविरोधिना यत्तसिद्धिं न लभते द्विस्त्रि वी
पुनरावर्त्तयेदिति अथ मंत्रसिद्धलक्षणं पर्यात नच कुलप्रकाशनतंत्रे अथावान प्रकारेण ग्रहस्मरणाद्युच्यते ग्रह
केकंस्वदेवो वीप्यते कदाचिन् न पापसमुद्भूतामिमानाभिमात्रे भस्मसिद्धिः सर्वार्थसिद्धिपर्यंते जपेन्मंत्रसमा
हितः ना चकालेन विनिहतनोहोमादिकेवरेत अथ मन्त्र तत्राशशिसूर्यग्रहे त्रिरात्रमेकरात्रं वा पूर्वमुपोषितः स्नद
शक्ताभावे कमकेवा विधायग्रहणं स्पृष्ट्वा स्नात्वा विधायाशुक मासि स्तु कराशिगते सवितरि शुक्लतिथौ शुक्ल
पक्षे भारतवर्षास्यापि देशे अथ कर्ता यथेवसत्य ग्रहणावेद्यग्रहणाद्वा शुक्लकणेव शुक्लपक्षे मासादि स्युक्लकमंत्रसि
द्धिकामः शुक्लग्रहणेत समयमारभ्यविमुक्तिपर्यंतमपक मेवजपमहं करिष्ये इति होमसंकल्प होमसशको सायु

श्रि

वार्च·

५ १३६

136

क्रमवत्तु यः कार्यः अपरस्त्वमेवं सिद्धिपर्यायः तत्रैकैकमंत्रसंपर्कः कृष्णाष्टमीसमारभ्य यावत्कृष्णचतुर्दशीदिवं ध्याता
जपेन्मंत्रमयुतानां वसुसंख्यं दशांशं होमस्थानत्वेयेदभिषिंचयेत् ततः सिद्धो भवेत्मंत्रश्च सिद्धि अथ मर्त्यः अत्र अग्रयेमा
दि अस्मकमंत्रसिद्धिकामः कृष्णाष्टमीमारभ्य तच्चतुर्दशीपर्यंतं अमुकमंत्रस्य युतचतुष्टयजपतदशांशहोमादिसहि
तं श्रद्धयाहं करिष्ये इति संकल्पविधायायुतचतुष्टयं जपेत् तमथाविभज्य प्रथमं हं चतुर्दशीनवरात्रमशताधिक
सहस्त्रपंचकं जपित्वा निमदिने षोडशीनवशतसप्तत्याधिकसहस्त्रपंचकं जपेदित्येवमयुतचतुष्टयं जपं कृत्वा दशांश
होमादिकं कुर्यादिति अथापरकारस्तु कल्याणिवेमंत्रीतश्च जेन्मंमातृकात्रसंपुटं अनुलोमविलोमेन मंत्रसिद्धिप्र
जायते त्रिपंचाशत्वारं संपुटितमातृकात्रसंपुटं क्रमोत्क्रमावृतान्मासामासात्सिद्धो भवेन्मनुः मातृकाजपमात्रेण मंत्रा
णां कोटिविकोटयः सिद्धाः स्युस्तेन तस्येदं होयस्मात्सर्वं तद्भवतीति अथ मर्त्यः क्रमोत्क्रमाभ्यां मातृकाश्रितं मंत्रं प्रतिदिन
शतं मासमात्रं जपेदिति अत्रापि अग्रेमादिक्रमोत्क्रममातृकापुटितमंत्रस्य मासमात्रं प्रतिदिनं शतजपानसंख्यजप
महं करिष्ये इति संकल्पविधाय प्रतिदिनं जपेत् अत्र शतपाहोमस्तु संख्यायच्छेदकः अष्टोत्तरशतसंख्यजपेदिस
र्यः मातृकासंपुटप्रकारस्तु अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः कं खं गं घं ङं चं छं जं झं ञं टं ठं डं ढं णं तं थं दं धं
नं पं फं बं भं मं यं रं लं वं शं षं सं हं ळं क्षं समस्तं लं हं सं षं शं वं लं रं यं मं भं बं फं पं नं धं दं थं तं णं ढं टं डं ठं ञं झं जं छं चं ङं घं गं खं कं
अः अं औं ओं ऐं एं ॡं लृं ॠं ऋं ऊं उं ईं इं आं अं इति शतवारं मूलमंत्रं जपेदिति त्रिपंचाशार्णमातृकात्रयाति ॥

प्रासौ विघ्नं ग्रस्यते नः षष्टिर्वा वर्णाः संभवन्तो मताः प्राकृते संस्कृते नापि स्वयं प्रोक्ताः स्वयंभुवा स्वराविंशतिरेकश्च स्प
र्शानां पंचविंशतिः यादयश्च स्मृता ह्यष्टौ चत्वारश्च यमाः स्मृताः अनुस्वारो विसर्गश्च ꣳ ꣴ चापि पराश्रयो दुःस्पृष्टश्चेति
विज्ञेयो लकारः प्लुत एव चेति तद्विकल्प अ आ आ३ इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ ए ऐ ओ औ अं अः ११ क ख ग घ ङ ५ च छ ज झ ञ
ट ठ ड ढ ण त थ द ध न प फ ब भ म य र ल व श ष स ह ळ क्ष अं अः ऌ ए वे त्रिषष्टिवर्णा मातृकाग्रनपामान् कपाश्र
मतं र्बिंदुयुक्तं पाषानन्तस्तेषु मंत्रमपुटित्वा समोसमात्रं प्रतिदिनमष्टोत्तरशतेन जपेत् ततः संकल्पोपि भागवेदेवप्र
१ सावलात्मरो मासमात्रं जपेन्मंत्रमूलं लिपिपुटीकृत्य क्रमोत्क्रमः प्रात्सहस्रमासासन्सिद्धो भवेत् भवेतदुरितमूलंत्रप्रथम
र्थेन क्रमोत्क्रमभूतलिपिपुटित मूलमंत्रस्याष्टोत्तरसहस्रं मासमात्रं प्रतिदिनं जपेत् संकल्पस्तु पूर्ववदेव भू
तालिपयस्तु अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ ॡ ए ऐ ओ औ अं अः क ख ग घ ङ च छ ज झ ञ मूलमंत्रमष्टोत्तरसहस्रमष्टोत्तरशतं वा प्रति
दिनं मासमेकं जपेत् अष्टोत्तरशतं तु गुरुमनमंत्र पंचते ये एकार्णेतरस्वाबापवीयसंहितायां त्रिकालं गंधपुष्पा
द्यैर्यो यंत्रदेवता तेनिशिः पुरश्चरणे तेन विनैवासौ प्रसीदतीति अस्यार्थः अद्य मासादि अमुकमंत्रसिद्धिकामो रात्रौ त्रि
कालपूजनं करिष्ये इति संकल्पकृतेन विनैवासौ प्रसीतीति अस्यार्थः अद्य मासादि अमुकमंत्रसिद्धिकामो रात्रौ त्रि
कालपूजनं करिष्ये इति संकल्पकृत्वा वत्सरमात्रं प्रतिदिनं रात्रौ त्रिकाले सर्वोपचारैर्देवं संपूज्य पुरश्चरणे पूजयेत् एवं
षट्मासं वा त्रिमासं वा मासमात्रं पूजयेत् पुरश्चरणं मंत्रेणापि मंत्रसिद्धिर्भवतीति अमस्तकादिमंत्रे यो मंत्र।

स्तस्तनस्तवर्णौषधिविनिर्मिताः तत्र हर्णेन संख्याभिगुटिकां मंत्रसिद्धिदां ततयाभिषेकस्तद्वर्णेन ततस्मादस्तहि
पि लेपनेनतस्नावततयासिद्धिर्पिकास्थतासशयः इति श्रुयमर्यः तत्र मंत्रो वर्णौषधिविनिर्मितमंत्रवर्णान्समसंख्या
वार्य. नैगुलिकानेधारणं विलेपने नाभिस्नानतकायनेलेस्नानेतद् स्मधारणं वकुर्यात् तेन मंत्रसिद्धिर्भवति वर्णौष
५१ ११७ धयस्तु वेदनेरक्तं चंदनस्पृगुरुकर्पूरोशीरकंकवालंकुंकुमकंकोलनानीकलजटांमांसीलपत्रा रंगं ग्रंथिरोरोचना
पत्रपिप्पलविल्वदीप्यपर्णौ चित्रकूलवंगदलाकप्फलं वदिलद्रयणाम्बाणभेदपद्मशैलबुभ्रंमसत्राशिस्वाससलाग्नि
137 मेघसिद्धिकृशाक्रूमशैलवृक्षोरोहिणीश्योनाकबृहतीपाटलमूषकपर्णीतुलसीपामार्गेंद्रवल्लीभृंगराजापराजि
तातालमूलीदत्ताजलीदूर्वाश्रीदेवीकुमारीभार्गीभारद्वाजलेपकेपंचाशत्रौषधयः क्रमादिका ग्रहिलकारांतकं पंचाश
द्वर्णानामिति शापदपकाशमंत्रेतेनप्रकाशोमत्सकृतपूजिते मंत्रेदत्वाशिष्याय देशिकः ऊर्ध्वं दशान्तयोरंकंशान्दशेन
वर्णेनामंत्रेविदर्भांपित्वाततनामवर्णं पंथाकृमंमायंतेमकलेनास्याततप्रणवमालिखेत् सत्वायपयोक्षुसंलेख्यायेमा
नमस्तात्मकाव भूर्जरोचनगंधाद्यैः पद्ममध्येसुशोभने मत्वापविद्याध्यतमनः नतुनिलिपेनमधुरेततमस्यमयेलतु
भोगनैत्तीरपूर्णेन वेकुंभेतननलिपेतुभोजनेधारयेद्देशिकः केमपाग्निः ऊर्ध्वसमापनः मंत्रसाधकपौरैकासिद्धर्थंजुहुया
ततः मूलमंत्रेणमंत्रतः सहस्रं शतमेववा कुंभेसपातयेच्चमधुराणात्रयं शुभे होमः समाप्नेकुंभम् विति
त्तिवनलाशयोत्स्वगृहे ब्राह्मणांश्चैतेसाधयेद्दत्तिणादिभि पतयोनविज्ञानातिनाशोमाधकउच्यते ॥

रहस्यं कथितं चैतत्सर्वदं साधकस्य वि उग्रमायिनि शिष्याय पुत्राय वा वदेदिदमिति सुगमर्थं मूर्यपत्रे गोरोचनागंधा
दिभिरष्टदलपद्मं विरच्य तत्कर्णिकायां साधकमावर्णविदर्भितं मंत्रं मायावेष्टितं शाकलनाम सर्वेषु च विलिख्य पत्रेषु द्वंद्वः
शः क्रमेणाक्षराणि विलिख्य गुलिकीकृत्य पवित्रसदाम वेष्टयित्वा पि सिक्थकेन संवेष्ट्य मधुत्रययुक्ते फलं स्थापितेन सकल
स्य मात्रे निहितव्यत्नागमूर्ति नवनीतक्रमेण सकेतलिकं तस्मा च निखितेपरगुरुक्क विधिना गिरिकूटादौ संस्कृत्य सततं समीपेत
तक्रमेण स्थाप्य ॐ ग्लौं पेमादि स्वगुरुकर्मं च सिद्धिकामो विद्यासाधकयोरैक्यं त्वसिद्ध्यर्थं मशानेन रमहस्रशतेवा मधु
करवीरपुष्पैर्होमं सहस्रं कारयेच्छ्रेष्ठ इति सकस्यापास्य मंत्रेणासंकलितं स स्वोक्षप्रमाहुति क्रमेण संपातेस्त्वबलं स्त्रकृतश्रोत्रं ति
हिपत्रं कृत्वा तेन क्रमेण लाभश्यैव विलिख्य गुरुकुलालयाद् स्थानादि महस्रोक्षयेदिति एवं कृतेपि यदि न सिद्ध्यति तदा मंत्र
स्य शवशाणादिकं कुर्यात् तत्र के महाहारकतंत्रे वा वर्णबोधन बंधपादौ इत्येवं घोषणोपरि दहनं वध्यः कुर्यात्ततः सि
द्धो भवेन्मन्त्रो वर्णावीरणावीनेयद्यनेकमयोगतः ततो यथेच्चेन्मालिख्य शिलाकं कूटक्रमेः उष्णीषगोवनाम्यां च
मंत्रं संग्रथितं लिखेत् तां राज्यमधुनोपाने मध्ये निक्षिपेत् लिखितं निक्षिपेत् स्नानानापनाहोमाद्युचितः फलदो भवेत् स
वितोपि न सिद्धस्य होमं तेन स्पर्शकारयेत् सा रसा तेन वीजेन संपुटं कृत्वा तेन जपेत् एवं कृते होमं भवेत्सिद्धो नोचेत्तस्य नृ
कूरस्यं च दृढेन तच्चारागृहहरिद्रायांप्यनाशिला महतेन कस्तूरी शिलायां न शिलापृते स्त लिखित्वे मंत्रे स्वयं पत्रे ग्राशोभ
नेके वेधृत्वा भवेत्सिद्धो नोचेत्कर्पासबीजे श्रुधरोमस्वपाणाद्यरानि परिजप्य वैस्तवीत देवतां न दद्यात् नरः कृपि।

शि
वार्च.
१२८
138
२२

णी विषमादिमनुरूपेण लिखित्वा कम्मवाह्निणा तथा भूतेन मंत्रेण होमं कार्यो दिने दिने पीडनोलनपाविष्टः सिद्धये
नद्विपोषयेत् वालान्स्तीयवीजेन पुटिते मधुदुग्धतः धारयेल्लिखिते मंत्रं मन्यवाधोषणं वरेत् हालां च वायुवी
जाभ्यां लिखित्वा मंत्रं विदर्भितं भस्मना धारयेत्कंठे नोवदाहाग्निवीजतः मंत्राणां वह्निवीजेन तत्तद्दिशा समाहृतात्
लिखेन्मालाश्मतैलेन धारयेत्कंठदेशतः सिद्धः स्यान्मात्र संदेहो मंत्र स्मात् प्रकारः इति स्तंभनप्रयोगः तत्रादौ
शवणां वमितिवरुणवीजेन ग्रथितेन मूलमंत्रं चक्रराजं मगोरोचनमनःशिलाशरीरैः स्नातकरूपपत्रमध्ये विलिख्य
कस्मिंश्चिन्मातृकारूपसूत्रमकमलमेकीहमस्तनत्येत्रविधायस्नाजपहोमावृषादिति प्रयोगबोधने तत्त्ववाग्भवका
जपुटितं सनजपत्रपं प्रयोगवशीकरणे तत्रभूर्यपत्रे रक्तचंदनेन हारिद्राकस्तूरीमतः शिलाभिर्मूलमंत्रमालि
ख्यकंठे धारयेदिति प्रयोगपीडने तत्र सुधीरोत्तरभावेन मंत्रपदानि प्रजाप्यादेवतामन्यधरोत्तरभावनध्यात्वा कं
ठरूपेण तं मंत्रमालिख्य तमादेनाकृष्याधरोत्तरक्रमपठितमंत्रेण होमं च कुर्यात् इति प्रयोगबोधने तत्रवाला तत्रवि
लिख्य कंठे धारयेदिति प्रयोगवादहनै पालाशवीजतैलेन वह्निवीजसंपुटितेन मंत्रेण केकमतैरे विलिख्य तत्तिवणी वा
यव्ये च वह्निवीजमालिख्य कंठे धारयेदिति विदर्भलक्षणं सारस्वातिलके मंत्राणां हंसमध्यस्थसाधनायादरं लिखे
त् विदर्भं प्रवित्तायइति प्रकारान्तरं तु प्रथनमिति च वालास्तीयवीजेन वस्ते संदशाचार्यशिष्येण श्रीनिवासेन धीमता
वैद्विकाचार्यशर्मीनाघोषकालेणावरदंष्ट्राः इतिश्रीमेदशाचार्य श्रीशिवार्चनचंद्रिकायावतरंशाप्रकाशः १९

अथ समयाचारः तत्र योगस्यादौ देवस्थाने गुरुस्थाने स्मशाने वा चतुष्पथे पातुकामस्मविरामूत्रमैथुनानि विवर्जये
त् देवं गुरुं स्थाने तं वेत्ते याादि देवतां सिद्धवसिरा पिवा सांग श्रीस्वं समुद्दीरयेत् अस्तिनायस्यजाके पोशुष्मितांप।
त्तितस्तनी विरूपां शुक्लकेशीं चकामार्मा धिंनेनिंदायेत् पताइशींत पिनतिं दिदिमर्थं केमायोनिपशुं डोदिगुबहत्वम
कुत्सनी नालोकयेत्स्वदृष्ट्यं परदारांश्च वर्जयेत् धामगोगुरुदेवाग्निविप्रकोशूनरान्सृति विषाद्युसक्तकेनेव प्रसार
यामांदीनेतानपि च वर्धयेत् आलस्यमहसमोहस्वांधेमूमविग्रहान् अस्तृयामान्समसंमानेयपरनिंदांश्च वर्जयेत् अ
लस्यमत्रय मैमरः विपाधनाभिनास्मेषामनुत्विता मत्सरस्तुसः मोहोमिथ्याभिनिवेशः शाप्यशक्तिपदेनवे
शुस्यपरोद्वेषपरदोषप्रकाशने असूयागुणेषु दोषारोपः आत्मनेमाने आत्मनि सम्यक्‌त्कृष्टत्वबुद्धिलिंगिनेत्रतिनः।
विश्वेदेवेरोगसंहिता पुराणागमशास्त्राणि कल्पसूत्राणि न दूषयेत् वेदांगानि धर्मसिद्धानि संहितामन्त्रादिरूपाणि
नस्मृतिशास्त्राणि आगमशास्त्राणि शिवापुत्रकपापं लादीति कस्मान्मस्तत समर्थात्तः पुगंस्तूसलमप्समामेद्वापत्र
स्त्रीमलत्‌वेले सूर्पसमार्जनीदेवधर्जवेदूर्य शस्त्रदेव प्रदर्पणाभूषणा तथा भोगयोग्यानि वासांसि यागद्रव्याणि या
नि च महास्थाते श्रवस्त्रनिपानिवादेवतालये दिव्योक्तनिपदार्थानि भूतापिण्डानि पादि विवलेयये आतनोतीति वे
नानि च परस्य स्पृशेत् यागोष्ठालोकविद्विष्टस्थाव स्वैरस्त्वैराद्विसंगनोपरहीमान्नपावनतानवंतरेतकचित् प्रति
गृहे मद्यस्त्रीयासांत्मभोगविधितसमा देवतानि च पिष्ठजार्थंयमतोप्यनपेक्ष्याने धावयेदायंवंसमंसो शीलेसमतो।

धृतिः शान्तिः क्षान्तिर्दयानन्दस्वाचरितमाशक्तिं च सर्वदा श्रान्तिं च वक्तृता समं यथा दृष्टं न वेश्मापणे भोगी लंस्यस्वभा
शि वत्वं समनन्तागादेषादित्यादिसंधृतिर्दुः खोद्विग्निरग्निरवसादि विनस्यचिह्नाकरणं हेतित्वमापरिभावादिदृष्टमध
गर्व० मानक्रोधप्रतिवेधदयोपदृष्टः पवासहने मेयत्नेरपकाशे विभीतनाकं कारेनस्त्रहीकायोल संश्रयेत् सेभदी
१२५ पमन्तुष्याणं मयेश्वांप्राणिनानया नखोग्रकेशानिष्टूनस्नानवस्त्रवटोदके पतनस्पर्शीमयेजुरंस्वाजरमस्तथा लिंग।
५२ पुराणे अजयानस्वरोषाणां मार्जनीभवेरणके संस्पृशोपदिमूत्रकास्त्रियं हेतिहेतरपि नतिं देन्कारणं दवनशण्ह
तेनतिर्मितं मगुरुंसाधकं चैव लिंगकम्भानलापयेत् नायानंतं वेनिर्माल्यमनदघाविवदोस्तितोतत् शिवनिर्माल्यं सघउ
139 मयमस्वारत्ने नलेवयेत्गुरो रात्नापुनस्त्वदेतपागस्रोदिगावतस्नात्नावनविपाद्वयेत् असमम ॰ भेतदद्दहुवाद
यथविसर्जेत् अपिधं चूनपालस्यकामक्रोधाविशेषतः नापक्कनमुखोभयाद्गुरोरग्रेकदाचन। श्रैदनदेवस्त्रं नावग्।
रोरयेपरिसर्जेत् पादुकायानपर्यादिशक्तिचिह्नानिसादंन लंघयेत् स्पर्शो च पादाभ्यं शणमेन्सलालारंशणमे।
हिमवपर्यंकेशयनेतदन यापादप्रसारणं श्रेगमं गवल्गीलावनक्रयाकृतसन्निधौ गमनागमनेनोक्तंगीतमणाम्य।
गुरुपादके काये नलघेयत हृदमगढेस्यवतोगुरोपस्वाभ्यादेन निर्गच्छेत्प्रणाम्य च गुरोरंहान गुरुरग्रेनकुर्वीत प्रभा
वशिष्यसंग्रह प्रैकारं तक्कुर्वीतनोत्वणाणां धारयेद्बुः मगुरो सन्निधौ नैव गुरुं स्वप्नामकुधः नमस्कारायचोत्कृष्टग्रह
देयानिवारयेत् नातिरोगंगुरोर्देशावगुणदानेवभाषयेत् श्रीनाथदेवस्वामीनिवेधनेभाषणोवदेत् नान्नायामा।

यदिमुषेणपंचगव्यंसंतकं नकुर्याद्विवेकंमंत्रेणापमादेनक्रियतेचेत् नदेयंनिर्वेदेरयत्नादेतेनाजनयाद्भुतोः अनिर्वेदेच
कार्यंस्वयत्नर्थंशायपः त्वतः मायश्चित्तंजपेद्देविसहस्रंसम्यनोत्तलतः लोकोद्वेगकरीयाश्चयाव सर्वनिकृतनो स्थितम्।
द्वेगकरीयाचेतोगिरैनेवभावयेत् रम्यंमण्डलमपिमनसापिसमामीमिसिनेलोकविद्वेषणंवेषंनगृह्णीयातकर्यवं
मः श्रवेकान्तमसदावाणीनेहिकामुष्मिकाविनान् श्रावयेदावरातप्राणिनिर्दोहितः सोपिमच्छतितथा नारदपंचरात्रे
साधनस्यस्वभावेणैकेशस्तगुवित्तविंतास्वभवनववस्वमलद्रुकावनिंतः स्वविनिवृः सदापश्यंमंत्रमाराधयेत
रोसाधनस्यस्वभावेनैमेनेनपरस्परणामधेनवपंनकार्यमिसक्क अपनीतकेशास्यश्वविमर्थः अत्रत्नेगणायोभाक्त
रतेवोपिरेणुमनस्यणविना सूर्याद्विश्वतियः केशोस्तमादुर्वलपातकं भयागतोर्थयाशायोपिरमात्रविधोगतः कथांन
वमनकर्पोदयानविकवोभवेत् इतिवकालिकापुराणाविष्णुर्यावयदपनंनिषिध्यतेनरदोहितपरे नहिलापुति
नोश्चेवविस्मकयतोपवीतिनो ब्रलवर्षयंतोः शंतावेदोत्तताः नतमसा इतिहरूंमपुराणो शैवानांपुडितन्तोकेस्वत
पासाकासमिहोरत्तार्थंपरेषोनकदाचन मयोकथस्वमंत्रस्वस्वापघपिवनाचरेत् गारुडंभूतवादंचभयान्तस्वार्थंनवा
पुत्रेष्टपपावरयाऊर्योदनाधेश्च अंतसदि सोमसूर्योतरस्वियगावाश्वाश्वाविमध्याभावयेद्देवतेविस्मगरुडविषधारी
रगंममेतमातापितरौविस्मृतद्दतुप्रियातिथिंनेयोविवाश्रपीविस्मरात्मातेयश्वविस्मृवतः पत्रयत्रपरिवादोमात्म
यीहूपतेगरो नयतयनवलसंध्यपायान्संस्मरहरिं यैः कृतोवगुरोनेद्राविभोः शास्त्रस्यनारदः नापितेसहवस्कवक।

शि
वार्च.
५५ १४०
140

त्वंद्यवाकदाचना कर्मणा मनसा वाचा न हिंस्यात्स्वरूपकान् न निंद्यात्कालमाहेदावित्सर्थं तुस्तथ्येव च स्त्रद्यादिम
श्रग्निश्वलोकपालान्ग्रहास्तथा गुरुर्वीर्येश्चान्निपिशुक्र वहीलिनः नतेनकृतवितकार्यं शापानुग्रहकर्मणी नतेन मंत्रो
वक्तव्यो गुह्यवास मया प्रपिमा तुष्टानेपि यत्कर्म सर्वं सर्वस्य गोपयेत् मंत्रगुप्तिश्च कर्तव्या वा मनते मंत्र सिद्धमातेन
साधकेन तथान्यापेतत्यन गृह्णीयाव केवलं श्रयमस्मान गुरोनामं स्वह्नी याचुपतात्मवान् गणावश्चात्ततोनाम
विस्तृ शाह्याणनंतरं पादशाद्य समेतः स्नानम् द्धान लेपनः तेन ॐ श्रीमुक्त विस्तु पादाशिवायफणाकेस्त्व अमुका
शिवपादाम्बुकशक्तिपादाद्रमासूदनीयं अथैवं कृत शरणेः साधके नेमित्तका वेनका स्सार्वं मंत्र कार्यं तथा
हो तेमिति काय वेनन स्वविसे भुदिव स मुकार्यं विशेषादि वसास्का श्राफलाणि वे कृसाष्टमी चतुर्दश्या मा स्वावाव
शुणामासि कोतिपं व पर्वाणि ने शुभ्रपदिने ष्टिमसेन नमयुगस्यो मन्वादयो व्यतीपात श्रयन मत्र वृविवारे सोमसूर्योपरा
गादयउक्तातथावकल सूलावतारे देवनातिपिनद्वमवार योगेश्वब्धारिमो मसूर्योपसगेषुपंचाद्विशुभमादिषु देशि
कागमने भैरवीरवननदर्शने तथा कन्नाणि वे गुरुजन्मदिने माश्रेतद्गुरोस्तद्गुरोरपि मानवेवोपादिरुंगेस्त जन्मदिवसेपि
च संपत्तौ वनपैलाभतपोहोतावतोत्सवे पीठोपपीठगमने वा स्वदर्शने देशकागमने पुण्यतीर्थे देवतदर्शने पवमादि
श्रदेवेशि विशेषदिव सेषुच रोगेथापत्सुदोषेषु दुःस्वेषु निमित्तके यथाबलं यथाश्रद्धं यथाद्रव्यं यथावित्तं यथाकालं प
यादेशं तथामनो समभावेरहिति यामले द्वमनारोपणीवेश्रावणे च पवित्रकमिति तथान्तेत्रराजे गुरोस्तजन्मादिवसंविधा ४

प्रा सिद्धिं तथा

स्वजन्मादिवसेनाथवापिवाप्यारमेवच अतएव संपातदिने ग्रहणादिने तथा बहूपदानि विशिष्टानि सदर्शसमपक्के वेमि
ति इयं नैमित्तिकपूजा रात्रौ कार्या रात्रौ च कृत्वा गीते निमार्व नैदिवा कुर्यादितैवं नैमित्तिकार्यं न उभयोः काम्यकर्माणीति
अथेत त्प्रयोगाः तत्र गुरुपुष्यमगुरूपवनेष्टिगुरुहणे जन्मनक्षत्रे दिनानि स्वजन्मनक्षत्रे दीक्षादिवसे दिने शुक्रे मरणादिने
वतत्कृतस्मापनीकृष्णचतुर्दश्यां हरिणीमासावास्याविसंक्रमणाश्वनत्तत्र विवासरगुणादिमन्त्रीदिमाद्गुणादि
नेष्ववनिमपूजां नतंरसंयोविशेषणानाविधायें धं शुभादिमिंमदती पूजां कुर्यात् निमजपंचिशेणांजपंवकुर्यादिति
अथ दमनकपूजा तत्र श्रीतानार्णवे दमनारोपणं वक्ष्ये साधकानां हिताय च संवत्सरकृता पूजा येन पूर्णा भवत्यिये
नपोमेदायमदनो ममशीलमभवेयदा भस्मीभवतदा ङ्गःवीरतिपीनिप्रयुःखिता नैत्रवकाभिसंभूतादसेनसत्तनामवे
त. तत्तौरभवसौभाग्यमद दाम्यामस्तु तावते तेन सन्तुष्ट इदयादपरमानमयाशिवोरसंप्रीत्येवतस्मात्तु दमनः शकराकृ
तः दमनेनवयो मंत्रीच पुष्पंस्थ्येन पूजयेत् नस्यसंवत्सरी पूजामदभायत विष्यति इति तत्संवसोदत्तामगेवसुखोदितेत
स्मात् दमनपूजादिकंनैकार्वीरं वेदिते प्रमघ्यात्न्फलंवषहनं तं काम्याप्रनापवते इति दत्तात्मर्तिसंहितायां वैशाख्यागु
मासासपतेत्मिसितालिते त्रयो पतेषारेववशवेष्टकालमकांनमोभवेत् अथ श्रमं वन्तुहेंपयोर्णेमासस्यानघ्यपिवा दुर्वाणे
शुद्वीत ममौवाचापिवासना अतमंस्मदमनेचादोवत्रकसल्लतादिभिरिति अथ प्रयोगः तत्र चैत्रवैशाख्येष्टकामाते
पल्लवद्यसाइमान वमीव वदासीर्णा मासस्यन मतिथौ दिनात् शशुवैपःसायंकाले साधकस्तनिमत्रमःसामंपि
कैसाईंमनसमसमायतनात्तन्त्रत्वासमन्नप्रविद्यपाणायाम श्रयमस्यादिकरपडंगमासानिविधाय ॐ कामसमस्तसमभू

शि
वार्च०
१४१

141

रतिवाक्यजलोऽस्त्व सुधिरगंधदेवादिमोदनस्य नमोस्तु ते सांवत्सरीकृत्स्नपूजायाः परिपूर्णत्वसिद्धये दमनविंसमाया
हितमस्त्व नमोस्तु ते इति दमनं शृणाम्य समीपगतोऽत शिवमस्मादसस्तत अथ संनिहितो लवशिवकार्यं समुद्दिश्य
नेत्वघोऽसि शिवाज्ञया इति मदनमामंत्र्यत्र कामदेवं रतिवत्रस्थमाणाननमंत्रेण संपूज्य शृङ्गमागच्छेत ततः पूजादिना
सर्वं विनेत्र निमंत्र्य साधकास्मम पिभिसार्द्धं पुनर्दमनकं समीपगताश्च मंत्रेण दमनेन समूलमुद्धृत्य समस्तेण वाक्रि
त्वा दमनाय अघोरे पें उं घोरे ह्रीं घोरघोरतरे श्रीं सर्वतः सर्वः सर्वेभ्यो नमस्ते रुद्ररूपेभ्यः ह्रीं श्रीं इति मंत्रेण दमनमभ्य
र्च्य स्नात्वा नैकविंमाचैरमनेन विधात्रिमत्रामसंस्थे वा इष्टलिंगे च संस्थाप्य कुंकुमं मंत्रेण वरदाय गुरुकर्पूरकुंकुमादिभिः के
सलिप्य मस्मामाय मामादिमाः दक्षिणेन च बधाविमकं दमनं ॐ दं नमः सं नमः नं नमः मं नमः लं नमः वं नमः यं न
मः रं नमः ॐ नमः इति संपूज्य नैवेद्य दमनं दद्यात् बीजेन षडंगविधानविधिकेन पूजयेत् श्रीं नैवेद्य बीजेन सदर्मलय
वरीरं इति मंत्रेण संपूज्य कराभ्यां त्रिशूलमुद्रां बधा कवचमंत्रेण नवस्त्रेण परिधाय विधाय पूजनं वस्त्रेण ह्रापर
हं मित्याय वेदिमविधाय संनेरारोपयेत् अथा तु मंत्रं दमनं कवच मंत्र दद्यान्मूलमंत्र सर्वं उगयोकामंत्र्यात्रेयाः एवं ए
कं दिने मंत्रेणाधिवासनं स्नात्वैव तत्पूजादिनेन स्नातान् ह्यायकार्यमिति ततः पूजादिने प्रातः साधकः स्नानादिनित्यपूजां नि
वर्त्य समपिभि सहस्रलिंगा चमश्चैकं दमनं पूजाः स्नानमानायश्रुविस्यले सिर्दरणवत्रस्त्र हनदयवेष्टितमुद्द
लेकमले विधायत समध्ये शब्दले समवर्णां हिरिविजानककलशानदीलोकविधिम स्थापनतदशाकोपकवा
कंशो मध्ये संस्थाप्य सामनदपूजादि पीठपूजां मायुककविधिनाल्पसारदक्षिणभागे सर्वतो भद्रमंडलायापव

दष्टदलकमले वा स्थंडिलादिना तत्तान्न मध्ये पंचवर्णरजोभिरशोकतरुं कृत्वा ओं अशोकाय नमः त्वमंग कामस्त्रीशोक
नाशकोऽशोकार्तिरमे निःसंस्थाने दंजनय सर्वमे इत्यशोकतरुं संस्थाप्य संपूज्य तत्पादे शूलपाणी कालरूपो महाबलः
कल्पयन्नपि विघ्नं यस्तस्मै कालात्मने नमः इति कालं च संपूज्य तस्याशोकस्याधस्तात्कोणे मंडले मंकारितानार्चि
ते मार्गवर्मी दद्याज्जाहत्वा सद्दलके सरोरुहे आशादिषादिलिप्य न सौताम्यै नमः हृष्यायै नमः वर्धायै नमः धृत्यै नमः
रंभायै नमः प्रीत्यै नमः सौगम्यायै नमः निर्वाणायै नमः कामुकायै नमः इति मध्ये तन्मध्ये संपूज्य तत्र च समागाकाम-
गाय श्रीकामदेवं प्रवालस्य वा दन्तादिमयीं प्रतिष्ठाप्य पाशांकुशधनुर्बाणशुद्धाम्बरं शोकामदेवं तं स्मरणं वर्णं च
स्त्राभरणमाल्यानुलेपनं वामदक्षिणयोर्वनितौ प्रीतिरतौ पाशांकुशौ पुष्पबाणौ धनुर्धरं ध्यात्वा ओं क्लीं कामदेवाय नमः
इति मंत्रेण गंधादिपंचोपचारैः संपूज्य तद्वामभागे रतिं गौरवर्णां हरितवस्त्रपरिधानां सर्वाभरणभूषितां पद्महस्तकरां
ध्यात्वा श्रीं श्रीं श्रीं क्लीं रत्यै नमः इति मंत्रेण रतिं गंधादिभिः संपूज्य कामस्य दक्षिणभागे प्रीतिं श्यामवर्णां सर्वाभरणभू-
षितां रक्तवस्त्रपरिधानां तांबूलांकें संध्यात्वा श्रीं श्रीं श्रीं क्लीं प्रीत्यै नमः इति मंत्रेण पंचोपचारैस्तां संपूज्य कामदेवस्या-
ग्रे एकं देवं वनं च वा मध्ये वसंतं गौरवर्णं वामहस्तेन सुधाकुंभं दक्षिणहस्तेन नानाकुसुमस्तबकं चापदधानं रक्तवस्त्राभरणमा-
ल्यानुलेपनालंकृतं ध्यात्वा वसंताय नमः स्वपूर्वेद्युर्गुल्मलताप्रियः सहस्रशुभ्रसमवायः कामरूप नमोऽस्तु ते वसंताय
नमः इति मंत्रेण पंचोपचारैस्तं संपूज्य ततः कामदेवं तन्मंत्रेण सदाष्टदलके सरोरुहे अग्नीशासुरवायव्यामध्ये चतुर्दि-
त्त्व क्लीं हृदयाय नमः क्लीं शिरसे स्वाहा क्लैं शिखायै नमः क्लैं कवचाय नमः क्लौं नेत्राय नमः क्लः अस्त्राय नमः इति पत्र

शि
वार्च.
५५ १७२
142

गानि सहस्राष्टदलेषु देवानादित्यादिलिपेन ॐ कामाय नमः भस्मशराय नमः अनंगाय नमः मन्मथाय नमः वसंत
सखाय नमः स्मराय नमः इक्षुधनुर्द्धराय नमः पुष्पबाणाय नमः इत्यष्टौ कामान संपूज्य चतुरस्र लोकपालांल्लिखित्वाभि
र्वसंपूज्य पुनः कामदेवं तन्मन्त्रेण गन्धपुष्पधूपदीपादीन् ताम्बूलानुपचारान् समर्प्य प्रणम्य कामदेवाय विद्महे पुष्पबाणा
य धीमहि तन्नोनंगः प्रचोदयात् इति कामगायत्री यथाशक्ति जपित्वा समर्प्य नमोस्तु पुष्पबाणाय जगदानंदकारिणे
मन्मथाय जगन्नेत्रे रतिप्रियाय च इति कामदेवं प्रणम्य सप्तादिमान्तत्तानमर्घ्यं भेदेव साचा ... भागवत्ते वांपचौ रसांगेस
वरान्तर्मनेःसहस्रा ... नाहितो देवो विषयः कालेमयापि वक्तव्येत्वया लाभं पूर्णपर्वेन दानपात्र इति विधायेता
गसावर्णे देवे दमनेः सहस्रपुष्पदीपनैवेद्यानि निवेदयेत् तिमहामोक्ष विधिनानरकर्हि ब्ले त्रिगुणाशे वेदु सानि मनपसे
स्तो त्रिगुणां सख्येमयं वृत्ताश्च जेशोभसमर्घ्यं सर्वं दुस्त्व जगन्नाथ फलश्रुतेदेव्याम्नपये रकामान् कामेश्वरी स्वर इति
देवमार्घ्यं विसर्जयेत्सर्वं विनाशि पवित्रोथ कुमारकान् गोलाणं स्थाहितिभित्याववेहितिद्यनश्रमाविधि इयं दमनश्चार
मनानामेव कार्यमिति केचित् नदमनमासपरत्रमा रम्भत्रमं नीतो जाविहोवेयं शुभेहिन नमदेवतं केभक्त्या पूर्णाइ योनः
क्रमः इत्येषु कः सर्पतो भ्रम्वामंत्रोवायेत्रिलिखेनेः गजेदमनकारामं पराशोकं प्रति तत्राप विश्य मंत्र तत्रश्च यत्तापध्य
मे नवायु रूणाणो शानेवस्थ देवं च मंत्रविन् स्वात्मानं सकलीकृत्य केशं च यापयेत् पुपः वन्हिनोविदमस्वापं विधिना मंत्रवित्
मःश्रीकालश जय यत्ताकलशेमच देवता नदमं वदमस्य जयेलाधूपदीपकैः दीनावलिभूतकेभ्यः कृतांजिनिः साधेम
नवितू एतेतास्पक्षे पातनंत्रेणवय तन्नः स्फारदमनपत्रान्त्व तदस्मांकुमलत्रया संभनेव्येनाभिषिच्यतस्यं पतनाद्दमन +

रस्यालिं सुप्रोकं तजयेनबजरतावीवि पीयत +

मेरुलेखं देनाथ्यपत्रपुष्पोपशोभितं कालतत्त्वेव संसृष्टमवसत्त्वंचपर्याविधिविधिविधायानवधामेनस्थालोभितितानार्णं दद
मन्त्रं नवधाकृत्य पाम्लंतपतद्देनेतं शान्तेदं षरवोनेनतलोभिमनमेदरि शान्तेदेष रौवीनेनेनवधाविद्गनामसहानस्थालो
भितितानार्णायेदमनंदूनयेद्क्रमात् इतिमंत्रपुष्पावस्तायोक्तविधिनैवकामसूत्रामभिधायसूत्रायोर विषयायस्थादम
नायोर्तेवारिणा प्रत्यंसंत्रसंहाकवदेनावगुपव विसृत्यसूत्राविहायभ्रामयेदमनापरितस्यगीतादिभिःसम्यसन
कुर्याज्जागरणंततः इतिसत्याधिवासनेनजागरणेनास्तिनतोजागरणंकुर्यान्स्यजागरणंनदितिद्विणा मूसा।
द्विलाबचनात् ततोद्वितीयदिनेतानदमनानुष्याय क्लिलावांतेःयोक्ताविधिनातत्रैवकंभेसूत्राकुर्यादित्यक ''''
तयमिथुनसंक्रमणमारभ्यतुलासंक्रमणमारभ्यतुलासंक्रमणावधिमासचतुष्टयस्यपक्षद्वियानचतुर्थ्यष्टमी।
नवमीचतुर्दशीपूर्णिमास्वन लिथोपविद्देवेशाप्त्येत पवित्राणिसुवर्णरजतताम्रपद्मसूत्रसरीपयसूत्रदर्भपु।
नेसणावल्कलकर्पासस्त्रवक्रमतनमसूत्रपुष्पांत कार्पासमूत्रेवेतसवास्मिति त्रिःकर्तितंत्रिगुणंत्रिगुणीकृत्यतव
सूत्रसेकसरस्वमेनकौसिनेरक्तसेस्थःसूत्रैःपवित्राणिकुर्यात् तथाष्टोत्तरशतसूत्रकृतमाला ग्रेष्ठाशाभिमध्यमाति
सूत्रविंशतिभिः कनयानिताववावंदेयानवदर्शाभिद्धादशग्रंथियुक्तानिपवित्राणिकृत्वा इक्कासूत्रावरणंद्दरेवता
हृदसमस्यानिपवित्राणितताष्टोत्तरशतसरग्रंथियुक्ताविनानान्सूत्राविहूवसामानेदष्यमेकंहृत्पवित्रंकृत्वानन
स्यागमतानोक्तमनातानोशिष्यगणवस्कंधादिनाभिप्रयतेदष्ण्मक्पत्त्रचपवेकपत्तात्रसारसाग्रंथियुक्तानिपा।
वित्राणिकुर्यात् अथैषांसामान्यपवित्राणिपकंग्रंथियुक्तानिपवित्रोणिधेष्टसंख्यानेनाभि पत्तियावेषमाणैर्दर्शौ

शि
वार्च.
१४३
१४४

143 | 144

भितिपवित्राणि कुर्यात् अथ ग्रंथिषु स्थूलग्रंथेषु नमस्कारान् सूत्रपवित्रेषु षट्त्रिंशन्मध्यमेष्वष्टाविंशतिकनिष्ठेषु द्वा
दशग्रंथिकवचमंत्रेण ग्रथनं कार्यं देवपवित्राणि विधाय पवित्रारोपणान्नात्र पूर्वदिने साधकः स्नानः नित्यकृत्
त्वा ग्रामे मम विघ्नाद्यैर्विविधविद्यानि स्नानस्थानमानीय गन्धैः सिद्धार्थादिना कुंकुमरक्तचंदनकस्तूरीकर्पूरलाक्षा
गैरिकाद्यैः धूपं दत्त्वा विविधविचित्राणि पवित्राणि सर्वाण्यनेनैव मंत्रेण ॐ कालाय नमः नह्मसे नमः वरुणाय नमः
ब्रह्मणे नमः नारायणाय नमः रुद्राय नमः ईश्वराय नमः सदाशिवाय नमः सर्वदेवेभ्यो नमः इति संपूज्य शिवो मे
त्रेणाभिमंत्र्य तन्मंत्रेणाभ्युक्ष्य कवचमंत्रेणावकुण्ठ्यानेन ग्रंथिषु ॐ क्रियायै नमः ॐ पौरुष्यै नमः ॐ वीरायै
नमः ॐ गायत्र्यै नमः ॐ अपराजितायै नमः ॐ विजयायै नमः ॐ जयायै नमः ॐ शुक्लिकायै नमः ॐ सदाशि
वायै नमः ॐ मनोन्मन्यै नमः इति दश शक्तीः संपूज्य पवित्रमूलमंत्रेण षडंगमंत्रैः संपूज्य गंधधूपा
णि पंचरत्नानि सर्वौषधसर्वगंधानि निक्षिप्य तन्तुभूषणाद्यत्वहितमभिमंत्र्य पंचरत्नानि श्रीहस्तमंत्राणि
वज्रमुक्ताफलनीलपद्मरागं तथैव च मारकतं तत्समायुक्तं पंचरत्नमिदं विदुः वज्रं हीरकं मरकतं पद्मराग इति
प्रतिसर्वौषधम् सर्वसिद्धार्थकुष्ठरजनीद्वयलोध्रमुस्तालाजयवशैलफलिनीप्रियंगुमाषसिद्धकाः इति स
र्वौषधाः सिद्धार्थः सर्षपः रजनीद्वयं हरिद्राद्वयं लाजा केशरीभेदः फलिनी प्रियंगुः शैलं शिलाजतु इति प्र
सिद्धं रक्षाबंधनं विधाय परेऽह्नि साधकस्ततः निशः ततः सखायाभिः सार्धं स्नानस्थानं विना नादितिरले
ततेत्र विषपसनावि

छ्रगा द्वैहविनानात्पूजाविशेषपर्यंतं तद्दत्तपवित्रमालो वर्षे वा सामन पूजादिस्या सजातं विधाय दमनपूजावत कुंभस्थाप
पितार्थं स्थापनाय यामसत्पूजापीठ पूजां नैमोक्तविधिविधापतास्मिन्कुंभे देवमावाह्य सावरणं संपूज्य देवाय मूलमंत्रेण प
वित्रं समर्पयीत दक्षिणे देवता तंत्राव पवित्रारोपणं समर्प्य धूपदीपनैवेद्यनैमित्तिकहोमान् तता गणसंतोष्य तस्मै पवित्रं दत्वा गु
रुणा कृतं कृत्वा ग्रये पवित्रं समर्प्य गुर्वनुज्ञया स्वयमपि पवित्रं धारयेत् दत्वा सामपि कालेन्पा नपि द्वासलणादितप पवित्रदानं द
क्षिणादिभिः परिभाष्य पूजायो षसमाप्य ब्राह्मणादीन् भोज्य भूरिदक्षिणादिभिस्तोषयेदिति पवित्रारोपविधिः पवित्र
पूजा ग्रस्मावश्यकी ग्रकरणे निस्त्रावणान् यथा वकुलमूलावतारे पवित्रकेन नरगेन र्यमाराधितः शिवः प्रसादाभिमु
खो भूत्वा नस्मै वमरादिम प्रतिवर्षं वर्जितं यं पवित्रारोपणं प्रियेतेषां सांवत्सरी पूजा जनवहुलत्व भविष्यति नन प्रभृति शिव
भक्ताः पवित्रके ग्राराधकैः सा कर्तव्यका मवाराभ्ययोगिनः कयोन्मि थुनसंक्रान्ते स्तुलां सक्रमणावर्षे पदहये पि पूजा॰
स्याचतुर्थ्यामष्टमीदिने नवम्यां चतुर्दश्यां पवित्रारोपणं चरेत् सौवर्णं राजतं तान्त्रं क्षौमादि यथाक्रमात् कल्मा कपा
सजं वापि पर्णाशक्ति पवित्रकं कर्तितं द्विजकन्याभिः त्रिगुणी कृतं धौतं मुक्तं स्वयं सूत्रमनादव्यपपुस्मे पद्मवकुल
पद्योस्तहोमदर्भशणोद्भवं पूजादिसंभवं सूत्रं पवित्राय प्रशस्यते इति दक्षिणामूर्ति आषाढ जन्मासः आवणोम
ध्यमो भवेत् हीनो भाद्रपदो मासः पूतौ सितेनसितेतन शोभ्रशस्तः शुक्लपक्षत्वात दलोभासितेनेतरत्वति उनितेन मित्तिक पूजा
ग्रयकाम्य पूजा नवमी वकुलमूलावतारे शृणु देवि प्रवक्ष्यामि काम्यकर्माणि सुंदरि यानि ज्ञात्वाखिलान् देवी मंत्रीका।
मान्समकतो षष्ठिपानी दत्वा निस्तुः शृणु देवी यथाक्रम शांतिर्वश्यस्तंभनं च निषेधोच्चाटमारणे शांतिर्नाम मनुष्याणां

शिवार्च॰ 184

145

रोगकुष्ठादिनाशने वश्यं स्त्रीराजलोकानामन्येषां प्राणिनां तथा देवदैत्योरगाणां वश्यापत्तीकरणं मतं क्रोधी योगगती
नां तन्निरोधः स्तम्भनं मतं राजादीनां गजव्याघ्रसर्पादीनामपीष्यते ब्रह्मयामले अग्निमापनत्यासैन्यवीर्यादिबोधमह्रो
बधं विद्वेषणादि सर्वेषां स्तम्भनं कर्म कारयेत् तथान्योन्यवैरजननं स्नेहनाशो द्वेषणं स्मृतं उच्चाटनं द्विषतां देशादि
भ्यः प्रवासः सर्वेषां प्राणापहरणं शत्रूणामीरितं प्रिये मारणं वर्जयेद्धि प्रान्तमप्याप्तधार्मिकान् स्त्रीजनग्रतिविके
भुराजवैश्यप्रयोजयेन् स्वगोपनोवालोकानां रतीर्थे चाप्यनाचरेत् न तु लोभाद्भयाद्वापि कुर्यान्मैत्री तु सारणं ग्राय
श्चित्तं कर्तव्यं देवि तद्दोषशान्तये अग्रतः प्रजपेन्मन्त्रं तत्कृष्णान्तावदीश्वरि सहस्रैः पापमेर्दैर्वितिलैर्वारवंदिते आत्मरक्षाव
कर्तव्या कर्मकाले महाबुधैः घोरविभज्याहोरात्रं वसन्तादिक्रमात् हेमन्ते शान्तिकं कुर्याद्वसन्ते वश्यकर्म च शि-
शिरे स्तम्भनं ग्रीष्मे विद्वेषणं शिवे प्रावृट्सूच्चाटने प्रिये चाश्रगेहे वगारेह्वकिगेहेन मारणं तत्प्रभूतोदये कालेन
त्रतन्मण्डलमुद्दिशेत् तेज्ञराज्ञे भूलायाद्वारोभद्रवार्थ आग्नेयाद्यं सामस्क्रनेमनुपंचविधो भूतभेदाद्वद्वेदेशात नामा-
याप्रत्ययापार्श्वतेनामध्यापरपुगः आग्नेयीलापुसात्मानः पवनास्तुर्यथाक्रमं अप्रसूर्य नासारंध्रेण निर्गच्छत्वायु
ये दानिर्यकुचलेन तदा वायुभूतोदयाकाल इति कुलप्रकाशतंत्रे मंडलानि महेश्वर वितनानां भूषणवल्लभे आका
शमंडलं धूम्रवर्णलेपरिकीर्तिता षट्कोणमंडलं चार्यकलपष्टविंदुलांछितं स्वस्तिकं त्रिकोणं तु रक्तवर्णं
मंडलं अर्धचंद्रनिर्भं सकंपद्मदलं विराजितं आप्यमंडलमाख्यातं चतुरस्रं महेश्वरि अष्टवज्रयुतं पीतं पमंडलमी-
श्वरि तत्तद्बीजसमायुक्तं मंडलं प्रजपेत्क्रमात् तत्तद्गुणेन निर्माय द्रव्येण परमेश्वरि ब्रह्मयामले अथ कर्म प्रवक्ष्यामि

सर्वरिक्तदिक्तनपक्रमं दिक्पूर्वाभिमुखोभूत्वावश्यार्थंकारयेत्सुधीर्दक्षिणाभिमुखोभूत्वात्सर्वशांतिकरंपरं आग्ने
याभिमुखोभूत्वासर्वाकर्षणमकर्मसु नैऋतींदिशमाश्रित्यविद्वेषंकारयेत् प्रिये वायवींदिशसमाश्रित्यशत्रोरुच्चाटनं
भवेत् ईशानींसमुपाश्रित्यसर्वज्ञानंप्रसाधयेत् अत्रयद्यपिलभनेदिग्गुक्ता तथापिदिगन्तकोऽपूर्वास्यात्सर्वकर्मसुसम
वदेति योगिनीतंत्रेवचनात् पूर्वाभिमुखएववश्यमकर्मकुर्यात् सा[illegible]रे रतिर्वाणीरमाज्येष्ठादुर्गाकालीतिषट्क्र
मात् षट्कर्मदेवताःप्रोक्ताकर्मादौतान्प्रपूजयेत् ज्येष्ठाधूमावतीकालीभद्रकालीकर्मादौतत्तत्कर्मादौतत्तदधिदेवतां
पूजयेद्धित्यर्थं तथापद्मपाशगदाव्योमसुसलाशानिवज्रकामुद्राःषट्कर्मसुप्रोक्तास्तत्तत्कर्मणियोजयेत् अथपंच
स्वस्तिकाचैवकिंकरोत्कटसंज्ञकेवज्रभद्रासनेचैतिवामनानिविदुःक्रमात् त्रैलोक्यडामरेतंत्रेनमातःशांतिकेपु-
ष्टौप्रलिपानेचकीर्तितःवश्याकर्षणहोमेषुस्वाहांत· सिद्धिदायकःवौषट्पल्लवसंयुक्तोमंत्रःपुष्पादिसाधनेज्ञेवा
हुंपल्लवोपेतोमारणेब्राह्मणंविना मंत्रमज्जनकार्येचसुधीभयनाशने वषडंतोमहाकालग्रहमालाविनाशकःस्व
उनोच्चाटनेवधेनत्रफट् पल्लवाविताः ॐकारस्तुवषौमंत्रौवशागमसमुद्भवौपल्लवोस्त्यागमेमंत्रेवैदिकेनास्तिपल्लवपल्ल
वेनविज्ञप्योमंत्रोदेवसमुद्भवः ननुप्राकीर्त्यतेयस्मादेवर्षिपरिधानवान्नमातउत्तायुक्तमेतत् पल्लवषट्केकाम्यज्ञा-
पेतत्तत्काम्यनामभेदेमूलमंत्रात्तेयोज्य नत्वग्रइति पल्लवेनविनामंत्रोनश्यःसंपरिकीर्तित इतिस्वयमुक्तोदोषः वेदमंत्र
स्तुसदानंदोषरहितःस्मृतः ब्रह्मयामले गजवर्मलभंनेचमारणेमारिषंतथामृगचर्मतथोच्चाटेकाकालंवश्य
कर्मणि विद्वेषेजंबुकंचर्मणाचर्मणात्मोहने चित्रकंमोहनेचैवसर्वार्थेव्याघ्रचर्मणि अभिचाराणिसर्वाणि

शिवा
च.
145
146

मेषीचर्मणिकारयेत् सर्वविज्ञानकार्येषु मेषेनकं वल्कमासनं नानाविधप्रकार्येषु व्याघ्रचर्मसमीरितं स्वरूपचर्मसमनं
कार्यपितामोक्षकरं परं शीतेनाकुशासनं भद्रे सर्वसिद्धिकरं परं मोहनेराजनेचैवस्तंभनेतामृपासनं मारणोच्चाट
नेचैवविद्वेषेचाभिचारके सर्वकर्मणिकार्येषुचासनंतांव्युपसंविदुः नीललोमानेसूक्तदेवीवश्याभिकाम्यकर्मणि
देवताः आदौसमर्चयेत्सिद्ध्यैसर्वविघ्ननिवृत्तये ततोर्चयित्वावारयोगतिथिशान्त्यै देवताः कर्माधिदेवताः पश्चा
त्पूजयेद्दिग्विदिक्षुपे ततोर्चयेदिष्टदेवं ततकर्मोक्तविग्रहं ततकर्मोक्तविधिनातत्रन्यास्तमंडलमध्यगे तत्रकर्माणि
देवकुंडेजुहुयाद्धविर्विप्रियेतकर्मादिनेदैवेसत्वचतत्कर्मोक्तमुद्रयामुदान् ब्रह्मणामले मोहनेमुद्रात्रयंयोगोक्ते
स्तंभनेहंसीचसूकरी सूकराकरसंकोचीस्तंभेशुक्लकमिष्टिकांहंसीस्यात्तर्जनीमुद्रावैकामुद्रास्यकीर्तिताः शान्तिके
पौष्टिकेचैवमारणोच्चाटनेतथा विद्वेषेस्तंभनेचैववश्यचपरमेश्वरी शांतिकेचमृगीज्ञेयहंसापौष्टिककर्मणि अ
भिचारिसूकरीस्याद्विद्वेषोच्चाटनादिषु पिंगलामपने भ्रामादेवीपवसाभिचारतिथ्यर्हदेवताः रवौसूर्याशिवोदे
वीचंद्रेसोमांबिकाततः भौमेतुमंगलग्रहोबुधविल्लततः परे परेगुरुचतत्वेक्रोभृगौ शुक्रपुरंदसोमंदशनैश्चरः
कालीवारेशादेविकीर्तिताः परेबुधवारेपरेगुरुवारेतथा ब्रह्माविधाताविष्णुस्तथापतः शीतकरोग्रहः इन्द्रस्तवमभेवा
नागाधर्पः शिवदिवाकरैमन्मथस्कलिश्चैवविश्वेदेवाश्चपितरः दर्शांतपितरौदेविद्वजानासर्वोमचारकैः आश्वि
नौचपयोवह्निब्रह्मलिङ्गस्वशिवोदितिः गुहकद्रजपितरोभगार्यमदिनेश्वराः त्वष्टावायुरथेंद्राग्निविजश्चेदस्ततःप्रियो
निऋतिश्चैवतोयंचविश्वेदेवाःप्रजापतिविस्तृस्तवसवोदेविवरुणस्तथाजपकपातत्र अहिर्बुध्न्यापूषाचयोगताव

ष्टा च देवताः एताः संवोपचारैस्तता दिने च समर्चयेत् प्राणवायैश्च नैवेद्यैः नामभिरीश्वरी अत्रं दाशीरितेकस्मै
वनतत्त्वस्य देवता इत्येतयाः उत्तराषाढनक्षत्रस्य विश्वेदेवाः श्रवणस्यः विष्णुः एतयोर्मध्ये प्रजापतिरिति पठुकेसदाभि
जिदेवतं त्रसुदितया अभिजिन्नाम नक्षत्रं उपरिष्टाद्दयादानां अथ स्याकोणानये इति श्रुतेनतयोर्मध्ये अभिजिदिति किमपि
न तत्त्वमस्ति न त्वसौ नतिः शास्त्रादेवानां न वर्यं पंचतीश्वरी नेत्रे ननु काम्यादि विकुर्वीत सिद्धमंत्रो टच्छवनः गुरुः ततः श्रु
विशांतः काम्यः कर्मविधानदिन आत्मनस्स्वयं स्यापि पर कर्माणि महेश्वरि परार्थं काम्यकर्म करणे विशेष स्मृते
वषट् कर्माणि परार्थपः कुर्यान्मंत्रविद्गुत्तमः राज्ञो वा राजपात्रस्य धनाढ्यस्येतरस्य वा आस्तिकस्याभिभक्तस्य मार्यार्जि
तधनस्य वकतत्त्वस्य वदान्यस्य गुरुदेवार्चकस्य च सुशीलस्य सुभक्तस्य कुर्यात् त्रासस्य सद्दरिराजाकारयिता देवि साधक
प्रणिपत्य चाहूणयात् कर्म कर्ता रंदीतोक विधिना ततः साधकोपि महादेवि किं सम्यक् कुसन्तोषवान् सुधिः जितेंद्रियो
जितक्रोधो मोहलोभविवर्जितः नित्यनैमित्तिकरतः कुर्यात् काम्यानि यावत्ति कारकर्मसुदेवेशि कर्मकृतापयायाविधिने
धाम्नः लेशुनः स्नाभसांगां सावरणां च प्रथम श्च देवता मिष्टां मात्मरत्नार्थं गतिजेज पमं त्रं च पत्रामासहस्रेसाष्टकंत्रि
येमां रत्नचेन्तु कामगम्य विसर्जे छिवे अन्यैः सुहृद्भिः सुस्निग्धैरात्मरक्षांतकारयेत् मत्स्ययंत्रादिभिर्देवि त्रयोगस्य
न चाणज्जपहोमार्चना रैश्च ब्राह्मणराधनादिभिः प्रयोगकरणे पश्चात् ज्ञानन्थ्यंमेत्रिणाप्रिये गुहतः शास्त्रमस्यापि
समग्रविज्ञाय साधकप्रयोगानां चरेद्देवी नान्यथा डः स्वमात्रयात् ततकारयिताराजानो षपोत्साय कंथनेः प्रणिप
समभ्रदेविपयासा तद्गोमां तयानि कालं भूयात स्थानेतोषयेत्प्रिये प्रयोगकाले ज्ञानवमदायास्तु अकला

शि॰
च॰
१४६

147

र्णवो एवंन्यासजपध्यानैः सहोमार्चनतर्पणैः मंत्रीसिद्धिमनुर्देवि साक्षात्परशिवो भवेत् तेन स्वमनसे लिप्सा स
योगेन कल्पनाधिके मंत्रेणानेन मतिमान साधयेत् भुक्तिमुक्तियोसिद्धमंत्रस्य सिध्यन्ति षट्कर्माणि न संशयः नैव
सिध्यन्त्यसिद्धस्य देवतानाशाय मास्यपात् काम्यप्रयोगकर्त्तणां परलोको न विद्यते प्रयोगसिद्धिरेवैषां फलमन्मंत्रवि
शेतः एकस्यादिविधानस्य न कुत्रापि हृदये देवेशि हश्यते तस्मात्रिःकामो देवतां भजेत् होमतर्पणमंत्राद्यैर्नानाध्यान
विशेषकैः आत्मनश्च परस्यापि षट्कर्माणि समाचरेत् प्रोगांते चक्रपूजांतयामंत्रासमाचरेत् एकलज्जपेन्मंत्रा।
ध्यानन्याससमन्वितः प्रयोगदोषशांत्यर्थमाप्यरत्यार्थमेव च न चेत्रफलमाप्नोति देवताशापनाश्रयात् तिथिवा
रतकरणयोगमासर्तुपत्तकं दीर्घशक्तिमवक्राणि ज्ञात्वा कर्माणि साधयेत् मत्सिद्धिदो देवतागमासध्यानां चनीर्व
दिकं वीजशक्तिकीलयोज्ञात्वा मंत्राणि साधयेत् पंचमुध्यानप्राणायामन्यासा मालिकाः दोषसंस्कारमुख्या
हीनज्ञात्वा मंत्राणि साधयेत् कोष्ठवंधवनारात्रिमारिवर्णानि कल्पताभूतमैत्रीनयाच मज्ञात्वा मंत्राणि साधयेत्
मंत्रविद्याभेदनिद्रावाध्याग्रीवामरूपकं प्रहीनं सकादीस्त ज्ञात्वा मंत्रान्साधयेत् स्वरवर्णपदाद्विन्विंदुचैतन्य
स्तनकं ह्रस्वदीर्घसूनादांश्च ज्ञात्वा कर्मोप्यापयेत् न्यायप्रसाधककर्माणि लोविनीदक्षपंचकं स्थानंपात्रसमाणवक्ता
त्वापत्रीणि साधयेत् असत्रिरसनाग्रमूर्तिमंस्कारसंस्थितिः कुंडवेलाप्रमाणादीन ज्ञात्वा होमसमाचरेत् अग्निप्रभाव
न्वर्णध्वनीगंधविवाकृतीः अथ काम्यप्रयोग हृतवेष्टादिकं ज्ञात्वा कथयेत शुभाशुभं मंत्रततवात्वसंधानेदे
वेशादिलक्षणं मंत्रोद्धारभेदं ज्ञात्वा मंत्राणि साधयेत् अथ काम्यप्रयोगः वुध्यानेभेदमाह डामरे इलिपुष्पादि

स्वयंभुवा महायोगं समाप्नुते ध्यानवारिभये भवेत् पीयूषवर्षसंयुक्तं शुभ्रमिन्दुवसमप्र

कीर्तीनां सिद्धये सर्वकर्मणां पद्या ध्यानं तथा कृष्णं जयेजप कर्मणि तु द्धीनां देववादीनां वश्ये सर्वकर्मणि शुद्ध-
स्फटिकसंकाशं ध्यानं ध्यानं जनेमते वैश्यं रक्तं ध्यानं कर्तुंरंदर्भवेगयो धूम्रस्त्वाटनादेषु कृष्णं ध्यानं च मारणे नी-
लोत्पलदलश्यामं ध्याता भवति सुप्रजः सर्वरत्ननिभाकारं ध्यात्वा निश्चलमानसः सर्वान् कामानवाप्नोति ध्रुव-
मुक्तं यथा तव। कल्पानपि समस्तं हि ध्यानं प्रोक्तं तां ध्यानं कृत्वा लभेत्सर्वं श्रीं च सर्वान्मनोस्थान् कुलमकाशते तेन
स्वेतं द्रव्ये पिजनं कृत्वा मारकैर्वश्यकर्मणि लभेते पीतवर्णं स्व भूमौ विद्वेषणोच्चाटने यजेत् दृष्ट्वा रते मारणे तु कृष्णद्रव्यैः
प्रपूजयेत् आत्मानं वा रशैरेवं च वस्त्राद्यै भूषयेत्तदा एवं षट्कर्मणां देवि साधारणमुदाहृतं विशेषस्तु महेशानि तत्त-
त्कल्पोदितं भवेत् इति विज्ञाय यत्नेन सकलं गुरुतः प्राप्यतः प्रिये कृष्णाकाम्यानि कर्माणि तानि सिध्यन्ति सर्वदा अन्यथा हि
यमानानि नैव सिध्यन्ति मन्त्रिणां गुरुभक्तिः सदा कार्या कर्मकाले विशेषतः ऐहिकामुष्मिकानां तु गुरोरेव प्रसादतः कर्मणां
परमेशानि तस्मात् तद्भक्तिमान् भवेत् अथ काम्यकर्मप्रयोगः तत्र काम्यानि षट्कर्माणि तानि तु शान्तिवश्यस्तम्भन-
विद्वेषणोच्चाटनमारणाख्यानि तत्र शान्तिर्नाम रोगिणां रोगहन्त्री ग्रहाद्युपद्रवनिवृत्तिः वश्यं नाम राजामात्यवनितादीनां
स्वायत्तीकरणं स्तम्भनं तु राजादीनां क्रोधोद्योगादिनिरोधः विद्वेषणं तु स्निग्धयोः परस्परं द्वेषजननं उच्चाटनं तु द्विषतां
देशादिभ्यः प्रवासनं मारणं तु शत्रूणां प्राणहरणमिति तत्र मारणं ब्राह्मणधार्मिकजनधर्मिष्ठराजाद्विजनव्यतिरेकदुष्ट-
म्लेच्छादयो विषयः तत्रापि स्तोषुतो लोकतः प्राणापवा मारणं कर्म कार्यं न तु द्रव्यादिलोभेन तत्राप्यन्ते स्वगुरुकं प्राय-
श्चित्तं कार्यं तत्कर्मकालेपि स्वात्मार्थं स्वेष्टदेवताभक्तैर्भक्तैः स्वेष्टदेवताभजनमन्त्रजपजपादकेवकर्णीय अथ शा-

शि. तिकर्मणि साधकस्तत्र निमज्जनः षोडशविधं कुर्याद्रात्रस्य संतादिपूर्वभूतस्य हेमंतादिषु पंचमर्वे देवकर्द्दरजसा स्वेत·
च. तडुलाचूर्णेन वा स्वदेहे जलभूतोदयकाले विपुलमर्दनं चेद्राकारं जलमंडले स्फुरद्रूपं पिपमलांछितं ववीजागर्भमेका·
१५८ ने स्नसमेभ्रूतले गोमयोपलिप्ते तत्रावचारिमंडलायनमः इति संस्कृत्य तत्र सान्तनमालीत्रुधाग्वत्सपूज्य तत्रात्ताभिमु
स्वाद्यविश्य अद्यत्यादि अमुकस्यैरोगादि सांतर्धर्म श्रीपरमेश्वरपूजनमहं करिष्ये इति संकल्पविन्नीतान्तरेऽप्रथमस्तोशेसं
148 प्रज्ञापयोगादिवसस्यवैरशाद्दयतिथिशनक्षत्रेशान् पृथक् पृथक् सर्वोपचारैः संपूज्य पश्चात्तत्कर्माधिदेवतां सर्वोप
चारैः सांगां सावरणां संपूज्य नदाजयाहुसमार्गतन्मंडले तत्तत्कर्मानुरूपद्रव्यादिभिः स्वेष्टदेवतां सांगां सपरिवारां
सम्यक् समर्चयेत तत्र वारदेवतास्तु रवौ सूर्यः शिवो सोमे सोमा विके भौमे मंगलग्रहो सौम्ये तथ विष्णुः गुरुवे तु सुरको
भृगो शुक्रे देवः मंदे शनैश्चरः कालो तिथिशास्तु प्रतिपदि ब्रह्मा द्वितीयायां विधाता तृतीयायां विष्णुः चतुर्थ्यां पथ पंचम्यां
चंद्रः षष्ठ्यां गुहः सप्तम्यां मित्रः अष्टम्यां वसवः दशम्यां यमः एकादश्यां शिवः द्वादश्यां सूर्यः त्रयोदश्यां कामः चतुर
दश्यां कलिः पौर्णमास्यां विश्वेदेवाः अमावास्यां पित नक्षत्रः देवतास्तु अश्विन्यां अश्विनौ भरण्यां यमः कृत्तिकायां·
अग्निः रोहिण्यां ब्रह्मा मृगशिरस्यां चंद्रः आर्द्रायां शिवः पुनर्वसोः अदितिः पुष्यस्य गुरुः अश्लेषायां सर्पाः मघायां पितरः पू·
र्वफाल्गुन्यां भगः उत्तराफाल्गुन्यां अर्यमा हस्तस्य सूर्यः चित्रायां त्वष्टा स्वात्यां वायुः विशाखायां इंद्राग्नी अनुराधायां·
मित्रः ज्येष्ठायां इंद्रः मूलस्य निर्ऋतिः पूर्वाषाढायां आपः उत्तराषाढायां विश्वेदेवाः श्रवणे विष्णुः धनिष्ठायां वसवः शतभि·
षजो वरुणः पूर्वाभाद्रपदायां अजएकपात् उत्तराभाद्रपदस्य अहिर्बुध्न्यो रेवत्यां पूषा एते वारतिथिनक्षत्रेशाः प्रयोगा

रंभदिनमारभ्य प्रयोगसमाप्तिदिनपर्यंतमप्रमत्तेन तद्दिनाधिपाः पूज्याः पूजामंत्रास्तु प्रणवचतुर्थ्यंततन्नामनमः तद्रू
पाः तेन ॐ आं सूर्याय नमः ॐ श्रीं शिवाय नमः इत्याद्यूहनीयाः ततः स्नानवस्त्राभरणानुलेपनमाल्यविभूषितो बद्धपद्मा
सनः प्रणम्य मुद्रामुद्रितकरो रतिं स्मरन् पूजाप्रकरणोक्तरूपं ध्यात्वावाह्य सकलीकृत्य पंचमुद्राः प्रदर्श्य तेनोक्तेन क्रमेण
षोडशोपचारैः पंचोपचारैर्वा संपूज्य तदनुज्ञया स्वपुरतः पूजाचक्रं निर्माय नित्यपूजोक्तविधिना शुद्धनमस्कारा
दिसंपूर्व न्यासज्जां विधाय मानसपूजादिपीठपूजां तेन कृत्वा स्वेनेन वर्णेन तस्मिन् चक्रे देवमावाह्य यथोक्तं तद्रूपं ध्या
त्वा स्वेन गंधपुष्पादिस्वेन वस्तुभिः संपूज्य यथाविध्यंगावरणपूजादि सर्वं नित्यपूजांवत् कुर्यादिति अथ वश्यक
र्मणि मात्रे पीतवर्णिकलांछितवीजगर्भं वह्निमंडलं कृत्वा वह्निमंडलाय नमः इति मंडलं संपूज्य तत्र पूर्वाभिमुखः
पूजितेस्वासने स्वस्तिकासनेनोपविश्य मायामुद्रामुद्रितकरस्संवेनी वश्यकर्माधिदेवतां संपूज्य पाशमुद्रां प्रदर्श्य
तदनुज्ञया स्वपुरतः प्राग्वत् पूजाचक्रं सिंदूरादिरक्तद्रव्येणोद्धृत्य नित्योक्तविधिना देवमावाह्य ध्यात्वा नित्यपूर्वोक्तक्रमे
ण सांगं सावरणं देवं रक्तगंधपुष्पादिभिः संपूज्य सम्यक् कामितो षयेदिति स्तंभनकर्मणि साधकः कृतनित्यस्नानोपवा
से शारीरं भ्यर्च्य दिवसस्याष्टभागे शिशिरादौ भूमिभूतोदयकाले सागवत्पीतद्रव्यैर्हरिद्राभिश्चतुरस्रं भूमिमंडलमष्ट
वज्रलांछितं लेवाजगर्भं विपुलेरवृत्ते भूमिमंडलाय नमः इति संपूज्य तत्र प्रेतस्थः पीतासनेन आस्फजादि पूर्वाक
मुपविश्य पीतद्रव्यैः स्वपुरतः पूजाचक्रं समुद्धृत्य पीतदहावलहनो विकटासनस्थो गदामुद्रामुद्रितकरो लंस्तोक
स्तोक्तविधिना संपूज्य तदनुज्ञया स्वपुरतः प्रोक्तेन चक्रे देवतामावाह्य पीतवस्त्रादिभूषितं ध्यात्वा नित्यपूजोक्तविधि

शि॰
वं॰
१४९

149

नादेवसांगंसावरणंसंपूज्यनैवेद्यादिपरितोषयेदिति अथविशेषसाधकः कृतनित्यक्रियोवारेयानामभ्यर्च्यनैऋतिको
णाभिमुखोधूम्रवस्त्रविभूषितोधूम्रद्रव्योपभूतोदयकालेश्रीधूमावतीदिवसव्याहितोयेभागेहताकारेव्योममंडलदी
ज्ञागर्भव्रतवाहव्योममंडलायनमः इतिसंपूज्यतत्रहारपूजादिपूर्वकंसामान्येनधूम्रवर्णाःपूजितेऽकटासनेऽपविश्यमु
सलमुद्रामुद्रितकरोज्येष्ठादेवीधूमावतींतत्कलोक्तविधिनातन्मंत्रेणसम्यक्कृत्वपूजनंततोधूम्रद्रव्यैःपूजांचकृत्वामु
प्रणतत्रैवमावाह्यधूम्रवस्त्रादिपरिधानैर्वृत्यापेन [illegible]नामसहस्रपदैर्वध्यानायथोक्तकर्मणाधूम्रवर्णादिपुष्पाद
नादिभिःसंपूज्यनैवेद्यादिभिस्तोषयेदिति अथोक्तकर्मणिसाधकः कृतनित्यक्रियोवारेशादीनभ्यर्च्यवायव्याभिमुख
कृत्वाद्रव्यैःषट्बिंदुलांछितवृत्तवेष्टितषट्कोणहृत्पंबीजगर्भवायुभूतोदयकालेवायुमंडलसमष्टस्यपंचायुमंड
लायनमः इतिसंपूज्यतत्रहारपूजादिपूर्वकंतत्सर्वाणिस्तामनसास्तीर्यसंपूज्यतत्रोपविश्यवज्रासनस्थो शनिमु
द्रामुद्रितकरोडुर्गासर्वोपचारैःसंपूज्यतदनुनगपामुष्पतः दलवर्णद्रव्यैःकज्जलादिभिः पूजांचकृत्वासंपूज्यतत्रदेवा
मावाह्यध्यानात्कृत्वावर्णांगंधपुष्पाद्यैःसांगंसावरणंसंपूज्ययथाविधिनैवेद्यादिभिस्तोषयेदिति अथमारणकर्मणिसा
धकः कृतनित्यक्रियोकरेशादीनभ्यर्च्य[illegible]रात्र्यवतर्थभागे[illegible]कोणाभिमुखः कज्जलादिपूर्वंसम्यग्पवि
ष्टकृष्णवस्त्रादिभूषितोभद्रासन[illegible]रवह्निमुद्रामुद्रितकरोलीतत्कलोक्तविधिनासंपूज्यभद्रनुजयहृत्सहद्रव्यैःपू
जांचकृत्वासंपूज्यतत्रदेवमावाह्य[illegible]समध्यानोक्त- येग्रावासांगंसावरणंसंपूज्यतदनुजपामद्रव्यैःपूजांचकृत्वासंपूज्य
तत्रदेवमावाह्यनामसध्यानोकरूपंग्रावासांगंसावरणंसंपूज्यनैवेद्यादिभिःसंपूज्यसम्यक्कृतोषयेनिषद्धकर्मसुकाम्य

जायामाकर्षिणाकर्षिणीवश्यामृज्जोकविनैवसूजाकार्या नद्योस्कहल्पाकात् अन्यदपियनथान्यादिसंयदर्थंपुत्रमा
यीदिशाभार्थंवाराजमृत्यानोक्तहल्पंध्यानावन्सारेषाप्रमासंत्रिमासंमंडलंमासमात्रंप्रसत्वमात्रसप्तरात्रंत्रिरात्रंवा
सम्यक्कृत्वाश्रिवकम्सर्वोपचारैः सांगंसावरणंसम्यक्ध्यानदंनान्यसुस्थोविति अत्रसर्वेषुकाम्यकर्मसुप्रागुक्त
संकल्पस्नानकर्मोल्लेखनस्वंकेकार्यंइतिकाम्यपूजाविधिः संदराचार्यशिष्येणश्रीनिवासेनधीमताचंद्रिका
याप्रणीतायांप्रकाशास्त्रियिसप्तमेकः इतिश्रीसंदराचार्यचरणारविंदद्वन्द्वांतेवासिनाश्रीश्रीनिवासभट्टेन
विरचितायांश्रीशिवार्चनचंद्रिकायांपंचदशःप्रकाशः अथात्रचनरापनन्मन्त्रोद्धारस्त्ययंकैमेवप्रकाशउच्यते तत्रादौप्र
थमंपूज्यतारणोषमन्त्रोद्धरिपुर्वे तत्राप्रासारसंग्रहे अथवक्ष्ये महादेविमंत्रमेकाक्षरंपरं शाक्तिप्रान्तिपुनःप्रोक्तांग
णेशांसैकवर्णकः इतिप्रान्तिगकार प्रान्तिरेवस्वार नामयणीयेवस्य मन्त्रस्यपंचमेदउक्ताः यथा साजसांगवि
षस्वविन्दुसकलंविष्णुमुन्तकेवलंपञ्चमानानिष्टथकफलंविदधनेविज्ञानिविस्मोगिवाति अतोविसर्गःविर्वम
कारनाम्यांसहितेमानेस्फान्तेगकारःतेजगः इतिसिद्धकलाविसर्जःनप्रुक्तोन्यः विन्दस्त्रौचताभ्यांपुनःस्यपरः
केवलेविहारदिरहितः नष्टागणकःस्यात्विष्णुनेत्रोनिहतिद्विद्मासदेवनोति अथोगसाचे आदौगणजपाप्रोक्ता
ल्हाहाहृदयमच्यतेपकदेशास्यचाभाषकंफाविपार्श्विरलया शिवायचलशस्त्रादिकाणिनिस्तनतोनमः कवचंग
जवक्त्रायनमोनमः इतिविनेम महोदरायच अपहृफास्त्रिमन्त्रमिष्यते एतान्मन्त्रानिविस्पष्टवोकांनिमन्त्रीविधि
निपद्मारूपसक्तानि सारसंग्रहेतत् षडंगेणनिजेनैवबीजेनान्यानिविन्यासैदिस्युक्तम् नदेतप्रोर्षिकल्पःसमो

शि॰ चे॰ १५

150

श्रुनावाबीजेन षडङ्गानि नियोजयेदिति अघोरशिवाचार्यवचनादेव समाप्तनामसहितैर्वर्णैः षडंगं प्रपञ्चके नेनिवन्न अत्र यथा
रूपदेशं कार्यमिति प्रपञ्चसारे रक्तो रक्ताङ्गरागांशुककुसुमयुतस्तुन्दिलश्चन्द्रमौलिर्नेत्रैर्युक्तस्त्रिभिर्वामनः करचरणो
बीजपूराप्तनासः हस्ताग्राक्लृप्तपाशाङ्कुशरदवरदो नागवक्त्रोऽहिभूषो देवः पद्मासनो वो भवतु नतसुरो भूतये विघ्न ।
राजः वामार्धे ईश्वरीयोगाद्येन तदाद्यपञ्चयोरन्येऽप्यन्यध्याने सारसंग्रहेऽपि रक्ताभः शशिमौलिरक्तपात्रैर्मदेभवक्त्रो यथा
ग्रयरूक्लाजैर्द्विरदाननस्त्रिनयनो रक्ताङ्गः दशाहस्तः बीजापूरहस्तकरोरुजाचक्राब्जदानाङ्गोडस्थालः पद्मायाः फ ।
गिराभूषणो गणपतिर्भूयात्स्वभक्तये अत्र दशार्हादितद्यौतमायुपध्याने हेरम्बः करः श्रुणु उदारा इति ध्यानगणे
शशाङ्के मानसैरुपचारैः पूजयित्वेति शेषः तीव्रादिशक्तिसंयुक्तपीठे त्वावाह्य पूजयेत् प्रपञ्चसारे तीव्रा ज्वालि
नी नन्दा सभोगदा कामरूपिणी वोग्रा तेजोवती च सत्या सा प्रोक्ता विघ्ननाशिनी नवमी बीजान्ते सर्वशक्तिप्रोक्ता का
गो मलास्तनाप्पनमऽइति च अः सनमः द्वीघ्रोक्तो नवशक्त्यन्ते समर्चयेदनुनोति अत्र मातृकादिक्तानाम्नातत्तोयोग ।
पीठदेवतानां पूजाप्रयोगवत् पूजाप्रकरणे लिखितत्वात् ग्रन्थगौरवभयाच्च न लिखिते सारसंग्रहे अष्टमेत्रेसरेषु जन्तवत्
र्स्वत्रयावनमश्च तत्तद्दिक्समायुक्तमर्च्यापोटविधाय च तत्र वाह्यगणेशाननमर्चयेदुपचारकैः कर्णिकायां तु पूर्वा
दिचतन्दिक्षु गणाधिपम् पीते गौरे गणेशाने च गणनायके गणक्रीडं नीलवर्णे केसरेषु न तो जयेत् अथ श्रीश्वार
त्वा पद्ममध्ये दिक्षु यथाक्रमं षडङ्गानि मनोसाध्यानेद्यास्वाक्रूरेवदनाष्टकारस्फाटिकपद्मनीलक्रमान्विषः व
रदाभयधारिणः प्रथमावरणं नवः स्विषःकृत्य च पूजादिका नष्टाव समाप्यान्दलेपूजयेत् वक्रतुण्डैकदंष्ट्रोवमहो

रक्तगजाननो लम्बोदरश्चाविकटो विघ्नराड् स्मरेत् वर्णिकौ दलाग्रेषु ततः इन्द्राद्यास्यायामष्टमातरः ब्राह्मी स्वर्णसमा
ध्येया मृगचर्म्मविभूषिता अक्षमालाभये दण्डकमण्डलुके दधती करैः त्रिशूलं परशुं डमरुं नरकपालकम् बिभ्राणां
वृषगौरां माहेश्वरीं भावयेच्छुभां शराष्टरादण्डकुन्तान्वहन्तीं करांबुजैः इन्द्रगोपारुणां ध्यायेत् कौमारीं कुक्कुटालया
म् शङ्खं चक्रं कपालानि चापं च करपङ्कजैः बिभ्राणां वैष्णवीं ध्यायेन्नीलमेघसमप्रभाम् हलं च मुसलं दोर्भिर्दधानां
खड्गखेटकौ वाराहीं भावयेत् कुंकुमलक्तादिसमप्रभाम् ततोपराङ्कुशं वज्राङ्कुशं बिभ्रतीं करांबुजैः इन्द्राणीं भावयेत् स्वर्णदीप्ति
लवर्णां सुभूषणाम् धारयन्ती शूलखड्गौ कपालं नरशिरः करैः चामुण्डा शोणवर्णा च मुण्डमालावृतां स्मरेत् स्वर्णाभा
सक्षमालाक्षबीजपूराकपालके वहन्तीं हस्ते महालक्ष्मीं स्मरेत् सुधीः दक्षाधःकरमारभ्य तदूर्द्ध्वकरपर्यन्तमायुधध्याने
ब्राह्म्याः दक्षाधःस्थयोरायुधे तदापूर्द्ध्वयोरन्ये माहेश्वर्या कौमार्यास्तु वामोर्द्ध्वकरमारभ्य दक्षोर्द्ध्वकरपर्यन्तमायुध
ध्याने ब्राह्म्याः दक्षाधःस्थयोरायुधे तदापूर्द्ध्वयोरन्ये माहेश्वर्याः कौमार्यास्तु वामोर्द्ध्वकरमारभ्य दक्षोर्द्ध्वकरपर्यन्तम् वै
ष्णव्यास्तु दक्षोर्द्ध्वकरमारभ्य दक्षाधःकरपर्यन्तम् शङ्खचक्रमवाराह्या दक्षापूर्द्ध्वयोरायोतदाधःस्थयोरन्ये इन्द्राण्यास्तु
वामोर्द्ध्वकरमारभ्य वामाधःकरपर्यन्तम् चामुण्डायास्तु दक्षोर्द्ध्वाधःकरयोरन्ये इन्द्राण्यास्तु वामोर्द्ध्वकरमारभ्य वामाधःक
रपर्यन्तम् माहेवामोर्द्ध्वाधःकरयोरन्यो महालक्ष्म्यास्तु दक्षाधःकरमारभ्य दक्षोर्द्ध्वकरमन्तमायुधध्याने तथा चतुरस्रगण
शस्थितेऽथो हेमसमर्चयेत् हिमालोऽष्टदलाग्राग्रेषु ऐरावतमीरिते इन्द्रं सुराधिपं पीतं वज्रहस्तं सवाहनं अग्नितेजो
धिपं रक्तं शक्तिहस्तं सभूषितं यमं प्रेताधिपं कृष्णं दण्डहस्तं समर्चयेत् रक्षोधिपं श्यामं निर्ऋतिं खड्गहस्तं प्रचेतं पाशह

सि॰
चि॰
१५१

151

लसत्शुभ्राङ्गं वरुणं पाशमाश्रितं वायुं प्राणाधिपं धूम्रं मकरः शाषकं प्रपूजयेत् यक्षाधिपं कुबेरं स्वस्वकावर्णं गदाकरं म
विद्याधिपं तथेशानं स्वकं शूलकं प्रपूजयेत् नागाधिपं तथानन्तं गौरं चक्रकं प्रपूजयेत् लोकपालानां वाहनानि विद्धि हा न
नोवाहस्तदस्त्राणि मन्त्राप्ये समर्चयेत् वज्रेणातासितां शक्तिदत्तं समर्चयेत् खड्गयाकाशसंकाशं पाशमस्विगुतिभे
पतेत् अङ्कुशं गारुकवर्णं श्वशुक्लवर्णगदां जयेत् त्रिशूलं नीलवर्णं श्वपजेन्नायकसन्नमः रथाङ्गं कः रक्तवर्णाभं पद्मरक्त
समर्चयेत् लोकपालास्तथान्येवं कथितानि मन्त्रैर्विधिः पपवं हृजयोगापीठन्यासान्तैर्गणेशमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृ
त्वा शिरसः ॐ गणेशकाय ऋषये नमः मुखे निवृच्छन्दसे नमः हृदये विघ्नराजाय देवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वा
भीष्टसिद्ध्यर्थे विनियोगः इति कृताञ्जलिः कृत्वा मूलमन्त्रेण करशुद्धिं कृत्वा अङ्गुष्ठयोः ॐ गणञ्जयाय स्वाहा हृदयाय नमः
तर्जन्योः एकदंष्ट्राय हुं फट् शिरसे स्वाहा मध्यमयोः अचलकर्णिने नमः शिखायै वषट् अनामिकयोः गजवक्त्राय ॐ न
मो नमः कवचाय हुं कनिष्ठकयोः महोदराय दण्डहस्ताय हुं फट् अस्त्राय फट् इति मन्त्रेण हस्तादिकनिष्ठान्तकरयोर्विन्यस्य
नेत्रं वज्जे हृदादिषडङ्गेषु विन्यसेत् अथवा गणानामित्यादिना करषडङ्गन्यासं कृत्वा ध्यानादि यान्सपूजान्तं प्रोक्तविधिना तत्वा
एकदंष्ट्राय विद्महे वक्रतुण्डाय धीमहि तन्नो विघ्नः प्रचोदयात् इति गणेशगायत्र्या गणेशपूजां कुर्यात् पूजास्थाने
स्वाग्रोदलदेवाग्र एर्वषरिकल्पानतदनुसारेण प्रामानिकानिकोणस्थापणादिपीठ कङ्कुमादिना चतुर्द्वारमुक्तवृत्तरक्त
त्रयवेष्टितमष्टदलकमलपूजापीठं निर्माय तत्र प्रागुक्तविधिना मण्डकादिपृथिव्यन्तस्मप्यकृष्टमस्थीर्णानन्तस्याने ह
स्वरान्समुद्रमध्ये रत्नद्वीपादि ज्ञानात्मान्तं नेष्टदलके मध्ये प्राग्वाप्यीनं तीव्रायै नमः ॐ ज्वालिन्यै नमः ॐ नन्दायै न

मः ॐ भोगदायै नमः ॐ कामरूपिण्यै नमः ॐ उग्रायै नमः ॐ तेजोवत्यै नमः ॐ सत्यायै नमः ॐ विघ्ननाशिन्यै नमः
इति संपूज्य ॐ सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति समस्तं पीठमभ्यर्च्य तत्र प्रागुक्तविधिना गणेशं आवाहनादिमुद्राः प्रद
र्श्य ततः प्रतिष्ठां ततो दन्तपाशांकुशविघ्नपरशुलड्डुकबीजपूराख्याः षण्मुद्राः प्रदर्श्य आसनादिपुष्पान्तानुपचारानुप
वर्ण्य कर्णिकायां देवाग्रादि चतुर्दिक्षु ॐ गणाधिपाय नमः ॐ गणेशाय नमः ॐ गणनायकाय नमः ॐ गणक्रीडाय न
मः इति संपूज्य षट्दलकेसरेषु आग्नेय्यां ॐ गणञ्जयाय स्वाहा हृदयाय नमः ऐशान्ये ॐ एकदंष्ट्राय हुं फट् शिरसे नमः नैरृ
त्ये ॐ अचलकर्णिने नमः शिखायै नमः वायव्ये ॐ गजवक्त्राय नमः कवचाय नमः ततो देवाग्रादि चतुर्दिक्षु महोदरा
य चण्डाय हुं फट् अस्त्राय नमः पश्चात् पूर्वोक्तस्थाने ऐं श्रां हृदयाय नमः गीं शिरसे नमः इत्यादि षडङ्गानि संजपेत् अत्र ष
डङ्गरूपेतान् देवस्याग्रे गौं नेत्राय नमः इति नेत्रं संपूज्य पश्चात् स्तवपूजयोरिति विशेषः ततोऽष्टदलेषु देवाग्रदलादारभ्य ॐ वक्र
तुण्डाय नमः एवं एकदंष्ट्राय महोदराय गजाननाय लम्बोदराय विकटाय विघ्नराजाय धूम्रवर्णाय नमः इत्यष्टदि
क्षु संपूज्य दलाग्रेषु ॐ ब्राह्म्यै नमः ॐ माहेश्वर्यै ॐ कौमार्यै ॐ रुद्रायै ॐ हुं वाराह्यै ॐ ऐन्द्राण्यै ॐ चामुण्डायै ॐ अः म
हालक्ष्म्यै नमः इति संपूज्य बहिश्चतुरस्रे प्रथमं नाभ्यां देवाग्रमारभ्य ॐ लं इन्द्राय सुराधिपतये पीतवर्णाय वज्रहस्ताय ऐरा
वतवाहनाय नमः ॐ रं अग्नये तेजोधिपतये रक्तवर्णाय शक्तिहस्ताय मेषवाहनाय नमः ॐ टं यमाय प्रेताधिपतये कृष्णवर्णा
य दण्डहस्ताय महिषवाहनाय नमः ॐ क्षं निरृतये रक्षोधिपतये धूम्रवर्णाय खड्गहस्ताय प्रेतवाहनाय नमः ॐ वं वरु
णाय जलाधिपतये शुक्लवर्णाय पाशहस्ताय मकरवाहनाय नमः ॐ यं वायवे प्राणाधिपतये धूम्रवर्णाय पताकाह

शि॰
चि॰
१५२
152

लाय मृगवाहनाय नमः ॐ सं कुवेराय धनाधिपतये मौक्तिकवर्णाय गदाहस्ताय नरवाहनाय नमः ॐ हं ईशानाय विद्याधिपत
ये स्फटिकवर्णाय शूलहस्ताय वृषभवाहनाय नमः इति संपूज्य ऐशानपूर्वयोर्मध्ये ॐ ब्रां ब्रह्मणे लोकाधिपतये रक्तवर्णाय
पद्महस्ताय हंसवाहनाय नमः ॐ निऋतिवरुणयोर्मध्ये ह्रीं अनन्ताय नागाधिपतये गौरवर्णाय चक्रहस्ताय गरुडवाहनाय
नमः इति संपूज्य द्वितीयवीथ्यां ॐ वज्राय नमः ॐ शक्त्यै नमः ॐ दण्डाय नमः खड्गाय नमः पाशाय नमः अंकुशाय नमः गदा
यै त्रिशूलाय नमः पद्माय ॐ चक्राय नमः इति लोकपालायुधानि देवाय समभ्यर्च्य भित्त्यर्पणं संपूज्य मूलमुच्चार्य प्रसा·
दं संगृह्य पंचकलशे मन्त्रजप्यान् जुहुयात्तदशांशतः अष्टद्रव्यैस्त्रदेशानि तत्क्षणानि तत्त्वस्मरेत् मोदकैः पृथुकैर्लाजैर्भक्त
भिः सेक्षुपर्वभिः नालिकेरैस्तिलैः शुद्धैः सपक्वैः कदलीफलैरिति अष्टैकैः पृथुकैर्द्रव्यैर्णसाष्टद्वादशशतं जुहुया·
त् उक्तगणेश्वरपरामर्शिनाम् अष्टद्रव्यैर्विधानं जुहुयात्पृथक् पृथगिति अयः प्रायः कृतयुगपरः कलावेव·
चतुर्गुणं जपहोमादिकं कार्यमिति तथ्यसारसंग्रहे रोगनाशेन हुताकेन होमाभीष्टफलप्रदः लक्ष्मीकामो नारिकेलैश्च
तुर्थ्यां जुहुयाच्छिवे तिललाजान्वितैः सक्तुनारिकेलैश्च तत्रः शान्तस्त्रसितपक्षादिमारभ्य प्रत्यहं वर्धनेन क्रमात् चतुर्थ्यां नेम
नेमतः सर्वेषामाज्ञा वशमानयाम तिलैस्तण्डुलैः सपक्वैर्होमः ख्रीवश्य - निदः साज्यत्रयमधुनैर्लाजैर्हुनेत्सप्रतिनावधि
कं न्यार्थी लभते कन्यां वरं कान्ता वरार्थिनी इति संमितफलं च गोजुहुयाच्चतुर्दिनमानि शीघ्रसिद्ध्यर्थं च समवाहो भवेदेवप
नयेत्सितम् अत्र सर्वत्र काम्यहोमेषु संख्या उक्तो कार्यस्य गुरुफलाच चतुर्वेदान् वा सहस्रादि निष्पन्नपर्यन्तं कार्यं तु सारेण जु
हुयात् उक्तं च श्रीकलार्णवे एकेन नाम सर्वैर्वा तत्कार्ये गुरुफलाय वै ज्ञात्वा वीसहस्रं वा त्रिसहस्रं तु पंचवा अयुतं

तिनियुतंवाधिमयुतंवाकलेश्वरि तदन्तकर्मोदितेकंडेसंस्कृतेहव्यवाहने तिलैर्यासितार्कडमूलेनकल्कनुग्रहेतप्रसमुद्दरे
त षिषायांव्यवहारादौसमरेविनयीभवेत् रोचनासमदानेसत्तसामनुनातनः तिलकान्सर्वराजानोलोकास्सर्वेऽपि श-
गाः शिवेनचनीतेनवेसाध्यनामालिख्यानुलोमगोविलोमेविद्धवीतेचतश्चदत्तस्थापितानिलं ग्रहेतेनरसातेजमातृली
नद्रष्टयेततः समाहाहृत्सगः साध्यः साधकस्यमवेध्रुवमाराणोरोतनर्पयेनोपैः संख्यापात्रवसामारणायाएकोनमंपच
शतावदिनैरिहमवाप्नुयात् प्रणावादिमिमंत्रंकेविदिलूतिस्तृपः एतामात्र्यदर्दतामंदोमेसाहान्तर्रीरितः तयासारसं
ग्रहे स्मृतिभूमिवधुगिडनादालंकृतपस्तकः एकादशेरोणोशास्यमचपष्ठदाहृतः स्मृतिग्जकारः मडरीकारः विन्दुना
नादेवनवयुतः तथाशाश्ववतदेशायस्वरघुग्विनुविभूषितः अधमेकोमगणपतेरेकोर्णामन्त्रउत्तमः शार्ङ्गीगकारः च
तर्दश्याय उकारः विचरन्नस्तारः तासांपुकागणकोमुनिरुक्तः स्यान्निवृच्छन्दश्चदेवता: बालोगणपतिसर्वस्वसिस्तरनम
स्कृतः स्वेनवदीर्घयुक्तेनषडङ्गानिप्रकल्पयेत् ध्यायोलालीनित्यादिहितोयेगोमिस्यादिकरषडङ्ग्यासोज्ञेयः तथाध्या
नंप्रजाजपायांस्यादस्यपूर्वदेवः ३ ततःसिद्धमनोसम्यक्पूर्ववमवोदितामिये प्रयोगाविधिवत्कुर्यात्साधकोभीष्टसिद्धय
इति इतिमंकान्तरः समविधः कामदाम्याह दोर्गोश्चैत्यादि तिललाजेत्यादिश्लोकस्यापमर्थः मत्स्यप्रतिपदारभ्यत-
वतर्योजेसत्सुदिनेषुमन्यहंप्रथमततिलैरेकशातम् तदनुलाजैः तदनुसक्तुभिः तदनुनारिकेलोत्तिमधरैः क्रमाच्च
तः शतद्वयरूपादितिनवमीतद्वयाहिनवेनवनीतेपरंविमुखेगणेशवीजहपस्मध्येतद्राजह्वपधिनुस्थानेमयीमाधः
ग्रस्तकंतयोर्मध्येवंशांकुरहकुर्वीतिसाध्यसाधकर्मगणाविलिख्यतन्मवेगणेशवीजेरावेसनतस्तस्यामारणस्थापनंवि

देश्युतः सर्वलोकं द्वितीयातमन्ते वशामघोच्चरेत् आनयाग्निचभूरनेमायायसन्यमुद्धरेत्

शि॰ चं॰ १५२ धायअष्टेनतयातेम्मूलमन्त्रनवनीतमप्यानजपिण्डामष्टादहलपेन ॐसंसत्याद्धयोगेनसाध्यो वश्यो भवतीति सारसंग्रहे
विरिशाह्वहृदयंमोत्कावदेन्तणपति ततः वरेतिसमस्याप्यवरदेतिवविरिविच्चेशामन्त्रोयंषड्विंशत्यक्षरो भवेत् विरिशाह्व
हृदयेविरिविरिउत्तिगणपतिमितिलिखनकर्माणि द्वितीयान्तेनगणपतिं उत्तिद्वितीयान्तेसर्वलोकमितिश्चाग्निवभूः
स्वाहाकारः मायायेभुवनेशीबीजाय केचिन्मन्त्रमेनमेकोनविंशत्यक्षरात्मकंवदन्ति तन्मतेवरवरदेतिपञ्चवर्णाः
लोकमितिवर्णाहृदये उत्तिसमवर्णा वयं उत्तिसप्तवर्णानमेवति ॐकंचगणेश्वरयरामर्शितम् वकाररेफाक्षिलोचना
153 वौ पुनस्तथोहृयगणाव्यनीतिसर्वसमन्वाप्यचमेवदाः स्वात्माकारतस्थापितयानेयति शाह्नकिरस्यादिति व
कारेरेकोलोचनायोग्नेमेकमिकारयुक्तौ पुनरेत्नावेववणावुद्धत्यनेनविरिविरि उत्तिगणपत्येतितिगणपतिसर्वमे
वशयानयशिरः स्वाहाकारः मायायाश्चयवौहृतमन्त्रस्यैवमेतं कलकतान् ग्रन्थेतः वैयरीसेनादौ महागणेशवी
जपकेयोजपिताय द्विपादलरखंशाजिपादहरतवदन्ति बीजकतुतन्मंत्रोद्धार प्रकारणेवस्तनेवैपरीत्यंतत्रोक्त
क्रमस्य तथामुनिर्जगणकश्याच्छन्दः देवोगायत्रमुच्यते देवताविरिज्ञो शोदष्टादष्टफलदः द्वितीयमन्त्रेपिचछन्दः द
वदेवेद्युपंचाणेशरेलोचनसंख्यकैः विभक्तैर्मूलमन्त्राणैः षडङ्गानिमनोरथा मायायानिविध्येमानियानिजेका
निमन्त्रिणा वेदाश्चरकारः उषवःपश्चरागः प्रश्नलोचनत्त्वमायायानितिप्रत्येकेमायावीजयुक्तानिजातयः नमःसा
हेस्वाहायः पतत्तलक्षणमुक्तंप्रागेवाद्वितीयमन्त्रश्यनुमन्त्रपदेः षड्क्रियजभ्यानिसिन्दूरामभिभ्यानंत्रिनयनंहस्तैर्युणपशा
ह्रशौविषाणमयमत्कयालमनिशंसांद्धेन्दुमौलिंभजे ध्यामाग्नि[illegible]तनवधजा[illegible]करयायसौलमहास्वयानयोन्याहि

तथारुणिमानवसमत्याङ्गोल्लसत्पङ्कजम् वामोर्द्धकरमारभ्य दक्षाधःकरपर्यन्तं पाशादिक्रमं वामाधारकं देव्या वराङ्कुशा
माङ्कुः निविधायादेआदक्षिणाकरेण प्रियास्नेषः वामाधःकरेण ध्वजाग्रे स्पृशन्त्या वामदक्षिणयोः पद्मसितासुध्याने
म् शुक्रः गुणमदणः द्वितीयेपि मन्त्रे इदमेव ध्यानम् सारसंग्रहे च मे सौम्यचतुर्थ्यन्तमहागणपतिं तथा वशं तेवरद
प्रोक्तावदेत्सर्वजनंतनः मे वशं वसमाभाष्य चदेदानय हृदयम् लक्ष्मीगणेशबीजाः एकोनविंशाददक्षरः लक्ष्मीगणे
शो मन्त्रोपं सर्वसम्पत्प्रदायकः तथा चतुर्थ्यान्तमहागणपतये देति ठठद्वयं स्वाहा लक्ष्मीबीजं श्रीगणेशबीजं गं प्रणवदा
यः तथा मूलमस्यमिमुनिः प्रोक्तो गायत्री निचृद्विताङ्कितो लक्ष्मीगणेशोत्र देवता समुदाहृता षडङ्गं चैव पूर्वोक्तेनाथ तेनहि
तीयेन चतन्त्रता षडङ्गानि विधेयानि जातिपूर्वेण मेदिनी हेमाभापीतवस्त्रः करतलकमलैस्सन्दधद्वक्रशङ्खौ दना
भीतिं चतनासादृतनकनकचटः पद्मसंस्थो त्रिनेत्रः वामाङ्कस्था विफुल्लसाविधृतकमलया श्रोल्लसद्दक्षदोष्णा श्लिष्टः सोवर्ण
कान्त्या गणपतिरमहाश्रीकरो वः श्रिये स्तु दक्षिणोर्ध्वकरमारभ्य दक्षिणाधःकरपर्यन्तमायुधध्यानम् तासां गुणदण
प्राक् कृशोक्तोपजपेन्मन्त्रं दीक्षादिकं तु वशात्मिके अष्टपत्राध्वजदलेहे कर्णिकाकेसरोज्ज्वले चतुर्द्वारसमायुक्ते पूजयेत्पीठमीशा
द्रिं चतुरस्रत्रयमाहृत्य तो मूलेन मूर्तिं संकल्प्य तत्र सामावाह्य पूजयेत् प्रथमावृत्तिरङ्गैः स्याद्धृदयादिभिः परा अणिमा
गरिमा चैव लघिमा महिमा तथा ईशित्वं च वशित्वं च प्राकाम्यं प्राप्तिरेव च एताः समर्चयेत्सम्यक् तृतीयावरणे क्रमा
त् ततस्त्वमातरा संपूज्य लोकेशास्त्रं ददतैतरम् तदायुधानि तदद्वयमं भक्तिपूजासमर्चयेदिति अथ प्रयोगः ततः प्रातः स्नात्वा
नादयोगपीठन्यासान् मूलेन प्राणायामत्रयं देवताशिरसि ऋष्यर्षिमिने नमः मुखे निचृद्गायत्रीछन्दसे नमः

शि॰
चं॰
१४८
१५४

हृदये श्रीलक्ष्मीगणेशाय देवतायै नमः इति विन्यस्य ॐ श्रीं गां हृदयाय नमः ॐ श्रीं गीं हृदयाय नमः ॐ श्रीं गीं शिरसे स्वाहा
ॐ श्रूं गूं शिखायै वषट् ॐ श्रैं गैं कवचाय हुं ॐ श्रौं गौं नेत्राय वौषट् ॐ श्रीं गः अस्त्राय फट् इति करषडङ्गन्यासं विधाय ध्या-
नादिमानसं जाते शामोक मधापीठमहान्यासं स्थापनादिपूर्वोपचारान्ते प्रथमाष्टदलकेसरेषु प्रागवत् षडङ्गानि संपूज्य द-
ले हृत्केपकान्तरे च जोकावकन्तु एभ्यादिकानां पूजाविनी पाष्टदले पुष्टे वायदलमारभ्य ॐ अणिमासिद्ध्यै नमः ॐ महिमा
सिद्ध्यै नमः ॐ लघिमासिद्ध्यै नमः ॐ गरिमासिद्ध्यै नमः ॐ ईशित्वसिद्ध्यै नमः ॐ वशित्वसिद्ध्यै नमः ॐ प्राकाम्यसिद्ध्यै न-
मः ॐ प्राप्तिसिद्ध्यै नमः इति प्राग्वद्द्वितीयं संपूज्य दलाग्रेषु ब्राह्म्यादिकाः प्रावत्संपूज्य तद्बहिः पिहद्ये लोकपालान् अ-
स्त्राणि च संपूज्य धूपदीपादिकं सर्वं पूर्ववत् समापयेदिति तथा लक्षमेकं जपेन्मन्त्रं होमाद्वितोवीजितेन्द्रिवः दशांशेन
जपाद्धिमसमिधो मधुगल्लवाः तर्पणादि ततः कुर्यात् पूर्वोक्तविधिना प्रिये एवं सिद्धमन्त्रमन्त्री साधयेदिष्टमात्मनः जनेष्व
नः सहस्राणि श्रीफलैर्मधुराप्लुतैः महालक्ष्मीकरो होमः पुत्रमित्रकलत्रदः सहस्रेणापि नमतर्पणवनातिशातेन शानमव
त्रिंशद्दिनाभ्यन्तरे पालितां लभते श्रियः मिति सारसंग्रहे विडवामास्य त्रिपुत्रास्ततो निर्मीफलस्य प्रथमा अक्षरः शक्तिगणप
सर्वसिद्धिप्रदायकः इति स्मृतिर्गकारः अघारेफवामाक्षिकारः विडरन्त्रकारः एतैः पिण्डितं वीजं मायामायं मध्यगामा-
याबीजं हृदयस्य मध्ये कुर्यात् तथा मायाब्जावोस्य मतिच्छन्दो विराडिह समीरितः शक्त्यादिर्गणपस्तत्र देवता नव वदितः षडी-
र्घयावीजेन षडङ्गानि प्रकल्पयेत् मायेन्द्रवदने माला चलत्कर्णि सुवामरे हेमवर्णा चतुर्भुजां पाशाङ्कुशाय वविमया स्तद-
न्तदक्षिणे हस्ते वीजपूरं च वामके पृष्ठे मोदकं चैव तथा पनमनुस्मरेत् वामोर्ध्वकरमारभ्य वाममपिःकारपर्यन्तमूर्ध्वध्यानम्

एवोक्तेयेत्नीव्रतीब्रादिनवशाक्तिके अष्टपत्राम्बुजे देवं चतुरस्रत्रयान्विते प्रथमावृतिः प्रोक्ता द्वितीया मातृभिः स्मृता तृती-
यालोकपालैः स्यादस्त्रैश्चैव चतुर्थिका अथ प्रयोगः तत्र पीठन्यासान्ते शिरसि ॐ भार्गवाय ऋषये नमः मुखे
ॐ विराट्छन्दसे नमः हृदये ॐ श्री शक्तिगणपतिदेवतायै नमः इति विन्यस्य गायत्रीमितारादिकरषडङ्गन्यासैर्विधाय ध्यानादि-
मानसपूजान्तं कृत्वार्घ्यादि पुष्पोपचारान्ते केसरेषु षडङ्गानि दलेषु मातृश्चतुरस्रे लोकेशांस्तदायुधानि च प्रावरणस्य
दीक्षमापयेदिति तथा लक्षमेकं जपेन्मन्त्रं दविआर्धांस्तितैर्दिषः तद्दशांशप्रजपादपूर्वेहतमेषुते एवं सिद्धमन्त्रो मन्त्री का-
म्यकर्माणि साधयेत् अत्रापि कलावेन चतुर्थ्याणां जयादिककार्यमिति श्रुत्रूपदेचतुष्पात् इज्यपीतां विनायकं अष्टैश्च गुड-
संमिश्रैः पक्वान्नैर्हुतमन्त्रैर्मरिचैर्वकैश्चैव सैंधवेन विमिश्रितैः लेवस्य सनिधौ मन्त्री जपादि सहस्रकम् गणपमपी वाणि
समाहरत्त्वतिभुवम् वश्यार्थी मधुहोमेन राजानं वशमानयेत् कन्यार्थी तत्रपालाजैस्तन्त्रामपुटमन्त्रतः एकाकं त्यामथोम
मभीजपेलमतेवधूम्र वेदसर्षपैर्गोरसपलं तत्कपिलाद्युतम् कर्षमात्रं चाचूर्णमिश्रीकृत्याभिमन्त्रयेत् पिबेत्तन्तिजपोभूः
त्वा देवताध्यानतत्परः यावज्जानां भवेत्तावज्जीवी याति किमपीहमः समाहृत्यापते सीमसपरोवा कृपनिर्दिष्या तथ्यान्ते
स्नानदिवसे इज्यपीतां विनायकमा नियुह्यादशभेनुहरिद्रासैन्धवं च वामगोमूत्रकं तत्र विष्टं सहस्रमभिमन्त्रितम् वधा
कन्याभक्ष्यभोजे भोजपिता चतद्व्रमात्र गुरवे दक्षिणां दत्वापि वैज्ञारीतदेषधम् ततः सालभेत पुत्रं सर्वलक्षणसंयुत
म्राग्युक्तानसहपञ्चवृद्धिमं तत्प्रियापुत्रमिति वन्दसर्षपग्रहेमादिनेतदुक्तं भवति वेदाग्राहोत्सर्षपग्रहेवाकर्षमात्रमतिस्नव
तो ववाचूर्णपलमात्रगाकपिलागोद्युतेन मिश्रितहृत्यमूलमन्त्रेणाष्टोत्तरसहस्रवारमभिमन्त्र्य तत्सम यामयाविमज्जेत्॥

शि॰
र्वं॰
१५५
155

ॐ गदेवताध्यानपूर्वकं तदानीं विवेत उद्दिरितं भागवद्धंमत्यहं मे केकुभागं प्रतिमानदेवताध्यानपूर्वकं दिनषट्कं विवेदेवं कृते मोक्ष
सिद्धिर्भवति वंधेत्यादिनैतदुक्तं भवति निष्कमात्रं हरिद्रां निकाईं सैंधवमनिकाचतुर्थांशं चवाचूर्णं एतत्त्रयं सम्यग्दगये पिष्टितं कुञ्जव
मात्रेण मिश्रीकृत्य मोक्तं संख्यायामिमृग्रप्रोक्तविधिना मीतमक्तफलदेर्भवति तथा सारसंग्रहे नारायः सर्वमन्त्रो मोचनवर्णाः
प्रकीर्तिताः इति प्रमोः सर्वेशः शक्तिगणपतिमन्त्रस्यो त्मगणावायः स्यानदा चतुर्वर्णमन्त्रो भवति तथा ऋषिः शुक्रो निवृदितस्य
दोगायत्रमत्यते देवताशक्तिगणाधिपः सर्वसिद्धिकरः परः एवं वषडङ्गानि कुर्यात् दिशिकसत नमः हेमाभं हेव्यवस्त्रहहद
रतनेवाहवाङ्कु त्रिनेत्रे दोर्भिः पाशान्हस्ते निजरदनमग्णीमोदकं पुष्करेण विभ्राणं हेमभूषं तहणानहरिणहुकारुण्यानता
समेतं विमिशं विश्ववन्द्यं त्रिभुवनशरणाविनयेश्री गणेशम् दन्ताङ्कुरमारमवामोहुकरपर्णतमालध्यानम् तथा ततः
सर्वादिनेपीठदेवमावाह्यस्यज्जपेत प्रथमाहुतिरिद्धः स्याद्दक्ताहिति मिक्ततः ततिम्या मातृभिः प्रोक्ता लोकपालैस्तुतोबहिः
तदायुधैः पंच मीदेवं संपूज्य क्रमात् प्रथमप्रयोगः तत्र प्रागवधो गणपीठन्यासा भेशिरसि ॐ मुक्काय ऋषये नमः मुखे वेंगाय
त्रीपद्भुदसेनमः ॐ शक्तिहृदये ॐ शक्तिगणपतये देवतायै नमः इति विन्यस्य गंगीं गीमित्यादिकरषडङ्गन्यासं विधाय ध्याना
दिमानसम्पूजान्ते प्रोक्तयन्ता समन्त्रवत्पूजा चक्रमर्हयाचादि पुष्पोपचारान्ते केसरेषु षडङ्गानि दलेषु वक्रतुण्डादीन् दलाग्रे
षुमातृः चतुरस्रे लोकपालास्तदायुधानि वमंत्रज्ञ प्रागवलेषं समापयेदिति तथा लक्षत्रयं जपेन्मंत्रं तद्दशांशेन समंतिदितः
ज्ञजुयाहुतं सपुकैतिलैस्सवविडतमः तर्पणादिनतः कुर्याद्देवसिद्धो भवेन्मनु कलौ चतुर्गुणजपो ज्ञेयः काम्यकर्म
ततकुर्यादिदिशिको पतमानसः ग्रासाते ज्ज्जयावित्रमन्त्रवानन्त्यादवेत पापमातेनमदृती श्रियमाप्नोति मानवरति

११

तथा सारसंग्रहे खान्तो बिन्दुसमायुक्तः लकारोत्तिसमन्वितः लोहितो रोहसंयुक्तपार्श्वो वह्निसमन्वितः साधनाय हृदन्तोयं म
न्त्रः पञ्चदशो मतः इति सारसंग्रहे बिन्दुवत्तनुस्वारस्तद्युक्तस्तस्य रूपं ग्रिहिंकारस्तथा कला: लोहितः पकारः रेफः स्वरूपं तद्युक्तः
पार्श्वः पकारः वह्निरेफस्तद्युक्तः साधनाय तत्स्वरूपं हृदन्तः नमोन्तः अस्य विघ्नेशगणक ऋषिः आख्यातः छन्दः प्रोक्तं विराट् इति देवता ग
दितः विघ्नः साधनविनायक इति दीर्घभाजा स्वबीजेन कुर्यात् षडङ्गक्रियां मनोः पाशाङ्कुशौ कल्पलतां विषाणं दधत्स्वशुण्डा
हितबीजपूरकरक्तस्त्रिनेत्रस्तरुणेन्दुमौलिर्हस्तेन्द्रेलोहितस्त्रिसुखावतात्: वामोर्ध्वकमारभ्य वामाधःकरपर्यन्तमायुधध्या
नम पूर्वोक्तेऽष्टजपेन तर्पणेन वशात्मक्रिसमविते मूर्त्तिमूलेन संकल्प्य तस्यां विघ्नेशरूपजेत प्रथमाहुतिरिष्टा स्याद्वितीया चाष्ट
निर्जितो विघ्नो विनायकाख्योऽन्यः शूराख्यो वीरसंज्ञकः वरदश्चेभवक्त्रोऽन्य एकदन्तो द्वयोपरः लम्बोदरोऽष्टमः प्रोक्तो दलेष्वे
मात्रष्टजमेवायेल्लोकेश्वराः सन्नास्त्रः दश्चाथ नन्तो वदितिरिति प्रथमप्रयोगः प्रातःस्नानादिपूर्वगणपतिन्यासान्ते मूलेन प्राणाया
मात्रयेत्तत्त्वाशिरसि ॐ गणकाय ऋषये नमः हृदये ॐ आदिमप्रसादनाय गणपतये देवताये नमः इति विन्यस्य षडङ्गानि विन्या
दिनाकरषडङ्गन्यासं विधाय ध्यानादिमानसपूजान्ते च तद्वारयुक्तवत्तरस्तत्र पृष्टदलकमलमध्यपीठं निर्माय पार्श्वादिपुष्पाप
गचाते केसरेषु षडङ्गानि संपूज्याष्टदलेषु देवागादिप्रादक्षिण्येन ॐ विघ्नाय नमः ॐ विनायकाय नमः ॐ शूराय नमः ॐ वीराय
नमः ॐ वरदाय नमः ॐ इभवक्त्राय नमः ॐ एकदन्ताय नमः ॐ लम्बोदराय नमः इति संपूज्य दलाग्रेषु मातृरक्षान्तरस्ते लोकपाला
स्तदस्त्राणि च संपूज्य प्रागवलक्षमेव समापयेत् तथा लक्षमेकं जपेन्मंत्रं तद्दशांशेन दशांशतः त्रिस्वाद्युक्ततिलैर्होमं कुर्यान्मूर्वादिता
स्तुभिः द्रव्यैर्वीतविघ्नगणादिभिः ततः पूर्ववदाचरेत् एवं सिद्धमनो मन्त्री कुर्यात्कामान् सेप्सितः कलावेतच्चतुर्गणामिति शारदाकारोक्त

शि॰
चे॰
१५५ मा
156

प्रत्येकेन हविषा तद्वयान्तु धीः लक्ष्मीवाकेवलाज्येन होमो लोकवशीकरः कृता— त्रेयन्त्रजपाद् वन्नान्साधको भवेत् चत्वारिं
शद्दिने मंत्री नारिकेलजलेन तु सच्चर्मा लोहपङ्के च मासं दस्साधकात्तमः सर्वाङ्गिनाथमध्ये तिलानाञ्च कार्या विचारणा सला
लकैः सकृन्मिश्रैस्त्रिकैर्वाञ्छितालये होमो भवेत् त्रिमिश्रद्रव्यैर्हविः मधुराक्तैः ज्ञाने तत्तत्सर्ववशं प्रयोगान्तरलक्ष्ममदाग्रपिचन्तस्य
तारिंशद्दाय चन्तशतमतः दिनः प्रातः स्नातः सुसलिले विप्रवास्यवमस्तके तर्पयेत्सौ स्वस्थिस्स भवेत्सनसंशयः सर्वौ
दिने गणेशमानं पानं सर्वविस्तारतः सोपानेनाजसंख्यातं चित्तपितातर्पयेत् एवं मन्त्रप्रयोगांश्च कुर्याद— पिसाधकेश्वर
इति मंत्रोत्कारान्ध्रक्षरमंत्रोत्कार तथा मारसंग्रहे विन्दुर्दीशात्तुः शार्ङ्गी नारायणेन मसाघुतः वसुर्वेणीमनुप्रोक्तो देवस्वयम्
महात्मनः शार्ङ्गिणाकारः विन्दुस्वारः अर्वीशः षष्ठस्वरतास्यामृकः नारायणः प्रणवायः नमः साघुतः नमोन्तः तथा मुनिर्ज्जी
णाकुभ्यात्यातो गायत्री छन्द इतीरितम् एषमत्रको पदेशो देवनासिंहवाहनपषदीर्घपकवीजेन षडङ्गविधिरीरितः मन्त्रवि
ग्रत्ययोदामतत्रुरूणानिभष्ठस्वभिन्नागवञ्जैर्देवो भावनीपाशशाथम्मकुठारमसिहापिलठः हस्तैर्बिभ्रत्त्रिशूलाः ह्र॰ शा॰
कजपवरीमुद्द्रान्मु हृपालम् टङ्कामोदकेस्यादलसदभयदानमर्कीवदीमि अपस्यादजवामपार्श्वेराभये तदुपरिमो
दकरदौ तद्रूपरिपद्मंकपालेतदुपरि अक्षमालामुदरोतदुपरि अङ्कुशत्रिशूले तथा सर्वीकपवपीदत्तजपेद्धरस्वमल्वदे
प्रयमष्टदलतत्ताचतरस्त्रयाह्नितम् चतुर्द्वारसमायुक्तं तत्रादावासनं यजेत् भुवानेजडपंमोक्कामदासिंहं वेरघुतम
गावहेरस्वशाहुः स्यादासनायनमो ततः आसनाद्योमनुप्रोक्तो दत्तानेनासनं विभोः अव्यक्तेन वीजेन कुर्याल्कनिष्क
लनम् तस्यामावाह्य विशेषयजेदावरणान्वितम् आदावङ्गानि संपूज्य लोकपालान्यजेत्ततः तेषामस्त्राणि तद्वासे हे

रेवार्घीसमीरितेति अथप्रयोगः तत्रप्रागवचोगपीठन्यासाद्देशिरसिॐगाणकायनमऋषये मुखेॐगायत्रीछन्दसे
नमः हृदयेॐहंरम्भायैदेवतायैनमः इतिविन्यस्यगांगीमित्यादिनाकरषडङ्गन्यासंविधायध्यानादिमानससज्जातेप्रोक्त
मष्टदलकमलहत्वार्चादिपीठपीठनवशक्तिसज्जातेनत्रऊंमहासिंहेगायद्मासनायनमस्त्यासनेनसंस्त्रजेत्रमूर्तिगणपति
मूर्त्तिकल्पयामीतिततमूर्तिपरिकल्प्यवाहनादिमुखोपचारान्तेकेसरेषुषडङ्गानिसप्तलोकेशार्चादिप्रागवत्समा
पयेदिति तथालेत्तजपापिनाजोतितिलेजन्नादशशतमधुत्रयसंयुक्तेस्तर्पणादिसमाचरेत् एवंसिद्धमनुमन्त्रीप्र
योगानाचरेत्ततः अत्रायमेवकलिप्रागजपः वन्देयमुद्भूमोपर्ष्टीषकेकतजपावुधः अ[illegible]पैः हुमसरेमंत्रीयोदकेषष्ट
सिद्धये एवाँकेतजपाद्वैः पर्वस्वपिचमन्त्रवित् एपारिकुलितितसर्वैःसाधकस्तेनसाधयेत् अथमन्त्रयवस्मामिहंस्त्र
पगोपालिवः भूर्जेपत्रलिखितजन्मदत्त्रस्योमाध्यवीनाग्रसाध्यंकिसेलेकेष्वङः मत्रान्वसुदलविबोसमतथासस्त्रिभज्य
मालाग्रंसिष्टपत्रेविलिवेलकष्टपिशाब्रगानेववर्णानशक्तावीजेकाराष्टतमपितदत्तरवेनमन्त्रावतस्यात् लोहैःसवे
ष्टयेत्रिसिरपिविष्टतेवाञ्जनाभीष्टदस्यादिति अथमर्थभूर्जेपत्रेगजमदसेदितकुङ्कुमेष्टादलपद्मंविकरुक्रकरुयत्या:
दिस्तेष्टकर्मपदंलिखेवृदितेसाधकसाध्यकर्म्मभागमालिख्यतत्केसरेषुषडङ्गमन्त्रान् यथास्थानमालिख्याष्टसुपत्रेषुपूर्वा
दिशाद्दलेषुणत्रसौंक्रोंङ्गंगंनमः सःद्वितीयदलेःपविघ्नाधिपायनमः तृतीयदलेक्षांयंसिद्धिदायनमः चतुर्थदलेवंडंःरत्नप्रथम
नायपंचमेदलेएपहंद्विभागवान् षष्टदलेसर्वोनवादयसत्त्वमसप्तमेदलेपत्नभुयंक्षींगांगो अष्टदलेनमः साहाक्रोंक्षीइतिवि
लिख्यपमाहृदि श्वेतपत्नवाथिहयतिप्यापत्नत्रप्रथमवीथ्यांस्वाग्रेसारमध्यादिष्टिएपेननिरन्तरंशान्तिबीजेरावेष्टितोय

सि॰ वि॰ १५८

157

वीर्य्यं तथैव सविन्दुकस कारेणावेष्टितं क्लीं हृन्मयेनोनस्कन्देणासंवेष्ट्य पुनः स्वर्णीरजतताम्रैरग्निसम्बन्धम कृत्वा तावेष्टयत्यावि
धियुक्तमुक्तफलदं भवतीति ॥ अत्र पञ्चलिखितमात्रामन्त्रस्य सुजाजपादिकं संक्षेपेण स्वमन्त्रवत्कार्यम् अनिने छंद इति वि
शेषः तथा सारसंग्रहे प्रणवः पत्नीपश्चवामवाहोश्च मूलकम् स्वरहीनस्तवाज्जादिभुवे सुहान्तवर्णकः सबलणमस्तु
प्राक्तो भज भो सर्वकार इति पत्नीपो वकारः वामवाक् मूलवकारः तवतस्यावकार उक्तः प्रयोगसारे तु शरा स्तशगुण
वायुतः शाक्तिरवेपेत ग्रहरिति अयमर्थः प्रणवान्तश्च दशमं त्रस्तदाष्टवर्णको भवति प्रणवादौ शाक्तिबीजं वेदीपयत
दान्यो पमष्टात्तरो भवति एवं त्रिविधोयं मंत्रव्यः तथा सृष्टिरग्निः समाख्यातो गायत्री छंद उच्यते सब लिपीसर्वे उम्पदे
वतापरिकीर्तिताः दीर्घभाजाग्निबीजेन षडङ्गानि समाचरेत् पापाद्रोहणविशदशाशिस्तुवः समम्यदध्यातो भुजैः पञ्चं
भातिहंस विमुक्तपकरी शाक्तिं स्फटमारकालेपनवस्त्रदामकविरोतुनाविभूषान्वितः सब लणमणाधिपः शुभकरो भ
क्तात्रविध्वंसकाः दत्ताय यः कायाराधयन्त सुष्टयो नस्तु ता अथ ध्यानेव मन्ते सृजिते पीठ पूर्वोक्त पूजये दिमम् उक्तोपचार
सहितं विधिना भुक्तवत्सलम् वा हृतेत्य नेन संतानादि सृजति षेपसतीयंचे अन्यथा कि वैयर्थ्यप्रसयात् अभट — ना
है समम्यर्चिके सरेषु यथापुरा पूर्वादि दलमध्येन पजन्दष्टाव माक्रमात् स्यानांतपत्ताशिवेशो ह्लाति कापुत्रकस्तथा सो
भूतपति सेनान्यो गदाम्यो हेमशूलकवि शालान्तश्चसेयोक्ताः शूलशाक्तिकराश्चमे दलाग्रेषु च पूर्वादिन्जपदेतानन न्तरं
मदेवसेनापतिं शाक्तिं विघ्नंकुक्कुटमेव च मेघाम ष्टवज्रं वह्निं पं लोकेश्वराननतः वज्रादितितितोवारोदेवं सिन्ध्यप्रश्ज
येदिति अथ प्रयोगः तत्र प्रातकन्यानादियोगपीठन्यासान्तेर्थिरसीषु अग्नयेऋषये नमः मोवः गायत्री छंदसे नमः

हृदिस्तवबलप्रणयदेवतायैनमः इति विन्यस्य गौरीमित्यादिन्यासं करषडङ्गन्यासं विधाय ध्यानादि मानसं सज्जाते पात्रकमपवा
पीठमुक्त्वार्चादि प्रष्टोपचारान्ते प्राग्वत्केसरेषु षडङ्गानि संपूज्याष्टदलेषु देवाग्रमारभ्य तं जपन्नायनमः ॐ उग्रविशायनमः
सङ्कृतिकापुत्रायनमः ॐ भूतपतयेनमः ॐ सेनान्येनमः ॐ गुहायनमः ॐ हेमशूलायनमः ॐ विशालायनमः ततोऽष्टद
लेषु देवाग्रमारभ्य त्वं देवसेनरन्येनमः ॐ उग्रहायनमः ॐ हेमशूलायनमः ॐ विशालाक्षायनमः ततोऽष्टदलेषु तयेनमः
ॐ शाकयेनमः ॐ विज्ञायनमः ॐ कङ्कटायनमः ॐ वायैनमः ॐ मयूरायनमः ॐ वज्रायनमः ॐ द्विपायनमः इति सं
पूज्य लोकेशार्चादि सर्वं प्राग्वत्समाचरेत् तथा ललमेकजपेन्मंत्रं सर्षिश्च आवाययोर्न्यसा प्रयुतं जपं जयात्सं प्राग्वात्स·
माचरेत् तथालदमेकजपेन्मंत्रं सर्षिप्राधायधोर्न्यसा प्रयुतं जपं जुयात्संजीनर्षित् हिनपुद्रः वान् एवंसिद्धे मनौ मत्रीकु
प यान्काचान्मयोक्तिनात् अनंजपः कृतयुगपरत्फलायेत चत्वारिमितिषष्ठ्यादिने सप्तमे भमं संभौ जैपतनोषयेत् देवदेवा
धिपाः सम्यगथायेन्द्रस्त्वारिणः सबलप्रणमतोः सम्यगुपास्तिये प्रकुर्वते लक्ष्मीमाप्नुवन्नेन स्त्रषन्नयो जायशाः पशूत् पदिका
मधिकान्लोरणांनावसंशय संदराचार्यशिष्येणश्रीनिवासेनधीमता चंद्रिकायांप्रणीतायांप्रकाशः षड्शोगमत् इति
श्रीसुंदराचार्यचरणारविंदद्वन्द्वांतेवासिनाकीश्रीनिवासमहेनविरचितायांश्रीशिवार्चचंद्रिकायांषोडशः प्रकाशः
सारसंग्रहे अथप्रवक्ष्ये मनुवर्यं सेनं महागणेशस्य समासतो उपास्य सम्यक्त्वयि ये पिसिद्धिं प्रापुः सरैरंभलिवासिक
द्वावान् सिद्धर्थे संच विविधैर्दृपास्यरामरैः किन्नरष्टनागैः गान्धर्वसिद्धवज्जवारणाद्यैः सेवितेनावपिगणेशः समस्तेःना
रीनराणांवशाकारकदाद्रपालसंज्ञानवशेप्रशास्मम् तस्सान्दरीवप्पकरेस्तमात्ममंत्रोद्वपप्रसमासुलोकेव्याप्ति

शि॰ व
१५८
158

पद्मालसमूहवोरवेतालमत्तालभूतादिकदृष्टजन्तूनवयोवियातं प्रयितेशयिद्यालोकैवजन्तुब्रजमोदकंचतथाजना
कृष्टिकांग्रसिद्धप्रसिद्धंदनकजनस्थविस्मम उच्चाटकेकर्मिणिपपिशास्तमाग्रेलोकेनयामारणकर्मा शक्तम् दृष्याद
मेसमनर्केश्केच विद्वेषिवाणिगतिरोधकंच कृपाणप्राग्रशरमंचपानासेस्तम्भकेविग्रहपस्तनीनाम संस्तमकंवा
समूहहूहेः प्रकारादिमस्तम्भकरम्यंच पातालले केषुगतिपदंचरसापताघजन्तुसिद्धिदंच सुपादुकाषदंदवन्यास
द्विवज्रादिसिद्धिप्रदनस्तमवास्पतिगणसाधनशक्तैः समस्तजनावेशकरप्रसिद्धम् विदारिपमतिलयाम
वेनस्त्रीसकामात्मागणपुपद्मवरानिद्रोकूकानातनादिपतपेवरनीरवृक्षिनकादसर्वजनमर्कष्ठिवोवृषाच
प्रेक्षानयेतिवेनददनस्यवपुःसमन्त्रमेकीर्तितोमन्त्रपमनुगावर्णाः मन्त्रोयविदितमनोरथकल्पशाखीमूनि
प्रदंचपनतांवरसाधकानामिति वेदादिप्रणवप्रमनिलयश्रीबीजंभुवनेपीतबीजसामकामामबीजसहितः भुव
नेशीबीजानन्तरंकामजमित्यर्थ त्वमाभूवीजंग्लौंगतिगणाय मंत्रः गकाराननोगतः दादिणिकारः पतयस्वरूपम् व
रस्वरूपम् मीरंचकारः वह्निरेफः द्वस्वरूपम् सर्वजनस्वरूपम् अर्कौमकारशिवपकारः तेनमेवशस्वरूपंयं अत्र
सन्निधानेपादहनस्यवधूःस्वाहाकारः मन्त्रमवर्णाः अष्टाविंशत्यक्षरः तथा ऋषिः समस्तकोगणकानिहन्तादोस्यगा
यत्रमुदीरीतेति महागणेशोगादितोस्यदेवः सुरासुरैः सेवितपादपद्मः गंबीजंह्रींशक्तिरितिप्रयपादाचार्याः ता
सहितविदीजंसमन्वितेनषडदीर्घभाजाजानिजवीजकेनाङ्गकल्पनोस्तुज्ञानिमतोर्थ्यावत्त्वज्ञातियुक्तात्पयमन्त्रविज्ञः सद्वाद
पातस्तुतिनेत्रनासाहन्द्वास्यदीः पद्वयसन्धिदेशो भनादनेषामणिपूरकेनाभिष्ठानेप्रायाधारपदेसुवर्णानुविन्यस्यशी

र्णानन्दसमरसपदस्थं वीजानि परिन्यसेद्वतनो षडंशिष्टोस्खलमन्त्रवर्णैः सव्यापसव्ये सकले शरारे स्ववक्त्रे डलसपदं श्रुप
स्थास्तु सेन्तस्वनाम्नामिथुनानि मन्त्री तेष्वेव तज्जानु ऋतेषु भूयोन्यसेद्वषट् शक्तिप्तनानागणेशान इत्थं प्रविन्यस्य निजे श-
रीरे ध्यायेत्कृ गणेशं विजलस्तन्मरोजे हृद्देवे जलयौतौ येन वस्त्रमये — मकीर्णनानापृष्टि विराजते अनेकफलसंकीर्णवि
तेवाप्सरोगणैः उषःकलात्तयोषो न चन्द्रज्योत्स्ना समाकुले विसस्तम्पुरागौ घकुंड्डिमा हृगाभ्रतले कल्पपादपुष्पस्य
षयदस्वतमज्जले पारिजनकल्यानहंनस्यमध्ये विचिन्तयेत् ञुणाषट्दगुषड्हृनषेविते पुष्पशोभितम् नवरत्नमयं तस्याथ
स्यात्सिंहासने स्मरेत् तन्मध्ये लिपिपद्मस्थ षरोत्तस्यमध्यतः कर्णिकायां त्रिकोणे च ततसंस्थ स्वमहागणपतिम् नानाविन्त
वीजपूरं रत्नाढ्य संकैरेविभ्रतपद्मोत्पलकरपानिज प्रमदं रत्नविभूषायुमेकदन्तं गजाननम् चक्राब्जत्रिशिखा गुणौ वीज
पूररक्तोत्पलसन्दामीस्यप्राविन्त वीजपूरं रदनाद्य संकैरेविभ्रतं पद्मोत्पलकरपानिज प्रमदपाशिस्पृष्टजपासत्रिसेसाहे
न्दुप्रभुजेमहागणपतिं नेत्रत्रयोज्ज्वासेतम् प्रकरोद्वनरत्नौघमपंकुम्भमुखस्तु तान् मणिमत्तकाप्रपालीदोत्त वर्षिते
घोरयाम्भुजः सर्वतः साधकस्याग्रे स्वदानजललोलपामाषयदालीकर्णतालोद्धौरयपघतमत्ते भ्रमराम्बर संसे
वेसदन्तमुकुटोज्ज्वलम् रुरुदंगजमुखंनानाभरणभूषितं इतिध्यात्वा गणपतिं जपेत्सर्वोपचारकैः सर्वेवासदन्तमो
प्यकाज्जेनदयः मूलमाषेणैनदयौ यत्नुकम्पलेनदयौ गदावीहेप्रेनदयौ वीजपूरं रदनेनेप्सुपूर्णेनकुंतः इत्यायुधध्यानं अपरे ।
भवामोर्द्धदिक्षमेण दक्षोर्ध्वं वदन्ति नडक्रमपघमोस्मारे चक्रपाशसरसालकार्मुकगदासहीजपूरहीजश्रीहयोत्पलपाशाष
ङ्कः जकांस्पगणगजास्यहठमिति माससिन्मूलः रसाकर्मुकत्रटकाम्रकेः हिजोदंतः गणेशपरामर्शिमोनुदत्ताथः कोमा

शि॰
ध
१४८

159

रम्भवामायसक्करावधिगतमूलत्वकल्पाविरांददिग्गेकैरैः शालग्रपाशवकेदावापसदीजपूरकान्ववामैरीप्यनमिम्भुक्ते
श्रत्रयप्यागुरूपदेशकार्यमिति तथाधर्मादिकुमहवीकेतीबादीनवशक्तिकेपिठविग्रेशमध्यवासमभ्यकुसर्वोपचारैकैः
मिविकोगणश्यावित्वकयोविस्वलसाचितेपजेत पद्मद्रयकरापमाशांविचक्रयरोदरिः दत्तकोणवचाधस्ताद्रोहिणो
रीपातियजेत्तीपाशाकुशधरागौरीदक्षमूलधरोहरः श्रयसापिप्पलायत्तोद्रानिकामोसमभ्यर्चयेत उत्पलहस्तकोदण
पुष्पेषुसमलक्ष्मीतोगतरेपाभिघट्टो-- महीकोलोपुत्रेततः शुकशीलयुकगदाचक्रालंकृतसहजौ देवस्याग्रेलक्ष्मा
सहितंगणनायकम षट्कोणेषुजपेत्सम्यक्ष्मोदादीम्सहद्रामान अमोदसिद्धिमसिद्धिमहितपरकोणेसमर्चयेत
सम्पृध्यास्तनमयवहामोदवह्निकोणतः समृद्धिकान्तीसंयुक्तमीशकोणेसमर्चयेत दुर्मुखंविमदनावत्याजपेद्दक्ष
णकोणके विघ्नंमदद्रवाभुक्तकोणेनेशाचरेयजेत वायव्येविघ्नकर्त्तारंद्राविणामहितंयजेत पाशांकुशधरावि
ग्राशक्तपश्चाभयेष्टदायकाम्बरालेयमूषणामदविहला: तस्यसव्येशांविनिर्विवसुधारान्वितंयजेत अपसव्येपद्मनि
धिंवसुमत्यासहार्चयेत तस्यमहागणेशस्यतन्त्रागोमोक्तिकामोत्थोमाणिक्यभस्त्रलरूपा वर्षतोयनसम्पूर्णिलोका
ना सेवृधामदाकेमरेपादः पूजास्याहाभ्यायाः नेत्रमध्यगाः चत्वारस्तेलोकपालास्तदस्त्राणिचपूर्ववत् षडावरणसपु-
जामिस्थ्येवंसम-- पेदिति अथप्रयोगः तत्रप्रातरुत्थायनादिगणेशमहासातेमूलमंत्रैःप्राणायामत्रयंदत्वाशिरसिगण
कायऋषयेनमः मुखेॐनिवृज्जायत्रीछंदसेनमः हृदये ॐश्रीमहागणपतयेनमः गुह्येॐबीजायनमः पादयोःह्रीं श-
क्तयेनमः इतिन्यस्य ममसर्वाभीष्टसिद्धयेजपेविनियोगः इतिकृताञ्जलिरुकारंगगांहृदयायनमः ॐश्रींगींशिरसेस्वा
वि

१५

हा ॐ ह्रैं शिखायै वषट् ॐ ह्रौं गं कवचाय हुं ॐ ग्लौं गं नेत्राय वौषट् ॐ गं गः अस्त्राय फट् इति षडङ्गः मन्त्रानन्तु ष्ठादि लला
ञ्छे कान्तयोर्विन्यस्य हृदयादिषु न्यसेत् ततो ब्रह्मरन्ध्रे गं नमः दक्षबाहुमूले रं नमः मध्ये ईं नमः मणिबन्धे वं नमः अ
ङ्गुलिमूले शं नमः अङ्गुल्यग्रे मां नमः मणिपूरके सं नमः स्वाधिष्ठाने सां नमः मूलाधारे ह्रां नमः शिरसि ॐ नमः मुखे श्रीं न
मः हृदि ह्रीं नमः गुह्ये क्लीं पादयोः स्मौः सर्वदेहे गं नमः इति विन्यस्य गणपतेः रत्नादि द्वाविंशति वर्णान् मूर्द्धादि पादान्तं व्याप
कं विन्यस्य ध्यानादि मानसं पूजान्ते पात्रं के मातृकापूर्वं चतुर्द्वारयुक्तं चतुरस्रं त्र्यवेष्टितं कृत्वा तत्कर्णिकायां षट्कोणं तदन्त
स्त्रिकोणं च कर्ण्यादि पूजाचक्रम् हृत्वार्घ्यं स्थापनादि पूर्वोच्चारात् सोक्तविधिना विधाय त्रिकोणाद् बहिः देवस्याग्रतः ॐ ल
क्ष्मीनारायणाभ्यां नमः देवस्य दक्षिणे ॐ ह्रीं गौरीहराभ्यां नमः देवस्य पृष्ठे ॐ क्लीं रतिकामाभ्यां नमः देवस्य उत्तरे —
मं ह्रीं वराहाभ्यां नमः इति षोडक मिथुनं निजतनुरुचा धृतसर्वायुधानि कृतपाणि समग्रं आकारं न्यासादि निःसृज्य वह्निकोणेषु
देवाद्यमारभ्य आग्नेये नमः ॐ गं प्रमोदसमृद्धिभ्यां नमः ततस्त्रिकोणान्ते देवस्याग्रे ॐ गं लक्ष्मीगणनायकाभ्यां नमः प्रवृद्ध
सुखकान्तिभ्यां नमः दुर्मुखमदनावतीभ्यां नमः विघ्नमदद्रवाभ्यां नमः विघ्नकर्तृशाविणीभ्यां नमः इति संपूज्य मूलकेस
रेषु षडङ्गान्यङ्गदलेषु ब्राह्म्याद्याश्चतुरस्रे लोकपालांस्तदायुधानि च संपूज्य धूपादि सर्वं समर्पयेदिति तत्र प्रका
दशपूर्वं जप्त्वा सहस्रोत्तरमादरात् दशांशं जुहुयाद् द्रव्यैः कदलीदिनैः तर्प्पयित्वा दशांशेन नानाविधैः ततः ब्राह्मणा
न्भोजयेत् सम्यक् षट्सैः शूरैदक्षिणाम् अदत्वा प्रणम्य विसृजेद्देवं सिद्धो भवेन्मन्त्रः ततः प्रणम्य सरविधिवज्रं सत्तोप्य निततः काम्य
कर्माणि कुर्वीत सिद्धये सर्वदा नर्मचार्यो ति अथ प्रश्चरणं जपः कृत्वा परापरः कन्याविन तस्तु गृह्णनितन्यावदेसमयोगात्

शि॰ चे॰ १६॰

160

घृताम्समासान्मरणंनोपणागाववस्य सर्वान्वकुमस्थैर्गणैवसमभ्यर्च्यजपेन्मन्त्रवान्। शमहस्त्वमन्तेः दशांशेनोलोहितनाभिवे
चिपुष्पैर्हुनेत्स्वाऽपरिस्तैर्नैस्यवाजिवैरीकरवीरैः खाऽविमधुनिनानित्युधनमधुशर्कराः हुतमधुऽग्यानिवाराजावशेति
यतिमेत्रिणास्यस्याथाङ्गतम्पादिकसैन्यपुत्रः त्रसत्तेस्तैर्नैस्त्रिमधुमुत्तैस्थ्ऽजन्ताहिजातीचशोपदेवशपान्। नेचात्रमेत्रिशवर
स्पनित्यमकैर्दिकुर्वन्तिनशंमयोत्रत्रसत्ऽः पलाशैः सर्पिष्मुहुनेन्मेंत्रिवरोहिताजिनेद्रियः संस्तदनन्यचेताः चराचरेऽस्मिन्न
गतिमतिमसिद्धाकीर्तिविशालोलभेत मन्त्रीकृतेदासपरिस्कतेषोधान्यंसथान्यंविपुलंभेतः मधुमनैलैहितपद्वः जे।
ष्मीहुनेदयाष्टोजरकंसहस्रमापृथ्वीपतिस्तत्मदासनिर्मवशीकरोमेवनदानमजोम्हपूर्ण्यरिभत्तोथसमिद्धिराष्टापि
कंसहस्रंजुहुयात्मनत्रः वशयेदवश्यम् ग्रहाधिकंमेत्रिवरः सहस्रंनलादशांशानहुनेन्मत्रज्ञ विशुद्धपादाराजिक।
पाचलैर्गौसत्सहस्रमशोष्यकरेश्टीनामास्मपेतिसंप्रदापिका योषांतिमेष्टासलताऽलेस्माकन्दर्प्यमाहोणश्रुतिपी
डितोऽऽः स्वजीवितंपावदम्भुष्यवश्य भवेवशकिलकिष्टीवशिपीलयेलसमितेमनैयोजपेदशांशेनहुनेचमन्त्री।
पद्मोत्सामासाधुमधुबुतेनसोर्थनवशंविविधालभेतपयोपंसायामेनजातीप्रसूनैर्विधिवत्प्यधिकंसहस्रंजुहुया।
न्मन्त्रः मेधाप्युतोवेदसदर्थवेत्तीभवेद्यामवविराट्वशपम् दूर्वाग्निकैर्म्यांजुहुयामनैजोधुनत्रयंतेनभवेद्देवशमूस
स्वजनः सर्वगताविजित्यलोकेसधीमाननिहदीर्घजीवी समाहितोमत्रिवरोघुतेयोहुनेद्विसलेनेनसपीतपुष्पैः संस्तत्रयेदे
तिन्वपस्मेनासंभ्रमनागान्वश्यामवशपम् लोहादिकैः सचटितानिपानिदिव्यानिमात्तारिणिसिताननिबेषां याम्भुवं
संस्तम्भपतीदशैवविबाष्यसंसन्मतमत्रकुर्यात् विमानकद्रूयामसमिद्धिराञ्छतत्रयंयोजुहुयाद्विधीज्ञ उच्चाटयेदाम्बुच

१६

वैरिसंघात्स्वस्थानतोमन्दरः संत्रिभांस्वग्रामंपुरस्वानगरंचदेशांप्याप्स्वयंयन्तुरूपात्क्रमेणानत्वसदोत्त्वाटयतीदमंत्रीकथा
चकासमातिमानवानाम् मंत्रीत्वयामार्जसमिहरिष्टाविकंसदसेविधिवन्नदोत्न स्वजीरिनावध्यथपापापोपावस्पाभवेत
श्रीदेत्वार्यमत्रापरागप्रहृतोप्यसद्विरिष्टोनंतसद्दत्तेजरूपाद्विधानात् रागः स्वजीवावृधितस्पवरूपाग्रर्थप्रदाःकामष्टाभव
ति यानीपनीमडदलानितेषुस्वसाध्यनामानिविलिप्यमंत्रीरकैपसम्पगमहिपाप्सज्ञातेद्वनेकडल्लेविंशत्सहस्रंभवतीदनेन
नमःसौंहिविहिष्टनः सदेवाग्रमकव्यमुकेनदेवयेनिसाध्यनामानिः रदशनिपदच्छेदः मर्त्याख्यिसंभृनमयोहिकीलमष्ट
द्धःसेयावशिरोहदेत्तम् सदेवसमप्पवसप्तुक्तसहस्रंसंजमयेनेकुलिकोदयेवाशत्रोगांहृहारिरवेनयथावत्समाहतोसा
सत्रिपेतिमर्त्यः चसप्तुक्तसहस्रंग्रहोतरसहस्रंकुलिकोदयोघ्योति शाखादवगात्रमःमन्त्रीविलहारसपीपंचतोजपेत्म
त्रलक्षमितेपथ्याचततस्याप्तनस्याभिपतत्रिनागकंन्याविलजाः स्वलमतदोन्मादिव्यानिसिद्धानिरसभ्यनानिनानप्रका
रोक्षम् — स्वमिद्धानदष्टान्यनयाणिवक्त्रानिमर्त्यास्ताः संप्रयच्छतिनवान्यथाव्रजपोद्विरेमर्हमिलदमेकंरद्धपतस्वेकम
नानितानः लवेद्धवंनस्यकपाणासिद्धश्रासेरप्यभिकांहितायालजालकासहृनमारनयावनानिसृक्षाणिरिकाणिका
व श्रयःपस्तनामप्रमेलापिनासंपिप्पजमम्पुतस्येनापभिस्वभेरोज्जितलोचनोयोमर्यानिधानानिसपश्यतीह लज्ञा
कुलकाप्रसिद्धानस्यालक्षणाशनः ष्टजमख्योखोडलेपाकिलडःखनाशः शानाष्टजमेमखोनरशानजमामिनचः पवं
सर्वज्ञालनामविस्फोटकभूनकृतनाप्रतोदवान्वोरतन् उम्भरास्मामनोरथाष्टायसहसाजापाद्धिनाशायेन्मविनरश्यमावि
षदपेस्थावेनेकः पंचज्वरानयाष्टाविहस्मूलरोगानसदाहहणानागरणिचसेगापीमप्रभूत्तान्कापिजानातान् गल

शि· पु· ५८ १६

यद्दादीनपिरोगसंख्यांनशतानाहृत्वायेन लेदैकज्ञायेनमनोरथान्सिद्धीर्भवेत स्फटिकाडकापामन्त्रीमध्येमच्छतिहरत्वन्मेश
नत्रयेयोजनेसज्जकानामस्तुमप्रदेशोपिजनेमनोर्थविहेष्णितेगोमयतान्विप्रदेस्कृतनप्सुचिर्म्मविवर्येजितात्माकर्मेनव
वर्धितत्वनाहम् संस्थाप्यनीरणेस्तगाथिनांतेप्रहृजियेतत्रशानवमेकम् कृत्वोपरिष्टात्कपिलास्मस्पूर्णविम्पसास
त्वालचदीपमेकम् प्रहृजयेधन्नेनपुष्पधूपैः कुमारिकामाथकमारकन्वा आनीयतस्यशपजपेदिमसमन्त्रत
याष्टाशतंमनुत्रा भूतंभविष्यंकिलवर्त्तमानंस्रुभाशुभंसाकथयेदवश्यम् महागणेशंगदितस्वरूपध्यानाजपे
ष्टाः विप्रमविवर्ण्यः समगणेशः कथयेत्सवश्यस्रुभाशुभं तत्रविचारणीयम् चन्द्रग्रहेवाथरविग्रहेवामन्त्रंजपेत्स
युजलशयस्थः आकण्ठमात्रमभवेन्महसिद्धपान्यादिकानांपञ्चपोविरोचनस्योपमूलेनपविश्वपमन्त्रीयत्रेजपे·
लहलपिमंविधानात् मायापुविरोगितस्यभवेन्महसिद्धान्यार्थादिकृशिस्वरदातिनित्यमाअयोष्टागाढोविधिवद्दद्वासम
नीप्रयत्नात्पतोनिताने स्वात्वाञ्जयेदत्तमहागणेशंस्पृष्ट्वातनीप्रजपेच्चमत्रमकृत्वातिसहस्रांकिलहस्रणीमस्त्रः
कर्णौस्मिन्तेनकपिलासमुत्केसपाशयेत्स्थानरतीवग्रहः कविर्भवेत्सेवरिसमरावात् मन्त्रापिमाग्वत्समधाविभने
केकेभागेयात: सहृतेमदूर्येदिति रसंसमाटपुवकामचारीरसेनशशोध्यचयाममेकेम् कार्पासपत्रेम्परसेनतावत्
त्यमर्घसम्म इत्वलयदेपञ्चकुमारीकामत्रंसेनतावनतोभवेत्रूप्यसमानवर्णः भागपाश्वत्वाषोडशयारदस्यशुल्क
स्वभागहितयंतथैवलागत्रयंस्थाप्यगनस्यचैकंहे प्रलथेकेकिलालोहताते पवत्रकृत्वावस्थायामर्देसस्थापयेत्स
स्वगमागकेरनालेशिवात्तयेसुदयनान्नगात्वामनुजपेत्लत्तमिमिमनुजः महागणेशस्यभवत्प्रसादात्सिद्धाहितनरा

रिकः भवेत् रसं पारदं कामवाराश्च काशावहीति प्रसिद्धा श्रुतस्तावं गगनं स्वर्गीयाहिकं अभ्रकामिति केचित् आर-
नालकातिकः अत्र ताम्राद्रिकं तुणिक्रमभेलभिनवं तांधारपेद्दानेन एवं मंत्री सउज्जेयः सान्हरदानवार्थे समयभूते
स्वभवेद्वध्य शाहास्तहृन्देशपिभियनेन नदत्तनवक्षिणनेस्वमर्त्यो विषहापेन् मीपतेनवापिनस्याप्रभावाकिलवन्न
देहाभवज्ञतिस्तस्यवस्तेचरीस्यात् धारासमधृयपः सकलां चन इच्छायोहिभूत्वाविचरेद्देवशपम् सद्भावसाहृतिपस्यो
हंलक्ष्मीस्थिरातस्यगृहेतवेच्चासाहष्टिवयंजगतांकुरोति महागणेशागुवरप्रभावात स अद्यदाडिवशानीरहितात्पु-
मर्लीकवोरणान्तकोभियोज्यावन्नाथाकेनाथपुनस्विलोहैः सवशपसम्पागुविकां वकुर्यात् महागणेशं परिपूज्य मत्रज्ञमे
गणेशस्यकराबेलाचाम इत्यांविमस्वकोरेनपत्तासिद्धागणेशस्यमन्त्रप्रभावात् वकेशिस्तागां चकुरयकणपतांधारये-
न्मत्रिवरः सदैव तस्याः प्रभावान्नभुवेन्नमीपव्याघ्रादिचौरोराग्विहन्तुः स्वर्णशगास्तयास्पलोके भवेद्देवहिकामचारी ।
हीभणाशियोसौमदानान्तराणां भवेद्यशपेरादिकाप्रभावात् वलदाडीभाएनीचशिलीलज्जालुकावज्राभ्रकोः ध्रकवि
शेषः विलोहैः सर्णिरजतनामे गोरोचनोत्मनस्वशावेगुप्योपराजिता क्वासवलदाडीमलपोडवदत्साउहस्तुः ममभा
गकामिः संमिष्यसम्यकुरवौ सगुप्टोन्कुर्याद्धिमनाङ्कटिकां मनुत्तः कृत्वा चतामर्कसहस्वजसोविशेषकोस्याज्जनमोहक
स्यात् देवीमद्देवासद्देवीविशेषः कास्तिलेकः ग्रासामृतामत्रिवरेणादीचैन्तुएवाततत्सेप्कियेषपित्वाततः चूर्णमालिप्या-
कराहयेन्मत्रुद्रपतः सदत्तम प्रदर्शये जगसमग्रं विचरहूशादिशास्तेदशाविद्रवतिमदोत्कटदानजलाड्कंभापत्रावत्
स्वापिकुलेयमता स्वरीचंदनद्वयशोभमानागच्छतिहंविवशाभयानांवशाभवेयुर्मनुविन्नमस्यहुतेचक्रवर्तीनिनंस

वि॰ चि॰ १६२

162

प्रायोस्तियाज्ञाशृह्ह्नकावैराज्ञागजननेशुभः ततस्सकारयेद्दूढां सम्यक्कगजवाधिनीं चतुरस्रामथिशालांवशालानाविकं
देतनः द्वारवारणसम्वीतां चतुर्द्वारामनोरमाम् कर्षान्तत्रस्थलीं सम्यक्चतुरस्रां समुन्नताम् तस्यास्तूत्तरदिग्भागे विट
प्यान्कुण्डमनुत्तमम् सर्वलक्षणसंयुक्तंमेखलात्रयलक्षितम् पूर्वादितस्थलीमध्ये शोभितंलक्षणलक्षितंमण्डलंकारयेत
त्रसमावारुणपत्रेश्वरम् मण्डलेसर्वतोभद्रम् संहृष्टचनिवेषाणेहंपचाचारैः सुशोभितैः यथायाग्निः ततःकुण्डस्वमं॰
त्रैः पूजयेच्चनम् पुरातनैर्बहुणायाज्ञेर्वैराग्रयतनः निजेतस्यमहिमन्त्रेणनवमूलागनाज्ञताः पुरातनैरवेतिदीक्षाप्रकार
णोक्ताग्निसुखमत्रेसमहिमंत्रोभूर्भुवःस्वरग्निर्जातवेदेशान्तादिकोवसमागमः प्रणवः श्रीशक्तिमारभूविनायकवीज
कैः अनुवर्द्वैः क्रमाद्रभिर्द्विविमकेनसद्रतोत् प्रणवेन्यादिनाप्रारिस्साप्रकरणोग्निमुखीकरणाहोमेमगणपतिमन्त्र
स्याचोदशाधाधिभागजक्लस्त्वज्ञातिमपदद्वयमेकीकृत्यजपान् तेनतनवधाहोमोमंवेतिस्पष्टः जकारदावार्ध्यवशोणःता
रेणलसाद्विसुतास्मरसाविञ्चशावीजेक्रमशोनुवर्द्वैः पदत्तपेणाषिचमन्त्रराज्ञाविभज्यमुन्नीनवधाज्जुहोविती मूला॰
णजनासमस्तेनकृतेन्मन्त्राणिसंख्यायात्राज्ञेनेवततस्वाध्द्वैः स्फुडुविलोलनैः चत्वारिशत्सहस्राणिचतुर्भिरधिका
निवः चतुःशतेचतुस्सत्वारिंशद्भिः सहितेकृतेन प्रत्यहंभोजयेद्विप्रांस्तदाचार्याभिषेवृद्धिभः गुरवेदद्विगणस्वयान्यस्त्रा॰
शद्दतिनः यवानकुल्यानहशाशावादत्तांसतोष्यसुहृत्तम् चतुर्णामिसुनानांवस्त्राणिनिधिपुरायोः अन्नःमातृदिग्नि॰
शानांतन्मन्त्रैः सर्पिषाकृतेन एवंहोमसमाप्याथनैवेद्यंचसमुद्दरेत् पुनरभ्यर्च्यविदोशोस्तानमावरणानततः निजत्तदि
समुद्वास्यविद्दरेत्स्यथाम्भवतनोदिनेस्सत्वारिंशतानानिपतनिरिविनायकप्रमावेणकलभाः करिणास्तथा करिणीनां

सम्पूज्यापमान्तरितवरेतनः अथवेदगुप्तिं प्रोक्तं कुरोग्राप्रोक्तरूपगणेशस्यगात्रे यत्र तत्र वह्निं समाधाय मलतैमेकं ह्यष्टस्त्वनेन
पयोऽश्नाभ्यामन्त्रजपयुक्तो शार्दूलयायिवद्दोर्दण्डत्रेनवतनो कुण्डमध्यास्समुज्ज्वलः वेतालसञ्ज्ञारुद्रिकाप्राप्यते मन्त्रिणा
नन अणिमाद्यष्टसिद्धानां जायते भाजनं सुधीः अथैकैकदेवानां समस्तपस्तपस्तपद्धनाविकघोऽशसहस्रसंख्यो
कोपः कार्यः अनिमन्द्रयेत्वाज्ञानिह यन्त्रमिति श्रीमालेकालेसमुत्याप्रदीपणं चेद्यपर्वणिप्रमन्त्रेकापिलं व्येगो
मयेप्रतिशृणुच अथात्मन्त्रसंजमं निधानं हारिकारयेत् व्याघ्रकोणादिचारारिवित्रात्रकार्यविचारणाहीनं चेन्दुनापर्वि
णि: अमावास्यायां रवेः अनतिदेजातौ सरकाव मद्रादिद्वासद्रागौति सप्तकाशुगमेवनथाद्दिकर्णिकाशिलाचक
न्यागौरीचनेनानि समानि मागीयंकामजिद्द्वामहाद्युत्तरः अद्रिकाणिअग्रणाजिताशिवाप्रदरस्यपि स्नाकन्याकुमारी
करमनुयुग्मः ज्वलीनीपचाराजमलानीति श्रोत्रानकनविद्रुमाणान्यातिः सविष्णपश्चाद्दमलाद्यिनानिकुर्ष्यादष्टैकत्रत
नोजपेनास्य पेकस्मेन्द्रवमन्त्रवर्णपद्मधिकं सहस्रं भवतीहसिद्धस गजेप्रदेवंचदासमाणं चतरुहमनत्त पवार्हमात्रम
तुजेप्रदेयंदपस्थनयोषितिसः पयाहुम प्रभाहितेपीनमयोस्त्रिशपकारंप्रशास्तिहनयाचरणानाम् जितेन्द्रियः स्मृतनोम
नुजोजयेन्मन्त्रंबहुपुनः सहस्राम् ज्ञानेदणाणाकरवीरलाजाः कन्यालभज्जनमवेशजाम् सर्वान्तरूपगणापविविमार्ग
यादिनाभ्यर्च्यजपेतमन्त्री मन्त्री हेलहंसयपितेविसर्जके भवेवह्निस्यातिगराद्रिवन्यात विल्वस्य पुष्पनरागरंप्रियतनुसारं
वरारुहहरिचन्दनस्थनयाजुहुनागंहेकेसराश्च समानितनाम पुष्पाणितानि स्पृष्ट्वा जपेन्नानिमन्त्रसहस्रमष्टाधिकेने
त्वलसिद्धरूपाः भवेदनेनाश्मसयूपितेनाविजित्यरोगाकिलदी—जीवि प्राप्नोतिचार्थविद्धपावकापिभवेन्नरः स

शि॰
चं॰
१६२
163

यजेनप्रियश्च अनयूपेचवयूपितामहीसुतर्भगायोसुभगाभवेत् कुमारिकायूपमयूपितावर्वरं लभेताम्भुकुलीनमस्व
जम् जेलाशयेलताम्मितारोगजापसमादतोदृष्टिकरःप्रयलः सर्वाणिसैमधूनाचगवर्ष्यपसगोसिद्धेय सर्पिष्कल
दैमशर्करयाज्यदोत्तदशसेदभ्यचसर्वर्द्धं अथैरवसमस्तयेचसतिलेदधामयेजराद्रुलेलाजातिर्पशसेकुसुमक
सुमैरवारिजैर्वासमे यमेभूपतिसुसलेनपवंशनमत्रिपुनशाहेशाः कैरवैश्चस्यादिसमिदिरयजस्तसाचणाव
धूःपिपजैःपुत्रलाभादिभिरचंदनसवशपेजजत्रनाशूपेलोमेणवीष्टिसमस्तयेचजेजयान्मत्रीपुनर्वनसुरीति अथस्थाप्या
दीन्यादिशाहेनोऽजवरग्रदवगृहस्यनेपुत्रलाभीन्यादिशहेनापिहृशावनहृजादयोगसतो नयासारसदृहशाश्रीशर्वी
वल्लभोसौतमाहः सयाजमकोकिलभूमिविजम् इतिदृष्वीमलमंत्रोद्धारप्रकाराणि नूदतेभूवीजमुदारतिः शाकृग
कारःशाचीवालोभकार उत्तरोविद्धः सयाज आकारः नयापद्गुणोकमलापुरमध्येविलिखेत्तारेससाध्यनः को
णेषुकुमनूतसाचसदलेरिक्रमाल्लिखेत् कामदारदशपत्रगासरदलेष्वालिख्यभूमिमनुपयेतनवदलेमहागण
तेर्वर्णाभ्यांणिशालिखेत् द्वात्रिंशदलेपङ्क्तिजेकसमसुस्तालवणालिखेत्ताजगाढ्यवमवंहिःषवजाविलमकेभास्पश
कलिखेत् वाह्येवारुणमण्डलीपरिवृत्ते तेनैवशान्त्या वृत्ते हद्दतसंणिनामदृगणपतेर्यचसमृकेमदृग्न षट्कोण
न्याविमदृदिसंतस्यापमध्य षट्कोणमध्येक्ली वीजपुटितेषणंविलिख्येतन्मध्येसाध्यनामालिख्य षट्कोणेषुपः
अङ्गःमन्त्रानालिख्यबहिःषट्दलेकमलेकन्मनदलेषुप्राणादिक्रमेणषोडशस्वरान् द्वंद्वशो विलिख्येत बहिर्द्वादशद
लकमलत्वनानदलेषुमारवकामवीजंविलिख्येत बहिःषोडशपत्रेषुभूवीजमालिख्येत बहिरष्टविंशानदलेषुप्राण

वश्यीकामभूर्बीजानि लिखितानि मलमंत्राक्षराणि एकैकशो विन्यस्यन् हृद्दिहा विंशद्दलेषु कादिसांतान् मातृकावर्णानि
नसंविद्धकानालिख्येत हृद्दि हं वज्रोपेतचतुरस्रं कृत्वानन्कोणेषु मिति विलिख्य न हृद्दिं हि चेन्द्राकारं वारुणं मातृविलि
ख्यः नहाज्जेन संवेष्टनहृद्दिं है नठं — नाहुतयोरग्नकालेन बीजेरावेष्टकमावीजीनां निरोधयेत् निरोधनंतन्मयेन पोले
खनेनत्याभूर्यपराण्यं वसनेलिखितं नगौरोचनाकुंकुमगोमयादिः कस्तूरीकाभिः स्तथा पाचहेमरूप्योद्रवास्यादिद
लेखनीवा यंत्रं धृतं येन सद्यजेपः स्यालोकेरशावेगाणां प्रसादान् नदस्युर्जनौ दहनेन तस्य भीतिर्नचस्यात्रपनस्करेभ्यः
भूतेरणे राजकुलेववादे सदा मनुजो विजयी भवेच्च अनामिका विमिश्रितेस्तकोणे लिखेद्व्यवैरंप्यथावत् कावल्दा
नाधैरुरोगेश्रुपुष्पैः सदृश्यजन्माष्टिवरोनिवेद्ये हृत्वामनोत्ता गवतीचमूर्तिर्विन्यस्यनस्याद्देवयत्रम अनापर्यशि
खाकशाकृशानोसमाहतोयोवितमानयेत्सः जस्वाष्टशतं मंत्रमपवक्रं धृतेनदशशाधेन्सगादीम् स्वभावाविद्वेष
वनाहिरके श्मशानकाष्ठारपुत्तेलिनन् शावाश्चकेलेखनिकां च काकपक्षोस्थिनासम्यग्याविरूज्य उच्चाटयेद्धृमिदंय
ज्ञात्वा विद्वेषपन्यवरिर्विरिसे वदुष्यैः सपीने विलिखितं शिलायां पीतप्रसूनेहरिताकेपुष्पैः माप्ज्य संवेष्ट्य च पीतसूत्रैः
साध्यानिदेस्थापनमाचरेत्स जदेहलीदेशउदेनिषांतकरोन्मितस्तंभनकारिपत्रं तुष्टस्यवाकस्तंभमरिवजस्यगजेस्तः
स्तंभनं च पाशुक्रयोतृ सेनाचरेवागजवाजियुक्ता संस्तंभयेत्रात्रविचारणीयम् श्मशानकाष्ठारवगेस्थ मध्याश्मशान
वस्त्रेकपितेनमृत्रीविनेनसंलिख्यताराभ्यिजात्रसलेखनीचंदनपुष्पधूपैः संपूज्य तच्चावधरातिखाजे समर्पयेद्धरिणा
मास्मतनम उतवाममेनतत्पसावधौतेपत्रेहिंसांतिनतुनेनराणामिति भूर्जेस्यादिस्वयमकचगोनामूर्तिदेवसमाध्या

सि॰
चि॰
१५८
१६४

निलस्यापंनेसाध्यस्यशमाणमानष्टा करोम्मितेहस्तमात्राधस्तात् शावधारायम शानभूमि नया आलिख्याग्निपुरेसता
रविवेरेवीजंवहिर्दिस्यश्रीमायामदनाभुवेश्वरपुरंधीजानिवेष्टतत मन्मिथद्भमनेनयाष्टदलकेयरणीनमनोरालिखे
त् ग्रौं ह्रीं नन्तदलेक्रमेणविधिवल्लिखेन्नयेकेकृत्नीविदिनेमम्नकावर्णोक्रमोक्तमगानेरपि पाशांकुशौ हृत्तेवाहौ भूगेहहि
नेयेनवमहागणापतेर्यंत्रं कृतेमदेशलाकया अलक्तचकाश्मीरंकुसुम्भरोचनयान्वितम् मेलयित्वाविभागेनपिस्लाचकृत
वर्णिना स्वर्णपट्टेथभूर्जेवालिखितेविधिपूर्वकमाकृतप्राणप्रतिष्ठोहृंतं भुक्तिमुक्तिदम् अपुत्रारोग्यसम्पत्तिकीर्तिदेश्री
निवहेनमिति अथमंत्रः षट्कोणमध्ये त्रिकोणमालिख्यत्रिकोणमध्येप्रणवमध्यगतंबीजमालिख्यत्रिकोणषट्कोणाग्रे
रवरालेपूर्वादिचतुर्दिक्षुश्रीह्रींक्लींग्लौंइतिचतुष्टयमेकैकशोविलिख्यषट्कोणेषुपूर्वादिक्रमेणवादिषु ह्रींजांसांविलिख्या
वशिष्टमेकमन्तरमेकमदलेविलिख्यवहिर्वृत्तः पंचकंविधायतद्दलोर्जितनीयिचतस्रुद्दाविंशतनिवर्णाष्टश्रीसौन्वर्णा
न्समदलेषुविलिख्यावशिष्टमेकमन्तरमष्टमदलेविलिख्यचवहिर्वृत्तपंचकंविधायतदन्तर्जितवीथीचतुष्टयेसर्वाभ्यन्तरवी
थ्यांप्रविश्यनकारादिहकारान्तान्वर्णानालिख्यहितायवीथ्यांक्रोमितिअंकुशवीजेनरावेष्ट्यतद्बहिर्विश्वन्तरस्वदयंकुर्या
दित्येतदुक्तफलदंभवंति अत्रचतुरस्रद्वयवेष्टनंवासाध्यतेभेदेनेतिकेचित् अष्टकोणस्ययोगसंम्मोयथागुरूपदेश
द्वाविंशति श्रीयंत्रसारेकेरलीर आलिख्यकर्णिकामध्ये शक्तिकोणषुषट्स्वपितारआशक्तिकामेस्त्विन्द्रबीजानितत्
हहिरालिख्यवाष्टपत्रस्यप्रथमस्यमथमेदलेकपष्ठमादिवाग्बीजेहृत्तीयचतुर्दलेनन्तः पदद्वेलाद्वचोवर्णानष्टोपजेनतत्
यकेकामबीजंहमेसादिपत्रेभूपश्चनस्थकेउदयाङ्गमष्टवर्णामालिख्यापिचपंचमेसकलोसादिषांकुशवीजपष्ठेद

लेषु ततः सर्वतदिक्षु नेत्यादि वर्णान् षोडश संलेप्य ग्रेगणपतेर्मादि नववर्णान् दलेष्टमो सर्वैत्यादि द्वादशार्णास्तवाले मा-
तृकाद्वारे संवेष्टक्रमेण ह्रां श्रीं ह्रीं श्रीं फ्रीं क्रीं ग्लौं इति क्रमात् आलिखेद्धोमपदादौ हेमसूच्या निजितरंजनेन रंजनेव यपकं असा-
ध्यः अष्टदलकमलकर्णिकायां षट्कोणमध्ये स्वसाध्य शक्तिबीजं विलिखेत् षट्सु त्रिकोणेषु महागणपतिमंत्रस्य प्रणवा-
दिबीजषट्कं विलिख्य अष्टदलेषु प्रथमदले श्रीविद्यायाः प्रथमकूटं द्वितीयदले द्वयक्षरं हृतनदन् इति विलिखेत् तृतीय
दले श्रीविद्यायाः कामकूटं चतुर्थे दले उद्गायत्रीमिसृष्ट्ये इति विलिख्य पंचमे विद्यायास्तार्तीयकं षष्ठे सर्वंतदिंद्रनेवशो इति स-
प्तमे गणपतये वरद इति अष्टमे सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा इति विलिखेत् तद्बहिर्वृत्तयोरंतराले मातृकाद्वैरावेष्ट्य च
तुरस्रचतुःकोणेषु महागणपतिमंत्रस्य द्वितीयबीजादिबीजचतुष्टयं निवेदनेऽस्य फलप्रदा श्रीविद्यानुज्ञानार्णवेस्व
कला भुवनेशानी कामेश्वरीबीजमुत्तमं अनेन सकला विद्या कथयामि च तान्नवे शक्त्यात्तत्स्वर्पवर्णपंकमध्ये षु लोचने
वाग्भवे पंचवर्णा कामराजं यथा पंचमादनेशि वचंद्राद्यं सर्वसिद्धिदं शाक्ति ष षत्नस्यांते प्रथः तुरीयवर्णः त्रैमकला भु
वनेशानीयस्य कलाभ्यां सहवर्तमाना भुवनेशानात्मशितावालर्यो मे ध्येयं इति वाग्द्वयेन कामराजविद्यायाः प्रथम
कूटो भवति मादनेन सकलेमेन तत्त्वे धूम्रकारशिवचलोदकारसकारी आद्यौ यस्य तत्तत्स्थितः हकारः अंते यस्य तत्तत् चंद्रस
कारः आदौ मध्ये तत्तत्पर्याय पर्याया यस्मात्सौभाग्यपरत्नाकारांतनव श्रीयंत्रसारे: कर्णिकायां साध्यागर्भे नारं यत्वे षुवाष्ट
सु अग्न्यस्त्रप्रणिजलपृथ्वीणि तिद्धाद्य -णिवा आलिख्य मातृकावर्णैः मध्ये चवेष्टयेत् षट्पकवचो मंत्रवश्यं सौ
भाग्यकांति दोहस्वर्णाग्रत्नधान्यादि सर्वसंपात्करं परं असाध्यः अष्टदलकर्णिकामध्ये स्वसाध्यं नारं विलिखेत् दलेषु ।

सिं॰
चिं॰
१६५
165

विहितंविचतस्त्रिदिक्क्रमेण यदयकश्चेतसुचोवर्णान्विभज्यविलिख्येतद्बहिरष्टनयोरंतरालेमातृकोणेणवेल्यवहिरष्ट
नरेखाणावेष्टयेदनयंत्रभुक्तकफलदंभवति अकृतंमहागणपतेर्यंत्रेलिखितानामुक्तकदंडेद्वोगायत्रीश्रीयंत्रसारे षट्कोणा॰
कर्णिकामध्यतारेकोणेषुषडक्षरमपि ओंश्रींह्रींक्लींग्लौंगं इतिगणपतयेनतद्बहिःशिष्टांस्त्रतः पंचसमवर्णान्स्थापितर्दले
न्तारेसंवादसूक्तस्याप्यधमपंचाक्रमात् आलिख्यचाष्टपत्रेषुतत्पुनावेष्टयेतद्बहिर्मातृकाणैःस्वभूविवकोणेषुच·
यथाक्रमः आलिखेन्द्रइमिम्यादिपादमंत्रचतुष्टयं एतत्संवादसूक्तस्ययंत्रलोकेषुदुर्लभंसंज्ञातभेदेमन्त्राणांमैत्री·
कारणामृतम जगत्संमोहनवशंपकांतिसौभाग्यपुष्टिदः अस्यार्थः चतुर्दलकमलकर्णिकायांषट्कोणमध्येसाध्य
मणांवविलिख्येतत्कोणेषु सोकुवीजषट्कमालिख्यचतुर्दलेषुगणपतयेप्रथमदितीयेवरवरदः तृतीयसर्वजनमे
चतुर्थेवशमानयस्वाहा इतिविलिख्यतद्बहिरष्टदलेषुवसुमाणांसंवादसूक्तस्यसंसमिद्युवसमचेमचेमालिख्यतद्बहिर्नेत्रा·
योतस्याष्टांतरालद्वयसाप्पांतरांतरालेवसुमाणात्षुभावेष्ट्यवहिष्टांतरालेमातृकाणैरावेष्ट्यतद्बहिश्चतुरस्त्रकोणेषुभ
द्रंनोअपिवातयमनः भकतामोनसेस्वाहा इंद्रोविश्वस्यराजतिसंनोभवद्विपदेशंचतुष्पदे इतिपादमंत्रचतुष्टयंलिखे
त् एतट्टंकेपट्टसंसमिद्युवसेवृषन्नग्नेविश्वान्यर्यआ इलस्पदेसमिध्यसेसनोवसून्याभर संगच्छध्वंसंवदध्वंसंवोमनांसि
जानतांदेवाभागंयथापूर्वेसंजानानाउपासतेसमानोमंत्रः समितिः समानीसमानंमनःसहचित्तमेषांसमानंमंत्रमभिमं
त्रयेवः समानेनवोहविषाजुहोमिसमानीवआकूतिः समानाहृदयानिवः समानमस्तुवोमनोयथावःसुसहास॰
ति इतिऋग्वेदोक्तसंवादसूक्तं जातवेदसेसुनवामसोममरातीयतोनिदहातिवेदः सनःपर्षदतिदुर्गाणिविश्वानावे

वसिष्ठ ऋषिनानामस्त्रिः १ इति त्रिष्टुपमंत्र संसमिदिस्यं संवभवनन्नृषिः संज्ञाने देवता त्रिष्टोनत्तुपत्ता पाविष्णुप्राय
आग्नेय सारसंग्रहे ध्याने प्रवक्ष्येहं यथाकामनापाभेदेन मिश्रेवस्तु ध्यानि रत्नं सिद्धान्तानादिप्रभेदेहकाश्मे ह्रमे ह संमदरत्नल्प·
सारम नानामणिज्ञानानेभूषिताङ्गः रत्नोष्ठ सहस्रप्रा किरीट पुस्तकम भासमंमहोर्मयेनयनत्रयणा दोःकरणिहृष्यैलासित्वचामरल·
स्वाहस्तपुष्टहरनागयज्ञोपवीतिन नचैकरंदंगजास्याम सत्काचनोपकदिस्त्रप्रकरेनकाद्भकंलोहितपुष्पहरनागयज्ञोपवी
ति नचैकरंदंगजास्याम सत्काचनोयत्नादिस्त्रपुकेरकाद्भकंलोहितपुष्पभूषम पद्माङ्कुशौपाशादेवशक्तिंगदाब्रं चा
ज्ञामेथदत्तदाग्म शालेस्तथाग्रे दधतंकराग्रैः पद्मासनसंस्थदिभावयेतम वाराणंतथौवानयभागाधन्वकमराहलन्माद
कपात्र शक्तिसंतोमरपाशमथेतदंगहस्तणिकरामेर्दधतंभजेतं सुराविलोपद्रवनाशकारि ध्यानगणेशस्यसमीरि
तोहिपीनसोरत्नमनुकाद्यपवेवरूपायमग्रीत्याकहणांसोरनम कृत्समोरन्याराणकर्माणि रामचाटनेश्र्त्वनिमस्मरेत व
न्मूकस्तनाभमम्त्रंचविद्रोसोरेहलार्थकिलपुष्टिकार्ध्ये स्मरेत्तनार्थावहरीत्रिभंगमुक्तोचमुक्तंमनुविस्मरेत्तं एवंप्रकारेण
गणात्रिकालंध्यायन्नसिद्धिपुतोभवेन्नरइति १ अथकाम्यनर्पणाविधिस्तत्रेव: पूर्वमनुविधानिथागणेशप्रतर्पणानि
हवदयात्तान सतर्प्येहारचतहपंचप्रमेकशोमूलमनुचतहस्तपुमानिविद्याद्विधिसंपूर्णनभवेदप्रतपेत्ताक्तिपूतान्पृथक्
पुरोक्तवन्मूलमनंचतहीप्रतर्प्येन्मान्निवरोपयावन् पाप्याविदिस्मनेनमिथुनः चतुर्ष्वंवदृणापानिद्विधिहृथानीस्वस्ववी·
जादिनस्तुचितमतद्धकेंगणेश्वरपरामशिग्याम मिथुनानिचषद्दिक्षानपांखपमानिधाग्रापिस्वस्वबीजादिकर्मश्रीलाह
तेश्वचतश्चतवितिति तथासचतश्चतारिशाचतेःयानानितर्प्पणानिचैवंस्युप्रशावामकारमेत्तार्पणमेततस्मवरेहम म्

शि॰
च॰
९९

166

लीगणनाथवपुषापाविमक्तेनाथतर्प्पयेत् प्रत्येकं मूलमन्त्रेणावर्त्तनावृत्तितर्प्पयेत् तत्रनाररमायामारभूर्विघ्नबीजकैः श
रैर्दशभिर्मेञ्चमन्त्रार्णैस्तर्प्पयेत्क्रमात् शराः पञ्चरसाणवः पंचग्रामद्वयं प्रशीतिप्रमिताम्येवतर्प्पणानिभवन्तिवः एका
दशभिरप्यत्रवाजपूरादिभिः क्रमात् कलशानेत्रवृतहावमूलेनापितथासुधीः विघ्नभूमाररमायाश्रीबीजानिशुक्लमितानि
समस्तान्येतदन्तैश्चबीजपूर्वैर्मन्तर्प्पयेत् अष्टाशीतिमिताम्येवंजायन्तेतर्प्पणान्यथा अत्रबीजपूरादिमन्त्रेभ्यविशेषमाहगणेश
ऽपरामशितामृबीजशरगदावद्वकार्मुकचत्रिशूलयुग्मरत्नकान्वपाशोत्पलानिकलामाग्रविषाणायुक् रेतास्मारत्नकल
शोहस्ताः प्रशावादिकाः गंबीजाद्यादिकापंचश्रीबीगाद्यादिकाश्च नः मद्दीजाद्येतिमध्येनैवसमाणपदादिकाः पृथक्क्रमेण
हाविघ्नपुत्रानीमनवाससतः मन्त्रफलस्याक्तिः समाणाविशुणाकालवकामिनिचावामिरकेमूस्वतत्पंवियाद्वैलसेकामानमने
युक्तम् गं मन्त्रफलात्मनेबीजपूरायनमः अन्यथा प्रयोगप्रदर्शयितव्याः षड्बीजाद्येगणपतेर्मन्त्रादिमंत्रादिकैः क्रमात्
दशाविघ्नौघ्नन्तर्वारंमूलेनापिचतर्प्पयेत् विघ्नोविनायकोवीरःशूरोवरदएवच इभवक्त्रैकदन्तोलम्बोदरगणास्तथाहिम
प्रसादनश्चैवमहागणपतिस्तथा तर्प्पणानितथाशीतिसतर्प्पमत्रविंत् मूलमात्रनावतर्त्तवारंमध्येसतर्थतेत्क्रमात् चतुः
षष्टिमितान्येवजायन्तेतर्प्पणानावत् तर्प्पयेत्सगणावमेवंतर्प्पणानिभवन्त्यथ शङ्कादिकात्रशताततिनिधिहमयोव
त तर्प्पयेद्देवेत्समूलेवात्रिंशात्समिनिच तर्प्पणानिभवन्त्येवं ततोमूलागनावत तर्प्पयेत्सचतुश्चत्वारिंशद्वीयचा
तःशतः तर्प्पणानिभवन्येभिः सर्वान्कामान्प्रसाधयेदिति अथतर्प्पणप्रयोगः तत्रप्रथमंस्त्रीगणेश्वरपरमाशिन्सु
रूपरिपापातर्प्पणस्थानेनत्रेदेवंचध्यात्वातर्प्पणंरपेकपीत तद्यथा सर्वाभीष्टप्रदेवसेचन्नरावृत्तितर्प्पणं एका
णमथा आमोदादसनविंशतानाम्नात्वधाम्भतर्प्पयेत् विघ्नेशबीजप्रथमाक्षजर्भला

केंद्रो ब्राह्ले मुहूर्ते चोत्थाय नाडदक्षिणांगेन समुत्थाय पादपश्चपकं दत्वा तोह्यसौ पादौ प्रक्षाल्य स्नात्वा शिवाम्भः परिमृज्य धौते
वाससी परिधाय स्वस्वदेवतापूजामंदिरं संमार्ज्य गोमयेनोपलिप्य वितानादिभिरलंकृत्य तत्रस्थासने समुपविश्य स्व
जामूर्तिर्निर्माल्यममपहृत्य प्राणायामत्रयं कृत्वा आदिमासत्रयपूर्वकं पूर्वादिदत्तेषु जावशिष्टपत्रादिना मूलमंत्रेणाचिर
म्यर्घ्यपाद्याचमनीयेदत्वा देवाय दंतधावनं गंडूषमुखवमज्जनादि दत्वा पुनराचमनीयं निवेद्य कराभ्यां प्रोञ्छनाय सू
क्ष्मनिर्मलं वस्त्रं दत्वा स्वशीर्षसिंहासने सहस्रदलकमलकर्णिकायां श्रीगुरुं श्वेतवस्त्राभरणभूषितं वेरामयक्ता
नसमुद्राभ्यस्तकं चंद्रकांतनिभं स्वप्रसन्नं श्वेतगंधानुलेपनं श्वेतमाल्यविभूषितं वामांकगतया रक्तवर्णया र
क्तवस्त्राभरणगंधमाल्यविभूषितया वामकरधृतलीलाकमलया देव्या दक्षिणभुजेनालिंगितं त्रिनेत्रमा
नमंतमुखं शिवरूपिणं ध्यात्वा तच्चरणारविंदयुगलात् स्रवत्पीयूषधारया स्वदेहमभिषिक्तं संचिंत्य श्रीअमुका
नंदनाथश्रीपादुकां पूजयामीति तद्गुरुणा कृतसंकेतनाम्नात दत्तेन श्रीगुरुभ्यो नमः गुरुपादुकाभ्यो नमः इ
ति मंत्रेण वा गंधादिभिर्योनिमुद्रया संपूज्य आनंदमानंदकरं प्रसन्नं ज्ञानस्वरूपं निजभावयुक्तं योगीन्द्रमी
ड्यं भवरोगवैद्यं श्रीमद्गुरुं नित्यमहं नमामि इति प्रणम्य हृन्मंत्रेण स्वहृदि लयं वमेत् ततो मूलाधारादि ब्र
ह्मरंध्रान्तमुद्यन्तं सूर्यसहस्रप्रभं सुषुम्नान्तर्गतं तेजोदंडमिव मूलमंत्रं ध्यात्वा तत्तेजसा व्याप्तं स्वशरीरं संचिंत्य

शि
वं
१६७
167

वक्ष्यमाणविधिना मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा वक्ष्यमाणऋष्यादिकरषडंगन्यासान् विन्यस्य हृदयकमले वक्ष्यमाण
रूपदेवं ध्यात्वा मानसैरुपचारैः संपूज्य मूलमंत्रं यथाशक्ति जपित्वा देवाय जपं समर्प्य स्तुत्वा प्रणम्य त्रैलोक्य।
चैतन्यमयादिदेव श्रीशंकर त्वच्चरणात्तयैवाज्ञया प्रातः समुत्थाय तव प्रियार्थं संसारयात्रामनुवर्तयिष्ये संसारया
त्रामनुवर्तमाने त्वदाज्ञया शंकरदेवदेवस्पर्द्धातिरस्कारकलिप्रमादभयानि मामाभिभवन्तु नाथा जाना।
मि धर्मं न च मे प्रवृत्तिर्जानाम्यधर्मं न च मे निवृत्तिः त्वयेंद्रियाणामधिदैवतेन यथा नियुक्तोऽस्मि तथा करोमि
पते प्रार्थनश्लोका गणेशाद्युपासकैरपि ध्यायोरयमूहनीयाः इति प्रार्थ्य तेया देवामादीपसमुद्रमेखले दे
विपर्वतस्तनमण्डले विष्णुपत्नि नमस्तुभ्यं पादस्पर्शं क्षमस्व मे इति भूमिं प्रार्थ्य श्वासानुसारेण तस्यां।
पादं निधाय श्रीशिव इत्यादीयोच्छायपदे पदे स्वमंत्रस्य रक्षामाह ह्रीं नैर्ऋत्यां वा दिशि शरप्रक्षेपं समतीत्य
यथाविधि मलमूत्रोत्सर्गं शौचाचमनादिकं विधाय निषिद्धदिनेषु विहितं दंतकाष्ठमादाय क्लीं कामदेवाय सर्वज
नप्रियाय नमः इति मंत्रेण दंतधावनं विधाय दन्तकाष्ठं प्रक्षाल्य त्यजेतः शुद्धदेशे परित्यज्य मूलमंत्रेण मु
खं प्रक्षाल्य कुशान्ति लयचगन्धान्तं न कुसुधौतवस्त्राण्यादाय अस्त्राभिमंत्रितशंकुनाक्षुरचित्वा स्था
नारम्भद्वितिकां च गृहीत्वा जलाशयं गत्वास्त्रम मन्त्राभिमन्त्रितजलेन तीरं प्रक्षाल्य तत्रास्त्रा।

२४

तेविजनेरम्ये सर्वोपद्रववर्जिते कृतस्नानादिको मंत्री पूर्ववत्समासमंप्लुतः तत्रागमध्येसंविनपुष्पितेनललनीचनः त
स्यमध्ये महापद्मं तरुणार्कविसमप्रभम् समन्ततस्तुगंधाढ्यंरमणीयंमनोहरं सद्योविकसितंध्यायेन्मवीर्ष्येजकमं
त्राविन्मृदस्तेन सोपानन्मानतेरेविमणलाभ विनिर्जत्पावरूसायकर्णिकामध्येसंस्थितम् इतिध्यात्वासावरणंमहा
गणपतिंसुधाः प्रवेशेन्दुकुसुमैः समभ्यर्च्यपूर्ववत् नियायपुष्पकुम्भसर्वसाधकेन्दूस्यमूर्ध्नि निवर्षितेरत्नरत्नधारा
भिधानादेवस्यमूर्ध्नि घनचंदनकाश्मीरकस्तूरीलोलितेजले तर्पयेत्परयाभक्त्यादेवदेवंप्रसन्नधीरिमंवंदेवध्यायन्मू
लमन्त्रमुच्चार्यमहागणपतिंतर्पयामितिदेवस्यमूर्ध्निविंशतिवारंसंतर्प्य ॐ तर्पयामिस्वाहा ४ मू ४ श्रीं तर्पयामि
स्वा ४ मू ४ एवंह्रीं ४ मू ४ क्लीं ४ मू ४ ग्लौं ४ मू ४ गं ४ मू ४ ग ४ मू ४ णा ४ मू ४ प ४ मू ४ त ४ ये ४ व ४ मू ४ र ४ वृ ४ मू ४ र ४ मू ४ दं ४ म
४ स ४ मू ४ र्व ४ मू ४ जं ४ मू ४ नं ४ मू ४ मे ४ मू ४ व ४ मू ४ श ४ मू ४ मा ४ मू ४ न ४ मू ४ य ४ स्वा ४ मू ४ हा ४ मू ४ पुनर्मूलेन ४ श्रीं नारायण
संहितांलक्ष्मींतर्पयामिस्वाहा ४ मू ४ श्रींलक्ष्मीसहितंनारायणंतर्पयामिस्वाहा ४ मू ४ ह्रीं हरसहितांगौरींतर्पयामिस्वा
हा ४ मू ४ ह्रींगौरीसहितंहरंतर्पयामिस्वाहा ४ मू ४ क्लींकामसहितांरतिंसमतर्पयामिस्वाहा ४ मू ४ क्लींरतिसहि
तंकामंतर्पयामिस्वाहा ४ मू ४ ग्लौंवराहसहितांमहींतः ४ ग्लौंमहीसहितंवराहंतर्पयामिस्वाहा ४ मू ४ गंआमोदस
हितांसिद्धिंत ४ मू ४ गंसिद्धिसहितंआमोदंत ४ मू ४ गंप्रमोदसहितांसमृद्धिंतर्पयामि ४ मू ४ गंसमृद्धिसहितंप्रमो
दंतर्पयामि ४ मू ४ गंसुमुखसहितांकान्तिंतर्पयामि ४ मू ४ गंकान्तिसहितंमदनावतींतर्पया सहितंदुर्मुखंस

श्रि॰
चि॰
१५८
२

हितांमदनावतीं तर्पयामि ५ मू ५ गं इक्षुसंतंसहितांमदनावतींसहितेइक्षुखंतर्पयामि ५ मू ५ गं विद्रसहितांमवद्रावांत॰ ५ मू ५
गंमदद्रवासहितेविचेतर्प॰ ५ मू ५ गंविघ्नकर्तसहितांद्राविणींतर्पया ५ मू ५ गंद्राविणीसहितंशंखनिधिंत॰ ५ मू ५ पंपद्मनि
धिंसाहितांवसुमतींत॰ ५ मू ५ पंवसुमतीसहितंपद्मनिधिंत ५ मू ५ पुनर्मूलेन ५ एवं ५४५ इमेकप्रकारः प्रकारांतरस्तुः मू ५
गं ५ मू ५ श्री ५ मू ५ ह्रीं ५ मू ५ क्लीं ५ मू ५ ग्लौं ५ मू ५ गं ५ मू ५ गणपते ५ मू ५ वरवर ५ मूले ५ सर्वजनमेवशमानय ५ मू ५ स्वाहा ५
मू ५ एवं १० मू ५ गंइमेत्र्यमूलात्मनेवीजपूरायनमः वीजपूरायनमः इक्षुकार्मुकंत ५ मू ५ ग्लौंगेंशात्मात्मनेगदायेनमोगदांत ५ मू ५
क्लींगेंप्राणात्मनेइक्षुकार्मुकायनमः इक्षुकार्मुकंत॰ ५ मू ५ क्लींगेंत्रिशूलात्मनेत्रिशूलायनमस्त्रिशूलंत ५ मू ५ श्रींगेंकालात्मनेचक्रायन
मः चक्रंतर्पयामिस्वाहा ५ मू ५ ग्रां चक्रात्मनेपद्मायनमः पद्मंतर्पयामिस्वाहा ५ मू ५ ह्रींगेंव्याप्यात्मनेपाशायनमः पाशंत ५ मू ५
लंगेंरक्तात्मनेउत्पलायनमः उत्पलंत॰ मू ५ ग्लौंटंध्वात्मनेकलमाग्रायनमः कलमाग्रंत ५ मू ५ गंगेंतुष्टात्मनेविषाणायनमोविषा
णंत॰ ५ मू ५ ॐश्रींह्रींक्लींग्लौंगंत्रैलोक्यात्मनेरत्नकलशायनमोरत्नकलशंतर्पयामिस्वाहा ५ मू ५ एवं ॐश्रींह्रींग्लौंगंविघ्नगणपत
येवरवरदसर्वजनमेवशमानयस्वाहा ५ मू ५ ॐश्रींह्रींक्लींग्लौंगंविनायकगणपतयेवरवरदइत्यादि ५ मू ५ देवगणपतयइत्यादि ५
मू ५८ शूरगणपतयेइत्यादि ५ मू ५८ लंबोदरगणपतयइत्यादि ५ इत्यादिप्रसादनगणपतइत्यादि ५ मू ५५ महागणपतयेइत्या
दि ५ एवं १० ततः श्रींगंलक्ष्मीसहितेनारायणंतर्पयामिस्वाहा ५ मू ५ गंश्रींनारायणसहितांलक्ष्मींतर्पयामिस्वाहा ५ मू ५ ह्रींगं
गौरीसहितंहरंत॰ ५ मू ५ गंह्रींहरसहितांगौरींत॰ ५ मू ५ क्लींगंरतिसहितंकामंत॰ ५ मू ५ गंक्लींकामसहितांरतिंत॰ ५ मू ५ ग्लौं

167/2

२२

गंमहीसहितंवराहेनत·४ मू ४ गंॐवराहसहिता ४ महीतर्पयामि ४ मू ४ एवं ४९ ततःश्रींगंसिद्धिसहितमामोदंत ४ मू ४ गं।
श्रींआमोदसहितांसिद्धिंत ४ मू ४ श्रींगंसमृद्धिसहितप्रमोदंत·४ मू ४ गंश्रींप्रमोदंत·४ मू ४ गंश्रींप्रमोदसहितांसमृद्धिंत·४ मू ४
श्रींगंकांतिसहितंत ४ सुमुखंत ४ मू ४ गंश्रींसुमुखसहितांकांतिंत·४ मू ४ क्लींगंमदनावतीसहितंदुर्मुखं ४ मू ४ गंक्लींदुर्मु
खसहितांविघ्नंत·४ मू ४ क्लींगंमदद्रवीसहितंविघ्नंत ४ मू ४ गंक्लींविघ्नसहितांमदद्रवींत ४ मू ४ क्लींगंद्राविणीसहितंविघ्न
त ४ मू ४ गंक्लींविघ्नकर्तृसहितांद्राविणींत·४ मू ४ एवं ४९ क्लींगंवसुधारासहितंशंखनिधिंतर्पया·४ मू ४ गंक्लींशंखनिधिसहिता
वसुधारांत·४ मू ४ ग्लौंगंवसुमतीसहितंपद्मनिधिंत·४ मू ४ गंग्लौंपद्मनिधिसहितांवसुमतीतर्पयामि ४ एवं ३। ततः मू ४ एवं सं।
मूयु ४४४ प्रकारांतरात्तुगणेशस्यपरामर्शिन्यासं प्रथमंमूलमंत्रेणचतुर्द्वारंप्रतर्प्यवामिथुनानिवर्ष्मिद्विद्यान् शंखपद्मनिधिश्चापिसं।
स्वबीजादिकैर्मंत्रैःस्वाहांतैश्चचतुश्च मूलमंत्रचतुर्थीरंप्रत्येकंतर्पयेत्पृथक् संख्याष्टोत्तरशतंकनिष्ठःस्यादयंक्रमः अथवामूलमं
त्राद्यैस्तैरेतैश्चसर्वकं मंत्रैर्वातर्पयेद्विद्वान्त्रीनोक्तविधानतः मध्यक्रमोयंसंख्यदिशतंषोडशोत्तरं अथवामूलमंत्रेणचतुर्वीरंप्र
तर्प्यवासर्वमंत्रास्तैर्मंत्रैःस्वाहांतैश्चतश्चतुर्मूलमंत्रंचतुर्वीरंप्रवैकंसंतर्प्यच मिथुनादिस्ततःपश्चात्सर्वंचत्संप्रतर्पयेत् भेवसंख्यवतः।
श्चत्वारिंशच्चतुःशतम् सर्वज्येष्ठक्रमः प्रोक्तोऽयंरागमपारगैः एवंसंतोष्यतत्सर्वपार्श्वंवस्रोपचारकैः सर्वाभीष्टंवसंप्रार्थ्य प्रणम्योद्वास
येत्सुधीः यायएवंतर्पयेत्रिसंमंडलात्सफलंलभेत् अनावृष्ट्यांभयेचोरराजचोराद्युपद्रवे महाज्वरेविवादेचमहादारिद्र्यसंकटे विवा
हादिशुभकार्येषु सर्वेषुचविशेषतः एवंवैतर्पणंकुर्यान्मानवैरःप्रसन्नधीः महागणेश्वरप्रीतोमहासंकटपकरोभवेदिति मू ४ महागण
पतं ४ तुष्टिंत ४ मू ४ श्रींलक्ष्मीनारायणौत ४ मू ४ ह्रींगौरीहरौत ४ मू ४ क्लींरतिकन्दर्पौत ४ मू ४ ग्लौंमहीवराहौत ४ मू ४ गंलक्ष्मीग।

श्री·
चं·
१५८

णनायकौंत ४ मू ४ गं आमोदसिद्धित ४ मू ४ गं प्रमोदसमृद्धित ४ मू ४ गं सुमुखकांतीत ४ मू ४ गं दुर्मुखमदनावतीत ४ मू ४ गं विघ्नमद
द्रवेत ४ मू ४ गं विघ्नमदद्रवेत ४ मू ४ गं विघ्नकर्तृवदनावतीत ४ मू ४ संसंनिधिवसुधारेत ४ मू ४ एवं १२४ अथैकनिष्ठक्रमः ४ मू ४
श्रीनारायणसहितां लक्ष्मीं तर्पयामि स्वाहा ४ मू ४ श्रीलक्ष्मीसहितं नारायणंत ४ मू ४ एवं मिथुनानि पंच आमोदादिषट्कनिद्वयेन षोडशयो
दशमिथुनानां ध्यानतर्पणसंख्या अष्टोत्तरशतंद्वयंस्याद्यंतयोर्मूलेनचतुश्चतुः एवंसंभूय षोडशाधिकद्विशतमिति मध्यमप्रकारः आदौ
मूलेन ४ श्रींतर्पयामि स्वाहा ४ मू ४ श्रींत ४ मू ४ ह्रींत ४ मूले ४ क्लींत ४ मू ४ ग्लौंत ४ मू ४ गंत ४ मू ४ णंत ४ मू ४ पत· ४ मू ४ तत· ४ मू ४
येत ४ मू ४ मेत· ४ मू ४ वत· ४ मू ४ शत· ४ मू ४ मात· ४ मूले ४ वत· ४ मू ४ यत ४ मू ४ स्वात ४ मू ४ हात ४ मू ४ एवंसंभूय अष्टाविंश
त्यधिकशतद्वयंसंख्यतर्पणंइत्यायनमध्यमप्रकारोऽकषोडशोत्तरशतद्वयंतर्पयेत्तावतातेनसंभूयचतुश्चत्वारिंशदधिकचतुःशतंतर्पणमि
लवतीत्युत्तमप्रकारः इतिकाम्यतर्पणविधिः अथ श्रीमहागणपतये विशेषद्रव्यविशेषतर्पणानां फलविशेषानाहात्मासारसंग्रहे अं
गकारोत्र गणपतयेनप्रतर्पयेन्मुक्तिफलाय मंत्री तर्पयेद्दिराकामनया गणेशं प्रतर्पयेन्मूर्द्धि पयोभिरत्र गृहस्थप्रदेशे मधुना गणेशं प्रत
र्पयेत्कामफलाय विद्वान् आत्मार्थिवर्षणादिनिमित्तमत्र प्रतर्पयेत् मधुमिश्रनेत्रे भूपालवश्यपय महागणेशं प्रतर्पयेद्ब्राह्मण्यनेन दृष्टे
तदंशस्य लैलैलस्ततर्पणं च महागणेशप्रियमेतदुक्तं गंडतैलैवतथा सर्वं उविषणायनाभौ किला तर्पणं स्यात् स्कंधप्रदेशे सः पयः प
योभिः प्रतर्पणं प्रीतिविवर्द्धनाय त्तीरेण दध्ना मधुना स्वनेदेशतर्पणं पुत्रविवृद्धिमिदं स्वित स्यात् एवं पारिजातसमस्तमेतत्तक्रुयीत्त
योगातविधिनामतुत्त एवं मंत्री यएवं गणयमन्नववरहाचनातर्पणसौ कृ जापैश्च सम्यक्कुश भजति विधिना शहूयात्सोत्र लोकेनानार्थी।
नसम्भूयो भवति वशगो मोहयेत्सर्वलोकान्म्कालोगान्यथेष्टं व्रजति मतविमलांश्च किमेतेत्तरायां संदराचार्यशिष्येण श्रीनिवासे।

168

नयीमता चंद्रिकायां प्रणीतायां प्रकाशो दशसप्तमः ॥ इति श्रीमंत्रदशाचार्यवरणारविंदद्वंद्वांतेवासिना श्रीश्री श्रीनिवासभट्टेन विरचि
तायां श्रीशिवार्चनचंद्रिकायां सप्तदशप्रकाशः १७ ॥ सारसंग्रहे वक्रेमसकावतुंडैकदंष्ट्रायतद्वनतारं कामशक्तित्रिराविघ्नवीजानि प्र
देकतः वदेद्गणपतिपश्चाद्वराद्वेवरंदपदं ततः सर्वजनं मंते वशमानय ठद्वयं त्रैलोक्यमोहनो मंत्रो गणेशस्येष्टदः शुभः इति वक्रतुंडए
तुंडैकदंष्ट्रायस्वरूपं कामः कामवीजं शक्तिर्मायावीजं इंदिरा श्रीवीजं विघ्नगणपतिवीजं गणपतिस्वरूपं वरदस्वरूपं सर्वजनं स्वरूपं मस
रूपं वशमानय स्वरूपं ठद्वयं स्वाहा त्रयस्त्रिंशतक्षरोयं मंत्रः तस्याऋषिर्गणकः प्रोक्तो गायत्री छंदः ईरितं त्रैलोक्यमोहनो विघ्नो देवता भा
परिकीर्तितः हृदेकादशभिः प्रोक्तं पंचभिः शिर ईरितः भूतार्णैः स्याच्छिखा प्रोक्ता चतुर्भिः कवचं मतं नेत्रं षड्भिः समाख्यातं द्वाभ्यामस्त्रमुदा
हृतं वर्णैरिति शेषः ध्यानपूजादिकं सर्वं महाविघ्नेशवद्भवेत् त्रैलोक्यमोहनगणेशमिमं यथावदभ्यर्चनाजपहुतस्तुतिपूर्णकाद्यैः से
नोषयेयइदसाधकसत्तमोक्ता लोकप्रियो भवति स्वजनमोमराणाम् प्रयोगः तत्र प्रातःकृत्यासनादियोगपीठन्यासांते मूलमंत्रेण प्रा
णायामत्रयं कृत्वा शिरसि ॐ गणकाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदये ॐ त्रैलोक्यमोहनाय गणपतये देवतायै नमः इति ऋष्या
दिकं विन्यस्य ममाभीष्टसिद्धये विनियोग इति कृतांजलिर्वदेत् ततः वक्रेत्यादिप्रोक्तजातानेकादशवर्णैर्वान्यैर्हृदयाय नमः विघ्नेश
वीजादशिरसे स्वाहा वरेत्यादिपञ्चशिखायै वषट् सर्वेत्यादि ४ कवचाय हुं मेत्यादि ६ नेत्रत्रयाय वौषट् शेषैरस्त्राय फट् इति षडंगमं
त्रांगुष्ठादितलांतं करयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगन्यासविधिं विन्यस्य ध्यानपूजादिकं सर्वं महागणपतिवत्कुर्यादिति सारसंग्रहे शक्तिरुद्रास्मृति
प्रोक्ता चंद्रखंडेन संयुता महागणपतये स्वाहान्तो द्वादशाक्षरः स्मृतिर्जे कारसा चंद्रखंडेन युक्ता विंदुयुक्तरशक्तिरुद्रा भुवनेशो वीजसं
पुटिताः अगस्त्यगमनतया सर्षिर्जनकः आत्मानो गायत्री निहृदन्विताः छंदः शक्तिगणेशोत्र देवता सर्वकादः एकेनैकेन चैकेन सप्तभिः

शि॰ चं॰ १४५

169

दिनेयेनवामममेतेसे — ममत्राणैरहाकमिविहोदितामुक्तयंचंद्रौघदामिंशशिपाकलपरंभालनेत्रंमनोज्ञं हस्ताभ्रीजेध्यासरस्मिरुहस्रणी
रत्नपात्रंविशाले स्वीयक्रोडस्थितापाद्मंजनिहितलसचारुपाणैः श्रियायायोनैषिन्यस्तहस्तमेणिगणेशूळंटमंप्रायेनागचक्र दत्ता।
धकरमारप्यावामाधःकरपर्यंतंसरसिनादिध्याने एवंसंविदपथिवत्साधकःसर्वसिद्धये पजेत्स्वौदितेपीठविरिविघ्नेशवत्मनेति
अथप्रयोगः मूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वा शिरसेगणनायकऋषयेनमः मखेनिचृद्गायत्रीछंदसेनमः हृदयेश्रीशक्तिगणेशायदेवतायै
नमः इतिविन्यस्य ममसर्वाभीष्टसिद्ध्यविनियोगः इतिकृतांजलिरुक्त्वाप्यवणेनहृदयंद्वितीयेनशिरः तृतीयेनाशिखाततसप्रभिवचवं
ततोहृध्यानेत्रजतसमस्तमंत्रेणास्त्रमितिमूलमंत्राणैः करषडंगन्यासंनिधायध्यानादिसर्वैविरविमसवकुर्यादिति तथादशायुतंज
पेननेत्रमयुतंजुहुयात्ततः अष्टैर्हुतसंयुक्तैविधिवत्पूजितेनले तर्पणंमार्जनंकृत्वाब्राह्मणान्भोजयेत्ततः एवंसिद्धमनुर्मंत्री प्रयोगा
न्वशमानविधिवच्चरेत् इक्षुखंडैःकृतौहोमौराज्यलक्ष्मीप्रयच्छति कदलैर्नानिकेरैश्चहोमोलोकवशंकरः मधुसिक्तैःपृथुकैहोमोराजानंव।
शमानयेत् सक्तुभिश्चकृताहोमोब्राह्मणानांवशंकरः सर्पिषाज्नजुहुयात्सम्यग्धनधान्यादिसंपदः इतिसारसंग्रहे वोमायया रुद्रबीजेच।
वशमानयस्वाहातोयंमनुप्रोक्तः सम्यगेकादशाक्षरः माययारुद्रबीजंभृवनेशीबीजद्वयमध्यस्थगणेशबीजंस्वाहा तथाएवोदिनास्त्वृ
न्यायामंत्राणोरहकल्पनेहृदयंप्रणवेतथाशिरोमायापुटेनवास्त्वबीजेनशिखाप्रोक्ताबवशंशाह्नेनवानयाभ्रनेनकवचेनेत्रंस्वाहा शाहेने।
मंत्रिभिसमप्रोणास्त्रमाख्यातेसर्वागमविशारदे वंधूकामंत्रिनेत्रंशशावरसुरूटंभोगलोलगणेनागासंधारयन्तंशुणासृणिवरदाविह
दंडगराग्नैः संक्षसंस्पृष्टपोषामदनशरमनुस्पामलाश्लांतयापिश्लिष्टंतिगम्यशांतविघ्नकामसयाभावयेदेवंवंधनम् वामोर्द्धकारमा
रभ्पचामाधकरपर्यंतमाश्रुधध्याने एवींकंपीठएवीकमपूजाकार्यामनीषिणेति अथप्रयोगः स्वरामःस्त्वपादयस्त्वद्वादशातरीकाः तथा

ततस्त्रयं जपेन्मंत्रं मध्ये षैस्तु दशांशः हुत्वा घृतैस्त्रजुक्त्यात्तर्पणादि ततस्त्रेतास्ततो निजगुरुं नत्वा यथा मैत्रतोषयेत् ततः काम्यप्रयोगां
स्ततः कल्पोक्तान् साधयेत् लक्षं तु जपान्मंत्रस्य होमो राजा वशंकरः नारिकेलफलैर्होमो राज्यश्रीहृदिदःपरः त्रिमधुरसंयुतैर्लाजैर्होमका।
नावशंकर इति सारसंग्रहे अथो वा ममहामंत्रं हरिद्रागणपस्य तु जगत्त्रयहितं भोगमोक्षदैकवितार् नानामंत्रगणस्याप्युत्सिद्धिदः सद्र्वभंगरि
ष्टसफलं चाथ कार्यनाशप्रसाधने गोपनीयं प्रयत्नेन वांछितार्थसुरद्रुमे सौभाग्यपुष्टिलक्ष्मीदं दीर्घजीवितदं नृणां सर्वनरनारीनरेन्द्राणां पर।
वश्यफलप्रदं विघ्नौघशमनं दत्तं क्रुद्धादीनां निवारणं देवगीर्वाणसद्यो नानागंधर्वरक्षसां इति नाम सप्तमं त्रयाणां शापदानां च यक्षिणाम्
स्तान्न संमोहनं सम्यक् प्राणाकृष्टिकरं तृणां राजकराजसैन्यस्य वा पुरवर्षणं विद्युतां कृशानुजलशस्त्राणां स्तंभकं परमं मतं वादिनं शत्रुजा।
नानां वाचास्तंभनं द्विषां सभाभसगनागानां गमनस्तंभकारकं भूयसमंत्रिणाः शंभोः क्रोधसैन्यप्रकारहृष्टान् तरुणीनां कुमारीणां हृदय
स्तंभनं महत् स्त्रियान्नामपि शत्रूणां विद्वेषकरणं परं उन्मादोच्चाटनं शत्रोर्मारणं छेदनं परं बहुप्रयोगसंयुक्तं यत्र हृदयसमन्वितान्नारः
क्रोधसमवितं च लवपरवेदार्धहृदंडधरामहीजहरिद्राग्निनिविलसशायनान्यान्याद्यपश्चाद्गुणं संत्रयामातये वरस्थावरंदं सर्वजीवातेहृदयं
वसपद्मस्थहरिणीद्वात्रिंशद्वर्णो मंत्रः सवितो मुनि संप्रोक्तो रुद्रतः सर्वकामदः तारः प्रणवः क्रोधाद्गस्वरूपं वेदार्धहृदु विंदुयुक्तः परास्त
दीर्जैलौं हरिस्वरूपं द्वाग्निविधुपायनातिः तेन द्राः इति गणस्तदयपतत्ये स्वरूपं वरवरदस्वरूपं सर्वजनस्वरूपं हृदयस्वरूपं स्वरूपस्त्रयमुग्मे
लक्ष्मपस्तालयोति शुभ्रिरहिणी स्वाहा तथाग्निनिर्मदनत्राख्यातस्तंदोत्रष्टसमीरितं विनायकसंहितासंमोहनपञ्चारात्रयोस्तु पर्वीयेसुत
प्रकसवीजेन भूमियुक्तेन चंद्रिमान् षडंगनामाचरेदिन्द्रकं तत्र यथोपदेशकार्यमिति सवीजेन गणपतिवीजेन तया विधिनायेन मंत्रोऽयंस्
तते मदरकृवे वर्तथी दिवसे प्रामेष्यके पतस्यमंत्रवि सुदांस्त्रिद्रापानीयकन्यायायोषितेष्टुंभा सर्वाँगेनास्मान्लिप्तस्नायाद्धृहजलैस्ततः

शि.
चि.
८.

भक्त्यापरमयोपेतः प्रसन्नेनान्तरात्मना। प्रणम्य गुरुपादाब्जमर्चयित्वा विधानतः स्वर्णाङ्गुलीयहाराद्यैर्भूषणैः स्रक्सुगन्धकैः पूर्वोक्तविधिना तस्मा।
दधीतमवैवीर्यं सुगन्धैस्तु मनोभिलषितं यजेद्देवं धियोपुनः स्थाने सर्वसमाविते मणिमये सिंहासने संस्थितं पीते विभूषणं वरलेसन्मालादि।
संशोभितं विप्रदन्तिमुखं त्रिनेत्रं लसितं हस्तैर्ब्रह्मं मेणांकुशं समवरेष्टुवरं स्त्वणिप्रतं क्रोधाख्यमुदाभये वाचोहीदिकरत्रये प्रायन्त्रैर्यदन्तो हीदि।
त्रयोन्यन्तयासमाप्रधयाने कोपमुद्रास्मरेः एवं संविन्ध्य देवेशं गजाननमनन्यथा एकान्तरोदिनेनाथवत्सिनादेवमर्चयेत् अथ प्रयोगः त
तः प्रातरुत्थानादियोगपीठन्यासान्तं मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि मदनाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदये हरिद्रागणपत
ये देवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिह्रकाङ्गाङ्गामित्यादिना करषडङ्गन्यासं विधाय ध्यात्वा मानसैर
जादिसंप्रसन्नकैकान्तरविधिना कृत्वा समापयेदिति तथा साध्याः संहस्रसजपदशांशहव्यवाहने सपिण्डज्युते समभ्युक्षयेज्जुहुयाद्धरि
हरिद्रागणपत्यावन्नतर्पयेद्भक्तितत्परः कुमारीभोजयेत्तावद्ब्रह्मचारिण एव वाष्टाग्रं सहस्रमष्टोत्तरसहस्रमित्यथीतावत् होमसंख्या
समसंख्यामित्यर्थः एतेन तर्पणसंख्यैव कुमार्यो ब्रह्मचारिणश्च भोजयितव्याः ब्रह्मचारिणस्तु नैष्ठिकाः साम्प्रदायापेत्तत इति।
साम्प्रदायिकाः तथा काम्यकर्मं ततः ऊर्ध्वादिष्टविष्णुपत्रये पद्मेनागदलेस्यपाकारहेमाद्याख्यकर्मीकृते वेदादीवस्तथा विजायकगत
मौलिस्वन्मध्यतदिकपत्रेषुवस्वपरामनुगतं क्रोधविदिक्पत्रगं मूवीतं वह्निष्टकोणवमथबीजस्थितं वारुणं वसुकोणाग्रणनिसृह
स्निनो मस्तकानिच यत्कैश्चलिखेमध्याद्वयपत्नबीजस्तुतकर्मचतुरस्रेण संवेष्टदिक्कवर्मतमालिखेत विदिगानश्च भूर्बीजयेच्च।
तमन्त्रतमः अस्यार्थः तत्रयथोक्तोपिकरणेन यथोक्तद्वैरेष्टदलकमलं कृत्वा तत्कर्णिकामध्ये हनुकृत्वा तन्मध्ये साध्यनामवेष्टित
प्रणवमालिख्य तस्योदरे भूबीजमालिख्य भूबीजस्योदरे गणेशबीजमालिख्य तथा तत्रज्ञकारमालिख्याष्टदलकमलस्य पूर्वादितिणप १७

170

ष्विमोऽत्र दलेषु भूबीजोदरगतं हुंकारं विलिख्याग्नेयादिकोणदलेषु केवलं भूबीजं विलिख्य कमलाद्बहिश्चतुरस्रं हृदयसंपुटरूपमष्टकोणं
कृत्वा ततो कोणेषु भूबीजोदरे वकारं सबिंदुं विलिख्याष्टकोणाग्रेषु गजमस्तकानि कृत्वा तेषु सबिंदुं हकारं विलिख्य तद्बहिश्चतुरस्रं कृत्वा
तत्कोणेषु भूबीजं तद्बहिः गंकारं च विलिखेदिति तथा आदित्यवृषयस्य रूपाणामेवास्य दिवसं वशी निशीथे विजने देशे स्थले गोमयाक्तसाः
प्रदीपे दीपिते भक्तश्च दशार्द्धं विन्यसेच्छ्रीमांश्चपलेवसमानाय हरिद्रां तादिलिभाजने तस्यां तु षड्दिनं स्थापकन्यायापेषयेत्ततः हरिद्रायास्तरी
यां शेवस्य विघ्नराजस्य हस्तमेदं समाहृत्य च सर्षपसामिश्रयित्वा यथाशोषयेत् मंत्रेणानेन मंत्रजापस्य विंशतिसंख्यया तमश्च ह्यालोपयेन्मंत्री शुभे स्थले
मितास्थिरे अस्मिन्मठे लिखेद्यत्र मेतत्संस्थलनाह्वय अत्र प्राणप्रतिष्ठापय इति तेऽगुलिकीकृते गणेशप्रतिष्ठायां पश्चात् मार्दंगः प्रत्यंगशोभितो
विनिर्मीय विभिन्नलीगौर्निशायास्तद्वदितियेत् प्राणसंस्थापनं भूयः कुर्यान्मूर्ध्नि विचक्षणः गंधपुष्पादिनैवेद्यैरभ्यर्च्य गणनायकं शरावेत्त्ता।
स्विन्नं नमस्सरस्से साष्टकेमन्त्र सजपशृजयेद्रत्ना कांचनैः कुसुमैश्चैवैः कांचनैः पीतैः सिद्धादनेन नैवेद्यं निवेद्य यावद्बलिं हरेत् तंडुलान् शालिसं
भूतान्प्रस्थायानामितांशुमान् द्विदलीकृत्य मुद्गाभं तदर्द्धेन वमेलयेत् गुडं वेदयपलं भूयो नारिकेलं वतनवं मरीचं सूक्ष्ममानं च सैंधवं वृद्ध
तदर्द्धकं नरद्वजीरकं मर्ज्यकं कुंडवार्द्धसमं भवेत् एतत्सर्वं चततःप्रस्थ गोडुग्धे मंदवह्निना पठेत्सिद्धोदने सोऽत हरणेऽशासमहात्मिया अस्तुना।
पायसेनाथ लड्डुकापूपकादिभिः कसरवासितैस्स्रगन्ताम्बूलैश्चंदनादिभिः तोषयित्वा विधानेन हरिद्रागणपं विभु बलिदत्वा शरावेणैव लोकं
सचराचरं तत्स्थापयेत्सायकेऽङ्गः सः समस्तैश्चवाथ अन्यथा शत्रुभौतमिश्रायां यद्येनस्थापयेद्ध्रुवः वैरेणैवाह्निनौचोरैर्वा कुलां स्तस्थयेत्तदा दे
शग्रामपुरे गेहे तस्मानायों स्थापितियादि तत्तत्स्थानगतान्सर्वेषं च विधान्तस्य पयेज्जनान् शालिशारवाग्रगंसम्यक्तस्तपदर्षिणं महान् व
तारेन गरानस्याकुजलानः स्थापितजलानिवासे यशि वादस्तन्मर्यादायाम्भारणे द्विस्थितोरकशालास्तत्राणत्सर्वोपद्रवान् आगच्छ

शि॰
वं॰
८७
171

शाल्मलेयेसर्प्पान्वल्मीकेरपापदान्वनेन्तिवेष्टशलभान् हन्तीन्यासाणोस्यत्रयोस्थितं स्तंतिंवाणींस्त्रागाववियांशाओर्विभावसोरेत स्तम्भनत्।
प्पीतथास्यानिवेशितम् अवशिष्टमंत्रवर्णैर्मायया वश्यवेष्टयेत् लिखेसाध्याकृशावष्टपत्रेशुतदनंतरं वारुणंदिग्दलाग्रेष्वरपरंकोणपत्रग
परामंडलयुग्मस्यकोणेष्वाशाविदिक्क्रमात् वशावीजानिविलिखेद्दत्नामाणानिमंत्रवित् तदग्रवसपूलेपुकवचंसाध्यसंलिखेत् जलगेह
हयेनापिमायाकोणेर्नतेष्टिता यंत्रमाकर्षणंस्येतद्दिखितंस्वर्णवर्त्मना कृतप्राणप्रतिष्ठंतन्निशाविद्येशास्त्रिनाम्बुदः संस्पृश्यते तेनसमोरस्था
पयेद्बुधः भक्तिहस्तमृदायोस्नगणेशागारमृत्तिका पाशावपुगलेवसंनिम्मायान्वोमयोविन्यस्तनगणेशानेऊसमेरेरफणेर्प्यजेत् सिद्धे
दनदिनैवयैर्वलितिस्त्रोककर्म्मिना नामनोःसर्वतुनस्यानेदत्तासाध्याभिवाञ्छया स्तम्भयदितयंयत्रतत्राकर्षमतुगमके साध्याशाभिमुखो
भूत्वासहस्रंसाष्टकंजपेत् वलिंदत्वाथसंरक्ष्यविघ्नेशंवन्दनादिकैः द्वितीयेनशरावेणमिदधातसमाधकः प्रत्यहंऊर्वतस्लेवसमभिदि
वसेभुवि साधकस्यसमायातिसन्त्रियोवांछितोजनः भूपालस्तन्सतोवापिमाहिषीवावरांगना अमात्यःपण्ययोषावाम्लरकन्यापिवाद्ध
त आगच्छतिनसंदेहोमंत्रिसकेनचेतसा मंत्रमेतात्रिलिखितातसापत्रेयुग्मस्तसा स्वजितस्थापितप्राणायजाड्यनिवेशतत् साध्याशाभि
मुखोश्वाकापश्येन्नजयन्मनुं तदानामनयेकामविह्वलांवाम्लंदरां समुद्रेरामदृम्यस्तस्यागारिहविद्र्यासिक्येनमर्दयित्वाडुनत्वा॥
साध्याकृतिंशुभां स्वेतार्कच्छदयुग्मातःसप्राणांसन्निवेशयेत् वामांग्रेतापयन्मंत्रंजपेदष्टसहस्रकांत्तणादायातिकामार्त्तावांछिं।
ताबरवार्णिनीनभावल्लीदलेनौतृनिमेयंत्रमिदंलिखेत् साध्यंस्ज्जमेरंजसप्रभनयेत् सीमंतिनीसमायातिसीमंपोवनगर्विताः प
त्रपुष्पसवस्तादौभस्तोचालिखेत्तरणौ यंत्रमेतत्प्रदातव्यक्षणादाकृष्टिकारकं प्रवाहाभिमुखोवापिसरित्सङ्गमनीरणौ तर्प्पयेनजले
शुद्धेरष्टोत्तरसहस्रकं शतयाजनदूरस्थंसाध्यमाकर्षयेद्ध्रुवं वज्रटिनेनकिञ्चाचस्मतायंप्राणिनंजपेत् मंत्रमेनंविधानेन हठादाक १८

र्घयोक्तं अथाकृष्टिकरे यंत्रमित्यादि सर्ववर्त्मनन्यत्रस्यायमर्थः तत्र पूर्वोक्तं यंत्रमालिख्य तन्मध्यस्थं भूबीजं हित्वा तत्स्थाने मायाबीजं
विलिखेन्मध्ये भागवहरणे पतिबीजमालिख्य जंकारादिगं बीजरहितैरवशिष्टवर्णैः साधकनामवेष्टनस्थाने शं वेत्ति मायाबीजेश्व
संवेष्टयेत् अत्र मायाबीजे वेष्टनं च मात्रालेखेयं तेनेयंतेन कर्णिकाभ्यंतरे हृन्नद्यं तेन तेनाष्टदलेषु शक्तिदलाग्रे क्रोमिति पाशांकु
शबीजे विलिखेदिति दलाग्रेषु वमिति च विलिख्य भागवदष्टकोणं भूत्वा तत्र पूर्वादिदिग्गतकोणचतुष्टये पूर्वकोणे ह्रौं दक्षिणे ह्रीं
पश्चिमे क्लिं उत्तरे ह्स्रूं इति विलिख्य विदिग्गतकोणेषु चतुष्टय विमर्शति विलिख्याष्टकोणाग्रेषु त्रिशूलानि भूत्वा तेषु मूलेषु उकारा
मालिख्य तद्धि रहं चंद्रद्वयेन संपदितेन वेष्टनेन कोणेषु मायाबीजं लिखेत् अत्र कोणेशवेनाद्वं चंद्रद्वयस्याग्रवनेष्टयरहते
तस्याये पार्श्वकोणे चतुष्टयास्थितत्वात् निशाविशेषशक्तिकं भागवदहरिद्रार्वितगणेशांकुलिगतं समीरस्यापयेत्प्राणशक्तिष्ठांकु
यान्मूर्तेरितिशेषः शक्तिरूपमृदाकलालरूपमृत्तिकयाः अस्य चात्र अन्यत्मेसाधु दूलवणरामहृहि च तस्मान्निगारे गणेशागारे
सिवयेमध्ये छिद्रेन सरससाक्षात्कृतप्राणप्रतिष्ठामित्यर्थः उत्तमपिपदं हि च तस्मात् गारे गणेशागारे निवेशनमध्ये छिद्रे वा सरसश
णोक्तप्राणप्रतिष्ठामित्यर्थः जलमभिमंत्रितं तथा अथोवदामि वश्यार्थं मंत्रसाधनमुत्तमं यंत्रं संलिख्य पूर्वोक्तं स्मरसंमध्यगाणपि
पं वाहिः शिष्टमंत्रवर्णकामेनापि संवेष्टयेत् शेषमाकर्मपद्रेण समपद्मपरिकल्पयेत् निशाशोधनमस्य च कुर्यादिति तथा कर्मेना ह्रीं
याम्य तथा शामितेन ऐरसेनहि साधु द्रोणन लोहमिश्रसंजिसाम् तट्टेन लिखेद्धश्याभि यंत्रमेरं कृत्वा निवेशयेदिति अस्यार्थः
पूर्वोक्तं यंत्रं विलिख्य तन्मध्यस्थं मायाबीजं मायास्थाने कामबीजं तदुद्गृगणेयानि बीजं च विलिख्य तत्र भागवदशिष्टैर्मंत्रवर्णैः का
मबीजे तथा वेष्टयेत् शेषमाकर्षयंत्रवत् कुर्यादिति तथा पूर्वकृतविहितविधेयसकृत्स्थिमध्ये निवेशनं विधिनास्थापितप्राणशक्तिवेन्य

शि
वं
८२

172

स्थाने जपेत् रक्तमाल्यानुलेपाद्यैर्नैवेद्यैः सर्ववस्तुभिः । मनो साध्याभिधां दत्वा स्थाने सर्वं समीरिते वशमानयत्य मंत्रं जपेदष्टसहस्र-
कं अष्टं तत् सहस्रकं अष्टोत्तरसहस्रमित्यर्थः । साध्यविशिष्टमन्त्रो वा भूत्वा मंत्रमंत्री समाहितः । विघ्नेशाय बलिं दत्वाच्छादयेन्न च सर्व-
वत् एवं प्रतिदिनं कुर्वन् सप्तभिर्दिवसैर्ध्रुवं । रक्षोभूतपिशाचाद्यान् देवदानवपन्नगान् । राजानं मंत्रिणो राज्ञः स्त्रीगणांश्चेष्टमात्र
स वशयेत्साधकः शीघ्रं यावज्जीवमसंशयः । निशाशेनाथवा शिष्टे वनिजद् हस्तलिपयेत् अथ लोकमलोलभावशये
द्धिरसमं जसा हरिद्राशशमंत्रूर्णा शान्तं तुलं संभवत् तन्मयेन गुडेनापि मधुना सैंधवेन च संमिश्रमं सुपित्वा च पिंडकारं पदे
देते निर्माय गाणापनेन येवतद्दि तिलिंलयेत् समीरं च शतिष्टाप्यं गंधाद्यैः सर्वशः जेत् त्रिदिनं स जनेतं स्वयं मध्यात्स्थ कु येत्
प्रतिमां भक्तयेत्स्य साध्याः वशं भवेद् ध्रुवं । शालिपिष्टादिपिंडेन कृत्वा साध्याकृतिं शुभां । अष्टाधिकशतं जप्त्वा सर्जिता स्था पिंता
निलो निवेद्य विप्रराजा यस्मा ... स्मस्मन्य भक्तयेत् वशयेद् वांछितं साध्यं सदा सर्वं सदपि वा । वशयंत्रं लिखेन्मंत्री खानपानादि
वस्तुषु सेरं कृत्वा जपेन्मंत्री सहस्रमष्टकं तथा भक्षणाद्वशयेत्साध्यं वश्यमात्रस्य साधकः । चंदनागुरुकर्पूर विशाकं कुंकुमरो
चना मृगेभमदसंयुक्ता अष्टांग विमना शमं भूष्येत द्द द्द शीकारयंत्रमालिख्य सर्ववत् प्रतिमां सर्ववस्तु त्वाजप्त्वा ष्टोत्तरशतं
लिपेद् देने नगात्रे स्वकर्तीनास्य विशेषकं स्मरणात्स्पर्शनाद्वैव त्रिलोकं वशमानयेत् । एवं तमेनं नरनारी वशयेत् पिजंडमात् चंद
नेनैव वाक्ययौ द्विधिमेन फलाश्रयो । द्विरेफस्य सदा भद्रा मुसली चंद्रवारुणी भूपयश्रीफलबिल्वकाना हस्तीच वंदिनी वारा
ही शतवीर्या च मासरी चंद्ररोचने सर्वसिक्तरसेनैतन्निशामागाह्यसमिंत पिष्टा वश्य सिंवयत्रं निर्माय प्रतिमामपि प्राणास्
स्थापने कृत्वा जपेदष्टसहस्रकं शिष्टं द्रोणाभिषजैकदिनैः स मे पाश्व गाधेन समर्घ्य पिंडाकारं प्रकल्पयेत् शुष्कं दह्र्दंतं तु ज्जीब

१८

ल्वकाष्ठैर्थितेनलो सुसहस्य चतष्कस्तानन्मध्ये यंत्रमालिखेत् समीरणं प्रतिष्ठाप्य गणं पंचत्रसहजयेत् अष्टाधिकशतं मंत्रं जपित्वा श्रीफलाहुति
रो कांचनेरूप्यारचितपात्रे कांस्यमये यवानिधाय यथा रवेञ्चमललाटि भुसाधकः कांतिपुष्टिधनारोग्यपुत्रपौत्रयशःपशून् लब्ध्वा लोकप्रियो
भूत्वा दीर्घजीवी भवेध्रुवं भूरोधानृपतेरत्नाभस्मनाशातरचद्ध ऊर्यादाशुष्मकस्मार्थं यशोविजयसंपदो नसेनिष्कत्रयं ति संतन्दयो ध्या
न्नरोयसौ रक्तांबरसुवर्ण्यितः प्रोक्तेतषजहूणांकं नियायकपिलाज्येननद्धुष्यान्कपालके दीपप्रज्वाल्यतेनैव जपेन्मंत्रसमन्वयतः स्त
्वाकज्जलं जन्मसष्टोत्तरशतं सुभानत्रयोरचहृदयाद्युवावाशुवर्ती चयदृष्टमात्रेणावशयेत्रिलिखितं विषमजसा उक्तौषधावांगुलिकां
पिष्टा चंदनवारिणा अभिमंत्रितपापोद्या तिलकप्रकरोतिसा सर्वलोकप्रियोभूयादद्भुःस्पर्शान्निजपति आत्तानुवार्तितं कुर्याद्याव
जीवेनसंशयः शुद्धयानिशया कृत्वा विक्षेशं प्रोक्तलक्षणां वेद्रोपरागसमये सेरजस्तुःसहस्रकं अष्टाधिकसमभ्यर्च्यवंदनादिभिरादरा
त् शिखायां प्रोह्यदेन्नित्यं सर्वतोजपयात्क्रमात् सेरराभेविपिडहृस्तापदोप्सभयेपरे आपणेव्यवहारेषु द्यूते वादे महार्णवे पटचरसमर
हे प्रसभायां शत्रुसंकटे विजयी जायतेधारः हृतहस्तोनिवर्तितो वराङ्गनाहं दमध्ये शोभतेमन्मथोयथा भागवल्लीदलेयंत्रलि
खित्वारात्रिवारिणा सप्ताणमर्चितजन्नामसष्टोत्तरसहस्रतः अशितं वांछितं साध्यं वशात्रयतिभक्षणात् गोदक्षये सांसतेमश्रीकृत्थिते
सुहृद्दाहृते यंत्रे विलिख्याते नैवानमीयगणनायको अतिमजशातसाध्यंपदत्तयेञ्जगत् नालिकेरेयुडोपेतं चूर्णितं त्रिफलं डनेत् अज
हृत्तसंयातमष्टाधिकशतं ब्रुयः संपातेभक्षयेयस्तु वशमायातिसोधिरात् किंबहूक्तेन मंत्रस्तासाध्यासर्वितत्पयंमन्तु जपेत्सदासना
यातियावदायुर्नसंशयः इति अथात्रविषमपदव्याख्यासर्वसमीरिति स्थाने सर्वजनमितिस्थाने अयमर्थः मंत्रोसर्वजनस्थाने साध्या
भिधास्तभयेति पदस्थाने वशापानयपुस्मंवदलाजपेदितीत्यर्थः तद्दिगाणाशारुदिताषितावलिकृतसाध्यप्राण प्रतिप्रतिष्ठसाध्यप्राण

शि
वं
१८३
173

प्रतिष्ठापकारस्त्वेवं वक्ष्यते अथ द्रव्याष्टकस्य विशेषकं तिलकं द्विरेफो भृंगराजस्तदा मत्स्यमुस्ताः मुसली तालमूलिका वंदिनो लज्जालुका
श्ववीर्यं ठघाः मामूरी अपामार्जी वंद्रः कर्दरे तु दितेः मेघजो डमरादिभिः रात्री वारिणा हरिद्रोदकेनेति उच्चाटने ततो यन्त्रकथयामि स
नतः उन्मत्तरीत्वालिविर्यत्रं समाथवर्ममध्यगं तद्वर्मी हन्ते बीजगणायत्स्वं दन्तरे आणबीजवपन्ने भुवामकर्णीतदयतः तद्वहि
र्दिक्कीर्णां यमूले शुकवचे लिखेत् वायुनावेष्टितं पश्चाद्दिग्गतवायुना प्रेतवस्त्रीनदालिख्यानिशपलेपनपूर्वकं श्मशानव
ह्नौसंदह्य भस्मादाय ·· तद्भवान् विघ्नाथीशारदादाख्यायार्क राजजस्ता ह्यं यंत्रमध्ये अवित्वस्य सेरंगमस्यकीलितं शवालिम्पति
श्माशानेतिनाभस्मास्थिनाम्तथा शवपचवितामारेकपिकृष्णवानरी सपिण्डोन्मनेस्तारेणनिर्माय गणपाकृति मन्त्रदमध्यगं
त्वावाशुनःप्राणान्प्रतिष्ठयेत् चक्रिहस्तमदा चैव साध्यपादोम्यपांशुना शारावयुगलमध्ये निर्मायान्यत्र चोभयोः आविकेयंश्वि
न्यस्यकृष्णपुष्पैः समर्चयेत् मनावयाटय… संयोज्य प्रजपेन्मनुं अष्टोत्तरसहस्रं हि…दयित्वापरेणतं निखन्य वैरिणोद्वारिमासे मोचा
टयेद्धतः हस्तिसद्यालये वैरिदसने पिरणाऊण स्थापिते गणये मासात्… जायते ध्रुवं माम्रियते वाज्य वार्तालिश्रीणोभयविक्र
ला चतुष्पथेथ वल्मीके चत्वरे द्रुमकोटरे स्थापनाविघ्नराजस्य शत्रुरुच्चाटितो भवेत् विघ्नेशाह्वं दंगोभीरविन्यस्तेयस्य मस्तके भ्रम
येकाक वर्मा पिनानादेशेषनिश्चलः आसने शयने याने पथि शत्रुर्जर्जालयेत् प्रस्वप्नेयान्म तिस्तत्र लवत्यवनचान्यथेति अथम
र्थः पूर्वोक्तयंत्रमालिख्य तन्मध्ये रजी वलिख्यतदन्ते… वायुबीजमालिख्य तदन्त गंमिति गणपतिबीजमालिख्य मन्त्रमध्य
नालिख्य तावापतिशुद्यामित्यालिखेद् दलाये शुभमिति विलिख्य न ठद्विरष्टकाणयागतमूले स्वाहा मित्यालिख्याष्टवादः षड्विंडलाद्वि
तदृष्टाकारेणवायुमंडलेन नैवेष्टतस्य षड्विंडस्यानेशुद्यामितिवायुबीजं लिखेत् एतद्यंत्रस्य क्रिया फलं भवति प्रेतवस्त्रे प्रेतत्यक्ते

वस्त्रे जहारसारः कोइलाइति प्रसिद्धः ध्वांक्षः काकः ईशणांप्राणापिचुमन्दोनस्वहत्तः शार्कराकर्करः शावलिप्तनिशाशातेशावस्थांइति
हरिद्रांशंसर्पयंस्येनस्येनः सर्षपमेचवोतिनंद्यानाराततः तन्मन्त्रमारोपयन्नररसः ज्वरः ऊर्द्धः अमिकेयंगोणांशंविद्याटयइदत्तस्तस्यप
दमयास्येतिशेषाः शत्रिरस्य तथा अथवदेसमासेनपंच्यविद्वेषणाकाय यन्त्रेपूर्वोदितेवनिदध्याद्बीजप्रविन्यसेत् वस्त्रपत्रवर्णो
कृतनकारविलिखितनतः अष्टमूलेषुडंकारंव्योमत्तोबाह्यप्रवेष्टयेत् निशालयीशामानेनपरि निशामेवचातिनिशद्वियुणापिस्माहे
मयचाभ्रुनातत् मृतकर्पटकेलिप्ताद्वेषयंत्रमिदंलिखेत् पवात्तादिभद्रस्यकाकनीडजनकृतं विनाशेसंदहेत् यत्रमध्येनिवेश
येत् सहृत्तविघ्नराजस्यसेरंजत्तोविनिःक्षिपेत् शरावान्तरगांविघ्नपूजयेत्सर्ववर्त्मना पिचुमंदभवैःपत्रैः कुसमध्येनिवेश्यके द्विद्वेषप
यंत्रेजपेत्संयोज्यसाष्टकं सहस्रंवशराजेनविघ्नेच्छादितंततः प्रीतयोर्विधिनानेनविद्वेषोभवतिध्रुवं आदायगणयंमंत्रीप्रीतयो
रत्रराक्षिपेत् वैरंविशायतेक्षिप्रं देहनाशावयेद्वयो पतयध्वगानभस्मारहीनापथिविन्यसेत् गच्छतायाद्दशाम्यर्शाद्धिवादः स्वमहा
न्नवेत् देशेग्रामेस्मरेयत्रस्थापितांगणयोभवेत् तिष्ठतांप्राणिनांतत्रवैरंभवतिसर्वदा पारिभद्रस्यमंत्राऊमकलगापितभवेत् मा
गेकंमारिवंरात्रिस्त्रावातीतितथाक्षिदां संदह्यमसितपूर्ववर्त्मनासंरक्षतपुनः विकारांवैरिणोमूर्ध्निकुर्यादुन्मादमूकते अस्यार्थः
तत्रपूर्वोक्तं तत्रमालिख्यतन्मध्येरंयमितिविलिख्याष्टस्वदलेषुककारयक्तगकाविलिख्यदभायेषुऊहारविलिख्याष्टकोणामत
शेषाएकैकंकारमालिख्यवहिराकाशमंडलेनहृमाकारेणसंवेष्टयेदिति पारिभद्रोनिम्बकेममत्ररसः यन्त्रः रसःसंवत्सरगुलिका
कुसविद्वेषयद्वयं उच्चाटयस्थानेरात्रिर्हरिद्राः पूर्ववर्त्मनाचिन्ताग्निनातथासोप्रतेमगणयंत्रंप्रवदामियथागमं यंत्रंविलिख्यपूर्वोक्तं
वर्ममध्येनिवेशयेत् मायाविघ्नेशबीजेद्वेतन्मपिसमालिखेत् तद्बाह्येषुकरीत्येववर्णान्गिरानालिखेत् आग्रुद्धणीबीजस्थयरा

शि
वि
८८

174

संपुटकोणगं मस्तके यस्य बीजानि वक्ष्ये मूले षु वर्जितं तद्बहिर्वह्निकोणेषु वह्निबीजं समालिखेत् दिशासु ठं समालिखेत् विदिशासु ठं
समालिख्य मन्त्रं कर्पटके शुभे चिताङ्गारास्थिनिर्यासैः काकपक्षशलाकया यथोक्तं विलिखेद्यन्त्रं मन्त्राक्षरणनायकम् करणाम
स्थापयेद्वा निशामध्ये चतुष्पथे सदीक्षरेणा संवेष्ट्य तत्प्रावृत्तकपटेथवा कारस्करस्य पत्राङ्के रजनीजम्बुकस्य जापिष्ठायथ कर्प
टेशावलिप्याशेषं पुरोक्तवत् समीरचमतिष्ठाप्य तत्कारागणपतिं ततः पञ्चत ह्रदये मन्त्रं पुनः प्राणान्प्रतिष्ठापयेत् यानस्य संपुट
तां गणेशाग्रमृत्तिका निम्बमूलमृद्वल्मीककर्कटमूलसंभवां श्मशानमृत्तिकारं द्वकारवीरेउमूलजाय कुम्भकारकरस्पृष्टाम्
घस्थानन्तामृदं पिष्ट्वाङ्गारावष्टगल्लहस्तवायान्यत्र तोभयोः यन्त्रावगणपस्य हस्तपृष्ठेः समर्दयेत् कारस्करमवैपत्रैर्नैवेद्यश्च
यथाविधि उक्तमन्त्रपदस्थाने साध्यनाम निवेश्य हि मारयद्वयशब्दं च सहस्रमाषकं जपेत् दक्षिणाशामुखो भूत्वा रजन्यां भूत्वा
सेरे चत्वारे पितृभूमौ वा मातृविश्मरे हेथवा वल्मीके कोटरे वापि काकस्य रजरुत्वे पिधायान्यशरावेण निखन्य बलिमाहरेत्
साध्यो घम्भरणपतिसम्रहाज्वरपीडितः श्रमोयं वीर्यये तद्विधिया नं स्रुविडलेभ भूदेव व्यतिरिक्तेषु राजवैरिषु योजयेत् नृपो
पिकारयेद्यः स कर्तारं तोषयेद्धनैः कर्तापि तद्दशांशेन प्रायश्चित्तं करिष्यति हरिद्रादि श्मन्त्रस्य साद्धो यागविधानकं निरूपितं
यथाशास्त्रं गोपनीयं सदा तु वै दातव्यं पुत्रकल्पाय शिष्याय स्थिरचेतसे चित्तवाक्कायकर्मभिर्गुरुसुश्रूषुकाय च श्रद्धाही
नायदुष्टाय नैव देयं कदाचनेति अयमर्थः तत्र पूर्वोक्तप्रकारेण यन्त्रं विस्तरमध्ये ॐकारं विलिख्य तस्यादेशांशकिबीजं गणपति
बीजं च विलिख्य दले षु रति त्यालिख्य वहिरष्टकोणाकारं तत्कोणेषु रमित्यादि ह्रिं वह्निकोणेषु रमित्यालिखेत् एतद्यन्त्रं श्रक फल
दे चिताङ्गारास्थिनिर्यासरचितं स्थिया चदस्थाने मारय मारयेति च भूतवासरे चतुर्दशा कोटरे कारस्य संख्याचार्य शिष्येणाश्रीति

वासेन धीमता चंद्रिकायां प्रणीतायां प्रकाशोऽष्टादशो गमात् इति श्रीसुंदराचार्यचरणारविंदद्वंद्वाधिवासिना श्रीश्रीनिवासभट्टेन विर-
चितायां श्रीशिवार्चनचंद्रिकायां अष्टादश प्रकाशः १८ ॥ सारसंग्रहे वक्रतुंडगणेशस्य मंत्रं वश्यप्रदं यथाविधि सर्वपापक्षयकरं सर्व
सौभाग्यदायकं राजवश्यकरं पुंसां वंध्यानां पुत्रदायकं अमृतं चतुरास्यांगीकामिका श्रोत्रविंदुकटतृतीयो नलस्तु क्रूपवनः क
वचं यथा षडक्षरो यमादिष्टो भक्तानां कामदो मणिः अमृतं चतुरास्यस्थः कः वज्री रेफः तयोर्योगे प्राकामिकामनः श्रोत्रं डबिंदुर
नुस्वारः तेषामेकोनत्रः तृतीयडः अनन्त आनाभ्यां डायवनः यः कवचं वदंति प्रादुर्भूतं वमनसि मंत्रराजः षडक्षरः … अवामीक
रशक्यावक्रतुंडाय हूं मिति वक्रतुंडकल्पवचनात् वक्रतुंडायकवचं दीर्घमेघषडक्षरः इति वचनाच्च तथा तार्जवो मुनिरात्मानप
छंदोनुष्टुबुदाहृतमाद्देवता वक्रतुंडो सम्यगाम्नवनमस्कृतः विधाय मूलमंत्रेण करशुद्धिं जितेंद्रियाः षड्भिर्मंत्रार्णैर्वर्णैः षडंगानि
प्रकल्पयेत् भ्रूमध्ये कंठहृदयनाभ्यंधायायुक्ते क्रमात् षडक्षरमपि शार्तस्य सर्वेण व्यापकांततः विधाय देव हृदये ध्यायेदेकाग्रचे
तसा रम्योभिन्नारुणांतरमणिन्नानस्तशोभिकांतैसं विभ्राणां करकिशलयोः पाश पथ्यं कशांकसा मीनिष्टेति … अनरक्ते
माल्यांशुकाढ्यामस्त्रजोघषडणातमं संस्मरेद्वक्रतुंडनामायूर्ध्वयोरोपेः तदाषद्यः स्थयोरन्या इत्योद्धध्यानमतथाब्जवक्त्रे पूजयेन्मी
ठं वक्रतुंडगणेश्वरस्या अष्टपत्रांबुजं [illegible] चतुर्वीथ्युते नवा चतुरस्रत्रयेनाथ वेष्टितं चक्रमालिखेत् मध्ये देवसमाभ्यर्च्य [illegible] ध्यानैरुप
चारैः आदावंगानि संपूज्य यथास्थानं विशालधीः पूर्वादिदलमूलेषु शक्तिरष्टौ क्रमाद्यजेत् विद्यात्वाति [illegible] जीवभोगदा विघ्न
घातिनी निधिप्रदा च पापघ्नी तथा [illegible] शशिप्रभा दलेषु च यजेन्न [illegible] मायाः इरोदिता द्वितीयदलतद्वक्रतुंडादिकान्यस्ते
कोलपालांस्त दक्षाणि च पूजयेत् प्राग्वद्वीथीद्वये सम्यग्वक्रतुंडार्धनेरिति अथ प्रयोग तत्र प्राग्वत्सातरुत्या नादि षडंगपूजोने

शि
वं
८५

175

प्रथमाष्टदलमूले श्रुं विद्यायै नमः ॐ विघ्नधात्र्यै एवं भोगदायै विघ्नघातिन्यै निधिप्रदायै पाप ॰ एणाक्ष्यै वेशाशिप्रभायै ततोऽष्टदलमध्ये
श्रग्लक्ष्मीगणेशप्रकारेणोक्तसिद्धपृष्टकं संपूज्य द्वितीयेऽष्टदले मातृवृन्दकान् प्रकरणोक्ता वक्रतुण्डादिकान्संपूज्य लोकपालांस्त्रादिश्राग्व
त्सर्वं कुर्यादिति तथा वर्णलक्षं जपेन्मन्त्रं जुहुयात्तद्दशांशतः अष्टद्रव्यैः पुरा प्रोक्तैर्मधुराक्तैर्यथाविधि तर्पणादि ततः कुर्याद्ब्राह्मणाराध
नावधि एवं सिद्धे मनौ मन्त्री काम्यकर्माणि साधयेत् तर्पयेत्सर्वशाजेण वक्रतुंडगणेश्वरं सर्वमार्जनमहागणपतिप्रकरणोक्तप्रकारे
ण चतुरस्रहस्तमात्रं कुंडं कुर्यात्तदग्रतः आदद्यीनमथितानि मकृत्वानग्रहाद्धेन मथिताकाष्ठादितः अनुवातः श्रोत्रियः प्राणायामत्रयमत्
त्वा मंत्री कर्मसमारभेत् ततः उक्तवक्रतुंडायं न्यासषडंगकं षडंगन्यासं कृत्वा मंत्रं न्यासं कुर्यात् मायपुष्पादिकैरग्निं संपूज्य स्थापयेत्ततः
स्थापयेद्दीक्षोक्तविधिना नित्यहोमविधिना वा तत्र श्राद्धमध्ये तत्र वा तथा नागयज्ञोपवीतिनं लंबोदरं भास्वरं तमेकदन्तं त्रिलोचनं पद्मा
सनसमारूढं चतुर्बाहुं स्वर्णाभं किरीटहारकेयूराद्यलंकारभूषितं एवं संचिन्त्य मनसा समावाह्य गणेश्वरं गंधादिभिः समभ्य
र्च्य जलेनाग्निप्रसिद्धये षडर्णेन द्विविधेन जुहुयाच्चाहुतीः अष्टाधिकं सहस्रं च ततः सिद्धो भवेन्मनुः सहस्राष्टं चतुर्थीषु
तयोरुभयोर्जपेत् साष्टसहस्रमित्यर्थः शतं कृते दशैर्पसं वत्सरालभते धनं मध्याह्नकाले नित्यं हितदर्शो जपेन्मंत्रं सहस्रं त्रिशतं वा
प्यशतं चाष्ट रंध्रं दीर्घं अष्टोत्तरमित्यस्यानेत्रयोप्यं वेति अचिरेणैव महतीं लक्ष्मीं प्राप्नोति यत्नात् तः प्रसन्नतां च मनसस्तुष्टिरस्याशनात
या स्थापवेसस्यमात्रापि समेहिरदर्शनय एतानि मंत्रसिद्धिरिक्तानि मंत्रिभिः पूर्वोक्तसिद्धोदनेन त्रिमासं त्रिशतं हुतम्
महानिधौ नाभवनं भवेद्वैश्रवणोपरः गुडाक्तैः पृथुकैः नारिकेलैर्मोदिवसंयुतैः अष्टौ सहस्रं जुहुयात्संमंत्रीयनवाक्षयेत् मुभग
निमयेस्त्रयी समरी वैसमैस्थवै शालिमयैशानितांडुलहोमैः सजीर्णकैर्बकुगुडैः अभिगंतत्र्यु तयुतैः अष्टषेजुहुयान्मंत्रिगणेशस्यादि

सन्निधौ सहस्रमात्रसलभेन्महतीनमविराद्रमामासादिनामार्गीत्ररितमत्रुनाञ्जुहुयात्सुधा: अपामार्जसमिद्भिर्तिलाधयकैः पनसवैफ
लैः सहस्रकदलैर्वाथनरंनारीवशंनयेत् लाजाभिर्जुहुयाद्यो सहस्रकन्यकासयोः सहस्रमाज्याहुतीनांहुनेतद्वीराहुतोपि सहस्रशो
गर्भांसर्पं मंत्रीमासाच्छत्रुहत्ये ध्रुवविभीतकोत्थसमिधां सहस्राष्टकं निशि लोहितांक्तश्मशानाग्नौजुहुयान्मारयेद्रिपुं भूमौ शत्रुस
रूपंचविलिख्यास्योदरेनलं प्रताल्पसिद्धार्थचरैः सहस्रंजुहुयात्सुधा: नेमारयेत्सप्तदिनानात्रकार्याविचारणा कालमेघसमाना
मंगणेशंनिजस्तुणायारिपुग्रहीतावश्वाग्रखेवक्रोम होस्मकेद्रे प्रतिपजंगणपतिंध्यात्वाम प्रजपेन्मत्रुसहस्रंत्रिदिने नासौशत्रुसुन्नाद
येध्रुवं समुद्रगानदीप्राप्यग्रहीतांजलिनाजलं सहस्रकृत्वोभिमंत्र्यपरिक्षिपेन्मूर्द्धनि अनेनविधिनामंत्रीपापौघंनाशयेध्रुवं
श्मशानेश्वरदिनेष्वस्थमालम्यविसहस्रकं जपेन्मत्रुगणाध्यायनंदोषान्नरं भवान्तरेत् वेतसोत्थसमिद्धोमात्सहस्राद्वृष्टिमाकृयात् धान्या
धीजुहुयाद्धान्यैरन्नार्थंत्रे नश्रुवं कमलैरुत्पलैर्वापिहोमोवस्त्रप्रदोमतं देत्राग्निकात्पीपललेर्गुडाभ्यक्तैर्हुनेत्सुधीः तमर्थपित्या
गणपंहरिद्रासैंधवंवचा निघर्षीर्द्धप्रमाणानिसंपिष्टेतानिनित्यिेत प्रष्टस्त्वम्नगोमूत्रेसहस्रेणाभिमंत्रयेत् आजामृत्युस्नानदि
नेविशुद्धांशुल्कवाससं पाययेतावसावंध्यासूते शरवत्सरान्सुतं उपोष्यसोमग्रहणेभास्करग्रहणेथवा कपिलाज्यपलंचूर्णंवचा
याश्चापलार्द्धकं एतत्सहस्रंसंजप्तसमस्तमपिबेत्सुधीः अवाप्यमेधामहतीकवितालभतेध्रुवं चर्ममात्रभूदेशमुपलिप्याशुकाष्टतं
कृत्वात्रस्थापयेत्कुम्भमर्चितंचंदनादिभिः तस्योपरिष्टात्कपिलाघृतसंपूर्णशरावकं घृतेनेत्रप्रतिष्ठाप्यज्वलयेद्दीपमुत्तमं तत्रविघ्नेशमा
वाह्यप्रजयेत्कुसुमादिभिः कुमारीस्नानकमानुस्नादीयस्याशेनिधायवज्रयेन्मंत्रप्रवमष्टोत्तरसहस्रकं ततप्रष्टाकुमारीवाकुमारोवाब्र
वीतितं मनोगतार्हंसकलंभविष्यंभूतमेववा वर्तमानंमनोरस्यप्रसादान्नात्रसंशयाइति सारसंग्रहे मात्रान्तरमथोमेवंदतिवक्रतुराजग

शि॰ वि॰ ७८

176

णेशानः यस्य स्मरणमात्रेण सर्वे नश्यन्त्युपद्रवाः ॥ क्रिंडीशेन समायुक्तो यस्तुर्व कतुरीयकः सद्योकान्तोथ रात्र्यान्तस्तोबालीभृग्यस्तथा ख
ड्गीशो दीर्घसंयुक्तो विषन्नारायणान्वितं षडक्षरो यमाख्यातः सर्ववश्यफलप्रदः क्रिंडीशाथ ककारः तेन युक्तोथ यष्ठवीमकारः तेनमेक
तुरीयाद्याकारः सद्योउकारस्तेनयोरितिथ शलकारः ब्रह्मा ककारः अनन्त आकारः तेन ल इति वालीयभृगुः सकारः खङ्गीशाक्का
रः दीर्घ आकारः तेनसाविषयहकारः नारायण आकार तेन ह इति तथा मार्जवाग्निरस्य स्यादनुष्टुप्छन्द इतीरितं वक्रतुण्डगणे
शोस्य देवता देववन्दितः मन्त्रवर्णैः षडङ्गानि षड्भिः कुर्याद्यथाक्रमं ध्यानपूजादिकं सर्वं मन्त्री पूर्ववदाचरेत् प्रयोगः स्वागमः तथा
गयस्यो वषट्प्रोक्तो वदेत्स्यदीपतानिवषिदोरत्तपदं चान्ते दोमनष्मं ततो वदेत् रक्षोहणापदान्ते वोवलगे भूतिपदं वदेत् हनो
यदान्ते संप्रोक्तो मन्त्रराज षडक्षरः द्वात्रिंशदक्षरो मन्त्रः अथर्वाणिक ईरितः गायत्र्याद्य इति स्वरूप संदर्शित स्वरूपः विदोमतः स्वर
परतो हुतः स्वरूपं वल्गारूपं दनोस्वरूपं षडक्षरः प्रथमोक्तान्न्यासन्यासादिकं पुराप्रोक्तं ध्यानपूजादि पूर्ववत् प्रथमोक्तषडक्षर
वत् तथा जपेदर्कसहस्राणि जुहुयाद्दशांशतः हविषाद्युतसिक्तेन तर्पयेत्तु पञ्चसिद्धमनुर्मन्त्री साधयेदिष्टमात्मनः उ
च्छुकामयनदत्रिषडक्षरोक्तमिति तथाउं नतनम्नुरुषप्रोक्ता विद्महे पदमुच्चरेत् वक्रतुण्डाय धीमहीति ततो वदेत् तन्नो दन्ती स
माभाष्य वदेदन्ते प्रचोदयात् गायत्री समाख्याता वक्रतुण्डगणेशातुः स्नानकाले सदा जप्या मन्त्रिभिः कर्मसिद्धये पतन्नस्वरूपं
तत्पुरुषायेति स्वागमममयेति सारसंग्रहे उच्छिष्टस्य गणेशस्य विधानमभिधीयते हस्तिपिशाहृष्टस्वाये पिशाचीति ततो वदेत् लि
खेयदं समुच्चार्य वह्निःजायान्तमुद्धरेत् नवाक्षरो यमाख्यात उच्छिष्टस्य गणेशितुः वह्निजाया स्वाहा अन्वात्स्वरूपं तथा ऋषिः क
क्कोलनामास्य विराट्छन्द उदाहृतं उच्छिष्टगणपो देवः सर्वसम्पत्प्रदायकः द्वाभ्यां हृदयमाख्यातं त्रिभिः शिरस उदाहृतं द्वाभ्यां शि॰

त्वासमाख्यातावर्णादिभ्यांसमीरितः समस्तेनाथमाख्यातंपश्चान्नविविधीरितः ध्यानार्चनविधानंचमंत्रीसर्वंसदाचरेत् अथचकारान्त्वर-
श्वराणामक्षिपि सर्वमंत्रोक्तमेवशाप्यते तेनवक्ष्ये उद्धरेत्तरप्रकरणेवर्णालक्षंजपेन्मंत्रमित्युक्तं नदत्रापिलभ्यते तेनास्यमंत्रस्यनलक्षजपः
पुनस्मरणापिसचगम्यत इतिप्रयोगादिकंस्वागमे तथा काम्यकर्माणिवक्ष्यामिमित्तस्तेद्वेषेचमोहने मारणेचवशाकारेसर्वेकर्षणकर्मा
णि एतत्सर्वंकरोत्येवस्वाभीतोगणनायक प्रतिमांकाम्यकारयेद्धीमान्निंबकाष्ठमयीशुभां साध्याकृष्टधमाणांगणेशस्यमहात्मनः स्पृष्ट्वा
पोशंजपेन्मंत्रंकाम्यसिद्धिस्ततोभवेत् अष्टम्यांचचतुर्दश्यांकृष्णपक्षस्यमंत्रवित् उच्छिष्टोरात्रिमध्येतुजपेन्मंत्रमिमंशुभं वांछितोव
शमायातिसाधकस्यनसंशयः भूर्जपत्रेयमालिख्यसाध्यनामयथाविधि मंत्रेणावेष्टितंभूत्वाजपेन्मंत्रमनन्यधी पादेनाक्रम्यतन्मंत्र
स्पृष्टाकृष्टिरियंयमता लिखित्वापूर्ववत्पत्रंतत्रजपित्वाविधानतः साध्यस्यतुजपेन्मंत्रंसर्वलोकवशंनयेत् धारयेन्मस्तकेयंत्रंजपे
न्मंत्रमनन्यधीः राजानंराजपत्नींवाकर्षयेत्तत्क्षणात्सुधी यंत्रमूलमंत्रेवेष्टितंसाध्यनामगर्भंभूर्जपत्रे तांबूलपत्रपुष्पाणिवस्त्राणिआ
भरणानिच फलमूलादिवस्तूनिसमादायजपेन्मनुं एकविंशतिवाराणिदद्यादिष्टां नान्यथा सर्वलोकवशकरःप्रयोगोऽयमुदा
हृतः श्रीखंडंतयदानेनराजानंवशमानयेत् समिधोनिंबकाष्ठस्यकटुतैलसमन्विताः काकपक्षसमायुक्ताहुत्वाचंद्रायथाविल्व य
थाविधिचिताग्नौरिपुंचपरस्येनांसमुच्चाटयतितत्क्षणात् उलूककाकपोपक्षाम्लवसारःरक्तसंयुतो श्मशानाग्नौतुजुहुयाद्विद्वेषोऽस्य
न्ययोःक्षणात् शत्रुपादरजोयुक्तांवल्मीकहस्तमृद्द्वयः श्मशानभस्मसंयुक्तामुद्वर्तनमहाचितां उद्वर्तनमलंशत्रुशरीरस्यगृहीत्वा
पुत्तलींकुर्यात्सर्वावयवशोभितां तस्याहृदिलिखेन्नाममूलमंत्रेणावेष्टितं कृत्वाप्राणप्रतिष्ठांतुविषरक्ताद्यपात्रके स्थापयित्वा
जपेन्मंत्रंसम्यगेकाग्रमानसः म्रियतेरिपुर्मक्षोहोदेवेनापिसुरक्षितः चितार्यादावदंयस्योभस्मादाययथाविधि रोचनाकुंकुमाभ्यांचस

शि वं २

जैनामसमालिखेत् वेष्टितं मूलमंत्रेण प्राणस्थापनमाचरेत् पूजांते साध्यंस्मृत्वा जपेन्मंत्रं सम्यगष्टोत्तरं शतं द्विसप्तयोजनसमं यकृत्वेहोमभवति
ततस्तेनानस्मारसंग्रहे क्रां क्रीं पदं समुच्चार्य क्रीं क्रीं वपदमुच्चरेत् ङेकारं सम्यगुच्चार्य देवेशाह्वमथोधरेत् प्रकारं स्वाहयायुक्तं शृणु वायोयमी
रितः एकादशाक्षरः सम्यक् मूलमंत्रो गणेशात्त ऋष्यादिकं पुराप्रोक्तं ध्यानं पूजादिकं तथा तेनैव एकदंष्ट्रं चतुर्थ्यन्तं वदेद्धस्तिमुखं ततः
लंबोदरपदं ङे ततः उच्छिष्टेति पदं ततः आत्मने क्रशाबीजस्य ल्हूंकारं भुवनेश्वरी क्रीं वेष्टे पदमुच्चार्य स्वाहाकारं समुच्चरेत् तत्समवि
शतिभिर्वर्णो मंत्रः प्रोक्तो मणीषिणां तृतीयचतुर्थपदयोः संधिः अन्यत्पूर्ववत् तथा अत्र ऋष्यादि ध्यानपूजादि यथापूर्वं समाचरेत् य
177 थापूर्वं वक्रतुंड षष्ठ्यन्तं वा तथा उकारं विलिखेदादौ नयो भगवते पदं एकदंष्ट्राय संभाष्य हस्तिने मुखशब्दतः लंबोदरपदं जनकउ
च्छिष्टेति पदं ततः महात्मने पदं प्रोक्तं वदेत्क्रशाबीजकं ह्रींकारमाययायुक्तं ऊर्ध्वं चैव समुच्चरेत् स्वाहेन मन्त्रराजानतः सम्यक्त्रिंश
विंशद्वीकः उच्छिष्टमत्र निसंधिः ऋष्यादिकं पुराप्रोक्तं च बीजैरक्तमीरितं ध्यानपूजादिकं सर्वं मंत्रीपूर्वोक्तमाचरेदिति मंत्रोद्धारः
स्तु गमः यबीजैरितिक्रोहृदयं ल्हूं शिरः क्रीं शिखा ङुं कवचं वैं नेत्रं ह्वं अस्त्रं अन्यत्पूर्ववत् तथा स्वजातेस्य नयास्कनात्तुवीतगणनाय
कं नमामि देवं सकलार्थदंतं सुवर्णवर्णं भुजगोपवीतं गजाननं भास्वरमेकदंतं लंबोदरं वारिभवासनं च केयूरिणं हारकिरीटमुष्टं च
तुर्भुजं पाशवराभयानि सृणिं च दंतं गणमंत्रिनेत्रं मे यामरश्रीगलनयुक्तं षडक्षरात्मानमनल्पभूषं मुनीश्वरै भीजरठश्च केश्च से
वितं देवमनाथकल्पं मममनोत्तेशशरणं प्रपद्ये भवाब्धिदावानलदृश्यमाणं भक्तं स्वकीयं परिषिंचते यः गंडस्थभाक्तोभिरनन्यतुल्य
वंदे गणेशं चमालनीलांशिवस्यमालावलोकयचंद्रं हस्तुंड पामुचतयास्वकीयमंत्रविषाणपरिभायविनी आकृष्टमिक्षुनगणायोव
तान्नापितु जेवाजूट देवलोके भागीरथीतत्रकरुद्देलनविद्रुतकामः समहेशपुत्र्या निवारितः पातु सदा गजास्यं लंबोदरो देवक्रं १८

मारसदैः क्रीडत्कुमारं जितवाक्तिजेनाकरेणावेणोल्लनर्तरम्यं हृत्वावलाख्योभवतः समायात् आगात्ययोद्यैर्हरिनामपद्मं ददर्शतत्रब
करेणाश्च उद्दत्तमिद्धं नृविधिच्चाउवाक कृतावामुमाद्यावत्तेनागणेशनिरंतरसंस्तुतदानफलं लग्नास्तुगजरूपराववर्णाञ्चवश्रीत्रेनालेरपसा
रपंतस्थैरहजास्यतिजरत्नरोजे विस्वरामौलिस्थितजगुरुकन्याजलगरहीनानिजशुंडकरेण हरसलीलपितरंसकीयं भरजयकामगु
स्वःसुयाधान् लंबेरमास्यवसुस्थाणगराणगसिंहरसरारुणाकामजपं ऊर्वङ्नालिनकरंगेणशाथ्याधेन्दुविनसकलंलेहदनं सभाण
मात्रन्निजशुंडकरेणजलंसमाधायकयोस्समानं मत्तालयामासघटाश्चयानोसार्थमुदेसोकलनाननोस्तु तवामनागाशिशुभा
वमानकेनापिसत्कारतनोथविघ्नं वक्तारमाद्यंनिगमादिकानांलोकेककबंधंप्रणयामिविघ्नं आलिंगितंचारुचामरगाद्ययांसभोग
लोलंभटविज्ञलांगं विघ्नोघविध्वंसनमस्तमेकंनमामिकांतंद्विरदाननन्तं हरेषडुपद्रविकोटिकान्तःपद्माननेरम्याविलंबितास्सः
मुनीन्द्रराज्यकजनाथसर्वान्सपालयन्यातुसदागजास्य द्वैपायनव्यासमुनेस्यगोतस्यदनकोग्यानिविलंलिखिना दंतेशुराणां।
शिशुमिडमौलेस्तयोमिहृद्यंमनसास्मरामि क्रीडाशष्टेनजलयाविभास्येवेलाजलोलंबपतिप्रभीताः विवर्तकल्पस्यमुगस्तदानं।
विघ्नेश्वरंवास्मिरमिहृवत्तिवा चोनिमिनियतिमिनमाद्यपदत्रिलोकस्यपदंस्तनीनां सर्वेश्वरंह्युनवनस्यबंधः स्याणोपदरूपम
सोसयायान् इमांस्तुतिंयःपठतीहमनसासमाहितःप्रातरतीवशुद्धः संसेव्यतेचंद्रिरयानिनाभूदासिद्धसस्योहविद्धीनपथ इतिसुदराचार्यशि
ष्येणश्रीनिवासेनधीमता चंद्रिकायांप्रणीतायानविंशप्रकाशः इतिश्रीसुदराचार्यचरणारविंददंडानेवासिनाश्रीश्रीनिवासभट्टेनविरचिता
यांश्रीशिवार्चनचंद्रिकायांऊनविंशःप्रकाशः १९ ॥ अथशक्तिमंडपंते तत्रादौसकलवाङ्मयमातृभूतायाःश्रीमातृकायाविधानमभिधी
यते तत्रश्रीदक्षिणामूर्तिसंहितायां अथवक्ष्येमहेशानिमातृकालोकमातरं अकारादिक्षकारांतवर्णावयवदेवतामिति अकारादीनि अ

कार आदि लकारो इति यथा ते वर्णा अवयवाः अंगानि यस्याः सा तथा तेनैकपंचाशद्वर्णसमुदायो मंत्रस्तस्य देवता मातृकोच्यते तेन समस्तमंत्र
शि रूपे वर्णसमुच्चयादाद्ये प्रस्तारः मन्तुसारे हीनं प्रमीयते बिंदुयुक्तास्तु तानि निजानार्णवादौ न्यासः पूर्वं बिंदुयुतानि तथानादिति तद्विधानमाह
चे श्रीसारसंग्रहे अथ सम्यक्प्रवक्ष्यामि विधानमभिधीयते अशेषदुःखशमने समस्तज्ञानदीपने प्रोक्तो ब्रह्मास्य निर्दिष्टं छंदो गायत्रं देवता परा
२८ सरस्वती सर्वदेववंदित प्रभा हृत्किणमूर्ति संहितायां हलो बीजानि शक्तयः स्वराः परमेशानि जाता वा कीलकं कीलिकामिति अनिर्वा
178 च्यानाद्धलां स्वरसंयोगेन सर्वा व्याप्ता यत्कीलकं कीलकमित्यर्थः सकलेव तथैव अनिर्वाच्या हलो वर्णाः शक्ताश्वाप्यकाभवंति ही इति शक्तयः स्वरा
सिद्धसारस्वततंत्रे दक्षहस्ततले एष्टेकारमेयध्यकादिकनिष्ठांतास्तु वामे चकनिष्ठादितलावधि स्वरान् षोडश देवेश केवलान् विन्यसेत्प्रिये
बिंदुयुक्तान्विलोमेन वामहस्ततलात्प्रिये दक्षहस्ततलान्तं तु न्यसेत् स्वरदाव्यादितः रदक्षहस्ततलादेवि वामहस्ततलावधि न्यसेद्विसर्ग
संयुक्तान् इष्टिरेषा प्रकीर्तिता वामहस्तकनिष्ठादितलावधि विन्यसेत् बिंदुसर्गयुतानष्टौ लेकारादीन्स्वरान्पुनः तद्दक्षहस्ततला
देविकनिष्ठावधि प्रिये अकारादि क्षकारांतान्सृष्टिन्यासमुदाहृतान् वामहस्तकनिष्ठादि पंचस्वंगुलिषु क्रमात् तकारादि शकारांतान्
न्यवस्येकैकशो न्यसेत् अंगुष्ठादिकनिष्ठांतासु अंगुलीषु तथा न्यसेत् दक्षहस्ते च देवेशि कादिणांतान् सृष्टिक्रमात् षकारादीन्स्वर्णान्सुराप
कर्णायोन्यसेत् अंगुष्ठादिष्वंगुलीषु व्यापकत्वेन सुंदरि करस्य द्विविधा योन्यमातृकार्णैर्महेश्वरि षडंगानि न्यसेत्पश्चाद्रूपमाणेन वर्त्मना
सारसंग्रहे तत्र शक्तिः ॐ मैमध्ये पवर्गस्याद्रुत्स्वार विसर्गयोः यशवैमलवीसोजातियुक्तानि मन्यसेत् चंद्रार्द्धं विततोरवरांजिनयनं पंचा
शद्वीक्रमात्स्यामांगीश रविंदुकुंदद्युतिं पीपतौ जभाराननं दानेवादा चंटीहृथास्मलसक्कांभंस्त्रभंउत्तकं विभूषांकरयं कजे भगवतीपद्मा
सनस्थां स्मरेत् दत्ता थःकारादि वामाधःकाक्रमात् यथा ध्यानदानवरं आत्मके वितत चितां मस्तवदिग्धयकलशामिति प्रयोगसारवचनात्

चिंताज्ञानमुद्रातेन वरं मालीविवं तिवस्तमुक्तामील्यागागां गीमनसक्वं मयोभितां लिखिनमन्याणिं समयवरदायिनीमिति दक्षिणामूर्ति
संहितावचनात् मुक्ताब्जस्फुरद्भूषा जपमालाकमंडलु पुस्तकं वरदानं चेति स्तानाणिवचनात् एवमेक एव यतः समीचीनः बहुतंत्र
संमतत्वात् चिंतालिखितपुस्तकं कमंडलुं यः जलाधारसामान्यात् मारस्वते मस्तकेमुखवृत्ते चनेत्रकर्णौ विन्यसेत् नासागंडोष्ठ
दंतेषु समूर्द्धास्येषु विन्यसेत् पाणिपादयुगस्यापि सदस्येषु न्यसेत्क्रमात् पार्श्वयोः पृष्ठसन्नाभिजठरेषु प्रविन्यसेत् हृदोर्मूलककुब्
मदोर्मूलेषु हृदादि च करपद्युगले चैव जठराननयोर्न्यसेत् व्योमन्नमौरसतया शुतकर्णिकं ताकिंजल्कगर्भरस्रगपविलिख्यापत्रे
वर्गाष्टकं तदन्नभूमिपुरेणावीत् माशास्ववात्तरगुमाश्रित्य " तद्गुणाश्रमिनपीठक यजे देवीन च शक्तिसमवित् मेध्य प्रज्ञा शमा विद्या।
धीः धृतिः स्मृतिर्बुद्धयः विद्येश्वरीतिगदिता भारत्या पीठशक्तयः सिद्धासारस्वती बीजं हंससर्वेशाक्तीके मेकमलासनमुच्चरेत् उं नम
यदं रूपदिं यपीठसमर्पतः बीजयंत्रमध्यस्था [struck] मूर्तिं सयजेदावाह्य वरहं देवनतो पियेत् अष्टवर्गास्तनोभ्यर्च्येत दक्षीर
चेयेक्रमात् ॐ दोमाश्वादविद्याप्रकारयुग्मादलेष्विमाः व्यापीनी मालिनी शुक्ला यावानीके दनी ततः वारिणी मालिनी ब्रह्मरं
सिनी शांतिनी तथा ततः संपूजयेन्मंत्री ब्रह्माद्यायुधास्तदनंतरं लोकपालांस्तदस्त्राणि प्रयजेक्रमतः सुधीरिति अथ प्रयोगो लि।
ख्यते तत्प्रागवत् प्रातःकृत्यानादिमानसकान्यासान्तेयोगपीठन्यासाद्यात्मपूजांतेकृत्वा स्वस्थरतः स्वर्णादिपदे ॐ क्रमादिभिः स
केसरदलाग्रपरिवेष्टयुक्तं चतुर्द्वारयुक्तचतुरस्रत्रयवेष्टितमष्टदलकृत्वा तत्कर्णिकामध्ये सकारौकारविसर्गयुक्तं इकारं विलि
ख्य तत्केसरेषु स्वरानादिशादालिख्य पेनाष्टदलमूलेषु एकेकदले द्विद्विक्रमेसविदषोडशान्स्वरान्मध्यस्य बीजानि स्रष्ट्रन्विलिख्य दले
षु कचटतपयशलाख्यानष्टवर्गान्मध्ये वंविलिख्य चतुरस्राभ्यंतरे चतुर्दिक्षु सबिंदुवकारं तत्कोणेषु सबिंदुठकारं च लिखेदिति श।

शि
वे
९४
179

जाचकं निर्माय श्रीपर्णादिपीठे संस्थाप्य तत्र मूलमंत्रेण पुष्पांजलिं न्यस्यावाहदके न प्रोद्यत तत्र भगवन्मंत्रकादिपरतत्वावंतिपीठस्थां वि

धाय अष्टदलके शरेषु स्वाग्रादिशादक्षिणेन ॐ मेधायै नमः ॐ प्रज्ञायै नमः एवं प्रभायै विद्यायै धियै धृत्यै स्मृत्यै बुद्ध्यै विद्येश्वर्यै

इति मध्यान्त संपूज्य तत्र मध्यस्थबीजमध्यार्थं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति समस्तपीठं संपूज्य तत्र भगवन्मूलेन मूर्तिं परिक

ल्प्यावाहनादिपुष्पांतैरुपचारैः भगवन्तं संपूज्याष्टदलकेसरेषु अग्निकोणे ॐ अं कं खं गं घं ङं आं हृदयाय नमः ईशाने इं चं छं जं

झं ञं ईं शिरसे नमः नैरृत्ये उं टं ठं डं ढं णं ऊं शिखायै नमः वायव्ये एं तं ५ ऐं कवचाय देवाग्रे ओं पं ५ औं नेत्राय देवाग्रादि चतुर्दि

क्षु अं यं ९ अः अस्त्राय इति षडंगानि संपूज्याष्टदलकेसरेषु शिवदेव्यग्रादक्षिणेन ॐ अं आं ओं इं ईं नमः इत्यादि मालिनीन्यस्तस्वरे

द्वादशकं संपूज्याष्टदलेषु देव्यग्रदलमारभ्य ॐ कं खं गं घं ङं नमः इत्यादि स्ववर्णलिखितवर्गाष्टकं संपूज्य तेषु वर्गाष्टकेषु ओं व्यापिन्यै

नमः तपोलिन्यै नमः ओं पावन्यै नमः क्लेदिन्यै धारिण्यै मालिन्यै हंसिन्यै शांतिन्यै नमः इति देव्यग्रादि प्रादक्षिण्येन संपूज्या

ष्टदलाग्रेषु ओं आं ब्राह्म्यै नमः सर्वं ईं माहेश्वर्यै कौमार्यै ऋं वैष्णव्यै लं वाराह्यै ऐं इंद्राण्यै ओं चामुंडायै अः महालक्ष्म्यै नमः इति

प्रादक्षिण्येन संपूज्य चतुरस्रान्तरालवीथीद्वये प्रथमवीथ्यां ओं लं इंद्राय नमः ओं रं अग्नये नमः एवं यमाय नैरृतये वं

वरुणाय यं वायवे सं सोमाय हं ईशानाय इंद्रेशानयोर्मध्ये ओं ब्रह्मणे नैरृतिवरुणयोर्मध्ये ह्रीं अनंताय नमः इति संपूज्य

द्वितीयवीथ्यां ओं वज्राय ओं शक्तये एवं दंडाय खड्गाय पाशाय अंकुशाय गदायै त्रिशूलायै पद्माय चक्राय इति संपूज्य मू

लमंत्रार्थं सांगायै सपरिवारायै श्रीमातृकासरस्वत्यै नमः इति पुष्पांजलिना संपूज्य धूपदीपादि भगवत्यै सर्वं समर्पयेदिति

यावत् कुर्यात् न्यासलक्षणमेतदेवमंत्रविततद्दृष्टार्थो न ज्ञायान्मधुरत्रयेलालिनैः तिलैः पुष्पैः तर्पणादिकं तः कुर्यात्समा

रितः तेनन्यासजपद्रूपलत्तद्वयात्मकं तु रस्मरणं दशांशहोमादिकं तु सिद्धे एतत्कृतगुरुमारे कलावेतच्चतुर्गुणं कार्यमिति एवं
सिद्धमनोमंत्रीयर्योगात्रिजवांछितान् साधयेत्सर्वसिद्ध्यर्थं गुर्वेताः परः मरं स्वागिरूप्यं तयानाम्नं वर्गषोडश दितिमतं एतैस्तरचितं
सम्यग्खुर्धकं सर्वकामदं वर्गास्तेच विंशतिर्दिग्गशाक्तुर्धकं अंगुलीयकं अष्टोत्तरसहस्रं तु जपित्वा जुहुयात्तथा घृतेन ततस्तमादाय
सिक्तं संपातसर्पिमा अभिषेकप्रकारेणाग्रदेवि न्यस्य मुद्रिका मातृकाष्टजयेत्तत्र सांगां सावरणां बुधः अभिषिक्ताय शिष्याय
मुद्रांतावितरेद्बुधः मुद्राधारायस्मुद्रस्यामपसरीसरूपे वित्रकास्तु चिरंजीवन्यथा तेविजयी भवेत् अस्यार्थः पंचविंशतिभा
गैः स्वर्णैः षोडशभागैः रूप्यैर्दशभागैस्ताम्रैः अष्टधा अंगुलीयकत्रयं कारयित्वा तत्रय पुनरेकत्र संयोज्यैकाकृतमकृत्वा
त्रेति धारयतां स्वशक्त्यष्टोत्तरं सहस्रं मातृकाविद्यां जपित्वा पूर्वोक्तविधिना कुंडादावग्निं संस्थाप्य मातृकाविद्यया घृतैरष्टोत्तरस
हस्रं मुद्रिकायां प्रत्याहुति हुतशेषं संपातयन् हुत्वा प्राग्युक्तविधिना कुंभं संस्थाप्य तस्मिन् कुंभे संपातसिक्तां तां मुद्रिकां निक्षिप्य
पीठपूजा पुरस्सरं तत्र मातृकासरस्वतीमावाह्य सांगां सावरणां संपूज्य तेन जलेनाभिषिक्ताय तां मुद्रां दद्यात् सोपि विद्यादिभि
ग्रहं संतोष्य तां मुद्रां धारयेत् उक्तं फलभाग् भवति अथ नेसंशयमे अत्र यद्यपि धातुत्रयेण मुद्राकारयेदित्येवोक्तं तथापि धातुत्रयस्य पृथक्
मुद्राकारणं तदेकीकरणादिकं च तंत्रांतरादवगंतव्यं उक्तं च मंत्रांतरप्रकाशे सोमसूर्याग्निरूपास्सुवर्णालोचनं तथा सूर्येविं
डः स्मृतोहेमसूर्यस्ताम्रहुताशनः लोहमायाः सत्तद्विष्टासंख्यातरसंख्यया तैर्लौहैः कारयेन्मुद्रां मसकंकिनेसंगता साष्टसहस्र
संजप्य सुदृष्टां ताम्रुहुयाततः तस्यां संपातयेन्मंत्री सर्पिषा पूर्वसंख्ययाइत्यादि तथा सास्मयहे तोयं पिबेदिनादौ यस्त्रिवारं जप्तं मे
तयावत्संवत्सराज्जायते सम्यक् कामूको पिक तामाक अस्यार्थः प्रातः संध्यावंदनानंतरं चलरिक्तं जलमहायतन्मध्येवक्ष्यमाणमातृका

यंत्रविभाव्याकारादिलकारांतवर्णवद्दारविंदमतीमातृकांतिः संजप्यं तज्जलममृतं मानयन्मूलाधाराज्जिह्वाग्रगतं सारस्वतीः नाडीद्वि
पशिखायां संध्यायन्तस्याहोमपयिया पिबेत् एवं प्रतिदिनं कुर्यान्न चतुर्विधपांडित्यस्वातंत्र्यानि च भवंतीति परमरहस्यार्थः ब्रह्मीर
सेन वचया पत्रया वयेद्दनगोत्थं तेजो घथय यमपि सभागं प्राह्य अद्भुतेजसमनया भाविनकवितापदं अनंतरो पयिसंपर्कं यमस्याष्ट
दयेद्दतं सहस्रवसेन ततः साध्यसिंचेत्तु मंत्रवित् तस्मान्मध्ये दिराकीर्तिर्दीर्घायुश्शुक्रविताघनः वंध्या च लभते पुत्रं नानागुणगुणा
लयामीति अनंतरौषधयप्रागेव उरश्चरणप्रकरणे प्रोक्ताः तेत्र राजे तु तत्र वयाहृतं चाष्टमत्रमज्ञमहीश्वर निधाय विलिखेन्मध्ये
हंसऊर्ध्वेन शक्तिकं हूंदंष्ट्रान्केसरेष्वपवर्गान्पत्रेषु वालिखेत् पंचपंचाशतवांशुद्दिग्विदिक्षु वारिरेषु पुनरुक्तानि पंचाश्याति तत्व
वर्णौ सव्यंजनाव्यंजनत्वभेदतो भूर्द्विरर्वेया सवात्तानीथराखेन शक्तिस्तत्संचकं भवेत् हंसोऽहकारहंसकार वनयोकारः शक्ति
विसर्गः दाचनकारः अंबुवकारः वातः श्रकारः वह्निरिकारः यान्तउकारः स्वः अनुस्वारः शक्तिर्विसर्गः अथैतत्यंत्ररचनाप्रकारः
तत्र प्रागुक्तं हृत्जाचक्रं विधाय तत्र प्राग्वदेव मध्यस्थं कूटादिसकलवर्णान्विलिख्य षट्समनमाष्टमदलेषु षट्यस्तवचशनमेषस्दा
ललैं तदितिवर्गद्वयं विलिख्याष्टमे अइउअंअः इति पंचाक्षराणि विलिख्य चतुरस्रेपि प्राग्वदेव चकारढकारौ लिखेत् अत्र वका
रटकारलेखनं त्वष्टदिक्ष्वपि सविडके वर्णद्वयं लिखनीयमिति मनोरमाकारतेमतं तथा एतेयत्रस्य मध्यस्य नामहत्वात्प्रयोजये
त् प्राजमूर्द्धि शिरोविंदु विंबस्थं सर्वसंपदं अभिषिकावयरणान्सजनाह्लोहकाल्पिते स्थापनाहृदयेशादौ यंत्रं सर्वार्थसिद्धिदं प
तद्यंत्रस्य मध्यस्या देवता सकला अपि सान्निध्यफलदानेव साधकानां वितन्वत इति अत्र पूर्वश्लोकस्यायमर्थः उषःकालब्रह्म
रंध्रस्य सहस्रदलकमलध्यानतवंद्रमंडलमध्ये प्रोक्तयंत्रस्थाभीष्टवादिनामगर्भभावयेत् तेन तत्तत्फलप्राप्तिर्भवति अथवा भूमा

वेनयंत्रं सिंदूरादिनोक्तमभ्यतत्रप्रायुक्ता विधिनाक्रमं संस्थाप्य पंचवर्णौषधिक्वाथजलेनाभ्यर्च्य तत्र देवी संस्पृश्याभिषेकतः स्वाभिमतफलप्राप्ति
र्भवति यद्वा भूर्जादौ वा लिख्य यथाविधि धारणात् स्वर्णादिकल्पिते मंत्रे प्राणशक्तिविधिना देव्याः पूजनात् ताम्रादौ कल्पितस्य रक्षा
दौ यथाविधि भूम्यांतः स्थापनात् स्वस्वाभिमतफलसिद्धिर्भवतीति द्वितीयश्लोकस्यायमर्थः तत्र सकलदेवताचक्रं प्रतिष्ठाप्य स्वव
र्णैरजतताम्रायसतमेनरूक्तेनपदेयंत्रमुत्कीर्य मध्ये तत्र देवतानामपूर्वकं सन्निधेहीति विलिख्य प्राणप्रतिष्ठाकरणात् तत्र देवी यथोक्तविधि
ना समभ्यर्च्य मातृकया लक्षमात्रं तं यंत्रं स्पृशं जपित्वा तत्र विसर्गान्तामस्त्रजितं तच्चक्रं प्रथमं भूम्यंतः संस्थाप्य तदुपरि निजवांछि
तदेवतामूर्तिं यथाविधि स्थापयेत् एवंकृतेनतस्यामूर्तौ तस्या देवतायाः सान्निध्यं सविशेषं भवति स्थापयितुश्च सकलमभिष्टफलं भव
तीति अथैतन्मातृकायेयेन्या साभेदास्ते वर्षं प्राप्ते वनितः पूजाप्रयोगप्रयोगप्रकाराणां संप्रमाणां प्रदर्शिताः सपिण्डोपासनादिकं स
र्वं प्रोक्तविधिनैव विधेयं अथ प्रपंचयागयोर्विशेषः सर्वं लिख्यते तत्रादौ मंत्रनिरुक्तिः श्रीसारसंग्रहे अकारादिक्षशांतात्र अथ गोमूत्र
मतमंतः शांतांतस्व हकाराद्यो द्वितीयो मंत्र शिष्यते तृतीयोपि समाख्यातो हकाराकारबिंदुभिः सकाराकारसर्वर्गैश्चैफियषड्क्षात्मको
भवेत् चतुर्थोपि च सौकार हकाराकारबिंदुभिः आन्यांतः करणात्मा पंचवर्णो महामनुः पंचमोपि सकारश्च वकारश्च वकाराकारकौ
ततः हकाराकौ वा अथ पंचवर्णात्मको भवेदिति अस्यार्थः प्रत्येकं पंचयंत्राणां वयवनिन्नयणां करोति अकारादिरिति अकारोकारमका
रबिंदुनादशक्तिशांताख्यासप्तभेदात्मकः प्रणवः प्रथममंत्र इत्यर्थः हकाररेफइकारबिंदुनादशक्तिशांतात्मकं भुवनेश्वरीबीजं द्विती
यमंत्रः हकाराकारबिंदुसकाराकारसर्गो तृतीयमंत्रः सकारौकारहकाराकारबिंदुभिः चतुर्थः सकारवकाराकार हकाराकारात्म
कः पंचमंत्र इति तथा हृल्लयोगाद्युसावस्तुतिर्वेन निगद्यते अष्टाथवा वलाप्रोक्तं परमाख्यपदं बुधैः गायंते जायते यस्मात्क्षायते च्छेदः स्मृतः

शि
चं
१८

यस्मादतिशयः कृषि तेन समानैव विवक्ष्यते पदं परेणान्तरोक्तं परं ज्योतिस्सरोवता अस्यार्थः अष्ट्यादिशब्दनिरुक्तिमाह हृदत्वादिति विदी
दिग्विचारितेष्वयवादित्यादिज्योतिस्स्वयन्त्सर्वस्मादतिशयविलक्षणं ज्योतिः प्रतीयते तेन ज्योतिर्देवतेति तथा स्वर्गार्थवेति प्राह्यमा (मा)
र्थायिनत्यामवेत् हकारार्थोविगतार्थः सर्वतोभावनमतः स्वर्गात्मनोऽहं रूपया व्याप्तातेजः परंपरा स्वाहाकारेणसाख्यातारूतय
स्यासमीरितं तेजोरूपं तद्यद्वासंस्पादेनतड्व्यतो अहंपदेन बात्मापि द्वयोरेकांततोभवेत् सोऽहं मंत्रो विधानेन हंकारोदेव
दत्तनः सहत्येनेन चिद्रूपस्सर्वार्थः स्वावभासकं निष्पापं सबुनिर्लेपहंसस्त्रावदेदत चराचरस्य जगतः सारभूतं गुणात्मकं
जनकं सर्वलोकानां मायाबीजेन चोच्यते अकाराद्ये मकारान्ते त्रिभिर्भेदैर्गुणात्मके भावस्तमात्रयाज्ञ यीन्यणवार्थः सउच्यते
१८ हृदान्ते ईरणार्थस्यादनिहमंत्रिनास्त्वयं हंसकेरेतन्महः प्रोक्तं वर्णाहंसिदरेऽर्थं स्वस्वरजार्थइत्यादिश्लोकानामयमर्थः तत्र स्वाहाश
ब्देस्वाहा इति पदत्रयमस्ति तत्र स्वशब्दः स्वजीववाचकः तुआत्मवाचकश्च आ इत्यतोआनतेनास्मिन्नर्थे अभिविधौ च भवति हाइ
त्यक्षरं आकांतेआतीचवर्तते तेनात्र स्वसमीपादारभ्य स्वजीवयिवयिकं व्याप्ता सर्वदेवगणानहं विभागार्थः माहूयानयति य
स्याद्दूतं च समीरितं सा तेजः परंपरा स्वाहाकारेनोच्यते इत्यर्थः स्वगमममन्यत् अथ प्रपंचयागस्य प्रभावमाह सारसंवदे प्रपंचया
गमंत्रोयं प्रपंचस्यादिकारणं प्रपंचयागआख्यातोन्यासो येन तपः कृतं अगोणज्वलनेईशैर्हीमोत्रद्विविधामतः अकारादौ स्तसं
योज्यं यथापूर्वविधानवित् स्थानेषु मान्तकोक्तेषु भूप्रदक्षात्तरेणान्तु सार्थकेऽङस्त्वस्तु स्वात्मा पंचाशदक्षरमंत्रकं वर्णासर्वेन्तविलक्ष
ताबाह्यस्तानेन्द्रियात्मका प्रत्येकं द्वियत्तयाहंजगद्यात्मतमतत्सुते परात्परतरं लोके ज्योतिरेषां तयद्भवेत् यस्मिन्ब्रह्मनलेमोहोत्र
स्तत्रैमंत्रिभिस्त्वयः क्रतोज्योतिर्मयैः सम्यक्मन्त्रभिन्तिप्रवर्तते ब्रह्मात्मक हविर्द्रव्यैस्तद्विदोर्ब्रह्मणोर्द्वीणं वर्णानांभेदतोभिन्नामित्य

शिथिलतां गतं शरीरं चर्मसन्नाडीशोणितामिषसंवृतं मेदोमज्जास्थिसंयुक्तं वरत्वेन समंततं ब्रह्मानले महाहर्षैः सर्वं ध्यात्वा निरं।
जनो योजहोति कृत्तिमंत्रीश्रुद्धात्मा सहस्रानिधिं अशेषमंत्रसंजाये ध्याने पूजनिकर्मणि अधिकारिसपवंस्यान्नेनवरः फलभा।
जनमेकवलोपि च विंदृतषकलादिः केशवाधिकः श्रीकंठाद्यैर्युसंयुक्तो मायाबीजसमन्वितः ललाधः कामबीजाद्यो बीजत्रय
युतोपि च प्रपंचयागमंत्रः कादशाभ्याःसासमीरिताः वांछितार्थप्रदाः सर्वे सर्वमंत्रेषु कल्पिताः एतेषु श्रेष्ठश्राख्याताः अथवाद्भूय
माणकः स्तानदः उच्छिष्टप्राघसर्वसंपत्करस्तथा विशेषेतायहन्नुष्प्रपंचात्ताननाशाकृतं इतिनथा प्रपंचयागमंत्रेणायथा ह्रो
मोविधीयते यद्यद्वैनथातानि मदायलभते बुधैः एतत्सर्वविधानेन कार्ययामियथातथं उच्चैनैवप्रकारेणगणापसवमानकं
आज्येनजुहुयान्मंत्रीनद्देकाद्रुनिंहुनेत् प्रपंचयागमंत्रेणाहुतेनैव ततःपरं वटोडुंबरसःभूताः पर्ययाः पिप्पलस्य च पर्थयास्तप्र
तःसमिधाहिलसिद्धार्थदूर्वाराज्यानिचक्रमात् एतद्द्रव्याष्टकं पोक्तं हुनेदेतेनमंत्रवित् द्रव्यायुतविधानेन तन्तदर्थमशेषवानुषः
यथाभिलषितान्प्रयोगान्कास्त्वंहितः दिव्यान्नेशक्तिमाप्नोति मुनिभिःप्रार्थिनाततः वीरशत्रुपद्व्याधिसर्पिरालसदोषघ्न
तु चतःशतेनदद्वैवातदद्वैचरुनमत्तो ततदोषानुसारेणहोमसंख्याप्रवर्धयेत् रविसंख्यसहस्राणिहुनेद्द्रव्याष्टकेनयः प
तद्विगुणानस्वाध्यवल्लगुणानपवच भूतावेशग्रहावेशज्वरादीनसविनाशयेत् शास्त्रोक्तकर्मभेदेन जपमादिकृतनयः स्मृति
भ्रंशोभवेतस्यहोमद्रव्याष्टकेनसः सहस्रंसंख्ययाकुर्यात् स्वस्थोभवति तत्क्षणात् (ल लं ल लं ताईकं चाश्रमध्युरत्नमलोलितं द्रव्या
ष्टकं हुनेद्यो वै) प्रत्येकं द्विसहस्रं योक्तु नेद्द्रव्याष्टकेन तु अपस्मारं रमतिभ्रंशशापदोषसनाशयेत् द्रव्याष्टके त्रिमधक्तेल लहमा
नंहुनेत्तये प्रादुर्भूतेनमहतानतस्य सर्पेणानत्क्षणात् देवेन्द्रयमहालक्ष्मीः स्थिराचन्तितराभवेत् ल लं ल ल ताईकं चाश्रमध्युरत्न।

शि
चे
१८२
182

मलोलितं दृष्ट्वाष्टकं रुनेद्योवैवा सरत्रयमथ्यत त्रैलोक्यं सकलं तस्य वशे तिष्ठति नान्यथा वश्यादिसाधने शोकं रुतं दृष्ट्वाष्टकेन य
त् फासहस्राद्रिकं होमेस्तानीया कार्यं गोस्वात् शुद्धक्षिलैस्तु लतयो मे मंत्रज्ञ यीं यथाविधि महापापानि तस्याशु प्रलयं यान्ति नान्य
लं कमलहोमेन महालक्ष्मी प्रजायते हविवाशुष्टिदो होमो सोऽतु तहोमो यशस्करः मालतिपुष्पहोमोपि सर्ववश्यप्रदो भवेत्
साज्यैः लवणैः तात्रयावश्यं प्रसाधयेत् अथ शालिसमुद्भूतानां तण्डुलानां तु शूर्णायेत् मधुरत्रयसंयुक्तं तच्चूर्णेन वसाधकः सा
ध्यप्रतिकृतिं कुर्यात् सम्यकं सूज्ञानात्मृष्टयन् प्राणस्थापनमंत्रेण जपेत्साष्टशतं ततः विभज्य ज्जुरुयात्मंत्री नान्यासक्तमना निशि सप्तरा
त्रप्रकं वीणानं रंवाणीयमेव वा वशी वहोति कटतिनात्र कार्याविचारणा साज्यै लवणास्थापि उनल्पान्न फलभीरुशः वर्णांश्च
विपिच्छिनपंचगाष्ठेन सृविते चुल्यां तस्यापि तेयत्ला ढक्किं भप्रदीपयेत् प्रादुर्भूते अनलस्मिन् उरादौ गुरुयाह्वते अष्टोत्तरशतं मंत्री
भासितं प्रतितं च यत् तावत्संख्यं च संजप्य गृह्णीयात्सर्वसिद्धिये भस्मना ज्ञात्वरिपाचे तिलकक्रियया तथा मस्तके धारणात्सद्यः
सर्वे नश्यन्त्युपद्रवाः भूतप्रेतपिशाचादि विषरोगादिनाशनं सर्ववश्यकरं ह्येतां श्रीसौम्यजपं ·· सहस्रसंख्यके होमे तदानी
त्यरवेबुधः पलं पलार्धकं वापि दद्याद्द्रव्यं तु वरस्पत कल्पवृक्षलताद्याय देवा लभमेवा छितफलं आपंचमासतोप्येव साधको भीष्टम
श्नुतेति अथैवं मातृकाविद्योपासकामान्यविद्योपासकानां च प्राणाग्निहोत्रविधिर्लिख्यते तत्र श्रीसारसंग्रहे प्राणाग्निहोत्रं
वक्ष्यामि सर्वसिद्धिप्रदायकं हितार्थं सर्वलोकानां मंत्रीणां च विशेषतः कृतपयास नः पूर्वं स्मरत्स्वारा तु स्वभावने प्रविष्टः प्रस
न्नात्मा प्राङ्मुखो वास्थिरमानसः भुवनेशीहकारेण सतत्स्वरूपेण लांछितं मध्यपस्तदीपेन वा मातृसाहतं रेफेन नमसा चैव वा
छितं च त्रिकोणकं सर्वस्तत्सवाद्यग्निमूलाधारं विचिंतयेत् मध्ये प्राचापतीयां च कोवेम्यादिदिक्षु तथा तस्मिन् वसमे पंचस्वरेष्व

ज्ञानिमंत्रवित् सर्वदाज्वलदग्नीनिस्तीयकार्यप्रसिद्धये आवसथ्यंचसभ्यंचतथाचाहवनीयकं अन्वाहार्यंततःप्रोक्तंगार्हपत्योभव
त्यपि मध्यादिक्रमतस्त्वेवंनामतोग्निवैवह्निः प्रभाजालनिदानाद्विस्तानरूपानिरर्जनात् मूलशक्तिनिरूपाच्चकल्पादिस्यानिरन्त
रावद्वादशानस्थितान् सर्ववर्णहेतोःपरमात्मनाःनिर्जितोमातृकामंत्रीस्तथानिःस्पन्दनरूपिणी प्रतिलोमक्रमाद्धिनामेकै
कालरतोधिमा होमेयनवकुंडेज्वलदग्निर्गुदेशिकः स्फुरत्पारकनप्रस्थालादयःपंचवर्णकाःप्रपंचमात्राभवंतिगोमेदा
भाशपशपादिका नीलवर्णाश्चमायास्तृतीयाविंडमसान्निप्राणादयोवलाजंसंकाशास्सार्वतःपरिकीर्तिताः पुष्परागाग्निषष्ठा
तार्कांताविदूर्यवर्णकाः अष्टस्वरालंकृताभामाणिक्याभास्ततःपरं नवरत्नमयाह्येतेनवर्णाःप्रकीर्तिताः केतुर्विडस्तदोम
होवाकान्तिवयवच भार्गवोभौमचंद्रौचभास्करोनप्रकीर्तिता नवचर्गाधियाह्येतरत्नानामाद्यदेवता होमस्येवैविधानेनकुं
डेष्वग्रदिग्बुधाः पंचाशन्नामक्ष्यानेष्वश्चममतात्रवनत्रये स्वर्णवस्त्रीदिकैराख्या वनशास्त्रमादयः यवर्गायत्रहव्यप्रोक्ता
नहवनसांप्रतं संवर्तकंचततःषष्ठंपंचवर्गाधिकास्तया षोडशान्तरकंदीशावर्ण्याशाश्चततःपरं दशोशंपनाविधिवत्कुंडः
मध्याकुंयेरूनेन धरावालितृतीयेचवर्गानांचतुरीयकान् मल्लकेवद्धराश्चचाप्यपरेशांदशाण्यमून् सप्पारबेयकुंपाकुंडेमंत्र
वितनेनतरे नकुलीशंचततःषष्ठवर्गानांचतुर्थीयकान् सद्यान्तेस्थाणुकंवापिमनेत्रवशीकमात् संज्ञहीनयथान्यापंकुंडेआह
वनीयके सप्तमद्वितीयोचवर्गानांचद्वितीयका मौतिकान्नाविथीमाख्योसूदनसंज्ञमनंतरं अन्वाहार्याभिधेकुंडेवर्णानेताक्र
नेक्रमात् वापषष्ठंवर्गायानपंचयादिकान् अथरेवाक्रियांवापिनारायणाभिमानदशा गार्हपत्याभिधेकुंडेरूनेनासप्तमा
द्विनः वर्णहोमःक्रमेणैवयथावत्परिकीर्तितः आकाशोनसप्तमसर्वप्राहूज्यानंतेमंत्रवित् आवसथ्याभिधेकुंडेजुरुयान्नदनंतरे

शि
वे
८६

वायुनाकृष्णं पूर्ववह्निनापश्चिमेनतमन्तं धूपजंडौरुनेन्मंत्रीपयसा रसमंचयेत् उत्तराखेडूनेकं डे दक्षिणोतदनंतरं धारयासर्वधं
गंधमेव वित् द्वितीयाञ्जुहुयाद्वशिस्त्रिलपानलसंकाशं चलदितिस्मदक्षिणे होमेऊबीजकुंडे अमातृकावर्णसंपुतेनित्यशुद्धहृदय
रानंदेव्हेदुयात्मा विजायते अवमायादिकं होममजामार्ततत्पूर्ववत् पंचाशत्संख्येयाकृत्वान्यसन्नावयया विधि जीवन्मु
क्तो भवेन्मंत्री चिरजीवी च जायते तेजसा सूर्यकल्पा सौहृतौरौ बीजमेवस्यसत्त्वगुणात्मकेन हकारेण कोनमध्यप्रदेशतस्य रजो
गुणात्मके तत्तदीयरेफेण नवामादिगणाद्बकारेणाहूतं तमोगुणात्मकेनतदीयरेफेणावेष्टितं त्रिकोणमाग्निमंडलं पूर्ववदितिशिवा
गमानाति अग्न्राणि कोणोनिपस्पनादशमूलाधारं विचिंत्य तस्मिन्मूलाधारे मध्यपूर्वपश्चिमोत्तरदक्षिणे सु अग्न्यावसथ्यसत्याद
183 वनीयाचार्यगार्हं सत्याव्यानिर्यवकुंडानि ज्वलदग्निशिखासमाकुलानि वाञ्छितार्थप्रदानि संचिंत्य सर्वतेजः प्रकाशप्रति
बिंबहेतुभूतानवच्छिन्नचैतन्यात्मकात्मकलवणकारणाशिवब्रह्मात्मकमूलप्रकृत्यात्मनो ह्रादशान्तस्थितानाकल्पानादि
शिखास्फुरत्कुंडपंचकेषु कोणेषु वक्ष्यमाणक्रमेण वर्णात्मनस्ताञ्जुहुयात् तत्र वर्णानां रत्नवर्णानामाह स्फुरिति ध्यानाय
दिदैवतत्वेनयथाशुपदिशानिकेतुदिग्मादि अमृतमयत्वेन व्याप्तानां रत्नसवर्णासवर्णानां होममाह होमानिति पंचकोणेषु
पंचाशद्वर्णानामेकस्मिन्कुंडे होजयावर्णान्दर्शयति संवर्तकमित्यादिभिः संवर्तकः क्षकारः तस्य षष्ठप्राप्तिलोमेन शकारः
पंचवर्गीतिकातिलोमे नमणाग्र `` षोडशस्वरः श्रुत्रः फेटित् एकारान्तार्थी वाऊकारः एतान्दशवर्णानावसथ्याख्ये कुंडे
जुहुयात् धारा लकारः वालिवरीयो वकारवर्गात्तरीयकाः विलोपेनभयटफ `` मस्तके अग्रहः लूस्वरः अमरेशा उकार प
तादृशवर्णानावसथ्याख्ये कुंडे जुहुयात् नकुलीशो हकारः तरिष्टो लकारः तवर्गाणां तृतीयकाः ददउजगाः संख्याताः गोका

स्यात्तुकोलूषरावायनेत्रयोकारः एतान्दशवर्णानाहवनीयज्जुहुयात् पमंसासमासेकारः द्वितीयोरेफावर्णानांद्वितीयकाफथटः
छखाभौतिकाजऔकार अतिथीशाङ्गस्वरः सूक्ष्मरकारः एतान्दशवर्णानात्तयज्जुहुयात् वायुषष्ठःमकारः वायुर्यकारः वर्ण
याएतटवकारः अथरः पेकारक्रियाङ्गस्वरः नारायणआकारः एतान्दशवर्णान्दहपनेज्जुहुयात् इतिहोमप्रक्रियाहोमप्रकार
स्तु उंफ्रौंतेहंसः सोहंस्वाहेत्यादि क्रमेण एकस्मिन्नंके उत्वेकमन्तांउनउनर्जुहुयात् अत्र अइतिब्रह्मेतिश्रुभेपरिशिष्ट अकारः
सर्वाधाराब्रह्मरूपेणध्यातव्यः अथैवक्रुवर्तसाधकानांभोजनकालेकर्तव्यप्राणाग्निहोत्रविधिमाह सारंस्यपदे पत्यारेविधि
नानेनभोजनंकुरुतेयदि गार्हपत्यादिकंज्ञानितदाप्राणादिवायवा उद्धरेकं उनामानिसस्मीसहितानित्र प्राणादिना
चनामानिसन्नम्यनमुद्धरेत् हिरण्यानेनरंवर्णमगाननेतरंनया रक्तानेकमसशाहतेत्यात्मानस्तुरभातितयाभवेत् सुचयःपदमा
भाष्यपावकाइतिवोचरे नाग्निविहस्याशाहुतेआत्मानंचततोवदेत् उपचर्यंयदंवदेत् पश्चाद्दीयः तिर्यग्जुहुरेत्तमनदूर्ध्वपदंवा
यास्तियंगूर्ध्वंसमेवदेनागाछन्तवह्निजायानांत्यंवपुडांसमुद्धरेत् स्वादानसर्वभक्तान्तभिपर्यंतमादरात् तूष्णींहोमविधायप्यसं
स्कृतान्येनमंत्रवित् अमृतोपस्तादिमंत्रेणपीत्वानुवुलकीदयं आचम्याविधिनापश्चात्शुद्धाचमनमाचरेत् मूलादारसमारभ्य
द्वादशान्तावधिस्मरेत् जीवात्मानंराजध्यायेन्नित्यमेकमनन्यगं प्रकृतिस्थंशुभेशानमायान्तरहितंपरं द्वितीयेनसुखेनडुतेवा
पिसुतर्पितो एवंगलन्तथारूपंचाशार्णसंस्थिते अकाराद्विडुतेंमन्त्रासतत्वलंपचवाक्तिकः प्रातःसायंचगर्वाणोमंत्रीप्राणाग्नि
होत्रकं गर्भास्थितिमकंकेशंनदृतिकदाचनेति अथास्यार्थः तत्रादौप्राणादिपंचमन्त्राउदंयतेगार्हपत्यादिभिः अयमर्थः गार्हपत्येप्र
रोहिणवर्णास्तुचयःपावका अथास्यार्थगिनिदहत्यात्मानमस्तुसवर्योधंगच्छन्तुस्वाहा अन्नाहीयोशनेगगोनवर्णास्तुचयः पावकाग्नि

निहत्यात्मानमुपचर्यार्थोयोगाद्धं तत्स्वाहा अथवसथ्याहवनीयेऽग्ने रक्तवर्णाश्चयवयः पावकाग्निविहत्यात्मानस्तवर्चयातगाद्धं तत्स्वाहा
शि सभ्यत्रदानेकुलवर्णाश्चचयः पावकाग्निविहत्यात्मानमुपचर्यार्थोयीत्मर्यगाद्धं तत्स्वाहा आवसथ्येत्समानस्तप्रभावर्णाः श्च
वं यः पावकाग्निविहत्यात्मानमुपचर्यातिर्यग्मूर्धायातिर्यकामगाद्धं तत्स्वाहा इमैतेनैर्मंत्रैः पंचाहुतीः पंचवक्त्रे हुत्वा गार्हपत्स्या
१८४ चाहाराहवनीयसभ्यावसथ्येषु प्राणापानव्यानोदानसमानेषु हृदिरण्यगाग्नरक्तकृष्णशुभ्रप्रभावर्णाश्चचयः पावकाग्निविह
त्यात्मानमुपचर्यमहं वैश्वानरो भूत्वा जुहोम्यत्रचतुर्विधं यवाम्येवं वियानेनोर्ध्वाधस्तिर्यग्मूर्धायस्तिर्यकामंगाद्धं तत्स्वाहेति
गार्हपत्यान्वादार्याहवनोपसंस्यावसथ्यानां यमशाशवरुणेंद्रमध्यमानि स्थितानि संवित्सर्वानदानेभ्योधिकपरिमाणेनाव
184 दानेनहुत्वापश्चात्तृप्तिपर्यंतं तूष्णीं होमधियाभुक्त्वा अमृतापिधानमसि मंत्रेणाचकोदकं भाक्तंशुद्ध्याचमनं कुर्यात् एवं
कुर्वीतफलमादायातः सायमित्यादिप्रपंचबिंदुविनिर्गतामभयारयासमासिक्तभक्तकारविनिर्गतं चंद्रमंडलद्वयेयेन
विसर्गध्यातताभ्यां अथमतरागग्नीडसैजो विलसिताभ्यामनूतशर्णासकारविनिर्गतबिंदुभ्यां नाडीमार्गेणात्मनः सकलश
रीरसर्वावस्थिताभ्यारोगाः सर्वव्यापि पवतीति उक्तमात्कोपामनविधिप्रसुप्रसंहरतिविस्तृस्मिदितं तां विशिष्टाः फलथा
न्यासैर्जपैर्मातृकादानेष्यजनहोमकाम्यविधिसमाभजंतेजनलक्ष्मीकांतियशाप्रसन्नकवितानैकुप्रसर्वतंत्रां संप्राप्नुवंदि
नेसमस्तपिभवान्मुक्तिं परांप्राप्नुवंतिसुंदराचार्यचरणारशिष्येण श्रीनिवासेनधीमता चंद्रिकायाप्रणीतानां प्रकाशेविं
शतिर्गतः ॥ इति श्रीसुंदराचार्यचरणारविंदद्वंद्वांतेवासिनाश्रीश्रीनिवासभट्टेन विरचितायां श्रीशिवार्चनचंद्रिकायांविंशः
प्रकाशः २० ॥ अथसारस्वतमंत्र तत्रादौ भूतलिपिः तत्रश्री सिंहसारस्वते अथवेदमहामंत्रान्सारस्वतान्सकामदान् वामे

सुर्यमदान्नित्यमनर्गलकनित्वाङ्कुरूपाद्यामृतलिप्याख्योमन्त्र संप्रोच्यतेऽप्रियेसारस्वतेमहान्तेत्रेगोपितश्चातिदुर्लभः विसो
शकाम्सः यलब्ध्वा सुनयोवाञ्छितफलंभिरेसकलंसेचिकिद्दङक्केनसर्वदाक्रस्थानांपंचकावर्गश्चादितःपरिकीर्तितः द्वितीयःक
थितोऽदेविशिवाद्याश्चतत्स्वराः रववायुवह्न्यम्बुभुपात्ततीयःपरिकीर्तितः वर्गान्त्याद्याद्द्वितीयोपान्त्यात्तृतीयःक्रमात्सप्तमीपंचवर्गा
न्तशान्तभृगुभिर्नवमोमतः नववर्गात्मकोमंत्रोद्विचत्वारिंशदक्षरः वर्गाणामादिमावर्णाःश्रीकंठोऽर्घेशसानिर्दिष्टास्तावि
ता वर्गान्त्याचान्तस्युक्ताःक्रमेणकथिताअमी स्ववायुवह्निस्थाधारान्त्वर्गवर्णामताःक्रमात् वर्गोद्वितीयोभूर्हीनोवारिभूविद्युतो
तिथः नवानामपिवर्गाणांदेवताःकोपताःक्रमात् विरिंचिविष्णुरुद्राकाश्च्यश्विनयोप्रजापति लोकपालासंक्रिमाद्दिशाक्तिपःपरि
कीर्तिताऽरिति अस्यार्थः क्रस्थानांपंचकं अइउऋऌ शिवाद्या शिवएकारस्सदाद्यातेन एऐ ओऔ इति त्विह्न्वायुर्यंवह्निराअंबु
वंपरालवर्गोस्य उ वर्गाद्यः कवर्गाद्द्वितीयःसवर्गोवान्तःशशान्तःषभृगुः सतेनशषसहइतिनवमेतयोः अथवर्गाणामाद्यक्षरा
णिदर्शयति वर्गाणामिति तत्रश्रीकंठः अऊर्ध्वोष्टःशास्वरवर्गस्याङ जनननमास्यान्तःश अथप्रत्येकमाकाशवायुवह्निअरि
पृथिवीमत्त्ववर्गवर्णानाक्रमेणदर्शयतिस्ववायित्यादितस्यापवायमाह वर्गोद्वितीयइति पकारादिवर्गोभूवावृकाद्यन्तरंनास्ति
स्याद्रचतुष्टयात्मकत्वात् अन्तिमोनवमःसकारादिवर्गःसत्त्ववारिभूमिवर्णादेनःतस्यञ्चतत्त्वात् वर्गाणामपिदेवतादर्शयति
विरिंचीत्यादिसक्रियादिशाकृयक्रियात्मने शक्तिसहितद्वगतया ऋषित्वदक्षिणामूर्तिर्गायत्रीछंदःइतीरिता सरस्वतीदेवता
स्वरादित्वाविश्ववंदिनादयोमादिर्वर्णोषड्विंस्याज्ञातिश्चतैःषडंगकं आद्यवर्गद्वयस्याथनवर्णान्नवमस्यसेतत् आधारादिस्थानेकाना
भिसेद्धऊलेखसबिंडकानादेशनस्याशिवेसन्यकः प्रराक्रमवशात्स्थीतृतीयवर्गहार्घेनाअसेतन्मूर्द्धादिपंचस्त्वस्वेखषयचवर्गाः।

शि
चं
१८५

185

णान्स्थानेसेषु विन्यसेज्जाग्रेयपद्मग्रेयमूलेषु रेपद्मलाग्रकेषु च मध्यदेशेषु जठरपाशहं हंसभामिषु दृष्टेव शिष्टवर्णाणान्तरस्य हृषु विन्य
सेत् स्पृष्टिन्यासे विसर्गान्ता ब्रिंडसज्ञातिगान् स्थितौ आदित्तीयकोत्पपतिमध्यक्रमोत्पसेत् स्पृष्टिषु क्रमोगान्यसेत्सहृतौ बिंडसं
युतान् ध्यानमस्य प्रवक्ष्यामि देवो शम्भुनिपूजितान् शाश्वतपभूतमपंपवंतिलिपिद्रुमे विद्वीजंबिंडनादाद्या शिखिविसंभरा दरैः
शाखासमूहैः सकलदिशाग्रभुविजृंभिते जलवर्णदलब्रातेनाछादितजगत्त्रयं हृशान्तवर्णसेषु संवीमस्वरभूतरू रत्नांकुरैरवि
शुभं यवनान्तरशोभिते शुक्लमेहीपयंतव सस्वकीयनतसहिय वियदत्तरसद्रूपैः फलैराभाजयंविके सर्वभूताश्रयं नित्यरामृत
मधुरद्रवैः सिंचंतं परमेशानि देवीं शपांस्वरीसदा निगमागमसंक्कनसमुत्रिसुशोभिते शिवशक्त्यात्मकछायासमाश्रितजगत्त्रयो म
मः श्रित्यसुनीद्रैर्मांवांछितार्थप्रयेदिरे एवंभूतार्णवत्तस्य मूलेतत्तरपंकेजे वागीश्वरीस्मरेद्देवि स्मरेत्सकलेफलप्रदां ॐदीमासा
त्तरुक्तं चशाठीशोभितं द्राईमालिस्त्रस्तामोजे वरजपवटीपुस्तकंपुकपालां विभ्राणां तामधुमदलसद्धि ल्लोलगम्भेमां देवीं
ध्यायेल्लिपिमयतंत्रे यौवनप्राप्तशोभां इतिध्यात्वा महेशानि द्वादिदेवीमनन्यधीः मातृकोकेपजेत्पादेशस्य हृस्तायकः शिवे वर्णा
येनमहेशानिमूर्तिमूलेनकल्पयेत् तस्या मावाह्य वागीपजेदावरणैस्सह पुरंगानिपजेन्नमीकशरेषु पुरोक्तवत् अंबिकाद्यापजे
त्पश्चाद्स्य मातृणां मन्तर्दले अंबिकावामवाङ्गाश्रीस्त्समाहृत्ततोयपेत् अष्टपत्रेमहेशानि तद्बहिः षोडशाच्छदे करालाद्याजे
त्तुकीवस्य मातृणां तु षोडशकराली विकरालीवत्तृतीयामासरस्वती श्रीडर्गौवावलक्ष्मीश्वश्रुतिः स्मृतिर्धृतिरिताः पुष्टिः श्रद्धा च
मेधा च मतिः कांतिरुदीरिताः आर्यावषोडशाप्रोक्ताः खदखेटकराद्रमाः प्रपामाश्वसरेवदना सर्वाभरणभूषिता शारदातिलका
विद्या ह्रि४ष्टमाप्रत्ता मिनावाली जरुडुन्नः कद्वी पीप्रभाने दास्यातायोवामह्लिदाश्रता कालरात्रिर्महारात्रिर्भद्रकालीकपर्दि

नी विकृतिर्दंष्ट्रिमुंडिसेंडुखंडासिधरवंडिनी नगरभंगभमयनी महिषासुरमर्दिनी इंद्राणी चैव रुद्राणी शंकरार्द्धशरीरिणी नारीनाराय
णी चैव त्रिशूलिन्यपि पालिनी अंबिकाह्लादिनी चैव द्वात्रिंशत्ककारयः स्मृताः पिशाचास्याश्चकृत्तलाः संसृज्याश्चारुभूषणा पिंग
लीत्नीविशालाक्षी समृद्धिर्वृद्धिरेव च श्रद्धा स्वाहा स्वधा तथा भिक्षा माया सत्त्वा वसुंधराः त्रिलोकधात्री सावित्री गायत्री त्रिदशेश्वरी सुरूपा
बहुरूपा चस्कथमाता च्युतप्रिया विमला च पला पश्चादरुणी त्वनरारुणी प्रकृतिर्विकृतिः सृष्टिः स्थितिः संहृतिरेव च संध्यामा
ता सती हंसी मर्दिकापरदेवता माता भगवती देवकी कमलासनात्रिस्रवी सप्तसुखन्यासुरासुरविमर्दिनी लंबोष्ठी चोर्ध्वकेशी
च बहुशीर्षा वृकोदरी रत्नरेखाह्वयापश्चाद्विशिरोधानयापरा गगनवेगा पवनवेगा च तदनंतरं ततो भुवनपालाख्या जनः
स्यान्मधुरांतरा अनंगानंगमदना तथैवानंगमेखला अनंगकुसुमा विश्वारूपा सुरभयंकरी अक्षोभ्या सत्यवादिन्यो वज्ररूपा
शुचिव्रता वरदाख्या च वागीशी चतुःषष्टिसमीरिताः वायवाणधराः सर्वाः ज्वालाजिह्वासमीरिताः दंष्ट्रिमयस्थाईकेश्वाला
शुक्लापक्रांतमानसाः सर्वाभरणसंदीप्ताः पूजनीयाः प्रयत्नतः ततो वै यल्लोकपालांनदस्राणि वतदृदि एवं भूतलिपिं सम्यक्जगाद्धा
त्रीयजेन्सुधी वागैश्वर्यं सदाः सनवंद्यते स्वैरमाति अथ प्रयोगः ततः प्रातरुत्थायादित्यायोगपीठन्यासांतं कृत्वा शिरसि ॐ दक्षि
णामूर्त्यिऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे नमः हृदि पिलिपि सरस्वतीदेवतायै नमः इति विनास्यमगच्छाष्टसिद्धये विनियोग इति
कृतांजलिं कृत्वा ॐ हृदयं बलेहृन् ॐ कं खं घं गं शिर ॐ अं चं छं सजं शिखा ॐ णं वं हं ठं डं कवच ॐ नं तं थं यं दं नेत्र ॐ मं पं फं भं वं
अस्त्राय फट् इति मंत्रैः षडंगन्यासं विधाय गले ॐ हं नमः वदि ॐ इं नमः एवं न्यासो ईश्वधिष्ठाने ईं मूलाधारस्थां द्वादशांते अंशो श
त्रगेउ नादे ऐं विंदा पवो रकपोलं वामकर्णे वदक्षकर्णे स्त्रवे यमूर्ध्नि दक्षमणिबंधे अंगुलिमूले वक्तूर्परे खवाक मूलकाअ

गुल्फयेङ· वाममणिबंधे जं अंगुलिमूलेकं बाहुमूले वं अंगुल्य ञं दक्षगुल्फे ड अंगुलिमूले वं जानुनि ढ मन्तु हमूले ऐं अंगुल्यग्रेण वाम
शि गुल्फे दं अंगुलिमूले यं जानुनि थं ऊरुमूले तं पादाग्रे नं पृष्ठे वं नाभौ वामपार्श्वे फं हृदये पं उदरे मं भ्रूमध्ये सं हृदे हा ग्रह्येशा इति
वं द्वारन्यासः अथ सृष्टिन्यासः तत्र मूलाधारे ॐ आं नमः एवं स्वाधिष्ठाने इं नाभौ उं हृदि ऋं गले लृं निर्दोष्ठ नासिके: शंखनात्र द्वादशा
१८६ न्ते औं मूर्ध्नि दं मुखे यः दक्षकर्णे रः वामे व·· दक्षकरांगुल्यग्र उ बाहुमूले कः मध्ये खः अंगुलिमूले यः मणिबंधे गः वा
मकरांगुल्यग्रेया बाहुमूले वं कूर्परे छः अंगुलिमूलेकः मणिबंधे ज दक्षपादाग्रेण ऊरुमूले ढः जानुनि व अंगुलिमूले व
गुल्फेङ· वामपादाग्रेनः ऊरुमूलेजः जानुनिथः अंगुलिमूले यः गुल्फे दः उदरे म दक्षपार्श्वे पः नाभौ फः नाभौ म पृष्ठे ब गुह्ये सः
186 हृदि यः भ्रूमध्ये सः इति स्थितिन्यासः ॐ मूलाधारे ॐ आं नमः एवं स्वाधिष्ठाने हृदि ऋः गले लृ· नाभौ ङ· विंदौ पं द्वादशान्ते
औं ग्रामगाङ· ब्रह्मरंध्रे दं मुखे यं चोर कपोलः वामकर्णे वः दक्षकर्णे रं दक्षबाहु गुल्यग्रेडः वाममूले कः अंगुलीमूले चं मणि
बंधे गं कूर्परे खः वामबाहु हः ल्यग्रेञः बाहुमूले चः अंगुलिमूले कः मणिबंधे जः कूर्परे छः दक्षपादांगुल्यग्रेण ऊरुमूले वः
अंगुलिमूले ढः गुल्फे ङ· जानुनी ठः वामपादांगुल्यग्रे नः वामोरुमूले नः अंगुलिमूले यः गुल्फे दं जानुनि थः उदरे मं दक्षपार्श्वे
पः नाभौ मं पृष्ठे व वामपार्श्वे फः गुह्ये शः भ्रूमध्ये सः हृदि य इति विन्यस्य ध्यानादिमानस जातसुवर्णादिपदे न्कुकु यादिना चतुर्द
लकमले विरिंचतद्बहिरष्टदलतद्बहिषोडशदलेतद्बहिश्च न द्वारिगृकं चतुरस्रं दयमिति निरुजाचक्रं निर्मीय यथा स्वतंत्रतः संस्थाप्य
भ्यर्च्याविस्थापनाद्यात्मपूजा चतुर्दलेषु देव्यपादिप्रादक्षिणेन भे प्रागुक्त मातृकापीठ पश्यमात्र मूलेन मूर्तिपरिकल्प्यावाहना
दिषण्मोरुपचारान्ते चतुर्दलेकेसरेषु प्रागव्यस्तं ड हानि सत्पूज्य चतुर्दलेषु देव्यपादिप्रादक्षिणेन उ श्रीशिवकायै नमः ॐ वामयायै नमः

५२

ॐ जयन्त्यै ॐ श्रियै नमः इति संपूज्याष्टदलेषु प्राग्वत्काल्यादिमातृः संपूज्य तद्बहिः षोडशदलेषु ॐ कराल्यै नमः ॐ विकराल्यै नमः ॐ मायै
सरस्वत्यै श्रियै दुर्गायै उषायै लक्ष्म्यै श्रुत्यै स्मृत्यै धृत्यै श्रद्धायै मेधायै मत्यै कान्त्यै आर्यायै नमः इति संपूज्य द्वात्रिंशद्दले विद्यायै नमः पु
ष्ट्यै: प्रज्ञायै: सिनीवाल्यै कुह्वै रुद्रवीर्यायै प्रभायै नन्दायै पोषण्यै ऋद्ध्यै कालरात्र्यै महारात्र्यै भद्रकाल्यै कपर्दिन्यै विकृत्यै चण्डिन्यै मुण्डि
न्यै सेन्दुखण्डायै निशुम्भमथिन्यै शुम्भमाथिन्यै महिषासुरमर्दिन्यै इन्द्राण्यै रुद्राण्यै शंकरार्द्धशरीरिण्यै नार्यै नारायण्यै त्रिशूलिन्यै श्रंटि
कायै ह्लादिन्यै इति संपूज्य बहिश्चतुःषष्टिदलेषु पिंगलायै विशालाक्ष्यै: समृद्ध्यै वृद्ध्यै श्रद्धायै स्वाहायै स्वधायै भिक्षायै मायायै संज्ञा
यै भगवत्यै वधरायै त्रिलोकधात्र्यै सावित्र्यै गायत्र्यै त्रिदशेश्वर्यै स्वरूपायै बहुरूपायै स्कन्दमात्रे अच्युतप्रियायै विमलायै वि
लायै अमृतायै आरुह्यै प्रकृत्यै विकृत्यै सृष्ट्यै स्थित्यै संहृत्यै संध्यायै मात्र्यै सत्यै हंस्यै मर्दिकायै परदेवतायै मातृदेवतायै कमलासना
यै त्रिसंध्यै समस्तुत्यै सुरविमर्दिन्यै असुरविमर्दिन्यै लम्बोष्ठ्यै ऊर्ध्वकेश्यै बहुशीर्षायै वृकोदर्यै रथरेखायै शशिरेखायै गग
नवेगायै पवनवेगायै भुवनपालायै मदनातुरायै अनंगायै अनंगमदनायै अनंगमेखलायै असुरभयकर्यै अक्षोभ्यायै स
त्यवादिन्यै वज्ररूपायै शुचिव्रतायै वरदायै वागीशायै: नमः इति संपूज्य प्राग्वल्लोकपालादि सर्वं तथा यथोदिति साधकः स्नात
दीक्षः सम्यसेल्लक्षजपेन यो तद्दशांशाहुतीः शुद्धैस्त्रिमधुसिक्तैः हुनेत्ततः तर्पणादि द्विजार्चान्तं प्राग्वत्कृत्वा नमेत्रवित् काम्यकर्म ततः कुर्या
त्स्वगृह्योक्तविधानवित् जानुपादद्वयं तस्य पद्मैवेशगाः सुनेत्राधिपाः महालक्ष्मीकुरुते नान्नां हीमात्ते नागनेत्रिराजन्त्रस्य चतुःषष्टिर्नेत्रानु
यात्साधकः प्रियेवत्सरेणैव वाहृतीकवीनामग्रणीर्भवेत् राजिकालवणोरुक्तावरोपेद्योषितः स्तथा अननमाभूतलिख्यावसर्पटीक्
तयमत्र शान्त्यमादिलोमात्रभजतेतस्यातिष्ठति समाशीविषयस्यांतासम्यककुंडलिनी परा संगमप्यवमध्येवर्त्तनास्थानसुम

शि
चे
१८

मे परमात्मैः स्नावयन्तं मूर्ध्नि मूलाद्वयविक्रमात् योनिनां खलयं योगः संयतः सर्वसिद्धिदः एवं समस्तशरीरस्य तेजसा भास्करोपमाः स्ता
त्वापत्रविशेषास्य काम्यकर्माणि साधयेत् विद्वाद्ये व्योमभूपल्लदयित्वशिवयुक् जानिनेस्थादंदतो मध्ये पकर्णिकायां प्राणिमादि
ततः इतो ओं तवर्णान्दलेषु साध्याख्या वेष्टुवर्णान्विलिखेद्रितान् शिष्टमन्त्रोप्ययंते हृतावीतेत्स्वयं मलयजजतुभिर्निर्मितं त
दुदेतः सर्वशान्तिकरे रोहा रोहिणपाशुदयेशान्ति साधकस्य करे बद्धं सर्वाभीष्टफलदायितत् अथमर्थः अष्टदलपद्मं विरच्य तत्कर्णि
कायां हं हं स्तानि तेन नमः इति मन्त्रं विलिख्य पूर्वादिषु दलेषु स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन प्रथमदले हं अं हां द्वितीये हं पद्म तृतीये हं हं
चतुर्थे हं ओं हं स्र हं पंचमे हं णा हं षष्ठे हं न हं सप्तमे हं मं हं अष्टमे हं शां हं इति अष्टमध्ये विलिखेत्साध्याख्या वेष्टुवर्णानिति तान्यक्ष
राणि तु यथा दक्षिणं यत्र लिखेत्तेन तस्य नामाद्यन्तरेषु सिद्धादि कोष्ठमध्ये स्तम्भिन कोष्ठे तिष्ठन्ति तत्कोपि रानानन्तराणि तैः सह लिखितव
र्णान्विलिख्य तद्दलाष्टं तेन वेष्टयेत् स्वयंत्रमाकाशयंत्रं जतु लाक्षायो दिग्गपा रोहिणी नक्षत्रे रोहा हृदयेत्तथा वायू नेत्रेषु युतो ।
स्ताविरति युक्तोनन्तको पेशशाहोमध्ये वायव्यवर्णान्यवतन्तु प्रदितान्यत्र मध्ये तु मन्त्रे स्या स्यामदो दयेहत्स्ववन ग्रहगतं तालप
त्रास्या यंत्रं राजो रुच्चाटयत्क्षान्त्वा द्विमभृतिफलदं ह्यदित्तस्यैवार्था अथास्यार्थः प्रागवदष्टदलपद्मं विरच्य तन्मध्ये यंकोपस्थाप्य
य नमः इति मन्त्रं विलिख्य पूर्वादिष्वष्टदलेषु यं द्वं यं यं यं यं यं क यं यं च यं यं द यं यं त यं यं यं यं यं यं ष म इति प्रागवद्विभिहत्वा वायुमण्डलेन
वेष्टयेत् वायुमण्डलं तु अन्तर्व दिक्षु मार्गे षड्बिन्दुलाञ्छितं तष्टम वेष्टितं षट्कोणं पं एतद्यंत्रमुक्तफलदं भवति सात्यामित्यादि प्रा
ग्वत्तातथा वह्निक्रमाच्युति रदेतु पजीस्कानौरारोः स्फटं न तिरयं मन्त्र रजमध्यो यंत्रे षु वह्नी दलेषु भवार्देत्ते लासाष्ट कुम मक्ष
तं प्रकारो निरवतां अपि ण्णीक कुशचप ठेवल लक्ष्मतिकायां भोमोदयाविलिखितं तु नाशकादिः अस्यार्थः प्रागवदष्टदलप

187

द्वाविंशत्यन्तकर्णिकायां ह्रैं रौं स्त्वरौ रौः फट् नमः इति विलिख्य तन्मध्ये ष्वष्टस्वत्पूर्वादितः प्राद्दक्षिण्येन रं ॐ रंरं ॐ रंरं वं रंरं छं रंरं टं रंरं
थं रंरं फं रंरं मं रं: इति प्राग्वदष्टदले इति क्रमेण विलिख्य सर्वस्वलिके न त्रिकोणेन वेष्टयेदिति योऽयं कर्णिकास्तु प्राग्वल्लेख्या अस्य
सुसिद्धकोष्ठगतानां एतदेव पत्त्रे साध्यनामभेदतः वाततकालस्य योगेन वशावपटे श्मशानाङ्गारेण लिख्येत प्राक् फलदं भ
वति यावत्कालतराणि तु साध्यस्यारिकोष्ठगतानि ज्ञेयानि तथा नासामन्त्रस्वरं बिंदुसंतापयुगमं उंतो विषुर्विषुभवेन विशेष
मध्ये अपवर्गकान्तपुरितानि निशिष्ठबंधयवर्णैः पत्त्रे प्रचाप्य पूरयस्य वरुणाज्ञयंत्रं पूर्वाषाढान्नक्षत्रे लिखेच्छ्रोद्वेधयेत् ति
ऊर्ध्वदेशनादकेनैतभूर्जेषशुवववशपदं अस्यार्थः प्राग्वदष्टदलकमलकृतानन्तकर्णिकायां हूंवौ विषुवे विषुभवेन मः इति विलिख्या
ष्टदले ष्वपूर्वादि प्रादक्षिण्येन वं क्रं वं वं औं वं वं वं वं कं वं वं टं वं वं: वं यं वं वं मं वं इति सर्ववर्णान्त्यबं यत्तरैः सह विलिख्य जलमंडले
नार्द्धचन्द्राकारेण कोटिद्वये पद्मयुक्तेन वेष्टयेदित्यतो यंत्रं सङ्क्रफलदं भवति तथा गंडान्तेतोस बिंदुविलिख्य तन्मचजयोगाण्डे
यो मध्यसंस्थानके लृत्समध्ये तदनु कपटिनान् भूमिवर्णान्यरान् पञ्चान्तः सेवकार्णेयरणि गाद्दृष्टेनेवारु सोम्योदयेत्तत् भू
र्जे स्थभूमिमंत्रं मस्पदि विर विभिख्याष्टदले पूर्वाग्वदक्षिण्येन लंलं लं लं लं गं लं लं मं लं लं दं लं लं वं लं लं लं लं: इति वर्णान्त्या
ख्यस्यसेवकान्तरैः सह विलिख्याष्टवज्रपतचतरस्रात्मकभूमिपुरेण वेष्टयेदेतद्यंत्रं स्तंभफलदं भवति सेवकान्तराणि तु प्रा
ग्वत्साध्यस्य साध्यकोष्ठगतान्यक्षराणि सारं तत्र हे संबुद्धे पुनरेतो वाख्यातो वाविलोचने यन्तमेव स्तुतं वक्त्र युगवाग्वादिनी
मन्त्रः दक्षिणोंपतिः संबुद्धो वकाद्दकारौ पुनरेतौ वकारदकारावेव पारूपाख्यातः अग्वासाम्त्ये गकारः तद्युक्तौ वास्तुरूपं तेन ग्वा
इति अत्रिलोचने अत्रिर्दकारः लोचनं पिसर्गस्तेन दिग्यान्तं मेत्रदं तद्युक्तेते न निवेदयु गांडुद्वयसाद्दिति यावत् तथा स्वस्तिके दात्र

शि
वे
१८८

188

गदितो विराट्छन्दस्तु देवता सरस्वती विगदिता संपदा विभवे प्रदा ईशान शिवस्तु ऋषिस्कं पिषणो मतङ्गस्तु क्तवान् मातृकोक्तवि
धानेन मंत्रीकृयात्स उद्यांकं पमपादौ वार्यास्तु उक्तवर्णानि वद हृदयाय नमः इत्याद्युः सादस्तनमनेत्रयमन्ते त्रयरावक्ति पगला
गौमिनोक्तमान् मुद्राएपक्रामशोमंत्रीन तो वागीश्वरी स्मरेत् हामाद्यैश्रीवनेदाधेरंगे शेगानि कल्पयेदिति कश्रोत्रस्त्रो युगास
लिंगेषु विन्यसेत् मत्रा एपक्रामशोमंत्रीन तो वागीश्वरी स्मरेत् कुंदेंदुस्तकसितसरोजगनेत्र मौलिस्तजेवनीकरसरोजयुगो
नविद्या २ संविभ्रतीकृच भरनापिनागवृषि वीदेवनाभवेत्तु नमनते विभूतो दत्तो तिनी वामे पुस्तकं इति ध्यात्वा यजेत्पाठेमा
तृकायां अरोदितो सरस्वती समावाह्य वर्णानि भक्ति तत्परः संकल्प्य मूर्तिमूलेन यजेत्तावरणोनतः शारदातिलक वर्णाद्वेना
सनदद्यान्मूर्तिमूलेन कल्पयेत् वर्णाब्जनवर्णाब्जमध्यस्थबीजादिनासन मंत्रेणान्वर्थः तेनत्तो सर्वशक्तिकमलासनाय न
म इति पीठमंत्रः पद्मपादौ वार्यास्तु श्रीं क्लीं वर्णान्वाप सरस्वत्यासनाय नमः इति पीठमंत्रः सूचितमिताद्युः सारस्वं यदे ग्र
ह्यानि सर्वतत्सर्वप्राकं प्रोक्त विधिना सुधीः योगादि मापरासत्या विशालीन्या चतुर्थिका त्तानावृषिः स्तुतिर्मध्यप्रजाचेतस्पष्टा
क्रपः पताः पत्रगताकृत्या पत्राग्रेषु च मातरः चन्त्रं से लोकपालांस्तदस्त्रीणि चपूजयेदिति अथप्रयोगः तत्रप्रातस्नातः कृत्वा
दियोगपीठन्यासान्तेमूलेन प्राणामंत्रयहत्वा शिरसि कण्वाय ऋषये नमः मुखे विराट्छंदसे नमः हृदि सरस्वत्यै देवतायै न
मः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्ध्यर्थे विनियोगः इति कृतांजलिर्हृत्का प्राग्वन्मातृकोक्तचायं डांगावदन्तंगेवेद हृदयाय नमः
ह्रौं स्वाहा षडंगानेत्रदृः समस्तमन्तुसक्ता उराणन्यायमीमांसाधर्मशास्त्रेति हासकन्यागाथानाशेसाग्रस्ते पभिर्वाक्यषडंग
न्यासं विधाय शिरसि ऐं नमः दक्षश्रोत्रे दं नमः वामे चं नमः दक्षनेत्रे दं नमः वामे वं नमः दक्षिनासिकायां गं नमः वामपादि नमः

८४

मुखेविंनमः लिंगेसांनमः गुदेहांनमः इतिविन्यस्यध्यानपानसंपूज्यांतेशाम्भवन्मातृकापूजावक्ष्ये मुद्रुमावीद्यात्मपूजांतेप्राग्वन्मातृ
कापीठमभ्यर्च्यतन्मूर्तिंमूलेनपरिकल्प्यावाहन्यादिषडंगेपूजांत अष्टदलेषुप्रथमदलमारभ्यप्रादक्षिण्येन ॐयोगायैनमः ॐस
त्यायैनमः ॐविमलायैनमः ॐज्ञानायैनमः बुद्ध्यैनमः स्मृत्यैनमः मेधायैनमः प्रज्ञायैनमः इतिसंपूज्याष्टमातृपूजादिसर्वंश्री
जलसमापयेदिति तथाप्रतिलिंकिलत्तंजपेदंतेत्रिमधुप्लुतैः इक्षुकैलैः जुहुयात्दशांशेनशुद्धैर्वीथतिलैर्हुनेत् तर्पणंमार्जनंकृ
त्वाब्राह्मणभोजनंततः एवंसिद्धमनोमंत्रीब्रह्मचर्यव्रतेस्थितः जपहोमरतोरात्रौचिंतयेद्देवताधिया अचिरादेवसंभवेत्कवी
नामग्रणीर्ह्निव मन्त्रासाम्नितमिमंमंत्रंदिनादौप्रत्यहंजपेत् लभतेनात्रसंदेहोवाक्सिद्धिमतनरः ब्रह्मचर्यरतात्मैवसमा
नोभिरसमिहरैः मधुत्रयसंसिक्तैर्जुहुयात्साधकःसुधी अचिराद्वाविलासेनकवीनामग्रणीर्भवेत् सारस्वते आद्यंवक्ता
रशक्त्यांतवीराभवंमृगपावकौ उँत्रासतीजंद्वितीयमंत्रोरुद्रात्तरःस्मृतः तारःप्रणवःशक्तिर्भुवनेश्वरी बीजंतयोरनंतरंवाग्भवं
भैरवान्तदंसंते अधात्मइतिवाग्भवानंतरे भुवनेश्वरीबीजंततः शांतइतिभृगुः सकारःपावकोरेफः उँन्यासतीसांतैइतिहृदं
नमोत्तरःएकादशाक्षरः तथा ऋषिःशान्तिस्यदेव्यादिगायत्रीच्छंदईरितं हंसवागीश्वरीदेवीदेवतापरिकीर्तिता विद्यात्मीय
बीजेनषडंगन्याससमाचरेत् सोऽसुम्नागोभुवोमध्यंरथाणांनवकेतथा मंत्राक्षराणिविन्यस्यचिंतयेदिष्टदेवतां मध्येवाग्देवतांता
ममलकमलगार्भप्रहंसाध्यरूढांकुपरत्नोदंकंदब्जंरहाहसितयोल्लसद्दासूकांतिम पीयूषाब्जार्द्वमौलिभक्ष्येकलशःशिरस्वीमं
देहाख्याविद्यावीणासुधोयकलशजपवटीर्हस्तपद्मैर्वहंती वामाद्यूर्द्धपोराधेनदायथः स्थयोरनोरन्याशुध्यानंप्रतिष्ठान्ताजपेत
पीठेमातृकायाश्रोधितां स्वर्णाब्जेनासनंदत्वामूर्तिंमूलेनकल्पयेत् तस्यामावाह्यतांदेवीमर्चयेदंगपंचपुष्पकैः पार्श्वयोध्यानयेद्र

शि
वे
१८९

189

ऊँ स्तक्रन्याकृत्तेऽभी ततो गणानि वतक्क्वान्मात् लोके स्वरानपि तदस्त्वागीत तो बाह्ये देवीमिथ्या प्रपूजयेत् प्रजामथ ऋलिशक्ति: पं
चमीस्मृतिरीरिता वागीशीस्तु मतिः स्वस्तिरष्टो जप्तक्रयो मताः इति अथ प्रयोगानंतरं प्रागवत्नात: कृत्वादि योगपीठन्यासांते मूलेन प्रा
णायामत्रयं कृत्वा शिरसि शक्ति ऋषये नमः मुखे देवागायत्रीछंदसे नमः हृदि हंसवागीश्वरी देवतायै नमः इति विन्यस्य मम
मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिरुक्त्वा ऐं हृदयाय नमः ऐं शिरसे स्वाहेत्यादिना करषडंगन्यासं विधाय ब्रह्म रं
ॐ नमः ऐं वक्त्रमध्ये क्लीं दक्षनेत्रे ऐं वं वामनेत्रे क्लीं दक्षकर्णे ॐ वामकर्णे ॐ सं दक्षनासायां ॐ रं वामनासायां ॐ हं मुखे ते
विंगोपायां इति विन्यस्य ध्यानमानस पूजांते · गवन्मातृकापीठस्थ पार्श्वीपि पुष्पो पचा उन्ने कर्णिकायां दक्षादिदक्षिण वाम
पार्श्वयोः ॐ संस्कृतवाण्यै नमः ॐ प्राकृतवाण्यै नमः इति संपूज्य प्रागवत् षडंगान्यस्य · षट्दलेषु गद्ये षट् दलमारभ्य प्रादक्षिण्येन ग्र
न्थाये ॐ मध्यायैः ॐ अग्न्यैः ॐ वागीश्यै ॐ स्मृत्यै ॐ सत्यै नमः इति संपूज्य प्रागवत् ब्रह्मादिलोकपालान्ावाह्य नादि सर्वं समापयेदिति
तथा वर्णैकाधिकलक्षं ततजपेन्मंत्रं समाहितः तत्सहस्रं प्रजुहुयात् सिताज्यैर्वे गिचंपकौ तर्पणादि ततः कुर्यात् स्यात् साधकोनियतः
व्रतः वर्णैकाधिकलक्षं तद्द्वादशलक्षं मंत्रस्यैकादशवर्णत्वात् तत्सहस्रं द्वादशसहस्रं तेन शांता शेोहोमा तथा इमं मनुयो भज
ते उदितो स्तुव्य ते विरात् लक्ष्मी यशः कांति सुतः कविता स्यादलयो भवेत् कुर्यात्स्वर्वाण्गदितान्प्रयोगांत्र यमंत्र विदि सारसंग्रहे
बालायं हृत्लवर्यं चक तृतीयं जलं निवग्रन्त्रिरुद्धं जल वागदेव रूणो नेत्रभूषितः वं[illegible] षोडशार्णो मंत्रो वाग्भव प्रदत्ता बाला
ये ऐं हृन्नमः यत्रर्यं भक तृतीयं जले च निव स्वरूप अग्निरुद्धं जलदकाद्वयमध्ये वकार वागदेव स्वरूपं द्वकोणा वनेत्रभूषितः उकारः
युक्तः तेन विचं द्रव्युगमस्वाहा तथा पूर्वं मंत्रोदिताम्नायः समन्यायाः संप्रकीर्तिताः पदे मंत्रस्य षड्भि-स्यादंग षडंगं चजातिमत् कंदेह ४६

भास्वत्सितवसनाश्रुक्रमात्पात्तुलेपावाद्यांपिवद्यामेमृतकलशवर्णमालाहस्ताकृताम्भोजैः सितकमलगाध्येतिचंद्रार्धेईमौलि
र्मूर्त्यानेत्रस्त्रविनयनउतापानवदोजनन्म्त्रा दत्तोर्ध्वकरमारभ्यदत्ताय: करपर्यंतसाश्रुयध्यानं व्याख्याख्याख्यानमुद्रामातृकाक्षीय
तेपीवेदेवीगेयादिभिः शुभे दशान्तरोदिनेनैव वर्त्मना साधकोनमः अथप्रयोगः तत्रप्रातःस्नानःकृत्वादियोगपाठन्यासोक्ते
हंसवागीश्वरीच न्यासादिकंविन्यस्य ऐंहृदयायनमः नमशिरसेस्वाहा भगवतिशिखायैवषट् वद्वदकवचायहुं वाग्देवी
नेत्रत्रयायवौषट् स्वाहा अस्त्रायफट् इतिकरषडंगन्यासंविधाय प्रमाणोक्तरूपाध्यानादशान्तरोक्तविधिनासर्वंसमापये
दिति तथा वर्णीर्ईलतप्रजपेद्धविष्याशीजितेंद्रियः यथाविधिजपांतेचतद्दशांशाड्नेनिलैः आज्यस्त्रनैस्तर्पणादिसर्वंश्रुवं वदा
चरेत् वर्णीर्ईलतमष्टलक्षमंत्रस्यषोडशार्णत्वात् तथा अक्षोन्मविप्रत्यहंयेष्टतजंप्तजपेदिचेत् संवत्सराद्भवेद्धीमान्वाक्का
र्यविचारणा स्नानकालेमंत्रजप्तंसलिलं येपिवेन्नरः मूर्द्धविशुद्धतोयेस्तर्पयेत्तोयेथवान्मसवेश्चवं एतन्मंत्राभिसंजप्तं वचागोया
दिकंसुधीः शिरसाधारयेन्नेनसमायुज्यः संजायते वादेवविजयोनित्यंभवेन्नस्यनसंशयः सारस्वतयहेवाग्भववा वशाब्दान्त्रस
तेस्यादमृतेपदं स्त्रवःस्त्रवितिशतांतोरुद्रसंख्याणकोमनुः वाग्भव ऐंवाचस्पतिरूपंस्यान्तेसस्वरूपंअमृतेसस्वरूपंअत्रचविसर्गः एका
दशान्तराणुपपन्नेः स्रुवस्रुवः रितिरुक्तरूपम् रुद्राणि एकादशाक्षराः तथा एकैकस्य पंचभिस्तुः पंचांगानिमनोरस्य पद्मस्थाकम
लयुगलस्फुटकोचहस्ता ॥ शशिमुकुटंचभालनेत्राम् मुक्ताभांकलविनतांस्तुनीसेव्यां वाग्देवीभजनवुभाःकवदात्रीम्
वामोर्ध्वादिवामायःकरान्तमाश्रुयध्य नमश्चरोदितेपजीठे देवींसर्वोक्तवर्त्मना पीठेमातृकापीठे पूर्वोक्तवर्त्मनादशान्तरोक्तव
र्त्मना एतेनन्यासादिकमपितत्रोक्तमेवजेयं पंचांगानितु: ऐंहृत् वाचस्पतेशिरः अमृतेशिखास्रुवःकवचंस्रुवस्व अत्रजमूलेनक

शि
र्व
१९

190

रेफोर्ध्वोपकं कृत्वाकुर्यादिकनिष्ठंनं पंचाशल्लिपिहृदयायस्तांतांनिजातिशुक्तानि विन्यसन्नेत्रवर्ज्जं हृदयादिपंचांशेष्वपि विन्यसत्प्राणा
क्तबघावामानसहृजादिष्वाद्यरोक्तः वत्संवंकम्यादिति सारसंग्रहे वकाराः कांतिबिंदाह्वापावकोवामकर्णाश्रकू पवित्रभृत्
रामघोत्रविवमव्रत्तृतीयकं पषस्तारसतोमंत्रस्थ दरान्नाममीरितइति वरुणोवकारः कांतिरीकारः बिंदुरनुस्वारः वैनेनवो
इति पावकोरेफः वामकर्णाईसबिंदुः स्वानुस्वारः वैतेनवोइति नेनइति भृगुः सकारः सद्यउत्रेकारः अश्विवकारः विन्दुरनु
स्वारतेनस्तोइतिनारायणी येन्दुःषांडुशोयः प्राणुकःसात्वथाः कर्णान्नेत्रौघः सदरादणीभुजंगमांभोदन्तोबिंदुमानयो
भृगुः सुर्वाणिसर्वाणिह्रीणिबीजान्यमूनीति खड्गीणिचमांशुराकारःसात्वथावाकारस्थानेकेवलककारः तेनवामितिप्रथमबीज
मुद्धृतउक्तंचमेत्रतंत्रप्रकाशोयस्यशायनविस्रोः सकेवलचतुर्थोवमिति नोपस्यवकारस्यविसोशायनमाकारःशुक्रमित्युक्तमिति
अन्यद्बीजद्वयंसमानमेवकवित्ववाणीति पदलादितेवागबीजवदंति अन्येतुवतृतीयस्यापिचतुर्थस्वरशाहुर्वाच्यात्वकेवलशब्देन
विसर्गत्वात्सकेवचलचतुर्थस्वमित्यनेनयोगास्योक्तत्वाददोषोयोगोभवेदित्यागमसिद्धांतात्तस्यपूर्वाद्यरेवाद्यचतुर्थस्वस्वरंबेति
बिंदुरपिनेयइतिजामित्युद्धरंतिअत्रयथोपदेशंसेव्यमिति तथासारसंग्रहे अस्यादिकंदशार्णोक्तं षडंगविधिरुच्यते हिरण्वरीनम्
लेनषडंगतातिसंयुतः करादयोर्विधीयथाद्यायेदेवीसरस्वती आद्यवर्णेनहृत द्वितीयेनशिरस्तृतीयेनशिखाउतराद्येनकव
चंद्वितीयेनेत्रंतृतीयेनास्त्रमिति जातियुक्तंनमःस्वाहेत्यादियुक्तं अक्षेहारलसन्नेत्रःशक्ति कलातेच्छाभिरुच्छेखरान्नायमहस्तृणा
वर्णात्मकलशांविद्यांवदतोकरेपीनोतकुचक्षब्लविनमन्नमध्यासितान्तरस्थिताविलोकप्रणतामदाभवतुरोवाचामयीशाश्रियोद
तोर्द्धीयःकरयोराद्येवामोर्द्धाधःकरयोरन्येइत्यायुधध्यानं तयाद्यरायोक्तोमातृकायाःपीठेदेवीसमर्चयेत् यथासर्वमन्त्रहृदयःसम

वेद्मा कूपतिहुवं यथापूर्वं दशांशतो हुतवत् प्रयोगः सुगमः तथा वर्णाल तज्जपेन्मंत्रं हविष्याशी जितेंद्रियः आज्याक्तैर्हविषा वह्निः चत्वरं
ग्रलंसंभूतैः स्तमनोतिर्ङुतिनेरः वाचस्पतिप्रतिमो हि हिमविरान्नभनेऽर्वं उच्चैर्दनोदकाक्रौ ख्यात्तानीश्वैः सिताख्जैः नैद्यवर्तीडवैः क्लं
दःसजातैकस्वमेडुनेन अविरायतत्तलावावसिद्धिं प्राप्नोत्यसंशयः एवं मंत्रजपेन्मंत्री सम्भार्याजपमाक्रमात् वचांसुतेन तथा ब्राह्मीय
जन्मामन्त्रनामना अक्रोशुशेच यः स्वादेत्तस्य मेधां वाञ्छितां लभेत् सारसंग्रहे पारिजातसरस्वत्या मंत्रः संप्रज्यतेधुना रो ‥ प्रायाचभैरव्या
वाग्भवोशक्तितारतः उक्तासरस्वतीमंत्रमंत्रपकाद्दशाक्षरः प्रणवः मायाभुवनेश्वरी भैरव्या वाग्भवं इत्थ हस्लौं शक्तिभुवनेश्वरी ऐंनमः स
रस्वतीसरस्वत्यैतत्त्वं नमः ऋष्यादिविधानं न्यासजापं पूर्ववच्चरेत् पूर्ववत् हंसवागीरइयतन् सारसंग्रहे वाग्भवं विः सविसर्जः स्तसंबुद्धं वेडिका
आद्यद्यं व्युत्क्रमेण समालीपजरिरिति वज्र्यादिकं ककारः सविसर्जः विसर्गयुक्तः सः स्वरूपमात्रतुष्टतावाणिकावणिकेति आद्यहृदं
सविसर्जौ ककारसकारौ व्युत्क्रमेण सः कः इति तथाऋषिर्ब्रह्मा चगायत्री छंदः प्रोक्तश्च देवता समकोटिसरीदेवीजेश्वर्थकलप्रदा षट्टार
अत्युक्तृतीयेन षडंगुलप्रकीर्तिते तृतीयेन चकारेण जेनेकीसित्यादिना करषडंगन्यासउक्तः असूद्धजादिकं सर्वं त्रिपुरावत् प्रकल्पयेत्
त्रिपुरावत्बालावत् तत्रवादिविधानं तत्र मे क्वहस्ततो सारसंग्रहे प्रणवं वदयुग्मानेवाग्वादिनि पद भवेत् मायामारं तुअस्मारंदीर्घयुग
रमेशिवानिते क्लेदिन्यन्त्रेमाहाहा लोभ कुरु बालांतिमंततः कुरुयप्रणमेकेन त्रिंशदक्षरः वाग्वादिन्यामनुः प्रोक्तो वाक्सिद्धि फलदा
यकः पूर्वोक्तवाग्वादिनीवत् सर्वमस्यापि कल्पयेत् प्रणवाग्द्वादिन्यंवपकोनवाक्षरः मायादिन्कुर्वतस्तयो दशाक्षरोन्यः बालांतिमाद्य
प्रणवांतः सप्तदशोक्षरः एवं मंत्रयात्मके यमंत्रः अस्य एष्यक्तेन प्रयोजनमत्र वदेत जपन्सारस्वतं नित्यमनाविधि विवर्जयेत् आमान्नरकं
नैविल्वकरंजं वलक्षनं तथा तैलपलाउपिण्याकगारमण्विभोजने सर्वपर्यय भीषितं त्यान्यं सदा सारस्वतार्थिभिः न चैरन्त्रितीमूला स्त्रियम्

ह्रे दिवानवानसंध्ययोः स्वयेज्जान्तनाशुचि किंचिडचरेत् प्रदीपेषु भवेन्मौनी दिश्वस्तांनावलोकयेत् नग्नां स्त्रियं न पश्येच्च निर्देहा अलो
शि चना नमृषा वचनं ब्रूयात् नाक्रामेन्मस्तकस्थं श्रवणादीनि पत्राणि नो पदेस्ववनं लंघयेत् सुंदराचार्यशिष्येण श्री निवासेन धीमता
वं चंद्रिकायां प्रणीतायां मेकविंशः प्रकाशकः ॥ इति श्री सुंदराचार्य चरणारविंद द्वंद्वांतेवासिना श्री श्री निवासभट्टेन विरचितायां श्री
१९ शिवार्चनचंद्रिकायामेकविंशः प्रकाशः २१ ॥ श्रीसारसंग्रहे अथ बालां प्रवक्ष्यामि त्रिपुरां सर्वसिद्धिदां गंगांतरंगकल्लोलवागू
फफलदायिनी महासौभाग्यजननीं महासारस्वतप्रदां महासौंदर्यसुभगां महामृत्युविनाशिनी ब्रह्मविष्णुमहेश्वरैर्वंदितां पापहा
191 रिणी सर्वतीर्थमयीं देवीं स्वर्णरत्नादिदायिनी सर्वक्षेत्रमयीं देवीं सर्वकार्यार्थसाधनी महामोक्षप्रदां नित्यां महाभोगप्रदां सदा वा
ग्भवेनेंदुसंहसा वशीशान्तप्रदायिनी कामराजाख्यबीजेन शक्र गोपस्फुरद्विषा त्रैलोक्यमोहिनी प्रोक्ता शक्तिबीजेन शाश्वती स्फुरत्स
वर्णावर्णेन महासौभाग्यदायिनी श्री मणाणिवे सूर्यस्वरं समुच्चार्य विंदुनादकलान्वितं सवेतं पृथिवीसंस्थं तुर्यस्वरविभूषितं रा
बिंदुनादकलाक्रांतं सर्गवान् भृगुरव्ययः शक्रस्वरसमोपेतो विद्येयं प्रत्तरी प्रिये सूर्यस्वरः ऐकारः बिंदुनुस्वारनादकला अर्ध
चंद्राकृता व्याप्यक्रांतः स्वरांतः ककारः पृथिवीसंस्था लकारोपरिस्थितः तुर्यस्वर विभूषितः ईकारेणालंकृतः बिंद्वादिपूर्ववत् भृगुः
विसर्गयुक्तः सकारः सः सर्गवान् भृगुरव्यय इति विसर्गस्य युक्तः शक्रस्वरः औकारः तद्युक्तः दक्षिणामूर्तिसंहितायामपि सर्गवान् भृगुर्व्यय इति रव्य
शारदा तिलके पि भृगुः सर्गी च इति एवमेव प्रपंचसारसंग्रहादावपि सर्वत्र विसर्गस्यैवोक्तः सनत्कुमारोक्तः अष्टमस्यतृतीयेन दिश नुच
त्वितं ममं [redacted] देउक्त उलमेन हि सारस्वत प्रदा हरत मितिबिंदु विसर्गयोगमुक्त [redacted] वान् इयं तु शमेति नागभट्टाभ्यां व्याख्यातं शुद्धा दक्षिणामू
र्तिसंहितायां ऋषिस्तु दक्षिणामूर्तिरंहे शिरसि विन्यसेत् छंदः पंक्तिस्तु विज्ञेयं मुखे विन्यस्य देवता हृदयां विन्यसेद्बाला वाग्भवं बीज
कुं रसु

तं तातीयं शक्तिरीशानिः कामराजं तु कीलकं ॥ षडंगमाचरेद्देवि द्विरावृत्या क्रमेण तु विपर्यायादिति शिवः पादादिनाभिपर्यंतमाद्यं
नाभेस्तथा हृदं मध्यमशक्तिबीजं तु हृदयान्मस्तके प्रिये शाखपाणितले जङ्घूद्वन्यायोऽङ्गं न्यसेत् करवेशांगुष्ठे चैकमेवन्यासद्वयाखेत्
शारदातिलके मूर्धाधारे दद्विन्यस्येभयोर्बीजजयं क्रमात् ताणाणीव ऊर्वीनदशाससमाहृ त्रिभिर्बीजैः क्रमात्प्रिये कार्पाविन्यसेद्दारोम
णीचैवैतल्लेगके दत्ते वामे च विन्यस्य कशाकर्णेरपाणिषु पुनर्दत्ते वगमे च पादयोश्चतथान्यसेत् नादान्ते हृदये लिंगे न्यसेद्दिनतः
परं पतेत्कांगेषु देवेशि संहारक्रमतो न्यसेत् विपर्यासस्थितिक्रमेणैव जानीहि परमेश्वरि ततो न्यसेन्महेशानि नवयोन्यंकितं प्रियो ब्रि
भुके देवि शंखयोर्मूले मंडले नेत्रयो नासिकायां च बड्ढुग्मे हृदि प्रिये तथा हृन्मध्ये योक्रृत्तोजानुनीरधुविन्यसेत् पादयोर्देविडाखेव
पश्चात्तन्स्तत्तद्वये किटे च नचयोन्याख्यान्यसेद्बीजत्रयात्मकं शारदायां ललाटे या पार्श्वे चास्थिप्रदेशयो शंखयोर्नेयो ललाटस्थी
तिह्निकाशस्त्रमभागादिन्यासः इति संप्रदाय उत्तरतंत्रे लिंगरूपेन नमः इति वामयासेन विन्यसेत् क्लीं पात्येन नमः इति च रुद्रमे विन्यसेत्
प्रिये सौमनोभवायेनमो भ्रुवोर्मध्येततः परः शारदातिलके बालाबीजैस्त्रिभिर्न्यस्येत्स्थानेषु विलोमतः भ्रूमध्यादिक्रमेणबा
लाबीजैरिति भैरवीप्रकरणात् अमृतेथी वयोगेशी विश्वयोनिक्रमादिमाः विलोमबीजैर्विन्यस्य मूर्तिन्यासमथाचरेत् सारस्वतादि
कं सर्वं मश्रीशानमोनव न्यसेद्वक्त्रे तत्पुरुषमकरध्वजमात्मवित् हृद्ये [illegible] क्रमाद्विकं दर्पंतदंतेनरं गुह्यदेशे प्रविन्यसेत् वामदेवादि
मन्मथ सद्योजातवाकामदेवं पादयोर्विन्यसेत्ततः ऊर्ध्वप्राग्दक्षिणोदीच्यपश्चिमेष्वेषु तान् प्रविन्यसेद्यथा एवं मृत्युंजो मायि संस्थि
तः सद्यादियं चक्रसाद्योबीजमेषां प्रकीर्तितां भृगुः सकरव्योमदकारः शाग्निरेफः सद्यादीति उपउर [illegible] भिर्युक्तः कालिकापुराणे
सक्लोमीशानरूपाय तत्तो मनोभवायवैनमः इत्यात ततः प्रोक्ता मूर्धि ईशानन्यसेत्प्रजः एवं सर्वं मूर्तिं च प्रपूदनीयं तत्नानार्णवे पंचबाण

निक्रमेणैव करांगुलिषु विन्यसेत् अंगुष्ठादिकनिष्ठांतं क्रमेण परमेश्वरि सांतद्वयं समालिख्य वह्निसंस्थं क्रमेण तु सव्यवहे नेत्रे नेत्रेण वामेन
शि परिमंडितो बाणाद्याभिदेशोक्तमादने भूमिसंस्थिते चतुर्थस्वरविद्येनाष्टस्वरं च रानने फांतशक्रसमायुक्तं वामकर्णविभूषितो
वे नादबिंदुसमायुक्तं सर्वाब्धिं द्रमाप्रिये पंचबाणा महेशानि नामानि शृणु पार्वति त्वयेतनो द्रावणो देवी तथाकर्षणसंज्ञकः वश्यो
१९२ न्मादौ क्रमेणैव नामानि परमेश्वरि कामाख्यैव विज्ञेया स्तेषां बीजानि मे शृणु पराबीजं मध्यबाणे कामस्यैव परमेश्वरि तूर्यबाणे
ततश्चैव स्त्रीबीजं च क्रमात्प्रिये पंचकामा इमे देवि नामानि शृणु एव लभे कामन्मथकंदर्पमकरध्वजमन्मथका मीनकेतुमहेशानि पं
192 चमः परिकीर्तितः ललाटगलहृन्नाभिमूलाधारेषु वै क्रमात् फांतद्वयं दकारस्तु यं वह्निस्थं रेफक्रमेणेति प्रथमं सव्यवहे नेनया
कारेणाद्वितीयं वामनेत्रेण ईकारेण मंडितं शोभितं मादने ककार भूमिस्थं लकारोपरि गते चतुर्थस्वर ईकारः बिंदुरनुस्वारः नादोर्ध्व
चः तथैकं फांतं वकारं शक्रः लकारः तद्युक्तं वामकर्णः ऊकारः तेनालंकृतः सर्गो विसर्गः तद्युक्तं सर्वं इमाः सकारः पराबीजं मा
या बीजं मध्यबाणे कामबीजं वाणावं विज्ञायतां तूर्यबाणे फांतादि प्रागुक्तं ततः अन्यत्स्वरूपमेव शारदातिलके भालश्च मध्ये वस्तकाणि
का कंठहृत्स्वच नाराचाः स्वभगादिकाः कर्णिकाकर्णभूषणं इत्यमरकोशानं कर्णिकरत्वेतैः ललाटभ्रूमध्यभागस्थलकर्णिनकंठके
भिलिंगेषु वैतान्यसेद्व्याप्यपृथक्पृथक् इति कालिकापुराणवचनाच्च तथा न्यसेद्व्याविधिनादेव्या मंत्रेण स्वभगा भगा भगासार्पि
णि पयपरामरा मालिन्यनेनतरं अनंगानंगमदनकुसुमा भूपवाने गमेखला अनंगमदनासर्वा मदविभ्रममन्मथा वाक्कामलत्व नस्त्रीसा
त्वपः पंचोदिता स्त्वनी न्यासं कुर्यान्मूषणाव्यंततः साधकसत्तमः न्यसेच्छरक्षितिभालभ्रूकर्णितद्गालेनासि गंडयोरोष्ठयोर्दंतपंक्त्यामा
सेन्यसेत्स्वरान् मुगलशाहस्तविभिरचयः भूषणमिति कालिकापुराणात् तेनतदादिंद तानेषु नामात्मनेर ह्रिं ह्रिं वर्णान्यासः चिबुकेश

त्रि ८५

गलेकंठेपार्श्वयोस्तनयुग्मके मलश्चिबुकायष्ठोवाश्यप्रदेशाः कंठस्वदक्ष दोर्मूलयोकूर्परयोः पाणिपोस्तत्पृष्ठदेशान्तः नाभेरु
पुनश्चोर्द्ध्वोजान्वोर्जंघयोस्तव: स्फिचीपत्तलयोः पश्चापराणां शङ्खयोर्द्वयोः कादिरांतान्न्यसेद्वर्णान् स्थाने ने ष्वसमाहितः पाणिप
द्विकतान्यष्टयोरेकमितिसंप्रदायः गुह्येलिंगे विंगे येवी हृद्येनथेति कालिङ्गणानान् गतानदेकांनानाकांनानाक्राव
ग्रैवेयकेपश्चात्कटकेहृदिद्रयकेकर्णाकर्णकुंडलयोर्मौलेलोवललाट प्रातयान्सदोषष्ठाविमान्प्रविन्यसेद्दिवंदेशिस
न्नमः कटकेउपात्पालकारवर्णा सवाडकाप्यन्यासः तानाणिवेषु मंडूमरनीलाभयर्मिषाम लउष्मिणी ब्रह्मरंध्रस्फुरद्धि
चमुक्तालेखालयरवैतिलेकामुकुटोज्ज्वलां विशुद्धमुक्तावजावाचंद्रलेखाविद्योतितांमुक्तालेखारथरचितलंकामुकुटो
किरीटिनी भ्रमद्भ्रमरनीलाभनयनत्रयराजितसूर्यभास्वान्महारत्नकुंडलाद्दकृतांवरांशुकाकारस्फुरन्मुक्ताहाराभूषणांभू
षितां ग्रैवेयांगदपत्रालिस्फुरत्कांतिविराजितां गंगातरंगकर्पूरशुभ्रांबरविभूषितां श्रीखंडवल्लीसदृशबाहुवल्लीविराजितांके
करामंदिलसद्भूषामणिश्रीवेयूलसच्छुमा सबालललिताकारपाणिपल्लवशोभितां वज्रवैडूर्यसन्मुक्ताहिमेखलांविमलप्र
रक्तोत्पलदलाकारशदपल्लवशोभितां नक्तत्रमालासंकाशमुक्तासवारमंडितां वामेनपाणिनैकेन पुस्तकंचापणोन अभयंच
प्रतिष्ठन्तिसाधकायवरानने अक्षमालांवरंचदक्षपाणिद्वयेनहि दर्दतीविनयदेवीवपुःसौभाग्यवाक्प्रदा तारकहेडयवलां
प्रसर्पास्तस्मरेत्प्रिये दक्षिणामूर्तिसहितां यां अथवत्स्येमहेशानियंत्रंसर्वार्थसिद्धिदं अंतःशक्तिसमालिख्यानतस्याउपरिसलि
खेत् तामेवविस्तृतांकिंचित्सपुटाकुलवह्निना स्वाभिमुखाथत्रिकोणांशक्तिः पराङ्मुखाथातंतद्बहिरिति सप्तिभेदक्रमेणैवनव
योनिर्यथाभवेत् सोकारलिखेन्मध्ये कामाख्यवाह्ययोनिषु वह्निवृत्तसमालिख्य दलेराष्टमष्टभिः केसरेषुवरायोज्याद्वंद्वशः

त्रि परमेश्वरी अष्टपत्रेषु संलिख्य ततः शूलाष्टके लिखेत् ज्ञानार्णवे तल्लग्नमष्टपत्रं तु यथा तिभिः स्वाष्टभिर्युतं येषयः प्रणवाभ्यां तस्य
चं पुरतेन मारयेत् ग्राथियः कुलिशा ज्ञेयः प्रणवे रथसबने त्रिशूलाष्टकमालिख्य चतुरस्रे लिखेत् प्रिये चतुर्द्वारविशोभाढ्यं
सर्वानंदकरं सदा दक्षिणामूर्तिः तेषु शूलेषु खगवान् पूर्वतः क्रमात् लिखेत् पूर्वतः स्याग्नेः पश्चिमादिक्रमेणाति ज्ञानार्णवे
१९३ उ· छ्रजीनग्निदिग्भागे रुद्रवानंद दक्षिणे लिखेत् उहणाने नैर्ऋतिभागे यदयान्यश्चिमे लिखेत् नफवान्वायुदिग्भागे भमंग
तुरे लिखेत् लवषानीशदेशे ततस्तोष्टते समालिखेत् हूतमातृदयावीतं ततो भूबिंबमालिखेत् चतुर्द्वारविशोभाढ्यं मध्येषु
193 ष्वविनिक्षिपेत् हनेहनदयः सर्वत्र यंत्रेषु वर्णाविलेखने नथैवाक्षानात् चतुरस्रमित्येकतमविवक्षितउक्तयुक्तेः तेनचतुरस्र
त्रयं कुर्यादिति तथा वामाङ्गे ष्टावरीद्रावाग्नेदिके शाननपरं ज्ञानाक्रियाकुम्भकाचलवामरदयमर्दिते नवरत्नस्फुरद्दीप्त
तांबूलस्यकरस्थकामालिकामालतिजातिशतपत्राह्वदामति पूर्णरत्नमयेभांडेतथा लेकारमूदिते त्रेदीचवलजन्महृद्धेनव
रत्नविचित्रिते नीलकंठस्यपिंछैश्चतथाशीरविराजिता कर्पूरमृगनाभ्याद्यं कुंकुमद्रोदसंभृतः चषके स्वर्णरचितं कक्षं त्वा
द्विराजिता कज्जलस्य शलाकाच करंडरेचे दधिरत दधानाः परमेशानशक्तयः पीठसंस्थिताः सर्वादिपरितः सर्वाः सर्वाभरण
भूषिताः तत्पद्ममध्ये देवेशि प्रेतसूहासनं यजेत् रत्नस्वर्णकृतिस्फारदिक्षिमात्मकलाभयंत्रयः येचप्रेतानेसाक्षान्नो दाह
यनसंशयः तथा सिंहासनं च तत्पद्ममध्ये बीजं तु मातृकासदाशिवामहाप्रेतपद्मासनपदं विलिखेत् उं तनमस्तेन देवी यजेत् सिं
हासने प्रिये बीजं तु मातृकामातृकाबीजमित्यर्थः ज्ञानार्णवे येचमेवमहासनस्य मंत्रोऽयकलार्णः परमेश्वरी सिंहासनमध्ये जन
स्थावाहनं कुरु आवाहचक्रमध्ये तु पूजयेत् कालसंदरो पत्ताः सावधारणामुद्राः दर्शयित्वा ततः परं पत्राः आवाहनद्याद्याः वरदाभ

यमुद्रैव वरदाभयवत्प्रिये पुस्तकवद्वामकारस्समंकुर्यात्तवलंप्रिये पुस्तकं नाम मुद्रेयं वाग्विलासं प्रयच्छति तर्जन्यंगुष्ठयोनद्दत्त हस्तयार्वति अ
त्तमालाख्यमुद्रेत्तानमुद्रावशेभवेत् मुष्टिंबध्वादक्षकरे तर्जन्यंकुशरूपिणी अंकुशाख्यःवमुद्रास्या त्रैलोक्याकर्षणीभवेत् तर्जनीमुग
लंदेवीवामांसे शृंखलंमिव पाशमुद्रा समाख्याता त्रैलोक्यकर्षणात्तमा यथा हस्तगतं चापं तथा हस्तकरुरुप्रिये चापमुद्रेयमाख्या
ता वामहस्तगताप्रिये यथा हस्तगताबाणाः हस्तेकुरुप्रिये बाणमुद्रायमाख्याता वामहस्तगताप्रियेनारिप्रभारतिकेतनी वाम
हस्ततलंदेवीकपालाकृतिकारयेत् कपालमुद्रादेवेशि देव्यानंदकरी सदा हस्ताभ्यांकमलाकारो यदातत्कमलंभवेत् इतिवाद्य
यमुद्रास्यादर्शयित्वावरानने गंधपुष्पाक्षतादीनि दद्यात्श्रीसहितासदा उपचारैरनेकैश्चतोषयेत्परमेश्वरी लयांगकलयेदेहस
म्यकसंतर्पयेत्क्रियां प्रपंचसारेशामध्येयोन्योन्यमनंतरदले सपूजयेत्स्वरूपादपंक्तिपराभिधानाम परारूपाचपरापराख्यामायिवा
ममवादि शारदातिलके तु देव्यावाहनात्पागेवस्वरूपंक्तिरुक्ता ज्ञानार्णवे विशेषमुद्रादेवेशिदर्शयेत्सिद्धिहेतवे विशेषमुद्रयो
निमुद्रासानुवलने इयमेव हृदिस्थिता त्रैलोक्यंतोषणीलभेत् त्रैलोक्यमुद्रावालीनाममुद्रलक्ष्यापरमेश्वरी भ्रूमध्यस्थामहादेवी त्रैलोक्या
कर्षणीभवेत् ततषडंगावरणपरितः पीठमद्विजे पीठपरितस्त्रिकोणपरितः अग्नीशासुरवायव्यमध्यदिक्षु अंगपूजनं अग्निकोणेरतिप्रम्या
प्रीतिमुन्मर्दके मनोभवोदलकोणे ततोबाणान्समर्चयेत् उन्नरस्यांहृयंदद्याणस्माद्वधेदिशि अग्नेवैकक्रमेणैव पंचबाणान्समर्चयेत्
अनंगकुसुमादेवि पंचकामास्तथादेवीबाणावत्पारिपूजयेत् अनंगकुसुमादेविनेत्यानंगादिमेखला अनंगमदनापश्चादनंगमदनातुरा सुभ
गापंचमीदेवीभगाचभगसर्पिणी योगमालांमहादेवीसर्वादिक्रमनोपनेत् सर्वादिक्रमतइतिदत्ताष्टष्टभामादितरत्पर्यः अष्टयोनिष्टदेवे।
शततोब्राह्म्यादिकायजेत् अमगुगमप्रभेदेनस्वपत्रेनवरानने शास्तिनोगतथाब्राह्मीरुरुंमाहेश्वरीप्रियें चंडकौमारिकाचैवकोपवैष्णवी

शि तथाउन्मत्तं चैव वाराही मार्त्तंडी च कपालिन भीषणं चैव चामुंडा संहारं चाष्टमप्रिये महालक्ष्मा महादेवि शुगमान्येवं प्रपूजयेत् पश्चादिक्रमेणैव त
वं तः पीठपूर्वेनेचरेत् दक्षिणामूर्तिः ॐ ष्यगम पभेदेन सर्वे देवा स्तु भैरवाः इति दीर्घाघामातरो क्रमाध्या भैरवाः स्मृताः उक्तव सारसंयदे कस्मा
प्राग्या भैरवो इति दीर्घाघामातर्वर्त्तियोता तथाकामरूपं च मलयतत्तकोल्लोगिरितथा कुलान कव चोहारंजालं धर मतः परे उड्डियाः
णा देवीकोटपीठान् क्रमुदाहृतं श्रेषिस्थाने प्रसंपूज्य पश्चिमादिक्रमेणतु त्रिशूलपरितो देवि मातृकाष्टत मंडले भैरवाष्टा संपूज्य प
श्चिमात्प्रिये हेतुकं चैव वेतालंतन्मध्ये त्रिपुरांतक अग्निजिह्वाच कालांत तथा चैव कपालिने एकपादं भीमरूप प्रलयं हृदि केश्वरं ह
194 श संख्या महादेवि भैरवा मातृमंडले तन्मध्ये हेतुक होलोलयो मध्ये विपुरांतकं अग्निजिह्वाव कालांत तथा चैव कपालिने यजेदिति
तदादेवकः प्रथमः द्वितीय त्रिपुरांतकः तथा च दक्षिणामूर्तिः हेतुकं भैरवं नाम द्वितीय त्रिपुरांतकमिति पश्चिमादिक्रमेण देव्याद्या दि
क्रमेण प्रयजु र्यंचेति चतुरस्रे महादेवि लोकपालाष्टकं यजेत् जप्याने चैव विस्ताव ऊर्ध्वाधः क्रमतो यजेत् वांकाबीजमुच्चार्य वड
कायनमालिखेत् माकारंबीजमुच्चार्य योगिनीभ्यो नमस्तथा क्षाकार बीजमुच्चार्य क्षेत्रपालाय वै नमः गांकारं बीजमुच्चार्य व
टुकाय नमालिखेत् ॐ तेन मः पश्चिमादि दिक्रमेणाक्रमेणतु चतुरस्रे च संपूज्यादि दिक्षु परमेश्वरि वायव्यादिक्रमेणैव वक्ष्यमाणा
महेश्वरे वसवोद्वादशादित्या रुद्राश्चैव ततः परं सर्वभूतवरारोहे क्रमेण परिपूजयेत् अत्र धूपादि नित्य होमानानो भागो व सूजाप
माणोलिखितत्वादं तन लिख्यते तथा नित्यहोमविधिं कृत्वा बलिदानविधिं चरेत् ईशाने चतथायेयेनै ऋतं नोच तथाप्रिये वायव्य
क्रमतो देवी मंडलानां चतुष्टयं श्री चक्रमभितो देवी त्रिकोणं व्योम वालिखेत् एवं मंत्रोत्तमभ्यर्च्य बटुकादिभिरद्विजे पश्चाद्दिदे विश
चेनेबटुकांतेथनाथवा कपिलां तेजटाभारतातारोनेत्रिनेत्रवा ज्वालामुखं च सर्वांने विघ्नान्नाशय नाशय सर्वोपिचारसहितं व

लिखेत्क्रां द्विधापदं वह्निजायान्वितो मंत्रो बटुकस्य उदाहृतः अनेन मन्त्रेण नादद्विबटुकस्य बलिं क्षिपेत् ऊर्द्ध्वं ब्रह्मांडतो वा दिवि गमनवे भूतले
निष्कले वा पाताले वानिवेलायां सलिलसंपवनयोर्यत्र कुत्र स्थिता वा क्षेत्रेपीठोपपीठादिषु च कृतपदा धूपदीपादिकेन प्रीता देव्यः स
दा नः शुभमखबलिविधिना पांतु वीरेंद्रवंद्या एतदंते महेशा बीजं योगिनीनां स्वाहा सर्वाणि ते योगिनी पदमालिखेत् कवचं वास्त्रमा
लिख्य च वह्निजायां पुनर्लिखेत् अनेन मन्त्रेण देवी योगिनीनां बलिर्भवेत् षड्दीर्घस्वरसंभिन्नसकारं विलिखेत् क्षिये स्थानं क्षेत्रपां
लधूपदीपादि वा लिखेत् सहितेन लिमालिख्य गल्हां गल्हां नतो वदेत् वह्निजायान्वितो मंत्रः क्षेत्रपालस्य सुंदरी अनेन मन्त्रेण देवी
क्षेत्रपालबलिस्ततः गां गीं गूं त्रयमालिख्य बटुकगणपतिं वदेत् वरं वरदां ते च सर्वजनमालिखेत् मे वशमानय त्रोन्कावा लिखेत्क्रां
द्विधापदं वह्निजायान्वितो मंत्रो गणेशस्य बलिं हरेत् वामांगुष्ठानामिकाभ्यां बटुकस्य बलिर्भवेत् अंगुष्ठमध्यमानामायोन्याकारेण यो
जयेत् अनया मुद्रया देवी योगिनीनां बलिर्भवेत् वाममुष्टिं विधायादौ तर्जनीं सरलां कृत् अनया मुद्रया देवि क्षेत्रपालबलिर्भवेत् तथा
मुष्टेस्तु मध्यमस्यांगुलीं दंडवत्कृत् गजतुंडा महामुद्रा गणेशस्य बलिर्भवेत् उक्तेष्वेतेषु निर्माल्यधारिणी चास्यादे विविधस्वखंडिका नत्र
यस्त्रिंशतां तु नेस्साधकस्तु कदाचन अथ प्रयोगः तत्र प्रातरुत्थानादियोगपीठन्यासांत मूलविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा क्लीं शिरसि
श्रीदक्षिणामूर्तये ऋषये नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृदि श्रीबालायै देवतायै नमः गुह्ये ऐं बीजाय नमः पादयोः सौः शक्तये नमः नाभौ
नाभौ क्लीं कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम चतुर्विधपुरुषार्थसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा ऐं हृदयाय नमः क्लीं शिरसे स्वा
हा सौः शिखायै वषट् ऐं कवचाय हुं क्लीं नेत्रत्रयाय वौषट् सौः अस्त्राय फट् इति प्राग्वत्करषडंगन्यासं कृत्वा पादादिनाभिपर्यंतं
ऐं नाभ्यादिहृदयांतं क्लीं हृदयाच्छिरःपर्यंतं सौः वामपाणौ ऐं दक्षे क्लीं उभयोः सौः शिरसि ऐं मूले क्लीं हृदि सौः दक्षिणमणिबंधे ऐं करतले

शि
चं
१८५

ग्लौं· कराग्रे सौः · एवं वामेपि दक्षदोर्मूले ऐं· कूर्परे क्लीं तले: सौः · एवं वामेपि दक्षगुल्फे ऐं · पादतले क्लीं · पादाग्रे सौः · एवं वामपादेपि दक्षो
रुमूले ऐं · जानुनि क्लीं · पादतले :सौः · एवं वामेपि नादान्ते ऐं · हृदि क्लीं: लिंगे सौः · दक्षकराग्रे ऐं · तन्नले क्लीं मणिबंधे सौः · एवं वामकरे
पि दक्षकरतले ऐं · तत्कूर्परे क्लीं · तन्मूले सौः · एवं वामेपि · दक्षपादतले ऐं जानुनि क्लीं · तदूरुमूले सौः · एवं वामपादेपि लिंगे ऐं हृदि क्लीं·
नादान्ते सौः · वामकर्णे ऐं · दक्षे क्लीं · चिबुके सौः · वामशंखे ऐं · दक्षे क्लीं मुखे सौः · वामनेत्रे ऐं · दक्षे क्लीं नासिके सौः · स्वामबाहुमूले ऐं दक्षे क्लीं
हृदि सौः वामकूर्परे ऐं दक्षे क्लीं ऊरौ सौः वामजानुनि ऐं दक्षे क्लीं लिंगे सौः वामपादे ऐं दक्षे क्लीं गुदे सौः वामपार्श्वे ऐं दक्षे क्लीं हृदि सौः
195 वामस्तने ऐं दक्षे क्लीं योगेशि: कंठे सौः लिंगे ऐं इत्येहृदि क्लीं मात्रे · भ्रूमध्ये सौः मनोभवाये · भ्रूमध्ये सौः अमृतेशे ऐं हृदि क्लीं योगेशि: मू
ले ऐं विश्वयैं नमः शिरसि ह्रीं ईशानाय मनोभवाय : नमः मुखे तत्पुरुषाय मकरध्वजाय हृदि अघोर कुमाराय कंदर्पाय
गुह्ये वामदेवाय मन्मथाय सद्योजाताय कामदेवाय नमः मस्तके ईशानाय मनोभवाय भाले तत्पुरुषाय मकरध्वजाय
दक्षकर्णे अघोर कुमाराय कंदर्पाय वामे वामदेवाय मनोभवाय भाले तत्पुरुषाय मकरध्वजाय दक्षकर्णे अघोरकु
माराय कंदर्पाय वामे वाम अंगुष्ठयोः द्रीं क्षोभणा तर्जन्योः द्रीं द्रावणबाणाय मध्यमयोः क्लीं आकर्षणबाणाय: अनामयोः ब्लूं व
शीकरणबाणाय कनिष्ठयोः सः उन्मादनबाणाय पुनः अंगुष्ठयोः क्लीं कामाय: तर्जन्योः मन्मथाय: मध्यमयोः कंदर्पाय अनाम
योः मकरध्वजाय नमः कनिष्ठयोः स्त्रीं मीनकेतवे भाले ऐं क्लीं स्त्रीं सः सुभगायै मूलाभ्रूमध्ये भगायै मुखे भगसर्पिण्यै कर्णे
नयो भगमालिन्यै कंठे ५ अनंगायै हृदि ५ अनंगकुसुमायै नाभौ अनंगमेखलायै मूलाधारे ५ अनंगमदनायै शिरसि अनंगनमः भा 47
ले अः दक्षश्रुति इ· वामे ई दक्षकर्णे उ वामे ऊ· दक्षनेत्रे ऋ वामनेत्रे ॠ नासिके लृ दक्षगंडे ॡ वामे ए ओष्ठे ऐं अधरे ओ अधदंतपंक्तौ औ

अथ: अं मुखे अः चिबुके कं· गले खं· कंठे गं· दक्षपार्श्वे घं वामे ङं दक्षसे जं वामे झं दक्षकूर्परे ञं वामे टं पाण्यो ठं तत्पृष्ठयो डं ना
भौ ढं गुह्ये णं दक्षोरौ तं· वामे थं· दक्षजानुनि दं· वामे धं नमः दक्षजंघायां नं नमः वामे पं· दक्षस्फिचि फं· वामे बं· दक्षपाद त
ले भं· वामे मं· दक्षपादांगुष्ठे यं· वामे रं· कायावं· कंठे लं नमः बलये लं नमः हृदि शं नमः गुह्ये षं नमः दक्षऊरुले षं नमः वामे
सं नमः मौलौ हं नमः इति विन्यस्य ध्यानमानसपूजां तेषु माणश्लोक्तरूपसूजाचक्रं निर्माय सप्तकुरु तस्याधाम्भ ऋं वस्यापनाद्यात्म
पूजां ते मंत्रकादि परतत्त्वांतयोगपीठमभ्यर्च्य अष्टदलकेशरेषु अग्रभागादि प्रादक्षिण्येन वामायै नमः ज्येष्ठायै नमः रौ औं अं
बिकायै नमः इच्छायै नमः ज्ञानायै नमः क्रियायै नमः कुब्जिकायै नमः विषमायै नमः विषघ्नै· हृतब्धै· आनंदायै नमः इति द्वाद
शशक्तिः संपूज्य ह्सौ सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नमः इति पीठमंत्रेण समस्तपीठं संपूज्य मूर्तिकल्पनादि प्राणप्रतिष्ठां
ते वरदाभयपुस्तकाक्षमालापाशांकुशधनुर्बाणकपालकलशमुद्राधारक्त विधिना प्रदर्श्यासनादि पुष्पोपचारांते मा
तृत्रयोन्योर्मध्ये देव्याः पृष्ठभागे परं गुरुभ्यो नमः पश्चात् परं गुरुभ्यो नमः पंपरापरगुरुभ्यो नमः इति गुरुपंक्तिं संपूज्य यो
निमुद्रां बध्वा हृदि मुखविभ्रूमध्यललाटब्रह्मरंध्रे च संस्थाप्य मूलविद्यां स्मरन् दर्शयेत् ततः प्राग्वत् पंगं भागं गांचाभ्यर्च्य त्रिकोण
स्याग्रकोणे ऐं रत्यै नमः उत्तरकोणे क्लीं प्रीत्यै नमः दक्षिणकोणे सौः मनोभवायै इति ह्राद्याद्यादि प्रादक्षिण्येन संपूज्य त्रिकोणाद्बहिर
ष्टकोणाभ्यंतरे देव्या दक्षिणे द्रां द्राविणबाणाय द्रीं शोषणबाणाय वामभागे क्लीं आकर्षणबाणाय नमः ब्लूं वशीकरणबाणा
य देव्याग्रे सः उन्मादनबाणाय ततो बाणस्थानेषु वह्निकामाय क्लीं मन्मथाय ऐं कंदर्पाय ब्लूं मकरध्वजाय स्त्रीं मीनकेतवे·
रतिबाणाय: तां द्राविणबाणाय वामभागे क्लीं आकर्षणाय: नमः कामस्य संपूज्य अष्टयोनिषु देव्याः पृष्ठभागस्योयोनिमारभ्य

बा

पि
वे
१९६
196

गेनकुसुमायै अनंगमेखलायै अनंगमादनायै अनंगमदनातुरायै: सुभगायै भगसर्पिण्यै भगमालायै ततोष्टदलेषु देव्यष्ट
लमारभ्य प्रादक्षिण्येन अं असितांगभैरवाय ब्राह्म्यै नमः इं रुरुभैरवाय ईं माहेश्वर्यै उं चंडभैरवाय ऊं कौमार्यै ऋं क्रोधभै
रवाय ॠं वैष्णव्यै लृं उन्मत्तभैरवाय ॡं वाराह्यै एं कपालभैरवाय ऐं भीषणभैरवाय ओं चामुंडायै अं संहारभैरवाय अः म
हालक्ष्म्यै नमः इति संपूज्य दलाग्रस्थितअष्टश्मशानादिप्रादक्षिण्येन कामरूपपीठाय: मलयपीठाय: कोलगिरिपीठा
य: इति संपूज्य बहिर्मातृकामंडलेशानादिप्रादक्षिण्येन हेतुकाय: त्रिपुरांतकाय: वेतालाय अग्निजिह्वाय: कालांतकाय
कपालिने एकपादाय भीमरूपाय अष्टदिक्षु संपूज्य अथ: निर्ऋतिवरुणयोर्मध्ये मलयाय: ऊर्ध्वे ईशानयोर्मध्ये हाटके
श्वराय नमः इति संपूज्य चतुरस्रे प्रथमरेखायामिंद्रादीनां द्वितीयरेखायां वज्रादीनपि संपूज्य तृतीयरेखायां क्रव्यादि च
तुर्दिक्षु वां वटुकाय यां योगिनीभ्यो नमः क्षां क्षेत्रपालाय गां गणपतये नमः स्ववामायादिचतुष्कोणेषु वसुभ्यो नमः आत्य
भ्यो नमः रुद्रेभ्यो नमः सर्वभूतेभ्यो नमः इति संपूज्य पूजादिनित्यहोमांते प्राग्वद्द्वितीयशक्तिचक्रस्याग्नेयादिकोणचतुष्टये त्रिको
णवृत्तचतुरस्रमंडलविरचने यैशानमंडले वा वटुकभैरवाय नमः इति वटुकं यथाविधिभिः संपूज्य तत्रान संपूज्य तत्रान व्यंजननैव
क्षुष्यादिभरितसाधारनाधाआदिपात्रं संस्थाप्य वटुबलिद्रव्याय नमः इति बलिद्रव्यं संपूज्य ओं पारोहि देवीपुत्र वटुकनाथ कपि
लजटाभारभास्वरत्रिनेत्रज्वालामुख सर्वविघ्नान् नाशय सर्वोपचारसहितं बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहा इति पूर्वस्थापितार्घपात्रामा
त्रांतरेणोद्धृतजलेन वामांगुष्ठानामिकाबलिमुत्सृजेत् एवमाग्नेयमंडले या योगिनीभ्यो नमः इति योगिनी संपूज्य ऊर्ध्वं ब्रह्मांड
वा वा दिवि गगनतले भूतले निष्कले वा पाताले वा तले वा सलिलपवनयोर्यत्र कुत्र स्थिता वा क्षेत्रे पीठादिषु च कृतपदा धूपदीपादी

केनप्रीता देव्यः सदा नः शुभबलिविधिना पात्रवीरेन्द्रवर्याः पायोगिनीभ्यः स्वाहा सर्ववर्णयोगिनीभ्यः हुं फट् स्वाहा इति मंत्रेण वामां
गुष्ठानामामध्यमाभिर्युक्तं जलधारया बलिमुत्सृज्य निरृतिकोणे गगनमंडले लादेत्रपालाय नमः इति क्षेत्रपालं संपूज्य प्राग्वद्बलिपा
त्रे निधाय क्षां क्षीं क्षूं क्षैं क्षौं क्षः स्थानक्षेत्रपाल धूपदीपादिसहितं बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहा इति वामांगुष्ठतर्जनीभ्यां तर्जन्यैकया वा
प्राग्वद्बलिपात्रे वै जलधारां दद्यात् ततो वायव्यमंडले गां गणपतये नमः इति गणपतिं संपूज्य प्राग्वद्बलिंपात्रे निधाय वायव्ये गां
गीं गूं गणपतये वरवरद सर्वजनमे वशमानय बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहेति वामांगुष्ठमध्यमाभ्यां प्राग्वद्बलिमुत्सृजेदिति बलिदानवि
धायोत्तरायां नागीयां नोदिनी राजनी तेजकुमारीं वक्ष्यमाणविधिना संपूज्य जपादिकं शेषं प्राग्वत्समापयेदिति तारार्णवे वर्णल
क्षं जपेन्मंत्रं तद्दशांशेन हुनेत् प्रिये तर्पणं च तथा कुर्यात्सर्वसौभाग्यवान्भवेत् तर्पणं चेति वराराधाभिषेकब्राह्मणभोजनेभिर्हिते
तथा वक्ष्ये संग्रहे तर्पणं मार्जनं चैव ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः गुरुसंतोषविधिवद्धिं शाठ्यविवर्जितः कृतकृत्यो भवेद्धीमान्नात्र
संशयः वर्णलक्षत्रिलक्षं ५ षट्कृतशगजपः कलावेदचतुर्गुणं जपाकार्यं उक्तशक्तेः श्रीतारसंग्रहे सिद्धविद्यास्तु गुरुभ
क्तोदृष्टवतः नित्यनैमित्तिकार्थी स्तुतिरतसाधकानमः काम्यकर्माणि कुर्वीत निजवांछितसिद्धये श्रीतारार्णवे मालतीजा
तिकामल्लिकुसुमैर्मधुप्रियैः तैः जुहुयाद्भूतकृते विवादी सत्त्वयजायते मूकस्यापि हि मूढस्यापि शिरा रूपस्य नान्यथा जपानवैरा
जपुष्पैः करवीरैस्तथा प्रिये देवतान्मोहयेन्मंत्री लोकत्रयनिवासिनः कर्पूरकुंकुममदैर्विमिश्रं मृगमदेन हि हवनान्मदनो देवि मंत्रिम
णा विजितो भवेत् सौभाग्येन विलासेन सामर्थ्येन हि सर्वतः पंचकेसरपाटलैर्दिविध्रियमोक्तसिंतं पण प्राप्नोति मंत्री महतीं श्रियं भवे
जगतामिमा श्रीखंडगुग्गुलचंदनमगुरुहोमयेत्प्रिये राजवारोद्भवानां श्रीवशमानयेत् सर्वलोकावशात्स्यभवेत्सप्तपक ॥

शि
वं
१९८
197

त्वावगानने आयुर्थेनमयारोगंपसमृद्धिर्जीयतेनृणां क्रमेणाशैलजेवीरमधुभ्यांमृत्युनाशनं दधिमालिकहोमेनसौभाग्यंधनमाप्नुयात् कल्हा
रहवनामंत्रासौभाग्यंवधनंलभेत् दूरस्थितानांदेवेशिग्रहणंप्रोक्तमागतः होमकार्येवशकार्येरन्यथानिष्फलंभवेत् रुदिराक्तेनछा
गस्यमांसेननिशिहोमतः मधुत्रययुक्तेनअरुणाक्रविधानतः पणाष्टमहादेवी समस्तंवशमानयेत् सितायाःकेवलेहोमेवैरिक्त
भवकारकः होमोदधिमधुक्षीरलाजाभिर्वीरवंदिते रोगहाभाकालहंतामृत्युहंतानसंशयः कमलैरक्तणैर्होमसम्यक्छ्रपतिदायकः
रक्तोत्पलैर्जगद्वश्यंराजानोवशगाः प्रिये स्वतेस्कहोमात्कमलैर्लक्ष्मीसौभाग्यमाप्नुयात् दूर्वादाडिमहोमेनवशीकुर्यान्महीश्वरान्
भानुलिंगफलोष्टेनहोमेनलक्षियावशा नारंगफलहोमेनवेश्यावश्याभवन्तिहि कूष्माण्डफलहोमेनशूद्रावश्यास्तथापरे खर्जूरी
फलहोमेनलक्षमात्रेणभूभुजतः वश्यास्युर्दशसंख्याकानात्रकार्याविचारणा द्राक्षफलैःसिद्धयोष्टौलक्षहोमात्रसंशयः कदली
फललक्षमात्रेणभूभुजः वश्याविंशतिसंख्याकाश्चः इमात्तायारयेश्च नारिकेलफलैर्होमान्समृद्धोजायतेप्रिये लक्षमात्रेणमंत्रज्ञो
राजापरस्त्वप्रिये पक्वाम्रफलहोमेनलक्षमात्रेणसुंदरि चतुःसमुद्रपर्यंतेमेदिनीवशमानयेत् पनसस्यफलैर्होमाल्लक्षणोपान्भू
भुजः वश्याभवंतिदेवेशिनात्रकार्याविचारणा बिल्वजहोमाद्देवेशिकार्यसिद्धिमविस्मृतिप्रिये राजिकालवणाभ्यांतुडहेलोकावशात
येत् नवमेनरुनेदेविवैलोक्यंवशमानयेत् गुग्गुलस्यवहोमेनसर्वदुःखानिनाशयेत् वैरेणापवश्यागाशीसिंवरदनस्यापिहोमतः रक्तचंदव
नहोमेनवश्याहिउरुषास्त्रियः कर्पूरस्यतहोमेनवागवश्यप्रजायतेनृणां कस्तूरीहेमतोदेवीराजानोराजमंत्रिणः वश्याभवंतिसकलाः
परिवारयुताःप्रिये तिलतंडुलहोमेनशांतिर्भवतिमंदिरे शर्कराघृतहोमेनसर्वकार्याणिसाधयेत् घृतपायसहोमेनसितायुक्तेनमंत
त्रिणः त्रैलोक्यंवशमायातिधान्यसिद्धिर्भवेदच त्वानांविधांतहोमेनधान्यसिद्धिर्भवेन्नृणां सोमप्रक्रेरैश्चैवरकैरुपसर्गान्विनाशयेत् वं 78

धूकऋक्षमैर्होमात्सर्वं सत्वान्वशं नयेत् जपाद्यष्टोर्जगदृश्यं बाणाष्टोच्चमोहनं बकुलस्य तु नेत्राष्टोः सौभाग्यं जायते महत् दशांगधूपहोमे
नसौभाग्यमतुलं लभेत् जंफलैश्चित्रियोवंति देवेशानादिकेलफलं नवा केवलं घृतहोमेन वराहाः सर्वशक्तयः दशांगधूपस्तुषड्भागकुष्ठ
हिरण्यगुग्गुल लाक्षात्रयं पंचमस्य भागाः हरीटकी सर्जरसश्च मांसी भागैकमेकं त्वथैलजस्याप्यचत्वारि तु रसस्यचैकं धूपं दशांगंकथि
तमुनीन्द्रैः सर्जरसः राज इति प्रसिद्धाघृतमुक्ताप्यरंगुमञ्जुलः श्रीपत्रसारे केरलीये आलिख्य कर्णिकामध्ये तारं कोणेषु षट्स्वपि अत्र
लोमाविलोमौ च वा लापत्रेषु चाष्टस्वने मजपि चापदामिति स्वव: पादान्क्रमेणाष्टौ विलिख्य वचत्वाप्युचीसमर्पाद्यपामात्क
पापिव श्रावैसवामवबीजमालिखेदष्टाश्रिषु स्मरकं पंचकवचादिश्च मंत्रवर्णादि निर्मिते पद्मे संलिख्य चाबाह्यवाचं सम्यक्स
पूज्य च रुचकादिषु संयोज्य धारयेद्यदस्त्रभेदने कवीनां तर्किकाणां च वक्तुं वर्जी भवेदसौ वचापिष्टालिखितेतद्ध्येयोस्यैव स्तवात्
भ्रमरल्लोललोलानि भानि यांति भारती अस्यार्थः षट्कोणमध्ये समां धुमणी वै विलिख्य बहिरष्ट पंचकं कृत्वा तदंतरालस्यवी
थीचतुष्टये चत्वारि वाक्परिमितेति ऋचा प्रथमवीथ्यां सस्रपरीरमिति द्वितीयायां ससर्परीरमत् यथेमम्वरतिन्तृतीयायां मात्
कर्णास्वर्णध्यावेष्टयित्वा तद्बहिश्च अष्टकं तान्तकोणेषु वा संवंबीजमालिख्य यथोक्तविधिना धारयेदुक्तफला सिद्धिरिति यद्वाग्वदं
त्यविचेतनानि राष्ट्री देवानां निषसाद मंद्रा चतस्र ऊर्जं दुदुहे पयांसि क्वास्विदस्याः परमं जगाम इदि वीं वाव मज्जनयंत देवास्तां विश्वरूपा प
शवो वदंति सानो मंद्रेषमूर्जं दुहाना धेनुर्वागस्मानुपसुष्टुतैतु चत्वारि वाक्परिमिता पदानि तानि विदुर्ब्राह्मणा ये मनीषिणः गुहा त्रीणि
णी निहिता नेंगयंति तुरीयं वाचो मनुष्या वदंति ससर्परीरमति बाधमाना बृहन्मिमाय जमदग्निदत्ता आसूर्यस्य दुहिता ततान श्रवो दे
वेष्वमृतमजुर्यं ससर्परीरत्नवरत्तपमेभ्यो धिश्रवः पांचजन्यासु कृष्टिषु सा पक्षात्येमस्माद्दीर्घानायाने पलितजमदग्नयो दत्ताः इति स्मृ

पंचकं ऋग्वेदोक्त पादाग्गिति स्मृतः नेम ऋषि त्रिष्टुप् छंदः वाग्देवता चत्वारि वा ति दीर्घतयाः त्रिष्टुप् छंदः पादेवता समस्य रीर मिति च कवस्य
शि विश्वामित्र त्रिष्टुप् प्रवाक् श्रीयंत्रसारे षट्कोणकर्णिकामध्ये नारकोण भुवा स्मवं यः छंदसामृषभो वर्णान्यत्रेश्वष्टपंचशः अष्टमेष
च दूपारीरमे यो देवानामृचापि चाश्रवेथा लिप्याकृदट्कोणेषु च यथाक्रमेवी ॱॱ बीजात्रयं माया बीजे वापि समालिखेत् यः छंदसा
१९८ मृचो यंत्रपदे स्वर्णादि निर्मिता शुभे दिने समालिख्य धारयेद्यथा विधिमेयावीक्ष्णतधारी वनीरोगश्च प्रियंवद बहुश्रुतः शास्त्र
कर्ता श्रुतान्वेदागमानपि न विस्मरति मन्योसौ सर्वज्ञो भवति ध्रुवं अस्यार्थः अष्टदलपद्मं विरच्य तत्कर्णिकाकार्यां षट्कोणं कृ
त्वा तन्मध्ये ससाध्यं प्रशावलिख्य षट्कोणेषु ऐं इति विलिख्य अष्टदलेषु यः छंदसामित्यृचो वर्णान्प्रति दलं पंच पंच विभज्य विलि
198 ख्य तेन मदले यद्वर्णान् विलिख्य तद्वाह्ये ह्रीं त्रचतुष्टयं कृत्वा तदंतरालवीथ्यां चये सर्वाभ्यांतरवीथ्यां शरीरं मे विचर्षणमित्यृचां तद्ब
ह्निर्यो देवानामित्यृचां तद्बहिर्मातृकया च वेष्ट्य बहिर्वज्ररवकोणेषु बाला बीजत्रयं मायाबीजं चैकैकशो लिखेत् अत्र मायाबी
जं तत्स्कार यः छंदसामृषभो विश्वरूपश्छंदोभ्यो ध्यमृतात्संबभूव स मेंद्रो मेधया स्पृणोतु अमृतस्य देव धारणो भूयासं शरीरं मे वि
चर्षणं जिह्वा मे मधुमत्तमा मनसश्चित्तमाकूतिं वाचं सत्यमशीमहि १ यो देवानां प्रथमं पुरस्ताद्विश्वादिमो रुद्रो महर्षिः हिरण्यगर्भं
पश्यत जायमानं स नो देवः शुभया स्मृत्या संयुनक्तुः इति क्र ॱ त्रयं अथ कुमारीयजनविधि नवनाजीर्णावेहामाद्विके त सकलकु
मारीभोजिता येन त्रैलोक्यं तेन भोजितं कुमार्यर्यजलं दत्तं तज्जलं समागरोपमं अन्नं तु पीनेन यमेकु लावलसमं मवोर एकाद्धा
त्वोद्वशाब्दाता कन्यका पूजने शुभा विवाहरहिता स्तु श्वेडनरो नरसिद्धिदा विवाहिताल्लदेवेशि बालापव कुमारिका सर्वासिन्यो 44
महाप्रोक्ताः सेशयंत्यजस्तत्वने कुमारीपूजनं देवि कुमारीमतु नाभवेत् त्रैलोक्यापमराप्तवयत्नांत मं भूय कुमारीपूजनं प्रणउ कृते

यस्मिन्महालक्ष्मीरविरेणप्रसीदति आमंत्रयेद्दिने पूर्वं कुमारीमंत्रपूर्वकं पूजादिने समाहूय कुमारीमाद्यदेवता मंडले वरणेन तत्वाः॥
न्तालये दुग्धवारिणि अर्चयेद्दमममात्रेणवारिशुध्यात्ततेः॥ मा सुचितातेशुभे स्थाने पंकजोपरिपीठके उपवेश्य कुमारीणां स्वागतम्या
स्वसमाचरेत् आत्मानं विधिवत्पूज्य क्रोधदर्पविवर्जितः अथ ध्यायेत्कुमारीनाम महालक्ष्मीस्वरूपिणी नवार्णेरणमंत्रेण स्वसिद्धेन समा
पयेत् महालक्ष्मीस्वरूपिणीमिति नवार्णेरेणे निवतव्यकरणात् तेन स्वेष्टदेवतास्वरूपिणी सेष्टमंत्रेण यजेदित्यर्थः दद्यादाचम
नं तस्यै दद्याद्गंधसकौतुकं सकंकणांगुलीयानि कर्णलेकरणे शुभे ग्रैवेयकं पदत्राणं चंदनेन विलेपयेत् पूजयेत्पुष्पमालाभादि
श्चैर्धूपैः सुधूपयेत् कुर्यादारात्रिकं राजन्नुदयवाद्यगीतसुरुः भोजयेद्भक्तिभावेन पायसं शर्करामृतं स्वपक्वान्नानि वानि सर्वतोभा
विवर्जितः फलेत्वाणाडचान्यच्च दद्याथ्यैः पुनः पुनः यावत्सा भोजनं कुर्यात्तावन्मौने जपेत्सुधीः दद्यादाचमनं तस्यै तांबूलं वसमर्प
येत् अनर्घ्येण च वानेन कुमारी प्रणतो सकृत् प्रदक्षिणनमस्कारान्कृत्वा जलिविसर्जयेत् कुमारीनाम गृहं हर्षनिर्भरः अनेन विधि
नाभक्त्या कुमारीपूजया श्रयात् यं यं प्रार्थयते कामं देवानामपि दुर्लभं कुमारीपूजनेकृत्वा तं तं प्राप्नोत्यसंशयं ब्रह्माविष्णुमहेशा
नां कुमारीपरमाकला तत्पूजनेन राजेंद्र त्रैलोक्यं स्यात्सुपूजितं तस्यकृत्स्नफलं तस्य यः कुमारीं प्रपूजयेत् तस्मात्पूजय भूपाल कुमा
रीयत्नमानसः स राज्यं प्राप्य से विश्वभाते भूपत्न संशयः अथ प्रयोगः तत्र साधकः कृतप्रातकृत्यः पूजादिनात्सर्वदिने कुमार्या गृहंग
१६६ त्वा मूलाविद्यास्मरन् कुमारिके भगवति त्वं पूजार्थं नमयानिमंत्रितास्मि माकृत्वा तार्थं कुर्वीता नारिकेरपूगीफलादिना निमंत्र्य पूज्यादि
नेनित्यपूजानंतरं कुमारीं सुगंधतैलादिना स्नाता नामलकृता मा हृदयपूजागृहाद्वहि कचित्मंडले तस्मा च्चारणाद्दच्छ जलेन स्वयं स्वमकु
प्रलत्य स्वदंमवस्त्रेणांशोकपूजास्थानं नीत्वा षट्दले सिंहासनविरचिते शुभे पीठे स्वभालरणे पश्चिमाभिमुखीं स्वपवेश्य स्वयं तत्संमुख

शि
वं
१९९

199

सासेनेसमुपविश्य अथेत्यादिश्रुतककामाः कुमारीपूजनं करिष्यामीति संकल्प्य गुर्वादिवंदनपूर्वकं मूलविद्यया प्राणायामत्रयं कृ
त्वा ऋष्यादिसमस्तन्यासजातं कृत्वात्मपूजां विधाय पीठपूजापूर्वकं तस्यां देवीमावाह्य ध्यात्वा मूलविद्यया वसनेन दत्वा वस्त्रालंकृ
तां गंधपुष्पधूपदीपादयांनानुपचारान्समर्प्य पायसादिनानाविधान्नपानैर्भोजयेत् इच्छावत्सा भोजनेन कोतिवाहृत्ता कालमेनो मूलविद्यो
जायेत् ततो मुखं कवयात्सस्याकरतालनं गंडूषाचमनादिनं दत्वा सकर्पूरतांबूलं समर्प्य आरात्रिकं कृत्वा पश्चादिराजोपचारैर्दास
ध्य यथाशक्ति दक्षिणां दत्वा प्रणम्य विसर्जयेदिति अथायत्पूजापूज्यकुमारीलक्षणानि तत्रादौ पूज्यालक्षणानि स्कांदे अरोगिणीसु
पुष्टांगीसुरूपान्नणाववर्जिता एकवंशसमुद्भूता कन्या कुप्रपूजयेत् अथ त्याज्यालक्षणानि तत्रैवाहीनाधिका गौरी कुष्ठी च विकलाकुलसंभ
वा ग्रंथिस्फुटितशीर्णांगी रक्तपूयव्रणांकिता जात्यंधीकेकरा काणी कुरूपा तनुलोमशा सत्यजेद्दासिनीकन्यादासीगर्भसमुद्भ
वामिति अथ फलविशेषपूज्यविशेषाच्च तत्रैव ब्राह्मणीं सर्वकार्येषु जपार्थं न पंचाशजांलाभार्थं वैश्यसंभूतां सुतार्थं शूद्रवंशजां दा
रुणे वान्त्यजातीं नां पूजयेद्विधिना नरः सुंदराचार्यशिष्येण श्रीनिवासेन धीमता चंडिकायां शणीतायां द्वाविंशो गात्प्रकाशकः॥
इति श्रीसुंदराचार्यविरचितायां चरणारविंदद्वंद्ववासिना श्रीश्रीनिवासभट्टेन कृतायां श्रीशिवार्चनचंद्रिकायां द्वाविंशः प्रकाशः २२॥
श्रीसारसंग्रहे आकाशयापूषभाजकृशानुस्थितमानुभिः नबिंडुनादैः प्रथमं वाग्भवं बीजमीरितं गगनं शीतकिरणं चतुराननसं
युतं शचीपतिकृशानुबिंदुसहितं कामराजकं अंबरं रजनीनाथसागसुत्ताणशक्रयुक् कलांते पांत्यासहितं शांतिबीजमुदाहृतं आ
काशः दृपीमूषभानुः सकृशानुसमन्वितनभावः सूर्यतेनद्वादशास्वरोलक्षतेतेनपेबिंदुरस्तुस्वारः नादोर्द्धचंद्रतेनहेस्तेनंइति गगनं दसीत
किरणः सचतुराननकशचीपतिलिकृशानुरईसदृपहुतुरस्वाः तनाद्दसकलीं इति अंबरं रजनीनाथः सग्राससुत्ताणिः रःशक्रयो ५६

कलांत्यो विसर्जः उपान्त्यो बिंदुः तेन स्हौं इति शारदातिलकेपि आकाशभृग्वह्निस्थो मनुसर्गेंदुखंडनान्तिति बिंदु विसर्जयुक्तमेव तार्तीयकू
ट्सुधः तेषु पंचस्मरेत् अन्ये क्षितीनकारयावकमवमंत्ररितिः अमंतो विसर्जः एतेन सविसर्जयेव तार्तीयकूटमुद्धृत्य मिति वदंति अत्रापि
शारदातिलके एकवचनतया अंचयंतकंति के विंदुहरंति तन्नाताकिंवेत् सस्वर्जे हित्वात् वेंडवमिति बिंदुमंत्रमेवोक्ता तत्र यथा गुरूपदेशं ते
यं पिंगलामते गन्धाद्यात्तु भवेद्वित्तिः शिवाव्योम वउत्तरं इति यद्वा सकाराद्यान्तदाकूटत्रयेपि हकारसकारयोर्मध्ये त्वयो वेद्भवः सारस्व
त्ये भैरवीमस्तुदिताकुलपूर्वीदेशिके र्भवेद्विभवो कुला पूर्वोसो वशीत्व फलदा सुवि वि धित्यमते पशुजने पतिगोप्येति यदा अकु
लपूर्वादकाराद्यासाकुलपूर्वी सकाकुलपूर्वी सकाराद्याद्विर्भवेत् तदा विशेषस्तवतरत्वर्थः अस्याश्चेननीमंत्रो योगिनीतंत्रे शिवाष्टम
केवल मादि बीजं भगास्य पूर्वाद्यम बीजमन्यत् परं शिवां तंतादिता त्रिवर्णा संकेत विद्या उरवक्रगम्या शिवउकारः तस्मादष्टमष्टो
भगापत्तस्पूर्वाष्टमं तस्मादिंतोमेनापमंतेनई शिवोत्तस्वाः स्यांते पस्यतेन औ अस्या विद्यायाप त्रैपुरकंदास्यादि तिष्ठकंदेतिनामग्र
स्या क्षादिनी मंत्रोपियोगिनीतंत्र एव: कमलपविलसमध्ये मात्तस्वर मीशादिषु तेस बिंदुनादं निगमादि नमो मेवे वि राजदु विदेवी हृदयं प्रदि
ष्टमेतत्कमलशाहस्य मकारा कारयोर्लोपे कृते बलकलाषवशिष्टो ईशादि हेतेन स्तीं इति कमलमित्यत्रानुस्वारो व्यंजितः तेन कीं इति सिद्धं
निगमादि प्रणवः प्रणवमसो मध्ये रदं बीजं देयं देवी हृदय विद्येति अथादीपनी मंत्रः सिद्धेश्वरीतंत्रे वागीश्वर्यास्तु मंत्रे ऊ तव हृदपिता
स्यानेरावागमवाक्यांतिन्ने के दिग्य पिस्तादिह तदनुमहालोमेमित्येव योज्यं तस्याविंत्यसौचेन रपमुदितो रुद्रवर्णास्तदंतराल्ताराम्नोत्त
तदंते ऊ रूपदस्ताद्दितेस्वाचसंमोहनाख्य बीजानां दिग्नानि स्तुविह्हिमनवोपेः स्तुदीप्तेः सदेवत्रे विद्यामंत्रा राजो भवति जपविधौ
सर्वसंपत्तिकारी वागीश्वर्याः पूर्वोक्तदशाक्षरी वाग्भवं बालायाः एतदंतेनएकोमंत्रः हृद्रार्णशापरः प्रणवाद्यो न्यवर्णादी कोप

श्रि
वि
२००

२००

नानीत्यनेन वागीश्वरीमंत्रो ते वाग्भवः एकादशाक्षरं मंत्रं ते कामराजं पंचाक्षरं मंत्रं ते शक्तीबीजदाताऽत्र बीजसाधने जपनीयं त्रिबीजसाध
नप्रकारस्तथैवह्यस्ते सारसंग्रहे वागैश्वर्यप्रदं नित्यं वाग्भवसमुदाहृतं त्रैलोक्यक्षोभणाकरं वश्याकृष्टिकरं परं कामराजमिति
ख्यातं त्रिलोकसुभगादिदं शाक्तं त्वेडादिहरणं कपिलाकारकं परं साधकानाय मृत्युघ्नं सुखमोक्षप्रदायकं दक्षिणामूर्तिर
स्यामुनिः छंदस्त्वमोमतः पंक्तिश्चकुरुमीख्याते देवता च प्रकीर्तिता देववंदितपादाब्जा देवी त्रिपुरभैरवी आपादं नाभितस्त्वग्यमा
नाभिहृदयान्तरं आतन्मूर्द्धगतं तार्तीयमेवं बीजत्रयं न्यसेत् आद्यं सव्यपरं दत्ते तृतीयमुभयोर्न्यसेत् इत्यादि सर्वबालावक्ष्यमाण
मवगंतव्यः न्यासस्त्वजयोः सरजादिकसर्वाक्रमार्था इव सब्रूनं इति श्रीतारार्णवात् सारसंग्रहे दीर्घभाजात्वादिमेन बीजेनांगानि षट्क्रमात्
इति षडंगे विशेष उक्तः ऐं क्लीं सौः इत्यादि ध्यानं च परविशेषः तत्र श्रीभैरवी हृदयस्थारुणाम्भोजकर्णिकामध्यसंस्थितां जवाकुसुम
संकाशामरुणाम्बरभूषणामस्मिन्नचैतन्यमहामोहत्रिनेत्रां चंद्रशेखरां मंदस्मेरां सर्वस्वजनसागररूपिणीं ब्रह्माज्वनेत्ररुद्रेशाशि
वाख्यैर्मुंडस्रजकैः मणिताक्षी महादेवी शुक्लांजपटीयसी पुस्तकाक्षवरदाभययधारिणीं आनंदमधुरां देवीं पदाघूर्णित
लोचनां रक्तांगरागसुभगां ध्यायेत्त्रिपुरभैरवीं इत्यामूर्द्धयोराद्यं ततो द्विपस्थयोरन्ये इत्याद्युपध्याने सारसंग्रहे संन्यस्यदायसंपुटांकुशो
लं मनस्थधीः प्रजपेल्लक्षयं सूर्यलक्षं मंत्रविदुत्तमः तत्सहस्रं प्रजुहुयात्पलाशमैत्रवैत्रिसाइद्धृक्रैरवारिस्थबाडेन संपलसंत्हाद
शलक्षं पंचकलिंगजपः एवोक्तं तानार्णववचनैकवाक्यात् अत्र शांताद्येशोह्येमः सारसंग्रहे अतः प्रध्यानतः कृत्वा बाह्यपूजां समा
रभेत् रक्तांबरः प्रीतमनाः भौतिकाभरणोज्वल चंदनागुरुकर्पूरक्तनपात्रानुलेपनः ब्रह्मचर्यरतः शांतो विरतः परदूषणे सर्वभूत
समो मौनी कुमारीपूजकः सदा सम्पूर्णे रत्नाई वेदैर्व्यापूजनमारभेत् वामादिशक्तिसहितं पीठं संपूज्य मंत्रवित् तन्मध्ये कल्पयेयत्र 46

नवयोन्यात्मकं शुभं अष्टछदं वनद्धाद्दोचतुरस्रं मनोरमं वक्ष्यमानेन मन्त्रेणाप्रदद्यादासनं ॥ वाग्भवांते पराउे· तोहसयाउे श्रुताशुनः
पराऽपराबउेन्वास्याद्वसमचतिमस्वरा भृगुदाशिवमादित्यहाग्ने लोहितस्ततः उ·नेचमासनं जत्पाश्रुतमासनमंबकः वाग्भवपे
पराये अपराये परापराये ह्सौः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनायनमः इतिपीठमंत्रः तथा पंचमनाये ल्लतोमूर्तिं देव्या ह्सौं बाह्यकल्प
येत् तारवाक्शक्तिकमलीहसांगोहसौडनं: वाऊचान्मनः शक्तिह्रांकमलश्री अन्यात्पिंडत्रयंस्वरूपमेवः अन्यत्सर्वं बालावदे
वः अथैतस्या वाग्भवादिबीजत्रयस्य साधनं सारस्वतमते नवकुंदविभां देवीं मुक्ताजालविभूषणां अद्धाकपालविद्यादतमा
लाराजचतुर्भुजां मुद्राव्याख्यानमुद्राविद्यापुस्तकं वाग्भवयोमहेशानिलदं जयतिसंतनेन कविताजायतेतस्य नानाहृन्नार्थशोभना
रक्ताम्बरतरोर्मूलेविलसन्मणिपीठगां मणिपाद्याकलसेडनतल्लगाधनुःकरान् रक्तैःखड्गतांडखेमंदाघूर्णितलोचनां हेलावि
लाससंपन्नां नवयौवनसुंदरी देवीध्यात्वाजपेल्लक्षं योबीजमध्यमं वशी त्रैनेकां लोभयेदाशुउराव नसिद्धिभागोस्तत्रागरं ऊषा
दालोह्रादिभुवंऊशोभमातुलंगाः वामोर्ध्वादिभुपाधस्तकपालानीतायुधध्यानमा तथा अक्षमालालसत्याऊं भयद्राद्युस्तक
धारिणी नवकुंदेंडसंकाशां राजन्मौक्तिकभूषणां शक्तिसंविन्मयीध्यात्वाबीजंसारस्वतंवशी पीजपेजायतेतस्यवाविताभुविसंभ
ती बालाया अप्येवमेवबीजत्रयंसाधनीयं भैरवीप्रकरणेपिरत्यादिषु एमान्यासेन वर्मौनित्यासश्व बालाबीजे स्त्रिभिरितिशा
रदातिलकवचनात् सारसंग्रहे पलाशपुष्पैस्त्रिसाहस्रैर्होमोजनर्द्दयं ऊर्यात्सरस्वतीलक्ष्मीसौभाग्यानांगरूहिंसा सर्वीक
टजसमस्मीवटोद्भवसमिद्वरे तिलनहूनैस्त्रिसाहस्रकेहवनमाचरेत् नरनारीनृपाणांचरत्ननेभवतिध्रुवं मालतीचक्कलोद्भूते
द्दलैः चंदनवारिणा सिक्तैःकुनेंदुमात्तितस्यकवित्वमपिजायते अत्रलोमेनमध्यस्यासाधकमेश्रकमत्रमनप्यहासत्वलो।

णराजिकपातज नरनारीनृपक्षैर्वशयेन्नात्र संशयः विस्वाडसुबिल्वफलैर्ह्रींमोमर्त्यानुरंजनः साधकस्य समृद्धिश्चकमलायाभवेद
शि पि त्रिस्वाडसुकटुद्ध्वीभिर्ह्रींमो यंज्वरनाशनः मध्यायोयोनिंहूंकालिख्यानुचसमवं चाष्टपत्रेत्रिकोणेनायथाचर्णितेतत्तिररह
वं स्रगादुक्रामकोणेचमंत्री लाक्षालोहैश्चवीतेवरकरविधृते होमसत्वानसिद्धत्रायः प्रोक्तंचवात्मरविजयदंवाक्प्रदंगेग
२०१ दंत अथमर्थः सर्वाके नवयोन्यात्मकंचक्रमालिख्यमध्यादिनवसुयोनिषुसाध्यंमूलमंत्रस्यैकैकमक्षरंनिराहृत्मा विलि
ख्यपत्रेषु यायादिप्रादक्षिण्येनवह्न्यमाणात्रैपुरगायत्रीवर्णास्त्रिशास्त्रिशो विलिख्यातद्वाहेचबहिर्यातराले मातृकावर्णान्विकाः
विलिख्यतद्बहिर्भूपुरद्वयेनाष्टकोणेकृत्वानत्कोणेषुकामबीजंलिखेत् पतयंत्रमुक्तफलदंभवतितथा वह्नौगेहपुमांतरेचम
70 दनंकोणेषुपत्रेष्वमुं त्वष्टच्छदमितेषुचांबरयुगंशेलोणागदहानस्थितं भूर्जेकुंकुमरोचनाविलिखितंसौभाग्यसमान्यकरं यंत्रंत्रैपु
रमीरितंसुकविताकीर्तिप्रदंशोभनं अस्यार्थः भूर्जेषट्कोणमालिख्यातन्मध्येतत्कोणेषुवह्निसबीजंससाध्यमालिख्य तद्ब
हिः षोडशदलंविरच्यतद्दलेष्वपिकामबीजमालिख्य तद्बहिरष्टदलमन्यत्कृत्वा तयोरंतरथा गले सबिंदुहकारेणयंत्रसंवेष्टबहि
श्चतुरस्रंकुर्यात् पतयंत्रमुक्तफलदंभवति तथा षट्कोणमध्येकामस्य शक्तिबीजमालिखेत् कोणेषुवाग्भवंतिजंलूंकारेत
त्संयुक्तं ह्रींबीजेनीहमतत्कुर्याद्रोचनाकुंकुमादिभिः लिखितसाधितसम्यक् संपत्सौभाग्यदायकं पतत्कामाख्ययंत्रंहि सर्व
स्त्रीविश्यकारकं अस्यार्थः षट्कोणं विरच्यतन्मध्येकामबीजंतदंतर्भवनेश्वरीबीजंससाध्यंविलिख्यतत्कोणेषुवाग्भवंतिजमा
लिख्यषट्कोणंसाध्येभ्रंसकारं विलिख्यतत्सर्वंह्रींकारेणवेष्टयेत् पतयंत्रमुक्तफलदं तथाविपरेदेविविलसेत्कामेश्वरीत्वयीमरि ४८
तन्त्रःक्लिन्नाप्रचोदयात् त्रिपुरायाश्चगायत्रीसंप्रोक्ताखर्वेशीसद्विराः नानार्णावेवाग्भवबीजमुच्चार्यजीवप्राणसमन्वितं सक

लाभुवनेशानी द्वितीयं बीजमुद्धृतं वप्राणो वह्निसंस्थः शक्रवरविभूषितः विसर्गाद्यो महेशानि विद्या त्रैलोक्यकारका चैतन्यभैर
वी नाम मानीवासः प्राणेहः सकला: वर्णा च यस्य रूपं चेंद्रेण मादनमिति संहितावचनात् वह्निरेफः उग्रद्रा हृसहस्वामा माइमालकारभू
षिता भ्रुकुटी ईलसच्चंद्ररेखा रक्ताबराचिता पाशांकुशधरा विद्यावाद्यस्तेलकपालिनी वरदाभयशोभाढ्या पीनोन्नतनवस्तनी
एवंध्यात्वा यजेद्देवी पूर्वं सिंहासनस्थितां वामांकामावेकचद्दत्ता पूर्वं योहत्स्या तदाग्रयश्चासस्थध्यानं द्विराहृत्य षडंगानि न्यसे
त्सर्वांगरत्नाणि त्रिकोणंश्चैव षट्कोणं च सप्तपत्रं वरानने चतुरस्रं च तद्वारमेवमंडलमालिखेत् तथा प्रथमावर्णा देवीषडंगानां
पूर्ववदित्यादिकालतः पूजापूर्वं कपरमेश्वरी अनेवसंतवामेनकामदेववरानने चेंद्रेदक्षिणाकोणेबाणा· पूर्ववदर्चिते डाकिनी
शाकिनी चैला किंकिनी काकिनी ततः शाकिनी हाकिनी देवी पश्चिमादिक्रमाद्यजेत् अनंगकुसुमाद्यश्च वसुपत्रेषु पूर्ववत् परमे
श्वरमाख्योवश्चकमेद्याद्यपोषुतः आपांगभूविलासोचभावहावौ च पूजयेत् इंद्राद्यालोकपालाश्च क्रमेणापरिपूजयेत् पूर्वंच
हृन्मादिपूजांतत्कृत्वा अग्रकोणेऽङ्गबसत्वायनमः एवंसावामेकामदेवायदक्षिणेचंद्रायदेव प्रादिषट्कोणेषुडाकिन्यैलाकिन्यैका
किन्यैसाकिन्यैहाकिन्यै पूर्वादिपत्रेषु अनंगकुसुमायै अनंगमेखलायै अनंगमदनायै अनंगमदनातुरायै सुभगायै भगा
यै भगसर्पिण्यै भगमालायै इतिसंपूज्यदलाग्रेषु देवप्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन यरभृते सारसाय· सुकाय· मेघाय अपांगाय भु
विलासाय भवाय हावाय नमः इतिसंपूज्येंद्राद्यान्तदस्त्राणि वप्राग्वत् समाप्त्यामंत्रपूर्वं वा कुर्यादिति ज्ञानार्णवे कामेश्वरी चक्र
द्राणां पूर्वं सिंहासने स्थिता एतस्याएवविद्यायाबीजद्वयमुद्धृतं तदंते परमेशानि नित्यक्लिन्ने मदद्रवे एतस्याएवतृतीयरुद्रा
णां परमेश्वरी एतस्याचैतन्यभैरवी: नित्याद्यष्टोत्तराक्षररूपपूजाध्यानादिकं दंविवेतन्याइतपूर्ववत् त्रिकोणेन विशेषासिकथ

यामितवानवे अथ कोणाक्रमेणैव नित्याक्लिन्नां मदद्रवं षडंगावरणं पश्चात्तज्जपेत्सर्वसिद्धये अग्निकोणादहरक्षकोणेषु षट्सु पूजयेदिति शि
वव्रंद्रौ मादनोत्तेयात्तवह्निसमन्वितं शक्तिभिन्नं बिंदुनादकलाढ्यं वाग्भवं प्रिये संपत्प्रदाया भैरव्याः कामराजं तदेव हि सदाशिव
एवबीजं तु महासिंहासनस्य च एषा महेशानि वर्णितं तेनैव शावैशिववह्नि मादनान्तस्वयानफा शक्तिरेकारः हसकान्तपरमात्मबीज
मिति संहितोक्तं संपत्प्रदा त्रिपुरभैरवी सदाशिवबीजं हसौ त्रिपुरेशी शक्तिबीजं शिवाद्यमिति संहितोक्तं उद्यत्सूर्यसहस्राभा
अरुणं त्रिलोचनां नानालंकारसुभगां सर्ववैरिनिकृन्तनीं क्लिं वडुधिरमुंडालीकलितां रक्तवाससं त्रिशूलं डमरुं खङ्गं तथा खे
टकमेव च पिनाकं बाणशरान्देवी पाशांकुशधरा क्रमात् पुस्तकं चाक्षमालां च शवसिंहासनस्थितां दक्षाधूर्द्धयोराद्येतदाद्यषस्य
योरितरेतदाद्यथः स्वयोरं तेद्रस्याद्वयध्याने वामां ज्येष्ठां च रौद्रीं च कालीं च वरलोचने कलाद्यां च बलाद्यां च पने हि करणीप्रि
ये बलप्रमथनी चैव सर्वभूतानमावदेत् दमनी वा तथा वोक्ता गनोन्मनीपरान्विता एवं पीठं समभ्यर्च्य ततः सिंहासने यजेत्
अघोरे वा भवंतत्पघोरे तु भुवनेश्वरी घोरघोरतरे रम्या सर्वतः सर्वेभ्यः नमस्ते रुद्ररूपेभ्यो ह्रौं श्रीबीजसंगलितं तत्प्रणवात्रि
शक्तिश्च त्रिभिर्वर्णैर्विज्ञेयं कथितं प्रिये अनेन मनुना देवी यजेत्सिंहासने बुधः आदावेवं तु देवी विराट्सभागपूजने मूल
स्येति शेषः इत्यादित्रयमभ्यर्च्य तथाने गादिकामजेत् ब्राह्म्यादिश्च गणेसंपूज्य वसुपत्रेषु मातृका भूबिम्बे लोकपालाश्च साधुधा
न्यरमेश्वरि द्वितीयसिंहासनगां पूजयेद्भैरं आसनपूजा यां वामायै नमः ज्येष्ठायै रौद्र्यै काल्यै कलविकरिण्यै बलविकरिण्यै
बलप्रमथिन्यै सर्वभूतदमन्यै नमः इति पूर्वादि समभ्यर्च्य मध्ये मनोन्मन्यै नमः अघोरे पेउघोढे ह्रीं घोरघोरतरे श्री सर्वतः सर्वसर्वे
भ्यो नमस्ते रुद्ररूपेभ्यो ह्रौं श्रीं इत्थं यजेत् मूलस्य द्विराह्न्याच अंगानि इति शेषः डाकिनी राकिनी बीजे लाकिनी काकिनी पुनात् बीजत्र

शि
वं
२०२
202

४५

क्रूष्ठदेवीशयोजयेच्चंद्रसूर्ययो आद्यमकारसंयुक्तमन्यदीकारसंयुतं शक्रस्याचिंतदेवीनाम्नीर्थबीजमालिखेत् बिंदुनादकलाक्रां।
तन्त्रितयागिरिसंभवेत् डाकिन्यादिबीजानि डरलादीनि चेंदुसूर्ययोबीजेनसहितौ आक्रूष्मलाकिन्यादियुगाद्योजयेदित्यर्थः
आद्यषड्वर्णात्मकं क्रूं टं डरलकसहे एवमथेपि कलाविसर्गः बिंदुनादयुतं वाद्यभ्रममत्पविसर्गविंदिति संहितोक्ते ह्रिराहम्या।
षडंगानि विधायेमेश्वरी बालसूर्यप्रभा देवी जपाकुसुमसन्निभा मुंडमालावलीरम्या बालसूर्यसमांशुका स्वर्णकल।
शाकारपीनोन्नतमयोधरा पाशांकुशौ पुस्तकं च तथा च जपमालिका एवं ध्यात्वा जपेद्देवि मानसैरुपचारकै यंत्रमस्याः प्रव
क्ष्यामित्रिकोणं तन्मध्ये लिखेत् बहिरष्टदलं पद्मं रविपत्रं ततो बहिः तस्य त्रिकोणमध्ये च द्वे कोणे भित्यर्थः षडावरणदेवि पूर्वव
त्पूजयेच्छिवे इत्यादि चिंतयेद्देवि त्रिकोणे परिपूजयेत् डाकिन्यादास्तु षट्कोणे च वयं त्रे ततः परं ब्राह्म्यादिपूजालंपश्चाद्द्वविष
त्रेततःपरं परमा बालाद्याः पूजयेत्क्रमात् चतुरस्त्रे लोकपालान्मातृपुत्रान्यरमेश्वरी इयं चंद्रकुटाभैरवीप्रभस्याएवविधया ष
डुणीकृमतःस्थितान् विपरीता च देदे देवि विधेय भोगमोक्षदा नित्या भैरवी देवी रिपुभारविनाशिनी विपरीतानडुसक
लंउंइत्यादिक्रमपरितान् इयं चंद्रकुटाभैरवी न्यासपूजादिकं सर्वमस्याः पूर्ववदाचरेदिति हस्त्रावैवाग्भवं देवी हसकातं स्वरे।
श्वरी भूबीजं भुवनेशानि द्वितीयबीजमुद्धृतं शिवचंद्रो महासेनो भुवनत्रयभैरवी भूबीजेलः शिवीदवेंदुः सप्तमो ख्रूपंचम
हासेनोविसर्गीशेति तृतीयबीजं मध्याबीजेनदेवेश षड्दीर्घस्वरमेदिनी षडंगानि प्रविन्यस्य ह्सकलह्रांहृदयायनमः हसक
लक्रीं शिरसे इत्यादि प्रयोगः ध्यायेद्देवी चतुर्भुजा जपाकुसुमसंकाशां दाडिमीकुसुमप्रभा खड्गखेटवाजरात्मदं त्रिनेत्रां रक्त।
वाससं नानालंकारसुभगां पीनोन्नतकुचस्तनी पाशांकुशावराभीतिर्दधानां च शिवां श्रये वामोर्द्धादितदधोनमाद्यथध्याने

शि॰ चं॰ २३ चैतन्यभैरवी देवी यं श्रवत्परमेश्वरी अस्यायंत्रमिति शेषाः षडंगावरणी देवी सर्ववस्तूरितो यजेत् रत्नाद्याः पूजयेद्देवी त्रिकोणेन दंबो-
नेतरं ब्रह्माविष्णुरुद्रेश्च ईशान्यस्तत्रैव सुंदरी रंदकिन्याद्यास्ततः पूजा वसुपत्रे ततः परं डाकिन्याद्याः षट्कोणेषु अनंगकुसुमाद्याश्च
ब्राह्म्यादिर्ष्टुगलं ततः भूबिंबे लोकपालाश्च बटुकाद्याश पूजयेत् बटुकाद्या योगिनीनां च ततः षष्टिं प्रपूजयेत् स्वबिंदिनेव
तः षष्टि योगिनीभ्यो नमो नमः इति प्रयोगाः अष्टपत्रेमविश्वस्यकोचारेण प्रपूजयेत् अष्टादश महाकोटि योगिनीभ्यो नमो
लिखित् अनेन मंत्रेनेति कोटि योगिन्यर्चीयाः संहितोक्ते भुवनेश्वरभैरव्याभेदात्तरमाद्या व्याते महाद्यासेन देवेशि ततश्चकम
लेश्वरी ध्यानपूजादिकं सर्वमेतस्याउवयार्चाति संपत्प्रदाभैरवी च विडिकोलभैरवी हंसराद्याभैरवी सा त्रिपुरबीजेषु पार्वति
२०३ इयं तु सहस्राद्यास्यास्तु पूजाध्यानादिकं तथा तथा संपत्प्रदावत् एतस्या एव चैविद्याया आद्यं तेरेफवर्जिते न देयं परमेशानि नाम्ना
सकलाशिहिरा संपत्प्रदा भैरवी च ध्यानपूजादिकं प्रिये एतस्याः कौलेशभैरव्याः एतच्छिवस्य प्रन्यासत्र परत्वात्त संपत्प्रदाया
कौलेशाविच्छेदात् अथैव जपोनिरथैव विश्वयोनिरथैव सर्वजातिरेतेन सहस्रदक्षिणेन तत्र कर्मोत्तर कल्पनमतएव अथशब्दे
न सर्वसर्वविच्छेदादिति दक्षिणामूर्तिसंहितायां त्रिपुरेशीतत्र मध्ये बाणाः श्रीं क्लां महेशानि रेखपञ्चभिर्बाणैर्विद्यापचात्
रीभवेत् त्रिपुरेशीतनमध्ये बालाप्रकरणोक्तैः पंचभिर्बाणैः ऐं क्लीं सौः इत्येतैः तथा [illegible] मदनोगाद्धर्वंछदईति
ते बाणेश्वरी चेद्देवेशा उद्दत्ता वैपरमेश्वरी नास्तोसमस्ते रक्तानि पंचबाणैरथाचरेत् ध्यानं द्रीं शिरः केशी बाल्लूकचचसः नेत्र
समस्ते अहंसर्वलेवबाणानान्यासकुर्यादिचह्नणः पंचकामांश्च विन्यस्य सर्ववस्त्रमेश्वरी उद्यादिवाकराभासां नानालंका
रभूषितां बंधूककुसुमाकारकवस्त्रागरागिणी रक्तकोदंडपुष्पेषुविराजतभुजद्वयां ध्यायेदिति शेषा त्रिपुरेशी वसूज्यामो ६

ह्येजगतीमिमां एवंध्यात्वा वर्णालितंजपेन्मंत्रंसमाहितः तद्दशांशेन जुहुयाद्धूपकंकुसुमैस्ततः अंगन्यासंततःकृत्वा बाणकामौवि
न्यस्यपीठादिजपान्पूर्ववत्कुर्यात् पूर्वोक्तंपंचकामेस्तुपंचकामेष्वभवत् अस्मिन्संमोहनोनामगायत्रीछन्दउच्यते देवतेयमिति
त्रयकामेश्वरी ब्लेंसोःबीजंसमस्तके अग्रेविपूर्वतवक्त्रकामबाणन्यासंहृदयेचरेत् क्लींस्तत्क्लींशिरःपेशिखा ब्लूंवर्चहीनेत्रसर्वरत्न
तत्कारक्ताडकूलाहलोपनेत्ररक्तभूषणां पाशांकुशायतुबाणपुस्तकंस्यात्तमालीकां वराभीतिवरदयंतींत्रैलोक्यवशकारिणीं
पेश्वकामैःपरिवृतांध्यायेद्देवींविचक्षणः वामाद्यूर्ध्वयोःद्वयतदाक्षिणःस्यात्केशवतत्त्वद्वयोरतो नदाद्यधःस्थयोरपरेत
दाद्यपस्थयोरितरेतरेऽयुथानिविन्यसेदिति अथतत्सर्वजनादिपंचबाणोश्वरीवचैः अंगन्यासंततःकृत्वाबाणंमोविन्यस्य
पीठपानेस्सूक्ष्मवत्कुर्यादिति श्रीपंचसारे मदनमालिनीमध्येन्द्रियछन्दाविराजितंत्वंचमनोभवं स्मरशरैर्लिपिभिश्चसमाहृतंकुर
हकोणविराजितमन्मथंलिखितपंचमनोभवमेतदिस्तुदितंयत्रमशेषसमृद्धिदंकनककृतिमितपट्टतले ततःशुभतरेदिवसेतिथ
तरुतं सकलमानवसिद्धतदंगनादर्पजनमीप्सितकामदं रुचकपूर्वकिभूषणंहितंधनवातीवविनापिलिख्योनरान् नि
जवशेप्रविधापरमांपरांसमधिगम्यसहितैःसहमोदते इतिविलिख्यचकुंकुमकर्दमेनद्रवलिप्ततनोसकलंजगत् वशनु
येतिनिरीक्षणमात्रतःकिंपुनरसौत्वसहासनसंगमैः अथमध्येः पंचदलकमलंतन्मध्येन्यासमध्येस्साध्यंकामबीजेविलिखित
दलेषुस्वास्वादिमादत्तान्येनमूलमंत्रस्यैकैकंबीजंविलिख्यतद्बहिःषट्दलंत्रयंकृत्वाभ्यंतरवीथ्यांपूर्वोक्तं पंचबाणबीजैरावेष्ट्या
द्वितीयवीथ्यांमातृकार्णैरावेष्टतद्बहिःचतुरस्रंकृत्वातत्कोणेषुकामबीजंलिखेदनेनउक्तविधिनाधृतंशुभकफलदंभवती
ति तथ्यावामनेवविशेषश्रान्यादिष्वातत्सिद्धिपर्यन्तधीः कामशक्तिवत्पातत्त्वविद्योपेयस्तदाभवेत् कामेश्वरीति तदाश्मवेसंति

शि
च
२०४
204

पेत् तेन क्लीं ये सौं रतिः ह्रिदाद्युन्मा षडंगानि पंच बाणान्स्य विन्यसेत् पंच कामान्त्रय विन्यस्य मूलेन व्यापकं न्यसेत् उद्यत्सूर्य सहस्राभां मा
णिक्यवरभूषणां स्फुरद्रत्नकुंडलाद्यैर्नानानालंकारभूषितां इक्षुकोदंडबाणांश्च पुष्पलकं चात्तमालिका दधतीं चिंतयेन्नित्यं सर्व
राजवशंकरी वामाद्यूर्ध्वयोर्दाक्षेन दायवः स्थयोरन्येरन्यादि श्रुय ध्याने अंगानंतरं पंच बाणान्स्य पूर्वेव इदि चिंतयेज्जेत् ततोनंगाद्य
ष्टकं च तत्सैरव समानते अष्टपत्रेषु वा पेशु यजेत्पाठाष्टकं प्रिये इंद्रादयश्च पूजा मध्ये देवी समर्चयेत् अथ स्मरणात्कल्पं तत्त्रिपु
रेषु वसुंदरी अंगन्यासान्तदनंतो बाणकामो विन्यस्य मूलव्यापकं ध्यानादि जपान्ते कृत्वा पोषसमापयेदिति तथा केवलं
कामबीजं तु कामेशीमंत्रमुच्यते ऋषिः संमोहनः प्रोक्तो गायत्रं छंद ईरितं कामेश्वरी देवतास्यात्क वै ये बीजशक्तिके पृथिवी
कीलकं प्रोक्तं महावश्यकरी मता चेद्राद्येस्व मेदेन षडंगानि प्रविन्यसेत् पूर्वोक्तपंच बाणां पूर्ववद्विन्यसेत्प्रिये तथा कल्प
मसकाशाय त्रु बीणायराम्मरेत् नानालंकारसुभगां मोहयंतीं जगत्त्रिया त्रिकोणं चाष्टपत्रं च ततो भूमिममालिखेत् मो
हनी क्षोभणी चैव वशनी स्तंभिनी तथा आकर्षणी द्राविणी च तथैवाह्लादिनी क्रमात् क्लिन्ना चक्लेदिनी चैव दिक्षु मध्ये च पूजयेत्
ततः सिंहासने वेष्या देवीमावाहयेत्प्रिये उपचारैः समाराध्य ततो मुद्राः प्रदर्शयेत् अग्नीशासुरवायव्यमध्यदिक्षु पूजनं त्रिपुरी
शीव बाणानामर्चनं परमेश्वरी अनंगरूपिणी पानं नामदनानंगमन्मथा अनंगकुसुमानंददनंगमदनातुरा अनंगशिशिरा चैव
तथा वानंगमेखला अनंगदायिका चाष्ट दलेषु क्रमतो यजात् इंद्रादयपवं संपूज्या पुनराराधयेच्छ वामः श्राईलतेज
पेन्मंत्रं बहुकं कल्पस्तुमेडुनेन् तद्भाशेन देवेशा पुरश्चरणतो भवेत् इति अथ प्रयोगः तत्रादौ ऋष्यादिन्यासः पीठन्यासाने शिरसि
संमोहनाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदि श्रीकामेश्वर्यै देवतायै नमः गुह्ये कं बीजाय नमः पादयोः ईं शक्तये नमः

नाभौ ल्रीं कीलकाय नमः इति विन्यस्य ममेष्टार्थसिद्ध्यर्थे विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा क्लीं क्लीमित्यादिकरषडंगन्यासं विधाय ध्या
नादि स्नानान्तार्च्चां निवेद्याग्रायषट्दलकेसरेषु ॐ मोहिन्यै नमः एवं क्षोभिण्यै वशिन्यै स्तंभिन्यै आकर्षिण्यै द्राविण्यै आह्लादिन्यै
क्लिन्नायै मदनायै ˙˙ दिन्यै नमः क्लीं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति पीठमभ्यर्च्यावाहनाद्यर्चायां पूर्ववत्कृत्वा बालाप्रकर
णोक्तवत्पञ्चबाणान्संपूज्य देव्यग्नीशयष्टपत्रेषु ॐ अनंगद्रूं द्राविण्यै नमः एवं अनंगरां मदनमायै अनंगरूं मन्मथायै अनंगद्रुं काम
मायै अनंगहं मदनातुरायै अनंगडुं शिशिरायै अनंगडुं मेखलायै अनंगक्रूं दीपिकायै नमः इति संपूज्य लोकपालार्च्चादिशेषस
मापयादिति सुंदराचार्यशिष्येण श्रीनिवासेन धीमता चंद्रिकायां प्रणीतायां त्रयोविंशः प्रकाशकः ॥ इति श्रीसुंदराचार्यच
रणारविंदद्वंद्वान्तेवासिना श्रीश्रीनिवासेन भट्टेन विरचितायां श्रीशिवार्चनचंद्रिकायां द्वाविंशः प्रकाशः २२ ॥ सारस्वतहृः रा
जनरंजिनीमंत्रं प्रवदामि यथाविधि यस्मादहं हृत्सारस्यहृत्संस्मृतिना नरः लभते मुक्तिमनस्माङः प्रायात्सिद्धसंचयैः येन वाक
पुण्यसाध्यं वशीकारो यतो भवेत् येन वांछितमाप्नोति यशस्वानियतं भवेत् उरितोयप्रविध्वस्तः सौभाग्यामिष्टनिश्चिता स
वित्संततिकरं स्यान्नियुतं भवेत् उरितोयप्रविध्वस्तः सौभाग्यामिष्ट्राडमोचनं समस्तेषु शास्त्रेषु पांडित्यमधिकं भवेत् विशि
ष्टः स्वगंभीरपदविन्यासकोमले त्वलिते च कवित्वे सौप्रगल्भत्वं नृणां भवेत् संगीते सर्वविद्यासु वात्पत्तान्निपुणो भवेत् मंदिरे त
स्य कमलासाधनस्थिरविभ्रमा निरंतरं च वसति नात्र कार्या विचारणा किमत्र बहुनोक्तेन वचसां पतिरेव सः कांतारनिपति
तं दृष्ट्वा कमलापतिरप्यसौ द्वादशोद्विष्टगेहामवह्निंदंडित्रिमूर्तियुक् तादृश्यथर्भवेदराष्टि सद्योविन्दुस्वरूः सहन् प्रत्नोमं व्योमगवाक्षो ।
त्तो विविंडकमलाविषं कांतिचक्रमिका विंदुयुताकाचनतीयका शिवयुक्सविशाहान्ते भृगुरग्निः स केवलः ऋवुद्वितीयवर्णमध्य

स्यं च तत्पंचमं विघ्नेशो व्योम वह्निरुदकं सर्वानिपु कामदं राजि सर्वमुखं व्योमबिंदुर्बहिरारितः जन्यमेप्रवदेत्सर्ववशंकार्यार्थमथतः राज
त्रि स्वाङ्कृपं डष्टमगं सत्वे तत्तथैव च स्थाने सर्वलोकान्ते विघ्नेन्द्र कर्मयुक्त कं आदित्यः शिवश्रीरंतदंतकां तिवृत्यधिः दीर्घामस्त
चं च भूवंयुव्योमकांति युतं मन्त्रः अष्टाशीत्यक्षरः प्रोक्तः सर्वकामफलप्रदः रक्तार्थं सर्वलोकानां मायुरारोग्यवर्द्धनः शान्तिके
२-५ पौष्टिके चैव हृष्टि सिद्धिकरः परः अपमृत्युजयश्रीदो ह्ययमेवत्तत्परः सर्वज्वरग्रहशूलातिशङ्कानाशविनिर्दशात् राजद्वारवि
शेषेण संग्रामे रिपुसंकटे अग्निचौरनिपाते च सर्वे च द्वन्द्वनिवारणः राक्षसभूतपिशाचेषु गन्धर्वेष्वेव च नदीप्रतरणे दुर्गे समुद्रे श्मशान
205 गृहे अस्मिन्मन्त्रः प्रयुक्तः स्यात्पतनत्सर्वनिवारणः स्त्रीणां सौभाग्यहीनानां मनस्त्राणां विशेषतः अम्रुग्ध्यायानपसाया मदापुष्य
वतीवया यतिद्वेषा च यानारीदुष्टासूजनंप्रति या वन्ध्यामृतवत्सा च निद्रालस्यमदान्विये इत्येवमादिदोषेषु श्रुष्टनो यो विनिर्मयं श
क्तस्तदोषहरणे स्मरणादेव निश्चितं स्त्रीवश्यनरवश्यादि सर्ववश्यजयप्रदः स्त्रीणां समस्तदोषशङ्कानराणां वा विशेषतः नक्षय
श्रुति नाम संगीतः तेनाप्यनुष्ठितः वासुदेवनगीतोयं तेन बुरुप्रभृत्यादिभिः दृष्टसदामहामंत्रो वसिष्ठेमहर्षिभि द्वादशाययदार्णाम्र
नुवारः नद्युक्तः व्योम वह्निरेफः दंडि अनुस्वारः त्रिमूर्तिरीकारः एतैर्मायाबीजमुद्धृतं आदित्यप्रलादरूपं वह्निर्दंडि त्रिमूर्तियुतमित्य
र्थः तेन श्रीसत्यः अविंदुरनुस्वारः ओं हृत्नमः भसो मध्ये गवार्णावेन भगवति विविडकमला श्री विषमकांति युक्त आकारयुक्तः ते
नमः कामिकातः बिंदुयुक्तो तेन मंकन्तनीयंगा शिवपत्नेनगे स्वरिस्वरूपमृयः सृष्टाग्रेरः केवलः स्वररदितः अंबुवनेर्नवं द्वितीयव
र्णस्य मध्यस्य जनपंचमेन विघ्नमनो स्वरूपं व्योमस्वह्निः इदकं इनेन रिसर्वस्वरूपकास्यं रवशजि स्वरूपसर्वगुखस्वरूपंसबिंदुर्वह्निरेज
निस्वरूपं सर्ववशंकर्योमध्ये राजपदं विस्त्रीशरूपपदं डष्टमगपदे सत्वपदेवप्रत्येकं वदेत चतुर्थस्थाने घितम्के सर्वलोकस्वरूपं विघ्नम

प्रनस्तकाणिचकृतेनप्रुकं स्वरूपं आदित्यमशिवपुरुषप्रकाशकः तेनमेनीरं वनदंतेशाकांतिपुत्रविमादीर्घीनमहतनपभृगुः स्तम्बुव आहरू
सा पंतेनसाम्बो मस्तकांतिपुत्रं आकाशकृतेन ह्रांतथादक्षिणाम् मूर्तिरस्य स्याद्दृष्टिःस्यंद उदाहृतं गायत्री देवता श्रोक्ता मातंगी सर्वसिद्धि
दा एकविंशतिभिर्वर्णैर्हृदयं समुदाहृतं त्रयोदशभिर्वर्णैः स्याच्छिरस्याष्टादशार्णकैः शिखांतवर्णैः स्यात्कवचं दशभिस्त्रिभिः नेत्रं
द्वाभ्यामथास्त्रं स्यान्मंत्रवर्णविभागशः वाग्भवाकमलाद्यान्यैः संयुक्तया करांगयोः आद्येः प्रथमो मंत्रे एकविंशतिभिर्वर्णैः तेनचतु
र्विंशतिवर्णात्मको हृन्मंत्रः वर्णैश्चतुर्भिर्विंशत्या शिरस्याहृदिति शारदातिलके ललाटभ्रूमध्यतालुकंठगलोरसि अनाहते भुहृदे
जठरे नाभिमंडले स्वाधिष्ठाने गुह्यदेशे पादयोर्दक्षिणान्यशो मूलाधारे गुदेन्यसेत्पदाभ्रमदिशाक्रमात् कंठस्तन्मणिगर्भीलक्ष्मदयः
गुणैकद्विवसुः षड्ग्रंथेम्बवर्चनाष्टति दशपं दानिं च इषुगागुणादिभिः गुणास्त्रयः वसवोष्टौ पर्वताः सर्वपंक्तिर्दीपः वेदा
श्चत्वारः अग्नयस्त्रयः चंद्र एकः अक्षद्वयं भ्रूमध्ये पुविवक्षणाः यदापदं क्रियियं क्रामंत्रवर्णैर्यथाक्रमं यथारन्याद्यामूलहृदयभ्रूमध्ये
पुविवक्षणः वाकुशलक्ष्मीबीजाद्या महागणामास्वनेन्यसेत् हृल्लेखां गनारक्ता भूयो मंत्राकरालिका स्थाणामपि प्रत्येकबीजत्रया
दिवेतेयं शिरोवदनहृद्गुह्यपादेषु विधिवन्यसेत् हृल्लेखां गनारक्तां भूयो मंत्राकरालिका महेच्छुर्भास्वनामादिवर्णबीजपुरस्स
राः मातंगानां प्रविन्यस्य बाणान्यासमथाचरेत् मूर्ध्नीयादास्यगुह्येषु हृदंभोजे प्रविन्यसेत् द्रावणाशोषणी भूयो बंधनो मोहनी पुनः
आकर्षणीस्वनामादिबीजानाशुभलक्षणाः मातंगताः स्ततोन्यसेन्मन्मथान्वहृतो सव्यापार्श्वकयोर्निभिदेशे कटिपार्श्वी सके पुनः
बीजत्रयादिकान्मंत्री मन्मथं मकरध्वजं मदनं पुष्पधन्वानं पंचमं कुसुमायुधं षष्ठं कंदर्पनामानं मनोभवरतिप्रियो मातंगापनोत्ततो
न्यसेन्स्थानेषु तेषु मंत्रवित् स्वानाम्नामादिवर्णाग्रबीजानिरायाः केचिन्मस्वनामादौ स्वैकबीजायारतिवदंति एवंवेदायश

शि
र्ध
२०६

हृदयर्थ्यप्रसंगोऽऽः परिहरः बीजत्रयं मूलमंत्राद्यंप्रायमानं तत्क्रमात्समाभूयो न्यानंगमेखला अनंगमदनातद्वदनंगमदनातुरः अनंगमद
नोद्वेगाभूयश्चानंगसंभवा सामान्यनाभुवनपालिनी स्याद्वथाष्टमी अनंगाशशिरेखाख्या मातंग्यं तासमीरिता विन्यस्तव्यास्त
तोमूले धिष्ठाने मणिपूरके हृत्कंठयोश्च भ्रुवोर्मध्ये मस्तके मंत्रिणा ततः अथैव लक्ष्मी सरस्वत्यौ रतिः प्रीतिश्च कीर्तिकाः शांतिः पुष्टिस्त
थान्तुष्टिर्मातंगीपदशोभना मूलमंत्रश्च विन्यस्य निजमूर्धनि मंत्रवित् आधारदेशे धिष्ठाने नाभौ पश्चादनाहते कंठे वक्त्रे भ्रुवोर्मध्ये
मस्तके चिन्त्यसंक्रमात् ब्राह्म्याद्याश्चैवतु दिष्टा मातंगीयदा पश्चिमायश्च स्थानेषु विन्यसेद सितांगादिनेत्वान् असितांगो रुरु
श्चण्डक्रोधोन्मत्तकपालिनः भीषणाख्यश्च संहारस्त्वष्टौ भैरवाः स्मृताः आधारदेशे धिष्ठाने नाभौ पश्चादनाहते कंठदेशे क्रमः भ्रुवोर्मध्ये विदो
भूयः कलापदे तिरोधिकायां सर्वे दोनादना दान्तयोः पुनः उन्मन्यां विषवक्त्रौ भ्रुवोर्मंडले के शिवे ब्रह्मध्यादिशिवान्ता निस्थानानूर्ध्वे
यानि मार्गाश्चैताः प्रविन्यसेद्वा मांश्चेष्टामतः परे रौद्री च शांतिश्च ह्रां ज्ञानं वागीश्वरी मथ क्रियाशक्तिः चलक्ष्मीच तुष्टि संज्ञा च मोह
नी प्रमथ्याभाविनो विद्युन्मालां विच्छिक्ति मथाय ततश्चैतु दशानंदा भागाबुद्धिरिति क्रमात् शिरोभाल हृद्दाधारेष्वेता बीजत्रयादिका
मातंग्याद्या प्रविन्यस्येयथावद्देशिकान्नमः मातंगीमरुदाद्यानां महालक्ष्मीपदादिकां सिद्धलक्ष्मीपदाद्यानां मूलमाधारमंडले न्य
स्यतेनैव कुर्वीत व्यापकं देशिकोत्तमः एवं न्यस्तशरीरो सौ चिन्तयेन्मंत्रदेवतां अमृतोदधिमध्यस्थे रत्नद्वीपे मनोरमे स्वर्णप्राकारसंवी
ते मंडपे रत्ननिर्मिते कदंबविल्वकल्हारकल्पवृक्षोपशोभिते वेदिमध्ये स्फुरद्बालातीर्थे रत्नसिंहासने शुभे अष्टपत्रमहापद्मके सत्वेसत्का
र्णिकं तन्मध्ये च त्रिकोणस्याद्दष्टपत्रं ततो बहिः पुनः षोडशपत्रं स्यात् द्वाविंशत्सा चतुर्दले वेदीसमं चतुर्द्वारं मंडलेशोक्तसुत्तमं तत्सम
मध्ये सुखासीनां श्यामवर्णां शुचिस्मितां कदंबमालाभरणां पूजितां च सुरासुरैः प्रलंबालकसंयुक्तां च द्विरेखावतंसिकां ललाटे नि ५३

जकोपेद्रामोचस्वस्मितानननां किंचित्स्वेदांबुमकरलुललाटफलकोज्वला मदचलितरंगामध्यांतारोमराजीविराजितां सर्वाभरणसंयु
क्ताहारविभूषितां नानामाणिगणोत्तुंडकटिसूत्रैरलंकृतां वलयैरत्नखचितैर्केयूरैर्माणिभूषिते भूषितां द्विभुजाबालां मदाघूर्णित
लोचनां आपीनमंडलाभोगस्तनफलनयपेयरा प्रलंबहृल्लसाभरणांकस्तेनसद्विराजितां तमालनीलातरुणीमध्यपत्राममंभोजिनी
चतुःषष्टिकलारूपापार्श्वस्थयुक्सारिकां कोटिबालार्कसंकाशां जपाकुसुमसन्निभां एवंवापीतवर्णां वाध्यायेन्मातंगिवां परां य
थमां दिक्षु तत्पूर्वाग्नेपीठे शक्तिस्त्ववार्पयेत् मातंगी मातिविभृतस्ते त्वतिः कांतिरेवच सृष्टिः कीर्तिः सन्नतिश्चपुष्टिस्तुष्टिरेवच स्तदि
सनवमा शेकामामोघ्यः पीठशक्तयः वाग्वायाकमलासर्वशं तेकमलापदं सनायनमः स्वत्वज्ञामातंगापीठमर्चयेत् देव्यामूर्ति
वमूलेन कल्पयित्वा यथाविधि तस्यामावाह्य देवीमर्चयेत्तु विधानवित् साध्याः स्वयेन्मत्री त्रिभुकोणेषु चक्रमातृ तक्रतोदक्षिणेस
व्येरतिप्रीतिचस्मा सीकयां कुशाकरेश्वेतासितेचान्याचसांजलिः अरुणाय्येतकोदंडपंचबाणालसत्करा मध्येदिक्षुचतस्रः स्यात् हृष्ट्राद्या
ब्योयथाक्रमे गुणसत्त्वमयेष्टानिवह्न्योवुकसमप्रभा अग्निशारक्तपवनकोणेषु रादिशंतुच यजेदंगानिमेध्नतः पंचबाणालतोज
पेत् दिक्षशेकमनोयुक्ताः सर्वविदुमदीश्वकान् अमलादाणभायुक्ताः स्वनुवार्थास्वथरोत्तथा दलेष्टक्षेनयेदष्टादनंगकुसुमादिकाः गुणष्ट
एणमयेष्टानिधारयन्तोगुणप्रभा अग्रेदलानांसंस्थ्या लक्ष्म्याद्याश्चात्मभूषणाः लक्ष्मीदेमप्रभाप्रथमकल्पाशाखसन्निभाः चिन्तद्राग्
लककराः पत्रवीणाकरेपरे श्वेताशितेकंदसमा चिन्तद्राप्रकन्मरा चिन्तद्राभयश्वकशंतिरुणाग्रमयेष्टदे द्वितीयेष्टदलेपूज्यामन्म
थाद्यामदोद्धता आकृष्टचापन्याः ष्टतः सन्निषण्णका यत्रैतामात्रः स्युसदयेवाष्टतेस्वाः कपालशूलडमरुवेतालाशुकपाण
यः दीर्घस्वराद्या ब्राह्म्याधाः स्रवाः अपितत बोडशयत्रस्यावाभाद्याः श्यामविग्रहाः आद्यैर्वरत्नदीपंचव्यजनंचततःपरं नागावलीद

लेषैवचामरं तानकोशाकं यासोमाल्पातपत्राणपाभरणे शुकसारिके वामरं रत्नचकषंतलवृत्तं प्रदीपकं विश्वाणांवामहस्तेश्यदेव्या
शि शाणान्यपापाय: रक्तवर्णे ॥ प्रजाभावपत्रवेधेदिमा: वादयन्त्य:सदावीणां चतु:पत्रेतनोजेपेत् मायापाशांकाम्बुचायायायापाशं
चं कशवराभये ॥ अलंकृतभुजारक्ताद्वितीयाविंडसमप्रभी ॥ त्रिटकमूलाक्रमेडहस्तानथापरा ऊ शोक्रुशमसमेजानिशालिंग
२० जचवन्ती प्रहणापाशिनाहेमरत्नपात्रेवराभये ध्यानीयथासवर्णेचध्यातवाम ॥ रोमेमे: अग्नेनैर्ऋतवायव्यहद्कोणेष
70 मेशाचेत् गणेशदुर्गाबटुकक्षेत्रपालसहद्विर्यजेत् चतुरस्रेलोकपालांस्तदस्त्राणततद्वहिरिति अथप्रयोकृतत्रप्रात:
कृत्यादियोगपीठन्यासान्तंमूलेन प्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिदक्षिणामूर्तिकमृयेनम: गायत्रीछन्दसेनम: हृदि श्रीमा
तंगीश्वरिदेवतायैनम: इतिविन्यस्यममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोग: इतिकृत्वाञ्जलिंकृत्वादौ ऐंह्रींश्रीं ॐ नमोभगवतेविन्य
स्यममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोग इतिकृत्वाञ्जलिंकृत्वाश्रीमातंगीश्वरीसर्वजनममहोहरिहृदयायनम: सर्वमुखरञ्जिसर्वमुख
रंजनिशिरसेस्वाहा सर्वराजवशंकरिसर्वस्त्रीपुरुषवशंकरिशिखायैवषट् सर्वदुष्टमृगवशंकरिसर्वसत्ववशंकरीकवचाय
हुं सर्वलोकममुकंमेववशमानयनेत्रायवौषट् स्वाहा ॥ फट् इतिसप्तविभक्तै:सिद्धवर्णै: करषडंगन्यासान्विधायशिरसिऐंह्रीं
श्रींनम: ललाटे ॐनम: भ्रूमध्येनमोनम: एवंतालमितएवतिकंठे श्रीमातंगीश्वरिगलेसर्वजनममोहरि: उरसिसर्वमुखरञ्जि
अनाहतेसर्वमुखरंजनिदक्षभुजेसर्वराजवश: उ·दि·वामेसर्वस्त्रीपुरुषवश लें·दि· जठरे सर्वदुष्टमृगवशंकरि नाभिमंडलसर्व
सत्ववशंकरि लिंगे सर्वलोकंगुह्ये अमुकंदक्षपादेममवामेवशंमूलाधारे आनयगुदे स्वाहानम: मूलाधारे ऐंह्रींश्रींरत्नमा
नस्यैनम: हृदि ह्रींश्रीं भ्रूमध्ये मनोभवायै·शिरसि रंहंहस्तेवायै प्राक्षयैवरनेगगनायै स्वाहास्यै हृदिदरकायै मातश्रयै ६५

कंकालिकायै मातङ्ग्यै · पादयोः समहोच्छुष्मायैः मातङ्ग्यै · हृदि रक्ता · मातङ्ग्यै · गुह्ये कंकालि · काकायै · मातङ्ग्यै · पादयोः ममहोच्छुष्मायै ·
मातङ्ग्यै शिरसि · द्रां द्रायै ऐपो मातङ्ग्यै · पादयोः शंशोएंपै मातंग्यै · गुह्ये मोंमो ह्रिंम्ये मुखेवेवंवंध्रिमैः मातंग्यै · गुह्ये · मोंमोह्रिमै · मातंग्यै · हृद
दये ग्रां ग्राकर्षिएपै · मातंग्यै · नमो मुखे पंक्लींश्रीमन्मथायः मातंग्यै · वामांसे २२ मकरध्वजाय · मातङ्ग्यै नमः वामपार्श्वे २ मदनाय
मातंग्यै · वामकट्यां २ पुष्पधन्वने · मातङ्ग्यै · नाभौ २ कुसुमायुधा · वाममातंग्यैः दक्षकट्यां २ कंदर्पाय · मातंग्यै · दक्षपार्श्वे २ मनोभवा
यमाः दक्षांसे २ रतिप्रियाय · मातंग्यैः मुखे अनंगकुसुमायैमा वामांसे अनंगः मेखलायैमा वामपार्श्वे २ अनंगमदनायै · मा · वामक
ट्यां · अनंगमदनः तुरायै मा नाभौ · अनंगमदनोद्वेगायैमा · दक्षकट्यां २ अनंगसंभवायैमा · दक्षपार्श्वे अनंगभुवनपालिन्यैमा द
क्षांसे अनंगशशिरेखायैमा · मूलाधारे · लक्ष्म्यैमा · लिंगे · सरस्वत्यै · मा · मणिपूरे · रत्यैमा · हृदि · प्रीत्यैमा · कंठे · कीर्त्यैमा · मुखे शान्त्यैमा ·
भ्रूमध्ये तुष्ट्यैमा · शिरसि तुष्ट्यैमा · मूर्ध्नि मूलमंत्रन्यासेन मूलब्राह्म्यैमा स्वाधिष्ठाने माहेश्वर्यैमा · न्यशिरसि महालक्ष्म्यैमा अस्तितांगायास्वा
धिष्ठाने रुद्रेनाभौ तत्रायै · हृदि · क्रोधीयै कंठे उन्मत्ताय · मुखे कपालिने · भ्रूमध्ये · भीषणाय शिरसि संहाराय · आधारे · वामायै · मा ·
लिंगमूले ज्येष्ठायै मा नाभौ रौद्र्यै मा तद्ध्ये हृदि २ पांत्यै मा कंठे श्रद्धायैमा · तद्ध्ये २ भ्रूमध्ये पार्श्वयो मा २ विन्यै क्रिया शक्त्यै मा · कला
पदे · लक्ष्म्यै मा निरोधिका मा · ख्यात्यै मा अर्द्धेन्दौ मा ह्रिये मा नादे प्रमथायै मा नादान्ते मा विन्यै मा उन्मन्यां विद्युन्मालायै मा विष्णु
वक्त्रे विच्चमैमा · ध्रुवमंडले सुंदराकायै मा शिवे नागबुद्ध्यैमा · शिरसि पंक्लींश्री मातङ्ग्यै मातङ्ग्यै नमः ललाटे २ महामातङ्ग्यैमा · हृदि
महालक्ष्म्यै मा मूले ३ सिद्धलक्ष्म्यै मा · मूलाधारे मूलमंत्रविन्यस्य तेनैव व्यापकं कृत्वा नततो ध्यानादि मानस पूजां नेत्राणि दिपदे ॐ कं
मादिनासके सरमष्टदलकमलकृत्वा नकर्णिकायां स्वाभिस्वाभिमुखे त्रिकोणं कृत्वाष्टदलाद्बहिः पुनरष्टदलकमलेन द्वहिषोडशादले

शि
वे
२०८

208

तद्बहिरष्टदले तद्बहिश्चतुर्द्वारोपेतं चतुरस्रत्रयं च कर्णिकादि तिष्ठत्साचक्रं निर्माय तत्र पूर्वतः पीठादौ संस्थाप्य मूलेनाभ्यर्च्यार्घ्यस्थापनाद्यात्मपूजान्ते मे
रुकादिवालान्तानात्मावीते ष्टदले समरेषु · ॐ ऐं क्लीं श्रीं विभूत्यै मातङ्ग्यै · कान्त्यै · मा · सृष्ट्यै · मात · कान्त्यै मा · सन्नत्यै · मा · बुद्ध्यै · मा · उत्कृष्ट्यै मा · मध्ये
कृष्ण्यै मातङ्ग्यै नमः इति संपूज्य ऐं क्लीं श्रीं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति कमलपीठं संपूज्य मूलमुच्चार्य श्रीमातङ्गी शरीरमूर्त्यै नमः इति मू
र्तिमभ्यर्च्य तस्यां देवीमावाह्यावाहनादिप्राणप्रतिष्ठान्ते पाशाङ्कुशाक्षमालादिमुद्राः शंखमोघाली दोर्जं श्रीणा योनि रिति द्वादशमुद्राः प्र
दर्श्यासनादिपुष्पान्तं परान्ते पात्रवल पाठ · तेन देवीमूर्तौ षडङ्गानि संपूज्य त्रिकोणाग्रे तु रत्यै मातङ्ग्यै · प्रीत्यै मा मनोभवायै · मा · इति संपूज्य
रग्निप्रादक्षिण्येनाभ्यर्च्य त्रिकोणाष्टदलमध्ये चतुर्दिक्षु वक्त्र हृदि तमायै: रक्तायै मा · कंकालिकायै मा मम्बरो
ष्मायै मा इति संपूज्य रभिदाम्नरवासपद्ममध्यचतुर्दिक्ष्वेणाग्रे दलयोः रनरालप्रवहाद्राबलिन्यै मातङ्ग्यै नमः शोष
ण्यै मा · वेवेषिण्यै मा · मोहिन्यै मा · अंकाकर्षिण्यै मा · इति द्वयाग्रादि चतुर्दिक्षु पुनर्देव्याः च प्रादक्षिण्येनाभ्यर्च्याष्टदलेषु देवमन
मारभ्य प्रादक्षिण्येन · अनंगकुसुमायै मा अनंगमेखलायै मा · अनंगमदनायैश्च अनंगमदनातुरायै मा · अनंगशशिरेखायै मा इ
ति संपूज्य तदग्रेषु लक्ष्म्यै मातङ्ग्यै सरस्वत्यै मा · इले माद्यान्यै मा · कीर्त्यै मा · शान्त्यै मा · पुष्ट्यै मा · तुष्ट्यै मा ततो द्वितीयाष्टदलमूलेषु देव्या
दिप्रादक्षिण्येन ऐं क्लीं श्रीं मन्मथाय मातङ्ग्यै नमः एवं कामध्वजाय मा · मदनाय मा · पुष्प · धन्वने मा · कुसुमायुधाय मा कन्दर्पाय मा · म
नोभवाय मा · इति प्रणत्तमष्टमध्येषु अंबिकात्र्यै मा · ईमाहेश्वर्यै मा इत्यादि दलाग्रेषु अंकुशादि नागपूज्य · इत्यादि भैरवान् एकसंपूज्य षो
डशदले कमीवामायै मा · ज्येष्ठायै मा · रौद्र्यै · शान्त्यै: श्रद्धायै: माहेश्वर्यै: मा · इत्यादि क्रियाशान्त्यै: लक्ष्म्यै: सृष्ट्यै: मोहिन्यै · प्रमथायै · पा
विन्यै विद्युल्लतायै: चिद्रूपायै · सुरदानन्दायै · नदायै · नागबुद्ध्यै ततश्चतुर्दलेषु ऐं क्लीं श्रीं मातङ्ग्यै नमः महामातङ्ग्यै मा महालक्ष्म्यै मा ·

सिद्धलक्ष्मीमार्तिसंपूज्य चतरस्रमभ्यंतरे आग्नेयादिव्यतुष्काणेषु प्रादक्षिण्येन हेगणेशाय नमः ॐ दुर्गायै नमः ॐ बटुकाय नमः ॐ
क्षेत्रपालाय नमः इत्यभ्यर्च्य तद्बहिः प्राग्वल्लोकपालाद्यादि सर्वं समापयेदिति तथाष्टसहस्रं जपेदस्तु तमप्यी मंत्रं पश्चाद्दशांशतः त्रिःस्वादु
युक्तैर्जुहुयान्मधूकजस्तमेर्वशी तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणाराधनं तथा एवं सिद्धमन्त्रं मंत्री साधयेन्निजवांछितं मागधीर्जुहु
याज्जातीमल्लिकानागकेसरैः श्रीफलैश्चापि तत्पत्रैर्होमाद्राज्यश्रियं लभेत् राजवृक्षः पंकजैः सांश्रियमाप्नोत्यनिंदितां लक्ष्मीं
पुष्पैरुत्पलैश्च वशयेत्सकलं जगत् जपाबंधकपुष्पकैर्ब्रह्महत्यासमुद्भवैः सुमनोभिश्च जुहुयाद्धृशायेव तन्मेत्रविन् मधुना वहुने
नैवेद्योः सर्वसिद्धिर्नवमले त्रिस्वादुसंयुतैः सम्यग्वितंसोऽप्येस्समिद्वरैः जुहुयात्तुष्टिकामस्तु गुडूचीभिर्ज्वरं हरेत् कदंबकुसुमैर्हुत्वा वश
यत्यमदाजनान् आयुःकामः प्रजुहुयाद्दूर्वाभिर्जान्नसंशयः अन्नप्रजुहुयान्मंत्री अन्नवान्भवते त्रिरात् शालितंडुलहोमेन धनाक्
लात्होमवेत् होमद्रव्यं तु पत्याकं त्रिस्वादुकं तु तद्भवेत् तत्वावर्तप्रसूनैः स्याद्दोवाक्तिद्वि दः परं निंबप्रसूनहोमात्तु कमलां
वांछितां लभेत् दुर्नैकिंशुकपुष्पैर्यमम ने नैजमोनिधि चंदनागुरुकर्पूररोचनाकुंकुमैरपि होमान्तु विश्वसकलं वशयेत्वा वसंश
यः अष्टाभिजपैरेनैस्तु तिलके जनमोहनं सिंदूवारप्रसूनाशयेन्नात्र संशयः सत्तूर्णानि निशाभिश्च लवणैलंभये द्विषन्नपरि
वर्केरत्तिरसैः फलैः पुष्पैः सुगंधिभिः होमाद्वांछितमाप्नोति नात्र कार्या विचारणा सारस्वतैः वाला त्रिबीजं वाग्बीजं मायां च कमलां
लावदेत् त्वरहृद्रापातीयं तिश्रीमातनपदेवदेत् गेष्वर्यं तेसर्वं तु जातेदीर्घकाले च नो विपत् त्रिसर्वसुखरं साध्यं तिस्मरोशान्ति रिंदिशः
मध्ये सर्ववशंकार्यो पंचसहस्रौ वीरयेक्रमात् राजस्त्रीपुरुषं डष्टम्रांगसवं पदंवदेत् लोकस्यादमुकमेवशमानय ठद्वयम् कं वेपदीसन
चाशुक्रबीजवक्रातिविकोमनुः अतरेष्टानवतिभितेरुदिनआदरात् अयंमंत्रस्त्रिभुवनेवशीकारकरः परः आचार्पोनुयहात्ताप्य

शि
वै
२०९

209

महागणपतेमैरयं ङः शाप्योक्तनगणानां मुनीन्द्राद्यैः संसेवितः वांछावितरणो कल्पपादपः परिकीर्तितः बालात्रिबीजे स्वर्वोक्तं वाग्बीजं यें
मायाक्लीं कमलाश्रीं धारेह तेनमः भगास्वरूपे मानीयवतिस्वरूपे आमानस्वरूपे गेश्वरीस्वरूपे सर्वस्वरूपे दीर्चीनकाले मनास्वरूपे विष
तु हरिस्वरूपे सर्वभुवस्वरूपे साद्यंजनिस्वरूपे सारक्लींशक्तिः क्लीं रेदिराश्रीं सर्वराजिवशंकरि सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि सर्वसत्ववशंक
रि सर्वलोकवशंकरि अमुकं स्वरूपमेव शमानय स्वरूपेट ग्रामकं स्वाहा विपरीतेन श्रीं पें क्लीं सोः क्लीं पें रतिक्रमेणमातेत्रमन्त्रको
शोऽसिद्धेष्टनवतिवर्णात्मकेमन्त्रेसर्वएवपठतिफलाः सन्त्राभवंतिक्रमेणमातेगयन्तकोशो सिद्धेष्टनवतिवर्णात्मकेमन्त्रे सर्व
एवपठतिफलाः मत्रभवंतितत्स्थांत्रमिमेसर्वदैवजपेदितिसंख्यायाः पूर्वमुदितामत्रस्यास्यभवंति ततस्तामोतकात्यसे देव
तामावसिद्धयेपचेबाणानंगुलीशुविन्यसेत्साधकोत्तमः मकरध्वजपंचवनलयोर्विन्यसेत्सुधी मकरध्वजेनेमावाह्दंतो
वाग्वाकिः मकरध्वजमंत्रोयंसर्ववश्यकरः परः शिखाशिरोललाटेषुभ्रूमध्येनेत्रयुग्मके श्रोत्रयोर्घ्राणवक्त्रेगंडयोश्च क्रमात्
दिक्रमात् असमोहरक्तिन्यसेत्स्तनयोर्हृदयाबुजे नाभिमंडलके लिंगे मूलाधारे पदान्वय त्रयोविंशतिसंख्यादितिश्च क्रमादि
चतस्रायाघडष्टत समकैकैकच द्वाष्टत समकैकैकचे द्वाष्टवशापंक्तिभिः वसिष्ठवह्निचंद्राद्ति त्रिविक्रमान्यसेत् चंद्रे १ पंक्तिः
वसु ८ वह्नि ३ अर्ति १ एकोनविंशतिसंख्यामेत्राणानादितः क्रमात् यदैः षड्भिः षडंगानिविताराद्यैः प्रकल्पयेत् कामशक्तीदिश
भोजान्मुक्तानिवशाखामतौ षट्दीर्घयुक्तामारेणषडंगोनात्रकल्पयेत् द्राविणाद्याः पुनः पंचकुसुमेपार्श्वयुगेहृदि मणिपूरके
एवस्वाद्यास्त्रणाद्याविन्यसेत्ततः यदेदंस्तथिशुतनोसृष्टो लक्ष्म्यादिकान्यसेत् सव्यमारभ्ययोर्हृदसंधेषुक्रमतः सुधीः लक्ष्म्या
द्याः पूर्वमुदिताः शक्तिरष्टोप्रविन्यसेत् कांतेचैवश्रोवोर्मध्येनेत्रयोश्चगंडेषुच नासापुगमेश्रोवगंडेहृदेहेजिह्वाप्रदेशाके मूलाधि

ष्टानन्तानीं च वामाद्याः षोडश न्यसेत् दलाग्रे त्रिमारभ्य यावदष्टौ संधिषु भैरवान् मातङ्ग्यादि चतुष्कं च हृदि नाभौ शिरो हृदि गणेशाद्यान् दुर्गां बटु
क क्षेत्रपालात्मनो न्यसेत् कभूमध्ये पास्यकं देहमूलेन व्यापकं न्यसेत् सरस्वतीं तथा लक्ष्मीं नयियुग्मं प्रविन्यसेत् अनेन च षष्ठे वा मध्ये च रण
द्वयप्रवं च एवं न्यस्ततनुर्मंत्री ध्यायेद्देवीमनन्यधीः अमृतमहोदधिमध्ये रत्नदीपे सकल्पवृक्षवने मणिमण्डपे मध्ये मणिमयसिंहासन
स्यां मध्ये मातंगीं मधुमदघानन्दितां माघूर्णमाने क्षणां सस्मितवदनां कदेव कुसुममपि लालसित योगिनीं गीर्णाशोभिकरां सुरक्तव
स्त्रां माणिक्यबिंबाधरां कस्तूरीतिलकशशांकमुकुटां संशोषपत्रश्रुतिं आपीनोन्नतशोभ्यरोजविनमन्मध्यां शुकश्यामलाङ्गैः विशारां
द्वाहृद्धारसन्यमंजीरसंशोभितां भक्तेष्टवरदां समस्तजनिनदृशां संतर्पयेत्तां सदा ध्यायेन्मातंगीं तनीं तथा तिलकलाहपंमुके भावयेत् पूर्वी
के च षष्ठे मेपीठे यत्रमेतत्प्रकल्पयेत् त्रिकोणं पंचकोणं वाष्टपत्रं यंत्रफलादिके अष्टपत्रे वेददले वृत्तत्रये च स मनोहरे चतुर्द्वारसमायु
क्ते सर्वदृष्टिमनोहरेत् अत्रावाहयजेद्देवीं मंत्रो श्रृंगारस्वान् आंदोलयंताम भ्यर्च्य भोगांगं संबंधयेत् सर्वाङ्कवत्त्रस्यायाय
जे मंत्री यथाविधि द्रविणा याग पंचकोणेषु भ्यर्च्याम मंत्रिणा सदा अष्टपत्रे जपेन्या तत्त स्याया याघ्नतदयतः वामाद्या षोडशदलेत द्वा
हे अष्टदले शुनः भैरवानः षष्ठ्वाप्यथ द्वाहे च चतुर्दले मातंगयाद्या यजेन्मंत्री द्वाहे गणपाद्विकाणः सरस्वत्यादिकान्मंत्री तथा च पत्रतेनतः
लोकपालान्यजेद्बहिस्तद्वाणि ततो बहिः एवं संपूज्य मातंगीं यथाशक्तिमनुं जपेत् पुनरभ्यर्च्य गोवर्द्धनमिष्टान्नेश्च पात्रके सम्मध्ये श्र
निवेद्याय देवीं तत्रादातो बलिं दद्यात्तत्केन मंत्रदेष्टस्त नेष्टं लभते चिरात् नमो भगवती उच्छिष्टमातंगेश्वरि तत्परः इमं बलिं गृह्ण गृह्ण
स्वाहा शत मयोच्चरेत् बलिमंत्रोपमाख्यातः सर्वकामफलप्रदा अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासं मूलेन प्राणायाम
त्रयेकृत्वा शिरसि दक्षिणामूर्तिऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदि श्रीमातंगेश्वरी देवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये

शि
वे
५९

विनियोगः इति कृतांजलि हंक्वा भगवन्मातृकां विन्यस्य अंगुष्ठयो ह्रांह्रावि॰॰ गैनमः तर्जन्योः ह्रों ह्रों धिषिपे: मातंगयै: मध्यमयो: वेंवेंधिन्यै: मातं
गपै: अनामिकयो: मोमो हिन्यै मातंगयै आकर्षिण्यै: मातंगयै: करतलयो: ऐं कमकरध्वजाय क्लीं नमः इति विन्यस्य शिखायां ऐं क्लीं सौं नमः शि
रसि ऐं क्लीं नमः एवं ललाटे ओं भ्रूमध्ये नमो नमः दक्षनेत्रे भगवति वामे श्री मातंगेश्वरी हृदि श्रोत्रे सर्वजनमनोहरि वामे सर्वमुखरंजनि दक्ष
नासिकायां क्लीं वामयो श्रीं मुखे॰ श्रीं दक्षगंडे॰ सर्वराजवशंकरि वामे सर्वजनमनोहरि वामे स्त्रीपुरुषवंशंकरि कंठे हृदि सर्वदुष्ट
मृगवशंकरि दक्षांसे सर्वसत्ववशंकरि वामे सर्वलोकममुं वशं करि॰॰ हृदि अमुकं दक्षे सततं मे कामे मम हृदि आनय नाभौ स्वाहा लिं
गे श्रीं क्लीं ऐं मूलाधारे: सौ: क्लीं ऐं इति॰॰ श्रीं ऐं क्लीं श्रीं सर्वजनमनोहरि हृदयाय नमः २ सर्वमुखरंजिनि शिरसे स्वाहा २ क्लीं क्लीं श्रीं सर्व
दुष्टराजवशंकरि शिखायै वषट् २ सर्वसत्ववशंकरि अस्त्राय फट्॰॰ इति कर षडंगन्यासं विधाय ऊर्ध्वदक्षवामपार्श्वे हृदयनाभिषु
श्रुमुद्रादिणाद्या पंचविन्यस्य दक्षिणपादांगुलिमूले ओं आं ह्रैं मातंगयै नमः गुल्फे संधौ ईं माहेश्वर्यै मातंगयै एवं दक्षजानु दक्षजानु
उरु दक्षोरुमूलरु जानु गुल्फसंध्यंगुलीमूलेषु कौमार्याद्यमहालक्ष्म्यं ता विन्यस्य वाम दो मूले लक्ष्म्यै मातंगयै नमः तनमध्य संधौ
सरस्वत्यै मातंगयै: मणिबंधे सैमा॰ अंगुलिमूले प्रीत्यैमा॰ दक्षकरांगुलिमूले कौं सौमा॰ दक्षेविराज्यैमा॰ मध्यसंधौ तुष्ट्यैमा॰ मूलेतुष्टयै
मा शिरसि वामायैमा भ्रूमध्ये ज्येष्ठायैमा॰ दक्षाविराज्यैमा॰॰ शांत्यैमा दक्षकर्णे अह्राये वामे माहेश्वर्यैमा॰ रौमा वामे व्याधिन्यैमा॰
जिह्वाग्रे अमृतायैमा॰ मूलाधारे विद्युत्यैमा॰ स्वाधिष्ठाने मंदाने हायैमा॰ तालु निभाग बुध्यैमा॰ दक्षपादांगुलिमूले लं उन्मत्त भैरवाय नमः
गभैरवाय नमः गुल्फसंधौ ईं रुरुभैरवाय नमः जानुनि उं चंडभैरवाय ऊरुमूले कं क्रोधभैरवाय: वामे रुमूले लं उन्मत्तभैरवाय जानुनि प
कपालिभैरवाय गुल्फसंधौ ओं भीषणभैरवाय॰ अंगुलिमूले अं संहारभैरवाय हृदि मातंगयै॰ नाभौ मूलमातंगयै शिरसि सिद्धलक्ष्म्यै मातंगयै

210

५६

ग्रंदे महालक्ष्म्यै मा· शिरसि गणेशाय भ्रूमध्ये डाकिन्यै कुलेवटुकाय कंठे क्षेत्रपालाय नमः इति मस्तमूलेन सर्वांगे व्यापकं न्यस्य भुवि सरस्व
त्यै मातंग्यै नमः भ्रूमध्ये लक्ष्म्यै मा· दक्ष चरणे शीतलानिलये मा· वामे पद्मनिलये मा· इति विन्यस्य ध्यानादि मानसपूजां नैवाणादि महे कं कुमारि
त्रिकोणान्तर् ह्रिः अष्टदलान्तर् हि षोडशदलान्तर् द्विभ्रूत् ह्रीरोध्वेन चतुरस्त्रत्रयमिति पूजाचक्रं निर्माय पत्र पुरतः पीठादौ संस्थाप्य मू
लेनाभ्यर्च्य योगपीठाद्यात्मपूजांते श्रीभगवन्मातंगीपीठमभ्यर्च्य तत्र श्रीभगवन्मूर्तिकल्पनादि षोडशोपचारांते लयांगमभ्यर्च्य त्रिकोणाभ्यं
तरे श्रीभगवत्यष्टंगानि संपूज्य त्रिकोणाग्रे श्रीभगवद्रत्यादित्रयमभ्यर्च्य पंचकोणेषु द्राविण्यादिबाणपंचकं देव्यग्रादि प्रादक्षिण्येनाभ्यर्च्याष्टपत्रे
षु ब्राह्म्यादि अष्टदलदलेषु·· पष्टकं षोडशपत्रेषु वामादिशक्तिषोडशकं बाह्याष्टदले भैरवाष्टकं चतुर्दले मातंग्यादिचतुष्कं चतुरस्र
स्याग्नेयादिकोणेषु गणेशादिचतुष्कं देव्याग्रादिद्वारचतुष्टये न्यासोक्तं सरस्वत्यादिचतुष्कं तद्बहिर्लोकपालांस्तदस्त्राणि च संपूज्य
मूलमंत्रः ऋष्यादिन्यासपूर्वकं यथाशक्तिः जपेत्वा समर्प्य धूपदीपौ निवेद्य नैवेद्यं श्रीभगवत्त्वे ह्रुम् ओं नमो भगवति मातंगेश्वरि इमं ब
लिं गृह्ण गृह्ण स्वाहेति नैवेद्यमुत्सृज्य देव्या·· रथायेवायव्यादीशानांतं पंक्तिक्रमेण ऐं क्लीं श्रीगुरुभ्यो नमः एवं परमगुरुभ्यो नमो प
रमेष्ठिगुरुभ्यो नमः परमाचार्यगुरुभ्यो नमः आदिसिद्धगुरुभ्यो नमः अस्मद्गुरुभ्यो नमः इति संपूज्य समापयेदिति तथा सर्वमेव ज
पहूतं त्वं शरण्य रणसिद्धये य·· शतपुष्पैर्दिक्वपाडशुक्लै रंते पूजकं डनेन तर्पनमार्जनं कुर्याद्भोजयेत्कुमारानपि कुमारीभोजयेद्वापि व
शयेत्तामयेज्जगत् एतेनैवापि यद्धेमूलेनासर्वाः कर्माणि साधयेत् कुंडे वास्थंडिले वाथ विदध्यात्काम्यकर्म च रक्तवर्णपतीतोगोरक्तमा
ल्यानुलेपनं मत्राक्षैःश्चगलोद्भवैःस्तादतःसवशायेत्प्रधाः मल्लिकाजातिपुष्पैर्नागे: ज्वरपाग्र्याप्यवाग्भवेत् राज्यार्थी बिल्वपत्रैश्च कुंडेनेत
से विशेषतः श्रीकामः श्वेतपद्मैश्चार्क्षैर्वापि च कुंडेनेत् वशपाभिर्मधुसंयुक्तैर्मधूककुसुमैर्ड्नेत् आकर्षणेत्वलवणैः स्निलैर्मधुरसंयुतैः

शि
वे
२१(
211

वेज्जलैर्नेष्टमाप्नोति गुडूच्याभिर्ज्वरं हरेत् अपामार्गरुयाद्दन्नधान्यार्थी शालितंडुलैः गंधद्रव्येण होमस्तु सर्वसौभाग्यदो भवेत् कुंकुमैर्वचना
भिर्वा होमो वश्यार्थिनामतः नेपालगंधद्रव्येण होमस्तु सर्वसौभाग्यदो भवेत् कुंकुमैरोचनाभिर्वा होमो वश्यार्थिनामतः नंद्यावर्तैस्तथा गार्थी
अर्थार्थी निंबप्रसूतिके पलाशपुष्पैः स्रजोर्थी कपिलाज्येन वा हुनेत् शत्रोरुन्मादकं होमं उन्मत्तकुसुमैरपि हृष्टवृत्ताऽनिंदाख्यस्नेष्मा
तकविभीतकैः विषवृक्षः कोविलितिप्रसिद्धः श्लेष्मातककलसोरेति नो हरेः अर्चनामात्रमंत्रैः सर्वभावेन सर्वदा सर्वानायोभावनाया
रूपामायवात्रमेवशिरा भौमवारे तथा विष्टभयानदीयांशकारयेत् प्रज्वालयेद्दनैनेतानमानतगीप्रीतये बुधः मातंगीप्रीतमंत्रीयो
गिन्यः शिष्टकं यजेत् वामवायारपश्चन्याह्नाः प्रोक्तानेता यथाक्रमं दिव्याख्या योगिनी सर्वा महदाद्या तथापरा सिद्धादिका गणेश्वर्याद्ये
ताश्चिन्यपि कीर्तिता डाकिनी चतुर्थी काली कालरात्री निशाचरी ऊर्ध्वकेशी विरूपाक्षा शुष्कांगी भोजनीमता जटाधारिण्यपि तथा वा
रभद्रेशपाहिता धूम्रादीषोडशाद्येता ईशानादि प्रपूजयेत् कलहाख्याप्रिया चान्याराक्तस्यन्याप्रकीर्तिता गदितोरक्ताक्षी विश्व
रूपा भयंकरी वीराख्या चक्रमारी स्यान्मुण्डवारिणी कीर्तिता भयास्वरारहुदुकार्यविप्रोक्ताचभीषणा त्रिपुरांतके भैरव्या विश्वस्निन्यपि समता
क्रोधिनी दुर्मदा तेषामाग्नेयादि प्रपूजयेत् हंसा च दिव्या खड्गी गीदीर्घा लंबोष्ठ्याविता तापिनी मंत्रयोगिन्यो ज्वालाग्निरूपी हिलीपरा च वि
एनाचक्रकालीश्वनैस्वर्यईदिता डुकारी स्याच्चकौमारी यमदूती करालिना नैर्ऋत्यादियजेदेता योगिन्यः षोडशक्रमात् कौशिनीम
हिषघ्नालोमजंघा तथामया अपघारिण्यपि परा लामरीकारासुकामता लोमकाधोसुखा तदन्मता कुंडोग्ररूपिणी आज्ञासर्वजटाघा
नाविकराघोररूपासह कपालिनी समस्तु दिशाषोडश पापविनाशिनी वायव्यादियजेदेता योगिन्यः षोडशक्रमात् लतांढ्यं यजेयन्मंत्रं दोभये
त्सर्वयोषितः एष्टीश्वरामस्तदंडेन वशयेन्नात्रसंशयः तदंडेन तत्सत्वानि वशगानि भवंति हि सर्वस्या योषितः सर्वा आपीतसुतजायतः तेदीप ५८

संस्ततदर्द्दैनसमायोगेनेवविनिश्चिते सहस्रजपतः सर्व्ववांछितानामिप्सिर्भवेत् कवफवंमातंगेषुपीमहामंत्रस्त्रिषुलोकेषु विश्रुत सकृदुच्चार
मात्रेणसर्व्वलोकप्रियोभवेत् गोपनीयः प्रयत्नेनभोगमोक्षफलप्रद श्रीदेवीवक्तिपुत्रेलिखितविलसद्धाकशक्तिन्ममात्ततरातलेकोणेषुमनो
भवाद्वितनयालक्ष्मीमंबास्तनः षट्कोणेषुचबीजवृन्दममपरात्यत्रेषु पंचतत्त्वेवह्नौवेधिरसाष्टसमकमितान्मत्रस्यवर्णान्बहिः प
त्रेष्वष्टसु हृदादिषणवसृष्टंषुयरसुहरानेतेनकंमंतंततस्त्रिपरितोमंत्रेणसवेष्टयेन बाह्येमातृकयाक्रमोक्तसवशान्त्साधात्तरैर्भूपुरंभूमे
हाश्रितुसाध्यनामसहितेकामालिखेन्मंत्रवितः सवर्णांबवितेपदे लेखयेत्सवर्णाहच्छयोराजनेफलकेवाभूर्जेवामनोहरैः सुरोच
नाकुंकुमनंदनेनकस्तूरिकालक्तकारकशीते स्वयंशुचिः साधकचमानवानांसौभाग्यसिद्धैविलिखेच्चयत्नम् पतयंत्रंलिखित्वेव
कृतंसम्पातसर्वकं कृत्वाप्रजप्यसंप्रत्युगुलिकीकृत्यसाधकः साभिषेकः स्वयंबाहोर्दक्षिणेतद्विधारयेत् मृत्युनेत्रिदशाद्यैश्चकिंपुन
र्मानवोत्तमैः आयुरारोग्यमैश्वर्यंमन्यद्यद्यत्सुवांछितं पुत्रपुत्रादिकंचापिलभतेनात्रसंशयः श्रप्साध्यः भूतोदोषोकेदृश्यतेस्मृतः। लेख
न्याविकोणसिद्धः कान्यकुब्जभाषया कल्लकाकारध्येयपदेसैलेपरिप्लुते तैलपरिप्लुते निंवतैलपरिप्लुतैः पिचुमंदकतैल
सेविते बलिमुक्तोशिकारध्यपत्रकैरितिमंत्रकोशवाक्यात् होमयेद्विषुनाशायनिशायांवक्षिकुंडके वक्षिकुंडेत्रिकोणकुंडे पायसे
गुडसंमिश्रेत्वडेडिल्लरसेसतया उन्मादनाशनोहोमः श्रायसैर्घृतसंप्लुते मरिचेतिलतेलाक्तैकाशश्वासमज्वरापहं निंबैठीमूलहोमेन
निगडस्यविमोचनं श्रथातः संप्रवक्ष्यामिजीवस्याकर्षणपरं साध्यपतिव्रतीः कुर्याच्चतस्त्रोमंत्रविन्नम एकासाध्येदेवताथ्यामयुच्छि
ष्टेनवाधया पराकलालमङ्गुलामालिपिष्टोद्रवापरा हृदलिखितसाध्याख्याः कृतनासस्थाप्यनाशुभा पताः संपूज्यजपेन्मंत्रमष्टोत्तरश
तंप्रथक् कुंडाधोंयंगुलान्मूर्तिमुत्तानांतरजांखरेनोत् साक्षनाथं: पिष्टमवांमडयानिखनेन्नमः एकासाध्यदेवदेवताथ्या पादन्यास

शि
व
२१२
212

स्थलापस्तां लंबयेदूर्ध्वमंबरे मधूच्छिष्टमयो मूर्धपादाग्रं नाम लब्ध्वा श्रूंती धूमेन स्पृश्यमानी वनतो लोणांचूर्णं तत्र तुने गडमातिक संयुक्तं कटुवं येवये
त्ततः तेन प्रतिकृतिं कृत्वा स्पृष्टांगीं ममिमं जुलो रक्तमाल्यांबरालेपकृतन्यासविधिः स्वयं प्रतिमायां मायातु संहारवर्त्मना तु प्रवि
न्यसेत् तां मप्रतिष्ठित प्राणां मंत्री नदद्यूर्ध्ववत् अस्मिना समयाच्छिन्नातां साध्यर्क्षतत नद्वे अनलेन तु रुयात्साध्यंस्तस्मरं स्थ निशा
मुखे एको ग्निरुरुमूलादि द्वितीयो र्धशरीरतः तृतीयो बाहुमूलादि चतुर्थो मलकेन च भागान्तं पंचमो दोः सप्तमष्टो देहार्धतः पदुः ऊ
रुमूलादिकस्तेव स्त्रीणां वामादिकल्पयेत् पुंसां दक्षिभागादिरेके समयाश्यथक् अथवैकदशीस्ते वा स्त्रीणां वामादिकल्पयेत् पुंस
दक्षिणभागादिरेकं वा समयाश्यथक् अथैवैकदशीशा वा शल्फजानु खंडतः एवं समाहतो नाथः सप्त नामदनात ततः रिपियदंष्ट्रो वे
पमानासाधकेत्यसमानसा विपश्चिष्टान्यशूलो नेपतितं वसनाशुभाः चाद्वित्रादित मनेति पश्यमाने परित्यजः इत्थं सर्वा व्याहृतं तः
करुणा युक्तमानसाः पतंति साधकस्याग्रे मदनानलदीपिताः तिष्टन्ति दासवच्चास्य मंत्रिणो योषितः सदा लवणं तिलतैलाक्तं होमन
शत्रुनाशनं हरिद्राचूर्णसंयुक्तं लवणं स्तंभनेमतं नरस्त्रवृक्षाः मतत्त्रराजे कारस्कश्चामलकोडंबरो जंबुकस्तथा खदिरः कृष्णवेणोवृथि
म्लो नागरो हिंगु पलाशश्च ल्लकोबरो ष्टो बिल्वार्जुनविकंकतौ बकुलः सरजः सर्जो वंजुलः पनसस्तथा अर्कः शमीकदंबश्च श्रुतो बिब
ल्लथैव व मधूकश्चेति संप्रोक्ताः हस्तभानोक्त मादसी सारसंग्रहे मांतरीयानयमंत्रीभो मवारेपश्च जयेत् कन्यामेकान्तया तिस्रः पंचसप्ताथ
वा पुनः स्नाडमिभे दत्त भोज्यै श्च सलपानैर्मनोहरैः उद्यैयं पेत्तदी येश्च स्त्रस्रजा स्मरेशको वीणा हस्ता गामकाश्च एस्या: सर्वप्रियत्वतः भोमवा
रे सर्ववर्णा रमणेष्य स्वचपानैर्मणमालिख्य नमयेत् साधकम सु दिनेवा शुभमव बीजशक्तिः बीजवालिख्य नकोणेषु कामबीजश्रीबीजश्च।
लिख्यन् दृढिः षट्कोणं कृत्वा तत्कोणेषु स्वाद्या दिमदलेलनमा दाणेन मंत्रादिगतबीजषट्कमालिख्य तद्वहिः पंचदलपद्मं विरच्य तत्र य

६४

म्लेल्लु नमो द्वितीये भगवति तृतीये श्रीमातंगीश्वरी चतुर्थे सर्वजनमनोहरि पंचमे सर्वमुखरंजनीति स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन मंत्रादिग
तबीजं विलिख्य तद्बहिरष्टदलं तद्बहिरष्टदलपद्मं विरच्य तद्दलेषु स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन कामशक्ति श्रीबीजानि सर्वराजवशंकरीति चा
लिख्य द्वितीये सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि तृतीये सर्वदुष्टमृगवशंकरि चतुर्थे सर्वसत्ववशंकरि पंचमे सर्वलोकवशंकरि षष्ठे अमुकं मे
वशमानय सप्तमे स्वाहा अष्टमे तिसबीजषट्कं विलिख्य तद्बहिर्हतद्वयं कृत्वा हृन्नयोरंतराले स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन मूलमंत्रेण वेष्टयित्वा
द्बहिर्हद्वयं कृत्वा तत्रबी॰ साध्यनामाद्यवर्णानि विलोमरीत्या लिख्य ककारादि क्षकारांतं सदेशमनस्वजावाग्र अकारादि तान्मातृकावर्णान्स्वविद्धं लिख्य
तद्बहिश्चतुरस्रं कृत्वा तत्कोणेषु साध्यनामयुतां कामबीजं लिखेत् एतद्यंत्रमुक्तफलदं भवति अथानंतरस्यादिसदेशमनस्वजावाकर्ष
णप्रयोगप्रतिपादकस्य श्लोकसप्तद्वापरस्यायमर्थः साध्यमूर्तिं हृत्पीठमध्ये छिद्रं कृत्वा तेनशालितंडुलापिष्टेन जलार्द्रमृत्तिकया वैकैकां कृत
लीकृत्वा तां सा॰ हृदयेषु अमुकमेव वशमानयेति साध्यते हृत्पीठमध्ये छिद्रं कृत्वा तेन शालितंडुलापिष्टेन जलार्द्रमृत्तिकयावैकैकां
त्नलीकृत्वा तां सा॰ हृदयेषु अमुकमेव वशमानयेति साध्यनामालिख्य तां साध्यप्राणप्रतिष्ठां कृत्वा पिता: स्पृष्ट्वा प्रत्येकं मूलमंत्रं मंत्रोनरशा
तं जपेत् अत्र मूलमंत्रजपे अमुकपदस्थाने साध्यनामसंयोज्य जपेत् अमुकपदं तु हृदयं यंत्रमंत्रेषु द्रष्टव्यं साध्यस्त्रियानेन हृदयं तन्त्रस्था
नेनिवेशयेदिति नारायणीवचनात् ॐ उमपृष्ठ उलायः कांष्ठपीठनलीष्ठना निरूपानि साध्यस्य मनस्तापनतथा पुष्टमयीसपादस्था स्त
स्थाने मरणमयीनि दिपेत् अत्र लवणेन सहनिखने दितिसंप्रदाय ततो मधूच्छिष्टमयी मधोमुखीमूर्ध्वपादामर्कतूलेन नापादयोर्वैधा
ॐ ठाहर्येभूमेनस्वशमानो लंबयित्वा कुडवमात्रलवणं च तन्मध्ये उरस्य हृदि तस्मात्तापेशाययित्वानेन पुत्तलीं कृत्वा यथोक्तवेशन्यासादि
पुत्तलो लवणमध्ये पुत्तलीं मूलविद्यया प्रोक्तपदानि संहारविन्यासात्मानं विसर्जयेत् कृत्वा मातृकान्यासं संहारशैवविन्यासं कृत्वा ॥

शि
वे
२१३
213

प्रतिष्ठामूलमूलात्पाददत्वाग्रांतकैकैकं भागं कुर्यात् कंठावधि देर्घ्याद्दिधा कृत्वा भागद्वयं बाहुद्वयेन भागद्वयं कंठादूर्ध्वं भागैकमिति सप्तथाती
दांशस्त्रेणच्छित्वा चूतत्स्तुतमेकं भागं संस्कृते मौसाध्यहृत्तमषिद्वैसाध्यमष्टनिशाङ्गुलिमूलमंत्रेणाज्जुहुयात् अथवा एकमेकं भागं सप्तथा
कृत्वोक्तविधिनाज्जुहुयात् यद्वा गुल्फद्वयजानुद्वयं ऊरुद्वयं देनैकादशधा कृत्वा जुहुयादिति उन्नलीमानं तु मान्त्रेण इंसहितायामायाम
पादयोस्तस्याः आकर्याम्बुतु अंगुलं पादोनद्व्यंगुलं क्रोडिमावेदं वांगुलमिति नेत्रे द्वादशांगुलिभिः करः अंगुलद्वयमावक्त्रात् कंडदेशसमा
नकं सशिवोवक्त्रमानेन सार्द्धद्व्यंगुलमिति द्वादशांगुलिभिः सर्वाः सम्यक् पुत्तलिकाशुभा इति अथ मातंगमनुकोशे पाकसर्वलोक
पदनसातीयराज्यलक्ष्मीवप्रदे दनेपंचनवतत्तरो मंत्रः अयमर्थः प्राग्गुरुताग्राशीत्मतरराजमातंगिना मंत्रेणवशंकरीतिपदानन्तरं सोः
राज्यलक्ष्मीप्रदे इति सप्ताक्षराणि संयोज्यानन्तरं सर्वलोकममुकमित्यादिवेदेदिति एवं पंचनवत्यक्षरो मंत्रो भवति तथा ऋष्यादिह
वेस्तुक्तषड्दीर्घप्रजास्वरेणाणाविन्यस्तानि ततो विचिंतयो मनुदेवतामेवमुहार्य प्रजाअस्वरेणानेनश्चाहृदयायनमः शिरसे स्वाहे
त्यादियः षडंगमंत्राः एवं पूर्वोक्तप्रकारेण पूजादिकं सर्वमेयम् तथा मायाहृदोरथान्ते ब्रह्मश्रीराजिते प्रोक्तापदमथ
राजिते प्रोक्तापदमथ राजपूजिते इति तत्त्वतोजयेविजयेगौ गौर्याधारि ततो देवं त्रिभुवनसाभवशाकरिन्व सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरी स्वाव
डडयेततोपेचत्रामायास्वाहाप्रणवादिरयं मवेत्मंत्रमायांतातस्त्वमः मायाब्रीहृतनमः अन्त्यसर्वहृदपने पदेप्रोक्ते प्रणवो नो हृतः
तेनैकाधिकषष्ट्यक्षरो मंत्रः तत्र गौरी देवता त्रिष्टुप्छंदः अत्र चतुः पंचाशदक्षरेत ऋषिरस्याज्जरकंदो निर्विंगापत्रमी रितिं राते वांछित
फलदा देवी प्रोक्ता श्रीराजमातंगी अंगानि मायया स्यात्न्यायं पूर्वोक्तमेव वक्ते यथा वमितुपलक्षणात् पूजाजपादिमपितथैववक्तेयं गौरी
देवतापतेत प्रायश्चित्तसारे स चतुर्दशभिस्तथाष्टाभिस्त्वाष्टभिस्तथा दशभिः एकादशभिर्मंत्राक्षरैः क्रमाडज्यते षडंगाविधिः ॐ नमो ब्रह्म

श्रीराजिते राजसम्मिते हृदयाय नमः जये विजये गौरी गांधारि शिरसे स्वाहा त्रिभुवनवशंकरि शिखायै वषट् सर्वलोकवशंकरि कवचाय हुं स
र्वस्त्रीपुरुषवशंकरि नेत्राय संक्षुभये क्षेनावास्त्री स्वाहा अस्त्राय फट् असकलशशिराजन्मौलिबद्धपाशांकुशा रुचिरकरा जाबद्धनीवा
वारुणांगी अमरनिकरवंद्या श्रीलगंधाद्यालेपा शुकं समधुपानासक्ताम्बुजपदे पार्वती नः आराधयेमंदं गौर्मातंगमित्राशापिध्यैत्
दश्चैवं मातृभिर्ब्राह्म्यादिभिः अत्र गौर्या देवतायै ते भुवनेश्वरीपीठपूजनं तमत्र दशैव वदति अभ्युतं प्रजपेज्जुरुयात्साय सैर्हुतैः
स्नुतैर्दशांशेन तद्द्युतं पूर्णादि क्रियादि पुर्णार्थसिद्धये मंत्रीः तिमातंगी मत्रकोशे राजमुखि वश्यमुखे मुखि विवय दे दे सर्वभुवनेशोश्री
कामान्त्वदे ततो देवदेवीपदं तदनेमहादेवीपदे पदमपदेवाधिदेवि तिसर्वजनस्य मुखं मम वशं कुरु हृदितलतः स्वाहादिशाणावा
द्विरयं मंत्रः प्रोक्तः श्रीवश्यमातंग्याः जपस्त्राय सर्वविद्विंतैव राजमातंगीवत् प्रपंचसारे दशभिः सप्तभिश्चैव पंचभिः करणाननैः
पंचभिः सप्तदशभिः बाणैरंगक्रिया मनोः करणानि चत्वारि तेन ॐ नम उच्छिष्टराजमातंगि हृदयाय नमः वशमुखि क्रां श्रीं ह्रीं शि
रसे स्वाहा देवी देवीशिखायै वषट् महादेवि कवचाय हुं देवाधिदेवि नेत्राय वौषट् सर्वजनस्य मुखं मम वशं करोतु स्वाहा अस्त्राय
फट् मातंगमत्रकोशमायाहृदयं वौषट् सर्वतो हिलि हिलि पदं मुच्चेरुच्चेततः चंडपदान्मातंगीति वाक्केन्द्रायेति मंत्रोयं पूजा
जपादिसर्वं संपरा राजमातंगवत् अभुतं जपात्तलयात्सहोमात्सिद्धो भवेन्मंत्रः तथोत्तम वदहृदयं चाथ अं श्रीमातंगी पदं च देत अमा
देसत्वादि निममकर्णोपदं ततः अवनरपदे देवी स्पसतत्पकथति कथयपदं एह्येहिपदाभ्यां नमः श्रीमातंग्येन मस्त्वपरबीस्यादिरुचायं
मंत्रोयं लक्षपादपांश होमाच्चपायसरूताद्येः सिद्धये येन वदावोमंत्रापठ्ने कर्णे कथयति शुभं स्वक स्वप्ने तथा तस्मादयि सत
गुणफलं देव्या मूलमंत्रमथवाक्ष्मि सिद्धेनयेन वदेवामंत्रापठत नसिद्यति वाक्ष्मायाश्रीबीजं बाला बीजत्रयं ततः कामः मायाश्री

शि
चे
२१४

214

बीजामयोश्श्रीमातंगेश्वरीतिपदं सर्ववशंकरीपदनः स्वाहाकारांतेनमुद्धवदेत् सद्यः फलदास्तथः श्रीमातंग्या मूलमंत्रोयंतस्मादष्टनव
त्यक्षरमंत्रात् मंत्रोद्धारः स्मृतमः तथाऋषिरस्यदक्षिणामूर्तिः छंदोमिचदन्विताचगायत्रीवांछितफलेवास्तेयाश्रीमातंगेश्व
रीदेवीज्वालाबीजैस्त्रिभिस्तायद्भिः करषडंगविधिः ध्यात्वा प्राग्वद्देवींसम्यग्गायादिनार्चयेद्धन्याप्राग्वदष्टनवत्यक्षरमंत्रवत्
पूजनमपिनत्रोक्तमेवतथाभ्राश्रीमातंगीदेव्याः सिध्यतिमंत्रश्चिलक्षंजपात् उक्तैर्मधूकजैरथमधुत्रयलोलितैः हुतोहोमः
समिद्भेनपायसेनचफलेक्षु तथाकरल्याफलदायी प्रमेचसारेकाभिनिरंजनिउद्वेयपरमिनिहृदयमाह ऋषिः संमोहनमुद्रे
निवृत्तोक्तास्यदेवताः सर्वसंमोहनीवांगद्विराहुतिःपदैर्भवेत् अपामार्गबलकीराम्यं वादयंतीसुखप्रण चंद्रावर्तनस्ताविविवैसीनेमौ
हयतीजगत् पूजामातंगीतीपीठरत्नायाखत्र त्रिकोणकेपश्चावाबाणास्ततः पूज्याः केसरेषुगपूजनमथ्रनेगकुलमायास्तुपत्रेष्वे
पुमातरः लोकपालैश्चवज्राद्यैः समभ्याहृतिरियंमता प्रजपेदयुतंद्वंद्वं शांभ्रांजुहुयात्ततः मधूकजेस्विमध्वक्तैः सर्वसंमोहयेज्जगत्
प्रयोगः स्मृतमद्रति मातंगमंत्रकोशे उच्छिष्टशब्दपरतोनिधायचंडालिमातंगीपदेचसुयः पदंततः सर्ववशंकरिति नमोत्रिप
रोमंत्रेत्यामथोनमः पदादिस्वाहांत एकोनविंशमत्तरोमंत्रः अत्रकेचित् उच्छिष्टचांडालीतिचकारस्यदीर्घं वदंति तन्महेशत्रोक्तंचातंतेत्रेष्वक
मेष्वेवडलैक्यवानिति सारसंग्रहे मंत्रोद्धारेचकारस्यहस्वत्वदर्शनात् अस्यार्थदाताचतत्रैव तारत्रयादिमंत्रेणजप्तः सर्वार्थसिद्धि
विदसातिनूनं तारत्रयंवाग्मायाश्रीबीजात्मकंतथाकामराजभुवनेश्वरीरमाबीजयुक्तस्यपरिविष्टवप्रकृतन् मंत्रब्रह्मण्यपदिवा
स्यादिकः स्यादशोषजनरंजनत्वमः प्रथमोक्तचितरादिमंत्रस्यमतंगुरुर्नीरद ऋषिरितिरतरयोस्तमदंतोस्यऋषिप्रोक्तस्यदेवानि
चृदन्विताचगायत्रीविश्वस्यवशदेत्वमातंगीदेवताप्रोक्तावाग्भवाकिलैकानवाहिर्विनिरतःक्रियाप्यस्यमनोःप्रनिदिषांग्रानिमंत्र

वीणांरेवंकन्याथदेवतां ध्यायेत् एकहस्तंबहुमत्तंयः लोकात्त्रयः मातंगीतवयावकादंबरीणाखलासिक्तस्मागुकां वीणांलासिकां
सम्मन्नतज्जन्मबालाबलां ह्यागीक्षितंप्रागवकुंडलथरांविरवाबरांस्मस्मितां मामाकीर्णालकवेणीमिजनयेनाध्यायेच्छुकस्समला
अस्तंवस्रदलस्रगेमचतरस्रंपीठमेतस्याः अस्त्रवीरसाद्याः पत्रेषुब्राह्म्याद्याशक्तयोमर्च्याः मातंग्यंताः सर्वायोगेनः कुसुमादिका
श्रपत्रेषुदेवीपादतलाग्रेस्मालाबाणदेवताः सर्वाः अंगानिचतत्वार्श्चमध्येदेवाश्चयजेच्चपुनः अथप्रयोगः तत्रप्रावयोग
पीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाकेवलविद्यायांमातंग्यादिविद्यापावासनेषुरवेनारदायऋषयेनमः इतोविद्यायो
श्छंदनायऋषयेनमः निवृग्गायत्रीछंदसेनमः श्रीमातंगेश्वरीदेवतायैनमः इतिपंचाख्यानेविन्यस्यममसर्वाभीष्टसिद्ध्यर्थेवि
नियोगः उत्तमानमः हृदयायनमः उच्छिष्टशिरसेस्वाहा चंडालिशिखायैवषट् एवमंगन्यासंविधायाथध्याने ममसृजोतेप्राग्वत्तत्त्व
णांदिपदेकुसुमादिनाष्टदलं दुंदुमंतत्वेदिर्विभागेनकुर्वीततरष्टदलकर्णिकायांतन्मात्रिभूमध्येत्रिकोणंविधायप्रमाढ्दिश्रत
हीरभुजं चतुरस्रंमंडलंकुर्यादितिशूजावकं निर्मायसमूहतः संस्थाप्याभ्यर्च्यवेदिपात्रस्थापनाद्यात्मरक्षांते प्राग्वन्मातंगे
श्वरीपीठमभ्यर्च्यावाहनादिपुष्पांतोपचारांतेत्रिकोणकोणेषुप्राग्वद्रत्याद्याः संपूज्यत्रिकोणाद्बहिः पद्मकर्णिकायामेवप्राग्व
त्षेवबाणान्षडंगानिचसंपूज्य प्रथमाष्टदलेषुब्राह्म्याद्याः द्वितीयेपुनःकुसुमाद्याः संपूज्यचतुरस्रेलोकपालान्तदस्त्राणिच
प्राग्वत्संपूज्यधूपादिशेषंसमापयेदितितथा अथमत्रलोकविलोकपालान्वितबालांतस्यस्थापनमः धामिनोचकविलवंदने
गानस्यशक्तिमपियन्त्रशर्वंप्राग्वदृष्टिंदद्यादितिणामूर्तिः अथक्रियापश्चात्रिवर्णबालाबीजत्रयमभ्यासात् अस्तेवेणीकुसुमणिचयाचूलि
कानीलचूडा सुकाशुभ्रप्रथकुचमताबालकाबादयंती मायोमत्तामधुरवचनाश्यामलाकोमलांगी मातंगीतासकलफ

श्रि
चे
२१५

215

लदं संतनं तं भावयामि त्रिकं पंचकाष्टगुणं लं षोडशकाष्टौ च चतुष्कं च पीठे स्मिन्नं तं पूजये श्रीदेवीभक्तिभावेन त्रिकं पंचकाष्टगुणं ल षोडशका
ष्टौ पंचदलदीनि पद्मानि अत्रैव व्यीरत्या घारे ज्ञानक्रियाशक्तिश्च पंचदले पूजनतोच्चाः प्रागवस्माबाणदेवता कन्या अष्टदले ब्राह्म्या-
द्याः कन्याद्यै षोडशैः क्रमात्पूज्याः बाह्येऽष्टदले पियनेदनंगकुसुमादिकाश्च कन्यास्ताः पूज्याश्च षोडशारे षोडशकन्यास्तेगणाद्याः
उर्वशीकन्यका पूर्वं मेनकाकन्यका रंभा घृताच्याः कन्येव मंजुघोषाश्च कन्यका तथैव काश्यपीकन्या हैकेशीकन्यका ततः मंत्र-
स्यास्याः कन्यकाश्च पूजयेद्भक्तियोगतः सनागयक्षगंधर्वसिद्धकिन्नरकन्यका विद्याधरकिंपुरुषपिशाचानां च कन्यकाः पूजयेद्गंध
पुष्पाद्यैः स्वनामाद्यक्षरान्विता अभ्यर्च्य ततोऽष्टारे अणिमासिद्धिकन्यकां महिमासिद्धिकन्यां च लघिमासिद्धिकन्यकां पूजयेत्ततः कन्या-
कां प्राप्तिनामरिकां सिद्धिकन्यकां ततश्च तदष्टद्वारे पूजयेद्द्वारदेवता ततश्च विततश्चार्चयेत् न्यासाद्यसितस्वरं अरुणाग्निकोण
यवटुकं गणेशं नैर्ऋते चरेत् क्षेत्रपालं च वायव्यां स्मशाने योगिनीरपि उच्छिष्टपादुकां ततः पादुकां पूजयेत्साम्यर्थं स्वनामाद्यक्ष
रबीजेन कृत्वा गंधादिनार्चयेत् पुनः सर्वोपचारैश्च मध्ये भगवतीं यजेत् सदा सर्वे स्तुतिपूर्वं वामभागे ततः परं रामारामश्च राणि
णीगुणाः पूज्याः पार्श्वदेवताः अभ्यर्च्य परमेशानीं पार्श्वयोः शुकसारिके पूजनीयात्मभक्तिवेद्यरुह पूजयेत्ततः इति अथ प्रयोगः तत्र
प्रागवद्योगपीठन्यासांते शिरसि दक्षिणामूर्तिऋषये नमः मुखे निवृच्छंदसे नमः हृदये श्रीमातंगेश्वर्यै देवतायै नमः इति वि
न्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इत्युक्त्वा प्रागवत्करषडंगविद्यायां सर्वेणीमित्यादिध्यात्वा मानसपूजांते त्रिकोणगर्भपंचदलकम
लतद्बहिरष्टदलतद्बहिः षोडशदलं ततः पुनरष्टदलं तद्बहिश्चतुर्द्वारोपेतं चतुरस्रं चयमिति पूज्या चक्रं निर्माय प्रागवदर्घ्य
स्थापनात्पूजांते प्रागवन्मातंगीपीठसमभ्यार्च्यावाहनादिपुष्पोपचारान्ते त्रिकोणमध्ये सागादिपादतिपनरोत्नउच्छिष्टमातंगीं पूजयेत्

प्रासीनं उच्छिष्टपाडकां ह्रः ज्याम्यामि संमनोभवो उच्छिष्टपाडकाप्तनन्त्रिकोणेष्वेवं रक्षांशान्तु उच्छिष्टपाडकां ह्रः ज्याम्यामित्तानशान्तु उच्छिष्टयाः
याशान्तु उच्छिष्टया ततः पूर्ववदर्चानि संस्तज्याष्टदलेषु द्रां द्रीं विणीकन्यो उच्छिष्टतनोदलेषु ब्राह्म्याद्यन्यो उच्छिष्टः इमाद्देश्वरीक इत्याद्युच्छिष्टा
कौरम्यर्थ द्वितीयेदले अप्यनंगकुसुमाक इत्यादि सर्वोक्ताः संस्तज्य षोडशदलेषु ऊर्वशीकन्यामिमेनकारंभाकः घृताचीकः म
मञ्जकेशी ककांकाश्यपीक सुकेशीकंकन्यो उच्छिष्ट मेमञ्जुघोषलीनानामकः येयक्षकः गंगंधर्वकः सिंसिद्धक किंकिन्नरकन्यो वि
विद्याधरक किंकिंपुरुषक पिंपिशाचक इति संतज्य तदष्टदलेषु अंअणिमासिद्धिकः मंमहिमासिद्धिक लंलघिमासिद्धिक पंप
रकायप्रवेशिनीसिद्धिक दूंदूरदर्शिनीसिद्धिकन्यो उच्छिष्ट गंगुटिकासिद्धिकं पापादुकासिद्धिकन्यो भूपुरस्य चतुर्द्वारेषु तं तालोच्छिष्टाविवन
तोस्तु सर्वविघ्नापहायीकोणेषु वटुकोच्छिष्टपा गंगणेशो क्षेत्रपालो योगिन्य इति संतज्य दिगीशादिमायवत्सर्वैमसमाययेदिति
अत्र यद्यपि मन्त्रभेदेन पूजाभेद उक्तस्तथापि तत्रोत्तरदर्शनान्मन्त्रभेदे चतुष्टयस्यापि संतेय विस्तारकथानार्थमेवं हे विध्यप्रतिपत्तेनेनतु म
न्त्रभेदेनेति तथा च सारसंग्रहे बालाविबीजसर्वैर्वामायाद्यो मदनादिकः त्रितारायोमारमाक्लिकमलाद्यो पिवा भवेत् वाग्भवाद्योथवा
मन्त्र इति मन्त्रभेदा उक्तास्ते विस्तारपूजनस्यैवोक्तत्वात् एवमेवमन्त्रेषु इत्यादि नायामयीति मातंगमन्त्रकोशे सर्वीम्नव सः शचिरमनः प्रा
शान्तवितो निघ्नते प्रजपः उच्छिष्टमन्त्रेण बलिनिवेद्यमंबीति शास्त्रादिति सिद्धमन्त्रः बलिनैवेद्यं अथमर्थः प्रोक्तवशात् पुनः प्रोक्तः दिधि
नाशश्चैदेवासंस्तन्यो उच्छिष्टस्तवमेवविसर्जनपुरश्चरणं जपोकाम्यादिकं वामर्वं अप्रदितिनिघ्नते लतः एकादशावशतश्च सदस्रमा पु
नलतपुनश्चैवतिश्रुते अत्र पुरश्चरणांगहोमद्रव्यनोक्तेन च पूर्वोक्तमेवपालाशपुष्पग्रासेमलासक्तम्मोमात्रपुकृत्यैवं यथाविधीति
सारसंग्रहेहाक्ते सारसंग्रहेतवर्णालक्षजपेन्मन्त्रमित्युक्ते वर्णलक्षपक्षेन विंशतिलक्षं स्यात्पापस्मन्त्रवर्णास्ततएकलक्षवापकलक्षप्रय।

शि
वे
२८

216

लक्षयरुजप्तमन्त्रयपरइतिसम्प्रदायिका: सा संयद्दे कुमारीचजनं प्रोक्तं कुर्यान्मन्त्रादिसाधक: योगिन्यष्टाष्टकस्यापिपूजाकार्याविमंत्रिणा गच्छे-
ष्टमके शेषेणरात्रौतस्यैबलिंहरेत् पूर्वोदितेनमन्त्रनामन्त्रोयंतेनसिध्यति चतुर्दशादतिजपेद्धोजनानंतरंमन्त्रराधास्त्रीयाचिनानेगभो
गका: मंत्रिणामूवशो तिष्ठेघावदायुनसंशय: सहदेवीनथास्वीडंसलीमधुपिष्टिका भद्रावविल्वइतिनाल्लमीबहुडवलया अंजलि
न्यदिसंप्रोक्तंपूष्यतेना:स्पशाज्ञपेत् अष्टोत्तरशतंमंत्रेणतलामूर्ध्निधारयेत् नरनारीनृपतयोप्येतेहर्गसमूहके इंद्रादिभिश्चपुमनुमन्त्व
ष्ट्वसदिडिमना ष्टयरजमर:शतशतमेतदसंयोगायपचयेत् मधास्तकुद्विकामंत्रजप्ताश्चाध्यमहस्रपा: ललाटेवधृता:सम्यकुस
वैस्त्रीजनरंजिका भवेतिसर्वलोकस्यदत्तारंजनकर्मणि एतस्यगुलिकारेणायोगेनमन्त्रविभम: तूलवर्णाचवूसाज्यगुक्तपाकंजलधृते
सहस्रंमन्त्रनाजप्तमेजितंनेत्रयो:शुभं प्रत्यहंचजगदृश्यनारीसंक्षोभकारकं भूतग्रहगणादोषनाशयेद्विरादिपि पूर्वोक्तैर्दशभिर्द्र
व्यै: पंचगव्येश्चकापिलै: युक्तैश्चभस्तिनेजप्तंसहस्रंमन्त्रनाम्रुना धृतंललाटेभुवनेवशमन्त्येवनान्यथा होमेप्यदेयविन्यस्यवागंकार
चिनाशुभी बिल्वाक्रमसम्प्रपामप्रपद्यरेणुमुमार्मना कुस्मागोसर्पिषादोमातडुत्पन्नाक्षयामयो: मातंगीमन्त्रनाजप्तानेत्रांजनारञ्ज
नीन्नृणां यद्वा नमस्कारिणिमागादिनानात्रसंशय: लक्ष्मीरसविल्लुदपितामृगराजोद्भवांजन: एतद्भावितवर्णी:साकपिलाज्यप्रदापि
ना: तज्जाताधिमदापूर्वफलदानात्रसंशय: करवीरंचंदनंपद्मगुभागेवकुलरोचने त्रैलोक्यवश्यपत्येषामवीतन्सम [illegible] विजय
चेन्द्रियाणांचमलेहकचसंभवे फलेनवेष्टपतिलैश्चमत्तभिर्वेष्टयेत्फले भुव:सूनोदिनेभूमौस्थापयेत्तत्फलेनत: आभौमवारंसंजस्ता
कर्पूरतत्समंतत: पिष्ट्वाचात्मांबुनाजप्त्वागुलिका:कारयेद्बुध: मतावरकामिताएता:रजादितावश्यप्रदापरं हेमपंचांगकेवात्ममलयंच
कसंयुतं सहस्रजप्तमन्त्रेणमहकपालकेषुच यस्मैदत्तनरेशायसवश्योनात्रसंशय: पूर्वमंत्रोदितान्सर्वान्प्रयोगानत्रवाचरेत् पूर्वमंत्रा

विताचाज मातंगीप्रकरणोक्तान् मातंगीमीयो भजते जमाद्यैः कृत्वा जगाद्धश्रमशेषमन्त्रा सुसाधकेंद्रो विलासभोगा
त्तुक्त्वापरूपात्रापि च मुक्तिमेति सुंदराचार्यशिष्येणश्रीनिवासेन धीमता चंद्रिकायां प्रणीतायाः चतुर्विंशः प्रकाशकः ॥
इति श्रीसुंदराचार्यचरणारविंदद्वंद्वांतेवासिना श्रीश्रीनिवासेभट्टेन विरचितायां श्रीशिवार्चनचंद्रिकायां चतुर्विंशः
प्रकाशः २४ ॥ श्रीदक्षिणामूर्तिसंहितायां श्रृणु देवी प्रवक्ष्यामि भुवनानंदमंदिरं यस्य विज्ञानमात्रेण पलायन्ते महाप
दः शिववह्नीसमारूढं वामात्तपरिभूषितं बिंदुनादकलाक्रांतं विज्ञेया भुवनेश्वरी शिवो हः वह्निः रः वामाक्षि ईकारः बिं
दुरनुस्वारः नादकला अर्द्धचंद्रः अस्य श्रीबीजस्य माहात्म्यं भुवनेश्वरी पारिजाते मत्समः पुरुषो नास्ति त्वत्समा नास्ति चांगना
मायाबीजसमो मंत्रो न भूतो न भविष्यति दक्षिणामूर्तिसंहितायां ऋषिः शक्तिर्वसिष्ठस्य स्तनच्छंदो स्य कथ्यते गायत्रं देव
ता बोधवाचिसंवित्कलापरा शिवतुर्यं बीजशक्त्या कालकं रेफ उच्यते सारं स्यद्दे षण्मादिषट् सूर्यमनु विकृतिस्स्वस्ववह्निभिः
बिंदुभुजा वामाक्षि षडंगानि स जातिभिः संहारमातृकोरस्थे मातृकां विन्यसेन्मनुः देवैकता पादनायमनुन्यासे समाचरेत् त्रयो
दशाक्षरदशस्ववह्निसोमस्वरादिका हल्लेखाद्यमूर्तनिभालस्त्रमा मंत्रिणा न वै त्रयोदशाक्षकादशाणि षडुवह्निः इसोमस्त्रश्च इति
पंचस्वराद्या हल्लेखाद्याः शक्तयो न्यसलक्ष्या इत्युक्तं केचित्तु सद्योऽष्टकं तिनेत्राद्यैर्विंशांसंभेद्यमंत्रवित् हल्लेखाद्याप्रविन्यसेत्सम
ध्याने विचक्षणः इति दशबट्टलीववचनात् क्रों क्रों क्रं ङं क्रिं क्रं इति पंचबीजादिकास्ताः शक्तय इत्याहुस्तत्र यथोपदेशं कार्यमि
ति मूर्ध्नि वक्त्रे हृदि गाते याद्ययोश्च यथाक्रमं उद्दिष्ट्या मस्तो मध्याशा प्रत्यग्वक्त्रेषु चन्यसेत् हल्लेखा गगना रक्ता चतुर्थी वकरालिका

पि
वं
२१८
217

पंचमोचमहाशिख्यातुनरंगानविन्यसेत् कंठेन्यसेच्चगायत्रीसावित्रीवामगोरुवे सरस्वतीदक्षऊचब्रह्माणंवामगोस्तले हृदिविष्णुमहे
शंचदक्षिणेसैप्रविन्यसेत् ब्रह्माणीविन्यसेद्भालेगन्धर्वाश्चदिनेश्वथोः विश्लिकपोलेसाविद्याहृतंदक्षेप्रविन्यसेत् महेशंवायगं
डेवृंवागीश्वर्यांभुजेन्यसेत् नाभेयन्नयतिंपृष्ठेश्रियापाश्वेतायकेन्यसेत् स्मरंरमाभृतेवक्त्रेगणेशंमायाश्चविन्यसेत् दक्षश्रोतायके
माद्रीतिथीशांक्षिप्रतौन्यसेत् गलात्रिकचभगोवामांसेहृदिदक्षिणे‥ सपार्श्वेभृगवेतान्यसेन्मंत्रीसमाहितः अष्टमातृन्यसेद्भा
लेह्यसेगास्थितयोदरे पार्श्वेग्रादिमंत्रत्तस्थापणालेहृदि व्यापयेन्मूलमन्त्रेणानन्तदेवीततःस्मरेत् उद्यदादित्यरुचिरांशीमा
श्वकृतशेखरां पद्मासनांत्रिनेत्रांचगात्राक्रुशवरायधैः अलंकृतनवतंर्वीगमन्दस्मितलसन्मुखी ऊर्ध्वभारविनमाण्डलस्थांदेवी
हृदिस्मरेत् आदौकृत्वासद्भाणनदाग्रेष्टदलांब‥ तबाह्येषोडशादलंचतुरस्रत्रयबहिः चतुर्द्वारसमोपेतंमण्डलंप्रोक्तमु
त्तमे तत्रपीठंपतेत्सर्वं‥ वश्यादिसमन्वितं‥ वाजितारव्याचापराजिता नित्याविलासिनीदोग्ध्रीघोराअघोरामङ्गला ततः
पत्रान्तराश्रयःरजाकेसरेषुचमध्यके दद्यान्मूलेनासनंत्तमूर्तिंतेनैवकल्पयेत् देवीमावाहयेत्तस्यामंमावरणसंयुता पाशांकु
शवराभीतिकरांतनीमा‥ द्विकालेवाथासमभ्यर्च्याविविधभरणोज्वला मध्याग्रयामोदकमन्यकस्यानेपूकमतस्त
तः आग्नेयासुवायव्यकोणेष्वग्रेहृदादिकान् यजेदस्त्रंतथाशास्त्रकोणाग्रेमिथुनानिच गायत्रीमरुणाभासामहनाकल्पभूषितां
चतुर्मुखांकैदंडकुंडिकामक्षमालिकां अभीदिव्रिभ्रतींतद्वक्षब्रह्माणंदरतोयजेत् सावित्रींहस्तकलेशशिकांशैवगलांत्र्यक्षे विश्राणा
पीतवासनांकेयूरांगदभूषितां किरीटहारसमानर्द्धैरूपशोभिता सुताडनयमहाविद्यारतःकोणाग्रेकल्पयेत् सुभांत्रिनेत्रामनंतस्त्रुव ६४

नक्षत्रविराजितां टंकात्तसूत्राभयदवरयुक्चतुर्भुजां सरस्वतीं जपेद्वायौ कोणे चेताद्श्यामं लक्ष्मीप्रयोकसंस्थाचद। तेनालिंग्यवा
हुना पतिं वामेन कमलंधनदं चवसूदरं पीनं रत्नपरं रत्नवारिणं विभ्रतीं यजेत्। अग्नेये रमणो कस्या रतिं सव्येन पाणिना आलि
ग्य मरणाय पद्ममन्येन दधतीं स्मरं केयूरकाभं बाणशराणी चापचाप्यधरं जले जलपश्चिमपेशान्येनु दधतीं स्मरं स्मरं यजेत्तस्य विघ्नराजं
प्रियान्वितं स्तनिपाशधरं कांतावरांगस्पृक्करांगुलिं माधीश्चणीकस्या रतिसव्येन पाणिना आलिंग्य रमणकपालं धे विघ्नराजं दिशं
वं पुष्करे विगलद्रत्नस्फुरद्बीजपूरकधारिणं सिंहासनं हसाकारायुदामदविभ्रमां पुलरक्तोत्पलामन्यपाणिना तद्ध्वजस्पृशं आश्लिष्ट
करेतामरणाङ्घ्रिमच्चैदिशोश्वरं कर्णिकायां निधीशं ज्योषद्कोणस्याथ पार्थये आद्यात्त्वतदङ्गऊस्त्रमान्तेऊस्त्रमान्तरा पश्चादनंगम
दनात्वनंगमदनान्तरा भुवनाद्यापालिनीस्यात्तथावगगमादिका वेगास्याकृशिरेवान्यारे खागगनपूर्विका इत्येषशक्तयः स्युः
पत्रेषु परितः स्थिताः पाशांकुशावराभीतकरपंक्ताः सरस्वती ततः षोडशपत्रेषु करालीविकरालमा सरस्वतीडरवोषालक्ष्मी
श्रत्योमर्तिश्रुतिः श्रद्धामदामतिःकांतिः सार्थ्याषोडशशक्तयः खड्गखेटकधारिण्यश्यामाः स्युः प्रदक्षिणम् ब्राह्म्याद्यास्तद्बहिः स्युः
पत्रसंधिषु दिक्क्रमात् पश्चात्बहिः समभ्यर्च्याः शक्तयः परिचारिकाः प्रथमान ङ्कुसुमासदनंगमदनातनः मदनातुरभुवनवेगाभुव
नपालिकास्यात्सर्वशिशिरातंगवेदनानंगमेखला चषकं तालवृत्तं तांबूलछत्रमुज्ज्वलन् चामरे चांशुकं पुष्पं विभ्राणाःकाकपं
कजैः पताहित्रजावानरकोसले दक्षिणे नैकेकपाश्चसकादिकं चदथालध्येपातव अथो रासाते रक्ता रक्ताकोज्वल्या रकांतापनलो
चनाः रक्तोमलकराभेयासंदर्भः परिचारिकाइति तथा सर्वाभरणसंदीप्तालोकपालाबहिर्यजेत् वज्रादीन्तद्वहिर्देवीमित्यं

शि
वे
२१८

218

वश्यजयेत् सृज्यते सकलैर्देवैः किं पुनर्मनुजो नमेः ॥ अथ प्रयोगः तत्र योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि शक्तये ऋषये न
मः मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदि श्रीभुवनेश्वरीदेवतायै नमः गुह्ये हं बीजाय नमः पादयोः ईं शक्तये नमः नाभौ रं कीलकाय नमः इति
विन्यस्य मम चतुर्विधपुरुषार्थसिद्धये विनियोगः इति कृताञ्जलिरुक्त्वा ह्रां ह्रीमित्यादिना करन्यासं विधाय हृदयादि षडङ्गेषु विन्य
सेत् मूर्ध्नि ॐ हृल्लेखायै नमः वक्त्रे गगनायै नमः हृदि नं रक्तायै नमः उदरे करालिकायै नमः पादयोः अं महोच्छुष्मायै नमः कण्ठे गा
यत्र्यै नमः वामे ऋचे सावित्र्यै नमः दक्षे सरस्वत्यै वामांसे ब्रह्माणि हृदि विष्णवे दन्तासे महेशाय भाले गायत्र्यै ब्राह्मण्यै नमः दक्षक
पोले सावित्र्यै विष्णवे नमः वामे माहेश्वर्यै रुद्राय वामश्रोत्रे श्रियै नमः नयने सरस्वत्यै कामाय दक्षकर्णे पुष्ट्यै गणपतये दक्षकर्णे
कपोलयोर्मध्ये वसुधारायै शंखनिधये वामवक्षसि मन्त्रे पद्मनिधये पुं खे स्त्रीं नमः वामे सें ईं माहेश्वर्यै वामपार्श्वे ऊं कामायै उदरे ऋं वै
ष्णव्यै दक्षपार्श्वे लं वाराह्यै दन्तासे पें इन्द्राण्यै कञ्जुरी ऐं चामुण्डायै हृदि अः महालक्ष्म्यै नमः इति विन्यस्य मूलमन्त्रेण व्यापकं कृत्वा ध्यानमा
नसपूजान्ते स्वर्णादियन्त्रं ॐमादिनाष्टदलकमलं कृत्वा तत्कर्णिकायां षट्कोणं विधाय पञ्चशिरः षोडशदले पद्मे विरच्य तद्बहिश्चतुर्द्वार
युक्तं चतुरस्रत्रयं कुर्यादिति यन्त्रचक्रं निर्माय पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्याद्यात्मः पूजान्ते परउक्तादिज्ञानान्तां तत्पीठमभ्यर्च्य केसरे भूसा ग्रा दिप्रा
दक्षिणे नजयायै विजयायै अजितायै अपराजितायै विलासिन्यै दोग्ध्र्यै अघोरायै मंगलायै नमः इति मध्ये ते संपूज्य ह्रीं सर्वशक्तिकमलासनाय न
मः इति समस्तपीठं संपूज्य मूर्तिकल्पनादि पुष्पोपचारान्तेन यागमभ्यर्च्य स्वहृद्गणाभ्यन्तरमध्ये देवीं दक्षिणोत्तरपूर्वपश्चिमहृल्लेखाद्याः यजेच्छक्तीः संपूज्य प्राग्व
त्षडङ्गान्याभ्यर्च्य षट्कोणे पञ्चश्रीपुत्रे ब्राह्म्याद्यानिर्ऋतिकोणे सावित्र्या विष्णवायव्ये सरस्वत्या हरं वह्निकोणे लक्ष्म्या अर्थं ते पश्चिमे रसा केदर्घ्य पशान्ते पुष्टिका गणपति

64

ह्रंसंपूज्य षट्कोणस्य दलवामदक्षिणयोः शंखपद्मनिधीन्यासोक्तप्रकारेण संपूज्याष्टदलेषु देव्यग्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन अनंग
कुसुमायै अनंगकुसुमातुरायै अनंगमदनायै अनंगमदनातुरायै भुवनपालिन्यै गगनवेगायै शशिरेखायै गगनरेखायै नमः इति सं
पूज्य षोडशदलेषु करालायै विकरालायै उमायै सरस्वत्यै श्रियै दुर्गायै उषायै लक्ष्म्यै श्रुत्यै स्मृत्यै धृत्यै श्रद्धायै मेधायै मत्यै कान्त्यै आर्य्या
यै इति प्रादक्षिण्येनाभ्यर्च्य तद्बहिर्दलसंधिषु अष्टदिक्षु ब्रह्म्याद्यष्टकं संपूज्य षोडशदलचतुरस्रान्तरालेष्टदिक्षु देव्यग्रमारभ्य अनंगाद्
पातद्बहिः प्राग्वल्लोकपालार्चादिसमर्थसमापयेदिति अत्रैव विस्तरपूजाशक्तौ संक्षेपमाह मतासम्मोहनतन्त्रे चतुर्भिर्धात्रि
भिर्धापि द्वयेनैकेन वा प्रभुः सर्वैरावरणैर्देवमोगार्थैर्विस्तरेयज्जेतवसुभिस्तलेखादिषष्टंगलोकपालतदायुधैः त्रिभिरंगलोकपा
लास्त्रैः द्वयेनांगलोकपालाभ्यां एकेनांगायुधदैवता इति संक्षेपप्रकारायुक्तत्वाद्वार तथाहाविंशल्लक्षमानेन जपेन्मंत्रं समाहितः
तद्दशांशं हुनेदष्टद्रव्यैः स्त्रिस्वाद्धसंयुतैः तर्पणादि ततः कुर्य्यान्मंत्री शास्त्रोक्तवर्त्मना अश्वत्थोदुम्बरप्लक्षवटसमिद्गणैस्तथा ति
लसिद्धार्थयवकृष्णाज्यद्रव्याण्यष्टौ मतानि च प्रतिद्रव्यमष्टाशताष्टजप्तचतुर्वर्गहोतव्यं अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमुच्यते एकलिंगे
शिवागारे दक्षिणामूर्तिमाश्रितः वह्निपद्मासनोपद्माभस्मासनोमस्मासापीठकुशाविष्टरः कुलाष्टमीसमारभ्य यावन्मासनवन
दश्रीः नित्यमिष्टाशिवांशाङ्क्तिं जपेन्मंत्रसहस्रकं दधिलोपसूताभ्यक्ताज्यपानसमिधोद्धुनेत् ततः साग्रसहस्रं च ध्यायेत्सर्वेश्वरीमुमा
ततः सिद्धो भवेन्मंत्री नात्र कार्या विचारणा अथान्यप्रकारस्त्वयः श्रावणोदुम्बरप्लक्षन्यग्रोधसमिधस्तथा तिलसर्षपदुग्धाज्यद्रव्याण्य
ष्टौ मतानि च प्रतिद्रव्यमष्टकं अष्टशतमष्टचत्वरिष्टयं होतव्यं एवं सिद्धमनुर्मंत्री सर्वान्कामान्प्रसाधयेत् निरंसौभाग्यदं पंचविंशाजा
माभिषेचनम् मेधावी च भवेद्रागमीतावज्जमासस्तुपानतः जिह्वाग्रेन्यस्य संजप्तवा च सिद्धकाविताकरम् तत्रसमेज्जनं वश्यंकर्षणं

शि॰
वा॰
२१५
219

रुमिश्रितम् सार्षेमस्माकशालेयैघाश्रणायतिलकक्रियाः नानुमाद्येजलेक्षिप्त्वानिश्चलोनरालितेक्षणः नेपेन्सहस्रंनद्वात्रविषम्मा
कर्षयेत्स्त्रियः लाजैः कन्यामवाप्नोतितिलैर्णीयपयस्कृते पुष्टिमान्दधिहोमेनतण्डुलैस्तथाभवेत् आन्नारस्रुग्धुतैनेताजान्वचसाय
समन्वितम् त्रिसहस्रेणाभिमंत्र्यमासमेकप्रभक्षयेत् बृहस्पतिसमोमंत्रीसर्वविद्याधिपोभवेत् ग्रन्थस्यसमयस्थाण्डयुक्ताकृत्वाहि
तानसौ वशयेत्समहोमेनतुरगपत्तनकंविणात्ययाः कुमुदैराजपत्नीश्चब्रह्मलहूलप्रसूनकैः नरांडलानापिहुत्वाप्रतिमांस्वाडसं
युतां कृत्वाप्राणप्रतिष्ठांनामनामामनुनामना मंत्रयेत्नामकंचारेणततः कुर्याद्दशांनरसंः पञ्जानंप्रमदाश्चात्पन्नतमम् फलकेभू
मिनाथशक्तिसमाथ्यांविलिखित्स्वधीः गंभिरणेदशीयदाश्वमासम्णप्रसवाभवेत् अभिषेकविधानेनवक्तनेवांछितार्थदं मनप
मण्डलंकुर्याद्विपीठनिजानत्र सरतंतानाजान्वचपाचसमन्वितम् त्रिसहस्रेणाभिमंत्र्यमासमेकप्रभक्षयेत् बृहस्पतिसमोमंत्रीस
र्वविद्याधिपोभवेत् यथावत्पीठमभ्यर्च्यकलशान्विन्यसेत्सुधीः कर्णिकायांदलाग्रेषुस्वाणीरोपसुतामजान् मातिकाचवविन्यसेत्ततः
चैकंवीपिमंत्रवित् मदृताबाद्यचोशोषमभुनापूर्वोक्तरूपवारेस्कनिजेष्टाष्टेचमंत्रवित् सर्वदेवतामित्यनेनमण्डलमध्यस्था
गितकुंभेदेवतावाहनादिकंसक्रमिति शेषंपंचटेषन्येषुसंपूज्यामानरादिकक्रमाद्बुधः पदिक्षुपंचकलशामध्यादिषुयजेत्क्रमात्
ध्यानेलोकाद्यापंचसुधारभिषिंचेन्नतोनरः प्रथमंघृतकुंभेनकषायेनततः दध्नाचपश्चात्पयसाकषायेनततःपरः दध्नाचैनिचकान्क
षायेनाभिषिंच्यश्ति तैलेनचकषायेनमधुनाचततःपरं दध्नाद्भिनहृत्त्वचक्काथैरभिषिंचात्ततःसुधीः क्षारकुंभजलैःपश्चादंत
रासेकमाचरेत् वकहस्तयदत्ताल्लाचमानान्यपिमंत्रवित् वकुहस्तेमदिक्ष्वभिषेकसमये पकैककलशाभिषेकानंतरं क्षारकुंभज
लैःसावकरचरणादालनमाचमनंचकार्यमित्युक्तं कारयेत्तेननारीणात्वंवसिक्तोनरोनमः ब्राह्मणाभोजयेथानाविधेर्भेदेपश्चतोषयेत्

आप्नोति महतीं लक्ष्मीं सर्वथापि जयी भवेत् ॥ गैपदस्ताङ्गुविल्वानां फलं ग्राह्यं पलार्द्धकं वैभङ्गरक्षत्वयः त्रस्ताङ्गपलाशः अग्निमंथस्तत्तमेवाना
म्नाकर्षविंदस्ततः प्रसारिणी काश्मीरिका रोहिणी नांतदर्द्धकं अग्निमंथश्च गोध्रुतिनमध्यदेशः मासयाप्रसिद्धः प्रसारिणीं यप्रसारिणी
तिप्रसिद्धा रोहिणी वृत्तविशेषः दिग्पार्श्वप्रसिद्धः कुङ्कुकः वृत्तभेदः काश्मीरी स्वभाषीति प्रसिद्धाः उडुंबरीपाटलीबंडुकमागासमीरिताः
यतत्क्वाथोदकेनाम्नौ पूरयेत्कलशं ततः अमुनाप्रतिवर्षं च सेकार्थी पुरुषः इंदिरा च नामयेयस्त्र रहितस्तेजसा रवि कमलाकिंकरी
तस्य तं दृष्ट्वा विविधामयाः नश्यंति वर्तते यत्र पुनर्धान्यकुलं स्थलां भवेदेवानमस्तस्मै कुर्वीत फणिनस्त्वतं नदृशंन च तत्पुत्राः संपन्नाः
पौत्रसंयुताः देहान्ते परमां मुक्तिं मंत्री याभिन संशयः शक्तिं तस्थितमाप्य कर्मभवनेन कृतशक्तिभिर्धास्येकोणगतेषु तं हरिहरैवर्णैः
कपोलार्पितैः पश्चात्तैः पुनरीषुतैर्लिंविभिरण्यावीतमिषार्थदं यंत्रं भूपुरमध्यगं त्रिगुणितं सौभाग्यसंपत्प्रदं दीर्घायुष्यप्रदं वश्यक
रं सर्वार्थसिद्धिदं कोणगतेषु तत्पितिकोणगतेन इकारेण युतमित्यर्थः सविद्धनेति संप्रदायः अस्यार्थः इष्टालोवायुदिग्गतं कोणाग्रं
यंत्रस्त्र मण्डले विधाय तन्मध्ये भुवनेश्वरीबीजं विलिख्य तस्यारेफस्थाने साध्यनाम इकारस्थाने साधकनाम तयोर्मध्ये कर्म च
विलिख्य तत्तद्भुवनेश्वरीबीजेन विष्टय त्रिकोणस्य कोणगात्र याभ्यंतरीसेवां उकमोकारैर्विलिख्य त्रिकोणाग्रेषु भुवनेश्वरीबीजं प्रति
कोणं विलिख्य तेषां त्रयाणामेकैकबीजस्य रेफाणतन्न हीन प्रदक्षिणी कृत्यान्योन्यस्य कोणाग्रे परस्परं वभीयात् ततः कोणत्रयपार्श्व
योः हरिहरतिवर्णं चतुष्टयं विलिख्य बहिर्वृत्तद्वयं कृत्वा तन्मध्यगतवीथीद्वये प्रथमवीथ्यां स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन हरिहरहा इति वर्णा
पुनः पुनर्लिखितैरेवैवं द्वितीयवीथ्यामकारादिककारांतैः सबिंदुकैर्मातृकाक्षरैः स्वाग्रादि प्रादक्षिण्येन वेष्टयित्वा सर्ववर्णान्यवन्तु
रसं कुर्यादेतद्यंत्रमनेकफलदं इति तथा अत्रापि सप्तदेवीं पूजयेत्साधको यदि तदा न्यासोपि यीस्मात्तोद्दव्याद्दष्टपत्रकं तस्योपरि विवराश्रया

त्रि॰ वा॰
चं॰
२२०

220

रिविहृतं चापि मण्डलं तत्रावाह्य देवीं यथाविधिं समाहितः स्वदेहस्थां समभ्यर्च्य पूर्ववत्साधकः स्वयं शृंगाणि पूजयेत्पश्चाद्ब्राह्म्याद्याः अ
पूजयेत् मातृयविज्ञो गायत्रीं दक्षिणांशे गौरीं सरस्वती माहेश्वरीं त्रवह्णेशां वह्निगे तथा वारुणीं विघ्नमीशं वायव्ये दीपमानतो वहिः ब्राह्म
ण्यादयो लोकपालाश्च ह्यात्मकुलिशादयः एवं संप्रणिते देवीं पूजयेत्साधकोत्तमः तथा ज्ञानार्चा शिवं साधकनाम षारशोभामायावामम्
न्मपैः वीतं वह्निपुरद्वयेन पुरस्पृष्टं षट्कोणं लिखित्वा वीजत्रयं साध्यनामात्मकमाशिषं हरिहरेणाव्रदगाग्रे वहिः षड्दिगोनु वरुद्धं पिलि
पिभिर्वीतं ग्रहाभ्यो मन्त्रः चिंतामणिल्कसिंहाभ्योलसत्कोणाभिर्दलैर्लिखेत् वहिः षोडशास्फलोत्तरं द्वयोः संधिमवष्टभ्य हृता ह्रांपरि
मातोमस्त्रेण हृत्सदष्टमतू पद्मयमत्स्यद्वयं दक्षिणोत्तरयोः कुर्यात् एवं भूते मत्स्यचक्रं संपन्नं भवति ततः पूर्वं मत्स्यदयपश्चि
ममत्स्यद्वयेच दक्षिणोत्तर पश्चिमकस्त्रद्वयमास्यात्प्रवृत्तस्त्रनस्य भागाग्रनिधाय पूर्वदिंमृ स्योदरमध्ये सूत्रद्वयमास्फालयेत्
एवं कृते वह्निमण्डलद्वयं जायते ततो हृतप्राचीसूत्रं च सूत्रं च मार्जयेदित्येव षट्कोणं कृत्वा तन्मध्ये शाक्तिवीजमात्मवतः ख्यैवे
फभगे साधननामालिख्य तस्य रेफभागे साध्यनामालिख्य तस्य कारस्वरभागे साधकनाममलिख्य रेफकारयोर्वर्तनाले साधका
रकमलिखेत् इत्येवं स्वाभिमतं भिलिख्या पकोणाग्रे त्रिकोणद्वयोतान्येवमध्यस्थवीजपर्तिनावेष्टत प्रकोणं पंचधा शक्तिवीजं
विलिख्य तद्वहिः पंचधा श्रीवीजं पुनस्तद्वहिः पंचधा कामवीजं विलिख्य षट्कोणास्योद्देशतत्कोणाग्रे पेस्तन्येव वीजानि तिविस
र्गिपुत्कातिसमाध्यनामानि दक्षिणामध्ये नस्वक्रमेण विलिख्य षट्स्वपि त्रिकोणान्हवेषु मंविंदुचतुर्थस्वरमालिख्य षट्कोणस्य
प्रतिविकाणांश्रयोः हरिहरस्य इति द्वादशधा विलिख्य षड्स्त्रत्रिकोणाग्रेषु प्रतित्रिकोणाग्रमेकमेकं शाक्तिवीजं विलिख्य पूर्वव
देकैकान्तरितं वधीयान्तः उर्धंचार्धचन्द्राणः एकैकान्तरितानाल्पस्वपञ्चिरित रेतरमिमिः ततो वहिर्हृतत्रयं कृत्वा वीथीद्वयं निधाय घ

2

तत्राभ्यन्तरवीथ्यां स्वाद्याद्यग्रादलिरोनपस्त्रविंहलकारादिलकारान्तान्मातृकावर्णान् विलिख्य बहिर्वीथ्यां स्तानेवलकाराद्यकारां
तक्रमेणाग्रादलिरोपेन विलिखेत् उक्तंचाचार्यवरेणम् वाह्येरेखामतरास्तु वर्णाः क्रमगताः शुभाः तद्वहिः प्रतिलोमयास्तुते स्तुलिख
कर्णाटवादिति ततो वहिरष्टकोणस्यारेखाष्टकप्रांत षोडशाकेषोडशविशूलानि कुर्यात् उक्तंचाचार्यवरेणः वहिः षोडशशू
लांकं शोभनं व्यंकवर्णवदिति एतत्षट्गणितं यंत्रमुक्तं फलदं भवति तथा नच अत्र - देवी यजेन्मंत्री यद्यस्यापरिशोभनं
पद्मं द्वादशायंत्रं च षट्त्रिंशत्केसरान्विते वहिश्चराशादिकेन युक्तं सुर्यान्मनोहरं नवशक्तियुतं पीठं संस्थाप्य वाग्देवतां संपू
क्रमान्तरकावानंगमकुमानित्याचकुसमानरा अनंगमदनातदङ्वेखमदनातुरा गोपिचगमतातनङ्वेखांतगुप्तमपदः प
माभयप्रमाथिनी द्वादशीशशिशेषरागाव क्षमास्वलोकेशानकुलिशादीश्चतद्वहिः तद्वङ्वेखमदनानंतरतिश्चनंगम
दनातुरा त्वर्थेश्चेतिरागनदेवत्वर्थः अननविधिनामंत्री षोचर्ये भुवनेश्वरी सलक्ष्मीनिलयो भूयात्रिदशेश्चाभिवं
दित देहाहे शिवमायुज्यस्तमामोतिसतिष्ठितं तथाद्वीनंश्यात्तिभिरतं ग्रहपुगाङ्कं देवमोः कोणयोर्दोर्गबीजमनंब
रलिपि पुरोणवहगाणङ्लिखेत् गायत्र्यारविशक्तिपद्मावचरत्रिषु तनतनततो गातमातृकयाधरापरायुगेमसंत्रिंहरुविं
ग्रामणि यंत्रं दिनेपायुर्णितमोक्तंरक्षप्रसिद्धिदं सर्वसौभाग्यजननं सर्वशत्रुविनाशकं अस्यार्थः तत्रप्राक्तनषट्कोणमा
लिख्यतन्मध्ये यस्यस्तेष्ठे त्रिकोणषट्कं यथाव्यक्तं भवति तथा हल्लकयुक्तावट्कोणांतरं विलिख्यतन्मध्येमाख्यतस्माध्यसाधक
कर्मयुक्तं शक्तिबीजमालिख्य तत्प्रतिलोमेन व्याहृतिभिर्वेष्टयेत् तदुक्तमाचार्यैः शक्तिमध्ये वेष्टयेच्च प्रतिलोमव्याहृतिभिर्वृत्त
स्यामिति ततो द्वादशत्रिकोणोदरेषु इति दुर्गाबीजं विलिख्य तेष्वेव मान्तषारचततशसरं लिखेत् तदुक्तमाचार्यचरणैः

शि॰ वा॰
चे॰
२२१

221

रविकोणेषु इतरतां मायां लिखेद्यथा त्राक्षिन्नृड्मतीमिति ततो द्वादशत्रकोणपार्श्वेषु प्रतित्रिकोणपार्श्वद्वयोः प्रतिपार्श्वमेकमिति क्र
मेण वैदिकगायत्र्याश्चतुर्विंशतिवर्णाः सविंहनप्रादतिएयेन प्रतिलोमतानलिखेत् उक्तं चाचार्यवरैः गायत्रे प्रतिलोमतः
प्रविलिखेदन्तैः कपोलमितिः ततः पूर्ववद्द्वादशत्रिकोणाग्रेषु शाकिवाजानि विलिख्य तानि परस्परेष्वेव वदेकांतीरत्नेव भीयात्
न दहिहृतद्वयं विधायन पीत रमलमातवीध्या जातवेदसे स्तनवाम सोममरातायतो निवदहाति वेदाः स नः प्रसदति दुर्गाणि
वैश्वानावेवा सिंधुंदरितात्यग्निरिति त्रिष्टुभमंत्रस्य सविंशभिर्वर्णैः प्रतिलोमेन वेष्टयेत् उक्तं चाचार्यैः वरैः वहिस्त्रिखपेद्रूप
स्तयात्रिष्टुभमिति तत्र स्प्राय प्रपादाचाप्याख्यानतया त्रिष्टुभमिति लोमेन सर्वमिति ततः मायवदनलोममातृकयाथिलोम्
मातृकायाश्च संवेष्टयेत् बहिर्बष्टकोणं कृत्वा मायवत्कोणेषु न्यसिंह्रा बीजचिंतामणिं च विलिख्य तद्बैव षोडश मूलपुक्तं
कुमीदेत्तद्यंत्रमुक्तफलदो भवति तथा भुवनेशीमंत्र यजेद्यदि साधकतत्तमः तदास्यापि लिखेद्धीरः षट्त्रिंशोष्टायन्त्रके व
हिस्त्र राशिवीथ्यादिषु तं तेन्त्रमनोहरं तत्र मध्ये यजेद्देवीमंगानि तदनंतरं षट्लेखायाश्च तस्योपि त्राक्ष्य यायाश्च ततो यजेत्
करालप्रभाश्च षोडशाष्टजपेश्च ततो वहिः द्वात्रिंशच्चैव विद्याया श्च तत्रः बहिस्ततो वहिः पिंगलाद्यपदिकाचान्ये लोकपालाश्च
दायुधैः एवं प्रपूज्जपेद्धत्या पूर्वोक्तद्विगुणोफलं लभते साधकः शीघ्रं देवानामपि दुर्लभं विद्याक्षोपुष्ट्यः भक्तामिनी वालीहृ
टकृत्स्तथाप्यदर्पापहा भानंदायोषिणासितिदिदास्तुभाः कालरात्रीभद्रकालीमहारात्रिकपालिनी विकलिंदंडिन्योसं खगाश
शिवं ड्रिनीतिशुभ मम स्पृशनीमहिषासुरमर्दिनी इंद्राणी चैव रुद्राणी शंकरार्धशरीरिणी नारीनारायणी चैव त्रिशूलिन्यपि
पालिनी अंबिका ह्लादिनी चैव हात्रिंशास्त्क पोलमस्तः पिंगलादो दिशालादी समष्टिर्दिहिदेवच अहासास्वधाख्याचमा

याभिख्यावसंपरा: त्रिलोकधात्री गायत्री सावित्री त्रिदशेश्वरी स्वरूपा बहुरूपा च स्कंदमाताच्युतप्रिया विमलासामलाचै
वअरूणा अरूणी तथा प्रकृतिर्विकृति सृष्टिः स्थितिः संहृतिरेव च: संध्यामाता हंसपादिका परा देवमाता भगवती देव
कीकमला समना त्रिपुर्विससमख्याच सुरासुरविमर्दिनी सलंबोष्ठी ह्रींकेशी च वज्रशिखा वृकोदरा रथरेखा क्रूरा चैव शशि
रेखा तथापरा पुनर्गगनवेगाख्या वेगा च पवनादिका भूयो भुवनपालाख्या तथैव मदनातुरा अनंगमदना भूयः अनंगमे
खला अनंगकुसुमा विश्वरूपा सुरमपंकरी अतोभ्यासत्यवादिन्यौ वज्ररूपा सुचिव्रता वरदा चैव वागीशी वर्त्तुः चक्षुष्मकी
र्तिता तथालिखेत्समरोजं रसपत्र पुटकां मध्ये दलेषु मिति ख्यामायां स्वराहृत यंत्रमिदं वक्ष्यतां पुत्रप्रदं भूमिग्रहादि तदा सो अ
स्यार्थः भूर्जादौ पद्मकमलं विधाय तन्मध्ये समाध्यं शक्तिबीजमालिख्य वसुदलेषु पिशाचिबीजमेवालिख्य तद्बहिर्वृत्त
द्वयं विधाय तयोरंतरंतराले विंदुभिः षोडशस्वरैरावेष्टितद्बहिश्चतुरस्रं कुर्यात् एतद्यंत्रमुक्तफलदं तथा षट्कोणमध्ये य
तन्मध्ये तत्कोणेषु तामेव विलिख्य भूयः समाध्यमर्भरसाधापुरस्थं यंत्रं भवेद्धसप्रकांननागणां: अस्यार्थः मायावृत्त षट्कोणं विधा
य तन्मध्ये तत्कोणेषु च समाध्य शक्तिबीजयाभिख्येत द्बहिश्चतुरस्रं कुर्यात् एतद्यंत्रमुक्तपदं तथा सारसंग्रहे ज्ञानामृजा
पदं इत्यनुस्वारः नयुक्ता ते पाशमोवह्निपुष्टिपुक सविंदुमस्तसुरूक्षा पुनः शांतिविंदुविभूषिता तत्रात्मापुनः स्रोक्तस्व
नुवर्गप्रफलप्रदः ज्ञानामृजापदं इत्यनुस्वारः नयुक्ता तनये इति पाशमोहवह्निपुष्टेपुक रेफनुर्ये स्वरयुक्तस्तविंदुः स्वा
नुस्वदरते ह्रीं इति स्मृतः श्रीकारः उष्मारेगृशांतिः तुर्यस्वरः विंदुरनुस्वारः श्रीं इति तथा सर्वादिताश्च स्वसन्माद्याद्यं त्रिभिः संप्र
कीर्तितः आद्याद्येन च मध्ये दीर्घभाजांगकल्पितं तेन ऐं ह्रीं सदयाय नमः ऐं ह्रीं शिरसे स्वाहेत्यादि षडंगमंत्रा उक्ताः तथा पु

शि॰ वा॰ चं॰ २२२

222

रोक्तमंत्रवर्णान्यासानत्रापि परिकल्पयेत् बंधूकाभां त्रिनयनां सुनेत्रां हिमांशुमौलिं दोर्भ्यां स्रजं विलिभ्रतीं मणिमालां रत्नपात्रं वहंतीं त्रीपु
रस्रीसौम्यां मुकुंदकुचपंकजसमोपेतां हृत्कंजे विचिंत्य ध्यायेद्धिमांशुद्युतिं पालस्तनाय पादावामे रत्नपात्रं दक्षिणे पद्मं वेणीपुस्तकध्यानं पीठपूजादिके
देवीं यजेत्सर्वां चक्रवर्तिनीं अथ प्रयोगाः तत्रमातृकायोगपीठन्यासांते एकादशोक्तान्यटशादिन्यासान्विधाय ऐं ह्रां हृदयाय नमः ऐं ह्रीं
शिरसे स्वाहेत्यादिकरषडंगन्यासान्विधाय एकादशोक्तांतन्यासान्न्यासान् कृत्वा मूलमंत्रं प्रमाणोक्तध्यानादिमानसं पूजां नैरपेक्ष्यात् एकादशो
क्तवत्सर्वं कुर्यादिति तथा जपेद्धादशलक्षं तावज्जुहुयात् ततद्दशांशतः त्रिमधुरयुक्तैः विधातर्पणादि तत्क्रमात् ततः प्रयोगान्
कुर्वीत मंत्री लब्धफलाप्तये ब्रह्मवृक्षप्रसूनैश्च होमो लक्ष्मीप्रदः स्मृतः नैमार्धयः पानात्कवित्वभाक् गोरसर्षिपपुंजो या होमात्स
वशयेत्क्षिपं नरनारपतिवान्नानवशायेनात्रसंशयः आपवर्धोत्थैः कुसुमैः संसिक्तैश्चंदनांभसा त्रैलोक्यं च वशीकर्तुं होमो यं
मंत्रिणो मतः त्रिस्वादुयुक्तैः राज्येराज्यलक्ष्मी च विंदति तिलैस्तंडुलमिश्रैः होमात्सर्वोदिनफलभद्भवेदिनान्प्रयोगांश्च कुर्यादि
त्रापि साधकः तथाष्टाशीतिपर्वदिमायने सध्यास्य मध्यमितिनं आदरोयं मनुः प्रोक्तः सर्वसिद्धिप्रदायकः पूर्वोक्तपाशादिकं वायमवृत्त मंत्रा
द्यंतयोः मध्यस्थं भुवनेशीवीजं मध्येनेम पद्मः इति तथा ऋष्याद्यासत्र स्वमंत्रस्य पूर्वोक्ता एव समताः आद्यंतपुटितेनैव दीर्घपुमुव
मेव च वाति भाजि षडंगानि विदध्यात्मंत्रवित्तमः एकादशोदितन्यासान्कुर्यान्मंत्री समाहितः अमोदयोतिं मूर्ति त्रिनयनलसितां
यां नवनीतमज्जनमनोहरांतां मौजैवद्दंतींबंदसरसिजे रत्नपात्राभयेच निभारकांबजस्यां शिशिरकरकलासक्तरत्नां गदाभं विष्णा
धीशाद्विनितांघ्रिं निजहृदि कलये भासीतां सर्वविकांतां दक्षाधःकरमारभ्य वामाधःकरपर्यंतमायुधध्यानं तथा एकादशोदितपी
ठेपूजयेद्भुवनेश्वरीः पूर्वोक्ताः सर्वाः प्रज्वाल्य ले वा घ्रासमंत्रिणा संपूजयेत्कोणाग्र षट्कोः पूर्ववत्त्रिशूलमातीच किंजल्केषु

षडंगानि पूजयेच्च दलेषु ता ब्राह्म्याद्यानि जनाग्रांकल्पिताः स्मशाननालमाः असितांगो नमो रुरुश्चण्डः क्रोधोन्मत्तोऽकपालस्तथा भीष
णाश्चैव संहारः प्रोक्तास्तत्पत्र पातिपे मूलेकपालं प्रतेवक्रं उन्मत्तभिरवे च विश्वात्मा यामिनि मिदं ह्लि स्वस्व स्थाभी प्रविग्रहाः स्म
र्तव्या चक्रके शाश्च पूजा कालेव मंत्रिणा दीर्घायामात दा पूज्या ह्स्वाद्या भैरवास्तथा तद्बाह्येऽष्टपत्रेषु करालाद्याः प्रवेदिताः स्म
र्तव्या इन्द्रपाद्या लोकेशा इति स्मृतः अथ प्रयोगः तत्र प्रागेव तत्स्थानः कृत्वादियोगपीठन्यासांते मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वे
कादशोक्तान न्यटघ्यादिना विन्यस्य ह्रीं पें हृदयाय नमः पें ह्रीं पें शिरसे स्वाहा पें हुं शिखायै वषट् पें ह्रौं पें कवचाय हुं पें ह्रौं पें
नेत्राय वौषट् ह्रां पें अस्त्राय फट् इति षडंगन्यासम् विधाय एकादशोक्तान्यासांश्च न्यासान् कृत्वा अष्टोक्तरूपां भगवतीं ध्यात्वा मा
नसपूजादि पुष्पोपचारांते एकादशोक्तवत् एतेस्वायामिथुनानि संपूज्याष्टदलकेसरेषु प्राग्वत् षडंगानि संपूज्याष्टदलेषु
आं ब्राह्म्यै अं असितांगभैरवाय नमः ईं माहेश्वर्यै ईं रुरुभैरवाय ऊं कौमार्यै ऊं चंडभैरवाय ऋं वैष्णव्यै ऋं क्रोधभैरवाय लृं वा
राह्यै लृं उन्मत्तभैरवाय ऐं इन्द्राण्यै ऐं कपालभैरवाय औं चामुण्डायै औं भीषणभैरवाय अः महालक्ष्म्यै अः संहारभैरवाय नमः इ
ति भैरवान् कृत्वा ब्राह्माद्याः प्रादक्षिण्येन संपूज्य तद्बहिः षोडशाष्टपत्रेषु प्रागुक्ताः करालाद्याः संपूज्य तद्बहिः प्राग्वद् इन्द्रपाद्यास्त
द्बहिः इन्द्रादीन् वज्रादींश्च संपूज्य शेषं प्राग्वत् समापयेदिति तथा मन्त्रं जपेत् नवलक्षं ब्रह्मवृक्षसमसूनकैः त्रिमध्वक्तैः राजवृ
क्षपुष्पैर्वा तद्दशांशतः जुहुयात् तर्पणादीनि कुर्यान्मंत्रस्य सिद्धये एवमुक्तविधानेन यो भजेद्भुवनेश्वरीम् मदविह्वललोचनाः स्त्री
जश्च वशयेत् सुधीः एकादशोदितान् सर्वान् प्रयोगानत्र वाचरेत् तेन सिद्धमनिकर्माणि मन्त्रो काम्यविधानानि सारसंग्रहे सदंष्ट्रमु
खवृत्तम् अथ द्वितीयं भुवनेश्वरी दशाक्षरमूलकं साग्निसप्तार्णेन पुनर्मन्त्र त्र्यर्णः मोक्षपाशादि त्रैलोक्यवशदायकः सदंष्ट्रमुखवृ

शि॰ वा॰ तन्त्रे भुवनेश्वरी ह्रीं दलशोभि कंकसाग्निः सरेफः सघनोऽर्धेन्दुरनुस्वारः तेनक्रोपकान्तरोक्त त्रट्यादिमायायोगानि कल्पयेत् अंकु
चं॰ शावरपाणाभयंकरिं विभुतां कमलसंस्थितां परां सोद्यदर्कमणिकान्तिसन्निभं संस्मरेच्च भुवनेश्वरीं हृदि रूपो द्वितीयः कराग्रे तथा वाम
२२२ योरभयेत्यादि ध्यानं इति ध्यात्वा यजेत्पीठे पूर्वोक्ते भुवनेश्वरीं वद्यमाणेन मार्गेण हृल्लेखाद्या यथा पुरा किंजल्केषु षडंगानि श्र
स्याद्यादलमध्यतः शक्त्यादयो बाह्ये हेतिः पूज्याश्च ततो बहिः एवं यः पूजयेद्ग्न्यासनवच्चकुवेरवत् अनुरक्ताः सर्वलोका भवे
223 युस्तस्य मन्त्रिणः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः स्नानादियोगपीठन्यासान्ते पूर्वोक्तत्र्यट्यादिकं न्यायं घंगार्धं पुष्करं मायाबीजेन षडंगानि
विन्यस्य ध्यानादिषु योगनागन्ते हृत्कर्णिकायां योगासावतहृल्लेखाद्याः सत्केसरेषु षडंगानि तद्दलेषु वाम्याद्यास्तद्बहिश्चगवद्वृर्ससेलो
कपालास्तदायुधानि च संपूज्य शेषमावरणं समापयेदिति तथा मन्त्रं जपेत्तन्नवलक्षं तन्तुजुहुयात् तत्सहस्रैकं त्रिस्वाडुयुक्तंज्गयहद्न
समिद्भिः मोक्तसाल्वयाः पुष्टिस्तिलैः पयो पुष्कलपणादिन तस्य वेत् तन्नवलक्ष चतुर्विंशतिलक्षं तत्सहस्रैव चतुर्विंशतिसहस्र
जुग्यलक्षः अश्वत्थोदुम्बरलक्षवटाः पर्केकेनषडुत्सहस्रकं मोक्तसंख्याया इत्यस्य तिलैरित्यं च सहस्रः तेन तावत्तिलैरपि ·· ··
जुहुयादित्यर्थः तिलैर्माषवज्जहुयान्त्ययोक्तेः इति प्रपंचसागरात् महस्रामरूपंसतृशास्तेनापि च्छिन्नमुद्रिदेपवन्यानिप्रदीपंग्रामसं
कुले त्रिलोकानेसर्वजनरेतन्मन्त्रदतः लवणोन्मिश्रसिद्धार्थैर्जुहुयात् शूलतैः जुहुयात्सैववराजानपूजपञ्चांवधांजयेत् अन्न
होमेन मन्त्रज्ञा समृद्धान्नघृतो भवेत् वेकचम्पकमहोमेन लक्ष्मीरेनं न सन्त्यजेत् चतुरस्रमलप्रघ्नैरस्त्रेणास्पातकविताम् ·· ··
रुहोमेनामयानां नाशो मन्त्रेण एव हि आयुःकामाष्टतेनैव जुहुयान्मन्त्रवित्तमः पूर्वैदितनप्रयोगांश्च कु ··· ··
पिमन्त्रवित् अथ पंचमावे प्रयोगा गोलाविहेलयवरपुत्तान् पूर्वयाम्येंत षषट्कं कोष्ठायनवांगसाष्ठान्तरपुग ·· साष्ठान्तरा

एवं द्विरष्टमायोपेतान्तमुग्मस्य मिलितं तुलसत्केसरं साष्टपत्रं यथा । मध्याद्यं किञ्चित्तिनयपदिलमसा पाशाङ्कुशाङ्गिपाशाम्बुज
मनुप्रतिलोमसंस्थवर्णैः सरोजपुटितेन यापित्रावीतमिष्टकुलमण्डलटं तदेतं यंत्रोत्तमं विलिखेदर्गलनामधेयमाक्रमत्स्यमगलिद्दलमध्य
पुराग्नेयदत्तेवद्दयदत्तोत्तरेद्दवर्णा नेकृतपीवेहरं हि यंक्तिशो विलिखेत् विलिखेत् कर्णिकायां शाकुप्रसाध्यसंपुतोथाकि अभ्य
तरापकोष्ठषंगात्म्यवशाधिमिनेषु वाष्टार्णीकोष्ठेषु षोडशावर्णा कोष्ठेषु षोडशास्वथ षोडशावर्णाभजेत थामंत्री पद्मस्यकेसरेषु च युगस्वरान्मा
विनान्तथा मायायं एकैकेषु त्रिंशत्त्रिंशाकर्णिकागतान्मंत्रान् पाशाङ्कुशवीजाभ्यां मध्येषवेहाड्यान्तस्थनालिनस्य अनुलोमविलोमगतैः
मध्ये हृपेदन्तरेण्यतहाथे तदनु चठेन सरोजस्थितेन मन्तद्वन्द्वकैकं बुजविलिखेत् मारसंग्रहे यथा गोलाभिधयंत्रम् एवं सचतत्करपरं अथै
तघ्नत्रवनामकारः तत्र प्रथमं चतुरस्रद्वयपुटितमष्टकोणं विधाय तस्य कोणाष्टकगिरिरेखाग्रकाणिकाफज्वाकारगणस्वभिमतपानेन प्र
मार्गतेरेखाग्रषोडशकसंयुक्तं वृत्तं कृत्वा तद्वहिरष्टकाङ्गुलान्तरालेन तद्द्विरष्टाङ्गुलान्तराले चेति वृत्तद्वयं विधायाभ्यन्तरवीथ्यां
समान्तरालाभिः षोडशरेखाभिः केसराणि प्रविकल्प्य वहिर्वीथ्यामपि समाभ्यष्टदलानि कृत्वा पश्चात् द्विहितद्वयं विधाय तद्वाह्ये च
तमालिख्य तत्स्यष्टषेऽवमुखेवटस्यमुखे यो मुखेवेति यन्त्रद्वयं विरच्य चतुरस्रद्वयगतरेखाष्टकसंविभागेन भोदनं वामाभ्यन्तरकपे
णाहतद्वयं कुर्यादिति प्रथमशारीरेति षष्ठ्यन्ततस्तत्त्वमध्ये पाशादि अन्त्यमन्त्रमालिख्य तन्मध्यगतप्राक्प्रवीजमध्ये प्रागवत्साध्यसाधकक
र्मणां लिख्यामृष्टकोणस्य प्रथमसंधिभेदिवृत्तस्याभ्यन्तरगतकोष्ठाके अग्नीशासुरवायव्यासु अमगतकोष्ठपंचके हृदयादिनेत्रान्ता
न् पंचमन्त्राणालिख्य मागादिचतुर्दिगान्तकोष्ठचतुष्कोसु मन्त्रमतिकोष्ठमालिखेदिति षडङ्गमन्त्राणालिख्यप्रयत्नवृत्तवीलगतचतुर
स्रद्वयस्याष्टस्वकोणेषु प्रागादिप्रादक्षिण्येन आं क्रीं ह्रीं ज्लौं क्लौं ह्रीं श्रीं क्रों इत्यष्टादशर्णानि प्रतिकोणमेकमेकं विलिख्य कोणाष्टकान्तस
लगतकोष्ठकेस्ववामाग्रादिप्रादक्षिण्येन कामिनि रञ्जिनि स्वाहेति वर्णाष्टकं प्रतिकोष्ठमेकैकं विलिखेत तद्वहिर्गतेन षोडशकोष्ठ

ॐ ह्रीं गौरि रुद्रदयिते योगेश्वरि हुं फट् स्वाहा इति षोडशार्णमंत्रस्यैकैकमक्षरं विलिख्य अर्गलामध्यप्रसारितरेखाद्वयपार्श्वयोः पूर्वार्गला
यां वह्निकोणमारभ्योत्तरेखापार्श्वे ह्रां ह्रीं इति विलिख्यान्यरेखापार्श्वे हिं भ्रुं तत्र वह्निकोणमारभ्य ह्रां ह्रीं हूं इति विलिख्य पश्चिमार्गलायां तथैव वह्निको
णमारभ्य रेखायां ह्रें ह्रैं इत्येकपार्श्वे द्वितीये ह्रौं ह्रं ह्रः इति वह्निकोणपर्यंतमवशिष्टानि ममरीन्या विलिख्याग्नेयार्गलायां तथैव तत्स्वरज्यहा गुरु
शात्मादक्षिणेन ववेशालिंगिमामासाविलिख्य माहेन्द्रार्गलायां हैं हैं हौं हौं हं हः इति षट्कं विलिख्य ततः दक्षिणेन तदर्गलायायायुक्तपुनरा
ह्रं ह्रां ह्रिं ह्रीं ह्रुं ह्रूं ह्रें ह्रैं ह्रों ह्रौं ह्रं ह्रः इति विलिख्य ईशाननैरृतार्गलयोः हं हां हिं हीं हुं हूं हें हैं हों हौं हं हः इति षड्वीजयुक्तां विलिख्य तदहि
रष्टदलमूलस्यैकैकोष्ठमध्ये अं हं सः आं द्वितीये इं हं सः ईं तृतीये उं हं सः ऊं चतुर्थे ऐं हं सः अं पंचमे लृं हं सः लृं षष्ठे एं हं सः स
प्तमे ओं हं सः औं अष्टमे अं हं सः अः इति विलिख्य अत्रकेचित् अं हंसः इं हंसः ओं इत्यादिमतिं केसरेषु मातृकां लिखंतीति वदंति
तत्र मायोपेतात्मा द्विगाक्षरमिलितलसत्केसराभि विश्रीशाक्याचार्यपंचदनस्य श्रीमन्नपादाचार्यव्याख्या मायाईकारः आत्मान हंसः
मायोपेतेनात्मनानाद्युगस्वरोत्पत्थ्यर्थं इति यदव्याख्यानं कृत्वा तत्र पुष्पस्वरदलमूलग्रंथिपु लेखनीयाग्रहणों मध्ये ईकारपकारसकारयामि
ध्येमायालेखाजिलेखनप्रकार इति लिख्य लिखितत्वात् ततोष्टदलोदरेषु तिर्यक्पंक्त्याकारेण वायव्याभ्यंतरकोणोत्पाशादिश्वदवत्रिंशः
त्रिंशः प्रतिदलविलिख्य मवाज्यगतवीथ्यां त्रयोदशभिन्न वीथ्यां साग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन आं क्रों मिति कुशांकुशावीताभ्यां पुनः पु
नर्निवं न रलिखितभावेष्टयित्वा तद्बहिर्वीथ्यां अकारादिलकारांतैः सविंदुर्पिमात्काक्षरैः अष्टदलाग्रं संवेष्ट्य तद्बहिर्वीथ्यां हं
कारसकारांतैः सविंदुभिर्वेष्टयेत् एतद्यंत्रयुक्तफलम् सारसंग्रहे विंदुतनोत्रमामायादप्यैवचैव सप्तार्णाक्षयोरभाकुशांकुशवर्णायं
द्वितीयोष्टाशांड्यातेकामितं तेरजितिसपादक्लिजायावयमितु मायावदेहो विरूपरपिनेपोपनदंवदेत् गोपयीतवचवभीस्वहि
ज्ञंतः षोडशार्णिकः एते मंत्राः प्रागेव व्याख्याताः तत्र जलान्तव्याख्यायते तथाष्टदेयं यंत्रं सूत्रदलेलिखितं रोचनादिभिः दलेषु जेततरेकं वस

शामैं वापि धारयेत् तस्य द्रष्टनयः सर्वं वशगामनुजाश्च पिरोचने भसः पदः प्रोक्तकाश्मीरं स्वगसन्मदः अलक्तकरसाक्तैश्च लिखेद्यं
त्राणीमंत्रवित् इति प्रोक्ते विधानेन यंत्रमालिख्य तत्पुनः गुलिपीकृत्य घसा घस्य प्रतिमां सिन्थसंभवां कृत्वा तस्मिं विन्यस्य पा
त्रे संस्थापयेत्सुधीः त्रिसंध्याऽऽपद्मिनीचञ्जपेच्च विधानवित् गंधपुष्प ... के सम्यक् वसिंराज्ञो निवेदयेत् न दृष्ट्वा प्रमदं
मंत्री शतमष्टाधिकेन येत् ततो मंत्री समदिनाद्यो योर्थाम्ह कषयेत् पुनरेतल्लिखेदर्जे फलके काकृत पुस्तकवत् जलनामुद
नामेणाभज्जतेनापि मंत्रवित् वेष्टयेत्तत्स्ववर्णेन कलपोतं प्रविन्यसेत् भुवनेशीं ततस्त्र यजेच्चंदनाग्निभस्मकं यत् सहस्रहा
दशीमितं तं समाप्य जपमन्त्र तेनोदकेन तं सिंछवात्रिपं साध्यमथो स्वजं पत्रामवापिभिः षिंचेत्ततदलेपवमुत्तमं श्रावम्मी॰
पातस्य यं मंत्री वहाशी यंत्रवनैः सरुगता मयंत्रमाणो यं यतं कांतियशामिव पुष्टिं च समतसद्यो नीत्र कार्या विचारणा यंत्रकु
घेसमालिख्य मंत्र यत्र प्रोक्तवित् तं दृष्ट्वैव वशकाम्स भूतप्रेतपिशाचकाः समालिख्य वज्रयंत्रं सम्यक् कूर्जादि साधितं धूतंभ
जेन पुकुजे कुरुतोरिपु संकटे रिपून महाभयानहत्वाजपलत्स्या पुत्रो भवेत् तथा [illegible] अथ वज्रविक्लिन्नं सहस्रा
यके न लिख्य मूलमंत्रं च मंत्रो तद्दे वपि लेखितरक्षि पमेवसपं ते नैव वदिश्च इतके भूर्जादिष्टूतमसं [illegible] रोचनालिखितं सवश्य
ति जयायरोगदः अथान्यः षट्कोणं विलिख्य तत्कोणेषु वज्राणि कृत्वा तन्मध्ये समसाध्यं मूलमंत्रं विलिख्य षट्सु कोणेषु
पितदेविलिख्य बहिर्वृत्तत्रयं कृत्वा तदंतरगतवीथ्या हृदयं मूलमंत्रेण वेष्टयेदेतद्यंत्रमुत्तमं सलाद स्वकेसरे चाष्टदले वर्णाष्टक
शोभितेय त्रयाणि गेहगते गुणाशाश्या [illegible] कुंशवर्धा विसेच्छति मध्यसाध्यं स कुंकुमा श्रीणिलोतमावरि ववांछितं दस्याद्गणे

शि·या·
वै
२२५
225

कृदेवि मण्डपदततः सकलांमयानसपतिदिनाशयनादं स्वभगवद्देवस्य विरचितं खलु न्दलां ग्रस्याथः ग्रस्वदलं गायं विरच्यातन्मध्ये पा
श्रोंकुशभेत्रिशोवृन्दांशाकिं विलिख्य तत्केसरेषु स्वरान् विलिख्य तन्मध्ये षष्ठवर्गान् आलिख्य वहिश्च तद्रक्षकुर्यादेतद्यन्त्रमुत्तकं सेदं·
मपंचमारे यो मर्विधाने भुवनेश्वरीनाम्नः चापिमन्त्रा यज्ञपेत्तं मंत्री स्वकृत्यानयामियुवतां मनमप्राप्ये समस्तानिवभजिकायरहुंओं
प्रसीद मपंच स्वसोमस्थ भप्रकृत्यात्मिकप्राणिनांमाणासत्तेप्राणो चंमभोप्रारम्भेभोणालिस्त्वांमकुत्यामतकेंमकालग्रहते स्व
तिर्वीकवज्ञथ्य दात्ये चवात्सं पदंतत्र ष्ठान्मात्तरं त्वमहे शिथावं त्वामेवाद्दे रेस्तत प्रपेत्तां पामि चनापी वानमत्ततिर्थता: प्रजाशो
त्तवस्त्रीतणायु··· यंपरं नाभिजामतिमाधामयेत् स्कवत्यशितांत्वामत्तिस्पृत्स्वहषोतदेतां चदेवीहपुस्कमाभादिगमस्ते
समस्तेशाविंजस्वरूपेनमस्ते रवजेनात्वाभिधानेन नमस्तमहत्त्वम्पप्रेमयान नमस्तेसा दंतत्त्वस्वरूपः नमःशाहरूपेनमोव्योम
रूपेनमः स्पर्शरूपेननमोवायुरूपे नमोरूपनेजोरसाम: स्वरूपेनमस्ते स्कगंधात्मिके भूस्तरूपेनमः श्रोत्रत्वचमातिजिह्वाघ्रा
व्वेनामासवाक्याणिपमा··तेयस्वरूपः मनोवुध्यहंकाररचितस्वरूपेनमस्तेगंधात्मिके भूस्वरूपे नमः श्रोत्रचमातिजिह्वाघ्रा
व्वेनामासवाक्याणिपत्याय सोपस्वरूपः मनोवुध्यहंकाररचितस्वपेनमस्ते रविभीविश्वरूपः रविश्वेन भूत्वामरात्मादधासिप्रजा
ख्वहमस्तेन ष घ्णासिभूयः देहस्याग्निस्तितदय्यापाङ्गतिंवामहार्देवितेजसं स्वयं प्रवनपव स्वत्वदकपुक्का लमहस्वग्रहारजः संधि
हाव्वस्तसंज्ञादधानां जगतस्थितिकायीजगन्मातभूतेपरे तनयदेवासमीहस्वमेवः विराजत् किरीटालसत्त्वक्रांशाव्वस्नोचना
एपनास्त्राजगत्त्वपुंसत्वेमाम्यायविद्युहितितयः करोषीस्वसोषोपिदेवीत्वमेवः जटावद्धचक्रादिगंगात्रिनेत्रांवांजगत्साहर
तीचकल्पावसाने नमः साम्प्रताहद्दसंज्ञांदधानां वदन्ताधाम्बदनमालेविभासिः सचितान्तमालाम्बुधाकुंभलेखाधरात्रीत्त

४५ ५ दु.पू.

णार्द्धे उपजनन्कपर्दी स्वप्रभुक्तो काकल्पदं गमारस्वरूपपित्वमयैनेति सारसंग्रहे अथो चातेन सांमंत्रो दुर्गायाः वादिति पैदाः ॥
त्रिवर्गफलमोक्षामिदायका विजयप्रदाः स्वयः मदंडे रुद्रलेखोमसप्ततित्वादिनीं उप्रयुक्त अत्रांपिता विसर्गस्स्टतिमतिष्ठेष्प्रियामह
प्रमत्राविः स्याद्दियंनाणी स्तंहानन्तोष्टवर्णिकः मनुः समाख्यातोभजतां सर्वकामदः स्यः उदडी अनुस्वारस्वफलेत्कातेनप्र
णवः रुद्रलेखोभुवनेश्वबीजं प्रतिरुकारः क्लादिलो हकारः इं उरनुस्वारं तेन दुःखत्रिहंकारः पथिकः उकारः विसर्गयु
क्तेनेनउः स्टतिगकारः प्रतिष्ठाख्यानेनगाश्रीं पेकारः प्रमत्राह्रिपकारः तेनयैटपञ्चटणोनकारः चंद्रमकारः अन्तोविसर्गः अत्रउ
र्गापदस्यसंधिः तेनदुर्गायैइतिमंत्रेवोद्धव्य तथामुक्तिः प्रोक्तोनादाक्षागायत्रंक्लंदश्रितं दुर्गाचदेवतापोक्ताहष्टफलप्रदा स्व
ट्वीर्यप्रयुक्तशाक्यंतैर्मिदसूर्वषट्दणिकैः जातियुक्तैषडूगानिमंत्रोस्यप्रकल्पयेत् तेनश्रांह्रांदुर्गायैह्रांहृदायेनमः इत्यादिषडं
गमंत्राउक्तेयाः तदुक्तमावायचरणैः तारोमायादुर्गायैहामाद्यन्तांगकल्पनोक्तवकारोद्भसमपिनोतातियमयादावायाः त
थासिंहासनामरकतद्विजिमींउचशंखांवरं सरींकरत्तलैर्दधतोधारामं बाणानत्रिनेत्रलसितोभवउः खदंश्रीदुर्गानमामि
मणिभूषणभूषितांगीं वामाद्युर्हियोराधेनदायपस्थपोरन्येइत्याद्युपध्यानं तथा अथपद्मावुतनंदंचतत्रस्तत्रयाहृतं वतुरा
रसमायुक्तकुंकुमादिभिरुद्धरेत् कुर्यात्तस्यपीठपूजायोभवशक्तिसमर्चनं ताश्चप्रभामायापासजयाहृषमाविशुद्धास्याम्नीत्
न्याद्यप्रभयाजितजयासर्वादिसिद्धिदानवमी प्रकवह्निशक्तिवदिनेरातिः मप्रजयेत्पकेतिश्राउक्र ऋऌलुहइतिसमस्वर उ
द्विनैवजिः श्राइंक्रपपेउक्रंप्रः इतिनवभिः स्वरैमतितानवशक्तयः इत्यर्थः तारोवन्ननस्वदंष्ट्रायुधायपशाह्रमहापदंसिंहायवमो
स्तनतिश्चातः सिंहावुरावितः आसनंमनुजातेनदद्यान्मूलेनकल्पयेत् वंमहेश्वसंवफडुनतिनेमः मूर्तिमावाह्यमस्यांतांहजपे

हुंदनादिभिः प्रथमावृत्तिरेवौ साङ्गपादिभिः परापराशोस्वादिकैरायुधैः स्याद्वत्तर्यानन्द्रादिभिः परः तदायुधैश्च दुर्गायाः पूजनं समुदाहि
तं सजयाविजयाकीर्तिशक्तिः प्रभयांसमीविता श्रद्धामेधाश्रुतिः स्वनामाद्यक्षरपूर्वीसममाभ्यर्च्याः अविदरागदामियाष्टाङ्कुशारथन्दृष्ट्या
युधानिगदितानि इत्थं दुर्गामन्त्रयोभजते सनरदंड्रिरांलभते अथप्रयोगः तत्रप्रातः स्नानादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणा
यामत्रयंकृत्वा शिरसिशैनारदब्रह्मणेनमः मुखेउंगायत्रीछंदसेनमः हृदयेश्रीदुर्गायैदेवतायैनमः इतिविन्यस्यकृताञ्जलिर्म
मसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगः इत्युक्त्वाह्रींदुं दुर्गायैदेवतायैनमः ह्रांहृदयायनमः ॐ ह्रीं दुं दुर्गायैह्रांशिरसेस्वाहा इत्यादिष
डंगमंत्रान् अंगुष्ठादितालान्तं हृदयादिषडंगेष्वपि विन्यस्यध्यानादिमानसपूजांतेस्वर्णादिपदेचंदनादिनाष्टदिविभागेनाष्टद
लकमलद्वयंकृत्वातद्वहिश्चतदायुधचक्रस्वरयंकुर्यादितिसूजाचक्रंनिर्मायमाग्वत्स्वपुरतःसंस्थाप्यस्थापनादिपूरन
न्वार्चितंविधायअष्टदलकेसरेषुस्वाग्न्यादिप्रादक्षिण्येन ॐ प्रभायैनमः ॐ मायायैनमः ॐ जयायैनमः ॐ सूक्ष्मायै ॐ विशुद्धायै
ॐ नंदिन्यै ॐ सुप्रभायै ॐ विजयायै ॐ सर्वसिद्धिदायैनमः इतिसंपूज्य देवजन स्वदष्ट्रायुधायमहासिंहायहूंफट्नमः
इतिपीठमध्येसंपूज्यावाहनादिपुष्पांजल्यंतं तत्रैवाष्टदलानि संपूज्यान्तरष्टदलेषु स्वाग्न्यादिप्रादक्षिण्येन ॐ जंजयायैनमः ॐ विंविजया
यैनमः एवंकींकीर्त्यै शिंशक्त्यै प्रभायै श्रद्धायै मेंमेधायै श्रुंश्रुत्यैनमः इतिसंपूज्य बाह्याष्टदलेषु ॐ शंखायैनमः एवंगदायैनमः
ॐ चक्रायैनमः एवं गदायैनमः ॐ खड्गायै ॐ पाशायै ॐ अंकुशाय ॐ शरेभ्योधनुषे इतिप्रादक्षिण्येनसंपूज्यमाम्बहिर्थीन्द्रायलोक
पालादिसर्वविधिं सर्वं समापयेदिति तथाजितेन्द्रियोविशोकोचहलतंजपेन्मनुं ततस्तद्दशांशतिलैःसाज्यैर्लोलितैःसुपयोपसा
न्नद्वयादेर्षितेवदौतपयआदिततः पंचरत्नस्वेत वसुलतस्वाज विमधुपर्वासहमनुमंत्रप्रयोगानाचरेत्सकः यथोक्तेनवि

c

धानेन नवकुंभान् मनोरमान् पंचरत्नसमायुक्तान् नवस्थानेषु विन्यसेत् मंत्रीउग्रीजपेन्मध्येतु वज्रपादिका नंदनाद्यैः समभ्य
र्च्य पूर्वदीपेक्ष मंत्रवित् अभिषिंचेन्नृपं सम्यग्राजानं वा शिशुं वुधा विजपुष्टां समाप्नोति राज्ञा भवति नान्यथा भूतापस्मारवेतालपि
शाचाद्यैर्विमुच्यते वध्यालनवनापुत्रं विनिन्तप्रारब्धान् सचालं मर्त्यो दीर्घायुः पुत्रान् संशयः अनेनैव विधानेन जपानामनुदंजनं प
वंत्रिगीमनुं मर्त्यो यो भजेद्धि थिना स्वमासपादीर्घायोदीर्घमुरितान् जपेत् सर्वविषगमयः पद्मेताराणांतोशाक्तिसमाध्यं तद्दलेष्वथ
मंत्रवर्णालिखेद् दृष्टोत्रिषट्कोणवेष्टयेत् मातृकार्णैर्वर्हिर्वीजं चतुरस्रेन स्वेष्टयेन्नदोर्गं चक्रमिदं प्रोक्तं सर्वसिद्धिकरं परं अपस्मा
रमहाभूतस्वापज्वरविदारणं त्वर्णां विजयदं स्त्रीणां पुत्रदं नात्र संशयः अस्यार्थः अष्टदलपद्मं कृत्वा तन्मध्ये तारं भस्योदरे शा
क्तिवीजं तदुदरे साध्यनाम च विलिख्य दलेषु मंत्रवर्णानेकैकशो विलिख्य वहिः कृत्वा त्रयं कृत्वा तन्मध्ये तारं तस्योदरे स्वशक्ति
वीजं तदुदरे साध्यनाम च विलिख्य तेन वीथ्यां जातवेदसे सुनवाम इति त्रिपुपात्रेण तद्वहिर्वीथ्यां मातृकपात्रे वेष्टयेत् तद्वहि
श्चतुरस्रं त्रयं दीतद्यत्र युक्तफलदं भवति इति नवकुंभस्थापनमस्मिन्नेतन्य नारायणाचिये विषंहिमज्ञाकालोगिरात्रि निघुरा
निहृद्यं मंत्रो महिषमर्दिन्याः प्रोक्तो वस्त्रकलात्मकः विषं महिषस्तूपं मज्ञाख्यो नामग्निरः अत्रैस्याः दकार स्थानिस्वरूपं दंप स्थः
स्वाहा मार्कण्डेयो मुनिः छंदो गायत्रं देवतामनोः सुरासुरनतादेवी प्रोक्तमहिषमर्दिनी शारदातिलके महिषर्दनि दं फट्हव म = ४
यं परिकीर्तितं महिषघ्नात्रैः स्वाधिं हुं फट् शिरोस्यामुखीतं महिषघ्नं स्व यह्नदं पं परिकीर्तितं माहेश्वरात्रैः शस्त्रसदभि
हुं फट् तत्त्वास्त्रिगिरिममृताभिषेकुर्यात् शंखचक्रपाशांकुशचक्रपाणावेटकं वाणकार्मुकशूलकान् तर्जनीमपि विभ्रतीं निजवाहुभि
स्त्रिराधौ शिरो सद्याद्दत्ता छिन्नयोगांचितदास्यथस्यायोरत्नदासदथस्यायोश्शिरेनदायुथस्थायोमिनं ईत्या पुथस्थान ईशानाप्राकेनाया

शि॰ का॰
चं॰
२२७
227

येभ्दगमाम ह्राङ्गंगीसवीभव णाभूषितां जटामुकुटशोभाढ्यांसुरुसंबंदकलाचितां पीतांबरधरां देवीं पीनोन्नतकचद्वयां शंखच
क्रलसद्धस्तां नदयः खन्न खेटकौ वाणावायौ चमदयः सशूलां तर्जनीमंथः तर्जनी मुद्रसात्व जन्यकाकिनीत हीशे घास्त्रसमितांत्वथः
मुद्देयं तर्जनीमोक्ता वक्ष्कश्रोत्रोक्कभीतिदेति सारसंग्रहोक्तस्मा बंसग्रहे ततः पूर्वोदिते पीठेध्यजे न्म द्विषमर्हिताः प्रथमाहृतिरे
गैस्याङ्गणीघाभिः परापरा ध्यानोक्तैरावृथैर्घोघैर्लोकपालेपरेरिताः तदायुधैः पंचमीस्यादेवंसजासमीरिता दुर्गाघावस्वनिम्यासा
पीचकनकप्रभाः कृत्तिकाख्याभयाद्याच प्रदाकन्यास्वरूपिका दीर्घस्वराद्याक्रमतः सज्जयेन्मंत्रवित्तमः दीर्घा घाक्तीर्वातपरदित
दीर्घस्वराद्याः नारायणीये पूर्वेष्टदले श्रतस्रचिपोन्यादीन्युक्तोतरपटले आद्यैस्वरैक्रमादिदमुक्तं आरोः आईऊपपेउऊअंर इतिस्वरै
रतिटीकायादिभिः ह्यातेविवि प्रयोगा। तत्रप्रातरघोरापीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि मार्कण्डेयाय नमः मु
खेगायत्रीछंदसेनमः हृदिये श्रीमहिषमर्दिनीदेवतायै नमः इतिविन्यस्य विनियोगमुक्त्वा क्लींमहिषमर्दिनी हुंफट्हृदयाय
नमः महिषशत्रो शाषिङ फट् शिरसे स्वाहा महिषं कॅ षप हुं फट् शिखायै वषट् महिषंहन २ देवी हुं फट् कवचाय हुं महि
षसूदनि ङ फट् अस्त्राय फट् इति पंचांगमंत्रान् मूलमन्त्राभिहष्योः पाणगोरेण ष्ठादिकनिष्ठान्तं अङ्गुलिषु विन्यस्य नेत्ररहितेषु
हृदयादिषु पंचांगेषु च विन्यस्य प्राणमानमस्पृज्ञानेसर्वमंत्रोक्तंसजाचक्रंसूजाचक्रे निम्रीय अर्घस्थापनान्ताम गा
पूजान्ते तत्र षट्दले पूर्वाद्यादिप्रादक्षिण्येन श्रांदुर्गायैनमः ईवस्वराणि नैय ऊचाचार्यै पूर्वकानकप्रभायै पेंकृत्तिकायै ऊंअभय
प्रदायै श्रौंकन्यायै श्रःसकयायै नमः इति संपूज्यद्वितीये षट्दले स्वाग्न्यादिप्रादक्षिण्येन पृशं खायनमः दंचक्राय लंखड्गाय वंखे
टकाय: थ्रांबाणाय धंबोणासनाय संशूलायै हंतर्जन्यै नमः इति संपूज्य दिग्गीशाबीदिशो र्घमाग्वन्नमापयेदिति तथामजये

हृमूलत्वंचदमदसंतिलैङ्गनेत् एवंक्षिद्दमनमंत्रीप्रयोगानाचरेततः तिलहोमाद्वशीकारोल्पएणांस्त्रीणांभवेध्रुवं ग्रामयान्मुच्यते
मत्स्यांसदासर्षपहोमतः पद्महोमात्तथाराज्ञः संग्रामेविजयोभवेत् दूर्वाहोमेनमत्स्याणांरोगशांतिर्भवेध्रुवं वस्त्रहृतोत्वनकु
स्मैलेभतेपुष्टिमुत्तमां धान्यहोमेनधान्याप्तिः काकपक्षरुतेनच विद्वेषोजायतेलोकेएवंमंत्रंमहद्दरोदपि शत्रुर्गगच्छतिप
चत्वंमध्यंमरिचहोमतः एवंयोभजतेदेवींदुर्गांमहिषमर्दिनीं सनाप्नोतियत्तत्त्वद्भूतचोरादीनिदर्शनादपि वेदादिर्दुर्गांसंव
द्विदितयंववदिदद्वयः स्वात्तमःसचयतः कृशानुग्रहीणीमनः सनपंतयात्तणामनः प्रोक्तोभजतंतांमवेक्षिद्दियवेदादिमएव:
दुर्गांसंवुद्धिहितयंदुर्गांशृतिवह्निरेफः प्रत्ययाःतकारः दपंचमः शाकारःसनयनः ईयुक्तापुकः णिक्षशानुग्रहीणीस्वाकामः त
थासारदातिलके नारोदुर्गेपुरारेकगतंवामेसलोचनंमित्यत्रसलोचनमितिपदमंत्रस्यपूत्रस्यवविशेषणमिति द्वयोभपि
कारयोगमुक्तंतदाकाकृतापतितार्थघोतनिकारेणेतमत्तिणतिकेचिद्वदंतितत्रत्र्यंनारंदुर्गाद्वयंवह्निरस्यपतेसदकशिरः
इतिनायतवचनात् समस्तरोगीस्वरेषष्ठदातः प्रातोग्निरेवच देहिहितिसोद्वारंदुर्गतित्रमितिस्थतमितिकालिकापुराणा
त्त्रिग्रष्यषष्ठस्यरहकारः समस्तरोगीकरालातक्रमेणाइकारस्यषष्ठत्वात् संनिपेदातेनैवास्याल्वयेकेवलसातमतीतिरुक्त शार
दातिलकवचनस्याभिल्काद्यवादेकस्यैवसलोचनमितिपदविशेषणमिति तथा नारदेषुनिरावोपोविरावहं दउदाहृत
जपदुर्गादेवतास्याभुक्तिभुक्तिफलप्रदा एतमंत्रस्यपदैःसर्वेणासंमतः जातिपर्कैरंगक्लिपविनोनारायणोनेय शारदातिल
कयोस्क दुर्गेचवहृदयंप्रोक्ताददुर्गेशिरइतितं दुर्गायेस्याशिखावर्मभूतरक्षणीकीतित नारादिदुर्गांवृतयंदस्यसादिप्रकीर्तितम्
नारादिषुगालंदुर्गेदस्याएणास्त्रमहदीरितंमिति षडंगमंत्राःप्रोक्ताःअत्रकेचित्ततारादितिवर्मांतमतनाविदंतिवस्तुजस्वकप्रयातः

शि॰ वा॰
६॰
२२८
228

योरुक्तेमयेनदमावश्निलत्वे जलपुतिमिंडाकिरीटोचक्रवरासिरुजः करपद्मैः दधतीनयनत्रययुक्ता क्षिहगतो त्रणसेनपङ्क्तौ रुकत्रिमूल
वामोह्रीरिवामायः करात्तमायुधध्यानं दत्तोह्नोदिनदयोत्तेवानथादौगपीठेयनेदेवीमुक्तमार्गेणमंत्रवित् उक्तमार्गेणप्रथमाष्टत्तेरोक्तमा
र्गेणानयाप्रजयेभ्यंचलत्तेचदशांशेननेहूनैः नर्पणादिनतः कुर्यात्ततःसिद्धोभवेन्ममः ततःसिद्धमनुर्मंत्री प्रयोगानाचरेत्सुधी इमंमनुम
पनूभूयः प्रविशेद्दुन्नसंगरे प्रशोषणोरिन्दपुरन्यात्राकार्यप्रविचारणा विवादव्यवहारादौनमौविजयदोभवेत् अनयाविधयास्त्राणि
शास्त्राणिसर्वहून्यपि संजनमाभिदसंग्रासेसम्पाविजपदाभ्यनुसारसंग्रहे नारोह्यनस्यानतनोदुर्गेद्देयरत्नाणिवह्निः द्वादशार्णोमनुःप्रो
क्ताःसन्धायेएवंवह्नेरेत् यत्तनसमस्तेनमंत्रेणगानिषक्तमोध्यानादिपूजादिकेसर्वेमस्यएवंवदाचरेत एवंवनदुर्गोष्टात्तरवनह्निजःस्वा
हाजयाप्रणवोह्यनवनीज्वालामालिनिगर्भः सालोहितोविन्दुनेद्दिजान्तः परिकीर्तितः द्वाविंशान्पुणोकोमंत्रः सर्वकाफलप्रदाःहृन्नमः
लोहितःयःद्विजःस्वाहा अन्यानिपहानिस्वरूपणिवित्रवनपंचवस्वास्तितिनैर्मंत्राणीकैक्रमात् पंचांगानिमनोरस्ययानियुक्ताविका
ल्ययेत् अस्यशूलिनिदुर्गावत्सर्वमस्यप्रकीर्तितं शूलिनीदुर्गाविधिवर्णने सारसंग्रहे अथशूलिनिदुर्गायामनुवक्ष्येयथाविधि वह्नती
स्वथायुक्ते यरान्तेघनद्वयेपुनः मरुत्वःत्वचमथामक्षनीस्थानोभूमिरवियुक् दीर्घान्तनीयस्वरयुकनन्तनीयस्त्रकणीयुकप्रगोमच॰
वर्मास्त्रवह्निजायावसानकः अयंशूलिनीदुर्गायातिविवर्णोमनुर्मतः वेन्दनीयेजसचावनयुक्ते ततःवयरालपनद्वयंःचलइति द
येमरुत्वेवमशावामक्षातिकृतेनपू भूमिवलप्रदिरनेनलिदीर्घोनाम्नायस्वरद्नेननिनन्तनीयः दकणीयुकउत्तेनउष्ट्रस्वरु
यंव्योमहवेमहे अस्त्रंफट् वह्नियोषास्वाहा नथाःपुनिदीर्घनमास्यन्दकक्षयुक्तेचदेवनाम्नूलिन्याह्वामहादुर्गीत्वद्वारिष्टविनाशिनी
दुर्गेस्याह्यदयेशीर्षवरदेविध्यानगासिनि शिवावर्मास्त्रातेवमदन्यनेननोवदेत युद्धाभियेयदंस्यात्रासयद्वयमीरि अस्त्रचदेवसिद्धोनेव

देवन्मंत्रीस्मशानिनेनन्दयतेस्दयुग्मेमहायोगेश्वरीतिच शूलिनीतिपदाद्यास्त्रवर्मास्त्रान्ताः समीरिताः पंचांगमंत्राउद्दिष्टाएवन्यसेत्वमंत्रिणः स्ताङ्ग
द्रुरुद्रोषघ्नमेगकर्नर्भवेद्ध्रुवं एवंयस्मस्मारिसौध्यायेद्दुर्गांसर्वैनीतापंचांगदुर्गादिदुर्गेस्याद्धृदयमित्यायुक्ते तेनशूलिनीदुर्गेग्रथीदनदेवसिद्धेत्यादि-
नडक्तनारायणीयेएवंभादौशूलिनीतिपदनादादिकेवदेत् अवसानेतुसर्वेषांदेवसिद्धस्मशानिनेनन्दनिरतयुग्मेचमहायोगेश्वरीमपि वर्मास्त्र
बीजेवाशूलिन्युग्रहारक्ताकरालिनीति पंचाशदाहुतिन्यासाज्वरस्तोत्रोविनश्यतीति नारादिस्तज्वरप्रयोगेनयानीलोभोयरक्तानिसिद्धमकुटा
सिंहाधिरूढाकरैः शूलबाणमसिचारिडरेगतायाणत्रायाशानम्बुभैः विन्नाणमसिसविटयुक्तवस्तायिकन्याभिरागाढेनोनानाभूषणभूषिता
त्रिनयनोदुर्गाभजेशूलिनीदक्षिणाधःकरमारभ्यवामाधःकरपर्यन्तमायुधः ध्याने दुर्गापीठेपुराप्रोक्तेध्यात्वादेवींप्रपूजयेत् वक्ष्यमाणेन
विधिनापुरांगानिप्रपूजयेत् दुर्गायामिहिंतीयास्यादायुधौप्रपरामता दिशाधिनाथैवन्त्वापरेवमर्चाःसमीरिता दुर्गाचवरदाविंध्यवासिस्या
सुरमर्दिनीप्रोक्तायुद्धप्रियादेवसिद्धाद्याश्मशानिनाविचनेदिव्यासमहायोगेश्वरीतिगदिनाप्याताः वक्रदराक्षिगदाशानराशेनत्रिशिखिया
शाकानिविडः अथप्रयोग तत्रप्राग्वयोगपीठन्यासान्तेमूलमंत्रेण प्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिदीर्घतमेसेऋषयेनमः मुखेककुपछंदे
सेनमः हृदि श्रीशूलिनीदुर्गायैदेवतायैनमः इतिविन्यस्यप्राग्वद्धितियोभाशूलिनीदुर्गेदेवसिद्धेस्मशानिने नवहिलिरतमहायोगेश्व
रिकृपफस्हृदयायनमः शूलिनीवरदेदेवसिद्धस्मशानिनेत्यादिशिरसेस्वाहा: विशूलिनीविंध्यवासिनिदेवसित्यित्यादिशिखायैवषट् शू
लिन्यसुरमर्दिनिदेवसिद्धेत्यादिकवचायहुं शूलिनियुद्धप्रियेत्रासपरदेवसिद्धेत्यादिअस्त्रायफट् इतिपंचांगमंत्रान् मूलमंत्राभिद्व
यो: पाणयोरंगुष्ठादिकेनिष्ठान्ताः सर्वगात्रेषुविन्यस्यहृदयायदिबुनेत्रवहिनेषुपंचांगेषुचविन्यस्यध्यानादिपंचांगपूजानन्तरदलेषुस्वा
ग्रादिप्रादक्षिण्येन ॐदुर्गायैनमः एवंवरदायै· विंध्यवासिन्यै असुरमर्दिन्यै युद्धप्रियै देवसिद्धि स्मशानितायैः नदिन्यै महायोगेश्वर्यैन
मः इतिसंपूज्यद्वितीयाष्टदलेषुस्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन ॐवक्रायनमः एवंपाशकयनमः खड्गायैः गदायैः वीणाय वग्पाय शूलाय याशायनमः

शि॰वा॰ इति संस्म्यादिमवीर्यार्ह्यो दिशो बध्नाम्बन्तमार्थयेदिति तथा वर्णलेतेन जपेन मंत्रं जुहुयात् दर्भोसनः आज्येन साज्यं हविषा तर्पणादिनतन्मरेत् आ
च॰ राध्याविशान् विधिवज्जतंत्यां भर्व्वी गुरूत्तन एवं सिद्धमनुमंत्री प्रयोगो विजवाञ्छितान् विदध्यात् विधानेन गुरुराज्ञापरास्तरं मूलाद्याद्युपसंयुक्ता
२२९ सुशासं मृजिनीनथा विधिंमन्त्रजयेन्मंत्रं प्रस्तेस्पष्टविधानतः तमाविषण्णतांसर्वं वदेत्साहितनुपणि मंत्रात्वाह्वानदानीच भूतसंघः पलायते
स्टत्वास्वरो गिणो मध्ये मूलिनीसाध्युथेयुतो जपतो विद्रवत्याशु ग्रहाश्च वर्णावग्रहाः सर्पाश्च वृश्चिकाद्युभ्यो वज्रयान् कुरुजवं युतिकादिककोटो
229 भ्यो विषेनाशायतित्क्षणात् निशीते साधके देवीमावाद्यैव वमूलिनी क्षेमंकरीं एजयित्वा मनुमनेनं जपेत्सुधीः तद्देवमवल्लुनसौनोद्यादिशो पावति
सादशाप्ता दीर्णवेगाध मूलाद्यैः पतितो मूलिनीनिजे शानियथाद्विरीसेनाचप्रविशान् जपन्सुधीः तद्देथानुनसेनानि श्रेष्ठिकाभवेत् तिलयु
क्तैः सर्षपैश्चैवेतिनामननं संयुतैः लक्षंप्रजुहुयाल्लुन्तु राष्ट्रपाविष्टविग्रहः मयाः तिष्ठित्वयाययतिनात्रकार्या विचारणा त्रिस्वाडयुतिलैरष्टसहस्त
प्रमहहूनेन प्राक्तिरस्याप्रतिहताबलसरान्या मम वेदले अष्टसहस्रमष्टोत्तरसहस्रमितमर्थः एतेनाष्टशतेन मंत्री जुहुयाढाञ्छितं लभेत् बलगान्
प्राकुरुषयाचमधुसयुक्तं कृत्या संम्पगष्टोत्तरशतेन जुहुयादीप्सितं लभेत् छुरिकाखड्गखगाः संजसामननामना संपातयन्नासिका भ्यसेग्रामे
दैनपाक्रयः अष्टोत्तरशतंमंत्री मालिकागोमयस्य चः जुहुयात्समदिवसैरिष्टाद्विष्टोत्तमाददात् अष्टाष्टमृन्मनतरीत्वेन्द्रहोत्वा गोमयंस्थभं विस
हस्तापिनजमेपिसोद्धारिसं एवनेन नस्यसंस्तंभवंमंत्रभवेनैवानसंशयः सेनांमवेनमानेचसेनास्तंभकेशोन्पलेग्रामे वानगरेगच्छनसेस्लरेदे
विकोसुधी पानीयान्नकराचैव प्रसन्नाप्रजपेन्मनं तर्पयित्वा शतिष्टोत्तमाध्यायान्निषभोजनं महास्पन्दमवर्गेण साधको नात्र संशयः अर्के
वृत्तमिद्ध्रिस्त्रविमथक्त्वाभिरुक्तकेवत् जुहुयाद्विसारस्वंयान् दिशपवसाधकः भवसेवढिवस्पास्त्याम्बसमिद्वरैः प्रसन्नवेताम्बतिलैः ए
वकर्माणाबाहूने नाडगीकल्पोदिनासर्वादप्रयोगान्साधयेन्सुधीः मंत्रव्यतिरिक्तानितितथा अघास्येन वडगीयाप्रोक्त्वतेमंत्रउंनमः छातिस्व
कामिकाढंहनक्षियन्द्रहषटौनकोरमेषस्वरसंयुक्तामयाविष्टायुनातियुका .... प्रजानयानाष्टिकिंत्रयुक्ता हंससंवा

लकालोहितेनेत्रसहितं मंत्र षष्ठान्तं वदेन् क्रिज्ञामदण्डीवस्थथाविषः पंक्तिः स्वरोन्मयुक् प्रमाकालः श्रोत्रयुक्तः स्वरस्यान्ते इन्दुयुक्त्वा मरुन्मज्जा
त्विणिसेथ्याकामके सेथ्याकामिंनुमन् सूक्ष्माकान्तियुताम्बुढि दीर्घकालेश्वाराग्निना विश्वमूर्तिप्रभावालकामिकेयुक् षष्ठकः वैन्ते मेववस्त
योस्वासेकाबीमन्त्रं येमनप्रवरोवनदुर्गायोसमन्न् विशादणिकः धनिरुकारकामिकाट्ठेहेमकारठेन्दुनच्चाप्युकेइकारयुक्तेन हृतिषः ठा
ऋउकारः नेनहृइतिरमायाइस्वनुस्वरयुक्ता उपुक्तानेनपुः परारेफः विश्वामन्नाउकारः युक्तानेनरुः ऋस्तियुक्तप्रत्ताउकारः युक्तः षका
रः नेन [किंहेमा] षिजयाकः नक्षिविकारः विंउरनुस्वारः नेनकिंहेसासवालोवनेनसलोहितः पंनेत्रः इतेनपिमत्रषष्ठान्तरं विक्रियाः भसंदंडीव
सयान्विउयुक्तोपकारः पिषः मनेपंक्तिस्वराभ्याणनेनमेप्रभासकालोमश्रोत्रमेंउनेनमज्ञ्छरः पश्चिस्वरूपे श्रद्धेंउयुक्तहरिश्चेनेनेमरुन्टपः मुक्त
त्विणीदिसेथ्याशाकाशाकामस्वरूपं सथ्याशाकामस्वरूपंकाविन्दु मनन्तिनकाम् श्राकान्तियुतानेनवा श्रुढिस्तादीर्घकालेशाराग्निनामकारण्का
र मुक्तोनकारः नेनन्मोनिमूर्तिमेप्रभागः वालोवकापिशुन्नतकारयुक्तहृम्यष्टस्त्रः शः वैकुंठोप्रवसथ्ययस्वासरूपंसकान्तिहकाराकारेण
नह श्रत्रवानन्मेश्रन्तराणिकीलकानि ईशानसंहितायां गुणबीजं समभ्युत्पउत्तिष्ठेति पदेननः इत्यादि एवमेवामहाविद्यानिः कीलीसर्व
सिद्धिदा गुणेनेभुवनेशानीदुर्गाबीजेनियोजयेत् वर्मणानेत्वकेबीजमन्त्रकायांविलोमतः सर्वोक्तबीजमन्त्रकायांविलोमतः एवोक्तबीजवित
ययोजयेन कोचेदारुणः नदाप्रदीपिनाविद्यानिकीलासर्वासिद्धि गुणबीजेउवर्मद्धस्वकेदुर्गाबीजेबीजत्रये श्रणवमायादुर्णबीजानिविलो
मेनादिबीजत्रयमितिमेत्रः सिद्धः नयाश्राराणएकोमुनिः श्रोक्तोनुष्टुष्छंद इरितेवनदुर्गादेवतास्यसर्वप्राप्तविद्यानिनी अत्वक्ष्मोष्टोष्ठनेतु
वाणामितिमेत्राणींकैः दृष्टकजातियुक्तैः षडानिमनोरस्यप्रकल्पयेत् पादसंध्यष्टकेगुह्यलिंगाधारोदरेषुच पार्श्वयुग्मेहृदिऊर्ध्वदृष्टयंकेठे
हृमेधिषु करयोर्वदनेनासोगंडयुग्मकर्णायुग्मके भ्रूमध्येमूर्द्धनिमनोर्वर्णान्यसेद्यथा विधि पिविशुद्धीमप्रभाभाकंनकसरसिंजेसंस्थितो स

शि·वा·
वं·
२६·

230

त्रिनेत्रो हस्ताभोजैर्वहन्तीमरिदरवरदाभीतीसंज्ञाक्रमेणात्वर्णपीयूषघनांकान्तिवसानि शशिकलिनतलसरत्नत्नुत्रेप्रसन्नापार्श्वेघनस्तनमगेन्द्रोढ द्विव
चसतिंवारुद्र्मास्मरे हेरत्नासंडकरयोराघेनदाषयस्यायोरन्वेइत्य घ्यायान्ते इतिध्यात्वा महादेवी सप्जयेद्भक्ति नन्नरः एवौदिनेष्वभेदो
गौ पीठे दुर्गां प्रपूजयेत् एवं बगानि सज्यापितनन्नावादिकापनेत् चक्रायसार्णामाह्यपलोकेशानायुधानि च आर्याद्दुर्गाभद्रासम
द्राकात्यायिकाक्षेम्यावेदागर्भास्यो क्षेकर्यस्याष्टमी प्रोक्ता चक्रपालासिंवटेश्वयनुरुक् चक्रे रोटिकाः नत्र प्रागवघगपीठन्यासं
मूलमंत्रेन प्राणायामत्रयं कृत्वा नदायुधानीरितान्यनिदुर्गाघ्नजपमीरिता रुक् त्रिशूलेहकरोवीन्टपाकपाले अथ प्रयोगः नत्र प्राग्व
घगपीठन्यासान्ते मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि प्रावणपाकायऋषये नमः मखेत्रस्तनत्नुष्टप्छन्दसे नमः हृदि श्रीवनदुर्गायै
देवतायै नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्दिग्बन्धनं तदायोगमन्तकीलेउतिष्ठ पुरुषिहृदियायनमः किंस्वपिषिशिरसे स्वाहा भयंगेसमुपस्थिते शिखायै वषट्
यदिशक्यंवाकवचाय हुं जन्मे भगवति नेत्राय वौषट् समय स्वाहा अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रानेगुष्ठादितलान्तं करयोर्हृदयादि षडंगेषु च
विन्यस्य दत्तपादांगुलिमूले उं नमः जानुनि ह्नं नमः ऊरुमूले षुं नमः वामपादांगुलिमूले ॐ नमः गुल्फे षिं नमः जानुनि किं नमः ऊरुमूले स्व नमः
गुदे पिं नमः लिंगे षिं नमः मूलाधारे भं नमः उदरे यें नमः दत्तपार्श्वे मं नमः वामे सं नमः हृदि मु नमः दत्तस्तने पें नमः वामे स्थि नमः कंठे तं नमः
दत्तकरांगुलिमूले षें नमः मणिबंधे दिं नमः कूर्परे शों नमः बाहुमूले कं नमः वामकरांगुलिमूले मं नमः मणिबंधे हें शें नमः करपूरे कं नमः
बाहुमूले वां नमः मुखे तें नमः दत्तनासापुटे मं नमः वामे मं नमः दत्तगंडे गं नमः वामे वं नमः दत्तनेत्रे तिं नमः वामे शं नमः दत्तकर्णे मं नमः
वामे यं नमः भ्रूमध्ये स्वां नमः शिरसि हां नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्ध्यानमानसपूजान्ते ष्टदलकमलत्रयात्मके श्रामयुजा चक्रे तिमापा प्राग्वदर्घ्य
स्थापनाद्येगपूजान्ते प्रथमे ष्टदले ॐ आर्यायै नमः दुर्गायै भद्रायै भद्रकाल्यै अंबिकायै क्षेम्यायै वेदगर्भायै क्षेमकार्यै ष्टिनीये ष्टदले चक्रायः

शूलाय खड्गाय खेटकाय बाणाय चापाय मुशलाय कपालायेत्यन्तेऽष्टदले प्राग्वत् ब्राह्म्याद्याः सेन्द्राद्यो दिक्पालाश्चादि सर्वं सर्वं च समापयेदिति ॥ त्रिना
रायस्त्रीयेवेदालदं जपेन्मंत्रं नन्दशंसे हुनेत्तिलैर्घृताज्यतिलदुग्धाक्तैर्गोसेविन्याचानलेन पौर्णमासे नेक्षुत्वा ब्राह्मणाराधनेन तथा यन्त्रधान्या
दिभिः सम्यक्तोषयित्वा निजगुरुं एवं सिद्धमन्त्रो मंत्री वांछितार्थान् प्रसाधयेत् दुर्गाप्रयोगभेदेनाविंनयेद्धनवासिनी श्रियेव दुर्गा महिषो
न्मोगाग्निनोच दूर्वादलरुक्तन्वहं नौमि चक्रशंखासिखेटबाणचापांकुशं जनेत्रं त्रिकोणवहं नौमि चक्रशंखकृपाणखेटकबाणायन्वासिशूल
कान् पुंकपालमदष्टिकान् मुण्डमालाढ्यकुंभकन्तककान्समन्करे वेलयेल्लगरावरभित्तिपाकशांतिकान् वियती जलवघुतिमहिषोन्नामा
गनिषेदुषी पावकोल्लसितमधुनित्तितिभीमसिंहसमागतोष्टयामलालोकमलाक्षिलोनयन त्रयोज्ज्वलितांस्तभो व्याघ्रचर्मांसदंष्ट्रकामहिवद्ध
कुंतलशोभितां चन्द्राशोभितशेखरां स्मेरदानवाभयभीतिहरां प्रजपेत् प्रत्यहं मंत्री स्वरक्तायै शामेन तथा सहस्रं वा तदनेन प्रयोगानक
लोमहेति यथा दशमन्त्रसहस्रं वायुतं जपेत् अचिराल्लभते तेन नन्दसाध्यमपि साधकः शनैः शायेन्यामसर्वं स्मारनदेवीमनन्यधीः नित्य
सहस्रं प्रजपेन्मंत्रं साधकः सचकः व्यसर्वग्रहे न्यास्य दोषान् प्रशायेन सुधीः हनेदारापकतिलैरानिकाविष्यावाहनेन अपामार्गसमिद्भिर्वा
नाशयन्सकलामयान् अपस्मारादिकान्मंत्री नाग्रकार्याविचारणा भयेयोम्यसमिदिश्वसमन्त्रं गाभिहुनेत् सुधी अयुतं सर्वसंपद्धोमसर्वाय
नमन्त्रयेपि च ग्रहादिशांस्यैव नयाति भिचारादिशांतये अर्कवृत्तसमद्वनेनहूयाच्च समिद्भिरैः आरभ्य रतिवारे वसदसतामनन्यहृष्ट सुधीः
दशाहतो वांछितार्थसिद्धिर्भवति नान्यथा अहेवासमराने वार्धियो समरसमद्भवैः एकैकशाकल्लेमन्त्रीहुनेद्वांछितसिद्धये त्रिशालातान्तशि
तान्मन्त्राविकायन्जहूयाद्धुधः कटुतैलैः सहस्रं वाप्ययुतेन तदनेरसे यातनैलेनपाराग्समभ्यस्याथाविधिः एवं समजयेन्मंत्रेन लक्षुगन
यमपति स्मठचारस्थधीरप्रयतो संपतमानसः महीनापरसेनायामध्ये गच्छेदभाः स्तियान् सा वनिदिशाः सर्वाः संप्राताविकृत्नानरा म

शि॰ व॰ च॰ २३१ आगतप्रपुनर्भूयो गृह्याण्यैपधनैरपि वस्त्रालंकारणैस्थापितेनोषयेन्नृपदापिने अष्टाधिकशतेनेनायसंजनतेशावमस्तच निक्षिपेयस्सागिरसिस
विविष्टोभवेज्ञनैः देशादेशा—रैवैवेवकाककजमनेसदा कारस्करउसामेष्वपत्रैर्वायुनिपातिनैसहस्रंजुहुयात्सादरजोयिः सहवैरिणः
उच्चाटायभवेत्सघोविषवृत्तेसमुद्भवे पुष्पेहुंनेत्सहस्रंचसेनाभोस्तभयेद्ध्रुवः नावाङ्गिस्तस्यपत्रैश्चमश्रीमेनाग्निवर्तयेत् विषवृत्तसमुद्भूतो
231 शत्रोः प्रतिकृतिंसुभोकृत्वाप्रतिष्ठितं प्राणांस्तदेवतेकृत्ते निशितस्यपत्रचतुर्दशेणकाकोलूकवसायुतैः तन्मात्रैर्विपिनेहोमः कर्तव्योह
सहस्रके चतुर्दशीत्रयादेवनाशमेतिरिपुध्रुवं अर्कवापपत्रैश्चरवसारक्तसंयुतैः होमादिपुर्नाशमेतिलक्ष्मजसामथोस्तथा होमान्मसो
रिपुर्नभवत्येवसहस्रतः वैरिणः प्रतिमांकृत्वासम्यक्संस्थापितानिलौविषत्रिकटुकलिलाम्यगुग्गुलैर्जलेक्षिपेत् प्रजपञ्चमन्त्रमघोज्वरा
कोन्तोभवेद्रिपुः उत्थाभिषेकतः शान्तिर्भवत्युसनसंशयः प्रतिमांविषवृक्षोत्थानिः क्षिपेदुष्णवारिणि उन्मादस्तुरिपोःसद्यएवंवदन्ति
शैरिनासूर्यविवनराक्तामूलातर्जानिकाकर्णाध्यात्वायुतंप्रजप्याथमारयेद्रिपुंसंचयं असितेवटकरार्कस्वाकुडासावनवीननी संस्कृता
मेत्रजायेनशामयेच्छृतसंचयेष्टरथत्वकरास्मिहोस्यानोयावकसेनिभा कारस्करउसमिथामधुनेज्जुहुयान्सधी रोगिणः कारिणः सर्वेनाये
नेह्यविरानसदा विषवृक्षोत्थिनेपत्रैमीनाशंगयान्तिचतद्वतसमनोभिः स्यादुद्याटः करिणोध्रुवं राजवृक्षसमिद्धोमाद्धोगानयेप्तिना
विविषवृक्षप्रसूनैस्त्रिमधुरक्तोरिभवजः वशीभवेनयाशीघ्रपत्रैरानिम्बकाम्पितैः त्रिस्वादुयुक्तैः करिणोहानिसन्नाभवतिच अंभे
गः पंचगव्येनहोकोरस्तकरःपरः करिरणामनुजभोगंशान्तमेत्रमिडज्नमैः सर्पिस्तिलानिम्बकः पुराजिकापंचगवकैः हविस्तडल
कैश्चैवप्रत्येकंचसहस्रतः जुहुयादिमान्संधानोवृद्धिर्भवतिनान्यथा महोतेप्रलहृत्तेचछित्वानिर्विषाघंचथादिक्रमेणैवमंपचाथहाषु
यानिप्रकल्पयेत् संपकशिल्पविहाराक्तोनन्दकसमक्रशोर्गकौकोमोदकीतिक्रमेणाशोक्तामायुधपंचकं निक्षिप्यपंचगव्येनतजपे ॥ अं च

सहस्रकं नावचाग्नेन नद्रनिक्रमेणप्रोक्तामायुधपंचकं निक्षिप्यपंचगव्येनतन् यात्रेपाने नत्रपानयेत् भूयश्चएवंसंख्याकेनपंकुर्यात्सिद्धिचलणः
विदध्यादवदान्दपंचवपंचगव्यप्रक्षजयेत् मध्यादितेषायुधानिनि: क्षिपेद्भूतलासंमेजुर्यात्क्षानतोवलिमेत्रीहरितिजैः शुभैः नगरग्रामदेशानां
कार्यारक्षेयमादशी पत्रेयोकूपनेरक्ताकमलानत्रवर्द्धते धनधान्यसमृद्धिस्यादिमुचोरभयेनवा पत्रैर्नपंचवशीकुर्यात्तन्यन्त्रीरुप्रलेखपि
ब्राह्मणान्कुम्भदेहत्वाकलहारैर्वितिएवचमृदान् लवणैहोमेनग्रामनातिशस्त्रनके चक्रंशोवगदाभोजहस्तंसंचिंतयेद्भुमेरविबिंबेमकंदेव
मन्त्रवामस्तालिंगकंग्रनयेद्वापुरुषिमगवत्पदयोरधासर्वसिद्धिकरः प्रोक्ताः प्रकारोसमत्रिभिः साध्यनासात्तरसम्यक्तविदाभिन्नेपत्रलि
खेत् पत्रेननः कुल्लसकरलसेप्रगृह्यच नयाकृतापात्रप्रतिमानस्याहृदिवन्नेन्यसेत् संस्थाप्यत्वोमिमुखेनाममसाहेव्रतपेन्मन्त्रे संख्या
त्रयेशानेचाष्टाधिकंवसपोमवेत्तसः श्रीहीनद्रूनेदहशानेश्च समदेचनसराज्ञवेत् श्रीहीमान्गोपयेयोमिस्र्यपद्मानमवात् प्रवम् हुत
होमान्तेविणः स्यात्कोचनातिमिहायसी यभाचसर्वसिद्धिः स्यावन्त्रैरत्रसमृद्धिसकुमधुहोमेनरत्नानिधिमेवतिनान्यथा चवीहोमे
नदीवोयुर्मत्रीभवति निश्चितंश्चेतगुञ्जाः समानीयकुण्डवप्रतिनाः शुभाः एतन्मंत्रसजमास्ताविकिरेच्छत्रुसम्यके स्वयंमंत्रीसुगुनाः स
न् तेनासौचेविणाश्चमः ज्वरादिकैर्महारोगैः पीडितानामरण्यान्वरे सेनाधिपतिमुख्यानोपपरस्परविरोधनः एवधुपद्दवैर्णनावि
येनाशंप्रयातिच नारेशक्तिसमाप्याविधिमेवरविदलेमध्यनः पत्रमृलेमर्दन्यावर्णायुम्मंदत्लमनुधिलिखेडुहिशोम्लवर्णेन अग्नेयाग्रा
मिवबीजेवहिरघलिपिभिर्मृपुरद्वंद्वसंस्पदशोयायेत्रमेनधुवाति ननपद्मसर्वदत्ताकरेस्यात् सर्वसंपत्करंन्दणां सर्वसौभाग्यसिद्धेनात्र
राज्यलक्ष्मीविहीनानोभूपतिनोचराज्यदाः सामपग्रस्त्रणांचरोगशान्तिकरंपरं जपहोमोऽत्रसंपानधितेपत्रेश्रकये प्रोक्तेचवदशोयाः
सर्वदेनात्रसंशयः अस्यार्थः द्वादशदलपद्मविरच्यतन्मध्येनारेतस्योदरे शक्तिनदेनः साध्यनाम चविलिख्यानन्तकारारेषुमहिषमर्दन्या

सी॰वा॰
च॰
२३२
232

एतत्रमेत्रस्य विरोहनाप्रतिकेसरे वर्णद्वयं वर्णद्वयमालिख्य नदलेषु मूलमंत्रस्य वर्णान्न्यसेत् प्रतिदलेत्रिशः त्रिशो आलिख्योतिमात्रमंत्रि मदले
विछिख्य पमाह हिस्तनहृयंविरच्य नयोरंतराले वीथ्याश्रस्तरे सविंदुकां मातृकां विलिख्य नडहिस्रन्तरस्य हृयसंपुटरूपेणाष्टकोणेनष्टे
येत् एतं घेत्रमस्यकमलदेनागायणीयेष्वत्रिस्त ह्रीं जो शिवसर्गवान् अत्रिर्दशिवः उसर्गो विसर्गस्तेन उः तद्वीजेन स्याउमगीयाः वीजेका
मणापकृपिर्गायत्रीछेदः श्रीउर्गादेवनाथे ह्रीयंयुक्तवीजेन सविसर्गेन सर्वेत्राष्टदलकमले हूर्यो मणामातिनेत्रो स्थलवाणवेद्भ्रचक्रमो
खवेटयन्तुः कपालानिदर्शिणाथः करः क्रमेणधारयेत् नीथ्यायेत् लतेजयेत् दशांयातिलैहोंतः एतादिके वनउगीवन् लेयंश्रयेल
नयेलतजपः क्रमयुगपरा सेदराचार्यशिष्येण श्रीनिवासेनधीमता चंद्रिकायांप्रणीतायां षट्विंशोगतत्प्रकाशकः॥ इति श्रीसेंदरा
चार्यचरणारविंदद्वंद्वोते निवासिना श्रीनिवासभट्टेविरचितायां श्रीशिवार्चनचंद्रिकायां षट्विंशप्रकाशः॥ हृमंप्रणतो श्रियदत्ति
विपुला पुष्टिमेधा यशोवले अर्चितास्मगवत्नीतस्या लक्ष्मीसमर्चयेत् मारसंग्रहे अथोच्यते रमामंत्र लक्ष्मीसौभाग्यप्रदा पाउगीयु
ह्रींरलोपात्का त्रिवर्गफलदायका सेवकाद्यामनः षष्ठंव्योमसमयुसंपुते जरीषस्वरचन्द्रार्धकलानादविभूषिते एकाक्षरो रमामंत्रो
मनोरथसुरद्रुमः सेवकस्तिकारान्त्वामतः विलोमेन षष्ठः शाकारः व्योमसममोपि नथैवतेनरेफः नघुक्तः तुरीयस्वरः ईवेद्राद्धक
लाअर्धचंद्रः नादोविंदुः तेन श्रीवीजेन तथास्मरस्य मुनिः प्रोक्तः छंदस्यास्य निहन्मतदेवतानागादिना लक्ष्मीभोगमोक्षाफलप्रदा हिस
पनेत्रकर्णोनमन्वेत्यस्वरसेयुतामनुनेवषडंगानिजातियुक्तानिकल्पयेत् सद्यनेत्र ईकर्णोऊः कर्णस्यापि सद्यान्वेसमासातत् इनादाश
स्वरः मनुस्वतुर्दशस्वरः औसोविसर्गः एतेन श्रां श्रीं श्रूं श्रैं श्रौं श्रः इति षडंगमंत्राउक्तः तथा पद्मदूष्टानवकनकरुक् पद्मयुग्माभये
प्रेषायद्धस्ताहिमाद्रिगिरिनिभे वैर्दमेवौरिभैदः हस्तोत्क्षिप्तामृतघटजलैः सिच्यमानांगयाश्रीर्भूयाद्भूत्यैरुचिरमकुटा त्वेत्यैमवस्वान्वनेत्रा॰

रामामर्द्धयोराद्येनदाधपः स्वयोरसेइत्यायुध्यानेवनभेजासवर्णानोमपद्मोर्धकटर्द्धयो दक्षिणाभयहस्तोनोवामहस्तवरप्रदामितिनाराय
णीयवचनात् हिमगिरिनिभैरंगनिस्त्रैलोक्यमस्तकेमुश्राम्राभम इति दक्षिणामूर्तिवचनात् दक्षिणामूर्तिसंहितायां अष्टपत्रेलिखेद्यंत्रंवहिद
विंवमालिखेत् मध्येबीजेविनिःक्षिप्यनवेष्टाक्षिः समर्चयेत् सारसंग्रहे अष्टपत्रोवुजद्वन्द्वेकर्णिकाकेसरोज्वले वज्रद्वारसमायुक्त
चतुरस्रत्रयान्वितामितिपूजाचक्रमुद्धतः सारसंग्रहे यमादिकल्पितेपीठेनवशक्तिसमान्विते रमामावाह्यगंधाद्यैर्यजेल्लोकस
नमः दक्षिणामूर्तिसंहितायां विभातिरुद्राति कार्तिकेयः कोटिस्वसेननतिमुष्टिहस्तकपिर्दहि सर्वसदिक्षुपूजयेत् मध्येसिंहास
नेपूज्येसर्वशक्तिमयेप्रिये: शारदातिलके बीजाद्यमासनेदद्यात् मूर्तिंमूलेनकल्पयेत् नेनबीजान्तरेसर्वशक्तिकमलासनायनमः
तिपीठमन्त्रोस्यः तदुक्तं सर्वशक्तिपदेप्रोक्ताङेन्तचक्रमलासने नमइत्यासनेपूज्येत्तन्नह्रीजादिकेशिवे इति पद्मपादाचार्यास्तु
श्रीश्रीदेव्यासनायनमः श्रीश्रीदेवीमूर्तयेनमः सनत्कुमारः सकल्पाम्भोरुहेस्वभ्रंकर्णिकायांयजेच्छिवे सारसंग्रहे इत्यस्मिन्पी
ठेसमावाह्यदेवीं गंधादिभिर्यजेत् पुरोगानिसमभ्यर्च्यवासुदेवादिमूर्तिभिः इभेनिधियुगेनान्याचलकन्याभिरीरिता लोकेश्वरमा
हूतिलदसैस्वरमार्धेन दमकसलिलोत्थमोगुणपल्लवः कुरंठकः बलाकाविमलाचान्याकमलावनमालिकः विभीषिकामालि
कावशंकरीवसुमालिका पंकजद्वयहस्ताभाभक्ताहारसमाप्रभा अनेनविधिनामंत्रीमंत्रमीनंभजेनयः वसवस्त्रसंकुलालस्तीसंश्रा
तोमधिराश्रवे अत्रवासुदेवादियमसमिप्यनंद्वितीयावरणंमूर्तिरिवत्रस्वनिधिः पूर्वेरपरेमार्चायोक्तेयन्त्रआग्नेयादिषुपत्रेषुगणाल
स्वकुरंकटः दमकसलिलप्रोतिनाराशीवचने तन्त्रकृत्ताद्विकपरं प्रयोगः तत्र: प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणाया
ममंत्रयंत्रत्वा शिरसिमृग्रुऋषयेनमः मुखेनिवृच्छंदसेनमः हृदिश्रीलक्ष्मीदेवतायैनमः गुह्येश्रींबीजायनमः पादयोःईशक्तयेनमो

पि॰पा॰
प॰
२३३

233

रेकीलेकायनमः इति विन्यस्य प्रागवद्धितियोगमन्त्रकाश्राहृदयायनमः ओंशिरसे स्वाहा ॠंशिखायै वषट् ऐं कवचाय हुं ओं नेत्राय वौ
षट् अः अस्त्राय फट् इति षडंगमेत्रानेन षादिनलानेकरयोर्हृदयायादिषडंगैम्पिपिथिन्यस्य ध्यानमानसम्पूजां नेवचनुर्द्धयुक्तवनुहे
पयुक्तावउरस्तत्रयोहृत्ममाष्टदलदयभधापीठ निर्माय प्रागवत्पुरतो निधायार्घ्यस्थापनादिपरनत्वार्चात्तेउ विभूत्यैनमः उत्तरभ्योका
लेहृस्यैकीर्त्यै सन्नत्यै पुष्ट्यै उत्कृष्ट्यै मध्येत्राह्यै इति स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन योगशक्तीः संपूज्य ओं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति सम
स्तपीठं संपूज्यावाहनादि गणेजान्वेतं रेष्टदलदश्याद्विन लेषु ऊं वासुदेवाय संकर्षणाय प्रद्युम्नाय अनिरुद्धाय इति संपूज्याग्नेयः दि
क्दमलायमलिलाय गुग्गलवैकुण्ठकाय इति संपूज्य देवी दक्षिणदले श्रियै ओं ह्रां नियर्यवामदले अग्रपद्युतायये: इसे तिम्प्रद्विनायाष्ट
दलेषुवालाकै नमः विमलायै॰ कमलायै॰ वनमालिनकायै॰ मालिकायै॰ शोकर्यैवसमालिकायै: इति संपूज्य लोकपालान्
दिसर्वसमापयेदियै॰ मालिकायै॰ शोकनि तथाजयेन्द्रास्करलसंवनन्तसहस्तेङ्करनेनमः पद्मैः त्रिस्वाउसंयुक्तैस्तिलैर्वाः श्रीफले
रथः त्रिभिर्वामनुः शकैस्वजुह्याद्विजित्रिनेंद्रियः तर्पणादि ततः ऊर्ध्वाद्विजार्चान्ते प्रसन्नधीः मासकृरलतेद्वादललतेननमसहस्र
भिस्तुकेशानाण्णो होमः विल्वैसमिद्धैरि माचार्यैचवर्णात्रिभिरितिएकैकेनसहस्त्रचतुष्टयेननुभिलिनैः तेषोन्वइयानरत्वेनत्रि
भिहोमासेभवादितिनडक्तोभट्टचरयोनैवेश्रीहिमितिइस्मापवैनैवयथाक्रतेः मिश्रैरिज्येनचेदितिमिश्राणांविधिदर्शनात्
दितिचान्तर्हित्रिमधुराक्तैविरुद्धमितिचेत् नसर्वत्रमधुरोपेनहोमद्रव्यमदाहृतामितिवचनानन्योगस्यपमधुरोऽशावदाना
नामुपस्तरणाभिघाराज्ययोगवाराकरुद्धनादिति ततः सिद्धमनुर्मे श्रीसाधयेत्रिजवांछितां वत्तोजरदञपपासितिष्टनर्कैगनात्रि
येसंस्थलमनुमेते चजलेल तत्रयावाथ सोविरेनैवकानेदारिद्रानमुच्यतेनरः मधुसूदनगेहस्थविल्वायरू पविष्णचात्रिलस

प्रजपेन्मंत्री वत्सरार्धं वांछितार्थदा अर्थिके तु सधाने लभने नाम यथाविरात् अशोके यथाविते वट्टी सहूते लं उलेइं नेत् मंत्री त्रिभुवनं तु सर्वं वशये
त्सेवनाम यथावादिरैः सकलैः सम्पगोथिते ग्रीय यथाविथिने उले त्रिवाउयुक्तैर्जुहूयान्मंत्रमितमः तेन राजकुले वश्यं पथनदाद र्थवान भवेत्
अर्कवृक्षोद्भने मंत्री स्तडे शालिनेडुलैः नियुते राजलक्ष्मीः सः राजपुत्रो लमेध्रुवं त्रिस्वाउयुक्तेनालिनेलत्तमेकं दूनेत्सुधीः अलक्ष्मीस
हितो मर्त्यो लक्ष्मीप्राप्नोति निश्चितं धनधान्यादिसंपन्ना तोषपत्नीव धायकं करुणाईमानासाथ कुलेन स्यनमेविति ब्राह्मणः स
स्वहहे विल्वे समारोप्य वर्द्धयेत् श्रीसूक्तं च पठत्रे घसलपत्रैर्जुहूयात् नः त्रिस्वाउयुक्तैः कुसुमैः फलैश्चापि सीमद्धरैः संधभेदेत्सस
नतुस्स्वत्कुलेप्राप्ति सद्गुनेत् विल्वविमिश्रहविषा शीमेडलान प्राक्रमपेरमाप्रमस्वाच भवेत्तस्य कथमप्राः कुलेभवेत् श्रीयंत्रसारे ः
कर्णिकायां साध्यनाम मध्ये गेनारं विलिख्य च एवापि त्रेत्र्टतुः पादचतुष्के वापि नवलेष्टपत्रे सूपामिति दित्तं वेंद्रादि चश्रेषु पादालेख्या
त्तनो वाह्यदलषोडशाके क्रमात् आलिविन्षोडशादले वैसोमाघस्यवाण्यचत्वारिपत्तराणि प्रथमे द्वितीये समनसमच तृतीये मध्यवतुर्व
णी स्वरीये घमे घष्टघट चनुरोवर्णान्समममेघ दले त्वे मामाघस्यवाणेचः त्रीण्यमे प्रजोयतेन टचोवर्णाश्च श्रुनुरोनुसमेदेले शानेव
दलेवणान्यच चैकादशोचछरोवर्णानदलेचापित्रयोदशोदलेसमवत्तुः पंचदशोदले षोडशाचापिषवर्णान्विलिख्य चंदनेवहि अवे
घानिष्पाश्रीबीजं विलिखिष्पराश्रिषुः यंत्रपाको चमुसंदेयन धान्यधारासनैः गोगजाश्वाविमहिषसस्यभूषादिसंकुला लक्ष्मीसमा
वहेद्वम्या पुत्रपौत्रादिगामिनी अस्यार्थः तत्र चतुर्दलकमलकामध्ये समाप्तणयं विलिख्य न दलेषु एवापि त्रेत्र्टधः पादचतुष्टये
स्वाग्नादित्तिणेन प्रतिदलमेकं पादं विलिख्य न दहिर्दृष्टदलकमले कृत्वा तस्यादिग्दलेषु एवमिस्यादित्तचः पादचतुष्टये कोणद
लेषु एवेंद्राग्न्याद्यन्याघवः पादचतुष्टये च विलिख्य नहहिः षोडशादलकमले कृत्वा तदलोष्टत्वे सामादित्तगढयस्य षघमदलेण्

सि॰ वा॰
च॰
२३४

234

तथाग्निहितीये समन्ततीये समचतुर्थे चत्वारि पंचमे पंच पुष्टे षट् सप्तमे चत्वारि त्र्यष्टमं जायते तेनत्वदिग्दषः नवमे चत्वारि दशमे पंचप
कादशे षट् द्वादशे चत्वारि त्रयोदशे पंच चत्वारि चतुर्दशे चत्वारि षोडशे षडुत्तराणि चतिविभज्य विलिख्य तद्बहिर्वृत्तद्वयं विधाय तयोर
न्तरालवीथ्यां अकारादि ल्तकारान्तान् मातृकावर्णान् षोडशकान्वेष्टनरूपेण लिखेत् तद्बहिर्वृत्तद्वयं विधाय तत्रोरन्तरालवीथ्यां अकारा
दि ल्तकारान्तान् मातृकावर्णान् आवेष्टकान्वेष्टनरूपेण लिखेत् तद्बहिश्चतुरस्रं तत्र तत्र कोणेषु श्रीबीजं विलिखेत् एतद्यन्त्रं सकफले
तत्ते पंचकेतु रिग्वेदे पञ्चापि चेद्विश्वदेवाय हमे पञ्चेलि येमनमसाह्नावर्म बृहस्पतेस्तु प्रजावीरेणो वयेस्यामागतपोण पुष्पमस्ता
त्र्यनन्तस्याग्नस्तानि रहानिभ्याम हनोगणानाः ज्वषधेनो हव्यदानव्यं धनाव यस्यामगतयो रपीणां यदिवां सासन्नस्पृविद्यासाभ्यं सेज्जप
पनानि तत्रानिन्द्रो वरुणो मामरुतामृदितिः सिन्धुः पृथिवी हतयोः त्वेसोमप्रविकिनोमम मीषान्वरजिष्ठमनु नेषि पथ्या तवप्रणी॰
तीपितरो नेंद्रो देवेषु रतनमभजेतधीराः प्रजापतेनत्वदेवतान्यन्यविश्वाजातानि परिताबभूव यत्कामास्तेजुहूमस्तन्नोस्तु वयंस्या
मपतयोमयीणां एवापित्रे पिवामदेवः बृहस्पतिः त्रिष्टुप्पमस्मा निनिहिरण्यगर्भं त्र्यर्षिको देवतास्त्रिष्टुपमध्ये ताऽरसायुक्तिश्री
यंकोणेषु षट्स्वपि अष्टपत्रेवो समपयतस्वरइन्नेक्रमेणवः यालत्मीरिस्टचोवर्णाश्चन्तरश्चान्तरोवहि अम्बदायैव लहितिश्रसेवेष्टरूगर
हान्सि श्रियं समालिखेय त्रस्यापि तेपत्रमंदिरे यतेयाम्ये प्रविभवे रम्यैवाप्रगर्वादिभिः श्राप्रयेनीमततेनत्रैवरास्यतेरमा अप्सार्थः
अष्टदलयघोदरे षट्कोणं कृत्वा सन्मध्ये समाध्यं प्रणवं विलिख्य षट्कोणेषु श्रीबीजं विलिख्य अष्टदलकेसरेषु दंदेशाः स्वरानालि
ख्याष्टदलेषु यालत्मीरिस्टचो वर्णाश्चन्तरश्चन्तरोविलिख्य बहिर्वृत्तत्रयं तत्रयोन्तरालद्वये नगमानराले श्रीसूक्तेयेयेवक्ष्यमाणाश्चदायेरस्ट
चो वर्णाश्चन्तरो विलिख्य बहिर्वृत्तत्रयं तदन्तरालद्वयतगं तं तराले श्रीसूक्तेके प्रवक्ष्यमाणाश्चदायैगोदायेइस्त्वासेवेष्टानद्वहिगनानराले

कादिर्वांतवर्णैर्गवेष्टनं ततो हि अनरस्वं तत्त्वानन्तकोणेषु श्रीबीजेन लिखेदेनं यत्नभक्तफलदं यालक्ष्मीः सिंधुसंभवा भूतिर्येनः पंचवस्तुः पद्मा
विष्णावस्तु देवी सदानोऽनघतोगृहे हरतिश्रक तथा सद्योघोषं बिंदुसारितेन द्वितीयं भुवनेश्वरी न्यासे पंचरमाबीजं चतुर्थं कामराजकं स
मद्वर्णैः समार्थकाममोक्षफलो मनः सद्यायणबिंदुयुतेनेनैव ग्रन्थस्थाप्तसिद्धं तथा स्वषिमृग मेदुतनमूर्द्धं मनुष्टुपच्छंद ईरितं देवता
कमलाप्रोक्ता सर्वसंपत्करी शुभा एवं मंत्रवदेवास्य षडंगानि प्रकल्पयेत् माणिक्याभा हरगिरिनिभैः कुंजरेंद्रैश्चतुर्भिः पाथोज्योतन्
मणिमयघटोभोभिरासिच्यमानं प्रकल्पयेत् माणिक्याभा हरगिरिनिभैः कुंजरेंद्रैश्चतुर्भिः पाथोज्योतन्मणिमयघटोभोभिरासि
च्यमाना कुंभोत्सव्यावरदसरसिरुहद्वं कामिनी निरुस्ता लक्ष्मीः पायादमनिकरैः सेविता वूस्नामा आयुध्यध्याने प्राग्वत् एवं दिनेश माघी
ठेजपेदेवीं च एवं वत श्रीकलतर्जपेन्मंत्री निगनाशी च सहस्रेण तनमस्त्वं सरोजैश्च रक्तकोषैस्त्रिवोदसंयुतै सर्वाण्युक्तप्रयोगाणि कुर्यान्म
त्रीयथाविधिः साथ कामनवर्यां स्पनिषिभिः सेवितेस्य यं प्रयोगः स्वगमः तथा कामिका पंचमं कालोऽस्य स्वरविभूषितः वर्गादित
स्मचलावरुणो दीर्घयुक्तस्त्युः अतिष्ठधानयवनसद्यास्त्रदिनाविधिः दशाक्षरोऽणि निगदितो मेव श्रोक्तफलप्रदः कामिका पंचम
नकालो मान्यत्वे स्वरो विसर्गः तेन मः वर्गादिकः दयुँ मः अचलालः वरुणो दीर्घयुक्तावामनुः अतियुक्तसियानपवनसद्याघा
तेन यैद्विजस्ताना तयाः ऋष्यादिगदत्तसविराड् कमलाः समुदीरिताः देवी च पद्मिनी विष्णुपत्नि चवरदा मताः वायानाकमला
चाभिर्ङ समोत्ताभिरुक्तवत् पंचांगानि मनोस्त्रनातियुक्तोनिवाकल्पयेत् शारदायोनमोक्ताः ध्यायावादेकास्यगमंत्राऽक्ताः तडि
त्तेजाभासा कमलाश्च गदानाभयकरा धारीरोयदासा भुवनविवरं मासपतिया सरोजस्या कांचीमणिसकुटमैत्रीढ विचित्राश्रिये
मृपाली सकलशाभाराननगतनत्तुः आयुधध्याने प्राग्वत् रमापीठ पूराप्रोक्ते यजेल्लक्ष्मीं यथाविधि आदावंगानि तद्बाह्ये वलाका

शि·वा· घृष्टशक्तयः तद्धाप्ये लोकपालोऽष्टनदस्त्राणि ततो वहिः एवमभ्यर्च्यायेल्लक्ष्मीर्भवेन्मान्त्यानाधिपः अथप्रयोगः प्राग्वद्योगपीठन्या
व· २३५ सां तेमूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिवसिरस्ताय ऋषये नमः मृदिवराट् छन्दसे हृदि श्रीकमलायै देवतायै इति विन्यस्य प्राग्वद्धिनि
योगमुद्रां मूलमन्त्रे करयोर्व्याप्य चतुर्दशैर्हृदयाय नमः ओं पद्मिन्यै शिरसे स्वाहा ओं विष्णुपत्न्यै शिखायै वषट् ओं वरदायै कवचाय हुं
ओं कमलरूपायै अस्त्राय फट् इति पंचाङ्गमन्त्रान् गुह्यादिकनिष्ठान्तं करयोर्विन्यस्य नेत्रवर्जं हृदादि पंचाङ्गेष्वपि विन्यस्य ध्यात्वार्घ्यं गृ
235 जातेप्राग्वदष्टदले बलाक्या घृष्टशक्तीः सम्पूज्येन्द्रादिपूजनादि सर्वं प्राग्वत्समापयेदिति तथा पंकिलतुंजपेन्मन्त्रं तु विष्णुपापोपि
तेन्द्रियः तदशांशं सरसिजैस्त्रिस्वाद्वक्तैर्नरस्सुधीः तथा समुद्रगामिन्याः कण्ठदघ्नजलस्थितः लक्षत्रयं जपेन्मन्त्री भवेद्दयालि
तोनरः तथा वर्जेष्वसून्नेष्ठष्मद्रयाउत्तराद्भुतेः रमां संपूज्य सारस्वतं जाबद्धिल्वमधुसङ्क्रान्तेः फलैर्हुनेत् पौर्णमास्यां पंचम्यां वा सितेनोत्तु जेः
मुक्तवारे छुषुष्पर्वीमासयोजहुयात्सुधीः सेवन्मासार्द्धेन पूर्णां लभतेनात्रसंशयः किं चहृत्केन भजनेन मन्त्रमेतेन जितेन्द्रियः सर्वा
छिन्नार्थान् लभतेव सुधान्यसम्पद्धियुक् तथा वाक्यशक्तिः श्रीकामतः रवेसाग्निसयानसर्गयुत वर्त्नापंचवर्णा विन्दुयंकेवल
सनः लोहितोऽग्निसंतो वामश्वातिपुत्रस्मृगुरितिनः तुर्यवर्णादि पवनसघाघाएदयावाधि द्वादशाक्षरी महालक्ष्मीमन्त्रः प्रोक्तः ॥
लृ ह्रतिभिः प्रणवाद्योपमेव स्यात्सर्वसिद्धिकरो यजः वाग्भवं वाग्बीजं शक्तिर्भुवनेश्वरीबीजं श्रीः लक्ष्मीप्रप्रोक्तस्मृतरिभिः प्रणवाद्यो
यमेव स्यात्सर्वबीजं कामलबीजं वेहसस्वहृषेपथ्यग्निष्टेः सत्लतश्रैः समर्गो विसर्गः ए— पिरितेलोवर्तनीयंजनवमादिन्तीयेमन
कारः स्वरराहितं लोहितः यत्राग्निपुनेरकयुक्तः मेनप्रवामस्मृजियुक्मद्गुः तेनसहतुर्यवर्णादिपवनसघाघाः सोऽहृदयं नमः प्रण
वाद्यलूत्रयोदशाक्षरः तथा ऋष्याद्याब्रह्मगायत्रमहालक्ष्मप्रकीर्तिताः संप्रोच्यमतनीयाङ्गानि प्रणवाद्यैरुद्यं दत्तके अंगुलीषु क्रमा

नमेत्रीविन्यसेडिनपंचकेमेत्रयोषन्यसेन्मंत्रीनलयोरुपयोरपिमूर्द्धोविन्दुरणोयावन्नंत्रेणव्यापकेन्यसेन्मूर्द्धान्तिवक्तोग
घोन्त्रीयेववीजानिविन्यसेत् शेषसमार्णिकेमेत्रीविन्यसेडदिध्यानुषुपंचवीजैः पंचमः त्राशेषे षष्ठेचुकल्पयेत् चतुर्थ्यैने
त्रानमुखैर्युकेवापिषडंगके त्रानेस्वयंशाक्तियंशवलेवीर्यनेजस्वषट्कमात् एवंन्यस्तननेंमवीचिनेयेदिष्टवेनो ग्रासे
स्मरेत्समनुपानेमनेत्र्यतिशोभिते वेजलेगनागरेगेस्वरमालैः श्रीउमेरपिः नालेलमालैः हिंतालेशालेस्ववकुलैरपिक
कैंभुवेभुनीवैस्वचेपकैरूपशोभिते मदोदालिसकर्श्वरकदलीदलमंडिते ग्रशोकपाटलानागकोविदारातनोरमे मल्लि
ष्याएयिकाकुंदमदयंतीसुगंधिका द्राक्षावल्लीनागवल्लीमाधवादेवदारुभि नमेरुभिर्लवंगैस्ववकुलैस्तिलकैस्तथा।
शोभितेकर्णिकारैस्वचंदनैरक्तचंदनैः वेजलैमातुलंगैस्वदाडिमीलकुचैः शुभ नालिकेरैस्ववेज्जूरैः पूगैःकुरवकैर्हतमा
लतीकेतकीगानीपाटलीनलसीहते नेघावर्तेदमनकैसर्वतेकुसुमोज्वले ग्रश्रीमदैः पिचुमदैस्वमेदारैरुपशोभिते वि
शिष्टपनसैरुद्वैः शरिवोटैः कुटलैजैः गणैः श्रवेगपवनस्यमहसमोज्वले ग्रमेदैः पिचुमदैस्वमेदारैरुपशोभिते विशि
ष्टवनसैरुद्रैः शरिवोटैः कुटलैः गणैः श्रवेगपवनस्पृष्टसमनोगंधवेजले महासरस्समध्येस्मरेन्मंत्रीमनोरमे श्र
मद्भमरमालाभिरलेत्तनेचर्दिशि केकिकेकारवाकीर्णलक्ष्मणमारसोहते वरटाहेसमेश्याघेवप्राकारण्रकोज्वलम
फुल्लैःसरासजैरम्यैः कल्हारैकैरवैरपिःनीलैनीदीवरसघैस्वसुगंधिकुसुमैर्हतो मर्वेनशोभिकल्पदुवनमेदितमुज्वले

शि॰वा॰
व॰
२३८
236

पुलिनेनतत्रतन्मध्ये मेरुपर्यन्तकुट्टिमो सत्त्वघट्टके मेरोः हारकिरणपुञ्जनिभास्वरे हिमरश्मिकरज्ञानसितकान्तमणिशीतलोपलोल्ल
सत्पालितसगीत्राकारसममनोहारे नानारत्नौघरचितेचतुर्द्वारसमायुतेन वरत्नान्तयप्रोघदरशब्ददकशोभिते स्वरः कपाटः
नूतनोघनमहारत्नारचितोत्तुङ्गगोपुरे तत्रगालितहेमोघदण्डध्वजसमूहके वैडूर्यादिमहारत्नरचितोत्तुङ्गसोपुरे भरा-
जिते सेतस्वर्णौघरचितगवाक्षप्रान्तसङ्कुले हेमदर्पणस्फुरद्दीपसहस्रममनोहरे नानाविधैस्तोमवर्षहरचिताभिश्च कांचने
सत्पद्मवेदिकाधुक्तपत्राकाभिरधोहृतो शरच्चाकाशसधाराभिस्तूलरचितैः स्तम्भैः विचित्रवसनोद्भूतैर्हेमैनवद्वारनयैरपि:
कांचनोमणिव्रातकुट्टिमालेकृतेस्तम्भे यत्नमारागुरुत्वचुकस्तूरीकुङ्कुमैरपि नमालेद्ध्वजातैश्च सुगन्धिभिरथेतरैः प्राग्
मोदितचतुर्द्वारे मेरुपेत्रविचित्रेयेत् तदेतः पारिजातस्यमूले सिंहासनेनवे नानारत्नगणाकीर्णेनत्रदेवीविचिन्तयेत्
बालभास्करसन्तकोटिघृणिपोषरमिद्दिनोस्वक्ताहारोज्वलोरसां रत्नकल्पविभूषितां हस्ताभोजैश्चविभ्राणां नूतनाघा
लिमंजरी पद्मद्वयेकोत्तमेचत्रासितासमरोरुहो विकचोत्पलसंशोभितो गंभीरावर्तहृद्यालिद्भुदमेउल मेदुरितोय
त्वकर्दममेतलिमपीनोचतनस्तनो कुम्भोद्भवप्रोथनस्मुक्तादामविराजितो सौमोतरासेगवतीपुष्परामस्वयषितोगालि
तस्वर्णत्वचिनवैडूर्याघागदोज्वलो कांचनोघतत्ररागमणिबद्धकंकणानामनाविपुलसरत्नयुद्धिकालेकृतानागि-
लिकेवुकैठकलाराबोस्वर्णग्रैवेपराजितो विचित्रनानोलेकारलेकृतांगीसविस्मितोउपदकेप्रभासद्रत्नताटंका

१८

शोभितो करणैः पुरीकृत स्वर्णावद्धरत्नकुर्येभमो प्रवालविलसनकान्तिरुचिरायरपल्लवाः शिखरप्रोल्लसद्ध्वजदशना॥
वलिशोभितो लिलीछनणायक्राकानारापिपम्रमाननेगायेचसायककोदण्डविलासाधिकविल्लिको विघ्राणैनासि
कोप्रोयतिलियोज्वलोयतो शीतोसुधाकलाकारुचिरालिकराजितोविनसौगंधसंपन्नमगनाभिविशेषकोम
नाक्रकुंचितसालिनयनीलमनुलमूर्द्धजापाविजानद्रुकुसुमगंधवारिसमर्द्धजोनमहाटकसंबद्धनानारत्नोघशेखरे
सौंदर्यभूमेरवधितेजसा जन्मभूमिको विलासलत्नामवनेमरालत्नोविचिंतयेत् वामाधःकरमारभ्यदक्षाधःकर
पर्यंतमायुधध्यानेपुरायोक्तारमापीठे देवीसाम्रकुत्रपूजयेत् दयान्वीजेनामनवस्वाहलनीमतिकल्पनोदत्तमागेयजे
देगणापेचान्यनस्तथासमनोज्ञानिहस्तेचपुष्पाभरणमर्चयेत् अंगानिपूजयेदादौ यथास्थानेषुमंत्रवित् अष्टपत्रेस्थि
तः पूज्यालक्ष्मीश्रीसमास्वती दुर्गायरगौगायत्र्यादेवसुधाचेतिशक्तयः नानालंकरणैभास्वरभोजहस्तपयाणयः अग्रि
प्रत्नालनार्थंचग्राघनेजडसूर्यये पूजनीयेप्रयत्नेनकराभ्यांष्टनवामरी विधामन्केचवरुणपंचमेछत्रधारिणं
परिनस्नापजेन्दीशानग्रहान्नवतनोवैभोत् चतुर्दंतान्दिगाजोस्त्रपजेराशानमंत्रवित् लोकपालास्तदस्त्राणि
ततद्वात्तलयजेनस्थीः एवावतः पुंडरीकोवामनःकुमुदोंजनपुष्पदंतःसर्वभौमःसुप्रतीकस्तनेनमातः
प्रपप्रयोगः तत्रप्रागवत्प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वा शिरसिब्रह्मणेऋषयेनमः

शि॰ व॰ मृत्युंजयगायत्रीछंदसेनमः हृदि ह्रीं महाकालरूपैदेवतायैनमः इतिविन्यस्य प्राग्वद्विनियोगः भृत्कीयंमूलमंत्रेण॰
च॰ करयोर्व्योमकेशान्वा अंगुष्ठयो ॐ ऐंनमः तर्जन्यो ॐ ह्रींनमः वक्ष्यामि श्रींश्रींनमः
२३० अनामयोःक्लींकनिष्ठकयोःलोनमः करतलपृष्ठयोजगत्स्थैते
२३७ नमोनमः मूर्ध्नि ऐंनमः वक्षयोह्रींनमः मध्य
मः वक्ष्यामिश्रींगुह्येतत्कीपादयोः स्त्रौंनमः
हृदिमनयानपूर्वविजेनमःमो
सेःप्रयेवामित्सुप्रमिनिनमःम
न्नायोनेमुक्तेमेनमःइतिवि
न्यस्यऐंज्ञानायहृदयायनः
ह्रींएस्वर्यायोशिरसेस्वाहा
श्रीपाक्तयेशिखायैवषट् क्लींबलायकवचायहुं स्त्रैंःवीर्यायनेत्रत्रयवौषट् जगत्प्रसूत्यैनमःतेजसेस्त्रायफट्
इतिषडंगमंत्रानेशगुणादिकरयोर्विन्यस्यहृदयादिषडंगेष्वविन्यसेत् ततमकेसरमष्टदलकमलेनहृदिरष्टदलकमलतहिनेव
दलकमलेनतहिस्मनहारस्मृनेवनरत्व ॥

यमिति षट्कोणावृत्तं निर्माय प्राग्वत्पूरितासेष्टसाध्यानादिपुष्पोपचारान्तेकर्णिकायां देव्याः दक्षिणे ॐ गणपतये वामकोणे वटुका
य इति सेषट्कं प्राग्वत्षडङ्गानि सेषट्काष्टदले उमायै श्रियै सरस्वत्यै· दुर्गायै· परायै· गायत्र्यै देव्यै· उषायै· इति त्वग्रादि प्राद
क्षिण्येन सेषट्कं देव्या दक्षिणचरणसमीपे गंगायै· वामसमीपे यमुनायै नमः देवीदक्षिणे शंखनिधये वामे पद्मनिधये इ
ति सेषट्कं द्वादशदले मेषाय वृषाय मिथुनाय कर्कटाय सिंहाया कन्याय वृश्चिकाय धनुषाय· मकराय मीनाय·
तद्बहिर्नवदलरवये सोमाय· मंगलाय· बुधाय बृहस्पतये· शुक्राय· शनैश्चराय राहवे केतुभ्यो तद्बहिश्चतुरस्रक
मलयोरंतराले देवग्रावादिदिक्षु ऐरावताय पुण्डरीकाय वामनाय कुमुदाय अञ्जनाय पुष्पदन्ताय सार्वभौमाय सुप्रती
काय इति प्रादक्षिण्येन सेषट्कं प्राग्वद्दीक्षयेद्दिगीशांश्च तदस्त्राणि च समभ्यर्च्य धूपदीपादिशेषं प्राग्वत्समापयेदिति तथा
जपे भास्करलक्षेण निपतां शीघ्रं ततः तद्दशांशप्रभुक्रमाद्धुतैः पयोभिः समाज्यसमफलैः पत्रैकैः पुष्पैस्तेजनेत नासितेषु त्रिमिस्रो
पैः सर्पियेद्युतद्वये शतर्त्तिर्दशांशहोमे विधाय तद्दशांशतर्पणादि निर्वर्त्य पश्चात्पुनद्वयहोमं मयुतं नयेणं वविद्ध्यादित
स्मं त्रैभ्यो विशेषः तथाप्येवमिदं मनुं मंत्री गुरुमुखोद्गतः कुर्यात् काम्यानि कर्माणि स्वाभीष्टानि च मंत्रवित् आज्याप्लुताभि
र्हुत्वा समिधा सुः कामाङ्गनेत्ररः सहस्रं दशहस्त्रं च समिदे हव्यवाहने हुताङ्कामिगुडूचीभिस्त्रोभर सहस्रकं ससाहेज्जुहूयाज्जी
वेद्वत्सराणां शतं सुधीः दीर्घायुष्यप्रदानाभ्यक्तैस्तिलैः प्रजुहुयाद्धुयः आरोग्यकामो जुहूयाद्दाराम्याकं दिनसप्तदशाहे वा
पिसर्पिरकानुसमिद्दानामसमिद्दान

शिवा॰
पा॰
२३८

केजातं कंठदघ्नेजलेस्थितामहालक्ष्मीमितिस्मरन् अष्टाधिकंसहस्रंयःप्रोद्देवाङ्कजपेन्मनुं सर्वान्वाञ्छितार्थान् लभतेआरोग्य
मपिसाधकः अन्वहंजुहुयाद्दष्टसहस्रंशालिभिःफलं अष्टाधिकसहस्रमित्यर्थः सोचिराल्लभतेलक्ष्मीमहतींसाधकोत्त
मः रमालताप्रसूनैर्वानैर्यावन्तसमुद्भवैः येनसर्षपकैराज्यप्लुतैर्वाजुहुयाद्बुधः प्रथीयसीरमाप्राप्नोत्यचिरात्साधकोत्त
मः मात्मनेवतथासर्वैर्जनैरभिनीतयाजव नारिकेलरजोयुक्तोमेरीकेजारकान्वितैर्गुडयुक्तैः घृतेपक्वैरपूपैः जुहुयात्सुधीः
संपतः प्राप्नुहेवाथशतेयापसभ्रराडजः मेमेडलाफवं सालाजवहैअवणतथाएतडमिश्रहविष्यसहोमादत्रसमः द्विमान्
अष्टोत्तरसहस्रंवजपासूनानिसेजुहुनेत् मेशुद्धातज्जसमंत्रीनागवल्लीरसेनवः सहितैस्तिलैकंकुयात्सर्वंवश्यंभवेध्रुवम्
पलाशोत्थसमिद्भिश्चकुसुमैर्जुहुयात्तथा वश्यंभवेडमस्त्रजावशिनस्तस्यमंत्रिणः जातिकाकुसुमैर्मत्रैराजानंवशमा
नयेत् जुहुयाद्ब्राह्मणांभोजैर्वशंप्राप्नुयात्सानवसंशयः नीलोत्पलैर्नाहोमेनवश्याएपपार्श्वस्थसंभवाः वश्यायेत्प्रमदाविद्वान्मध्
ककुसुमैडगैः नवकोष्ठात्मकंसम्यक्कुमडलेविलिखेत्सुधीः मध्येपत्रंवरुणविरेस्कल्पेचयथाविधि पंचवर्ण पमाणंभेकुंकोष्ठेषु
नवसूत्रविनद्धान्कलशान्कुंभान्चन्दनकाश्मीरलिप्तसर्वाङ्गकान्सवान् सर्वेतंडुलसंयुक्तान्सर्वदाहिमनोहरान् पूजयेद्वैयथा
वत्राभासितैर्स्तीर्थयुक्तैः कर्णस्थापनविततनवरत्नसमन्विते कर्णिकामध्यविलसत्पत्रेषुप्रकारयेत् मध्यस्थकलशेरम्य
यथावत्तद्दिनिःक्षिपेत् पंचरत्नानिसर्वेषुकलशेषुविनिःक्षिपेत् पंचरत्नानिश्चवत्रमुक्ताफलनीलपद्मरागांतथैववः म
रकतेनसमायुक्तंपंचरत्नमिदंविदुः रिमादित्यधराणोक्तानितथापटीरोशीरकाश्मीरवेद्यागुरुतमालकं जातीकक्कोलसं
युक्तंसर्वमेतानिभागशः कलशेषुचसर्वेषुयथाविधिविलोडयेत् सदाभद्रायचैतंडवाचदेवीश्रीवमधुव्रतः अपामार्गस्य

238

पत्राणि मृशलीवज्रवेत्सरी वकुपियंगुव्रीहीश्च मुद्गगोधूममसूरिकुलत्थान् शालिमाषाश्च सतिलानपवान्प्रदात्मनिः क्षिपेत् क
दलीनालिकेलान्श्रीधात्रीलकुचमम्रुहो फलानिपद्मवकुलाजातीसौगंधिकानिच मल्लिकाचंपकाशोकपुन्नागोश्चानिनिः
क्षिपेत् पुष्पाणिकेतकेतदन्यलक्ष्मीपल्लवानिच माध्वीपोडंवरसमं चैतन्नोत्रस्य कूर्चंचप्रतिप्य चटवकाणिक्षादयेत्ततः पकैः शुभैः
मात्तैः सफलैस्ताम्रवेष्टयेत्क्षौमवाससमानेषु मध्यस्य केलशेसमावाह्यमहेश्वरी महालक्ष्मीवेदनाद्येरुपचारैश्चसयजेत् शीर्ष
चष्टकुंकुमैचस्त्रुमाद्योकुमनोयजेत् सगंधैश्चन्दैश्चश्चैमनोहैश्चदीपकैः भक्ष्यभोज्यनिवेद्यैश्चयथाविधिपजेत्सुधीः सम्पूज्यएभाव्य
टाक्रमेत्रीविस्रसहस्रमन्त्रजपेत् ततः साध्यंसमानायसंयतेस्थंडिलेशुभे भद्रपीठेतंनिवेश्यप्रसन्नस्मिनसाध्येनयोजयेत् मनोहरै
रसेकारैर्विविधैर्वाससैरपि ग्रादराद्यमलंकृत्यसकुंकुमस्रुमनोहते सुवासिनीभिर्योषाविरचितानोद्दिजेन्मनो समस्त्रीर्वचनैः स
र्ववाद्याभ्योनानदैः सहः वेदघोषेणचमंगलग्रैश्चवस्रशोभने तेषुमध्यस्थितंकुंभमसहस्त्रगुहाःसपः मूलमंत्रजपन्नासिंचेत्सा
ध्यशीर्षंततोपरैः कलशैः सर्ववामत्स्वाहस्तेनास्यशिशोसिरः सम्पूराद्वेदगादितामाशिषसंप्रश्चाति कल्याणमस्तुचसदास
पदश्चनिराकुला प्रसीदतुमहालक्ष्मीसकलादेवतामयः रक्षन्तुत्वांसदैवविजयोल्लासावीलव इत्येदत्ताशिषःपश्चात्वाससीपरि
धाप्यच ग्रावान्त्रपाणामेतस्म्यक्पयथाविधितद्दाशिशुः नानाविधैश्चवसनैर्नानालंकरणैरपि यनेद्दीनैरत्नगोभिर्महिषीभिश्च
दासकैः दासीभिर्देवताचुष्पाणुरुसेतोषयेत्सुधी नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्लेह्यैचोष्यैस्तर्पयेत्ततः दीनांधकृपणैः सार्द्धंभोजयेद्वादि
जन्मनः ततः स्वमंदिरेकुर्यांडस्त्रवचंधुमिसहा षड्त्रिलोकारश्चवततः सनवरः स्वयंकृतार्थमन्यतेसम्यगात्मानंसाम्यथात्वहिरा
जाशत्रून्विजयतेमित्रविक्रमश्चयथाविधि राजापुत्रस्वराज्येषुरविरादीक्षयामदा वेध्याभिषिकारमणीस्वविरावांछितेसुतम्

शिवा
चं
२३५
239

महामतिबलतेनाभकार्याविचारणा महामयेषु सतादिनिमित्तोत्पमयेषु च कृपाङ्गोदाहिदेषिवप्रकुर्यादभिषेचनं अभिषेके
णामनावनृणां भवति निश्चितो सर्वसंपत्सौभाग्य सर्वाभयप्रशमस्तथा सर्वाभयसमस्तथा सर्वापद्वारणं चैव सर्वसौख्याभिनि
श्चिते पटीरचन्दनेन उशीरः बालकं काश्मीरं कुंकुमं चैव दः कर्पूरं तमालकं पत्रं जातीजातीफलं कंकोलमरीचकंकोलः इति प्र
सिद्धभागशः समभागेन सर्वाभद्रामन्त्रात्मा देवी महादेवी श्रीअपराजिता मधुवनाम्रे मृगराजः ह्रीशीलीतालमूलाविद्रिवल्लरीउ
ड्वारुणीप्रियंगुकांगुनी श्रीविल्वयात्रीआमलकीलकुचवडहर इति प्रसिद्धा बकुलः बौलसरीति प्रसिद्धा एवैषां यान्यप्रसिद्धि
हेम भतो महाहलवस्तक्रमोपवर्गाद्यमूपकैः आच्छादनपात्रैः तथा श्रीमायाकामबुक्के प्रणवगतमथो मायामालिख्य मध्ये
किंजल्के स्वकवीजात्रितयमपि लिखेद्युग्मशश्वार्कपत्रोमत्र्यार्णान् षोडशांशस्वरलसितदले कादसक्रपत्रमस्लहस्तौ पत्रकोणाभ्रमी
गृहवषट् प्रान्तप्रान्तवर्णोहसात् यंत्रमेतन्महालक्ष्मीशोकोमपकरेपरं सर्वसौभाग्यदं चापि सर्वडाकविमोचनं आपन्निवारणं
प्रोक्तं किं बहुक्तेन सर्वदं अस्यार्थः द्वादशदलपद्मविरचनात्कर्णिकायां प्रणवं विलिखेत् स्याद्वरे श्रीमायाकामबीजानि सा
ध्यनामच विलिखेत्केसरेषु प्रोक्तं श्रीमायाकामबीजानि प्रतिकेसरमेकैकमिति बीजत्रयस्याष्टावर्तो चतुर्विंशतिकेसरेषु पि
विलिख्य द्वादशपत्रेषु सकलमत्रस्य वर्णानेकैकशो विलिखेत्तद्बहिः षोडशदलपद्मं कृत्वा तत्केसरेषु ककारादि सकारान्तान् वर्णान् द्वा
त्रिंशत् द्वन्द्वशो विलिखेत् दलेषु षोडशस्वरान् विलिखेत्तद्बहिः अष्टदलपद्मं कृत्वा तत्कोणेषु प्रतिकोणं हस्तौ विलि
ख्य वषट् तत्प्रान्तरितानि विद्यावेष्टयेत् अन्तरितानि विद्यावेष्टनेन अष्टकोणाद्बहिः तद्रूपेण कृत्वा तत्पोरंतरालवीथ्यां यथोक्तप्रान्तरिता
विद्यावेष्टयेदिति सम्प्रदायः एतद्यन्त्रमस्य फलदं तथा नारः श्रीमाकीलक्ष्मीकर्मणा सर्वापावघुता यावाचत्वारानन स्वर्यो वरात्यश्रीउ

क्रः पुरंदरः उपान्त्यशिवयुक्तवायुक लोहितोग्निमुतोऽनन्तः चतुर्थस्वरयुक्तपान्तः पुनरेतत्त्रयं वदेत् बीजत्रयमिमासालक्ष्मी
हृदेतोगदितोमन्त्रः सर्वदोयं महालक्ष्मीमन्त्रराजाप्रकीर्तितः तारः प्रणवः श्रीः श्रीबीजं शक्तिर्भुवनेशी लक्ष्मीश्रीबी
जंकमलरूपं सूर्यामकारः धराल शिवयुतेनलेवतराननःकसूर्यामः दीर्घयुक्तः पुरंदरः तेनलाउपोत्पोलाशिवयवायु
पातेनमोलोहितः यः आनयुतरेफयुतः नेनप्रतग्रः सचतुर्थस्वरदेतेनसीथान्तः दपुनरेतत्त्रयं प्रसीदतिबीजत्रयं शीश
क्तिलक्ष्मीबीजानिमहालक्ष्म्यै स्वरूपं हृदन्तोनमान्तः अत्रकेचित् लक्ष्मीशाहस्रवतर्थ्यन्तनेच्छन्तिमहालक्ष्मी इत्येवाहुरि
ति तथावप्रपंचसारे महालक्ष्मीबीजानि महालक्ष्म्यै स्वरूपं हृदन्तोनजोत अत्रकेचितलक्ष्मीशाहस्रवतर्थ्यन्तनेच्छन्ति
महालक्ष्मि इत्येवोहरेति महालक्ष्मीहृदितामेन इतिदक्षिणामूर्तिसंहितायादक्षप्रजापतिश्वास्यऋषिश्छन्दस्तथैववा
यत्रीदेवतालक्ष्मीरिति सारसंग्रहे त्रिबीजशक्तिमेत्रीवर्णैः पंचांगमीरितं त्रिसवाग्नि वान्हिवेदेषु स्वततोदेवीविदध्यतेनले
चतुराननकसूर्यामः दीर्घयुक्तः पुरंदरातेनलाउपोत्पोलाशिवयवायुपातेनपंलोहितः चिंतयेत् ईशपंचश्रुगिरवेदे ध
सिः हराइक्षकान्तिः सरमिजवसतिश्चाहलावण्यभूमिहस्ताभ्यां रथपा नेसरसिजयुगलंदर्पणांसंवहती दासिभिश्चामि
बीजामुणिमप्रयुमकुटाहारसत्कुंडलाद्यांकाचीश्रोयवितवोगदलंसितभजाश्चाघमेवाम्तुलक्ष्मीः वामाथः करमारभ्य
दक्षिणा यस्करपर्यंतमायुध्यानादक्षा पन्नादारभ्यंवापूर्वादितेषुजेत्पीठेवक्ष्यमाणेनवर्त्मना प्रागानिपजोत्पश्चात्कथरा
दीन्ततः सुधीः श्रीयश्चहृषिकेशौवैकुंठोविश्वरूपकः वासुदेवादयश्चेमेचतारः समुदीरिताः मारमादिभिरन्यासात्
मारतीपार्वतीतथात्वाद्भिरोचीवसंशोकादमकामान्पजेद्धजान् पनेदाणान्महालक्ष्मीग्रनुरागादिकाननहिः अनुरागो

शिवा
वं.
२४०

240

विसंवादीविजयोवल्लभोमदः हर्षोवलश्चतेजश्चश्लोकश्रवान्वहितदा पुष्पानिनदाद्येश्चजयेश्चवेदनादिभिः एवंसंपूज्ययेत्
लक्ष्मीयोमन्त्रोविधिनामुना तत्रनित्यंमहालक्ष्मीवर्द्धतेतनजहातितं अथप्रयोगः तत्रप्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्तेमू
लमंत्रेणप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिदक्षप्रजापतयेऋषयेनमः मुखे गायत्रीछन्दसेनमः हृदये श्रीमहालक्ष्म्यैदेवतायै इतिवि
न्यस्यममावाहितियोग मुक्तिर्ये श्रींह्रींश्रींकमलेश्रींह्रींश्रींकमलेये २ शिरसेस्वाहा २ प्रसीद २ शिखायैवषट् २ प्रसीद २
कवचाय हुं २ महालक्ष्म्यैः ३ अस्त्रायफट् इतिपंचांगमंत्रोन्मूलमंत्राभिमंत्रयोः करयो रंगुष्ठादिकनिष्ठान्तं स्वागुलाग्रविन्य
स्यनेत्रत्रयंहृदयादिषुविन्यसेत् ततोध्यानमानसपूजान्तेऽष्टदलकमलत्रयवद्दीपयुतचतुरस्रत्रयाहूतेपूजाचक्रेमहत्वार्थस्था
पनाद्यंगपूजान्तेन्तरष्टदलेषुकंश्रीधरायनमः हृषीकेशायवैकुंठाय विश्वरूपाय वासुदेवाय संकर्षणाय प्रद्युम्नाय अनि
रुद्धाय देयपश्चादिप्रादक्षिण्येनसंपूज्यद्वितीयेऽष्टदलेदिक्पत्रेषुभारत्यै पार्वत्यै चान्द्र्यै आग्नेयादिपत्रेषुदमकायसलिलाय
गुग्गुलावैकुरंटकायइतिसंपूज्य तृतीयेऽष्टदले अवरुणाय विसंवादाय विजयाय वल्लभाय मदीयहर्षाय पलायायते
जसेइतिसंपूज्याश्रम्वदीगीशाद्यादिदशेषसमापयेदिति दक्षिणामूर्तिसंहितायांतु अंगैः प्रथमावरणं भारत्यादिचतस्र
भिः श्रीधरादिष्वाष्टाभिःद्वितीयं अनुरागादिभिस्तृतीयंततोलोकपालादेतपश्चतिपंचावरणमकुदक्षिणामूर्तिः लक्ष्मजाये
नालैर्वैवैजयान्मधुरोदितैः दशांशंसंस्कृतेवह्नौशाकशाकैनैवत्रात्मना एषजपात्कृतपुरागपरः एवंसिद्धेमनौमंत्रीसाधयेदि
ष्टमात्मनः वेदनाद्यैःसरसिजैलब्धेश्चनड्यात्मधीः लभतेवोरिणांराज्यंतमसंरेनामहालक्ष्मीमंत्रवैवेजपनराजसभाप्रजेत
तयासमानतेतनित्यंनानुकार्यीविचारणा सहदेवीरमहिर्वाक्रान्ताभद्रामधुवता शाकवल्लीयांजलिनोममलीदविवेदनेपतसारे

वेदनेवहक्रमाप्यरके सर्वेपिह्यासेम्यकृह्रिदिश्या सेजरिवेदनेहविनकेपिलिविहितिकोस्मात् ब्वनेमारेकमेस्यरः हकक्रुहा
मारसंग्रहे गएवंश्रुहवामानेसेहृदनेमहापदं ङमेश्रीङन्मनुशोक्तः स्मृतदंशभिरक्षरैः श्रुहवामासहृपेमेस्वरूपेहृत्नमः म
हासहृपेङेवाश्रीः श्रियेहृत्नमः मन्त्रोः पदेश्मपेवांगेश्वर्वहाप्लजने जपाहिलक्षमेनस्मापयैहोदश्मेशतः श्रर्वनन्महालक्ष्मी
ववजपःकालियुगपरः नेनेवाद्यादिकमपितन्त्रोक्तजेय तथापैजोतौमोन्नभयेश्रीमक्रा श्रियेश्रीनेमरत्मयपौतौमौतभयेस्वरूपं
श्रियै श्रीनमः इत्यपिस्वरूपायकादशार्णोमंत्रोयंजपदग्रिमततिमेनः विष्णुब्कदोरमादेवीदेवतापरिकीर्तिता श्रायवत्मेत्रवर्णैश्च
हृदैनेहृतन्द्विजानके शिरसिरवावषट् भूयोहृग्यपोतोकववेमनेश्रियेनेत्र श्रीवेमोस्तंविदध्यादानमक्रवत ध्यानमित्युपलः
क्षणेश्मजादिकमपितथानेय अथप्रयोगः प्रागवपोगपीठन्यासान्तेमूलमंत्रेणप्राणायामेत्रापकृत्वा शिरसिजमदग्नये ऋषयेन
मि तहुब्कदसेहृदिश्रीमहालक्ष्मीदेवतायैइतिविन्यस्य प्रागवन्नियोगमस्त्रापौतौमौतनभयेनमः हृदयायनमः पौतौ
मौतभयेस्वाहा शिरसिस्वापौतौमौनभयेवषट् शिखायैवषट् पौतौमौमभयेहुंकवचायहुं श्रियैनेत्रायवौषट् श्रीमेमः
अस्त्रायफट् इतिषडंगमन्त्रान् प्रागेवकरयोर्हृदयादिषुवविमस्यशेषंमहालक्ष्मीषत्समेवंकुर्यात् तथानित्यद्वादशसहस्रेम
नुजपेत् नापिहोमवेत्मंत्रः साधकस्यनसंशयः अत्रहोमोनोक्तः तथापिपूर्वोक्तमंत्रहोमद्रव्यजेपदशांशतहोमकार्यं इति
सांप्रदायिकाः तथालक्ष्मीस्ववर्णोज्वकपं ध्यानामंत्रमिजयेत् अष्टोत्तरसहस्रंवसलमेराक्तितोश्रिये जपन्नूष्टशतंविश्वल
काष्ठशायेकृते मासत्रेयतथाजप्याग्रामेमंत्रीसमाक्रयात् तथापद्मप्रमेयदेपद्मस्थेदीतिपदेववदेत् पद्मेषेश्रग्रिवश्रूमेत्रम
नुर्दंशाभिरक्षरैर्मेत्रोवाराससगमः पदैश्रतर्भिः सर्वेणपंवांगमादिनेमनो जपपूजादिकंसर्वमस्यपूर्ववदाचरेत् पूर्वपदेका

शिवा
वे.
२४८
241

त्तरोक्तवत् इयं सिद्धा महाविद्या भक्तानां कल्पवल्लिका: एतेन पुरश्चरणमपि तत्रोक्तमेव श्रीदक्षिणामूर्तिसंहितायां अथ वक्ष्ये म
हादेवि साम्राज्यदायिनी वेदः सकारा हृन्नः सूर्यं तेन हकारो शूलं तेमादनकारः लक्ष्मीः मालिन्यादिन्यासोक्तवर्णक्रमेणाल
कारः वह्निः रेफः दीर्घाली ईकारः बिन्दुशाह्वस्य शून्यवाचकवाञ्छाकाशो लक्ष्मेनेतेन हकारः अङ्कुरे सपरी विन्दुः तथास्य ऋषिः हरिस्ता
याच्छन्दो गायत्री वास्य संस्मृता देवता मोहिनी लक्ष्मी सर्वसाम्राज्यदायिनी वीजं कूटं समाख्यातं शक्तिः स्त्रीबीजमन्यतो षाङ्गिरा
गैः स्वरैर्विद्वान् षडङ्गानि प्रविन्यसेत् आनन्दीपुष्पसंकाशां रत्नभूषणभूषितां शंखचक्रवराभयप्रवाणाङ्कुशवाणधरां करैः षड्भिः कराभ्या
देवीं शिवरत्नामयशोभितां वामापूर्वे योरायेन दायपस्य पारम्पेन दापयस्य पारपदेन दापयस्य पानिरतेइत्यादिध्याने तथायं वाह्य
रेशाणशिये: त्रिकोणं वाह्यपत्रं च वसुविन्तनतो लिखेत् वन्हद्वार विशेषाभाषपत्रमेतन्सूमालिखेत् अस्मिन् समावाह्य देवीं पूजये
उपचारकैः पूर्ववत्परमेशानि षडङ्गावरणं यजेत् गायत्र्यावेवसावित्रीसारस्वत्यग्रभागतः क्रमेण पूजयेन्मंत्री ब्रह्माद्या स्वव
रेणयहा अष्टपत्रेषु भूविवेकोचारेण पूजयेत् अष्टादशमहाकोटियोगिनाभ्यानमालिखेत् अनेन मन्त्रनायस्यादि ङादीन् पूजये
ततः पूर्वे देवीं समभ्यर्च्य गंधपुष्पाक्षतादिभिः वटुकक्षेत्रपालेभ्यो योगिनीभ्यो वलिं हरेत् अथ प्रयोगः तत्र प्रातःकृत्यादियोगा
पीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामं विधाय कृत्वा शिरसि हरे ऋषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदये श्रीसाम्राज्यलक्ष्मीदेवतायै न
मः गुह्ये सहकलह्रीं वीजाय नमः पादयोः शक्तये नमः इति विन्यस्य ममेत्यादि प्राग्विनियोगः मत्वा ओं हृदयाय नमः इशि
रसे स्वाहा नें शिखायै वषट् ऐं कवचाय हुं औं नेत्राय वौषट् अः अस्त्राय फट् इति षडंगमन्त्रैः शाम्भवतकरषडंगन्यासं कृ
त्वा ध्यानाद्यासपूजान्तं यागं कृत्वा पीठमध्ये आवाहनादि पुष्पोपचारान्ते शाम्भवरूपानि संपूज्य त्रिकोणादि प्रादक्षिण्येन ओंगाय

श्रीं नमः ॐ सरस्वत्यै नमः इति मे स्वजाष्टदलेषु यावत् आसमायासंपूज्य लोके शावादि यावत् समापयेत् तथा एवमष्टसु जोप्या
वात्रिल सप्तमं जपेत् प्रीत दाशरथे नमस्ते स्वक्तने त्वाम्नाभ्यसिद्धये मितदियः सन् विधिविदिति विधिवदित्यनेन तर्पणादि आस्य
णाभोजनान्तं कर्म उपमित्यर्के तथा सारसे ग्रहे हृदयपद्मान्तनयामेकदाताराममामन्त्र समार्णागादि नश्यास्यः षडंगन्यस्ते नैवदि
नमः हृतवद्मान्तनये शिरः नमः शिखावद्मान्तनय कवचानमो नेत्रे वद्मान्तनय आसेध्यानसुजाक्रतार्चादि पूर्ववत्वास्य कीर्तिते
पूर्ववदेकान्तरोक्तवत् तथारमामन्त्रेषु पोभक्ता श्रीसूक्ते सजपेदृयः विधानं वदस्ते सम्यक् रूपं वदशाकस्य हि ध्यान जापहूतावा
दि पूर्ववत्वास्यकीर्तितः हिरण्यवर्णामित्यस्याः अबोलन्मी मनिमतः कर्दमोत्सपसेमाख्याते मन्त्रा सोऽसि तामस्याहहनापतेव
शप्तलादिस्व वर्णी अनयो स्त्रिष्टुविरिते उपैतुमां चस्यापास्यागंध द्वारां दुराधर्षां इति वामनस्य कर्दमे नायः स्तजेत्या इंद्र समस्यो आर्द्रां पुष्कर
णीमास्यामष्टवीवप्रकीर्तिते छंदोऽनुष्टुप् स्तायानोम आवहास्याः प्रकीर्तिते प्रस्तार पंक्ति सर्वासां देवता श्रीविभाग महोदि
कर्णीनामासास्यागलोदोहेत्यनानामिषु गृह्याय पुरुषुक्कजानुजेवान्त्वम् सेदवः हिरण्मयोत्रवेदावत् तृतीयारजतः स्त्रजा हिर
ण्यायास्त्रजाचान्यादिरण्पावतथापराः हिरण्यवर्णी वेतालिः कुर्यान्त्यगानि षड्क्रमात् एताभिश्चान्यथांन मोन्ताभिभिः एता
भि ॐ नमोन्ताभिरंगकल्पनमीरिता मिति मंत्रं नेत्रमकाशवचनात् संवत्सरसिजरजः पुंजवर्णी कराजैरिष्टाभीति कमलः
युगलेधारयन्तीमनोज्ञा सम्यक् शोभाप्रवरनालिनैः संस्थितावाहमूर्णाट्ने भुवनजननी श्रीरियं पातु मौलि एकान्तरोक्तय
ग्रयुग्यध्याने पजेदेवी पुरा प्रोक्ते पीठे आवाह्य मंत्रवित् जपेद्देगानि पद्मायालोकपालासदेतपः आवाहने च मनेस्पादवेपा
याव मानिवा सूप पर्काभि षेको च वस्त्रालंकारवैव नैवेद्यं धूपं दीप भोज्य पोडाशन मयाप्रिव एतानि मंत्रवित् कुर्याहकृपेव

शिवा
चं.
२५१
242

दशाकेन हि पद्मायाः पद्मवर्णान्ताय पद्मस्थां जीतशीषकान्तर्जे मर्ह्मीसात्तृषामाजलतीमम्मीमता साग्गींशकारमंत्रेस्य प्रह्लमीसमदाहता अ
यप्रयोगः आनवयोपपीठं न्यासान्ते प्रणवेन श्रीबीजेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि श्रीआनन्दकर्दमविक्लीतश्रीसुतेभ्यो नमः मुखे
अनुष्टुब्बृहतीत्रिष्टुप्चतुष्टुप्प्रस्तारपंक्तिश्छन्दोभ्यो हृदि श्रीविभावसुदेवताभ्यो इति विन्यस्य प्रावाविद्धिति योग श्रकारिरामायै नमः
हृदयाय नमः चन्द्रायै नमः शिरसे स्वाहा रजतस्रजायै नमः शिखायै वषट् हिरण्यस्रजायै नमः कवचाय हुं हिरण्मय्यै न
मः नेत्राय वौषट् हिरण्यवर्णायै नमः अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रान् न्यस्यादितः अन्तकरयोः हृदादिषडंगेष्वपि विन्यस्य शिरसि
हिं हिरण्यवर्णामित्यादि नमः नेत्रयोः तां म आवह इत्यविकर्णयोः अश्वपूर्वामिति नासायां कां सोस्मितामिति मुखे चन्द्रामिति गले
आदित्यवर्णे इति बाह्वोः उपैतु मामिति हृदि क्षुत्पिपासेति नाभौ गंधद्वारामिति गुह्ये मनस इति गुदे कर्दमेनेति ऊर्वोः आपः इति
जान्वोः आर्द्रामिति जंघयोः आर्द्रामिति पादयोः तां म आवहेत्यादि एवमेतान् सर्वांगेषु प्रणवादिनमोन्तं विन्यस्य ध्यानमानसपूजान्ते वत
होरस्रुतचतुरस्रत्रयाहते अष्टदलकमले प्रजावकेनिर्माय प्रावस्थरतोनि धायावेस्थापनादि पीठार्चनान्ते ॐ हिरण्यवर्णां ह
रिणीं सुवर्णरजतस्रजां चन्द्रां हिरण्मयीं लक्ष्मीं जातवेदो मम आवह इत्यावाहनमुद्रया आवाहयामि आवाहनादि परमीकरणान्ते तत्र
त्वद्दयं विधाय ॐ तां म आवह जातवेदो लक्ष्मीमनपगामिनीं यस्यां हिरण्यं विन्देयं गामश्वं पुरुषानहं श्रीरेतत्ते आसनं नमः ॐ
अश्वपूर्वां रथमध्यां हस्तिनादप्रबोधिनीं श्रियं देवीमुपह्वये श्रीर्मा देवी जुषतां श्रीरेषते अर्घः स्वाहा ॐ कां सोस्मितां हिरण्यप्राका
रामार्द्रां ज्वलन्तीं तृप्तां तर्पयन्तीं पद्मे स्थितां पद्मवर्णां तामिहोपह्वये श्रियं श्रीरेतत्ते पाद्यं नमः ॐ चन्द्रां प्रभासां यशसा ज्वलन्तीं श्रि
यं लोके देवजुष्टामुदारां तां पद्मनेमिं शरणं प्रपद्ये अलक्ष्मीर्मे नश्यतां त्वां वृणोमि श्रीरेतत्ते आचमनीयं स्वाहा ॐ आदित्यवर्णे त

पसोधिजातोवनस्पतिस्तववृक्षोथबिल्वः श्रीदेवतेआचमनीयंस्वधा ॐतस्याबिल्वानस्यामूलानितपसानुदन्तुमायान्तरायाश्चबाह्या
अलक्ष्मीः श्रीदेवतेमधुपर्कंपुनराचमनीयं ॐउपैतुमांदेवसखःकीर्तिश्चमणिनासह प्रादुर्भूतोस्मिराष्ट्रेस्मिन्कीर्ति
मृद्धिंददातुमे श्रीदेवतेस्नानंनमः ततःपुनराचमनीयं ॐक्षुत्पिपासामलांज्येष्ठामलक्ष्मींनाशयाम्यहं अभूतिमसमृद्धि
ञ्चसर्वांनिर्णुदमेगृहात् श्रीदेवतेवाससीनमः ततःपुनराचमनीयं ॐगन्धद्वारांदुराधर्षांनित्यपुष्टांकरीषिणीं ईश्वरींसर्वभू
तानांतामिहोपह्वयेश्रियं श्रीदेवतेभूषणेनमः ॐमनसःकाममाकूतिंवाचःसत्यमशीमहि पशूनांरूपमन्नस्यमयिश्रीःश्रय
तांयशः श्रीदेवतेगन्धोनमः ॐकर्दमेनप्रजाभूतामयिसंभवकर्दम श्रियंवासयमेगृहेमातरंपद्ममालिनीं श्रीदेवतेपुष्पंवौ
षट् इतिपुष्पान्तानुपचारानुपचर्यपूर्ववदंगानिसंपूज्याष्टदलेस्वाग्नादिदिक्ष्वपि ॐपद्मासनायैनमः ॐपद्मवर्णायै पद्मस्था
यैः आर्द्रायै तर्पयन्त्यै तृप्तायै ॐज्वलन्त्यै स्वर्णप्राकारायै इतिसंपूज्यभागवतलोकपालान्स्वदायुधानिसंपूज्य ॐआपःसृ
जन्तुस्निग्धानिचिक्लीतवसमेगृहे निचदेवींमातरंश्रियंवासयमेकुले श्रीदेवतेधूपोनमः ॐआर्द्रांपुष्करिणींयष्टिंसुवर्णांहेममा
लिनीं चन्द्रांहिरण्मयींलक्ष्मींजातवेदोममआवह श्रीदेवतेदीपोनमः ॐआर्द्रांपुष्करिणींपुष्टिंपिङ्गलांपद्ममालिनीं चन्द्रांहिर
ण्मयींलक्ष्मींजातवेदोममआवह श्रीदेवतेनैवेद्यंनमः ततःपुनराचमनादिकंदत्वाताम्बूलादिसर्वंप्राक्प्रजाप्रकरणोक्तप्रकारे
णकृत्वा ॐतांमआवहजातवेदोलक्ष्मीमनपगामिनीं यस्यांहिरण्यंप्रभूतंगावोदास्योश्वान्विन्देयं पुरुषानहं श्रीलक्ष्मीश्रीति
विसृज्यशेषंप्राग्वत्समापयेदिति अत्रसर्वेषुपर्वसुप्राक्प्रजाप्रकरणोक्तप्रकारेणयत्रयत्रयत्कर्तव्यंतत्रतत्सर्वंकुर्यादिति
तथाप्रारभ्याकोप्रतिपदंयावदेकादशीभवेत् भाद्रद्वादशमहद्वयोःनिश्चलमानसः ब्रह्मचर्यरतःशुद्धवस्त्रदन्तादिकःसुधीःप

शिवा
ड.
२४२
243

यः त्रिमधुरोपेतैर्हुताकेनपयोधसा श्रीसमिद्भिः सर्पिषावप्रत्येकं त्रिशतं हुनेत् द्वादशपां द्वादशैवाथ विप्रांश्चैवतु भोजयेत् तेनपिद्वाम
वेन्मे ज्ञेनात्रकार्या विवारणा श्रीसमिद्भिर्बिल्वसमिद्भिः तथार्कदमेदारक्त कुमदमालतीपद्मकेतकेनन्द्यावर्त्तोद्भवैर्जातिक र
ल्हारसंपकेनतथा रक्तोत्पलादिपुष्पाणि लक्ष्म्याः प्रीतिप्रियाणि हि स्नानकालेवतेस्मै रमिषिंचे त्रिशस्पयोः पावजेयेद्दविमलवस्त्र
पेयेतावदेवतु एषोक्तिविधिनासम्यक् प्रजपेत्परमेश्वरी विचारमन्त्वहमंत्रीजपायथाविधिषण्मासंयः करोत्येदं स सप्ताद्भ्रुलक्ष्मीप
तिः स्यात् विकशन्मात्रपद्मात्मनवनीतप्रविन्यसेत् मध्येसकेसरेयत्र सम्यक्पत्रांतरालके समासिद्धेनलेतत्र समद्धेऽनेनमा
पी प्रत्यक्षोष्टोत्तरशतं जपेत्प्रभृगुवासरे वताद्विशामिरस्य प्रहालक्ष्मीरवंवलानुरीपत्रांवजन्त्रयात् हुतेनैकादशाहुतीः
एवं कुर्वन्तयवाप्यषण्मासात्स्यान्महेंद्रिराप्रयानंतर्पणं नैव सेतप्यां शक्रपरिज्वमाः प्रणवाधाहृतेनाप्य श्रीलक्ष्मीर्वरदापर वि
ष्णुपत्नीवसुप्रदा रुपास्वाद्वादिरएपतः स्वर्णमालिन्यपिरागवेनराजनस्त्रजा स्ववर्णोपदरहामवर्णाशाकाराः पद्मवासिनी
पद्महस्तप्रियेनकालेकारासूर्यकापरा इन्द्राविस्वाप्रियेस्यापुक्तिस्थापिप्रभक्तिप्रकत विभयेनकालेकारा हृदी समृद्धिसत
ष्टिः पुष्टिर्धनाप्रदा भवनेशी समुद्भा स्वाड्योगिनी भोगदायता धात्रीविधाताद्वाविंशकं क्रमपः समदीरिताः द्वात्रिंशाद्भिस्त्रयमा त्रे
मेद्धीमेत्रेवीलिंहरेत् मैत्रेनाममंत्रैः श्रीरेवनेदालिनेमः इत्यादिभिः श्रीमेत्रनापिनो केविडच्युतेनियमाद्दद नैलाङ्कक्ष्मनाभुया
न्नातीसोयेनसंविशेत् प्रात्सुविनेसयेत्क्वापिनाभ्यासादशुचिर्भवेत् लवणंतिलसंभृतवाश्रीयात्कवलेस्मधी लिपेद्दृहिद्रावके
नोनान्ते नप्रवदेतकुवित् कदाचिन्मलिनो नस्याभर्वेनेवालिवेनथा श्रीफलांडुजसंपेणान्मृद्भीमिवयारयेत् तथाचानिमेला
चारः पुष्कः शुद्धमनोभवेत् शुद्धमाल्यानुलेपशुद्धावरणभूषितः श्वेतवस्त्रापरोधानः शुद्धदेहस्सलेकतः उत्कृष्टायाम्नले

पः सुदर्शनसमन्वितः विश्रमकश्चविमलरमसणोभवेत्सुधीः निर्दितान्वर्यसंभूताङ्गुष्ठावकुलहश्रिया उष्ट्रयोनिमनिष्ठाव
रोगमहानिषेविनो भ्रम्यामतोमेमः कोस्वकृशोगीमहहवनं प्रतिहसोमदीर्घोवविरम्यांमोगवोनपो भ्रमपुरुषलोलः
थकाकादीराजयोपितोरञ्जखला मेकवोरोयोवितनस्पृशेदपि शान्तेश्चविस्मिजोवारिमिमधुरालायवान्भवेत् वर्णश्च
मरतिःसीपदारतच्छोमयमाषणा एताहेशेश्वनियमैर्युक्तौलक्ष्मीलभेतशः नारायणीये नाजिमेवाक्रमेवोज्यंतहीजेन
नवमेत्वयेत् नास्यान्मालिप्यानाङ्किपाद्विलेभमौवापीतनालवर्णमलकेवजे नामादित्यतिथौक्रमात् नामादित्याति
थीयेवमीसमम्यो पंचम्यामनन्तरेवस्थावज्ञो मत्स्यपुराणे विसैनेमार्जयेद्दमान्विमेध्यशरणमेन्वतान् आजमेत्वास्ति
लास्तिवधार्यालक्ष्मीचभवयेत् पारयेत्स्यहिंतस्त्रिष्वमनन्तरेमधुरावभक पायसेविल्ववीजेवभक्षयेच्छुक्रपर्वणि शुक्र
पर्वणिपूर्णिमायां शारदातिलके शायीतशुद्धेप्यायीतकरायामहमान्यथा मलिनोनभवेज्जातकुसितान्नंनभक्षयेत्
द्वाणपंकजविल्वानियम्यांनाउन्ननस्पृशेत् महदेवीमिलवल्लीश्रीदेवीविस्ववल्लभो कंसोजेन्नप्रवालेचधारयेन्नहि
मवेदा श्रीदेवीश्रीनन्ताविष्णुविस्ववल्लभो श्रापाराजिताकन्याकुमारी प्रयोगसारे पान्यगोगुरुहुताशनराणानस्व
पेंडुपरितामनवेश नोनरापराशीरानचनयोनाइमाणिचरणःश्रियामियन् पंत्रसारे श्रीवीजेसाध्यसंयुक्ते कर्णि
कायांविलिख्याथ वसादित्यपहसंख्यायचेष्टपिपथाक्रमं श्रीलक्ष्म्याप्यङ्गमङ्गम्वामालिख्यातदहिः पत्रविः प
यतोभूतोन्तवामान्तकपापिवासेवेष्टवधराविंवकोणेषुश्रियमालिखेत् श्रीसूक्तपंचमेनत्वपरयेपोयथाविधि पु
ज्ञारोप्यधराथामयनगोमसशालिनी लयातिवहलांलक्ष्मीजीवेच्चशारदीशते इदमेवनाम्नपदेविलिख्यजमातसि

शिवा
चं॰
२४४
244

क्रमेणाजमेस्याखेरागणाभूमौ लक्ष्मीमावाह्यमायुमेषूज्यभूयः पविवारभूतावलिंहरेतभूतले समीक्ष्मायास्मिन्नेवंक्रियतेव॰
द्धतेसर्वेसंपन्नोनित्यं सौवर्णेदोरेरिष्टिर्विभवेभूत्यैस्वधायैस्वाहानागोरथैस्तुणौवृषभैर्गोभिश्चमेस्पाहीनेः रमयतांगेहास्मिन्वि
हरन्तुभूतमेमलेलक्ष्मीः अस्यार्थः अष्टदलकमलेकृत्वातत्कर्णिकायांश्रीबीजेस्यप्रसहितंविलिख्याष्टदलेषुहिरण्य
वर्णामित्यारभ्यारभ्यतामिहोमहेयेश्रियमित्यंतमृचाष्टपदंमालिख्य तद्बहिर्द्वादशदलकमलेकृत्वातद्दलेषुसांग्राहिशाद
दित्यसेनवेड्डाप्रभासामितारभ्यमयिश्रीश्रयतायशाश्स्यैतमृचावर्हमर्हमालिख्यतद्बहिषोडशदलकमलकृत्वातद्दलेषुकर्द
मेनेत्यारभ्यादिविदेविमनीषिणामित्यंतमर्द्धमर्द्धमालिख्यतद्बहिर्हेमत्रयंकृत्वाभ्यांतद्धरवीथ्यायाः शुचिःप्रयत भूतातद्दलेड्या
द्यामृनमत्त्वहाश्रियः पंचदशर्चेश्रीकामः सततंजपेत् इन्यृचामेवैलवर्हिर्वीथ्यामातृकयासेवेस्मतद्बहिश्चतुरस्त्रविलिख्यतत्
कोणेषुश्रीबीजमालिखेत् एतयंत्रमनंतफलदंभवति मंदरावार्यशिष्येणश्रीनिवासेधीमता वेड्किकायांशस्मीतायांसम
विंशःप्रकाशः इतिश्रीमंदरावार्यवरणारविंदद्वान्तेवासिनाश्रीश्रीनिवासभट्टेनविरचितायांवड्किकायांसप्तविंशःप्रकाशः
श्रीतानार्णवे ताहृत्वभुवनेशानीश्रीबीजेकामराजकेहृदंभनेगवमर्णांत्माहेस्वाकिपरंवदेत अथप्रणेगिरिजायाचविधेयंविंश
दत्तरी तारंप्रणवःभुवनेशानीमायाबीजहृन्नमः अग्निजायास्वाहाकारभगवत्यादिकपस्वरूपं अथवसधिविशदक्षरीमन्त्रक
गानथा ऋषिर्ब्रह्मास्यमंत्रस्यानुष्टुपछंदोस्तिधीयते अनयार्णैर्गौरीदेविदेवतापरिकीर्तिता बीजंतुभुवनेशानीश्रीबीजंश
क्तिरुच्यते कीलकंकामबीजंस्यात्षडंगानिततःपरं दद्विणामूर्तिषुहृदीवेमरंसभिन्नाहृल्लेखांकुरूपांवेति एभिरंगानिवि
न्यस्यवर्णान्यासमथाचरेत ब्रह्मरंध्रेषुसोमेतभालभ्रूमध्येयोनेस्मि वक्रेकंठेचहृदयकुक्षिनाभिषुलिंगके: आधारेस्फिकद्वये

वोन्हृदये जातदये तथा पादयोर्देवदेवेशि मूर्ध्नि न्यासं तत्र न्यसेत् नवद्वारेषु देवेशि मदन्यासमुदाहृतं तावार्णेन तु पदानि नवदेवे
शि नवद्वारेषु विन्यसेत् मूर्धादि गुदपर्यंतं पुर्वैस्तु वरानने सुराद्विव्यस्य पीठे पदानां नवकं न्यसेत् ब्रह्मरंध्रास्य हृदयाम्भूला
धारेषु तु क्रमात् चतुर्बीजानि विन्यस्य स्वरेषु मानसं विन्यसेत् गोकुले च ततो देवी विन्यसेद्धि पिवत प्रिये गोतकं व्यापकं मूलेन
व्यापकं मासेकार्यो देहस्य सिद्धये इति दक्षिणमूर्तिकवाक्यात् सर्वेषु सर्वन्यासस्थानेषु तत्सम्कोचनं संकाशं च लिङ्कृत शोस्वानवर
न्तप्रभादीसक्रमकृपंक्तं क्रमाकर्णा विद्रव स्वपरीधानीशफरादी त्रिलोचना सुवर्णकलशाकारयोनौ तत्रत्यतल्लनीलृसेतः
मीशामनिशं दृष्ट्वा नेदमपीपरो सानेदमहत्व लोलाह्नीमेखलाधानितेविनी सुरत्नदानरतानिम्नाभ्रूमिश्रीभ्यानमस्कृता सुरत्न
दानरतानिस्तनेनवामहस्तेत्रपात्रेदक्षिणेदेवी सुनवतीतितेये प्रथवादक्षिणहस्तेदेवीध्यायेत्सुवर्णजा इत्युर्ध्यानमवितेपात्रेदिव्य
रत्नविभूषिते वामहस्ते महेशानीतिमेहितोक्तेः ज्ञानार्णवे त्रिकोणेचचतुष्पत्रेवसुपत्रेततःपरे कल्लापाद्रेवभूविंवेसवत
द्वारमालिवित् भूविंवेवतरस्त्रयात्मकं वेतरस्त्रयपंक्त्यावतद्वारोपशोभितमिति संमोहनपंचरात्रात् एतत्सर्वदेवतवरेन्नेये
सर्वैषेवं विधातव्यं पूजाचक्रेषु भस्पृह मितिस्वपमभिधानात् सिंहासनसपरितः पीठदेवीः समर्चयेत् पीठदेवीस्तपाघाससमभ्य
ऽजयाघास्तुपीठशक्तीनवक्रमात् पीठंवापीठमेत्रेणान्तर्लेखायाः प्रपूजयेत् इति संमोहनेतत्रवचनात् जयाद्यानवशक्ती
प्रपूजयेत्तदनेनरामिति सारमेयहवचनाद्यातथापर्वध्यात्वायजेद्देवीषडंगावरणेपनेत् तारेशामाद्बीजेवहाद्विवायततःपरे
सुमादन्तरीमहाविद्यात्रनपादेविपूजयेत् गान्दीरक्रमभुवलेपनवक्त्रत्रिलोचनप्रसन्नवदनेसातेनीलकंठविराजितेकपर्दि
ने स्फुरः स्मर्यभूषणेमल्लसतिभान्नसेत् मीसरदेवत्रिकोणाग्रेमरस्वरीभेनम परमाभाष्यतातोभगावजेपदे ततोवराह

शिवा
चं.
२४५

245

हृपापस्थंभवस्यपतिमस्यपाडेनत्वभूपतित्वमेदेहीतिददापप वन्हिजायान्तितोमंत्रोवराहस्यवरानने अनपापिपमदेविवामको
णेप्रपूजयेत् ॐनमःपद्माभाष्यडे तेनारायलिखित् नारायणंदलकोणेक्रमेणपरिपूजयेत् वामदक्षिणयोपश्चभश्रियो
परमेश्वरि पकेनमनुनादेवीकथयामितवानघे अत्रमस्यपदवोनमः देस्यत्राधिपातिक तयेममात्रमेलिख्प्रदायनाः परे
वन्हितम्यावितोमंत्रः सपुटाकृत्यपूजयेत् ग्रौमात्मकेनरमयावामदक्षिणयोः क्रमात् ततश्चजंदलपूज्याः पश्चिमादिक्रमेण
त तावेणपरविधोवभवनेशीतरश्मना कमलोरमयोमेद्रकायेनसूभगायजेत् षसपुत्रेमहेशानिब्रास्थायाः पश्चिमादितः
षोडशारमहेशानिवेदमेडलरूपिणीः कलाषोडशमेपूज्याः पश्चिमादिक्रमेणहि अमृतामानदापुष्टिस्तुष्टिश्चप्रीतिस्तथारतिस्त
या ह्रीश्चश्रीश्चस्वधारात्रिर्ज्योत्स्नाहैमवतीतथा छायाचपूर्णिमानित्यामावास्याचषोडशी प्रोषवर्णाः अश्मयाश्चअत्रपूर्णो
नशाङ्कृकाः चतुरस्रेलोकपालान्क्रमेणपरिपूजयेदिति अथप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्तेमूलेनप्राणाया
मत्रयंकृत्वा शिरसिब्रह्मणेऋषयेनमामुखे अनुष्टुप्छन्दसेनमः हृदये श्रीलक्ष्मीनारायणदेवतानमः गुह्ये ह्रींबीजायनमः
पादयो श्रीशक्तयेनमः नाभौ क्लींकीलकायनमः इतिविन्यस्यममयात्मसमृद्धयेजपेविनियोगः इतिकृताजलिरुत्का ह्रांहृदा
यायनमः ह्रींशिरसेस्वाहा ह्रूंशिखायैवषट् ह्रैंकवचायहुं ह्रौंनेत्रायवौषट् ह्रः अस्त्रायफट् इतिषडङ्गमन्त्रान्तेपुष्पादितलान्ते
कुरुयोविन्यस्यहृदयादिषडंगेष्वपिविन्यस्य शिरसि ॐनमः सीमन्तेह्रींनमः ललाटेश्रीनमः भ्रूमध्येक्लीं नासायांनेत्रयोः
मोः कंठे वामे· ने दक्ष जानु निस्र केटमे हृदि उदरेवं· नाभौ· त्रि· लिंगेमे· मूलाधारेह दक्षस्फिचित्र· वामेरि· द
मोरोश्च· वामे· ने दक्ष जानुनिस्र· वामेगौ· दक्षपादेस्वा वामेह्रांनमः इतिवर्णन्यासः ततोदक्षनेत्रे· ॐवामेह्रीं· दक्षक·

ऐं श्री वामे क्लीं दक्षनासारंध्रे भगवति: मध्ये माहेश्वरी लिंगे अन्नपूर्णे: गुदे स्वाहा नमः मूर्द्धे भाले भ्रूमध्ये मावि गलहृल्लनाभिगुह्यगु
देषु तानि पदानि विन्यसेत् उदाहृतये वक्तनलाविन्यसेत् इति पदन्यासः ततो मूलेन व्यापकं कृत्वा ध्यानाद्यात्मपूजां विधाय हृत्कमलभुवनेश्व
री पीठे मम अभ्यर्च्यावाहनादि पुष्पोपचारान्तेषु आवरणदेवतानि समभ्यस्य त्रिकोणानि ओं ह्रीं नमः शिवाय शिवाय नमः इति मंत्रेणानेन ताशिवं स
म्पूज्य वामकोणे ओं नमो नारायणाय नमः मतिनारायणं संपूज्य त्रिकोणाभ्यन्तरे देव्याः पायभागे ग्लौं गं गणपतये मंत्रमेदं सम्य गणाधिपत
ये मममात्रे वरदाय स्वाहा ग्लौं भूम्यै नमः इदं ह्रीं श्रीं अन्नं मम देह्यन्नमिदे ह्यन्नाधिपतये मम अन्नं प्रदापय स्वाहा श्रीं श्रियै नमः इति संपूज्य
वर्तदलेषु देव्यग्रादितः ओं पञ्चबाणायै नमः ह्रीं भुवनेश्वर्यै नमः श्रीं कमलायै नमः क्लीं सुभगायै: ततोष्टदलेषु ब्राह्म्याद्याः सं
पूज्याः षोडशदलेषु अग्रादिप्रादक्षिण्येन अमृतायै अन्नपूर्णायै एवं सोमा मानदायै: मं पुष्ट्यै: अः तुष्ट्यै: ये श्रन्त्यै: वं शीतायै: अं वति:
प्रै: अ: माहिष्यै: अ: हैमिन्यै: अ: अष्टमङ्गलायै: अ: रिरायै: अ: अंबा सान्त्वायै अ: हैमवत्यै: अ: पद्मायै: अ: त्रैपुराणि मायै:
अ: सान्निध्यै: ह्रां अमावास्यायै: अन्नपूर्णायै नमः तद्बहिष्ववन्दत्रे शास्त्वादेशादीन्संपूज्य शेषं समापयेदिति: दक्षिणामूर्ति:
लक्षजापेन्नायानियमोदशांशेनत्र होमये नार अपपायससर्पिभ्यो सिद्धिदा भवतिश्च सारसेश्वरे तर्पणादि ततः कुर्यात् सकौ
क्रविधिना सुधी: अन्नपूर्णेश्वरी देवी पूजिता त्रसुवर्णदा अनया विद्यया जातः कुबेरो धननायकः अन्नपूर्णेश्वरी नाम सर्वसंपत्स
मृद्धिदा तथा वीरहीनेयमेवस्यात्षोडशार्णेन यापरा मायाद्यामायन्तायामताम्सदशार्णा मायानादिका वाम्यागादिताह्वा
दशार्णका मन्त्रायाः सर्वसिद्धितामाभ्ययागात् क्रियामता अन्नबोगेडवन्याधी: साधयेत्सर्वदेवताः अन्नपूर्णा एषमेत्रससर्वाकसो
यते विधि: ऋषिब्रह्मास्यसमाख्यातं छन्दस्याति कृति मतं देवता भ्रान्तिपाष्टकें धनपान्यप्रदे शुभो वेदेषु एभिर्निर्दिष्टा मितेमत्रीणिकै:

शिवा॰
चे॰
२४८
246

पृथक् पंचांगानि मनोक्त्यैतानि शुक्लानि मंत्रवित् दीप्तावीर्यजनितौ बवप्रकनकरीयेसगायेष्टुभेकल्पद्रुवनशोभिते माणिमये सहि
तयस्थाप्तत आसीनेवससपाश्रियोपनमम्महासंसत्प्यत्योमहृ भेकायप्रतिविते पेष्टितम दिव्यान्याद्भसेपत्रयोग्रावासस्वैष्टवे पीठे देवीगं
गणादिभिर्यजेत् पूर्णांगानि यजेद्वाह्यादिक्रमशःतानि संयजेत् त्वाधानि वक्त्रा तिगुनर्विदिक्षुयजयेदिमाः निहृत्याद्याश्वत स्रस्तावला
कायात्ततःपरे इंद्रादयस्तेदस्त्राणि वैवपूज्या समीरिताः अथप्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वादि योगपीठन्यासान्तः मूलविद्याप्राणायामं
मंत्रयेत् कृत्वा शिरसि ब्रह्मऋषये नमः मुखे अतिनिवृत्तिछंदसे नमः हृदये मृत्योर्मोदेवताभ्यो नमः इति विन्यस्य ममभयनयानसमस्य
ये विनियोगः इति कृत्वा जलिं तु कामूलमंत्रेणाभिष्टयोः अत्रमहायाण्योरंगुष्ठयोः अत्रप्रहि हृदयाय नमः तर्जन्योः अत्रमेदेहि शि
रसे स्वाहा मध्यमयोः अत्राधिपतये शिखायै वषट् अनामिकयोः मशान्त्रेप्रदापयकवचाय हुं कनिष्ठकयोः स्वाहा अस्त्राय फट् इ
ति विन्यस्य हृदयादिषु षितेव हीनेषु पंचांगेषु न्यसेत् ततो ध्यानादि मानसपूजांतेवक्रहीरघुकवत्तरसत्रयेवेष्टितम ष्टदलकमलद्वये पूजाव
के कृत्वा प्रागवत्स्थाप्य संपूज्यतत्रवक्ष्यमाणे वैष्णवपीठे संपूज्य तत्र मध्ये श्रियो समावाह्य समादि गुणोपचारोते प्रागवदंगानि संपूज्य प्रथमाष्ट
दलस्यादि दले ॐ आकाशाय नमः एवं वायवे अग्नये ललाय नमः इति संपूज्य विदिग्दलेषु ॐ निहत्यै एवं प्रतिष्ठायै विद्यायै शां
त्यै इति संपूज्य द्वितीयाष्टदले श्रीकान्तरलक्ष्मीमकराणां वक्ष्यकावाहशक्तिः संपूज्य पार्श्वे दिक्षादिपूजामारभ्य शेषं समापयेदिति तथा
निपुत्रे प्रजपेन्मंत्रं तद्दशांशं च मंत्रवित् जुहुयाद्दाज्यसंसिक्तेनान्नेवयथाक्रमे तर्पणादि ततः कृत्वा विप्रान्संभोज्य यत्नतः गुरुसंतोष्य
यत्नेन मंत्रसिद्धिमवाप्नुयात् दिनादौ प्रजपेन्मंत्रं सहस्रं शतमेधया देवत्रयामान्तरन्नैव समृद्धो भवति ध्रुवं सारमेयग्रहे योनिर्विपन्न
नेत्रं वपरं मेयपरं मन्त्रवेत् अस्थिगमेदउमाचवक्रसंस्कदिगावपिप्रणवायोरग्रार्णैय मक्षारुलाग मन्तु मंतः योनिः एकारः विपन्नहा

कारः सनेत्ररकारयुक्तेनेति इतिपरमेसरूपेअस्थिसकारः मेदोवकार तेनमध्वशतिरकरेफः दकरइकारः तेनविंइति तथाऋ
षिब्रह्माविराट्छंदोदेवतापरिकीर्तितः अथाघोरमूर्तिर्विनियोगः प्रणवाद्यैर्हिरीरितैः षडंगानिततोरक्षजातियुक्तानिकल्प
येत् अथाघोरमूर्त्तिर्विनियोगः नवशशिसुतोभालनेत्रावदोत्मायापाशवद्धोमदनविवशसोसाप्यपाशान्नयतो दलनोपरकनकन
करवितानोवेत्रयाश्छिदयानोवेश्मकामामनसिकलयेपीनवक्षोजनम्रां प्रणकेपीठेयजद्देवीं पुरोगानिप्रपूजयेत् मातृविंदादिका
नवाह्वेतदस्त्राणिततोवहिः पूजेयमष्टाघोरमूर्त्याप्रोक्तासर्वसमृद्धिदा अथप्रयोगः तत्रप्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांतेमू
लेनप्राणायामत्रयंकृत्वा शिरसिजब्रह्मणेऋषयेनमःमुखे विराजेछंदसेनमः हृदये अघोरमूर्त्यैदेवतायैनमः इतिविन्यस्य
वस्यार्थेविनियोगः इतिकृतांजलिःकृत्वाॐएहिहृदयायनमः ॐपरमेश्वरिशिरसेस्वाहा ॐस्वाहाशिखायैवषट् ॐएहिकवचा
यहुं ॐपरमेश्वरिनेत्रायवौषट् ॐस्वाहाअस्त्रायफट् इतिकरषडंगन्यासंकृत्वाध्यानादिपुष्पोपचारांते आवरणानिसंपूज्या
ष्टदलेषुब्राह्म्याद्याः प्राग्वत्तेषुअपवत्सरसेलोकपालान्संपूज्यपूर्वपादिशोषेसमापयेदिति तथाजपेद्वर्षतंसंख्याकंतद्दशांशेनहुनेत
घृतैः तर्पणादिततकुर्यात्पूर्वोक्तविधिनासुधीः इत्येवंध्यातेवसकलविश्ववशायतेविरात् आत्माभेजडयात्मत्रीलभतेवांछित
फलं त्रिमध्वक्तैर्लवणालोणडैस्तेविश्वापानयाः किलाप्रोक्तेनैवविधानेनवशपास्यवीनेत्राम्रपि अनयाविद्ययाभयिहोमः
कोचनदोमनः त्रिसादंडाभिः सहसंवचहुनेतस्वावश्यमिदयो पूर्वोक्तेनैवहोमेननारीमाकर्षयेद्ध्रुवं प्रणवादथमायादिरयमे
कादशार्णकः षड्दीर्घभाजायैवास्यषडंगविधिरीरितः तथाप्रणवपाशह्लेखेविन्येकशार्णोदशार्णकोवाभ्योमेकेनैकेनयुग्म
तः पंचभिस्तथाद्वाभ्यांषडंगविधिरीरितः पाशःआंह्लेखाह्रींक्रोंअंकुशःक्रोंत्रयेदशार्णः पुरश्चरणमस्यार्णैः पंचलक्षम

शिवा
चं.
२४८
247

कीर्त्तितः ॥ ओं दिक्स्यादनयोः पूर्वमेवानुसारतः कोष्ठानां द्वादशार्कक्रमतामस्य वेदमितकोष्ठे प्रणवं साध्यसमेतं शिष्टेषु
द्वादशाद्यमेवाणेन् अशेषनारीनरयनरवश्यप्रदं मतो अश्वारूढाप्रमेतान्यजितं सर्वकामदं कौरलीये यंत्रसारे मध्ये
शक्तिं समाध्यां जलनपुरयुगाश्रिषयोपाशशक्तिं क्रों मैं क्लीं सौः क्रमेणश विलिखेत्तद्बहिर्मंत्रवर्णान्दलेषु एकैकं मातृमेवं
द्विमदनशरैर्नित्यपामातृकार्णैःस्वादीनेवमेतद्वर्णेषु गान् श्रीकरं वशकारि अस्यार्थः षट्कोणमध्ये स्वसाध्यं शक्ति
वीजं विलिख्य तत्कोणेषु ओं न्हीं क्रों ऐं क्लीं सौः इमेकमेकं वीजं विलिख्य बलिद्वादशदलेषु शक्तिरहितद्वादशस्वराणेकैकं
क्रमेण विलिख्य बहिर्हेतवत्त्वयः कृत्वा प्रथमवीथ्याः पूर्वोक्तवर्णवीजाद्वितीयः वाथ्यादस्मार्णानित्याक्लिन्नानित्यावि
षयाष्टतृतीयवीथ्यां मातृकार्णैःअनिरन्तरमेवेष्यानद्धहि सजरसकृत्यदितदक्षफलदं भवति तथा प्राणवौ भुवनाधी
शानमो भगायदेवाति महेश्वर्यै हि परमेश्वरि स्वाहा इति कामनुः एकविंशार्णिकः प्रोक्तः सजापेवास्य पूर्ववत् भुवनाधी
शान्हीं अस्यासुगमे सारसंग्रहे मायावदेहो विरुद्धदायिने योयदेवदेत् गेष्वर्यैते चव मोसहिठान ः षोडशाक्षरः माया
तहश्ऋ ९ न्हीं वमं ङेमुसे फट्वहिठ स्वाहा अजोस्यऋषिरायातोक्रिंदश्वदेवता गौरीशोभामहदपापसर्वेसंपत्प्रदापिका षड्दीर्घमायया क्लृ
प्तांत् षडंगानि मनोरस्य हेमाभोविभ्रतीदोर्भिर्दर्पणांजनसाधने पाशांकुशौ सर्वभूषांतां गौरी सर्वदा स्मरेत् वामाधूर्ते
योराधेतदाधयस्स्यायाङ्मेअत्याणुययाता श्रीकेपीदेयजेदौर्रांचेदनार्ये मनोहरैः अंगानि पूर्वमभ्यर्च्यसुभगाद्यास्ततो यजे
त् सुभगाललितावामाकामिनीकाममालिनी पाशांकुशादयेणाजनशलाका हमीमता शक्रादयस्तदस्राणि गौरीस
नामसमीरिता प्रपंचस्तोरेन धर्मादिकाल्पिते पीठशक्तीर्विमायजेत् प्रभानादवाकवागीश्वरीस्यागालिनीपरा वामज्येष्ठा

10

चाण्डीवमस्यशक्तिश्चतानव न्हसवचपल्कीववज्जेसरामनगुणान्विताः न्हिसवये अवन्नुल्कीघीचरकस्लन्नस्भृगुः सकारः गौगौ
रीमन्नयेत् चपीठमेत्रमकल्पिते एवंपीठेपूजेद्देवीं नेदनार्थमनोहरे सभगायैचविद्मंहे तेस्याकाममालिवामैस्याहीमहित
त्रोवगौरीस्यात्प्रचोदयात् गायत्र्यातनयासर्वानुपेवान्प्रकल्पयेत् अंगानिपूर्वमभ्यर्च्यसभगायाञ्जनोयजेत् भृगुःसोडसहित
यंषष्ठाकैडसरादिकाः सुभगाललितान्वाम्याकातिनीकाममालिनी दिदन्यत्राथामषायादिलोकपालैस्नदायुधैः भृगुःसका
रश्चंतः वकारः हिश्चान्तयः इषष्ठअर्कं एतेनूस्यास्वीस्वविश्राणयानिदर्पणेंजनस्तायनपांकुशाः अथप्रयोगः तत्रप्रातः कृत्वादियोग
ठन्यासानेमूलेनप्राणायामंत्रयंकृत्वा शिरसिब्रजनऋषयेनमः मुखे अनुष्टुपछंदसेनमः हृदये श्रीगौपीदेवतायेनमः इतिवि
न्यस्यममहार्थसिद्ध्येविनियोगः इतिकृत्वांजलिंकृत्वाह्रांह्रींमित्यादिकरषडंगन्यासंविधायध्यानाद्यात्मपूजांतेमंडूका
परतत्वांतेयोगपीठमध्यवीदलकेसरेषुमात्राद्विमध्यातेप्रादक्षिण्येनसोप्रयायैः सातानायैः सवाचैः सेगोस्वथैंः सेजालिमैः
सोमवामायै सोज्येष्ठायै सेरौसैः सःगुह्यशक्तेनमः इतिसंपूज्य गौंगौरीपाठायनमः इतिसमस्तपीठंसंपूज्यावाहनादिमुद्रा
र्दशयित्वासुभगायैः विद्महे काममालिन्यैधीमहितन्नोगौरीप्रचोदयादिति गायत्र्यासनादिसर्वानुपचारान्दद्यात् ततः पुष्पांज
वारांतेप्राविदेशानिसंपूज्याष्टदलेदिनूदलेषु औंसोमभगायैनमः एवंललितायै लूंकामिन्यैः स्वीकास्यैः ममालिन्यैः विदित्वपा
शायः अंकुशायः दर्पणायः अंजनशलाकायैः नमः इतिदेव्याद्विप्रादक्षिण्येनसंपूज्य तदहिश्चतश्रीलोकपालास्तदस्त्राणि
चसंपूज्येस्यादिशीघ्रमावत्समापयेदिति तथा एकलक्षंजपेन्मंत्रंतदशांशंहुनेद्घृतैः तर्पणादिन्नतकुर्यात्गरुसेतोष्यपत्ततः
सिद्धेमंत्रीमकुर्वीतमंत्रीकाम्यानिनामया वामादीनामनिशमेगेविलिखेनिशि आह्वादयन्वामदोस्तातन्मनप्रजपेन्मंत्रमांतेम

शिवा
दे॰
२४८
248

मुं स्वेलोलक्ष्मीमानयोन्कामसमोहितो एतन्मंत्रेणमेजन्तेगंधपुष्पाफलादिकं द्रव्यंसंसेवितेसर्वेजनजनतावश्यकारकं तथाकादित
स्त्रीवशंशाह्वकरिसुहृदहृदयं वेदपंचाद्ययेस्त्रीस्वाहेतिमंत्रोयमीरितः एकोनविंशत्यर्णोयोमंत्रः स्त्रीवश्यदः परः अस्यपूजादिकंसर्वं
मंत्रीपूर्ववदाचरेत् अस्यैववर्णेनस्वाकसाध्यनामप्रयोजयेत् जपेन्मंत्रशतेनापिसवश्योभवतिध्रुवः सारसंग्रहो मायासलोहि
तामावतीस्वाहासमवर्णकः पद्मावतीमनुःप्रोक्तःसर्ववश्यप्रदायकः मायाभुवनेश्वरीवीजंलोहितःपकारः पद्मावतिस्वाहास्वरूप
पोतयाऋष्यादिब्रह्मासमुद्दिष्टोगायत्रीछंदःउच्यते पद्मावतीदेवतास्यह्रींवीजंशक्तिरस्यतु स्वाहास्यात्रयोगानिषड्दीर्घस्वरभिन्न
या कृत्वादेवीततोध्यायेत्सर्वकार्यास्थिरमानसः रक्तोत्पलकरद्वंद्वामजेस्थांकमलान्नौ नोपक्रान्तकामात्रिनयनांनानाकल्पोज्ज्वलांस्मरे
त् शक्तिपीठेयजेद्देवीपुरागोनिवमातरः लोकपालास्तदस्त्राणिपद्माकत्सर्वनामतावयोगः सुगमः तथा उरस्वरमसैककलन्वेप्रोक्त
वमंत्रभिः तद्दशांशेन नवहुतैर्ध्यानमंत्रविन्नमः एवंमन्त्रेणभजतेसुभगाः सर्वयोषितोषट्कोणेविलिखक्तिषट्सुकोणेषु
सलिखेत् मंत्रार्णान्श्रुततोवाह्येलिपिवीतमिदंमते रम्यंपद्मावतीयंत्रवश्यदंनात्रसंशयः लिपिवीतंमातृकायाश्चन्यत्रागमे
तथा वाग्भवंप्रथमंवीजंद्वितीयंभुवनेश्वरी तृतीयंपरमावीजमायलक्ष्मिपदंततः सर्वंभवेपदांतेवप्रवदेद्भुवनेश्वरी ज्मेष्टाये
हृदयैवेवमंत्रसमदशाक्षरं वाग्भवेपहृदयेनमः अन्यत्रागमे ऋषिरस्यसमस्तोत्रस्याच्छेरोषिःसमुदाहृत देवतास्यमहालक्ष्मीश्री
मायेशक्तिवीजके प्रथमस्वरितः करौविद्वानेगम्यासमथाचरेत् त्रिपदावीभिरुगमध्याणेरंगानिषट्क्रमात् शिरोभ्रमध्येवक्त्रेषु
वीजानोत्रिनयेन्यसेताहृत्राभ्याधारवत्रोपदानोयेवकेमसेत् पद्मासस्थामरुणाएपरुणांवरधारिणी कुंकुमक्षोदलिप्तांगीप्रो
त्फुल्लकमलेक्षणामदाम्मितमुखीजेष्टाकुलशेखरांगीं कुंकुमक्षोदलिप्तांगींप्रोत्फुल्लकमलेक्षणा सुचकेदध्यानामस्पर्धवाः

कुम्भांपाशमप्यजशोनयाचिन्तयेत्स्मरया मकरादेवीमभ्यर्च्यजयेत् वामाद्याः पूर्वयोरापेनदाभयस्यवोरन्याः इत्याद्युपध्याने कल
शेषाधाये सम्यक्कुपमोदिभिः पीठमंत्राविन्यविकल्पयेत् लोहिताद्यैर्विरूपाद्यैः कमलशान्ततः ज्येष्ठायै धावहिश्रोत्कानमा
लाविप्रवेशयात अनयावाह्मतांज्येष्ठांमभ्यर्जयेच्चन्दनादिभिः अंगानिमातृंलोकेशांस्तदस्त्राणिप्रपूजयेत् अथ प्रयोगः तत्रप्रा
तः कृत्यादियोगपीठमासीनो मूलेनप्राणायामाद्यं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदये जे
ष्ठलक्ष्म्यैदेवतायै: गुह्ये श्रीबीजाय नमः पादयोः ह्रीं शक्तये नमः इतिविन्यस्य मूलविघ्नापायाकरौत्रिः प्रमृज्य ऐं ह्रीं श्रीं हृदया
यनमः श्रीं ज्येष्ठलक्ष्मीशिरसे स्वाहा स्वयंभुवे शिखायै वषट् ह्रीं कवचाय हुं ज्येष्ठायै नेत्राय वौषट् अस्त्राय फट् इत्यंगमंत्रैः कृत्वा
ङ्गन्यासं विधाय ध्यानावाहनमुद्राजानमुद्रादिपरतन्त्रोक्तपीठं संपूज्याष्टदलेकेसरेषु मायादिमध्योने लोहितायै नमः विरूपाद्यैः
कमलायै: नीललोहितायै: मदायै: वारुण्यै: पुष्ट्यै: प्रमोदायै: विश्वमोहिन्यै नमः इति पादादीन्प्रपूज्य ऐं ह्रीं श्रीं सर्वश
क्तिकमलासनाय नमः इति संस्थाप्य: संपूज्य रक्तज्येष्ठायै विद्महे नीलज्येष्ठायै धीमहि तन्नो लक्ष्मीः प्रचोदयात् इत्यनया गायत्र्या आवा
ह्य मूलविद्यया सनादिषु कोणेषु वीतेक्रत्वा षडंगानि संपूज्याष्टदलेषु ब्राह्म्याद्याः चतुरस्रे लोकपालांस्तदस्त्राणि च संपूज्य धूप
दीपादिशेषं समापयेदिति तथाः लक्षं तु प्रजपेन्मंत्रं जुहुयात्तद्दशांशतः पायसेन सुगन्धेन सर्पिःसिक्तेन साधकः तर्पणं मार्ज
नं कृत्वा कुर्याद्ब्राह्मणभोजनं ज्येष्ठामंत्रं जपेत जनेमनुष्यः समाससूत्र्यानुष्ठतर्पणेस्वाभोगानिदप्राप्यवहन् समस्तापरत्र विलोः
पदमेति नित्यं सारसंग्रहे अथ वक्ष्ये महावरां त्रिपुरां समवर्कसंप्रभं चोकरंजनकर्मीरे चतुर्वर्गफलप्रदे यशस्करेषु पौत्रफल
देकवितकरे कमलाभुवनेशानी तृतीयस्वमनोभवः वर्णत्रयात्मा त्रिपुरानामकोमंत्र ईरितः कमलाश्रीं भुवनेशी ह्रीं मा

नोक्तीभवः दक्षिणामूर्तिसंहितायां ऋषिब्रह्मास्यमंत्रस्यगायत्रंछंदईरितं शारदातिलके ऋषिः संमोहनइत्यस्यमंत्रावा
यंवरणेक्तिमपिनोक्तं सारसंग्रहेतुमनुः संमोहनोस्यर्षिश्छंदोगायत्रमुच्यते देवतात्रिपुराख्यास्याहृल्लेखेनाख्यानोगकं ग्र
थवाभुवनेशाम्नायषडंगानिषविन्यसेत् हेमाख्यांपारिजातंतु मरुविह्वनेपंडषेखाणभूमौरत्नौघकुट्टिमेधवलमदमरतरोस्याहसिं
हासनेत्रेषट्कोणस्यांस्मरेद्धृत्कमलस्थगणांने कुशेचापबाणौविभ्राणांहस्तपद्मैर्माणिभयमकुटंभूषांत्रिनेत्रांहतिमिस्याम
ग्रादर्शीसमहृत्ककरेडकान् नोत्पलेववरहेतीभिराहृतापरितः शुभांद्दतीभिः स्वाणिमादिभिः नारायणीयोसौभाग्यादिरूपिणी
सूर्यामादित्याववभागवतीतितिनयापीस्थषट्स्थापश्यंतीसाथकंचमनोहरंदक्षिणामूर्तिः षट्कोणेष्वमालिख्यमध्येविद्यांलि
खिन्नथाः स्वीप्रजानांतषट्कोणकोणेषुक्रमतोलिखेत् बाह्येचस्वदलकुर्याद्दीर्घस्वरविभूषितं वतुरस्रंवतुर्द्वारंभूषितमेड
लेलिखेत् वतुरस्रंवतुरस्रंत्रयं गृहंसंमाध्यातिवदेकवचनरुदेशगतमव्यापरे मध्येषट्कोणंतस्यवतु पत्रमध्ये यंत्रेदेना
वतपत्रेषट्कोणस्योद्धनेत्तुयः इतिनारायणपवचनात् सारसंग्रहे शाक्तेपीठमनेदेवीनवशक्तिसमन्विते श्रंगानिपूज
येदादौलब्धाधाकोणषट्कगाः षट्कोणपार्श्वेवतिथापजेन्मातृस्वतइहिः लोकपालांश्वरमणीरूपानघ्ववेयेतक्रमात् को
वनाभोक्षणेलत्योसवाराज्वद्वयाभयां स्वर्णाभमरिशेलाद्यमदाजसकरेरहरि गुणसशपलमादेष्टयाविणीमरुणांशिवां
शिवेस्वर्णाभमेणाद्भुटंकाभीताष्टधारिणं स्वर्णाभांनीलकमलकरांसौम्याराँनिस्मरेपाशांकुशौचापवाणौधारयेतरुवारुणे
त्रिपुरादृमहाविद्यापूजोक्तासमासतः प्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांतेमूलाविधपाशाणायाममत्रकृ
ताः शिरसिसंमोहनमृगवेऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदये श्रीत्रिपुरायैदेवतायेनमः इतिविन्यस्यश्रीहृदयापन

मः ह्रींशिरसेस्वाहा क्लींशिखायैवषट् श्रींकवचायहुं ह्रांनेत्रायवौषट् क्लींअस्त्रायफट् इतिमंत्रैः करषडंगन्यासंविधाय
ध्यानादिपुष्पोपरांतेपूर्वोक्तभुवनेश्वरी पीठेकृत्वाऽऽसनंदेयानिसंपूज्याष्टदलेषुदेव्याःवामदलमारभ्यप्रादक्षिण्येनकारिण्यै
नमः सूर्य्यायैः आदित्यायैः प्रभावत्यैः षट्कोणेषुदयप्रकाशमारभ्य लक्ष्म्यैहरयैः गिरिजायैः शिवायारवत्यैः अंगानाय इ
तिसंपूज्यषट्कोणपार्श्वयोर्देवीदक्षिणेशंखानिपद्मेदादिमलल्लके तत्सहस्रमजाज्यापान्मधुराक्तैःसमिद्भिः श्रीराजहस्तसभ्रैः
सजपाकुसुमैःशुभैः तर्पणेमार्जनेकृत्वाब्राह्मणाराधनंतथा श्रीः श्रीहस्तोविल्वतथा लक्ष्मीगौरीसकंदर्पबीजानिक्रमतःस्व
धा कृत्वाकलायांनादेदातेवाकाशेस्मरेत्ततः वर्णमालिलेत्रैलोक्यंतन्मयंततः स्मरतातदाखिलादेवान्वशये किंकृत्वाकं
लोयानेवाकाशेस्मरेत्ततः वर्णमालिलेत्रैलोक्यंतन्मयंततः स्मरतातदाखिलान्देवान्वशयेत्किंपुनर्नरान् यनेमंत्रपोभजतेसल
भेत्क्वाविलोपरांदिव्यांलक्ष्मीवसौभाग्यमंत्रलेलभेतेविरात वहुकालंवविदरेत्स्वास्थिरंभुविमानवः अथवक्ष्ये मोक्षश्रीशाक्ति
स्तमन्मथशक्तीदिरांकुशाख्या अथमथादतरइतिपाशः आस्मरः मन्मथश्चकामबीजंहमशदिरा श्रीबीजंअंकुशःश्रीतयाऽस्या
माधाअजगायत्रीशक्तयः समदीतः स्त्रीवश्यावर्षीणादौतुविनियोगः उदाहृतः षट्दीर्घयापर्यायानिसर्वैरहांगामिष्यते
हृताशिरस्वाशिखावर्मनेत्रास्त्रोदरपहके अष्टांगंविन्यसन्मंत्रीमूलेनव्यापकंन्यसेत् ध्यानेदहृत्पिणीदेवीपाशांकुशपनुशारा
न् विभ्रतीदोर्भिरमणकुर्वीतोहृदिभावयेत् वामाग्रंधेयोगोयोगाःदायपस्ययोरमे इत्याधुपध्यानेशाक्तेपीठेजपेदेवीहल्ले
खाद्याभिरंगकैः मातृभिर्लोकपालैश्चवज्राद्यैः पंचमाहृतिः अथप्रयोगः प्रातरुत्थायादियोगपीठमासेतेमूलाविषशाण
यामंत्रंपंकृत्वाशिरसि अजावऋषयेनमः मुखे गायत्रीयच्छंदसेनमः हृदयेशक्त्येदेवतायैनमः इतिविन्यस्य स्त्रीवश्याक

शिवा
चं
२५०
250

ध्याने विनियोगः इति कृताञ्जलिः कृत्वा न्हीं न्हीं मित्यादिना करषडङ्गन्यासं कृत्वा श्रां हृदयाय नमः श्रीं शिरसे स्वाहा न्हीं शिखायै व
षट् क्लीं कवचाय हुं क्लौं नेत्राय वौषट् न्हीं अस्त्राय फट् श्रीं उदराय नमः न्हौं पृष्ठाय नमः इति विन्यस्य प्रागादिचतुष्कोपचारो
ते म्ये ऐक्लेसेसायै नमः अग्नेगगनायै नमः दक्षिणे रक्तायै नमः उत्तरे करालिकायै नमः पश्चिमे महोच्छुष्मायै नमः इति से
पूज्य प्राग्वदङ्गानि संपूज्याष्टदलेषु ब्राह्म्याद्याः संपूज्य चतुर्ष्वलोकेशान् वैदिशान् वत् सर्वं समापयेदिति तथाष्टदले जपेत्वा
ज्यैर्दशाशं जुहुयात्तिलैः सारसंग्रहे भुजगेशसमारूढा लक्ष्मीलीलालिसंयुता श्रीमत्खेचिविलंमसतशीषामेषा नयनसंयुतः
युतनाबालियुक्ता च महाकालासमावती सूक्ष्मेणसहिता येषड्यभूर्वीशसंयुते जपायोगिनीवेवरेवतीचक्रवारुणी सो
हेकेषीवसहजाषट्गीशावरजान्विता सानजोनकुलीशान्मनितक्रिन्नामन्त्रमेतः एकादशाक्षरसर्वः सौभाग्यैश्वर्यदायकः
भुजगेशोरेफः लक्ष्मीः हकारः लीलाक्षी ईकार श्रीमत्खेचिविंडः एतैः ह्रीं इति मेषोनकारः नयने इकारः तेन निइति नात
कारः बालीयकारः तेनन्य महाकालीककारः माधवीलकारः सूक्ष्म इकारः तेन क्लिं इति मेषद्वयेन कारद्वये ऋिं ठश्चाः
यकारः तेनन्नः जपाः मकारः योगिनी दकारः रेवती रेफः वकारात्मनदे कारः सर्वैरेफयुक इत्यर्थः तेनद्रवाकर्णी वकारः उर्ह
केशीयकारः तेन वो सहजा सकारः त्वङ्गीशः वकारः विरजा अकारः तेन स्वानकुलीशो हकारः अनेन आकारः तेन हा तथा
द्वेषिद्वेष्ट्यान् दुष्ट्युक्ते केदोमेत्रस्य नित्यक्लिन्नावर्गादिनावलवेगफलप्रदा दक्षिणामूर्तिसंहितायां कजमाये वह्निजाया शक्तिर्नेत्रकी
लकमिति विराट्छन्दः इति च आद्येन मंत्रवर्णेन हृदं संसमुदाहिते ततो द्वाभ्यां तु नदीभ्यां ह येन वक्रपाद्रिक्षितिकरयोश्च समेसेन
तदिदकमात्रनोहदेत विसिरोवगुह्यकेयाद पोश्वे वमे त्राणीन् विन्यसेन्मन्त्रवित्तमः अरुणाकल्पा महरण चक्र यातरिपि अरु

णाश्वस्त्रवलेपातोवाठस्मेरमुखांबुजां तेत्रयोज्ज्वलमदक्लोभालिवर्मौक्तिकैः विराजमानांशुकदलसंबद्धेंदुशेखरांवन्तबीड़
भिः पाशमङ्कुशंपात्रपात्रकं धारयंतीं विभ्रतीयममध्यासीनांप्रदालसं ध्यात्वैवंमूलयोत्रिसाप्राक्प्रोक्तेशक्तिपीठके पद्ममहद:
लेमध्येवह्निगेहसमान्विते चतुरस्त्रद्वयेवास्येप्रासीनांपदालसां ध्यात्वैवंपूजयेत्रित्यंप्राक्प्रोक्तेशक्तीपीठके पद्ममहद्दलेम
ध्येवह्निगेहेसमन्विते तत्रमध्येपदेजेवीवंदनादिभिरुन्नमैः कर्णिकायोनिमध्यस्थदे
शेवाजाशवह्निमनैर्ऋतांपुरतोदिक्षुपजेदंगानिषडक्रमात् क्षोभिणीमोहिनीलोलात्रिषुकोणेषुपूजयेत् नित्यानिरंजना
न्क्लिन्नादिनीपदनानरामदद्रवाद्राविणीहद्दविणाबाह्यपत्रगाः परावलिलायेगावमन्मथान्नोमनस्विनी मोहामोदामानमयीमा
यामेदामितावती द्वारपार्श्वेषुकोणेषुदिक्षुनाटशाप्जेयेत् लोकेशामपितद्वाह्येतदस्त्राणिततोवदेत् अथपयोगा: नत्यशानः ऋ
तापियोगपीठन्यासांतेमूलविषयाप्राणायामंचकृत्वा शिरसिब्रह्मऋषयेनमः मुखे त्रिष्टुप्छंदसेनमः हृदये श्रीनित्याक्लि
न्नायैदेवतायैनमः इतिविन्यस्यममवाह्वविधमुक्षार्थेसिध्यर्थेजपेविनियोगः इतिकृत्वाक्लिन्नांह्रींहृदयायनमः नित्याशिर
सेस्वाहा क्लिन्नैशिखायैवषट् मदद्रवकवचायहुं द्रवेनेत्रत्रयायवौषट् स्वाहाअस्त्रायफट् इतिकरषडंगन्यासंविधाय ह्रींह्री
नमः दक्षनेत्रे निंवामनेत्रेदक्षकर्णेह्री वामकर्णेदक्षनासिके वामेदं सर्वांगेदं लिंगेवं गुदेस्वा पादमोहानमः इतिविन्यस्य
मूलविन्यस्याव्यापकंकृत्वा ध्यानादि षडंगपूजांते त्रिकोणे क्षोभिण्यैनमः एवंमोहिन्यैः लोलायैः इतिदेव्याग्रादिकोणये
सेसप्तन्यासाष्टदलेषुदेव्यग्रदलमारभ्यप्रादक्षिण्येन ऊँनित्यायैः ऊँनिरंजनायैः क्लिन्नायैः क्लेदिन्यैः मदनातुरायैः मदद्रवा
यैः द्राविण्यैः द्रविणायैः इतिसंपूज्य चतुरस्रेदेव्यग्रद्वारसव्यवामपार्श्वमारभ्यमदा विलासायैः मंगलायैः मन्मथा र्गायैः

शिवा
र्च०
२५१
251

मनस्विमैः मोहाद्यैः मानमध्यैः मापाद्यैः मेदाद्यैः सितावतैः इतिपारपार्श्वेऽहमणाग्रेयदक्षिणनिऋति पश्चिमहस्तपार्श्वेह
य वायव्योत्तरैः एकैशुदयादिक्ष्वेतस्मन्समध्यरेखायामिष्ठादानसर्वे वाह्यरेखायां वज्रादीश्वामेतस्मन्सप..पादि सर्वं पारवत्समापयेदि
ति तथाध्यानैवं प्रजपेल्लक्षमेतन्मेतेन दशांशतः मधूकपुष्पैः स्वादुतैलेनडुपाद्यं विधाय वानदशांशं तर्पयित्वा जलैः करम्भवासितैः ग्रा
स्तानमथविषिन्नाध्यब्राह्मणान्भोजयेत्ततः विप्रभ्यो वराद्यैश्च संतोष्य गुरुपात्मनः सिद्धमेवं प्रकुर्वीत प्रयोगानामेवं विप्रमः
ततो विषप्रयोगाद्धोतिता वीरैनितस्तथा सहस्रनाशी तङ्कक्षुपोडकेन यान्यथा मधैरकैःसिमधैःकैहोमाल्लक्ष्मीमवाप्नुयात् त
थैवकैरवेरकैराजन्भ्यस्वशनयोद्ध समानरूपषत्साया शुक्ला यागेतपयः शुतैः मल्लिकामालनकुंठतस्तथा यातीजातीशतपत्रऊ
तैर्भवेत् स्वर्णाभिस्तभनेशाज्ञीर्नृपारीनाङ्कवोपिरा चन्याकैकरवीरैर्मैः शस्त्रैरत्नणाङ्कतै रक्तैवराणीवाणिज्यमृतमस्येवशंन
येव भषावारनवाणिज्यसिद्धयशुः स्ववाक्षिताः लवणैःमर्थैयैगारिरिनरैर्नाद्यहोमतजत्तैलाक्तैनिशामध्येगानयेद्वांक्षितांव
भ्रूतैलाक्तैः जडुयात्कस्ववाक्षितः लवणैः मर्थैयैगारिरिनरैर्वाद्यहामतजत्तैलाक्तैनिशामध्येज्ञानयेक्षितांवधूतैलाक्तैः जुहुया
त्कृष्टदरशुष्कैर्निशांतरासामादरातिस्त्रीयोजनेरेणपरियीध्यते ग्रारुष्करवजाभ्यक्तैस्तद्दीजैर्निशिहोमतारवणपः शरीरेणनस्पडुःसा
ध्याश्वविकित्सकैः तैरेववदेलितोगस्तरिशुर्षातियमालये तथा तत्तैलेमसिकैजेरकोलमेरयिमरिवैः सर्वेपाज्याकैर्निशिहो
मात्समासनः वांक्षितावनितांकामज्वरेतवा तनात्मपूर्णैभवनेभोक्तावभवतिध्रुवं शालिभिः राज्यशुक्लाभिर्होमात्कालीनेवा
प्नुयात् साध्यदेहदलसेभताभिष्टापादरजःकृतो राजीवागकोणेस्यपत्रलीजडुयाविशि प्रपदांभ्योवजेषाभ्योजानुभ्यामूरु
भ्रमतः नाभेरयस्तहृदयमूलवाकंटतस्तथा प्रपदांभ्योवजेषाभ्योजानुभ्यो शिरसश्वसतीव्रणोतक्षिताशारजैवक्रमात् एवेद्रा

दशधाहोमाद्वरनारीनराधिपाः वश्याभवंतिसम्रावद्रतोम्नासवाक्यपाप्रपोतिनियतंवासवोक्यानपार्श्वयोगतः पिष्टेनशु
ड्रसंयुक्तेनपरिवेजीरकैर्युता कृत्वापुत्तलिकांमाध्यनामेधकामयोहृदि सनायहोममंपतहृतेमपात्यतोपुनः सप्तशाविजकरा
येणसहस्रंप्रजपेन्मनु ग्रभ्यर्च्यतंतत्कृतामध्यकामभत्तयेत्वहिपाजपन् नरनारीनृपाल्लसवश्यपाम्नमेगणायपि नैरेवपिष्टैर्हतेन
कृत्वातेनमधूनस्तथा साध्यनामस्फुटंकृत्वाप्राणवसंपाध्यमदगणान् वश्याल्लेवत्सरेमूधस्यनामाग्निवितैस्तथा कृत्वाविपाव
रषादेस्त्ववशयेत्तोस्तदर्दके नालिकेरफलोभोभिस्तर्पणाद्वनितावशः शुद्धेनवारिणाभासतदृडेसप्तवारके नर्पयेयस्य
नाम्नैवसतस्यस्याद्वशेनिशं केतकैर्वासितैरेवगुणैः केरफलोदकैः तर्पणाद्वनितावश्यादग्रुशाणानिजेयने नमेरुवासितै
स्तोयैस्तर्पणाभूभिपावशः पंचकैर्वासितजलैस्तर्पणेसर्वरंजने पाटलीशमपत्राम्भोवासितैस्तर्पणेजलैः सर्वलोकचमत्कार
कारीभवतिनित्यशः कस्तूरीवासिताम्भोभिस्तर्पणेसर्वसिद्धिकृत्तद्वदंदनसौरभ्यवासिताभः प्रतर्पणे वांछितार्थस्यसंसिद्धि
मेडलाकुकृतेध्रुवं सक्तुमिश्रजलैराद्योपनधामादिभिश्चिरं गुडमिश्रजलैराद्योतर्पणेविघ्ननाशने बिंबाफलरसोपेतैर्जलैर्देषा
यतर्पयेत् दुस्मोदकैः समविचैस्तर्पयेदैरिमृत्यवे केवलोस्मोदकैस्तस्यतीव्रज्वरसमुद्भवः निंबपत्ररसोपेतैरेवभिस्तर्पणाद्वि
षे जायतेमोन्यवैरस्यपेननेनाशमाप्नुयुः तथैवाम्लसमलिलैस्तर्पणाद्वैरिणांभृशं ग्रतीसारादिभिर्दोषैरार्दवैः स्वकैशमाप्नु
युः वनितानवतीनस्पद्रावकोग्निजेपादिना जायतेसाधकोनित्यंकेदर्पाधिकसुंदरः तथा धणवेवाथहस्त्वेवाबावाग्वीत्र्वेन
लशहृतः क्लिवेमदद्रवेवावेमायामग्निवधेवदेत् नित्याक्लिन्नाभिधोमंत्रः प्रोक्तापंचदशाक्षरः हस्त्रेवा नीवास्वीपैवावचा
ग्वीजेयेमिति अग्निवधुःस्वाहाकारः तथा ऋषिसमोहनच्छंदोविराडकंचदेवता नित्याक्लिन्नाभियादेवीचतुर्वर्गफलप्रद

शिवा
वे॰
२५२

252

विनावाग्भवबीजेन हृदि द्विगुणेषु वाणकैः समस्तेनोगषट्केस्याद्विस्मक्लिन्नांस्मरेन्नतः हृग्विमध्ये प्रफुल्लेसुवाहहीपंस्मरेत्कल्पनहप
शेणभिपिकोलिभृंगावलिमेजनाद मेदेनसंसेवितमीरणेनाम नोशावीरक्तसेमावकीर्णं मुपक्षशोकप्रतिमाखरस्मिं माणिक्यसंघा
मलमेडपंचसिंहासने रत्नमयेच तत्र त्रिकोणमध्ये लजिताहपद्मसंविस्पध्येस्मरत्तद्देवी प्रीतोस्तुत्नमरुणोमलाभांकरैः सपाशा
ङ्कुशाकल्पवल्लीः कपालमस्मेनवधारयंतीं द्वाभ्यां कराभ्यां कलनादवाणं त्रैलोक्यसंमोहनकारिणीं तां नित्यां भजे चाहहविविणं
ग्रीवामाहृध्येयोरपतदहिमप्रपयोस्पतदधुस्तनाभ्यां वीणा इमां तु ध्याने इति ध्यानानंतरं पीठं च ततः शक्तिं प्रतत्स्वधीः पीठे सयोनिकाणि
केसरमष्टपत्रविराजिते वहिः पंचदलपद्मेतद्वहिर्दशपत्रके चतुरस्रत्रयं चाष्टेच तद्दो विराजितमिति संमोहनपंचराजाङ्कुमिति
चतुरादिमहापीठार्दशाष्टमिषु प्रपूजयेत् प्रादक्षिण्येन मंत्रज्ञ उच्येते तायथाक्रमात् पूर्वोस्याद्राविणी वामा ज्येष्ठासाल्हादकारिणी
सुपरालोभिणी रोद्री गदाख्या शक्तिरप्रतर्थिका मायाधमासने देयं भत्तिपंत्रेकल्पयेत् द्रायाघाघालीहः वीमायानोतिस्वरूणेविशेषण
भूताः कोणेष्वेशादिमध्ये च तत्र शक्तिमेसेदिमा इति तायणीयचवनस्त्रकोणेषु मध्ये मध्ये स्मर्य्यः नित्यक्लिन्नात्र यजेद्दसामा
णेन वर्त्मना कसरेषु षेताप्रपूजात्स्यात्स्वष्येताप्रपूजयेत् स्वदं पाहृतघ्रकयडठवर्जेमहस्वरादिकाः नित्यादिमाहभद्रासमगला
वनवासिनी स्वभगाङ्कमेगात्स्यान्मनोन्मनीहृदरूपिणी वल्लकीवादनपराहूमाशक्तामनोहरा मदमेघरगाभिमः स्वदेषाद्या
हृद्भूषणाः अरुणांश्चावैलेकारान् पंचकामान् प्रपूजयेत् स्वांस्मरांस्वचक्रंदर्पवीजाद्यास्तान नगकः स्मरमन्मथकामाश्च माराः
पंचमश्चेरितः पंचपुष्पेषुपाशश्चांकुशेक्षुचापभृन्मतः एषभागेत्वणुक्ताः शक्तास्तन्मात्र्श्च संस्थिता भूषाद्युक्तास्तरेवककमलाः
माधुप्रपूजयेत् सविंदुषष्ठौष्ठ्यवर्जं स्वरवर्गादिमादिका तारतिप्रिरतिः प्रीतिर्विप्रीतिर्मतिर्डमैत्री धृतिस्याद्धिधृतिस्त्वाहि विनष्ट

देशमेस्मृताः अरुणामरुणाभूषाव्याबीणाहस्ताम्स्मितानना लोकपालांस्तवाद्योतद्धेतोश्च ततोबहिः अथप्रयोगः तत्र
प्रातः स्नादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि संमोहनाय ऋषये नमः मुखे विराट्छंदसे नमः हृदये
श्रीनित्यक्लिन्नानित्यायै देवतायै नमः इति विन्यस्य ॐ ह्रीं हृदयाय नमः नित्याशिरसे स्वाहा क्लिन्नेशिखायै वषट् मदद्रवे क्लि
कवचाय हुं स्वाहा अस्त्राय फट् इति षडंगमेवानेन गुह्यादिनलांते करयोर्विन्यस्य हृदयादि षडंगेष्वपि न्यस्य ध्यानादिमा
नसपूजांते प्रमाणोक्तपूजावकमस्द्दत्सार्वे स्थापनादिपरतत्वावीतेयं वदले लकसरेषीशानकोणपदि ओंड्राविणेवामा॰
येनमः ईं आह्लादकारिण्यै ज्येष्ठायै: ऊं क्लोभण्यै रौं अं येंगुह्यशक्त्यै नमः इतिपीठशक्तीः संपूज्य पंचदलेषु देवमाहि ह्रीं
अनंगायनमः ह्रीं स्मरायः ह्रों मन्मथायः ह्रीं कामाय ह्रीं मारायः इति संपूज्य बाह्ये दशदलेषु वशादि यादक्षिण्ये
न कंदर्पैनमः क्रां विरक्तै क्रिं पीत्यैः क्रां विप्रीत्यैः क्रुं मत्यैः क्रुं उन्मत्यैः कें धृत्यैः कैं विधृत्यैः क्रों तुष्ट्यैः क्रौं वितुष्ट्यैः इति
संपूज्य लोकेश्वरादि सर्वं समापयेदिति तथा बहिर्दलं तं यष्मेवं तत्दशांशाद्गुतनंततः हुतेनतर्पणाघे त्रेकृत्वा सतोषादे
शिके यनयामादिभिः सम्यक्प्रयोगानाचरेमतः पूर्वमेवोदितान्सम्यक पूर्वोक्तविधिनाबुधाः एवंयः पूजयेद्रत्यानित्य
क्लिन्नां नरोबहः प्राप्नोति महतिं लक्ष्मीयाच्यते प्रमहात्मनैः वालांभ्रहीनानितामातेहृस्वविन्दुवेवर्जिते कामबीजेनहृदयेव
शिवयुक्कुवमदोवदेत् पतेगुशिवयुकह्रादिजलान्ताः सकांतिवि अथैवागवादिनीक्लिन्नामत्रोद्वादशवर्णकः वाला
विषाप्सवोद्धृतासाद्येम्महीनान्तृतीयबीजरहिताततनयेक्लीं इति बीजद्वयमुद्धृते नित्यस्वरूपे कामबीजे ह्रों वे हृस्वे कामाद्युक्त
विंदुविवर्जितः विविंदुतेन क्लिं इति द्वयनकारद्वयाशिवयुक्पकारयुक्केतेनमे इति सौमकारः दकारौ द्वस्वरूपं कामबीजे

शिवा
वं॰
२५३

253

ग्रेत्रुवकारः शिवः एकारात् उक्तेनेनषे इति हादिः सकारः सकारः जलवकारः आनंदः आकारः तौ स्वाइति सकोतिवे आका
रः उक्तो हकारः तेन हा इति तथा संमोहन नित्या नित्याक्लिन्नामन्मादिका मताः वागमवेन षडंगानि कृत्वा नित्या विचिंतयेत्
रक्तां स्त्र रक्तवसनां मन्दुणा गरागणां हस्तांबुजैः कमलमाशस्तृणीं च कपाले संविभ्रांतिं त्रिनयनां शशिशेखरां तां नित्यां स
रेदुदि मदाकुलितां गबहिं दत्वा यः करमास्यवामाया करपर्यंतमायुषः ध्याने श्रीचक्रपीठे यजेद्देवी शोक्ता पानियुगजयेत्
पूर्वोक्ता स्वतनोस्त्रप्रशाक्ति नित्यादिकाः पूजेत् अरुणां नीलकमलपालाठाकरांबुजाः शतक्रतादिकान्वा स्व वज्रादी निततो
वाह्निः अथ प्रयोगः तत्र प्रातःकृत्यादि योगपीठन्यासानेमूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि संमोहनऋषये नमः मुखे नि
हृद्वेकंदसे नमः हृदये नित्यक्लिन्नानित्यये देवतायै नमः इति विन्यस्य मेष्टसिद्धये विनियोगः इस्त्रकाप हृदयाय नमः ऐं
शिरसे स्वाहेत्यादि करषडंगन्यासं कृत्वा ध्यानायेगपूजां तेष्टदलेषु पूर्वोक्तं कादशान्तरोक्त नित्याषष्ठ शक्तीः संपूज्य लोके प्रा
वादि समाप्येदिति तथा संपूज्यं तां नित्यक्लिन्नां तदुन्मदे द्रवां कामिकायै व मः कालः सविसर्गो दशाक्षरः नित्याक्लि
न्नामयः शोक्तो भजतो सर्वसिद्धिदः संपूज्यं जानित्याक्लिन्नानिमक्लिन्नेइति तदुन्मे संपूज्यं तां मदद्रवा मद्रवे इति कामिकायै व
मेनकारः कालो मकारः सविसर्गः विसर्गयुक्तः तेन मः इति तथा ऋषिश्छंदसि लघुउक्तं कंदो नित्यायै देवता नित्यायै हृ
दये स्वाहा शोक्ता यो शिरितक्लि नैस्वाहा शिवानित्याक्लि नेत्र कवचं गानेनित्य क्लिन्नेन मस्त्रा स्वा ध्याने पूर्वं भावयेत् पूजादिकां
चास्यपं वा पूर्वं वनारिकल ल्पयेत् अथ प्रयोगः मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मये ऋषये नमः मुखे तदुष्टु
कंदसे नमः हृदये श्रीनित्याक्लिन्नायै देवतायै नमः इति विन्यस्य ममाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति प्रावत्स्वकामूलेन कर

योर्व्यापकं कृत्वा नित्यायै हृदयाय स्वाहा शिरसे स्वाहा क्लिन्ने शिखायै वषट् नित्यक्लिन्ने कवचाय हुं नित्यक्लिन्ने नमः अस्त्राय फ
ट् इत्यंगन्यासादिकं निष्पन्नं करयोर्विन्यस्य हृदयादिष्वपि नेत्रहीनेषु पंचांगेषु न्यसेत् ततो ध्यानपूजादिकं सर्वं सर्वं मंत्रवच्च कु
र्यात् तथाष्टफलत्वं जपेन्मंत्रं तद्दशांशं हुनेत् तिलैस्तर्पणादि तत्तत्कुर्यात् सर्वं क्लिविधिना सहधी नित्यामंत्रं जपेद्यः सकृत्तद्विधिज
पैः सार्वं नात्र पंणोऽस्य समस्तादारिसङ्घः स्वामयगणे विधुतो वत्सराणां शतैव जीवेद्दिव्यसममग्रेवशापतिमन्नुवित् सोऽरुपस्ता स्वः
लोकदेहान्ते मुक्तिमिष्टां परमतिविमलाभासुपातान्सयात्र प्रणवभवनेशानीजलवर्षं ब्रह्मनेनत्युक्त् ङेंते क्लिन्नीपदं हृच्च नववर्णं
समीरिताः विधिपेवह्निवासिन्यास्सर्वसौख्याफलप्रदा पस्समस्मरणान्तीवश्यजायतेभवनत्रय जलेवकारः वह्निसङ्घये श्रेन्नुवा
कारः श्रेनेतः श्राकारः तयुक्त नेनवाङे तेक्लिन्नीक्लिन्नैहृन्तनमः स्वागमस्मन् दाक्षिणामूर्तिसंहितायां ऋषिर्वेक्षिहः छन्द
स्सान्नायत्रीदेवताक्लिन्नायैवह्निवासिना प्रायेनेबीजशक्तीतकीलकंमध्यमेववेत्ति तथामारसंप्रदा विद्याद्वितीयबीजेन दीर्घ
स्वरयुतामयाः मायातेनषडंगानि कुर्यान्मंत्रीकरांगयोः नवान्तराणि विधायानवरंध्रेषु विन्यसेत् व्यापकं च समस्तेन कुर्याद्दे
व्यात्मासिद्धयेनमकोवनसकोशानवयौवनसुंदरी त्वारुस्मेरमुखांभोजाविलसत्त्रयनत्रया अस्त्राभिर्वाह्यभिर्मुक्ताम्माणिक्य
मरणांज्वला रत्नात्मकेडुपुडेन्त चापपूर्णेडुमंडलान् ध्यानोवाहुभिर्वाभैः कल्हारहेमपुङ्गाके पुष्पेषुमातलेगंवद्ध्याना
वद्द्रियोः करैः स्वसमानायिरभितःशक्तिभिः परिवारित नवयोनिकर्णिकायां कृत्वा तद्बहिरवुजे द्वादशाब्दसंयुक्तेविदं ध्या
त्वमनोहरे तद्बहिस्वतर श्रेष्ठेकारद्वायसमावित्ते सर्वपाश्वयमोस्तक्लिन्नके देवीसमर्चयेत् मध्येसमावाह्येवह्निवासिनीवि
श्वविग्रहां गंधपुष्पैर्भिर्वैद्यान्नैरुपचारैर्यजेत्क्रमात् श्रेगातिपूर्वेमभ्यर्चेवत्समाणाश्वशक्तयः अष्टकोणेषुसंपूज्याः स्तदग्रान्तुपद

शिवा
र्च॰
२५४

254

दिक्षिणे ज्वालिनी विस्फुलिङ्गिन्यौ मङ्गला सुमनोहरा कनका कितवा विश्वा विविधा वेति शक्तयः दलेषु द्वादशस्वेता
राशिशक्तीः समर्चयेत् मेषा वृषश्च पाशाक्षि मिथुना कर्कटमपि सिंहा कन्या तुला कीटा चापा च मत्स्यमपि कुम्भा मीना यजेत्प्रा
ग्वदग्रद्वारभ्य मन्त्रवित् चतुरस्रद्वारपुरस्य पार्श्वयोः कोणदिक्षु च मन्त्रविद्रूपमाणश्च दशशक्तीः समर्चयेत् सुरसा सर्वभ
द्रा च विश्वा च विविधोद्भवा चित्ररूपा निसपत्ना निरातङ्का च वपावना अचिन्त्या वै भवा वक्रा दशमी परिकीर्तिता लोकपा
लास्तनो वाह्यं तद्दक्षिणे ततो बहिः एते यवदिषामिन्या मोक्षा सर्वे समुद्दिदा अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वादि योगपीठ
न्यासान्ते मूलविद्यया प्राणायामं च यं कृत्वा शिरसि वसिष्ठऋषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदये श्रीवह्निवासिनी नित्या
यै देवतायै नमः गुह्ये ॐ बीजाय नमः पादयोः नमः शक्तये नमः नाभौ वह्निवासिन्यै कीलकाय नमः इति विन्यस्य ह्रूं ह्रीमित्या
दि करषडङ्गन्यासे विद्यापदैन्तनेत्रे ॐ नमः वामे ह्रीं नमः दक्षकर्णे च वामे ह्रीं दक्षनासिके वामे मि म्रा वें नैः लिङ्गे न गुदे मः नमः
इति विन्यस्य मूलविद्यया मूर्द्धादि पादान्ते व्यापकं कृत्वा ध्यानादि मानसपूजान्ते शङ्खं च कृत्वा स्थापनादि सामान्यपूजान्ते भुवने
श्वरी पीठे संपूज्य आवाहनादि पुष्पाञ्जल्यन्ते गात्रिं संपूज्य अष्टयोनिषु देव्यग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन ज्वालिन्यै नमः विस्फुलिङ्गि
न्यै मङ्गलायै मनोहरायै कनकायै कितवायै विश्वायै विविधायै इति संपूज्य द्वादशदलेषु ॐ मेषायै वृषायै मि
थुनायै कर्कटायै सिंहायै कन्यायै तुलायै कीटायै चापायै मकरायै कुम्भायै मीनायै इति संपूज्य चतुरस्रे दे
व्यग्रद्वारमारभ्य प्रादक्षिण्येन सुरसायै सर्वभद्रायै विश्वायै विविधोद्भवायै इति देव्यग्रद्वारपार्श्वे द्विवायेपद
क्षिणे निरृति कोणेषु संपूज्य देव्याः पृष्ठभाग द्वारपार्श्वादितः ईशानकोण वायितः सपत्नायै निरातङ्कायै यावनै अचि

सर्वैः भवार्थैः रक्षार्थेनमः इति संपूज्य प्रागवलोके शार्वादि सर्वे समापयेदिति तथा पञ्चलदेन मेन्मंत्रेन दर्पणे शोद्धनेद्धनैः
तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणाराधनेन तथा सिद्धमंत्रः प्रकुर्वीत प्रयोगान्निजवाञ्छितान् काम्यहोमविधिश्चैष सम्यग्वोक्ति
तदा पञ्च शालितण्डुलैर्मादाय प्रस्थामाढेन वेष्टितेनले द्दतेन सिद्धं सम्यक्कत्तुकामानस्तु तत्करे निधाय विद्यामहोत्रं शत
जप्त्वा हुनेत्ततः एषहोमस्स महालक्ष्मीमाहवेत्यतियत्नतः शुक्रवारे च पितृथावर्षान्तं वसमाभवेत् एवमावविशेषेण प्राग्व
होमे समाचरेत् तस्यां तिथौ त्रिमधुक्तैर्मल्लिकाद्यैसितैकृतेन अन्नाज्याभ्यां च नियतः कृत्वा ब्राह्मणो भवेन्नरः श्रीमद्देशिकाचार्यशिष्येण
श्रीनिवासेन धीमता वेदिकायां प्रणीतायां महाविंशः प्रकाशः इति श्रीमद्देशिकाचार्यचरणारविन्दद्वंद्वान्तेवासिना श्रीश्रीनिवासभ
ट्टेन विरचितायां श्रीशिवार्चनवेदिकायां महाविंशः प्रकाशः तथा सारसंग्रहे वससम्मोहिनी विद्या सिंदिरामंदिरे शुभा त्रिकिलो
कहितायां यथावत्समासतः सर्वनारीनरपतिनरसंमोहकारिणी कामाख्यास्कन्दः खसेवाततोहारिणी ब्रह्मणं कोपि
नीशंतिसुक्ताः ह्रीं ह्रीं क्रियाक्लिका तपं चमदयेहदसुकं तानामृते सुकं जपेद्देयमाप्यापिनी शुक्रादी बीविधेयकामिका
द्याचन्यविषयोते सुतेल ह्रीं संस्तुते उकाराशिवशुक्तशोमकादीवीविधेयकामिकाजमाधशुने भवेत् द्वादशार्णो महा
विद्याशाक्ता सर्वसमृद्धिदा ब्रह्मणा हकारः अस्वरूपकोप्यापिनीरेफः शान्तिः ईकारः एभिर्मायाबीजमुद्दान्तेस्तृाष्टि ककारः
क्रियालकारः शक्तिरिकारः एभिः क्लिं इति तपं चमदये नकारः द्वये हृदापकारः तशक्तेनत्रे इति शानामृतीयकारः द्रुइर
नुस्वरीतेननवेइतिजपाककारः द्रुइरनुस्वारः अग्निः रेफ आप्यायिनी उकारः एभिः क्रौं इति दीर्घो नकारः विद्यातु
कारः तेनन्निइतिकामिकातकारः द्रवायकारः तेनत्स इति विषमकारः योनेदकारः ततयातेवाहि संसुनेरेषसुक्ते

शिवा
र्च.
२५५

285

तेनरुद्र इति उकारो विकारः शिवः यकारः तेनवरुति श्रावाबीज मायाबीज श्रीदादिणामूर्तिः ऋष्यादेरस्यावगीयते गायत्री छं
दश्चाख्याता देवता परमेश्वरी परमेश्वरी श्रीमहाराजेश्वरी सारमेयहे आद्यैतैर्बीजशक्तीनवाग्मकीलकं भवेत् त्रिनेहृदयमेशोकं शिर
स्त्रिवांकुशंशिखा नित्यवर्ममदोवेद्वेस्त्रवेमूमसमदीरितं मायया पुटितानेतानंगषट्के प्रकल्पयेत् प्रत्येक शक्ति पुटिता
न्मेत्राण्येनुदशीविन्यसेत् श्रीमन्नामाकपोलादिनाति गुह्येषु व क्रमात् ततसंवितपेद्देवी सर्वे सौम्या सैव्यप्रसादिनी रक्ता
रक्तांवरारक्तगंधमाल्यविभूषणा चतुर्भुजाविनयनामाणिक्यमकुटोज्वला पाशांकुशाविवाणाचापदाडिमीमापकेन
ष्या द्यानीवाङ्कमिनेवेदपामदसूर्शतलेः पशुपतीमापकं अश्वषट्कोणान्तमाहीधरे चक्रमध्ये सुखासीनां सर्वचक्रे
सेरोरुहां शक्तिभिः स्वस्वरूपाभिरावृतां पतमध्यगां सिंहासने स्थितः प्रावेसोतसाभिश्च शक्तिभिः हुतानामि विनोदा
श्रापानापानाहिभिः सदा कुर्वाणामरुणाभां यो वितये न्मेत्र नायिकां ध्यानेद्विने मंडले वशक्ति पीठस्य शक्तिके पीठ
णाविहेमयो तेव सिंहासने मनेतरे तत्र चक्रे ततो देवी सम्यगावाह्य पूजयेत् गृहाणे गंधकुसुमैर्धूपदीपनिवेद्यकैः स्व
गानि पूजयेदादौ त्रिकोणस्याऽल्प पूजयेत् इच्छाज्ञानक्रियास्तस्ताः षट्कोणेषु वेयनतः डाकिनी राकिनी चैव लाकिनी.
काकिनीततः साकिनी हाकिनी चैव पद्मद्वादशपत्रगाः हृल्लेखा क्लेदिनी क्लिन्नाद्यो भि पीमदनातुराभिरंजनी रागवा
नीतथैवमदनावती मेखलाद्रावणी वेगवती द्वादश शक्तयः ततः षोडशपत्रे पुवक्ष्यमाणा प्रपूजयेत् कमला कामिनी
कल्पा कला कलितकौतुके किराता कालकदने कौशिकी कम्बुवादिनी कौतेशकपटा कौमिका मारी कुंकुमामपि
चतरश्रगतास्त्रापिशक्तावेद्यथाक्रमा भगिनी वेगिनी नागा चपला सतीरति श्रद्धाभोगलोलामदोन्मत्त मनस्विनी

दिक्षुद्वाराग्रपार्श्वेषु कोणे दिक्षु च संस्थिता द्वादशैता महादेव्याः स्वत्वरक्षेभितोयजेत् पजेद्दशाधिपान्वाह्ये तदस्त्राणि ततो बहिः
अथ प्रयोगः तत्र प्रातःकृत्यादि यागपीठन्यासांते मूलविद्यायाः प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गाय
त्रीछंदसे नमः हृदये श्रीवज्रेश्वरी नित्यायै देवतायै नमः गुह्ये ह्रीं बीजाय नमः पादयोः ह्रीं शक्तये नमः नाभौ ऐं कीलका
य नमः इति विन्यस्य मम सर्वार्थसिद्धये जपे विनियोगः इति कृतांजलिः कृत्वा ह्रीं क्लीं न्ने ह्रीं क्रों हृदयाय नमः ह्रीं ऐं शिरसे स्वाहा
ह्रीं क्रौं शिखायै वषट् ह्रीं नित्य ह्रीं कवचाय हुं ह्रीं मदद्रवे नेत्रत्रयाय वौषट् ह्रीं द्रवे ह्रीं अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं कृत्वा
श्री वैरदे ह्रीं क्लिं ह्रीं नमः वाये ह्रीं ये ह्रीं दक्षनासि ह्रीं ऐं ह्रीं क्रों ह्रीं वामे ह्रीं क्रों ह्रीं दक्ष कपोले ह्रीं नि ह्रीं ल्वामे ह्रीं क्रों ह्रीं
दक्षकपोले ह्रीं ति ह्रीं वामे ह्रीं मे ह्रीं दक्षनेत्रे ह्रीं मे ह्रीं वामे ह्रीं दे ह्रीं नाभौ ह्रीं ग्रे ह्रीं गुह्ये ह्रीं वे ह्रीं नमः इति विन्यस्य
मूलविद्यया व्यापकं कृत्वा ध्यानादिमानसपूजांते द्वादशदलकमलं कृत्वा तत्कर्णिकायां षट्कोणं तन्मध्ये त्रिकोणं द्वादशारं दश
दलबहिः षोडशदलं तद्बहिश्चतुरस्रत्रयं चतुर्द्वारोपशोभितं कुर्यादिति पूजाचक्रं निर्माय पुरतः शंखस्थापनमर्घ्यस्थापनादि
कमात्मपूजांते कृत्वा पीठपूजां मध्ये मंडूकादिशक्तिपर्यंते शेषाणि बिंदुमयांतेन तन्मध्ये रत्नसिंहासने वसंमज्य पुष्पमादिपूजादिषडंग
पूजांते त्रिकोणस्याग्रकोणमारभ्य ॐ ज्ञानशक्त्यै नमः एवं ज्ञानशक्त्यै क्रियाशक्त्यै इति संपूज्य षट्कोणेषु देव्या वामकोणे डा
किन्यै नमः दक्षिणकोणे राकिन्यै पश्चकोणे लाकिन्यै पश्चिमकोणे काकिन्यै पश्चदक्षिणकोणे साकिन्यै देव्यग्रकोणे
हाकिन्यै इति संपूज्य द्वादशदलेषु देव्यग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन हृल्लेखायै क्लेदिन्यै क्लिन्नायै क्षोभिण्यै मदनातु
रायै निरंजनायै रागवत्यै मदनावत्यै मेखलायै द्राविण्यै वेगवत्यै इति संपूज्य षोडशदलेषु कमलायै का

शिवा
वे.
२५६

256

मिश्रै: कुलायै: कलितायै: कैतकायै: किरातायै: कालायै: करनायै: कौशिकायै: कैडवादिन्यै: कातरायै: कपटायै:
कौकुमार्यै: कुंकुमायै: इति संपूज्य चतुरस्रे देव्यग्रद्वारस्य दक्षिणपार्श्वमारभ्य द्वारपार्श्वेषु कोणेषु च प्रादक्षिण्यक्रमेण उग्रभ
गिन्यै नमः एवं वृत्यै: नागायै: नपलायै: पेशलायै: सत्यायै: रत्यै: श्रद्धायै: भोगलोलायै: मदायै: उन्मत्तायै न
मः श्रियै: इति संपूज्य लोकेशादीन् सर्वान् समर्चयेद् इति: तथा मंत्री लतत्रयं जमातंदशांशहनेष्टमैः अरुणपद्मसम्भवीश्च
सूतैर्वकुलोत्पलैः मधुकजैश्च पद्मैर्वा त्रिमधुयुक्तैश्चमैत्रवित् वेड्वंदनकस्तूरीकरस्मारस्मरमोहन्नैः तवैपेदिनशः स्नव
स्नालिलैर्भक्तिमान् सुधीः आत्मानमभिषिंच्याद्यतर्पयेद्धास्मरणेनैपि एवं तसिद्धमंत्रास्त्रानित्यावेनिरतः सदा गुरुभक्तश्च
कुर्वीतप्रयोगान् द्विजवाञ्छितान् सहस्रजापी स्थिरधीमंत्रवीर्यविदान्मवलिपि सोपिकाम्यानकुर्वीतप्रयोगज्ञान्सप्याकः
वित् एतवानेनमोहनवापल्यनाथवाचरेत् अनर्थक्लेशराजादिपोडयाः प्राप्नोतिनिश्चितं: अरुणैः पंकजैर्होमं कुर्यात् त्रि
मधुराप्लुतैः सलाल्लभेल्लक्ष्मीमहती श्वाद्यविग्रहा कल्हारैः लोइसगुक्तैः स्वर्णं प्राप्नुदिनावधि वह्नयानित्यभक्त्या सहस्रवि
कैवैश्शुभैः तद्दिनेषु ठप्रवीक्षान् भोजयेद् कल्पतः तपजयाहेमातेयावत्स्व्यड्डितेकाने वारकैः लोइसेमिश्रैः सहस्रह
वनाद्युवालभते स्वणनक्षाणांपीभमासेन पूर्ववत् पाटलैर्हुतैन सेमिश्रैः स्त्रिसहस्रंकहुतेतथा दशाहिमासाल्लभते विद्याणि
वसनानि वाकपैरवेदनाघानिसुगंधानि च मासतः वस्त्रानि लभते हृद्यैरत्यै भोगोपयोगिभिः शालीभिः क्षीरसिक्ताभिमात्रा
विप्रशान्तहुनेतत् तेन शाली समृद्धि स्यान्मासो: षट्भिः पोगिभिरसशाये निलैर्हुतैस्तद्दिवं सेवर्षादारोग्यमाप्नुयात् सजन्म
स्त्रित्रिषुतथाहवाभिर्जेपानश्रीनिराते कोभद्धाभोगः शतवर्षाणि जीवति गुडूचीतिलमर्पीभिः स्त्रिषुजन्मसु संहुनेतः विराप

श्रीयुग्रेणाभोः उग्रपदियाद्विभागभवेत् हृतयायमडगेऐस्मङ्हते स्वेगुविशुक्रमात् श्रागुरागेगपविभवैर्नैपमामोभवेत्तथा समम्यां
वद्दलीहोमात्सीभागपंलभेतफवे हूर्वत्रिकैस्क्रमादेशामवैश्चसिखाडमंगुतैः षण्मासाद्वदन्तोवापिरोगान्मुक्तः सुखीभवेत् तदि
नेगुजपेद्विद्यांनिमशः सलिलेस्यस्थानसहस्रवारं तन्त्रांवैस्नानेपानेसमाचरेत् समकायपिनैवेवक्रुयाद्योगविमुक्तयेसा
ध्यास्वहृत्तमेत्रूणें मृषणं सर्वपाल्लिलाः पिष्टेवमाध्यरोमरजसावसमन्विते कृत्वाउत्तलीकांतैस्तुहृदयेनामसंपुता सा
ग्वक्षितायसैस्तलीदोः शुस्लैपुत्तलिकांडनेत् एवंदिनेसमभिवांत्रिभिर्वैकदिनेनवासौयोवशीभवेत्क्षीश्रमतिहृदसंस्थितोपिव
तथाविधापुत्तलिकाकुंडमध्येविवेनङ्कवि उपर्याग्निंधापावविपादिनशोङ्कनेत् त्रिसहस्रंचभिमामाया सर्वेपेस्तरसामृतैः शत
योजनदूरादथानयेद्वनितांवलात् सात्रपुत्तालिकामहमधूच्छिष्टसमन्वितां कृतप्राणप्रतिष्ठांवशमशानेनिखनेशिसाध्या
योनिवतत्रैववक्षिस्सादमावलिततः कृताभिषेकसाविद्यांप्रजपेत्स्वप्तत्रये आगतेरुहेमराशौमामासाव्रनाविधेरपि रागैर्भूता
दिकैःकेशैर्नाशमेतिसुनिश्चितं यथंतरासमहृदसलिलतोवलेविशीलेपाशैलैः सविनिर्मुक्तः सुखानीवनिमतलासाध्य
हृदेणकृत्वामातांसर्षपाज्येनिवेशितां तोयमध्येनिधायैतत्काथायडक्त्वासमोवरीवोस्तरेणमैःकृते शावनसुखीभवेत् तथै
ववेडकागेहत्तथाविधिपुत्तांसनेत् साध्येवशीस्यात्नृपतिभास्करापतनेवनेत् तदिधानेनसहितेशत्रुरुन्मादवान्भवेत्
तथा स्वयवाग्वादिनीहंसिकाद्विनीयाएंतयोयपेत् मायामेषाद्वादशार्णाबज्रप्रस्तारिणीमता वाग्वादिनीसिकामास्वेकानस्या
देशिरावित्रष्टुपश्छोकःच्छंदोस्यदेवता वज्रप्रस्तारिणीप्रोक्ता सर्वराजवशंकरी वीजेनाथनन्यागानिकल्पयेत्तत्पदाक्रमान्सुधीः ध्या
तप्रजादिकसर्वेमस्याःसर्वदाचरेत् ह्रीं ह्रीमित्यादिषडंगन्यासः प्रपन्नागमे सारसंग्रहे भवनेशीवनस्पतशिवहतिपदंसह

शिवा
वं.
२५७

257

न् समाप्तोऽयं मन्त्रः प्रोक्तः शिवहत्यास्त्रिवर्गदः भुवनेशी ह्रीं वत्सर्ध्यान्तशिवहत्यै हृं नमः तथा दक्षिणामूर्तिः ऋषिः रुद्रोऽस्या गा
यत्रीछन्दः स्याद्देवता शिवा शिवहत्या प्रोक्तेति बीजं शक्ती च मध्यं कीलकमायत इति तथा षड्दीर्घसमायुक्तेन बीजेनाद्येन कल्पयेत्
षडङ्गानि मनोरस्य जातियुक्तानि मन्त्रवित् तेनैव पुटितैरस्मै मन्त्राणैर्विन्यसेत्ततो श्रोत्रनासिकपोलादिनाभिपुत्रक्रमतः सुधीः गुह्य
मन्त्रसिद्धिमयं व्यापकं विन्यसेत् निदाघकालमध्याह्नदिवाकरसमप्रभां नवरत्नकिरीटां च बालेन्दुमण्डनां वरां नानाभर
णसंभिन्नदेहकान्तिविराजितां शुचिस्मितामष्टभुजां स्तूयमानां महर्षिभिः पाशं वेदं तथा [illegible]त्नवर्षकं वामबाहुभिः दक्षिणैरङ्कु
शं विणकुठारकमलं तथा दधानां सायकांभोरुहदानां घसमन्वितां ध्यानेवं पूजयेद्देवीं हत्तिदुरितनाशिनीं हृत्पद्ये वह्निस्थ
न्तरसृत्येषट्दलाम्बुजे तथा षट्कमध्यस्थे तस्य पार्श्वदलाम्बुजे भूमध्ये वह्निवासिन्यः कान्तानन्त्यध्ययोगेशावा आवाहयेद्देवी
हृती दुर्नीतिवारिणीं शाक्तिपीठगयं पुष्पैरूपवारिः समाहितः हृन्मध्ये हृतीयेवहन्नवाङ्गानि प्रपूजयेत् इच्छाज्ञानक्रियाश
क्तिस्त्रिपुकोणेषु पूजयेत् शिवाणी हरसिद्धान्तेविग्रहवतीमपि नादां मनोन्मनीं षट्सुपत्रेषु परिपूजयेत् डाकिनीमाया
षट्श्रेषु सर्वासामात्यदक्षिणा मूलदेवीसमाकारवर्णायुधसमन्विता समवदीसंदर्शासार्गीसुमनाचसरस्वती समपास-
वेगासिद्देवसुकायषष्ठाश्रशक्तयः वागीशीवरदाविद्याविनदाविघ्नकारिणी वीरविघ्नहवाविद्याः पूज्याः पत्राष्टके तिमाः
विद्वलाकर्षिणी लोलानित्यामदनमालिनी प्रमोदाकौतुकापुण्यापुराणावतरश्रमाः पूज्यावाद्ये लोकपालास्तदस्त्रा
णि वतद्वहिः एवं पूजामया प्रोक्ता शिवहत्याय यथाविधिः अथ प्रयोगाः तत्र प्रातः कृत्वादि योगपीठमासीत मूलेन विष
याप्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि रुद्राय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदये श्रीशिवहत्तिनित्यायै देवतायै नमः

गुह्ये ह्रींबीजाय नमः पादयोः नमः शक्तये नमः नाभौ शिवहृत्यै कीलकाय नमः इति विन्यस्य सर्वाभीष्टसिद्धये विनियो
गः इति प्रागुक्तध्यानादिमानसपूजान्ते दक्षिणादिपदे वेदनानाहतपङ्कजान्तर्बहिः साभिमुखोर्ध्वत्रिकोणं तद्बहिः पुनर्हेमन्द
पत्रद्बहिः षट्दलपद्मं तद्बहिः षट्कोणं तद्बहिः षट्कोणं तद्बहिरष्टदलकमलं तद्बहिः सर्वेषु पश्चिमः स्वात्मसंपूज्य त्रिकोणस्या
प्रकोणादिप्रादक्षिण्येन ॐ इच्छाशक्त्यै नमः एवं ज्ञानक्रिये इति संपूज्य षट्दलेषु शिवायै वाण्यै दुर्गासिद्धायै त्रैविग्रह
वत्यै नारायै मनोन्मन्यै इति संपूज्य षट्कोणेषु देवाग्रकोणादिप्रादक्षिण्येन हाकिन्यै साकिन्यै लाकिन्यै काकि
न्यै डाकिन्यै इति संपूज्याष्टकोणेषु सुमुख्यै सुंदरायै सारायै सुमनायै सरस्वत्यै समायायै सर्वगायै सिद्धायै इति
संपूज्याष्टदलेषु वागीश्यै वरदायै विश्वायै विनदायै विघ्नकारिण्यै त्विरायै विघ्नहरायै विद्यायै इति संपूज्य
चतुरस्रे देवाग्रद्वारस्य दक्षिणभागमारभ्य प्रादक्षिण्येन भागमारभ्य विद्धिलायै आकर्षिण्यै लोलायै नित्यायै मदनायै
मालिन्यै प्रमोदायै कौतुकायै पुण्यायै पुराणायै इति संपूज्य लोकपालादि प्राग्वत्समापयेदिति तथा प्रकल्पितं
जपेन्मन्त्रं च जुहुयात्साधकोत्तमः तद्दशांशपयोन्नेन सर्पिरक्तेन तेन वित् तर्पयेत्तद्दशांशेन सुगंधिसलिलं शुभौ आत्मानप
भिषिच्याथ ब्राह्मणांस्तोषयेत् गुरुं एवं संसिद्धमन्त्रप्रयोगान्कर्तुमर्हति काम्यहोमविधिर्वाहि सम्यक् संकल्पसिद्धि
दोषे नामैव वांछितं लक्ष्मीमवाप्नोति स्वानिश्चितं वशायेहतिनाहोमाद्गुग्गुलैर्मधुमिश्रितैः नालिकेरफलोपेतैर्मंडलम्रा
मवाप्नुयात् तथाज्यसिक्तैः कल्हारैर्लोहितैः करुणमलैः त्रिमधुक्तैश्चंपकैश्चंपकैश्चप्रसूनैर्वैजितैर्ऽर्वमधुकैर्जप्रसूतैश्च
हुतैः कन्यामवाप्नुयात् पुन्नागजैर्हुतैर्वस्त्राण्यैश्वर्यमवाप्नुयात् मादिषैर्महिषीराजैर्गजाश्वैश्चगाश्च्या प्रवाप्नोति

शिवा
वे.
२५८

258

इतेराज्ञैरध्वैरन्वानिसाधकः सालिपिष्टमयीकृत्वाउन्मलीमिततमेषुतो हृदेशमलमाध्यास्योपवैत्रेलाज्ययोनिशि नोमेत्रीव
हिवाराज्ञैविशाजमोतभेदयेत् समराज्ञप्रयोगेनननरोनीरीनृपोथवा दासवद्वसमायाति त्रिमेशाण्णादिवार्पयेत् हयारिशु
षैरहणैः स्मितेवज्जुहुयान्नथा त्रिसमराज्ञान्महतीमवाप्नोतिश्रियेनरः छागमासैस्त्रिमधकैर्होमान्नत्वर्णमवाप्नुयात् लोगाकै
ससोमपञ्चोभवनामाप्नोतिमेडलात् पयादैर्जुहुयाल्लक्ष्मीमवाप्नोतिविभिदिनैः समस्तापत्नारणीयेमाहनीविश्वरंजनी
श्रीकरिणीवहृत्याक्राक्रोशक्रासर्वसमृद्धिदा प्रयमारमेयहोतरितामेत्रमेत्रायथवल्पतेसर्वसिद्धिर्सर्वापत्नारकेसर्वसंतताम
सिद्धिदेमहेश्वरदंतपंक्तिस्थहल्लेखाकवर्तिकाः दरुदेः क्रूर्परोष्ठोस्तावामदेवमूलकेननः नदेतोषवेत्तिमेवभगुनातिमरे
फषुक्राभशातिः स्वेकामकर्णेविन्दुयुक्तसर्गान्तिमशाक्तिरस्वानकोष्ठदशार्णैः समीरितः दोतपंक्तिरोकाटः सः सहेदुयुक्त
विन्दुयुक्तः तेनप्रणवः हल्लेखाभवनेश्वरीबीजेकववेर्ड दरुदेः क्रूर्परः उष्टःयकारात्ताभ्यांरवेइतिवामदोमूलवकारः
तदन्तोष्ठौष्ठकारैताभ्यांष्ठइति शेतिमेदकारः भृगुसकारः सःणातेनतकारेणरेफेणनयुक्तः सेकारेताभ्यांष्ठइति
श्रेतिमेदकारः भृगुसकारः सःणातेनतत्कारेणरेफेणनयुक्तः सेशांतिश्वणेतिरीकारः तैः स्त्रीइतिलेहकारः वाम
कर्णेः उकारः विन्दुरनुस्वारः तैः हूंइतिश्रेतिमः लकारः सः सस्वरः पसरसहितः तेनैः षडंगकेहाभ्योहाभ्यांविनामाः
पाङ्कपीन्मवैर्णिकामसेत् कपालकंठहृन्नाभिगुह्योरुषुसजानुषु जंघयोः पादयोमंत्रीमवेर्णव्यापकेन्यसेत् क्रमंः चका
रः तेनवक्त्रेहस्तौ वक्त्रः शिरः इत्यादि प्रयोगवल्पतेनाश्रयाणीपतनवमादितगीयातस्मदस्यावर्णसप्तकेतेनागानिहिव
गोनिकेनेवान्यपदेशातः उपरिशातः मेनसर्वप्रवेमागःस्थितः तेनस्ववत्त्वक्त्रे शिरः इत्यादियथागुरुउपदेशंकुर्यात्

लसत्श्यामतनुरक्तपंकजोपमपदाम्बुजा नाटंकांगदविषोतिरशनानूपुरात्मकैः विप्रक्षत्रियविट्शूद्रजातिभिर्भीमविग्र
हैः छिद्दिक्क्रमादष्टनागैःकल्पितोपमभूषणा पल्लवांशुकसंवीताशिखिपिच्छकृतैः शुभैः वलयैर्भूषितमञ्जोमाणिक्य
मकुटोज्वलांगवर्हिवर्हकृतापीडेनवबद्धचातसमाकिनी गुंजाफललसद्धारविलसत्कंठमंडला त्रिनेत्राचारुवदनोमंद
स्मितमुखाम्बुजा वराभयकरांगेऽद्वयीमङ्कुरशोभिता तनुमध्यलतामूर्धस्पृष्टपुलंस्तनपुष्पमका श्रोणीपतनैसंश्रेणास्थगार
णापरपल्लवा विलासमंदिरोदेवीतरुणीसमेक्ष्यतपीः दक्षवामयोर्देवामेवविप्रनागावनेतक्कुलिकौ वह्निवर्णौप्रत्येकं
सहस्रफणालंकृतौ नृपौ वासुकिशंखपालौ पीतवर्णौ प्रत्येकं सप्तशतफणालंकृतौ वैश्यौ तक्षकमहापद्मौ नीलवर्णौ फणापंचश
तः शुद्रौ दषलौ पद्मककर्कोटकौ सितवर्णौ त्रिशतफणालंकृतौ तत्तदाभरणभूतौ ध्येयौ आसने हेमरचिते तत्र सिद्धस्थते मितः सो
जमहापद्मे साहस्रमुग्रमतं ततो भवेत् तदूर्ध्वंहिमशुभ्रेंदुपश्चिममहारसंयुते मायापीठादितान्मंत्रनवशक्तीप्रपूजयेत् तरितोवस
माणेनविधानेनात्रसंपूजेत् अथ्यंसदेहिवमीश्वरवंसदेहिसपीजदेविपद्मोमः सकर्णेपिग्रिरणेनदेहकेशुनः अथासने आद्येवे
शगुल्मगजेंद्रयेवदेत् उपान्तस्वरपुरमोमवमोत्तादर्षविंदुयुकेऽ तपंचाननेहस्वपीठमंत्रउदाहृतः अथ स्वकारः मृदेंद्रिः मा
नुस्वारः तेनतेवर्मेहसहकारः सदेंद्रिः सानुस्वारः तेनहस्वपवकारः सरेस्वेहृपविपतहकारः भानुः मकारः कवर्णः उकारः
तेनमयुग्गिरफःअपिशब्दाडकारयुक्तेनइतिशुनेरतहर्वमहूइतिग्रस्तलकारः नेत्रमिकारः अर्धेंदुवंशोविंदुः तेनक्लींनइतिशु
लुहृदयगुल्मगजेंद्रयगुल्मह्रयगजेंद्रयेवेत्तपर्यः उपांत्यस्वरोविंदुः नडव्योमहाकारः तेनहंवर्मेऽथरसः तकारःदीर्घत्राकारोविंदुर
नुस्वारः तेनत्वांइतिडे तेपंचाननेपंचाननायहृन्नमः अनेनमन्त्रेणादयासनेमहात्रिकल्पनामलमंत्रेणकतेथालीरितोसृजेप

शिवा
वे०
२५५
259

मंत्र यथा चक्रेश्वरेण गणेशन्यासः कार्यो विपश्चितः शाणिनां वैवगायत्रीयजेत्तैरेव मंत्रवित् तथैव सममाहमकेश्वरयो विपरिस्थितेऽप्यतेन
षडंगं गणेशन्यासो विशेषः उक्तं यथा श्रीचक्रेश्वरकेसरमारभ्य प्रादक्षिण्येन षट्सु केसरेषु षडंगानि संन्यसेत् दलेष्वादिकक्रमात्
श्रीगणेशानीं गायत्रीमिति तोतलमतेऽपि यजेन्नाह्यषट्सु सर्वा गणपेशदेवता सौम्यप्रणीतामैशे च गायत्रीमभिपूजयेदिति
पद्मपादाद्वाग्योगः सर्वादिषट्सु केसरेषु षडंगानि संन्यस्यान्तरे शानयोरुभे पूजयेदिति अथैवसारे ङकारो पाल्यो विवशिखाङ्गस्
क्षेत्रिनीत थादेवपर्णीभूयः ह्रिं याह्रूयाह्रूयाह्रूकारीम स्तेयकर्षश्च संमन्त्याः सश्रीबीजाला केशाग्रुपभूषणान्विता दलाग्रे
षुलोकेशावाहनमपि नैपंद्रादिलोकपालानां वर्णावाणश्रुयेसमाः इति तोतलामतात् तथा फट्कारिवामयोः सवापाः
शरपाणिनः ह्रांहे ससवर्णेवैत्रय ष्टौद्राः स्योपश्च्युत्तनजयाविजयकुस्मो ववंरकेरकेशालकूटधरः किंकरतः वर्वरः कुह
षितः कुटिल इति विजयेकुस्मावर्वरकेरकेशालकूटधरः किंकरतः वर्वरः कुहुषितः कुटिल इति यावत् सारसंग्रहे कि
करायचल्लुग्रोनविताषणाश्च्योतव कवचोतेफट्ववदेदनेनमन्त्रनातः लकुटः गदाकुसवर्णो गदापाणिरिति सारसं
ग्रहात् सारसंग्रहे श्रारकैवेनसंस्तैमेतोजैश्चमगाधिभिः धूपदीपादिभिर्नैवेद्यैस्तैः संपूजयेत्सुधीः एवं पूजां विधायाग्रे ज
पेद्धियासहस्रकोऽथवा कृतहोमस्तव्यजोभागवत्समापयेत् अथ प्रयोग तत्र प्रातः कृत्यादि यागपीठन्यासान्तं मूलविद्यायाः
णायामं त्र्यंबकृता शिरसि श्रीजेनाय ऋषये नमः मुखे विराजश्छंदसे नमः हृदये श्रीतत्त्विताऽनित्यायै देवतायै नमः गुह्ये ॐबी
जाय नमः पादयोः ह्रीं शक्तये नमः इति विन्यस्य मम सकलपुरुषार्थसिद्धये विनियोगः इति कृताञ्जलिः ह्रां वक्षे हृदयाय नमः
ह्रें दोः शिरसे स्वाहा ह्रं श्रीं शिखायै वषट् ह्रीं कवचाय हुं ह्रें नेत्राय वौषट् ह्लें फट् अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं विधाय

ध्यानाद्यान्तमूर्तौ भुवनेश्वरी पीठ सम्पर्ष्यावाहनादिषोडशोपचारैरष्टदलकेसरेष्वग्न्यादिषट्‌केसरेषु षडङ्गानि संपूज्य तत्र
केसरयोः ॐ शर्णीतायै नमः ॐ गायत्र्यै इति संपूज्याष्टदलेषु ॐ श्रीङ्कार्यै एवं संत्रषवंशायै क्लेदन्यै दीपण्यै स्त्रियै हृ
कार्यै दोमकर्यै इति संपूज्य देव्यग्रा ॐ फट्कार्यै देव्यग्रद्वारे दत्त वाम पार्श्वयोः ॐ जयायै ॐ विजयायै इति सं
पूज्य द्वाराग्रहवाकिंकराय रावलरक्तनरितानासिरो भवहूं फट् किंकराय नमः इति संपूज्य लोकेशानिन्द्रादीन्स्वस्माप्ये
दिति अत्र इन्द्रकापादिशक्तीनां लोकेशात्मकता लोकपालावानास्तीति कवित तथा मे ज्ञानी तेषु मरितादेवि शहान्ते विम
हे त्वाणीम् वरेन विपायै धीमही प्राकानतो देवी प्रचोदयात् गायत्रीनरितायास्ता नित्यकारिणीति गायत्रका प्रपञ्चसारे दी
क्षा शाप्य गुरोरथ लब्धे जप्यादशांशके जुहुयात् विल्वमरिण्डि हिम युरसिक्ताभिः साधकस्वयमिति सारसंग्रहेपि एवं स्त्र
त्यलब्धेक प्रजपेन्मनुविनमः मधक विल्व समिलाया जुहुयान्न दशाशतः स्तरापि सलिले श्वेवतर्पमन्नरितो परो ग्रात्मा
नामिभिषिच्याथ कुर्यात् ब्राह्मणभोजनं एवं सिद्धमनोतस्मिन नरनारीनराधिपः नमस्कुर्याश्च कुर्वन्तिनात्रैकायोविचारणा देव
दानवरोधवे पत्रवा वारणा याचिनः सिद्धविद्याधराव योषाद्यप्सरसश्च या विसाहजघ्रनीरक्तमहेदासेलसंज्ञलाय स्खल
स्मदविनासाप्रेमदिशनां प्रकारणां मोवद्धान्मिलितनयनैदोर्वरागश्नाः स्मृषमानोरावसनाङ्गयाकं वितमङ्गना मदसव
लितभाषिण्यः प्रसादाकाल्पाः मङ्गः सम्यक् शिरोविरचितनामजलपङ्कतकंठ पश्चपनावंश्रयक्लाश्रुह्या स्त्रवस्तबमेयिनः प
हिरम्य स्वरोयानेरसामोत्रतिनेक्षया निरातकासंदेस्वादिवादिनीभिरहं निशंप्रयलोभ्यमानोमंत्रज्ञापादाविक्रियतेनमः
नदोस्मनोक्षितेनस्मैदरातितरिताखिलः मजपुष्करणोयोर्दिघोप्रक्षाचाजपरिद्या संताप्यशीर्षसह सामनमस्याप्येद

शिवा
दे.
२६०
260

सो काम्यहोमयपि पिंनर्थे दोपयाविविधानवित् कृत्वा यानि कुंडमध्ये समाधायाग्निमंत्रातो सेप्रज्यसर्वे विधिनादेवतांविधिवत्स
पी तिलसर्षपयामेधूमशानिधान्ययवैर्हुनेत् निंमबकैरकशेणवासमेतोवीसमृद्धयेतकुलैश्चमकैरक्तकल्हारैरुणपलै
कैरवैर्मल्लिकाकुंदमरुकैरिंदिरामये स्वशोकैः पाटलैः विल्वैर्जातिविचकिलैः सितैः नवैर्नीलोत्पलैरश्चारिभ्रुनैः कर्णि
कारजै होमाल्लक्ष्मीवसौभाग्यार्मोघुतिलंपशोनिधि पद्मसिद्धिर्वाछितसर्वेन सर्वत्रतदाप्नोतिनिश्चितं दूर्वागुडूचीम
श्चासवठमाक्षवयतया सितांजलनकंजतारोगान्मुक्तो नरोविरात् इक्षुजेनूनारीकेलमोवागुडुसिताहुनेत् श्रवलाल
भतेलक्ष्मीभोक्ताचभवतिध्रुवं घृतेहृदीवितेराज्यमधुत्क्षीरघृतैर्हुनेत् एकैकेवितावपश्यावजीवंधनादिभिः तेस्तैरान्यत्र
तैर्भूयावश्यास्तुदेवतानया दीर्घाकैस्तहुनैर्मंत्रवशेतिष्ठन्त्यशेषतः सर्षपानेर्हुनेन्मत्रकाष्ठाग्नावेरिमृत्यवेतदकवैरिपो
स्त्यमासैरपिवतत्कतो यदेषनीग्रोयांस्तस्यदत्तजोत्पादितंध्रुवं शाठकरहृतांयेतेफणिशीवत्सवाहुनेत् कृत्स्नाभुका
शीपिवेष्टः खड्गपाणिश्चरोषवान् निशामध्येहुनेत्सयोनिहंसवैरिणंहठात् मत्तकाषानगोलेनस्यफलैः पंचेश्चसहोमत
समरात्राद्दरातेस्त्वगजाश्चायेगमोमयपाः वत्ररंजागते होमावत्ररंगवरेषसमाहाइगडुःखानिभवतेवनसंशयः मंत्रज
मोदकैः सेकादेडशांतिर्भविष्यति तज्जमापाह्विवातावबतजमत्तुल्युकोदकात् होमसंख्यायावतीस्याजपसंख्यावतावती
मूलकाष्ठःकारस्करः तत्कर्णरप्रजापवसपोनस्तुविषग्रहा तपंत्रस्यापनेचैवविषमत्ताविनाशने एवमस्यास्तुविधायावे
भवेकोनवर्ण्ये नयाथवग्रहानस्याः किंविडंकर्ममयात्रिदं वैरियान्त्स्यमासैः वैरिजमनदत्तयोनित्योतेरितयः नत्त
त्रयोमयस्त्व नतोनत्लामने श्चमहरूपजसपांश्चसर्पश्चावविजल कामेषोविडालकेश्चावर्मूषकोगोहषस्तया म

त्रिषीवन्नमहिषोमात्रेणैहविणः श्रमाः वानरोनकुमैवकुलोवानरस्तथा सिंहाहयस्तथासिंहः क्वागाहस्तिपथ्यक्रम भाना
नुपानपादेवीकाथितास्तनवमबने श्रुत्रहितीयनजलशाहोमिजिदभिशापेणाकः श्रतपवाहाविंशतिरिति सारमेयहे श्रमाउयर
पेत्राणिवद्वैतेनसमामतः कोष्ठवभः षष्टिवालिविनातेषुवमर्वाथेक्रुणयादि श्रीमन्नमालिख्याशीवायेमूलामनुवाहेमतवी
ते कांवनपहेछेवमनेवामेलिवितेवस्थापितयेनत समसद्दापितः ममयेस्त्वस्तत्रवहष्टयायः फलदाश्चापेत्रामिदंनुग्रहसेतप
त्रनित्वातमेमगलवातीतत्रभवेत्सल्येनकामान्वितश्रीमन्नमेनेमपुतिवद्देविविडकारम्मथ्यमाविषेवदीर्वेमेपुते महः नुदीर्वेमपु
नोविलोमगानिमाउदेत् भृगुश्वकमितिमेपुतस्तपेवमश्वमायपुक् हानेनपुंमहऋवेततमेपुतेपुनर्वदेत् ड्डमान्विलोमगांस्ततश्च
मामकरुघदीर्घपुक् यरावबामनेत्रपुगवसंथामत्यनेनपुंमहऋवेत् त्तेमेमतेपुनर्वदेत् इमान्विलोमगांस्तनश्रमामहद्दीर्वे
पुकू यरावबामनेत्रपुग्वसंयरात्यनेनपुकूइमां न्विलोमगान्पठेमतश्चायाजपेमन्नवहेवलापदंवलीसवैरीत्यगानेमान्
वदेइमामनमेतः ममर्वेकायेमायकः विविडकारमाश्रीइतिमासहूपंविषेमकारःदीर्वे श्राकारःतेनमाइतिमहत्पकारः
दीर्वेश्राकारः तेनणाइतिविलोममगान्यामामाश्रीइतिभृगुः सकारःकातिशकारः तेनसाइतितपंवमः तकारःसप्तः डेंका
र तेनतोश्वनेनः श्राकारः तपुक्रोमहत्पकारः तेनपाइतिसस्वहूपे गाष्टसहूपे पसहूपतेनइतिइमाविलोमगान् सेइतिइमा
न्विलोगान् सेयानोसाइतिमासहूपंमहयकारदीर्वेश्राकारः तेनया इतिधरालकारःबामनेवेईकारः तेनलीइतिवसुपराल
कारः श्रमेन श्राकारः तेनलाइतिमान्षिमेलोमगान् लालायामाइतिपासहूपत्तसहूप पपुते पकारपुंक्तेनेनसेइति
लासहूपजासहूपंवैपरित्यगान् लोलाजेयाइति श्रयैतपंत्ररवनाश्रकार तत्रमाक्रमस्यगायतानवरोत्वादादिणेनरापजा

शिवा
चे०
२८।
281

नवरेखास्वकृतावतः षष्टिकोष्ठयुतेवतरस्त्रं परिकल्प्य तत्रसर्वोपरिगततनेपंक्तौप्रथमकोष्ठमारभ्यसव्यभागादिदक्षिणांतक्रमे॰
णपंक्तिवतष्टयगतेषुष्टगतेषु द्वात्रिंशकोणेषुश्रीक्रमसर्वतोभद्राख्यलक्ष्मीमंत्रस्यद्वात्रिंशदक्षराणिविलिख्यपुनरधोगतपंक्ति
वतष्टयेपिसर्वोपयःपंक्तेः प्रथमकोष्ठस्यदक्षिणस्यमारभ्यतः मातृपंक्तिरिपंक्तिवतष्टयेतस्यैवमंत्रस्यद्वात्रिंशदक्षिणेविलि
ख्यतदहिर्मार्गादिषुवतस्त्रसुरिल्लईशादीशांतवतराहत्रितद्वात्यदेवास्वहृद्याक्षरान्तरितानिविधामंगतवषट्कारमालिख्यतद
हिर्देवमित्यमृतबीजेनवेष्टयेत् एतद्यंत्रमष्टफलदंभवति तथाऽतःपरंप्रवक्ष्येतेमनोज्ञयंत्रमनमः शाक्तप्रस्तागायतैः सूत्रैस्तथा
दशाष्टायते दशभिर्दशाभिःकुर्यादेकाशीतिपदानिवै समानराष्ठकामत्रमध्यकोष्ठेसमालिखेत् मस्ताधस्तपरमेश्वीविडयु
क्तेवनददहिः वतहृत्विपिवीर्योषुवनकोष्ठात्मिकाम्हव देगानाम्हक्रमादष्टौवदमाणन्मनालिखेत् वतुकातीयं शाम
कर्णेषुक्रविंद्रविमूषिते विसर्गोपाम्बुगलापश्चैतेशःस्ववीततः केवलावततःशाम्बलक्ष्मीविद्योसमालिखेत् उक्तवर्णे
विहीनेषुकोष्ठेषुमन्त्रविन्नमः ततस्तूर्णामृतार्णैस्तैवेष्टयेदहिकम्क्रवत् एतविधानराणेवषट्कानिमंत्रिभिः षट्
काररहितानिश्रोक्तानिवागमे वहिकुंभविदध्याःवपयेनरधीनरं श्रयैतयंत्रवनाप्रकारतत्रशाक्तप्रस्तकदक्षिणेदकव
समांतरालानिदशदशासूत्राणिस्फास्फाल्यैकाशीतिपदानिविधायतत्रमध्यकोष्ठेसविंडकरस्कारोदरेमाध्यनामालिख्यतत्
कोष्ठपार्श्वस्यपूर्वापरायतपंक्तिद्वयेवसेमपवतसृषुपंक्तिषुवतस्त्रतः कोष्ठात्मिकाम्हस्वाग्रादिदक्षिणक्रमः वषट्इतिवशतिः
कोष्ठेप्रतिकोष्ठमेकैकमध्यंतरानिरोमन्माविलिख्यततइशादिकेनिरूमादिकेवशाग्रक्रश्रीविधानुष्टयंमध्यवीथीवतष्टयवजे
मालिख्य सर्ववासेश्रमितःईशादाशोनेतर्णेषतादक्षराणिवतराहमाशायवत्समालिख्यसर्वेमध्येकोष्ठमध्यमवष्टस्यवतःको

णास्यात्तूर्णीमृतानन्तरमानेन प्रमेणहस्तेन निष्पादयेत्तथा त्र्यङ्गुलमानेन तथा हस्तान्तरे कृत्वा पञ्चपरिभागे वसमध्यतः श्रीबीजरेखालो
तरालेहस्तद्वयमाने पितानं दग्धवन्द्वहूपमानमवक्रेसमानरां लेमपरिवर्तनरेगुलेक्रेममस्त्रिकोणेयथाभवतितथासम्यक्त
मध्यतत्क्रेममस्त्रितिर्यग्व्योद्वयेप्रसार्यतत्क्रेमवीथ्यामध्यमसोमसूहूवकारमालयाषृत्रिलारुपयृथातमेत्रिथासममाश्र
पेमवेश्चोपरिविडसमालिख्यक्रेभायत्नात्ममेकाणिकाम्यक्रेमेयथाभवितथासमालिख्यप्राक्रमेणमनीषितेविनियोगात
स्याक्फलानिलवेति तथा क्रेक्रमेलीदयावयिलितेस्त्रणोपदकेयवलेवमनेवापिलोविमासर्णजानपासेस्पमाज्य
जपमसिद्दस्यापयेयत्रतत्रत्रैवेलवेल्लत्मीरतिस्फीतातारोगाष्णुपजनात्तथा राजाश्वपवलस्तेप्राणिनः स्त्राविभृशं भ
तथेतशणवादिपीडास्त्रविभूयादिदं श्रलत्मीशान्तयेवश्यसिद्धयेसर्वसंपदे कृतामृत्युग्रहहेतु दुरितेभ्योविमुक्तयोग्रत्रपोत्ते
ध्रुर्यदीर्घाडष्यमसिद्धयेपिवातथा पद्मदशादलपद्मेमायान्नाद्वयसहितोंघ तारायणेनान्नृसिंहवदशापत्रेषट्कोणेसं
स्थितिभुरसेत्रिबाकृत्वादोरुग्रहशमनेतरवालादिकभयहरि ब्रमस्मासाविधनमशोषराजोपुरुहेविजयदशके एतयंत्रव
मप्रकाशः तत्रदशदलपद्मेकृत्वातत्काणिकायांमायाबीजसाद्दरमाध्यनामालिख्यतदलेषु मूलविद्यायाः शणवादि
दशवर्णान्मायाबीजरहितान् विलिखेत्तद्बहिः षट्कोणेकृत्वातद्बहिस्तत्रतरस्त्रेक्रुयात् एतद्रूपफलंदसवेत्ति तथाविधायव
णाजःमेसायमालिखेत्तद्बहिः अष्टत्क्रेदेषुकड्वर्गमालिख्यदृष्टवर्णकं काणिकास्थेततोजेमायथावेष्टितेततः बहिःक्रे
भेविदध्याःचशोकलतणामेभुते एवममेयप्रनवाभिर्विधायवर्णयथाक्रमः विदध्यात्रवयंत्राणिदशानांचफलमिदं सर्वदा
जयेवश्येलेडहकुहनाशने स्वमलदापशोषायसवासोसिवसमाश्रयात् एतद्यंत्रप्रकारः तत्राष्टदलपद्मेविधायतत्का

५८४
श्री

शिवा
चं.
२६२

262

र्णिकामध्ये विधाय प्रथमं हल्लोखान्तं दरे विधाय पश्चात्तं प्रणवं तन्मध्ये साध्यनाम च आलिख्य शेषाण्यपि ह्रौं मंत्रान्तराणि हल्लेखाद्वय-
मध्ये कारादिपुरणिक्रमेण यादि मातृदलेषु एनाहस्वदलेषु समालिख्य तत्समं द्वितीयं पादं हल्लेखाद्याउक्रमेण वेष्टनं तद्बहिः
भागवत्सविंडकस्त्रुवालिलवकः शतदलमालोयेतं क्रमेणं वकुर्यात् एतत्प्रथमयंत्रं एवमस्यैव यंत्रस्य कर्णिकामध्ये हल्लेखो-
दरे विधाय स्तृतीया दलाराधीशो निशेषान्तराणि क्रमेण कत्रामगर्मे विमृस्मनदने रादिनमखांत भागवदे भिरष्टैरदल स्यैः श्री-
कैनमाहंन वयं त्राणि क्रमध्ये सनाम क फट्कारेह मालिख्य प्रणवविधुरै स्तृतीयादिलिभिः शेषाष्टरैः भागवदलस्थैर्दशमे वे-
ष्टावदशापत्राणि क्रुं पीठिति साध्य पुतं नार कामि हमध्ये कोष्ठ प्रातेवि शति सहितेन द्वादशधामूलमिदं शिवा प्रसं लिख-
विशध्रुगवसस्तूलेमहलजमेमंत्रवर्षेसंगातान्यस्थं पुतेद्वेउग्रहीते हरति जपलक्ष्मी पसुपदे भुसार्थः भाकपत्तगायतार्द-
लिपरोमगायताश्च द्वादशद्वादशोरखाविलिख्य केकविंशमनरशतकोष्टानि कृत्वा रेखाग्रेषु सर्वेषु त्रिसूलानि विरच्य तन्मध्यको-
ष्ठे समाध्यं प्रणवं विलिख्य शान्तकोष्ठमारभ्य प्रादक्षिण्येन सर्वेश शाग्रमानविता विधा प्रणवं दत्ताय हल्लेखा विधुरां द्वादशाहति
लिखितमेतयंत्रं सकलफलसाविधुं द्वादशपदाति लिखित एतयंत्रमुक्तफलदं भवति तथा एकाशीतिपदं चक्रं कृत्वा तन्मध्य-
कोष्ठके रेफोदरे समालिख्य साध्यनाम यथाविधि लिखेद्बीजवलस्थं तद्वीथीषु च यथाशुभा वक्ष्यमाणेन ततः भागवतकालावि
धानसमालिखेत् वलयपत्रिपदे षीशपादिषु चकुणयादिषु प्रथमं त्राहनेवा यवाद्विवाग्रसमाहते निग्रहा चामिरे पंत्रसर्वं शत्रुनि-
वर्हणे वहिर्स्थंपत्रीयं स्यान्हामकाण्डभूषितं प्रथमे बीजमस्त्रादिनेसवतीग्याससंडगुक सवामकर्णेत्यपरेकमेतोक्ता-
दुवादिगुक तृतीयंयोमध्यादिविडाभिः परमावितो यतद्बीजवल शत्रुसंहारके पत्रीयं भकारः बहिर्स्थं रेफोपरिस्थितं वामक-

ए॑ ऊकारः इंद्ररजस्मारः एतैः भूसंवर्तः हकारः अग्न्यासनरेफस्थः ड्रंरः वह्निः रेफः अर्धाककारः विंदरनुस्वारः एतैः
ह्रूंइति तथा क्रोधेशः कांतिमानशक्रोवामनेत्रसहिमान्वितः कालोनेनयुतोवह्निरर्धपरितानिमान्वदेत् श्रिंटियुतः
शतनावविपरितानिमान्वदेत् वह्निस्थः शतनावमाजलस्थावदेमात् विपरीतानियेशाक्रोकालीविधारिवातितीक्रोधी
शः ककारः कांतिएकारतेनकाशक्तः लकारः वामनेत्रेइकारतेनलाथकारेः श्वेतः आकारतेनमाः कह्नीरेफःवि
परीतानरमालीकाइतिशक्तः लकारः लीलाक्षाईकारेणशुक्तः तेनलामेषानकारः भातःमकारः सपडकारः तेन
मासेवजः हकारः विपरीतानूत्तमोनलीइति कालोमकार श्वेतेनआकारः तेनमासः मकारः सपडक्तः उशुक्तः
तेनमानतीयः दकारः भिदोषकार तेनदेः शतानातकारः विपरीतानदेमोमइति वह्निःरेफः श्वेतः हकारशतनातः
कारः माशतनानकारः जलेस्थितः वकारोपरिस्थितः तेनत्वः विपरीतानननदरइतितथावायुः कालोनतयुतो
जलेकांतिसमन्वितसोमस्थविवरीतोयकांतियुकालमानदे वायुःकालःकांतियुतः विवरीमयुपाविषः सोमेशःविव
रीकालः सपयुरविवरीविषं कांतिमजलकांतीवकालः सयुयुतयुतः पवरीयोवामकर्णेयुतोग्निर्णैर्त्रवास्तनः सपत्रता
दशाभ्यः पवरीयश्चसर्ववत् मकालः सपयुतणोपकांतिमत् विवरीहयेष्टयावह्निवामनेवयुतस्रोपाउशतनानथाविपायु
नःसैववह्निर्वामादिसयुतः सोमेशः विवरीवतियमममडदाहृतः सर्वशत्रुलयकरोयंत्रविमासतःसदा वायुः पकारः
कालः मकारः श्वेतः आकारः नयुक्तः तेनमाउतिजलेवकारः कांतिः विवरीटः सपःऊे तेनषाःविषमः सोमेशःटः
विवरीठकालःमःसपः ऊँतेनमोः विवरीदः वषमः कांति श्राः तेनमाः जलेवः कांतिः श्राः तेनवाः कालः मः सपः

शिवा
वै.
२६२

263

श्रोतेनमो पञ्चरीपः मः वामकर्णः ऊतेनः मः श्रग्निः रः तेत्र३तेनरिः सः श्रग्निः तादृशाः नेत्रयुतः इकारयुक्तः इमश्री
तेनरिपत्नरीमः मः पूर्ववत् ऊकारःयुक्ताः तेनमः कालामःमव् ऊतेनमाः नोयेव कोतिः श्राः तेनवाविवरीदयेशृथक
टटइतिः वह्निः रः वामनेत्रे ऊं तेनरीमोपेवः शमनातः तेनतः सैवशततातथाविपातकारएववकारः श्रुतइत्यर्थतेनतइ
तिः वह्निः रः वामादितेइतेनरी· सोमेशःटेः खवरीटइति अथैतविग्रहयाम्नपार्श्वेपोक्तिश्रुत्रावनाथकाद तत्रप्रारब्देकाश्मीर
तिपदाये तेवक्रविरचनतन्मयाकोहेमविडकारे फादवेसाध्यनामालिख्यशारवत्नत्वाश्वेपक्तियुवतमृयुवतः कोहेयुप्राग्नक्त
मेण एूर्वत्रखलइमदारवत्नहुये अभ्येतरात्रिगामतत्वामित्समालिख्यअभिवार्येप्रुरुषश्चेदेदः दाल्पनुमवेहीयेपमेत्रेवति
तोवेदेनयेयमेत्रवहिकालीविघोवममालिखेत् लोखितालोखनेबतइकाहिकेवकालिविघोश्रमदोतथायममत्रविलि
ख्यान्नमतरेवह्निः कालविघोवममालिखेत् लेखनेनइशादिनिऋत्यादिकेवकालीविघोग्रमदातथायममत्रेत्रिलिख्य
अन्यतरेवहिरीशादिनिऋत्येननिऋत्यादीशांतेवनिनरेहिहिणालिख्यतदहिर्लदत्रिरे विडंक्तेपकारेरेफेचईशादीशा
नेपश्चाक्रममेतर्वहिविभागेनसमालिख्यनोषितेषुविनिश्चेन्यान् एजविलेपेवाभिवार्येः पुरुषश्चेकाल्यादिशक्तेष्पत
नेग्रेसीवक्राम्लरागानत्रपवाग्रभागेयत्नाविलिखेत् इतिमयरायतथासीमक्तेनवपदेशपावभवेकषेटकेवा शस्तरकेवा
विषमष्यासेलिखेकाकमृपत्रेस्म वतरकेवाकालेहृदेस्थापितमेतदरीणांहिमृत्युकरंव्याधिकरंस्यात्प्रवह्याविश्चतनकरे
व तथा शाकपत्रगदालिणोदकवलठस्त्रात्राणिपानयेत् जायंतेववनःपोहकोणानिस समाविचामेत्रीवेष्टीशानेत्र
त्यादिगायेकालिकामत्र विलिख्यममत्रेणपोक्तवीजद्वयेनव वेष्टपितावहिस्वक्तोवेषेणैवचलेपयेत् ब्रह्मदंडाव

मर्कपालिसंज्ञमममयोमुले द्विमदेशादिकेयत्रतत्रालक्ष्मीर्गदैः समे मारीतमहास्थितासाध्यामवेदेवामहैरपि येत्रविरव
नाक्रमोयथा तत्रशारवत्रवामिवेभिः स्वैर्मतः शुद्धिकोहानिकृतानेषाशादिकेनिजरत्नादिकेवाभिवार्यैः पुरुषश्रेदत
कालविधोवहिर्पममत्रंवस्त्रीवेदेतर्पममत्रंवहिः कालविधोवशारवन्समालिख्यशान्तविद्वपकारेफाभ्योवसेहाशे
क्रक्रमेण शाक्तेषुस्थानेषुस्थापनात्योक्तफलसिद्धिर्भवतितितथा स्वनुक्तेषपितामानियोजयेत्कोहमभ्यतः लव
णाषणमेहोवुग्रहभूमात्रिसेषुने शाशानागोरनिवोम्यनिर्पासेविषमीरिते ड्डपणे ड्डषरः उतिमनोरमाकाटैर्यायो
नेमेहावुपसवः अग्रिश्रित्रकामितिव सारसंग्रहे वोविवेतेसकलाशुक्तिविवर्णेयेत्रिकेटका विहकारः उस्वरूपेते
तेनतु इतिस्वस्वरूपेभ्यः तकारः श्रेमकालाधिसर्गः तेनतः इति तथा कण्ठादिकेषुराशोक्तेदिहक्काणैः स्वडेरांके
नाभेनोलनिभामयोहृणहविकेगात्तितामातनोतदालेविभिरानतैर्गुगमिदर्दैहोक्तैरभाषणयद्वैदेदराहस्त ॥
कामलावेडीलसकोवरामयघ्नासविलोवनाभयहरारेदेवीसदाभावयेत् शुयामेतैस्वतभिः दरः सरिस्वकेवामाघृद्वयो
शोवविकोश्रस्मारस्मातस्त्यापुयनध्याने ततः स्ववीदितेनाथवत्मेनामभनेत्स्वधीः वणेवदेजपेदेतेदशाशेनहूतजने
त् यात्मानेदेवताहूपेध्यातात्मनाकारहृदयेमूलमडोयहगुलस्मशैनेवजपेत्सत शाशुग्रहात्पमेच्यत् नेरोमेत्रप्रमाव
नः तथा इशाशुकश्वेमेत्रास्योमयेयोसिद्धवेदिये वश्यात्रिकंठकौविधाग्रणेमेत्रिभिरिरितासर्वेमेत्रासौरेवेदः इतिवर्णैः
इशावुतौ पकारशुक्तोप्तयोमध्येयेषितस्याश्रयत्तरेयदिमवेदितर्थः स्ववीमवत्सवेमस्पकृयोन्मेत्रीपथ्याविधिः पूर्ववत्
तरितावतन्मत्रदपस्पमितेय उमरतेत्रे होतोनस्ववीमातग्रनीतोरगोलथैवव्केकादशाग्रादिषण्णात्तातोविक्षुरः सरः

शिवा
वे॰
२६४

264

एभिरष्टाक्षरैर्मंत्रः शोणायग्रसमप्रभः उकारस्सर्ववः कमलाजपरः सर्वैस्समाश्रयैकैः ह्रांतोतत्पूर्वः शकारः मोनाः पकारः नो
तः मकारः ऐतः नकारः कैकादशः टकारः आदिषट्कः वकारः (वांतः ककाहविस्मः अकारः विष्णुरः सरज्यनेना
कारादिशकारादिशकारोतोमंत्रश्चलकः तथानारदोस्यऋषिः प्रोक्तः छंदोनुष्टुप्तवैलवी देवतामतिनिभिः श्रीकारसर्वसि
द्धप्रदानस्याम्मूलमंत्राक्षरैः कुर्यात्रिभिस्त्रिभिस्त्रिरिवक्रमात् एकैकेवर्णेयेतपश्चादंगानिषड्क्रमात् अकवैहतकहट्टदाहिः
इत्यादि प्रणवः सर्वंजपेत् अकवैनसमप्रणवारशतिहृपशीर्षववनात् ततस्तस्सर्वमंत्रस्यवक्त्रष्ट्वेतयोदरे वाहौगुल्येया
दयोश्चजंघयोर्जेपनेक्रमात् विन्यसेदलपरपष्टौउकारेवतयामसेत् शोणपद्मप्रतीकाशांमुक्तामृद्वजलोविनी वल
त्कोवनसंभूतकुंडलोज्वलशालिनो स्वर्णरजतसमनद्धकिरीटसूत्रधारिणी शुक्लमाल्यगणैर्नेत्रैस्त्रिभिश्चाहविभूषिता
वंधूकदंतवसनाशिरीषप्रभभासिका कंबुग्रीवांविशालाक्षीसूर्यकोटिसमप्रभा वत्सभैजाविवसनोपीनोन्नतपयोध
रा दक्षिणार्द्धेनतिस्त्रिशानिस्त्रिशोर्धवद्ध परेणदक्षसूत्रकंजपमालाविभ्रतीवामहस्ताभ्यामभीतिवरदायिनी आनम्र
नाभनाभोहसूमगुल्माभपालिकी गात्रेणरत्नलेववसमप्यगालेयसंस्थिता किंमिच्छतीतिवचनैर्व्याहरंतीमुहुर्मुहुः ये
वाततेपुरः संस्थिं निरीक्षेतोसवाहने ईदृशींसंविकांध्यात्वा ॐनमः फडितिमत्रकेस्वकीयेहृमतोद्यात्मा हृमेवंविविम
व पेवाननेमंडलस्यमध्येवशपरपूजयेत् आवाहनततः कुर्याद्धायसाशिरस्सासहः महामायायैविद्महे चंडिकायैसुधी
महि एवमक्षाततत्पश्चात्मन्नादेवींप्रपोत् ततस्तुमूलमंत्रेणगंधपुष्पंसधूपकं दीपादिकंवदधातमोदकंपायसेनया
पुष्पांजलित्रयंदद्यान्मूलमंत्रेणशोभन एवंसंपूज्यमध्येतुमंत्रेणांगानिपूजयेत् सिद्धस्तत्रंच विंदेवत्वक्षमंत्रेणपूजयेत्

शैलपुत्रीवडुयेशस्करमातरमेवव कालरात्रीचरिकायत्रेषुर्वयेवेदनादिमि चेडिकामयक्षमातथाकात्यायनीशभो म
हागौरीचाम्बिकाएतेनैरमादिशुप्रजयेत् ततःमंप्रज्यलोकेषांत्सदाद्यापिवमंत्रवित् महामायानमामीतिमूलमंत्रेणवाह
याप्रजयेत्पद्ममध्येतसमतोजलिभिस्तथा सर्वमंगलमंगल्येशिवेसर्वार्थसाधके शरण्येत्र्यंबकेगौरीनारायणीनमोस्तुते
समथाचतेनकृतांजलिविधेनतुसाधक पंचपुष्पांजलिनकुर्वीत ऐंह्रींश्रींमितिमंत्रकैः योनिमुद्रांततःपश्चाद्दर्शयित्वाविस
र्जयेत् अथप्रयोगः तत्रस्नानकृत्यादिन्यासोतेमूलेनप्राणायामंत्रयेकृत्वा शिरसि नारदऋषयेनमःमुखे अनुष्टुप्छंदसे
नमःहृदये श्रीवैष्णव्यैदेवतायैनमः इतिविन्यस्य ममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगः कृतांजलिकृत्वा ॐअंवावहृदयायनम
ऊकवराशिरसेस्वाहा ॐचटाशिखायैवषट् ॐनपकवचायहुं ॐनपकवचायनेत्रायवौषट् ॐपपशाअस्त्रायफट् इतिमंत्रैः
करषडंगन्यासंकृत्वाध्यानानेन्ता ॐनमःफडितिस्वशिरसिपुष्पंदत्वामातरततप्रजोते ॐपधानतायनमः इतिपीठम
ध्येसंपूज्यैसठामायायैविद्महे चंडीकायैधीमहि तन्नोदेवीप्रचोदयात्स्वाहाउमंतेश्रीवैष्णवीइहागच्छगच्छेत्यावा
ह्यमूलेनस्थापनादियामीकरणंतेकृत्वाप्राणस्थापनादिपुष्पोपचारोतेमूलमंत्रेणपुष्पांजलित्रयंदत्वाषागवदंगा
निसंपूज्यडंसिद्धमंत्रायनमः ह्रांह्रींह्रौंमसहायनमः इतिदेव्यादक्षिणपृःकरोधकरयोःसंपूज्याष्टदलेषुवाम्यादिवत
दलेषु ॐशैलपुत्र्यैनमः ॐचंडमंटायैनमः ॐस्कंदमात्रे ॐकालराज्यैः आग्नेयादिदलेषु ॐचंडकायैः ॐकूष्मांडायैः
ॐकात्यायन्यैः ॐकामहागौर्यैनमः इतिमादक्षिणेनसहितसंपूज्यड्डादिप्रजोतेतरमूलातेमहामायांनमामीतिपु
ष्पांजल्याषकेदेव्यैसमर्प्यपुष्पादिसमायये इतितथालक्षद्वयेमवेदसपुरश्चरणकर्मवै दशांशहोमस्थानेजपेनकर्तव्यमत्र

शिवा
र्च.
२६५

265

पैण्पविक ॐनमोनेमहामायायैमन्त्रर्वेस्त्रवर्णकः श्रींनमोनेववैस्त्रवैमंत्रःप्रोक्तः षडक्षरः एतन्मंत्रद्वयस्यापिसेवैश्चर्वी
क्रमाचरेत् कालिकापुराणे प्रस्तुतिनेमहामायांपूजयेन्नकदाचनः श्रवणपतत्स्मरेन्मंत्रयेत्तिमक्तिश्रुतोनरः देव
रत्नेसमस्तत्वेस्मरणाचनविपते सर्वेषामेवमंत्राणांस्मरणामरकेव्रजेत् जान्नूर्धत्तत्तेजातेनित्यकर्माणिसंत्यजेत्
नैमित्तिकंतत्तदपः स्वबक्रोनचाचरेत् लोलकेतसमस्तत्त्वेत्वरकर्माणिमेपुनेपूमाद्वारेत् यावंतेनित्यकर्माणिसंत्य
जेत् इत्यभक्तमेतत्जीर्णेचनैवभक्ष्याचाकिचनाकर्मकुर्यात्रगोनित्यंसूतकेमृतकेतथा जलस्यापिनरश्रेष्ठभोजनादेष
नादेतनित्याक्रियानिवर्तेनसमरनैमित्तिकैः सदाजलौकाराद्धपादौवाक्रिमिगद्गुपरारिके कामाद्दत्तनसेस्त्रपानित्यकर्म
णिसंत्यजेत् विशेषत् शिवाग्रजाग्रसीनपितृकोनरः यावद्दानस्तरपर्यंतेमनसापिनवाचयेत् महाग्रहनिपातेवकाम्यंकिं
चिन्नाचरेत् आन्विजग्रत्स्यपत्नेवश्राद्धदेवक्रियातथा गुरुमालिख्यविशेषग्रहणैववपाणिना नकुर्यान्नित्यकर्माणिरेताः
पातेवभैरवस्मरेध्यायेत् मनसाजपेदित्यर्थः स्ववादितिवर्तमानपविवदितेनाभहृद्यमपौनापियस्पदंतिशोणितं श्रश्रुवि
लदहःवर्मेकुर्वन्नरकमाप्नुयात् इतिभविष्यपुराणवचनात् नकथःजाग्रपःनित्यकुर्यादिवनायं लोतकैश्चक्रजलेलोतः
मस्त्राणिचोरित् मिविशेषप्रकाशकोशान्नइत्येअनादौशूद्रपादः सर्वेगद्पदःकिंविलिकः आन्विज्यश्रक्षिके आदित्यानिर
क्षमयाणिनेत्रपलक्षणं योगार्णवे वातोद्वारेवलत्तजेलोतकेचसमक्षेव शूद्रपादस्पर्शनेवउपस्पर्शनेतथारेतःपातेत
थालोरप्रसीनपितृकेतथा नित्यंनैमित्तिकेकाम्यमनसापिनवाचरेत् उद्गारेप्रमोद्गारेलोतके क्रोदनादेवक्रन्दनादश्रुपा
तेतत्रनित्यनैमित्तिकेत्यजेत् तरेवहर्षात्मेजातकमेकुर्वन्नडष्यजोतिमन्त्यपुराणवचना उपस्पर्शकामतः शौचेगृहीत

शिष्यश्चोद्धाधयेतितत्स्पर्शेणाङ्केः प्रसीनपिह्नकल्पस्यपलक्षणेस्तेनमातर्पपिप्रसीनायोप्रसीनौपिनरोपस्पदेहस्तमुविमेवेत् ना
पिदेवनेवार्यैश्चेपावसन्णेनवत्सरः इतिदेवीपुराणवचनात् एतत्सर्वे माहात्म्यायामकपरं प्रकरणादिति अथवामः
कामपरे अथस्तनाकिनःसृजावदामसगमवोधिनामितादि भाकसृजाप्रकरणोक्ततत्त्वसारसंहितावचनादिति अन्या
यामृष्टगर स्मरणप्रकरणोलिखितवचनानोवैष्णव्यायते: सदराचार्यविशिष्ठेण श्रीनिवासेनधीमताबेङ्किकायाष्टनावि
शप्रकाशकः इतिश्रीसदराचार्यवरणारविन्दद्वन्द्वनिवासिना श्रीश्रीनिवासभट्टेनविरचितायांश्रीशिवार्चनचन्द्रिकायामेको
नविंशःप्रकाशः अथब्रह्मास्त्रविधानं तत्र श्रीभैरवयामले श्रीदेव्युवाच प्रभोतभैरवः श्रेष्ठसर्वतन्त्रानुजीवकनानारहस्यसा
दाच्युणोस्पष्ट दिवतेत्रमहात्रतेत्रपूर्वपश्चिमसेतवा दक्षिणोत्तरसूर्धवस्तुपापाः कथिताः प्रभोवश्याकर्षणादिषंवमार
णेचाटदिकेविद्वेषमोहनस्याम्पहिविधकामनादिके विस्तारपूर्वकंकथितेवासेनकथितन्मया इदानींस्तम्भनेदेवकथ
यस्वप्रकाशादकः कथपसमरश्रेष्ठपश्यहंतववल्लभा श्रीभैरवउवाच साधुसाधुमहाभागेसर्वमेत्रार्थसाधिके न
कस्यचिन्मयाख्यातेश्रेष्ठोवानिपिकेनचित् गुह्याद्गुह्यतरंदेवीतन्त्रेहात्म्यकरोकृते अथातःसंप्रवक्ष्यामि शृणुवे
काग्रमानसा विद्यायाणरमागुमामाहात्म्यस्तम्भनकारिणी नारंप्रथममुच्चार्यस्थिरमायामथोच्चरेत् सर्वोधनपदेदेवी
वदेद्वचपगलाम्बवी तदग्रेसवेडस्तानेनेताबाचमुखपदं स्तम्भयेतिपदेजिह्वांकीलयेतिपदंजिह्वांकीलयेतिततपरः
बुद्धिविनाशयेत्स्यमात्स्थिरमायापुनर्लिखेत् लिखेच्चपुनरोकारंस्वाहेतिपदमेततः षट्त्रिंशदक्षरविद्यामहास्तम्भनका
रिणी गजनाचरघात्रांवडजेमानशीघ्रकारिणाः स्तम्भयेत्त्वमहावातेवहस्यानिमविहृता महापर्वततन्नाणंसीरतो

शिवा
वे०
२६६

266

सागरश्चजो बलहृपेपयादीनांचसर्पाग्निवायुविप्लुतौ स्तंभयेद्वदिव्यानिमानुषेश्ववकाकृषा त्रैलोक्यस्तंभना·
विद्यादेवीश्रीबगलामुखी नारंप्रणवः स्वरमाया ह्लींइतिवीजः सर्वेषयनपदेबगलामुखि इतिसर्वदुष्टेनोस्व
रूपंपदेस्वरूपंस्तंभयस्वरूपंजिह्वांकालयस्वरूपं बुद्धिनिवाशयस्वरूपंबुद्धिंनिवाशयस्वरूपंस्थिरमाया प्रागवह्लींज
ठेंकारः स्वरूपस्वाहास्वरूपंतथा नानायोगरूपाविल्गुपश्लोकस्यबगलीमुखीदेवतागादितादेवीत्रैलोक्यस्तंभका
रिणीस्थिरमायाभवेह्लींस्वाहा समीरितावितियोगस्त्वविख्यातः ॐ ह्लींबाये बलहृपे स्थिरमायावहृदन्नाशारस्यबगु
लामुखि सर्वदुष्टानांवाचमुखंस्तंभयानिके जिह्वांकीलयनेत्रंबुद्धिंविनाशयात्मकं सर्वदुष्टइतिम
सार्थपदस्यग्रहणातेनसर्वदुष्टानांशिवायेइतिस्तंभयानिकमित्यनेनवाचंमुखंपदेस्तंभयइतिपदबलयेकवचे प्रो·
क्तस्यागामृत मंत्रिमालेध्रुवोमध्येनेत्रयोः श्रोत्रयोः नासोः गंडयोः रोष्ठयो वंक्राविद्भुकेबगलेप्रिये दोःयत्स
यिश्चपाग्रेश्चमंत्रवर्णान्मसेक्रमात् एवंन्यासविधिःप्रोक्तस्तताध्यानेश्रृणुप्रिये यस्याःस्मरणमात्रेणत्रैलोक्यस्तंभ
येत्क्षणात् गंभीरांचमदोन्मत्तांतप्तकांचनसन्निभां चतुर्भुजांत्रिनयनांकमलासनसंस्थितां मुद्गरंदक्षिणेपाशं
वामनेवावज्रकं पीतांबरधरांसांद्रदृढपीनपयोधरां हेमकुंडलभूषांचकरीटीमुद्रामर्षेशोभितांपीनभूषयाभूषा
वस्त्रांसिंहासनवास्थितां एवंध्यानावदेवेशिशत्रुस्तंभनकारिणी महाविद्यामहामायांसाधकेष्टफलप्रदां दक्षि
णपरोनस्रोमुद्गरोमुद्गरपाशोवामापरोनरयाजिह्वाग्रजिह्वांसाधकविल्लजनस्येति वतमुद्गरवैरिजिह्वांसितिव
चनात् श्रीदेवुवाच ध्यानंतकथितेदेवमहाश्चर्यप्रदायके इदानींकथयस्वेशप्रजनेविधिपूर्वकं श्रीभैरवउवाच

पूजनं भूगृहे देवेशि सर्वायके सिद्धिदायकं नित्यं नैमित्तिकं काम्यं पूजनं त्रिविधं प्रिये भूप्रदेशे मनोरमे पुष्पमालादिम
ण्डिते गोमयेनाथ संलिप्ते पुष्पप्रकारशोभिते गङ्गाद्येविधि तत्रासनेन समर्चयेत् सौवर्णे वाथ रौप्ये वा पि
मले वाथ मृण्मये कर्पूरागुरुकस्तूरीश्रीखण्डकुङ्कुमैरपि लिखेत्पत्रे प्रयत्नेन लेखिन्या हेमतारया मध्ये योनिं
समालिख्य तद्बाह्ये तु समं त्रिकं तद्बाह्ये षड्दलं पद्मं तद्बाह्ये षोडशच्छदं वसुपत्रं ततो बाह्ये चतुर्द्वारोपशोभितं भूपुर
तं पत्रेणोक्तं महादेवी पीठं षोडशात्मकः तत्र मायोदितं पीठं स्वयं तापवशात्मकः तत्र मायोदितं पीठं स्वयं तापवश
त्मकः तत्तद्वीजेन पीठं च पूजयेन्नरपालक नाथवेत्ति श्रीशिवयामलवचनात् भुवनेश्वरीपीठमभ्यर्च्य तत्र श्रीवगुला
मुखीमभ्यर्च्य देवीमवक्षपाघेमायाप्रणनाभुवनेशीबीजेन पूजयेत् तथा तत्रावाह्य पूजयेद्देवीं स्वपीते उपचारकैः अङ्गा
नि पूर्वं समभ्यर्च्य यथास्थाने महेश्वरी पूर्वद्वारे गणेशं च दक्षिणे वटुकं यजेत् पश्चिमे योगिनीजाले चापालं तथोत्तरे
ईशानादि नैरृत्यन्ते गुरुपङ्क्तिं समर्चयेत् वगुलां पूर्वपत्रे तु स्तम्भिनीं च ततः परे जृम्भिनीं मोहिनीं वश्यां अचलां चैव
लां तथा ऊर्ध्वां कल्मषापहां कल्मषापहां कालकर्षिणीं भ्रामिकां मन्दगमनां भोगस्थां चैव योगकां प
ताः षोडशपत्रेषु गन्धपुष्पादिनैर्यजेत् षोडशस्वरसंयुक्ताः सम्प्रदायात्कुलागमे पूजयेच्च यथाशक्त्या कल्पितेनाष्टप
त्रके ब्रह्माण्याद्याष्टा सर्वा हौ वाहनाकल्पसंयुताः स्थिरमायाबीजपूर्वाः परिपूज्याः कुलागमे प्रदिष्ठास्ताः षडश्रे
पूज्याः सहयानमातृकाः लोकेशांस्तदस्त्राणि पूजयेद्वा सुतः प्रिये योनिमध्ये मूलदेवीं त्रिः जलिभिर्वेयेत्
धूपदीपसनैवेद्यैर्गन्धताम्बूलदीपकैः निराजनादिवन्ध्या जपं समर्प्य निवेदयेत् पवित्रारोपणाद्देवी दमनेनवपूज

शिवा
पं०
२६७
267

येत् बलित्रयेततोदद्यात्शिशिलात्रेममसाधकः बलित्रयमित्युपलत्वेबलिपंचकेदद्यादित्यर्थः अथप्रयोग तत्रप्रातःकृत्वा
दियोगपीठन्यासांतेमूलमंत्रेणप्राणायामंत्रयंकृत्वा शिरसि नारायणऋषयेनमः मुखेत्रिष्टुपछंदसेनमः हृदये श्री
बगुलामुखीदेवतायैनमः गुह्ये ह्लींबीजायनमः पादयो स्वाहाशक्तयेनमः इतिविन्यस्य प्रागवद्विनियोगमुक्त्वा ॐ
ह्लींहृदयायनमः ॐबगुलामुखिशिरसेस्वाहा सर्वदुष्टानांशिखायैवषट् वाचंमुखंपदंस्तंभयकवचायहुं जिह्वां
कीलयनेत्रत्रयायवौषट् बुद्धिंविनाशय अस्त्रायफट् इतिकरषडंगन्यासंकृत्वा शिरसि ॐनमः ललाटे ह्लींनमः भ्रूमध्ये
बं दक्षनेत्रेगः वामेलां दक्षश्रोत्रेमः वामेखिं दक्षनासिसः वामेर्वं दक्षगण्डेदु वामेष्टा ओष्ठेनां अधरेवा
मुखवृ चिबुकेमु गलेखं दक्षबाहुमूलेपं मध्येदं मणिबंधेस्तं अंगुलिमूलेभं अग्रेय वामदोर्मूलेजि मध्येह्वा
ह्वां मणिबंधेकीं अंगुलिमूलेलः अग्रेय दक्षोरुमूलेबु गान्तुतिद्धिं गुल्फेविं अंगुलिमूलेनाः अग्रेश वामो
रुमूलेय जानौनि ल्ह्रीं ॐअंगुलिमूलेस्वानमः अग्रेहानमः अग्रेहांनमः इतिविन्यस्यध्यानाद्यात्मपूजांतेपूर्वोक्तम
वनेश्वरीपीठंपूजनतत्रवशक्तिपूजांतेल्हींसर्वशक्तिकमलासनायनमः इतिसमस्तपीठंसंपूज्यावाहनादिषडंगपूजां
तेदेव्यग्रहावमारभ्यदक्षिणेनवटुकंद्वारेश्रुगणेशायनमः वटुकायनमः योगिनीभ्योनमः इतिसंपूज्यस्ववामभागेईशा
नादिवेद्रिकोणांते गुरुभ्योनमः परमगुरुभ्योनमः परमेष्ठिगुरुभ्योनमः परापरगुरुभ्योनमः आस्यद्गुरुभ्योनमः इति
गुरुशक्तिसंपूज्यषोडशदलेषुदेवेषुप्रादिप्रादक्ष्यादिप्रादक्षिण्येन अंबगलायैः आंस्तंभिन्यैः इंजंभिन्यैः ईंजंभिः ईंमो
हिन्यैः उंवश्यायैः ऊंचलायैः ऋंअंधायैः ॡंकल्मषायैः ॡंधात्र्यैः एंकल्पनायैः ऐंकालकर्षिण्यैः ओंभ्रामिकायैः

ऐं मंदगामनायै: अं भोगायै: अः योगायै: अष्टदलेषु ह्रीं ब्रह्माण्यै नमः ह्रीं माहेश्वर्यै नमः इत्यादि स्थिरमायाबीजाद्याः स्व
वीं क्रां अष्टमातॄः संपूज्यातः षट्कोणेषु देशाद् दक्षिणेन संडाकिन्यै: रां रां राकिन्यै: लां लां लाकिन्यै: कां कां काकिन्यै: सां सां साकिन्यै:
हां हां हाकिन्यै नमः इति संपूज्य मध्ये देवी पुनस्त्रिमूलविद्यया संपूज्य लोकेशराजादि सर्वं नित्यं होमान्ते हुतां वाताप्रकरणेक्तव
दलिपं चकं दत्वाशेषशाखत्समापयेदिति तथा साधने संप्रवक्ष्यामि साधकानां हिताय वै सर्वे पीतोपचारेण पीताम्बरधरेण
रः जपमालां च देवेशि हरिद्राग्रंथिसंभवा प्रीतमासनसान्द्र ... पीतध्यानपरायणः पीतपुष्पार्चनैर्नित्यं मधुतेजा रामावरेत्
दशांशेन कृतो होमः पीतद्रव्यैः सुशोभनैः तर्पणादि ततः कुर्यान्मंत्रसिध्यति मे त्रिगुणः साध्यं सत्तासमनुवाराग्रे स्तंभयेत्तिततः परः
गतिलंभकरी विद्या अरिस्तंभनकारिणी मेधाप्रज्ञां च शस्त्रादीन् देवमानपत्रगान् स्तंभयेच्च महाविद्या स्वतंत्रसत्यवरानने श्रीदे
व्युवाच अधुना साधने देव शीघ्रप्रत्ययकारके मंत्रयंत्रौषधजपध्यानादिं कथयस्व मे साधने कामितार्थस्य मंत्रसाधनस्य प्रयोगं वो
क्तान् श्रीभैरव उवाच शृणु शास्त्रे महागुह्यं प्रकटीक्रियतेऽधुना एकोनेति जेनेरम्ये पृथ्वीदेशे गृहे पि वा कुंडं समनन्तरं कृत्वा
मेखलात्रयशोभितं शर्कितं ततसि माजा षट्कर्माणि प्रसाधयेत् नानाविधासने देवी कर्मादिषु समाचरेत् मधुरत्रितिलाज्येन व
पुष्पभानि साधयेत् तथाकर्षणे कामस्त्रतोणे त्रिमधुरान्विते निंबपत्रतैलयुक्ते विद्वेषणे करे परं हरितालहरिद्राभ्यां लवणेनैव सं
युते स्तंभने होमयेद्देवी प्रत्येक गतिमति स्तंभयेदिति शेषः राजिकालवणसारेण माहिषारक्तविरेण च राजिकासर्षपः श्रा
मरास्वेदः रिपुणां मारणे देवी सुपश्याना ग्रौइनेत्रिशि शृगालमपिकाकानां गृहधूममधुतेनवैः पद्धेन जहुयादेवी शत्रोरु
च्चाटनाय वै हदर्वेकुराम्रतावत्क्षीरमधुराश्ववत्नरगुला: लाजानां त्रिमधुभक्ताश्च सर्वरोगोपशान्तये लक्षनेकं जपेद्देवी ब्रह्मचारि

रक्षत्वतः पर्वताग्रे महारण्ये सिद्धशैलपयेशुहे संगमेवमहानद्यो निषणमपि साधयेत् श्वेतवस्त्रान्तरो मूलपादुकाविवकारये
शिवा त् अलक्तेनन्तुकामेनरायेमारेजनावहरिद्रया षट्त्रिंशद्दलीविधापालदैकेनमेविताः शतयोजनमात्रन्तनमस्थिति
वे. नमात्रतः गच्छेदितिशेषरसमनाशिलामाद्विकेनसमन्विते पितृष्णाभिमेअलदैकेसर्वांगेलपनेकृते अष्टप्रकारकेद्रा
२६८ वीलोकेवमहद्भुते एकवर्णा याशुभेदारोध्यंदारिरमाद्वतेरेत् एकैरामकमेशुक्लेत्रिंशतेमेत्रितेप्रिये पापायितानहरतेविधे
स्मावरेजंगमे दारिद्यमोवनेदेवीलक्षमेकंजपेन्नरः दशांशेनकृतोहोमपधर्मिंडस्थैः पृथक्पृथक् लक्ष्मीयुक्तोभवेद्देवीद्रा
268 रिद्यनाशयेडत एभिर्धैरोसन्दारशार्करामधुभिपिकैलितैः अथात्मतप्रवक्ष्यामिकामनायत्रतःपरः पदेवीप्रथपाषाणा
सायमसंजातकारयेत् आपनेस्यिरमाशंवहरीद्रातालकैलिखेत् उन्मनरसमेशुक्लैर्गोधंत्रिवलयंलिखेत् गर्भेस्तमने...
मेवसत्कारकरीपरा वायोतीतिशेषः भूर्यपत्रेसमालिख्यतालोनमनिषाणसरे षट्कोणान्तस्यमध्येतविधावलयतालिखेत्
साध्यसंज्ञाततोदेवीपीतसूत्रेणवेष्टयेत् वक्रंधाम्यकुलालस्यविपरीतंउतमृत्तिकां हषभंकारयेत्तस्याःविलिख्यतालकेन
व तन्मध्येनिदिप्येयंत्रमाहृत्वहषभोपरि तामसापानिदिपेद्यंत्रपातवस्त्रेणवेष्टयेत् वाह्योपचारसूजाभिःस्वगृहेतप्रपूजये
त् अर्चयेत्तेत्रवतकालेसाध्यनामविमाधकः उष्टातालेभयेद्वक्तेमालामूत्रवस्यतेरपि अथोमखाशमसानस्थुदृष्टेषर्परमान
येत् गृहीत्वावामहस्तेनप्रमशानेमारकैलिखेत् दक्षहस्तेनदेवेशिलिखेन्नामप्रयत्नतः समप्तात्वब्धकेरेणशुक्रेण
क्षिमेत्रणोत् तन्मध्येवालिखेद्धीजेत्रिवलीकारतःप्रिया षट्कोणतसाध्यनामातेमध्येविसर्गपवालिखेत् वाह्योप्रातिमहावीजेवल
शोविसमालिखेत् साधनामानोदेवीचाभिमंत्र्यविधया षट्कोणेवायुकंभोतासाध्येमवेष्टयनेवदेत् मामभेतिपदंपश्चा

हेदेदामैतडिताविनं पीतोपचारैः संपूज्य मन्त्र लिखेत् मनमन्त्रमे एतधेत्रवगोरेहे श्मशानवसनेलिखेत् भेकस्यवदनेविलिप्यपी
तसूत्रेणवेष्टयेत् भूमिहेमेडलेकृतापीतपुष्पैः समर्चयेत् उच्चाटोत्सर्गमेत्रेचपदमन्त्रास्येतदेवामपादेनसंमूर्पकुलालो
त्रवमृत्तिको पूरकस्यप्रयोगेणप्रयोगः प्रत्ययावहः शालिखेयत्नरः पादान्मुग्रवातकुजतोगतान् अन्येनान्यभिलिन
स्येवकुमोबीयः समन्ततः वामदक्षिणसंवेधात् द्वौद्वौपादौप्रकल्पयेत् नामसाध्यस्यंतरितिवेस्तंभयेत्तिव पूर्ववन्मथ
मालिख्यभूबीजतस्यवालिखेत् पादशागवालदग्रेषुतन्मध्येबीजमालिखेत् पूर्वोक्तैर्वस्त्रभिर्लिख्यपाषाणेवाथय
द्रके पूर्वोक्तैः संपुटीकृत्यवेष्टयेत्ततनेनाभिः शाल्मायानलसंस्थवसनेनत्वोतेप्रयत्नतः वामहस्तेनन्याडेयधेत्रपीतपुष्प
कैर्वस्त्रपूजयेत् महदाश्चर्यदेमेडेरतेस्तेमनमन्त्रमे श्मशानवस्त्रपरेशाक्षशमशानोपारतोलिखेत् मायाबीजेनत्रियालिख्यसा
यासंत्ताचमध्यतः अपसव्येनदलनारेखत्रिवलयानया वामहस्तेननिखनेत्वर्यरंदसोमन्त्रवं छादयेद्भागपीदेनम
लोत्सेगीततोपरि स्तंभनेचैवदेवेशिरिपूणांमुखवेधने नारकपउमादागालिखेत्साध्येननामतः आधेनेविलिखेद्बीज
त्रिवियोत्तरकेलिखेत् वामहस्तपुटेकृत्वाकरपिंडीपकंटकान् समस्तखेकंटकानिभित्वावेवपुटीकृते पश्चाद्विज्ञाव
न्नायेनामसाध्यासाधकः भाडमेध्योद्दिपेत्रेवसौवीरेणवषायेत् गतिमतिस्तंभकारः प्रयोगःप्रत्ययावहः विवस्तंभक
रंदेवीनामग्रेपेषपीरिने हत्वीत्वाकथयाम्यपण्णतंशियमन्त्रमे पत्रस्थानेसवेदिषंदेवालयेगृहेपिवा तत्रस्थानेलिखे
द्विधासाधकात्साधीनामतः अश्वसहषसप्तत्राणि परिमृज्यततोपरः स्तंभयेत्समदिव्याकृतदोषोविशुध्यति उत्तरावारु
णीमूलेसमविषामिमेत्रितें॥ जलमध्येमननाद्विमात्रेनैवस्तानमाचरेत् महाकृतस्यदोषस्याकृतदिव्योविध्यति अथवा

शिवा
वं
२६५

269

दीयमार्गेणरात्रौकृत्वातुमंडले भूर्जपत्रेसमालिख्यपूर्वोक्तद्वयकेनवः दीपंप्रज्वालयेत्तत्राकापिलाज्येनपूरिते हावन्ता
दीपयेद्दीपंपावदिव्यप्रशाम्यत एवंकथितमद्देकामन्मनाप्रत्ययावहा इयंतुपरमाविद्याकिमन्यत्परिपृच्छसि श्रीजपद्
घयामले पीतांबरपरीधानापूर्वाशाभिमुखस्थितः लक्षमेकंजपेन्मंत्रंहरिद्राग्रंथिमालया ब्रह्मचर्यरतोनित्यंजपतो
ध्यानतत्परः त्रिमधुरेणापायसेवाभिपीतपुष्पैश्चहोमयेत् कृतेहोमेदशांशेनसिध्यतेवगलामुखी कुरुतेवाणीतिस्तंभे
उच्चाटनोद्भिनाशने जपेद्धोमप्रयोगेषुमंत्रवाप्यकुंजेजपेत् दारिद्राहरितालाभ्यांजङ्घपालवणेनिशि स्तंभयोत्यंवदि
वानिनात्रकार्याविचारणा स्तंभनेषुवशयेषुप्रयोगःप्रत्ययावहः अथवापीतपुष्पैर्वात्रिमधुकैश्चहोमयेत् ॐकारयोः
संमुखयोरूर्ध्वाधःशिरश्चालिखेत् मध्यगंनामसाध्यस्यफस्वद्वात्रेवान्तरद्वयं बीजंद्वितीयवर्गस्यतृतीयंबिंदुभूषितं
वन्दंदशस्वरोपेतंसमालिखेत्तद्बहिर्गतं धकारेणसमावेष्ट्यवतःकोणेषुदंवहि तत्कोणेस्वाहासमस्तशूलवज्राग्रकोलि
खेत् त्रिशूलमध्येरेखास्थपृथ्वीबीजानिपार्श्वयोः अष्टस्यपिवकोणेषुतदेकैकंसमालिखेत् पृथ्वीबीजांतरपार्श्वेवमातृ
कापरिमंडले आवेष्ट्यचततःपश्चात्तद्वात्रेस्थिरमायया निरोध्यांकुशबीजेननादसेसिलितोग्निणा लिखेत्सर्वोक्तमावेष्ट
उकारविगुलामंत्री तद्धिसोपाषाणपट्टेवाघपटेहरिद्रोः मनतालकैः गर्गस्तंभेलिखित्वागारमाहमात् विवाद्यतिरि
क्तेषुस्तंभनकृत्येषु शोकपत्रेपट्टेवापाषाणेवाविलिख्यअथयत्कुर्धेवपाषाणेनतिरुध्यस्थापयित्वातत्रदेवीपूजयेत् विवा
देतुवक्ष्यमाणविधिंकुर्यात् विवादेपत्रमालिख्यभूर्जैतैरेववस्तुभिः कुम्भकारस्यचक्रस्याभ्रमतोवितरीतगामृत्तिकाम्
मदायत्तषभकारयेत्ततः पत्रंतदुदरेमस्यतालकेनविलिख्यच तत्रास्थाप्योविनिदिप्यपीतरज्जेनिशृहे अर्धंपित्वावत्तक्ताले

नित्यंपीतोपिवाक्षरैः उड्डमसलेभयमेवेमलांवावसन्नेरपि अथैतत्पंजरचनाप्रकारः तत्रऊर्वीयोमूलकमोंकारद्वयमालिख्य
तन्मार्श्वगतमयोनाशोमूलमोंकारद्वयमितिसर्वमोंकारचतुष्टयेविलिख्यतन्मध्येमायानामालिख्योंकारन्योन्यमूलमुखयोः पार्श्व
द्वयेप्लौहंतिपराविलिख्यैतत्सर्वंहनेनसर्वस्तदहिः पुनर्हनेनकृतामहनयोरेतरालेमध्ये बीजंविलिख्यतद्बहिरष्टकोणंकृत्वा
प्रागेपादिविदिक्स्थकोणेचतुष्टयगतरेखाष्टकंप्रतिरेखामेकमेकंवज्रमितिवजाष्टकं विधायदिग्गतकोणचतुष्टयस्थ
रेखाष्टकेत्रिशूलाष्टकंकृत्वात्रिकोणेदरेषुत्रिशूलमध्यरेखामूलत्रिशूलपार्श्वेषुचप्रागुक्तेपराबीजंविलिख्यवज्रपृष्ठकचतुर
स्रस्यकोणपार्श्वेषुचतदेवबीजंविलिख्याष्टकोणाद्बहिर्वृत्तंचतुष्टयं कृत्वातदंतरालवीथीत्रयेसर्वाभ्यंतरवीथ्यांमातृ
कापाससेवेष्टनद्वस्रवीथ्यांस्मरमायाबीजेनल्हींकारात्मकेनततद्वाह्यवीथ्यांक्रोमितिअंकुशबीजेनचसंवेष्टयेदितिपाशकवि
धिनाशोकद्वयैर्विलिख्यविनियोगतः शोककफलसिद्धिर्भवति तथाष्टदलंखर्परमायश्मशानस्यमयोमलवाख वामहस्तलम
मीवश्मशानदंगारेणदक्षिणे अंगारेणोपिलाननवाग्निः अभिमंत्र्यकारेणसप्तयाकृतपरकः तस्योदरगतंबीजंवलयाका
रमालिखेत् साध्यमध्येचषष्ठान्तेतन्मालिखेल्लभयेतिचपश्चाद्बीजानिचतारिखत्पलशीर्षाणीसंलिखेत् ततःपरंकूर्वीतपत्रेदे
वेशीपूर्ववत् साध्यमेवोपनेकृत्वाषष्ठ्यन्तेसाधकेलिखेत् साध्यंतेतिपदंपश्चात्तदहदाम्नेडितान्विते पूजयेत्पीतनम्रध्याधेमं
लंखलभायमननमः पूर्वइत्यैः श्मशानोत्थवसनेचक्रमालिखेत् भेकस्यवदनेवाहसाकीलयेत्पीततेनत्रिभिः दिग्मानकोणप
दिपादानालिख्यमत्रताः न्कूलतांगतानुभवानुनदितत्वात्चतुर्थीविभक्तावादितस्थेः अभेमामामिलितनतेनकृत्वोर्ध्वपः
समंततः धामदक्षिणसेवेहेंहौपादौतस्यकल्पयेत् आलिखेन्नामषष्ठ्यासंयुतंविल्लभयेतिच मध्येलिखित्वासंलिख्यपश्चात्सी

शिवा
वे
२७०

270

वीजानिवाग्निषु २९ अग्रतः पादशाषाणे परं मध्ये तु संलिषेत् अग्रतः पादाग्रिष्कम्पयेः स्वाग्निषुपाषाषाइतिवपदास्यावतरश्चे·
शाप्यते इति स्यां प्रदायिकाः पदेपाषाणपदेवाशोकैश्चैवत्रिभिः त्रिभिः शारवल्लेपटयोगेनतपायांनगुणेटकः गतिस्त
भोभवत्येवं पंत्रस्यास्यप्रभावतः शिलाताल हरिद्राभिर्मेषमूत्रसमन्वितैः कोकिलाख्यस्य लेखिमानिजरक्तेपटे लिखेत्
साध्यस्यनामषष्ठ्यंतं कुंभकेनववायुना स्तंभनेरागनामदेहसमाहोजायतेध्रुवं शिलाताल हरिद्राभिः करपत्रमेलिखे
त् कोकिलस्यवलेविणस्तंभनेरिपुनामवचिः ठकारैः समावेष्य तद्वाह्येपार्थिवपुरं वज्राष्टकैः समोपेतैरेकषोडशाक्ष
पुते मायावीजेनसंवेष्ट्यत्रियांकुशनिरोधिते तद्यंगयोजयित्वा तुकटकैर्वेलयेत्ततः द्विमावल्मीकमध्येतपाषाणेस्त
पूजयेत् पश्चात्समारभेद्युद्धे विवादवाथकारयेत् गतिस्तंभोवावास्तंभस्तंभस्तंभस्तथैवचः जिह्वास्तंभोविवादेचसाव
स्योजायतेध्रुवं हलकषेटकेयंत्रविषरक्तेनसंलिखेत् विषाविदर्भितेनामजलमध्येविनिक्षिपेत् सिक्थकेनसंशोषे·
ष्ठादिस्तंभनमुत्तमं स्तंभयेत्सवहिव्यातिनानकार्याविवारणात् अस्याभिवेतनमेवेतश्रुनेनविपिनामवेत् त्रिपुस्थाने
तकं नेवत्रिकोणमायसोलिखेत् शिषिपितत्मध्येनामविषाविदर्भिमे तद्वाह्येचाग्निवीजेनभावस्युहोगियोनरः विष
रक्तेनसंलिख्यवार्षदेनश्मशानेकेविदर्भितेयस्यवामनमशानभस्मसृत्तिको गृहीतावाकरतिं करस्यायंत्रेतदहसेक्षिपे
त् कंटकैर्वेष्टयेत्यात्तःस्मरताविषाउनःपुनः वेष्टितेप्रभवत्यस्यउद्वेस्यादतिवेदना गोपनीयंप्रयत्नेननदेयंयस्यकस्य गुरुभ
क्तयदातव्यंवत्सराईभाषितापव दृष्ठमिमादिभिरुक्तम इतस्तैः पंचभिः श्लोकैर्यंत्रांतरमाह तत्र श्मशानस्य मध्येमृत्व
क्त्वापरमादाय तद्वामहस्तेनिधाय दक्षिणहस्तेनश्मशानागारेगृहीतातद्येठकारेणसप्रधानिमेअनतस्मिन् स्वपरेतेना·

गारेण हृते कृत्वा तन्मध्ये स्थिरमायावीजं विलिख्य तन्मध्ये ग्रमुकस्य मद्वशे भवेति लिख्य वीजे परितः पूर्वोक्तमवीजेवत्
दिक्त्वमथ्यवीज ------- नह हिरष्टकोणादि सर्वं पूर्वोक्तयंत्रं कृत्वा कवित् संस्यामूलविद्यायां सर्वं डहपद स्थाने ग्र
मुकेग्रमुस्य सरोवा मामे देति पद दत्वा पीतैः पंचारैस्तस्मिन्यंत्रे देवीमावाह्य पूजयेत् मुखस्तमो भवति इदमेव यंत्रं पूर्वो
क्तहरिद्रैः श्मशानवस्त्रे विलिख्य गुलिकीकृत्य मेडकस्य सजीवस्य मुखे विन्यस्य पीतसूत्रेणैतन्मुखं दृढं बध्वा तं मेडकं भू
मौ खात्वा तदुपरि पीतवर्णे पूजामेडलं कृत्वा तत्र देवीं पीतपुष्पादिभिः पूजयेत् उक्तमयमासिद्धिर्भवति चत्वारिंतास्थिमा
वतइत्येतैर्यंत्रातरमाहः तत्रचत्वारीदिनियतात् अथयंत्रं रवतामकार तत्र ----- ह्रींरपुत्रं केवलं रखु कृत्वा तत्र इत्ये ग्रमु
कस्यगतिमुखं भयस्तंभयेतिविलिख्य मूलविद्यां चतुर्योदिमस्य प्रथमपाद मूर्धगत्या पूर्वेहा यांता मितिमथ्यालिखितादूरम
मुदायस्य वतुं दिक्षु विलिख्य ---- पादाग्रेषु चतुरश्रस्य वतुःकोणेषु च पूर्वोक्तं भूवीजं विलिखेदिति पूर्वोक्तद्रव्यैर्यंत्रं विलि
ख्य पीतरज्जुभिर्वेष्टयित्वा पर्यय: पाषाणे तं विलिख्य स्थापनाद्योक्तफलसिद्धिर्भवेति शिलेत्यादिश्लोकद्वाभ्यां पूर्वोक्तमेवयं
त्रस्याखेतद्यविशेषलेषनी लिख्य नममपेकत्रेय --- पुनः ------ देभि ------ पंचभिः श्लोकैः पूर्वोक्तयंत्रे लिखनाविशेष:
माहः अपमर्थः नवपूर्वोक्तैरेव द्रव्यैः पूर्वोक्तमेव यत्रकापत्रहृये विलिख्य तपस्परांतिमितेमः ध्यनाम विलिख्य तपत्रं हृतत्रये
रागवष्यतदहि श्वतरपुं कृत्वा तदेखावत्रेष्टकोपष्टकेवलाष्टावाहृत्वा प्रतिवत्रपार्श्वयोरेफकूपः मतिसे भूपरेफषोडशष
स्विंडलं विलिख्य तद्वहिर्हेतपेवहृत्वा तदंतरालवतष्टयेभ्यंतरां तराले स्थिरमायावीजं नमेवष्यवहिरंतरालत्रयेष्वंकुश
वीजैः तन्मध्ये मूलविद्यया विंडमितेमायनामादि लिख्य वेष्टयित्वा वल्मीकमध्ये निदिप्य पाषाणेपूरयित्वा प्रतप्रनाकारयन्त्वा

शिवा
वे॰
२७१

271

सकटकैः प्रातृसैन्यं सैवेष्टपुद्धमारभेत दिवाद्कर्तावविवादं कुर्यात् पत्तयंत्रगुक्तपालदं भवति कुलस्यादि श्लोकाभ्यामेतदुक्तं
भवति तत्राप्येतदेवयंत्रकुलवसैपरता मित्यितैः पूर्वोक्तद्रव्यैर्विलिख्यतन्मध्ये मूलविषयाविड्पितसाध्यनामविलिख्यम
ध्याक्तिषेनवेष्टसंवेष्ट्य जलमध्ये निक्षिप्यतत्रदिव्यंकारयेत् कृतदोषोपिविशुद्धोभवति विषरक्तेनेत्यादिभिः श्लोकैः पूर्वोक्त
सैवयंत्रस्यप्रयोगविशेषमाहा तत्रश्मशानवस्त्रेपरता मित्यितैः पूर्वोक्तद्रव्यैर्विलिख्यतन्मध्ये मूलविषयाविड्पितसाध्य
नामविलिख्यमध्याक्तिषेनवेष्टसंवेष्ट्यजलमध्येनिक्षिप्यतत्रादिव्यंकारयेत् कृतदोषोपिविशुद्धोभवति विषरक्तेनेत्या
दिभिः श्लोकैः पूर्वोक्तसैवयंत्रस्यप्रयोगविशेषमाहातत्रश्मशानवस्त्रे पूर्वोक्तयंत्रमूलविषाविदर्भितसाध्यनामगर्भितं
विषयुक्तरक्तेनविलिख्यश्मशानभस्मसंयोगतलीनिर्मायतस्याहृदिनिक्षिप्यविधोस्मरन्कटकैस्तासर्वांगेवर्ययेत्
उक्तफलसिद्धिर्भवतीति योगिनीतंत्रेप्रयातः संप्रवक्ष्यामिदेव्याःसंतेयतोविधिं येनविज्ञातमात्रेण सर्वसिद्धिमवेद्रुवं
मंत्रोद्धारंप्रवक्ष्यामितथाध्यानमेडत्तमं लक्ष्मीलज्जातथामायाग्रद्धादशिकातथावज्रवैरोचनीयेफट्स्वाहायाङ्गते ल
क्ष्मीवीजेमायायास्यान्मुक्तिदायकं अनादिवीजमायेतकौमेयेन्मञ्चह्नमः वज्रवैरोचनीयेवमायाशुममन्तःपरं फट्
स्वाहयाप्तमायुक्तंमंत्रमाद्दरन्नुत्तमं भुक्तिमुक्तिप्रदंशुणुपसर्वसिद्धिफलप्रदं लक्ष्मीवीजश्रीलज्जाभुवनेशीवीजमा
याह्वंमायालज्जावहंकारोम्ह्रीकारश्चैवेतिकरंकिणी तंत्रवचनात् मायाद्वादशिकाशेमायेह्वंवीजहयोअनादिवीजप्रण
वः षोडशान्तायकोविशिष्टोमंत्रः तारादिस्तत्रयोदशान्तरएव श्रीदेव्युवाच मंत्रवर्णेषुयेदेवाः छंदांसिऋषयश्चयेता
न्सर्वान्श्रोतमिच्छामिकथयस्वप्रसादतः श्रीभैरवउवाच प्रणवेतत्रयोदेवाब्रह्माविष्णुमहेश्वराः वंकारेवरुणःसाक्षा

जकारेवसुधाधिपः रेफेज्वलनाशनोदेवीवकारेवसुधाधिपः ऐंकारेत्रिपुरादेवीरेफेत्रिपुरभैरवी त्रैलोक्यविजयादेवीकारसं
स्थिता चकारेवंमादेवीनकारेगिरिनायकः ईकारेकमलासाक्षाद्येकारेवसरस्वती मायाबीजेमसदादेवीप्रकृतासहसलता
प्रकृतिश्चैवफट्कारेस्वाकारेकुसमाश्रयः ताकारेचरमसिद्धेदेवंमंत्रसमन्वयः छंदःसंम्मादितिप्रोक्तंमंत्रेत्रैलोक्यसुंदरि
ब्रह्मामुनिःसमुद्दिष्टामहेश्वरीमहामतोः चतुर्णांमादिवीजानां शृणुदेवीवदाम्यहं लक्ष्मीप्रथमबीजस्यालज्जावी
जेमनोभवः तृतीयेस्मिन्महादेवीमहापातकनाशिनीमूलदेवीस्थः चतुर्थेसरस्वतीऽइतिचतुर्गुणातीताभुक्तिविद्या॰
प्रदायिका मंत्रोद्धारइतिप्रोक्तोध्यानंचकथयाम्यहं षडंगमंत्राख्यप्रागेवनित्यपूजाप्रमाणे निरूपणेकरन्यासप्रसंगे
प्रमाणेतेनहताः मासप्रयोगोलिखितेव ध्यानमस्याहिपाप्रोक्तसकलेनिष्कफलेनया कलातीतमितिप्रोक्तेकाय॰
यामिपधातध्यां स्वनाभौतीरजेध्यायेत्कुहुविकसितेसिते तस्यकोशमध्येतुमंडलेचंडरोचिषः अथाकुंकुमशोका
सरक्तचेन्नकसन्निभारजः सततमोरेखायोनिमंडलमज्वले तस्यमध्येतुतांदेवींसूर्यकोटिसमप्रभां खड्गखिंत्रेकरेवा
मेषारयंतीरवमस्तकंप्रसारितम् नितंबसीभीमांलेलिह्यवोग्रजिह्विकांपिबंतीरोधिरींधारानिजकंठसमुद्भवां वि
कीर्णकेशपाशांचनानापुष्पसमन्वितां दक्षिणेचकरेकर्तामुंडमालाविभूषितां दिवंगरोमहारूपांप्रत्यालीढपदस्थि
तां अस्थिमालाधरोदेवींनागयज्ञोपवीतिनीं षोडशवर्षदेशीयांपीनोन्नतपयोधरां रतिकामोपरिस्थितां केचिद्ध्याये
तिमंत्रिणः विपरीतरतस्थांतुध्यायेदितिमनोभवौ वर्णिनीडाकिनीयुक्तांवामदक्षिणपार्श्वयोः दक्षिणेवर्णिनीध्या॰
येद्वामपार्श्वेचडाकिनीं वर्णिनीलोहितासौम्यामुक्तकेशीदिगंबरा कपालकर्त्रिकातस्यावामदक्षिणयोगतः देवीकंठोत्थ

शिवा
वं.
२७२
272

लड्डक्तधारापानं प्रकुर्वती अस्थिमालाधरां देवी नागयज्ञोपवीतिनी डाकिनी वामपार्श्वे च कल्पांतजलदोपमा विष्णुच्छटा
भनयनोदंतपंक्तिवलीकिनी दंष्ट्राकरालवदनां पीनोन्नतकुचद्वयां महादेवीं मुक्तकेशीं महाघोरां दिगंबरां लेलिहा
नमहाजिह्वां मुंडमालाविभूषितां कपालकर्त्रिकाहस्तां वामदक्षिणयोगितः देवीं गलोत्तरक्तधारापानं प्रकुर्वतीं
करस्थितं च कपालेन भीषणेनातिभीषणां आभ्यां निषेव्यमाणां तां ध्यायेद्देवीं विचक्षणः श्मशानाटपदस्थितां रतिका
मयोनिर्भरं ये च रणाभिरूपेण संकुचितं च रणाभ्यां स्थितामितरयोः इति सवालध्यानं अथातिः कल्पध्यानम् अपरं च प्रवक्ष्या
मि शृणु देवी यथाक्रमं स्वनं ससैनार्ज्जं च शुभ्रभानुमंडलं डितं योनिचक्रसमायुक्तं गुणत्रितसंयुते तन्मध्ये महादेवी चित
येत् सूक्ष्मरूपिणी प्रदीपकलिकाकारां महिती पीठवास्थितां करकोंपिकायुक्तां च दृढपद्मासनास्थितां योनिमुद्रासमायु
क्तां हृदयास्थितलोचनां पीनवक्षोजयुगलां ध्यानेवातिलकं स्मरेत् ध्येयमेतद्धि रूपं ध्यानीयतीनां तु निशामयां अतः परं स्वश
रीरस्य नाभिनारज संगतां निर्लेपां निर्गुणां सौम्यां बालार्कसमप्रभामिव समाधिमात्रगम्यां च गुणत्रिजयवेष्टितां कला
तीतां गुणातीतां मुक्तिमार्गप्रदायिनी अथाशेषां मंडलं च त्रैयं यथावदन्यवेश पद्ममष्टदलं कुर्यात्कर्णिकाकेसरोज्ज्वलम्
तस्य मध्ये प्रकुर्वीत मंडलं चंद्रशोभितं मंडले वर्तुले रजः सत्त्वं तमोरेखात्रयो योनिं तन्मध्यतः मायायुग्मं तथा नस्य फट्द्व
यसमन्विते योनिस्थाभिमुखोर्ध्वत्रिकोणं तस्य त्रिकोणमध्ये विलिखेत् सितं कुर्याद्दलं पूर्वमाग्नेयरक्तवर्णकं याम्यकृष्णमत :
शुक्लं रक्तमतः क्रमात् कृष्णपीतं प्रकुर्वीत कर्णिकां चैव मध्यमां चक्रावर्तीताम्रवर्णकर्णिकां कुर्यादितयोः रजः सत्त्वं तमो
रेखाः रक्तशुक्लारक्तमतः सिताः क्रमात् चतुर्द्वारसमायुक्तं देवपालैरधिष्ठितं पूर्वद्वारे करालं च विकरालं च दक्षिणे पश्चि

मेवातिकालं त्वमहाकालं तथोत्तरे प्रणवादिनमोन्तेन पूजामेषां समाचरेत् प्रकाशनामधेयां देवीं योगिनीं डाकिनीं तथा भैर
वीं च महाघोरां भैरवीं तदनंतरं इंद्राणीं वशिनीं तां लोचनां ततः संहारिणीं क्रमात् पूर्वादिके दलशक्तीः पूजयेत् क्रमयोगतः प्रण-
वादिनमोन्तेन शक्तिपूजां समाचरेत् ततो देव्यासने मध्ये देवीं मूर्तिमतः परं मध्ये देव्यासने पूजयेदिति शेषः तस्यामावाहने
कुर्यान्मंत्रेणानेन साधकः प्रणवं प्रथमं कृत्वा सर्वबुद्धिप्रदे ततः वर्णिनायै ततो वाच्यं सर्वसिद्धिप्रदे ततः डाकिनीमं ततो
वाच्यं देवीनाम ततः परं एह्येहीति ततो वाच्यमिहेति तदनंतरं तिष्ठतिवत्तथा मायेव तदनंतरं फडंतरं समाशु क्रों स्वाहे
ति तदनंतरं अस्यावाहने मुद्रिहस्थापनेन समन्विते देवीनाम वज्रवैरोचनायै वज्रवैरोचनीये च एह्येहीति ततो वदेत्तिकरे
किणीतेत्र वचनात् पुष्पांजलित्रयं कृत्वा यजेन्मंत्रमनंतमं स्त्रियोः मंत्रेण संपूज्य मंडलस्यां महेश्वरीं संपूजयेत्ततो गानित
तो स्वमनुविन्नमः ग्रस्तकर्त्री ग्रगावेना सूर्ये देवी हृदयं पूज्ये वर्णिनीं डाकिनीं पश्चात्ततो गानि समर्पयेदिति कर्त्रे किणी
ते वचनात् अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वादि योगपीठमास्थाने प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे
संम्राजे छंदसे नमः हृदये श्रीछिन्नमस्तकायै नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्दिग्वियोगः मंत्रका ॐ श्रां वज्रायहृदयाय नम :
इत्यंगुष्ठाभ्यां कनिष्ठयोः न्यसेत् ॐ ईं स्वावज्रायशिरसे स्वाहा तर्जनीभ्यामनामयोः ॐ ऊं श्रीवज्रायशिखायै वषट् मध्यमा
भ्यां मध्यमयोः ॐ ऐं पाशाय कवचाय हुं अनामाभ्यां तर्जन्योः ॐ श्रौं अंकुशाय नेत्राय वौषट् कनिष्ठाभ्यामंगुष्ठयोः ॐ अः अ
स्त्रपायहुंहुं अस्त्राय फट् करतलकरपृष्ठयोः इति करयोः विन्यस्य हृदयादिषडंगेष्वप्येतानेवमंत्रान्विन्यस्य ध्यानमानस
पूजां ते प्रमाणेणाके शजावक्रमहस्वसे स्थाप्यार्घ्यस्थापनायात्मपूजां ते भवने श्रीपीठमभ्यर्च्य मूर्तिकल्पनां ते ॐ देव्यासनाय पन

मः इति संपूज्य ॐ सर्वबुद्धिप्रदे वर्णनीये सर्वसिद्धिदे डाकिनीये वज्रवैरोचनीये ह्रीं हूं हतितिष्ठ तिष्ठ हं हं फट् स्वाहा इति मंत्रेण
शिवा वाह्य संस्थाप्य श्रीबीजेन पुष्पांजलिं अर्पयेत् नाम्ना लेनाद्यादि पुष्पोपचारांस्तेनानि स्त्रजयित्वा पूर्वादिचतुर्द्वारेषु ॐ करालाय नम
र्चः ॐ विकरालाय नमः ॐ महाकरालाय नमः ततो जयष्टदलेषु ॐ प्रकाशनायै: ॐ याकिन्यै: ॐ डाकिन्यै: ॐ मखे: ॐ डाएये
२७२ ॐ शान्तायै: ॐ संहारिण्यै: इति देवाग्रादिप्रादक्षिण्येन संपूज्य त्रिकोणमध्ये देवादक्षिणे: ॐ वर्णिन्यै नमः ॐ डाकिन्यै नमः
देवादक्षिणपुरूके ॐ कं अँ नमः इति संपूज्य लोकपालादीन् सर्वं प्राग्वत्कर्पयेत् इति तथा लक्षजप्यात्स्य लभेत् सिद्धिं यथो
पितो होमकर्म ततः कृत्वा ततः कुर्वीत कामनां समिद्भिः श्रीफलानां बहुतां कामिः समाचरेत् तदभावे विधानज्ञः मया
273 मार्गेस सिद्धैः तर्पणादि यथापूर्वैकृत्वा काम्यानि साधयेत् सर्वदादक्षिणां दद्यात् हस्ताणि विविधाभिवपमार्थकाममो
क्षाणां गुरुकरेणैव गुरुकरेण समाश्रयः जायते न वा प्रीतिस्तस्मै तस्मैव प्रदापयेत् जायंते सिद्धयस्तेन वसायकस्येप्सितप्रदाः
साधितो येन तामेवः सर्वसिद्धिप्रदायकः ददाति महासिद्धिः किंपुनः क्षुद्रकाः क्रिया सर्वितयासदा भक्त्या भक्तिमार्गे मुक्ति
फलप्रदा भक्तो वशीनो वश्यं तपुष्पं विनिर्दिशेत् प्राकृष्टो वशीकारे रक्तमेव विनिर्दिशेत् स्तंभने मोहने चैव पी
तपुष्पं विनिर्दिशेत् कामं त्रैसर्वत्र ध्यानेस्मात् पुष्पवर्णकं रात्रौ विशेषतः पूजा कर्तव्या सिद्धिमिच्छता देवदानवगन्धर्वा
यक्षयक्षसपन्नगाः सिद्धविद्याधराश्चैव गुह्यकाश्चापि किन्नराः एते वशमायांति किंपुनः क्षुद्रमानुषाः अथ किं नष्टनौकं
नचस्महतादि वपत् तन्नालपति मंत्रो यं लक्षजाया न संशयः अगम्यागमनं चैव तथा भक्ष्यस्य भक्षणं सर्वदुश्चरितो मंत्री
दहत्यग्निरिवेंधनो एष मंत्रः सदा गोप्यो प्रकाश्यः कदाचन अदयानाम प्रदातव्यम् इति शास्त्रस्य निश्चयः नाहिदोषो न विद्वेषो ना

शीघ्रं चैव नियमोऽपि वा स्मिन्न हृदयन्न तत्पानात्र सर्वे सिवापरिश्रमः जाग्रत्क्षपानउतिष्ठन्भुंजीनो मैथुने पि वा सदा कालं जपेन्मंत्रं मारस्तम्
स्तनविधये वैनराजकुलस्पृते संग्रामे शत्रुशंकटे सदा लेजपेन्मंमारस्तम्भनविधये लिखित्वा स्वकरेमंत्रं स्पृहितं येसमावर्तन
स्तम्भयत्या शस्त्राणि यावन्मुष्टिनसंवति माहिंव धारणे घृतं विशेद्राजकुलेन रः उपद्रावयु यहस्ताय भवेतियदि वैरिमाः ने
वसंभवति शस्त्राणि यावन्मुष्टिनसंवति लिखित्वा स्वकारे मंत्रमातरेस्पृशन् जपेत् विमुच्यते हठादेशान्मको रोगः स्तंभो भवेत्
शुक्लं मध्यानमात्रेण मंत्रमेनं जपेद्बुधः महारोगशतेर्दष्टमृतमस्थापयन्नरः रक्तेनवशमायान्ति सर्वे भूतलवासिनः पीतेन
स्तम्भयेत्सर्वे नौकावाजिगजादिकं लिखित्वा स्वकरेमंत्र यावन्मुष्टिनसंवतिः कृष्णेन ध्यानमात्रेण रिपुमुच्चाटयेन्नरः मारये
दथ यत्नेन कृष्णध्यानान्नसंशयः तर्पणं च प्रकुर्वीत पयसा पायसेन वा घृतेन मधुना वादि सर्वयामंत्रसाधकः ब्राह्मणस्त्रि
यो वैश्यः शूद्रश्चेति यथाक्रमे तर्पणस्य विधानेन हठात्सिद्धिः प्रवर्तते ततो होमं प्रकुर्वीत समिद्भिः कुसुमैस्तथा श्रीफला
नां पलाशानां तथैव वोडुंवरस्य च सर्वसिद्धप्रदो होमो विधानयः प्रयत्नतः शतमष्टोत्तरं कृत्वा जुहुयात्ततः परं मालतीकुसु
मैर्होमः कर्तव्यो मधुसंयुतः घृतेन सहितो वापि वागैश्वर्य प्रकाशयः आज्यशुक्लो वलिं दद्यात् चंडिकायै सहामिषं षण्मा
से दधि संयोगालक्ष्मीस्तस्य स्थिरा भवेत् छागस्य मांसरक्तैश्च हुतेन भावितया योज्य होमस्तु तं देवी राजानं स्ववशं भवेत् श्वेति
यथाक्रमे तर्पणस्य विधानेन हठात्सिद्धिः प्रवर्तते ततो होमं प्रकुर्वीत समिद्भिः कुसुमैस्तथा श्रीफलानां पालाशानां तथैव वो
डुंवरस्य च सर्वसिद्धिप्रदो होमो विधानयः प्रयत्नतः शतमष्टोत्तरं कृत्वा जुहुयात्ततः परः मालतीकुसुमैर्होमः कर्तव्यो मधुसं
युतः घृतेन सहितो वापि वागैश्वर्य प्रकाशकः आज्य शुक्लो वलिं दद्यात् चंडिकायै सहामिष षण्मासे दधि संयोगाल्लक्ष्मीस्तस्य

शिवा
र्च.
२७४
274

स्थिराभवेत् छागस्यमांसरक्तैर्वह्नेर्मद्यादिनेतथा योजुहोमेघृतंदेवीराजातस्यवशोभवेत् घृतेनवावीरेणहेमेसम्यक्प्रकुर्वे
तः लक्षमात्रेविधानेनवीजयेत्कालदष्टकं जुहुयात्तिलखण्डाणिमधुनाक्तानिसाधकः लक्षमेकानियोदेविसिद्धिस्तस्य
स्येपदः कर्णिकारसहस्राणिजुहोमियस्तिलैःसतः प्राप्नोतियामोसिद्धिमीप्सितांवरसुंदरी वंधककुसुमैर्हुत्वाघृतेनाघृतसे
ख्यकं तस्यप्रीताभवेद्देवीसर्वसौख्यप्रदायिनी तिलतंडुलहोमेनवंधककुसुमेनच गर्जंतितस्यमित्राणिजायतेवरसुंदरी आर
क्तकरवीराणीसरक्तंवंदनानिहुतान्यपि वशीकृत्यप्राप्नोतिमहीतान्स्त्रियं पायसेनवरेहोमेघृतेनसहसुंदरी त्रिसंध्यंमासमात्रे
ण भवेद्वागीशसंनिभः फेत्कारिणीतंत्रे कैलासशिखरासीनंवंद्रखंडविराजितं वदास्यलेखणासीनाप्रच्छतिस्मरमात्मजा
कथमीशानसर्वज्ञमभवन्नेतयोधना केनविद्याप्रभावकवयोभारतादीन्यवाक्किरे श्रुत्वातुगात्मजावाक्यंविहस्यपरमेश्वरः प्रा
ह प्रियायपरिष्वज्यसाधुसाधितिपूजयेत् स्मरस्वसाधिमहाविद्यामनोमेयनदाहिनो यामवाप्यमहात्मानोधर्मकामार्थमुक्ति
षु नासाधीमहिरेकिंविकवयःसुहृद्वयः वादेसदसिवावाक्यस्तंभिनीप्रतिवादिनः विद्याहानिकरीवाटविट्ठपालिदानत
हासावयासदस्यानामसुहृदमपिजल्पयेत् वादिनेवाथराजानंमंत्रिणेवशमानयेत् ज्ञानमश्विणमथसमतिहृद्याप्रजाय
ते जयादेवतसर्वत्रोजायतेनात्रसंशयः जिह्वायांस्मरणादेवमूकोपिसुकविर्भवेत् श्रृण्वाहजगतिशास्त्रेप्रजेयावाक्यप
तेरपि श्रेयोहारमहंवक्ष्येममसार्वज्ञकारणं प्रथमंसमारंदत्वावन्तुर्थस्वरभूषितं रेफाक्रान्तंततःपश्चाद्विंदुखंडविभूषितं उन्
कारंचततोदत्वावन्हर्थस्वरविभूषितं दीर्घौकारसमायुक्तंहकारंयोजयेत् फट्कारंततोदद्यात्सर्वेमसिद्धमत्रकं पंचवरा
त्मिसमायुक्तोन्यस्तानेथपावकः सपरेहकारः ईकारःवेकारःमिति प्राप्यपंचमवर्गस्यवाह्विवर्णसमागते मायावर्णसमा

कातमिडविडकलान्वितमिति कुलिकांतंत्रवचनाकेवलतकारइतिवहनः लक्ष्मीबीजेवधूबीजेसदापंवतनुबद्दमितिकरं
किएणतंत्रवचनात्सकारश्रुकंतकारमितिकेचित् स्वाराध्यमतमत्रप्रमाणंदीर्घौंकारः ऊकारः पंचाशमिःप्रणवः तथाकल्प
येत् स्थिरचित्तेनपंडितोहममहाकवि अजस्त्रभावनामासाद्यवेदेवनसंशयः स्वविमलतावपाणिपाद्दंतोमुदितमना
परहृषणश्रुमोनाहरिहरिकमलोद्भवाद्विभक्तोभवति विरागुसरस्वतीनिवासःकृतसहस्त्रानेकजन्मप्रभावैर्भवतियदि
मनुष्योश्रुवंधीनस्थिरायःकथमपियन्नमेनप्राप्तोंशप्याप्यतस्मैनिजकुलतिलकायस्वेषपुत्रायदद्यात् नपापरतयेदद्यान्ना
मक्तामकदाचन गुरुभक्तपशांतायदद्यादात्रेदद्यात्मने मनुर्विमृश्यदातव्योऽपृष्टस्यापिनितत्पुत्रस्यकिमतान्यस्मैवि
गोत्रायन्तपौरुषे गुरुचरणसरोजेसर्वदाभक्तिभाज्यरिवारितिविधेयावास्यसर्वात्मनास्यात् कथमपिपितमन्नमेनमाय
त्मानवोसौभवति जगतिवादिदेनहसिद्धांतहंता सर्वदाग्रमभयेदेनमन्नवगुरुमेवच तेनवीर्यवताविद्यानिर्वीर्यास्यात्प
काश उत्पादकब्रह्मदात्रोर्गरीयान्मंत्रदःपिताः तस्मान्मन्येतसततंपितुरप्यधिकंगुरु उपदेशाद्गामंत्रावलिमंत्रलये
वच कर्तव्याविडूषासिद्धिरस्यमंत्रस्यलाभतः विज्ञस्नानमिमाहश्रोवृधिस्नास्मिरलमा श्रोवर्धिनिधिःप्रम्रूपकाधर्मामादा
यष्यास्यावीर्यवयानरा पमेवतत्शुचिर्विद्याविपनेब्रह्मावादिते तस्मैमाद्दहिविद्यापनिधिपायाप्रमादिने पपदपवलाह्ला
भोमंत्रस्यास्यभवेडमे स्वगोत्रपौरुषंतेनदन्यगोत्रेनयेत्स्वधीः विद्यावेदानवाप्नोतिकीर्तिमायुः स्वज्ञानवहत्नसवासः श्रीम
दमत्सोपेत्रःमारस्वत्योमनःउन्नरमेत्रोभूतशुद्धिंसमाचरेत् मायानाभौशुक्लवर्णोध्यानातजवह्निजाशुक्लंपात्मकंदेहंप
संचिंतयेत्ततः त्रीकारेहृतिपीताभंतडभूतेनवायुनाभस्मप्रोत्मारितंकृत्वाललाटेचिंतयेत्ततः कूर्वत्तपारवर्णभंतडभूताम्

शिवा
दे॰
२७५

275

तेनत्र ऊर्वे हूंकारेनदक्षिणावर्त्तेनैकजाताऽऽत्मते विचिंतयेत् समस्तवोधभिर्मंत्रं निर्मलं देवतात्मकं अत्र ब्रह्मणा कथितमत्त्वोभया
न्यंभेन गात्मजेरुति फेत्कारिणीतंत्रे देवीप्रति श्रीशिववचनम् ऋष्याऽक्षोभ्यऋषिस्तस्य प्रथमोपासकत्वात् गायत्रीछंदः श्रीमदुग्र
तारादेवता हूंकारबीजो ह्रूंवामित्युक्तं हूं बीजमिति च वदंति षट्दीर्घाद्यबीजेन षडंगन्यासमाचरेत् प्रत्याली
ढपदार्पितांघ्रिशववहृद्घोराट्टहासारवाद्युक्तं दावक त्रिषर्फा भुजा हुंकारबीजोद्भवा खर्वानीलविशालपिंगलजटाजूटो
ग्रनागैर्युताजाड्यंन्यस्य कपालके त्रिजगतां हंत्युग्रतारा स्वयं प्रत्यालीढपदा शारवहृदयाति भैरवं त्वेणाभिप्रायेण संकुचितवद
ना ऊर्ध्वादि दलकरयोगायेत दादि वामपार्श्वे भावहृद्दक्षिणहस्तेन बीभत्सीर्दीवरं तथा कर्त्रीं विल खर्परं चैव क्रमाद्वामेन बिभ्रती
मित्युग्रतंत्रवचनात् उग्राद्यष्टाऽक्षोभ्यारयतीत्युग्रताराङ्कं चोग्रतंत्रे उग्रादपि भयात् त्राति यस्माद्भक्तान् सदाम्बिका ताम्
ग्रतारां ऋषयो वदंतीह मनीषिणः इति तथा सर्पाभिर्वेदनेनाष्टपत्रमलंसशोभना भूपुरं च सचतुर्द्वारं पंत्रमेकाजटात्मके
उग्रतंत्रे महाकालस्य हृद्द्राशीडयाभीमा तथैव च घोराख्या मरीचैव महारात्रिश्च सप्तमी भैरवी चाष्टमी प्रोक्ता शक्तोऽस्ता
परिपूजयेत् सर्पदेवासनं पूज्यमिति फेत्कारिणीतंत्रे आवाहस्थापयित्वा द्विधा पंचोपचारतः उक्तं श्रीमदेकजटे वज्रपु
ष्पं मत्स्याभिधाय च प्रतीक्षाधिप्रियानेनसंतारेणवैयेस्तनः दत्वाराधादिकमेयिवलिमग्रे निवेदयेत् वलिं नैवेद्यशेषं
पूर्वं सर्वायोपचेषुगलमेव च महापद्मे पदेद्वयास्यावतिपदं ततः हस्ताहृतं निवमेज्योपेयपश्चात्पूर्वं वलिं हरेत् मंत्रः प्रयोगे च
दपते प्रद्वोभ्यवज्रमादौ तारिणि सर्वं पूजयेत् प्रणवाद्याग्निजायांतिपुष्पप्रतीक्षवेत्याधि वैरोचने तथाशाखपाद्येयमना
मके प्रमिताभेयजेन्मत्रीरिदैजादिवतर्दले ललामकोमकीमामकीवैवपांडरानरया सहवहादिपुत्तकोयाघुमंत्रैः ॥वे॥

सैः पुंगैः क्रमातादौ रेफर्वादित्स्थापयपश्चोंतकयमांतकौ विघ्नोनेकंसममभ्यर्च्यपूजयेन्नरकांतकं नातवेनीतनीषवध्याना
देवीजपेन्मंत्रं बलिंदत्वानमस्कृत्यस्तुत्वादेवीमसर्जयेत प्रणवंपूर्वमुच्चार्यहल्लेखांवततपरं एकजटेपदंतेनमहाशह्न
मदीरयेत पदाधिपदमाभाष्यगतयेगादतोमया उपनीतंपरंवाक्कालालिंटह्नतिवाद्विया टह्नायपदेषावोत्कामसमस
वेपरांतत एतानिकुरुद्वयंवैवपरिविधामेनेतरे द्विधाकृत्येतिवक्तयाकुटक्तिंपीतिवह्निध्यामायास्वाहेतिमत्रोयेवलादौ
तुष्टिसिद्धिदः परैसमग्रह्यारिहेरामकृत्याविनाशनः अनेनभोजनकालेयेरात्रेववलिंदैयः भोजनावसरेदेविमध्यरा
त्रौवसाधकः बलिंदघान्नैवसर्वकार्येषुसर्वदेतिकालिकामतात सर्वदाप्रत्यहंभोजनकालकार्येषुमध्यरात्रादित्सर्थः
अथप्रयोगः तत्रप्रातः कृत्यादिगुरुनमस्कारांतंप्रागुक्तनामूलशुद्धिंसमर्पनाभौरंवीजस्पनेह्रींकारंरक्तवर्णंविचिंत्यात
ज्ज्वालाग्नितयापशुरूपंदग्ध्वाहृदिश्रीकारंयंवीजस्थानेसंस्थितमानडम्पवायुनाभस्मसात्कार्यललाटेवंवीजेस्थानेक्लींवीजेशुक्ल
वर्णंविचिंत्यतडमामृतहृष्टात्स्वदेहमाप्लाव्यशेषंपूर्ववत्कृत्वाप्राणप्रतिष्ठादियोगपीठन्यासांतंमूलेनप्राणायामत्रयंकृ
त्वा शिरसिब्रह्मऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदयेश्मशानायैदेवतायैनमःगुह्ये ह्रंवीजायनमः इतिविन्यस्य ह्रां
ह्रींमित्यादिकरषडंगंविधायध्यानादिपरतंतंतेप्राग्वत्पीठः पूज्याष्टदलेकेषरेषमहाकाल्यैनमः रुद्राण्यैनमः उग्रा
यैः भिमायैः घारायैः भ्रामयैः महारात्र्यैः भैरव्यैनमः इतिदेवपादि प्रदातिएणकारेणसंपूज्यमूर्तिंकल्पनादेवीमाहा
वाह्यस्थापनादिमुद्रादर्शनासेमूलमुच्चार्यश्रीमदेकजटेदेवजपपुष्पंप्रतीच्छस्वाहाइत्यासनादिमधोपचरणेतंकृत्वाआवदगा
निसंपूज्यदेवी शिरसि ॐसदाश्रवत्रपुष्पंप्रतीच्छस्वाहेतित्रिःसंपूज्यदेयआदिवतर्दलेषु ॐविरोचनाय ॐशाल्वयाउएपः

शिवा
र्च.
२०६
276

ॐ पद्मनाभाय: ॐ ग्रसितागाय: कोणदलेषु ॐ लामकैः ॐ मामकैः ॐ पाण्डुरायै: ॐ तारायै: देवद्यादिद्वारेषु ॐ पद्मान्तकाय:
ॐ विघ्नान्तकाय: ॐ नरकान्तकाय नमः इति संपूज्य लोकेश्वरादिदीपान्ते ॐ पद्मे पद्मे महापद्मे पद्मावति हूं स्वाहा इति मंत्रेणाव
लिं निवेदयेत् महामांसादि पूज्यशेषं प्राग्वत् समापयेदिति प्रत्यहं भोजनकाले ॐ ह्रीं एकजटे महापद्मविपत्तये मपोपनीनेवा
लिं गृह्ण गृह्ण गृह्णापय गृह्णापय मम शान्तिं कुरु परविद्यां छिन्धि पाहुकासमुद्राच्छिंधि ह्रीं स्वाहा इति मंत्रेण नित्यादिभिर्बलिं दद्या
दिति फेत्कारिणीतन्त्रे महाचीनक्रमे नन्दो गोत्रिसंगमतोरिणी तत्साधनविधिं वक्ष्ये मम सार्वतसाहृदके सर्वमेव शुभः
कालो नास्त्यशुभावितर्क्कवित् तत्र दोषादिवर्णात्रौ न संध्यायां च महानिशी वस्त्रासनस्थानदेहगेहस्पर्शादिवारिणा शुद्धि
नवर्त्तयेदत्र निर्विकल्पमनश्चरेत् नात्रसिद्धाद्यपेक्षाऽस्ति नवा मित्रादिदूषणं यथने चिंतयेन्मंत्रं सर्वकामसमृद्धिदं गद्यपद्यमयी
वाणी समायांतस्य जायते तस्य दर्शनमात्रेण वादिनो निष्प्रभीमताः राजनोऽपि वदास्तत्र भजंते किं परे जनाः सर्वदा पूजयेद्दे
वीं नत्वा तः कृतभोजनः महानिश्यपस्तु वै देशे बलिं मंत्रेण दापयेत् स्त्रीद्वेषो नैव कर्त्तव्यो विशेषात्पूजयेच्च ताः जपस्थाने म
हाशंखं विनिवेशयेद्धुं जपं चरेत् स्त्रियं गच्छन् स्पृशन्पश्यन्यत्र तत्रापि हृद्यके भक्षंस्ताम्बूलमन्यांश्च मद्यान्यथा हवि मांसम
त्स्यदधि मांसमत्स्यदधिदौड्डपय: शाकाद्यमेतत्तवं भक्त्या घशेषभक्ष्याय शेषभक्ष्याणि दत्वा मद्यपान् जपं चरेत्
दिक्कालनियमानास्ति स्थित्यादिनियमो न च जपेत् कालनियमो नार्चादिषु बलिष्वपि स्वेच्छानियम एवात्र महामंत्रस्य साधने ना
यमो जायते नेन यमो महान् भवेत् स्वेच्छा वा राज्ञा गादितं प्रचरेद्धृष्टमानसः कृतार्थं मन्यमानस्तं संतुष्टनिजमानसः संगोपि
श्वेतलोहितपंकजस्थमेरवं वेदयदलैः वैल्वैः तरुकाये सतलमीवजितैः शुभैः एकलिंगश्मशाने वा शून्यागारे वनस्थले तत्रस्थः सा

यपे योगीतारो त्रिभुवनसारो त्रिभुवनतारिणी अवाप्य मंत्रे विविधवत्तरिनोप्यनयागुरुं गोभूहिरण्यवस्त्राद्यैर्धर्यावैभवविस्तरैः
मुंडहृद्कमालीनोप्यन्येषु कोमलेषु विष्टरेषु समाश्रित्य साधयेत्सिद्धिमनमो भूतशुद्धिं विधायाथ शुन्ये विश्वं विचिंतयेत् नि
र्लेपे निर्मले शुद्धमात्मानं तारिणीमये प्रत्यालीढपदां घोरां मुंडमालाविभूषितां खर्वां लंबोदरीं भीमां व्याघ्रचर्मावृतां कटौ
नवयौवनसंपन्नां पंचमुद्राविभूषितां पंचमुद्रा इति जगायस्थिरवनाविशेषवउक्त चतुर्भुजां ललज्जिह्वां भीमरूपां वरप्रदां खड्गकर्त्रि
पंगद देकपालोत्पलधारिणीं पिंगोग्रैकजटां ध्यायेन्मौलावक्षोभ्यभूषितां अक्षोभ्य हृद्यमागोलिवचनात् अक्षोभ्य नाम मामो
नागाते भूषितमौलिं ललाटार्कमंडलाकारलोचनत्रयभूषितां प्रज्वलत्पितृभूमध्ये नतोदंष्ट्राकरालना सावेशस्मेरवदनां स्मल
कारविभूषितां विश्वव्यापकतोयालः श्वेतपद्मातरास्थितां भावनमासशर्मेपत्रो भवेद्योगी महाकविः जडोपियदिवाप्रवाभ
वनावशाभरः लभते भिमामां वाणीपें वसलदजायतः एकलत्वजपोस्य मेत्रस्य पुरश्चरणं एकं लिंगे श्मशाने वे वादि
स्थानविशेषाभिधानात् एकहृतशुगाजपः कलौ वक्तगुणजपः कार्यः नर्यणादिकमपि शास्त्रवत्कर्तव्यं इति होमस्वाहुते
नैव द्रव्यानुकोवृते हम इति कपिलवचनात् तथा मनुना विदितादेवीगर्भकाजिह्वायां यस्य देवमन्ती यदि पटति पठितो
सौ न पठिति वे ब्रासमूर्द्धं भवति न कदापि भवति मूर्खो मनुमैनं वे नियोमनजः अविरादाह्निता सिद्धिर्महाशावसमा
लयाः यास्मिन्मंत्रेय प्रचारस्तत्रयमेस्त्रतादरशः हृत्वार्थस्तेन जायेत स्वर्गरामोक्षमेव च श्रोतिस्तत्र न कर्तव्या सिद्धिहानि
प्रजायते शुद्धातिनस्यातितं हि सिद्धिस्यादपवर्गजाः उपचारविशेषेण राजपत्नीवशं नयेत् राजाने जपस्य त्रेण षलिनास
कलेजगत् सिद्धमंत्रो यदा मंत्री वलिशास्यापि मूर्धनी करंदत्वादिशत्याशु सोपि शोके करोस्तुतः नीलसारस्वते मंत्रेका

शिवा
वं
२६

277

विनाविघ्नकारणं अनायासेव वदतीयं तन्न किंविघ्नेहि कारणं दिप्रमादाउजंतोरादानीलसरस्वतो विशेषतः कालियुगे मय
स्पदाविष्यति अल्पज्ञमपि विद्वांसो मानविष्यतिवाग्मिनः वाचस्पतिरिवाश्चर्यं यस्य मंत्रज्ञमात्रतः मंत्रज्ञानमात्रेमावास्य
भावद्वयेभवेत् तात्कालिकावककविनापरैरनभिभावता प्रक्षारिणपाजलमाबेयाहिकापेतमोथहे देवीनानीयतत्क्षणं
कीलकंतेनकारयेत् तेनदीड्यताक्रेनपद्यनीयवमात्रके लिखित्वाणान्मेलिमध्येमूलमंत्रंहसिद्दिदे नकेडेवतरश्चेत
निद्दिप्यजक्षयादपि मरुश्चेत्नीरनीरांक्रंपश्चानोलोहितांतुषां प्रवीक्रवलिमंत्रेणपश्चापूर्ववलिंहरेत् वलिमंत्रेणप
यपश्चेमहापश्चेत्यादिमंत्रेण एवंयःकुरुतेकर्म मसाडतकविर्भवेत् शातापिजममंत्रेणलोचनातिलकेहृतः कृताप
घपतियेमंत्रमेकुर्यादासवद्धसे श्मशानोमारसमादायमेगलेवामरेनिशि कृसवस्त्रेणमंवेष्टवधीयाद्धकृतेलना श
तामिमंवितेतत्र प्रदीपेद्धेरिमेहरे समाहाश्मातेरेतेषामस्याटनमिदंमहत् नराह्यिनिलिखिन्मेत्रदारपुरुकहरिद्रया
महस्तेपरिजप्येताक्तिशायोरविवासरे दिप्यतेयस्यगेहेन्नमत्वाक्तिस्यत्रिमासतः देवेषुसम्पहानिसाजवहानिस्तरे
गमे पोतपुरमलिखेद्वयेलादारसेनमंत्रवित् तन्मध्येसाध्यंपुरुकमूलमंत्रंलिखेततः सपुजहुरुगताश्चापिकादी
न्वणान्यथाक्रमं अथवर्गसमायुक्तंयंत्रमेतत्प्रयोजयेत् वेष्टितेपीतवस्त्रेणजन्तनापरिवेष्टयेत् वंध्याघात्पदसूत्रेणाशि
सूनोकंठहृषणे स्त्रीणांवामकरेवद्धमस्येषांदक्षिणेभुजे वंध्यापिलभतेपुत्रेविपनोधनवानभवेत् इयंरक्षापुरावद्धा
ज्ञानीयेगौतमादिभिः कार्तवीर्यपारपार्थिवरस्यैः संग्रामेजयकादिभिः अस्यार्थ मध्येपत्रेषट्कोणेकृता तन्मध्ये
साध्यंमूलंमंत्रं विलिख्यवाह्यस्वरैलदावेष्टाबहिरष्टतदलेषुकवर्गानलिखेत् उक्तफलदे इतिनीलसरस्वत्याः अपे

वोपेनिदर्शितः ब्रह्मणा सर्वमस्माभ्यं तत्पात्रं भेतगात्मते इतिनिगदितमेतद्धीतमायैर्यदुक्तं सकलजनहितार्थं मंत्रव
र्णस्वरूपं यदधिगमवशात्स्यादाशुचिंतानां शेषसिद्धिर्हितं तत् एकविंतायेपत्रमनंसमजेत्र सुंदराचार्यशिष्येणश्रीनिवासे
नधीमता वैदिकायां प्रणीतायां त्रिंशःप्रकाशःकः इतिश्रीसुंदराचार्यचरणारविंदद्वंद्वांतेवासिना श्रीश्रीनिवासभट्टे
नविरचितायां श्रीशिवार्चनचंद्रिकायां त्रिंशःप्रकाशः फेत्कारिणीतंत्रे अथातः संप्रवक्ष्यामि पुण्यं वै दक्षिणाविधि
सर्वसिद्धिप्रदं साक्षान्महापातकनाशनं देवैर्दैवतविर्ययेसिद्धैर्विद्याधरसिद्धये पन्नगैराक्षसैर्मत्यैर्मुनिभिस्सुसुमक्षभिः
कामिभिर्धर्मिभिस्सार्थे लिप्सुभिः सेवितं सदा नविन्नमक्षयवाहल्पं कायक्लेशवरकरं नव यत्नेन चिंतयेन्मंत्रं सर्वकामस
मृद्धिदं तस्य हस्ते सदैवास्ते सर्वसिद्धिर्न संशयः गद्यपद्यमयी वाणी समायातं तस्य जायते तस्य दर्शनमात्रेण वादिन्त्मेति
ष्व्रमामताः राजानोपि च दासत्वं भजंते किंपरेजनाः वह्निशैत्यं जले स्तंभमगति स्तंभमेव विवस्वतः दिवारात्रियत्नपंचसर्वं
कर्तुं तेनसमो भवेत् ब्रह्महत्यासुरापानमगम्यागमनं तथा सर्वं नाशयते वत्स दक्षिणामेव चिंतयेत् वागीश्वरसमो वादे
धनेन ददोपमः कामतुल्यः स नारीणां शत्रूणां समयमोपमः सर्वसोवजनस्येह वल्लभः कीर्तिवर्धनः अनेन लभते देवा
दुर्लभं लोकमध्यकैः चंद्रसूर्यप्रभोभूत्वा वसेत्कल्पायुतं दिवि इत्येवमादिकं चैव बहुकिं कथ्यते प्रिये न तस्य दुर्लभं
किंचित्प्रस्मरेत्कालिदक्षिणां देवीदक्षिणमंत्रं प्रवक्ष्यामि यथाविधि उद्धरेत्तत्र वर्गाद्यं वह्नि सेतेरतिर्बिंदुसम
न्वितं त्रिगुणं वतः कूर्चं युग्मं लज्जायुगं ततः दक्षिणे कालिके चेति पूर्वबीजं ततः पुनः उक्तयेन समायुक्तं मंत्रमेनं वि
दुर्बुधाः वर्गाद्यं कवर्गः तत्राद्यं ककारः वह्निरेफः रतिरिकारः बिंदुरनुस्वारः एतैः क्रींतरतिगेत्रिगुणंपृतहोजंत्रिरुचरेदि

शिवा
चं॰
२७८

278

तथैः कूर्चयुग्मं हूंकारद्वयं लज्जायुग्मं ह्रींकारद्वयं दक्षिणे कालिके स्वरूपः ततः पुनः पूर्ववदेति चकाराद्बीजसप्तकेषु
वीक्रक्रमेणैव पुनरपुच्चरेदित्यर्थः ठद्वयं स्वाहाकारः द्वाविंशाक्षरात्मायं मंत्रः सर्वसमृद्धिदः फेत्कारिणीतंत्रे नात्र सु
ध्यापयेन्नास्ति न वा सिद्धारिदूषणं नवा प्रयासबाहुल्यं समयासमयादिकं भैरवोस्य ऋषिः प्रोक्तस्त्रिष्टुप्छंद उदाहृ
तं देवता कालिका देवी हूं बीजं ह्रीं च शक्तिका दीर्घषट्कयुतामेन रतिबिंदुयुतेन यः षडंगानि न्यसेन्मंत्री ताभिः सकृद्वा
यथाविधि पंचाशद्विकात्मकार्णैर्हृदयं दोर्भुजौ तथा तथा जंघाद्वये चैव योजनी पंदपोर्दशो पेव या पेच यावैव पुनश्चैवस
ग्रंथाः समस्तांगं प्रकुर्वीत शोधितेषु विनमः करालवदनां घोरां मुक्तकेशीं चतुर्भुजां कालिकां दक्षिणां दिव्यां मुंडमा
लाविभूषणां सद्यः छिन्नशिरः खड्गवामोर्ध्वाधःकरांबुजां अभयं वरदं चैव दक्षिणोर्ध्वाधःपाणिकां महामेघप्रभां श्यामां
तथा चैव दिगंबरां कंठावसक्तमुंडालीगलद्रुधिरचर्चितां कर्णावतंसतानीतशवयुग्मविराजितां घोरदंष्ट्राकरालास्यां
पीनोन्नतपयोधरां शवानां करसंघातैः कृतकांचीं हसन्मुखीं सृक्कद्वयगलद्रक्तधाराविस्फुरिताननां घोररूपां महारौद्रीं
श्मशानालयवासिनीं दंतुरां दक्षिणव्यापिमुक्तलंबकचोच्चयां शवरूपमहादेवहृदयोपरिसंस्थितां शिवाभिर्घोररू
पाभिश्चतुर्दिक्षु समन्वितां महाकालसमं क्रीडाविपरीतरतान्वितां सुखप्रसन्नवदनां स्मेराननसरोरुहां एवं संचिंत
येत्कालीं श्मशानालयवासिनीं त्रिकोणं विलिखेत्पूर्वं पुनश्चैवापि त्रिकोणकं एवं षट्कोणकं कृत्वा बहिः षट्कोणके
तथा पुनस्त्रिकोणं तस्यांतस्तन्मध्ये स्थापयेद्बिंदुं ततस्तांतः षट्कोणद्वयात्मकचक्रस्य मध्ये बहिरष्टदलं कुर्याद्बहुदीप
प्रशोभितां चतुरश्रं कुर्यादिति शेषः ततो मध्यत्रिकोणं तस्मिन्से देवीं च दक्षिणां महाकाले च तत्रैव तस्मिन्देवविधिः स्मृतः

3N

ततः पूर्वादि त्रिकोणेषु वामावर्त्तेन पूजयेत् कालीकपालिनीकुल्लां प्रथमे तु त्रिकोणके नीलाघनावलाकी च तथैवापरके त्रिके
कुरुकुल्लाविरोधिन्यौ विप्रचित्ता तथा परे उग्रामुग्रप्रभा दीप्तां तु त्रिकोणके मात्रां मुद्रां मितां चैव तथा पंचके त्रिके सर्वाः श्यामा
असिकरा मुण्डमालाविभूषणा तर्जनी वामहस्तेन धारयन्त्यः शुचिस्मिता बहिर्मंडले तत्रापि ब्राह्मी नारायणी तथा माहेश्व
री च चामुंडा कौमारी चापराजिता वाराही च तथा पूज्या नारसिंही तथैव च संपूज्य पत्रे तत्रापि बलिं संप्रतिपादयेत् बलिम
न्त्याप्यनैवेद्येन श्रोत्तां वापि धारयेत् हृदये चैव देवेशि समर्थ्य विधिवद्बुधः निर्माल्यं वै चण्डोदे शेवा राणीयं सदैव हि अथ प्रयो
गः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासान्तं मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि भैरवाय नमः मुखे त्रिष्टुप्छन्दसे नमः हृदये
श्रीदक्षिणकालिकादेवतायै नमः गुह्ये हूं बीजाय नमः पादयोः ह्रीं शक्तये नमः इति विन्यस्य ममेष्टसिद्धये विनियोगः
इति कृताञ्जलिः कृत्वा क्रां हृदयाय नमः क्रीं शिरसे स्वाहा क्रूं शिखायै वषट् क्रैं कवचाय हुं क्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् क्रः अ
स्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं कृत्वा हृदि अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं ॡं नमः दक्षभुजे एं ऐं ओं औं अं अः कं खं गं घं ङं नमः वामभु
जे चं छं जं झं ञं टं ठं डं पदे ढं णं जंघायां तं थं दं धं नं पं फं बं भं मं नमः वामजंघायां यं रं लं वं शं षं सं हं क्षः नमः इति विन्यस्य मूलमं
त्रेण पंचधा पुनः समस्तं व्यापकं न्यसेत् ततो ध्यानमानसपूजान्ते त्रिकोणगर्भितषट्कोणाष्टदलकर्णिकमष्टदलकमलं कृत्वा
तद्बहिश्चतुर्द्वारोपेतचतुरस्रं च कुर्यादिति पूजाचक्रं निर्माय पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्घ्यस्थापनादि आत्मपूजान्ते भुवनेश्वरी
पीठमभ्यर्च्यावाहनाद्यंगावृते प्रथमत्रिकोणे वामावर्तेन स्वाहाद्यादि ॐ काल्यै नमः ॐ कपालिन्यै ॐ कुल्लायै द्वितीय
स्वाहाद्यादि ॐ कुरुकुल्लायै ॐ विरोधिन्यै तृतीये ग्रन्थशोधय ततः अष्टोत्तरशतेन जपाभयमामंत्रय पत्रतः मैथुनमःप

शिवा
र्च.
२८५

यान्मेषधनधान्यसुताचितः सर्वविद्यावतोश्रेष्ठोमनेनैवान्नसंशयः अतसप्तामंमंपुष्पपन्नपुतंप्रजपेन्नरः अनर्घ्यकवितान
समागधपद्मयोभवेत् वृंदेवहापरेतसंवाणीवक्रान्वजायते स्वरतेषुवजमठामदापापविमुक्तये यतनागमायवतथाप
रयोषासमागमे यदिनयोषितसमर्गस्तदारेतः प्रयत्नतः समुत्सार्यततोजप्यंसर्वकामार्थसिद्धये तत्रैवश्वेतमारुह्यपोज
पेन्मंत्रविंनमः प्रश्रुतेवाग्पतोभूत्वाविधीमतपरायणः सयातिपरमांसिद्धिंदेवैरपिसुदुर्लभं आकर्षणंवशीकारोमा
रणोच्चाटनादिकं स्तंभनंमोहनंचैवत्रासनेहासनंतथा वारिमिनेवयनितेचवद्धुपुत्रतमेवच वद्धवल्लभतायातिसर्वं
प्रियतमेवच नजरानवारोगोनचमृत्युर्नेववाभयं नवाप्रीतिमेनष्यंपुनचवाकायपयातनं अथवासमभवेन्निसंवतर्वि
घातिसिद्धिभाक् सदेहरुधिरैक्तैश्चविल्वपत्रैः सहस्रशः श्मशानेभ्यर्चयेद्देवींवागीशसमतोभवेत् स्वरेतोमक्तपत्रे
णाष्टकस्यैवसहस्रशः श्मशानेभ्यर्च्यदेवीतुसर्वसिद्धिमविंदति धनवान्बलवान्वाग्मीसर्वयोषित्प्रियोभवेत् हवी
ष्यान्नाञ्चसंदेहोमहाकालवचोयथा श्मशानेयोषितेनीत्वामंत्रैरर्चेत्सहस्रकं रक्तचंदनदिग्धांगीरक्तपुष्पैरलंकृतां च
तुर्थ्यैमंत्रगोप्यजनोध्यायश्चंडिको ॐनतेगाबालभेशाजंयघसौनभयायते श्मशानशयनेवैवठामायादि ॐउग्रायैः
ॐउग्रप्रभायैः दीप्तायैः ॐवन्हशैवाग्रादि ॐघनायैः ॐकरालायैः पंचनेस्ववामाग्रादि ॐमात्रायैः ॐमुद्रायैः ॐमिता
यैः अष्टदलेषु ब्राह्म्यैः ॐनारायण्यैः ॐमाहेश्वर्यैः ॐचामुण्डायैः ॐकौमार्यैः ॐअपराजितायैः ॐवाराह्यैः ॐनारसि
ह्यैः इतिवामस्तनेनसंपूज्यपा दक्षिणेनद्वादीसादक्षाणिवसंपूज्यपदीयादीशेषमागवत्कुपादिति तथा लक्षमेकंज
मेमंत्रहविष्यायादिवाशुचिः अशुविरथनपाराद्यौलक्षमेकंतथाभ्रिये होमेवतर्पणेचैवयुजासन्कार्येतेविधिः दशांशं

279

होमयेन्मंत्रांतर्पयेदभिषिंचयेत् होमस्त्वहुते नैवइत्यानुक्तोहुते होमेइति कपिलववनात् नारायणोपर्वतोनेत
इत्युक्तपोलविशेनवज्रटांचसंचिंत्य महाकालसमीपगोरूधवेलजाप्युगोवीजहृयेवानेतनियोज्यच एवंसंचिंत्य देवीतद्रक्तपुष्पै
समभ्यर्चयेत् कामवाणसमाविद्धानिर्जलाविकलाः स्त्रियः संस्रवत्सभगत्यज्यभर्तारमालिंगंति सदैवतं अत्रचशेषयथा
स्थितद्वाविंशत्यक्षरमूलमंत्रस्थाने ह्रूं ह्रीं क्रीं क्रौं इतिपंचकंनियोज्यजपपूजादिकंकुर्यादिति श्रीमहाराज्यवरणं अथाक
र्षणेतपोक्तवीजपंचकंपत्रवीजहृयं तत्रैकैकमेवग्राह्यंतद्वीजत्रयंमूलमंत्रस्याधतपोयोंडनीयाकेचिलदक्षिणेकाः
लिकास्वाहा इत्येवंमूलमंत्रः तस्यचोक्तबीजानिप्रयोयोपेपुयोज्यानिअन्यानिसाध्यानीतिवदंति यथोपदेशंकार्यमिति
लोहितामूलहस्तांतामेकमूलधरांतथा महाकालाग्रतस्थांचध्यात्वापुष्पैःसपीतकैः अभ्यर्चैकैकशस्त्वाद्यैः तथै
वांतोपियोजयेत् आकर्षणोभवेत्सर्वहृदासावरजंगमं स्वर्गपातालगंवापिकिमन्यन्मृतलोकस्थितां आकर्षयतिसंवे
वमहाकालवचोयथा किमिलोहितभुजांकातिकपालेसव्यदक्षिणेध्यात्वैवंवर्णसंस्पृष्टेहृयमेवाह एवंप्रजप्यपु
ष्पेणहृसनैवप्रपूजयेत् मारणेत्वभयेतस्यचमृद्वित्पपहृतनाक्रियां उच्चाटयतिपिंगाक्षीमेत्रासयतिकेकयं विद्वे
षयतिमृत्क्राम्यमाशोन्मत्रयतिदृणिता विद्रोभयतिसंक्रवासंपादयतिसंमता संकोचयतिसंरुद्धाविप्रकृद्धाविलाय
येत् योयोभावोजनोनूयमे ज्ञावस्थोऽस्मरेदिति अत्रसर्वत्रकर्मवभावमात्रसचिंतने उच्चाटनेवितान्यत्रसर्वत्र
स्मरतोमते स्मरतेदेवदेयेयमितिस्वातःश्लोकोवरपरः एतानित्सक्रियादेवा रात्रौनग्नःश्मशानस्थमेधुनवमवः
स्थितः अथवाप्युक्तकेशश्चैनस्तुःसर्वासिद्धयः स्तंभनेमोहनेचैववशीकारोविशेषतः नग्नापरस्त्रियंवीक्ष्यप्रजपे

शिवा
वे०
२८०

280

रत्नमंतरे साधयेत्सर्वविद्यानां पारगः सर्वदैवहि तस्य दर्शनमात्रेणवादिमोनिष्प्रभासताः गद्यपद्यमयीवाणीतस्यसर्ववि
याभवेत् अथवामक्ककेशास्यहृ विध्यंमहयन्त्वरः प्रजायेदष्टुतेनावदेषशांतिसिद्धिः स्मशानशवीमनगतः पुनः स्त्रमक्त
न्नजपेन्मंत्रसर्वसिद्धिप्रदंभवेत् तर्पयेन्नशवास्येन्नरक्तमांसादिभिस्त्रिधाः त्रिसंध्यमंत्रसुदीर्यैवसर्वसिद्धिर्भवत्ततः तर्पयेत्त्व
पयोभिश्चरक्तधाराश्रुतेनतथा नरतत्त्वकीयेनकवेनच मैथुनायतयोषायाभगप्रक्षालनेनच मेषमाहिषरक्तेननररक्ते
नवैश्वाहि मूषमार्जाररक्तेनवाद्दिग्धेनतस्यजायते धनितेजायतेतस्य सर्वसिद्धिश्चजायते एवसाक्षमवेजावायनेनचयना
यिपः श्राज्ञायादेवराजोणीहृपएवमनोभव बलेनपवनोत्येसः सर्वेनतत्वार्थसाधकः साधितासाधितेमांसेसाक्षिदया
त्सदावलिं मूषमांसमेषमांसंछागमाहिषमेवचसर्वंसाक्षिप्रदानचेसदालोमसमन्विते स्तनसंछिन्नपजीवकेशांसेमा
जेनीगते निवेदयेत् श्मशानेतत्सर्वसिद्धिप्रदंभवेत् नारीरजोष्टुतेहत्वायएण्णोनोषान्नमङ्गमे प्रत्येकेप्रजपेन्मंत्रंतत्स्तदै
मेयेद्वसः ष्टुगानामष्टुतेतेनस्तूजितादक्षिणाभवेत् ससर्वभवेतस्यवाग्मीधीश्चजायते नतस्यडलभंकिंचित्त्रांषिवांजा
तजायते योनिरूपहिकुंडेवैकृत्वापितरूपास्थितः हस्तविस्तारतोपापिकृत्वावितस्तरन्वितः हस्तविस्तारतोवापिकृत्वा
वापिकृत्वावैवयथाविधि तत्रकार्याहिमंत्रेणवह्निस्थापनिकाक्रिया महाकालायदेवायदद्यात्प्रथममाहुतिं स्त्रुवेण
ज्येनमांसेनभक्तेनरुधिरेणच कृत्स्नष्टुवेणाज्येनमांसेनभक्तेनरुधिरेणवा कृत्स्नष्टुष्पाणान्याज्येनसरक्तेनविशेषतः श्रमिषा
दिभिरप्येवंजुहुयात्श्मशानालयेस्तानः शुक्लांबरधरः शुचिः प्रयतमानसः दिवासर्वेषकर्तव्येसर्वकामार्थसिद्धये रा
त्रीनग्नोमक्ककेशोमिष्टुनायितस्ततः एककर्तव्यप्रयत्नेनसर्वकामार्थसिद्धये द्विजानामेषसर्वेषांविधिरत्रचदर्शितः स्त्र

द्राणं चैव संप्रोक्तं रात्रौ टहं मते महाकाले प्रजेपत्नात्मद्यादेवीप्रपूजयेत् त्रिधाविभज्यमंत्रांघ्ये यत्नात्साधकसत्तमः मो
मेवक्तं तिलैकेणनाविभक्तं चपायसं द्राज्येवेतिप्रयत्नेन होतव्यं सर्वसिद्धये एवंकृत्वा विधानेन भजते सिद्धिमुत्तमे एय
त्वार्यं यतेजेन स्तनत्याप्नोति नित्यशः दिवतेदानवतेच सिद्धचारणतांतथा सदाऊतासमाप्नोति नित्यमेवमनेद्विनः
तत्रांतरेन पुरश्चरणमहिं ईदशासाहस्रकेंद्रये: तथाहोमं चकुरुते भवेजेन पुरश्चिया कलौ चतुर्गुणं संख्यातेन शीघ्रफ
लप्रदा होमस्तु रक्तपुष्पेण कुंडे कुर्याद्यथाविधि एतन्मंत्रजपान्मंत्री मुच्यते ब्रह्महत्यया पितृमातृवधात्सद्यः किमन्यैः
उपपातकैः कपिलारत्नसंगोपृथ्वीदानस्य यत्फलं होमकोटिसहस्रेण देव्याध्यानेन तत्फलं तथाभिमतसिद्धिं लभते
साधकः शुचिः सहस्रास्रुहजपेन्मंत्रं एतत्तवशां नयेत् शतमष्टोत्तरजस्नारक्तपुष्पेशहोमतः कुर्यात्रपवशामंत्री साध्ये
भवनत्रये शून्यागारे देवगेहे स्वयंभूस्थानएवव हविष्याशी ब्रह्मचारी भवेद्दिदिवसमोजपात् कुंडे त्रिकोणसंसेन
शांतौ पुष्टेन तथैव च ग्रसुतेज्जुह्यान्मंत्री सहस्रत्रयपूर्वकः कामेसहस्रमगस्के: पुष्पैर्हुत्वा दशांशतः तर्पणं च पुनस्तत्र दे
वीध्यात्वाहुताशने संपूज्यमूलमंत्रेण बिल्वपत्रैर्हुतस्तुतैः सहस्रपत्रहेहुत्वा प्राप्नोति परमां गतिं हुताक्रमालतीपु
ष्पैर्होमाद्धानलडनकविभवेत् नास्मर्थ्याविघ्नेकिंचिदे तन्मंत्रविदः सदा देव्याष्टागपनेसक्तो गुरुभक्तिपरायणः
वांछितं लभतेमंत्रानामयथाजायतेफलं फेत्कारिणीमते त्रे धूमावतीप्रयोगोपमयुतनाकथ्यते मया दांतावदीशावि
इंतौ वीजं धूमावितीस्थितः धूमावती मनुः प्रोक्तः शत्रुनिग्रहकारकाः दांतौ यकारद्वयं सर्वीशविंहृतोष्टयथुकारसे
पुक्तौविडपुक्तौवधूमावति स्वरूपे द्वयसाहा कारः तथा पिप्पलादो मनिःछंदोविहृत्जेष्टावदेवता नवतपैनवर्णै

शिवा
र्व.
२८१

281

नविंडनादयुतेनैव षड्दीर्घयाजियुक्तेन कुर्यादंगानि तेन्नवित् थाहृदयाय नमः श्रीशिरसे स्वाहा इत्यादि करषडंगन्यासः
तथा विवर्णा चंचलाकृष्णा दीर्घा च मलिनांवरा विमुक्तकुंतला रूक्षा विधवा विरलद्विजा काकध्वजरथारूढा विलंवितप
योधरा शूर्पहस्तातिरूक्षाक्षा धूतहस्ता वरान्विता प्रवृद्धघोणा तु भृशं कुटिला कुटिलेक्षणा क्षुत्पिपासार्दिता
नित्यं भयदा कलहप्रिया एवंविधां सदा ध्यात्वा ततः कर्म समाचरेत् जपेल्लक्षं वतदशांशं पुरश्चरणसिद्धये उपवासप
रो मंत्री शून्यागारे दिवानिशि प्रयतः सर्वदैवार्थ्य लक्षजपः पुरश्चरणं श्मशाने पि विधिवैव जपेल्लक्षं दलवागमः
सोऽयं तिष श्राद्धे वा साध्यपुरश्चरणं कर्मणि हो मो पि चूर्णे तैर्वत पंचगादि कवशायद्दिति प्राणाख्यापर्यंतमालिख्य तस्मिन्
स्याप्यशिवे जपेत् अवष्टभ्य शिवे शत्रुनाम्ना च प्रजपेन्मनुं सहस्राहर्धतः शत्रुर्ज्वरेण परिगृह्यते प्राथप्रजायेन्मनुं
सहस्राहर्धतः शत्रुर्ज्वरेण परिगृह्यते एवमावेनशांतिः स्याज्ज्वरस्य परयसोपि वा मंत्राग्रस्तमालिख्य शत्रुनाम ततः परः
द्वितीयांते मनोः शत्रोर्मर्त्ताम्निवे मनुमालिखेत् रणेप्रत जयाक्षत्रोर्निश्चितं मरणं भवेत् हुत्वायंत्रं रिपोराख्याम
रयेद्यामितीदले उत्सादो जायते शत्रोर्मनो रुष्टत जायतः इष्टाकाके श्मशानाग्नौ तद्भस्मादाय मंत्रितं विरोधिनाम्ना
ह्वाश्र मद्युच्चाटनेरियोः श्मशानभस्म न्महकालाशिवेन सो परिम्भसेत् विरोधिनाम संदेहं कस्यपदे समर्पयेत् महि
षिक्षीरधूपेन दयाकृत्वियमत्करो महिषीहृदयेणाडमग्नस्वप्ने शत्रुर्निपातयेत मंत्रेणानेन निखनेनमर्द्दस्मरिपुमेदिरे श
त्रुमुच्चाटयेत्तूर्णं नात्र कार्या विचारणा न्यसेत्पाणितले शत्रोर्णाख्यानेतृतिभस्मना वहात्वया मावेकुच्दः स्वापयेदयुतेन जप
न् धूमावतीमन्त्रमंत्री शत्रुयमपुरं नयेत् पामवल्लक दत्तलेनामाणे इयांदृगे यास्य सेत् जलस्थः प्रजपेन्मंत्री हृत्कानाशयेद

वि स्मशानभस्मनालिंगं कृत्वा उष्मादिनार्दयेत् भगावत्रितिसेभाषमनसाकर्मेचितयेत् नितिंवकाविछदानेकीहृत्वावाहा
शतेजयेत् दग्धाधूपेस्वा ध्मनाथास्मयोविंदेषयेदरीन् चिताकायानलेदौरहोमाद्योतिप्रजायते रजोधूमप्रदानेनशूप्रहूपेणका
लिकामावयत्सविमागत्यशांतिभिर्माल्यधूयतः वराहवालधूपेनहन्यात्वकरहूपिणी भ्रम्भ्रस्यपत्रधूपेनशांतिर्भवतिनान्यथा
शांतिः सर्वाभिचारस्यपंचगव्येनजायते दोरेणावधिदेवेशमधुरवितयेनव कीलदेहतगेदेवीशत्रोर्नामसमालिखेत् विदे
षेमूलमंत्रेणस्थापनामालयाणिवै जन्मापदद्वयेमंत्रीविनेडच्चाटनेरियोः तत्पादद्वयधूलिकीर्णहविषादत्वारिजेभ्योवलिंस
जन्माविनिमस्मकीर्णतमरेरीहेवनहद्भवेत् वायवेविलिखेन्नदार्णसहितेवाष्टोशिवान्यंतेनयाविमात्वर्गशः कृतेनमंत्रो
द्धूते वृतितस्यनुपदेवविनिहितेजन्मासहस्रादरेकांतपत्रशुहेधुनाक्षिरस्सिवातेषांकुलोच्चाटने जेषावासश्मशानेवातिमो
ल्यपादगोचरे गर्दभावासभूमौनाथेतस्थानेवतःपथे उषरेमेहनोद्भूमौमाध्वितावाममेघयोः ध्यानापशर्करामंत्रीदिग्वासा
दक्षिणमुखः श्मशानतोहेनिदिप्यदिताग्रोमभयेनया वर्णनेनजपेलक्षनिक्षिपेत्शत्रुवेश्मनि सेनामयोधसर्वेषा
लक्षाडच्चाटनंभवेत् गर्तेपिमीलिकीनांतपादधूलिप्रताकृणान् सहूतात्समवावेतज्जडयान्मंत्रविन्निशिभ्रमनेका
कवत्सवौमहीमावायर्णादिषु कृत्वाप्रतिकृतिंशत्रोर्जन्महेत्वाणमंत्रवित् कृत्वाप्रतिष्ठांप्राणस्यविधामेस्वकंटके ग्राम
षेमंत्रमावद्यमाणोःप्रवेशयेत् पूर्वोक्तशर्करामिश्रजन्मानितेप्रतापयेत् समरात्रेणतस्यापिभवेडच्चाटनेध्रुवे मावेशल्य
द्वयेलेख्यौसारमेयवराहयो मंत्रेणदर्भितौसाध्योमौमवारोदयादियं यत्नरवसंयुक्तेचितांगारेणमंत्रिणा वस
स्पष्टहमेवधाकेशपाशेनतजयेत् स्मशानेशत्रुमार्गेवातन्नहेनिखनेन्निशि विद्वेषणंभवेत्स्योगौरीशंकरयोरपि

शिवा
वे
२८२
282

अश्वस्य तु विभेत्रां नैर्दर्भितैसाध्य शालिखेत् अस्मद्विषतरोस्यद्वनमाउद्धत्य पाययेत् अर्वाक्कंटकैर्विधाजपेन सहस्राणि शतेशाते
विद्विष्टो भवे यत्नतः तन्नात्रामभिवन्तम्लाप्रात् गोमयाद्विलिखे विरल्वमभिनः कोणेषु मेत्रान्तरैः से न्यधान्मवितः शमंजनस्य
हृमध्ये च साध्यः पृथक् अंगारैः कनकोत्रैरपि पदे मंत्रं जपेत्ताडयेन्त्कायोमलेनेव नेकजार्क दिव सेमूलोकविद्वेषतो आ
पायवसवेमर्नि शात्रोणालिखेशोषयेत् आतयेनिशिताननस्था वहिरूपे विलेखयेत् एवं समस्तेनेराजावाजण्णालिख्यशो
षयेत् योमास्त्रिलक्षुणोन्मत्तेहिगुसिद्धार्थसूराणः पिष्टैर्वाणासंभृते उन्मत्तद्रवसंयुतैः पेषपितानेन समन्यकालिखेन्मंत्री
मनुं जपेत् वलिमध्ये खनेत्कीलमृक्षरूपेनतोपरि वह्निं प्रज्वाल्य तत्काष्ठैर्द्रव्यमुक्तेर्हुनेजपेत् निर्दिष्टप्रतिमां तत्र ज्वरेण
नित्यं जपेन्मनुं समरात्र ततकुंडे म्यूत्मागारेषु वाहुनेत् विकोणमूलदीमाग्रमेस्कायमनान्विते दक्षापिनिखनेत्कीलं वहिं
प्रज्वाल्य सर्वेवत् ततः प्रतिकृतिं मंत्रावदेत्त परिलेखयेत् उत्कृष्टयेण संलिमाङ्गदेपादामयेमावीरकद्वयैः समायाप्यप्रज्वा
ल्य विषहृदलजैः इंधनैः प्रतिमायाव समिंत्संजनिर्भाहुनेत् अनिलादिभिरामृत्यो वैरिंयातिन संशयः फेत्कारिणीतंत्रे
प्रासादबीजमुद्धृत्य कालातिपदमुद्धरेत् महाकालिपदं वोक्कारिणि अममतः परं अस्त्र मग्निप्रियां तोये भद्रकालीमटाम
नुः प्रसीदवीजेवदात्ते अमन्त्यदत्रयेव हृपेशुममितिवह्विचार्वेदिमर्थः अस्त्रं फट् अग्निप्रिया स्वाहाकारः परे षड्भिः षडंगा
नि यतिमक्तानि कल्पयेत् ऋतैर्हृत्कालिशिरः महाकालिशिखा किणि किणि कवच फट् नेत्रं स्वाहा स्वध्यानखेयेसदा देवी
भद्रकालीमयापद्माद्ब्रुवन्तामाकोटराक्षीमलिनमावेसंनिभपाशमुद्दंदं तैजेस्वफलाभेः परिहृत भयं पातु मां भद्रकाली
आराध्यप्रजपेन्मंत्रं नित्यमष्टोत्तरं शतं तद्विह मालावियात मार्वियानत्याशतेनाष्टोत्तरेण वप्रयोगा स्यात कर्तव्यः सामात्यप्रट

लोदितः अघोषेकमेवंकथितंकार्यसिद्धये कालिकातंत्रकथितं श्मशानकालितंत्रेकथितं इयंदेवी महादेवी शत्रुनिग्रहा·
कारिणी यथेष्टवेष्टयाविंस्तायर्मकामार्थसिद्धिदा सामान्यपटलोदितः फेत्कारिणीतंत्रे सामान्यपटलेप्रोक्ताः फेत्कारिणी
तंत्रे अथातः संप्रवक्ष्यामिमहाकालीमहामनुं यस्याविज्ञानमात्रेणसाध्यंविद्यतेमहाविप्रलापाश्रीरक्तगमाद्यंकेष्वणः·
समन्वितौ नादबिंदुसमायुक्तावेवक्षोपिद्वयंपुनः पशुगृहाणयदंतोवर्णोस्मानलवल्लभा वर्णद्वेशगलीप्रोक्ता महाकाली
फवादिका लिका प्रलयाग्नीलकाद्वयंरक्तोरेफ कूर्चकेशोण्कारः नादबिंदुप्रावृततनेनसंहृहे इतिबीजंद्वयंक्रोधीककारः
तद्वयं प्रवमिसनेनरेफगतंषकार नादबिंदुयुक्तंबेतस्वगतंबंवमेहृग्रसफट् अनवेलेन्नुभास्वाहाकारः तथान्यासमुद्राव
ऋष्यादिनात्रकिंचिद्विचारणा कुर्वतोपिनसस्पर्शौकुंभवौवाथकालिका ब्राह्मादिभिस्त्वदूतीभिर्युक्तासेवनभक्तितः पंचवक्त्रो
महारौद्रीप्रतिवक्त्रत्रिलोचना शक्तिशूलधनुर्वाणखेटखड्गवराभयान दधानभुजैर्देवीविभ्राणायोगिभूषिणी ध्यातेवंसि
द्धिकेसाध्यंसाधयेन्मनपर्यंते कुंभाकुंथयस्थितं ब्राह्मीमाहेश्वरीवैकौमारीवैष्णवीतथा वाराहीचतथेंद्राणीचामुंडाचंडिकाक
मी पूर्वादीशानपर्यंतेकुंभांकुंभाशास्थिताइमाः कर्णिकायांनमोदेवीमहाकालीभयापहा नामोरेणसंरक्षकदूताप्रज्वलितेपुरेज
द्रयाद्वेरिणंकुर्याद्देवीमंत्रंजपन्यथा समिधःपितुमंदस्यविभीताचितिकाष्टकाः हसेविषराजिकावककंटजालवभाविता शृंहम
मश्मशानास्थिविभीतोगारहोमतः ससाहाद्वेरिणंहंतिकालिकामंत्रयोगतः उच्चाटमपराह्नेवसंध्यामामारणेतथा दक्षिण
स्यादिशिस्थित्वाग्रामादेर्दक्षिणामुखः फेत्कारिणीतंत्रे शृफ्रकवर्णिपदेप्रोक्ताविरूपाक्षिपदंततः लेवमलनिपदेपश्चान्महोद
धिदेवदंत उदपादपपदंभूयस्त्वथैवोपरिवंनितः पदान्येतानिवीसाध्यवदेहमांसमेवच वह्निजायापदेवोक्तेतिबीसाहिद्विरुचा

शिवा
च·
२८३

283

र्थं वर्म हूं नेत्रं फट् वह्निजाया स्वाहाकारः तथा पिप्पलादो मुनिः शेषोक्तो निवृच्छंद उदाहृतो भद्रकाली देवतास्यास्यं वाग्भवं स्वयमे
वतत् स्वयमेव मूलमेतत् एवं मूलमंत्रेणैवेनमर्थः यथा दीक्षितेनाद्यपदद्वयेनत्वं ततहर्षपदद्वयेनाशयः तद्रूपदद्वयेन शिवा
हयास्वमिति तथा ध्यातिरौद्रामहादंष्ट्रां भृशं शीर्षोकृशोदरी सहस्रनयनाश्मशानादीर्घघोणा महानुरा स्निग्धगंभीरनिर्घोषा नी
लजीमूतसंनिभा भुक्तमुपाटशंदीमामहारदनभीषणा गदहोहाकोपनाम्ना नीरक्तदीर्घशिरोरुहा त्रिशूलव्यग्रदोर्दंडा न
रकीटपलाशिनी ध्यातिरक्तांवरादेवीं रक्तमांसासवप्रिया शिरोमालाविचित्रांगी पिबंती शोणितासवं नृत्यंतीवहसंतीव
पिशाचगणसेविता पिशाचरूपमाहत्य भ्रमंतीव स्वपानलोला शंकरस्य सदात्वन्ना योगिनी योगवल्लभा इत्थंभूता भद्रा
कालीमातृभिः परिवारिता ध्यात्वा सम्यक् समारोप्य ततो मंत्रं जपेद्बुधः अयुतं मंत्रमसि ध्यानतो मंत्रं जपेद्बुधः अयुतं मंत्रमसि
ध्येमातृकान्यासतत्परः ततो होमादिकमपि कार्यं होमस्तु हुतैर्नवपाशकवचनादिति तथा प्रभावं सोचयत्योकजनया
पितहावरेत् उत्काशयोगाग्वा अविशेषविधिरुच्यते अन्वायतन्त्रनिर्दोषमेकं मूलं वनागत् विषहस्ते समादाय ततो हो
मे समाचरेत् श्मशानागारेहवाकुंडे हृत्कोणके विषहृद्वेषनेनाग्निं प्रज्वाल्य धारयेत्सुधीः ततो दंडजपन्मंत्री विषहृद्वस्त्रमाय
कः अष्टोत्तरशतेनैव होतव्ये इति निश्चितपेद्बुधः सर्विनीतं हिजवीरं रक्तावोमसाधकं दिक्समवीक्ष्य स्थाप्य स्वमध्यानवृक्षहस्तका
न् कृतरक्तः समाराध्य बाहिर्क्षोपसमन्वितः अष्टोत्तरशतं जप्वादेशे जातवेदसि दत्वा सिद्धार्थकैर्मंत्री नेत्रयाल्लवनहृदये पद्म
ग्रमग्रौर्विनिवेशयच्च शान्तिहार्थकैः सलिलमादितैर्शङ्खतेन हस्तहृदयमवधीमान् विसृज्य वह्निवालिदानमं वैष्णवे दैवास्वरू
पेमलपत्रगोत्रिभरक्तवाणी गते चशूलाय शोनसिंहेतकणनरशिरास्थपयंतीदंगदंष्ट्रउल्काव्यग्रोर्ध्वहस्ते रुधिरमधुमरशोत

विंध्येस्थोरे श्मशाने शवेसुस्वैः करविधृतशिलादण्डनिर्घोषघोषे भावयित्वा करेणात्कोदण्डिणेनयोमेरो गत्वा हरेणावि
मृजेमहत्कुद्दाननास्थितः स्वसहायास्थितस्तीर्थेगत्वेनस्वस्मवागमतः स्कन्नावच्छपच्छविभूतांकंठमात्रोदकेस्थितः जपेत्सहस्री
नडगी सावित्रीं च समाहितः श्रेष्ठान्नरसहस्रंतु जपेदस्मुक्तेशतेउस्मीयवासा शाकाचसत्सहायःसुरालये गत्वाहमहतीस
जेकृतादेवस्यवाक्रिणः पादयुग्मसमालेप्यवर्णलक्षंजपेद्बुधः तावजमावटसेक्षिरभिषिंचेन्नकेवलं दक्षिणांविधिवा
न्स्त्राणांतिहोमंचकारयेत् यज्ञाग्नौजपेल्लक्षंसावित्रींतथैवच कृताभिषेकताभ्यांतद्यक्तितोभोजयेद्द्विजान् दक्षिणाशक्तितो
दत्वासिद्धोभवतिसाधकः रुद्रदेवस्त्रयोयोगायेदाकरुणेरणसूदनः पुरादेवीसरेयुद्धेहरेणकिलसिंतः तस्ययोगमहेवकेन
शक्नोमितथापिवेत् प्रयोगमात्रेतदस्याविद्वेषोच्चाटनादिकं विभीतफलकेश्लोलिखिनामविदर्भितं मेवजमासहस्रेततवा
नेमितवनेबुधः उच्चाटनेभवेत् क्षिप्रमबलस्यापिकिंपुनः मानवानांद्विजश्रेष्ठेनकर्मैवमनीषिभिः तथैवकिलतस्येवात्रि
कोणेयोमसवलमेत् धकारवीजमावालिप्यतन्मदे वनेउच्चाटयत्यच्चुत्रवानाहरनरसोयथा फेत्कारिणीतंत्रे श्रीदेवुवाच
स्वविताभेपुराशंभोमन्त्रानेकविधास्तथा दशश्रीश्रोनमिछामिदेवीमाछिष्टपर्विको ईश्वरउवाच शृणुदेवीवरारोहेदेवानां
कथयाम्यहं यथाविज्ञातयादेवीक्षयेगच्छातिवापदः स्थावरंजंगमंचैवकृत्रिमंचयाजंतथा विषंजयतेदेवेशिसर्परोगसमा
श्रिते इयंविद्यापराविद्यासर्वपापापहारिणी स्वर्गदामोक्षदाचैवराज्यसौख्यफलप्रदा इयंदेविमयापूर्वंसाधितविषनिर्जये
सहस्रचरिताविद्याचसहस्राविशोधने सर्वपापापहंत्रीयंचरुपसौभाग्यदायिना पठ्यछिष्टमत्वोभूतास्मरेदेविकदाचन त
दाचोतोमवेदेविविनैवाचमतेकृते उभेगामकभगाम्रतेउः विताशविनाभवेत् वेध्यापिलभतेपुत्रेशतहायनजीवते निये

शिवा
चं
२८४
284

नोपनमाप्नोति मंत्रो विघ्नाप्रवाप्नुयात् यां यां प्रार्थयते सिद्धिं हठात्तामवाप्नुयात् श्रीदेव्युवाच को विधिः किं फलं वा स्यामपि
पापक्षयमपि कथ्यतां देवदेवेन रहस्येन निवेदितं ईश्वर उवाच विधानं ते प्रवक्ष्यामि देवी मनोरमे भोजनानंतरे देवी विनैवाचम
नेकृते बलिं दत्वा प्रथमं तेनो मूलमंत्रेण साधकः ततो मंत्रं जपेद्ध्यात्वा देवीं तामिष्टसिद्धये मंत्रं शृणु महादेवी यथावत्कथयामि
ते दयाङ्कृश्शं हृतं तथा वेतालिनीति च सम्भूतोति ततो देवि कीर्तये वदनेंतरे महापिशाचि पिशाचनी कुकान्तालज्जावीजम
तः परं नादबिंदुसमायुक्तं ठकारत्रितयं ततः सविसर्गं महादेवी सर्वसिद्धिप्रदायकं प्रथमादिपदे वकारो रूपस्तथैव सारसंग्रहे ल
ब्धुमात्रेण मंत्रोद्धार तथैवोद्धृतत्वात् केचित्तु वेतालिनीत्यादिपदत्रये सदीर्घमीकारं वदंति न तन्न संप्रदायमेव अत एव सारसंग्रहे
शाकपोषकमंत्रे वेतालिपदादीनां संप्रदायेन दर्शनादेतन्मंत्रपोस्तलरूपत्वाद्व्यापितथैवेति निर्णीतोस्माभिरिति लज्जावीजं भुवने
श्वरीवीजे टकारत्रितयमिति ठः ठः ठः इति मतथा नतिथिर्मैव च नक्षत्रं न वारा न्यास मन्त्र च नादिदोषो न बाधिः नाशो च नियमोत
वा यस्तिष्ठति मंत्रो यं सर्वविघ्नैस्तु न बाध्यते ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि यथामि यथावज्जगदीश्वरि शवोपरिसमासीनो रक्तांवरधारि
वृदां रक्तालंकारसंयुक्तां रक्ताहारविराजितां रक्तां षोडशवर्षां च पीनोन्नतपयस्तनी उच्छिष्टेन बलिं दत्वा जपेन्मंत्रं समानसः
उच्छिष्टेनैव कर्मेयो जपो सा सिद्धिर्निश्चिता उच्छिष्टजपमानस्य जायते सर्वसिद्धयः अपरं च प्रवक्ष्यामि शृणु देवी फलप्रदं होमं संतर्प
णं वस्यासहस्रेकार्यसिद्धये स्थंडिले मंडले कृत्वा चतुरस्रं समाहितः पूजयेन्मंडले देवीं मूलमंत्रेण मंत्रवित् तत्र चाभिसमा
धाय वह्निरूपां च वास्थितां देवीं ध्यात्वा चरेद्धोमं दद्यात्सिद्धार्थतंडुलैः सहस्रैकविधानेन राजा भवति वश्यगः मार्जारस्य मांसे
न योदद्यैद्धोमं समाचरेत् संप्राप्नोति परां विद्यां शास्त्रशास्त्रवशीकृता कुर्याद्भागस्य मांसेन होमं मधुरसमन्विते सहस्रैकं

विधानेन भवति धनसिद्धयः विद्याकामस्य रे होमे शर्कराहुतपायसैः सामात्रसंभवं मेव सिद्धविद्याप्यतं देवगरम्भलापाव
हेणमधुनापायमेव च होमं कृत्वा महादेवी त्रैलोक्यवशमानयेत् नागवल्याच रे होमे मधुना सह सर्पिषा शत्रुतैके विधाने
नस्मिहि द्रिहाभवे ध्रुवं सर्पामार्गो रमासेन हुतेन मधुना सदा वेतालके शत्रुकेन भवेदाकर्षणं ध्रुवं शकशस्मत्र मांसेन मधु
लेपिहिलितेन च कृत्वा होममवाप्नोति विद्याविभवाह्रियः धत्तूरार्कस्य होमेन विनावन्ध्यो नमेव वित् कोकिलाकाकपक्षैश्च
होमं कृत्वा विनाशयेत् उच्चाटनो शत्रुणां होमं कुर्याम्मेव वित् सर्वार्कैन विधानेन चिताकाष्ठहुताशने उलूककाकपक्षा
भ्यां कृत्वा होमे निरन्तरं शत्रु विद्वेषयेदिष्टाव मोमं कलहाकुले उलूकपक्षे होमेन गर्भपातो भवेत् स्त्रियः सरस्सैके विधाने
न कुर्याद्धोमे समाहित विल्वपत्रे समाधाज्ये मांसमेकं निरन्तरं वन्ध्यापि लभते गर्भं चिरजीविनमुत्तमं वेधकक्रम मे कृत्वारके
मधुसमन्विते दुर्भगापाथहै देवी सौभाग्यमुत्तदायकः कश्चित्कुर्याद्धोमं दिने दिने जपाश्चैराज्ञसत्वे र होत्र शतप्रिये षण्मा
सप्रयोगेण भवेदाकर्षणं ध्रुवं देवागन्धर्वकन्याश्च कन्या नागगनकाः जवादागत्य कामार्त्ता वला दालिंगयेन्ति ते विधावे
क्रियते होम सलिलैः पायससमिश्रितैः समाम · · · · हाविद्याशालोपपदशालिनी मधुनाक्तमांसेन होमं कुर्यान्महायशः विद्यावा
२८१ नृपतनवान् विदिशस्त्र वशीकृतः इदं देवी महादेवी वामाचारफलप्रदा दक्षिणाचारयोगेन भवेत्फलदायिनी भो
जनाने नरेवास्या बलिं कृत्वा दिने दीने अष्टौ हेनजप · · · शतमष्टोत्तरं प्रिये उज्जटे वा श्मशाने वा शून्यागारे वनेऽपि वा
लिं प्रदानतो देवी प्रसन्ना भवति ध्रुवं पश्चाद्देवी मयाजन्मा भैरवाकारमिच्छता इत्येवाकथिता देवी सर्वपापप्रहारिणी

शिवा
वे.
२८५
285

मेत्रस्योचारणेदेवी सर्वपापविवर्जितः उच्छिष्टे रूपगणेहित्वा सविशेषमवेक्षवे इत्युच्छिष्टचण्डालिनी देवी भुवनविक्रान्ता गोप्तव्ये
यं प्रलयेन कथनीया न कस्यचित् गुरुभक्तिमसकलंव्याकार्येन वचनेन च लोकायतवादेहिपाये नैवापरः नित्यर्त्य लोके मोदेक
माराधनं दैकमराविशेषकमाराधुणसिद्धविद्या फेत्कारिणीतंत्रे अथातः संप्रवक्ष्यामि मंत्रं परिमलात्मकं येन विज्ञानमात्रे
णनासाध्यं भुवनत्रये महद्राजायामहायोगिन्यगोगौरीपदं वदेत् भुवनभयंकरीतिवर्णीतमस्वरेण मनुः रुद्रजामायापोपीज
महायोगीनिस्वरूपे गौरीस्वरूपे भुवनभयंकरीस्वरूपे वर्मं हुंकारः तथा श्रीरामऋषिर्देवी गायत्रीछंदः इतिते सिद्धव
क्रीवभूतानां भयंकरीणतः परं महाश्मादेवतावेत्ताकान्यासंसमाचरेत् षड्दीर्घयुक्तेवीजेन मंत्रार्द्देनाथयोगिना हृ
दयेच ततोष्टेन मध्याङ्गाकाष्ठेनाशिरः क्रमात् शिखाकवचनेत्रास्त्रमेवं न्यासकमस्ततः सिंहारूढा नानाकुसुमतुलीलेवमानपर्याय
रादंष्ट्राकरालवदनात्रिनेत्रा सर्वतोज्वला कुसुम्भकंचुकसंवीता विद्युन्माहितसमप्रभा त्रिशूलचक्रवरदा खड्गकरपंकजा लिलि
हानमहाजिह्वा विद्युल्लेखेण भाषणी ध्यात्वाकुसुमाविधानेन पूजयेन्मन्त्रविन्नमः मातृकान्यासमध्ये पीतरक्तपर्यंकभवश्यप्कै
कुसुमाणिकमेष्ठ मांसरक्तासवैस्तथा कुसुमदामोदितां सर्वेकन्यागुलमादनीतथा भाषणं श्रीयती वैव प्रतिष्ठां वततपर वि
याप्रभावं येद्वृषपत्रेषु कुमशास्त्रधीः अवैतशंकरीनाम प्रवरायोगिवराह्विता दिग्गजो सौम्यवदनां क्षतपाददाभयंकरी च
तुर्भुजा सिंहनादज्वलत्खड्गकपालिनी खड्गहस्ता शिरोमाला सर्वाभरणभूषिता यक्षिमेवाकृणानाम स्वर्णवर्णा हसन्त
ती सुवर्णमालिका शुभ्रदंष्ट्रामभयदा सदा अन्नेरमापिकानाम भुवनत्रभयंकरी भजमिता अपेन्द्रेनित्यमहोरेशते अथ

प्रयोग तत्र प्रातः स्नानादि योगपीठन्यासान्ते प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि श्रीगौरयेऋषये नमः मुखे देवीगायत्रीछन्दसे नमः हृ
दये महाकृत्यायै देवतायै नमः इति विन्यस्य मम सर्वार्थसिद्धये विनियोग इति कृताञ्जलिरुक्त्वा ह्रां ह्रीं महायोगिनी फट् गौरि
हृदयाय नमः ह्रीं ह्रीं भुवनभयंकरी ह्रें फट् शिरसे स्वाहा ह्रूं ह्रीं महायोगिनि गौरि फट् शिखायै वषट् ह्रैं ह्रीं भुवनभयंकरी ह्रें फ
ट् कवचाय हुं ह्रैं ह्रीं महायोगिनी गौरि फट् नेत्राय वौषट् ह्रः ह्रीं भुवनभयंकरी फट् अस्त्राय फट् इति षडङ्गमन्त्रैः करषडङ्गन्यासं
कृत्वा ध्यानावाहनपूजान्ते भुवनेश्वरीपीठं संपूज्य तत्रावाहनपूजान्ते प्राग्वद्द्वितीयाय देव्याः पुरोभागे ॐ शोकक्षयै नमः दक्षिणे भयं
कर्यै नमः पश्चिमे वारुण्यै नमः उत्तरे भाषिकायै नमः इति संपूज्याष्टदलेषु देव्यग्रमारभ्य ॐ ह्रांतायै नमः एवं मदनायै मदद्र
वायै उन्मादिन्यै मोहिन्यै क्षोभिन्यै प्रतिहार्यै विषायै नमः इति संपूज्य लोकपालान्वज्रादि शर्वं च कृत्वा पादिमि तथास्या विनियो
गस्त्वकर्मवोमः विप्रामहा कालेविदित्वा प्रतिमां चरणे वाम्ययोमवी तस्या योमेवलापुर्के त्रिकोणवह्निकुण्डे के वेदगौरविं
धायान्निपरिस्तीर्यशरे स्मरणे विभीतकपरिधावकल्पप्रथमसमारणे मद्य प्रावित तैलाक्तैका कोलके सपिकैः हायैनेमा
टये नाभिधायवत्रहोमत्रशतेनैव मनया गन्धयातुः होमान्ते विधिवत्कृत्वा मारापाप्येशसंनियो योमेकं ठ प्रहावानिह्वरस्थावा
नि कृत्वि पिवहस्यमस्तक स्कन्देवमृग्ना निवेदयात् संरक्षार्विविधानेश्व राज्ञे समा श्रयात् नस्तस्तिष्ठति ते नाशंसा वदस्
वियोमृति अर्कक्षीरेण परिवेपिष्ट्वा सिद्धार्थमेवच जलेसे लोपमेनेरिपुध्याना विहृदत्कः हस्तांवरोमरी योगः पादेनाक्रम्
तद्रिपुः वज्रशूलमिति ध्यात्वा द्विस्तस्याप्परिलिलेपेत् नवरात्रान्तरे शत्रुः म्रियते नात्र संशयः हरिसिद्धे विनावृत्तेने नसिक्तैर्वि
भीतकैः नद्धनाम्निपतेशत्रुः सप्तमोसनसादिनेरियोः प्रतिकृति कृत्वा तास्या दिफलकेमले अर्कक्षीरेण मरिवेपिष्ट्वा तैः

शिवा
चं·
२८६
286

वलेपयेत् फफकारं हृदये कृत्वा शिवं निर्मोचकमके लिपेन्मूलवत्तदर्शयोजमामेञ्चसहस्रशः सपोवगाहतः कृत्वा तस्यामेव रत्नाणमे
त्रजप्त्वा विधानेन भेदयोगसिद्ध्यमञ्जायां वरमासमाप्नि पतेशत्रुसध्यपोरुभयोरपि वास्त्रसमद्धतपत्र स्रुकं वैश्रोतकेततः गृहीतावली
सिन्मंत्री हृत्समर्थस्य शोणितैः नामधेयं रिपोरेतेवा उवीजे नियोजयेत् निखनेत्समशोहेतुकाकवइयतेद्रुवे वातोद्गतैः शुष्कपत्रैः
काष्ठैरशानिपातितैः उद्वासितं शवाङ्गारैः शत्रोरुच्चाटनं भवेत् हवीगुडवीगाधेन सविधातिलतंडुलैः भृन्नैः समिद्भिः पाला
शैः शांतिकर्मादि वर्णयेद्दिव्यार्णवेष्टके उक्तमोक्षनमेतत्रैवनस्यापि क्ष्यातोश्रांतिकृत्वाविधानेन जपेत्मारिमले निदे महा
व्याधिप्रशमने नित्यमष्टाधिकेशतं जपेदेकार्थविनष्टे लोकवश्यकरं परं मनसा चिंतयोल्कमारा अह्लुष्ठंविवक्षतो नमस्य
वश्यो भवेत् लिखिशत्रुदृष्ट्वातन्ध्या भवेत् चौरव्याघ्रमृगादीनां सलिलादिभयापहा सकृज्जापेन मात्रेण सर्वपापविनाशनं समा
भिमंत्रितेनोयेपीतामेत्रासमाहितः मेधावीवभवेच्छ्रीमीव जन्माभिषेकतः समाभिमंत्रितेकृत्वा विशेषेण महाशांतिविधि
के मः सर्वसिद्धिकरं शुणं सर्वपापविनाशनं सर्वमृत्युप्रहरणं सर्वारिष्टनिनाशनं अकालमृत्युमथन सदा विसर्जयेव्ययेनं
आयुष्यपावनं श्रुहि लक्ष्मीसौभाग्यवश्यकृत् दुःखदपोचरं दैवं अलक्ष्मीमलनाशनो महाव्याधिप्रशमन पस्मारविनाशनो
योगिनीभूतवेतालाशेन कूष्मांडपन्नगा तत्रस्थानेनतिष्ठति उाकिमायाविशेषतः कृत्वा मस्पर्वेयेत्न्यथाविधिपुरः स
र् षोडशारे लिखित्वा समेपोनि शुक्लसाकिंशुकं तन्मध्ये हृदलेलिलिख्य मकारादिमसंक्रमात् तन्मध्ये रसकोणं श्रुलिखित्वा लम
नेस्वारत् बहिर्विवलिखेन्मध्येन स्वाधयेत मालिखेत् तस्य मध्ये मसेकेभक्षमत्वभूषितं ॐ भमध्ये नमस्कृत्वा सत्तेलक्ष
णसंयुतो सर्वेयेत्र यथामायपायायमत निवेपेत् परितोऽष्टत्वपेनमसदसितांगानि भैरवान् गंधपुष्पानिदिनामध्येतदाश्ले

सेदेवपालकान्लोकेशंनोपजेद्देवीतदग्रेहोममाचरेत् गुग्गुलपादाज्यसंमिश्राऽपामार्गतिलसर्षपान् हवाग्रवदिशास्वसौश
नेकेनशताष्टकं कुंडेपोस्थंडिलेवापिहोमकर्मसमारभेत् नस्यदक्षिणपार्श्वेनलक्ष्मीध्यायेद्यथाविधि कुंभमध्येन्यसेद्देवीद
क्षिणेनश्रियंस्मरेत् वामपार्श्वेयजेद्देवीहृल्लेखांपरमेश्वरी तस्यैववामपार्श्वेनभजयेद्गणनायकं प्रपुतेमूलमंत्रेणजपेन्मं
त्रविनाशने त्रिपुतेक्षणहस्तानजपेत्परिमलेविदुः महाव्याधिप्रशमनेतावजप्याभिषेकतः एवंयःकुरुतेमर्त्यःसगुणमागति
मागुयात् येनस्नातपरिमलेपस्यवश्रोमितेसदा तस्याक्षार्यंनविघ्नतेबाध्यारिप्योभयंनहि इत्यादिखलेतेपेत्वानःपरि
मलोमत्र महाशांतिकरःशुभोऽदःखदारिद्र्यनाशनः करंकिणीतेवे प्रणम्यशिरसागौरीवभाषेसदेवितम्भो येनकल्पेन
दारिद्र्यंविनश्यतियत्तद्वद श्रुत्वागौरीवचःशंभुःस्मिनवाहस्रुमाननः शृणुत्वंदेवदेवेशिदारिद्र्यस्यविनाशने पुराविश्वेश्व
जाप्रोक्ताकुवेरायमहात्मने विद्यासाविद्यमेहत्नीपद्मीणिनिश्चितोभवत्पापखेडीनः तेनतेनतसमाद्रागुमासमाराधि
तास्तरी तस्याविपिवराणांतनायकोनिश्चितोभवत् नियंतेनमहीपेनविद्यासाग्रह्मणोऽभुवात् कृताकुवेरवक्रेणसोभवत्
रभेश्वरः तच्छ्रुत्वागिरिजादेवीपुनःप्राहवशंकरं कृपालेविधनेविंमनदोतंमोप्रवोधयाश्रुत्वापुनस्त्वपार्वतावाक्येमेवंप्रहस्यव
शंभुःप्राहनत्वास्तिभववामस्त्रिरेवसा योसत्मायातिरेकोपिभूपालनेनसेशयः विद्याधरतमाशोतिकिंपुनर्वहुभाषितैः
पातिलवेश्वरंतंवनङ्कोदेवीसर्वेषां तद्दिपारायकोलोकेपस्मिन्नरकेपिभाषितो भवतंविनावानेनसोपिलक्ष्मेश्वरोभवे
त् वर्षेणापिदियोमंत्रंस्मरेद्धयनेश्वरः नोपसर्पंतिदारिद्र्यंतार्दभोगिकुलेयथा अस्यमंत्रस्यवोद्धारंप्रवदेशृणुपार्वति॥

शिवा.
वे.
२८७

287

यस्यैव ज्ञानमात्रेण महादारिद्र्यनाशनं मनुरीयं विंदुयुतं लज्जाबीजमनंतरं लक्ष्मीबीजं ततः प्रोक्ता सर्वोद्दावरतिप्रियां वह्निजाया
वधिः प्रोक्तो मंत्रराजोनमोनमः भवतीपरे फलजाबीजं स्ववनेश्वरीबीजं लक्ष्मीबीजं श्रीबीजं सेवोध्यरतिप्रिये इतिवदेत् वह्निजा
यास्वाहाकारः नागमासकरन्यासौ न कोदो नास्य देवता ध्यानमस्याप्रवक्ष्यामि सृष्टाणस्तं शैलसंभवे हेमप्राकारमध्ये स्वरविट
पिनठे हेममयीठौ पिहत्वायसीबालाविसर्पत्स वसनारक्तभूषागणां इति ध्यानं विधातव्यं वेदनेनानुलोपिते ताम्रपात्रे विवि
धानव्यमंडले सुमनोहरं तत्र स्वजापकर्तव्यदेवाप्यमनीषिणी कुवेरस्य मते नास्या सजैरीक्तिपते सदा ग्रसंध्याश्रयो गततः
प्रागवन्मातृकान्यासौ तत्कृत्वा मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं सदे वीध्यानामानसमजोविधाय प्रागवर्दध्यादि स्थापनाघात्मसृजोते
वेदनानुलिप्तेता म्रादिपात्रेचनुस्त्रवेष्टिते हत्नमंडले हत्वा तत्र देवी मावात्वावाहनादिपरमीकरणेततम्नन्मइयाविधापास
नादिषोडशोपचारैः संपूज्यकुद्दपिविंडपापसशर्करानैवेद्यं दत्वा तासलेसमर्प्यमूलमंत्रं यथाशक्तिजपित्वाजपं देव्याहस्ते समर्प्यप्रद
क्षिणानमस्कारैः परितोष्यविसृजेत् तथासहस्त्रसमभिः स्वावस्तुरश्रणोपेष्याते तथाहुतेन त्वेडेन मधुनावदशांशके होमो
पिवविधातव्योमनादारिद्र्यमुक्तये रात्रौवनपेतेवाहसहस्त्रं समवाससान् धकेवाप्यघवाभ्यक्तेपायसान्नेप्रदापयेत् एतेना
पिचसिद्धिः स्यात्स्मरणपीपिकाभवेत् वहूकिंकथ्यतेदेविनिशायांजप्यते सदा शतेवादशक्तवोवासकृद्वापिवाकिंपुनः
नभवेत्तस्यदारिद्र्यममभिजानीहिपार्वति वेश्मस्थंग्रहेवापिजप्यदारिद्र्यमुक्तये विनरख्यासलोकस्यजपेदष्टशतंमनु तस्मा
मायदत्तामेवसदैवनहिधायव अष्टशतेषुष्ठोनरशतमितयोः नहियायातादशायस्वारिद्राये ति प्रागवत्पयपंजप्यते मंत्रःश्च

तद्गुप्यथ सजपेत् दारिद्र्याय स्वयेदन्तेऽह हेमानीय हेमवापेनाशैजप्यते मंत्रसद्म भक्तिपुरस्सरः तस्य पुत्रश्च पौत्रश्च प्रपौत्रश्चापि
तन्मूत्र दारिद्र्यमभिभवेयाति न कदाचिन्नसंशयः स्वपंस्थाहोति सायसी यो मां स्मरति नित्यशः तस्य द्या विद्ययशमनेदासीवक
त्वारापहे इति यन्त्रदाप्रदक्षिणी विधिः सुंदराचार्यशिष्येण श्रीनिवासेन धीमता चंद्रिकायां प्रणीता यामेकत्रिंशः प्रकाश
कः इति श्रीसुंदराचार्यचरणारविंदद्वंद्वसेवितेनामिना श्री श्रीनिवासभट्टेन विरचितायां श्रीशिवार्चनचंद्रिकायामेकत्रिंशः प्र
काशः अथर्वैस्स मंत्राद्यंते सारसंग्रहे अथर्वैस्तवमंत्राणां विधानमभिधीयते त्रिषु लोकेषु विख्याते मंत्रेनीदृग्गुणैर्युते
धर्मार्थकाममोक्षाप्तिनिदाने सर्वसंमते पंचकर्मैककरणे श्रेष्ठे गोपनीये सदा बुधैः अज्ञानतिमिरांधानां ज्ञानदृष्टिप्रदायके वा
गैश्वर्यप्रदे सर्वपापविध्वंसकारके अपमृत्युहरे रोगदारिद्र्यनाशने दुःस्वप्नग्रहहररहस्वेदनाशने श्रीजयप्रदे दुर्गकांता
रमार्गादौ भयनाशकरे परे नदीनदसमुद्रादौ नरिधंस्तुतारणे नराश्वरथगोहस्तिपुत्रमित्रकलत्रदे क्षेत्रग्रामप्रदे वी
र्यशौर्यधैर्यप्रभाकरे स्फूर्तिकांतिकवितादिकरे सौभाग्यदायके ब्रह्मांडकोटिसंदोभिस्थ्याष्टकगुणप्रदे बहुना किमि
होक्तेन सर्वदं नात्र संशयः तेष्वथाष्टाक्षरो मंत्रो यथावदभिधीयते पापौघनाशकः स्यादो भक्तिमुक्तिप्रदायकः ध्रुवो·
दीर्घो विषः सयोदीर्घो वाननहलयुक् अथ नेतो समीरश्च सदीर्घस्मादिरीरयुक् अष्टाक्षरो मंत्रः प्रोक्तो नारायणः समा·
हृतः ध्रुवः प्रणवः दीर्घनकारः विषः मकारः सषडकारः ताभ्यां मोशर्मदीर्घो नकारः आननहलकार लोकेशो
तं यजेद्दैवतं दग्धे होमं समाचरेत् जुहुयादाज्यं स्थंडिले वापि होमकर्मसमारंभेन तस्य दक्षिणपार्श्वेन लक्ष्मीं ध्यायेद्यथाविधिः

शिवा
चं.
२८८

288

ॐ भमध्ये मम से देवी दक्षिणे तथा स्मरेत् वामपार्श्वे ऽजे देवी हृल्लेखां परमेश्वरीं तथैव वामपार्श्वे तु गजपे द्रु गणनायकं ध्रुवतेम
लमंत्रेण जपेन्मृत्युदारिद्र्यनाशने नियतं श्रुणु हत्वांत जपेत्सुविमलं किंडः महाव्याधिप्रशमने तावज्जप्त्वाभिषेकतः एवं यः
कुरुते मर्त्यः सप्तुणपातातिमाकपात् येन तानं परिमलं यस्य व केऽस्थिते सदा तस्मात्प्रधानं भविष्यते सा ध्वरिभ्यो ऽपयेन तद्धि द
र्शदिवाप्युल्लते त्रेप्यानः परिमलो मन्त्रः महाशांतिकरं शुभो ऽसौ ऽङः त्वद्दारिद्र्यनाशनः करं किंणीतं त्रे श्रुणुष्वाशिरसा गौ
रीवत्रः शंभुः स्मितवाहशुभाननः श्रुणु त्वं देवदेवेशि दारिद्र्यस्य विनाशने पुरा विप्रा सुजातो नाम जनेराग महात्मने
विवादारिद्र्यसंहृती पत्नी णीपापस्वं डिनी तेन जातं समादाय मासमासाप्यनाम्नी तस्मात्निपिवणणानना पकोनिस्थि
तोभवत् निधनेन महीयेन विषाक्ताद्युणे ख्यात् शुभाङ्कवेरख केप्ताभवत्सरमेश्वरः तहन्ता गिरिजा देवी पुनः प्रा
हवशंकरं हपाते विषविषेत दातमा प्रभो यथा कृत्वा पुनस्त्यपावमावाक्यमेवं प्रहस्य वा शंभुः प्राह नजानासि भवु
त्वामृ त्रिरेव मा यो स्मरतापातिरंकोऽपि भूपालसंनसंशयः विषायरत्नमाशोति किंपुनर्वेदभाषिणो याति लक्ष्मेश्वर
तेवतावत्को देवी सर्वथा तद्धि पारायको लोके यास्मिन्रंकपिभाषते भवतेविभवानेव सोऽपि लक्षेष्यो भवेत् वर्षेणापि
हियोमंत्रं स्मरेद् हृत्थनेश्वरः नोपसर्पन्ति दारिद्र्य तादेसभो गिंकुलेमध्या घस्य मंत्रस्य वोद्धारं भवः श्रुणु पार्वति यसेवा
त्वानमात्रेण महादारिद्र्यनाशने भवतीयंविं हृपुतेलज्जावीजमनंतरं लक्ष्मीवीजेनतः श्रोत्को संबोद्धा वरातिप्रियाम्
वाह्निजायावधिप्रोक्तो मंत्रराजो न मोततः भवतीयः रेफः लज्जावीजं भुवनेश्वरीवीजे लक्ष्मीवीजे श्रीवीजे संबोध्यर

तिष्ठिरितिवदेत् वह्निजायास्वाहाकारः भागन्यासकरन्यासौ नकुलेदेनास्यदेवता ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि सूर्णगते शैलराजभवे
हिमेप्राकारमध्येसुरविटपितटेहेमपीठाधिरूढप्लयन्तीवालाविसर्पत्परिमलबहलोड्डामितधम्मिलभारा पीनोन्नमगल्ल
नाभ्राकुवलयनारक्तवर्णोकराभ्यांभ्रामयन्तीमलासानवरविवसनारक्तभूषाङ्गरागा इतिध्याने विधानतत्त्ववदनेनाऽ
र्पिते ताम्रपात्रेविधानतत्त्वमेमण्डलेसुमनोहरे मन्त्रस्यजापकर्तव्यादेवायाख्यमनीषिणा कुबेरस्यतेनास्याः सर्जेवाक्तिपते
सदा प्रयोगस्यप्रयोगः तत्रशागवन्मात्राआकारः ताभ्यांनादइति आग्निःरेफ एतेनतः आकारः ताभ्यांराइतिसमारः प
कारसदीर्घेलादिःआकारः प्रकोणाकारः नेनएणइतिर्दैरीयकारः मन्त्रनिरुक्तिस्मृतवैवप्रणवः सरमात्माण्वायकाव
सानेनतः नकारश्चनिवेधायोपमर्थेमोपदेमते नाजलेरावाल्हिरुक्मोयोवाभुवणैयरामाता ग्रंमश्चतयोर्थकसादेवेवाल्या
नमीरिते तथा गदितोमनुनिरस्ताणोः साधनारायणीहृदयः श्रीमत्कुबेरस्कदेवायुंगायत्रीदेवतामनोः परमात्मास्यमुद्दिष्टः
पेवागानितनोन्यसेत् क्रुद्धोल्कश्चमहोल्कश्चवीरोल्कोद्युल्कासेलकः सहस्रोल्कश्चतत्पूर्वैनेरेभिरंगलिङ्गन्यसेत् सर्वेमंगुह्य
सूर्वाङ्गस्तजेन्याधाग्रकेवनकनिष्ठान्तामसंपोत्रमेञ्जीपश्चात्तनौन्यसेत् वदर्पैनैस्वाहान्तेम्यक्रुद्धोल्कादिपदैर्वाहेर्ह्निजायाततो
जातिसंयुतैरपि त्रैलोक्यसंमोहनतत्ववनात् पञ्चाविभिक्तिश्रुक्तानांभवेदन्तेग्रिवल्लभेतिपञ्चातेअपतेयत्रप्रकाशवयनाव नारा
यणीयेकिनिष्ठादितदन्तानामंगुलीनांत्रिपर्वसुजेष्ठाग्रेणक्रमाद्वतरुद्धानष्ठात्राग्न्यसेत् प्रपेवसारे ध्यानेनकुर्यादंगुष्ठाग्रके
त्वयी सहाङ्किरःशितोवमनेत्रासोदरष्ठके तथा मारसंग्रहे मन्त्राणीत्रगाष्ठरकेडजटेरष्ठकेनततः दिग्बंधमस्त्रमंत्रेणा

शिवा
र्च
२८५

289

त्रेणविद्ध्याममंत्रविन्नमः ॐ हृदयायनमः इत्यादि उदरेणेनमः पृष्ठेनमः इतिप्रयोगः कैविन्नुणेउदरायनमः पृष्ठा
यनमः इतिन्यासमेवदेति न चास्यानुनमधिकरणतामेवुवर्णेनायेवन्यासः श्रूयताश्रीशिरसेनमः इत्यादिन्यासामनेत्र
नपुंसकस्यातिलकालकोपिभूयोवर्णोपनोपमभिः षडंगानिसमाचरेत् ध्रुवशीर्षेणनवर्णोविन्यसत्कादिषुषुयोरिन्यापि
करकांगेनैवन्यासोस्तु नतुषडंगक्रमेणेतिवेत् नञ्क शारदादिवचनेन निर्नीनत्वावद्वनात्महन्ति विसेन्यायाद्वायश्ष्ठेनरेणविंड
पुष्ठेनइशानाशिवः श्रुनस्याहृदयेतावपिशेषणाः शिवानमो नामवर्णकवचशास्तेणवर्णेनपनमस्तुदरेष्टष्टमंत्रोवव
र्णेविंडसमागुना इतिप्रपंचसारे अष्टमंत्रेणवद्वाशोमंत्रवर्णेस्तनौन्यसेत् अष्टैवकारवद्धादिकचक्रमंत्रेणेति शारदा
तिलकात् चक्रमंत्रोवृत्यनेदिग्वेधानेनरहमेशीर्षपंचरात्रे मूर्धादिमुखहृद्वामिगुह्यतानपदेषुवासपिन्यासोस्यानेपुवक्षा
माणेषुमन्त्रोवर्णे न्यसेत्सुधीः विन्यस्तमात्रे यैर्देहे भवेन्नारायणःस्वयं आधारहृदयानन्नभुजपदमूलकलाभिषुप्रमायामः
गल्लनाभिहृत्कुक्षिपृष्ठमार्ग्रहृयपृष्ठकेयथपरः शीर्षाननयनद्वयकर्णद्वयनासिकापुटेषन्यः बाहुद्वयपादद्वयसंधिति
नपृष्ठः रमितांगुलिषु हृदिसनचानुपाञ्चुक टगासहृहुंसोफजेत्वासपदयोस्मात्तथान्योगोंअंसोंवेत्रिपुन्यसेत् वक्ताहृ
शोत्वमगदायप्रस्थानेपुविन्यसेद्दणान् तमनक्रइशसर्वकमत्कापूर्वेदशान्यासीः व्योमादि प्रपंचसारे विन्यस्तेयैर्भवेन्नचीम
त्रवर्णोत्मकोहरि पद्ममादावायीः मंत्रीमंत्रवर्णैर्विन्यनेनन्यासमत्रवर्णानां प्रणवपुटितंत्वेप्रतिपर्यायं व्यापक न्यासश्चोक्त
इति मत्रतंत्रप्रकाशेपवविन्यसेद्दणमेकैकं विहितंपुववेष्टितामिति अंगुलीनियमश्चतंत्रेवा तत्रैवा तत्रगुलीभिर्न्यासस्यान्

शिरस्येकैव मध्यमा तर्जनीमध्यमाः पातन्तुषोर्न्यासमपि प्राप्त अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां नेत्रयुग्मे न्यासः प्रकीर्त्तितः हृदये ज्ञान
मुद्रास्यादङ्गुष्ठकनिष्ठिका नाभौ प्रकीर्त्तिता गुह्ये अङ्गुष्ठाः प्रकीर्त्तिताः सर्वे जानौ च पादे च ये चापि परिकीर्त्तिता इति न
न्यासनिलानलपवनव्योमाहङ्कृतिमहार्कान्त्यान्यादिकैः क्रमगादिते रैजे क्रममगतमंत्राणि संपुटैर्येश्री चरणं भुहृदयेवज्रकेन
हृदंदयव्यापके च विन्यसेत् संहारोपेंगादितो वियदाना मूर्द्धादिरस्या निर्दिष्टा सारसंग्रहे विंडनादशक्तिशांतिरूपमात्मव
तत्त्वयं न्यसेत्सर्वं ततोमंत्रीदेवताभावमुपिरूपेनारदीये द्वादशाक्षरमंत्रापाग्रल्कीवस्वरवीजकाकेशवाद्याभाद्यद्वयं सर्वेत्वयो
न्यस्यान्मोतिकाः सारसंग्रहे मूर्त्तिपंजरनामानं कुर्यान्न्यासान्तरे शुभे यहस्ते उदरं श्रीदं यशः शुद्धिमत्तावहं मुखेवर्णे
स्यास्य मतोः सरण्यायाकवर्णकः स्मरणीयो मनुः सम्यग्मंत्रशास्त्रविशारदैः अक्षप्रकृतिरूपोयमष्टवर्णो मनुर्यतः ता
मामाभवत्त्वमस्मैलनाहेपिवन्दुभिः मुदितोमनुवर्योयमकेसंख्याक्षरः क्रमात् अतस्तैर्नेव तद्वर्णान् विविष्ठ स्वर सर्व
कान् द्वादशार्कंगुनानमस्यन्यात्मकान् द्वादशकेशवान् प्रोक्तान् केशवादिमातृकान्यासे अकारादि द्वादशस्वरेशतेन भाले
कुर्तो हरिगलेपार्श्वेसकाग्रलेषुव दक्षिणेषु च वामे पृष्ठेककुदि च क्रमात् कादि षट्केन सान्त्रिध्याद्वामिभागेउपलक्ष
ने ललाटनाभिहृदयेकंपार्श्वेसकेपरे पार्श्वान्तरांसेग्रीवायां पृष्ठेककुदिवक्रमादिमगस्त्यवचनात् स्वापमवेनारवि
सिंहाच केशवादिन्यसेन्मार्तीमूर्द्धदेशेष विलक्षना नाभौनारायणं देवं विसर्गेतेनसमन्विते माधवं हृदि विन्यसेन्मम
येनसमन्वितो मन्मथोनेनसंयुक्तं गले गोविंदमेतकं विस्रंमतस्वरेणाथदक्षपार्श्वे प्रविन्यसेत् तदंसेमात्मतोये

शिवा
वे
२५०
290

न स्मरन्नेमपुहर्वके विडनाशिवपुर्मेनदत्तकर्णौ त्रिविक्रमं वामनं श्रीधरं चैव हृषीकेशमतःपरं नाभेश्चौकारमौकारं
विडनामर विडनापद्मनाभेव पृष्ठदेशेन देनपुक अंसेककुदि दामेनद्वादशगामितिस्मरते द्वादशेमानि बीजानि ना
दविडपुतानिव आदित्याद्वादशानथाद्वादशशावर्णकाइति विष्णवश्चविमलतः आमनमथादेपमन्यतः ईमनस्वरः उ
मः लक्ष्मीरेकारः नस्तृतीयः ऊः शिवाः एतनदेतः औकारांतः श्रेश्रेमः शुः इति आदित्यास्तथा तार्यमात्रमित्रश्चवरुणो
शुभगास्त्वथाविवस्वदिंद्रौसघाउपर्जेतोदशनस्मृतः तथावविस्वाविशेतेइतिक्रमसंबोधकः श्रेशुः श्रेशुमतानन् श्रशु
स्याश्रेशुभारितादितिविस्वयमौनवचनात् प्रपंचसारे द्वादशाक्षरमंत्रेणमंत्रविन्यस्यदिविन्यसेत् मूर्ध्निस्थो वासुदेवस्तु
वामोतिसकलातनुमंत्रविन्मूर्ध्नित्यणेनरामाद्दैमित्यर्थे इतिपद्मपादाचार्योमंत्रतंत्रतेत्रप्रकाशेन अष्टाक्षरेणसहिते
विन्यसेद्वादशाक्षरमिति मामप्रकारमाहकुंभसंभवः प्रणवश्चस्वरस्तद्वद्वासुदेवाक्षरस्ततः श्रीराममंत्रवर्णश्चततस्त
केशवादयः थावारथीनमौनाश्चन्यस्तयान्यासयोयत श्रीराममंत्रवर्णाइतिनत्यकरणे प्रपंचसारे पुनस्तत्प्रति
यत्नयैकिरीटादिमनुजयेत् किरीटकेयूरहारपीतांबरधरेतिव श्रीवत्सांकितमाभाव्यवमस्थालप्रधोवदेत् श्रीम
मिसहितेस्वानजोदिर्हयपदेवदेत् दीप्तिमुखाकरायेतिमेहस्तादित्यतेडमेहंदेतः प्रणवादिस्यात्किरीटादिमनुस्त
या जपेत्सर्वदेहस्पृशान्वितिततः किरीटमंत्रेणसर्वांगव्यापकंन्यसेदिति संकर्षणवचनात् मंत्रेसर्वाणिपदानिसेव
ध्यतानिदेयानिमंत्रविदित्यनेनमकारांतेकुंडलामित्यलक्तनपदव्याहारः स्वविनइतिपद्मपादाचार्यः मंत्रतंत्रप्रकाशे

श्रोत्रत्वगक्षिजि मस्तकाननहृद्गुह्यपाददेशेषु न्यसेत् शङ्खस्वर्गीहृत्पदस्तनं यात्मकमतो न्यसेत् ॥ ५

पिः तारः किरीटकेयूरहारांतेमकारेयदं कुंडलालेकनेत्रेतेशंखचक्रगदायदमिति सारसंग्रहे एततः परंप्रवक्ष्यामितत्व
न्यासमनुत्तमं एतत्वन्यासमाश्रेणतत्वात्मासमजायते भवांतेमादिकावर्णान् कोनानतवाहृदंतिकान् परायेतिपदंतत्व
न्नामानेनतत्वशाहृतः आत्मनेनमसाभुक्तोस्तत्वमेवान् समस्तहरेत् वीजेशाणसर्वतः नौन्यसशुद्धितनःपरे शङ्खकारेमत
स्यैवत्पेतानिप्रवन्यसेत् ॥ श्रोत्रत्वगक्षिजिह्वास्वघ्राणेषु श्रोत्रसर्वकान् स्वस्वस्थानेषु वागादिकर्मेन्द्रयगणेन्यसेत् मूर्द्धि
वेहृदिशिषेपादयोर्विपदादिकान् हृन्वेदरीकसंतेहि हृदयेमंडलानिच अर्कशोडशादिकेसप्तैकलाशुकानिवक्रमात् स
र्येसोमकपात्तनोश्चैनाकाशेखवाहिभिः अथाकाशादिभूतानां न्यासस्थानेषु विन्यसेत् परायंमेष्टिनंवैवशुमांसंविश
मेत्तकं निवृत्तिसर्वेनामानेष्ठायरावलवर्णिके नारायणेनकावासुदेवापान्विनियोजयेत् परमेष्ठ्यादिभिः पश्चात्रसिं
हेवीजमस्तकं कोपतत्वेवमत्हींदिपादांतेव्यापयेत्ततः एवंविन्यस्यविधिवत्साक्षान्नारायणोभवेत् ज्वररोगाभिः
वाराधाशालयेयोनिनामयथा भूतपिशाचाश्च नश्यैवब्रह्मराक्षसा क्षयांगश्चैवशाकिमोनैवडहमपिदंपा एवम
स्तशरीरोसौस्मरेद्धिस्तुमननमयथा हस्तेस्वकदरोगाहासरसिजेविश्राणमकौस्तुभसंत्कांतिश्रीयरणाविभ्रत्थितवसत्या
यंकिरीटावितंश्रीवत्साकसकौस्तुभमेरूपदककेयूरहारोज्ज्वलराजत्कुंडलमंडितेहृदिभजे पीतांबरंशार्ङ्गिणं पा
माधवःकरेयायाये तराश्रैवैपाराथेमेश्मासुपद्मने पंकजेदक्षिणेयस्यपांचजन्यंतथापरि वामायस्यगदायस्यचक्रं
वोच्चैश्चवक्ष्यितामिति केशवलक्षणंसत्काव्यपरोनरभावेत्त इनमेतन्न्यपश्चेवे नारायणाख्यासातेयास्यापिनाभक्ति

५९५
६०
।।६।।

शिवा
पं.
२५८
291

मुक्तिदा इति हयशीर्षपंचरात्रवचनात् सव्यासव्यपाणौ प्रथमेन पद्मं बिभ्राणमजं तदनंतरेण श्रापे गदां वामकरे चक्रं
विराजयंतं भुवनानि भासा इति मेरुतंत्रप्रकाशवचनात् सव्यासव्यपाणिदक्षिणाग्रजे केशवे तथा कृत्वा स्थंडिलमस्मि
न्निति दिक्ष्वथ निजासनविन्यासम् विश्वपीठादिकं निजांगे प्रसम्यगं यादिभिः हृत्पद्ममनादिविधिं च मध्ये दशावतारांतं प्रकल्प्य
विधिवत्किरीटमंत्रेण कुर्यात्सर्वांगलिमपि निजदेहे पंच पंचोपचारैर्विशः सारसंग्रहे नवशक्तिसमायुक्ते पीठे देवय
जेत्ततः विमलोत्कर्षिणी ज्ञाना क्रिया योगा प्रह्वी तथा सत्या तथेशानानुग्रहा मता तारो हृत ङे.ते
भावाय सदेविकृवडे भूतो सभूतात्मने शब्दवेदात्मपदं ततः ङेंतं देवं च सर्वात्मसंयोगपदसंयुतं योगपद्मपदं शो
क्तायामत्माङेमुतो नमः प्रथमासनमंत्रस्तात्पदयादमनासनं तारप्रणवः हृत्नमः ॐ ते भवे यत्पदं भागवते विश्वे ङेयु
तो विश्वे सर्वे मादिपदं द्वयं स्वरूपङे देवाय सर्वात्मसंयोगस्वरूपं योगपद्मस्वरूपं पीठात्मनेन स्वरूपं पीठात्मनेन स्वरूप
मूलेन मूर्तिं कल्पयेद्देवमर्चयेत् नारदपंचरात्रे पीठपूजां विनिर्माय गंधपुष्पादिभिः क्रमात् पश्चादावाहये
देवं मंत्रेणानेन केशवं ॐ एह्येहि भगवान् देवलोकानुग्रहकारक यज्ञभागं गृहाणेमं वासुदेव नमोस्तु ते सारसंग्रहे
आवाहनं तथा विधिवदुपचारैर्यथोदितैः कर्णिकायां यथास्थाने यजेदंगानि पूर्ववत् केसरेषु यजेत्पश्चान्मंत्रवर्णात्मका हिताः
वासुदेवादिका मूर्तीः सस्त्रीका विधिपूर्वकं दिक्षु देवसमाभ्यर्च्य तासां नामानि मूर्तिदा वासुदेवस्तथा प्रोक्तः संकर्षणस्तथा
हृयः प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्च पीतवर्णश्वेतरक्तगौरहरिद्रकस्फटिकनीलनिभाः क्रमात् दरचक्रगदापद्मधारिणः पश्च

वतुर्भुजाः कोणपत्रस्थिताश्चताः शांतिश्चाश्च सरस्वती रतिसंज्ञास्तथैवाम्बा सृजावैव यथाक्रमे शुक्लस्वर्णाय पश्यामसंका
शश्चारुभूषिता दलाहेषु ततस्त्वजापयाय्वदरिहेतपः श्रविस्कंदेरेसर्वेणदांपीतोवर्यकर्ने स्वर्णाभकौस्तुभेश्यामेरुक्मा
मेमघशालेस्वसि सुवर्णवनमाल्येवसुश्राभावक्रमाद्यजेत दिग्गजाश्चततोवाह्येसृजापतेयथाक्रमे ध्वजहस्तोवैनतेयरक्ता
मःशंखसंनिधिः सुहृत्पद्मनिधिरक्तोविघ्नोरक्तस्तथार्यकः श्यामःश्यामनिभाङ्गोविष्वक्सेनोनिशानिभः सायुधाद्यादिदले
ष्वेतेसंपूज्याविधिवत्क्रमात लोकपालास्तथावाह्येवज्राद्यायुधपूज्याविविस्मोः पूजाविधानेत्वभृद्यवरणमीरितं कपिल
पंचरात्रे नारायणायविद्महेवासुदेवायधीमहि तन्नोविष्णुप्रचोदयात गायत्रीवैसर्वीर्याकासर्वपापहरातिये
रोवागानिप्रथमंमन्त्रिशक्रयःकेशवादिकाः लोकेशास्तद्वतपश्चपूजासर्वेष्टासिद्धये वासुदेवादिकानादौवक्रापाश्चध्वजा
दिकान् केशवाद्याद्वादशायाशक्तवज्रादिकाम्यजेत् वासुदेवाध्वजादीश्चलोकपालांस्तदायुधैः सौकेविधिवत्तके त्रह
रिमेकेनसंयजेत् सृजापित्ततीयवतुर्थप्रकारयोरंगानिसृजायेव प्रथप्रयोगः तत्रप्रातः कृत्वादियोगपीठन्यासांते
मूलमंत्रेणप्राणायामत्रयंकृत्वा शिरसिसाध्यनारायणऋषयेनमः मुखे देवीगायत्र्यैछंदसेनमः हृदये श्रीपरमात्मनेदेव
तायैनमः इतिविन्यस्यममइष्टार्थेविनियोगः इतिकृतांजलिःकृत्वामूलमंत्रकंरयोर्व्यापकं ज्वलोल्काय स्वाहा हृदयायनमः
महोल्कायस्वाहाशिरसेस्वाहा वीरोल्कायस्वाहाशिखायैवषट् द्युल्कायस्वाहाकवचायहुं सहस्रोल्कायस्वाहास्त्रायफ
ट् इतिपंचांगमंत्रानेतानादिपंचांगलिभिर्विन्यसेदस्यकनिष्ठामूलपर्वादितर्जन्यग्रपर्वान्तेषुद्वादशस्थानेषु ॐ नमः ॐ

शिवा
पं.
२५२

292

ने ॐ नमः ॐ मो ॐ नमः ॐ ना ॐ नमः ॐ रा ॐ नमः ॐ य ॐ नमः ॐ णा ॐ नमः ॐ पं ॐ नमः पुनः ॐ ॐ नमः
ॐ ने ॐ नमः ॐ मो ॐ नमः ॐ नो ॐ नमः इति विन्यस्य वामतर्जनीमूलादिपर्वारभ्य तत्कनिष्ठाग्रपर्वान्तेषु द्वादशस्था
नेषु ॐ रा ॐ ॐ य ॐ ॐ णा ॐ ॐ पुनः ॐ ॐ ॐ ने ॐ ॐ मो ॐ ॐ ना ॐ ॐ रा ॐ ॐ य ॐ ॐ णा ॐ ॐ य ॐ इति त्रिरावृत्या
मूलमन्त्राक्षराणि विन्यस्य ततो हृत् शिरः शिखा कवचास्त्रेषु पञ्चाङ्गानि विन्यस्य ॐ हृदयाय नमः ने शिरसे स्वाहा
मो शिखायै वषट् नो कवचाय हुं ॐ ने त्राय वौषट् यं अस्त्राय फट् इति षड्भिर्वर्णैः षडङ्गानि विन्यस्य कुण्डेण्णे नमः
सूक्ष्मायै नमः इति विन्यस्य ऐशानकोणाद्वायामिनमस्त्रकाय स्वाहा आग्नेयीकोणाद्वायामिनमस्त्रकाय स्वाहेत्यादि
तत्र दिग्देनदशदिग्बन्धनं कृत्वा मूर्ध्नि ॐ ॐ ॐ नमः नेत्रयोः ॐ ने ॐ मुखे ॐ मो ॐ हृदि ॐ ना ॐ नाभौ ॐ रा ॐ गुह्ये ॐ
य ॐ जानुनोः ॐ णा ॐ पादयो ॐ य ॐ इति सृष्टिन्यासं विन्यस्य पादयो ॐ ॐ ॐ जानुनो ॐ ने ॐ गुह्ये ॐ मो ॐ नाभौ
ॐ हृदि ॐ रा ॐ मुखे ॐ य ॐ नेत्रयो ॐ णा मूर्ध्नि ॐ य ॐ इति संहारेण विन्यस्य नाभौ ॐ रा ॐ गुह्ये ॐ य ॐ जानुनोः
ॐ णा ॐ पादयोः ॐ य ॐ नमः मूर्ध्नि ॐ श्रो ॐ नेत्रयोः ॐ ने ॐ मुखे ॐ मो ॐ हृदि ॐ ना ॐ नमः इति स्थितिन्यासं विन्यस्य
मूलाधारे ॐ ॐ ॐ हृदि ॐ ने ॐ मुखे ॐ मो ॐ दक्षबाहुमूले ॐ ना ॐ वामबाहुमूले ॐ रा ॐ दक्षोरुमूले ॐ य ॐ
वामोरुमूले ॐ णा ॐ नाभौ ॐ य ॐ ततो मूलेन व्यापकं कृत्वा कण्ठे ॐ ॐ ॐ नाभौ ॐ ने ॐ हृदि ॐ मो ॐ दक्षस्तने
ॐ ना ॐ वामे ॐ रा ॐ दक्षपार्श्वे ॐ य ॐ वामे ॐ णा ॐ पृष्ठे ॐ पुनः व्यापकं एवं पञ्चाहुतित्रिकं पातं मूर्ध्नि ॐ ॐ ॐ मुखे ॐ

ने ॐ दं दक्षनेत्रे ॐ मों ॐ वामे ॐ नों ॐ दं दक्षकर्णे ॐ रां ॐ वामे ॐ यं ॐ दं दक्षनासि ॐ णं ॐ वामे ॐ यं ॐ दं दक्षबाहुमूले
ॐ गं ॐ वाहुमूले ॐ गं ॐ वामबाहुमध्ये ॐ नें ॐ मणिबन्धे ॐ पो ॐ मों ॐ दं दक्षांगुष्ठाग्रे गुलिश्वशोष्ठानेवं वर्णानेवं मसेत ५
एवं वामहस्तेवा एवमेव दक्षोरुमूलजानुगुल्फांगुलिन्यासेत् ८ एवं वामेपि ७ हृत्पवासस्तकमांसमेदोस्थिपञ्जेष्वकेषु
समथानुपूर्वमवर्णान्विन्यसाहस्रं प्राणवायोर्न्यसेत् ८ मूर्ध्नि ॐ ॐ नेत्रयोः ॐ नं ॐ मुखे ॐ मों हृदि ॐ नां ॐ उदरे ॐ
रां ॐ ऊर्वोः ॐ यं ॐ जंघयोः ॐ णं ॐ हृदयोः ॐ यं ॐ ॐ [illegible]योः ॐ ॐ ॐ ग्रसयोः ॐ ने ॐ ऊर्वोः ॐ मों ॐ पादयोः ॐ नां ॐ
वामाधःकरे ॐ रां ॐ दक्षाधःकरे ॐ यं ॐ वामोर्ध्वकरे ॐ णं ॐ दक्षोर्ध्वे ॐ यं ॐ नमः इति विभूतिपञ्जरन्यासः पादयोः
ॐ नमः पराय पृथिवीतत्त्वात्मने नमः लिंगे ॐ नमः पराय जलतत्त्वात्मने हृदि ॐ नमः पराय तेजस्तत्त्वात्मने मुखे ॐ नमः
पराय वायुतत्त्वात्मने मूर्ध्नि ॐ नमः आकाशतत्त्वात्मने हृदये नमः अहंकारतत्त्वात्मने हृद्गोणे नमः महत्तत्त्वात्मने सर्वांगे ॐ नमः पराय प्रकृ
तितत्त्वात्मने नमः इति संहृतिन्यासः सर्वांगे ॐ नमः पराय प्रकृतितत्त्वात्मने [illegible] ॐ नमः महत्तत्त्वात्मने हृदये नमः अहंकृति
तत्त्वात्मने मूर्ध्नि ॐ नमः आकाशतत्त्वात्मने मुखे ॐ नमः वायुतत्त्वात्मने हृदि ॐ नमः तेजस्तत्त्वात्मने लिंगे ॐ नमः जलतत्त्वात्मने पादयोः
ॐ नमः पराय पृथिवीतत्त्वात्मने नमः इति सृष्टिविन्यासस्तत्त्व सर्वांगे ॐ श्रां विश्वरूपायात्मने नमः ॐ श्रं दहरूपायान्तरा
त्मने ॐ यं शक्तिरूपाय परमात्मने नमः ॐ ह्रीं शान्तिरूपाय तत्त्वात्मने नमः इति विन्यसेल्ललाटे ॐ श्रं केशवाय धात्रे
नमः उदरे ॐ श्रीं नारायणाय [illegible] हृदि माधवाय [illegible] मित्राय कण्ठे ॐ गोविन्दाय वरुणाय दक्षपार्श्वे ॐ विष्णवे अंश

शिवा
वे·
२५३
293

वे: ॐ मेवं कुं मधुसूदनाय मनाय: गालदक्षभागे ॐ नें यें त्रिविक्रमाय विमलतेः वामपार्श्वे ॐ पें वामनाय ऐंद्राय: वामो
मेंसे ॐ श्रीधराय मूर्ले गलवामभागे दें हृषीकेशाय पञ्जेमाय पृष्ठे ॐ वों पद्मनाभाय नष्टे ककुदि ॐ यें दामोदरा
य विमलवेनमः शिरसि ॐ नमो नारायणाय ॐ नमो भगवते वासुदेवाय नमः इति मन्त्रेण इति मूर्तिपञ्जरन्यासः ततः
ॐ किरीटकेयूरहारमकरकुंडलालंकृत शंखचक्रगदाम्बुजहस्त पीताम्बरधर श्रीवत्सांकितवक्षस्थल श्रीभूमिसहित
स्वात्मज्योतिर्द्दीप्तिकराय सहस्रादित्यतेजसे नमः इति सर्वांगे व्यापकं न्यसेत् सर्वांगे· ॐ मेनमः पराय जीवतत्वात्मने न
मः ॐ भेनमः पः प्राणतः हृदि ॐ बेनमः बुद्धिः ॐ फेनमः अहंकारतः ॐ पेनमः मनस्तत्वमूर्ध्नि ॐ वें नमः शब्दतः स
र्वे ॐ पे नमः स्पर्शात हृदि ॐ दं· रूप· गुह्ये ॐ थन· रसः पादयोः ॐ ते· गंधः श्रोत्रयोः ॐ णं श्रोत्रः सर्वांगे ॐ दं· त्वक्
तः चक्षुषोः ॐ ॐ नेत्र जिह्वायां ॐ ठिः जिह्वाः घ्राणयो ॐ टं· घ्राणः मल ॐ नं· वाक· पाणौः ॐ ञं· पाणिपाद·
योः ॐ जेवाद· पायोरुपायु गुह्ये ॐ वें उपस्थाम्मूर्द्धि ॐ ङं· आकाश· मूर्ध्नि ॐ घं· वायु· हृदि ॐ गं तेजस्त लिंगे ॐ खं·
जल· पादयोः ॐ कं· पृथिवी हृदि ॐ षं हृत्पुण्डरीक· तत्रैव ॐ हं· सूर्यमंडलतः ॐ मं· सोममंडलतत्रैव वह्निमं
डलतः मूर्द्धि ॐ बोपरमेष्ठिने वासुदेवतत्वात्मने ॐ पें पुरुषाय संकर्षणतत्वात्मने हृदि ॐ वें नमः पराय विश्वाय प्रद्युम्नतत्वा
गुह्ये ॐ नेनमः पराय निवृत्तये अनिरुद्धतत्वात्मने नमः पादयोः ॐ लें नमः पराय सर्वाय नारायणतत्वात्मने नमः ततः
ॐ क्ष्रौं नमः पराय नृसिंहाय कोपतत्वात्मने नमः इति मूर्द्धादि पादपर्यंतव्यापकत्वेन विन्यस्य श्रीनारायणात्मकेसा

त्मानं ध्यायेत् ततो वक्ष्यमाणेन वैस्नवन्यासविधानेनात्मशजोतं कुर्यात् आत्मसजातीयं विशेषरूपविभूतिपंजरन्यासक्रमे
ण न्यासस्थानेषु न्यासमंत्रेण गंधपुष्पादिभिः सम्पूज्य किरीटमंत्रेण पुष्पांजलिपंचकं त्रयं वा स्वदेहे दद्यात् इति ततो मंडूकादि
पृथिव्यंते क्षीरसमुद्रे श्वेतद्वीपं वसेत् संपूज्य नन्दनोद्यानं दिव्यरत्नमपूज्यानेष्टदले केसरेषु स्वाग्न्यादि मध्यान्ते प्रादक्षिण्येन विम-
लायै नमः उत्कर्षिण्यै ज्ञानायै नमः क्रियायै योगायै प्रह्व्यै सत्यायै ईशानायै नमः अनुग्रहायै नमः इति संपूज्य
ॐ नमो भगवते विष्णवे सर्वभूतात्मने वासुदेवाय सर्वात्मसंयोगयोगपद्मपीठात्मने नमः इति मंत्रेण समस्तं पीठं संपू-
ज्य मूलमुच्चार्य श्रीविष्णुमूर्तिं कल्पयामीति मध्ये मूर्तिं परिकल्प्य पुनर्मूलमुच्चार्य श्रीविष्णुमूर्तये नमः इति संपूज्य तत्रा
यतनं देवं भगवन्तं शाद्विकः समभ्यर्च्य वक्ष्यमाणेनावाहनमंत्रेणावाहनस्थापनादि प्राणस्थापनान्तं वैष्णवमुद्राः प्रदर्श्य गन्धा
दि पुष्पोपचारैरष्टदलकेसरेषु प्राग्वदेवाग्न्यादि संपूज्याष्टदलकेसरेष्वेव स्वाग्न्यादि प्रादक्षिण्येन ॐ नमः नं नमः मों· नां·
रां· यें· णां· यें नमः इति संपूज्याष्टदलेषु स्वाग्न्यादि दिक्षु पद्मवक्षसे ॐ वासुदेवाय· संकर्षणाय· प्रद्युम्नाय· अनिरु-
द्धाय विदिग्दलेषु शान्त्यै· श्रियै· सरस्वत्यै· रत्यै· ततो दलाग्रेषु स्वाग्न्यादि प्रादक्षिण्येन ॐ चक्राय शंखाय· गदायै· पद्मा
य कौस्तुभाय· मुसलाय· खड्गाय· वनमालायै· ततस्तदग्रे प्रथमरेखायां देवाग्न्यादि प्रादक्षिण्येन वक्त्रदिक्षु ध्वजा
य गरुडाय· गरुडाय· शंखनिधये पद्मनिधये· विदिक्षु विघ्नाय आर्याय· दुर्गायै· विष्वक्सेनाय· इति संपूज्य द्वि
तीयरेखायामिन्द्रादीन् तृतीयायां वज्रादीन् संपूज्य स्वपादि समर्पयेदिति सारसंग्रहे द्वात्रिंशल्लक्षमानेनयादीने

शिवा
टी.
२५४
294

नाडुनाथवा तद्ध्येनाथवामेत्रीजपेन्मंत्रमनन्यधीः जनकपावदशांशेन त्रिपंचकैःसमोहहैः तर्पयेद्वेदकामश्रीरमृता·
नाभिषवामितैः स्वाभिषेकोंतेतर्पयेद्ब्राह्मणानपि सकुलीनारसदीवाराविलंभक्तानतेद्धितः एवंदमनमेत्रोप्रयोग
गान्नाथयेन्मधीः साउपाहभजेसौमेसवोगयवलपुति निर्विषीकरणेध्यायेद्विसंगरुडवाहनो एवंमेवहरिध्यायेद्ग्रा
गसेहारकमेणि दविमध्याज्यसंयुक्ताश्वतरेगलसेमिना गुरुवीरघृतहुनामृत्युमेवाविवतेने शनैश्चरहिन्वेमस्यसम
गालपपाणिना जपेद्दशशतेयुहोमिपतेनायमृत्युना एवंविंशातिसमामेत्रीयुहापिवेदपः निरस्तपानकोभक्ता·
स्वरोगीज्ञानवानभवेत् जस्माघृतेनकुंभाद्विः सेवनसर्वरोगनुतः भुजोतःसमः जस्माग्रेधीहध्यायोमयवानभवेत्
वेदसूर्योपरागेतद्विदिनेदिनमेववा उपोष्याहसहसेतस्पृष्ठाहोमोहुतेजपेत्पः पिवेत्समनेमेध्येकविंतवादिनोवशः
विल्वरघृतहोमेनसमयोपयनपतिर्भवेत् विल्वःतत्फलैःपत्रैर्वापयतेनमयेमंत्रमघृतेनाभिमेत्रितं धारयेद्दक्षिण
हस्तेसर्वत्रस्यान्मुरक्षितः षट्कोणेशणवोतरेशणवेगसाध्यंलिखेन्मध्यतः षट्कोणेषुलिखेन्मुदर्शनमनुपदेयह
पत्रेततः ग्रहणोवदलाग्रतः शविलिखेन्मप्रीकराणांदलरंत्राहेद्वादशवर्णमेत्रमदिते स्याद्वादशारेततः द्वात्रिंशद
लश्रालिखेन्नरहरेरानुष्टुभार्णोंस्तमस्तद्वीजेनचवेष्टयेद्धहिरिदंयंत्रंहिविस्नोःपरं भगोहोममहमापिनेकरहृतो
भक्तादिरक्षाकरंलक्ष्मीकीर्तिविवर्द्धनंपरमिदंमोक्षार्थिनेमक्तिदं भुक्त्यार्थैः षट्कोणकृत्वातन्मध्येशणवोदरेशण
वेविलिख्यातन्मध्येसाध्यनामालिख्य षट्सुकोणेषुस्वाग्रादिप्रादक्षिण्येनवस्तमाणमुदर्शनषडक्षरमेत्रस्यैकैकमव

रश्मिकोणे विलिख्य तद्बहिरष्टदलपद्मं कृत्वा तद्दलेषु नारायणाष्टाक्षरवर्णानालिख्य तद्दलाग्रेषु वक्ष्यमाणश्रीकृ
ष्णाक्षराण्यालिख्यालिख्य तद्बहिर्द्वादशदलकमलं कृत्वा तद्दलेषु वक्ष्यमाणवासुदेवद्वादशाक्षराण्यालिख्य तद्बहिर्द्वा
त्रिंशद्दलपद्मं विरच्य तद्दलेषु वक्ष्यमाणनृसिंहमन्त्रस्य द्वात्रिंशद्वर्णानेकैकशः समालिख्य तद्बहिर्वृत्तद्वयं कृत्वा भूपुरं
तत्कोणेष्वाद्यादिशादित्यैर्नमः स्यादन्तरमस्मिन् यथा भवति तथा निरन्तरं नृसिंहबीजेन वेष्टयेदित्येतत्पञ्चमकफले
दं भवति श्रीयन्त्रसारे षट्कोणकर्णिकामध्ये तारं साध्यसमन्वितं सुदर्शनं षडर्णं च षट्सु कोणेषु संलिखेत् तदेतानि
वृत्तः पत्रे केसरेषु क्रमेण च गोपालकवनवर्णमन्त्रस्यैकैकमक्षरं दलेषु द्वादशार्णं सश्रीविष्णुदशार्णं च अष्टपत्रेके
सरोरुहे तस्यैकैकवर्णके नृसिंहानुष्टुभो वर्णाञ्छ्रमन्त्रस्य तत्रस्थलतः सुदर्शनयन्त्रपञ्चके मरे षोडशच्छदे कृत्वा बहिश्च
ष्टकस्य क्रमात्षोडशकेष्वहो मन्त्रकार्णांल्लिखेत्तद्भूपुराश्रिस्थानानां केषु च षट्कस्य क्रमस्तश्च प्रकीर्तितं कौस्तुभं सर्वपा
पहरं श्रीदेयमोघं सुदर्शनं तदाहैष्यं गवीनेश विलिख्य पत्रे विवाय मे तत्र विजयस्तकं प्रातः समयपाह नितां विदग्धे
श्वस्तेसकलागमकं वीरेन रेभिवारे वीरे स्वरे वीरतरे च भले हैष्यं गवीने प्रति विलिख्य पत्रे प्रभवत्मन्त्रः स्वशाखापज
स्वाश्रमार्थः षट्कोणं कृत्वा तत्कर्णिकामध्ये समं साध्यं प्रणवं विलिख्य तत्कोणेषु दर्शनषडक्षरमन्त्रस्यैकैकमक्षरं स्वाशा
दि प्रादक्षिण्येन विलिख्य तत्संधिषु सुदर्शनषडक्षरस्य षडङ्गमन्त्रानालिख्य तद्बहिरष्टदलकमलं कृत्वा तत्केसरेषु व
तरत्नरमन्त्रस्यैकैकमक्षरं विलिख्य तन्मन्त्रेषु वासुदेवद्वादशाक्षरमन्त्रस्य वर्णत्रयं वर्णत्रयं प्रतिदलं विलिख्य तद्बहिरष्ट

शिवा
वं.
२५५
295

दलकमलेकृत्वातत्केसरेषुनारायणाष्टाक्षरमेकैकमक्षरंविलिख्यतद्दलेषुद्वादशशब्दक्षरन्तुसिंमेत्रस्यवक्षरमन्तरोव
र्णोनुप्रतिदलेविलिख्यतद्बहिःषोडशदलेपद्मेकृत्वातत्केसरेषुवद्यमाणषोडशाक्षरमद्दर्शनमेत्रस्यैकैकमक्षरंविलिख्यात
द्दलेषुपुरुषसूक्तस्यैकैकामृचंविलिख्यतद्बहिः हृद्दयपेकृत्वातद्देतगालयः वाष्पोमातृकामविडकांविलिख्यातद्बहि
श्चतुरस्रेकृत्वातत्कोणेषुप्रणवंलिखेत् एतद्यंत्रमभक्तफलदंभवति अत्रपुरुषसूक्तस्यसर्वेषांतथापिक्रमेदोक्तमेवग्राह्यम
वैषालक्ष्मानीतन्मूलकृत्वातत्राम्नवेदेषुपाठभेददर्शनात्सेमहस्रशीर्षाषोडशार्चस्यसूक्तस्यनारायणऋषिःपुरुषोदेवता
पंचादशानुष्टुभःत्रिष्टुप्प्रस्तारकामारमेयहे अष्टवर्णस्यमेयस्यवल्लीहकऋषिःप्रथन् सत्रिभेदविभिन्नोसौप्रोच्यतेमा
यकेषुदः गौतमोथभरद्वाजोविश्वामित्राद्दसपस्त्यथा जिमदग्निर्वसिष्ठस्तकश्यपश्चात्रिरेवच अग्गस्यइतिविज्ञेयाऋषयोऽ
ष्टौयथाक्रमे गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्चबृहतीपंक्तिरेवच त्रिष्टुप्चजगतीचैवविद्धंदांस्यष्टक्रमात् यज्ञोऽक्षवलस्था
सोमश्चाग्नीविश्वेदेवाश्च प्रत्यषस्त्रप्रभामस्यविज्ञेयादेवताःक्रमात् अग्निर्वायुर्जलाकाशाआदित्योभूर्विभुस्वयं तत्वा
निसप्तलोकाश्चदेवाशक्तिपरात्मिका शुक्लेहिरण्मयेपद्मेकृत्वेकुरुमसंनिभे पद्मकिंजल्कनीलाभैरक्तवर्णोष्टके
मतेषष्ठापयोहदामस्यात्सरितोत्सुह्रितीययोप्रवयोरिवतवर्णोनिहृतेपेवमातरे उदात्तेसप्तमेवीजेमितिसेसप्तमेन
पेत् दरवक्राग्दापद्मकरैर्मूर्तीनमार्णपोइतिराख्युश्चकेशोवगदापद्मकराःक्रमात् पामूनिः मुच्यतेसर्वेतस्याश्र
न्या प्रथानमथग्रगतामवाशिहेशोवपायसेगतोगुनः वेदमाणाक्षतास्मातियानादापिकाहृति इयमेवेतरसवेवाः

स्तमाणं प्रकाशवत् सर्वावीर्यापूर्वैमेंगमन्त्रेष्टकमनोविदः लोकपालादिकवाम्यत्समानेसर्वप्रजनोनार्णजेवाप्तदेवा
दिशक्त्यार्याधजादिकाः तृतीयदेवरतिप्रतिकांतिस्त्राष्टिः सप्तष्टिकामरतिदीसिद्धकीर्तिस्वपूज्याः पद्माधजादिकाः
नरीपूजेवरत्वादिप्रजाशेषवपूर्ववात् एवमादरनेश्रीमन्मायाः स्वावनमनोन्मनीश्री श्रीरतिः शष्टिमोहेन्योमायाव
महाहिका योगाविकातथाश्च्याषष्टात्तरभवेतरि शालेगदहलेशंगोमशलोमिसप्तलकः समभाणभवेनेनोवा
हाकिल्लदकस्तया कर्कोरकस्ततः पद्मोमहापद्मस्ततःपरः शंखपालाख्यकुलिकोसमप्तकपरेशुप्रजयेव मत्स्या
दिभिः एवमीस्यान्मथनतोदिक्षिमेता प्रम्यात्मवेवदेदस्यान्तर्वे मात्स्यप्रकूर्मकः वराहस्त्ररसिंहश्च कुब्जोरामेत्रयेनथा
कृष्णः कल्कीमेननानाम्नामस्याधाश्चेवनामतः प्रजाविधौश्वोक्तपद्मोक्तवोह्यमेवतत् श्रृष्टात्तराणमेत्राणाविधानेसम्य
गीरिते एतेनयोयजेन्मंत्रीमस्यापरमयाहरि सर्वाक्षितार्थान्लभतेह्ययनादेवमायकः श्राध्याष्टात्तरस्याष्टवार्णंसे
त्तानामहम्मंत्रीनोविधानमाहा श्राष्टावर्णसितिदरः शंखः नमोणायमंत्रोश्वदाप्तयथ्यो प्रन्यासोदत्तायःकरमार
भ्यः पादत्विर्णे नदत्तोधकरयर्यंते वक्रशंखगदापद्मनिध्येयानियामत्रिरिभिः यामत्रिः शयामेनार्चेपितरिष्टासा
मध्येप्रज्या इतराःसमन्त्रीः पूर्वादिसौम्यान्ताः प्तदिशासुपूज्याः ईशानकोणेतदपुनः प्रधानमंत्रिरेवप्रज्या प्रवाशिष्टेशे
स्वयेपामंगतोपुनरिस्त्रकं प्रथद्वितीयमंत्रिश्चयायोन्तृतीयादिमंत्रिसेपूज्यानेतरमायोद्वितीयोवप्रजयेत् एवंतृतीया
दिपूज्यहनीये नत्रयणवमंत्रिश्चनायोप्रथमोगाहत्रिः द्वितीयाहमंत्रिपितृतीयामसशक्तिकेवोसदेवादिभिः श्रात्मा

शिवा
वे॰
२९६
296

दिभिः श्रोत्राभिश्चात्तृथी शाक्रादिभिः पंचमी तदंतैः षष्ठानां णं स्वमेयां तृतीयो वासुदेवादिभिः सशंखादिभिः ध्वजादि
भिश्चतुर्थी पंचमी षष्ठी वशाक्रादिभिस्तदंतैश्च मार्गं स्त्रिं श्रजायां तृतीया रित्यादिभिः सशंखादिभिः ध्वजादिभिश्चतु
र्थी नाकारजे विधाने रित्यादिभिस्तृतीयाशाणं विधौ श्वादिभिस्तृतीयातत्र मायामहामायायोगमायेति शक्तित्रयनाम
तैये पाणं विधौ तृतीयाशेत्वादिभिः एणकारविधौ तृतीयानन्तादिभिः एकारन्तिं श्रजायां प्रथमो गाहनिः द्वितीयावा
सुदेवादिभिः शंखादिभिश्च तृतीया केशवायेतरीयाध्वजादिभिः पंचमी मत्स्यादिभिः लोकेशैः षष्ठी तदंतैः सप्तमीति
सारसंग्रहे प्रथमवले द्वादशार्णमंत्रं सर्वार्थसिद्धिदं सर्वोपचाराणं शुंसौंभ क्लिंक्लिं श्रायकं ॐ वं नमः पदं स्यात्तदे
नेवु भगवत्पदं वासुदेवपदेन तु द्वादशार्णमंत्र येनः ॐवः श्रणवः नमः स्वरूपे ङें नेभगवतपदं भगवते टत्तदंतावा
सुदेवायः ऋष्याश्रितिः प्रजापतिश्छन्दो गायत्री छंदः ईरितं देवतास्याद्वासुदेव एकद्वाविंशार्णकैः समस्तन्नवपदो
गमितिश्चवयश्चनारः शाणः पंचतया द्वादशांगनन्तोन्यसेनाहृदादिने त्रजठरपृष्ठबाहूरुजानुषु सपादेषु मनो
र्णैर्नेमौनैः साधकोत्तमः प्रवक्षोनेनतरं नेत्रन्यासः प[illegible]वायोग्न्य शुरूषमस्त्राच्युतवासुदेवसंकर्षणमधुम्ना
निरुद्धनारायणब्रह्मविष्णुनृसिंहवाराहाण्णद्वादशौ[illegible]योगमाहुः उक्तेव विस्तयामले श्रादौतशुरूषा सन्याङ्
तीयश्चाग्निहेश्वरि वासुदेवादयो नारायणो ब्रह्मा ततः परो विष्णुनृसिंहवाराहौ द्वादशांगे स्थिमामसेदितिनया
मंत्रहेशुद्धलिप्यार्णैर्यथास्थानेन्यसेत्ततः त्रिंशतारप्रभृतिनामत्रेनव्यापकन्यसेता मंत्रशोभिरिवियन्यासेन्यसेन्मे

त्रीसमाहितः कमालटग्वजाकं दटोहंजठरनाभिश्रुलिंगजन्वेत्रिशुपोमः सहिमासमस्मेत्रिभिः हृदादिकोनाबपोमेस्थि
निमासेप्रवतनोपादाहृदारम्य शीर्षान्तेन्यासेसेहारमन्विरे एवक्रमोपतीनोस्यादिलोमेनोयतेन्यसौ प्रवोप्रमशुनानो
वास्थितेन्तोशृहमेपिना मेहारायौनिगदितोमेत्रशुणसुविशारदैः सहृनदोषमेहारः सृष्टेस्त्रशुभमशुहपः स्थितेस्वप्नोति
विन्यासमलस्माकार्यन्स्थिताद्वैः व्यापकतेनमेत्राणोनतश्रुनन्येसेननोसुधीः कमालटग्वजाकं ठदोमममहृदयेश्रुव
जुतौलिंगेपादश्रुगमेमलेनव्यापकन्यसेत् नानन्यासेप्रविन्यस्यविन्यसेन्मूर्तिपंजरे ततानिदादशतानिजीवशाए
पिपाश्विनेहृसमेमसूर्येमंडले वेदमेंडलमध्येस्थमंडलेस्वकलान्विते वासुदेवादयश्चैतितानिद्वादशावदन् इतिहयशी
र्षपंचरात्रोक्तानि पद्मपादाद्यथान्तपुरुषसन्माद्युतवासुदेवसेवकर्षणप्रद्युम्नानिरुद्धानारायणब्रह्माविस्तुनृसिंहव
राहाहीनाद्वादशांगयोगमाद्ध उक्तंचविष्णुपाले आद्योन्तपुरुषःसन्माद्युतोपश्चात्महेश्वरी वासुदेवादयोनारायणोब्र
ह्मातथैवचावेसिंहवाराहौद्वादशांगोषिमाद्यसेदिति तासमंत्रैके नमःसमाहितोभूतवाव्यदेवेहृदिस्मरेत् पद्मेंडगा
द्युपिहीपेदिव्यपोषाविते तत्रसेसिंतापिपनमालिलते स्नषेविते तन्मध्येकल्पवृक्षंवरियमद्भुतदर्शने तस्याहस्लाड
न्तमेवेकमलेविमलप्रभे शारदपौडविलसन्मभापटलराजिते तत्रसेविन्यसेद्देवंवासुदेवंस्मितातनेनोकुंदेहाभमगा
वक्रपद्मएवलसत्करे वेदाश्रुतलसत्कोमामोहयतेजगत्त्रयंकेशएणदशेराजदीडेरत्नमृषपोश्रीवत्सांकेलसद्दत्तम
कुटेकौस्तुभभावितोग्रविंददलोतास्वस्वरसापतलोषने कुंडलप्रोल्लसद्देदगेरुपीतवाससे ग्रैवेयेपहारसेशोभिकंकणक्र

शिवा
वं.
२५८

297

ठंसुकंकणोविशालवक्षःसंगाजगत्यफुल्लवनमालकं सनिकाठिमूर्तीईश्वरतत्त्वनिर्णयकोल्लयानिषेवितंदिव
दिनिजातिगेयवेसवयै सिद्धविद्याधरैर्यैस्सेवितंवमहोरगैः वामोर्थादितदयःकरोतमाशुयध्याने वामदेवंतक
वीनवतनवाङ्गस्सुरेश्वरे दक्षिणेपरिवकैनयश्रेयायः प्रकल्पयेत वामेपरिगदाकायांशेविवायः सुशेमनस्मितिह
यशीर्षपेवगाजेवयनात् तथाएवंध्यात्वावामदेवंस्वाभेदेनजगत्यमे पूर्वोदिजेयजेत्पीठेदेवमावाह्यमेविमित्त म
त्रिमूलेनसकल्पेगायाथैस्तत्तिप्रजयेत् पूर्वमेगानिसेषन्यवामदेवादिशक्तयः दिग्विदिक्षुचमेपन्यस्ततोद्वादशा
मस्तेयः केशवनाद्याःसमभ्यर्च्योलोकेशास्त्राण्युधैःसह प्रथप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासेतिमूलमंत्रे
णप्राणायामंत्रयेकृत्वाशिरसिप्रजापतयेऋषयेनमः मुखेगायत्रीयच्छंदसेनमः हृदये श्रीवामदेवायदेवतायै
नमः इतिविन्यस्य ममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिःतत्कामूलेनकराविभ्यापकंकृत्वा ॐहृदयायन
मः शिरसेस्वाहा भगवतेशिखायैवषट् वामदेवायकवचायहुं ॐनमोभगवतेवामदेवायअस्त्रायफट् इतिषडा
गमंत्रानगुह्योदिकनिष्ठांतेकरयोर्विन्यस्यनेत्रवर्जंहृदयायस्थानेचविन्यस्य ॐपुरुषायहृदयायनमः नेमन्याय
शिःसाम्यच्युतायशिखायाःमेवामदेवायकवचाः गंसंकर्षणायास्त्रायफट्वेप्रद्युम्नायनेत्रायवौषट् उदरेतेउदरस्थ
निरुद्धायनमः पृष्ठेवानारायणायः बाह्वोःसेवह्मणेःऊरुहृदेविसवेःजानुनोःवांनृसिंहायःपादयोःपेवराहायन
मः ततःश्रास ॐनमोभगवतेवामदेवाय श्रो६नमेंअंतमः एवं १२ श्रो १८ नमः इत्यादिमूलमंत्रपुटितान्मातृका

५५८

ऐं मातृकान्यासस्थानेषु विन्यस्य प्रणवपुटितेन मूलमंत्रेण स्वदेहे विर्यापकं कृत्वा पादयोः ॐ नमः जान्वोः नेन
मः लिंगयोः नाभौ मं गुह्ये नोः हृदये वः बाह्वोः तेः कंठे वा· मुखे सु· दशोः दे भाले वा शिरसि ये नमः इति संहारे
ण विन्यस्य शिरसि मे ॐ भाले ते दृशोर्मो· मुखे भः कंठे ग वा बाह्वोः व हृदये ते उदरे वा नाभौ सु लिंगे दे· जान्वोः
वा पादयोः ये नमः इति सृष्टिन्यासः हृदि ॐ उदरे ने· नाभौ मो· लिंगे भः जान्वोः वे· पादयोः ये बाह्वोः ते कंठे
वा मुखे सुं दशो दे भाले वाः शिरसि ये नमः इति स्थितिन्यासः एवं हृदये कंठेयः पतिभिस्तु सृष्टिस्थितिसंहारक्र
मेण कार्यः वर्णिभिस्तु स्थितिसंहारसृष्टिक्रमेण कर्तव्य इति वर्णाः प्रणवपुटितं न्यासस्तथा इति ततः पुनर्मंत्रवर्णा
न्मूर्ध्नि भाले नेत्रे ऋक्रमेण कंठ बाहु हृदय हृदय जठर लिंग पादयेषु द्वादशस्थानेषु प्राग्वद्विन्यस्य पुनर्मूलेन व्यापकं कृत्वा हृद
ये ॐ नमः पराय जीवतत्त्वात्मने नमः नेत्रे वं नेशाणतत्त्वात्मने नमः मों नमः पञ्चबुद्धितः भें नमः मनसा गं नमः इमत्र
नः वं नमः द्वादशकलाव्याप्तसूर्यमंडलसतः ते नमः षोडशकलान्वितवें इमंडलतवा नमः दशकलान्वितवह्निमंडलतः
शिरसि सुं नमः वासुदेवतत्त्वात्मसुविदे नमः संकर्षण त नदिवां नमः प्रद्युम्नतत्त्वसुं नमः परापानिरुद्धतत्त्वात्मने
नमः इति द्वादशतत्त्वानि विन्यस्य प्राग्वन्मूर्तिपंजरन्यासं विधाय ध्यानादि पुष्पोपचारांगानि संपूज्य अष्टदले प्राग्वद्वासु
देवादि मूर्तिशक्तीः संपूज्य तद्बहिर्द्वादशदलेषु ॐ केशवाय· एवं नारायणाय माधवाय गोविंदाय विष्णवे म
धुसूदनाय त्रिविक्रमाय· वामनाय· श्रीधराय हृषीकेशाय पद्मनाभाय दामोदराय नमः इति केशवाद्यादिशाद

शिवा
चं
२९८

298

दिक्पत्रसंस्थेंद्रादिवीरसर्वेशाग्वरमायपेदिति तथामारसेग्रहे एवंसंपूज्यविधिवाद्गणेलक्ष्मेमनुंजपेत् वर्णे·
लक्षंद्वादशदले तत्सहस्रकमलैर्जुहुयान्मधुराप्लुतैः तैलैःस्वद्रुरशीकांतिकेविदाज्यपरिप्लुतैः तर्पणादितः
कुर्यादिष्योक्तविधिनासुधीः एवंसिद्धमनुर्मंत्रीवांछितार्थान्प्रसाधयेत् स्नानजडमसोभूतस्यामिदिः पापमक्रये
पयोक्त्राभिषज्जुहुयात्साधकोर्कसहस्रको स्नानंजुहुमःतार्हदलैःसाज्यैनहविषावैवजुहुयाद्बिल्वशुद्धयेपापमे
नतिलैःशुद्धैः समिदाज्योर्कैनेमयः पालीभिर्ज्वाल्हंमेंत्रीसोभीष्टफलभाग्भवेत् ग्रसद्बलस्वमज्ञानि यतोन्मा
नसंशयः द्वादशाक्षरमेत्रस्यविधानेपरिकीर्तिते प्रशेषतःसाधकानांभुक्तिमुक्तिप्रदायकं मायाद्वयंरमाद्व
हेलक्ष्मीपदमथोवदेत् वासुदेवंवनयंतेनमोंतश्चतुवादिकः मन्त्रसंख्याक्षरैःशोक्तोमनुःसर्वसमृद्धिदः मायाद्व
यमुखतेश्रीबीजंपरमाद्हे श्रीबीजरूपंलक्ष्मीःइतिस्वरूपंवासुदेवंयतुर्थ्यंतेवासुदेवायेतिप्रवादिकः प्रणवायःम
नुसंख्याक्षरः चतुर्दशाक्षरःतथाः ऋषिप्रजापतिःछंदोगायत्रीदेवतामनोः मनोलक्ष्मीवादेवोदेवदान
वेवेदितः द्वाभ्यांद्वाभ्यांतथाद्वाभ्यांपंचभिर्हिनयेनच पंचांगानिमनोवर्णैः प्रणवाद्यैःप्रकल्पयेत् उद्यत्सौदा
मिनीहृककशशाधरहविर्भूषणोभेषितांगमेकांभूतेवचश्रीकमलानयनयोः समुद्गाश्रोपलोलातु लक्ष्मीदि
गृपात्सदावालिखितसरसिजेदर्पणेरत्नकुंभेसविभ्रवल्लपद्यैः सरसिरुहगदाशांखचक्राहृपानि वामभागेस्य
कैरेयौंदमि ‥ खिनादितिद्वलिणस्यैः सरसीरुहहादीनिचत्वारियोनिद्धर्णदनेयजेसोठेद्वादशाक्षरवल्लता ग्रयय

योगः तत्रप्रातःकृत्वादियोगपीठन्यासांतं मूलेन प्राणायामं त्रयं कृत्वा शिरसि प्रजापतये ऋषये नमः मुखे गाय
त्रीछंदसे नमः हृदि श्रीलक्ष्मीवासुदेवाय देवतायै नमः हृदि श्रीलक्ष्मीवासुदेवातायै नमः इति विनियोगः इति कृ
ताञ्जलिः कृत्वा ॐ ह्रीं ह्रीं हृदयाय नमः ॐ श्रीं श्रीं शिरसे स्वाहा ॐ लक्ष्मीशिखायै वषट् ॐ वासुदेवाय कवचाय हुं
ॐ नमः अस्त्राय फट् इति पंचांगमंत्रान्मूलाभिमृष्टयोः पाण्योरंगुलिषु विन्यस्य नेत्ररहितेषु हृदादिषु च विन्यस्य
यथोक्तरूपं ध्यात्वा मानसपूजादि सर्वं द्वादशाक्षरवत्कुर्यादिति सुंदराचार्यशिष्येण श्रीनिवासेन धीमता वेदिकायां
प्रणीतायां द्वात्रिंशो गात्मकाशकः इति श्रीसुंदराचार्यचरणारविंदद्वंद्वांतेनिवासिना श्रीनिवासभट्टेन विरचि
तायां श्रीशिवार्चे वेदिकायां द्वात्रिंशः प्रकाशः श्रीसारसंग्रहे वेदादिमायया युक्तं ह्रौंबीजे शंकरं वदेत् ॐ नमो ना रा
यणं शंकरा हृदंते ह्रौं वदेत्ततः हृल्लेखा प्रणवांतस्थमयो हरिहरात्मकः सर्वसंपत्प्रदो नित्यं षोडशाक्षर ईरितः वेदा
दिः प्रणवः माया भुवनेशीबीजे ह्रौं सद्रूपे शंकरस्वरूपे ॐ नेनारायणपदंततनमः हृल्लेखा भुवनेशीबीजे तथा
ऋषिर्नारायणः छंदोत्यनुष्टुप्त्यनुष्टुबुदाहृतं देवतास्या हरिहरः सर्वाभीष्टप्रदायकः षड्दीर्घयुक्तमायया च ष
डंगानि प्रकल्पयेत् मूले चक्रे पांचजन्यममीनिदधतं करैः स्वस्वरूपार्द्धानीलार्द्धदेहं हरिहरं भजे इत्यांगादितद्यो
नमाश्रयध्याने देवं प्रपूजयेत्पीठे पूर्वोक्तनवशक्तिके पूर्वमंगानि संपूज्य शक्तीरष्टौ प्रपूजयेत् लक्ष्मीनारायणी भू
श्च यरास्यादेविकातथा तुष्टिविकातथा गौरी गंगा च पुष्टिर्मीमता लोकेशाः स्युर्बहिः पश्चाद्वज्राद्यन्यायुधान्यपि एवं

शिवा
चे.
२५५

299

समस्तकप्रकारेण पूजितेभीष्टमाप्नुयात् अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठमासांते मूलेन प्राणायामं त्रयं कृत्वा शिर
सि नारायणाय ऋषये नमः मुखे गायत्र्यनुष्टुप्छंदसे नमः हृदये श्रीहरिर्नारायणदेवतायै नमः इति विन्यस्य ममाभी
ष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिः ॐ क्रां हृदयाय नमः ह्रीं शिरसे स्वाहा ह्रूं शिखायै वषट् हैं कवचाय हुं ह्रौं ने
त्राय वौषट् ह्रः अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रा मंत्रगुप्त्यादि ततो ततः करयोर्विन्यस्य हृदादिष्वपि विन्यस्य ध्यानात्पंचाग्रजे नेह
दलेषु ऋषेनमः नारायण्यै नमः भूम्यै धात्र्यै अविकायै वैष्णविकायै गौर्यै गणाधिपायै नमः इति देवताद्यादिपाद
ह्रिएंनमः सर्वैः रायपवोदिमवेसमामापयेरिति सारसंग्रहे अथ प्रयोगाने मंत्रवाटदधिवामनमंत्रकः येन प्रज्ञासमात्रे
ण सिध्यन्तेवमनोरथाः ॐ नमो विष्णवे सुरपतये महा बलाय गिवपुमें ओष्टादशाक्षर ईरितः अग्निवपुः
स्वाहा अस्मातिपदानि स्वरूपाणि तथामुनिरिडः समाख्यातो विराट् छंद उदाहृतः दधिवामनमंत्रोस्य विष्णुर्देवः स
मीरितः हृदये प्राणवो नमस्तेनमः ॐ मंत्रेण वै शिरोगयलपयशिखावर्मसुराधिपतये मंत्रे महाबलायनेत्रं स्वा
स्वाहा हस्तेगकल्पनाक्रमध्यकं ॐ हृदये नाभ्यंधाधारकेषुव षट्पदानि मंत्रेणास्यवर्णाग्रसंयतः स्वधीस्थिटकस्य
वर्णेद्वे नाभापोमुखमध्यतः कंठेत्वाङ्गुपमेव नाभौ हृदेवशताके जन्वोस्वपादयोस्तत्स्याने षेषुपथाक्रमम्
शारदातिलके स्वमूर्त्रिभालेदृशोर्गुषेकर्णेनासोष्टमलषु कंठेवाहृदयेपश्चात्पृष्ठे रसके अत्रपयोपदेशोमा
तः एकैकामः सितालेस्तवदमूतमाणिक्यतोयोनिविष्टः श्रीभूम्याश्रिष्टपार्श्वः स्फटिकमणिनिभोशेषभूषा

दी

विशेषः वामेदध्यन्नपूर्णं कनकजचषकं स्वर्णपीयूषकुम्भे बिभ्रत श्रीवामनाख्यः सततमः वतुवो विस्फुरिच्छायैर्दृग्यो
वामेत्र पात्रमित्युक्तेर्दक्षिणे कुम्भेत्रेयपूजानुवैस्मवे पीठकर्ने धामायकोत्रमैः आदावङ्गानि संपूज्य पश्चाद्व मीः शश
जयेत्ताशुभ्रवर्णाः स्वभाषायावसानमकराः शुभाः स्थास्वमनसाशीतिस्फुनिः धूष्मिलश्चैवच उरद्विधृतिश्च सौम्या
चमरीचिनेस्वमालिनी शशिनीड्गामाचैवचलक्ष्मीः क्यापानश्चैवच संपूर्णमंडलाचैवममृताषोडशीकला संश
क्तिकान्तवामदेवान्तृतीयावरणेर्चयेत् केशवाद्यैः स्वनपंस्यातेवमं कुमुदादिभिः शुभ्रवर्णैः शंखचक्रगदापक
जपाणिभिः कुमुदः कुमुदन्तश्च पुण्डरीकाश्चवामनः शङ्कुकर्णः सर्वनेत्रः सुमुखः सुप्रतिष्ठितः एतेस्मद्दे लोकपा
लान्समर्चयेद्दिग्गजानपि अपिशब्देन वज्रादिपूजानंतरं दिग्गजपूजनस्यैव वज्रादीनां दिग्गजानां चोक्तसमावरणपीरितामिति
शारदातिलकात् पूजयेन्नैवस्मवे पीठे वेदमंडलपश्चिमे वेदान्ते कालीने पीठे वेदमंडलपश्चिमे वेदान्ते कालीने पी
ठे प्राग्युक्तेन समर्चयेदिति शारदातिलकात् सूर्यवह्निमंडले समभ्यर्च्य पश्चात्सोममंडले समर्चयेदित्यर्थः वेद्याः
स्वनन्ताभिनादे तन्देतेरेवामनाच्चे विकेवित् तत्रयस्मैस्तानमये पीठे पूजये वेदमंडले विलवे सहस्रो मायत्रैलोक्यव्या
पिनायवस्वाहातः स्वारहसवौमंत्रेणवार्चयेश्रुतत्त इति मंत्रतंत्रप्रकाशवचनात् तत्र वेदमंडले एतेन पीठमंत्रोक्त
तेयोगपीठन्यासे पूजनदेवं वेदमंडलतेन ध्यानोक्तमंत्रेणाभ्यर्च्य तद्देवं पूजयेदिति पीठशब्दस्य पीठयोगपीठतंत्र
मंडूकादिपीठप्रयातमभ्यर्चितस्यैव ग्रहस्यानवशाकार्येनाभावी तत्रीवत्वानुपपत्तेः अथप्रयोगः तत्रप्रातः स्नात्वादि

शिवा॰
र्च०
३००
300

योगपीठन्यासं तेन मूलमंत्रेण प्रमाणायामत्रयं कृत्वा शिरसि इदवे ऋषये नमः मुखे विराजे छंदसे नमः हृदये श्रीद
यिवामनाय देवतायै नमः इति विन्यस्य भगवन्तं विचिंत्य योगः स्वकाद्ये हृदयाय नमः शिरसे स्वाहा विश्ववे शिखायै वष
ट् स्वरूपतये कवचाय हुं महाबलाय नेत्राय वौषट् स्वाहा अस्त्राय फट् भ्रूमध्ये ॐ नमः केशव नमः ॐ हृदये विश्वे
नमः नाभौ स्वरूपतये नमः लिंगे महाबलाय नमः मूलाधारे स्वाहाः नमः मूर्ध्नि ॐ नमः दक्षनेत्रे नेत्रे वामे मो
दक्षश्रोत्रे वि॰ वामे स्वनासापावे मुखे विमक्के कंठे हृदि ये दक्षबाहौ ते वामे पै नाभौ म पृष्ठे हा गुह्ये वे दक्षजा
नुनि लो वामे य दक्षपादे श्री वामे हां नमः इति विन्यस्य ध्यानादावात्मपूजां तेन योगपीठं संपूज्य ॐ नमो विश्ववे मा
हसोमाय त्रैलोक्याधारायनाय स्वाहा इति योगपीठमध्ये चंद्रमंडलमध्ये चावाहनं योगावीते षोडशदलेषु दे
वाग्रादि प्रादक्षिण्येन पुष्पायै॰ सुमनसायै॰ प्रीत्यै॰ तुष्ट्यै पुष्ट्यै ऋद्ध्यै॰ धृत्यै॰ सौम्यायै मरीच्यै॰ अंशुमालिन्यै
प्राशिन्यै॰ दुर्भगायै लक्ष्म्यै॰ छायायै संपूर्णमंडलायै॰ अमृतायै नमः इति संपूज्य हृदलेषु कुमुदाय कुमु
दाक्षाय पुंडरीकाय वामनाय शंकुकर्णाय सर्वनेत्राय सुमुखाय सुप्रतिष्ठिताय इति संपूज्य प्रथमावरणे श्री
दादीन् द्वितीये चक्रादीन् तृतीये लक्ष्मीप्रमुखानेकादश गजांश्च संपूज्य धूपादि सर्वं समापयेदिति तथादीनावाप्य
शुविभक्ता जपेदादश लक्ष्मकोनदद्देशवातद्क्षी वाजपेन्मंत्रमननसमाधोः तदंते तद्दशयादिहुतं नपापसेन दशांशकं तर्पणं
दितनः कपाल्मंत्री मंत्रसाक्षिद्धये एवं सिद्धमनो मंत्री वांछितार्थान् प्रसाधयेत् श्रीमद्वीरमंडलमध्यभागेमायावडे

वामनमपितादृशोदर्भेनिर्मलशर्करायांनिवेदयेत्सप्तसदाविमुक्तये अन्नकामोहुनेत्तिलमष्टविंशतिसंख्यया सि
नोत्रेऋताभिश्चैवप्राप्नुयादन्नमक्षयं अयुर्यम्बन्धेसोपेतेहुनेदष्टसहस्रके अलक्ष्मीनाशमायातिमहतींश्रियमा
प्नुयात् अयुतंमेघविद्युत्वाद्ध्यंत्रेशर्करान्विते अन्नपर्वेतमाशेतिपत्रयपत्रसगच्छति ॐनमोद्विलसमीपस्थः प
मालैरपूजेन्नरः वसुधारामहालक्ष्मीर्वसुवर्षतितत्रवाविद्यार्थीप्रजापेल्लक्षंध्यायेद्देवंजनार्दनं जडपात्यामसे.
मत्रीसालोदाप्युरोभवेत् पुत्रकामोजपेल्लक्षंपुत्रजीवफलैर्हुनेत् नक्ताहृतीपितेवज्राडनमेपुत्रमाप्नुयात् ध्या
त्वात्रिविक्रमंदेवंरक्तमंदारवीरकैः हुनेद्भुवनसंख्यंसर्वत्रविजयीभवेत् राज्यकामोपिपमानामपुनन्हडपात्र
रः ध्यात्वावेदपदंसत्यंलभेतापुस्तकं अपामार्गदलैर्हुत्वालवंगवोमधुप्लुतैः अयुतेसाध्यनामावेसवृशपोभवति
फवे आरोग्यकामोनुरूपादयामार्गैः सतशतेसप्ताहान्मुच्यतेरोगैस्तावद्देवजपेत्सुधीः आयुःकामाहिमधुकैः
स्तिलदूर्वाकुशदलैः आयुतेजुहुयान्नावजपेदायुर्लभेत् त्रिसंध्यंत्रिविक्रमंरूपंजपेदष्टसहस्रके सर्वक्रूव
पोभवेन्मयोनात्रकार्याविचारणा अष्टसहस्रंचष्टषुत्रसहस्रमितिस्मृथः एवंसर्वत्रसेपंपमेसभेदयमारेत्तकाणिका
योफ्केलिखेत् स्वरोःसेवेष्टितेनत्रकेशरेषुवकादिकान् त्वातोद्विशोलवजोश्रपंववर्णंदलेलिखेत् शिष्टा
न्वाद्येवसेवेष्टशाणवाम्भोतनोवहिः आवाजामावेष्टयेत्पंत्रे श्रीपुत्रीमत्रदं अस्यायः ससदशदलेपर्णविर
वानन्मपोसरेषोडशाः कवेष्टितेप्रणवेससाध्यंविलिख्येनत्तकेसरेषुकादिलतान् द्वितीयदलवाजितिवर्णोहिशा।

शिवा चं· ३०१

द्विशो विलिखेद्दलेषु मंत्रवर्णान्वा शिष्टस्सप्तदशाष्टतिदलमेकैकशो विलिख्यो संपुटाकारेण प्रवद्धयेन मध्यय
त्रेयथा भवति तथा संवेष्टनात द्वहिरपि तयैव श्रीबीजद्वयेन वेष्टयेत् एतद्यंत्रमनेकफलदं भवति तथा सर्वसाध्यनामप्र
णवाष्टमध्यमष्टाक्षरैर्हृज्जलपत्रमूल मंत्राक्षराणि द्विशः प्रालिखेत्स्वपत्रेषु शिष्टद्वयमेतस्य पत्रे वहिर्हेतं द्वादश वर्णके
नततो वहिर्मातृकयावेष्टितो सप्तजितेवेदनपुष्पवश्ये यंत्रमिदं प्राहुर्दम्भोहरस्य सर्वार्थे स्वहृदंतं षट्कनातः
न्मध्यसहितेप्रणवं विलिख्यो तत्केशरेषु नारायणाष्टाक्षरवर्णानेकैकशः समालिख्य तत्पत्रेषु मूलमंत्रवर्णा
न्द्विशो द्विशो विलिख्य वामस्य वर्णान्द्वयमेतत्पत्रे विलिख्य पश्चाद्द्विर्हिर्हेत्रयंकनाभ्यंतरवीथ्या वामदेवद्वादशा त्त
राणनिरन्तं वेष्टयेत्ता वा स्त्रावा प्रमाणमातृकाणेन पर्यवेष्टयेत् एतद्यंत्रमनेकफलदं तथा तारकामरमासौ बीजे
पुंक्तो मनुर्मतः सर्वमंत्रस्यादौ प्रणवं कामबीजं बीजानि योजयेदिमथ्यं तथा अवनोम्य निशाख्यो तो गायत्रीछंद इ
ति देवता वासुदेवप्रोक्तः सर्वमंत्रस्य वामनः षड्दीर्घकामबीजेन षडंगानि प्रविन्यसेत् कर्पूरधवलं देवं निविष्टम
र्सीरुहे सप्तरत्नस्थनेवेवबाहू स्मितमनोहरं दर्दवामतंकं भेवशार्धुं इसमप्रमादपि मंको सापदेशं व सपाप्तेवविभ्र
ते वितर्यं जगतामा च जगदार्तिहरं हरिं अस्य प्रजादिकं सर्वं पूर्वोक्तं नैव वक्ष्मेना अस्य मंत्रप्रयोगाः तत्रयोगपीठस्था
सीनेमूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि च्यवनाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीयज्ञस्वामतः
इति विन्यस्य क्लीमित्यादिकरषडंगन्यासं कृत्वा मानसपूजादि सर्वं शापवत्कपोदिति कुर्यात्ततो मंत्रसिद्धः कामान्वा·

30

भीदापकात् सहस्रंदविषाहोमेलब्ध्वादेयान्समाप्नुयात् पावहोमेनवीजेश्मशानपत्रसमन्वितैः सहस्रहोमात्प्रीती
तोनाशोभवतिनिश्चितं दध्यक्ताभेनजुहुयात्तेनरः त्रैविक्रमेवामनस्वरूपंध्यायन्मंत्रंजपेत् घोराड्याल्लभ्यतेमो
देवेशंवपटलिखेत् भिक्षोवालिख्यगोयाग्येमहेतीश्रियमाप्नुयात् ॐनमः पदमुक्तात्ततोभगवतिपदं विसर्वपदं
मारभ्यपूर्वमेवसमाचरेत् ऋषिःकपिलआख्यातोगायत्रंछंदउच्यते उच्चारितःसर्वेषांदेवताभोगवामना षड्भि
मंत्रपदैर्न्यस्तैः षडंगविधिकल्पनमः नीलवर्णश्चतुर्बाहुः शंखचक्रगदाम्बुजधरः सर्वान्भोगान्ददात्येषभक्तानोभो
गवामन पुष्पस्रजादिकंसर्वंमेत्रीश्वर्वंवदाचरेत् ॐनमःहताभवावृतेशिरः विसर्वोशिखास्वरपतयेकवचंमहाव
लायनेत्रेस्वाहाख्यास्त्रो ग्रस्मात्यवत्कथा तोरीहृदयमायावालकोतेविसर्वपदं आरभ्याक्ताएरस्यर्षिब्रह्मागा
यत्रीमुच्यते छंदस्यदेवताशोकोमायावालालकवामनः षडंगकान्तिमेत्रस्यपदैःषड्भिसमाचरेत् पीतांबरोतरीया
सौमौंजीकौपीनधृग्ब्रह्मचारिः कमंडलेवदण्डंछत्रेकृतैर्दयत् यज्ञोपवीतीनीलाभोध्यातव्यः छत्रवामन पूजादि
कंपूर्ववत्कुर्यान्मंत्रीयथाविधि सन्तविधाभ्यामिदोयंभक्तानामभयप्रद एतन्मंत्रोपासकानांनियमानाहमहाका
पिलपत्रवराके नाश्रीयात्कुंडलीशाकेनयावोदुंबरफले श्राद्धांतकनकेचैवंभक्षयेन्नकदाचन पद्मपत्रेनभुंजी
ननत्याखाकंदलेयपिन्नधकायीसवीजातिनस्पशेन्नकदाचना वल्मीकेगोमयंविप्रछायामपिनलंघयेत् देवा
निगुरुपूजावक्रयामश्रोक्तिसमन्वितः सारसंग्रहे ग्रथोच्यतेहयग्रीवमंत्रःसर्वसमृद्धिदः चेद्रस्यगनेवामकर्णविं

ह्रूं [redacted]

इसमान्विंतो [redacted] एकोदरोमनुषोकोहयग्रीवः वसमेविभिः वंडांसका

शिवा रः गगनेहकारः वामकर्णः ङुकारः विंदुरनुस्वारः एतैः ह्रूं इतिबीजमद्भुतं शांकरकलोम सूमेसूमसमाधुक्तंजी

वे॰ वसोपरिसोस्थितो अनयहद्भुतेकृतावागीशंसर्वकामदं इति अनंहकारः सूमेषुकाविंदुयुक्तंजावससकार

३.२ सोपारिस्थितेअनुग्रहेणयुक्तेनेनस्रौं इतिबीजमद्भुतं केविदसिवेवसोकेअनुग्रहेणपत्रकहदेणेतिपठंतिहः ए

कारः तेनसैं इतिबीजेनवदंतिएवंत्रिविधमेमिदंबीजे सारसंग्रहे ऋषिर्ब्रह्मासमाहिह त्रिष्टुप्छंदउदाहृतं देव

302 श्री ताववहयग्रीवो भुक्तिमुक्तिप्रदायकः षड्दीर्घयुक्तमूलेनषडंगविधिरीरितः एवंलनलिननिहितोरगोरंकण

ग्रैवेयपलपसरोजेषुस्तकाभीतिदानोदयतममलवसनाकल्पजालाभिरामंतुरगवदनविष्णुंनौमिदेवाधिराजिं दन्तो धूम्र

ह्रीं इतिदधांतमाधुयध्याने पुरोक्तेप्रयजेत्पीठेगायत्र्यावाहनमेत्रवित उं नवागीश्वरयदंविद्महेहयदमबोरत ह दं=६

स्योधी यग्रीवम्रडे॰त ... महीतिनतोवृदेत ततोवदेषमेवनस्वाहेसः प्रचोदयात प्रथमहंनिरंगेस्याङ्कितीपावाह

भिहृये॰ सत्नादयस्त्नयामेयाहृयस्त्नतिहयस्तथा विद्याहयश्रीहयश्ववागीशीहयएववच विपाविलासस्त्ररूपो

हृयानेनादर्पदर्नः लक्ष्मीदिभिस्तूतीयास्यात्रमलक्ष्मीः सरस्वती रतिप्रीतिः कीर्तिकांतितुष्टिपुष्टिः स्तथा॰

ष्टमी चतुर्थीक्रमदाप्रेस्यालोकपालेस्तपंचमी तदाषुधैश्चषष्ठस्यादेवप्रजासमीरिता अथप्रयोगः नवश

तःकृत्वादियोगपीठन्यासंतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिब्रह्मणेऋषयेनमः मुखेत्रिष्टुप्छंदसेनमः हृदये

धा=४ धा=६ शिराहि=२

६४.३

ग्री तुष्ट्ये याय ह्रीं कुमुदः कुमुद्रानस्य पुण्डरीकोथ वामनः शंकुकर्णः सर्वनेत्रः सुमुखः सुप्रतिष्ठितः

श्रीहयग्रीवायदेवतायैनमः इतिविन्यस्यशाखाद्वितिमेगम्नकाहृद्रहृदयायनमः हांसौंशिरसेस्वाहा हंसंशिखा
यैवषट् हंसंकवचायहुं हंसौंनेत्रायवौषट् हंसः अस्त्रायफट् इतिकरषडंगन्यासंकृत्वाध्यानादिमानसपूजांते
गैवागीश्वरायविद्महे हयग्रीवायधीमहि तन्नोहंसः प्रचोदयादैत्यनयावाह्यमूलेनस्थापनाद्येसपूजांतेषट्दलेषु
षट्ताहृयायनमः मयाहस्ताः वियाः श्रीः वागीश्वरीः विद्याविलासमनोमदेनहृयाय इतिसंपूज्यदलाग्रेषुलक्ष्म्यै
नमः सरस्वत्यै· रत्यैः प्रीत्यै· कीर्त्यै· कांत्यै· तुष्ट्यै· पुष्ट्यै इतिसंपूज्यद्वितीयाष्टदलेषुदरयि वामनसूजाकुकुमुदाय
हृतमेः मसूजेंद्रादिपूजांदिकंभासवलकपोदिति तथावेदलकेजयितानेतद्दुर्गाशोडनेदद्युतेः निर्पापितापमलि
लैस्तश्रुहैस्त्रहेणोपिभिः प्राणाभिषेकेकृत्वावत्तपंचम्रहानपितनः सिद्धमन्त्रमेत्रीप्रयोगाविदर्यानवेशाशिमंडल
मध्यस्यात्दिमकुंदनिभमनेकरेध्यानामसेकुंकेसमभासम्पः मजायते अथवानेकरेकुंभेमस्यतजलसेवनात् या
तरहृतिनिल्लनादिदेभोग्यपेवथाविषे योभक्षितिसमस्तजनमेन्प्रभातेप्रमहेपिवेत् सस्वाहाजायतेतस्यदिव्यावाणी
मनोरमाहेंडुमंडलमध्यस्थेलकारेमस्यमेत्रके पीतारिमुविचातालेभयेन्नसभारनीपुराणवदयमध्यस्य हृका
रहृयमध्यगंवादिनांलिविंदुभेमृजेपत्रेहरिद्रयापत्राष्टकेहयग्रीवाद्यावर्णस्वरकेसरे कादिदांतावर्णेनवासेनद
दिमनुरोलिखित पंत्रप्रतिष्ठितप्राणोशम्मिवदयसंपुटेवेष्टितपीतसूत्रेणमूकत्वेजडत्वेविरात् शृंगारश्रमध्य
स्थारेकाक्रांतनवीनकं ज्वालामालाकुले ध्यायोन्तंभनेपरमेश्वरे शृंगारंत्रिकोणवायुमंडलमध्यस्थेवायुवीज

द्रू=२ त्मा र संपूज्य त्ये

म रा=२ तं वा=४

शिवा
वं·
२०२
303

समन्वितं मेहास्कमिदं ध्यात्वं विषादीनां न संशयः जलमंडलमध्यस्थं ध्यानात्वेंद्राशुनिर्मले आप्यायनकरंहे
तत्सर्वरोगविनाशनं सूत्रगर्भगतं पद्मे हिमगोक्षीरसन्निभे ध्यायेद्धृत्पद्ममध्यस्थं निर्विषीकरणं परं लिखेद्दो
चनयाभूर्जे मंत्रं वा हो विधारयेत् महारक्षाभवेद्देषा सर्वदोषविनाशिनी वीजे रेफसमायुक्ते हकारद्वयमध्यगे
यस्य नाम्ना जपेन्मंत्रं मारयेत्तेन न संशयः वीजे रेफसमायुक्ते सकारहकारयोरधऋकारद्वयमध्यस्थं नीजवाजेमन्
त्रमे विद्वेषयेज्जगत्सर्वं मासेनमेन न संशयः तथाश्वर्वदेऽहिरत्यागनोहायायपदं वदेत् सर्ववागीश्वशाह्नेनता
जोरेश्वरशाह्नतः सर्ववेदपदेशोमयाचिंमायपदं वदेत् सर्वेस्ताहोयपदेहे स्वाहान्तके चनोविरे स्वाबीजं श्रणवा
मोवस्तु पठः परिकीर्त्तितः षट्त्रिंशदक्षरो मंत्रो हयग्रीवहरेः शुभः स्वबीजं हयग्रीववीजं श्वेतोदंमेश्वमन्त्राणामेव
ट्त्रिंशदक्षरः स्वाहारहितपक्षेतयोगेन षट्त्रिंशदक्षरः तथाऋषिर्ब्रह्मानुष्टुप्छंदो देवोस्यकीर्त्तितः वागीश्व
येप्रदोवित्संहयग्रीवहरिः स्वयंपंचांयानिमनोस्वारमेत्रपादेभैवनिहि हयपग्रीववक्त्रवीजःशुभ्रारदांभोधारप्रभ
शावारिपाणिमस्वास्सजानुस्थलकरेभजे वामदक्षोर्ध्वयोः शंखचक्रे पूर्वादिनेयजेत्पीठे देवमावाह्यमंत्रवि
त् पकोणेरणमहिनिनुकल्पयित्वाविधानतः दिग्गतास्वनेरोदेशान्यजेत्केसरेणस्त्रतः कोणाग्रकेसरणनेमस्कृति
न्मायासत्याविंयेत् सर्वेशाहेवयेत्रषुष्पंरंगानिसमर्पयेत् लोकपालान्यजेद्बाह्ये तेषामस्त्राणि तद्बहिः विधाने
नादेवंभजन्वाचंसतिर्भवेत् प्रथमप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यानादियोगः पीठन्यासान्तेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वा

शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः हृदये श्रीहयग्रीवाय देवतायै नमः इति विन्यस्य षागवहादि
नियोगः मन्त्रा ॐ हृदयाय नमः ॐ हिरण्मवाहोय शिरसे स्वाहा सर्ववागीश्वरेश्वराय शिखायै वषट् सर्ववेदमया
चिन्तकवचाय हुं सर्वबोधय अस्त्राय फट् इति षडङ्गं संचाभिमृश्य करांगुलीषु विन्यस्य नेत्रवर्जं हृदयादिषु च विन्य
स्य ध्यानादियोगपीठप्रजाने एकादरेण मन्त्रिकल्पयित्वावाहनादिषु ध्यायेवारनेषु मन्त्रवर्जं हृदयादिषु च विन्य
दलकेसरेषु देवाग्रादिवर्तितं ॐ ऋग्वेदाय नमः ॐ यजुर्वेदाय सामवेदाय अथर्ववेदाय अग्न्यादिकोणकेस
रेषु षड्भ्यो स्मृतिभ्यो मायपशास्त्रेय सर्वशास्त्रेभ्यो नमः इति संपूज्य हृदलेषु अङ्गानि संपूज्य लोकेशाद्यं
दिसर्वेकुर्यादिति तथाषट्त्रिंशः ध्रुवार्कजस्मानदं तेन्दुयान्त्रयीः कुर्देहि स्वाडमेषुकेस्तर्पणादिनतश्चरेत् ल
क्ष्मीकामः प्रजन्दूयादिल्लायवैः स्वशोभनैः वाक्कामोऽन्नहूयात्रिमञ्जुदेहि मधुरास्त्रैः आज्यं वासीर संपकं मेदे
णानेन स्मापितो मेधाविनो विभिः नाशानरनगैलकाविनरं स्मापितोमेत्रवृषेणवचामनदिनेमथाः मन्त्रयेत् सर्वशास्त्रा
णां वाख्यातामवति फुवस्करणम्ः सामरूपं च वेदाभरणकर्मेव प्राणवान्हीथवपुषमहाश्वशिरसेपदंडेनेपदद्वयेश
वेनमेतः सोहमेतकः हंसादिरश्ववक्त्रास्य प्रोक्तः षट्त्रिंशदाक्षरः डेतपथं वेपदद्वये ऋग्यजुः सामरूपायवेदाभरण
कर्मणे प्रतिपन्नगम विश्वाभीरोपदं प्रोक्तात्स्वात्व्हरूपाय विन्मया नेदातेहरूपिणेनमःपयदप्रोक्तान्तमोवः
देत् हयग्रीवपदं पश्चाद्विद्याराजाय विद्महे स्वाहा सोहं च हंसादिरश्विंशल्लोमनः अथ्यायेगविधिध्यानमश्वा

शिवा
र्व०
३५

काम्यानिमेत्रिवित् कुर्यादानुष्टुभोक्तेनविधानेनेविधानवित् पंचांगानिप्रणवमंत्रदै पुरश्चरणंषट्त्रिंशल्लक्षं
तथास्त्रवीजेषट्वंमहृताङें.नेहयशीर्षोवदेत् हृदंतोहृदशोमंत्रोहयग्रीवस्यवेरितः ङें.नेहयशीर्षः हयशीरसे
नमः कृष्णांगविधिर्मोसजपश्चजायथाविधिपकादशेकुमार्गेण छंदो नुष्टुभु [redacted] नमः
[redacted] नुष्टुब्दाहृते मंत्रमालालिखितेष्टदानि
दधानमंभोहहसेपुस्तिकश्रंमंगायिकपुष्पकोनिहयाननेसौम्यंमिहंमामिदोहिणाधः करमारम्यहमाधःक
रयायेनकमाष्ठयध्याने कविताश्रीप्रदानितमस्मात्माम्यानकुत्रवित् मारमेश्वरे ग्रघोव्यनेवाविधानेवाराहस्य
मनोःक्रमात् सांगहोमाभिषेकंवसमयोगेसनायकं भगवान्पदमाभाम्पङें.नस्मात्वशपदंङेनेहरुपमामास्य
व्याहृनीश्चतनोवदेत् ङें.नेपांनिमपनितंमदहिदपदंवदेत् दायमश्चापदंशोत्वाहोतस्मारहृदादिकत्र्यक्षिश
हणसेवोवराहमनुरीरितः भगवान्पदंङें.नेभगवते वराहस्वरूपंङें.नेहरूपेहरूपायघोहृताः भूर्भुवःस्वः
ङें.नेपतिपतये भूपति नेमेदेहिदमहरूपंदापयस्वाहरूपहानः तोहाकारोनः तारहृदादिकः तारः प्रणवः
हृन्नमः स्त्रस्मायिः ओंनमोऽस्मादिकः तथा कृष्णादयोभार्गवानुष्टुप्श्चवराहममीरिताः ङें.नाहृदेकशृंगस्या.
द्योमोल्कस्यादशाशीरः शिवानेजोयिपतयेविश्वरूपायवमंचमहादंष्ट्रायवामस्माने पंगविधिराहृतः प्रपंच
सारेतसमभिस्वमत्र षड्भिः समाभिःस्यात्पंचभिः ग्रष्टमिर्मलमेत्रोणोंविंदध्यानेदेगकतमनामित्युक्तं सार

सेषुह्येपि प्रणवामेद्ववर्णेस्कसमपश्नुतिसायकैः वसुभिश्चापिपंचांगेविद्ध्यान्मनुविंतमः मनयः समस्ताय
काः पंचवसवाष्टौ जावायदावपिस्वर्णेतिमेवनामेराजान्वेद्वयवलेवगालोधृदेतेवन्हिप्रभेशशिनिभेशिरसा
गलोतमौलिस्थलाद्दिपदमदाभिमेघकांते संविभ्रांतेकारितलैररिशंखावधानत्विद्गदोतन्वशार्ङ्किवराभयानि
सर्वसहाधरणशोभिमहेकदंष्ट्रमाघवराहमतिशंप्रजसद्देदहोमूर्धयोगायेनदायथस्ययोरमेनदयस्ययोरित
रैतथायुगायरशरीरंवानीलजीमूतसंन्निभे उपदेयपरिघंध्यायेत्सिद्धदंष्ट्राधृतावलेहेमाभेपार्थिविध्यानेमंडलेद्वि
मसंन्निभे वारुणेमंडलेवन्हेः कृपानुमध्यानिले कृत्स्नेविपश्रुत्यभेसाद्देवंध्यायेद्वसूकरं दंष्ट्रापावसुधाध्यायेन्नं
शैलवनकननां वागीशीडेकृतौध्यायेन्नवनश्चासितेनथावादौवामान्नयोश्चदक्षयोन्नदरगान्वसून ब्रह्माणं
पादयोध्यायेद्दृदयेवहरितेनथाशंकरंवमस्तेध्यायेदिति तथा पद्ममष्टदलोपेतमक्षमत्कर्णिकेशुभेमंडलेवि
रवयेवंसूर्यकोटिसमप्रभे तत्रसंपूजयेत्कोलंवक्ष्यमाणविधानत् मूलेनमूर्तिसंकल्पकोलमावाहयेत्ततः
तत्रगंधादिभिः संम्पाद्विवंसंपूज्यसूकरं कोलदंष्ट्राधेगगानवसयमदौयपूजयेत् विदिक्षघेमयश्चापिपूजयेदम
नमे वज्रांकादीनितद्बाह्ययजेद्वक्रदरेस्वासिं गदाशार्ङ्किवराभीतिलोकपालांस्ततोयजेत् तदाग्रुधानितद्बाह्ये।
कोलपूजासमीरिता [illegible] तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाधिरमिभार्गवाय
ऋषयेनमः मखे अनुष्टुप्छंदसेनमः हृदये श्रीवराहायदेवतायैनमः इतिविन्यस्य ममसर्वाभीष्टसिद्धयेवि

शिवा
चे.
३५

305

नियोगः इति कृत्वांजलिं कृत्वा एकस्तंभायनद्दयायनमः ओंमोल्काय शिरसे स्वाहा नेत्रनेत्रोच्छ्रयनयोः शिखायै वषट्
विश्वरूपाय कवचाय हुं महादंष्ट्राय अस्त्राय फट् इत्यंगमेशान मूलव्यापकरांगुलिषु विन्यस्य नेत्ररहितं एवांगेव
विन्यस्य ध्यानादि पुष्पाय वागांते कालदंष्ट्रायोर्ध्वरूपायैनमः अष्टदलकेसरेषु देवाग्न्यादि चतुर्दिक्षु रुद्रादिक कवचांते
मे सूर्याम्यादिकोलपुरे इशान पोमर्धेति ऋंति वरुणायोमंधेवामं संशन्याष्टदलेषु वल्पायनमः त्वेक्राय स्वेठयः
गदायैः वराय पद्मपायनमः ततो लोकेशादीन् पूर्ववत् तथा एकललं जपेन्मंत्रं नियमेन जितेन्द्रियः तद्दशां
शेषज्जुहुयात् पैसाडपरिप्लुतैः तर्पणादि ततः कुर्याद् ब्राह्मणाराधनावधि विल्वहते स्पृशात्रितं जपेद् शेगशांषज्जुहु
यान्नसंपायसाज्यपरिप्लुतैः तर्पणादि ततः कुर्याद् ब्राह्मणाराधनावधि विल्वहतं स्पृशात्रितं जपेन्मासे सहस्रकं दशां
शं जुहुयाद् दैवेश्वर स्वर्णवान् भवेत् अष्टौ ध्यानाजद्यास्मसिद्धिर्जेपयन्नाज्जुहुयात् क्रमात् धनधान्ययशालक्ष्मीर्भवेत्संवत्सं
शयः भूमंडले सदा ध्यातः प्रयच्छति भवे शुभो वाह्लणैन वकैः पातिमाप्रयेन्नप्रयच्छति वश्यं जनादिके सम्य
गुब्बाटे वा समंडलेषु मंडले शात्रुभूतय हृदनादिरक्तेणासिंहरोषु रूपदेवादि रवौ श्वेतशिलां शुभां पंचगव्यविनि
त्रिभिः सजमामशुभे तेनव उदकमञ्जलिं जपेन्मंत्रं देवेन्तो निल्वेनेत्रतः शत्रूणामनिरोधो हि देवस्यास्य विनश्यति
अर्कादयेंगारहारे जपेन्मंत्रं समाहितः वैरिरूपादपि देवान्मृदमानीय यत्नतः तां वा त्रिधा विभज्याथ शत्रुरूपामे
केविलिख्य च याक पात्रेयराशेव यपमस्मतोदके सेक्त्वेदग्धवाहे च तंडुले स्वपचे चरु तत्र देवं यथावत्सूपरी

९६

पादीभिर्जयेत् साज्येन तेन हविषा हुनेद् द्वाधिकं शतं एवं भौमाह्ववारे शुक्रयोस्त्रियतयाः क्रमात् ततः शत्रुगृ-
हीतेतत् देवत्रं सत्तण्णविशात् अन्होमद्वे भौमवारे मृदं सम्यक्का सर्वेवत् सर्वे वस्र वरहं कनाज्य हयोन्या क्रवत्मेना व
लिवद्यात् देवत्रस्य विरोधो न श्यति फवेवलिं देवस्य ङ्गत शेषेण नैवेद्यं दद्यादिनार्थः सप्तभिर्दिवसैः प्राप्यशाकि
नीविहृतिं हरेत् तामेव मृत्तिकां डम्पे विलोम्याज्येन संहुनेत् अष्टाधिकं सहस्रं च मण्डले हि तमातनः निःसमत्रा
समृद्ध्यास्यात् महापापो च महीभवेत् आरभ्य प्रतिपत्सिध्यमज्ञ हयोरेकतस्य धीः नस्य सर्वे सम्मृद्धिस्याल्लभेन्देवादिके व
हु अष्टाधिकं शतं मेत्री शालिभिर्दिन शोहुनेत् सन्तसे वन्समान्तस्य म्हादिश्यो गृहोभवेत् अनेन जहृयादा स्
सहस्रे घृतमेदुपः तेन स्वर्णे समृद्धिः स्यादेजलिप्साः प्रसन्नकैः सहस्रे साङ्गमेकं वा समासाहृदिरिष्यते लाजा
होमाद्व कन्यासिद्वल्लभेश्री भवत्कले विवाद देवत्र मासाद्यतस्य जन्मदिने शुभे तत्रासीनो जपेन्मत्रं महोत्तरस
हस्रकं एवं कृतवतस्त्रस्य विवादो विनश्यति तस्य वादिनः जन्मदिने जन्मनक्षत्रदिने आत्मनेमे हृशदृशे
वाराहे वितयेद्यः अंगारवारे यः देवं जपन्मत्रमप्रदाक्षिणे कृतामृदेतरही .... विंद
तेमहा नीभूमिस्समयेत्सर्वे केदके भृगुवारे तथा शोके भौमवारे वेशा षतः .... श्रमिमा क्रयात् नि
त्यमष्टसहस्रं हयोजपेद्धरिमर्चयेत् महतीं श्रियमाप्नोति महाराजो भवत्यलं लतहोमाजपानेसाङ्ग वैष्णव
मपायसैः महीपानवाप्नोति नात्र कार्या विचारणा दधिमध्वाज्यमिश्रकाम्रवलेरगुलं सेमिता गुडूची रसा

शिवा
वे॰
३०६
306

हस्तेडुनेद्याधिर्विनश्यति ग्रामपर्णौडुनेत्रितंज्वरशांतिर्भविष्यति गृहीताहस्तयोनीरेजंपेदन्तरसंख्याया म
विस्मः द्विपेत्रितंमलत्रशीतस्यवह्नेते चन्तरसंख्याया मूलमेत्रादन्तरसंख्यायासमाध्यंषट्कोणेषण्णवगतवी
जेस्मरिमतषड्भिहेगानिमविलिख्यतंसंपिष्यस्तया: द्विशोडशपत्रणोंगनिगमदलमूलेदलगतामत्रा
र्णानषोसमधिकमधोत्सेवहिर्यावत्समितदलेकिंजल्केषुस्वारान्हिशशालिखेद्विदलमन्त्रमनोवर्णे
त्तेमितानथिकोतिगोविकृतानिविवरेकिंजल्केधोलिर्पिद्विशशालिविदलमत्रभतोवेर्णोनेजेतिमेवहिश
हते वेदाविदिदितिकोलवीजमन्त्रभिः साध्यासंख्यायासंपुटैस्तहाह्मेमन्त्रवर्णैरमितलमूत्साध्यासेदया
याचाहतेभूविवाहतमेस्मिगर्भविलमान्साध्यालेख्यभूबीजकामूलेषुन्दितिकोलवीजलक्षितयेचेवराहस्यात्
लाक्षाकर्पूरकुंकुमागुरुमलयजलमृगोवनाङ्केकुमैसत्तमापिष्टोगंमपादिः श्रुनरतनरादिवसेसलिखेत्स्वाहदे
स्यालेख्यासर्पिदेरजततजफलकेराज्यमाप्नालाभस्त्वमेवत्सर्णेनिजेष्टापिपुत्तरुजदलेभूफलेद्रौमपदे
भूजैसंसारपात्राभवतिवतितगंसामुजमेवपेत्रेसंपातात्साभिविकेनिजहितफलदेराशीकजेपेतेततत् स्व
ध्यात्वालोकरूपंतदपिवनिस्तनेत्साध्यदेशेवराहेत्वावाह्मोगानिदिनश्रयजतुसभवेत् सत्तद्दैरोगाविमुक्त
श्रुस्साधमध्यंः आदौषट्कोणेकृत्वातनमध्येप्रणवंविलिख्यतस्मादेरेहिमितिवराहवातेनतत्रसाध्यनामगवालि
ख्यतस्यषट्सुकोणेषुस्वाधादिप्रादक्षिणेनवक्ष्यमाणमदर्शनषडक्षरंमेत्रमेकैकमक्षरमालिख्येषट्कोणे

मेरपि षुस्रदर्शनषट्कोणस्य षडंगमंत्राणालिख्य तद्बहिः अष्टदलकमलं कृत्वा केसरेषु दिक्षु विदिक्षु नारायणाष्टाक्षर
मंत्राणं नालिखेद्वराहानुष्टुभमंत्रस्य वर्णाश्चतःपत्रेषु प्रतिपत्रमष्टावष्टावालिख्य तन्मध्ये लोमवर्णान् विलिख्य तद्
बहिरष्टदलकमलं कृत्वा केशरस्थाने स्वरान् द्वंद्वशो विलिख्याष्टदलेषु वराहमंत्रस्य वर्णान् यवनरयवनरो विलिख्य
तन्मध्ये ऽन्यमवर्णान् विलिख्य तद्बहिः षोडशदलपद्मे विलिख्य तत्केशरेषु दिशः कादिसांतान् वर्णान् नालिखेद्
लमध्येषु मूलमंत्रार्णान् द्वंद्वशः संलिख्यान्यमवर्णान् मंत्रमदले विलिख्य तद्बहिर्हेमवत्त्वष्टदलं कृत्वा वीथीत्रयं विरच्य
वोल्लेतरनो .... षष्ठेषु दिने शणवेन संवेष्टय वहित्रीपवीथ्यां शेगमिति पराबीजेन तत्पैवम ....
.... संवेष्टय तद्बहिः प्रथुनहून कृत्वा तद्रीथ्यां मूलमंत्रार्णाविदर्भितमाथ ....
.... मिति भूबीजे साध्याख्यांगमिते विलिख्य तन्नरक्षु स्मरेखाचतुष्क काष्ठकेषु त्रिशूलाष्ट
केकृत्वा तेषु शूलेषु वाराहबीजे वसुधाबीजे च विलिख्य तत्प्रयंत्रमुक्तफलदं भवति श्रीकेरलीये यंत्रसारे कृणि
कायां केलगर्भे तारे साध्यसमन्विते वक्रमेकेकोणषट्के तन्दैर्घ्यानि वक्षेपि षु अष्टपत्रे केशरे षट्दशार्णं द्वयं वर्णा केव
तरक्षु तरो वर्णांतु कोभमंत्रस्य वाष्टमे पेववालिखेद्वाह्ये वपत्रे षोडशस्वरेतत्केदेवसेनादिस्तक स्थाप्य पेमर्थेमर्थेम
वालिखेत् पद्मामंत्रेणसेवष्टय वाह्ये मातृकया पिवा भूपुरा श्रिषु भूबीजे दिक्षु हंबीजमालिखेत् देवसेनादिस्तक
स्यपेत्रमेतत्तशुभे दिने तापदेसमालिख्य स्वर्णस्थाप्य यथाविधि स्थापिते भवने चैव हादत्तेवानगरेऽपि वा देशवा

शिवा
वे॰
३८

307

तत्रवगेथनोदिनप्रासर्वसंपदगजाश्वयत्नमयषीवृषस्वरादिभिः यनयान्यथानसम्पवासोरत्नाविभूषणैः स्रा
ल्हादयंतीविभषैरम्मैश्वसान्तसदागामा ग्रस्याथैः ग्रष्टादलकर्णिकायोषट्कोणमध्येप्रणवोदरेससाध्येव
राहबीजेविलिख्यषट्सुकोणेषुसुदर्शनषडर्णंतत्संधिषुसुदर्शनमंत्रस्यषडंगमंत्रानष्टदलेकेपारेषुनारायणा
ष्टाक्षरस्यमार्णवाराहाष्टाक्षरस्यवैकैकमक्षरंदलेषुवराहमंत्रस्यवनारिवनामेक्षराणिसर्वान्यदलेपंचाक्षरा
णिवहिस्याषोडशदलेषुलक्ष्मस्यपतिनैत्यादिसूक्तस्यऋचामर्धमर्धवहिर्हंतत्रयोतरालयोरभ्यंतरांतरालेवेष्ट
तेवेनपाशमेत्रेवास्योतरालेमातृकोवतरश्वकोणेषुमवीजंदिलवाराहवीजेवलिविदेतयंत्रसकलफलदमिति क्षेत्र
स्यपतेमधुमंतमूर्मिंयेनरिवपयोश्मस्माहमुक्ता मधुश्चतंसूनामिवसूप्तंतमृतस्यनःपतयोमेडयंतमधुमतीरोष
धीर्यीवत्रीयोमधुमक्षोभवन्तवरिक्षे क्षेत्रस्यपतिर्मधुमेधुमान्नोश्वस्तमरिषातोश्वन्वेनेवरेमशुनंवाहाशुनंन
रः शुनंकृषतुलांगलंशुनंवरत्रावध्यंतांशुनमष्ट्रामुदिंगय शुनासीराविमांवाचंजुषेयद्दिविचक्रमः
थुःमयः तेनेमामुपसिंचतं अर्वाचीसुभगेभवसीतेवदामहेत्वायथानः सुभगाससियथानःसुफलाससिर
द्रः सीतांशृल्हीतुलांपूषानियच्छतुसानःपयस्वतीडुहामुत्तरामुत्तरांसमांशुनंनः फालाविकृषंतुभूमिंनः
कीनाशाअभिपन्तुवाहैः शुनंपर्जन्योमधुनापयोभिःशुनासीराशुनमस्मासुधत्तं एकःस्वकल्पद्रुवरुणाश्र
भिसूर्यंसर्वतरिंहयकःस्वकल्पद्रुवरुणाश्रमितिविशोक्षेत्रस्यपतिनेतिसूक्तस्यवामदेवऋषिः पुरस्ताद्बृहतीनुष

प्र॰ कृष्णपदे .... पैहायसपेवराज्ञोतिथिमरणुनंयोमवासकर्णे विभूषितेवराह ....
दानुहष्टदेवेनावराहोदीक्षो शुक्लनवीजनैवांगकल्प .... वोमश्चावाः सगीतस्यवीजमिदोय
तस्यक्रेनाभिः मकारः वमश्चावाः उकारसमोविसर्गः तेनमूषठत्वहृतंपथामप्रदायेजपः तथाश्रुष्णान्तरेमहा
मंत्रेवेदादिप्रथमान्तरे द्वितीयेव्याहृतिस्तस्माहराहायपहृदतनः वेदादिप्रणवः व्याहृतिभूः दन्तमः ऋषिर्वेदा
वजगतीछन्दोवराहस्पेवदेवतांगानिचपदैः समस्तैनवकल्पयत् हंसांमेतनिवीलवक्रनलिनेपद्माक्षितेसांक
गदोणीशक्तिमुदारवाहुभिः वामोधमारमदहितेणे धेपर्यंतमाशुपध्याने जपश्चाद्भिकेसर्वे मस्यवाराहवभवेत्
अथप्रयोगः तत्रमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसि ब्रह्मणेऋषयेनमः मुखे जगतीछन्दसेनमः हृदये श्रीव
राहायदेवतायैनमः इतिविन्यस्य ॐहृतम्भूःशिरः वराहायशिखायनमः कवचे ॐभूःवराहायनमः अस्त्रे इति
पंचांगशाखविहितमस्मध्यानादिशेषंसर्वंप्राग्वत्कृवाराहानुष्टुभटविधिनाकुर्यादितिपनमनुः प्रजपोत्सभवेत्त्वपराय॰
तिः श्रेयोविसोपरेनिसेपदमाप्नोत्यशामयः सारमेग्रहे फवेंतमः पदंकयाभ्वष्णागवैसेवुदेन्तनः परर्शपिपदम
ह्यार्यपराणिस्वाहान्तायरे पकोनविंशत्यर्णोन्मासाहोमनुरीरितः धराहृदयसंलोपेभूपातितवदायकः फवःप्र
णवः अस्माभिपदोनिसहूपाणि अत्रमेयिः तेन ॐनमोभगवतेइति तथाऋषिर्वराहश्चान्यानोनिहछन्दस्वदे
वताश्रशीवीसर्वजननादष्टदृष्टफलप्रदा त्रिभिर्वैर्वैसिभिभूतैर्दोभ्यांदाभ्यांतथाभवेत् मूलमंत्रभवैर्वर्णैर्षडंगा

शिवा
पं.
३०८
308

निसजातिभिरिंदीवरगुणेषणास्मिमेजरीदयतोसुके परायमासनायेयाशणामानचासमभूषितालाभोद्गदितदयोन
मापुयथ्याने पूजान्तेवेसवेपीठेनद्विपानमदीयेते शारावगानिसेप्रज्यविन्देसेषुततोयजेत् भवेवन्दिजलवायु
नकला कोशेयत्रगाः इदादीन्पूजयेद्दासेवन्त्वादीनिततः परे सुप्रयोगः तत्रप्रातकृत्यादियोगपीठन्यासोते
मूलेनप्राणायामंत्रयंकृत्वाशिरसिवराहायऋषयेनमः मुखे निहृच्छंदसेनमः हृदये श्रीपरऐंदेवतायेनमः
इतिविन्यस्यममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगइतिकृताञ्जलिःकृत्वा ॐनमः हृत्नमवगाभ्योशिरः परऐंशिखाय र
शियरेकवचेपरे ``` पारायस्त्रेइतिकरषडंगन्यासंकृत्वाध्यानादियोगपीठफलानवशक्तिपूजानेवौमवेपीठ
मेत्रस्या `````` रः इतिपीठसेपूज्यावाहनादियंगावीतेदिग्दलेषुभवेनमः वहयेज ``````` नमः
इतिसंपूज्यैशदावादिग्रागवक्त्रपादिति तथादशाषु `````` गुडापानसाशाशताहायवाक् ````` येवयेत्
ब्राह्मणान्भोजयेत्सद्यान्मंत्रोमंत्रस्यसिद्धये विधानेनसमिद्धोमनैकाम्यानिसाययेत् रक्तोत्पलानिजुहुयात्सा
हस्रानिसहस्रके भवसिद्धामवाप्नोतिनीलोत्पलकृतात्तथा शियेगुडबहोमेनमधुराक्तेनमंत्रवित् वधुहस्थ
नयराश्रीगोमसत्सभवतिभावने मधुराइत तोहुत्वात्ततोशालिमंजरी परापतिभैवन्मेत्रीमेडलेनततशास्मयः प
तम्मृगदिनेमंत्रीसाध्यदेयान्मदेहरेत् शुद्धतोयेसमालोड्यतीसवत्रायवेश्वरे सुगोडयपहुतेयएणामंत्रेणप्र
जपहुत्वा वैनादिभिर्यः तस्यशाकसकलमदीयातिसमसेवेरसर्वेभवतिवयान्यवीर्येहृद्धिमध्येतारवसप्त

पुनराग्निहृद्योकालबीजे पत्रेषु हस्वाग्निगुणमितान्मंत्रवर्णाननुक्रमेण आवेसाग्नेः किरिमन्त्रभवेमीत्नका
र्णै अग्रयंत्रेभूगेहस्यैविनरान्तियरास्वर्णाथामादिहृद्धि अस्यार्थः अष्टकोणगर्भमष्टदलपद्मकृत्वाष्टकोणम
ध्ये मस्साध्येप्रणवविलिख्याष्टकोणेषुवराहबीजे विलिख्याष्टदलेषुप्रणामेत्रस्त्रीणित्रीणपत्राणिविलि
ख्यावहिर्हेमन्त्रयेकनाभंनरवाग्याग्नबीक्षुवराहबीजेविलिख्यामेत्रेणाः वेष्टयेद्यामातृकाणैः संवेत्सा
वहिम्पत्रंकुर्यादेतदुक्तफलदंभवति येत्रसारेयरागेत्रविशेषउक्तः यथाहृदयोभगवत्येवषयरणेपवय
राणपद्मयोर्हृदयंवान्हिवमन्त्रकृते सिलार्धेदः नारमायायाबीजैः पुटितमन्त्रवर्णकः मायान्हीयाष्ट
रलैप्रणवावेतरंबीजहृदयंपश्चादुक्तमेत्रः पुनर्वैपरीत्येनबीजहृदयंप्रतेप्रणवः तवर्णः वस्वविंशत्पर्गैः सारस
ग्रहे अथसम्यक्प्रवक्ष्यामिमदृशेनमन्त्रमं येनसिध्यंतिसकलाः साधकानांमनोरथाः यान्तमर्मेसका
रादेमहकारः भृगः सकारः श्च्युपिरकः दीर्घः आकारः पतेः स्वाइतिमान्तरेफव्योमहकारः अंअनुस्वारः
हृल्कणेउकारः तेः कुरुइतिपान्तेफकारः केकालः टतेनद्व इतिवेदाद्याद्यः प्रणवाद्यः तथा ऋषिमाके स्व
हिवुध्योनवघश्छंदश्चदेवता स्वदर्शनात्मावमहाविल्वसेतिमरीरितः वक्राद्यास्तैपुण्णविन्हयासंज्वलाशहृकेः
हृयकासषडेगवनवोस्तस्य .... र वेदृष्टुभ्रामिहृदयजेडे तेवक्रपदेशिरः दि
शामयिद .... के मस्तशीर्षपुनोमेत्रोस्याग्निशाकारसेतकः अनेनमत्रनास्य

शिवा वं. ३१५ 309

पारता नम .... स्नानन्यात् समाचरेत दिक्षुपारिमेत्राः प्रयोनोस्यष्टाक्षिपंतोशुभ्रर
क्तासिनाभेनप्रणवशिरसिन्यसेत् इमध्यानेन हृद्यजातयज्ञहसेपिशुः इतगान्वाद्भिवल्पाभान्वर्णेनमेत्रा
प्रविमासेत् यहेदसेविपुल्कःजानगुल्फस्तुविनासिदिति केपिलवनात् रथांगदरसहृदाज्यम्नसेलेपत्र
पाशाकोसृणिरयनमर्ककोटिद्युममर्भकेहोमाहृहैः सेरस्हृविमजेगान्मनासिभामयेतेस्मरेद्धरिरेपवदाह
विकटभामद्दष्टाननंमृशांगंवक्रदरांगोहाव्सृणिरंकुशः दत्ताघथेपोरायेतदाघषस्यपोरतेतदाघयस्यपो
यरेतदाघथस्यपोरेमेदइमाभुयध्याते पूजयेद्देसवेपीवेगंवशुष्याहिभिस्ततः मूलेनमूर्तिसंकल्प्यतत्रा
वाह्यवपूर्ववत् षडंगानिवक्रायस्वाहाणिलक्ष्म्याघालोकपालकान् तदस्त्राणिवपजेतक्रमादेरिकसनमः
रथांगंवदरश्चैवगदाजेमसलेतथा पत्रपाशांकुशौशेस्ताः स्नातरक्तःसितासिताः द्विपाःशाक्तयथाभ्यर्च्या
विम्रूलाविद्यकारिकाः दर्शयेच्चक्रगायध्यानतेमद्रावमेत्रवित् सद्राचकामारावक्रमद्रा सुदर्शनाय
विवदेन्नतस्थापियहेमहा ज्वालापधीमहीतन्नश्चक्रःप्रचोदयात् अथप्रयोगः तत्रस्नानकृत्यादियो
गपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वा सिरशिअहबुध्न्यायऋषयेनमः अमुखे अनुष्टुप्छंदसेनमः
हृदये श्रीसुदर्शनायदेवतायैनमः इतिविन्यस्यममभेष्टार्थेविनियोगः इतिप्रागवउक्ताआचक्रायस्वाहाहृद
यायनमः विचक्रायस्वाहाशिरसेस्वाहा सुचक्रायस्वाहाशिखायैवषट् धीचक्रायस्वाहाकवचायहुं संचक्रा

यस्वाहा नेत्रायवौषट् ज्वालावक्त्रायस्वाहा अस्त्रायफट् इतिनेत्रैः करषडंगन्यासंकृत्वा ऐंह्रींवक्त्रेणावधामि
नमस्त्रक्त्रायस्वाहा ग्रंग्रींपीवक्त्रेणावधामिनमस्त्रक्त्रायस्वाहे इत्यादिषुक्तादशादिगुन्यपनेदलकरतलजंनेगुह्यास्य
शक्तेनविधाय ॐ त्रैलोक्यंबलग्रल्हंफट्स्वाहा इतिमंत्रेणप्राग्वद्देग्निप्राकारंकृत्वामिराशी ॐनमः मूमध्ये
मःमोवेह हृदिस्थो गुह्योर जान्वनोःङः गुल्फयोफट्नमः इतिविन्यस्यध्यानादिप्राणप्रतिष्ठांतेसुदर्शनाय
विद्महे महाज्वालायधीमहि तन्नश्चक्रः प्रचोदयादितिगायत्र्यावकमङ्गप्रदर्शयोत्सनाद्यंगावेतिनेष्टदलेषुवक्रा
यनमः शंखाय गदायै पद्माय धनुषे पाशाय अंकुशाय इतिमेषुमदलायेषुदयश्रीवेष्ठजोकलन्वा
यष्टशाक्तीःसंपूज्यलोकेशावादिसर्वंप्राग्वत्क्रयोदिति तथाजपेद्द्वादशलक्षंततः त्यहस्वेड्डनेतिलैः स......
......यैर्विल्वपत्रैश्चेतिप्रयोगसारवचनात् एकैकद्रव्येणः .... रोगः
कार्यःश्विमधुसंयुतैरितिप्रयोगसारात् तथानर्यण्यादौ........ वेदध्यावप्रयोगानिष्टदा
पकार वक्त्रयुग्मेलिखेन्मत्रासौम्यागस्यगतेकमात् वक्त्रयुग्मेषट्कोणयात्रा .... एवमध्येवट्
कोणेषुएवर्णकात् पीतांभोकर्णिकाक्रयोतरक्ताश्यामनंतरं सितानेमिशीविशीलापरितेपार्थिवाहृतां
तत्रसौम्यवक्रुलशेश्रीणांभः एणीपत्रव वक्त्राहूयसमावास्रहरिसम्यक्प्रपूज्यवपाम्येक्रयोद्दाकमेषट्त्रिंश
त्कृतनेसमितैः आज्यायामार्गकर्मसिद्द्व्यनाराजिकातिलैः हविषापंचगव्यैस्त्रहनेदाज्यपुतैः क्रमात् प्रति

शिवा
वं.
३०

310

इय्यमस्मेऽयात्मन कुंभतोयैर्विनिक्षिपेत् अस्माद्धोत्रक्षतैः पिंडै सम्यक् कुंभोदकेन सुधीः याम्याशायामथवा वेश्ममध्ये
नीराज्यतेनव सर्व्वतनत्रुदेहरा क्षणावहमकेक्षिपेत् मांसमत्स्यादिकमपि क्षिपेत् दलभागके ततो बलिं
देहीमानकृतशिखान्नकेनव मंत्रेणानेन हृदयेवैदिकगणेनततः वदन्तौ ने सर्वशान्तिकरे भौते बलिं वदेत्
प्रतिगृह्णात शान्तौ वहृदयान्तरतेतरे विप्रान्संभोज्य रागवेदाक्षिणां वशकल्पयेत् ज्वरादिरोगसंघातान् प्र
योगादीन् विनाशयेत् अपस्मारकजंचैव पिशाचग्रहवैकृते रक्षोभूतादिपीडां विनाशयेत् समतपं विधिः अस्मार्थे :
सुशुभे स्थाने गोमयेनोपलिप्ते दक्षिणोत्तरविभागेन हस्तान्तराले षट्कोदरं रक्तेनाशुपंतरालषट्कं श्यामरजसा
पूरयेत्सुधीः सर्वाश्वेतेनापूरयेत् तन्मध्ये शणवेपि लिख्य नाडिकोणषट्के मूलमंत्रसाद्धितीयाणीदिवर्णषट्कं वि
लिख्येत्तत्रोत्तरादिमानवकेकुंकुमादिमिश्रारक्तजलपूर्णकुंभे दीक्षाविधानोक्तप्रकारेण संस्थाप्य तत्र पीठपूजा
पुरः सरहृदयानेन सम्यगावाह्य पंचोपचारैः साङ्गावर्णं संपूज्य दक्षिणदिग्गतवकेदीक्षोक्तविधिप्रमनेनाति
लहोमो विधिनावाबैल्वाग्निसंस्थाप्य शोकद्वयैः प्रतिद्रव्यं षट्त्रिंशाद्दविके शतं प्रत्याहुति प्रतिद्रव्यं हुतशेषं
जलवलयेत् कुंभतोयेसंपातयन् जुहुयात् ततो होमे समाप्य कुंभे अस्याद्रोत्रकृतापिंडैनिधाय मध्ये सुदलभागेस
मथवेश्यान्ते कुंभमसृत्त्रसाध्ये सोपरिदिः परिभ्रामयित्वा कस्मान्नेहरितवहेनि क्षिप्य मत्स्यादिसर्वान्तदलताभा
गेनि क्षिप्य कृतशिखान्नेन नमो विघ्नगणेभ्यः सर्वशान्तिकरेभ्यो बलिं प्रतिगृह्णंतु शीघ्रमेव नमः इतिवलिः

नाशहमागकेन ततोयजमानोब्राह्मणानब्राह्मणादिभिः परितोष्यसगुरुंप्रयोगकर्त्तारंगोभूहिरण्यवस्त्रादिभिः
सम्यक्परितोषयेत् उक्तफलभाक्भवेत् तथास्नानजंद्रुमसेममैः फलकौपेजरंशुभे फलापेत्रीपंचगव्ये
प्रत्येतस्याध्यमत्रावनिवेशयेत्कद्रुवसेत्गुङ्गागतेस्पृशेनूजपेन्मनेकृष्णानुवभ्यादिकमेस्या - - - - - - -
येत्तहोमेश्वैरितिक्रमात् इव्यस्नोस्नाषयेद्धिशान्यजमानोगृहेतथा धन - - - - - - - - - - वेषु
डोहनाशकः गवैः समसैः क्षीरडवमीस्पिष्टकषायकैः परि - - - - - - - - - - वेडग्राभिवाग्गत्रम
ग्रपीडे त्वस्याभवेमेनतरोतिमह्लमानोर्दिनेसाभृसादितैलैः पीषांसेस्नापयेत्रेस्वन्त्वत्लिनप्रसवोभवेत्
इतेपकंपंचगव्येसजमसमनाण्णना ग्रहपीडातिहृद्वानोगर्भिणीनोहिताव्हे मन्त्रजपदप्राशनेपंचगव्ये
स्पृशान्नस्मपीः पद्मपत्रेब्रह्मत्पत्रैविल्वफलेपिवा तमस्पतत्स्वापर्हहेतिलेनेत्रपरस्नवा रुद्वभवति
शेहृसेपद्दद्दिसुजायते पलाशस्नानजहृतकवेदनेगुग्गुलेतथा ब्रह्मणेवहरिद्रावृतीवनेविल्वराजिकाः
अपामार्गतिलाहूर्वाविष्णुक्रान्तानलस्पपिकुस्नावनलसीप्रोक्तापवीकेडुमण्वव सहदेवीतथालक्ष्मीःकुशा
गोमयसहवाः कमलैरौवनापंचगव्येमेकाधमेन्मरः सेद्रश्रीभस्मयावात्स्यादेतन्स्नवैष्युदायकंसिद्धमेस्नाने
सेजस्रोमनननानेनसम्यक्कुवशिरस्पृशतासर्वभूतयहूर्व्याधिकृताडःस्वादिवारणे होहान्मादरिपुत्रासर्वपापह
रंमत श्रापत्राशकमेतन्स्यादृश्यपदेशिवरंपरे फलत्रयपुतेः कल्पैः पंचगव्येपवेतत्सूते प्रसस्यवकल्कइया

णिक्तेनैश्वेटीनिशान्तया पतमस्माविवकैलामयोयेहिर्धवापाठान्यातथामाधीकावविड्गोवनेजिह्लादाहरो
शिवा· हिणी मनुनानेनमेवमेवध्याउत्राप्रदायकं भूतप्रेतापिशाचादिभयवेनाशमेशयः पेवगव्याजपेत्स्याडेभेर
वे· लाकरेपदेगुलिकावगुणेः कृतामहस्राधड्तेनतः गुणेः गुग्गुलैः दिवसविनयेवापिवत्तदिवसमेवचभवेत्स
३११ वैपद्वानानाशोमेत्वगदस्यव अपामार्गसमिभिर्हुनेदशतसंख्यया भूतज्वरमपस्मारापिकृत्तायस्मारना·
शने हुताकैः कमलेहुनाश्रीवृद्धिर्भवेत् आज्याक्ताभिस्यहूर्वाभिस्वमोहाँदीवोगुभवेत् पलाशपुरुहस्म
311 महेमेयवृद्धिर्भवेत् किलवसाधीश्वेतकमदेराज्याकैजेहुयाज्वरः पशूनावृद्धिमिच्छेतसहूनेकेवलैहुतैः
उडुंबरसमिद्धोमात्स्वर्णलाभोभवत्फले श्रेष्ठान्नरसहस्रेवहुमेदशसम्पजेनथा समिद्धैर्वैकववेषमनकृयेयेवा
ग्निस्तुतः वकुमध्याश्चितेसेवविनेयश्चमनेजपेत् एकोपिडजपेयोद्युद्देमेश्चोभवतिमेदविन् कृत्सानापिनि
मेवकंवैरिणोयस्यमहेति स्मरेमसहिनावेसंज्वलनप्रतिमोज्वरः भवेत्त्रिंशदिनैस्त्वापशाम्रोतिमरणंध्रु
वं सकारंसरसैवीतेयाहोतिपदवेष्टिते संस्मरेयस्यणीवैघतसोज्ज्वाटंदशाहतः मेडुलीन्मरणंयातिसोने
काकारिमेरिपो मृद्धिस्मरेच्चासमाहाड्ड्वाटोवामृतिर्भवेत् श........ पतिमेसस्यध्याधिपपतिपिले
सकारेसैस्मरान्मूधिमजीवेक्षरदोशन वाह्निर्गोहगुद्दोश........ वलिविघत्रमिदंशुभाग्रापतिवा
रणेमसकुंभतव्येतामयापहे श्रम........ षट्सकोणेषुमेवारणेनमत्स्यापिवेगमेवकात् ततः

षोडशपत्रेस्मान् षोडशार्णैः संवृतं वेष्टितं भूपुरेणाथ कवचनसेपानमन्त्रमे गर्भरक्षार्थं हितं परमण्डले स्मादग्रह
भूतादीनभिचारोग्रनाशयेत् प्रसार्थेः षट्कोणमध्ये ठकारं तन्मध्ये प्रणवं समसाध्यमालिख्य षट्सु कोणेषु शिव
णेनालिख्य षट्कोणसंधिषु गमन्त्रानालिख्य तद्बहिः षोडशदलपद्मं कृत्वा तद्दलेषु षोडशार्णं मन्त्रस्यैकैकमक्ष
रमालिख्य बहिर्भूपुरं आवेष्टयेत् उक्तफलदं तथा षट्कोणे प्रणवगतं वक्रमे मध्ये मन्त्राणां हृदहनवृत्तस्य को
णकेषु शूलाणि विलिख्य तत्संधिषु त्र्यक्षमेतद्योगादिग्रहभयनाशकं चक्रं प्रसार्थेः षट्कोणमध्ये ससाध्यं प्रण
वं विलिख्य कोणेषु शिखार्णं तत्संधिषु गमन्त्रांश्च लिखेदेतत् उक्तफलदं तथा कृशानुगृहपुरमके लिख्य ससाध्यं तो
रं लिखेन्मध्ये त्रिपुमन्त्रं वत्संधिविवरेत यागांनि वसुवह्नयसके सरेसदले लिखेत् लिपिहयसके सरे विकृति
वर्णं तु कमदले वृत्ताभ्यां स्वरवर्णावीतं पाशांकुशवृत्ते विध्या चक्रं यन्त्रमिदं घोरं सर्वाभयविनिवारणं सर्वेभ्यो
तिप्रशमने द्वंद्ववीरविनाशने प्रसार्थे षट्कोणं विलिख्य तन्मध्ये ससाध्यं प्रणवं विलिख्य षट्कोणेषु मन्त्रा
र्णान् तत्संधिषु षडंगमन्त्रांश्चालिख्य तद्बहिरष्टदलकमलं कृत्वा तत् केशरेषु षोडशस्वरान्सबिंदुकान्विलिख्य
तद्दलेषु नारायणाष्टाक्षरवर्णान् सबिंदुकानेकैकशो विलिख्य तद्बहिः षोडशदलपद्मं कृत्वा तत्केशरेषु कारसा
तान् सबिंदुकान् द्वंद्वशो विलिख्य तन्मध्येषु वक्ष्यमाणहृदयेन षोडशाक्षरमन्त्रस्यैकैकमक्षरं विलिख्य पद्माद्बहिः
समहमानिकत्वावीथीषट्कं परिकल्प्य तासु अंतर गतासु तिसृषु हकारं तत्कारपोर्मध्ये साध्यनामाद्यक्षराणि

शिवा
चे·
३१२

312

कृताम्रेवेषावाष्टाग्रतिसूत्रपाशांकुशवीजमप्यावेष्टयेत् एतद्यंत्रमसमफलदं तथा तारं तु भगवच्छोकान्ते महाश
परं वदेत् दर्शनाय हृमस्रांतः षोडशार्णो मनूत्तमः यंत्रेषु लिखितो ह्येष सर्वाभीष्टफलप्रदः तारः प्रणवः तेन
मः अस्त्रफट् अस्मानि पदानि स्वरूपाणि अत्र संधिः नमो भगवते इति तथा अष्टरेखालिखितास्वष्टगाश्रमस्र
वर्तयेत् अष्टार्णैतरितान्मादान् हृषीकेशमनो लिखेत् वृत्तकोष्ठमध्यकोष्ठे विलिखेत् साध्यनाम षट्कं वक्रमंत्रेण लि
खेन्मंत्री भवेन्नाम समकोष्ठके यंत्रमध्ये दलाम दे कोमलैकपटे यथा समस्तक्तुवगुलिकीकृत्य लाक्षाभिः स ....
कृतम्रेपातयातेव सर्वापन्नाशके स्मृते अस्यार्थः माकृपसमरायतामष्टौ रेखाः कृत्वा रेखा चिन्ना ....
पर्णीवध्रीमातृष्व कृते कोष्ठसमके जवतेत ग्रामं तरेकोष्ठद्वये विहाय पा .... स्यस्थाने हृषीके
शइति श्लोकस्वरणावत्तष्टयेस्रवामभागम .... सुदर्शनमंत्रेवर्णद्वयोन्नस्थितामालिखेत् यथा से
देवदेयेवयत्तदन्न सर्वशपङ्कृङ्कदेशमाष्टम्रालिखेत् यतद्यंत्रमसमफलदं तथा स्थाने हृषीकेशोनवप्रकीर्तना
यजगत्यव हृष्याथनुरणाहातेन्यतेवपदमस्रवरेत् रक्षांसि भीतानि दिशो द्रवंतीति पदे वदेत् सर्वे नमस्यंति वे
तिसिद्धसंघः प्रकीर्तयेत् हृषीकेशमनुश्लोकः सर्वरक्षाकरः शुभः मेघोद्धारः सुगमः यंत्रसारे षट्कोणक
र्णिकामध्ये तारं कोणेषु षट्सु वीप वक्रमंत्रषडर्णानि तन्सपिधुदलेषु यत्रतपंवर्तेपंवत्ते ये च षट्पंवसे
त्विकाशः स्थाने हृषीकेशमनोवर्णान् तु षट्केशरे अष्टादरमनोवर्णमेकैकं विलिखेच्च मातृकाणि

समावेशैर्भूषणैरावेष्टयेत गीतान्तु एवं देवमिदं सर्वं रत्नाकरे गारे ग्रन्थार्थः षट्कोणं कृत्वा तन्मध्ये समाध्यं तारे विलि-
खेत् षट्कोणेषु सुदर्शनषडक्षराणि षट्कोणमध्येपि श्रावकादीन् षडंगमंत्रान् तद्बहिरष्टदलकेसरेषु नारायणा
ष्टाक्षरवर्णान् अष्टदलेषु स्थाने हृषीकेशानवेतिश्लोकमंत्रस्य षट्पंच षट्पंच षट्पंच षट्पंचक्रमेण वर्णान्विभज्य विलि
खेद्बहिर्हेमयोरन्तराले मातृकार्णैः संवेष्टयेद्बहिरस्त्रवज्रं कुर्यादिति फलदं वनीतियथा तारे हृन्नमो भगवते महाशोका
वङेयुते सुदर्शनपदं तद्वन्महाचक्राय चैव महा ज्वालापीकामहादीप्तरूपायेति च सर्वतो रक्षपुरमे मांयदाने महाने
वबूलाय वा स्वाहा हा तन्मंत्रक्रमेणैव यागादिनः सर्वकर्मसु रत्नाकरः प्रसिद्धोयं क्रियमाणेषु कर्मसु ग्रन्थवर्माह्निके सर्वमंत्री
स्वेवदावेत तारः प्रणवः हृन्नमः भगवते इत्येतेनयसेयिः नमो भगवते इति ङेयुते सुदर्शपदे सुदर्शनाय इति
अन्यानि पदानि स्वरूपाणि संदर्शावार्यशिरोमणिश्रीनिवासेन धीमता वेदिकायां प्रणीतायां त्रयस्त्रिंशः प्रकाश
कः इति श्री श्रीनिवासभट्टेन विरचितायां श्रीशिवाबेन वेदिकायां त्रयस्त्रिंशः प्रकाशः श्रीसारसंग्रहे अथाथ
वक्ष्यामि मन्त्रे श्रीकरं साध्यनामकं येन प्रतप्रमात्रेण शाक्कोलेमिप्रियंपरा ध्रुतिः सुद्दिप्रगताह्निप्रयुतेप्रमवः
ठान्तयुक् रमाविंदुविचुक्ता वजपाभिर्भृगुवोनको सद्दीर्घांकानिमध्यामेसप्रणाः श्रीकरोमनुः प्रणवाद्ये
रमाद्येवाकेवनेक्वति सूरयः धृतिः उकारः सुद्दिप्रगीतकास्यंतस्थिप्रयुते उकारयुक्तेते नालिरतिप्रभुलाकाः
द्यान्तयुक् टकारयुक्तः तेनेष इति विविडविंदु रमा श्री इति जपाककाठः आग्निरेफः भृगुजीवकोतकारवका

शिवा
वे·
३१२

313

रौमदीर्घीवाकारयुक्तौतेन स्यादिति कांतिमेवौम ग्राकारयुक्तोहहरः तेन हादिति तयावामदेरवकाविर्यक्लिष्टे
दोविधुश्रदेवताह्रूह्रीमपयुग्येङ्गेवह्नेमेतेत्रामपदर्यशिरसिस्वावस्वमौतेमम दंयपुगोमतेवर्मशुश्रमपभुगोवमेतिरद्व
मपदयाङ्मेतमतेद्रमेक्रोक्रंपेवागानिमनोक्रमात् ग्रहेगानिमसेनमेत्रवर्गोमेत्रीयथाविधिपिवागानेत्रजठरपृषेषु
क्रमतोन्यसेत् विद्याक्रुरयोन्यासे मेत्राणोरपूविमेथा दादितनेन्यादिकावपावन्याद्यामतजेनी सृष्टिरेतद्दैप
रीतेसंहारोगदितः स्थितिरेत्वाम्यतर्जनीपूर्वोकनिष्ठापुगमकोतिका कामवाणानगलीषुद्येगष्ठादिषनेगकात्
न्यसेद्दाणाणेषुदितमातृकाविन्यसेत्सुधीः ग्रहीतनानिविन्यसेत्वद्गीरेदेशिकोत्तमः प्रकृतिपेह्रदंकेन्याका
ग्रातलवह्नितीरभस्माद्धे मेत्राणेषुनोपदामहृदामहृदास्यकहृदयमकलतनुषु न्यसेत्संहारऽक्रोयंसग
स्तद्विपरीतकः तारमेपुटमूलेनविंशोनसेन्नतीत्वयः कारमस्मह्याभिगुह्यजानुपादेषुविन्यसेत् पृथामंहि
ग्रनाभ्याघ्याहृदनास्थितिरीरिता सगोगुक्रमतन्याविसेहारोमंत्रविभिमेतः मूर्ध्नि मध्यातजेनीसाग्रेंगुष्ठान्ता
नामया वक्रौगुष्ठस्तजनेनीवहृदयंगुष्ठकनिष्ठिके नाभाविगुष्ठवजान्धोगुलयोगुह्यजानुष्ठणमोगुष्ठाः पादयुग
मेवन्यसेन्मेत्राणेकोसलनी मासेप्रपमेगलिनियपामोवैमवामेवेषुपत्रसृष्टिस्थितिसंहारन्यासऽक्रस्तत्रसर्वत्र
न्यपः ह्यष्टवारसमाहृत्यादेशिकोयतमानमः मूलाधारमहृद्वक्रकरयन्मूलनापिषक् गलनेत्रदृष्टहिक्रुवपार्श्व
हृदेसपृष्ठकेसहृदयमन्नेत्रेश्रोत्रयोणरस्ताग्रेपाणिवेवयनेहक्रूर्यंगामेतृतीयस्यान्वतत्र्यावतयामवेत् पादाग्रके

गुल्फजानुत्रितयद्वयकेषु च दोःपादसंधिशाखासु च वराहत्रयोमनाः करपादांगुलीषु गममध्येमासद्वयं भवेत् म
यादिकेठहृदयजठरोरुपदद्वये हृदिन्यसेत्सानिलेषु पानेषु क्रमतः सुधीः गेशमहस्तानपा स्वाक्षिगुह्यजेवा त्रिषुह
यंश्च घ्माणं पादभालेषु रुपादाग्रजानुषु गुदांशहस्तकेदेस्य पार्श्वनाभौ वनर्थके विदः पृष्ठहृदेसेमकंठवक्त्रनसी
नरे श्रोत्रनेत्रद्वयेष्वामेललाटेष्वमामीरिनाशिरोनेत्रादिगाक्षिस्थानेष्वाश्रवदमसेत् ततस्तनौ मूलमन्त्रं व्यापयेत्
त्रियंजरं विप्रादिकांश्चतवेणेनास्महस्तोरुपाश्च च शिरस्सु तिलकेन्द्र मुखे न्यसेत् वाद्यर्णेस्य सुखमासीद्भुमतु
वाहूरुग्मसः कृतौस्तकौ वाडुयुग्मके उरूपनदस्यपदेवश्परममृहद्द्येन्यसेत् पादद्वये न्यसेन्मेत्रेपयष्ठग्राम्युरोश्च
स्थापतन्यसेदाभरणानीहताश्च यानि वदेशिकः ततः सिंचितपद्दिक श्रीकरेहृदयांबुज लीलकल्लोलजालेनके
निलेमामिमालके डयांबुधावस्मिन् मध्ये द्वीप शुक्लमयं शुभे शुक्लपर्यंश्च ते द्वीपहेमसलोकमाकीर्णनानागा
णिगणैः शुभे वनेसंवितयानवस्फकलन्निषेवित कल्पद्रुममम्महेश्वरान्नितपन्मेषट्पदालीकलाणनस
न्केलेलोलपल्लवे पुष्पव्रजपरागोपनुषारपरिभूषितः हिररामपानोहृदाणमाणिभुक्षंषुवेवला इतिरि
णलीवकमणशीलशक्रमणिहवे श्रेणीकरीतिपत्रारिरमेनोसरसः सुरैः श्रीदायेशा भनेषायसौभाग्यादिशु
णैस्तैः रूपाभिरामसघुराकृतिभिः स्तुकुमारकैः मेसस्मितलसहेनमनीविघोनिताननाभित्तादितवइतिभाम
दस्यारितलोचनाः जल्पाकपुस्कोकिलोपदेवहेदेनिरंतरे उत्रिदिनोघनमदनाः पीनस्तनघटालसा सुश्रोणि

श्रीबा
वें
२१४

314

भागारम्भर्येमेदशामिमद्भ्रमाः एवंभूतामवासरम्भः कीडंतेपञ्चबाणैः मारसेनापतिमिववनलक्ष्मणगृहपथा जन्मस्था
नमृत्युंजनंनावकल्पवृक्षस्येरेडुयः रदिरापाःमोदरस्यनवरत्नमयस्य शिलावलिसमशोतिशीतलस्यतलेशुभे स्व
र्णकुट्टिमसंशोभितशीतलेललमनोरमे उपदकप्रभाभास्करीदमनिहितस्य प्रसिद्धविक्रमोच्चसपालिराजस्योपो
परि उपविष्टगालिताब्जश्रुविटकमत्रिभेरत्नोपन्नकरणकारबाहुकुंडलमंडिते किरीटमणिमरीचिदिकचक्रे
बाहुभूषणा शशिमंडलसदृक्षप्रफुल्लमामलविशेषकां प्रतिबिंबलसत्क्लिन्नमकरोज्वलगंडके स्मितसंशोभि
वक्त्रेऽकपोलफलकोज्वलो दशनावलिरश्मोपाहितराजितशुभाधरे पक्वबिंबाधाररम्ये रक्तपद्मपलाशव
त् आयताहरुणनेत्रचयसमकपद्माविराजित उरहारमाणिक्यातदीधितिप्रलसमंडले दिव्यारत्नांगदशोभितबाहुना
लधरंहरिं गाढाकमलशोभावारिपरिणेवकुंदंडकैः कपाटविपुलेनाथकमलानिलयेनबालसत्कौस्तुभदोम्णो
हृविशोभितेनसेनव वक्षसाशुविराजंतत्रैलोक्यानिलयेनव त्रिवलीशोभितानामस्य रोमराजिलसद्वा उदरेण
विराजेनेरम्भकरिनटेनव पीनपदांशुकजघनविलसन्माणिमेखलेशार्वन्नाभासदकुपीनरम्योरूयरिभाषितम
केकिकंठलसत्कांतिजंघारूपेणमनोहरे रक्तोत्पलाभचरणेपादाग्रजितकच्छपे शशांकसदृशकांतिधृजानत्वांकित
पत्रले करसद्दक्षकमलेरमापाणिनितम्बदा लसपादोपशुठनत्रयमाणिक्यशोभिते नवयौवनकांतौघसंशो
भितकलेवरकेसदासरिषिप्रमवैः सेवितेवासरोगणैः स्त्रीभिरविवमरशाविनातनमलंकृते सर्वपापाकरा

ज्वालिलसच्चामरराजिते विपुल्लतामेखिलोलवैजयंतीसुशोभिते पञ्चविंशापरस्फुहवारणादिनिषेविते
वामायपस्यपीगौदाकमलेतदापूर्व्वधीशेखवकहस्तिहेतिध्याने एवंध्यात्वासङ्कृदेतेपीठयमौदितेयजेत् मूर्तिं
मूलेनसंकल्प्यतस्यामावाह्यमेत्रावितः श्रेयानिकर्णिकायांवपूजयेन्मेत्रवितनमः दिग्दलकेषुश्रीरतिधृति
कीर्तीःपीतरक्तासितनीलाः मूर्तीयंजेद्दिदिक्पत्रेषिंप्रादीन्लहदिकमात् वज्रादीश्चयजेत्पश्चात् श्रीकरा
वोसमीरिता ग्रुष्यपीगाः तत्रध्यानःक्रमादिकागपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामंत्रयंकृत्वा शिरसिवामदेवा·
यऋषयेनमः मुखे पंक्तिच्छंदसेनमः हृदये श्रीकरायदेवतायैनमः इतिविन्यस्य ममेष्टसिद्धयेविनियोगः
इतिप्रागवडकाभीषयभीषयहूं हृदयायनमः वामयंत्रामेयहूंशिरसेस्वाहा प्रमर्दयहूंशिखायैवषट् प्रध्व
सयप्रध्वंसयहूंकवचायहूं रक्षयरक्षयहूंअस्त्रायफट् इतियंवोगमेत्रान् प्रागवद्विन्यस्य उहृदयायनमः शिशी
रसेस्वाहा ह्रींशिखायैवषट् श्रींकवचायहूं कअस्त्रायफट् रेनेत्रायवौषट् इतिनेत्रांतषडंगेषुविन्यस्य उदरे·
स्वातमेः श्रीश्रेष्ठांतनमः इत्यष्टांगेविन्यस्यदत्तकरतलेमो ॐनमः मध्यमायांतिअंगुष्ठनामायाप्तकनिष्ठायांश्री
वामकनिष्ठाया केअनामायां रमध्यमायांस्वांनमः तर्जन्यांहांनमः इतिसृष्टिः वामतर्जन्यांउ मध्यमायांत्रिः
अनामायामृकनिष्ठाया श्री· दक्षकनिष्ठायांके अनामायांरं मध्यमायांस्वा तर्जन्यांहा इतिसंहारः दक्षदक्ष
तर्जन्याउं· मध्यमायांत्रिअनामायांहे कनिष्ठायांश्री वामतर्जन्यांके मध्यमायांरं अनामायांस्वा कनिष्ठायां

शिवा
पं·
३१५

315

ह्रौ इतिस्थिति अत्रयथमतमेहारन्यासेकृत्वा पुनः सृष्टिस्थितिन्यासौ कार्यौ अंगुष्ठयोः ऐंद्राविण्यै तर्जन्योः ह्री
द्राभण्यैः मध्यमयोः क्लींवशीकरण्यै अनामिकयोः ब्लूंआकर्षण्यै· कनिष्ठिकयोः सः संमोहिन्यैनमः अ
गुष्ठयोः न्हींकामाय तर्जन्यो क्लींमन्मथाय मध्यमयोः ऐंकंदर्पाय अनामिकयोः ब्लूंमकरध्वजायः कनि
ष्ठिकयोः स्त्रींमीनकेतवेः ततः ह्रांह्रींक्रौंयमः अंसः ब्लूंक्लींह्रींह्रांनमः एवंपुनन्यासमातृकांविन्यस्यपदयोः ह्रा
पृथिवीतत्वात्मनेनमः लिंगेस्वांजलतत्वात्मने हृदि· ऐंअग्नितःसर्वे केवायुत शिरसि औंआकाशतः हृदि
हेंअहंकारतः हृदिन्निमहत्त्वः सर्वांगे उंप्रकृतितत्वात्मने हृदि रेंअग्नितः सर्वेकेवायुत शिरसि औंआकाश
तहृदि हेंहेंअहंकारतत हृदिहें अहंकारतत हृदिन्निमहत्वः सर्वांगे उंप्रकृतितत्वात्मने इतिसंहारन्यासः ततः स
र्वांगे उंप्रकृतितत्वात्मनेनमः हृदि न्नेंमहत्वः हृतः हृदिहेंअहंकारतत्वा शिरसि औंआकाश सर्वेकवायु
त हृदिर अग्नितः लिंगस्वाजलतः पादयोः ह्रांपृथिवीतत्वात्मनेनमः इतिसृष्टिन्यासः अथव्यापिंउनमः
पादायइत्यादिवीन्यासेप्रागवयोजनीयततः प्रणवमेकउदितमूलमंत्रेणत्रिव्यापकंकृत्वाततः पादयोउंनमः
जानुनोर्भिनमः गुह्येहें नाभौश्री हृदिकः सर्वे रेंनेत्रयोः स्त्रोंशिरसिहृतपः शिरसि ओंनेमःत्रयोः न्निः
सर्वेहें हृदिश्री नाभौके गुह्येरजानुनोःस्वा पादयोः ह्रांनमः नाभौ ओंगुह्येन्निः जानुनोयः पादयोः
श्री· शिरसिकः नेत्रयोःर सर्वेस्वाहृदिह्रांनमः अथन्यासप्रमाणेोक्तेगुरुपादोवाद्ध्यो मूलाधारेओंहृदि

कनिष्ठिकासु ईं दक्षबाहुमूले श्रीं वामे कं दक्षोरुमूले रं वामे स्तों नाभौ हां गले ह्रीं उदरे क्लीं हृदि ह्रैं दक्षस्तने श्रीं
वामे कं दक्षपार्श्वे रं वामे स्तों पृष्ठे हां २ मुखे ह्रीं नेत्रयोः क्लीं श्रोत्रयोः ह्रैं नासयोः श्रीं हस्तयोः कं मणिबन्धयो
रं कूर्परयोः स्तों अंसयोः हां दक्षपादाग्रे ऊं वामाग्रे दक्षगुल्फे ह्रैं वामे श्रीं दक्षजानुनि कं वामे रं दक्षस्फिचि स्तों
वामे हां दक्षदोर्मूले ऊं मध्याङ्गुलिमणिबन्धपृष्ठगुह्यादिपादाङ्गुलीषु एवं पञ्चवर्णन्यासेन ५ एवं वामदोर्मूलादि
षु न्यासेन ६ एवं दक्षोरुमूलजानुगुल्फपादाङ्गुलीषु न्यासः ७ एवं वामोरुमूलादिषु ८ दक्षदक्षकरपृष्ठतर्जन्यादिमध्य
मारभ्य वामाङ्गुष्ठान्ततर्जन्यादिमध्यावधि हृत्पृष्ठस्थानेषु न्यासेन ९ एवं पादयोर्गुल्फान्तरालेषु १० मूर्ध्नि ह्रीं नेत्रयोः
क्लीं कण्ठे ह्रैं हृदि श्रीं उदरे कं लिङ्गे रं जानुनोः स्तों पादयोः हां ११ त्वचि ऊं रक्ते क्लीं मांसे ह्रैं मेदसि श्रीं
अस्थिके मज्जायां रं शुक्रे स्तों वायौ हां १२ दक्षगण्डे ऊं दक्षांसे क्लीं दक्षस्तने ह्रैं दक्षपार्श्वके श्रीं दक्षोरौ रं द
क्षजङ्घायां स्तों दक्षपादे हां १३ एवं वामगण्डादि १४ पादतलयोः ऊं पादाग्रजानुयुग्म गुह्यहृदयगलमूलेषु ह्रैं
पार्श्वद्वयनाभिषु श्रीं वक्त्रपृष्ठहृदंसेषु कं कण्ठवक्त्रनासासु रं श्रोत्रनेत्रेषु स्तों ललाटे हां १५ शिरसि ह्रीं नेत्र
योः क्लीं मुखे ह्रैं हृदये श्रीं नाभौ कं गुह्ये रं जानुनोः स्तों पादयोः हां १६ इति षोडशधा मूलमन्त्राक्षराणि
विन्यस्य मूलेन व्यापकं कृत्वा प्रागुक्तमन्त्रपञ्जरन्यासं कृत्वा मूलविद्याक्षराण्येवं मूलविद्याक्षराणि समस्तमासीत् हस्त
योः वाग्भवराजन्यः कृतः नमः ऊं वौं हृतादस्यपदैः पतनमः पादयोः पद्मांशुद्रांशुजायतनमः मूलविद्याक्षराणेव

शिवा
वे.
२१६

316

र्णायनमः हृन्नयोः क्षत्रियवर्णायनमः ऊर्वोः वैश्यवर्णायनमः पादयोः शूद्रवर्णायनमः इतिविन्यस्याशिर
सिकिरीटाय वार्णयोः मकरकुण्डलाभ्यांनमः गलेकौस्तुभाय ग्रैवेयाय वक्षसिश्रीवत्साय हाराय वैडूर्य
अंगदेभ्यो कंकणेभ्यो कर्थोमणिमेखलायैपीतांबरायनमः इतिविन्यस्यवामदक्षोर्ध्वहस्तयोः शंखायनमः
चक्रायनमः वामदक्षायो हस्तयोः गदायैनमः पद्मायनमः इतिविन्यस्य ध्यानादिपुष्पोपचारानेकर्णिका
यामेवांगानिसंपूज्यादिग्दलेषु श्रियैः रत्यैपुष्ट्यै कान्त्यैः इतिसंपूज्यविदिग्दलेषु पूर्वोक्तवामदेवपरिवारमन्त्रैः संपू
ज्यलोकपालांबीदिग्भागवत्क्रमादिति तथा अथलक्षंजपेन्मंत्रनियमस्थोजितेंद्रियः जुहुयात्तद्दशांशेनविा
ल्वइयपइतपूर्णेसमिद्भिः अन्वैर्द्रैव्याश्चसुघृतैः स्वर्पेणादितनश्चयेत् ग्रहेसंतेप्यविघ्नाद्यैः सिद्धमंत्रोभवेध्रु
वं ततःकुर्वीतमंत्रज्ञः प्रयोगानिष्टसिद्धये उष्णास्मतैःमासमेकंजीरपुतेर्जुहुयात्क्रिये अगुतेसंग्रहुतडुपमगुरव
पसंयुक्तैः पलाशकुसुमैर्हुनेत् मेधावीजायतेशीघ्रंयशस्मिवतिलैर्हुनेत् कांत्यैप्रजुहुयाद्धीमान्केवलाज्य
नमंत्रवित् पयः स्नानरालघ्वाश्चाविडैः प्रजुहुयाद्ध्रुवः दीर्घमायुरवाप्नोतिस्वरोगीमंत्रवित्तमः त्रिस्वादुयुक्ते
लवणेर्हुनेत्त्रिशिसहस्रकं आप्यायिकंवमासेनसोनसोमरस्त्रीवेशानयेत् काकपक्षमसंयोगादस्तवाडू मात्रवशा
गाम्येव दशपुष्पदारुभस्मसंजसंमंत्रनायुतात्रिसहस्रंयतमूर्धाथापरोगहरंपरं जननानावशकृद्दधातत्यपि
तेसर्वकामदं मृताङ्कहवीवरुभ्योहुनेदयुतसंख्यायाः संजीयाद्रुतारी रवेववयाचदाक्षिणां गुरवेतर्पयेदयात्

वस्त्रालंकरणैः शुभैः श्वासायमृत्युरोगादिपाशैर्नानाविधैर्विदरति उत्तिष्ठमबाहुः पुरुषः प्रसन्ने हेरविविके मत्तरक्षि
स्वाहु शतेजपेत्प्राप्नोत्यतेद्दिनः समस्तानामविरादन्नायेपशुकोनिके उत्थमध्ये प्रातरन्नेदमेपूतर्पयेद्बुधः श्रुणाधिकं स
हस्तेन सलभेदविराड्सो सम्मूहमेवववचनेलभते मृत्युवर्गाधुक्त वशयाकर्षणसंमोहसंस्तंभोच्चाटमारणे कुर्यो
दनेनमन्त्रयथाइच्छेसशोभनेः किंबहुक्तेनमन्त्रनानिविलेसाधयेत्सुधीः एवं श्रीकरेविकूभजेभक्तिश्रुतोनः
भक्तैहसकलानभोगान्नृपानिविसोःपरेपदं तथा श्रीमेनारायणस्यानंदनंदनवरणैशरणस्यान्यप्ये उतेश्री
मन्नुनारायणमपिवनमस्तनवमीयपुरुषः तनवर्गः वतविंशतिवर्णैः तथा स्थ्याधायसर्वमन्त्रकामसमणारमन्त्र
नायेववोगानिकुर्यात्मूजाहोमादिसर्वेसम्यदितविधिनामक्तिदोमेचपषः श्रुसमन्त्रनाकामवीजेनक्लोंक्लीक्लैं
क्लः इत्यायैः श्रीसंमोहनतंत्रे श्रयवक्ष्येमहादेविमेत्रश्रीपोहषोनमे धर्मार्थसर्वसमोत्तामिफलदं योष्ट्रिनान्
णेश्रववर्मेत्रातन्तेतेसर्वतेत्रेसगोपिते अतिशहाननमेदेविदोभोगध्याधिनाशने दारिद्र्यनाशकेदेविजरामरण
नाशके शोकभीतिहरदेविमेचत्रैलोक्यमोहने वशयाकर्षणविद्वेषमारणोच्चाटकारके स्तंभकारकमेतपिवि
लसिद्धिकरेपरे शत्रुभिःपरिभूतैश्चसर्वविघ्नोपद्रुतैः हृताथैःक्लिष्ठमेसारवासिभिर्डाकिनीगणैः भूतेराजाभिभू
तैःश्चविधानैःशत्रुकोटिभिः मृत्यार्थैभिश्चमेग्रामविजयाकोटिभिजनैः योषाभिश्चेवमेसेवेमंत्रेश्रीसुरवमोनदं
शृणुसम्यक्समासेनसर्वलोकहितप्रदे मायारमानारमारवीजानिहृदयेवदेत् लोहितेकर्णे शुक्लेवदेव

शिवा
चं
३१८
317

न्हिमनामस्वरूपोन्नमाप्रतिरूपं च लक्ष्मीपदमदः परं निवासस्य सकलप्रोक्ताङ्गदलोभणपुरश्चरेत् सर्वस्त्रीह
दयाते विदारणात्रिभुवनेवन मनोन्मादकराते च स्वगम्यनेतौ स्वरं वदेत् मनुजदरावेवजनमक्कामनोसिवाताय
यतिहिह स्वार्थ्यं च दंदीपयपरपोषममारयपक्षेभयद्रावयाकर्षयपदं हि शः स्वावेशापं च परमे वै स्वरेभगे सर्वं मन्त्रे
त सौभाग्यातेकरपदं सर्वकामप्रदेति च स्वलक्ष्मीहृनस्वगमेव च दोणगादयाश्वनः त्वङ्केन स्ववीवाणेश्वमिद
पुगमेतनोवदेवत् पाशानवेयाह्निनपमेङ्कुशेनह्नितोडयतत्हपुगमेव किंनिहृमितावधावदीरयेत् समीहितेवम
सिद्धंभवतिक्लांसवर्मेव स्वहृक्काकिमामारप्रणवांस्वसमच्चरेत् श्रुहृषोत्र मेमेत्रापप्रोक्तस्वमृच्छिदः सर्ववी
जेषुमापानेतोवीजानिवोविर स्वावार्थाः केवतस्वात्मकदयावेशापपदद्वयं मोहयदिजपेत्रुपुःस्तभयद्दपदद्वयं
मोहयह्नितयेकपु स्तभयद्दयतः परङ्कुमारौ क्लींवनेक्लांतितथापरमस्वर्वतः समल्लशाहृमोत्रुस्वलक्ष्मीस्थाने
स्वकंपदं मायान्हीरमाश्रीतारः प्रणवः मारः क्लीं हृदयं नमः लोहितः यः कर्णः उनेनस्वबान्हिः रेफः उना
उकारेणानेनहृः पात्रमाप्रतिहृस्वस्वरूपः लक्ष्मीस्वरूपनिवाससकलस्वरूपः जगत्क्षोजणस्वरूपं सर्व
स्त्रीहृदयस्वरूपं विदारणात्रिभुवनमनोन्मादकरस्वरूपस्त्रणिः रेफः श्रोतेनताः स्वरस्वरूपं मनुजस्वरूपं मनो
सिस्वरूपं तापापनिहृतापयताययदीपयशोषयमारयपक्षेभयद्रावयाकर्षयपाह्निशः यतस्पदषयद्रावर्षयह्नि ः
यतस्पदकेह्निहिहस्वरोदिस्पर्धः स्वावेशयस्वरूपं च कारादिह्निः परमशुभगसर्वस्वरूपंसौभाग्यस्वरूपंकरस्वरूपं

सर्वकामप्रदस्तद्रूपं श्रलक्ष्मीः स्वरूपं हनयुग्मेहनहनः वक्रेणगदयास्वरूपं खड्गेनसर्ववाणैः अस्त्ररूपाभिद्धिउ
नाउपताउपः तत्युग्मेनहनह किंनिहासितविद्यावदितिस्वरूपंसमीहितेस्वरूपंमेसिद्धंभवतिस्वरूपंवमेङ्गे अ
स्रेफट्‌हननमः श्याक्षिः ह्रीमाश्रीमारः क्लोंप्रणवः ऐंजेमिनिरस्रोकः क्लेंदोमितमितारिते त्रैलोक्यमोहनत
मद्देवताप्रहरूषोनमः षडङ्गानिमनोरेविनेत्रांतानिप्रकल्पयेत् हुंफट्‌हृदंतानिशिवेनारमारादिकातिव वदे
त्सेवंवपुरुषोममत्रिभुवनेवदेत्सनोन्मादकरेहृषसकलानिजगत्वदे दोभणोप्रवदेल्लक्ष्मीदायिनेनिशिणेमते
मन्मथोत्रेवदेत्मोनेवदीपिनिशिलामनश्रमरमेविदेत्सभगशाहृतः सर्वसौभाग्यकरमोवदेदप्रतिरूपके केश
वस्मरयुग्मवमेस्वाहारपदंवदेत् मनुजांतेरुद्रीवहृदयान्तेविदारणे सर्वग्रहरणांतेव परस्मर्वपदंवदेत् व
णमेकंहनयुग्मंवहृदयांतेववेथनान्याकर्षणकर्षयाग्रवदेत्याथमहाबले अस्त्रमेत्रहिभुवनेश्वरसर्वजनं
वदेत् मनोत्सितिहनयुग्मंवदारयद्वंदेनश्रमे वशमानययुग्मंवनेत्रमेवउदाहृतः विन्यसेवषडंगानिद्वादशो
गानिविन्यसेत् हृदापुदरपृष्ठेनकटयुग्मोहजानुयपादेवकुर्यान्मंत्रस्यापदानिद्वादशैवतु शक्तिश्रीमारवी
नानिसंयुक्तानांमणेनेव नारादीनिहृदाद्यानिपरायेत्स्यसिवोवेगं स्मृतेयोद्वादशनामा उरुषाद्याअपरेश्रीराज्ञम्
३१८ नेतनमौनाश्वपुरुषः समस्काप्युतौ वत्सरोवासुदेवाद्यास्त्ततत्रारायणः शिवेब्रह्माविष्णुनृसिंहाश्ववराहोद्वाद
शःशिवे ततोव्यापकमित्रेणव्यापकंविन्यसेत्ततो त्रैलोक्यमोहनपदंहृषीकेशायनीतिव हृयमन्मथसर्वे

शिवा
चे.
३१८

318

स्त्रीहृदयाकर्षणं वदेत् आगाक्ष हृदये चैव व्यापकाख्यः समीरितः आद्यपानां च मनवो वदन्ते क्रमतः शिवे वेद
दिमारवीजाद्याः सर्वे मेत्रा महेश्वरि सुदर्शनमेद्योवकराजानेदहयुग्मकं सर्वेडुहपदं कपालकृत्क्षिदंदि मिं
दयुकुम्भषोविदारयेदे परमेमन्त्रान्त्रमहृदये भवयपदयवनानित्रासयद्विडुयस्तके स्वाहावक्राय हृदये वक्रमेत्र
उद्याहृतः अस्त्रफट्हृदयेनमः स्वगामनमन्त वदेजलवणायेतिद्विठः शेलमन्तःप्रिये श्रोगोयस्त्रशरायाचहृत्फडे
ततोगदामन्त्रः क्रौंमोदकिमहाशस्त्रवलेसर्वोसुरान्तकि प्रसीदहुंफट्स्वाहान्तः सेवत्तेकपदेवदेत् आकर्षा
यहुंगेहुंफट् स्वाहान्तः पाशमन्त्रकः एवमाद्युपमेत्रास्तेमपाशेक्रामहेश्वरि पाविराजायाश्चिवेधुःपाविरा
जमन्त्रमेतः त्रैलोक्यमोहनायास्यविमहेतेस्मरायच धीमहीतिवदेन्मन्त्रोवदेत्विस्नुप्रचोदयात् पुरुषोत्तमगा
यत्रीजयावोस्त्रविशिष्यतेततः करागुलिषेतानवाणान् कामास्त्रविन्यसेत् द्रामाद्योद्रावणीदेवि ह्रींमाद्यो
द्योमणीमपि क्लींवशीकरणीभद्रे ब्लूंवीजापोमहेश्वरि आकर्षणीमहेशानिसर्गोनेभूगुषष्ठको समोहनो
क्रमादेवेबाणान्यासोयमीरितः काममन्मथकंदर्पमकरध्वजसंज्ञकाः मीनकेतुमहेशानिपंचमःपरि
कीर्तितः पराबीजेमथ्यबाणेलासर्वपरमेश्वरि तथैवबाणाहृतश्चैवस्वाबीजेवकमात्प्रिये कामबीजप्रमर्दितोमात्
कोविन्यसेत्प्रियेयाविन्यसेत्स्मामालाणावर्णानानाभिमत्रवित् चत्वारिंशन्मात्रकावततःपंचन्यसेत्सुधीः जठरे
हृदयेकंठेवक्त्रेनसिमतःप्रियेयाचीनाणंन्यासयेदेहेसमस्तेनसकृत्तथा व्यापकंविन्यसेद्देहेकामोश्चैवसशक्तिका

नु कंदर्पो मातृकाशर्वान्मातृकावनप्रविन्मसेन दाडिमीकुसुममाभांसवामाकेशकिंसुकनान् सौम्यानुरक्तोव
णकामानुपुष्पवाणोद्दलकान्नेके दिव्याएणन्मर्षभषाद्यान्मेशीकामामस्मरोपिये शक्रपः कुंकुमानिभः सर्वाभ
रणभूषिताः नीलोत्पलकराद्येणभूषिताः नीलोत्पलकराध्येणहेलोक्याकर्षणतमाः न्मसेकामरतीय
स्मात्कामरतीस्मात्कामदेवस्मरेस्मरिप्रीति वकामीतिकान्तौकान्तिमान्मोहिनीयुतः कामगः कमलातहृत
कामचारोविलासिनी कामीकल्पलतेतद्वत्कामकप्पामलेनया कामवर्द्धनसयुक्तावित्तेयावश्यविस्मि
ना रामस्यविस्मितात्वीवविपुलात्वीयुतोरमः रमणोलेलिहानावरतिनाथदिगेवरे रतिप्रियस्यरामाव
रात्रिनाथस्यरामवराविनाथस्यकृत्विकारमोकोनयुताकोनारममाणस्यनित्यया निशाचरस्यकल्याणानंद
कोभोगिनीयुतः नंदनः कामदायुक्तोनंदोवापिसलोचना सलापिन्यायुतोदेवितथानंदपितायुतः सेवता
णस्यमर्दिन्याकलहप्रियया युतः वित्तेयस्यमहादेविरतिशूर्वैः सत्वप्रिये पुष्पधन्वावरात्तीवसमत्वोन्मद्यपनुः
भ्रामणेनलिनीयुक्तोवभ्रमणोनलिनीयुजपिनीयुतः भ्रममाणस्यपालिन्याभ्रमस्याशिवयायुतः भ्रांतयुस्मेतत्तो
देविभ्रामकोरमयायुतः भृंगोभ्रमाततः भृंगोभ्रमातस्मातभ्रांतवारस्यलोलया भ्रमावहस्येवलावमोहनोदीर्घ
जिह्वया मोहकोवलोलात्मामोहपवर्वमोहवर्वेधनभृंगिरापोमदनः पाटलायुतः मन्मथोमदनायुक्तोभ्रमात
गोमालयायुतः भृंगनायकहेसितेमोगायनोमत्वी जगदानंदिनायुक्तोगीतिजलनेतरे नतेकोरमणीयु

पिवा
चे.
३१९
319

क्रः ष्वेलकः कंतिसंभुतः उन्मत्तः कलकंठीव मत्तकच्छपकोदरी विलासिमेघश्यामेव सोन्नमो लोभवर्द्धनः नवन्यासे ततः
कुर्यात्पार्श्वद्वयपृष्ठेषु च नाभिगुह्यगुदेषु सापादसंध्यंगुलीषु च अर्कोष्णमात्रबीजस्य न्यासः सर्वसमृद्धिदः द्वादशान्तर
मंत्रस्य न्यासत्रयमथोद्भवः कुर्यात्संहारसृष्टी च स्थितिश्चैव प्रकीर्तिता मन्त्रिपंजरविन्यासं कुर्यान्मंत्री समाहितः पूर्वोदि
तायागाय आस्येन्नेत्रद्वयः कमालहकदेहदोः पत्स्वप्यग्रेषु तन्नौ च सः षडंगं द्वादशांगं च बाणगायानशविन्यसेत् श्रीस्वा
त्रियेनमस्तेषः त्रियोमंत्रदाहृतः सर्वांगे विन्यसेद्देवं मंत्रं देवेशि मंत्रवित् लक्ष्म्याद्याः पुष्टिपर्यन्ता डेः सुतास्वहृदिति
काः नृसत्रयल्लीवविंडवजसरपुनोभगः लातपुकसंडवंडसबीजान्न्यासो महेश्वरि न्यस्तव्या बीजपूर्वास्ताः का
स्यकंठेषु गुस्तके कक्षहृन्नाभिसर्वांगे व्यापकरणं न्यसेत्प्रिये अष्टादिकं च विमस्राभूषणानि न्यसेत्प्रिये अष्टादिकं च
विन्यस्य भूषणानि न्यसेत्प्रिये आयुधानि यथास्थानेन न्यसेदाभिरद्रिजे विन्यसेन्मंत्रविद्योसौ श्रीवत्सं कौस्तुभं तथा
वनमालां मालां माद्वीषेयं यथास्थाने न्यसेत्प्रिये ऊर्ध्वा गुह्ये मिथः श्लिष्टे मर्हिंसूर्धिनियोजयेत् त्रैलोक्यमोहनाख्येयं मु
द्रेनो मूर्ध्नि विन्यसेत् एवं न्यस्तशरीरोसौ ध्यायेत् श्रीपुरुषोत्तमं उद्याने से स्मरे हृदादौ सर्वपुष्पोपशोभिते अनल्पकल्पविट
पिटमंजरीराजिराजिते माजरीसुराजः परस्परितारोम्वाविप्रिये निरंतरपरिभ्रान्तमधुव्रतकदंबके आमोदपरपुष्पानाम्
मिद्रियाणां सुखप्रदे आत्मयोनेरिवप्रायो मनोज्ञे जननस्थले श्रृंगारलक्ष्माउवसकेलिपद्मनोरमे रतेरतिसुखप्रायमु
नेनो जन्मभूरिव उपमानेम नोज्ञानानेत्रमाफल्यकारके आश्चर्यमूर्त्तेर्वसनोरद्यानेकेवलंप्रिये अस्मिन् कल्पद्रुमं देविसं

न्मंत्रीसमाहितः लसन्महावीजमणिमयमूलमनोरमे प्रत्ययवज्रशममयप्रकाण्डविलसत्तने प्रोल्लासिजाम्बूनदवदी
र्घेशाखकृत्रिमे हरिन्मणिप्रोटदलसद्विद्रुमपल्लवे प्रत्यक्षमणिगुच्छेवमन्स्फुरविरकेसरे नियोयपीयूषनिभेमधुच्छो
दरोद्धते गगनाग्रगामनोतैस्तैः षट्पदानां समूहकैः निजयोषित्सहायैश्च गीयमाने विलासिभिः प्रादवाभुजैरर्पितनः
व्रजाप्यश्रुयनव्रजे प्रयक्ते तस्य वेमोमा यागाः पुष्परसोद्भवाः दानोद्युयोराश्रियमद्दहेताववयस्पोविवर्तमानहविरभ्र
मराल्पदमालके मूर्धाविघातपोषोतसेविते सुमनोजलैः स्नानेनयातयस्पतेनेनु प्रत्ययमतामेव श्रीमेतेमेवुजादेतेत
विवर्तमानहविरभ्रमल्पदमालकेमूर्धाबोतसेविते सुमनोजलैः स्नानेतयानपस्पतेनेते प्रत्यस्पतासमूलेनेमनोहरे
माणिक्यकुट्टिमाभूतभूतलेपीठमन्दिरे अरुणेन्द्रजमध्यस्यमादिमनप्रणीतेन प्रासेहडे यासिरास्कयारुहमध्यासने
स्मेरेइथोगयाणितसूर्यकोटिसमप्रभे लावण्यपरिपूर्णेपत्रवयौवनकोमले श्रेणामौंदर्यशोभाभ्युपिकतोगजद
पंके महालोलितरक्ताद्रेकामवाणैस्वविह्वले माणिभूषणदीप्तांगरिव्यरोथावराहते प्रभयारुणयाविश्वंरंजनेतेम
३३० हेश्वरि यक्षगंधर्वदेवौघकामिनीशतसेविते नीलकुंचितकेशौघविलसत्पुष्पस्तनकोमाधीवलोलुयालीनोहयनादम
१ नोरमे कंदर्पचापविलसद्भ्रूलालितसदृक्पुंवे पद्मपत्रविशालाक्षेलोकनैःकामिनीजने मोहयंतेमहारत्नमौलिपु
॥१॥ जिलद्युतिविराजित उल्लसद्दिव्यसद्विडमाशीलाशकलारुणितावरे पक्वविंबाधरेदेविनासावंशमनोरमे स्मालोलकुंड
लरुचीसमघातिकपोलकेविलसत्कल्पवृक्षायदामप्रभूषितसद्भूले वाहुभूषकेनपाध्यायेन्द्रकणिकंकणमेदिते अशोकप॰

शिवा
चै.
३२०

320

ल्लवाकारविलसद्विद्रुमोपमः करांगुलयो ध्यायान्नानारत्नांगुलीयकाः दक्षिणाधःकरे चक्रं चिंतयेदर्कभास्वरं खड्गं त
थोपरितनेस्थपलेवतद्भुतारे तथोर्ध्वे दक्षिणे हस्ते चिंतयेडविरांकुशं वामोर्ध्वे चिंतयेत्पाशं तेदयः पांखमेवचमशरेवधनुः
वामे गदां ध्यायेदयः करे वक्षस्थले हरे ध्यायेदयः करे वक्षस्थले हरेर्ध्यायेल्लक्ष्मीकुचावमर्दिते श्रीवत्सकौस्तुभौ भ्रा
सिविशालकमनीयके मनोरमसमग्रशोभिवनमालास्वलंकृते गंभीरदक्षिणावर्तनाभिमंडलमंडिते हेमाभपीतवस्त्र
णसंशोभिजघने स्मरेत् आरक्तनखरत्नैश्च स्वंगुलीयैर्विराजितौ रक्तोत्पलनिभौ पादौ चिह्नितौ ध्वजवारिजैः सनयु
रौ हरेर्ध्यायेज्ज्ञानैश्वर्यप्रदायकौ वामोरौ संस्थितां ध्यायेल्लक्ष्मीं स्वर्णसमप्रभां कचपुरपादाब्जां हहदुन्नतनितंबिनीं त
नुमध्यां पीनोत्तुंगचारुपीनपयोधरां रणत्कंकणवाह्वग्रां नानारत्नांगुलीयकां विद्रुमाहरणबिंबोष्ठीं नीलोत्पलविलोच
नां दीर्घाविक्रांतिमात्स्निग्धनीलकुंचितमूर्धजां मुक्तामालां शिरोभागादधानां लोलकुंडलां कंठात्स्तनयुगं याव
न्मुक्तादामविराजितां क्षीराब्धिफेनरुचिरे वसानां श्वेतवाससी दक्षिणेन बाहुना देवं गाढमालिंग्य संस्थितां प्रियां
गसंगमानंदजातरोमांचकंचुकां देवस्यास्ये समावीक्ष्य स्मरबाणविमोहितां दक्षिणे देवस्य गयपयमपीगिरे वदंतीभा
रती दक्षिणे देवस्य गयपयमपीगिरे वदंतीभारती ध्यायेद्वीणापुस्तकधारिणीं स्मितवदनलिम्नोगीर्ष्योनोन्नतपयोध
रां विशाललोचनां देवीं मुक्ताहारविभूषितां सृजंतीं लोचनैर्भावान् विस्मादेवीं शुचिस्मितां विघासो भाग्यलाभाय ध्या
येद्देवं परीगिरे परितो वासुदेवाद्या ध्यानयामूर्तयो हरेः श्यामशुक्लारुणाः पीताः क्रमशः सर्वभूषणाः लक्ष्म्यायाश्च

क्रूयोध्येयारणत्कंकणवाहुकाः सितचामरधारिणीयोमुक्ताहाराः स्तनमध्यगाः कणन्नूपुरपादाब्जाः पीनोन्नतमपयोध
राः त्रैलोक्यमोहनेदेवेवीक्ष्यमाणास्मरार्दिताः गौरीलक्ष्मीसरस्वत्यौरतिप्रीतीतथाहणे शशांकधवलेश्वेयेकोति
कीर्त्येहरिप्रिये व्याघ्रिश्टीनथाश्यामेध्यानधेयेहरिवल्लभे नरेंद्रदेवदैत्यानांप्रसादाः स्मरविह्वला गृहानावेदनादी
तिहेमरत्नस्त्रजःशिवे आपोनःपरितोध्येयादेवदर्शनलालसाः हेमप्रसूनमालाभिश्चंदनैर्विविधैः शुभैः त्रैलो
क्यमोहनेदेवेपजन्याभिरेवरं ऋषयःसिद्धगंधर्वमनुजामनुजाधिपः स्तुवंतःपरितोध्यायाहरिंसर्वप्रियेप्रिये
इंद्राद्यैर्लोकपालैश्चसमेतात्परिवारिते आब्रह्मस्तंबसानस्थसर्वलोकैःप्रपूजित कोटियोजनविस्तीर्णेहेमरत्न
विनिर्मिते मनःप्रीतिकरेदेविसायकाभीष्टदायके यमांधैर्निरतेदेविमंडलत्रितयान्विते विमालादिमहाशक्तिस्थ
योगपीठेमहाप्रभे आसीनेचिंतेदेवेसर्वसत्वविमोहने भुवनानिमहादेविभासयंतेनिजात्विषा किंनरोगंधर्व
चारणैःखेचरव्रजैः गीयमानगुणव्रातेसर्ववांछितसिद्धिदे सुपर्णोयपदेशोक्ताविग्रहेपरमीरयेत् पक्षिराजा
यधीशाहंमहितंनोपद्रवदेत् गरुडःशाहमव्यार्थ्यप्रयच्छेखप्रवोदयात् गायत्र्येषाममाख्यातासिद्धिदामूलमंत्रमः
मूर्तिंप्रकल्पदेवेशंपूजयेद्वेदनादिभिः अर्घ्यादिकंचभूषांतमर्पयित्वारमाततः उँरौदलेनैरेवह्यास्त्रगानिषिप्रयजेत्
ततः वर्मीनकानिवाश्रास्त्रविदिक्षुषोडशे दलेषुइंद्रलक्ष्म्यादिकाश्चसर्वाःपाशगान्सर्वयजेत् दारवक्रगदावाहस्तुपम
जानिविदिक्षुच शार्ङ्गेषुखङ्गांकुशेषोनपाशगानाणिपिपोस्ततः वज्राद्यानिततोवह्नेक्रमदापानवहिर्यजेत् न

शिवा
पं॰
३२१

321

तोदत्ताष्फपदीर्यो स्मजयेच्चमनोः पदैः दोविंशादशाभिः पुष्पैर्मी(वी)जस्यवोर्धगां त्रैलोक्यमोहनायेति पुर्तैर्ऽडं हृदयादि
कैः पंचभिश्चाध्यपुरुषोत्तमायैः प्रजयेत्क्रमात् शक्तिश्रीमारवीजाद्यैर्ऽडं पुर्तैश्चनमोऽलकैः पुरुषोत्तमसंज्ञस्य हृषीके
शाकृपः प्रिये विसृष्टीपरमामाश्चदेयायेवायितेक्रमात् षडावरणसंयुक्तपुरुषोत्तमपूजने यः करोतिभवेत्सो
प्यभोजनेसर्वसर्वदा प्रयप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिजैमिन
येऋषयेनमः मुखेविष्टसितापच्छंदसेनमः हृदये श्रीपुरुषोत्तमायदेवतायेनमः इतिविन्यास्यप्राग्वद्विनियोग
मुक्त्वा उक्तपुरुषोत्तमत्रिभुवनोन्मादकाहुंफट्नमः हृदयायनमः ॐह्लींसकलजगत्सोमणालक्ष्मीपितहुंफट्न
मः शिरसिस्वाहा उक्तोमन्मथोत्तमांडाग्नेकामदीपितिहुंफट् शिखायैवषट् ॐक्लींपरमपुंभगसर्वसौभाग्यक
राप्रतिहृपककेशवस्यहुंफट्नमःकवचायहुं ॐक्लोंसुरस्मरमनजसुंदरीहृपविदारणसर्वकामिकहृनेसेहृद
येवेदनात्मकरूपाकर्षयमहाबलायास्त्रायफट् ॐ क्लौंत्रिभुवनेश्वरसर्जनमनोसिहनहनदारयमेवशमयेनेत्रा
यवौषट् इतिनेत्रांतषडंगमेवंत्रानेगुष्ठादितलांतकरयोविन्यस्यनेत्रमेत्रेकानिहृयोन्येसहृदायरन्वतेविन्यस्यपश्चा
नेत्रन्येसेदितितेत्रांतषडंगानिविन्यस्य ॐनमः ह्रींपरायपुरुषात्मनेनमोहृदयायनमः ॐनमः श्रींपरायसमात्मने
नमः शिरसिस्वाहा ॐनमः क्लींपरायप्रगतात्मनेनमः शिखायैवषट् ॐनमः पुरुषोत्तमपरायवासुदेवात्मनेन
मः कवचायहुं ॐनमोप्रतिहृपपरायसंकर्षणात्मनेनमः अस्त्रायफट् ॐनमोलक्ष्मीनिवासपराय प्रद्युम्नात्मने

८४

नमः नेत्राय वौषट् ३ ऊर्ध्वे ३ नमः सकलजगन्मोहनपरायनिरुद्धात्मने नमः पूर्वे ॐ नमः सर्वस्त्रीहृदयेविदारणायनरा
मणात्मने नमः सयाह्ने ॐ नमः त्रिभुवनमनोन्मादकराय ब्रह्मणे नमः ऊर्ध्वे ॐ नमः पाशः परमसुभगपरिविलासमु
भगपरायविलासात्मने नमः जानुनो ॐ नमः सौभाग्यकरायनृहसिंहात्मने नमः पार्श्वयोर्नमः सर्वकामप्रदप्रदायवरा
हात्मने नमः त्रैलोक्यमोहनहृषीकेशायतिरूपरत्नायसर्वस्त्रीहृदयविदारणायाङ्गनमः इतिव्यापके विन्यस्य श्रीके
रप्रकरणोक्तवत्सेववाणानूपंचकामाश्च विन्यस्य क्लां ग्रें क्लीं नमः क्लां ग्रां क्लीं नमः इत्यादिमातृकां विन्यस्य ग्रें ब्रह्मा
णकाममालामेत्रस्यवर्णैस्तुवनारिंसह्वर्णैनादितः शिरोवदनहृन्नेत्रादिमातृकावर्णस्थानेषु नाभिपर्यन्तेषु वि
न्यस्यावशिष्टाष्टादशेषु पंचवर्णान् द्वृहृदयकन्दे सविनासिकासु विन्यस्यादात्रयं पृथक्पृथक् सर्वांगेव्यापकत्वे
न विन्यस्य संपूर्णमालामेत्रेण सकृद्व्यापके विन्यस्य क्लीं ग्रें कामायै नमः क्लां ग्रां कामदमयप्रीत्यैः एवं ईकाराता
यकामिन्यैः ईं कान्तिमते सम्मोहिन्यैः उं कामगायकमलायैः ऊं कामचारायविलासिन्यैः ऋं कामिने कल्पलता
यैः ॠं कामकायपुष्पमलायै· ऌं कामुकायपुण्यमलायै· ॡं कामवर्द्धनायप्रविस्मितायै एं रामायविस्मितायै
ऐं रमायविशालाक्ष्यै ऐं रमाय्रः रमाकान्तायै· यलेलिहानायैः ओं रतिनाथायदिगम्बरायै ः औं रतिप्रियायरा
मायै अं रात्रिनाथाय कान्तिकायैः कं रमणाय नित्यायैः खं निशाचराय कल्याण्यैः गं मदकामभोगिन्यैः
घं नन्दनाय कामदायै· ङं दिनेशमलोचनायैः चं नन्दपितृनापिन्यै छं पंचकरणाय मदिन्यै जं रतिसखाय कलहप्रि

शिवा
चे॰
१२२

यायै ॐ कृष्णोन्नेवरादै जेममहायज्ञेषेसमुखै: टंश्रामणायनातमै: ठंश्रमणायजापिनै: डंश्रममाणायपालिनै
ढंश्रमायशिवायै: णंश्रांतायमग्यायै तेमोमकारभायै थंमृगायश्रमायै: दंभीतवरायलोतवरामलोलायै: धंश्रमा
वहायवेवलायै नेमहानादानादीर्घजिह्वायै पंमोहकायरतिप्रियायै: फंमोहायलोहलाद्यै: बंमोहवमदनाय
पाटलायै भंमम्रथायमदनायै यंमानेगायमालायै: रंभृगनायकायहासिनै: लंगायकापतिश्वतामुखै: वं
गीतिज्ञायजगदानंदिनै शंनतेमत्रपरमण्यै: षंविलकायकात्मै: संउन्मत्तायकलकंयै हंविरं वंगीतिज्ञायजग
दान्यै: शंनतेकापरपन्नै संविलकायकान्नै संउन्मत्तायकेलके हंमत्तकायहकोदयै लंविलासिनमेवश्यामा
यै क्षंलोभवर्धनायैनमायैनमः इतिमातृकान्यासस्थानेषुविन्यसेततः श्रीकरप्रकरणोक्तानिद्वादशतत्वानिसंहार
सृष्टिक्रमेणविन्यस्यपार्श्वद्वयनाभिगुदोरुमूलेद्वयजानुद्वयगुल्फद्वयांगुलीषुक्रोंनमः इतिकामबीजंप्रतिस्थानेवि
न्यस्यपूर्ववांवाग्देवमेवप्रकारेणोक्तप्रकारेणोक्तप्रकारान् तन्मंत्रादेमासानसंहारसृष्टिस्थितिक्रमेणविन्यस्यग्रन्था
न्तरप्रकरणोक्तमन्त्रपिंजरन्यासेकृत्वाशिरसिहैनमः ललाटेपो देवनेत्रेकं वामेमो दक्षदोर्मूलेहृं मध्येनो माणि
बंधये अंगुलिमूलेविंअग्रेमे वामदोर्मूलेहैं मध्येस्नेमणिबंधेणा अंगुलिमूलेये जानुनिहिं गुल्फेन अंगुलिमू
लेत्रो अग्रेविं वामेवि वामोरुमूलेषुफअग्रेजानुनिश्र गुल्फेवो अंगुलिमूलेदं अग्रेयानमः ततः पुनःपा
गुक्तषजोद्वादशणगवाणकामन्यासान्विधायवामोरौ श्रींह्रींयेनमः इतिविन्यस्यशिरसि स्वोलदै महेशीसाख

322

८४१

नेत्रे॰ कंठे स्वरं स्वै॰ गुह्ये सें श्रीनै॰ ककुदि सें क्लीं नै वाकुदि सें नै हृदि स्वां क्लीं म्रैं॰ नाभौ स्वौं नं हीं सर्वांगे स्वः तु ष्टेन
मः ततः शार्ङ्गव्यापकमंत्रेण व्यापकं विन्यस्य ततः पुनरपि ऋष्यादिन्यासं विधाय वक्षसि क्लीं श्रीवत्साय नमः कंठे क्लीं
कौस्तुभाय नमः स्कंधादिग्रा दांते क्लीं वनमालायै नमः दक्षिणाधःकरे ॐ क्लीं सुदर्शन महाचक्रराज दह दह सर्व
दुष्टभयं कुरु कुरु छिंदि छिंदि विदारय विदारय परमंत्रान् ग्रासय ग्रासय भक्षय भक्षय भूतानि त्रासय त्रासय हुं फट् स्वाहा चक्राय नमः
इति विन्यस्य तदधो हस्ते ॐ क्लीं खड्ग तीक्ष्ण छिंद छिंद फट् स्वाहा खड्गाय नमः तदूर्ध्वे ठं क्लीं संवर्तक मुशलायोधय योधय॰
युक्तं फट् स्वाहा मुशलाय नमः तदूर्ध्वे ॐ क्लीं अंकुश वरद फट् स्वाहा अंकुशाय नमः वामोर्ध्वे क्लीं पाश बंधय बंधय आ
कर्षय आकर्षय हुं फट् स्वाहा पाशाय नमः तदधः ॐ क्लीं जलचराय स्वाहा शंखाय नमः तदधः ॐ क्लीं शार्ङ्गाय स
शराय हुं फट् धनुषे नमः तदधः ॐ क्लीं कौमोदकि महाबले सर्वासुरशमकि प्रसीद प्रसीद मर्दय हुं फट् स्वाहा ग
दायै नमः ततस्त्रैलोक्यमोहनीमुद्रां कामबीजमुच्चरन् प्रदर्श्य स्वोक्तविधिना ध्यात्वा मानसपूजादि योगपीठावा
३५४ हितपीठमध्ये मदिरानायनमः इति गंडे हे सपूज्यावाहनादिपुष्पोपचारांते देवस्य वामे गौं श्रीं श्रियै नमः लक्ष्मीं सं॰
३ पूज्याष्टदलेषु केसरेषु देवाग्न्यादिविदिक्षु वायवे क्रां हृदयाय गवत्कवचाय कोणे पश्चिमेशत्तो नेत्रमिति षडंगानि संपूज्याष्टदलेषु ल
६५५ वाद्यष्टशक्तीः प्रागुक्ताः संपूज्य दिग्दलेषु शंखचक्रगदायैः मुशलाय कोणदलाग्रेषु शार्ङ्गाय खड्गाय अंकुशाय पा
शाय इति संपूज्य लोकपालान् वज्रादि संपूज्य बहिः पूर्वोक्तानुक्रमदादीन् भ्यर्च्य षडंगपदीयो समर्प्यत्रो त्रैलोक्य

शिवा
वं.
३२२
323

मोहनाय ह्रींपरायपुरुषात्मनेनमः क्लींत्रैलोक्यमोहनायश्रीपरायसत्यात्मनेनमः क्लींत्रैलोक्यमोहनाय क्लींपराय
अच्युतात्मनेनमः क्लींत्रैलोक्यमोहनाय पुरुषोत्तमपरायवासुदेवात्मनेनमः क्लींत्रैलोक्यमोहनायाप्रतिरूपपराय
संकर्षणात्मनेनमः क्लींत्रैलोक्यमोहनाय लक्ष्मीनिवासपरायप्रद्युम्नात्मनेनमः क्लींत्रैलोक्यमोहनायसकलजग
त् क्षोभणपरायानिरुद्धात्मनेनमः क्लींत्रैलोक्यमोहनायसर्वस्त्रीहृदयविदारणपरायणात्मनेनमः क्लींत्रैलोक्या
मोहनायत्रिभुवनमनोन्मादकरपरायब्रह्मात्मनेनमः क्लींत्रैलोक्यमोहनायपरायसमगरायविष्ण्वात्मनेनमः क्लीं
त्रैलोक्यमोहनायसर्वसौभाग्यपरायनृसिंहात्मनेनमः क्लींत्रैलोक्यमोहनायसर्वकामप्रदपराहात्मनेनमः ह्रीं
श्रींक्लींपुरुषोत्तमायनमः ह्रींश्रींक्लींहृषीकेशायनमः ह्रींश्रींक्लींविष्णवेनमः ह्रींश्रींक्लींजयपरायनमः ह्रींश्रीं
क्लींजयपरायनमः ह्रींश्रींक्लींरामायनमः इतिदेवंसंपूज्यनैवेद्यादिशेषंसमापयेत् तथा एवंसंपूज्यविधिवत्तत
संख्यंमनुंजपेत् तद्दशांशंयद्धुनेत्कुंडेवह्नौराकेशसन्निभे पलाशपुष्पमधुनातद्धायआश्रवाषिंचेतपण्णिमार्जनेकु
र्याद्ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः एवंसिद्धमनुर्देविकस्यवामोणिमाययेत् लक्षजपःकृतपुरगपरः एवंध्यात्वाचतल्लक्षं
जपेन्मंत्रीसमाहितः इतिसारसमहात् सातस्यस्याधिनाशनामेतिनाजोतिष्मतीतैलचसौरसेग्रहे श्रीफलैः
कमलैर्वाविड्डनेदर्कसहस्रकं ग्रर्कवनीपिमनुजोपनापिपसमोभवेत् पूजापेद्युग्मेशातस्यस्याधिनाशमेतिवा
ज्योतिष्मतीतैलवरंजुहुयाद्यापिपुरुक्षये ग्रहाधिकेसहस्रंचभवेद्बुद्धिबलेततः सौभाग्यमतुलंचैवलभेतसमनो

हुत्वा घृताधिकशतेजप्तो सजप्तोसमाप्तोजलेनैवशुभो समकलकोजेस्मिरसाधारयेन् मंत्रवित्तमः सर्वलोकप्रियेनमोभवे
त्रिपनमाशुभाः अश्वमारप्रसूनैश्चसेप्रज्यघृहयोनमे घृताधिकेसहस्रेचकुमदेन्जुडयात्ततः राजानौवशगाःसर्वेभ
वसेवसुनिश्चितं दिवसैस्त्रिदशाभिः किंकरायवनान्यथा मालतीपुष्पहोमेनोनवैशावयनेविरात् पलाशकुसुमै
र्हुत्वाविप्रान्शीघ्रंवशंनयेत् अभिकोदात्तानियोधोवानस्यानामपूतंमन्त्रे जपेल्लक्षंप्रतिदिनेचाष्टाधिकसहस्रकं दिना
दौवशगामन्त्रात्नराधात्येवनान्यथा वीरायहृत्वविन्नस्थाष्टाधिकसहस्रकं अस्वमोमामिभिद्ध्रनिशीनिलेत्रिपत्रकं
अश्वत्थायवाकुडनैनत्रिपत्रेंनहुनेत्क्रमात् अश्वत्थाणेदशशतेघजपेन्मन्त्रजोन्ववेह वीरहत्यधनेदत्वाशणसप्तलिगक्ष
ति सहस्रेजप्तेममन्त्रनामनुजाश्चिव निखातेशत्रुसद्नेशत्रुमवाटयेद्ध्रुवं राजिकाष्टशतेजसानिखातेशत्रुमीहरे हया
रिक्रुसमेवापिपञ्चलोहमयोरपिश्चक्रेरकेकेशायुक्रैरिपुमश्वाटयेद्ध्रुवं षण्मासेन्नडुयाद्धाघ्नोकालिदुमसमिक्षैः रि
पुर्निधनमायाति स्वाष्टाधिवासहस्रतः मासषट्केहुनेद्धेत्र समिधिश्वसहस्रकं तेजोवत्तुमहतैलैदाहुनेदष्टसकम्
शत्रुमरणमाप्नोतित्सर्वोकमासवत्तहृयात् तेजोवत्यायोतियेत्सामंत्रीविविक्तेभूदेशेजपहोमावेनारतः अंकोलाज्यम
हस्रेष्टहुनेन्मातेसन्नयावधि ततःकुर्वश्चमध्यान्हेपावकोवेडसेत्रिभा माडमैवेश्वगुटिकातांजस्त्राभ्यवक्षेधारयेत् श्वा
ननेवाप्यशिरस्मिसभवेत्तवैवरस्तदा अदृश्यःसिद्धसेवेश्वभवेत्साधकसत्तमः आज्याक्ताभिश्चहूर्वाभिर्होमाभवतिना
शानः यस्यनामयुतंमंत्रेजपेदष्टजसेत्रयायाशमयत्स्यापदस्तस्यनात्रकार्याविचारणात् डमंत्रेजपेडयः समसैश्वर्यवा

शिवा
चं.
३२४
324

न्मेवेन महासंमोहनमंत्रेण दारिद्र्यशोकादिमनोभयरोगायमृत्युहृदौर्भाग्यशापपरिभूतिहरः परिकीर्तितः श्रीकी-
र्तिकांतिपुत्रदोऽयमेकाग्रमार्यमोक्षदः किं बहूक्तेन मंत्रोऽयं कामधेनुरिवोत्तमः इति सारसंग्रहवचनात् नारदागमवचनाच्च सिद्ध-
गंधर्वयक्षैश्च सकलैश्च महर्षिभिः सेवितं मंत्रवर्यं स्वमंत्रेयाश्च विधानकं पुरुषोत्तमदेवस्य गदितं च मया प्रिये गोपनी-
यं प्रयत्नेन भुक्तिमुक्तिफलप्रदं सारसंग्रहे तारमारस्मानोत्तः कर्णापुवन्हिहृत्स्थितः डें पुरुषोत्तम शार्ङ्गास्त्रवमस्त्रा-
र्त्रिवपुमतः त्रयोदशाक्षरो मंत्रः कीर्तितः पौरुषोत्तमः तारः प्रणवः मारः क्लींकारमाश्रीनोत्तःप कर्णः उकारेण भुः वन्हिः रे-
फः उस्थितः तेनहृ डें पुरुषोत्तमायचर्मं डें फट् ख्राशिवृफः स्वाहा तथा ऋषिर्ब्रह्मा च गायत्री छंदः प्रोक्तं च देवता पुरु-
षोत्तमसंज्ञश्च विख्यातस्त्रैलोक्यमोहनः श्रीमत्रयं पूर्ववीजैः षडङ्गानि प्रकल्पयेत् ॐ हृत्क्लीं शिरः श्रीं शिखा पुरुषोत्तमा-
य कवचं डें फट् नेत्रं स्वाहा अस्त्रं श्रीशक्तिस्मरेत्सरमंविन्यस्य रक्तवर्णं चतुर्भुजं शंखचक्रगदापद्मधारिणं पुरुषोत्तमं वामा-
ङ्कध्येयोरापेतदायचम्पयोश्च पूर्वादितेततः पीठदेवमावाह्य मंत्रवित् शक्तयः कोणगाः पूज्याः शांखादीनि ततो यजे-
त् कुमुदाद्यांतलोकपालान् वज्रादीनि ततो यजेत् प्रयोगस्त्वागमः तथा जपेन्मंत्रं वर्णलक्षं तत्सहस्रेषु नेत्रशा एफ-
लैः कमलैः पश्चात्तर्पणादि समाचरेत् एवं सिद्धमनुः कुर्यात्प्रयोगान् पूर्वमेव वत् संदराचार्यशिष्येण श्रीनिवासेन
धीमता वेदिकायां प्रणीतायां चतुस्त्रिंशः प्रकाशकः इति श्रीनिवासभट्टेन विरचितायां शिवार्चनवेदिकायां चतुस्त्रिं-
शः प्रकाशः तथा सारसंग्रहे प्रयोच्यते हृषीकेशमनुः सर्वार्थसाधकः कामं जनो हृषीकेशायार्थनमः सनर्दरितः

ग्रहाद्यो मनुः प्रोक्तो हृषीकेशस्य शोभनः कामे कामबीजे हृषीकेशस्वरूपे वाग्भवं कारः ततेतेन मोतः पथा ऋ
षिब्रह्मा समुद्दिष्टोनुष्टुप्छन्द उदाहृतं देवता च हृषीकेशः सर्वामरनमस्कृतः षड्दीर्घयुक्क्रमारेण षडंगानि प्रकल्प
येत् शोभवक्रगदापद्मधारिणं सेस्मरेद्धिमे गरुडोपरि संस्थितं स्वर्णवर्णं सभूषणं एवं वदाशुयथा ध्यानेन ततः सर्वौदितेपी
ठे मन्त्री देवं समर्चयेत् कर्णिकायां समावाह्य हृषीकेशं समाहितः अंगानि च ततः पश्चात् पूजयेत् क्रमागतः वक्षस्
ले दक्षभागे श्रीवत्साय इति पूजयेत् वामे च कौस्तुभाय इति ग्रीवायां पूजयेत् ततः नमो वनमालायै मकुंदाय इति संपूजयेत्
मन्त्रैव कर्णिकायां तु पालिशंखाय वै नमः नमः पंकजनामाय गरुडोपरि पूजयेत् ततो हृद्दलपद्मे तु वदमानं च पू
जयेत् पुरुषोत्तम कोल लक्ष्मीनिवास सदने तरे सकलापो जगत्त्राणो जगत्क्षोभणक तथा सर्वेशी हृदये पश्चात्
नोन्मादक एव च समस्तकनिनायश्च सर्वसौभाग्यदस्तथा सर्वकामप्रदः पश्चाद् बत्तर्थं तान्नमोनकान् ततश्च लोभगो देवी
पूजयेत् श्रीं श्रियै नमः ततस्तु परितो देवान् पूजयेन्मन्त्रवित् नमः लोकेशांश्च ततो बाह्ये वज्रादीनि ततो बहिः अथ प्र
योगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे अनुष्टुप्छं
दसे नमः हृदये श्रीहृषीकेशाय देवतायै नमः इति विन्यस्य पश्चाद्विनियोग मुल्कां हृदयाय नमः क्लीं शिरसे स्वाहा
क्लूं शिखायै वषट् क्लैं कवचाय हुं क्लौं नेत्राय वौषट् क्लः अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं कृत्वा ध्यानं ध्यात्वा पूजां तु देवस्य
वक्षसि दक्षभागे श्रीवत्साय नमः वामभागे कौस्तुभाय नमः ग्रीवायां वनमालायै देवमस्तके मकुंदाय कर्णिकायां

शिवा॰
चं॰
३२५

325

पद्मेराजाय तदुपरिपंकजनाभाय अष्टदलेषु पुरुषोत्तमाय लक्ष्मीनिवासाय सकलजगन्नाथाय जगत्क्षोभणा
य सर्वस्त्रीरूपोन्मादनाय त्रिभुवनमनोन्मादनाय सर्वसौभाग्यदाय सर्वकामप्रदायनमः इतिदेवाग्रादिप्रदक्षिणे
नसंपूज्यदेवस्यवामोत्संगे श्रीनाथइन्दु अनंतायशिरः गोविंदायशिखा अच्युताकवचं अनंतायनेत्रं गोविंदायास्त्रं इ
तिकरषडंगन्यासंकृत्वाध्यानाद्यंगावीतेष्टदलेषु शंखचक्रगदापद्मेषु पूर्वादिषु संपूज्य द्वितीयाष्टदलेसनकायनमः सनंद
नायः सनातनाय सनत्कुमाराय पराशराय व्यासाय नारदाय शौनकायनमः इतिसंपूज्य लोकेशान्त्रीं दिक्षु सवशा
खततास्मनायेदिति तथा लक्षमेकं जपेन्मंत्रं तद्दशांशं हुनेत्कृते तर्पणं स्नाभिषेकं च कुर्याद्ब्राह्मणभोजनमेतावृते
एवं कृतव्रतस्य सर्वरोगनाशो भविष्यति कन्यार्थी लक्षहोमेन लक्ष्म्यर्थी बिल्वहोमतः वस्त्रार्थी गुरुच्यहोमेन सर्वरोगार्थी
तिलेहुते तत्तत्फलमवाप्नोति मंत्रवित्रात्रसंशयः रविवारे तैलेस्थिता नाभिमात्रे जपेदुधं ग्रहोत्तर नाशो भविष्यति वि
वाहार्थी जपेन्मासं शशीमं सहस्रं तत्र देवं ध्यायेत्र भेकन्यार्णं नमो चक्रं देवि नीजिपहोमावंनाधेस्त -- भजेन्मंत्रं समा
हितः भुक्तेदं सकलान्भोगान्याति विष्णोःपरंपदं आसारमयहा अथवक्ष्ये समीसेन नरसिंहमनोत्तमं विधानेसज
पध्यानेपूजाहोमादिभेदतः संसारतापशमने दुःखदारिद्र्यनाशने सर्वरोगहरे मृत्युनाशने मोक्षदायके विद्धः श्रो
त्रीवान्हिविंदुयुतो नीरेश्वरं निःशुक्रवान्हिविंदुयुतः कालो वामदीर्घयुतेजले सनेत्रे दोः शिकेः प्रोक्तंतदंतकर्णविंदुयु
क शांतोगानितविष्णवहृतीयोजलान्वितो मोसंविंदुयुतेतहृत्णोतेसर्वे वशतना सर्वकामकर्णं कालः को

तः सविंडकः त्रिविक्रमयुतादीर्घामृगनेत्रैंडसेयुतः वोमविविंडयुतनाभित्रिमूर्त्तीश्वेतपवव कंठांतोविंड्युत
तोनाभिलतृतीयेरविंडयुक्ताकालाश्चित्रिविक्रम युतः प्रजनावलिकर्णयुक्त त्रिविक्रमयुतःस्फयः शुद्धिकर्णायविंडयु
कदीर्घाकालोनेतयुतोगाषिवीयुसमान्वितः वोमविंडयुतेघोक्तोमेशोद्याविंशाददलरः विदादिमायायुदितेकेविदाङ्
मैनीषिणः विस्तुःउ शार्गाग वन्हि॰ र॰ विंडयुंताभ्यांयुक्तः तेनमे इतितारेव त्रिमूर्त्ति॰ उ॰ तेनवा॰ इति वन्हिः
र॰ विंडः युंतेनेतरे॰ कालः मःवोमह दीर्घ युा तेनहाजलेव सनेत्रेंड्युतेनेनादि युोतः प म॰ ठांतःण॰ कर्ण
उविंड॰ युंतन्त् तेनस्तु इति वन्हतीयोज॰ नलव तेनज मासलःविंडयुंतेनलःणनः तद्वन्विंडमन् तेननेमवी
स्वरूपे युतनात सर्बंडेडतेनतो॰ कालःमःकर्णःड॰ तेनमकांतः स्वविंडः युतनवोदीर्घानत्रिविक्रमोक्तः तनन्
भृगु॰ से॰ नेत्रेंड॰ डेड विंडःतेनसि वोमह विंडः युंतेवहे नाभिः म त्रिमूर्त्तिः तेनभी श्वेतःष॰ ठांतःणःवि
डःयुंतेणे नाभिम॰ नतृतीयेर॰ रस्वरूपेविंडः युंतेनई कालःम॰ त्रिविक्रम युतनात॰ वालीम कर्णा॰ ड॰ तेन
नु॰ त्रिविक्रमज्ञ॰ नयुतेसूर्यःम॰ तेनमू॰ शुद्धिःत॰ कर्ण॰ उ॰ यस्वरूपे॰ विंडः युंतेनस्तु॰ दीर्घान काल॰ म॰ युंतेतः
युाः तेनमाः रविःम॰ वायु॰य॰ तेनस्य वोमह विंडः युंतेनहे इतितथा ब्रह्मांकऋषिसमदिष्टोनुष्टुप्छंदउदाहृते
देवतानरसिंहोग्यमहामहारसमविंतः वैदैस्वनभवेद्धमिःषद्ःभिःषद्भिस्त्रवेदकैः षडगमंत्रकेमेत्राणांकिकेवित्
षट्दीर्घमायया सहितैरंगमित्क्तेतिपरेपंचाराम्नविरे पादैःमर्वेणमेत्रेणवर्णान्यासमथाचरेत् पंचांगेतस्तुति स

पिश्वा
वे॰
३२६

326

मेततथाचाथर्वणिके नृसिंहतापनीये तस्य ह्यिपंचांगानि भवंति चत्वारः पादाश्चत्वार्यंगानि भवंति सप्रणवं सर्वं
पंचमं भवतीति तथा शीर्षोलिके नेत्रयुग्मे घ्राणस्य दोः पदसंधिषु शृंगयुक्तेषु कंठे वक्त्रहृदि नाभौ वृषांसके पृष्ठे ककुदि
ति न्यसेत्क्रमान्मंत्रवर्णान्यानुष्टुभो नृसिंहमालिन्यध्वरी न्यासो दशविधिरिति दशमंत्रो अनेन तत्र पूर्वं मंगुलीन्यास उच्यते
दशांगुलीनां प्रत्येकं पर्वणां त्रितयेषु च विंशद्वर्णान्क्रमान्न्यसेच्छिष्टौ द्वौ तलयोर्न्यसेत् द्वितीयमक्षरन्यासं देहे कुं॰
यो द्विचत्वारिंशतः ब्रह्मरंध्रे वा शिरसि भालभ्रूमध्ये ततः नयने नयनाग्रश्च कपोले कर्णमूलके दंतपंक्तौ ग्रावित्रिके उ
रोहृत्पार्श्वके कंठे नाभौ ध्वजे दक्षे वामे च हृदये ततो ग्रामं दक्षे करतले वा तन्मे वा पिकटौ ततः मेढ्रे चोर्वोः तथा जा
नौ जंघा गुल्फेषु मंत्रवित् पदांगुलीषु च ततो बाह्वोरंगुलिषु क्रमात् पर्वसंधिषु पदोर्न्यासेषु क्रमतो न्यसेत् रक्ता
स्थिमज्जास्तथा मेदो वर्णान्क्रमात्सुधीः तृतीयो वर्णविन्यासः प्रोच्यते सर्वकामदः पादे गुल्फे च जंघायां जानौ चो
रौ तथा कटौ नाभौ हृदि न्यसेत् बाह्वोः कंठे च चिबुके ततः दंते नेत्रे च पृष्ठे कपोले च कर्णे स्यात्तथा नपि नेत्रे च मूर्द्धे
नि तथा मंत्रो वर्णान्समाहितः चतुर्थो यं पदन्यास उच्यते भक्तिमार्गदः शिखायां मूर्ध्नि नासायां नेत्र श्रोत्रे तथा मु
खे हृदि नाभौ कटौ जान्वोः पादयोः क्रमतो न्यसेत् चतुर्दशाक्षरे न्यासः पंचम उच्यते नासाग्रे नयने श्रोत्रे नाभौ हृदि च
मूर्ध्नि बाह्वोश्चरणयोर्न्यसेद्वर्णान्क्रमाद्बुधः षष्ठः पादन्यासविन्यासो मंत्रविद्भिः प्रकीर्तितः मूर्ध्नि वक्त्रे नाभौ च सर्वा
गे क्रमतो न्यसेत् सप्तमस्यापदन्यासो मूर्धादिहृदयावधि पादादिहृदयांते च न्यसेद्द्वंद्वयमंत्रोः उग्रादिरष्टमो न्यासादि

हृन्मूर्द्धादितः स्मृतः उग्रागुग्रादिवगुनापदानीह नमाम्यहं इतिमन्त्रकातिनवस्मस्थानेषु क्रमतो न्यसेत मूर्ध्नि शिरसि
नासायां वदने दोःश्रोत्रयोस्तथा केशिवोस्थानकेनदहृदि नाभौ ततो न्यसेत् वाद्यादिपादापर्यंते क्रमान्न्यसेद्यथाविधि
वीराख्यो नवमो न्यासः प्रोच्यते सर्वकामदः वीरादिकानि पूर्वोक्तपदानि नव विन्यसेत् नमाम्यहंपदान्तानि पूर्वोक्तस्थानेषु
वच नृसिंहाख्यो दशमः प्रोच्यते न्यासि ॐ नमः नृसिंहपदपूर्वाणि पदान्युग्रादिकानि च स्थानेषूक्तेषु विन्यसेन्नवहक
मतः सुधीः मूलाधारषडङ्गानि विन्यसेन्मंत्रवित्तमः मूलमाधारमानाभि न्यसेद्वर्णत्रयं बुधः नाभेर्हृदयपर्यंतं न्यसेद्वर्ण
त्रयं षट् हृदो भ्रूमध्यपर्यंते ...... वर्णांदयं पादशो शीर्षे वर्णांद्वयं न्यसेत् मूर्धादिपादपर्यंतं विन्यसेन्नहरिं विभुं नृ
सिंहं मनोजानुविन्यसेद्बाहुद्वितये च भुजशोल्लसः वक्त्रशालं कृशानुपशूनतोनि षाग्यस्तदैर्मांशिरः प्रोभिदेष्ठा सुदीमोग्र
जिह्वं दलोभयोस्त्रकशोरवे वाघयेत् मूर्त्तादिते पीठे वेत्सर्वशोक्तेव वर्त्मना मूलेन मूर्तिं संकल्प्य देवमावाह्य मंत्रवित्
तस्यां मूर्तौ विधाने सिंहं पूजयेत्ततः वामांके नृहरेः पूज्या लक्ष्मीर्भूषणभूषिता वामे पद्मधरा देवबाहुनां नृहरिं विभुं ग्रास्त्रि
धेनी शोतमूर्त्तिनितौ गानि प्रपूजयेत् पूजयेदिन्दवलीदं तथा सर्वमनेनके भवे कमलपूर्वैवविदिक्ष्वपयोजोषिः नि
तहिवद्विनीयाहतिरिरिता तनोघानि नृसिंहश्चन्तनीयोहतिरिप्यते शोखिने वक्रिणः स्वर्णवर्णसामलवासमे नृसिं
हस्तं भनायेनि दले प्रावाप्रपूजयेत् हृतोवुजंगदाशीवकेवषपाक्रियात्मे सिंहहदारुणमाग्रेयपूजयेद्दाक्षिणे ततः
ग्रेत्रमालाशोलवक्रेगदालक्षेबविप्रनेभिन्नदेसहरेकसंस्थिपिणेत्रेमारुणेत्मे विहेषोवाटनकरं नीलोत्पलसमप्रभ

शिवा चे.
३२७

327

मे शंखचक्रगदानीहृद्दंऽनिर्ऋतिनैर्दले प्रतीच्यां शंखचक्राणि पाशपाशिनकरौभुजे शक्तिंशूलंजपाशुघ्नानिभया
कर्षणंत्वमावायवीयेनशावलेशंखचक्रगदाभये विभ्राणंशुभ्रदंनेत्रज्वलितपालंकृताननं उदन्दले नृसिंहंतेपाव
जन्मेमदंशंनं गदानिधीवविभ्राणंलक्ष्मणंशुक्रंनैर्ऋयांदं विघामलिंइदकंयवेंदीरांभेपीतवाससंपाशपंकुशध्यो
ह्राङ्शंखचक्रपद्मोग्रभे हृत्सरोहममध्यस्थेवेदभुजंहनिर्मलांलक्ष्मशुक्रंनारसिंहंप्रजयेत्साधकासदा चक्राव
ड्रंमहापद्मम्पालेदेवदक्षिणे शंखविंदगदाशार्ङ्गंप्रजयेद्देवमतः पश्चिमेतगाहनिमालक्ष्मारिभिरनंतरं लक्ष्मी
दक्षिणंतस्ताहिवामतस्तेचकौस्तुभं श्रीवत्संदक्षिणेमध्येवनमालांचपूजयेत् पीतांवरंजलमलंचनाभिपद्म
किरीटकंभूषणानि वसवीणिपुरोभागेप्रपूजयेत् वहिर्ब्रह्मादिभिःप्रोक्ताब्रह्मामेधावकामिकामीमामावौव
सभया चक्रादीयद्वाभिरायमोलोकेशैः एवंसंपूज्यविधिवत्साधकोभीष्टमाप्नुयात् अथप्रयोगः तत्रादौप्रातःकृ
त्यादिगपीठन्यासोतमूलेनप्राणायामात्रयंकृत्वाशिरसिब्रह्मणेऋषयेनमः मुखे अनुष्टुप्छंदसेनमः हृदये
नृसिंहायदेवतायेनमः इतिविन्यस्य शापवत्ताविलियोगमकाऽग्रेवीरहृदयायनमः महाविष्णुशिरसेस्वाहा
ज्वलंतंसर्वतोमुखंशिखायेवषट् नृसिंहंभीषणंकवचायहुं भद्रंमृत्युमृत्युंनेत्रायवौषट् नमाम्यहंअस्त्राय
फट् इतिकरषडंगन्यासंकृत्वाशिरसि ॐनमः ललाटे द्ववनेत्रे वीवामेरेस्यलेभे दक्षदोर्मूलेहां तन्मध्ये
वि प्रासवेघोल्ल अंगुलीमूलेन्वे अग्रेले वामदो मूलेने मध्येसं मणिबंधेध अंगुलीमूलेतो अंग्रेभ

दक्षोरुमूलेसं जानुनिनं गुल्फेसिं अंगुलिमूलेह॰ अग्रेभी वामोरुमूलेषं जानुनिणं गुल्फेमं अंगुलिमू
लेदं अग्रेमृ॰ कंठेत्युं हृदिमं नाभौत्यु दक्षपार्श्वेनं वामेपा पृष्ठेभं ककुदिह्यो नमः दादिकरांगुष्ठ मूलादिपर्वत्र
येउं॰ ग्रं॰ वी॰ तर्जनीपर्वत्रयेरं॰ मं॰ हा॰ मध्यमापर्वत्रयेवि॰ ष्णुं॰ ज्वं॰ अनामापर्वत्रयेलतमेकनिष्ठापर्वत्रयेमं पर्व॰ तो
मु॰ वामकनिष्ठापर्वत्रयेखनृ॰ सिं॰ तदनामात्रयेहंभी॰षं॰ मध्यमात्रयेणंभद्र॰ तर्जनीत्रयेमृ॰ त्यु॰ मृ॰ तदंगुष्ठपर्वत्र
येत्युं॰ नं॰ मा॰ दक्षकरतलेम्य॰ वामेहं नमः ब्रह्मरंध्रे उंउग्रावंशिरसि॰ भालेवी भ्रूमध्येरं॰ नेत्रयो॰ मं॰ नेत्रयोरधः
हा॰ कपोलयोः विं॰ कर्णमूलयोः ष्णुं॰ दंतपंक्तौ॰ ज्वं॰ चिबुकेलं उत्तरोष्ठेतं अधरेमं कंठेदेवनाभौतो दक्षभुजे भ
मं॰ वामेखं॰ हृदयेनं सर्वांगेसिं॰ दक्षकरतलेहं वामेभी॰ कंठेषं॰ लिंगेणं॰ ऊर्वोर्भं॰ जानुनोर्द्रं जंघयो॰ मृं॰
गुल्फयोः त्यु॰ पादांगुलीषुमृत्युकरांगुलीषुत्युं सर्वांगरोमकूपेषुनं हृदिनं कंठेमा॰ अस्थिषुम्यं मज्जासुहं नमः दक्ष
कटौनं वामेमः॰ नाभौवं॰ हृदितो॰ दक्षबाहौमं वामेखं कंठेनं चिबुकेसिं॰ उत्तरदंतेषुहं अधरभी॰ उत्तरोष्ठेषं अ
धरेणंभं दक्षकपोलेमं वामेद्रं दक्षकर्णेमृ॰ वामेत्युं मूर्ध्नि मृ॰ दक्षनासिकंत्युं वामेनं दक्षनेत्रेमा॰ मध्यतिहं नमः
शिखायां उग्रं नमः मूर्ध्नि वीरं नासायां महाविष्णुं॰ नेत्रयोर्ज्वलंतं श्रोत्रयोः सर्वतोमुखं॰ मुखेनृसिंहं॰ हृदि भीषणं
नाभौ भद्रं॰ कट्यां मृत्युमृत्युं जानुनोः नमामि॰ पादयोः अहं नमः नासाग्रे उग्रं वीरं नमः नेत्रयोर्महाविष्णुं॰ श्रोत्रयो
र्ज्वलंतं मुखे॰ नाभौर्वतोमुखं हृदिनृसिंहं भा॰ मूर्ध्निभीषणं भद्रं॰ वाक्यो मृत्युमृत्युं पादयोर्नमाम्यहं ५ मूर्ध्नि उग्रंवीरं महा

३३८
नृ॰
५॥३॥

शिवा
चं०
३२८
328

विस्फेनमः वक्षसिज्वलंतेसर्वतोमुखे नाभौनृसिंहभीषणंभद्रंसर्वांगेमृत्युमृत्यवेनमाम्यहंनमः ३ मूर्धादिहृदयांते
उदरेवीरमित्याद्यर्धार्थंन्यसेत् पादादिनाभ्यंतेनृसिंहमित्याद्युत्तरार्धंन्यसेत् मुखेउग्रमुग्रंनमाम्यहंनमः शिरसि उग्रे
वीरंनमाम्यहं नासायांउग्रंमहाविष्णुंनमः वक्षसोः उग्रंज्वलंतेनमः श्रोत्रयोः उग्रंसर्वतोमुखंनमः ब्रह्मरंध्रेउ
ग्रंनृसिंहंनमः हृदि उग्रंभीषणंनमः नाभौ उग्रंभद्रंनमः कपादिपादद्वयांतेउग्रंमृत्युमृत्युंनमाम्यहंनमः ८
मुखेवीरमुग्रंनमाम्यहंनमः शिरसि वीरंवीरंनमाम्यहं नासायांवीरंमहाविष्णुंनमः वक्षसोः वीरंज्वलंतेनम
श्रोत्रयोः वीरंसर्वतोमुखंनमाम्य ब्रह्मरंध्रेवीरंनृसिंहंनमः हृदये वीरंभीषणंनमः नाभौ वीरंभद्रंनमः कपा
दिपादांतेवीरंमृत्युमृत्युंनमाम्यहंनमः ६ मुखेनृसिंहमुग्रंनमाम्यहं शिरसि नृसिंहंवीरंनमः नासायां नृसिंहं
महाविष्णुंनमः वक्षसोः नृसिंहंज्वलंतेनमः श्रोत्रयोःनृसिंहं सर्वतोमुखंनमः ब्रह्मरंध्रेनृसिंहंनृसिंहंन
मः हृदिनृसिंहंभीषणंनमः नाभौनृसिंहंभद्रंनमः कपादिपादपर्यंतेहृसर्वतोमुखंनमः ब्रह्मरंध्रेनृसिंहं
नमः हृदि नृसिंहंभीषणंनमः नाभौनृसिंहंभ कपादिपादापर्यंतेनृसिंहंमृत्युमृत्युंनमाम्यहंनमः ९ ततो
मूलषडंगानिविन्यस्यध्यात्वा दिग्ध्योपचारांतेदेवस्यवामांकेश्रीलक्ष्म्यैनमः इतिलक्ष्मींसंपूज्यततः आवृतषडं
गानिसंपूज्यादिग्दलेषुदेवाग्रादिपक्षींद्रायनमः शार्वायसेनेशाय कमलभवायविदिग्दलेषुश्रियेह्रियैः तद्बहि
षु षोडशदलेदेवाग्रादिस्तंभनायनृसिंहायनमः वश्यनृसिं० मारणनृसिं० विद्वेषनृसिं० आकर्षणनृ

सिं नखेंद्रनृसिं जितिप्रदनृसिं विद्यानृसिंहायनमः इतिसंपूज्यदलाग्रेषुदेवस्यदक्षिणस्येषुवज्राय खड्गाय प
माय मुशलाय वामस्येषु शंखाय खेटाय गदायै पाशाय इत्यग्रेषुपरिभावेनसंपूज्य पुनर्देवस्यवदक्षिणेलक्ष्मै
वामेतत्संस्वेभकौस्तुभाय दक्षिणेश्रीवत्साय मध्येवनमालायै देवाग्रेवसमत्स्याय पीतांबराय नाभिपद्माय किरी
टायसर्वेभ्यःभूषणेभ्योनमः तृतीयेष्टदलेष्वग्रेडायै मेधायै कामिकायै भीमायै मायै भवायै वकायै दीप्तेनम
इतिसंपूज्यलोकेशावीदिप्राग्वत्समापयेदिति वेदायसर्पवराजे ग्रह्मलक्षंजपेन्मंत्रंदीक्षितोविजितेंद्रियः तद्दशां
शेनजुहुयाद्धृताक्तैर्दविषानलो एषहुतंगुणजपः द्विविशल्लक्षमानेन जपेन्मंत्रजितेंद्रियः तन्सहस्रंप्रजुहुयात्
घृताक्तैर्हविषानलः इतिसारसंग्रहात् ग्रत्रशतांशेहोमउक्तः एषविकल्पादशकपयोवा तथातर्पणमार्जनेकृत्वा
ब्राह्मणशंप्यनेतथा कुर्यान्मंत्रसिद्ध्यर्थंमंत्रस्यप्रयोगानानाविधानत काम्यप्रयोगसिध्यर्थंध्यानभेदस्वपेध्याने उग्रस्सहस्रा
र्कभासंत्रिनेत्रंप्रभीषणं वक्त्रेतत्संदष्ट्रंतेकृशांतहानेकैर्भैभीषणांगंसहस्रायजोदित्वदेसंभजेत् क्रूरकर्मादिवि
षयेस्मरेद्देवंभयानकं विग्रहरूपमयंध्यानंनृहारेःशोभनेपुना नृसिंहेतमहाभीमेकालानलसमप्रभे शास्त्रमाला
परीतांगेकंठहारेणशोभिते नागयज्ञोपवीतेनपंचाननसुशोभिते चंद्रमौलिंनीलकंठप्रतिवक्त्रेत्रिलोचने भु
जैःपरिघसंकाशैर्दशभिश्चोपशोभिते ग्रदतस्त्वेगदोपद्मशंखरेखतीरसंत्रिभाप्रत्ययमशलवैववित्राणेवक्रमृत
मे त्विन्दुचशूलेवाणेवनृहरिकंदमूषिणे इंद्रगोपकनीलाभेस्वर्णसंत्रिभे सूर्योदयोनरेवावक्षसंर्वेवर्णके

शिवा
पं॰
३२५

329

एवंमन्त्री हरिं ध्यायेत्सर्वव्याधिनिवृत्तये सर्वमृत्युहरिं ध्येयं स्मरणात्सर्वसिद्धिदो ध्यायो यदा महत्कर्म तदा षोडशह
स्तवान् नृसिंहः सर्वलोकेशः सर्वाभरणभूषितः द्वौ विदारणकर्माणौ घौ वाज्ञोद्धरणोद्यतौ चक्रशंखधरावन्याव
न्यौ बाणधनुर्धरौ खड्गखेटधरावन्यौ द्वौ गदापद्मधारिणौ पाशांकुशधरावन्यौ द्वौ रिपोर्मस्तकार्पितौ इति षोडश
दोर्दण्डमण्डितेन नृहरिं विभुं ध्यायेद्वदनीत समुग्रकर्मण्यानन्यधीः ध्यायेन्महत्त्वमदशाष्टविंशहस्तवान् नृह
रिः सर्वभूषाढ्यः सर्वसिद्धिकारकः प्रभुः दक्षिणे चक्रखड्गौ च वरं शूलपाशमेव च हलं च मुशलाभीती स्वंकुशौ बाहुपंक
जे पट्टिशं भिण्डिपालं च खेटं तोमरमङ्कुशान् वामभागे करैः शंखं खड्गं पाशं च शूलकं अभिवरवरदं शार्ङ्गं कुठि
कोदण्डं चेतरे कार्मुकं तर्जनीं मुद्गरं गदां डमरुं समाकान् करद्वंद्वेन मार्जयन् जनितमस्तकपर्णे लाञ्छुधीकृताभ्यां मांस
मालायरे हरिं अधिष्ठिताभ्यां हस्ताभ्यां हिरण्यकाविदारणे प्रियंकरं वंभकान दैत्यानां नभये करं नृसिंहं स्मरेदि
दं महामृत्युमपापहं अथोक्ते ध्यानमस्यन्मस्त्वरोगहारे परे विषरोगहरे मृत्युपरे शत्रुभयापहे स्वर्णाभं सुप
र्णां स्थितमतिसमरवकोटिसूर्येण विद्युन्मालासदृशाभिरिंभि दृशा पीतवस्त्रैर्भूषणे हस्तैश्चक्रशंखाभयवरमावि
लन्नेत्ररोगायमृत्युसेधां नैर्ध्यमपरे स्मरन् तन्मनसि समस्मरेत श्रीनृसिंहं तथा लक्ष्मीकामः स्रिमधुरैः सुगंधैः कुसु
मैर्नेत अयुते मधुनाज्येन हरिर्न भवेत् उडुंबरसमिद्धोमाद्धामसिद्धिर्भवेद्ध्रुवं अश्वत्थदलहोमेन यनदेन समाभ
वेत् कुडस्यसमविद्धो यो राज्ञो जपेद्दशोत्तरं डशाते सद्यो नेमेल्पमाप्नोति प्रसादं व्याधिं गच्छति कुंदप्रसूनहोमेन श्रामो

दयमवाप्नोति भफकपुष्पहोमेन ववेष्ट सिद्धिर्भविष्यति तिलसीपत्रहोमेन कीर्तिर्भवति नान्यथा सक्तुहोमेन शगली
नोवशीकरणमनमं हरिद्राखंडहोमेन स्तम्भनं भवति ध्रुवं कदलीफलहोमेन सर्वे विघ्नाः प्रणश्यन्ति रविमध्याह्नसि
क्ता गुडूचीवल्लरगुलाज्यपोहेद युतेयो सौ शतंजीवतिवत्सराणां शनैश्चरदिने स्पृष्ट्वा बाहौ नरेशतं जयेजितो सोपम
त्युशतं वर्षाणि जीवति श्रीप्रसूनैः पञ्चदशाकाष्ठैर्ज्वलितेन गले सहस्रमात्रेण न तौल लक्ष्मीमाप्नोति निश्चितं हवीहो
मादशोगीस्याल्लक्ष्मीवान् श्रीकुले लया अनेन मन्त्रनाजमात्मान्वहेवासितावच अमिता प्रातरुत्थाय वाक्सिद्धिः सा
प्रयच्छति जले नृसिंहे संपूज्य वेदमेन न तनतच्च अष्टोत्तरशतेनोत्पद्ध वीभिर्जिड्डयान्तुधाः त्वदमनतज्ञापालत्यनश्य
न्ते वा पसर्गजाः रात्रौ दृष्टेनडससर्पमेवीर्यात्मनाममन्त्रं जपेत् सर्पो जायते न तस्य यदि निद्रा न गच्छति कान्तारे व्याघ्रचौरा
दिसंकुले वमन्त्रं जायते रक्षां करोति दुष्टेभ्यः सर्वेभ्योऽपि मंत्रिणा मन्त्रेणानेन संजप्तं तस्य नाशयति क्षणात् दोउग्रह
महारोगान् चौरंवा व्याभिचारके गदोन्मादे महोत्पातभयेषु संस्मरेन्मन्त्रं तदुःस्वप्ने महादुःखे नाशमेति समंत्रिणाः
क्रूरं नृसिंहे स्मृत्य शत्रुं वमृगशावके केयरापोगृहीतानेनिर्दिमेदिव्यविनयेत् सर्वोपद्रवस्तम्भकारिभिपुत्राद्यो भवति ध्रु
वं कृत्वा ```` पुगप ```` नेहरिणश्चैव नवरेदोयमानेन संस्मरेन्नृशिरेवतः अष्टादिकशतेवा सजपेन्मन्त्र
मनमथीः मंडलस्योपमध्ये स्यादिमंवैव सतातीर्थ कालिदुमभवैः काष्ठैः समकं संदीपितेनहे रिपुसंघस्तव्यपर
के नृसिंहे वदनादिभिः समभ्यर्च्य पञ्चदशाकरान्सात्राङ्कसमूलकान् सहस्रमेकं वमनेभक्ष्यनृशत्रुमकेठं जपेत्

शिवा
वे॰
३३०

330

विनिहितपश्चात्तु सेनांविद्ध्येच्चिंतयेन्नृसिंहोशत्रुशोषयान् भवत्स्वयंतजपन्मंत्रीकुर्यादयातिसाध्रुवम्॰ यावन्नावन्द्रियूतनति
तासर्वान्रणजात्स्त्रियासदाश्रागच्छन्भूपति ध्रुवः पश्चान्मणित्रिमादयान्नतोषयेत् मेत्रवसंभिर्वस्त्रालंकरणैः शुभैः मंत्रि
णोयदिसेनोषोनाभवेद्भूपतेस्तदा भ्रनर्थः स्वमहानेवआपतेद्रुसहोभृशं तस्मादहंसमभ्यर्च्यतोषयेत् क्रुशानुगे॰
हेषुग्मपकेविलिखेत्तारमध्यगंनृसिंहाबीजमस्यकोणकेस्वदर्शनमन्त्रस्वशक्तिवेष्टितेवहिस्तथाष्टपत्रकेवस्तान्मिता
णैकाक्षमायथावहिर्भुतोनततः यतेगपृत्रकेववासुदेवमन्त्रन्लिखित्तद्वेष्टमायथावषोडशारकेस्वगान् वहिश्चश
क्तिवेष्टितेततोष्टान्नष्टभापितदलेनदर्णस्वपतेने वशक्तिवेष्टिते वहिवृत्तमध्येततः पूर्वभागेलिखेत्क्रादिवर्णाष्टके
दाक्षिणेमातृकान् रुद्रसंख्यान्लिखेत्पश्चिमेनारिकान् द्वादशार्णान्हृदयंचोत्तरेणाद्ध्येये पार्श्वयोः संलिखेत्पत्रमेत
द्रक्षं साधितेहोमनष्टजाजपाद्ध्यैः शुभ सर्वत्रवर्गवांछाफलौघप्रदंनारसिंहंमहाचक्रमुक्तंपरं भ्रमस्यार्थः आदौषट्
कोणंकृत्वातन्मध्येप्रणवोदरेस्वसाध्यंनृसिंहबीजमालिख्यवट्स्वकोणेषु स्वदर्शनषडक्षरमेकैकमक्षरंविलिख्य
तद्वहिर्हिर्तद्वयंकृत्वातयोरंतरालेनिरंतरंमायाबीजेनसंवेष्टतद्वहिरष्टपत्रेषुनारायणाष्टाक्षराणियालिखेत्तद्वहि
श्चावृत्तमायया संवेष्टद्वादशदलेषुवासुदेवद्वादशार्णानालिख्यवीहर्मायया वेष्ट वहिश्चाषोडशपत्रेषुषोडशास्व
रान्सविंदुकानालिख्यवहिः प्रावृत्तमायया वेष्टतद्वहिर्द्वात्रिंशद्दलेषुमूलमंत्रार्णानालिख्य प्रावृत्तकामसंवेष्टत
द्वहिर्हेत्रैकृत्वातदंतरालेपूर्वभागेकेवर्गेवट॰ वेष्टजे इमाष्टौवर्णानालिखेत्तद्दक्षिणे तरालेमंजेटेठंरंक्षणेते

पंदंयंनेऽस्येकादशवर्णानालिख्यतन्मात्रिमांनरौलेयंफंवंमंभंयंरंलंवंशंषंसंइतिलिख्यतऽन्तरौतरौलेसंहंइतिविलिख्येत्‌।
मार्थ्येयोर्दद्वेलेवामदेऽस्नि विविदेतयंत्रमुक्तफलदं तथा प्राकप्रणवरेखाश्रापंचस्युर्दलेष्णोनरे द्वात्रिंशत्प्राम
तास्येवेजायेतेकोष्ठकानिवातस्याग्निमगतरिख्याः फणाकाराश्चकायेत्‌ लिखेन्नृसिंहवीजंतद्द्वात्रिंशत्कोष्ठकेषुव
मेवाराजेसमालिख्यास्त्रयान्नुसास्त्रवर्द्धयेत्‌ मुक्ताकाराश्चतालत्रसाध्यनामलिखेत्तथाः सेपातयेद्दामाशिष्टो स
र्वरोगादिनाशने ग्रस्यार्थः तत्रप्राकप्रणवकनवरसोदद्दिषणोनरयेवरेखाप्तकृतानामिहद्वात्रिंशत्कोष्ठानिभिप्यायत
स्यश्र्वीयनवरेखाभिः पंचफणाकृतानेषु फणेषु नृसिंहवीजेविलिख्य द्वात्रिंशत्कोष्ठेषु पंक्ताकारेणैषणानाकोष्ठ
दिक्रमेणमूलमंत्रस्य द्वात्रिंशद्वर्णानिलिख्याथोगतननरेखाः पंचमुक्ताकारेणवर्द्धयित्वातेषुमुक्तेषुसाध्यना
मलिखेत्‌ एतयंत्रमुक्तफलदं तथा अष्टापत्रेकर्णिकायांसाध्याख्याकर्मसेषुते नृसिंहवीजेविलिखेदष्टपत्रे
षुसंलिखेत्‌ वत्तवर्णप्रमाणेनमंत्रराजेसमाधित पंत्रक्लामयज्ञेवसर्वरत्नाकरेपरे ग्रस्यार्थः अष्टदलकमलेकृ
तातत्कर्णिकायांसमसाध्यनृंहेसिंहवीजेविलिख्याष्टसदलेषुमेत्रात्तराणिवनारिवनारिविलिख्यानिषुन्यात्‌ उक्त
फलदं तथा सासाध्यनिजवीजयुग्वस्तदलेमनोर्वर्णकान्‌ वत्तःपरिमितान्लिखेल्लिपिहतंहिकारयेत्‌ स्ववीज
युतकोणयुक्तादितिग्रहद्येनाहतंविग्रहविषग्रजामपहरंबलन्मीयदा ग्रस्यार्थः अष्टदवेकमलेकृतातत्कर्णिका
यांसमसाध्यंनृसिंहवीजेविलिख्यतदलेषुमूलमंत्राणांनृवतरश्चतरोविलिख्यवहिर्हंतद्वयेकृतातदंतरालवीथ्यां।

शिवा
चे.
३३१
331

सर्विंहन्मात्रकाणोनालिख्येतद्वहिरष्टकोणंकृत्वातत्कोणेषुनृसिंहबीजंलिखेदेतद्यंत्रमुक्तंफलदं तथा यत
यंत्रपुतेसम्यकमंडलेलक्षणान्वितारम्येनवपदंकृत्वाकलशान्स्थापयेत्सुधीः नवसशोभनांस्तत्रकषायोदक
पूरितान् वस्त्रयुग्मेसमायुक्तानावाह्यनृहरिंविभुं सेपूजयेत्स्वेदनाद्यैः ध्यात्वायमनोरथैर्वीदिदत्वीतयजेन्मंत्री
समाहितः अष्टाभिकंततोमंत्रंसहस्रंप्रजपेत्सुधीः एवंजलैःस्नपितैस्तैर्नरंमंत्रत्रिरुच्चरन् अभिषिंचेन्मृत्युमुखः
त्वादवशंसनिवर्तते ग्रहाभिचारभूतादिभयेनप्रतितल्लक्षणात् भोजयेद्देवताबुध्याभक्त्वात्वतोषयेदपि प्राणप्र
दात्रेगुरवेविन्नशाठ्यविवर्जिते स्वकीयायोजकरूपेणप्रदद्याद्दक्षिणांनरः सनैहिकीलभेत्सिद्धिंपरत्रापिवमोदते
तथा वर्णौस्त्वाग्नीसभुवनौबिंदुनादात्ममागकौ नृसिंहबीजमाख्यातंसर्वसिद्धिप्रदायकं हलव्यासेष्टकेविलो
गिरेतेमन्त्रं तिमेवर्णांतःलकारःअग्निःरेफभुवनमौबिंदुरनुस्वारः नादोर्द्धवेदइत्यभिन्नृसिंहबीजंभवतिदोह
ति तथा ऋषिरास्यशिरस्यायतज्छंदः श्रीनृहरिःप्रभुःदेवतादीक्षितबीजेनैवांगंपरिकल्पयेत् ध्यानार्चाजपहो
मादिसर्वंपूर्ववदाचरेत् दांतोतीश्वनादिषड्गं एकलक्षंजपेन्मंत्रंहविष्याशीजितेंद्रियः तद्दशांशंतेसम्यक्स
ताक्तैःपायसैस्तुभैतर्पयेत्कुंडसलिलैःकृत्वावात्माभिषेचनं ब्राह्मणांस्तान्समागतान्सिद्धमंत्रःसमाचरेत् मंत्र
राज्ञादितान्सर्वान्प्रयोगानूनसाधकः अष्टाधिकसहस्रेणजप्तैःकलशोदकैः विषोतिमभिषिंचेतसद्यस्तेहि
विषयासमुच्यतेमैत्रसर्पादिष्वमूषकजेष्वपि वश्चपदाश्चिकाद्यैश्चविषेसंक्रामवेत्क्षणं अनेनमंत्रनाजप्तंभस्म

होमन्त्रकं शतं शिरोऽक्षिकर्णहृत्कालिकं ठरोगान् विनाशयेत् विसर्पं ग्रीवासिंहिकाज्वरं चैव विनाशयेत् मंत्रौष
धाभिचारादिसंभूतांश्च विकारकान् शमयेदस्य मंत्रस्य जपेनात्र कार्या विचारणा मृत्स्थाने लिखेन्मंत्रं मंत्री ध्यायेद्वदहति
व रूपेण वक्त्रघा मंत्रं जपेद्दशदिनावधि ग्रहणापिकं महदेवाम्नियते रिपुरस्यादि वश्यमाकर्षणं विद्वेषमोहोच्चाटा
दिकानि वै कुर्याद्यथुनजापेन तत्तद्द्रव्येण कर्मणा एवमेकाक्षरो मंत्रः प्रोक्तः सर्वसमृद्धिदः सारसंग्रहे षडक्षरस्य
मंत्रस्य विधानमभिधीयते पाशबीजं शक्तिबीजं स्वबीजं अंकुशबीजकं कवचास्त्रीतिकः प्रोक्तो षडर्णो नृहरेर्मनुः
पाशः आं शक्तिः ह्रीं स्वबीजं नृसिंहबीजं क्ष्रौं अंकुशः क्रों कवचं हुं फट्पाकाराप्यायात्रयापंक्तिश्रीनृसिंहाः संप्र
कीर्तिताः मंत्रार्णैरंगषट्कं स्यान्न्यासैर्देवं विचिंतयेत् प्रोद्यत्प्रदीप्तविकटवदनः शोणवर्णस्त्रिनेत्रो हृद्वेदोर्दंडदीप्तोर
विशाशीघ्नं नभस्त्रेत्रयोरुद्दंडदः हस्ताग्रैश्चक्रशंखौ गुणसृणिकुलिशान् सद्गदादारणं खड्गादिव्रातैर्भीमका
यो विविधमणिगणैर्भूषितो वो नृसिंहः दत्ताफलं ध्येयो यापेत द्राघस्खसीयोरमेतद्राघयस्यायरपरे सर्वोपस्याभ्योदा
रणामद्रातमालदत्तैर्णवैष्ट्रायसपंचराश्रोमिथः सोऽग्निष्टमनुवौनलयोक्तमयोमसत्त्वोसास्यानसरलोगुह्योम
द्रैघादारणाभिधाति पूर्वोदिते शुभे पीठे मूर्तिं मूलेन कल्पयेत् तस्यां मूर्तौ समावाह्य देवं सर्वोपचारकैः संपूज्या
वरणं पश्चात् क्रमतः परिपूजयेत् पुरांगानि समभ्यर्च्य पाशुपाश्च जयेत् आदिशान् वृगणैश्चैव सृणिवज्रकालिशं गदा
खड्गखेटं समभ्यर्च्य लोकपालान् बहिर्जयेत् वज्रादीनि ततो वाह्ये पूजयेत् यथुष्पके प्रयोगः तत्र ध्यानं क्रमा

शिवार्च.
३३२
332

दिर्योगपीठन्यासांते शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे पंक्तिश्छंदसे नमः हृदये श्रीनृसिंहाय देवतायै नमः इति विन्यस्य
प्रागवद्विनियोगः मंत्रा श्रां हृदयाय नमः ह्रीं शिरसे स्वाहा श्रौं शिखायै वषट् क्रैं कवचाय हुं ह्रौं नेत्राय वौषट् फ
ट् अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं विधाय मथ्यानायगाचौतेहद लेषुचक्राय शंखाय पाशाय अंकुशाय वज्रा
य गदायै खड्गाय खेटाय नमः इति संपूज्य लोकेशावादि सर्वं प्रागवक्कायोदिति तथा वर्णलक्षं जपेन्मंत्रं केवले
नक्षूतेनच जुहुयात्तत्सहस्राणि तर्पणादि तत्समाचरेत् एवं संसिद्धमंत्रस्तु प्रयोगान् साधयेत्ततः तत्र कल्पोदितान्
स्वार्थे परार्थे वा प्राणवित्तमः अपामार्गसमिद्भिस्तु ताभिः पंचगव्यकैः जुहुयाच्छतसंख्यकं समाहितमनाः शांतये गुडू
चीसमिधो ऽग्न्यौ लोलितान् हि सहस्रकं चतुर्दिनं जुहुयाज्ज्वरशांतिर्भविष्यति रक्तोत्पलैः पद्महोमाय पुरत्रयलो
लितैः सहस्रसंख्यं जुहुयान्नाशेषमवाप्नुयात् मंत्रराजापीवत्सरेण यत्तथा समसमृद्धियुक्ता पंकजैः रहणं भौजे
मेधुरत्रयलोलितैः सहस्रद्वादशाभिर्देहलत्ता सर्वलोकप्रियं साध्यंभवेच्चैवात्रसंशयः प्रातश्चिमधुरोपेतलो
जामिह्रप लमात्रका सहस्रं जुहुयात् कर्मोकर्मोक्रमाथीलभते विरात् चरार्थी नीलभेनाश्वरं सर्वमनोहरं तिल
राजिकेपामार्गयायासारन्जैर्हुतं नव पीः सदीचौशुरवाप्नोति विशुक्रः सकलैर्गदैः कलत्रमित्रपुत्रादि धनधान्यसम
न्वितः शिशिरेहकुगोदरोलिलिखेदुवनेषी मग्धमायमंस्तुते विलिख्याशिष्ट्रमूलमंत्रकंकु मपत्रैः सरकेसरे वतः म
नुराजमुदग्रणं पूरोलिविलिपिसवीतामथोवहिप्पुनः वस्यापुरमेदेनेव हिरत्रघविंतोमणिकोणमजलेनदूहरे

रथ्यंत्रममेलिखितेभूर्जेदलेशीरोधृतोविषरोगाविषुग्रहादिकंभयंक्षतज्वरमाशुनाशयेत् अस्यापमथ्ये पंत्रष
ट्कोणेहल्लेखामस्यामालिख्यानत्कोणेषुमूलमंत्रस्यषट्वर्णान्यालिखेद्वहिः अष्टदलमष्टलेषुदेहशःस्वागालिख्याद
लेषुमंत्रराजस्यकर्णान्सबहोविलिखेनदद्विघंतद्ववानगालेमाविडकान्तकादिनातोनालिख्य तद्वहिस्मनरश्रेक्षता
तत्कोणेषुवक्रमाणाशैवेवितामाणिवीतेलिखेत् एतद्यंत्रफलदं तथा तारंनृसिंहवीजंहृत् ॐ भुतेभगवन्मदंदिषु
तोनरसिंहस्याज्वालामालीवक्रेभुनः ॐ भुक्तवदीप्तदंष्ट्रायादाग्निनेत्रश्रेभुनः सर्वरक्षोघ्नायपदंसर्वभूतविनाश
नायदत् ऊर्ध्वांपेवरत्युगं अ फट्‌ द्वन्द्विजायावधिमनुः सप्तषष्टाक्षरः प्रोक्तोज्वालामालीतिविश्रुतः तारःप्रणवः
नृसिंहवीजं क्ष्रौं हृत्नमः वन्हिजायास्वाहाअस्यगगममन्यत् ऋषिः प्रजापतिःछंदोगायत्रंदेवताहरिः नृसिंहरूपी
मंत्राणोषडंगानिसर्वमसेत् त्रयोदशदशाक्षराष्टवष्टादशाक्षरैरभिः क्रमात्षडंगानिमनोकुर्याज्जातियुक्तानिमंत्र
वित् स्यावर्णएकादशाक्षकोः द्वादशोअथपः चत्वारः उपकालानलाभेश्वलयकृतवक्त्रोदीप्तदंष्ट्रोत्कटास्याविद्यु
त्रामाभिरामश्रजरयनसठठोयभामेत्रिणेत्रोहस्तासैः शोवचक्रेदयतमाभिवरंविदके श्रीनृसिंहंवदेदेवोंतकेतम
निस्वरनिकरैरस्तूयमानेसदैववामोर्धोहितदर्योतमाशुध्यानेत्रसिचरेतव्रुंश्रेष्टोप्रवीदितेजपेत्पाठेनहरिसर्वेका·
मदं षडंगान्तोक्तविधिनासर्वदेवायवेदिते ॐ ह्रौंनमोभगवतेनरसिंहायहृदयायनमः ज्वालामालिनेदीप्तदंष्ट्रा
यशिरसेस्वाहा अग्निनेत्रायसर्वरक्षोघ्नायशिखायैवषट् सर्वभूतविनाशनायकवचायहुं हहहहपेचपेचरक्षरक्ष

४३३

शिवा
दे.
३३३
333

नेत्राय वौषट् ॐ फट् स्वाहा अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासः प्रयोगः स्वागमः तथा लक्षमेकं जपेन्मंत्रं तद्दशा
ंशं हुनेत्ततः कपिलासर्पिषा वन्हौ तर्पणादि विधाय च मंत्रराजवदेवात्र प्रयोगान्साधयेत्ततः विशेषतः शुद्धमतस्त्व
रनाशकरः परः वक्ष्ये दिनेनात्र वा किं जपन्मनुमनुष्य वर्जोपरदानभोगकामस्य निग्रहानुग्रहशक्तिमान्भवेत्स्वत्र
विल्लोत्पदमेतिशाश्वते सारसंग्रहे अथ लक्ष्मीनृसिंहस्य विधानमभिधीयते सर्वायमारकेदिवाग्रवमिएकल
पदं प्राकश्रीशक्तिलक्ष्मीबीजानि हृत्स्वाय लक्ष्मीप्रियपदं ङे तेनिमथमदितेवदेत् वेतसे प्रवदेल्लक्ष्मीश्रिता-
हं ङे तदेहकारराशक्तिरमास्विरणंकः लक्ष्मीनृसिंहमंत्रोयं जपतां सर्वकामदः श्रीतद्बीजे शक्तिर्भुवनेशीबीजं
मलक्ष्मीश्रीबीजैः जयमत्स्वरूपं लक्ष्मीप्रियं ङे तेलक्ष्मीप्रियायनिमथमदितमस्वरूपे लक्ष्मीश्रितार्थस्वरूपं ङे तदेर कं
देहायप्रनः प्रणवरहितैर्बीजत्रयैर्हृन्नेनमः तथा ऋषिप्रजापतिश्छंदोनुष्टुप्लक्ष्मीनृसिंहकः देवतानिजबी
जेन षडंगानि प्रकल्पयेत् निजबीजबीजेन नृसिंहबीजेनाष्टरत्नाके शाकयात्तवकीजोत्तनदप्रमः पश्चमारा-
यणः शेखीनील-जीमूतसन्निभः इंदीवरदलश्यामो वायवो धेगदाधरः गोविंदोदक्षिणे पार्श्वे पत्नीवेदप्रभो
महान् उत्तरे हलधृग्विष्णुः पद्मकिंजल्कसंनिभः आग्नेय्यामरविंदाभो मसलीमधुसूदनः त्रिविक्रमः खड्गपा
णिर्नैर्ऋते राजलनप्रभः वायव्यां वामनो वज्री तरुणादित्यदीप्तिमान् ऐशान्यां पुंडरीकाभः श्रीधरस्य दिशायु
धः विभुस्त्वभो हृषीकेशो वाव्यां दिशि मद्गुरी हन्त्यग्रे पद्मनाभो मसहस्राकसमप्रभः सर्वायुधः सर्वशक्तिः सर्वज्ञा

सर्वतोमुखः इंद्रगोपसंकाशपाशहस्तोपराजितः सर्वाशाभ्यन्तरे देहे यायाद्यादामोदराश्रितः एवं सर्वत्र निःक्लिष्टे
नामद्वादशयंत्रे विप्रे ह्योहेन मे किंचित् भयमास्ति कदाचन इति न्यासो विधायादौ लक्ष्मीनरहरिं स्मरेत् सर्पेंद्रभो
गनितयः स्फणाग्रतपत्रो विद्युद्वर्णा करुविरः परमो नृसिंहः आलिंगितश्च रमया चतुर्दिव्यभूषो हस्ते वेदारिक
मलाभयदानदधानः दक्षाधकरमारभ्य वामाधकरपर्यंतमायुध्याने देवमावाह्य पूर्वोक्ते पीठे सम्यक्प्रपूजयेत्
प्रथमावरणं हृदि शोकाद्द्वितीयाशक्तिभिस्तताभास्वतीभास्करी चित्राप्रुतिरुन्मीलनी तथा रमाकांतिधृतिश्चेति श
क्रयोहोरमायते तृतीयावृतिर्विन्द्राद्यैश्चतुर्थीवज्रादायुधैः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासांते मूले
नशाणामात्रयंकृत्वा शिरसि प्रजापतये नमः मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः हृदये श्रीनृसिंहाय देवतायै नमः इति
विन्यस्य प्राग्वद्द्वितियोगः मकारादीन्ताननिन्यादि षडंगन्यासं विधाय पूर्वोक्तं श्लोकैर्नामद्वादशयंत्रन्यासं कृत्वा
ध्यात्वा यंत्रार्चानेष्टदलेषु भास्वत्यै नमः भास्कर्यै चित्रायै उन्मीलन्यै रमायै कान्त्यै धृत्यै इति संपूज्य लोकेशा
वादिप्राग्वत् कुर्यात् तथाष्टपुत्रत्रिलक्षं तत्प्रजयेन्नित्यं सहस्रकं मधकमल्लिकापुष्पैर्जुहुयान्मंत्रवित्तमः अभ्यर्च्य
सलिले देवं तर्पयेन्मंत्रतानतः अभिषेचनं मूर्ध्ने ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः ततः प्रयोगान्कुर्वीत साधको निज
वांछितान् मल्लिकाकुसुमैर्दामभिः सर्वकामकरः शुभः तथाताराल्लक्ष्मीनृसिंहस्यात् ङेंतः श्रीपूर्वकः परः मं
त्रो लक्ष्मीनृसिंहस्याष्टाक्षरो यं हि समीरितः लक्ष्मीनृसिंहोऽर्ङेंतः श्रीपूर्वं प्रश्रीलक्ष्मीनृसिंहाय इति तथा ऊर

षिः प्रजापतिश्छंदोनुष्टुप्देवोविशारद नृसिंहस्त्रस्वबीजेनदीर्घयुक्तेनमंत्रवित् षडंगानिमनोरस्यदध्यात्तोक्त
वर्त्मना ध्यानपूजादिकसर्वंत्वेकलवेदीरिते वर्णलक्षंजपेन्मंत्रंतद्दशांशंहुतस्तुतैः पायसैर्ज्जुहुयान्मंत्रीतर्प
णादिततश्चरेत् तथा जपपाठेस्थिरचार्यश्रीनृसिंहेतिवाद्वरेत् प्रह्लादेनमनुराख्यातोऽस्याथर्वेवचरेत् प्र
र्वैवतत्प्रवीकाशादरवत् प्रथानपूजावषडंगेवत् तथा वदेद्वीजेरे·नमस्यवीजेंडे·तेवक्रमेके वीजेंडे·तेव
वराहवीजेकृतेनृसिंहके वीजेडे·तेवामनयुक्त त्रिवीजेडे·तरामयुक्त वीजेकृस्नायवीजस्यात्कल्किनेजपयु
रमके सालग्रामनिवासिनेदिव्यसिंहस्वयंभवकनयुहृषाऽस्तोहंत्स्ववीजे स्यायमनुमतः नृसिंहवीजमत्
स्यायपुननृसिंहवीजेकूर्मायइत्यादिविशिनि त्रिवारंवीजेरामायपुनेवीजरामायपुनवीजेरामायेरिहत्नमः
तथा ऋष्याद्याप्रयातिच्छंदोनृसिंहागादितः क्रमात् षट्दीर्घयुक्तस्ववीजेनषडंगानिप्रकल्पयेत् मंत्रा
जवदेवास्यध्यानेपूजादिकंभवेत् श्रेगांतेवाथमत्स्यादिकावतारांश्चपूजयेत् प्रवक्षयेनमः प्रतिच्छंदसे
नमः श्रीनृसिंहायदेवतायैनमः ह्रींद्रंमित्यादिषडंगपूर्वांगपूजानंतरं ॐमत्स्यायनमः ॐकूर्मायनमः ॐ
त्यादिभिःपूजयेत् तथा प्रयुतसंजपेन्मंत्रंस्यात्सेवहविनाततः जुहुयात्तद्दशांशेनतर्पणादिततश्चरेत् काम्या
कर्माणिवाभ्यानिमंत्रराजवदेवहि प्रथवीरनृसिंहस्यमनुःसंप्रोक्तेयुना प्रणवहृदयावतेवीरनृसिंहायचेतः
वीजालामालायिनष्टोगायाप्रयेत्रायसर्वभूतविनाशनायुपंक्तेदेदाहयुग्मेपेवहृप्ये रद्वयुग्मेशाक्तियुग्मेवस्थान

लवभूस्तथा वीरसिंहायपोर्न्नृचेति वीरपदसिंहायपदयोर्मध्ये नृइत्यस्य तेनवीरनृसिंहायेति एवमग्रेपिशाकि
युग्मेमायावीजद्वयं ग्रन्थान्तगमेमन्त्रोत्तरमयोवाचितस्यैवाशुफलप्रदं प्रणवोत्तृं भगवतेवीरसिंहायपोन्दृचाङे‧तज्वा
लामालिपदंदीमहद्द्वावडे‧युते अग्निनेत्रायमवेतेरद्वोभायपदंवदेत् सर्वभूतविनाशंतेनायोतेसर्वशङ्हृतः ज्वरे
विनाशायेतिस्याद्भनयुग्मेदहहद्वयंपचद्वयंवेयुग्मेरक्षयुग्ममंवदेत्ततः वमोस्त्राग्निपिनाशंतेनायोनेसर्वेशङ्हृतः
ज्वरंविनाशयपतिस्याहनमयुग्मेदहहद्वयं पचद्वयंवेफवीरनृसिंहस्यमनुर्मतः षष्ठमन्त्रोत्तरेतस्यवक्ष्यतेसर्वकाम
दं अग्निनेत्रायतकेतसूर्वेमत्रउदाहृतः ततोवदेत्सर्वभूतविनाशनायतोवदेत् सर्वज्वरविनाशंवनायसर्वदोष
विनाशनायहनद्वंद्वंपुक्रूपचयुग्मके वेषरक्षयुग्मंपश्चान्मायोगोङ्फद्विगवदि एतन्मन्त्रत्रयस्यापिविधानेपूर्व
मीरितं पूर्वमीरितमन्त्रराजोक्तं जारेनृसिंहवीजेनमहापिंहायपोर्न्वाहृदन्तोदवंशावर्णोस्यान्नृसिंहमनुर्हनमः
ऋषिश्चवामदेवाख्योविराट्छन्ददउदाहृतो नृसिंहोदेवतावास्यसर्वदेवीपवेदितः षड्दीर्घयुक्स्वबीजेनपांडउ
न्यासमात्रेन ध्यानपूजादिकेसर्वेमम्यपूर्ववदाचरेत् पूर्ववत्प्रभावरलक्ष्मीनृसिंहवत् आदिपदेनयुरश्चरणं
तद्धोमदवाह्निकेरुद्रत्ते तदातत्रवर्णलक्षमितयुक्तेरक्षषिवर्णलक्षेप्राप्यते तारेनृसिंहवीजेहृत उग्रंवभगवन्
दे नरसिंहायमन्त्रोयंत्रयोदशभिरक्षरैः वामदेवोमुनिःप्रोक्तोजगतीछन्दईरिता देवतानारसिंहोत्रस्वबीजेनाग
कल्पते ध्यानपूजाजपाद्यादिषडक्षरवदीरितं तारेमहस्रारशाहहुंज्वलानेवालिनेपदं नृसिंहवीजेहनयुकडे

शिवा
वे॰
३३४
335

फट्स्वाहेतिकोमनुः एकोनविंशत्यर्णोयं नृहरेश्चक्रकेतके नारः सर्वः नृसिंहबीजं सर्वोक्तं दहनं सुक्रदहनं दहनं इति त
था ऋष्यादिन्यसेत ऋष्यादिनतः ब्रह्मागायत्रीमिष्यते: सुदर्शननृसिंहोस्य देवता परिकीर्तितः वज्रराजाय हृत्प्रोक्तं ज्वालाव
क्राय वै शिरः जगद्वक्राय च शिखा कवचेन समम्मते अस्त्रानेकाद्वक्राय च ज्वालाग्निस्त्र महाप्रदे सुदर्शनायेति मनुः
पंचांगे समुदीरिते वज्रासनस्य मध्यस्य कालाग्निसदृशस्य च वज्रभंजे विद्युत्प्रासं वज्रं चक्रकयोरहि ...... दर्णो
त्रिनेत्रं चतुर्बाहुं ध्यायेत्सर्वमलं ङः ख ...... सर्वोक्तं वै सर्वे पीठे पूजयेदक्रमेत्स्मिना श्रेणानि पूजयेदिक्षु जया
याः पूजयेत्क्रमात् जया च विजया पश्चादजिता चापराजिता दिक्षु पूजयेन्मध्ये ...... मोहिनी तथा महाप्येभि
ष्टिः सेन्या च पुरतः पूजयेन्नतः ...... कुसुमैर्मोक्षितं दृष्टौ तो द्वितीयावरणे रीरिना इन्द्रादिभिस्तृतीया पात्वादि
भिरन्ते जपः अथ प्रयोगः नत्वा नः कन्यादि योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि जयेताय ऋषये
नमः ब्रह्मणे गायत्रीच्छन्दसे नमः हृदये श्रीसुदर्शननृसिंहाय देवतायै नमः इति विन्यस्य वज्रराजाय हृदया
य नमः ज्वालावक्राय शिरसे स्वाहा जगद्वक्राय शिखायै वषट् अस्त्रानेकवक्राय कवचाय हुं महासुदर्शना
यास्त्राय फट् इति पंचांगमेवान्मूलान्मिभ्य एकराशिलिङ्ग विन्यस्य नेत्रे च वर्मे हृदयादि पंचांगेषु च विन्यस्य ध्याना
दि पुष्पोपचारान्ते गाभिसर्वादिसहलेषु जयायै नमः विजयायै अजितायै अपराजितायै विदिक्षु ......
मोहिन्यै महायै सिद्ध्यै इति संपूज्य लोकेशायादिप्रायवज्रयादिति तथा सर्वलवे जपेन्मन्त्रं तद्दशांशतिलै

शुभैः कृत्वैवसुष्ठैस्तर्पयेच्चवनारिंशत्सहस्रकं आज्येनजुहुयान्मंत्रीसहस्रं चवनमाक्षिप्यातर्पणादिततः कृपा
न्वीकविविनान्सुधीःततः सिद्धमंत्रमंत्रीकाम्यकर्माणिसाधयेत् तिलैःशुभैःहुतैःस्वशतिद्वयेवचनारिशत्सा
हस्रमितर्पैः रविलक्षद्वादशलक्षेनवा वश्यार्णेजपमिच्छेवेकवर्णेनाप्नोतियेभूतलेनानास्मिन्देशेमप्राप्यस्मद
श्रीनवृसिंहकं मंत्रेमहृत्समाहृतन्कृत्वैवसमन्त्रिपो सहस्रेमूलमंत्रेणअपामार्गसमित्रिवृद्वैः तद्भस्मतिल
केकृत्वानिरोक्षेत्स्तुमन्त्रिपो दासवत्कुरुतेशत्रुनमस्पयोनात्रसंशयः अथशत्रुमनुम्नत्वातर्पणेनापिकारयेत्
अयुतेनमाप्नोतिनात्रकार्याविचारणा अथोऽडवरपीठेतुदेवदेवंनिवेशयेत् तस्याग्रेचवहलेकुंडेहोनत्याद्वा
दिरीन्समित् अयुतेयाहुनाकालमप्यकालवाग्निनेद्वियः जपमाप्नोतिसेवादेनिश्चोपरञ्जुराभवेत् तञ्जमहाट
केपद्मारवामितात्रिवक्रकोनेनागुलीयकेकृत्वाजपहोमादिसाधिते धारयेदक्षिणेहस्ते सूर्द्धरोगान्जयेद्धीत्
राहः संकाशान्मुजोबलभेनयावत्सिंहा जलेविषमजम्भेतत्सर्वोदरेगदोतकं शर्वेनेवाशीफ्रानिकृतमल
३३८ वणसेतुते स्फमानमंत्रस्वजपेद्धलभूलादिनासतः मासमेकंप्रतिदिनंवोहोमसहस्रकं कृत्वासेषुजयेद्दे
[illegible] वेराजयक्ष्मापणपुप्नाति तिलेवामधुनावापितासृकहोमः प्रमेहहृत्तानेत्ररोगाः सहस्राणपयहोमेननश्य
[illegible] ति विषमज्वरमतोपेनत्वालतेनेत्ररोगनुत् दशांशाजमतोपेनकरकेनैवसेवयेत् तावत्समंत्रितेनापिनव
नीतेनलेपनात् सम्माहवार्थसम्माहनाशयेतिविषयकान् अपामार्गेणजुहुयात्रिसमसेशामरेशाते जमानाव

शिवा
चं·
३३८

336

नमस्कारं कुर्यान्मासमभेद्यः १ अपस्मारादिकानन्यान् ग्रहान्सर्वान्विनाशयेत् शुद्धद्भिः पूरितैः कुंभैर्वेद
मेखलमध्यगं सुदर्शनं नृसिंहं तत्संस्थाप्य विहारिणं यथा वर्चितं येन तत्र पूजयेदुपचारकैः जप्याशतं सहस्रे
वा दद्याद्धने नैव संसेवयेत् तयास्पृशोदकं मदस्य तोयं भमपशोदिहिष हरेत् षट्कोणांकितदले हन दयषुते मध्ये सत्साध्यं भवेन्मा
त्राणेन द्विशत्रां लिखेद्दलमनुपातेतिमंत्रद्वहिः षट्कोणानि जबीजमग्निसद्दले ज्वालापरीतं लिखेद्दीमंज
यद्भूतादिसाधिनमिदं रक्षाकरं शत्रुहत् अस्यार्थः त्रिकोणमध्ये नरे षट्कोणेतदंतरं दशदलकमले वहूनानक
णिकायां प्रणवमध्ये अमुकं हन हन रक्ष रक्ष इति न षणुनाम विलिख्य दलेषु नवसु मंत्रान्नरेणि हृदये शोष्याद शविलि
ख्य दशमे दले तन्मंत्र रमेत्र स्याविलिख्य षट्कोणेषु नृसिंहबीजं विलिख्य जपहोमहजाभिः साधितमेतद्यंत्रं शा
त्रुनाशनं रक्षाकरं च भवतीति सदाचार्यशिरोमणिना श्रीनिवासेन धीमता वेदिकायां समनीतायां पूर्वत्रिंशः प्रकाशः
इति श्रीश्रीनिवासमहाकविरचितायां श्रीशिवार्चनचन्द्रिकायां पंचत्रिंशः प्रकाशः श्रीसारसंग्रहे अथ यासिमन्
त्वदेशे श्रेष्ठानवैस्सवते चकारेत त्रादौ मंत्रराजं जगन्तं षडाणं प्रोच्यते भुवा गाणपत्येषु शैवेषु शाक्तेशैवेषमौहृदः
वेसलषेष्वष्टुः य सर्वेषु शामेत्रः फलाधिकः गाणपत्येदिमंत्रेषु कोटिकोटिगुणाधिकरः मंत्रास्तिष्ठमस्त्रोपासफल
दोषघरलिरः षडक्षरोपमंत्रं सर्वाधीविनाशनः मंत्रराज इति प्रोक्तः सर्वेषामन्नमोत्तमः देनंदिनेवडसितेय
तमाः सर्वे वर्षजे सर्वदं इति निःशेषमुणोबलमिदानंता अग्न्यहस्यासहस्राणि ज्ञानेशानहतानि वस्यसाधुतानि

१००

च सर्वैण्यपिशमेघानि मेरोत्रेजानकीर्तनात् ब्रह्मकृत्यादिपवैश्ये ष्वदेहहतापि कल्मषे सेवितो निनरो मोहा
द्रूपस्तदपि नाशयेत् ग्रामारण्येषु ज्ञानसवितेऽरिनेवयत् निःशेषं नाशयत्येव रामामात्मापेन राजकः मधपा
मनमत्यायेन रथाशु विनाशयेत् स्वभस्वभत्लणोन मंत्रेभिष्यात्तालस्समङ्गवां सर्वविलीपते रामामंत्रस्याशेप व
कीर्तनात् श्रोत्रियस्वर्णहरणयेनो यउपगछति रत्नादेश्पहरेणानन तथाशु विनाशयेत् गनात्तनमान
रेगीहादयमाबापियोपित उपासनेन मंत्रेणरामेतदपि नाशयेत् महापातकमुक्तानां सेगत्यासे विते
षयेत् नाशयेनक्रपालाय मयनासनभोजनैः पितृमातृवधोत्पन्नं बुद्धिपूर्वं मवयपत् कुक्कुस्तनमपराकाधै
र्नानावोद्वायपणैरपि पापं वनाशनोपेतयद्याशु विनाशयेत् आत्मनत्यस्नुवर्णादिदानैर्वहुविधैरपि किंचि
दप्यपरिक्षीणं पापं तदपि नाशयेत् आत्मनत्यस्नुवर्णादिदानैर्वहुविधैरपि किंचिदप्यपरिक्षीणं पापं तदपि
नाशयेत् भूतप्रेतपिशाचाद्याः कुष्माण्डग्रहराक्षसाः दूरादेव पलायंते सेमंत्रराजप्रभावतः मालिन्यमपि श्री
कर्णेयस्वयावच्छद्वयणं सर्वविलयमाप्नोति मंत्रराजीवकीर्तनात् आत्रस्मावजरोषाश्च नियमातिक्रमोभ्ववाः
हीणं च गुरुषाण्येणं मंत्रेणानेन नाशिताः शांतः प्रसन्नो वरदो कोपनो भक्तवत्सलः मंत्रराजसमोपेवो जग
स्त्रापि न विद्यते सकामानां भुक्तिदोये निष्कामानां च मुक्तिदः नृणांमृभवकामानां च भुक्तिमुक्तिप्रदायकः ए
तभीष्टमहीमस्योपाजनेवामहौक्षिनः सुघवारास्माय मन्मरणयातिसर्वतः इत्यादि ग्रंथेषु डक्तरामंत्र

शिवा
वी
३२७

337

प्रभावः कथनेसर्वेषामपिराममन्त्राणांसाधारणंबोध्यं प्रथमैकाक्षरमारभ्यक्रमेणराममन्त्राउद्ध्रियंते तत्र
श्रीस्कन्दयामले वह्निस्थंशयनंविष्णोरर्द्धचन्द्रविभूषितं एकाक्षरोमनुःप्रोक्तोमन्त्रराजसुरद्रुमः वह्निः रेफःविष्णोः
शयनमनन्तः आकारस्तत्रैवरेफोऽग्निरहमेवोक्तोविसर्गः सोमोर्द्धइत्युच्यते मध्यगस्तत्त्वयोर्द्वयोःसारविराकाररूपते
ज्योतिषिकवलीकृत्यबीजमाकाशोपिभस्मये नादोपिपृथ्वैतस्मात्तेनामेवपरमेश्वराति मन्त्रिपंजरनामानमनन्तः
न्तामेवकारयेत् तथा अस्यामुनिर्ब्रह्मापङ्क्तिश्छन्दोरामोस्यदेवता दीर्घादेद्वयुजाङ्गानिकुर्यादस्याभिमनामनोः व
स्त्राभिमनारेफेणसरस्वतीरमेदा इवेदिकायेकजासने रूपामेवीममासीनेत्तानमङ्गोपशोभित वामोरुन्यस्तत
त्करसीतालक्ष्मणमङ्गने अवेक्षमाणमात्मानमात्मन्यमिततेजसं शुद्धस्फटिकसङ्काशंकेवलंमोक्षकांक्षया
चिंतयन्परमात्मानंभानुलक्षंजपेन्मनुं अभागवानुललक्षाद्दशलक्षंतथा वह्निर्नारायणोनाद्योजठरःकेवलो
पिवकेवलश्चमनेनदोषेरादित्यमकेनयेजमाचेत एकाक्षरीकृष्णादिसाद्यायेनषडङ्गकेंतथा तारमायार
मानेगवाक्सबीजैश्चषड्डिय: षडक्षरोमन्त्रराजः सर्वाभीष्टफलप्रदः तारःप्रणवः मायाभुवनेशीबीजेरमा
श्रीबीजे अनङ्गःकामबीजेवाकवाणीबीजेसेडक्षरामबीजे तथा षडक्षरस्येदमसंसङ्गेहिविधःस्वतरत्नरः
कृष्णादिपूर्ववतस्तेयमेनेघावर्बिवलाणेः तथा सपतिपौरमोवाश्चहंसंवाणीमनुः स्वतःप्रतिश्रिया रमोवे
फसकारोवाश्चःयकारः हृतनमःविश्वामित्रोमुनिःप्रोक्तःपंक्तिश्छन्दोस्यदेवता रामभद्रोबीजशक्तीप्रथा

मार्गेण नतीक्रमात् क्रमस्थेह दिनाभ्यं धीयाद्दयोर्विंशसेन्मनुः षडंगानस्वर्वयुक्तामेषाणेर्मनुनात्मकं मथैव
नेकल्पतरोर्मंत्रं लेखुष्पलतात्मने लक्ष्मणेन श्रेगुणेन मन्त्रणः कालेन साधके प्रवेत्ममार्गेण ज्ञानकाक्रमत्य
जनमीश्वरे जपभारलस्तत् श्रीषं स्यामेन निगर्णाहतेल ह्मणेन पञ्चवकाव्रमथवात्रः व्यकोपरि दशास्यमथ
नेशान्तेसप्तश्रीवभीषणे विजयाधीविशेषणवर्णेलदंनयेन्मनुः तथा सकामशक्तिवासह्मीताराथः पेव
वर्णकः षडक्षरः षष्टि यस्मास्वर्गवंगेफलप्रदः पेवामन्मात्रकामेत्रेवर्णेशमकपूर्वके लक्ष्मीवाक्मन्मथा
दिस्थावताः तारादिस्वादने कथ्याश्रीमायामन्मथैकैकजायेजगतोमन्त्रः वक्रवर्णः सपवद्यात् पद्मुणेवाक्कि
तपदः स्वाहानोड्डेफडेसावानत्येतोवाभवेदये मन्त्रनुवर्णः यःपूर्वमक्षः रामभद्रारामवेदाङ्गसेवहयाद्विविधः
३ पेवाश्चद्वर्णेपूर्वाबीजपूर्वेस्वपदस्वरः तेजश्रीश्रीरामदेत्यादिपेवाशतपववाजीगादिकपेवाशत् पवेकाम
वीजादिपेवाशत् पवेनारादिपेवाशादितिशतद्वयेपवेश्रीश्रीरामभद्रोत्यापितेनववशते स्वरास्याधिरामस्त्यपरो
मनः वेदान्तस्यैवभद्रात यमदेयाविमिश्चते पेवाशन्मात्रकामेत्रेवर्णेशत्येकपूर्वकाः लक्ष्मीवाक्मन्मथादि
स्वमर्वत्रमणवादिकः इतिश्रीमायेत्यादिपूर्वोक्तोयोनमोनषष्ठियः सः स्वाहान्तः षडक्षरः हुं फडन्तः षट्पवम
ष्टादशभेदः तेनाष्टादशाधिकः वक्तः शतसेत्यस्मात्स्वरपेवादप्याभ्यामत्मनः षडक्षरभेदः इतितथा श्रुतः
सेमोहनः शक्तिदेवितामत्रिरेवच स्वगाहयः श्रीशिवपोक्तामनयोनक्रमादिमे क्षेदोगायत्रसेतवश्रीरा

शिवा
चं·
३३८
338

मोदेवतामतः पृथग्वाकामवीजादेर्विश्वामित्रोमुनिर्मतोः क्लींदोदेव्यादिगायत्रीरामभद्रोदेवतावीजशक्तीयथा·
पूर्वंषड्वर्णोनविन्यसेन्मनोः श्रीवीजपुटकेत्र्यधिकशतसावरान्यो ऋषिर्विश्वामित्रोवाकामवीजपुटकत्र्यधिकशतः
समस्मोहनो विश्वामित्रोवा एवंवाग्वीजपुटकसद्दक्षिणामूर्तिर्विश्वामित्रोवा एवंतारादेर्शिवोविश्वामित्रोवा एते
नसवीजपुटकसव्रह्मवामायापुटकशतद्वयसशक्तिरेवः तथास्वाहांतानांषण्णांहुंफडंतानांषण्णांचविश्वामित्रऋषे
निर्मेरुषड्द्वादशाधिकशतमंत्राणांसर्वेतानतथाव्रह्मारेषुपुत्रवामेयेहृत्राम्पदयोः वीजेःषड्दीर्घयुक्तनुवावसदलेदेव
कैर्षांमंत्राणींवाषडंगकं ध्यायेकल्पतरोर्मूलेस्वर्णमण्डपेऽपुष्पकाख्यविमानांतः सिंहासनपरिष्कृतेपद्मेसिंदनी
लमणिप्रख्ये वीरासनसमासीनंव्याख्यामुद्रोपशोभितं वामोरुन्यस्ततद्धस्तसीतालक्ष्मणसेवितं सर्वाभरण
सेपन्नवर्णलक्ष्मणेनजपेन्मंत्रं वर्णलक्षंघटलक्षंरामस्यैवंमहात्मनोजातोननिपुणोह्रिया डेंतेवस्तत्स्थितनतिनेमः ता·
रादिसहितामोपिमंत्रस्वषडाणरस्मृतः तारादयःषडपाययुक्तानेःसहितःसःद्विविकसमातरः तेनाष्टान्तरोद्वादशा
प्रकारःतेरायेतगतः सोपिजषानेस्यादमेकया समग्रणरावतारादिषाणमरागः तैरेकैकेसंपुटितःतेननवार्णो
पिद्वादशविधः तोरेरामश्चन्द्रश्चंताक्रोधासेवन्हिवल्लभा श्रष्टार्णोयंपरोमंत्रोऋष्यादिस्यात् षडर्णवत्क्रोधः
हुंश्रस्वफट् वन्हिवल्लभास्वाहागुणवीजेचंदेन्मायोहृदामायोपुटतस्वतो शिवोमारामममौर्यचस्वर्णः स्ववसप
दः गुणवीजेप्रणवःमायाभुवनेशीवीजेहृतनमः तोमायोऋषिः सदाशिवःयोक्तोगायत्रीछंदउच्यते शिवामा

राममंत्रोयं वस्वर्णः स्ववस्पदमारमेचेंद्रेशस्पदेवतापरिकीर्तितः दीर्घमायापयोगानितारपं वारणंगरूपया ॐनमोरामा
य न्हींमिरसेस्वाहेत्यादिप्रयोगाः रामेचिनेत्रेसामाङ्गुष्ठादिषु पाशिणाशूलिनेवरभस्मोद्धूलिनेसर्वांगेकापर्दिनेमस्पाम्बहेरा
मायिरामोसोहयेसामोसोमावतास्तेनीपाशांकुशायनवीणाधरो ध्यायेत्रिलोचना ध्यायन्नेववर्णलक्षं जपेत्रिम
धुरासूनैः तैः विल्वपत्रैः फलैः पुष्पैस्तिलैर्वापंकजैर्हुनेत् दशांशमिति शेषः नाकावल्लभेडेतेस्वाहांतमष्टा
मारिकः दशाक्षरोयमंत्रेसाङ्गुसिष्ठास्यमानिराजावोदस्पदेवताराम सीतापाणिपरिग्रहा आद्यवीजंहृदाशा
क्तिकामेनोगाक्तिपामता हिठः स्वाहाकामेनषड्दीर्घयुक्तेन शिरोभाललाटभ्रूमध्यतालुकंठेषुनयायिनाभि
युजानुपादेषुदशार्णेनविन्यसेन्मानोः अथोध्यानमयोरत्नविचासेमेत्योगमदारपुष्पेणवद्धवितानेतोरणविवे
स्त्रिहासनसमासूदे पुष्पकोपरिराघव दक्षोभिरैरिभिर्देवैर्दैवयानगतेःशुभेः संस्तूयमानंमुनिभिर्प्रहृष्टैश्चपरिसे
विते सीतालंकृतवामांगलक्ष्मणेनोपशोभिता श्यामंप्रसन्नवदनंसर्वाभरणभूषितं ध्यायन्नेवंजपेन्मंत्र
वर्णलक्षममीन्द्रधीः वर्णलक्षदशलक्षं रामेडेतेयतुपाणयेतेस्वाहाद्वन्द्विसदी ततुपायेस्वहपंदशाक्ष
रोयमंत्रश्यानसनिवेश्यादिवगदस्तन क्षेदोस्पदेवताशोक्तारामोराजसमर्दनः आद्यावीजंहिठः शक्तिस्ववैनेवा
गानिपूर्ववत् श्रीयारामीतिनेनैवक्रमेणवर्णमासेनध्यानेपौरश्वरणिकेविधिदशाक्षोक्तवक्षमांवाप
वाणायरेस्सरेत ॐहस्रुंगवतेरामचंद्रभद्राचदेडः पुनौ श्रकारोहिविद्योप्यस्यवापिध्यानादिपूर्ववत् रामोतस

३३५
श्री
॥॥

शिवा
वे॰
३३९

339

हृत्पद्मे वेवत् दशाक्षरवत् श्रीपूर्वंजपमध्यस्थानं तद्धि रामवत्रयो दशार्णोक्रमादि पूर्वं तत्सर्वकामदाः श्रीरामः जप
रामजपजपारामपदत्रये हिंरावंवैरंतरोध्यने दशार्णोवत् सतारेहुंवतेरामरें नेमहानंताशुरापयपदेपश्चाहुंदे
नोघ्राद्दशाक्षरः दत् नमः विश्वामित्रो मुनिश्छंदो गायत्री देवतामनोः दशाक्षरपदे लनो रामभद्रः प्रकीर्तितः
तोस्वाजेनमः शक्तिः षडंगकल्पयेमंतः मूलमंत्रकौशलेंद्रे सत्यसंधमनोहरे रावणांतकनामाने सर्वलोका
हितेतथा स्वाहः प्रसन्नवदनेवत् ध्यानमस्यावदेत् मूलमंत्रेण हृत्कोमलिंङायनमः शिरः सत्यसंधायनमः
शिखायां रावणांतकायनमः कवचे सर्वलोकहितायनमः नेत्रे स्वाहप्रसन्नवदनायनमः अस्त्रे नंदिग्रामस्योपव
नेभरतायपतमौलके रत्नैस्तु गोपिशुष्याधौहृद्वद्धे दुस्वमंडितोतिः साणाभेरापटहसेवितयोदितिसनेपुष्ट्स
नृत्योपरितोजयमंगलभाषिते पटारणस्तरतोशारिकपुष्परागहयोविते नानाकुसुमसौरभ्यवाहिगंधवहावि
ते देवगंधर्वनारीभिर्गायंतीभिरलंकृताततो सिंहासनसमारूढं पुष्पकोपरिराघवा सौमित्रिसीतासहि
ततंजटामुकुटशोभितं चापबाणधरं श्यामं ससुग्रीवविभीषणं हत्वारावणमायांतं कृतत्रैलोक्यरक्षणं
रामभद्रं हृदिध्यायत् दशलक्षंजपेन्मनुं रामभद्रमहेश्वर्याः सोप्यरघुनंदनः परंवीरंनृपोत्तमपदं दशाक्षरंत
कमेततः ततोरक्तंततोदेहि पश्चादीयपमेत्रियं अग्निः रेफः श्लोकः हृपांमंत्रः द्वात्रिंशदक्षरो मंत्रो विश्वामि
त्रोमुनिर्मनोः छंदोनुष्टुप्देवताचरामभद्रः प्रकीर्तितः चतुःकरणवेदाप्रिवस्वर्णैरंगकल्पने करणामि

वक्तारविंद्वावक्तारः अयपः वक्तारः वसवोंध्रौरामभद्रहन्तमहेषास्मोशिरः रघुवीरशिखान्नृपोनमकवचेदशमो
नेकमोरन्नेनेत्रेदेहृद्यपयपेश्रिये अस्त्रमूर्धिभालेदशोः श्रोत्रगंडयुग्मेस्त्रमनासिके आस्यदोः संधियुगलेस्तनः
हृन्नाभिमंडले कटांमेंड्यायुपादसंधिषणोत्रमेन्मनोः दशोवर्णोहृद्येगंडयोर्म्बाहुविनयुग्मपदात् दोयन्तमपा
याषोडशा पूर्वोक्तंध्यानमेत्रापिविलदंनियतोनतयेत् पीतंवावितयेद्रामेध्यानार्थेयोमक्तजपेत् सतारेहृद्गव
तेवक्षथांपुनदनेरक्षोत्रविंशार्दतद्दन्मध्येतिवदन्नतः अस्त्रवदनेङेतेवद्रमिजतेजमे बलरामोवक्षथ्येनौविक्ष
ङेतेनतितनःपोक्तोमालामनुः समवकारिशद्धिरदैरैः अभिनतेजसेरत्नस्तनपूर्वपदेनसंधिः अन्तरसंख्यानप
पतेः मुनिःपितामहः छंदः स्याद्वहुष्टुदेवता राज्याभिषिक्तोरामश्चबीजशक्तीनयाथवा तारनतीसमनेसमर
प्राघहृद्दसेख्यैःषडंगकं ॐनमोभगवतेहनत्रघुनंदनायशिरत्क्षोयविशदायशिखामधुरप्रसन्नवदनायकव
चेअमिततेजसेनेत्रंबलायरामायविष्णवेनमः अस्त्रादिदयोरपिशिरस्यानननेत्रकमध्येदिदयोरपिश्रोत्रयोर्बा
णयोश्चवगंडयोरोष्ठयोरपिदंतयोरास्यदेशेवहीः पनसंधायैकेपुवकंठेहृदिस्तनेहृदेपार्श्वयोः पृष्ठदेशतः जठरे
नाभ्यधिष्ठानेगुह्येवर्णान्न्यसेत् ध्यानंदशाक्षरप्रोक्तेलक्षमेकजपन्मनुविल्वैःमहहनैवेद्यपत्रैफलस्त्रिमधुनो
पुतैः भूपरत्रयपुक्तेनत्रयपुक्तेनपायसेनाथवांत्रुमैः होमंदशांशतःकुर्यान्मध्यामर्वेत्रतपीले रमासीतावक्षथ्यंतो
स्वाहांतोयषडक्षर सीतामेवमर्कोयतः सतेचोगयारोपिवाजनकोस्यऋषिश्छंदोगायत्रंदेवतामनोः सीताभगव

शिवा
चे॰
२४०

340

तोयेशकाश्रीबीजश्चक्रिरंभकौ दीर्घस्वरयुजायेततः देफसर्वसमयुक्तमसेंडलक्ष्मणायेत्युते ङे॰ तोयलक्ष्मणमनुर्नमव
सावसमन्वितः अगस्त्यऋषिरस्याथगायत्रंछन्दउच्यते लक्ष्मणोदेवताशक्तोलंवीजेशशक्तिरस्यहितमस्मा
द्धितियोगोहिपुरुषार्थचतुष्टयोरेफपूर्वलकारोद्दिभजेसुवर्णरूपाविरेतनुपद्यानिभेदणेथचवीणाकरंरामसेवाम
शक्तानमः पूजान्वैसर्वपीठेसोगास्वरणवर्जिता समलदेवस्थयांततः सिद्धीस्तुसाधयेत् भरतस्यैवमेवस्यात्क
गुणस्याथयंविधि आदौवाक्येततोवापिपूजायांगावस्यतु एतेषामीपकतथाशक्तिमक्रिममभीष्टभिः शेणतेनो
दितास्येनेषयामेनापिसेदरि वेदेदाशरथायोनिविद्महेचयदनतः सीतापदेसमङ्गमवल्लभायततोवदेत् धी
महीतापितन्नोथततोरामःप्रचोदयात् एषास्याद्रामगायत्रीभक्तानाभक्तिमुक्तिदा जन्मप्रभृतियत्पापंदशाभि
यौतिसेवये शराकृतेशतेनैवसहस्रेणजपेनवा पुरश्चरणमस्याश्चचतुर्लक्षजपावापि एवपावश्चपूजाद्विसवे
पूर्ववदाचरेत् तारादिरेषागायत्रीमुक्तिमेवप्रयच्छति मोयादिरापिवैडपारमादिश्रीश्रियेपरे मद्रेनापिसेप्तका
सेमोहयातिमेदिनी घनपारायिनोरामः सर्वाभीष्टप्रयच्छति पूजयेद्देसर्वपीठेमूर्तिंमूलेनकल्पयेत् श्रीरा
मोनायेहितेतेनसीतांपार्श्वगतयजेत् पार्श्ववामेवामभागेसमासीनामितिवणानः शतरान् वामादिकं
पिद्ययैः सग्रपीश्चंदयेयणोगोशशानेगानिमतदहिरिति सारसंग्रहात् तथा अग्रीशनासरखायव्यमध्येदल
चपूजायेत् केशरेषुषडंगानिप्रथमाहत्रिरीरिता द्वितीयात्मादिभिशक्तावततोभिस्तनसयाक्तिकैः आत्मावै

१०

वनोरान्मा च परमात्मा तृतीयकः ज्ञानात्मा चेति दिक्पत्रेयाग्रेपादिदलेषु यथा निरृतिवायुतिःकोणचविषोशांति
पञ्चोक्तमीत् तृतीयावामदेवाद्यैर्दलमध्येषुवेरिता वामदेवः संकर्षण प्रद्युम्नश्चानिरुद्धकः श्रीश्च पुष्टिश्च
घापीतिश्चोधीवरतिस्तथा दिक्षुविदिक्षु मतःप्रजागोचरभूष्यादिभिःश्रिये चतथीवायुपुत्राद्यैपत्रेग्रेशवेतःक
मात् हनूमतेसुग्रीवेभरतेसविभीषणे लक्ष्मणेगदशत्रुघ्नान् जांबवंतेदलाग्रतः षोडशेनेपदवाद्य
नेवषुल्लके दल्माषोश्चभरतशत्रुदेवायवानवामरौधारयेत्ततवाणीमंज्ञलक्ष्मेशूहेणलक्ष्मणे सप्तारमेत्रि
णःशुर्वेदिकक्रमेणकृतोजलीन् सृष्टिजयेतेविनयेस्मगच्छाणछुवर्धने श्रकोयंयमेपालांत्विममेत्रेवक्रमाय
जेत् वसिष्ठंवामदेवंचजाबालंगौतमंतथा भारद्वाजंकाश्यपंयंचकौशिकंवाल्मिकंतथा नारदंसनकंचैव
सनातनमतःपरं सनत्कुमारंयवजेद्द्वादशोरिविचक्षणः नीलंनलंसुषेणंचमैंदवशरभंततः द्विविदंवद
नेगवाह्लेकिरीटेचकुंडले श्रीवत्सकौस्तुभंशंखचक्रंगदाचपद्मकं षोडशान्येवंयेत् वैदिकक्रमात्णाकृ
तोजलीन् ध्रुवोधरश्चसोमश्चआपश्चैवानिलोनलः प्रत्यूषश्चप्रभासश्चवसवोष्टौप्रकीर्तिताः वीरभद्रश्चशंभु
श्चगिरीशश्चमहायशाः अजैकपादहिर्बुध्नःपिनाकीचपराजितः भुवनाधीश्वरश्चैवकपालीचादिशा
पतिः स्थाणुर्भगश्चभगवान्रुद्राश्चैकादशस्मृताः महायशा अपराजितइतिचविशेषणे वरुणस्सूर्यवेदांगो
भानुरिंद्रोरविस्तथा गभस्तीचयमःस्वर्णरेताश्चापिदिवाकरः मित्रोविष्णुरितिप्रोक्ता आदित्याद्वादशक्र

शिवा
र्च.
३४१

341

मात् धान्तारे मंत्रे प्रथमे ह्यात्रिंशदुत्तरादशो ऋषिवार्षे रघुमीतेयात्रीं त्रिंशदशपयप्रकोर्द्धशापे भंगादेवाग्नेनवमावर
णे भवेत् तदस्मै वंत्रशष्म्याघैर्दैशमावरणे स्मृते श्रेणीगणनादिभिर्वामदेवाघैर्वीपूजादिभिः सहादिभिर्लोका
पालैस्तदस्त्रैर्वायजेन्मभू पद्मागेवीगुरुत्राघैसूत्रैधैप्रदिशाधिपैः तदस्त्रैम्पयजेद्देवंसहेपार्वामममीरिता अथ
प्रयोगः तत्रप्रातः कृत्वादि योगपीठन्यासांते मंत्रं जपेत् ॐ नमो भगवते रघुनंदनाय रक्षोघ्नविशदाय मधुरप्रस
न्नवदनाय अमिततेजसे बलाय रामाय विष्णवे नमः इति मंत्रेणाहूत्वा अभिमंत्रोक्तविधिना स्नानादिकं कृत्वा संध्यावं
दनोऽघमर्षणान्तेन तेनैव त्रलमाराय जानकीवल्लभाय स्वाहा इति मंत्रेण जलमभिमंत्र्य तजले पीत्वा चमनादि त
र्पणांते कृत्वा प्राणायामादि पूर्वकं दाशरथाय विद्महे सीतावल्लभाय धीमहि तन्नो रामः प्रचोदयात् इति राम-
गायत्रीं यथाशक्ति जपित्वा मूलमंत्रजपादि योगपीठन्यासांते कृत्वा मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि
ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीरामाय देवतायै नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्विनियो
गः रां हृदयाय नमः रीं शिरसे स्वाहा रूं शिखायै वषट् रैं कवचाय हुं रौं नेत्राय वौषट् रः अस्त्राय फट्
इति करषडंगन्यासं विधाय शिरसि रां नमः भ्रूमध्ये रीं हृदि मां नाभौ यं गुह्ये नेनमः पादयोः मः नमः इति
विन्यस्य प्राग्वत् मूर्तिपंजरन्यासेन तन्न्यासं च कृत्वा ध्यानादि पुष्पोपचारांते देवस्य वामभागे श्रीसीतायै स्वाहा सी
तायै नमः इति सीतां संपूज्य दक्षिणभागे लक्ष्मणाय नमः इति लक्ष्मणं संपूज्य त्रिकोणपार्श्वे किं विदेवस्य

वामाग्रेशार्ङ्गायनमः दक्षिणाग्रे ॐ शार्ङ्गेभ्योनमः इतिप्रधानोदेवोंकृत्वाशाखदंगावि मेघश्यामाष्टदलमूलेषुदिक्ष
ॐआत्मनेनमः ॐअंतरात्मनेनमः ॐपरमात्मने ॐज्ञानात्मने कोणेषु ॐनिवृत्यै ॐप्रतिष्ठायै· ॐविद्यायै· ॐ
शांत्यै· ततोदलमध्येषुदिक्षु ॐवासुदेवाय संकर्षणायै प्रद्युम्नाय· अनिरुद्धाय विदिक्षुश्रियै· शांत्यै·
प्रीत्यै· रत्यै द्वितीयाष्टदलाग्रेषु हनूमते· सुग्रीवाय· भरताय विभीषणाय लक्ष्मणाय अंगदाय शत्रुघ्ना
य जांबवते· अग्रेष्ववस्थितेये· जयंताय विजयाय· सुराष्ट्राय· राष्ट्रवर्धनाय· अकोपाय· धर्मपालाय· सुमं
त्राय द्वादशदलेषुवसिष्ठाय· वामदेवाय जाबालाय गौतमाय भरद्वाजाय कश्यपाय कौशिकाय वाल्मी
कये नारदाय सनकाय· सनातनाय सनत्कुमाराय षोडशदलेषुनीलाय· नलाय सुषेणाय मैंदाय श
रभाय· द्विविदाय वेदनाय· गवाक्षाय· किरीटाय· कुंडलाय· श्रीवत्साय· कौस्तुभाय· शंखाय चक्रा
य· गदायै पद्माय ततोद्वात्रिंशदकेषु ध्रुवाय· धराय सोमाय· आपाय· अनिलाय अनलाय प्रत्यूषाय
प्रभासाय· वीरभद्राय· शंभवे गिरीशाय अजैकपादे अहिर्बुध्न्याय पिनाकिने भवनाधीश्वराय कपालि
ने दिक्पतये स्थाणवे भगाय· वरुणाय· सूर्याय· वेदांगाय भानवे इंद्राय रवये गभस्तिने· यमाय·
स्वर्णरेतसे दिवाकराय मित्राय· विष्णवे धात्रेनमः इतिसंपूज्यलोकेशावोदिसवोदि सर्वेशास्त्रक्रियादि
तिमंत्रीनराणांलक्ष्मासम्यानादिविशेषः अर्चनेतुसमानमेव सारसंग्रहेतुद्वात्रिंशदेवतानांफजांनेतरवष

त्रिवा
वे॰
३४२
342

ऊ्कारवः भवतः प्रपंत्रोत्स्गणत्रयं ततोमेषादिराशीस्थपजेत्मगणाष्टकंततः अनंतोवासुकिस्थाणकंकोल :
पद्मपद्मवच महापद्मस्तथाशंखक्कुलिकस्याष्टमःस्मृतः इत्यावरणंनतस्मकायवनविंशतिमेखाकाद्दा
त्रिंशद्दलपद्मानुवहिस्त्रत्तविंशतिदलपंकजदलेषुप्रज्ञाः अधिकस्याधिकंफलमिति तथा षट्सहस्रंसह
स्रंवत्रिशतंशतमेववा प्रत्यहंप्रजपेन्मंत्रीनोवेतत्र्याभोतयोगति तथा मासमेयहे लक्षषट्कंजपेन्मंत्रं
हुयाद्दशांशतः कमलैर्मधुराभ्यक्तैरेधितेग्नोशुभस्मिते तर्पयेन्सलिलैः शुद्धैःशीतलैर्गंधवासितैः वेदक
श्वरः अभिषिक्तः समभ्यर्च्यब्राह्मणान्भोजनादिभिः गहस्मयर्च्यविभवैस्तोषयेद्भक्तिसंयुतः तदानयाध
कुर्वीतप्रयोगात्रिजवांछितान यतायुकमलैर्जातीपुष्पैश्चंदनलोलितः जुहुयाद्धनाधिपवर्चोलोमलड्ड
नेनव वशयेद्विश्वमाविल्वैर्विल्वपुष्पैर्धनाप्तये हुतेदीर्वांशुषेद्वीरश्चन्द्रैर्येनसव्हाते आयायकंठवि
पिवहाग्निषुवींमकठत्मेना नत्रेदेवसमावाद्यप्रजपेडपवारकैः पंभिर्वांषोडशाभः स्तोपकरणैः पृष्पक्क
पलाशाश्वत्थवारिरोपडमेयते अग्निप्रज्वालयेत्सम्यक्पातिकरणवेयतैः तत्रमंत्रजपेत्सम्यकरावववशा
क्रवत्मेना लदेवतदर्थमथवाजापितानदशांशतः तिलैर्वाकमलैर्हुत्वाषपट्टिहेनदाप्नुयात् विल्वप्रक्कै
रैश्वर्यमाप्नोतियोहुतेमेवत पलाशकुसुमैःहुत्वामेधावीवेदविद्भवेत् दूर्वाभिस्त्रगुडूचीभिः प्रत्येकमेपिवाहु
ते निरामयश्चदीर्घायुभेवत्सेवनमेशयः ध्यानायमन्मथोरामंसीतामपिरतिस्मरन् मवेवप्रपप्रयोगेषुजप

१०८

होमादिकमेव रामेन वाद्ययानारे स्मरन्नाराध्यमक्तितः उपैति सद्य श्रीकन्यां लाजाहोमेन साधकः रामे विधि
वदाराध्य ज्वलिताग्नौ शिवयोगमवित् मधुरत्रययुक्तेन पायसेन हुतेन सुधीः सर्वाधिपत्यं वैडूर्यो भवेद्देव न संशयः ते
लेस्मतेडुलै राज्यैर्हुत्वा लोकस्य सूजिते आराध्यतस्सेवस्त्वरे यावत्वत्वट् सहस्रादिने दिने जपेत्तत्तु हुयाद्दशौनद
प्राशांशहुतायसा अप्रमेवाद्रहोलोके सर्वेषामपि जायते बिल्वपत्रैः कुसुदैः स्वयावा बिल्वदलौ रापि हुत्वाय
तले भवेल्लक्ष्मीम विराग्नेवसाधकः आराध्य रामवेडंशुभ मेरु लेवत्सरात्सुधीः उदयापावदलसाज्जपेत्सौचम
नत्सुधीः फलमवतितस्याशुदेवानामपि दुर्लभम् वैडूर्य्याणां पिपत्सेन सत्यानामममौ भवेत् श्रीणिमा सहति
श्रीरर्थिस्याम्बुदयाप्तमयेविधेः संवत्सरं प्रकुर्वीत जपहोमादिकं तु यः रात्रौ जपेद्दिवा होमं कुर्याद्देवाय रे
हवि ब्राह्मणभोजादि स्नातव्रतमेतन्समापयेत् सोमसूर्यादिके पर्व व्रतं कुर्वीत मानवः भक्तिमुक्ति व
लभते इह लोके परत्र च रक्तपद्मैश्चवेष्टकैस्तथाः रक्तोत्पलैरपि अभीष्टलोकवश्यार्थं जुहुयाद्विदिते
नले राज्यैश्वर्यायभोगार्थं जपेल्लक्षमनन्यधीः पद्मैर्बिल्वपत्रैर्वा दशांशं जुहुयात्सुधीः समस्तनीतिया
ह्वेवालदन्तायीपयौवनः पायसेनाज्ययुक्तेन हुत्वा विद्यानिधिर्भवेत् मन्त्रविन्न्ध्यापि पमाय शाकाहारो
मल्मतरे जपेल्लक्षं तज्जुहुयाद्बिल्वपत्रैर्दशांशतः तदेव गुनरापानि सापि पत्सेन संशयः उपोष्य गोगारि
जलान्तरस्योरामसमाराध्य जपेल्लक्षं हुत्वा दशांशकमलैस्तिलैर्वा जनतीपत्रैर्मधुरत्रयान्वितैः राज्यश्रि

शिवा
वं.
३४२

343

पेविदंतिमदभागयोग्यगमेवमहाश्रियेस्यात् रामेसमाराध्यजपेनैयरामश्रियेवेदंतिमेउब्लेदैः वैष्णास्त्रा
यवेमत्र्यैपश्यत्रनिमिषे वणानिराहारोजपेल्लक्षंमौनीपायामिमध्यगशोकमलेहंलासर्वेभोगोमवेफ्वं
माचमासेजलेस्थित्वाकंदमूलफलाशनः जपेल्लक्षंवसज्ञयान्मापसेनपितेनले द्वशांशेपुत्रयोत्रायुहयेत्रः या
सुयाभ्रिपेध्यायामसदृशे युद्धःपौत्रोप्यस्यप्रजायते बलिष्ठैः शत्रुभिर्मर्योपुरिभूतोपमानतः तदाहृतन्हनेत
कामायानेवाहमेजपेत् ध्यात्वारघुपतिंक्रुद्धंकालानलमिवापरं आकर्णमवगाह्यकोदंडभुजमेरिते
रुणेगणैरिप्सवोन्तेत्वामार्गणाहिभिः संहरंतमहावीरमुग्रमैद्ररथस्थितं लक्ष्मणादिमहावीरै
र्वृतेहनमदादिभिः कोटिकोटिमहावीरैः शैलहस्तकरोद्धतैः वृजीकशैलद्धंकारभोंकारसुमहारवै त
दंष्ट्रिरपिपावद्भिः समरेरिगणोघति एवंध्यात्वानिराहारोमार्गणापरियोः पुनः जडयाक्ष्मालमलीपुष्पै
दंशांशमेवसाधकः अयंतत्वसमुद्ध्रोपिनशत्रुर्वशिष्यते वैरिणोरावणोध्यात्वानमध्यात्मानेरवृहहे वि
धायपूर्ववत्सर्वेमनापासेनमारयेत् सीताहरणशोकापन्नभीमूनमवेतसे जपेदयुपेतिध्यायत्निराहा
रोजलेवसन् दशांशावतिलैर्हुत्वास्नेभयैकुंद्रसहीति निधायवायुवीजेनतेतन्नामभ्रामयेतिव जपेत्रकृ
निराहारोजडपायतिलैरपिरामेध्यात्वाविषणान्वेसीनान्वेषणकातरं भामयत्नविरसात्वाद्धेमाद्रिमपिवै
रिसा समद्ग्नीरेलेकायांहमप्राकारसेनियौ सुग्रीवादिभिरन्यैश्चदेवैर्नारदादिभिः उपास्यमानंसदो

सहसिध्यानाद्देवं सलक्ष्मणे विभीषणायागतो ध्यानान्ते शरणागतिं नैवरस्यं तं जपेल्लक्षं तेनैव रूपासंकजैरपि स्व
स्थानमानयेद्बीजं राजानमथवाधमं निमील्यवक्रषीहेहाडपलम्भगुनागुना प्रमोदयते सहपाविद्वान्मा ऽ
लारिदिग्निये रामं ध्यानाज्जपेल्लक्षं हुतार्थ्कोऽतुजैरपि समाहायतिवेगेन राज्यं वमपिवाथमः नारादिमुक्तये हे
षरमादिमुक्तये तथा वाक्सिद्धये वत्रागवीजे पूर्णा वांतेनियोजयेत् मन्मथं सर्ववश्याय वदेन्मत् विनयेत्पुनः
तारान्ते चेवतन्मध्ये श्रीं सर्वार्थविनियोजयेत् श्रीस्कन्दयामले ग्राद्यैर्विरच्य षट्कोणं तन्मध्ये वीजमालिखेत्
तद्धीं जातरयः साध्यसाध्यकाख्यां नरूर्ध्वतः क्रमेमध्येसमालिख्य रेखितं त्रापार्श्वयोः क्रियाः रमावीजेवतस्यातस्त
न्मध्ये वेष्टयेत्ततः सेमस्वाभ्यांतताभ्यां कोणेषु रामम्न्वालिखेत् षट्कोणपार्श्वयोर्मायाश्रीबीजे ग्रंथुमन्म
थे षट्संपियुवङ्वीजेतन्मध्ये वेष्टयेत्ततः वामवेनवह्निः पद्ममष्टपत्रं सकेशरं केसरेषु स्वरा वर्णान् पत्रेषु वि
लिखेत् क्रमात् पत्राग्रेषु लिखेन्मालामंत्रवर्णान् ज्ञास्मितान् पंचवर्णान् दले वा स्रेपुनरष्टपर्यंतं श्रुजे तत्केस
रेषुवतारि विलिखेत् क्रमात् अकारादिद्वकारान्तान्मात्रकार्णान् सविडकान् शिषानेमेतद्दलेषु विलिखे
नारमश्वरि वामदेवमनोर्वर्णान्द्वादशैकैकशः क्रमात् वह्निः षोडशपत्राब्जं मायावीजाय केसरे तत्पत्रेषु
वर्मोक्षहृदे नान्द्वादशार्णकान् विलिख्यानन्तं संपिधुनवा श्रुत्याद्विवीजकान् द्वात्रिंशद्दलसंयुक्ते पद्मेक्ष
ताप्यतहृदितन्मलेषु लिखेत् संकिमार श्रीवीजकानिव रामात्सष्टभमेवार्णानन्तसिंहान्नुरुवर्णकान् दले

शिवा
बे.
३४४

यैकैकशो देवि विलिखेन्नदेनेनरं पत्राग्रेषु च मेत्रज्ञो वषडिमन्त्रयहृये वह्निभेषु रमालिख्य वज्राष्टकविराजि
ते नृसिंहवीजेन दिक्ष्वाग्नेयकोणकेषु वः लिखेन्न श्रीरामयंत्रे हि सर्वयंत्रोत्तमोत्तमे मायितेजपपूजाभ्या
होमसेपानसेकतः धृतशिरसि वा बाहौ वा रागुणो मदेनृणां रत्नाकरं महेशानि महदैश्वर्यवपने वेध्या
नामपि वारीणेषु चरेसुपदं परं भक्तिमुक्तिपदं चैव गोपनीयं सुरेश्वरि यस्मै कस्मै न देयं च त्रिषु लोकेषु दु
र्लभं किंचिदकेन देवेशि सर्वदेवेन्द्रनातः संशयः अथसाधनमर्थः षट्कोणे कृत्वा तन्मध्ये श्रीरामवीजे विलिख्य
तन्मध्ये साध्यनाम विलिख्य तत्तच्च श्रोमोन्याभिमुखे प्रणवाभ्यासे वेष्टय षट्सु कोणेषु षडंगमंत्रानालि-
ख्य षट्कोणपार्श्वयोर्वामे मायां दक्षिणे श्रीवीजं च विलिख्य तत्कोणाग्रेषु कामवीजं विलिख्याष्ट को-
णसंधिषु षडंवीजमालिख्य ततः हिहिवेतदंप कृत्वा तदेतत्वालवीथ्यां वाममवीजादिनिरंतरं हृत्कारेण वि-
लिख्य ततश्चाष्टदले कृत्वा तत्केसरेषु द्वंद्वशः षोडशस्वराना लिख्य तद्दलेषु कचटतपयशलाख्यानष्टवर्गा
नालिख्य ततस्तत्रेषु पृथ्वीक्रमालामेत्र वर्णान्षट्षट्समालिख्य निमेपञ्चवर्णानालिख्य ततः हिहि पुनदश्वष्टदल
पद्मं कृत्वा तत्केसरेषु श्रीवीजं दलेषु नारायणीं हाद्वराणिवालिख्य तद्बहिर्द्वादशदलकमलं कृत्वा तत्केसरे
षु मन्त्रकाणान्यष्टरश्वतरश्चालिख्य तद्दलेषु वामदेव द्वादशार्णेनैकैकशो विलिख्य ततः बहिः षोडशदलके श
रेषु मायावीजे प्रतिकेसरं विलिख्य दलेषु पृथ्वीक्र द्वादशान्तराणि द्वादशदलेषु विलिख्याव शिष्टदल वव ता

344

ष्ट्येन्द्रं कदनमः वर्णैर्वक्त्रयेत्प्रतिदलमेकमेकं विलिख्यानन्तदलोनरालेषु प्राग्गक्रमहन्तदायमकथपहक पोनो
माघद्लराणिसविंहनिवीजानि विलिख्य वहिर्द्वात्रिंशद्दलेषु पूर्वोक्तलोकरूपद्वात्रिंशदक्षरमन्त्रमेत्राणं नृसिंह
द्वात्रिंशदक्षरवर्णश्चैकैकशो विलिख्यातत्केसरेषु प्रतिकेशरे शक्तिश्रीकामवीजानि विलिख्य यन्त्री रेषु प्रत्य
येवषट् इति विलिख्य तद्बहिरनरस्य वज्राष्टपुतं कृत्वा तत्राद्दिक्षु पूर्वोक्तनृसिंहवीजे विदिक्षु वाराहवीजं वि
लिखेदेतद्यन्त्रमनन्तफलदं भवति साम्यसेयहे दहरेन सूत्रषुगेवमारवीजे विलिखेत् साध्यसमन्वितं च
वीजत्रितमिदं मण्डवर्णकैश्च दिक्षु मदनुदशाक्षरमन्त्रवर्णवीजे षट् पिवहृदयायसषष्ठकोणविलिख्य
त्वशक्तिरमेव कोणपार्श्वे कवचमजमथालिखेन्नदये वसुदलकेसरगान्तहिशास्वराश्च क्रतपरिमि
तवर्णकोश्चमालामत्र सला वाह्यतदेतमेति मोक्षकमलवालिपिहृतं यथागुरुस्यादिति नृहरेश्चवाराह
वीजमाद्यजपहोमादिना सम्यक्साधितेयन्त्रमन्त्रमे सर्वेष्टफलदं मोक्षदायकं श्रीकरं परं श्रमार्थः षट्
कोणविरव्यातन्मध्ये कामवीजोदरे श्रीरामवीजे साध्यसहितं विलिख्यावशिष्टमन्त्रमन्त्रवर्णैरावेष्ट्य
तद्बहिश्च ॐजानकीवल्लभायस्वाहेतिमन्त्रेणावेष्ट्य षट्कोणेषु षडक्षरमन्त्रान् लिख्य कोणाग्रेषु द्वं
इत्यादि लिख्यावहिरष्टदलकमले कृत्वा तत्केसरेषु द्वंद्वशः स्वरान् लिखेत् दलेषु षडक्षरवर्णमालामत्रवर्णान्
लिखेद्बहिः द्वेनद्वयेकृत्वा तदन्तरालवीथ्यां कादिवर्णैर्वर्णमविंडकैराविष्ट्य वहिर्भूपुरं कृत्वा तत्सर्वदिक्षु

शिवा
चे
३४५

345

नृसिंहवीजं कोणेषु वराहवीजं लिखेदेतद्यन्त्रमष्टफलदं तथा षट्कोणे प्रणवं च साध्यसहितं मूलाग्रमध्ये च वशी
सन्धिषु गमनेश्च शक्तिमदनौ षट्कोणपार्श्वे लिखेत् किंजल्केषु कलाद्विशाष्टदलगे मालाग्रषट्कोणके पवाने
वदलेदं शार्णैरमनन्ताकृष्टवर्णैः क्ष्मास्थितं दिशाविदिशि च नृसिंहवराहकौ लिखेत् भूर्जे दलेकनककोद्भवे रोजनेयस
साधितमन्त्रमेवं विभवकीर्तिरमाविजयप्रदं ॥ अस्यार्थः तत्र षट्कोणं कृत्वा तन्मध्ये साध्यं प्रणवं विलिख्य को-
णषट्के मूलमन्त्रस्य षडर्णान् विलिख्य षट्कोणसन्धिषु षडंगमन्त्रान् विलिख्य षट्कोणपार्श्वयोः शक्तिबीजं स्मरबी-
जं च विलिख्य कामबीजं वा लिख्य बहिः अष्टदलकमले किंजल्के नानाकेसरेषु द्वे द्वे शाः स्वरान् दलेषु प्रागवत् मालामन्त्रवर्णैश्च
विलिख्य तद्बहिर्वेष्टयेत् कृत्वा भूमेन्द्रवीथ्यां दशावरमन्त्रेण पूर्वोक्तेनावेष्टयेत् वा अथवा ख्याकादिक्रान्तवर्णैर्वेष्ट
बहिश्चतुरश्रं कृत्वा तस्यादिक्षु नृसिंहवीजं विदिक्षु वराहबीजं च लिखेदेतद्यन्त्रमष्टफलदं भवतीति सारसंग्रहे
गोरोचनेयमन्त्रलीलैकैर्भक्तिमद्भिः कैकसाधने प्रकाशितः शंकरेण लोकानां हितमिच्छता भूतप्रेतपिशाचादिशङ्कि
नीब्रह्मराक्षसा दृष्ट्वा वश्याः पलायन्ते मन्त्रानुष्ठानतत्परान् वनवाहिस्यपस्मारान् षड्विंशतिरतिग्रहान् शाते
शिशुग्रहीस्तद्वासविषविच्छिन्नस्मार्ताल्समान् गंधर्वाँष्टादशानथा भूतानानानाविधान् महान् क्षिप्रधाराजयक्ष्मा
णं तथा वाहविषज्वरे वनविंशाद्विषं घोरमन्यानादेशान् सेवकान् डाकिनीसादिकानन्यान् स्मरणादेव
नाशयेत् गुटिकापादलेपं च रसं चैव रसायनं खड्गमंजनं चैव विवरं पादुकादिकान् विद्वेषणमारणे च वः

प्रपन्नाकर्षणेनतथा उच्चाटेमोहनेचैवसमग्रदीयाधिपत्यके विषापहारणेसर्वेषांवश्यकर्मणिनसंशयः प्रधानस्वागमभृतो
यमहत्वाजोयमहनूनमः पूर्वेनमपदंत्वाकाततोभगवतेपदं अांजनेयपदंङेंतेमहाबलपदंततः वन्हिजायांततस्वाय
मेत्रोदशवर्णात्मकःपरः सर्वाभीष्टकरःप्रोक्तोमंत्रश्रीह्लादपराक्षरः मालामंत्रोपरमेशोपिमाहतेसर्वसिद्धिदः प्रणवं
पूर्वमुच्चार्यनमोभगवतेपदं ङेंतंप्रकटसंयुक्तंपराक्रमपदंवदेत् तथाक्रांतपदंदीपेतंदिङ्मंडलमुदारयेत् यशो
वितानधवलीकृतजगत्तत्पदंवदेत् त्रितयेतिपदंवज्रदेहरुद्रावतारतः संगृह्यतेपदंलंकापुरीदहनमीरयेत् उद
धिलंघनेवापिदशग्रीवकुलांतकं सीताश्वासनश्चैवसमंजनीगर्भसंपदं ङंतोनेशमलकलमसानुण्णंतेदकव
मीरयेत् कपिसैन्यप्रपदांतेकरसुग्रीवसखापदं धारणांतेपदंपदंतोत्पादनपदंवदेत् वालब्रह्मपदंचारिन्निर्
तिगंभीरपदंवदेत् शब्दसर्वग्रहपदंशांकोविनाशनमथोवदेत् सर्वज्वरहरंडाकिनीविध्वंसनमीरयेत् ततस्तारस
मुच्चार्यमहाहामायोग्निहत्स्वरेत् वदेत्सर्वविषयश्चहरमबलपदंलोभयांतेवमेसर्वकार्याणिसाधयद्वयंपचमो
ह्यार्ण्यमंतोनोयंहनुमतःमंत्रईरितः ऋषिरीश्वरएवस्यादनुष्टुप्छंदउच्यते हनुमान्देवताप्रोक्तःसर्वाभीष्टफलप्र
दः नमोभगवतेवायुनंदनायाननेनहनुमते हुंफट्स्तेपदंसेवशिरोमंत्रउदाहृतः ङेंतोवायुसुतनश्चायशिखामं
त्रउदीरितः अग्निगर्भायपदंततःकवचायण्ययमतः रामदूतायपद्मवनेत्रंमंत्रःसमीरितः ब्रह्मास्त्रतोनिवा
रणायेत्यस्त्रमनुर्मतः एवंषडंगवस्तुयोकृत्वाध्यायेन्नमथीः स्फटिकाभंस्वर्णकांतिंद्विभुजेवकृतांजलिं

शिवा
चे॰
३४६

346

कुंडलद्वयसंशोभिमुखांभोजं स्मरेन्महे श्वजांनवैसवेपीठेशैववादिदयीतवे आह्नतीनिविनोंविसंवरि
ष्टैस्त्रैदनादिभिः श्रुतेनवपुरस्थयोगमस्यागेशिवसवा इत्यातकोमूतंहोमेइतिकपिलवचनात् हुतेनैवदे
शेणाश्चगोहोमः तर्पणमाजेनादिवानमोभगवतेश्रीजेनेयायहन हइस्मत्रेयोशिरः वातुस्मनायशिखा श्रवग्रिग
भायकववे रामहन्तायनेत्रं अस्त्रायहनिवारणायास्त्रे इतिकरषडंगन्यासः जितेंद्रियस्त्रनत्काशीहन्त्वमथा
ननामरा लइरोगानिहन्यथमहोत्रदशानेमथाः जस्याविदिनेमेकांतेनेभोमुखेनतनन्दाणात् लइस्मतर्पणं
तर्पशतमहोत्रेरेशुनः दिनत्रयमथोजमाभ्रतानोमुख्यतेभयात् भूतप्रेतपिशाचादिशांतयेहोत्ररेशातं ज
मैवतद्दाणाच्छकोभवेदेवनुसंशयः महारोगादिशांत्यर्थमहोत्रसहस्रकं जमानस्मात्मुखेतनिशिवाने
यताशनः जपादिकादिणगा नामस्मादमोनविघते ध्यायेतचाद्रहंतारमश्रुतेनियताशनः जपलिपतमा
श्रेवजयेडजेयमप्पति सुमकचरामस्ग्रीवसंधातारंस्मरन्सुधीः श्रुतेनवविलक्षितासंपिमाघोतमंशायो
लेकायादाहकेध्यायनजेपदमुनमात्मवान् शत्रुराष्ट्रदहेदेवडरायाध्यावापिसंस्थिते जपार्थेरिपुसेध्यातामस्ता
दमोनविघते पञ्चगेदेहन्मेतसर्वदेवप्रपूजयेत् मंदिरेमेत्रिणालस्यभवेल्लक्ष्मीरचंचला दीर्घमायुर्भवेद
वसर्वत्रविजयीभवेत् यंत्रसारे मध्येतारेस्वरयुगविलसत्केसरेवाष्टपत्रेसेत्रस्याणेनजलनिधिमितानालि
ख्यहेजनाणैः वीजेमालामनुवरहतेभ्रपुरसंस्हन्मध्येत्रवोयह्नक्रिभिमदयेसिरदाकरवो श्रम्याधंः श्रह

दलेपर्यंकतानन्मध्ये समाधेपणावंविलिख्यानके मरेशुखरान् द्विशाख्रालिख्यदलेशुवल्तमाणहनूमन्मंत्रव
र्णोस्वतस्त्रतविलिख्यवहिर्वंत्रयोरंतरालेककारादिदांतवर्णैरावेष्टयवहिः पुनर्हंत्रयोरंतरालेवीव्योवत्समा
णहनूमन्मालामंत्रेणसंवेष्टयवहिःस्वतरश्रक्रुपादेतउक्तफलकृदिति नमोभगवतेहनूमतेपवनात्मजायप्र
चवप्राणसमायलक्ष्मणःप्राणदात्रेसीतादुःखविनाशनायरावणदर्पघ्नायमहदुःखविनाशनायविश्ववीरव्याध
वराहाकिमियतेगादिदुष्टसत्वविनाशनायहुंफट्स्वाहा अयंदलेलेख्योमंत्रः हृदंराचार्यशिखेणश्रीनिवासे
नधीमता वेदिकायांश्रणीतोयापट्त्रिंशोगात्याकाशदः इतिश्रीश्रीनिवासभट्टविरचितायांश्रीशिवार्चन
वेदिकायांषट्त्रिंशप्रकाशः अथश्रीमारसेयहे श्रीगोपालमंत्रेवदेसर्वसंपत्प्रदायकेग्रहवीरविषारिघ्नव्या
धिदारिद्र्यनाशने पुत्रमित्रकलत्रादिभोगमोक्षफलप्रदे विषाविभेषदत्ताणोविशिष्टकविताकरे समस्तवनि
ताविंतराजवश्यकरेपरे पंचांतकोधरांतानोलोहितोयशिम्भुनिपुक बकरानमेघावत्सश्रीशाख्यनतः परम्
पिनाकीशहयमक्ष्योहिरंडेशाश्वदीर्घवान् बालींदुस्थपादीवोनकुशाख्यकोतिपुक मंत्रोदशाक्षरः प्रोक्तोगो
पालस्यमहात्मनः विस्फपादोभुजहद्दं भक्तिहस्त्रिकरःपरः पंचांतकगःप्रयरातस्त्रोग्रेतेनगोलोहितापवि
मूर्त्विरैतेनपी वक्रासनः ज्ञः मेघः नलस्त्रीशाख्यपिनाकीशहयल्लीहिरंडः पःसीर्वः प्रातेन बालीपावेश
मः स्थपावदीर्घः प्रार्थेः स्वानकुलीशः स्फोति प्रातेनहागोयायत्पाखिलेसोकेगोपयेस्त्रहृषः परे प्रता

गोपीसमाख्याताप्रकृतिर्मूलकारणं यतोविजायतेविश्वंजनशब्देनगद्यते आश्रयतेनवैगोपीजनयोः प्रेरणादयं
वल्लभशब्दोच्यतेतनक्लींनित्यानंदमहोत्सवे स्वाहाशब्देनवात्मनेमहसेअर्पयाम्यहं उभयोस्तादकार्थीशेणविस्तुवैप
रमात्मनो मंत्रार्थोविस्तुवेनतेसाधकस्यभवेद्ध्रुवं विश्वस्त्वाणसामर्थ्यमेघातोवानिगद्यते गोपीजनपदेनास्य
स्वात्मानिजस्यवल्लभः प्रभुःप्रियइतिख्यातःस्वाहार्थःसर्वंवद्भवेत् गोपीगनाप्रियायास्यैस्वात्मानवसकीयकं
नहोमिमगुणैर्ब्रह्माणीस्मंत्रानिहरूपः नारदोस्यमुनिःप्रोक्तोविराड्छंदउदीरितं देवतानंदपुत्रोक्तःसोदं
त्वविघातकृत् कलमायाशिरोभिःक्लंबीजमेत्रस्यकीर्तितं शक्तिस्वाहासमाख्याता मंत्रवर्येसदेशिकैः य
मोर्थकाममोक्षाप्तौविनियोगोभवेदिति ऋष्यादिः प्रकृतिरित्युक्ताडगोधिष्ठात्रिदेवता आद्यचक्रेणद्विचक्रेणस्व
क्रेणततःपरं त्रैलोक्यरक्षणाख्येनचक्रेणतदनंतरं असुरांतकचक्रेणवज्रचक्रेणपंचभिः स्वाहांतैर्जातिसं
युक्तैःपंचांगानिप्रकल्पयेत् हृदयेशीर्षकेचैवशिखायांकवचेनया अस्त्रेपार्श्वद्वयेकयाष्टेमूर्धनिवक्त्रमात्
मंत्राणांन्यसेन्मंत्रीविद्धतान्नमसाद्युतान् कर्णयोर्मध्यतःपृष्ठेनयोःपार्श्वेचमंत्रवित् प्राणवायंतदंतेवया
पद्येदशाक्षरेणैकं समस्तमूलमंत्रंअक्षरेणसंपुटितेवर्णेदशभिश्चनमोंतैः दशांगुलिषुविन्यसेत्त्रिचत्वारिदशाव
पर्वस्वाभिनाद्रुपः दक्षिणेगुह्यमारभ्यवामोरुगुह्यावधिन्यसेत् हृत्कृगः हृदिशख्यातोदक्षेगुह्यादिकाधिपतिः
वामोरुगुह्यादिकोवामोरुदंतोगुह्यावधिर्भवेत्ततः संहारोन्नतिभिःप्रोक्तोकरन्यासस्त्रयेतिदं करशुद्धंदशांगंवापयो

गंधर्वेवन्यसेत् वामस्तनद्वयेमंत्रमेषु दितैर्वर्णैर्मातृकायांन्यसेत्ततः इशानन्नानिविन्यसेत्मंत्रवर्णैसहक्रमात् अ
नुलोमेनमंत्रार्णान्संहारेयोजयेद्बुधः मंत्रवर्णान्त्यमारभ्यप्रतिलोमेनयोजयेत् उद्धारःपूर्ववत्ज्ञेयोन्यासेवाद्धि
सप्तसोप्रति पृथिवीजलतेजोमरुद्वीषुराकाशकेतथा अहंकारोमहांस्तत्त्वंप्रकृतिः पुरुषापरः नामानिदशतत्
त्वानांस्थानेष्वेषुप्रविन्यसेत् पादयुग्मेशिवेवक्त्रेमूलेयोमेत्त्वमकन्यसेत् ततप्रमनतोमध्येस्यांवीर्येणद्वयेन
सेत् तद्विपर्ययपतोमासोगमस्तत्वदशात्मकः मवेगोपालमंत्रेषुविहितःशीघ्रसिद्धये मस्तकादितपादांतेक
राभ्यांव्यापकंन्यसेत् वेदादिघुटितेमंत्रेविचारेमेविसत्तमः मस्तकेनयनेकर्णेनासिकाननहृन्नव तदोभुजा
नुपादेषुमंत्रार्णानिविन्यसेत्क्रमात् सृष्टिन्यासस्त्वयंप्रोक्तःस्थितिन्यासस्समाचरेत् कलापारिधजनाभौहृदये
यामलेमते अंसयोहृत्पुग्मेचन्यासश्चैकःप्रकीर्तितः स्कंधदेशेचनाभौवक्त्रौकुहृदिक्रमेतथा पार्श्वयुग्मे
पृष्ठेचश्रोणिषुमेद्वितीयकः मस्तकाननयोरक्ष्णोःकर्णयोर्नासिकाद्वये गंडयोश्चततोपस्थाददंतदन्तस्य
सेषितु तदग्राङ्गुलिषुप्रोक्तस्थानयोग्मैः आमगेनमसेपेश्मगंजडिसमरीकृतामयुधैःकृतेडूंकारैः पालिभिः
सपल्लवहंकाररंजनीरावामेपारावतकृताकुले कोकिलप्रभवानोविमस्तनादैव्योमदिगमर्व नृमन्मथरसेन
यातसेवितेचदिवानिशा वायुभ्रमिविकसन्नयपत्रेकिंजल्कसंगिनिः पुष्पांतरांतकृतरजोभिश्चसुवासितैः
आदित्यतनयायास्वलहरीकणशीतलैः मन्मथानलसंदीप्तवल्लवीवीरकंपनैः सर्वदायुपितेसमसमागमस्मि

शिवा
वे॰
३४८

348

ल्कल्पान्तेसंस्मरेत् ननतामल्लवोमस्रवैडमोमन्दनेतरे पञ्चजालेमारकतेप्रसूनकलिकाश्रपि वल्लभकान्ति॰
काश्वैवपद्मरागफलान्विते स्रुतभिः सेवितेसवैर्कदाभीष्टविसिद्धये श्रर्णशालापसेवकंमहोद्यायेस्तना
निवारिधामृतोद्ववर्षेणस्ववेतेविश्वमेजसा उपत्यपानतमस्याममपोसवरमेदनी जलइलसमोवद्धांशुष्णो
णस्तुवेतेविश्वमेजसा उपत्यपानतमस्याविभूषिता षड्मिरहितामैत्रीविंतयेदिष्टसिद्धये माणिक्यकु
दिमेतत्रयोगपीठविविंतयेत् पद्ममष्टदलंतत्रयथोक्तंरक्तवर्णकं तस्समध्येमहासीनकुस्मध्यायेदनन्यधी
उद्यदादित्यसंकाशंप्रसन्नवदनाविभं उइजालमाणिप्रयासिग्धदीर्घशिरोरुहं मायरेणस्यपिञ्छेनराजमानो
त्तमांगकं भ्रमराक्रांतकल्पडहस्तसेशोभिमस्तकं सफुरन्नूतनोत्पन्नकर्णपूरीकृतोत्पलं कुटिलालकाढ्ि
श्राजल्ललाटमृडपट्टकं गोरोचनासमासक्तातिलकंचोन्नतभ्रुवा श्रकलंकशरच्चन्द्राकारेड्विशङ्कताननांकुशो
णायादलाकारसंदराघूतलोचने श्रनर्घमाणिसदीप्तमकराकारकुंडले कपोलध्वललावण्यविजितेस्वच्छ
दर्पणो श्रगस्त्यकुसुमाकाराङ्नोन्नतसुनासिके जितविंडमसौंदर्यपक्वविंवफलाधरं दाडमीवीजसंकाशद
तपंक्तिविराजित पवलीकृतदिक्चक्रमीषद्धासविनाशुना श्रपाणपल्लवशुष्केकृतशैवपसपदं श्रतिरम्यात्रि
रेखांककम्बुसदृक्कंधरं मधुलोलुपभमालीसंगतैश्चसुसौगंधिभिः श्रम्लानैःकल्पवृक्षस्यप्रसूनशवकैःशुभै
कृतदाममलमत्स्यपञ्चकाद्याहारविभूषितो कौस्तुभप्रभयादीप्तविपुलोन्नतवक्षसश्रीवत्सांकोमारस्कंधरहषभ

स्कंधशालितो महार्घविपासेद्धाशजानुलेवमहामजे वलीविनयमं शोभिकिंकिणिदेघरितोदने दक्षिणावर्त्तसंयुक्त
नाभीपल्वलमंडितो षट्पदभ्रमदापंक्तिशोभिरोमावलीयुतो अनेकरत्नसंबद्धवलयांगदमुद्रिके ग्रैवेयोद
रिकांचेयनलाकोटिसमंडिते हृद्यवेदिकयावद्धकटिदेशाविभूषितोदिव्यांगमांगलेपेनभूषिताशेषगात्रके
पीतांवरधरेसमग्रजानुमानमानोहरे मधुरगलसंकाशजंघायुगलमंडिते लसत्पदशोभाभिस्त्वाक्रा
कक्कयसतश्रियं माणिक्यमुकुराकारनखराजिविराजित सुशोणांगुलीयत्रविकाशिवरणांबुजे वज्रशं
खलसन्मत्स्यसरोरुहांकुशध्वजादिभिः कुलिशप्रमुखैश्चिन्हैरंकितरक्तपन्नेले सौंदर्यनिधिसंभारखचितेविलस
त्क्रियासमुपाविनितेकंदर्पगात्रशोभामनोरमे मुखांडजसमासकेवेशाखिंडापितांगुलि नडेसंदिव्यसद्रागश्र
वणादेंतमानसे श्रयांगोः प्राणिजानेवमोहयातेमनोरमे परमानंदसंदोहसंश्रणीकृतमानसंमहत्वपश्रसमा
मक्तसंतनेत्राभिरामहते गोभिहृ्योमदाक्रांतमदयानाभिरेवच कवलीकृतसंसक्तयामलेशाभिरप्यथा भ
भिस्मृहमदास्थूलवालधीभिर्निरंतरं प्रसन्नतसन्नयाः नेनसम्भृताननिर्गतैः डिंडीरपिंडसंयुक्तैडगेदेहिमनो
हरे वंशवादननोल्हीनगीताकर्णनलालसैः उन्नमिनीकृतश्रोत्रपुटयुग्मैस्मृतर्णके किंविषणोक्रूरोद्र
तिजातिकंडतिमस्तकैः परस्परविमर्दार्थ्येखुरष्टष्टमहीतलैः स्थिरधेर्गुरुभिहृन्नैस्समशोभिगलेकंवलैः
वत्सवत्सीसमहैश्च संहतेतदनेतरे हृतकुंभाशद्गजालैर्गुरुदीर्घककुद्धरैः कणाप्युदापीतवेणुशाद्वसमधारे

शिवा
व
३४५

349

मैः कृतोद्धसैर्हृषैवीनमहाषिद्यैश्चनासिकैः विषाणभोवचणांदिक्रीडानेपथ्यधारणैः समानभोगतैगोपैर्व
पः साध्वृणैरेपि वेशवाहनशीलैस्वरम्यरागकृतभ्रमे वल्लकीकांस्यतालादिवीरतारसमस्वरौ वलद्वाडुला
तालेपनृत्याङ्गिभावगर्भितैः जेचिकाकर्टिदेशेषु किंकिणीनालमेडितैः इतस्ततश्चलभिश्च मज्जभावणनसै :
मधुरायतिभिर्वालौरस्यषाद्वतभाषणैः शर्ण्हैलनस्वसंकथगलाकलोहृनस्तथा नागोपवृरेषीणमस्मरेहंदे
समाहितः तद्धगहृषस्वनधीरण्गतितिस्पंदयोषभरस्तावसेकान सेजानवोथगजमकृहसाश्रीकौरकाकार
वाशिह्नृपसैरवैहृत्ताले समानागतौमीममेमृषितारोषपरस्परकानौ नाभ्भयनः परितनीदणारहिषवेवृपरे
वृसमकृहवषे मेमिः न्ववघृष्ठिपिलाकृतागमेजामके पद्मतदेवेदनानांनङ्कडलावणपमृयारमौषपानेसतृसे
नणपेकजानामसेहसालसवलनहरम्पसाल्हादः भावाङ्गतोलोवनानो पम्मिल्लशेषयिल्पवशगतनतृषकु
लुवृष्वेवपरागलक्षैः धीरमृगेजुङ्गिरनेकेभृगौरासादितंरनामथुराकृतीनोमनोजवेगोन्मदमानसानो मद
स्ववलद्धाग्निभवाङ्गतानाशेषिलसजातमृनीविकनोश्राणिभरेर्दैहिपयंगतानोभृड्समवलिनपादालधीरदर
मयगतेरपि श्राप्राम्लानिवदेशीनोदीर्वेनिश्वासयोगतः श्रेनकमामृतासकृहस्तयपशुजातयाक्तिभिर्हेहितसम्प
कृष्वैववचनतोवहिः एतासोनेत्रपृथानामालाभिकृषितोगाके महानंदनिभस्सर्वविलासभवनेशभे वल्लवीवल्ल
वगावादेवहेदेवाहिः स्मरेत् सेमावेदेवदेवस्यकांतेनेपनसेचये ब्रह्मेशणावेडलश्चहंस्कृतिङवीणमादरात् श्रपि

स्वपंतथाद्दलेवेदाधाषनजन्मरे यमोथिनः स्मरेतस्थात्मनकश्रभ्रबोस्तथा गोपीहोन्ध्यानतिविश्रुयसफलार्थि
नः सत्वीकातवामभागेवयद्लगेयवेकिन्नरान् सिद्धविद्याधरोश्चापिवृारणान्मरोगणान् गीतनत्तेनवाद्यादीन
कुर्वतः कामतत्परान् वेइकश्रृंरक्तेदाभेकाशाग्रुष्यानिभंमाति मेत्रनेत्रप्रवेमारेविकविदमसलुजटं विस्रुपादेव
नद्देदेभक्तिमिक्तेनमत्यांन्तनासमर्वेमेगतेवेदवेदाथ्यपारगे अनेकऋतिसेयत्रमयगसेगमन्वितेश्यामवयीसमा
सकमत्तेनाभिपद्याविधिसम्यकजातामिराद्वायंतेहृसमस्वीणया प्रकाशेनारदंध्यायेन्मानिवर्यगतस्मयं
ध्यातैवपरमात्मानेनदग्रुत्रविशालधीः पञ्चत्वांदितेपीठेवेसवेनवणकिके कवेमबौदिभिर्मंत्रीमानसैरुप
वारकैः सर्वैः पूजयतमेकृसमिच्छामभक्तिपरायणाः स्नायदेहमयेपीठेभगवंतप्रोक्तवत् ततोवाह्यैः स्थितेइव
पूजयेत्साधकोत्तमः तत्साधनविधिःसम्यकयोच्यतेमेत्रसिद्धिदः कलमेत्रेणमेत्रज्ञोमकर्तिमसपकल्पयेत्
तत्रवास्पजपेदेवसर्वावरणेमेप्रते श्रासनादिविकषोनानुपचारान्पृकःस्पयन् स्पासोक्तकमनःपेश्चादेयोध
दैवमर्वयेत् हृच्यास्थितपावसेमजयंवागेवदशोगाके वेणंप्रसजयेतस्पाद्धनामालामेमेतरेश्रीवत्सेकौस्तुभेमेत्री
देहेहृसमस्पस्मयेत् दामसुदामनामानेवसुदामेवाकिंकिणीवकासवनधौपिदामशाह्यतः वसुदामेससमभ्य
र्चकिंकिणीदाममर्वयेदिति त्रैलोक्यसंमोहनतंत्रववनाधातिजोरुयधरोह्येतेकेसरेयेगापजने हृकिंणीप्रमुख्या
स्पष्टोयैत्रैपुमहिषीर्यजेतत् कमलेवार्यपात्रबकरयोदाहिणस्पयोः विभ्रतीदियमुक्ता भवमलेपादिभिस्तोत्र

नाना=

शिवा
र्च॰
३५०
350

रुक्मिणी सत्यभामा च नाग्नजित्यपरा मता सुदेवा मित्रविंदा च परा चाथ सुलक्षणा सुशीलो नानातावेवनीलवर्णासा
टकेतसभा द्विशायवक्रमाद्दियासर्वाष्टनामनोषिभिः स्तनप्रावरनानारत्नजालविभूषणाः पद्माग्रेषु ततः पूज्या व
सुवर्देवस्वदेववीनंदगोपेयशोदा च वलभद्रः सुभद्रिका गोपाला गोपिकाहस्तमममसक्रहृदालक्षणा सर्वाभौ
वसुदेवस्तु श्रुनंदः प्रकीर्तितः शान्तसुशा पारयेतौ ददेदामिमयेतया दिव्यवस्त्रानुलेपादिभूषालंकारसंयुते
रक्तश्यामनिभे हेम्नानरौद्ददाक्षिणे करे वरे वामे वहे तौ तत्पार्श्वे वयपसमाभूते मुक्ताहारधरे रत्नकुंडलादिविभूषिते
वलभद्रस्तु कुंदाभो मुसलो हलसंयुतः नीलांवरो मदोन्मत्त श्रवलग्नैककुंडलः पार्श्वमातन्वी सुभद्राख्या
वाहभूषणभूषिता पीतांवरा च युवती विभ्राणां वराभये गोपाला गोपिकाः पीताः सुदरमुंगलसत्कराः ना
नोपायनहस्ताज्वा गोपयत्नासुभूषिता ततो हि पंचसंपूज्याः कल्पवृक्षाः महाद्रुमाः मंदारः प्रथमस्तेषः
संतानस्तदनंतरं पारिजातात्कयः पश्चात्कल्पवृक्षस्ततीरितः हरिचंदननामा च रमध्ये दिव्यवसोस्थितः दीर्घ
तम्बवृहत्काखाः साधकस्य फलप्रदाः ततो हि लोकपालांश्च वज्रादींश्च जयेत्ततः आवतीरिस्यात भक्ष्यभोज्य
प्युनिवेद्य च फपदीपौ समर्पयाथ नैवेद्यं च निवेदयेत् सर्वोक्तविधिना सम्यक् संस्कृते भक्तिनम्रः शर्करादपि
संयुक्ते सघृते गोपयो हविः नालिकेरठाद्राक्ष्यैर्नवनीतेक्षितोपलडमोवाफलैः सौपदं शामदौ इहहविरेश्रुविः
ततः संकल्प्य नैवेद्यं मन्यास ममुद्रां प्रदर्शयेत् प्राणादिपंचवायूनां मुद्रा दर्शयेत् अग्रहाभ्यागतामेदस्यहस्ता

पाणितलद्वये नैवेद्यस्ततो मुद्रां दर्शयेन्मंत्रमुच्चरन् बलांगलीजलसंपात् शिरोभिः सहेनो नमिः पराघेति समु
च्चापवच्यासन्मपदमुच्चरेत् नो निरुद्धे वत ष्यांते निवेद्यकल्पयायदे विवेदोयनमेत्रोये स्यनो विंशति वर्णकः
जो गलीदुः जलेवः संपातः श्रो शिरः विंडपतैः क्रौं इति नतिः नमः पराय सरूपे ब्रह्मात्मसरूप नेनिरुद्धस
रूपवनष्यंतेन ग्रानरुद्धयइति निवेद्य स्वरूपे कल्पयाम स्वरूपं मंत्रः मिमर्थः इमन्तरोनः तेन कल्पयामीति स
रूपं मंत्रे सिद्धे तथा समर्थं वै निवेद्यं हि कुर्यादस्य तपरो भवत् ततः श्वेउदनेयकेन सौपदेहं विमूषयेत् मूलमंत्रे
णमेत्रतोमूत्रिपेजरमेत्रकैः ललाटादिषु कुर्वीत तिलकानि द्वादशानाममप्यक्षुर्पोत्सुष्पांजलीन् पंचतलसी पुष्पतो
त्रुयः मूलमंत्रे समुच्चार्य पादयमकृये विभोः करवीरद्वयेनापमध्ये देहे प्रकल्पयेत् श्रेभोजयुग्मतः पश्चद्वन्नमो
गो निवेदयेत् एभिः सर्वैः सर्वगात्रे तावतः कुसुमांजलीन् देवस्य दक्षिणे दद्यात् कुसुमपुष्पाणि मंत्रमि वितरकस्य
ष्पाणि वामेत कुर्कुरकपीठकैः समावरणसेषु कमिसंकुलस्य पूजनो सर्वसंपत्करं श्रेसां भोगमोक्षफलप्रदं
ग्रेगौरैद्वादिभिर्वस्त्रैश्च सविराहतित्रयं पूजयेद् घवा तैव सत्तोयास्साधको नमः एवं गंधादिभिः सम्यक् पूजयित्वा
विधानवित् ग्रष्टोत्कुरलान् जपेत् पश्चात्सगंधिकुसुमादिभिः कृष्णश्च वासुदेवश्च नारायण इतीरितः देवकीनं
दनश्चाथ यदुश्रेष्ठस्ततः पर वार्ष्णेयश्चासुराक्रांतभारहारिततो भवेत् धर्मसंस्थापकस्त्वमौ डेत्रमौता ऋवा
दिकः एतैरेव विधानज्ञाः कुर्याच्चीप्प्यथवा धूपैः भावाधैः पादिभिः स्वमद्भिः सर्वसंपत्तिसिद्धये मूलमंत्रयथाशक्ति

शिवा
चं·
३५८

351

नपित्वानजपेद्भुयः समर्चयेदर्घजैर्लेगोपयुष्पाद्यत्वान्विलैः ततोनानाविधैःस्तोत्रैस्तुत्वादेवींविशालधीः प्रण·
म्यात्महृदेभोजमद्दास्यप्रणपेत्ततः अथप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्वादियोगपीठन्यासोनेमूलमंत्रेणप्राणायामत्रयंकृ
त्वाशिरसिनारदायच्छन्दसेनमः मुखे विराजेछन्दसेनमः हृदये श्रीकृष्णायदेवतायैनमः गुह्ये क्लींबीजायनम
पादयोः स्वाहाशक्तयेनमः सर्वांगे कृष्णायप्रकृतयेनमः हृदि श्रीदुर्गायै अधिष्ठात्रैदेवतायैनमः इतिविन्यस्य
ममचतुर्विधपुरुषार्थसिद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिः स्वात्ममूलमंत्रेणकरयोर्व्यापकंकृत्वा आचाक्रायस्वाहा
हृदयायनमः विचक्रायस्वाहाशिरसेस्वाहा सुचक्रायस्वाहाशिखायैवषट् त्रैलोक्यरक्षणचक्रायस्वाहाकवचा
यहुं असुरान्तकचक्रायस्वाहाअस्त्रायफट् इतिपंचांगमंत्रानेगुह्यादिकनिष्ठांतेकरयोर्विन्यस्य हृदयादिकवचांते
देहेचांगचतुष्टयेविन्यस्यास्त्रमंत्रेणतालत्रयंदशदिग्बंधमेवकृत्वा हृदिगोंनमः शिरसिपींनमः पर्वंशिखा·
यांजंकवचे अस्त्रस्थानेवः दक्षपार्श्वेल्लं वामपार्श्वेभा· कर्णयोःपद्गुस्वाः सर्वांगेहांनमः ततः ॐगोपीजनवल्लभा
यस्वाहा ॐइतिकरतलयोः पृष्ठयोः करपार्श्वयोश्चप्रत्येकंमंत्रमुच्चरन्व्यापकंकृत्वा वामांगुष्ठे ॐनमः ततः ॐमो
ॐपी· ॐमध्यमायोः ॐजं ॐअनामायो ॐनं ॐकनिष्ठायो ॐवं· ॐदक्षकनिष्ठायो ॐल्लं ॐअनामायो ॐभो ॐ
मध्यमयोः ॐयं ॐतर्जन्यो ॐस्वा ॐअंगुष्ठे ॐहा ॐइतिसंहारेण प्रथमंविन्यस्य पुनर्दक्षांगुष्ठादिवामांगुष्ठपर्यंतं
प्रावर्णान्नक्रमप्रकारेणसृष्ट्याविन्यासंगुह्यहृदयमारभ्यकनिष्ठादिपर्यंतेनस्थित्याविन्यस्यवामांगुष्ठमारभ्यदक्षांगुष्ठो ः

हा

११४

तेसंहृत्वाविन्यस्यकरोगुह्यादिदशांगेपंचांगेचप्रागवदिन्यस्यमूलंचार्येश्रेष्ठनर्देयरितेनमूलेनमः मूलेश्रोष्ठतर्दियरित·
मूलेनमः इत्यादिषुक्रमात्मातृकाविन्यस्य पादयोःगोनमः परायपृथिवितत्वायनमः लिंगेपीनमः परायाप्तत्वात्मनेन
मः हृदिजेनमः परायजेजस्तत्वात्मनोमखेनेनमः परायवायुतत्वात्मनेनमः शिरसिवोनमः परायाहृयोः शेषेशे
नजेभ्यो शेस्वायाकाशतत्वात्मनेनमः हृदिल्लेनमःपरायाहंकारतत्वात्मनेः हृदि भोनमःपरायमहतत्वात्मने·सर्वा
गेयेनमः परायप्रकृतितत्वात्मनेनमः सोनमःपरायपुरुषतत्वात्मनेने हांनमः परायपरतत्वात्मनेनमनमःसर्वांगेहा
नमः परायपातत्वात्मनेनमः सोनमपुरुषतत्वाःयत प्रकृतितत्वात्मनेहृदिभोनमहारतत्वापल्लेनः याहंकारातत्वा
शिरसिवेनः याकाशतत्वाम्खेने वायुतत्वाहृदिजेन तेजस्तत्वालिंगेपिनमः जलतत्वायदयोः गोनमः परायपृ
थिवीतत्वात्मनेनमः इतितत्वानिविन्यस्य २ ततःप्रणवपदितमूलेनमलकादियादांतेत्रियोयकेविन्यस्य पादयो
गोनमः जनुनोयोलिंगेजे·उदरेते हृदिय· मुखे ल्ल नासिकाभा· कर्णयोःयेः नेत्रयोः सोशिरसिहो २ सिरसि
गोनेत्रयोयीः कर्णयोजे· मुखेवे हृदिल्ले उदरेभ्यो· लिंगेये जानुनोसापादयोःदा ४ हृदिगोउदरेयोलिंगेजे
जानुनोः नेपादयोः वोशिरसिल्लेनेत्रयोः भाकर्णयोः य· नासायोवामखेहोनमः ५ मूलाधारेगोः लिंगेपी·
नाभौजे हृदिने गलेव मुखेल्लुदन्तोमोभा· ब्राभय· द्दन्तोरोसा· वामोरोहानमः ८ स्कधयोः गोनाभौयी·कुचौ
जुः हृदिनकुचहृयेवदन्तवोसे भीवायेयमदन्तोरोसा वामोरोहानमः ९ स्कंधयोगोनाभौयी· कुचौजःहृदिने

घो

शिवा
र्च॰
३५२

352

कुचद्वये च दक्षपार्श्वे ल्लः वामे भ्रों पृष्ठे यां दक्षश्रोण्यां क्षां वामायां ह्रां ६ मस्तके गों: मात्रेयोः हृदन्ते नेत्रेयोः जं० वामे नदा
लकर्णे च· वामे ल्लं दक्षनासि भ्रों वामे य दक्षगण्डे क्षा वामे ह्रां नमः ७ दक्षदोर्मूले गों तत्कूर्परे मणिबन्धे जे· अंगुलि
मूले नः अग्रे वं तदंगुष्ठे ल्लं तर्जन्यां भ्रों मध्यमायां ये अनामायां क्षाः कनिष्ठायां ह्रां नमः ८ एवं वामबाहौ ९
दक्षोरुमूले गों जानुनि पी गुल्फे जे अंगुलीमूले ने अग्रे वं अंगुष्ठे ल्लं तर्जन्यां भ्रों मध्यमायां य अनामायां क्षा
कनिष्ठायां ह्रां नमः १० एवं वामपादे पि शिरसि गों तत्पूर्वभागे पी तद्दक्षे जं तत्पृष्ठे न तद्वामे वं· सर्वशिरसि ल्लं दक्ष
बाहौ भ्रों वामे ये दक्षसक्थि क्षा वामे ह्रां नमः मस्तके गों नयने पी मुखे जे· कण्ठे ने हृदि वं· उदरे ल्लं मूलाधा
रे भ्रों· लिंगे ये जानुनोः क्षां पादयोः ह्रां नमः कर्णयोः गों· गण्डयोः पी अंसयोः जे स्तनयोः ने पार्श्वयोश्च स्फिचो
र्ल्लं· ऊर्वोर्भ्रों जान्वोर्ये जंघयोः क्षां पादयोः ह्रां नमः १० ततः पूर्वोक्तक्रमेण तिपंजरन्यासं कृत्वा पुनः सृष्टिः स्थितिसं
संहारपंचांगन्यासौ कृत्वा बिन्दुं संसेव्य कृत्वा मुद्रां विरचय्य नादि पाद्यादि पात्रस्थापनान्ते स्वात्मानं गणेशोपरि लेक मन्त्रि
पंजरन्यासक्रमेण ललाटादिद्वादशस्थानेषु नामयातिलकानि कृत्वा शेषं पूर्ववद्विधाय पीठपूजादि पुष्पांजल्यन्ते दे
वस्य हृन्मात्रा क्रमान्नेण सृष्टिन्यासक्रमेण स्थितिन्यासक्रमेण रक्षणगानि पंचांगानि सम्पूज्य मूलेनैव नमः स्कन्धे च
नमालायै वामे सिंहश्रीवत्साय: गले कौस्तुभाय नमः ततो विभूतिपंजरन्यासक्रमेण देहे संपूज्य कर्णिकायां देवा
ग्रादि प्रादक्षिण्येन ॐ दामाय नमः ॐ सुदामाय वसुदामाय· किंकिणीदामाय नमः केसरेषु पंचांगानि संपूज्य

हरलेषुदेवाग्रादिहविर्जाएँपनमः सत्यभामायै॰ नग्नजित्यै॰ सुनंदाय॰ मित्रविंदायै सुलक्षणायै॰ जांबवत्यै॰ सु
शालायैनमः दलाग्रेषु वसुदेवायनमः देवक्यै॰ नंदगोपाय यशोदायै॰ बलभद्राय॰ सुभद्रायै॰ गोपालेभ्यो
गोपिकाभ्योनमः पद्ममध्येमंदारायनमः पद्माद्बहिः देवाग्रादितः दिव्यसंतानाय॰ पारिजाताय कल्पवृक्षा
य हरिचंदनाय॰ इतिसंपूज्यलोकपालान् वज्रादीनिवस्त्रमभ्यर्च्य धूपदीपौ समर्प्यदेवस्यपुरतः शास्त्रनैवेद्य
नियायसंस्कृत्यपायावमृतायेदनादेवायोपोदिभिः संपूज्यायोशनेद नायासमुद्राप्रदर्श्यप्राणादिपंचमुद्रा
ललन्मंत्रेणप्रदर्श्यकरहृदयेनैवेद्यमुद्रांवध्वा॥नमः परायवासुदेवानिरुद्धायनैवेद्यकल्पयामिनमः इतिनैवेद्य
समर्प्यतत्कालेध्यानादिप्रसन्नार्थेतेम्बूलमुखार्थश्रीविलासायनमः देवस्यवरयोःशुकहस्तैः स्फटिकसंदलैः संपू
ज्यदेवदेहेकरवीरपुष्पैदेवस्यशिरसिपद्मैः सर्वाभावेस्फोतकुसुमैतलसोभिश्चरक्तकमलैः श्वेतरक्तक
रवीरसैरम्यश्वेतिपंचपुष्पांजलीन्दत्वापुनस्तंबूलमुखार्थे ॐश्रीकृष्णायनमः एवंश्रीवासुदेवायनमः श्रीनाराय
णाय॰ श्रीदेवकीनंदनाय श्रीयदुश्रेष्ठाय श्रीवार्ष्णेयाय श्रीअसुराक्रांतभूभारहारिणेमा ॐश्रीधर्मसंस्थाप
कायनमः इत्यष्टौमंत्रजपराजोपचारादिसर्वंयथावत्कुर्यादिति तथा ध्यात्वैवपरमात्मानंनंदपुत्रंविशालधीः पू
र्वोक्तविधिनासम्यक्दीक्षितः प्रतर्पयेन्मनुं मंत्रार्थविन्नयतमंत्रीनियमस्थोजितेंद्रियः वनारिंशत्सहस्रादि
स्वीतपद्मात्मालया पश्चान्मंत्रस्यासिध्यर्थेदशलक्षंजपेत्सुधीः लक्षहेनदरूपद्मैः सितासर्पिर्मधुप्लुतैः शर्करा

शिवा
र्चं०
३५३

353

हुतशुक्रेन हविर्ब्धिरेणवाद्भुतेन तर्पयेत्सलिलैः शुद्धैर्गन्धद्रव्यैरनवासितैः आत्माभिषेकं हृत्वाथ भैरवान् संजपेत्त
तः नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्मोहलैश्चमदापिणः ततो नित्यग्रहं सम्यक् प्रणिपत्य यथाविधि: पतन्यासेवरा
धेस्माविनशा यावविवर्जितः तोषयेत्सर्वथा भक्त्या निजकार्यस्य सिद्धये ततः सिद्धमनुर्मन्त्री प्रयोगान्धिजवाञ्छित्ता
न् कुर्याद्धकिं पुनः सम्यक् नित्यनैमित्तिकैरतः प्रयोगास्त्वेवसंते श्रीमार्तण्डगृहे अथो वदामि कल्पस्य मेत्र
रत्नस्य गोपितं त्रैलोक्याकर्षणं सामर्थ्यफलप्रदं अकालमृत्युसंहारि दुष्टदृष्टिनिवारणं गलग्रहमहारोगाभ्
तरोत्समनशानं संग्रामे जयदं रणे मरणे चाभयप्रदं भूमदारसौगन्ध्यादिरथ्येन्धनावहं देवपुत्रक
लत्राद्दितेजस्कान्तियशस्कर धैर्यगाम्भीर्यशौर्यादिमर्यादाप्रतिभाकरं अस्याऽस्तोभजनकेंभिध्यपकं सम्
हिट्टे वन्नुपलापतः किं वा सर्वं देनावसंशयः वक्त्रीगुरुदारहृत्पश्चिमसौरडसमन्वितः बीजमाधमवेदनक्रो
धीष्णाय स्त्रिविक्रमः श्रोतोमध्यकजिह्वाली वायुः शार्ङ्गीतमपशुक अमृतानामीरवः पश्चादात्रिदीर्घयुतस्त्व
तः वायुर्दष्टानन्तरस्वाहा दशार्णोयं मनुर्मतः समितानभिधायकः पाद्ः हृत्पीति समुदाहृतः ध्यानेदार्थेण
काशोपिकल्पसमानदर्थकः कथ्यतेस्यापजातस्य भक्तानां कल्पद्रुमे मंत्रात्मकशरीरस्य तद्वर्णानां वदेशिके
गोशब्दवाचकनात्तत्त्वानन्तैनलभ्यते वेत्तिशब्दमशेषवाग्गोविदो रोगाविवारणात् दशार्णपवनव्यायसंद
धेस्रापिपूर्वेवात् वक्त्रीककारः भृरेवरलः त्रिमूर्तिः ई॰ इंडविंडुः नेः क्रोः क्रोधीशः कः त्रिविक्रमः स्ते

नेहः अन्तः अ॰ नरकजिन्णन्क्रांति॰ अ॰ नेनसावायुः प॰ शार्ङ्गी गः सपः ॐ नेनगो॰ अमेनेव अदिशः ईडुःर
विंडुः विडुः नेनवि॰ अविः द॰ दीर्घश्रा नेनदा॰ वायु॰ दशाक्षरः पूर्वोक्तः तथा नारदोमुनिराख्यातो गायत्रं छं
दईरितं श्रीकृष्णो देवता प्रोक्तो बीजशक्त्यादि पूर्ववत् अंतःकरणवेदार्थिवनभिंदुगलेनवमूलमंत्रविभक्ता
णैः पंचांगानि प्रकल्पयेत् पंचांगानि न्यसेत्सम्यग्दंगुलीषु करद्वये मूलमंत्रेण सर्वांगाद्वारं व्यापकेन्यासेत् फ
व्यापयेत् वांगोत न मंत्राणो न्यासमाचरेत् केशललाटभ्रुवोर्मध्ये कर्णयोर्नेत्रयोर्नसोः मुखग्रीवाहृदोर्नाभौ कट्यां
लिंगे ततः परं जानुयुग्मपद्द्वंद्वे न्यसेदेकैकमक्षरं जानुयुग्मपद्द्वंद्वे एकमेकं न्यसेदिति वेदादिमस्तके न्य
स्य पदानि पंच विन्यसेत् शिरोवदनहृद्गुह्यपादेषु मनुवित्तमः पंचांगानि पुनर्न्यस्य मन्वादिन्यासमाचरेत् सां
सो नरादिकसर्वं दशवर्णेः कवचं वेत् ध्यानं वा क्रमप्रकारेण प्रतनेव तथा भवेत् अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि यो
२५१ गपीठन्यासांत मूलेन प्राणानायम्य कृत्वा शिरसि नारदाय ऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे नमः हृदि श्री
श्री॰ कृष्णाय देवतायै नमः इति विन्यस्य बीजशक्त्यादिन्यासे प्रागवत्कृत्वा क्लीं कृष्णाय हृदयाय नमः गोविंदाय
४२॥ शिरसि स्वाहा गोपीजनशिखायै वषट् वल्लभाय कवचाय हुं स्वाहा अस्त्राय फट् इति पंचांगमंत्रान् प्रागव
द्विन्यस्य मूलमंत्रेण प्राग्व्यापकं त्रिः कृत्वा तत्कृत्वा एवं व्यापकं विन्यस्य शिरसि क्लीं नमः ललाटे कृं॰ भ्रू
मध्ये स्नः॰ दक्षकर्णे वामे गों दक्षनेत्रे वि॰ वामे दा॰ दक्षनासिके वामे गोः मुखे पी ग्रीवायां जं हृदि नं॰

शिवा
वे॰
३५४

354

नाभौ वै दक्षकट्यैल्ल वामकट्यौ भाः लिंगाय जान्वोः स्वांपीजनवल्लभाय पादयोः स्वाहा नमः इति विन्यस्य पुन
र्वांगमासेकृताद्दशाक्षरोक्तान्न्यासांश्चाविधाय ध्यानादि सर्वं मन्यदशाक्षरोक्तवत्कुर्यादिति तथा अष्टतद्वयसंख्या
नमधिकाणार्थमादशान् यंवलदेजपेत्पश्चाद्दशांशं घृतं वद्भनेन तर्पणादि ततः सर्वं पूर्वोक्तविधिनाचरेत् एवमा
साधितमंत्रस्य साधकस्य फलाभये त्रिकालार्चाविधिं वक्ष्ये योगविदस्य जगत्पते उक्तं हरावनेरम्येस्तुगाशुभमौन
मेडयरम्परत्नमयेदिंयेस्मरेत्कल्पतरोरधः नानारत्नस्थलेनर्धजसेवयेसूगमपसमासत्कपमम्बदरसम्नावे
देवावरदलाकारशोभिनेवद्धपाल्वितवलक्केरलसंशोभिष्ठुगेटमस्त्रमटि शिखिपुष्छमदेहसर्वाणेनेपाद्यदीपिता
कटिदेशलसज्जेपाद्यबद्धमनोरमौ रत्नकांचनसंबद्धकिंकिणीजालमालया निरस्कुर्वेन्तवत्नाजवंधुकश्रयः
सवस्त्रिये अस्येनारुणासेव्यावहस्तपादाब्जशोभया पयसोद्धतविपिंडेव नवनीतनवशुभे दक्षिणेतरयोः
पाणयोर्वेहतस्यात्मनस्तुहे शांर्धिबुद्धैगकहणादै सानोडशैवतमा अतनाशकटादीनां विनाशायकृतोद्यम
गोपीगोपालयेन्द्रैतामकरेनावृतेमरा आविड्लमसेवदेवैः सेविते कामतस्पारैः आतरेवविधेपेक्षसे ध्यानात्साध्येव
मासः प्राणुक्तपद्वयपीठे पुहरिसंपूजयेत्प्रभुं अंगावरणमाषंपाहितीयेलोकपालकैः वज्रादिभिस्तृतीयेवपूजा
पितापत्रयोः पक्वरंभाफलैर्वेडे नवनीतेहविदेषिमेलाविताम्ते नैवेद्य निवेद्य प्रीणयेद्धिष उषसेवेविधानेन
श्रद्धाभक्तिसमन्वितः श्रीकृष्णपूजयेयस्तुपूजोपकरणैः शुभैः पहिकामसवैसंपत्तिसागेवप्राप्नुयान्नरः देहान्ते

विह्वलसाधुजेभ्यश्चातिनिपतेत्कृती ग्रंगोग्रयहमेवेहिप्रजयितानतोहरि गवेंदधिनिवैपास्मै गरुडक्रममथापिवा तद्ध्या
ष्टहनीरेणतर्पयीतमत्त्विहरैः तद्ध्यागोदधिद्ध्याग्रहोमरसहस्तेनतस्तलमेवजयेत्ततः मध्यंदिने भजेद्धेतिमदाकु
निमद्भुते इंद्रादिदेवाभिर्ध्येयसेवितेविचित्रैरत्नया गवागोपालगोपीनांसमूहैः परितोवृते नीलोत्पलवाहमालांकांति
विशिष्टांगाश्रियेविभ्र नीलकंठसमंतनिर्बद्धकेशभारैःसमेडिते उद्भलसत्नेदेवेपद्मपत्रनिभेक्षणे। श्रवणेचेड्
लसद्रत्नकुंडलमंडिते गंडमंडलशोभाभेसुधागस्मितानने पीतवस्त्रपरीधानेमुक्ताहारविभूषिते कां
चीकटककेयूरमुद्रिकानूपुरादिभिः अलंकृतशरीरेतमंगलारागपिशालितः मत्कामणिकामरुद्वेवनमालाभृतो
सके कामबाणप्रविद्धांगैर्वेणवादनतत्परे हस्तेनविधृतेवेणनामेशालेक्षुदेवकं अभिरामतरेदेहेरत्नश्रेष्ठमभी
ष्टदं ध्यानैवंविधिनादेवंपूजयेदिष्टसिद्धये दामाद्यैरंगकैश्चापिमहिषीभिस्ततःपरं वसुदेवादिभिःपश्चात्कल्पवृक्षे
निरंतरं इंद्राद्यैश्चतदस्त्रैश्चसमावरणसंयुते अर्चयित्वानगोविंदं विधिवन्मायकोनमः नैवेद्यंकोषतेमाश्चध्वींकंवानि
वेदयेत अष्टाधिकशतंपश्चाज्जुहुयात्सायुधयोंयसा पाकेनाहुतघृतेनवलिंपश्चात्प्रकल्पयेत् देवार्षिगणसिंधेभ्यो
ष्टपदेतेभ्यआदरात् उपदेवाःयर्वेपत्नादयः तिस्रदिकुमतोविद्वान्भक्तिशक्तप्रसन्नधीः सर्वदिकुक्रमतः ध्यानेदे
वेदेवेवहिसरेत संमुखेदेवदेवस्यतत्त्वकादिकक्रमेणवलिपायसादिभिः तन्निवेदनप्रकारस्तुदेवाद्यादिवनदित्व
पायसादिकंपात्रेषुस्थापयित्वातिथायदेवेभ्यएषमेयोनमः इत्यादिगंधादिपंचोपचारैः संपूज्यसहस्तेजलमादाय।

शिवा
चं.
३५५
355

देवेभ्यः पश्चवालिर्नमः इतिबलिमन्त्रं जपन्पुष्पांजलिं दत्वा शरणमेदित्येवं ऋषिभ्यो योगिभ्यो गंधर्वादिभ्यश्च बलिं प्रजानेद
यात् तथा नवनीतहविर्भुग्ध्यानतोयैः सेनध्येनन्वावि सहस्रं शतमानेवा संपूज्य साहस्रकं जयेत् साष्टकमितिशतेनस
हवैस्त्रापिसंवध्याने मध्याह्नेकस्समेवयः पूजयेद्भक्तितत्परः गीर्वाणाहृदसंघोसौ समलः सर्वजेतषु अपुत्रेही
दिशाकातिस्त्रमगतादिसंयुत सत्संततिसहस्रं गोपशुदेवयनादिभि सर्वैश्वर्यसमेतोत्रस्वविभक्ताहरिं व्रजेत् अ
पराह्णावेनेमेदमंगीकुर्वेतिनहि थासंध्यायाम् विरेके विष्णाश्रीहृद्वपरेतथा अष्टादशाक्षरात्मेत्रात्मेध्याकालेन
द्वर्वेन यामिन्यां सर्वे संपतिदधाणं मनुनायदि कालद्वयेपि मंत्राभ्यां पूजनेकेपि संमता संध्यायाद्धारकामः
ध्येद्रम्यारामाश्रितेश्वमे अग्रहैः ईषोशान्ताहृसैः सर्वतः परिवेष्टिते पद्मेन्दीवरकल्हारसंछन्नैः सजलाशयैः हंसादि
यादौर्निवासैः संहन्तद्भुतमेदिरोऽयसदादिस्त्रसेकाशेविचित्रेद्भुतमंडले कोमलास्तरणे दिव्ये स्वर्णपंकजमंडिते सूप
विष्टं परात्मानेकं संध्याय स्समाहितः नारदादिमुनिश्रेष्ठैः संहृतं मोनकादिभि श्रद्धेनाथ निवारेण मुनिवर्येभ्य
एवतंत्रात्मरूपे परं तेजोदिशं तमेत्रगौरवान नीलेन्दीवरसंकाशं तत्रस्फुरितं गुणलावसरोजदलसंकाशनेत्र
मकरकुण्डले स्निग्धालकाग्रसंछन्नवक्त्राद्भुतसमस्तके अनंतमफणाकारधामसत्रस्त्वविपंकजा श्रीवत्सांकितव
क्षस्थावनमालाविभूषितं कौस्तुभप्रभयादीप्तकुंकुमारुणवक्षसं वनमालालंकृतांसपीतवस्त्रीवृतप्रभं नूपु
रांगदहारादिकटिसूत्रादिभूषितं हरीकृते यराभावंप्रसन्नहृदयं शुभं दरारिमगदापद्मधारिणं सवनभंजं इत्थं

सेवेत्सदेवेशं गोविंदंसम्यगर्चयेत् अष्टम्यांमिरंगैश्चप्रथमं भाद्रवरणहूयं ततोनारदनामानं पर्वतंविश्रमेवच निः
शंठंचोद्दवंवैवदार्कंतदनेनरं विष्वक्सेनेनतोमेत्रीशैनेयंप्रजयेत्ततः श्रुवोदिग्धर्जितेदैतेस्तुतीयामरणेंभवेत्
अष्टेगाहष्टमाराअलोकपालान्प्रपूजयेत् तदस्त्राणिचनहासेपेवावरणमवेते नैवेद्यंपायसंदत्तासम्यक्प्रजा
वसानकं खिंशकदलीरसद्गुड्यानीरैःकृत्संप्रतर्पयेत् अष्टोत्तरशतेयश्चोजपेत्कृत्स्नाविवितयेत् अष्टोत्तरशत
मितेनयेगणजपयोसवध्यते सर्वार्थैसिद्धनेत्मंत्रीमध्यान्हेवायथाविधि अवसानार्थविध्यंतेविधायकृतिमार
भेत् नत्वानिवेद्यंचात्मानंविसृज्यस्वहृदिप्रभुं यस्यदेवमयोभ्रमनासात्मानंप्रजयेत्ततः संध्याकालेहरिंतेवेश
त्पहेयोर्चयेद्भवं इहभोगान्वहन्तकाश्चेदंतेसमक्षगि नेदात्मनेजपेद्गागेकामोकुलितवेनसे रामक्रीडास
मक्रोनवल्लवीचक्रवेष्टिते वितस्तासंगमेहन्नवमूलेविष्णुमण्डते निस्वातेघोकुमाकम्पयादाभ्यावपरस्य
रे न्वामिगृहीतहस्तैयोरासमगोष्ठीतसमाभवेत् स्थलेपंकजपुष्पाणांमध्यरेणुतेनव दिगंनरगाविहृतीसम
द्राद्दैणवायुनाकालिंदीसैकतेशुक्लेशीतलेतापहारिणी कामबाणप्रविद्धांगादिव्यस्त्रीकोटिकोविभिः सेवि
तोवेद्दकिरणसमद्योतितदिग्भवि चलतभेगोगनाशाबुवावीलितदिगंतरे सिद्धंगेपवेदेवौवपदाकिंनरपन्न
गै विद्याधरैःसपत्नीकैर्विमानेषुकृतासनैः प्रकाशेसेवराद्धैस्तैपुष्पवर्षेकृताद्भुते परस्परावद्धहस्तसंदरीजा
लनिर्मितरासक्रीडाविधौरत्नशोकगंपरमेश्वरं पतदेहसमाकर्षदीयानेककलेवरं नारीणांयुग्मयोर्देवपश्यें

३१८
श्री
१५७१

शीवा
वे.
३५८
356

केवानरागते ततस्तंदमसमालेविवाहंदेदयुतग्रमतमाभिरितमहामाणिपरिष्कृतैः कृतवाहसनैः सर्वालेका
रलैर्हृदयेगमे इसंयुष्पकशरीरंतेसंयुटेमाणिभिर्यथा हिरण्यरवितैः सम्यक शुक्मारकतेतया माणिश्च
कौम्रविल्लीणैरक्रपद्मगतेप्रभे स्नतमीस्तनसंकाशेयौवनेश्रामसमान्विते तदानैवल्लरक्रारविंदकंदविलोव
ने ततनौविविधैश्चाहपल्लवानेकगुक्लकैः शिलिकटाशेविरेश्वकृहमहेजसेवये स्वग्रवेवेदसंकाशमेदराननं
पंकजे रत्नकुंडलेसंशोभिभगोडमंडलमडिते एकबिंबफलाकारस्काधरविराजिते नानारत्नसमायुक्तमस
वेभूषणभाषिते स्वर्णवर्णेलसद्वस्त्रेविभ्रमःश्रीगृहेपरे नवप्रवालहविरहस्तपादतलविभ्र कूमरालील
सत्कूलमाल्यशोभिभजहये श्रेगन्याकुवेसंश्लेषलयकंकुमवत्लसे महोत्सवाहगमनेवेशावादमादरं प्रतंग
वाणसदिङ्गसर्वलोकैकसह्मनि ध्यायेत्संशोकसत्नाढेलक्ष्मीकांतप्रपूजयेत् श्रगोरावरणंपूर्वंमिथुनेस्लदत
नरं केशवाद्याःपुराप्रोक्ताःषोडशान्तरमन्तेमः कीर्त्यादिशक्तिसहिता लक्ष्मीमन्मथपूर्विकाः प्रत्येकंस्वरसंयु
क्तामिथुनानिभवानिहो श्रीह्रींक्लींकेशवायकीर्त्यैनमस्त्वादिप्रयोगः षोडशारदलेष्वाद्यीरासक्रीडनतता
रावेवाद्यानप्रजयेद्दाद्यावज्रादीनिततःपरे इत्थंमावरणैशुक्लंचतमिप्रजयेत्ययभे ततस्कंक्रायितडग्यसितशर्क
रयायुते राजतेभाजनेसम्यकसंस्कृत्यविनिवेदयेत् कांस्यपात्रेषुनैवेद्यंस्वरसंख्याषुकल्पयेत् प्रत्येकंमिथुने
भ्यश्चयथसत्नादकुर्वेभवेत् श्रज्ञत्सर्वयथाश्रर्वेकृत्स्नरूजोसमाययेत् राज्ञावेनयेजेहेभवेल्लोकवशाकरः इंदिरा

मादिरोभूयात्सर्वारोग्यः सुभक्तिभाक् रात्रावन्हो निराभेवा ग्रस्तहेयस्तु प्रजपेत् तल्लफले सेप्राप्नोति भवार्थेः
पारगो भवेत् रक्तमेव कलेवरं कमलजाद्यातिन्नु कालत्रये भक्त्या सर्वयत्नीहृयः सनियतेभ्य लोकभर्ता भवेत्
यमैनित्यमतिमहाहे विभवः कामामयश्चेहान्मजे देवे विस्तुष्टे प्रयाति परमे सिद्धोय संरोपितं अर्चीनादेवदेव
स्यतर्पणेनाविधि पितृवे पुरोक्तानीव काम्यानां साधकेहफलप्रदे प्रजनेव्यतिरेकेपि तत्फलं लभते ध्रुवे पी
ठाग्राभिन्तर्पणाद्यैशाकृत्मूलेन वैकशः तत्रावाहय जेदेवजलैरेवोपचारकैः येन्नस्नेरोप्रदद्याद्ग्रसततातर्प
णसाधने तद्विधाजलमादाय स्वर्णेयाविकृतेनत् सम्यगेजलिनादेवेनातर्पयेन्मूलमुच्चरन् कालेतर्पयेत्रि
त्यमष्टाविंशतिसंख्यायातनमाक्कालोविनानु पश्चात्तर्पयेत्परिवारकान् एकैकवारमेवसोमूलेनापि प्रतर्पये
त् गुडदुग्धं दधिप्रातं नवनीत घृतेहविः अष्टेहामयेस्यमायोनसंख्यायोडयमन्त्रमेमिसिनो पलाविमिश्रेन्तर्प
णाद्यमीरिते वाक्ये तत्पूर्वे वर्द्धिपादमन्त्रेवेतथाभवेत् तत्प्रसादजलैः पश्चात्सिंचेच्छात्मानमात्मवित् मूल
मेत्राभिमंत्रजं जलमेव पिबेत्ततः हरिमहान्सुमेत्रेजपेन्मेत्रेत्रन्नमयः काम्यतर्पणेवक्तानितन्नोवद्याभि
यानिव भजेद्धेकप्रकारेण समालेख्यैकमादरात् सप्तजलिनसन्तर्प्य ड्यैवोरवत्तदृप्ये पश्चात्ताडशाभिदैयैम
तयस्वतन्त्वस्त्वैकशक्रमात् ब्राह्मणानर्पयेन्मेत्रोमूलमेत्रेणसेयतः चतत्वारेगुनः वीरैरेकवारं जलेनव ग्रम
डयन्तन्नारदपाभ्यमसीवसिनोयमानरेवेन्तर्पयेयस्यतः समतिसंख्याया क्लप्तेप्रातिदिनेविद्वाञ्छुद्धबुद्धिः स्वतन्त्र

शिवा
चे
३५०
357

रः तस्यमेऽञ्जलमात्रेणवीक्षितंभवतिफलंवेयायसेदपिभक्षयतिलेनेऽञ्जलमेववः गुरुभक्षेवऽगंधेवदध्यतोनवनीत
कं हतेचकदलीमोचातनश्चैवरजस्वलामोत्रपोदकपथास्थश्रुकाश्चैवलाजकाः द्रव्याणिषोडशैतानिकथ
यंतिमनीषिणः मोचावरजस्वलावमोवश्चकदलीभेदाश्चवरतेचतारः कदलीभेदादिताः श्रपरेनर्पणेवदे
तल्पश्रुर्वैणायस्फला धारोकुलक्षकार्थितेडगंपेदपिदंयादकेपुनः द्रव्याणियायसेवैवमत्स्यरीलोहमेववपेवा
मतेनवैतानिद्वादशाहानितर्पयेत् धारोवमेतत्कालेडग्यमुते मत्स्यडीलिंडशाकेरावशेषा प्रत्येकंद्रव्यतस्ते
तेरेहोत्तरशतेर्विडः तर्पणानिविधानेनवनानिपरामेतथा लोकमेवलानार्थैवकार्थितानिमनीषिभिः त्व
ङमिश्रितयारोमलङम्पडुध्याजलेशुभैः कुलेसैतर्पणंकेयोग्रामवानगरेतथा सतनानारसोपेतेभक्ष्यभो
ज्येववर्दितिवसणेवस्त्रयाम्यादिमनोभीष्टंवपड्वेत् तर्पणंयावदाख्यातेनयस्त्रावानिहस्मरतः इहसेतर्प
णादेवफलमाप्नोतिवांछितेभित्तकोब्राह्मणोनित्यंस्वयंगोविंदहृपष्टकाभ्रतानानाविधैर्मीवैरोमिरस्यैर्मे
ड्डेमङ्ङः मनोभिःसहगोपीनांदधिडग्धहृताद्विकैः वेलाङ्गहृवन्तूभिलामायातिमहेतीत्ततो षट्कोणंतलि
स्वकामेसाध्याख्याकममेसंपुते षडक्षरमनोर्वर्णान्षट्सुकोणेषुसंलिखेत् पद्मंदशदलंवाह्येरवयेल्लदलेण
न्विता विंशद्वर्णमनोर्वर्णान्किंजल्केषुदिशोलिखेत् मूलमेवस्यवैकेकवर्णानपत्रेषुसंलिखेत् कोणेषुम
दनाक्रांतेमस्यहृहरवयेत्ततः रोचनालिखितेरेतत्सम्यकत्नणेशलाकया हेमपदेविधानेनगुलिकीकृतमस्य

१२

जिते सेम्यकसेपानमसिमेमेत्रिनेमलमवृतः गोपालयंत्रमेतद्धि शुएपवतभिः करेषूनत्रैलोकावशपकमोदैसम
पेवातिगोपितकीर्नादिवैयनेराज्यपुत्रपौत्रधनप्रदं कांतिरत्नाकरंनृणांसर्वसौभाग्यदायकं अपस्मारमतिभ्रश
मोहमृत्युकोज्वरादिभिरादसोन्मादभगंदराधैः पीडितोनोवमसलके वतयंत्रेस्मरेन्नेवैजपेत्रयातितन्वराणान् सुः
साधैः षट्कोणेकृतानतन्मध्येससाध्यं कामबीजेविलिख्यतत्कोणेषुवदस्माणगोपस्त्वषडक्षरमंत्रवर्णांन
कैकशोविलिख्यतद्बहिर्दशदलेपद्मेकृत्वातत्केशरेषुवदमाणगोपालविंशत्यक्षरमंत्रवर्णांनाद्बहिर्दशोलि
ख्येदलेषुपूर्वोक्तदशाक्षरवर्णानेकैकशोविलिख्यतद्बहिः श्वतरसकृत्वातत्कोणेषुकामबीजंलिखेत्तदुक्तक
लदंतया कामोहेसोभृग्वादिभारभूतिसायुतोनमसेविंतः वस्तुतोमनुराख्यातः सर्वसम्पत्प्रदायकः कामः न
बीजेकृष्णाकः भारभूतिः क्रं नेनकइतिक नेनेकृष्णेतिसातलपेवायुः यः नमसाननमः शाब्दैना तथा माया
लक्ष्मीशृंगारदशार्णैर्विशोदशोमनुः मायामवनेशीबीजं लक्ष्मीश्रीबीजंपत्तद्बीजदहयादिः पूर्वोक्ताष्टादशा
दशोविंशत्यार्णमंत्रः महेंद्राचार्यशिष्येण श्रीनिवासेनधीमता वैदिकायांशाणेतासमसविंशः प्रकाशकः
इतिश्रीमहेंद्राचार्यविरचितायांशिवार्चनचंद्रिकायांसमविंशः प्रकाशः श्रीसारसेत्रहे अथकामादिकमो
णिवक्ष्येतेमत्रयोगहेयो देवकीतनयेकृष्णोतदानीजानमद्भुते वक्रशोभागदापद्मपाणिरोगगनश्यामेपीतवसनल
सदंवेश्यामिसर्वांगमहपवेसचित्रमतेजपाराविशेषेदशाशुतेत्रिमधकरेदशोशानकिंशुकपसवैकेनेन मंत्रयोरे

शिवा
चे·
३५८
348

कृतो मेत्रीयः कारोतीत्यमारयान् वीर्यप्रज्ञासरतिंशाप्यकवीनां मग्रणीर्भवेत् उक्तदिव्याङ्गनोगैतेमात् क्रोडगते
शिशुं बलान्मास्करन्यासं विनपत्रपुते जपेत् तावत्संख्यं हुनेदग्नौ पतेनैव ससाधकः सलभेत्परमां भक्तिमा·
स्तिकः पोतवेनसः नः हृदे तेवालशयने गोभिपीदौलिनेशिशुं ध्यात्वा लोरयियानोयेस्त्रर्थं पन्त्र लभते शान्तं
त्वद्ववालग्रहद्वेजस्मृतिनाशादिभीतिषु पिवेतेपतनासत्रमेयस्मस्पृशिरस्मिस्मरेत् शातेस्माये जपेन्मध्यहृदंतीमूत
नातथा सेयारात्रहूषणारोषाषक्तिरममेकलेवरो नदानीप्रकरौमक्पयोक्रानशपतिराज्तमाः हूनेत्साबरमेज
पीः समियपाक्षविते नलैपवम्यादितासमकस्तनावेरिएणमवे पाययेत्कुनाशिहेनदर्वपीतनरनतः
महूसमेत्रिविङ्कमेवाशमेयघः लीलमायेसहस्लाम्पोनवनीतेनबल्लनावभूषणो एवंध्यात्वाहुनेन्मंत्रीहवींको
प्रतिकेः शुभेः दुग्धाज्यलोलिनेलेद्तनावन्मेत्रेनयदुयः गृहमेनीत्यपवस्मभिलर्षयेषद्विजोत्तमात श्रायिवा
ल्पिविनिर्मलक्रोदीवंजीवीभवेन्नरः वाङ्मयावकमादायपाठयेनेहिलेडयोः हूसेध्यायेत्क्वालानोभयेस्सहू
जमेत्मन्ने श्राभिममेवितैनेलनालिप्येन्नङःखशान्तये गोगणेस्यापुरदेतेवारयेतेमितस्ततः वेणुयमेनेगोविं
दंध्यायेत्प्रवीरितेफले महृसवंगारयामोवितेयन्तृदश्रमस्तके कालीयस्यफणामध्ये नृत्यन्तं कृतमेजमास्रुपाट
ष्पामिवीक्ष्यतेनस्त्राद्येयजपेन्मन्ने वामहास्तरमतजंमाक्षनतजेयन्मेत्रिसत्नमः सखीकरोतिविविणांकालदष्ट·
मपित्वणात् कालीपदमनेहृसेध्यात्वाकुंभप्रस्रजपेत् ग्रहेष्वरपातेजमासापयेद्वजलेनयैकालकूटवि

षण्मासात्स्वस्थीभवति सेवनात् गोवर्धनगिरिं वामबाहुदण्डेन विधृतं इन्द्रहस्तस्थशाखाभिर्वृतयोजितसम्मुखं
कृष्णं संचिन्तयन्मंत्री गच्छन्नूर्ध्वमुखो जपेत् भीतिदास्तेन वार्धेन विमुञ्चद्वर्षेणवायवः मार्धमेहोपयमायान्ते वासवे विन
यन्त्रितेन ग्रहतैलवर्णाः सुदन्दनाहिशिरोवेधके कालिन्दनन्वमानोयविग्रहरतिरतेमहा मज्जनोन्मज्जनायैश्वतर
ङ्गोज्जलसेवनैः गोपगनानसमहेनस्विन्नामानमङ्गसमेङः कृष्णे विचिन्त्य मेत्रहोबेनसोम्येसमिहरैः कृष्णेहन्तुमृतम
ख्यातैः दीपाग्रैर्योयथाविधिः भूयसीहिशिनिहोदिकुर्याहसमघपिसः एवमेवस्मरन्कृष्णं पीडितस्यान्नमस्त
के मोदनार्तिगरस्फोटश्चलतापलसमपत्त्रगौः मंत्रेजपेत्त्रहीनोसः स्वस्थीभवतिनामनथा वेनतेयगतंकृष्णंस्मरेद्ग
रुडवलान्वितं ग्रहज्वरपराभूतज्वरेणास्तुतमादरात् एवंध्यात्वाज्वराक्रान्तमस्तकेमन्त्रंजपेन्मन्त्रं महाघोरज्वरोड
ष्णदाहीनाशमाश्नुयात् एवंध्यात्वानेकरूपसमभ्यर्चोगादिमयुते गुरूवीशाकलैडैस्नानादानाक्षेरवृतेर्भुवः कर
ज्वरमशाकेषनाशयेन्मात्रमेशयः नीलाङ्गवाणामविङ्गाङ्गभीमपीडहरे हरि ध्यात्वाजयेत्सूशानग्रांते प्राणिम्यांसम
स्थीभवेत् कृष्णं सादीयतेपुत्रप्रदे ध्यात्वा युतेहनेन उपास्केनैस्पूर्वीनोशाकलैरवितेनलो ग्रपमृत्युविनश्येनकृ
ताकरागृपित्वाणात् कृष्णंपुत्रान्सपक्षेनेहिजायमनस्तनवे ध्यात्वापायेपुनलदान्जपेत्मुत्रसमृद्धये पुत्रजीवस
काष्ठनज्वालितेहव्यवाहने फलैस्तदीयैर्जुहुयाद्युतमयुतानायुतैः पुत्रान्वहून्रोगीसलभेतावीरजीविना उग्र
हृदनावाक्काथेनतमाप्यंसरात्रिमं मन्त्रयिताप्नुतन्त्रसाधातपीषापतिब्रुवे अभिषिच्याविधानतोहूतेजमेवप्राप

शिवा
दे.
३५५
359

येत नित्यकर्मदिने नैवेद्यं स पुत्रोन्नतबुद्धिशालिनः ये प्यापि सा समाप्नोति नीरुजो हीर्जीविनः यो पिपञ्चदंतायं·
जन्ममहोत्सवं येषांते मौनेन कृत्वा पिवेद्वारी आगवर्षात्सा सुतं लभेत् कृत्वा कृच्छ्रं माहाभीमाकाशिराजेन योजिता प
रा जित्वा त्मवक्रेणकार्यं नद्रवत्वाद्वित शेषेण भस्मीकुर्वे नेकस्ये समयाविवर्तितयन् जडपात्रि पिसिद्धार्थैः स्त्री
यते लाविलोलितः एवं चैकृते तस्मा हवैरिणं केन वितर्कनाहृत्या भूपत्नमेवाशु सतत्ये न्नात्र संशयः आश्रमे
रुचिरे दिव्ये वदरी तुल्य भूषिते स्प विप्रोस्य शांतेवहस्ते ज पुत्रेनव वेदकर्णो सम्वेगं स्यनाशे गोविंद माद रात्
राक्षै स्मि लेलं ते जडपादे पितेनले शशेषपापनाशार्थे पुष्पार्थं वाजपेयनः रुक्मिणीवल भद्रं वदीयते वात
कर्मणाप्यायेन् कुसत्वं दृष्टेपेते होमयेगलिकाः शुभाः गोमयोस्याः दृगणं ह्रेषः प्रीतये जायते फवः स्वगोत्वरः
समाहृतं कुर्वेते वाणावर्षेणा धावमाने रिपुगणाम नयावेन माशुगं जपेन्सम सहस्त्राणि कस्ये प्यानाम नेत्रयः
समाहारे रिणाभ्याङ्घ्रा टोदे प्राप्ते तोफवं कपिम्फलसेपातकेव नेवत्सकेदिपत् कुसेन्येपोश्रुतेजप्यामन
कृत्वाटकृडियोः ध्यायन् स्वकेसमथने स्वेनमेवादयः कृत्वा वैरिणां कमल पेवकर्षेते प्राणावर्जिते श्रुते प्रजपे
न्मे त्रेहनेहातत्समवेयः समिद्भिर्जन्मनतद्वत हृणेन समेत्रवितृ प्राप्नुनियन मोमोति सद्यामतो पिनान्यथा
कालिङ्गमसमिद्भिर्यतिनि विनेल स्पीने हेनेव यामिन्यामपुतेस्य स्यारिपुर्यमस्ववेद्वजेत् कर्मणोसर्वीजन्तुलोणिनिनि
प्रातिवदलानिव परेडनैलसिक्तानिहुत्वे त्रिकट्कानिव रात्रौरमशान भूमिस्थारिपुनाशायमात्रिकः मा

रणं निहितेकमेयदि कुर्वीत साधकः श्रुणु तं प्रजपेन्मन्त्रं तेनावघह विषाङ्गनेन् मन्त्रीतत्पापनाशाय शान्तवैमाहृतव्रतः
पुरंदरसखान् जिनाहरेत स्वरपादकं हृत्संध्यामवन् जपेल्लक्षं सर्वेनोजयमाप्नुयात् बाधान्तु इयाकुलगोता·
यं फाल्गुनाय च कर्षयेतेरथान्तु हंभावयन् प्रजपेन्मन्त्रं यर्मे वाहिर्भवेत्तस्य योगाशिद्धिश्च जायते त्रिसाडपुर्के
लं लेयः किं शुकपसवैहृनेन् महाकविः सवादीशो वेदवेदांगपारगः कोटिभास्करसंकाशो विश्वरूपशरीरिणम्
समहाटकसत्कोतिमग्रीषायशरीरिणं सूर्यानलस्फुरद्दक्रतवर्णाम्बुजमेडिते विविधानेकसद्दोतिर्दिव्यनप
थ्यधारिणं जपगह्योमानरालेशुभ्यामेकलेविविनयन मन्त्रश्रेष्ठं जपेन्मन्यकुसहस्रमाष्टकद्वयः देशोगाहपु
रग्रामवास्तु स्वात्मनरत्नं भवेदशार्णमेवेणतद्द्वादशार्णतः उक्तानेतान प्रयोगांस्तु यद्व्रातः समाचरे
त् वश्यकमाप्नुनावद्देमेत्रद्वयनश्चादरन् यत्कृताविधिना मन्त्री सर्वलोकप्रियो भवेत् अरण्यपाङ्गवत्सुष्विविं·
कवैरहणेष्वभिः मध्यान्होक्तविधानेन पूजयित्वा शहे हरिं प्रसहदशवर्णीयः सहस्राष्टके जपेत् मंडलाद्धिः
जनव्यानोवर्केतस्य वशो भवेत् मालतीकुसुमैश्चेष्टे गोपवेशं यथा पुरा हृत्समभ्यर्च्य हरपतीन वशानपतिद्य·
सवत् क्रीडतेरक्तकुसुमैरश्मसारसमवैः शपाचीलानले· श्चयानिष्ठागायेनमधुनतेतुले· शुक्लपुष्पैसहू
नार्कैर्यं सहस्रकं श्रन्वहंसमयान्तेतडवानङ्स्माधारयोर श्रलिकं धारणान्नारीस्वपुमासेहशेनयोत् पुरु
षस्तथानारीस्वपुमासेहशोनयोत् पुरुषस्यदासीकुर्यात्तस्मैपयः पुष्पतांबूलवीसोभिकजलालेपनादि

शिवा
चे.
३६०
360

के एकेनमंत्रयोमंत्री सहस्रमभिमंत्र्य च दद्यायेभ्यः सदा तेभ्यः किंकरा मरणान्तिके अपराधव्यवहारादौ·
विवाहे रणेत्वेवमस्य परिशुष्यत्कर्मादौ शान्ते साग्रं जपेन्नृपः नेत्रयद्वचनेस्याते नैव सजमो भवेत् स्तुपविहे
कदेवा योवल्लवीभिः सहाप्लुते हूयमानपरंध्यात्वा हुत्वा त्रिमधुराप्लुतैः अर्पामार्गसमित् श्रेष्ठैः सैलोकोवश
मानयेत् रामक्रीडारंसैदलैः ध्यात्वा मंत्रं दशान्तरं जन्महस्तेनिसेयो मासमात्रेण साधकः श्लोकं त्वंमवा
प्नोति दुर्लभामपि नान्यथा अष्टचक्रुंदमाहूक्ष्वेक्षसैध्यात्वा सहस्रकं साये जप्यानया कन्याप्तेह मेउलापि सा
मंत्रस्यास्य प्रभावेण वांछितेहृणयादरं लतेमधुप्लसैर्वापि पिहूणैर्लाजामसंदवौ हुत्वाज्वनते जयेत्तावकन्या
मिष्टालभेतसः अष्टादशार्णमंत्रेण पलाशसमिधाप्लुते मधुप्लुताः कुशैर्वापि डिनेहातिलतंडुलै वशीभवे
त्तिभियाल्पंदत्वा सर्वैसमाहरात् कृतमालप्रसूनैश्च कुरंडकसमैरपि हुत्वा वशीकरोत्येव भूपालान्सपरिच्छ
दान् वकुलोद्भवसंधुष्पैः पाटलीसंभवैरपि दत्वैर्वा दल्लमीव सायतो कहतै दत्तणात् नूतनो कल्लस
त्यग्रेश्च गायेक्रणोत्पलैः मध्वक्तैश्च पकैर्वापि पाटलीसैः प्रसूनकैः हुत्वाप्लुतेकमेणैव वशयेद्वणैयोषितः
अश्वमारप्रसूनैर्यो मध्वक्तैः प्रत्यहं हुनेत् राज्ञीसहस्रैसंख्यातैः सत्तराज्यं मनेहितः पाणिपाणिगनानां सहस्रैवाहुपो
वनगावितेपंचवाणप्रविपाणंदसीकुर्यान्नसंशयः सिद्धार्थैर्लवणोपेतैर्मध्वक्तैर्हिमसहस्रकं होमं प्रकुर्वता राज्ञो
विद्वेषिद्वाग्वशी भवेत् श्रीहस्तस्य फलैः पत्रैस्तत्प्रयोगेश्च प्रसूनकैः त्रिसाउमंप्लुतेर्होमात्यग्रे संडलसंप्लुतैः प्रमेक

स्तुवतो लक्ष्मीवशीकुर्यात्त्रिजालये वामोसिवल्लवस्त्रीणां मनोभिः सह केशवं समादायकदेवेनसमाहृत्येत्तः
चिंतयन् येथास्तहस्वमानेयोगाद्योसदशाभिर्दिनैः शावीमथान्येन्मंत्रीशीघ्रमेव न संशयः किंबहुक्तेन मंत्राभ्यामे
नाभ्यासदशोपरः नास्तिवश्पेनत्याहृष्टोदेवदानवयोषितो वेडकेंदरस्यगोरांगरक्तायमदलेहुणे अरिकेतुग
दापयेवाङ्दंडेस्कविभ्रते अरिश्चकंकेतुःशावःदिवेःस्वमंडलनालेपैः पद्मदाम्याविभूषिते पीतांवरलसत्कात्र
तहणोमतिसेविते विकवत्मयमध्यस्थ्यथानानेदात्मजप्रभे स्वहस्तपयगतेदेवेधुशाणेश्रहषेनव भालमेचाने
भेवापिडतहमसुतितवा जयेदेकतरंमेत्रीफवाभ्युदितेहृतीफ्रवीस्वा प्राणवाभ्यांलतहादयशके समकृत
स्तहस्तेसमिद्धरेः उपस्तुतैः हृतेस्मंत्रीयपोउमसमद्धैवेः पादयोउमपिस्मलादयमध्याजलोलितेनापिहवि
षावाजितेद्रियः यस्माद्विस्वापिषनित्येविदानंदकलेवरे भवायकारतराणीस्त्रीमदात्मसरसीरुहे आत्मा
भेदेनसंविंत्यप्रत्यहंपरमेश्वरं त्रिसहस्तंजपेन्मंत्रीपूजेन्मत्योप्याकवत्मेना विपिमेनेभजेपल्लस्वडाभक्तिसम
न्वितेः संसारात्विमहाभीमंजरामृत्युसमाकुले अतृस्वैलेहृषीजालेविषयग्रहसंभृते समस्तकपपरेतेजोजी
वन्त्विसोनिरंजने उचरेत्तस्यनानामातिपिवेत्तस्यकथामृते आकाराल्लसवध्यायतनमारान्वेनमत्रापिम
त्वायरममयोपेतोजीवन्मुक्तः सकथ्यते पिंडवान्द्रिपुटेसहत्नववरेसंलिख्यताकोणैगान्षडूणोन्पनरंगपेव
कलसंमेयान्दलेष्वष्टस्व अष्टाणीनवलसुगमवाणेस्वमेवंतन्मात्रपत्रास्थितेवाटेष्वादशपत्रपयलसितोस्त

शिवा ये· ३६१

361

त्स्यात्येवर्णेन् लिखेत् यसेननवदलेततः प्रतिदले गायत्रिवर्णो लिखेत्सर्वेकस्य वीजतः पुनरष्टोत्रिप्राद्वियत्रो
त्तुजे तत्रानुष्टुभवर्णोकानन्तुदस्वीतेवपिंडेननत्संवाशात्रिभिक्रमेणवपुनः पाशांकुशाभ्यां हृते सर्वहृतेनसं·
वीतेयंत्रमेतत्स्यकल्पिते यंत्रराजमितिख्यातेसर्वविष्ट्रमोहने काममर्थमोक्षफलदेशत्रुदस्युनिवारणे कीर्तिकी
र्तिपनैरोगैपरक्षाश्रीविजयप्रदे पुत्रपौत्रप्रदेलोकिभूतवेतालनाशने लिखितेभूर्यपत्राद्देपूजितेवाभिमेत्रिते
धारितेसर्वकामानोहृद्विदंनात्रसंशयः श्रसार्थः षट्कोणेकृत्वातत्मभिमंत्रितेधारितेसर्वकामानोहृद्विदंनात्र
संशयः श्रसार्थः षट्कोणेकृत्वातन्मध्येहृत्नविलिख्यतस्यादरेपिंडवगोपालेकादरेवीजेविलिख्यातन्मध्येसा
यनामस्फुटेकृताषट्कोणेष्वीकषडर्णमंत्रवर्णेनेकैकशोविलिख्यतन्मेपिपुश्रावकापसाहेमादिश्रूवींकयं·
योगमंत्रानालिख्येतह्रास्येदलकमलेकृत्वातदलेषुकस्माष्टाद्दरवर्णानालिख्येतहृहिः षोडशदलपद्मेमकृत्वात
दलेषुवक्ष्यमाणकस्यषोडशाक्षरवर्णानालिख्येतहृहिः अष्टादशदलेपद्मेकृत्वातदेषुपूर्वोक्ताष्टादशाक्षरमंत्रा
वर्णानालिख्येतहाह्ये चतुर्विंशतिदलेपद्मेकृत्वातदलेषुवक्ष्यमाणकस्यगायत्रीवर्णानालिख्येतहृहिहृत्तहृयं·
कृत्वातदंतरालवीप्सांकामवीजेनसंवेष्टयेतहृहिं त्रिंशद्दलेपद्मकृत्वातदलेषुवक्ष्यमाणश्रीगोपालानुष्टुभवर्णोना
लिख्यातहृहिहृत्तहृयमालिख्यवीप्सांत्रयंनिमायामन्तरवीप्सांपिंडगोपालमंत्रेणावेष्ट्यद्वितीयवीप्सांमातृ
कार्णेरावेष्ट्यतृतीयवीप्सांपाशांकुशवीजाभ्यांनिरंजरेसंवेष्टयेत् एतयंत्रमस्मकविधिनासाधितेष्टतमस्मकफलदंस

वतीतितथा कामः क्लांपयोविंदोडेंगुणवस्वदलोमत्रः कामलक्ष्मीजोक्लस्वायस्वरूपंमोविंदोडेंभुकगोविंदाय
वस्वदलः श्रोतलः तथा तारेनमः पदेक्लस्वेवतथ्यीतेवृदेमनःडिःतेवदेवकीपुत्रेवमोक्षातेद्विठांतकः मवःषोड
शावर्णोयेषोडशारेप्रकल्पितः तारेश्वसेवनमः स्वरूपंक्लस्वतथ्यीतेक्लस्वाय. डे. तदेवकीपुत्रेदेवकीपुत्राय वर्म
हूंग्रस्वेकमुष्ठिदंस्वाहातथा दामोदरेवतथ्यीतविग्रहेनदनेनरे वासुदेवायचेत्यंतेधीमहीतिपदंवदेत् ततः क्लस्व
इतिप्रोक्ताःपुनर्क्लृयान्न्यवोदयात् गायत्रेषासमाख्यातागोपालस्यजगत्पतेः दामोदरेवतथ्यीतेदामोदराय सुगम
मन्यत् तथा पिंडमारहृदं येनापिंडेपुतेभगवान्मदं नेदपुत्रपदं डे. तेवलतोवपुषेतथा श्यामलायपदंस्यातेद
शावर्णमनुंवदेत् द्वात्रिंशद्दलरोमंत्रस्तत्सोवर्तुलकल्पितः पिंडंग्लौंशतिवीजे मारःकामवीजे हृतनमः डे.पु
तेभगवनमदंभगवतेनंदपुत्रेडे.तेनंदपुत्राय. वालस्वरूपवपुषेस्वरूपेश्यामलायस्वरूपंदशवर्णमनस्ववैक्लगो
पीलदशाक्षरमंत्रे एतन्मंत्रवत्स्युपयंत्रेलिखितथाषट्कोणेपिंडवीजेद्विनवलिपिहतकोणषकट्कोषड्णेदि
ल्पपत्रादेदशार्णोतविलिखितवनतोवेष्टितेमारवीजैः किंजल्केषुस्वराग्राह्यिवसुदनलसत्षोडशार्णंचपद्मंका
दीन्किंजल्कसंस्थानदलालिखितानष्टवर्णांचपद्मे पाशांकुशाहृतेवाद्यं भविवह्नितथाश्रीपुचस्वार्णामंत्रसेपुत्रेक्लृ
ल्पमंत्रामिमदविद् रत्नाक्लृचोरमारिग्रेवतर्वेषफलप्रदं अस्याथेः षट्कोणमध्येपिंडवीजमसाध्येविलिखितेदी
जमष्टादशाक्षरमंत्रेणसंवेष्ट्यषट्कोणेषुप्रोक्तषडक्षरमंत्रवर्णान्विलिख्यानदहिद्विंशादलपद्मंक्लृत्वातदलेषुस्ववैक्ल

शिवा
चं॰
३६२

362

गोपालदशाक्षराण्यालिख्य तद्बहिर्हृत्पद्मं कृत्वा तयोरन्तराले वीथ्यां कामबीजेन निरन्तरं सर्वमस्तत्तद्बहिः षोडशदलकम-
लं कृत्वा तत्केसरेषु षोडशस्वरान् तद्दलेषु श्लोकषोडशाक्षरमंत्रवर्णान्यालिख्य तद्बहिः द्वात्रिंशद्दलकमलं कृत्वा तत्के-
सरेषु कादिमान्तवर्णानालिख्य दलेषु श्लोकद्वात्रिंशदक्षरमंत्रवर्णानालिख्य तद्बहिर्हृत्तयोरन्तराले पाशांकुशबीजा-
भ्यां सावेष्टयत्तद्बहिः भूपुरं तत्र वज्रयुगान्वितं कमष्टकोणं कृत्वा तत्कोणेषु श्लोकाष्टाक्षरमंत्रवर्णानेकैकमालिखेत्
एतद्यन्त्रं फलदं तथा कृत्वा नवषट्कमंत्री मंडले वाष्टकमलकं मध्यकोष्ठे लिखेत् श्लोकं वज्रतलद्वयान्विते हेमा-
कारेण मंत्रं नाममध्यादि सर्वपाश्चिम अष्टपर्णशिष्टकोष्ठेषु द्वादशार्णेन वेष्टिता कृष्णमंत्रमिति ख्यातं सर्वे रत्नाकरेप-
रे भूर्जपत्रे लिखितानि तन्त्रजिते स्थापितानि लेकारेण पारितनि सेम सर्वेष्टसर्ववर्धने द्विजेन्दु यदि कामयेत् सम्यक्
लिख्य पूजिते शालादौ निहिते यंत्रे गवाहद्धिकरं सदा अस्यार्थः प्राक् प्रत्यक् सप्तवज्रद्वयं दक्षिणोत्तरं सप्तव-
ज्रद्वयं च कृत्वा नव कोष्ठेषु तेषु कोष्ठेषु विरच्य तस्य कोणवज्रद्वये सप्तवज्रद्वयं कृत्वा तन्मध्यकोष्ठमध्ये वज्रतलद्वये विरच्य त-
त्रवर्णमानश्लोकमंत्राक्षराणि वक्ष्यमाणप्रकारेण लिखेत् तद्यथा प्रथमवज्रतले पूर्वार्धं प्रतिलोमेनाविलिख्य
द्वितीयवज्रतले द्वितीयार्धं तथैवालिखेत् अवशिष्टकोष्ठेषु पूर्वोक्तगोपालाष्टाक्षरमंत्रवर्णानेकमेकं लिखेत् ततस्त-
द्बहिर्हृत्तयोरन्तराले पूर्वोक्तद्वादशाक्षरमंत्रेण वेष्टयेत् इदं यंत्रं सकलफलदं तथा तस्मिन्कीर्तिपदं क्रियादेवदेवतं उद्धरेत्
न वेदेवरतो ब्रूयात् तेन वन्तेरतो वदेत् इदं तो पृथ्वानत शाह्लांतेन ख्याते पिदमुद्धरेत् देवकीसुतशाह्लांतः श्लोकमंत्रोयमीरितः

तथा वाद्यमंत्रः तेसकीदेवदेवेनतेवेदेवरतोरंतोतेरतो हूफतोद्यातोदेवकीसतो इतितथा श्लोकमंत्रेमहेशादि
वतः षष्टिपदोलिखेत् साध्यमादिवतभूपः सर्वतोभद्रनामके पंत्रशष्टिवलारोगपकीर्तिलक्ष्मीजयंपदेसारजे
फलकेकृतानिखातेगोहमध्यातः दसुमारीयहादिभ्योरतांकुर्याद्बोपरा तथा ह्रीरगोपपदेप्रोक्तापगोर
ह्रीतिवोद्धरेत् रतामात्पदपरेपश्चात्तमाद्यरपदे ततःगोमातोपदमातीध्यगतोमापदेवदेत् गोपेत्नगपदेशो
कात्मातगात्क्वपमध्वरेत् ग्रंथेश्लोकमनः प्रोक्तोद्वितीयःसर्वसिद्धिदः ग्रंथेमंत्रः ह्रीरगोपपगोह्रीरदतमाह्वदः
माद्यरागोमातोगगतोमागोपह्नगात्मत्मगह्नम इतिकेरलीयेयंत्रेसारे मध्यगर्भेलिखेकामेवाह्निगेहभुगो
दरे षट्सकोणेषुषहर्णं वतःपत्रोष्टजेततः केसरेषचतुर्वर्णांद्वादशार्णंमनोलिखेत् त्रीणित्रीणिवर्णां
निप्रतिपत्रेततोबहिः पत्रेद्विकपत्रकेराजदशार्णमनुकेशरे विंशत्यर्णमनोवर्णांत्रीनिपत्रोहिशोलिखेत्
वहिःषोडशपत्रेषुस्वरांप्रकेसरेष्वथ ग्रागावाधस्पत्तकस्पवाद्धेमर्द्धमृवांलिखेत् वह्निमेवेसकार्थेपूतनो
भूविवमालिखेत् वराहवीजेतद्विभ्रफवीजेकोणमेलिखेत् गोपालयंत्रमेतद्धिविधिनास्थापितेगृहे तत्रगा
वःपयस्विमः सहषाश्वतिरामयाः पीनोधोवड्रत्पाश्च सुशालाश्चभवंतिहि पतधान्यधनारत्नशालिनीतस्य
मेदिरालक्ष्मारतिस्थिराभतावसेद्दाभक्तसमवे ग्रसाध्यः षट्कोणाविलिख्यातन्मध्येससाध्यकामवीजेविलि
ख्यषट्कोणेषुसर्वांकमलषडक्षरमंत्राणांतालिखेतद्वहिश्वतःपत्रेकमलेकृतानकेसरेषुक्लींदलक्लोंरतिमे

शिवा
चं.
३६४

त्रैंसैकैमन्त्रं विलिख्य तद्दलेषु पूर्वोक्तद्वादशान्तरमेत्र सत्रीणि त्रीणि देवाणपालिख्य तद्बहिर्द्वादशदलपद्मं कृत्वा तत्के
सरेषु पूर्वोक्तदशान्तरमेत्राणां नालिख्य तद्दलेषु पूर्वोक्तविंशतिवर्णमेत्रस्याद्विद्विक्रमाद्विंशतिवर्णानालिख्य
तद्बहिः षोडशदलपद्मं कृत्वा तत्केसरेषु षोडशस्वरान्नालिख्य तद्दलेषु च रवेदोक्तसा गावो अग्मन्नुतभद्रस्य
क्रमशस्तद्दले सृवामर्धमर्धे विलिख्य तद्बहिरष्टमे योरेता लेककारादिलकारान्तेन वेष्टयेत्तद्बहिश्चतुरश्रं कृत्वा तत्
स्य चतुर्दिक्षु वराहवीजं कोणेषु भवीजं वा लिखेत् एतद्यन्त्रं सक्तफलदं आगावो अग्मन्नुत भद्रमक्रन्त्सीदन्तु
गोष्ठे रण्यन्त्वस्मे प्रजावती पुरुरूपा इह स्युरिन्द्राय पूर्वीरुषसो दुहानाः इन्द्रो यज्वने पृणते च शिक्षत्युपेद्ददा
ति न स्वं मुषायति भूयो भूयो रयिमिदस्य वर्धयन्नभिन्ने खिल्ये निदधाति देवयुं न ता नशन्ति न दभाति तस्करो
नासामामित्रो व्यथिरादधर्षति देवांश्च याभिर्यजते ददाति च ज्योगित्ताभिः सचते गोपतिः सह न ता अर्वा रेणु
ककाटो अश्नुते न संस्कृतत्रमुपयन्ति ता अभि उरुगायमभयं तस्य ता अनु गावो मर्तस्य वि चरन्ति यज्वनः गावो
भगो गाव इन्द्रो मे अच्छान् गावः सोमस्य प्रथमस्य भक्षः इमा या गावः स जनास इन्द्र इच्छामीद्धृदा मनसा चिदिन्द्रम्
यूयं गावो मेदयथा कृशं चिद् अश्रीरं चित्कृणुथा सुप्रतीकं भद्रं गृहं कृणुथ भद्रवाचो बृहद्वो वय उच्यते सभासु प्रजा
वतीः सूयवसे रुशन्तीः शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिबन्तीः मा व स्तेन ईशत माघशंसः परि वो हेती रुद्रस्य वृज्याः उपेद
मुपपर्चनमासु गोषूप पृच्यताम् उप ऋषभस्य रेतस्युपेन्द्र तव वीर्ये मन्त्रेणानेन सम्पाद्य सदलविवरे गव्यमुक्तं सवा

363

यो मे कामे क्रमेण प्रविलिख्य तद्बहिर्वेष्टितं मातृकार्णैः आग्नावो सप्तकं यंत्रकं गृहगतमिदं स्थापितं मे दिशादौ दया
गोष्ठि संतर्णं कद्वषमहिषैः संकुलामा स्फलदं अस्यार्थः अष्टदलकमलमध्ये समस्तार्थं प्रणवं विलिख्य दलेषु व
यमाण्यामावा सप्तकं स्वकं कोणं च विलिख्य तदन्तर्योरंतरालं मातृकाया वेष्टयित्वा बहिश्चतुरस्रं कुर्यादेतत् यंत्रमभुक्त फलदं
भवति तथा षट्कोणकर्णिकायां स्मरमथ विलिख्य कोणषट्के षडर्णं प्रत्येकं कवर्णादशस्ववद् शाद्वर्णस्य
वर्णैः स्मरस्य आवीनेमातृकार्णैः रपि वक्रगृहं गता श्रीगोपालमंत्रो यमार्थं काममग्रतुरस्रं रवकरे आपदं वश्य
कारि अस्यार्थः षट्कोणं कर्णिकान्तर्मध्ये समस्तार्थं कामबीजं विलिख्य तत्कोणेषु षडक्षरं विलिख्य तद्बहिर्दशदल
पद्मं कृत्वा तद्दलेषु दशाक्षरमंत्रवर्णान् विलिख्य तद्बहिर्वेष्टयित्वा लोपोऽङ्कौ दीक्षौ ल्लसः इति वाणबीजेषु उक्त फ
लदं प्रवरसुखेमालः तथा मारं मध्ये वसुदललसत्कर्णिके हृक्स्वादिवर्णान् द्वौ द्वौ वेष्टयेत् प्रथम मध्य लिखित्वा केसरेषु
स्वराणां द्वौ द्वौ वर्णौ लिखित्वा पि समावेष्टितं मातृकार्णैः भगेहस्थानि विलसद्वदेयं त्र महादशार्णे अस्यार्थः अष्टद
लकमलमध्ये कामबीजं समस्तार्थं लिखित्वा तद्दलेषु पृथ्वीं मांस्यात् दशाक्षरमंत्रस्य पंचादिवर्णान् वर्णं तद्दशवर्णा
न् हि हि क्रमादालिखित्वा तत्सैववर्णत्रयं विलिखित्वा केसरेषु द्वंद्वशः षोडशस्वरानालिख्य बहिर्हं तद्योतरालवीथ्यां क
दिक्षान्तवार्णैरावेष्ट्य बहिश्चतुरस्रं कुर्यादेतद्यंत्रं फलदं श्रीसाररसंग्रहे प्रथमे वरवते मकुंदे सजगत्पातो सर्वेस
हिकरे लोकवश्यदे कीर्तिपुष्टिदे विविड श्रीविषदा योके वलाकर्णे प्रथविः वेदविक्तस्य कीलसमः कुर्या

शिवा
वं॰
३६४

364

हुताशनः सप्तसर्वार्णानामभिहितश्च भृगुः सामस्थदीर्घवान् सेप्याग्निरोतवैकुंठागगनवैउशेखरं प्राणेग्निसहितः
सूरः सर्गोरुद्रोनामधुतः ग्रहादपात्तयोमंत्रोमकुंदस्यप्रकीर्तितः त्रिविंडुश्रीः विंडविपुरेश्रीवीजेश्रीरिति
दीर्घान॰ केवलास्वरशाहितानेनन् कर्णेउ॰ रवि॰ मे॰ तेनम॰ वेदः विंडः विस्कः उचकोक॰ तेनकु॰ सत्य॰ द॰
क्रमे॰ व॰ हुताशनः रः सर्वान॰ यौ॰ समहिणः तेनवरणौ॰ भृगु॰ सत्य॰ द॰ दीर्घः ग्रा तेनदा॰ सेप्याश॰ ग्रग्निः
रः शेनण॰ वैकुंठः म॰ गगनेह॰ ईउः तेनदं॰ प्राणः प॰ ग्रग्निः रः तेनश॰ सूराय॰ सत्य॰ द॰ रुद्र॰ ए॰ ईरय॰ तेनपे
इति तथा नारदोस्यमुनिः प्रोक्तागायत्रीछंदउच्यते मकुंदोदेवताप्रोक्तः सुरासुरनमस्कृतः ग्रावक्रार्थैः प्र
कंपीतयेवोगानिविचक्षणः प्रजातनैसलैवीपीठे स्त्रोगेड्रादिनदाशुधे: मंत्रेजपेद्धदेलक्षेतदशांशहुतेननः
पलाशाकुसुमैस्वाहुजैस्तर्पणादितनप्रते मत्रुनानेनमंत्रेजेमयह्वोरंशातेजलोदितोदावनबहेपीत्वामासषट्के
प्रमत्रयीः सम्यक्श्रुतिपरोमंत्रीजायतेवेदपारगः प्रयोगः सुगम॰ तथा समसोतिसमत्रायेमहत्रामि॰
तमनुद्धरेत् वाललीलापदेशोक्ताश्रात्मनेद्भसमारयेत् प्रहणहृदयेनापिप्रुक्तोमंत्रोपमीननः सप्तस्लोक
तिस्वरूपमहत्रमितस्वरूपेवाल्लीलास्वरूपेग्रात्मनेहे स्वरूपेग्राचसेपिः तेनलीलात्मनेइतिमंत्रेउद्धरेः ग्र
स्त्रफट् हृदयेनमः ग्रहादपात्तयोयमपिमंत्र तथा नलकूवरग्रग्रालोनाममुनिः छंदउदाहृत गायत्रीबालकृ
ष्णोस्यदेवतापरिकीर्तितः पेवोगानिप्रुप्रोक्तानिध्यानपूर्वोदितेभवेत् प्रजावागोड्वजायेश्वरस्वार्थादिपूर्वेव

त् जपादिकर्मभिर्मन्त्रदसोविनः सर्वसिद्धिदः ध्यानेमात्ररेकगतरूपध्येयं तथा अत्राहृपपदप्रोक्तावसहृपे·
निर्वापयेत् नहहृपेववहस्रुग्ममेवाधिपतयेपदे समात्रेवसमन्वार्यशारमयग्निवषणतः अत्रप्रदीपमाल्यातास्वि
णोदमन्त्रनमः आदिपदत्रयेस्वहृपहस्रुग्मेननमोनमः समात्रेप्रपञ्चस्वहृपेत्याग्निवषः स्वाहरषिर्वं स्वामम
दिशः तथा नारदोमुनिरस्यसाङ्केदेगुह्यभुदाहृत अत्राधिपतिहृत्सोस्यदेवताप्रोक्तेतेषु योः अत्रादोजायते
मंत्रीमंत्रमेनेभजन्तदा तथा द्वादशान्तरमेत्रोनेवर्मोस्त्राग्निवषणतः प्रसिद्धोयोवासुदेवद्वादशान्तरमेत्र
सर्वोकमः वर्गास्त्राग्निवर्धेतायदाभवति तदाषोडशान्तरमेत्रस्यात् वर्महृअस्त्रफट् अग्निवषः स्वाहा घोर
शाणोमन्त्रः प्रोक्तात्रस्यामुनिहृदाहृतः गायत्रीछन्दस्तत्केदेवतावतिरापातोयहृप्रोदेवकीपुत्रो दुःखगाह
विनाशनः सर्वग्रहभयेघोरेजन्ममयोयेमन्त्रनमः एतेषामेत्रवर्याणांपेवांगानिदशाक्षराणवत् सर्वेनोगे
लोकपालैर्वेत्रयेसमीरितानतमाद्विशेषाफलदामेत्रायतेनसेशयः तथा द्वादशार्णमनोरेतेपुरुषोत्तमः
३६९ शहृतः आद्यमैवनतोदेहिचतथ्योविसमवारेत् नादशेप्रभवविस्केहृन्मेत्रोद्वात्रिंशदक्षराद्वादशार्णेवासुदे
श्रु वद्वादशार्णेपुरुषोत्तमस्वहृपे आद्यमेदेहिस्वहृपेत्रनमेधिवतथ्योविस्वेविसवेनादशेप्रभविकप्रभविस
[illegible] वेहृन्नमः नारदोमुनिरस्यसाङ्केदोनष्टुभुदाहृते श्रीकृस्मोदेवताप्रोक्तः पवोगाविपिहृत्मने द्वादशार्णांन्तः
सर्वार्थहृदानेदात्मनेभवेत पंचार्णेनेवदोशीत्यात्मनेवाशिरसोमन्त्रः ज्योतिरात्मनइत्यादीक्षनवर्णोः शिखा

शिवा
वे.
३६५

365

मनामायात्मनेवचस्वर्णः कवचेपरिकीर्तितं विरात्मनेपरात्मने द्वाभ्यामस्त्रमस्वाहतां ॐनमोभगवतेवासुदेवाय
ज्ञानेशात्मनेहृदयायनमः शुद्धैश्वर्यात्मनेशिरसेस्वाहा ज्ञानमेदेहिज्योतिरात्मनेशिखायैवषट् विश्व
वेशभवितसेवकवचायहूंनमः अस्त्रायफट् इतिपंचांगानिप्रास्वज्ञासेत श्रीगलोकेशवज्रोपीयोवेनोक्ताजपेन्मन्त्रं
लक्षमेकंदशांशानजुहुयात्सयमैः शुभैः उपासकेषुतैतैर्हृष्यान्वितयैर्यपितैनले जडपादीवेजीविनेल
भतेनात्रसंशयः तथा डें तेवालवपुषेकाशिरः समर्पणेकामन वालानामभवशोत्सर्गः रत्नोपेतजपेन्मन्त्रं
डें तेवालवपुः बालवपुषेषोशिरः स्वाहा तथागोपालकपदस्तोनेवदेहवयरापत्त वननप्रांवामदेवंवक.
वाप्रहिद्योतकः गोपालकवेषधरायस्वन्तपंचाक्षदेवेनवनष्पंतेवासुदेवायकवेङूंअस्त्रफट् हिठः स्वाहा श्रा
षादेशालसमपोनारदोस्यमतिर्मनागायत्रीछन्दउपस्तकदेवताकस्मरेदितः आद्यकारादिभिरंगानिपूजाप्रवेक्त
वत्सनाशूहगोपालारक्षादौप्रशस्तःशान्तिकेपिव प्रवीक्तवत्मनाश्वैगोदवज्राधैःकालीयसर्पदर्पोकापर
णामध्येनृतोवरेत दिव्यनृत्यादस्यातेकरोतीतिनृदततः नमामीतिसमम्पापदेवकीपुत्रमप्यथानृत्यराजान्
माभाष्यवदेस्तुतमांततः द्वात्रिंशदक्षरोमन्त्रस्सर्वदोषनिवारणः अथेमंत्रकालीयसर्पफणामध्येदिव्यनृत्यक
रोतितनमामिदेवकीपुत्रंनृत्यराजनमच्युतं इतिश्लोकन्तपः मुनिनारदआख्यातः छंदोनुष्टुबुदीरितं कालीय
मर्दनःकृष्णोदेवतासर्ववेदितः वनपादेष्वसवैरारायमथनेनागविषिमस्तः श्रीयोरिन्द्रादिभिःपश्चाद्वज्राद्यैः र

धे

वैनेरिता एकलदेनपिता गौज्जह्रयादगुतेशुभैः विपनाशकरायोयाः कर्मयामनुनोमनः एतन्मेत्रप्रभावेन
नष्यंमेवमहोरएण एतन्मेवसमानोमोविषघ्रोनैवविघ्नते शुकवृदोन्ययेवोगोगोमक्रत्रेणमयेषतैः निर्मिता
गुलिकासमकमेत्रेणानेनमेवितानिम्यालेपांजनैः पानैकमेणतुहृताशिनी मकुंदायैनदेनोनांमेयाणांक
मनोनुषाः दशाणारगुमयोगोकथ्यानेनदानप्रकल्पयेत् तथामायाररमादिकोह्यादशाणोविंशादैरोमनः स
तन्मेत्रसमानामःसिद्धिदोह्यडुःविघ्नते मनिंद्रमामसमेत्रसगायत्रीक्षेश्वरिते श्रीकंठस्योदेवताबीजशक्तयाशुक्र
वदोरयेत् श्रीकांतस्यप्रवक्ष्यामिध्यानमेत्रोत्तमोत्तमे कुंभेनाद्यिथनाध्यदेः सर्वेदायहिधीयते प्रवलघसम्यवनस्या
पिकरे सेपद्मदे शुभे कोटिभास्करसंकाशेहारकायाशुहानमैः वहुभिःकल्पतरुभिर्वैष्टितेरत्नमंडपेविघोतः
न्माणिवर्योघन्तभद्रासनभिमिकोविकवत्सुषमालाभिः सहितानेनमौक्तिकोपुष्परागवराशोभिरत्नरघोरथ्यां
रि निरंतरस्त्ववहन्तत्तधारस्त्वयाराभिवर्षिणः ग्रथकल्पकहृदस्यशाखामामस्यसर्वतः ज्वलदान्वप्रदीपालि
समयोतिनादिमये उपदविवेद्रीयविधुकोटिनिभक्षविहृयासवेतः सौम्यनानालंकारमंडिते अरिशोत्वग
दापयथारिणापीतवाससे स्पृशंतेकलशघोतन्माणिधारमहीनिधे सक्षुनवरणोत्वनविद्रुमघृतिकारिणा
हाकिरलीसमभामेहेरत्नवामेस्थिनेप्रभोः उन्नमांगाभिषिचेमोननारत्नसुधारपीलसत्कोपकराभोजशृहो
तः वटस्वरजातपापक्षेत्रैनप्रजित्वाहस्तनेदेस्वघठौतयोः मित्रविदनधैवान्यापराबैवसलदणा एतयोजाव

शिवा
चं.
३६६
366

वस्याहस्तपद्मीले दलवामगो रत्नपुः न्यासमादाय कलशेन रत्नसंभृतौ अर्घपात्रे विलासेत ध्यानयोमंत्रसत्रमैः
ततः षोडशमासहस्त्रमिताभोग्यैः समंततः समंत्रेयाग्रणेरत्नादिपाशाङ्कुशकषट्समन्वकं स्मरेद् हृदानिधीनात्स्यपना
मावर्षतीव हिः हसौं स्वनेद्रहिमेयोदेवादीनपिप्रवेवत् एवमविन्देदेवेशं ततः प्रजापसमारभेत् न्यसोदितप्रका
रेणषडिन्यासावस्थानके क्रमेणनिवेशमेवनोमूलमंत्रेणमेत्रविन् प्राणायामत्रयेकृत्वा ऋष्यादिन्यासमाचरेत्
करांगुलीषुतलयोषडंगन्यासमाचरेत् व्यापकंमूलमंत्रेणविन्यस्यकरयोस्ततः पुनःषडंगंविन्यस्य देहदेपिकस
न्नमः पुटिताकूलमंत्रेणमातृकांवप्रविन्यसेत्तेकेकांतमंत्रवर्णान्नैनान्यसेद्दतिमनन्तमावेवनारमेहारव
त्मेनामुद्रादशतत्त्वानिविन्यसेत् व्यापकंचप्रविन्यस्यमंत्राणांन्यासमाचरेत् उत्तमांगेललाटेवक्त्रमध्येदृकुच
तिद्वयेनासिकाननयोश्चविवुकंगलेपुनः बाहुमूलेहृदोरूके नाभिदेशेशिवेतथा मूलाधारेकटिद्वंद्वेजा
नुयुग्मेचजंघयोः गुल्फयुग्मेपादयुग्मेन्यसेद्वर्णान्मनोः क्रमात् शक्तिन्यासंप्रायमास्याजोहृदयाः वाप्तिस्व
याबाहुमूलानिकोशाक्षासहारोपपदादिकाः स्थितस्तेपंचधाकेविअस्याक्रमेणनिपंजरेन्यसन्ताभृष्टिस्थितीपश्चात्
षडंगानिप्रविन्यसेत् त्रिंटहिमागौवैवहैवेहनेत्रैः क्रमाद्रथः वहपंचयःसागराश्चनारः वेदाश्चनारः मंत्रेहृयमूल
मेवमवैवर्णाहृदादोजानिसेपुंते दशोपिनाकिरीटादिमुद्रादिवंधनेचरेत् मूर्तिपंजरतोदेवसंपन्नागोनिजेततः
देवस्यवाद्यपूजार्थमन्यतेपंचमंत्रमंगोमथेनायैनोमालिमायापीठभूमौप्रविन्यसेत् प्रवौंकरोयपंकेनसलिप्या

ध्यायेवसव्ये देविलिख्य कर्णिकासंख्वमग्निमेरुलसंयुतं मादमेसाध्यसहितंमेरुवीजेन्मवेशयेत् तद्बहिर्गो
लतोवर्णैर्लखेदष्टपरिवेष्टयेत् शक्रराजसवाहनोकोणगोकमलोल्लिखेत् अग्नेयत्रिकोणेषु मायावीजप्रक
ल्पयेत् कोणसंधिषुतद्वर्णं दलमूलेषु वाग्भिणः यन्त्रवीकामदेवस्यमालामणिवाहयन्त्राणांहस्मालर्कमाम
न्मान्मातृकार्णैः प्रवेष्टयेत् धरापुरवतदिक्षुमोमायावकोणगं विलिख्यैवं महायन्त्रं परं स्वर्णादिजेषु यः
सम्यक्संजप्यसंयज्य एतेनमन्त्रजोत्तमे करोतिलोकवश्यत्वं राजवश्यावसर्वदा पंचोपचारः प्रयोगेवदाने का
मदेवपवनवध्येतेविद्महेनददनेनंर उं·शुतेषुष्पवाणेनवश्यवदेहीमहीतितु तन्नोतननगारस्त्रक्कांप्रवदेष्टप्रचोदयात्
कामदेवेवतत्पश्येतेकामदेवाय· विद्महेस्वनृपे·उं·शुतेपुगमवाणेपुष्पवाणाय· धीमहिस्वक्ले· तन्नोनंगः प्र
रूपेप्रचोदयात्तरूपेगायत्रीयंसमाख्यातां जपेदेनांप्रयत्नतः सर्वेषांपालनेथाणांजपादौपशाकरीणिहृदे उं·
तेशुतेकामदेवेसर्वेततनाप्रियेतथासर्वेजनप्यानेतेउं· तंमेमोहनेवदेत् ज्वलसंवीप्यमेरन्तः प्रज्वलेतिप्रभाषयेत्
सर्वांतेजनशाह्वषयेतेहृदयेततः ममतिवसमन्त्रायेवशगोकाकुरुद्वयं द्विगतोमारमालाणस्वनविंशद्वयात्म
रः जपादिसमयेवायंकामवीजादिकेरभवेत् राजादिसर्वेलोकानांपरोवश्यकरोमनः हृदनमः उंशुतेकाम
देवकामदेवाय सर्वजनप्रियेतथासर्वजनप्रियाय सर्वजनसम्मोहरूपेउं· तंमेमोहममसमोहनाय ज्वलसंवी·
प्यज्वलज्वलज्वलसततंपे सर्वस्वरूपेजनष्प्रेतेजनस्यहृदयंस्वरूपेममसरूपेरूपंवेशासरूपेकुरुद्वयंकुरु

शिवा
वे॰
३६७
367

कुरु॰ ह्रिठः स्वाहाः वर्त्तर्विंशेदयं प्रस्तावत्तारिंशत तथा प्रसिन्मन्त्रे पीठपूजां कृत्वा श्वेतौकवत्संतानतरुमूलेप्रक
ल्प्यासोकृमलकावाह्य पूजयेत् प्राणसनप्रमस्वैमेंश्रीमत्पानेहयवारकैः मडूंसोसकमेणैव पूजयेद्भक्तितत्परः
प्रादौमूर्ध्निस्थितिपूज्यात षडंगानि किरीटकं कुंडलद्विनयंभक्तयाद्यांनिजलजकंगदां नलनेशंखावायमव
वनमालांवश्रीवत्सं कौस्तुभमेनथा वेदनालनपुष्पाद्यैः पूरोवन्मकलितावयेत् षट्सुकोणेषुवंश्याद्दिषडंग
नियजेत्पुरा वासुदेवादिकाम्कर्नोकोणकेसरगायजेत् पानिश्रियंसरस्वत्यारसितिदिग्दलमकलगाः ततः
पूर्वादिपत्रेषुहाकिन्यणीमप्रलोयपजेत् दलवामकमात्स्याद्देकदेवममवयेत् षोडशहीमरहस्राणिदेवदेव
स्यशोगिणा दलाग्रस्यास्ततः पूज्यानिषयोहीकमादमी इंद्रानीलोमकुंदस्थमकरोनगाककपो शंखेम
ग्रावतह्राम्लोके शायुधपूजनं रम्यसेपूज्यगोविंदं नैवेद्यैर्हविरर्पयेत् हविषायसंखंडाज्यदधिभिः पश्चा
क्वचादीनिनिवेदयेत् कृत्वाप्रणामं षोडशस्यहरिंसावरणाहृदि ध्रुवं विमृस्य मेपूज्यस्वजपेद्भक्तितोमनुं मु
पश्रयोगः तत्रपातः कृत्वादियोगपीठन्यासांतेमलमंत्रेण प्राणायामंचयेत्कृत्वाशिरसि ब्रह्मणे ऋषयेनमः
मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदयेश्रीकृष्णायदेवतायैनमः गुह्येक्लींबीजायनमः पादयोःस्वाहाशक्तयेनमः
इतिविन्यस्यममवत्तविंयकुरुषाथ्यसिद्धयेविनियोगइतिकृतांजलिः ध्यायेत् ह्रीं श्रीं क्लीं हृदयायनमः कृष्णा
यशिरसेस्वाहा गोपिरायशिखायैवषट् गोपीजनकवचायहुं वल्लभायनेत्रायवौषट् स्वाहा अस्त्रायफट्

इतिकरषडंगन्यासंकृत्वा मूलमंत्रेणमूर्ध्नादिपादांतंव्यापकंकृत्वामूलशुद्धिंतंमातृकाविन्याससंहारसृष्टिक्रमेण
दशाणलेखकप्रकारेणदशतत्वानि[illegible]विन्यस्यपुनर्मूलमंत्रेणवशुद्धिनेनत्रिर्व्यापकंकृत्वापुनःषडंगानिविन्यस्याशिर
सि ह्रींनमःभाले श्रींनमः भ्रुवोर्मध्ये क्लींनमः नेत्रयोः कुश्रोत्रयोःलं· नासिकायां मुखेगों· चिबुके
वि गलेहं· बाहुमूलयोः यं· हृदिगों· उदरेपी नाभौजं· लिंगेनं· मूलाधारेवं· करयोः लं· जानुनोःभा·
जंघयोःपं· गुल्फयोःस्वां· पादयोः ह्रांनमः एवंसृष्ट्याविन्यस्यहृदिह्रीं· उदरेश्रीं· नाभौक्लीं· लिंगेक्लं·मूल
धाःकयोःपं १ जानुनोःगों। जंघयोःविगुल्फयोःदांपादयोःयं शिरसिगों· भालेपीं· भ्रूमध्येजंनेत्रयोः
नेश्रोत्रयोः वं· नासिकायां· स्लां· मुखे· भा· चिबुकेयं· कंठेस्वा· बाहुमूलयोःह्रांनमः इतिस्थित्याविन्यस्यपादा
दिमस्तकांतंसंहारेणन्यसेत् ग्रंथेक्रमस्तुयतानांगृहाणांस्क्रसंहारसृष्टिस्थितिक्रमेणकार्यः वर्णिभिस्तु
स्थितिसंहारसृष्टिक्रमेणकार्यइति ततः पूर्वोक्तमूर्तिपंजरन्यासंकृत्वापुनरप्युक्तप्रकारेणसृष्टिस्थितिन्यासौ
कृत्वाषडंगानिविन्यस्यवक्ष्यमाणंवैस्नवमुद्रादर्शयित्वादिव्यंकृत्वानिजदेहेमूर्तिपंजरन्यासक्रमेणदेवंस
मूज्यस्वपरतश्चंदनादिपीठेकुंकुमादिनाष्टदलपद्मंविरच्यतत्केसरेकार्णिकायांषट्कोणंकृत्वातन्मध्येसाध्यकर्म
बीजंविलिख्यकृत्स्नायेत्यादिभिःसप्तदशाभिरक्षरैः कामबीजंमध्यषट्कोणस्यपूर्वोनिर्ऋतिवायुकोणेश्री
श्रीबीजंशिष्टकोणेषुमायाबीजंचविलिख्यषट्कोणंसंपिधुपूर्वोक्तमूलषडक्षरमंत्रवर्णेनालिख्यतत्केसरे

शिवा
र्चे·
३६८

368

पुष्पोक्तकामगायत्रीकर्णौत्रिशाखिशाग्रालिख्येत दलेषु प्रोक्तमकरध्वजमालामंत्रवर्णान् षट् षडालिखेत् द्व
हिर्वन्हपान्तराले मातृकार्णैः सर्वैरुभिमेवेष्टयेत् द्वहिर्भूतरश्रेक्तंवानस्य चतर्दिक्षु श्रीबीजं कोणेषु मायाबीजं वा
लिख्येत् तत्र श्रीगवत्पीठपूजांविधाय सकलनिष्कल्पनादि पुष्पापचारांते देवस्य देहे स्वाहिना समस्तक्रमेण स्थितिमासक्र
मेणाव सृष्टमूलयागतेन देवस्य देहे षडंगन्यासमस्यान्ने षडंगानि संपूज्य देवस्य शिरसि सकलमन्त्राय किरीटाय न
मः कर्णयोः कुंडलाभ्यां नमः दक्षोर्ध्वहस्ते चक्राय वामोर्ध्वहस्ते शंखाय· वामाधः करे गदायैः दक्षाधः पद्माय·
सर्वादिपादांजेनाभ्यंते वनमालायैः वक्षसि श्रीवत्साय· कंठे कौस्तुभाय नमः इति सकलेनैव संपूज्य षट्को
णेषु श्रीगवत्षडंगानि संपूज्य कोणकेसरेषु वासुदेवादिमूर्तीः दिग्गतकेसरेषु शान्त्यादिशक्तीश्च संपूज्य दलेषु देव
स्य दक्षवामदक्षवामक्रमेण रुक्मिण्याद्यष्टमहिषीः संपूज्य षोडशसहस्रसंख्याभ्यो देवीभ्यो नमः इति देव
स्य परितः संपूज्य दलाग्रेषु इंद्राय· नीलाय· वकराय· मकुंदाय मेकंनेशाय· कच्छपाय· शंखाय· पद्मा राय ७म
य· इति निधिपूजकेसंपूज्य लोकेशान्वादिसर्वेशावतन्ममायपोहितितथा एवमभ्यर्च्य देवेशं दद्दलदेंजपेन्मन्त्रं
सर्पिषाज्जुहुयात्सम्यक् दशांशं तर्पयेत्ततः अभिषेकं विधायाथ ब्राह्मणान् भोजयेत्तदा इत्थं साधितमंत्रस्य प्रयोगान्
विदधीत वै पूजयित्वानले कृष्णं श्वेतपुष्पैः सतंदुलैः घृतेन हुतसंयुक्तैः हेमानि अश्मधारयेत् सममस्तयनयामाति :
श्रीवश्यप्रभवेध्रुवं दधाम्बेलेन संबद्धा पाड्नेन्मफलोलितैः गोदृष्टैर्वापिजहोत स लक्ष्मीस्थिराभवेत् रक्ता

नं:

दिवसनाकान्दीहृनेत्सुषेष्वतादशैः मफराकैर्हृताकैर्वीप्पहोमरसहस्रकं मफनासेश्रुतैश्चैतक्तुसमैरष्टसंश्रुते सह
स्रमन्वहं कृतामासमात्रेणसाधकः राज्ञः पुरोहितोभयान्मेत्रिणोवानसंशयः प्रयोगजपहोमादि दशाहादशव
र्णजामंत्रेणनेनकुर्वीतभ्रामेत्रोकमादरात्तामासध्यानेजपार्वाभिर्होमतोयोभजेन्मनं रत्नकांचनधान्याद्यैः स
मृद्धेतस्यमंदिरे जायतेहस्तगतस्यसकलावजयाविरं पुत्रपौत्रकलत्राद्यैर्भुक्त्वाभोगान्बहुनिह श्रेतेयोतिप
रेयामंवैस्नवैमनिडुणोने श्रीयंत्रसारे षट्‌स्त्रकोणकारिणीकामधेमधेममाध्येमदनेलिखित षट्‌स्रकोणेषुष
ड्वर्णैवनर्वर्णैवनदले दशपत्रेकेसरेषद शार्णकौकवर्णकेविशत्पर्णमनोर्वर्णान्क्रमाद्दौविलख्येव मा
लामंत्रेणमारस्यवार्णैमातृकायापिवावेष्टितेभूपुराश्रिस्यशाक्तिश्रीवस्यथास्मरेविंशत्यर्णमनोर्यंत्रप्रोक्तमेतद्य
थाविधि गोपनीयंप्रयत्नेननदेयंयस्यकस्यचित् धर्मार्थकाममोक्षाणांपुत्रधान्यधराप्रदः रत्नाकरवेश्यकाति
कांतिसौभाग्यकीर्तिदः किमत्रबहुनोक्तेनकोदिताश्चेसरहम प्रसाधैः षट्‌कोणकृतानन्मध्येसाध्यकाम
बीजेविलिख्यषट्‌कोणेषुषडर्णंविलिख्यवहिस्यवतः पत्रेषुवतरत्तरंविलिख्यावहिर्दशत्केसरेषुदशार्णाविवि
लिख्यदशपत्रेषुविंशत्यर्णंपत्रवर्णाद्दौद्दौविलिख्यबहिर्हेमवत्तष्टयेकृतानदेतगालवीर्योत्रयोमेतरवीप्रपूर्वोक्त
काममालामंत्रेणतद्वहिर्वीथ्यांपूर्ववत्येववार्णोत्स्नहद्वहिर्वीथ्यांमातृकार्णेश्चनिरंतरंसंवेस्तवहिस्यवत्तरश्रकोणेषु
प्रतिकोणेशाक्तिश्रीवस्यथाकामवीजानिलिखेदेतयंत्रमस्काफलद पूर्वोक्तेषुजापंत्रेसाधितेधारणाद्यंत्रंभवति नर

श्रीं ह्रीं क्लीं कृष्णाय गोविन्दाय स्वाहा अङ्कयोग

शिवा वे. ३६१

पितयाविधिपूर्वतेयथोक्तफलदमिति सदशावार्यशिष्येण श्रीनिवासेन धीमता वेदिकायां प्रणीतायां महेशोन्नरवि
शप्रकाशकः इति श्रीशिवार्चनवेदिकायामष्टविंशः प्रकाशः अथ रसे ग्रहे रमामायास्मरोनेन वत्त्यो कृष्ण
मीरयेत् गोविंदेङेयुवेवाय स्वाहान्तो द्वादशाक्षरः रमा श्रीबीजं माया तद्बीजं स्मरः कामबीजं वत्त्यो कृष्णाय
गोविंदङेयुतं गोविंदाय तथा मंत्रस्यास्य मुनिः शक्रो गायत्री छंद ईरितं श्रीकृष्णो देवता वेदयुगेदस्याद्विनेत्रकौ
कलुमंत्रमवर्णैः षडंगानि प्रकल्पयेत् ध्यानपूजाजपाद्यस्यविंशार्णोक्तवदाचरेत् कामयन्सर्वसंपत्तिं मं
३६९ भ=६ त्रे मे नेजेद्रुयः श्रीं हृत् ह्रीं शिरः क्लीं शिखा कृष्णाय कवचं गोविंदाय नेत्रं स्वाहा अस्त्रं तथा लक्ष्मीशक्तिमनो अङ्क २४३
जातबीजोतदशवर्णकः काममायेन्दिरोनो यषोडशार्णो मनुर्मतः लक्ष्मी श्रीबीजं शक्तिः माया बीजं मनोजातः का
मबीजो दशवर्णः पूर्वोक्तः कामस्तद्बीजं माया तद्बीजं इंदिरा श्रीबीजं कृष्णादिके दशार्णोक्तः पंचांगमथितादशो
पूजाविंशार्णवद्गोपीकाध्यानेनस्यानिगद्यते विरामयकराजाभ्यामालिंगितेथ योगके प्रज्वोत्पललसद्धस्ताभ्या
मालिंगितेमुदा पारमेश्वरयोगेवशीभयकलेवरं एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्रं दशलक्षं समाहितः तावत्संख्यासहस्रा
णि हुत्वेदाज्यमनुत्तमं तर्पणाद्यैः भवेन्मंत्रः सिद्धः सर्वफलप्रदः माया श्री सहितो मंत्रो दशार्णो द्वादशाक्षरः वि
धानमस्यविंशेयषोडशार्णोक्तवर्त्मना स्मरमाकाममायेंदिरापूर्वो माया श्री कामतस्तथा लक्ष्मी माया स्मरैर्यस्य
मंत्रार्णो दशाक्षरः त्रयोदशार्णो मंत्रास्त्रयपरे समुद्धृताः समायेगाविधिर्विलेखा पंचार्णो मंत्रविधामतः ध्याने
रा=२

तृतीयमंत्रेनदशार्णेक्रमशदाहृते विंशार्णेकेद्वितीयेथप्रथमेथनिगद्यते हृदादिवामेमस्तकगुशांकुशाकरोद्ध
रे वेणुमादायहस्ताभ्यांवादमेनंमुदान्विते रविमंडलगेहृत्स्थंध्यायेदिष्टफलाप्तये श्रेगौरिंडादिवस्त्राद्यैर्भूषणैर्देवं
नामर्वसिद्धिदे बालगोपालपित्रादींदशांशहविषाज्जुहुयात् तर्पणादितनः कुर्यात्सिद्धमंत्रःसमाचरेत् कांतिपु
ष्टिधनारोग्यकामोमंत्रैःप्रयोगकृत् बालगोपालवल्लवेनतथा अष्टादशालिपिमंत्रंकामांतोवस्वक्षरदः म
तिनोरदशालिपाणिगोपीवृंददशाक्षरे श्रीकृष्णोदेवतांगानिषड्दीर्घभाजा मनुवर्णाः क्लीं क्लीं मित्यादिषड्गानि
बालेनीलमस्तकोटिविभ्रमनोकुसदेहलिनाविभूषणपरिपक्वदोषकायकवलनेदात्मजेसहदरे वामेतदि
नजातमनकनेरकसेदध्युत्थपिंडंशुभंवेयाघ्राणनिवनराजितगलंस्मरोत्शुकंभावये श्रेगलोकेशहस्तायरवेना
मसस्मीताः एवंध्यात्वाजपेन्मंत्रमेकलक्षमनन्यधीः केशकेराह्नप्रभूनदशांशंसर्वेषाज्जुहुयात् तर्पणादित
नःकुर्यात्सर्वेर्कविधिनासुधीः संतोजमध्यागेहृत्स्थनिमित्ताविधानतः तस्यैवश्रीसुतोमोजेनतर्पयेत्पंचसुन्दरम्
गोडगयेनसमुद्धहेनसुपयः कदलीफलैर्दक्ष्याविनवनीतनपुत्रमेमोतिवत्सरात् यद्यादिकृतिनन्सवेनपतान्बल
लिप्यति तथा प्रयोगविंडमानकौंडेशुकृष्णमायया गोविंदयेरुमोलक्ष्मीर्दिशार्णमन्त्रनेतरं भवमेन
विसर्गांशोदाविंशार्णोमनुर्मतः वागीश्वरसंप्रदोतिसेसाधकानाममीहदः अष्टादशालिपिशोकेश्रुमात्रपधां
गकल्पने प्रथरःपविंडमानविंडपकः नेनये कामःतहीजडेपकरूलःकृस्नायमायपातश्रीजनसहेति

मो

शिवा

दे.

३६०

370

शेषः गोविंदोङे.युतः गोविंदाय. लक्ष्मीः श्रीबीजं दशार्णः पूर्वोक्तः भृगुः सःमनुः श्रौविसर्गः ग्रः जंतसोः इति

उविंशार्णः शेषः विद्यानास्यपर्युध्यानमथोच्यते दद्याद्धिहस्तपद्मे स्फटिकजपवटीमातृकावर्णरूपावामोर्धे सर्व.

विद्याकलितमतिनवेपुस्तकंसद्ध्यानः शङ्खप्रबसैककवैर्णकरयगलहस्तेवादयानाश्रियेवीणावीनाव

शोभामवतमदरिपुः पणामलः कोमलोगः मधुरयचनसेवद्धकेशजालाश्रियान्वितः सर्वेशोभनिर्हृदेनसेवितः

सर्ववेदिना इत्यसौविमदेवेशानारीनेपथ्याधारिणं नेपथ्यमलंकारेतेनस्त्रीरूपधारिध्येयः युवतीवेषला

वण्यरमणीपतन्तुहरिमिति गौतमीयतंत्रवचनात् क्लीत्कृष्णायहृतगोविंदाशिरः गोपीजन् शिखावल्ल

भायकवचंस्वाहा अस्त्रं इतिपंचांगं अस्यत्वगमोत[illegible]वेदलक्षमनजनारिंकिंस्युकैमेधुराख्नैः दशांशांत्तु

यादग्नौ साधकोमंत्रसिद्धिमतपेणादिततः कुर्यान्मंत्री पूर्वोक्तवर्त्मना मंत्रमेतंजपेद्यस्तुमेधावी शोभोत्कटो भवत्स तैन

ना देवस्यानुग्रहात्सम्यक्विपश्चाद्धिजृंभितेगगानरेगबद्धोलवादिविलासमनोहरागायपाघाल्मिकासम

कप्रवेडभारतीसदा अशेषवेदवेदांसर्वशास्त्रविशारदः राजैश्वर्यमहत्वाप्नोतिकिं पदोस्तीनविदादिहृदय मेति परं कुर्मी तथावे

पंचमातेङे.युतेभगवत्यदेनेदयुत्रायनेदातेवपुषेसनपं दशाक्षरः पूर्वोक्तः तथा नारदोमुनिरस्यस्याद्र

स्विकछंदउदाहृरितं देवतानेदपुत्रोस्यवितनेहफलप्रदः आवकादिपदेरंगपंचकंपरिकीर्तितं स्वच्छपात्रं

करेदक्षेहेममनेत्रंचवामतः वहंतंभावयेत्कृष्णसस्ताभ्यामालिंगितंमदा अंगलोकेप्रमत्तायेरचेनाफलंसिद्धये

दशाणुतजपितोजेन्नरुयाद्दविशाणुते सर्पिनेमाथकेसमंत्रेभवेत्सर्वसमृद्धिमान् तथा नेदष्टत्रायशाह्नोतेश्यामः
लोगायभाषयेत् ३ं तेबालवघुः श्लोकावतंध्योक्तसमीरयेत् तोहयोविदशह्नोतेदशार्णमेवमनुवदेत् मंत्री
यस्माधसेशोक्तोह्वाविंशाद्दर्णो३मनः मन्त्रायानारदानुशक्तस्याश्रमस्तरोमकवत् अष्टाविंशत्यदेरोक्तवत न
था शरणावोतेरमामायाहृदयंभागवोल्लतः ईडुक्तनेदष्टत्रायक्लागलश्रेष्मनेदष्टक्त ईड्गोनवघुषेध्रयातश्या
मलोगेव ३ं श्रुते अष्टादशलिंदिपिमेत्रोद्दिवनाविंशदर्णोवान् रमाश्रीबीजेमायातद्बीजेडे श्रुमगवान्भग
वते नेदष्टत्रायस्वरूपे क्लृगलेडः वकारः प्रनेतथा तेनवाने ईडेःल वघुषेसहूयेश्यामलोगेडे श्रुतेश्याम
लोगायअष्टादशलिपिः पूर्वोक्तः तथा त्र्यस्यावष्टयुक्ताख्यामन्त्रायाः कथितावुधे अत्यन्तसर्वेश्रोक्तेनविधा
नेनसमेभवेत् वष्टेकादशभूतेषु श्रुतिसंख्येलक्षमंत्रवित् फलेमेत्रभवैर्वर्णैः पदानातिप्रकल्पयेत् वन्हय
त्रयः भूतानिपंचवश्यषड्वः पदहतिः अष्टादश ओंश्रींह्रांहृन्नमोकृष्णातेनहृष्टत्रायाशिरः बालवज्रषेशोवाः
श्यामलागायकवं क्लींकृष्णायगोविंदायगोपीजनवल्लभायस्वाहाहास्वाश्रमदृष्टाविंशमेववतथा समेत्रोये
सकलैश्वर्यकामिनार्थकस्यायने तथा कृवानेहृदयंकृयाच्चतंध्योभगवत्पदे हाक्मिणीपतेवल्लभायस्वा
हान्तः षोडशानन्तरः कृवः शरणंवः हृदयनमः वतंध्योभगवत्पदंभगवते रुक्मिणीवल्लभायस्वरूपेनथा
हाक्मिणीवल्लभाकृष्णोदेवतास्य सर्वसिद्धिदः कृष्टेदक्षातिपातालष्टुमासैणकल्पते भूपकः श्रुतपश्चातसः

शिवा
चे.
३७१
371

पातालः सप्तकल्पापुष्पामलेहृत्संनानालंकारमंडिते पीतकौशेयसद्वस्त्रसुवर्णवेत्रविभूषिते कटपृष्ठेन दक्षि
णाश्लिष्टे वामपाणिना वितरत्नवृतीग्रीतीदेवीकायवगाकांचनप्रभा वामहस्तधृतांभोजामस्येनालिंगितप्रियो
श्रेयोनीरदसुखिसलोकपालैस्तुराद्युधैः पूजनेयमेकामार्थनिःश्रेयसफलावहे एकलक्षजपन्मंत्रंहुतेनाकरलो
लितैः दशांशकमलैः पश्चात्तर्पणादिसमाचरेत् महद्दैश्वर्यैवश्यादिकोप्यादिभिर्ख्यातामनुः ॐ हृत्तनमः शिरः भ
गवते शिखा हृ किणी वल्लभाय कवचं स्वाहा अस्त्रं तथा वदेल्लीलापदस्यांतेदंडगोपीजनपुनः संसक्तदोःपदंपश्चा
द्देवालयदवेदेत् रूपमेषपदं प्रोक्ताष्यामभगपदं वदेत् वन्विलासावान्हिवषंतएकोनत्रिंशदक्षरः लीलादंडगो
पीजनसंसक्तदोर्दंडवालरूपमेघश्याम भगवान्विलासाइतिपदानि सहूपाणिवन्हिवफः स्वाहा मंत्रोनिखिलसद्गुण
सिद्धिमेयत्प्रदोमत नारदोस्य मुनिः छंदो गायत्री देवतामता लीलादंडमहाविष्णुः सर्ववेदपवेदितः वर्तदशावर्तवे
दत्रिवर्णैर्दैश्याकल्पनेलीलादंडसंहारविसक्तोपीजनसंसक्तदोर्दंडहस्तबालरूपशिरःमेघश्यामशिखाभगवनक
वचविलासस्वाहा अस्त्रं वामहस्तांबुजस्थेन लीलादंडेन गोपिकाः पुरंगवाश्वसाक्तनेमोहयंतमहाप्रभे आत्मनःप्रि
यमित्रस्यस्कंधन्यस्तमहत्तके हस्तकंसस्सरेत्कृस्तमप्रमेयपराक्रमं श्रीगौरीशादिवर्ग्याघैसर्वंनासमतान्वदं लक्षमंत्र
जपेन्मंत्रंदशांशंतिलतंडुलैः त्रिमध्वक्तैर्हुनेत्पश्चात्तर्पणादिसमाचरेत् नियमस्थानरोबोमलीलादंडमनंभजेत्
सुभगःसज्जनाह्यार्मायाभवनंभवेत् तथा प्रागंगिसघेनसंघेनसंदीप्तोबालरंदृढ्यं तथा विलोमाद्यतृतीयं

ग्रासोनतोयसमीरणः कृशानुर्दर्पितोयेतोमंत्रोयंप्रोक्तवर्णकः प्रागीशः स्वधःश्रोत्रनगोबालः वः रेश्च ह्यपल्लः विलो
मावत्तृतीयःमः श्रुनेतःश्राः तेनभासमीरणः यः कृशानुर्दर्पितास्वाहा पंचवर्णःसमाक्षरः तथा नारदोमुनिरस्यास्या
डुलिकच्छंदोस्यदेवतागोवल्लभाहरिः प्रोक्तोगवोहद्विकरः परः दशार्णोक्तविधानेनवर्णवाणविधिर्गीरितः इंद्रनील
सत्कांतिपीतवासमच्युते सपारिपिक्वनिकरैस्सम्यक् फणावतंसकोत्रेणवामकरेदक्षेपाष्टिपाशेववेिभ्रतं कापिला
जातमच्युतेस्यमाहुर्यतेकामदा एवंध्यात्वाजपेत्सम्यक् पंचेपूर्वोदितेशुभे आदावंगानिसंपूज्यपूजयेद्धोमणाष्टके
पुरेदरसावाक्षेषामायुधानिततः परं ध्यात्वामंत्रंजपेत्सम्यग्वर्णलक्षंजितेंद्रियः तत्सहस्रेणमंत्रीगोडग्यैस्तु पुतेक्त
वतु गोडग्यैः प्रत्यहंसायंसहस्रंजुहुयात्तुयः मासाद्धेनगवाहद्विजोपतेतस्यस्वयंसी दशाणवोक्तवत्सर्वीचवाने
वाप्रकल्पयेत् तथा सूपात्राम्रहृदोरतेचतुर्थ्या भगवत्पदं प्रस्याग्निवामनेत्रोतेगोविंदं दशांवदेत् स्वर्णमित्ररा
ख्यातोनारदोस्यमुनिर्भवेत् गायत्रीछंदउरुक्तदेवताकृष्णईरितः तारः श्रणवाहन्नमः चतुर्थ्याभगवत्पदम्भराक्ते
ग्रस्थिमः अपिरः वामनेत्रंईतेनश्रीः गोविंदंतादशंवचतुर्थ्यांततेनगोविंदाय वंइनेत्राक्षिवाणाणांमंत्रेणाष्यंगकल्प
नेकल्पद्रुमतलेरम्यरत्नसिंहासनेशुभोसर्वेलदंसंदीमानिविष्टंनेदनं प्रसन्नतस्तनभारेणगोविंदेनहतंस्मरेत् मे
वश्यामतनेसपीतवसनेनेत्रंदरंविभ्रतंहस्ताभ्योकमलायताक्षमनिशसोंदर्यसीमास्पदं देवार्थीश्वरहस्तशुभ्रमवि
लसत्सौवर्णसत्कुंभतानिचोताम्रतेयाराधांहरिमिहेसस्मितमातमभजे दक्षेवेत्रंवामेशंखः संपूज्यवैस्वपीठेतत्रावा

शिवा
र्च.
३७२
372

स्यैतद्बहिः देवस्य दक्षिणभागे कर्णिकायां तु रुक्मिणीं सत्यभामां तद्वामे वा सर्वे यथाप्रदेशतः सुरभिं हस्तेताम्यर्च्य दल
मूलेषु मंत्रवित् हृदादिकवचांतानि दिग्गतेषु समर्चयेत् वनार्थंगानि कोणेषु सम्यग्गास्त्रं यजेत्ततः पूर्वादियत्रमध्ये
षु कालिंदीरोहिणीं ततः नग्नजित्यादिकाश्चापि षट् शाम्कीरुदितावेयेत् तद्बहिर्वह्निकोणादि शिवांते सत्यगर्वयेत्
किंकिणीदामयष्ट्यास्त्रंवे एतत् पश्चात्सुरोगतौ श्रीवत्सकौस्तुभौ सूत्रैर्वनमालां पुरोर्चयेत् पूर्वादि तद्बहिः शंखे गदे
चक्रे ततः सुधीः वसुदेवाभिधं पश्चाद्देवकीं नंदगोपकं यशोदां धेनुगोपालगोपिकाः पूजयेत्ततः लोकपालांस्तद
स्त्राणि कुमुदादींश्च पूजयेत् उत्तरे तद्बहिः पश्चाद्विष्वक्सेनं विधानतः कुमुदः प्रथमो ज्ञेयः कुमुदाक्षो द्वितीयकः
पुंडरीकस्तृतीयश्च वामनस्तु चतुर्थकः शंकुकर्णः पंचमस्तु सर्वनेत्रस्तु तत्परः सुमुखः सप्तमः पश्चात् अष्टमः सुप्रतिष्ठितः
अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलमंत्रप्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि नारदाय ऋषये नमः मुखे
गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीकृष्णायदेवतायै नमः इति विन्यस्य प्रागवद्विनियोग मुक्त्वा ॐ हृदयाय नमः नमः
शिरसे स्वाहाः भगवते शिखायै वषट् श्रीगोविंदाय कवचाय हुं ॐ नमो भगवते श्रीगोविंदाय अस्त्राय फट् इ
ति षडंगानि प्रागवद्विन्यस्य ध्यानादि पुष्पांतसमंते कर्णिकायां देवस्य दक्षिणे श्रीरुक्मिण्यै नमः वामे श्रीसत्यभामायै न
मः अग्नेईशाय· ऐहेसुरभ्यै दिगानकेसरेषु हृदादिकवचांतानि कोणकेसरेषु वास्त्रे च से सूज्यदलेषु देवाग्रादिका
लिंद्यै· रोहिण्यै· नग्नजित्यै· मित्रविंदायै· सुलक्षणायै जाववत्यै· सुशीलायै· अष्टदलाद्बहिस्तत्र प्राप्यंतरे वह्निको·

एगादिकिंकिणीभ्यो नमः षष्ठे॰ वेणवे॰ प्रातीशानां नमभ्यर्च्य देवाग्रे श्रीवत्साय कौस्तुभाय॰ वनमालायै॰ वनरक्षे
देवाश्चादिशादात्रिणेपवशोत्वाय॰ गदायै॰ चक्राय॰ वसुदेवाय देवक्यै॰ नंदगोपाय यशोदायै येनभ्यो नमः गोपा
लेभ्यो नमः गोपिकाभ्यो नमः इति सेषन्य लोकपालोत्सलदस्त्राणि नदहि सेंसमन्यनदाकुमुदाय दायपुंडरीकाय॰
वामनाय॰ शंकुकर्णाय॰ सर्वनेत्राय॰ सुमुखाय॰ सुप्रतिष्ठिताय॰ इति नदि दैवसोनरे विष्वक्सेनाय नमः इति सेषन्य
फयादि सर्वं शाम्वत्कुर्यात् एवं संविन्मदेवेशं वर्णानलजपेन्मनं ततस्सहस्त्राणि गोत्रीरैजेदृयानतः ब्रह्मणरायनो
नेतशाम्वत्कुर्यादतंद्रितः दिनादौ वाथ मध्यान्हे समपावितयेथवा गोष्ठाभ्यासरा तेकसम चेयन विधिनामुन भक्ता
परमयापेनेगोभ्यश्चतृणमर्पयन् दीर्घायुर्निर्भयश्चैवयनयान्यथरादिभिः पुत्रैः पौत्रैश्च मान्मित्रदायानि विसख्यातिवा
तथा स्मतिरायापनोयुक्ताह्रष्टिरिपिकयान्विता क्रियादीर्घाप्रतिष्ठायवरदानाह शीमता सुपारार्धीचनंदाख्या
रसनादापिताभवेत् ग्रहान्तरः समाख्यातो मकलेमे त्रोमनीषिभिः स्मतिः गः आयापती शैतेनगो॰ सृष्टिः क॰ रेपि
काड॰ नेनकु॰ क्रियाल दीर्घानप्रतिष्ठा ग्रतेनना॰ वरदायः तादृशी आकारयुक्ता तेतथा त्वपाय॰ दीर्घति॰ नंदीम॰
रसनाविसर्गः नेनमः तथा ब्रह्मामुनिः स्त्कगायत्रीछंदो देवो हरिर्मतः वर्णाद्वं दक्रमादंगंसकलेनापिकल्पयेत्
वेदे नीलकलेवर न्नविरयाकोत्मामहत्पाप्नुते वालेक्कुंतलजोलरुद्दनापिकल्पयेत् वेदे नीलकलेवर न्नविरयाको
त्मामहत्पाप्नुते वालेक्कुंतलजोलरुद्दनयुतंपंचाह्रिके यागणे यावंतेरसनीमन्नयुरमाणिग्रे वयेहोरागदेरादीषतर

शिवा
पं०
३०१
373

लेस्कूतेमुनिगणैर्द्धेहेप्रपंचोद्भसतेश्रीकृष्णंप्रजयेन्नित्यंपीठेपूर्वसमीरिते दिग्विदिक्षुक्रमतःपूर्वेप्रजयेदंगपंके दि
क्पत्रेषुपजेन्मतीर्वासदेवादिकास्ततः रुक्मिणीसत्यभामाख्येलक्ष्मणेतदनंतरं ततोजाम्बवतीमत्रीकोणगपत्रेषु
पूजयेत् तद्बहिर्यासवादीनांवज्रादीनांचपूजने अथप्रयोगः तत्रप्रोग्वयोगपीठन्यासांतेमूलेनप्राणायामत्रयंकृत्वा
शिरसि ब्रह्मणेऋषयेनमः मुखे गायत्रीछंदसेनमः हृदि श्रीकृष्णायदेवतायैनमः इतिविन्यस्यपूर्ववद्विनियो
ग मक्कागोकुहृदयायनमः लनाशिरसेस्वाहा यायशिखायैवषट् नमःकवचायहुं गोकुलनाथायनमः
अस्त्रायफट् इतिपंचांगानिविन्यस्य ध्यानादिपुष्पांतंवायांतेदेवाग्रादिकेसरवत्सुकेंगवत्सुपंकोणकेसरेषुस्त्रिमि
तिपंचांगानिसंपूज्यादिग्दलेषुवासुदेवादिकंतिवत्सुसंपूज्यकोणपत्रेषुरुक्मिण्यैनमः सत्यभामायै लक्ष्मणेहै
जांववात्यै इतिसंपूज्यादिगीशाग्नेयादिमाग्वज्रपादिति तथासंपूज्यैवमनेजमावर्णलक्षंदशांशेनततः वपुसहस्रसंख्या
तैयालाशतरुप्रासमिद्धैः पायसैरप्यवाज्याक्तैतर्पणादिसमाचरेत् मंत्रमेनेमयजेत्रिसंध्यमतंद्रितःश्रद्धयान्वितः सर्वे
श्वर्यसमृद्धोतेविष्णुसायुज्यमाप्नुयात् तथा फवोरमामहामायाकामोनोडेयुतेवदेत् श्रीकृष्णेनातिशवेवश्रीगोवि
दमथीरयेत् श्रीगोपीजनशब्दांतेवल्लभायततोवदेत् त्रिश्रीमन्मद्भतोमंत्रः सिद्धगोपालसंज्ञकः फवःप्रणवःरमा
श्रीवीजंमहामायाभुवनेशीवीजंकामःकामवीजंडेयुतेश्रीकृंश्रीकृष्णायततःदशगोविंदेगोविंदायश्रीगोपीजनवल्ल
भायस्वाहापंचत्रिंःश्रीत्रिवारेश्रीवीजंवदेदित्यर्थः सेवितौवैजनेयेनमायवीमेउपास्थितौ रमेनोदिव्यभावेनवलकृष्णा

न्तुसंस्मरेत् तथा साग्नीतिथ्यीशेशुक्रचीमेत्र्यक्षाद्वरोभवेत् वक्रीकः सर्गीविसर्गशुक्रः तिथीशः अतेनापि
युतः तेनक्रः इतिमेत्राद्यर्णोक्रसैतिनारायोगुणवर्णोयमेवहिः कृष्णेइतिद्युर्णोः प्रथमार्णोः नारायः प्रणवार्थश्चेत
गुणवर्णः अक्षरः वेदार्णोः सवतुर्थ्यांतः कृष्णायहृद्यातिकः षडर्णोः वतुर्थ्यांतश्चेतवेदार्णः चतुरर्णः ॐस्वस्माय
इतिकृष्णायस्वरूपेहृदयंनमः वाणार्णोः कामयुग्मांतकृष्णायेतिपरामंत्रवाणार्णोः पंचाक्षरश्चस्वर्वैणसेवेयः
कामयुग्मंकामवीजद्वयंतयोरंतः मध्ये कृष्णायेतिस्वरूपंपरः पंचवर्णइत्यर्थः गोपालेङेयुतोमंत्रोद्विठांतोयेष
द्व्यक्षरः गोपालोङेयुतगोपालाय द्विठः स्वाहामायांतेङेयुतेकृष्णेषडर्णोंत्र्यः शिरोंतिकः मंत्रः कामवीजेङेयुते
कृष्णेकृष्णायशिरः स्वाहाइतः कृष्णगोविंदस्वादकसमांतरोमनुः ङेतकृष्णः कृष्णायगोविंदस्वादकगोविंदाय
रमामायास्मरांतेतवतुर्थ्यांकृष्णमारयेत् कामांतः सप्तवर्णोयंद्वितयः परिकीर्तितः रमाश्रीवीजमायाशक्तिवीजे
स्मरः कामवीजेवतुर्थ्यांकृष्णंकृष्णायकामः तद्वीजेकामेकृष्णायगोविंदश्चतुर्थ्याष्टाक्षरोमनुः कामः कामवीजेकृ
ष्णायस्वरूपेगोविंदश्चतुर्थ्यांगोविंदायद्वितीयोष्टाक्षरोङेयुग्दधिभक्षणठद्वयंङेयुग्दधिभक्षणः दधिभक्षणायठद्वयं
स्वाहा सप्तसत्रात्मशब्दांतेनेहृद्दशवर्णकोपरः सप्तसत्रात्मनेस्वरूपहृत्तनमः चक्षर्णः प्रथार्णः स्मरः कृष्णायगो
विंदोङेतांतेगोवाक्षरः स्मरः कामवीजेकृष्णायस्वरूपंगोविंदोङेतः गोविंदायपश्चनेगः कामवीजे प्रथमेवहृदेनोमो
विनाकामेनवाक्षरः तज्जनमः विनाकामंकामद्वयविधुरः कामसंयुदितेपिंडेश्यामलांगाय्ङेयुतः हृदंतोयंसमाः

शिवा
वं.
३६७

374

स्वोनोदयाणौवप्स्यतेपरः कामवीजरूपमध्यगतेप्रिंडंग्लौंइतिवीजप्रणामलागांडेस्तुतः प्रणामलांगायहन्नमः वालो
नेवपुषेहृस्लांडें· नेस्वाहांतकोमनुः वालवपुषेस्वरूपेहृस्लंडें· नेहृस्लायकामः हृस्लायवालोनेवपुषेवाह्निवल्लभाका
मः कामवीजंहृस्लायस्वरूपेवालोनेवपुवालवपुषेवन्हिवल्लभास्वाहांतथानारदोमुनिरेतेषांमंत्राणांछंदउन्नमे सम्या
देव्यादिकाप्रोक्तागायत्रीदेवताप्युनः वालगोपालसंज्ञोत्रसर्वदेवोयवंदितः षड्दीर्घयुक्तकामेनषडंगविधिरीतः वे
देवालेकुमदंसरसिजतिलयेरक्तपद्माभनेत्रनीलाभोजक्रवितेकटितठकरणाकिंकिणीजालनद्धंहस्ताभ्यांविभ्रतेस
इयिजमाभिनवंपायसेदितवीनेगोगोपीगोपवंदे हृहृनखलासितेकंठदेशेतिरस्येदपिजेनवनीतंयजेत्स्वीदितेपी
ठेवन्हीशासखायुष हृदादिकववेत्तानिवत्तायंगातिसाधकः इष्टातस्तुरतोभ्यर्चदिलस्वतद्धहिस्ततः प्राग्वेड
लमखानदेवान्वज्रादींश्चसमर्चयेत् प्रयोगः स्तुगमः तथा विविनैवेनयेन्मंत्रमेकमेकंदशायुते सेतोयलाहृ·
नाकेवदेशाशाहृविधाङ्कनेत् तर्पयेन्मंत्रसिध्यर्थंतावन्मंत्राजितेंद्रिय फलमंत्रेणकर्पानमभिषिंचार्पयेत् ब्रा
ह्मणानन्नपानेन गुरुंवस्त्रभिरादरात् एवंयोभजतेमंत्रमेषामेकंदिनेदिने वतवर्गफलंप्राप्यदेवः मात्मात्मजा
यते मंत्रोत्तरमथोवक्ष्येवतवर्गसमृद्धिदं कामः हृस्लेतिकामश्चमंत्रः शीघ्राफलप्रदः कामः कामवीजहृस्लस्वह
पेपुनः कामवीजेपुमाद्यैश्चषडंगानिविडरुक्तेनवत्र्मना एकान्तराप्रक्रवत्र्मना श्रीमद्धीवाणभक्तमीरुहतलविक·
वोभोजसेव्यांमकंदशाखायलस्यनन्दप्रमदितकमलमोङ्कानेकरले संसक्तेस्वर्णवर्णौनिजवशविलसत्सेजस्य

ध्यामलोकं वदेद्देहपायमादेदपिजमभिनवेभदयेनेस्वशरोन्ते श्रीगौरावरणे पूर्वे निधिभिस्तदनंतरे लोकपालैस्तवज्राद्यैः प
श्वादावरणद्वयं प्रयोगः स्मृतः एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्रं वेदलक्षं जितेन्द्रियः दशांशं जुहुयात्पद्मैः श्रीफलैर्मधुराप्लुतैस्तर्प
णादिततः कुर्यात्पूर्वोक्तमंत्रसिद्धये एवं संपूज्य गोविंदं प्रत्यहं तर्पयेद्बुधः मधुरत्रयसंयुक्त्या शुद्धतोयैर्दिनागमे
प्रीयेतमारे स्मरेत्कर्णिकायां षडस्रे षडर्णं वृत्तैः पत्रराजवसुवर्णं मंत्रे हृते मातृकार्णैर्धरागेहसंस्थं वसुवर्णमंत्रम
मन्त्रार्थदायि श्रमार्थः षट्कोणमध्ये समाध्ये कामवीजं विलिख्य षट्कोणेषु पूर्वोक्तषडर्णं वर्णानालिख्य वहिस्तत
दलकमले हृल्लानदलेषु वसुरलक्ष्मंत्रवर्णानालिख्य वहिर्हेमयोरंतराले मातृकार्णैः संवेष्ट्य वहिस्तत्र श्रेकुर्याद
क्रफलदं तथा श्रीसेवकप्ययोरिद्वा वश्रीदीमावयोर्यदिस्रमो मंत्रस्सदा ज्ञेयः सर्वश्रेष्ठो मनीषिभिः पूर्वोक्तमंत्रस्य का
मवीजकृपयान् लकारयोरपस्थाने दते मयोमंत्रो भवेदिमथं षट्दीर्घभाजवीजेन ततादशेनांगकल्पना शराणै
ध्यानगदेवहृत्ताशीस्वरसैचवर्णादोलागतेनीलाकुंचितमर्थजेकटितटेसत्किंकिणीमंडितेरत्नैर्दीपितसप्रकल्पितत
लाकल्पसदाशे स्तैतगोपीभ्यामतिस्नेदरपुरुरिपुवंदेयशोदासुतं पूर्वोदितेयजेत्पीठे पूर्वोदितेयजेत्पीठे पूर्वोक्तविधि
नाहरि समराभ्यर्च्य गोविंदं जपेन्मंत्री पुरोक्तवत् मधुराक्तैर्दुनेन्मंत्री रक्तपद्मैर्दशांशतः तर्पणे पूर्ववत्सम्यक्तोस्यात्तगुरु
यत्नेनतोषयेत् मधुरत्रयसंसिक्तामारक्ताशालिमंजरी जुहुयात्रित्यशोद्दोधं शतमेकेनमंत्रयोः मंडलान्सर्वस
स्याद्भवसघाहसगाभवेत् वधयात्मसमृद्धिश्च सकीर्तिमेदिरेभवेत् पूजाहोमजपप्रयोगविधिभिर्मंत्रीपयकंभजे

तें ह्रीं श्रीं द्रीं न ज न

शिवा
र्च·
३७५

ऽक्ता कामरूपापरः सप्तवर्तीहेदेतनसमायतो लक्ष्मीम्याप्तश्वयशोमिसर्वेषिभवानकामोत्स्वलवद्दोतनोरनेनेतनस्वव
प्रोयजनकंलोकंव्रजेद्दुवं सारसग्रहे ग्रथगोपालमंत्राणांवदेश्रेष्ठतमंमत्रे कवितान्त्रीप्रवश्यमोहनादिकरे
परे वांकमायाविलयत्मेनेह्रादिनीद्दग्निभूषितादीर्वास्थिरास्थितिः प्रोक्तासाग्निशोतिरत्नथाकराः जपसेवीस्यहस्रं
वदीर्घीलोचनाशालिनी रक्तेडकामिकारक्तौसूक्ष्मग्रीवाहरयुतो नेत्रनेतान्वितोषोवस्वक्षीकामिकषायुतः पा
र्श्वरक्तेरविश्रोत्रेसत्यनेत्रेवकास्तिकाक्रमोभिटीपासेमकाकामिकावस्थाकारः फिटीशोनितशहातेपार्श्वाग्नीनेत्रभू
षिते वायुनेतोयुनवायुक्तसोरतिप्रियः दशार्णाः सरमामायावारभवोतोमन्नेमेनः वेडप्यवश्यलक्ष्मीदाद्दिपेवाशद्दि
रत्नेरेः षाकथे मायान्ह्रीःविलयत्नीश्रीर्ह्लादिनीदः ग्रत्रश्कायप्रलेषःतेनरंसहूपे ग्रग्निरंडेःविंडःतेनद्रींदीर्घान
स्थिरान्स्थितिः ऊः यतेवर्णाहयृथकग्रग्निनारफेणाणित्याईकारेणस्थाकरेण विंडनावयुक्तः तेनत्रीर्यीग्रांड
तिजयेवाप्यजपयहस्रसेवोतिवकाराद्दीप्येतितेनहस्रहस्रः दीर्घान लोचमेरे तेनानि रक्तरः रेडःविंडःतेनरे
कामिकातः रक्तर स्वषिकः ग्रग्निरः वामदकर्ई· तनक्षीः नेदीडः श्रनेतः ग्रातेनजजीवःसः वक्षीकः का
मिकातःतेनक्रमाग्रेयः रक्तोः तेनमः रविः मश्रोत्रेडःतेनमः सत्पः दः तेनेङतेनहिः कामिकातः क्रमेः वः किटीशाय
जेनेत्रेः कामिकाजः सुधाकरःसः भिन्यशायतेनसे नितप्तस्त्वयेः पार्श्वः यश्रग्निरः नेत्रेउतेनाधिः वायुः यः श्रनेतःग्रा
तेनयाः वायुः यः हस्रोडेंतः हसायः रतिप्रियः कामवीजः दशार्णाः प्रथमोक्तगोपालदशाक्षरःरमाश्रीजेमाया

375

तद्बीजं वाग्भवः ऐं इति तथा ध्यानेन नारदाद्योऽस्य मुनिः क्लें देवि राट् स्मरेत् अस्य तापानुसंस्पृष्टो देवतामोहनो हरिः आ
ष्टभिर्हृदयं वर्णैः शिरोयद्दशभिः स्मृतं यान्तु सैर्ध्यैः शिखावर्म वर्णैर्नेत्रमात्मनात्मकार्णैः रस्त्रं मद्दिग्बीजपुटितैः क्रमात्
एवं कृत्वा भवेद्वर्णैः षडंगं सम्प्रदीरितं यावन्तः सर्ववर्णाणि अष्टभिः आत्मनायकेजपन्यार्णैः दशभिः पञ्चकाणमात्रेण
लोकमेव न नेमवेत् भक्त आङ्गोदिके कृत्वा देहे पीठं प्रकल्पयेत् हस्तद्वये दशार्णैः कादिविधिना न्यासमाचरेत् षडंगन्यस्य कामा
नोपवके च प्रविन्यसेत् त्रिवारं मूलमन्त्रेनाव्यापके च प्रविन्यसेत् कामसंपुटितान्न्यसेन्मन्त्रकार्णान्यथा पुरा दशतत्
त्वादिकान्न्यासान् कर्णिपंजरपार्श्वमात् हृषीकेशादितिषडंगानि वार्णान्न्यासेद्वस्तुवत् सर्वमन्यस्य रोक्तोन विधानेन विधा
यवै साधकः सर्वलोकेशं ध्यायेत्सम्मोहनं हरिं पुरोत्तमेति जेरम्याय वेलोऽद्भुपिमध्यो विपुलो बृहमहाडुगोपुरादिसुर
वीथिके मेत्तोत्क्षित्तस्यायितसौधजालसमाकुले रत्नमन्दिरविस्तीर्णकपाटद्वारमेदिते भक्तदेववाहुजविशांहय
लानागृहोत्तमैः नानाशिल्पिगृहैश्चापि दसाश्चाश्रुबरालयैः गोवत्सागमहिषाडीनां मसंख्यातैर्गृहैर्युतेवणापणा
तानेकसाधुलोकसमाहृतैः क्रयविक्रयकार्यार्थवस्तुसंघैश्च मेदिते लोकसोतवशीकारवत्तनारीनिकेतनैदीर्घनेक
हृदीर्घिकाजलसम्फुल्लाब्जातसद्वन्मधासादकृतादरैर्जलचरैर्मृगैश्च हंसैः शुभैः कारण्डादिगणैः श्यामविहगैरन्यैश्च
सवै स्तत्थासेनहैर्दरनिशं प्रियासहवरैर्यक्षादिभिः सेविते फुल्लानेकसुगंधिपुष्पनिवपासकैर्भ्रमदङ्गकैर्वामकल्पः
कपादपैरवृदिनेकामामयपेन्मृहुः मकुद्गमेतजेभ्यः आदरयैः पीतैश्चमेदानिलैलोलन्त्रवेशिखिहंनेमाणिमामये

शिवा
र्च.
३७६

सन्मेरुयेमान्तरे पंक्तिभीरत्नदीपानां समप्रोतितनमध्यके नानावर्णवितानेन मौक्तिकालंबिनायुते वहुवर्णस्रग्
घ्याभिर्मालाभिः शोभितांतरे सम्यक् संगीयमानां गेयवरिगणासिक्तभूतलो मंगलस्त्रीसहस्रैश्च येमंदावाणीतलोचनैः
कामालसगतैर्हंसपद्मलीलसचामरैः पुष्पवृन्तकुचाभारनम्रमध्यत्क्षीणवलग्नकैः सवलन्मधुरवायुफैरभितःसे
वितानिशं निरंतरमहारत्नधारोवर्षतोद्भुते पद्मानंदमयासंदेस्वंवेनखरोरथः रत्नाभमौसहस्रार्कभास्वत्स्मि
हासनोद्भुजे लक्ष्मीकांते समासीने वितयोदितिद्धिसिद्धये उद्यन्नूतननीलनीरजलसत्कांतिजगत्कारणं चक्रं स्निग्ध
स्त्रभृन्धं जातनुक्रसमं चाणिक्यमौलिग्रसं सम्यक् शोभिललाटनासिकमदंचन्द्रलतालकान्तं सेरस्मायतलोल
लोचनयुगं रत्नोल्लसत्कुंडले श्रीमद्भेदतले विनिर्जितलसद्बंधूकशोणाधरं हासश्रीविशदीकृताखिलदिंग्व
लिवत्समग्रधानेन स्फुजेद्रमरिमहर्यरत्ननिकरप्रत्यग्रभूषागणं मंक्ताहारसचैवविभूषिततनुं रोमोद्गमालंते क
पूरामहत्कुंकुमद्रवविलिप्तांगं स्वतः सेदरेहनस्पृलसद्दीर्घहस्तकमले दिव्यानसंस्थेयुते रत्नकांतयुतिपादपद्मयु
गले कामातविंनाकुले स्वांकन्यस्तकरां कुजद्दयमतस्तनाश्रिताय भूशंरूपिभरायालसत्तनुरमापिहितसा
त्सर्गाः कांतिप्रियामालिंगदमंकरान्वगुणालेनासक्तभावोदृढं वाद्भम्बाम्भगवेतमाहेजयानीमालिंगसम्पस्मि
तां रोमांचांचितदेहवल्लिलसितामानंदभारादृतां प्रस्वेदक्लेदमनूकाविर्भूषितां गमनोरमांतांक्षित्रेवसमासमक्षसवेदि
पगणाक्रमा तरंगरहितेरंगो मंजतीसुखसागरे स्वदत्तास्थितपाल्लिहं श्यामया सत्यभामया दिव्यदौमान्नलेपा

376

कृ

येषुक्रमात्सर्वाभ्रूषणैः कामबाणप्रविद्धाग्याबाह्ननापरिरब्धा मुखेन्दुजसमासक्तनेत्रौ लीलेवयोमदा सर्वांगभ
यपात्रर्येपद्मयोनिकरान्वमा रक्तयाजावदत्यावेष्टितंवामसव्यमानयानामक्तलदृक्षणौ मेनामालिंगितेखवा
ह्वना कालिंग्यावपरीरब्धपृष्ठदेशस्याविभ करोयत्सव्यसीलमेवपश्यामकवानन खनेनबाणमेयातभी
तपाभ्रूषितोगायायप्रगादौ चक्रशंखौ चतभिर्दधनेकरैःकरह्वपलसद्दैऐः किड्डोर्पितमुखेन्दुजे वत्तर्दिद्ववहि
र्दैवैर्मुनिभिः सेवैरहत्ते सवैर्भक्तिभरप्रेममावभाराननांगकैः स्कवङ्गिरस्क्तनिभिः सम्यकसेवयासमक्रमानसैः
वनवर्गप्रदेनित्यंमनोवाचामगोचरः सतेजसिस्थितेमध्येमहानंदमयीवृष्टौ इत्येध्यात्वामहाविष्णुसर्वलो
कगुरुंपरं पीठपूर्वादिनैवेनैप्रजयेत्तिसमादरात् विभक्तिपंजरन्यासक्रमाद्वाणांतमर्चयेत् क्लींपंजरम
भ्यर्च्यपश्चादंगावसानको पूर्वोक्तविधिनासम्यगभ्यर्च्यात्मनमादरात् विशदवैरेक्तसर्वेंमध्यवीजाद्बहिः
पिलिखेत् जलेंद्वविजैर्द्वाणमाशास्वादौसमालिखेत् कनवीजामयोक्तानिद्विवनारिंशदलैः श्रिष्टैः
सवेष्ठकोणेषुशेभस्वांग्निगोषुच वाकशक्तिलक्ष्मीवीजानिसंलिखेनदनंतरं दलपाठवहणेराणंनामेवा
स्त्रिषुसंलिखेत् शेषंषुरोक्तवन्कनापीठमभ्यर्च्यनवज मूर्तिमकलनमेकल्पनत्रवाह्यहरियजेत् मध्यवीज
गतेपश्चादग्रदक्षिणवामगौ पृष्ठतश्चसमभ्यर्च्यावीजगाहक्मिणीमुखाः ध्रेगानिषट्सुकोणेषुवाणान्केस
रगान्यजेत् हलमध्येषुलक्ष्म्याद्यास्तदग्रेषुध्वजादिकान् ध्वजेहस्तामम्ग्रेनपृष्ठेगेवाहणांविये शेवपद्मनि

शिवा
र्चं॰
३७७

377

पीठस्य जां सुकुरकैलपार्श्वयोः सर्वदावाभिवर्षतौ धाराभिर्वसुसंचयं हेरंबशालनामानं दुर्गां वनदने नरं विश्वक
सेनं च कोणेषु वस्त्रादिप्रातोयजेत् रक्तमारकतशय्यदूर्वांकनकवर्णकान् तद्वहिर्वासवादीनां वज्रादीनां च पू
जनो समवरणं सेषु क्राविरूक्षजो समीरिता अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वादि योगपीठन्यासान्ते मूलमंत्रेण प्रा
णायामत्रयं कृत्वा शिरसि श्रीनारदाय ऋषये नमः मुखे अमृतविराट्छंदसे नमः हृदये श्रीसंमोहनाय कृष्णा
य देवतायै नमः इति विन्यस्य पूर्ववादिति योगमत्र ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं नीं श्रीं षीं जपजप श्रीं ह्रीं ऐं हृदयाय नमः ऐं
ह्रीं श्रीं कृष्णकृष्णति रेनरक्रीडासक्त श्रीं ह्रीं ऐं शिरसे स्वाहा कृष्णाय प्रमदिनवेतसे २ शिखायै वषट् २ निःस्पृ
हियाय कृष्णाय २ कवचाय हुं २ क्लीं नेत्राय वौषट् गोपीजनवल्लभाय स्वाहा २ अस्त्राय फट् इति करषडं
गन्यासं कृत्वा दशाक्षरमंत्रप्रकारेण करन्यासं विधाय पुनः प्रोक्तषडंगानि विन्यस्य पूर्वोक्तप्रकारेण पंचकामेन्या
सं कृत्वा पश्चात् नमूलमंत्रेण विद्यापकं कृत्वा सृष्टिन्यासादिकं नित्यं जपन्यासान्ते दशार्णगोपालमंत्रप्रकार
णोक्तं वक्त्वा पुनः सृष्टिस्थितिषडंगानि विन्यस्य पूर्वोक्तपंचवाणन्यासं कृत्वा पुनस्तत्रूप्यादिन्यासं विधाय स
द्गः प्रदक्ष्यं ध्यानादि मानसपूजांतो विशालतरप्रोक्तयंत्रमध्यबीजे परितस्य पार्श्वमोरदायेन पूर्वादि ह्रीं
श्रीं क्लीं इति विलिख्य तत्र बहिः पंच शिखे दिक्वात्रिदशवलैर्दशवीजरहितैः सेवसलषट्कोणेषु ईशानपूर्वाग्नेयादि
गतकोणेषु ऐं ह्रीं श्रीं इति विलिख्य निर्ऋतिवरुणवायुदिग्गतकोणेषु पुनस्तान्येव बीजानि विलिख्य शिष्टं ये

त्रं पूर्वोक्तमेवविरच्यपुरतः संस्थाप्यार्घस्थापनादिपीठार्चांतमध्यबीजेदेवमावाहनादियैसप्तमुद्रादर्शनांतेन्यासक्रमेण
विलिख्यनिपंजरादिकन्निपंजरांतेसंपूज्यासनादिपुष्पोपचारांतेदेवाग्रादितदलावामपृष्ठलिखितबीजेषुहाकिण्यो
संपूज्य भामीज्यांच वेतीकालिहींवैसंपूज्य षट्कोणेषु प्राग्वत् षडंगानि संपूज्य केसरेषु प्राग्वत्पंचबाणान्मध्ये दलाह
केलक्ष्म्यायाः प्रागुक्ताः संपूज्य देवाग्रादलस्याग्रे षण्नायनमः पृष्ठदलाग्रे चापायनमः दक्षदलाग्रे पाशविनिपयेनमः
वामे पद्मनिधये नमः आग्नेयादिदलाग्रेषु हेरंबाय, प्रभवे, दुर्गायै, विष्वक्सेनाय नमः इति संपूज्य तद्बहिः वत्रश्चै
लोकपालान्चार्चादिसर्वं प्राग्वत्कुर्यादिति तथा दीक्षितो विधिनामंत्रं प्राप्य हेमंत्री कृती स्पर्शेन भाषणेन स्पर्शेन वा
न श्रवणादिके च जैयेत्यजपेल्लक्षं हीमात्रस्य गुरोरपि सिताज्यमधुमिश्रेण दशांशेन हविषाजुहेत् हविषायाय मेन
तर्पणं मार्जनं हुतार्था ब्राह्मणभोजयेत् मंत्रमेनेजयेयः लक्षं प्रमहे विधिनामुना तमर्च्यतिगीर्वाणलोकानेदकर
श्रमः दिनादौ शर्करागुडकेसरयवहुताज्येत्रिभिः सर्वेहृतपयस्याः पातेप्राग्नमवेहावे इडश्रीर्जलेविंद्याभानद्धिभूति
महार्णवेचेंदुबिंबे तपंकाके मालतीकुसुमैरेनेषैः ग्रथुतं मंत्रवर्षेण योजुहोति विभावसौ त्रैलोक्यंतद्वशं नित्यं ध्यानतः
कविराभवेत् मंत्रेण ध्यानमात्रेण मंत्रस्यास्य यथाविधि वशगा योषाभवंति संततं स्मरार्ता स्मरयोषितः जपादिकं मंत्रि
नं तस्मात्किंकिंन लभ्यते साद्रीशुभाभाविकीलकाचित्रमेतन्मंत्रेण मर्दैदियामरस्वैरासेवेत भक्तितत्सरेथा यदितस्य
पापौघबन्धरमोहविषादिभिः जरायमृत्युदौर्भाग्यपडरवादिरहितः सदाऽपत्रपौत्रधनारोग्यवरस्त्रीबाधवादिभिः उपेतः

म

शिवा
वं.
३७८
378

सर्वसंपद्भिर्यषासीदीर्घजीवितः उपास्यकाम्यमंत्रस्यभवस्येवनवान्यथा श्रीसारसंग्रहे अथमंतत्नगोपालमंत्रं
वान्मिसतपरे देवकीसुतशाङ्गींतेगोविंदेतिसमीरयेत् वासुदेवायदात्वष्टान्तेद्भुःपतेजगत्यातिदेहिमेयदमोभा
ष्पतनयंकृष्णत्वमुच्चरेत् त्वामहंशरणंकथयात्एगतोयमनुर्भवेत् द्वात्रिंशदक्षरोमंत्रोनारदोस्यमुनिर्मतः छं
दोनुष्टुप्देवतावकृष्णःकृष्णेतानसिद्धिकृयोदेष्वतुर्भिःसर्वेणपंचांगानिमतोर्विदुः शंखचक्रधरोदेवंरूपामवर्णव
तभंजे सर्वाभरणसंदीप्तंपीतवाससमच्युतं मयूरपिच्छसंयुक्तविलसतेजोयहंहिते समर्पयंतेविप्रायतनयाना
नीयकवालकान् वरुणामृतसंपूर्णवेषकमिलयंतनजे वनभंजमित्यनेनगदांतुजे स्थापितौमाधकधवाराघनदा
यपुत्रयोरस्येरत्नाद्युपध्यानेध्यात्वाजपावेनादीनिकुर्याद्भक्तिपरायणः अर्वनागेद्ववज्ञायैहृदितास्यमहामनोः
अथप्रयोगा नारदायऋषयेनमः अनुष्टुप्छंदसेनमः श्रीकृष्णायदेवतायैनमः इतिमूर्द्धादिषुविन्यस्यमूल
मंत्रेणकरयोर्व्यापकंविन्यस्यदेवकीसुतगोविंदवासुदेवजगत्पते देहिमेतनयंकृष्णत्वामहंशरणंगतः अस्त्रा
यफट् इतिपंचांगंमंत्रानेगुष्ठादिपंचांगुलिषुविन्यस्यहृदादिषुपिविन्यस्यध्यानादिसर्वंप्राग्वत्कुर्यात् तथा
लक्षंजपान्तदशांशंजुहुयाद्धोमहूतेनवातर्पणादिततःकुर्यान्मंत्रःसिध्यतिमंत्रिणः दशम्यामर्धरात्रेतुशुक्लपक्षस्य
मंत्रवित् पुत्रार्थ्याःस्वास्तिकेन्यस्यतत्रस्यांविस्कमर्वयेत् यथवभजतेमंत्रंसाधकःपुत्रकांक्षया सोवश्यंलभतेपुत्रंदि
नीनंचिरजीविनं स्वास्तिकेमंडलेतथा यंत्रसारे कामेमथ्येस्वरयुगललसंक्केसरेषट्पंत्रेषालिखात्तजेलानिधिमि

तान्मंत्रवर्णान्क्रमेण फयोहृत्स्थिर्वेहिरमिहंतेफुरस्यांतदेतयंत्रं सयोवितरतिनृणांपुत्रपौत्रादिवृद्धिं अस्यार्थः
अष्टदलकमलेकृत्वातत्कर्णिकायांसमाध्येकामवीजेविलिख्यतत्केसरेषु द्वंद्वशः स्वरान्विलिख्यतद्दलेषु मूल
मंत्राक्षराणिचत्वारिविलिख्यवहिर्हेमद्रुयेनगालेकादिक्षांतवर्णान्वेष्टयवहिश्चतुरश्रंकुर्यात् एतयंत्रमस्यफ
लं सारस्येयहे वसुदेवंचतुर्थ्यंतंनिगडंकेपदंवदेत् दानवारिहितोभूयान्नंदेवडे समन्विते वमोसवन्हिजा
यांतोविंशत्यर्णोयंमनुमतः वसुदेवंचतुर्थ्यंतंवसुदेवस्वरूपे अक्रमेणद्वितीयांचतुर्थ्यंतंनिगडछेदंतः
निगडछेदनायवास्वरूपेसुदेवडे समन्वितेसुदेवायकुमेडं असेफट् वन्हिजायास्वाहातथानारदोस्यमुनिः
प्रोक्तोगायत्रीछंद उच्यते श्रीकृष्णदेवताप्रोक्तानिगडछेदनाह्वयः न्यासध्यानजपार्चादिदशवर्णोक्तवद्भवेत्
तथा अथावदेमहामंत्रमेकाक्षरसमाह्वयं धनपुत्रकलत्रादिभोगमोक्षफलप्रदं मेरुर्षियोगिहेदानोपुरारे
रपिमोहनेनरोरगासुरस्त्रीणांवश्याकर्मैककरंपरं जयाभूषांतविद्यात्मामनुरेकाक्षरस्तथा जयाककारभूः स्वका
रः प्रोक्तः ईकारः विंदुः अनुस्वारः एतैःकामवीजमुद्धृतं तथा मुनिः संमोहनाख्योस्यनारदोगदितोवुधैः मंत्रतत्र
रहस्यज्ञैः छंदोगायत्रमीरितं जगत्संमोहनः कृष्णोदेवतादेववंदितः षड्दीर्घेणैवबीजेनषडंगानिप्रकल्पयेत्
आसनन्यासपर्यंतमकरीत्याविधायतत् अंगुलीषुन्यसेदंगंहस्तयोरपि पंचांगुलीषुवर्णान्स्वपूर्वोक्तान्स्व:
क्रमान्न्यसेत् वीजंसंपुटितान्न्यसेन्मातृकार्णांतनेनरं षडंगानिपुनर्मंस्ययथास्थानशरान्न्यसेत् शिरोवदन

शिवा
वे॰
३७५

379

हृल्लिंगयाहेषुक्रमतः सुधीः शोषणाख्यमावान्देतान्तदेतान्बीजपूर्वकान् जगत्संमोहने कुर्याद्ध्यायेन्नृपश्चा
त्समाहितः केदारकुंडमोचानषिलसन्नकल्पशाखिनः फलेरत्नस्थलीराजद्रत्नसिंहासनोपरि उद्यदादित्यसं
काशीविश्वप्राणस्वरूपिणः महतो वैतनतेजसस्वामस्कंधोपरिस्थिते वेफकजुसमाभतेषोगारिसर्वेणके ब्र
रिशांवरहणीमाशंभुःश्ववाणेन्नकामसंको पद्मरागदावहलाज्यैरष्टभिदधतेनिजैः स्निग्धारुणविशालोग्र
दृगणिभालिद्धुयोंबुजे रत्नप्रसमस्मकुटे मणिकुंडलमंडिते मुक्ताहारलसद्रत्नकंकणांगदमुद्रिकरे किं
किणीनूपुराद्यैश्च रत्नमाल्यैरलंकृते शोणालेपस्वर्णकोभिदौमांवरविराजिते आत्मवामोरुपीठस्थालक्ष्मी
मालिंगितश्रिया वामबाहुयनाभोजाक्रिवन्मदनमंदिरा कामोन्मदमदश्वासश्वासाकुलांगलनोज्ज्वला रक्तमाल्या
विलिप्तांगी सर्वभूषणभूषिता सुन्दसभृकुसवक्षणाधाकोनमहदनांबुजे प्रेरितालोलनीलभ्रमनेत्रषट्पदमंडि
तो सिकृवायेनबाहुनातरुणीमिमां आलिंगते मनेतजपेरमानंदनंदित सुरासुरभुजगेंद्रसिद्धगंधर्वयोषि
तां हहहेतेसुधाद्यैःकामवाणातिपीडितैः सर्वलोकगुरुं देवं सत्यानंदं विचिंतयेत् फदन्लागुर्धयागायतदा
दिद्धद्धक्रमेणयोषाभासमपि ध्यायते विंशार्णरहकृते यंत्रे प्रत्यहं कृत्स्नमर्चयेत् आदावर्णादिभूषाणेरुपचारै
र्यथाविधि यस्थादंगानिवाणंश्चन्यासमार्गेण पूजयेत् किरीटमस्तकश्रोत्रद्वये कुंडलयुग्मकं वक्षःस्था
णेहस्तेषु श्रीवत्सकौस्तुभं ततः कक्षौ यंदशनः कंठे वनमालानितंबके पीतांबरमहालक्ष्मीवामांके वीश्ज

पूर्विका युग्मभ्यर्च्य कर्णिकामध्ये दिग्विदिक्ष्वङ्गदेवताः तद्बहिः स्वरतीवाणान् दिक्कोणेषु पञ्चमं पश्चिमे दद्यादि
पत्रेषु लक्ष्म्यादयः शोकलक्षणाः दिक्षु वाणान् लेपाद्यैर्भूषणैश्च विभूषिताः श्वेतचामरधारिण्यः कामार्ताः स
स्मिताननाः इन्द्रादीनायुधान्ये वज्राद्यान्यायुधानि च एकान्तरमनोरित्य पूजासम्यक् समीरिता अथ प्रयोग
तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि सम्मोहनाय नारदाय ऋषये नमः मुखे
गायत्रीच्छन्दसे नमः हृदये जगत्सम्मोहनाय कामाय देवतायै नमः गुह्ये क्लीं बीजाय नमः पादयोः ईं शक्तये नमः
नाभौ लं कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृत्वा तालिकया ल्कां ल्कीं मित्यादिना
करयोः षडङ्गमन्त्रैः न्यासं कृत्वा करयोः पञ्चाङ्गुलीषु हृदये च नमः प्रकरणोक्तान् पञ्चबाणान् विन्यस्य कामबीजपुटि
तमातृकान्यासं कृत्वा पुनः हृदयादिषु षडङ्गानि विन्यस्य शिरोवदनहृदयलिङ्गपादेषु पञ्चबाणान् विन्यस्य ध्यानाद्यात्मस
जातं विशेषार्घ्यं स्थापयित्वा पीठपूजादि प्रकारोपचारान्ते देवस्य देहन्यासस्थानेषु षडङ्गानि पञ्चबाणांश्च सम्पूज्य देवस्य
शिरसि किरीटाय नमः कर्णयोः कुण्डलाभ्यां नमः चक्राय शङ्खाय अङ्कुशाय पाशाय पुष्पबाणेभ्यः इक्षुचापा
यै पद्माय गदायै इति वसहस्तेषु ध्यानोक्तक्रमेण सम्पूज्य वक्षस्थले श्रीवत्साय कौस्तुभाय कण्ठे वनमालायै
नितम्बे पीताम्बराय वामाङ्के श्रीलक्ष्म्यै कर्णिकायां देवाग्रादि दिक्षु नदिक्षु तदन्तर षट्कोणेषु च षडङ्गानि सम्पूज्य केसरे
षु देवाग्रादि दिक्षु न दिक्कोणेषु पञ्चसमिति पञ्चबाणान् सम्पूज्याष्टदलेषु लक्ष्म्याद्याः शक्तीः सम्पूज्य

शिवा
र्च०
३८०
380

षट्दलेषु लक्ष्म्याद्याः प्राणुक्रामे पूज्यस्तोके शाक्तो दिग्सर्वेषां गवल्लामामायपेदिति तथा एकादशमन्त्रजपान्मासेलक्ष्म
जितेन्द्रियः पलाशकुसुमैस्साज्यैस्त्रिपञ्चकैर्विना लोड्ढ्वेद्विसहस्राणि तोयैस्तावत्तर्पयेत् आत्माभिषेकं कृत्वाथ
विप्रान्सम्पूज्य तोषयेत् त्रैलोक्यमोहने देवि नेत्रवदेरियस्यैपदं वक्ष्यन्ते स्मरेज्जपाथी महिनदनेतरे ततो विस्मरितिश्रो
जतो मंत्रीगवोदयात् गायत्र्येषा जपात्सर्वं जयापापविशुद्धये जपेत्पूजाङ्गतायैश्च हृत्सुलक्ष्मी हृद्विकरी मता शु
ध्यतो मेनया मंत्री पूजाद्यादि सेवयेत् अनेन मन्त्रतो तोये मोहनी पुष्पसंयुतैः दिनादावन्तहेमंत्री तर्पयेद्यः श
नेदिसः सर्वान्कामानवाप्नोति वाञ्छितान्मन्त्रवर्जितान् अयुतं सर्पिषाज्यतासमस्यान्ते हुताशने तावज्जन्मवशायां
तद्वत्तस्मै भोजयेत्स्त्रियः यस्तस्य वशगास्तास्तान्तापीनेव वशगो भवेत् अष्टादशालिप्रियाकैव शपकर्मात्र साययेत्
विधिनानेन यो मंत्रं भजेदेनमनन्यधीः लोकत्रयेवशीकृत्य भोगानभुक्तामतोऽङ्गमान् सयाति वै सर्वेषां महार
प्रलयवर्जिते सारसंग्रहे अध्यायमेवकामस्य मन्त्रे कालान्तरो भवेत् अष्टमेवशोक्तेकृत्से काहामेत्रयथ संमोह
नो मन्त्रनिश्चयो गायत्रे देवतास्मरः अस्यायानिसवीनेनदीर्घेनाजाप्रकल्पयेत् रक्तैरक्तविलेपनैस्तु रक्तैर्विरक्तोव
रैर्विचित्रैरलोपन्मकुटादिभूषणगणैरादिमदेहप्रभे पाशांसोऽङ्कुशमिक्षुवाणसुमनोवाणान्वहन्तेकरैः रक्तो
जनिकेतनेमनासिजं देवं सदाभावयेत् वामाङ्कधृतकारपोरयो तदायपस्यपारमेषुत्पाद्य यथ्यान पीठंसपूज
येत्कामं मोहिन्याद्याः समन्मन्त्रनादपात्मकसि मूलेनकर्पयेत् दिकशक्तिके मोहिनीक्षोभिणीवैवत्रासिनीस्तम्भ

नीततः आकर्षिणीं द्राविणीं वह्लादिनीं तद्दलेंतरे किलास्यस्याक्लेदिनीप्रोक्ता कामगानिःश्वेमाराध्यमध्ये दिह्वपारा
मजेत् उक्तबीजादिकान् षट्दलेष्वथो अस्याः क्रमात् ज्ञात्वावेदलेख्या शुक्रीमदनपाशक्रायोतिर्मायावनीततः क
ल्हारहस्ताः कामाजोस्तेह्रएपः स्मस्मितान नायत्रीयेषुततोभ्यर्व्याः काश्यपरिवारकाः शोकमोहौ विलासाख्यावि
भ्रमोमदनान्तरः अपत्रपशुगात्नौववेदनस्त्वदलेंतरे ब्रूतपुष्पावूपस्यांतेज्ञातव्यापरितिप्रियः ग्रीष्माभिपस्त्राय
नीवृष्ठौ गौहेमंतसेवकः शिशिराख्योमदपुष्पवाणेत्वजयपनर्धसे इष्टतोपिंतततणीराः पोणणस्त्रीसक्रमानसः
नहहिः पूजयेदष्टौ दिक्क्रमेण रतिप्रियान् परभृत्सारसाख्येन शुकोवसंततः परः अयागोभ्रुविलासश्च हावोभा
भावो रतिप्रियाः भृगुहासवकोणेषु वतसः पूजयेदिमाः माधव्याख्योयालातीवह्रिणिलीमहोत्कराश्वानवाम
रसहस्तापणमाभूषितविग्रहाः इंद्रादीन् अततोदास्येवज्ञादीन्यापि पूजयेत् एवमाराधयेयस्तु कामं पुष्पादिभिस्मर
सौभाग्यमनलेकामान्महलक्ष्मीसविंदति अथप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांते मूलेन प्राणायामत्र
येकृत्वाशिरसि संमोहनायऋषये नमः मुखे गायत्रीयछंदसे नमः हृदये श्रीकामायदेवतायै नमः गास्वह्रीजश
क्त्यादिविन्यस्यविनियोगस्मबोक्रोंक्लींमित्यादिप्राग्वत्कारषडंगन्यासंकृत्वाध्यानादिपरततांतेहृष्टदलकेसरेषु
मोहिन्यै नमः क्षोभिण्यै· त्रासिन्यै· स्तंभिन्यै· आकर्षिण्यै· द्राविण्यै· आल्हादन्यै· क्लिन्नायै· क्लेदिन्यै· नमः इतिसाग्रा
दिमध्यांतेसंपूज्य क्लीं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इत्यासनेमूलेन पीठे संपूज्यावाहनादिपुष्पोपचारांते यावदे

शिवा
वे·
३८१
381

गानि संपूज्य कर्णिकायां मध्ये वनविदिंद्वत्र बाणाने प्राग्वत् संपूज्याष्टदलेषु अनंगरूपायैः अनंगमदनायैः अनंग
मन्मथायैः अनंगकुसुमायै· अनंगकुसुमातुरायै अनंगशिशिरायै· अनंगमेखलायै· अनंगदीपिकायै नम
इति संपूज्य बहिः षोडशदलेषु श्रद्धायै· त्विषलेभायै· ज्यानस्त्रायै· स्वभुवे· मदद्रवायै· त्वरतायै· द्रवाणै·
लोलायै· लीलायै· सौदामिन्यै· कामवज्रायै· वेड्लेखायै· शुभ्रै· शुभ्रा· मदनायै· योन्यै· मायवत्यै नम इ
ति प्रादक्षिण्येन देवामादितः संपूज्य षोडशदलाग्रेषु शोकाय· मोहाय विलासाय विभ्रमाय मदनातुराय अप
त्रपाय· प्रवे वेदनाय· चूतपुष्पाय रविनिषिपाय· ग्रीष्माय नायरनाय उर्जाय· हेमन्ताय शिशिराय· मद
यनम इति संपूज्य चतुरस्रस्याष्टदिक्षु देवाग्रात्प्रादक्षिण्येन परमते मारसाय शुकाय· मेढ्राय· अपाताय· श्वि
लासाय हावाय भावाय इति संपूज्य चतुरस्रस्य चतुष्कोणेष्वाग्नेयादिमाधव्यै· मालत्यै· हरिण्यादौ मदोत्कटायै न
म इति संपूज्य बहिर्लोकपालान्वीरि सर्वं समर्पयेदिति तथा संविश्य विजयैर्मंत्रैः शाशिलदेहाद्रशलब्धे एवासिद्धमनुयं
त्री प्रयोगीनाचरेन्मतः अशोककुसुमैः· स्वाडत्रपादैं स्त्रिदिनहोमेन अस्मापि केसरहस्वयं: सर्वैस्तस्यप्रियो भवेत् गोव्ह
नेन समयातमहोत्तरशतहूनेन संपक्कसंपूजिते वह्नौ मंत्रेणानेन मंत्रवित् संपातसर्पिषा तेन नारीं स्त्रीं भजयेत् स्त्रि
यो अत्यन्तवर्त्तिनीसाम्यभवेज्जन्मान्तरेपि च दध्यक्तलाजहोमेन प्रसहे मंडलावधिः वांछितां भभते मंत्री कन्यासा
पि श्रियं प्रति षट्कोणे मदनं समाराध्य मध्यतत्कोणेषु स्ववांगेवाहिर्गायत्र्या गुणश्रोवि भज्यावि लिखिदर्णान्दलेष्वष्टस्वे

षाममगतोऽस्त्रतर्के स्वमितान्मानाणेवर्णोल्लेथ भगेहाख्रिभुमन्मथेनललसिते यंत्रेशुभेजानमर्थे पूजिते पीरिते स्त्रेत
ह्रांकत्रयवर्णत्रये प्रतिदले विलिखेद्दलाग्रेषु सर्वांककाममालामेत्रस्य षट् षट् वर्णान्विभज्य विलिख्य बहिश्चतुरस्र
कोणेषु कामबीजे विलिखेदेतद्रुक्मफलदं तथा साध्याख्याणेषु दिक्षुतैः स्मरमदनैकामालिखेद्दिक्षु नेमध्येताः
विसर्गयत्नालिपिभिर्वृत्यासवान्वयोर्णी षट्कादशावृत्तभिर्वलसिते रहकदैवजदिक्षु लघामिदं मनोहरं तत्र
तोभेलापत्रेकृते यंत्रमेतद्धिपतिनपूजिते स्थापिते तोनिले मलेमेत्रेणसंजप्तेनारी पोसादयेन्निशी मेत्रीसानहृशेति
हियावज्जीवेनसंशयः अस्यार्थः अष्टदलकमलस्यगेयद्वैनोगवल्लीदलेकृत्वा तत्कर्णिकायांसाध्यनामान्तरसेषु
टितैः कामबीजैर्वेष्टिते कामबीजैर्विलिख्य सर्वादिदलेषुद्वंद्वशः ग्रावक्रजपवडस्य षोवर्णाननेकैकशो विलिख्यादिद
लाग्रेषु त्रिशूलं कुर्यात् एवं यंत्रं सकलफलदं भवति केरलीयेयंत्रसारे मदमनमामितमध्यमर्थैर्द्वियुक्तादवि
राजितयंत्रमनोभवे स्मरशमैरेलिंभिश्च समाहते क्रूरहकोणविराजितमन्मथैः लिखितुयं वमनोभवयंत्रमिन्दुदि
नमेतदशेषसमृद्धिदं कनकनिर्मितपरतलेततः शुभतेरेदिवसे विधृतेऽडले सकलमादवसिद्धमरांगनाहृद्यरेज
नमीप्सितसिद्धिदं हृदकपूर्वविभूषणमध्यगौ विदयतीवनिताप्यलिखिलावरान् निजवशेशविष्यपरमायरामम
पियमास्तैः स्फुटमोहतो इति विलिख्य वङ्केङ्कमकर्दमेतदवलिप्तनतो सकलं जगत् वशमुपैति निरालय
मायनः किमतसानसहास्मनसेगमैः अस्यार्थः पंचदलपद्मकर्णिकायांसमसाध्यं कामबीजं विलिखेद्दलेषु पंचे

शिवा
पं.
३८२
382

क्लीं ल्सं स्त्रीं इति पंच कामं त्रान् प्रतिदलमेकैकं विलिख्य बहिर्वेद्वत्रयं कृत्वा तदंतरालयोरभ्यंतरालेषु पूर्वोक्तवाणबीजैरा
वेष्ट्याबाह्यांतराले मातृकया संवेष्ट्य बहिश्चतुरस्रं कोणेषु कामबीजं प्रतिकोणं लिखेत् यंत्रमुक्तफलदं तथा स्मार
स्येह अथ सम्यक् प्रवक्ष्यामि शरणं वाच्छेमहामनुं पापौघध्वंसनं नानाकामकल्पमहीरुहं निश्रेयसकरं नृणां मनि
हृदैस्फ्रमौवते केशवो विदमृतेश्व विंदुः प्रोक्तोध्रुवाभिधः केशवः षः विसः उतेह्यामः विंदुः स्रनुस्वारः पंतेः शुण
वः सिद्धिः तथा मंत्रा ह्निमात्रकः प्रोक्तो मुनिर्विर्तैयः प्रजापतिः छंदस्कं देवीगायत्री परमात्मा च देवता दादीणामृनिंवी
जे शक्तिस्त्व उक्तमेण तु मकारं कीलकमिति तथा ह्रस्वदीर्घसमेतस्यैः षडंगानि ध्रुवैर्विंदुः षड्भिर्व्याहृतिभिः
सम्यक् मत्स्य हीनाभिरेव च निर्मलोगाश्रियं विस्फेपीतकौशेयवाससं सर्वतोभासमानेन तेजसा भास्करप्रभां कि
रीटांगदहाराख्येरशनान् पुरादिभिः ग्रैवेयकंकणद्यायारयं तेकरांबुजैः कौस्तुभप्रभयादीप्तं मणिकुंडलमंडितं
भजेहं सर्वसंपत्तैप्रफुल्लांबुजसंस्थितं वामायः करमारभ्य दक्षाधैः पर्यंतमाद्युपध्यानेसंपूज्य वैस्वंपीठतत्रावाह्य
यजेद्धृषिकेसरेषु गा पूजामस्मादिकं पत्रेषु यजेदिमान् वासुदेवसंकर्षणप्रद्युम्नमनिरुद्धकं शांतिश्रियं सरस्वत्यारतिके
णदलेषु च दिकपत्राग्रेषु वात्मानमंतरात्मानमपच परमोत्पं तथात्मानं ज्ञानात्मानं च पूजयेत् कोणपत्राग्रेण: शू
ज्यानि हुत्वायाः पुरोहिताः तद्वाह्ये शक्रमुख्यानां वज्रादीनां च पूजनं अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वादियोगपीठन्यासां
तेमूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे देवीगायत्रीछंदसे नमः हृदये परमात्मने देवतायै नमः

गुह्ये ग्रें बीजायनमः पादयोः ऊं शक्तयेनमः नाभौ मं कीलकायनमः इतिविन्यस्य ममभोक्षार्थे विनियोग इतिकृ
तांजलिः कृत्वा ग्रां ऊं ग्रां हृदयायनमः ग्रीं ईं ग्रीं शिरसेस्वाहा ग्रूं ऊं ग्रूं शिखायैवषट् ग्रैं ऐं ग्रैं कवचायहुं ग्रौं औं ग्रौं नेत्रत्रयाय
वौषट् ग्रः अः ग्रः अस्त्रायफट् इतिकरषडंगन्यासंकृत्वा ध्यानादियोगपूजान्ते दिक्पत्रेषु प्रागादिवासुदेवादीन् सशक्तिका
न्संपूज्य दलाग्रेषु दिग्विदिक्क्रमेण आत्मादीन्सशक्तिकान्भूयो लोकपालादिसर्वं प्राग्वत्समापयेत् इति तथा
संदीपितो विधानेन कोटिसंख्यं जपेन्मनुं हविषा हुत्वा सिक्तेन दशांशं जुहुयात्ततः समिद्भिः पलाशोत्थैः राज्यसि
करयानले तर्पयित्वा दशांशेन शुद्धेन तोयैर्यथाविधिः आत्माभिषेचनं कृत्वा ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः गुरुमभ्यर्च्य वित्तो
घैः प्रणम्य परितोषयेत् एवं सिद्धमनुर्मंत्री कृतकृत्यो न संशयः घृतेन हविषा शालीव्रीहितिलैश्च समिधो हुते क्रमेण
जुहुयाद्यस्तु मंत्रेणानेन मंत्रवित् अभीष्टसिद्धिस्तस्य स्यादिह लोके परत्र च इत्थं मंत्रवरं जपार्चनहुतैः संसेवितेसाध
कः संग्रामपाप्रणवे निराकुलमतिर्विषस्तपापस्त्वनः पत्नीपुत्रवशिष्टमित्रसहितः सत्संपदासंयुतो लोकेस्मिन्नुग्रण
३८१ वामविमलस्तानोव्रजेत्सद्गति श्रीदेशाचार्यशिष्येण श्रीनिवासेन धीमता दीपिकायां ग्रणीतायां गतो फनचत्वारिंशप्रका
श्री॰ शः इति श्रीमहाचार्यविरचितायां दीपिकायां एकोनचत्वारिंशः प्रकाशः तथा उड्डामरेश्वरतंत्रे श्रीदेव्युवाच देवदेव महादेव वेद
वाखिलहृदन देवपर्षेन देवैर्देवेदितैः हृशिरोमणे श्रुतं मे भवतो भगवन् कार्तवीर्यनृपतेः महात्म्यं मंत्रराजस्य विस्त
रेणाब्रवीत्तमे कार्तवीर्यमनोर्दैवविधानं वक्तुमर्हसि सरहस्यं महाभूपं श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः ईश्वर उवाच शृणु देवि

शिवा
वे॰
३८२

383

विमहामंत्रेविस्तरेणाखिलार्थदं वीरमारीविपन्नाणांविशेषेणायक्रांतने महद्रूपकरंपीत्रेयत्तांपिजपवर्थे
ने भजतांसर्वपापघ्नंसर्वसौख्यकरंपरं सर्वसंपत्करंमेत्रमङ्वरिष्येपुनाशिये देहोहिदाणंहूछोशिः सनारार्द्धेडनादयु
क तन्मलबीजेमनिभिगोदितेहोमकारके तस्यसार्थेमेहामायाविंडनादेश्चसंगमे रक्षोत्पनोमहान्मानश्चोराक
षेणकालिणः तस्यमार्गेभौतिकाङ्गवेंद्रेणवसमागमे रक्षेत्तनेमवाकसिद्धिकामादेविमहार्णव र्द्वेसहृद्यातदीजे
समहृतनमानवः द्वितीयमङ्गरेद्वीजेसर्वशत्रुविनाशने बीजेद्वितीयेवक्ष्यामिप्रतिलोमेनसंहरेत् सर्पादिशांतिवर्णे
म्रवर्न्दिदेवर्यवेदकैः विदितेवाङ्करिष्यामितृतीयेबीजमव्ययं सेदघद्वितीयान्तप्रतिलोमेनमापय नादेनविंडना
युक्तेतृतीयेलोकवश्यदं तृतीयप्रथमान्तस्यास्वतथैनवतथके वामकर्णेंडनादेनयोक्तेसंस्तंभनेस्मृणात् स्ववेहते
विंडनादसंयुक्तेपरमेश्वरि एवमेवमहाबीजेस्तणाहाकुटिकारके धामार्द्धेदग्निदेवाबयुक्तेषष्ठेसमारिते उद्धरेत्त
समेवक्रोविहस्केविंडनाविना करणेनसमंयुक्तेमहमेमनिभिःस्मृते ङेफद्वयकानेवीर्यांज्जनायेन्मुकानः
तिवृदेन् विंशत्यणिंःसतोमेत्रस्तारादिमेनिभिःस्मृतः एकोनविंशदर्णः स्यादितारोयदिभावने कानेवीयोन्न
तस्यैतन्महासामथ्यदंप्रियेश्वति श्वाग्रेरेफःसईयोःउकारोयोरुश्चाणां एकादशानमोश्चवर्णःफकारः तेनाहूछ ः
यद्दात्रुरस्तात्प्रतिलोमेनतिस्रस्वयमकल्पात् श्वत्राप्ययाहारात्तस्यपरः सैनीडसकारः तस्माद्धाप्रतिलोमेनैकाद
शाणंःफकारःसतारः डंकारयुक्तः श्वनात्रेदरणाहूनकेवलमा[?]दशास्वरपवरुद्धमे श्रद्धेंडनादयुगितिसम

कलात् अर्द्धेन्दुरर्धचंद्रः नादो विंदुः एतत्सैव भेदांतरमाहि नवेयति अत्र नवकहेतन पकारो शत्स्थाने साग्रेरितिस्वयमुक
त्वात् महामायाईकारः तेन तद्बीजस्य त्र्यर्धादशाक्षरमयास्यतस्य सोनेईकारो योतनीयस्तत्स्थे: पुनः शकारेणतस्मा
त् भौतिकयेकारः ईकारस्थाने पकारो योजनीयस्तत्स्थे: द्वितीयमिति सूर्यात् पकारात् प्रतिलोमेन विंशतितमोव
र्णो वकारः तृतीयमकारात्तृतीयमक्षरं अनुलोमेन रेफः त्रिमूर्तिः ईकारः अर्द्धेन्दुप्राशिनेत्यादि प्राग्वत् जैनैः नैः
वीरुक्तिमिति सिद्धं बीजान्तरामकारात्प्रतिलोमेन षष्ठमक्षरं ककारस्तस्मै इंलकारसहितं मायया ईकारेण नादेन विंदुनाव
युक्तं एतेन कामबीजमुक्तं भवति प्रथमात्प्रथमबीजात्मकात् तृतीयमक्षरं भकारः तस्माज्जकारावनन्तरं रेफे
णवामकर्णेनऊकारेण नादेन विंदुनाव युक्तं तेन भ्रूं इति सिद्धं मवहनेआकारः विद्यादि प्राग्वत्तेन ग्रांः इति सि
द्धं व्योमहकारः अग्नीरेफः देवी ईकारः अर्द्धेन्द्वादि प्राग्वत् एतेन मायाबीजमुक्तं क्रौंस्वरूपं विंदुरूपं आस्थितस्य
रतोशकत्वात् तेन तद्वाचकमक्षरं शकारो योगदाने वह्नी रेफः करणेन वनत्र्यं स्वरेण विंदुनादौ प्राग्वत् एतैः श्रीबी
जमुक्तं हंसस्वरूपं फट्स्वरूपं कामबीर्यमाञ्जनायस्वरूपं नतिनेमः प्राहः तथा मेवस्तोस्तगुरापोक्तमुनिभिर्सेनिरु
क्तिके दत्तात्रेयइति ह्रो दोनहुबस्यमनोसस्ते देवतावाजेतो नामकामबीपपदादिकाः फलबीजेस्वारूढैः कुर्या
त्संयोगकेमधी ह्राभ्यां द्वितीयस्वरसंयुताभ्यां ह्राभ्यां तृतीयस्वरसंयुताभ्यां ह्राभ्यां षष्ठस्वरसंयुताभ्यां ह्राभ्यां तथा ह्राद
शसंयुताभ्यां वशमीस्वपदालराभ्यां मेगानि कृतान्यवशिष्टवर्णैः संयाप पेदात्मनि सेयनान्मा कामीतलराये नेर्षमि

शिवा
चे·
३८४
384

र्ध्वादौ· श्रुत्यार्थः द्वितीयस्वरश्चान्तरीयस्वरं ईषत्स्वरः ऊह्यादशः ऐ एतदाहृदै रित्यर्थः हृद्दुदरनाभिजघनगुह्यपदद्वय
सोकजानुजंघापायिमूर्द्धेति तेजोगर्भ प्रतिलोचननासास्यकंठवाहोः प्रेदरावीजानिशरणवक्षद्भयमध्यस्यानिश्रविग्रसेच्छि
ष्टान् विंद्धेतिकान् फवादीन् उत्कास्यालेपुमेत्रवितन्वनतनौ तेगाशिरस्वास्यानो ध्यायेन्मेत्रमर्ग्गिसास्मिकोना·शस्त·
नाहितधीः दायेवमयैभ्यो वांछितसिध्यैपनाममेये हविर् श्यात्मर्यभयात्मभाकरतिनः प्रघोतयेघोतिनः स्वर्ण्णेह
कपरिवीतके परपरीरक्तो शुक्लोस्नी हवास्नानाकल्पविभूषितः करसहस्रार्धार्चवाणासनो वाणदाशेसहस्रवा
हश्वविनिशेभवल्लभोनःप्रभ समद्दिपेकनाथः सविनमयरूविः सर्वंडशेतकोनः पायादज्ञायनालोरथवरनिलयः
स्थलकापोतितीमः वायनेशेषिलोकसैरथ्यतयवृषातिः स्वैनः स्त्रीसमानः सश्रीमान् कार्मयषोतिविलेनूपनतोध्र
वुजः दिपकारी एवंस्मरचिंतमनीवमन्त्रासमवैपेहृदयवेशनाथ्ये गंधाभिवैस्वपीठमध्येसीपाहमनंपेहकशाक्तिष
को नस्यांगमकलेयः पंचस्फटिकाभामनोहराः त्वद्भयमंथराचीतः सर्वाभरणभूषिताः वीणावाणासनयरामकर्ण्णेयार
करोविषः सर्वाभरणसंयुक्तोध्येयाः सर्वसमृद्धये वीरमार्ध्यमहारियदोषाः नृदिव्यतन्मदविभंजनाकाख्यान् दु
रिडहडरितागयनाशनाकृपानाभिपजेत्रविहिल दोमेकरीवश्यकरीश्रीकरीवधपाशकरी श्राद्धःकरीतथापश्चताकरी
विद्याकरीतथा यनकेरावप्रवादिदिव्यस्त्राभासितप्रभाः वरदांबुजलसत्करारक्ताशुकदारक्तंडलोल्लसिताः हेदयनाथ
मनोज्ञाध्येयाः सौंदर्यलालितापमदाः लोकेशास्तद्वहिः पूज्यागंधपुष्पाद्यलतादिभिः घोडशोरूपवारैस्त्रप्रजयेयो·

दिनेदिनेकार्त्तवीर्यंमहावीर्यंपरिवारशिवप्रभे सर्वकामनाल्लेहपास्मनेहारिमंदिरं एवंयःसजपितादिनमनविधिनै
वामनामेत्रमत्वजप्याडक्रामसविद्यातवलयनवसशौर्याघुतरोगविधा श्रीमेयाकीर्तिग्राहिर्धनिमनिववसोभाजनेः
स्यात्रैरैदेनीरीभिःपूजितःस्यादनुगतभवनसौख्यपुष्पसैकेरिति अथप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासा
नेमूलमंत्रेणप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसि ॐदत्तात्रेयायऋषयेनमः मुखे ॐअनुष्टुपछंदसेनमः हृदये ॐश्रीकार्त्त
वीर्यार्जुनायदेवतायैनमः इतिविन्यस्य ममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिःकृत्वामूलमंत्रेणकरयो
र्व्यापकंविन्यस्य ॐफ्रोंब्रींहृत् क्लींभ्रूंशिरः ॐआंह्रींशिखायै ॐक्रोंश्रींकवचेहुंफट् अस्त्राय इतिपंचांगमंत्रानेगुष्ठादिक
निष्ठांतास्वंगुलीषुविन्यस्यैतत्ररहितेषुहृदयायस्वाहेत्येषुपंचांगेषुचविन्यस्य ॐकार्त्तवीर्यार्जुनायनमइतिसर्वांगव्याप
कंकृत्वा ॐफ्रों ॐनमः हृदये ॐब्रीं ॐउदरे ॐक्लीं ॐनमः नाभौ ॐभ्रूं ॐनमः जघने ॐआं ॐनमः गुह्ये ॐह्री
ॐनमःपादयोः ॐक्रों ॐनमःऊर्वोः ॐश्रीं ॐनमःजान्वोः ॐहुं ॐनमःजंघयोः ॐफट् ॐनमःशिरसि ॐकांनमः शि
खायै ॐर्तनमःभ्रुवोः ॐवीनमःस्कंधयोः ॐर्यानमःनेत्रयोः ॐर्जुनमःनसोः ॐनाँनमःमुखे ॐयनमः कंठे ॐनेनमःदक्ष
बाहौ ॐमंनमःवामबाहौ इतिन्यस्यध्यात्वापात्रमसंजोत्तेप्रागुक्तेवैसर्वपीठसमर्प्यसेतचदेवमावाह्योपगार्चातेप्रागव त्कृत्वा
षट्दलेषुदेवाग्रादिप्रादक्षिण्येनदिग्दलेषुवीरमदविभंजनायनमः मारीमदविभंजनायनमः असुरिमदविभंजनायन
मः दैत्यमदविभंजनायनमः विदिक्षु ॐदुष्टमदविभंजनायनमः ॐदुःस्वप्नमदविभंजनायनमः ॐडरिनमदवि

शिवा
वं
३८५
385

भंजनायनमः ॐ ग्रामयमर्दविभंजनायनमः इतिमेषुमध्यदलाग्रेषु ॐ ह्लेमेकर्यैनमः ॐ वप्पकर्यैनमः ॐ ह्रींकर्यैनमः
ॐ यशस्कर्यैनमः ॐ ग्रागुल्फकर्यैनमः ॐ यज्ञाकर्यैनमः ॐ विपाकर्यैनमः ॐ पनकर्यैनमः इतिदेवाग्र्यादिशादलि
एपनसेषुमध्यतद्दहिस्त्रातः श्रेग्राग्वल्लोकपालोत्तलदत्ताग्रिवसेशुन्यफपदीपादिग्रागवत्सर्वंकुर्यादित्यर्थः तथा एवंध्या
त्वामेत्रवर्यैपमजप्याल्लव्दाहम्मामेत्रविनाम्रदोदः तयामीरेगुर्वेनत्तानसर्वैः पश्चात्कर्पाश्चारर्पीग्रपयोगान् कुंभोदा
कासिक्तनन्प्रतस्यामेत्रेणहोमेपकरोत्मेत्रीपर्यायमायोनितिलतंडुलैर्वादप्याशमानेसहूतेश्रमेत्री इतिपषलत्वज
पः हुतनुगपरः कलावेनसवन्मेणजपःकार्यइति ग्रागवत्पर्पणयथावत्कुर्यादिति तथा एवंसिद्धमनन्नेरः स्वविहि
तान्कुर्यात्प्रयोगान्प्रियेवश्याद्यान्विविधान्दशिशिववरितः श्रोरपदस्तेमृशं इहानामपिवल्पमाणविधिमेः श्रेद्धैनैस्त
पंचोघ्योनेमेत्रविशेषकैश्रमतिमाम् एवंत्त्यानतरः लिखिदष्टदलेपद्मेकर्णिकाकेसरोज्ज्वलीहृमेवाहृभ्रुसुराघव
त्राहविभूषिते तद्वीजेकर्णिकामध्येसाध्याख्याकमेसेयुते लिखेत्समारवीजेवेसहतारगतेप्रियेसर्वामर्षवसुवो
दिपत्रेषुविलिखेत्ततः सर्वमोतानिवीजानिशिष्टाण्णेनेनत्रालिखेत् केसरेषुस्वरान्सप्तवर्गान्सकान्तसमर्पयेत् वृत्ते
प्रवेष्टरोपीकादिभिस्ताप्यवर्जितैः भूमिकोणवत्नखेषु भूतवर्णान्समर्पयेत् मेस्याप्यविधिवत्पात्रः कलसेमस
गर्वयेत् तोयाभिषेककर्मेयोन्दृणामाहितसिद्धयोवेप्सायाः शुत्रसेप्यामयरीवायेवासुपतथा यनाय्यरोगनाशायः
वारप्योत्यविशेषतः वप्यपथ्येवहितायेवविशोवाणिज्यसिद्धयोतयेश्राहू धनकंभावनापिषिकसमुदरि किंनसिध्य

त्रिलोकेस्मिन्कस्मिन्नामनसेत्स्यति नयंत्रस्थापनाद्राज्यंग्रामंपुरमथापिवा रक्षार्थेवाभिनोरिभ्योमंत्ररोगविषादितः
सर्वभूतानिमेत्रायेप्रत्युरेतेनगतेऽदिति नप्रकाश्येहिकस्याय स्तेनापपिशुनायव गुरुद्रोहापधीरायदत्तायमहतेनतथा
प्रकाश्यमेतद्यंत्रंहिमंत्रंचपरमेश्वरी मोहयेल्लोभयेन्मंत्रीमारयेदुच्चाटयेदरीन् एतेनवश्येपाल्लिषट्कर्मयंत्रंपरस्परे कर्षयेत्
द्रुमयेद्वागजनस्मयैसर्वशत्रुविकान् ततेद्दीजाप्येणादेविल्लिप्ससिद्ध्यंतिमेविरे वहुनोक्तेनकिंदेविमंत्रोयमाविलार्थदः
इति सूत्रार्थः यथोक्तलक्षणमष्टदलेकमलेकृत्वानन्तहिहितेनदद्दिरष्टवज्रयुक्तंचपुनरस्तेवहक्तवातन्कर्णिकायां
समाध्यकानेवीर्यवीजेयमितिवायुवीजेवाभ्यावांवप्रणवादरेविलिख्यातत्केसरेषुद्वंद्वशः स्वारान्शषमहइतिवर्णांश्च
कैककर्णेदिरावृत्ताविलिख्यप्रवादिदलेषुद्वितीयवीजादिक्ष्वीजोनामष्टौवीजानिश्रुतिदलेष्वेकैकशोविलिख्येतिमद
लएवफङ्कारैविलिख्यावशिष्टवर्णान्वौनगालविलिख्यतद्वहिर्हेमद्वयेसूत्वातदंतराल वीथ्यांककादिक्षकारांते
शषसहवर्जितेरावेष्ट्यवन्तरस्तस्यकोणवतुष्टयेतत्कार्यायथोगिनोमुक्तवर्णानष्टादशाविलिख्यतद्दीद्दोक्तविधि
नाकुंभस्थाप्यतत्रदेवमावाह्यसांगंसावरणंसंपूज्यफलमेत्रमष्टोत्तरसहस्रेतनकुंभस्थेनजपित्वातत्कुंभजलेनाभिषेका
३२९ इन्द्रफलसिद्धिर्भवतीति भूतवर्णान्कसंज्ञोत्तोककारौयसठर्थभवसेइतिजलवर्णादशलेख्याः वशपाकर्णांषंपोत्क
रहेपेवक्तठयफरवद्रयाग्निवर्णादशलेख्याः सभजेउडओगनउदवललइतिभूमिवर्णादशलेख्याः उच्चाटनेनत्र
आयकवटतपपष इतिवायुवर्णादशलेख्याः निदेषयारणपोल्लक्ष्ओउजणनमशाहइतिआकाशवर्णादशले

शि॰वा
वं॰
३८६
386

त्वाः अत्र भक्तैर्वर्णैर्लेखनप्रकारस्तत्र आग्नेयकोणादारभ्य प्रादक्षिण्येन वसुकोणेषु द्विक्रमेण विभज्य दशवा
र्णान् लिखेदिति संप्रदायः तथा कृतवीर्यस्य तनयस्याथ मंत्रभेदानुहं मंत्रीणः हितायदेवि वक्ष्यामि दशधा ये कोपि
भिधते कार्तवीर्यस्य मंत्राणामृषिरेव सः सत्ता पुरा दत्तात्रेयो महाप्राज्ञः साक्षान्नारायणात्मजः देवताश्च स्वयं प्रोक्तो
मंत्रभेदेषु सुंदरि अस्मौ वक्रहरेरंशादुत्पन्नो हैहयान्वये आनतपादेव देवस्य सर्वेडष्टप्रशांतये पार्थिवराजेति देवि
इन्द्राणीगर्भीवलाद्रूपो अभ्यवर्तिसचक्रात्मो हरिरासीन्महितैषिणे कृतवीर्यस्य भार्यायां माहिष्मत्यां पुरोत्तमे रे
वातीरे समभूत्सो नाम्ना राजेन्द्र शरीरिता दत्तात्रेयात्प्राप्तविद्यः क्षत्रियः सद्द्विजप्रियः राजराजो महातेजाः सहस्रकिर
णोपमः सहस्रबाहुर्दोर्दंडसाविस्फोरेणसमन्वितः पीठाग्रगामी महावीर्यः सर्वेडष्टो वृकः प्रभुः सर्वदा सर्वेडष्टः शूरः पुर
स्यावगाहूयवान् सप्तद्वीपवतीं शास्ता येनपावलपराक्रमैः दमयत्सर्वेडष्टान्योरं रत्नसहरिः स्वयं एकस्य सकलं मं
त्रस्य दशधास्य महात्मना कार्तवीर्यं प्रवक्ष्यामि भेदान्माहेश्वरि सुंदरि छेदो भेदो ग्रहो वैशिष्ट्यानभेदांश्च ततः
कार्तेस्यादौ न सकलं जपेत्सर्वार्थसिद्धये दशाक्षरवियांतेन अवाशिष्ठात्तरान्प्रिये मूलबीजे चवामेऽर्धबीज
युक्तेन वाक्तरो जपेत्स सम्मनायाशु चाराणां वसुहारिणं फलेन सहमल्लबीजे देवि नवाक्षरो प्रजपेत्सः
नरनारीणां नृपाणां मोहनाय च सफलेन वराद्वर्णैः सहितेन नवाक्षरे भ्रामणोच्चाटनाद्वेषशरणाय जपेद्बुधः
मंत्रोऽसफलमायापवीजयुक्तेनवाक्षरं पापघ्नपापवर्णाय मोहनाय शुभाय च सफले पाशबीजेन युक्ते देवि

नवाक्षरं आकर्षणायवीराणांत्रिपुरेदेविनसंशयः क्लमेंकुशबीजेनपुटितेननवाक्षरं वाक्स्तंभनायगम
नस्तंभनायनजपेत्तत्क्षणात् वमोह्नीक्षरयोर्यथागतेक्लंलेनवेननवाक्षरं जपेदुन्मादनायाशुस्तंभनामारिमोहने
हृत्याग्रस्थितवीराणांस्तंभवानायविशेषतः पुंक्षेसंस्फोटनायालंवीराणांवेवंसेवाय क्लक्लकपला॰
वांतपुटितेननवाक्षरं योगयेदहमात्रेणसस्यारैक्षवणोपमः क्लक्लकपलावांतपुटितेनक्लवाग्भवयो
मेनयोजयेक्षद्मात्रकं मंत्रवर्णैःसमैसर्वैःसकवित्वमवाप्नुयात् एतदेकमपिशेकेदशायोक्तंएतदतः ए
षामन्यन्महामंत्रंप्रोक्तयेतदशाक्षरं तत्सक्षेदोविशाउत्रेशेषाणांमृणुतत्वतः एकादशाक्षरःसर्वैशेषास्तव
समीरिताः शेषाणांत्रेष्टुपेप्रोक्तंमानिभिर्वेदवादिभिः सर्वेषांकार्तवीर्यस्यमंत्राणांजपकर्मणि ओदोताऽरेः
णसंयोत्यजमव्यात्स्वमनून्यथा एकसोन्यायथेम्यतैः षोडशाभिःश्लोकैःकार्तवीर्यस्यमंत्रभेदोक्षणदोभेदोश्चा
श्चाहतत्रतस्यबीजेप्रोक्तमितिकार्तवीर्यबीजे एतन्नदशास्वपिभेदेषुजेवामेडाबीजेवीषिमिति मक्षुत्रुःसमाशि
वस्यशात्रु कामःतद्बीजेकामबीजमित्यर्थः शवार्णंक्रंतमायाह्री पाकुशःक्रौंवमेडः अम्बेफडाकमलाश्रीवा
ग्भवये अत्रक्लंलेमेंकुशबीजेनपुटितेत्यत्रक्लंलेकानांशारंग्रेहृदराणांमेतेकुशबीजेदेयमितितशहृस्यार्थः
अन्यथा एकादशाक्षरासंभवात्एवमोक्षाक्षरयोमेध्यागतेमूलेनवाक्षरमित्यत्रक्लंलनवाक्षरयोमध्येहुंबीजेन
चैवफट्कारंवषट्च २ योजयेदित्यर्थः अन्यथादशाक्षरतासंभवादित्यर्थः वाग्भवादिस्त्वदशाभेदाष्टहिर्मंत्रः

शिवा
चं.
३८७

387

अत एव सर्वैर्वाऽऽत्मकं सर्वैर्विंशतिभिर्वर्णैः एकोनविंशतिवर्णैर्वा दोक्षं योज्य जपेदित्यर्थः तथाः पत्रे च दशमे ग्रा
णं सर्वाक्षं विलिखेदुद्यः कर्णिकायां लिखेन्मूले दशपत्रे दशान्तरान् दशान्तरप्रयोगे च मूले मध्यदले तथा लि
खेन्मूलपदे शान्तशेषं सर्वं वदाचरेत् अस्यार्थः तत्र दशान्तराण दशदलकमले तानि कर्णिकायां समाध्यं मूलबी
जं शाम्भवं हि लिखेत् तत्केसरेषु दशबीजमिति संप्रदायः स्वरान्त… कमलदलकेसरेषु नवमे शाषद शमे सह… इति वि
लिखेत् दशपत्रेषु कान्तादिनवाक्षराणि नवसु पत्रेषु दशमे तु नमः कलबीजमिति संप्रदायः एष एव गुह्योपदेशः इति
दशवर्णान् विलिखेच्छेषमन्त्रं सर्वाक्षं यत्र वह्निलिखेदिति एतद्दशान्तमन्त्रस्यार्थं अन्यपत्रेषु तन्मध्ये शाम्भवं कलेम
साध्यं विलिखेत् तदन्तर्षेव केसरेषु शाम्भवं स्वरान् षाष सह संहितान् विलिखेत् पत्रेषु वा विशिष्ट दशवर्णान् विले
खेच्छेषं शाम्भवं हि लिखेदिति तथा सञ्जायां सर्वं संशाक्तवर्णैः सम्यगर्चयेत् तारादिविंशार्णमिदं सञ्जपेत् त्र्ययुतो
ति… मत्र गुवलि यादेविसमर्यार्थं नवास्तु यात् कान्तैर्वीयं समेधाणं प्रयोगो … नेयुना …तायमे त्रिणं हो
मः सर्वकामार्थसिद्धये गोरवे कर्माणि वरेद्दद्र ईव्यहूतादिभिः होमे राज्ञो वदमाणद्वेषैर्देविसदाद्वीणैः
ला च वेवल षुड्ढे … सम्यक् समापयेत् कल्पोक्तसर्वकार्याणां यान्वो बिनि सदाशिया संसञ्जयेद्गुहं भक्त्याद्वेषे
…स्य समाहितैः अन्नदानैर्द्विजान् भक्त्या प्राणयेत् सर्वकर्मसु वस्त्राघैर्वात्मदितं विद्यारभेत् सर्वकर्मसु विशाणाव
वनेः कुर्यात् कर्माणि कमलेद्वाणमिति सर्वेय होमेन मारयेद्रिपुमात्मनः कार्यामलषुनारिरेषैर्विषहद्वदलेस्मा

या कनकैर्होमयेद्धोरान्स्तंभयेन्मोहयेत्तथा विभीतनैर्जैदखादिरोत्थैः समिद्भिर्माटयेच्चिरं निवैर्विद्वेषयेन्मे
त्रीवाकर्षेन्मधुरत्रयैः नीलोत्पलैश्च वशयेन्मन्त्रणाम्भुवनत्रयं पद्मैः साज्यैः श्रियेहोमः स्नानयामसपहान्वशः
तिलतैलन्नृपापानि समपोहेद्घृताहुतेनवतिलतंडुललोणन्मलाजासिद्धार्थमिश्रितैः मधुराक्तैर्हुनेद्देनैर्वश्यार्थी
यवन्नदलाणान् लोणैश्च सर्ववर्णानां वश्यार्थी पावकेहुनेत् सर्वसिध्यैवहूर्वाभिः पयोभिश्चतथाद्रुयः लक्षै
वामृताह्वर्वापामार्गसमिधादिभि होमोरोगाविमुक्त्यार्थेग्रहपूर्पांत्सैतथापुषा वटोडंवरविल्वानांसमिद्भिर
भिहद्वये हुनद्धनधीयेवापिदीराज्याक्तैर्विशेषमः केवलैनैवपयसाहुनेत्क्रोडुलहृद्वये ब्रह्महृत्तसमिद्भि
श्चब्रह्मवर्वसमृद्धये ग्रसर्थैर्मनसः शांसैलवसंततिहृद्वये भक्तषणांस्मैगुग्गुलभिः ह्रीवश्यायश्रियेशुभैः
पुष्पैर्हुनेच्चाविद्विस्सैतत्रदौर्मनोहरैः शांतिहोमेतभूयात्स्मादनैरभादिमान्भवेत् गोरोचनागोमयाभ्यां मे
नायासंभनंभवेत् होमेनदेविशत्रूणांगोमूत्रेणविशेषतः कार्पासरुहफमारिपादपांसुविमिश्रितैः
द्वरहलसमिद्भिश्चकुवेन्निशिनिशानथीः श्लेगवाशनयचोराणांविद्विष्टैमारणायच सर्पनिर्मोककेनह
सिद्धार्थैर्हेचनक्रिया लवणैः सहचोराणांकुलनाशायतद्भवेत् सर्पनिर्मोकः सर्पत्यक्तत्वक नर्पयेच्च

शिवा
चे.
३८८
388

दशांशेन शुद्धतोयतनिसमः इतसंख्यावसादर्शसहस्रादयुतोतिको लक्षगौरवकार्येषु विचार्येति गुणश्चरेत्
पुष्पैर्होमः यथोक्तैः कैद्रव्यसंतैर्विधीयते रोगशांत्यायुषेतद्व्यायमधुरैः सह मारणद्वेषणोच्चाटस्तंभने
हुतकर्मसतीदूणतैलयुतेर्द्रव्यैर्मोदिपाज्ययुतेस्तथा यवष्टविषयुक्तैर्वाविरेककर्मान्तयायुरो एवंषट्कर्मसंप्रोक्ते
मनुज्ञानेनसराशाहितापमेत्रिणामम्यकहैहयापायिपतेर्विभोः मंत्रसिद्धस्यासिध्यंतिकर्माण्येतानितत्वतः यस्या
सिद्धोमनुर्मोहात्सशुमात्राचरेत्क्रियां नसिध्यंतिह्यासिद्धस्यकल्पोक्तंकर्मणांफलं सदावैदिकजमस्यब्राह्म
णस्यव मायागतमनोः किंविक्रियस्यापिप्रसिध्यंति तस्मात्सदावारवनाशकृथकैवसंदरि जपेहोमेत्रीनी
यैर्हितरूपेणमनूत्रमः रहितेषुवराष्ट्रादीनस्त्रीवालाद्यैः समंत्रवित् गोब्राह्मणवरांश्चापिसात्मानेववि
शेषतः कुर्यात्प्रयोगान्नलिपिवन्मारणादीनपिप्रियो सर्वेषामेवारजातीनांमारणात्रात्निपातकं पादिः
स्यात्प्राणिहननात्पायसेतेननाशयेत् अत्रगोमकमिदानाथैराज्यहोमैश्चमंत्रवित् यपोहेत्वारहत्याघंप्राणा
यामजपादिभिः जपेद्देवीगायत्रीसर्वपापापनुत्तये सहस्रंवित्तशोदेविसर्वरक्षार्थमात्मनः गायत्रीजप
मानस्यहिनातेःसंयतात्मनः किमसाध्यंप्रयोगेषुवैदिकेषुविशेषतः गायत्रीजापकंभक्त्याब्राह्मणंसममा

14

हिते नस्पृशंतिमहात्मानेपापहत्यादयोपिवा हिमभक्तादयःसर्वेघोराहधिरभोजनाः तस्मान्नपेतगा
यत्रीप्रयोगादौसमाहितः प्रयोगोतेचगायत्रीनियोगःसर्वकर्मणः ग्रस्यानपिवक्ष्यामिमंत्रान्नादिष
प्रमादकान् कृतवीर्यात्मजस्यास्यभक्तादेविशृण्वतापायैःकुर्यंश्चरराष्ट्राणांरक्षांसेसिद्धिमंत्रिणः
मंत्रैजैर्मैरपिभवेद्रक्षोभिश्चाजलादिभिः ताराग्निजाययोर्मध्येनमः कार्त्तवीरान्वदेत् वीर्याज्जनायहुंफ
ड्वन्हिव्याप्यामश्चुशोदितः चतुर्दशार्णोमंत्रोयमनेनांगंसमाचरेत् तारःप्रणवः अग्निजायास्वाहाकारः
श्रुगाममस्यत् तारेणनतिनासम्यवर्णैर्वर्मास्त्रदहृयैः कुर्यात्पंचांगकंमंत्रीध्यायेत्पूर्वोक्तमार्गितः ॐ
हृत्नमःशिरःकार्तवीर्यार्जुनामशिखाहुंफट्कवचंस्वाहास्त्रं नमोंतकार्त्तयोःपूर्वेस्यात्स्वंभगवतेप
दे तदाष्टादशवर्णःस्याचान्मरेयमनून्नमः ॐनमोभगवतेकार्तवीर्यार्जुनायहुंफट्स्वाहा इतिमंत्रेण
पंचांगकुर्यात्पूर्ववदेवतत् सतारनतिनैवशणार्णाःहृदयंमंत्रविके ॐनमःहृत् भगवतेशिरः समभिः
शिखा हाभ्यांकवचं हाभ्याममस्त्रध्यानेप्राग्युक्तेनेच यंत्रेलिखित्वघोराणांमारणादिषुमंत्रवित् ष

शिवा
वं
३८९

389

ह्कोणमयोतह्रीजेलिखेत्कोणेषडुद्दरं लिखेच्चाष्टादशादलेशिष्टान्सष्टादशान्तगान् स्वरावेष्टितषट्कोणे
कादिमिवन्नपंकजे भूतान्तरवहिकोणभूतमेडल्कवेष्टितं ततकार्यवशादेवितत्तन्मेडलमालिखेत्
तालेवफलकेकुंडेमूलेवारक्तेतेवले विलिखेत्वारसंपत्तैवोराणंस्लंभनायव पतपेत्रेमेत्रजप्तेस्यापिते
यत्रकुवित् भयान्निनभवेत्पत्रदेशेदेवपरिवलानिय ताले ॥

नालपत्रेषु तथैव च रवनाकर्तारः द्वादशदलं पद्मं विलिख्य तत्कर्णिकायां हं मद्यवीतं षट्कोणं कृत्वा तन्मध्ये कार्तवीर्यबीजं सस्याम
ध्ये विलिख्य षट्सु कोणेषु मूलमंत्रस्य ॐ नमो भगवते इति षडक्षराणि सबिंदूनि विलिख्य षट्कोणे हहि हैं मधु प्रांतराले षोडश
स्वरैरावेष्ट्य द्वादशदलेषु शिष्टद्वादशवर्णान् सबिंदून् विलिख्य प्राग्वत्कार्यो प्रयोगो निष्पन्न तदाणि ततद्भूतमंडले विलिखेद्
कफलसिद्धिः तथा महावीर्यं मन्त्रनाम कार्तवीर्यमन्त्रमङ्करेत वीर्यार्जनायेति ततः सर्वं डष्टांतकोयव वोवलपदस्यांतेप
राक्रमामितीरयेत् परिपालितसप्तद्वीपाय सर्वपदं ततः राजन्यचूडामणये महाशक्तिमते तथा सहस्रवदहनसोते हुं फडि
त्युक्तवान् चतुष्षष्ट्यक्षरो मंत्रो वांछितार्थः प्रसाधकः अयमपि मंत्रः प्रणवादिरिति ज्ञेयः चतुष्षष्ट्यक्षरमंत्रमुक्तवान् कृष्णा
याम्रस्तायाश्च पूर्वोक्ताकल्पस्मरनाशिये जपश्चाष्टुतसंख्यासाकं दोस्य विह्नुबुधने राजन्यचक्रवर्तिने वीरशूरमाहिष्मती
पतये पतिपदेश्मरणीयो युक्तै रेवांबुलीलापरिदत्तपदेन कारागेहप्रबाधितदशपास्यपदेन वोंग राजन्यचक्रवर्तिने हस्तान्वीराय
शिरः शूरानशिखा वा माहिष्मतीयतये कवचं रेवांबुलीलापरिदत्ताय नेत्रं कारागेहप्रबाधितदशास्यायास्त्रं तथा एवं
भूताबडेयेगहूयकुलतिलकं कार्तवीर्यमहं तं ध्यायेरं वजलस्थ बतितिरतितः क्रीडमानं तमदेयं मज्जनं बवहृपेप्रभ
दितमनसे लोलरक्त यताहे हस्तासह्रैः सहस्रैः प्रशपरिवितनैः हष्यमानं जलौधान् एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्री मंत्रं वर्मेमन्त्र
नमो सर्वार्थसिद्धये समकवचवश्यपापाशुविशेषतः जले भयेपदिस्त्रावैनदेवैः समश्नोद्ध्रुवः अथायावदसते ध्याने राजेस येश
सिद्धये आहिष्मतां महात्मा कतक माणि सगणालेकृतोडां समभायां बासीनं मेत्र मध्ये रवि रविबिलसमंडलपीठ प्रमत्रं

शिवा
वं॰
३५०

390

ध्याये त्सेवीज दंडे डूंन शरनिक्करो क्ता स्ववीमोक्षिपाशप्रसादये: सर्वसिद्ध्ये सकलदुरितघोरापाह मेवलक्ष्मै परवक्रमये
शमेतावद्ब्रह्मणो महात्मनः भ्रमथावदाने ध्याने रक्षाये वाशुमर्वे रा दशशानहयशुतरथवरन्निलयं त्रैलोक्याभीषणं ध्यायेन्म
ध्यान्हार्कसमानेगगनेन नक्षत्रेपनवलायन् दोर्दंडमंडलैरापुर्यमंडलमान्त्विपेत माशुचरंक्रुंडलमंडितगंडे खंडितसर्वारिमंडले
मेवीनानायुधनिकरयरैयहातिभिर्वेष्टितेनघोराघोरैभिः भ्रमितोगजस्थ्यधुनेहेयमाक्षिभिरुल्वणैरवयत्रो ध्यातापाचैमे
चमितिशामखोज्रपेत्रिपतः सततसकलवांछितार्थानल्पायासेनलभेदयलवानपिच यंत्रंवास्याप्यतेदेविसर्वका
र्यार्थसिद्धये आदौचतुर्दलपद्मालिखेदष्टदलेततः तद्बहिषोडशादलेद्वात्रिंशाख्यदहिर्दले कर्णिकायांलिखेद्बीजेका
तेवीभुसगोपते वेदादिनतिमध्यस्थंसाध्यनामचदिगाले दलाष्टककहिशेणालिख्यान्मंत्रार्णान् विडसंयुतान् षोडशा
रदलेलिख्यान्कामराजमनूनमं द्वाविंशतिदलेतस्मान्नुष्टुवर्णान्सुयालिखेत एकैकशोबहिर्मातृकामंत्रेणानुबेष्ट
येत तद्बहिकारिभिर्वातेप्रतिलोमानुलोमतः हृंग्रंफंमहाबीजैस्त्रिभिः परयेन्नधीः चतुर्दलांतरालेतुकेंक्रुंन्कोस्केथ
नल्पापांफ्रुंफ्रुंद्रंफ्रूंमहाबीजैः रंफेंरंथनस्लथाफ्रंफ्रेंबेंग्रेंफ्रेंमहाबीजैस्थानभिः परयेन्नधीः चतुर्दलांतरालेत्रकेंक्रुंः
न्ब्रूंस्केंथनस्लथाः इंहूंइंफ्रूंमहाबीजैःत्रंयंइंफेंथनस्लथाफ्रंफ्रुंक्रेंभ्रूंमहाबीजैस्हंहूंल्वूंक्रेंथनस्लथा स्रंफ्रंस्केंहूंथनपंचमे
तेबीजैःसमाहितः द्विराहत्यालिखेदेविवहिर्वैभूतमंडले भूतादाराणिविलिखेनमत्कापैसमासये एतेयंत्रस्यमाहात्म्य
कोनुजानातिपार्वति किमदेवादयासर्वैसुरासुरनमस्कृते ग्रहेजानामिविघ्नप्रदत्तांचेपसयतन्नुहः प्रभावमस्यदेवेशीमंत्रस्या

५५१

लिखिलभ्यते तद्यंत्रधारिणं दृष्ट्वा भीता भूतादिवैरिणः घोररोगादपस्मारापिग्राहदेवेति न संशयः स्वर्णे पत्रे स्थितं यंत्रमेतन्म
वीर्यदं त्वणात् विषं श्वययेपेदेदेवि मोहने क्षोभकं तथा राजते विलिखेदेतद्राजलाभाय यंत्रवित् ताम्रे वसवैरदाय्यं फट्
लके वा वैरे पित्र भिन्नो वा सर्ववश्याय भूर्जपत्रे समालिखेत् वेदनाशुरुकर्पूरगोरोचनागरुशरीरकैः लताम्रगमदार्ये मालि
खेद्वश्यादिकर्मसु लिखेदष्टविषेणाथ मारणादिककर्मसु भूर्जपत्रे येन वा देविगर्वेन ताभरः सर्वकार्यकरस्सफलके तथा
वैकंकतोद्भवे भुर्जे वाथ पाषाणे शरावे वा समाहितः एतद्यंत्रे च जाग्रत्संक्षुभ्यमानस्य शत्रुभिः एतद्धारयः सर्वेषाद
वेति न संशयः यत्र यंत्रास्थितं तत्र तत्र तत्र जयो भवेत् तामाश्वताक्तमाश्वयादिलिपस्वमहोरगाः नरनारीनृपगणा दृष्ट्वात
यंत्रधारिणं आगात्यदृष्ट्वा मोहेनतस्सेदेक्षुब्धवांछिता तद्यंत्रकलशामेकाहुत्वा गुवंत्रप्रसपते राजाभिषिक्तो भवति शत्रु
निपीनवानपि त्रैलोक्यमपि वारेण गालयेन समाहितः वहुनात्र किमुक्तेन यंत्रमेतदनुत्तमं सर्वकार्यार्थदं देवि ... कुर्या
न्मैत्रीविवक्षणो अथैतद्यंत्रवर्तनाप्रकारः तत्र प्रथममेव वृत्तदलं कमलं तद्बहिरष्टदले तद्बहिः षोडशदले तद्बहिः द्वात्रिंशद
लमिति कमलचतुष्टयं कृत्वा तत्कर्णिकायां साध्यकाजेवी पंवाजं विलिख्य वृत्तदलेषु ॐ श्रमकं मेवशमानयतमः ॐ इति
ति दले लिखेत् ॐ वशमित्यमतवर्णेन भपमोहयद्वेषयेनारिलेखककर्मे पद्यं लिखेदिति ततोष्टदलेषु विंशात्पदस्य
लमंत्रस्य प्रणवम् सर्वबीजनमः पदान्तकान्तरचतुष्टयं विहायद्वितीयबीजादि नमस्तेतात् षोडशवर्णान्मा विरहिवद्विणे
द्विजः प्रतिदले विलिख्य तद्बहिः षोडशदलेषु प्रतिदले कामबीजमालिख्य तद्गालेषु बीजं चतः षट्पूर्णमालामंत्रेण संवे

शिवा
वे.
३५८
391

स्यन्तर्हृदि हृत्तत्रयांतराले गतवीथीह यांतवीथ्यां प्रतिलोमेन ककारादिहकारांतैर्वर्णराशिप्रथमं हृद्गिर्वीथ्यामनुलोमेन तैरेव
वर्णैरावेष्ट्य चतुर्दलस्यांतरालवृत्तषट्के प्रमाणेन ककारादिहकारांतं वर्तेषट्प्राविंशतिवीजेषु कवर्गंतं वीजवृत्तषट्कमष्ट
लांतरालेषु वटवर्गांत्या वीजाष्टकं षोडशदलांतरालेषु तपवर्गांतं वीजषट्कं षादिवर्णंतं वीजाष्टकं च विलिख्य द्वात्रिंशद्द
लस्यांतरालेषु पुनः कादिहांतां स्ताष्टाविंशतिवीजानि अष्टाविंशत्यन्तरालेषु विलिख्य पुनः कवर्गांत्यं वीजवृत्तषट्कं षोडशां
तरालेवृत्तषट्कं विलिखेत् अष्टके विंदादिवीजचतुर्दलांतरालेषु प्रथमं विलिख्य पुनस्तदाद्यमष्टाविंशतिवीजानि अष्टद
दलांतरालेष्वादिषु हिराहमालिखेत् इति वंदंतिनैनं दशदारा अध्ववर्णसमतेयथा गुरूपदेशं लेख्यामिति ततस्तद्हृदि स्तनतर
कार्यापयोगीभूतमंडले विलिख्य तत्र तन्मन्त्रतादेवतां गणेश्वाग्रुक्रमतयालिखित्वा यथाविधि विलिप्तोतेति यथोक्तफल
सिद्धिर्भवतीति तथा अनुष्टुप्चतेयास्यकार्त्तवीर्यस्यमनुः एतद्धोमं वरोदं वसर्वकामफलप्रदं कार्त्तवीर्यार्जुनो नाम
राजा बाहुसहस्रवान् तस्यसंस्मरणादेव हृतं नष्टं च लभ्यते स्वपंक्रेदः स्वेतपादैः सर्वैः पंचांगकं भवेत् अनुष्टुभस्मता
ध्याने विप्रविदेशोभ्यतामिये कलामादिसमप्रभमपतिनः हृष्टोस्थितेभीषणेतानास्येदनसमियांतिनिकरैराघ्राणेतेरान्ना
नेहोर्दंडं अंगुजवरनायसप्रशरंपाशांकुशेराहम्ने ध्यायेद्दुतमरातिवर्गहननायातीवसंयतंयं वनेमहावीरं तयेराजानोश्रहेव
रविहरत्नएय एवं स्मरत्नेवं वरंयजध्यादानुष्टुभसेयतपीहिंदेवि स्वर्हस्लांवैः सहस्रैर्ध्येन कमलसहस्रैः समरत्नैत्रे
मेनेजप्यादाहीनयजेविनिखिलमणिगणालंकतांगेशत्रे त्रुयेंतयोगानिष्टेत्मनिभिरामिहतंदोमम कोषत्वसेसा

णींश्वेगोमयेध्येसकलपनसमध्येवमंत्रेमहाते मेकर्षणायजनानोदीर्वांग्वर्वेयनावशेष्मणाव शूंतैवस्त्रसमृध्येष्मा
येदिं पंमहाभयेपि तथा प्राशापद्मेसरोजेदलमन्त्रवतरोन्हुवर्णांविलिख्यानदीजेकर्णिकायांस्वरयुगललसंकेसरे
कादिवीतं मालामेत्राणींबीजेदलविवरलसन्मस्तगायत्रीवर्णांस्त्रिशोभृताणं वर्गसकलहस्तकरेयंत्रेमानुष्टुभात्वम्
ग्रसार्थः तथाष्टदलकमलेकृतान्तकर्णिकायांममाध्यकानेवीर्यंबीजेविलिख्यानकेसरेषुद्वंद्वशः स्वरान्विलिख्यान
दमेलेषु प्रनुष्टुभमंत्रस्यवर्णांश्चतुरश्चतुरोविलिख्यतेषुवर्गबदामाणंकानेवीर्यंगायत्रीवर्णांस्त्रिशास्त्रिशोविलिख्यान
दहिर्हेत्तत्रयंत्रियायतनंतंगतवीथ्योदयेभतरवीथ्योककारादिहाकारांतैर्वर्णैवेष्टयबहिर्वीथ्यांपाशांकुशवतः षष्ठ्या दार्
मालामेत्रेणमेवेष्टयनम्ब्हिर्हेतेहृतानहमाभंतरेप्रयवक्तुर्याम्नमारेणभृतवर्णांविलिखेत् एतपेंत्रमनकफलदंकानेवीर्यं
त्रमारेणभृतवर्णांपविघ्रहेसहस्त्रकरायधीमहि तन्नोजेनप्रवोदयात् सर्वमंत्रप्रयोगेषुतमन्त्रोषाहितार्थिना गाय
बीजममात्रेणमंत्रवीर्यंप्रवर्धिनी मंत्रस्यास्यजनपादेविनष्टइवाबलमाते हताश्वोराभविष्यतिनष्टइवविमिथ्यात्
प्रीयंत्रसारे ह्नौवीजातस्यमाध्यंदृदनषुरयुग्माधिपवकमकंसेपिष्टयागापद्मस्वरयुगललसत्केसरेवाष्टपत्रे प्रा॰
लिख्यांमेत्रवर्णान् जलाधिपपरिमितान्बष्टपेहानवर्णांभूगेहस्यान्तदंतत्रिविलसत्करेकानेवीर्यंसायंत्रंस्वरदालाकरंमिदं
यनयामसहिदं स्थापितेमत्वेनेसर्वंसेपकारेन्हणां शारक्षतापिशाच्चादिग्राहादिभयनाशने करप्टंतेमनपंत्रेविलिख्यक
नकादिषुवष्टे विनश्यतियोऽतिजयरतोमरुतांलक्ष्मी ग्रसार्थः ष्टदलमध्यखोणमध्येमस्याध्योदरंतु सिंहवीजे॰

शिवा
चं.
३९२
392

विलिख्यषट्कोणेषुषट्दलेषअंगमथपुनरष्टदलेगणेशादिकेसरेषुगणशः स्थाप्य दलेषु ॐनमोभगवतेकार्तवीर्यार्जुना
यमहाबलायसर्वदुष्टविनाशनायहुंफट्स्वाहा इतिमंत्रस्यवर्णराशीन्विलिख्य तद्बहिर्हेमपीठंतराले
कादिक्षान्तार्णैर्मन्त्रेणवेष्टयेत्शाहिमतरक्षेत्कुर्यादेतद्यंत्रंसम्यक्फलदं तद्यंत्रस्थापनान्ग्रहणाद्वासर्वंप्रजायते वांछित
र्थः प्रसिद्धोतिभूतादीनपिनाशयेत् अनुष्टुभमजपाद्यशीतप स्वध्यायतन्मरः नित्यत्यजन्मृत्युलोकेनेमेशतमहस्रोत्रं प्रिये
मेडलान्विग्रतेवीरोविकलोरोगोथवाभवेत् जपमात्रेणवावीरोमरिष्यतिनसंशयः यस्मादिदंशिभयंदेविविप्रतेमंत्रवि
नमः तिनेतत्त्वेसवैरागीजपेत्ताननुष्टुभमन्त्र भयानिनभयंचेत्स्यनात्रकार्याविचारणा आसनोबीजयेन्मंत्रीमन्त्रा
यतकर्माणि अनेनतर्पयेद्देवंवांछितार्थैर्जलैःसुधीः इतेदाखवेसप्रोक्तंदैवंवहरेस्वरि अनुष्टुभमंत्रेणसाधये
त्साधकोनमः सर्वकार्याणिसंसिद्धः स्वयंमंत्रीसमाहितः इत्यनुष्टुप्मंत्रः तथा प्रवक्ष्यामिवनसिध्यर्थंसर्वकार्ये
षुहेदरि येनाशुमनवःसिद्धिंगतास्सर्वेमहेश्वरे ॐनमोभगवतेश्रीकार्तवीर्यार्जुनायदेहयनाथायश्रीकार्तवीर्या॰
र्जुनसहस्रकरसदशासर्वदुष्टांतकसर्वारिहृदसर्वनउदभोरागेनकानसहस्रविलंपकाश्चोरसमहान्सकरसह
स्रैर्निवारयप्रहेयस्व २ पाशासहस्रैर्वेष्टयप्रथेकुशासहस्रैराकर्षय २ स्ववयाद्भुतबाणसहस्रैर्भिंधि २ स्वहस्तोद्भूतख
ड्गसहस्रैश्छिंधि २ स्वहस्तोद्भूतमुशलसहस्रैर्मर्दय २ स्वशंखोद्भूतनादसहस्रैर्भीषय २ स्वहस्तोद्भूतचक्रसहस्रैर्नि
कृंतय २ परमंत्रांवासय २ मर्ज २ आकर्षय २ भ्रामय २ मोहय २ उच्चाटय २ उन्मादय २ तापय २ विनाशय २ वि

द्रावय २ स्तंभय २ जृंभय २ मारय २ वशंकुरु २ उच्चाटय २ विनाशय २ दत्तात्रेयश्रीपादप्रियाय नमः श्रीकार्तवी
र्यार्जुनेन सर्वंतडदयेरागतकान स्तवस्त्रविलपकान्दोर समस्तान्समस्तान्मूलयोन्मूलय हुं फट् स्वाहा मालामंत्रोयं
प्रतमायुष्ट्त माहिष्मतीनाथाय शिरः जलक्रीडासंसक्ताय शीत्वा हैहयाधिपतये कवच सहस्रबाहवेऽस्त्रं
ग्रथ ध्यानं दोर्दंडैकसहस्रसंमितकरेषेतेयनसंदधनकोदंडैः सशरोरुदग्रविशिखैरुग्राहि वक्षस्थभः प्रद्योडप
द्विप्ररयेसन्दविलेगेइस्यालीद्दीलितपीनकेडलमंडितो विजयते श्रीकार्तवीर्यप्रभुः एवं ध्यात्वा समसमभ्यर्च्य सर्वका
र्याणि कारयेत् त्रिसंस्त्रंजपः शोक्तः प्राणंपूर्वं वदाचरेत् मंत्रभेदं प्रयाजायोः स्वध्यादिमासनततः प्रजयेतमनंदंगायेप्र
वैष्वावराणेदुपः ग्रनेनमंत्रवर्येण सर्वकार्याणि कारयेत् मालामंत्रजपाकृष्टं स्त्रोराखापिमहावलान् दर्पयेत्स्तंभये
द्वापिनाटयेत्स्तारयेत्तथा चाणयतालण्णदेविर्त्रैलोक्यमपि मंत्रवित् क्षोभयेत्स्तंभयेत्याद्दः शमयेद्ग्रज्वरादिकान् दि
पंसमाहितायांसैमालामंत्रः प्रजायतेवन्दमाणप्रकारेण ध्यायेन्मंत्रदेवतां ध्यानं चक्रैशुद्धवङ्मशकार्द्धिकुरंगाश
प्राभासाद्धिवमंत्रपतशाब्धपरस्वहस्तैः दत्तानंदशंतिसंतरहणं बलाद्यमंर्घ्यदिताकंसदशोसमसतातिघोरेरक्रोवरादम
निभीषणेमकतायंनीलाङ्द्रीमगाजहगतेस्वहस्तैः संवेष्टितेसकलडुहरेविशेषशेखीहृदंसकलडुःखनिवारा
णाय एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्री मालामंत्रमनन्तकम् अष्टोत्रावोविशेषेणनष्टद्रव्यमसिद्धये चौरोनीतेसमानीतेनितसमक्षो
नरेश्वराजे जपेन्नितशेषेकपादेनसदारागौविवदाणः हूनेद्वयंप्रगाष्पातिप्रह्वेणधातमानसः समेतमंत्रिणेवीराम्या

शिवा
वै.
३९३
393

येषिष्यन्न संशयः नायाति वेन्नाति स्मसयप्माख्याजपमात्रतः चोरैर्हन्तान्य सन्मंत्रीपहानैतत्समृच्छति अनेन मननात्तासां
कंटपाशं जपेत्त्रिशी शष्टस्त्रदवतौ ध्यायन् विस्मम होभ्रंशते अयाति स शष्टेहगावोह्वादशगाहैर्विंमो विनाः आयाति त्रिदिवं मे
चीसुर्वादेशेन न तत्त्वणात् हतेदशादिनादेविमिन सर्षमहामतः हतशेषैर्जनेगचौ चौरस्त्रवे समाहितः डीहियासादिके
मंत्री सर्वादेशेन न तत्त्वणात् हृतेश्वकाश्यपं तदै विवौरैर्सैटितिनामया प्राणात्ययेशापेडाचौपतुषाध्याबत्सरः दशादिव
जपन्मंत्रं शूहरयनगरस्यया टाहूस्यवाल्यदेशास्त्रवरणापयपोमयो मंत्रमूर्तिः स्वयंभवारदायोजगतोभयात् मंत्रेणपरि
जप्मोव निपार्थवानिरजोस्पया द्विमानिमेत्रिणायत्रतत्रचत्वाभवेत्रिशि नर्यपेद्वाड़नेद्वापिजपमानेननिसमः सर्वार्थ
सिध्यैल दैवविशेषतः सर्वत्रमृपतेषाणि विनाध्यानेन नसिध्यति यथावलभ्यते ध्यानेगुरुभक्तेन सुंदरि नान्यथालर
भ्यते ध्याने मंत्रिणां ष्वेतिनिश्चयः सर्वदा कुर्वतः कर्मजपहोमार्चनादिभि विनाध्यानेन चेत्सर्वं तत्फलं नास्य सिध्यति गुरो
ज्ञानंमरश्चेत्साद्विनाध्यानादपिप्रिये सिध्यंति सर्वकार्याणि नस्यनात्र संशयः तस्मात्स्नातः सदायत्नाद्गुरुभक्तिसमा
वरेत् प्राणेन वायनैः सर्वैः कर्मणाः मनसागिरा सर्वदा सर्वदेवेशि गुरोराज्ञां न लंघयेत् कृतवीर्यसुतस्यास्य मंत्रभेदं ह्यवि
स्तरे गदितेनवदेवेशि मयात्वन्मनुभ्रमे तयावेत महामंत्रेन मकाश्यपेडात्मने विसृभक्तापदानवमतिशस्ते सडले भे
सर्वारक्ताकरदैविचौरनाशमलापहे भक्तिसक्तिप्रदे देवि समं मतेन संशयः देवदेव महादेव भक्तानुग्रहकारक एतामि
लोकरक्षेहलोकानां हितकाम्यया कार्तवीर्यस्य नृपतेर्दीपविधिप्रभो ईश्वरउवाच शृणु देवि प्रवक्ष्यामि लोकानुग्रह

कामया गृहे च वशम सर्वं स्वं तन्त्रार्ये च उग्रात्मने राजचौरादि पीडासु ग्रहरोगभये षु च नानादुःखेषु वेदे वो सि महत्वे
ग्रामे नगरे च दीर्घ कुर्वीत विधिवत् ग्रहदर्शितमार्गतः सौवर्णे राजते ताम्रे कांस्ये लोहमये मृन्मये गोधूममाषमुद्गतन्दु
लैर्वा परिलेखयेत् सौवर्णे कार्यसिद्धिः स्याद्राप्ये वश्यं तथा भवेत् ताम्रे तथैव राज्यं कांस्ये विद्वेषणं भवेत् मारणं लो
हपात्रे तु उच्चाटम मृन्मयेन तथा गोधूममुद्गचूर्णे पटिते विवादे विजयो भवेत् माषे शत्रुनाशः स्यात्तण्डुलैर्भस्मान्मौलेशांतिकं क्रमः
श्रीलाभे सर्वकार्याणां ताम्रे कुर्याद्विचक्षण॥ समपद्मयानि सत्कांचावें तिकामभवेत् क्रूरकार्ये विकाः कार्याः सलो
हमयलताः पिपासितेष्यतेन पापातमाजि एवं चक्रमभक्तं क्रमं च कर्तुं स्वेच्छमतो विनियोजयेत् सर्वाभावे सिते नैव कं
र्पासकी पृथक्प्रिये पद्मपदशमेवापि कांस्येव विंशत्रिंशानयेच्च चत्वारिंशत्तथा काया पापेवा शतदपि वा भवेत् त
न्त्रकायें च शतदेवि कुर्यात्तत्तत्साहितः गायत्रेण प्रकर्तव्या दीपः सर्वार्थसिद्धये गोमयेनोपलिप्यायां भूमौ यन्त्रं समा
लिखेत् कपिलागोमयेनैव नवद्वकोणे यंत्रतः मारबीजं कर्णिकायां षट्कोणबीजषट्कं दिदिलबीजवतमष्टवशे
षैः संवेष्ट्ये हितन प्राणनाथसविधिवत्मूलेनांगं समाचरेत् प्रसाधः प्राणायाम समूलेन पंचांगन्यासं कुर्यादि
त्यर्थः पंचरागेलिखितान्तताम्रपात्रे हय पथकेः स्थापयत्पूर्वं तत्तस्या कुर्यात् संकल्पमादरात् नारंभवेत्समुहूर्तमयकल्पने
समहरेत् संपाजयेत्सोमार्थेनादेनेवश्रनः सनि वामार्थे हामितादेवाश्चक्रंतद पिसंलिखेत् वषट्पदंततः कांते
वार्याजेनपदंतथा माहिष्मतीनाथपदं सहस्रवाजमन्युच्चरेत् सहस्रकानदीप्तितदत्तात्रेयप्रियंतथा डे नाम्नेताति

शिवा
वं.
३९४
394

संप्रोच्य मन्त्रे प्रापयेत्ततः अनन्तरं यागभैरवस्य पदं ङेन्तेन समुच्चरेत् श्रीयाम्बिवामकर्णोड्डनादयुक्तं ततः प्रिये चक्रिणं
युतं हृद्वस्य वेष्टितादेन संयुतं वामकर्णेऽथ संयुक्तमिमं दीर्घेण निर्वदेत् शहाणां निपरं पश्चाद् मकेरसरल्वं दष्ट्राग्राश
यपात्यपात्यपेति वदेद्दिशः शत्रुवजादिनहीनस्य मायाशणावमुच्चरेत् स्वबीजं मारबीजं वा वामाक्षिविन्दुसंयुतम्
वह्निजायां वदेत्तस्य मन्त्रशास्त्रविशारदः अनेन दीपवर्येण माश्रितामिमुखेनव मोरत्वं वदेद्देवि देवदमपट् ततः
वरप्रदानाय पदं वामश्रुमेवदेत्ततः करणेऽडमा युक्तं नादेन च ततः प्रिये योमाम्बि मायासंयुक्तं नादयुक्तं ततः निर्वदेत्
तारं मारं द्वितीयं च बीजं शेषं वदेत्ततः वह्निजायान्ततो देवि जले मविवितिलं पेत् मन्त्रप्रयोगं सुहृापिनयाः तपवा
गोसनादौ च वेदादिर्वह्निवल्लभा पश्चिमाभिमुखो भूत्वा केनावकरस्ते ऽमुं स्वके जस्माः ततः मन्त्रीजपेन्मन्त्रं समाहितः
तारेनारामयणं सेंडथोमाग्निनादसंयुतं मोपायुक्तं समन्दनप्रयं समायया युतं उच्चरं वह्निद्वितीयेन बीजेनस्य दक्षिव
ल्लभा वाक्किणवाह्निसंयुक्तं तारनादयुतं शिषो नास्यहृत्सवजपेत् दीपाग्रे समहस्रके अनेन विधिना देवि क्रान्तवीर्यस्य
गोपतेः दीपोदयः प्रपले सर्वं मभीप्सता गोपालं श्रम्सकृपादेविशयतनतः अमथाहिकृतेलोके विपरीतफलं लभे
त् विधाने दीपदानस्य कृतं चेद्विशुनामव उत्पकर्मविहीनाय नवकृवक्रयं च न सभक्ता मम शिष्याय साधकाय
विशेषतः विनादेवि प्रवक्तव्यं मम प्रीतिकरं शिवो किं बहूक्तेन भोदेवि कल्पोयं मम खिलार्थदः अथाभिधीयते मान
माज्यस्य वरवर्णिनि साधकानां हिताय सर्वार्थस्य च सिद्धये पलानां च विंशमादौ पादेयोथ सिद्धये येवाशावाना

वोरशंगैः शत्रुवशाय वैश्यते पंचसमानैर्भिर्द्वैविशत्रूणां स्थानराज्ययः शतेन शत्रुनाशः स्यात्सहस्रेणाखिलाः क्रियाः
सिध्यंति साधकानां हि प्रयोगा ये पि उक्ताः नित्यदीपेन मानेहि कार्यः सोपि स्वशक्तितः यथा कथंचिद्विवशेन नित्यदीपं प्रक
ल्पयेत् कार्तवीर्यप्रीतये सर्वकल्याणसिद्धये गुरुकार्येऽधिकमाने कर्तव्ये देवि सर्वदा सहस्रादर्पोति अल्पद्रव्यैः
प्रकर्तव्यः स्वल्पे कार्ये व्राननेविना मानेन न कुर्वीत कार्तवीर्यस्य भूपते दीपदेविशिकार्थी कुर्वन्निष्टमवाप्नुयात् अथ
दीपदानप्रयोगः तत्र साधकः प्रातर्नित्यक्रियाः शुभे स्थाने वहस्त्रिवितानादिभिरलंकृते गोमयेनोपलिप्ते स्थाने कु
पिलागोमयेन षट्कोणमंडलं कृत्वा तन्मध्ये कुंकुमचंदनादिभिः कामबीजं विलिख्य षट्सु कोणेषु मूलविंशार्णद्वयं
त्रयस्त्रयं वा हि कामबीजेन रहितं बीजषट्कं विलिख्य षट्कोणस्य बहिर्दिक्षु साध्यादिशिह्रं बीजचतुष्टयं विलिख्य कार्ते
दिनवर्षिबीजैः षट्कोणं सेवेष्टनं च कार्याऽनन्तरूपेण शोभकदीपपात्रे शोभवतीं दिव्यपश्चात् षट्कोणमध्ये पश्चिमा
भिमुखं दीपं विधाय मूलमंत्रेण प्राणायामं कृत्वा ऋष्यादिन्यासजातं विधाय तत्पात्रे वैसवाहृत्यैः कार्तवीर्यस्य
जाम जेत्रे पात्रके विलिख्य दीपस्य पूर्वभागे गोमयेनोपलिप्ते स्थाने भिमुखे संस्थाप्य ॐ प्रपोवादिनिप्तुल्लेखेनेस्वगोत्रना
मा उच्चार्य मम कार्यसिद्ध्यर्थं दीपदानमहं करिष्ये इति संकल्पं विधाय तस्मिन्मंत्रे देवमावाह्य सर्वोपचारैः संपूज्य सांगं
सावरणं दक्षिणहस्ते जलमादाय ॐ ग्रों ह्रीं षट्कार्तवीर्यार्जुनाय माहिष्मतीनाथाय सहस्रबाहवे सहस्रक्रतुदीक्षिता
यदन्तत्रे पश्चिमाय आत्रेयाय अनन्तस्याय गर्भेरलाय फ्रूं क्लें श्रं दीपेश्वराय अमकेरवात्तडय्यात्राशयनाशेयपातपातय·

शिवा
वे·
३९५
395

घातय घातय शत्रून् जहि जहि ह्रीं ॐ फ्रों क्लीं स्वाहा अनेन दीपवर्षेण पश्चिमाभिमुखेन तव मोरत्नदेवदत्तवरखुदा
नाय ह्रीं ह्रीं ॐ क्लीं श्रीं स्वाहा इमं मंत्रं जपित्वा जलं भूमौ निःक्षिप्य पश्चिमाभिमुखो भूत्वा कृतांजलिः ॐ स्वाहा इति म
मंजपित्वा ॐ ग्रां ह्रीं श्रीं स्वाहा इमं मंत्रं जपित्वा जलं भूमौ निःक्षिप्य पश्चिमाभिमुखो भूत्वा कृतांजलिः ॐ स्वाहा इति म
मंजपित्वा ॐ श्रां ह्रीं क्लीं श्रीं स्वाहा इमं मंत्रं सहस्राहनिजपित्वा देवाय जपं समर्प्य सन्ता शरणमेव इत्यं शमसहे यावन्नहत·
समाप्तिर्यावत्कार्यसिद्धिस्तावत्कर्पादिनिशाददातविधि ततो यावद्दीपास्तिष्ठति तावत्सहस्त्रान्समंत्रेण देवं प्रजपेत् दी
पनिर्वापणे देवं विसर्जयेदिति इति कार्तवीर्यमंत्रपद्धतिः सुदर्शनाचार्यशिष्येण श्रीनिवासेन धीमता वेदिकापो
शणीतायां मे कचत्वारिंशः प्रकाशकः इति वैसवप्रकारेण समाप्ते अथ सौरमंत्रा उच्यते मार्तण्डे अथातो सौ
रमंत्रा सर्वागमसुगोपिताः आयुरारोग्यधनदाः कीर्तिदाः पुत्रपौत्रदाः सर्वसौभाग्यजननकाः सर्वपत्राशकाः सदा अ
हदशात्रवो रोगास्तेषां नाशकराश्च ये त्रैलोक्ये विक्रान्ता निमानाददाथैश्वविनाः तथा गेयदेवसिद्धौ पविषाधरतिवैवि
ताः सर्वरोगहरास्सर्वे सर्वोपद्रवनाशकाः धर्मार्थकाममोक्षार्थिनां यदेहपीः शुभोदयाः वश्याकर्षणसंस्तंभविद्वेषो
च्चाटमारणे शान्त्यस्मरणमात्रेण साधकेन सुसाधिता अज्ञानतिमिरांधानां ज्ञानदृष्टिप्रदायकः वाक्सिद्धिः
विपरीसिद्धिपादुकासिद्धिदायकः किं बहूक्तेन विधिना साधिता सर्वकामदाः मोक्ष्यते भीष्टफलदस्तेषां प्राधान्त
रोमंत्रः प्रणवो घृणिः स्वर्गातेवे द्वेषाधी प्रासमान्वितः इत्यग्निशिखरो मंत्रो २ दसमस्तुलमसमेउतः अथ वाणीं मनं भी

मोरिष्टदः परिकीर्तितः तृणिस्वरूपं सर्गो विसर्गः तेन तृणिः वेदः सः अवौंमाउ तेन सः उरोपः अग्निः रः तन्व पेः
अनन्तश्चादः स्वरूपं स्वल्मे इ तेनादन्त्यस्वरूपं अत्र प्रकाराश्चाकारयोर्ने संधिः एवं श्रुतिदर्शनात् तन्नयावश्रुतिः स्तृणिरि
ति दैवत्ये स्तूयं इति त्रीणि आदित्य इति नीणि एतदे सावित्र्याख्या स्तोत्रे पदे श्रियाभिषिक्तं एव वेदाश्रियाहेवाभिषिच्य
ते तथा ऋषिस्त्वदेव भागावेः छन्दो गायत्री समिष्यते श्रीसूर्यो देवता प्रोक्ता ऐहिकामुष्मिकप्रदः तेजो वदेमनो ज्वालामणि
हुं फट् द्विकेन का: हृत्मनः सप्तस्वर्ये व्रस्त्र सर्वः शिरोमनः विस्फुरस्वं शिखामे चोदमोणरुइ स्वं का अग्निस्वर्वो
नेत्रमनन्तस्वं स्वर्वौ हमे अकः समयाघास्त्र अध्येतीन केचिदिक्षितिह्रयः सप्ततेजः पदे किंचित्वनध्येते अवदन्ते स
प्ततेजोज्वालामणिहुंफट् हृदयाय नमः इत्यादिके विदितिशारदातिलके सप्ताय हृदयं प्रोक्तं ब्रह्मणो शिरईदिनेत्या
दि अत्र वनध्ये विवादिते तस्य पादितार्थयोति निकमकारादयः अथवसारे तेसप्तवस्त्रा विस्फुरद्स्वाग्निभिः सर्वे संयुतैः तेजो
ज्वालामणिहुंफट् स्वाहांतैरंगमावरीदिस्वोक्ता अदेत्स्पकारश्रुतिश्च तध्यादि वरणायेनिपश्वपादावायोः सारसे यह
विधायैवे षडंगानि मूर्तीसंस्थय थाक्रमे मस्तकानन हृत्कुक्षि पाददेशेषु देशिकः पवह सैः सहादित्यो रविभानुभा
स्करः सूर्य तन्न स्वसंयाणं न्यसण वा पाद्यसेद्वयः पीर्षोत्तिके दहत्नादिना भिलिंगात्रिपुञ्जमात हसैः अर्लीवैः आ
कारादिप्रकारान्तैपैवाभिः सपादिपेवाभिरितिशारदातिलकोक्तेः भास्करे मे दलकुण्डल भूषेवाहत ताह्णपंकजसंस्था
अज्वशुग्मभयदानकेरं तेरक्तत नेत्रमजेनुगानेत्रं दानेवरं अष्टगातेत्रमितिमदक्षेदा उ धेकर योः पद्मेवामाप पस्ययोरं

शिवा
वे॰
३९८
396

मपदानेरत्नाद्युपध्यानेनतथा आग्निकोणेप्रभूतंचविमलंनैर्ऋतेयजेत् सारं वायव्यकोणे च समाराध्यततैशके सर्वपरम
सर्वं च समाराध्यततैशके यजेन्मध्येतमंशविन् अग्न्यादीतिप्रथमंचंद्रकादिसिंहासनोनमकरीमाभ्यर्चागन्यादिकोणेषु
प्रभूतादान् धर्माधर्मादिस्थानेषुप्रजयेत् पीठंश्रीन्कल्पयेदेतान्हृदामध्येविदिक्स्वेति नारायणीवचनात् ईशानांते
चमध्येपिविदिक्स्वेतान्प्रपूजयेदिति प्रयोगसारवचनाचेतिवदंतितत्रप्रभजेदग्रप्रभूतंविमलंसाराढ्यंसमाराध्यापार
मुसत्वोमग्न्यादिषत्रिषुमध्येचपीठक्रमेः प्रागितिश्रीशंकराचार्यचरणैरुक्तत्वात् पीठकल्पनेनसर्वेत्रयमोदिभिरे
वाधर्माधर्मादिकल्पितपीठेइतिश्रवणाद्धर्मादिभिर्देकस्यैवयोगपीठत्वात् तदर्वनात्पादगेतान्संपूज्यपश्चाधर्मादीन्
पूजनानेनादिकमर्चयेत् तथास्वविंचयग्निमेपीठेप्रजितेनचप्रजयेत् स्वविंचयग्निमेइतिसोमाग्निमंडलेसंपूज्यपश्चात्सूर्य
मंडलेसंपूज्यसत्वादिपरतत्वान्तमभ्यर्च्यपीठशक्तीः पूजयेदित्यर्थः तथादलमूलेषुपूर्वादिमध्येचविधिपूर्वकंदीप्ताद्याश्चो
जयाभद्रेविभूतिर्विमलाविता आमोघाविद्युताप्रज्ञानवमीसर्वतोमुखीपीठशक्तीः क्रमादेताःस्वाग्निवर्णाः सुमूर्षित
द्रुसत्वत्रयस्त्रीवचनोग्रबीवन्हीडुमूषणाः वीजात्मासोक्तनादाद्यमंत्रशास्त्रविशारदा न्हूसत्वत्रयंग्रदद्धल्कीवाः रुरुहल्लृ
ल्हृइतिग्रवः वान्हिः रेफः इंडुः विंदुः तेनरांरींहृंरैंरौंरांरंरः ग्रेंइति नववीजानिस्युः उक्तंचमहाकपिलपंचरात्रे आपोया
तेतत्तीयेवत्पक्तावेवंनपुंसकंभेदयेन्नवधापोतस्वरैरभिर्ययाक्रमं विंदुश्चकानिवीजानिशक्तीनामद्भुतानिवैइति य
योगसारनारायणीययोस्तु आधमंत्यात्तृतीयेवमस्तावेवनपुंसकामिमकंपथ्याद्गुपदेशामाह्यमिति ङेंतेवदेद्रुस्ताविस

शिवात्मकपदेततः सौराय योगपीठाय हृदतः समर्दीपितः पीठमंत्रोदिनेशस्य जेत्पीठमनेनाहि खखोल्कोल्का
दिमंत्रेण मूर्तिमस्य प्रकल्पयेत् तस्यामावाह्य देवेशं सूर्यं सम्यक्समर्चयेत् मंत्रं गंध जापुराकृता भस्वादिदलास्थि
ताः आदित्याद्याः स्वराधोक्तामंत्रे योवेदसंख्यया उषाद्याः कोणगाः सन्त्यास्तत्र हं शक्तयः शुभाः स्वनामाद्यर्णसंयुक्ताः
कर्ण्येनेनापयाक्रमे उषाद्यत्तेनयाशोक्तं प्रभासंध्येमनीषिभिः ततोदलाग्रेष्वाद्यायाग्रं चैवयेदग्नतोहरण सोमश्चान्य
हानंसौम्यजेयमंठाहिः सुधीः लोकपालांश्च वज्रादीन् पूर्ववत्संयजेत्ततः अथ प्रयोगः तत्रप्रातः कृत्वादियोगपीठन्या
सांतेमूलमंत्रेणप्राणायामत्रयं कृत्वाशिरसिदेवभागीऋषयेनमः मुखे गायत्रीछंदसेनमः हृदये श्रीसूर्यायदेवता
यैनमः इति विन्यस्य विनियोगमुक्त्वासत्यं तेजोज्वालामणिहुंफट्स्वाहा हृदयायनमः ब्रह्मतेजोज्वालामणिहुंफट्
स्वाहा शिरसेस्वाहा विष्णुतेजोज्वालमणिहुंफट्स्वाहाशिखायैवषट् रुद्रतेजोज्वालामणिहुंफट्स्वाहाकवचाय
हुं अग्नितेजोज्वालामणिहुंफट्स्वाहानेत्रायवौषट् सर्वतेजोज्वालामणिहुंफट्स्वाहाअस्त्रायफट् इतिकरषडंगन्या
संकृत्वाशिरसिओंआदित्यायनमः मुखे येरवयेनमः हृदि ओंभास्करनवेनमः गुह्ये रंभास्करायनमः पादयोः ओंस
वीयनमः शिरसि ओं ओंनमः नेत्रयोः ओं वं कंठे ङेणिं हृदि ओं सं कुक्षौ यं नाभौ श्रो लिंगे दि पादयोः संनमः इ
तिविन्यस्यध्यानादान्तश्चजांतेमेहूकादिशयित्वेतेयोगपीठमभ्यर्च्यंतीरसमद्देसेश्चनवरत्नद्वीपादिसिंहनांतेसंप्रम्य
सिंहासनस्यपादेषुप्रभूताय विमलाय साराय समाराध्याय मध्येपरमसुखाय इतिसंपूज्यानंतरेयमोदिपरतनो

शिवा
र्चे·
३५८
397

तेभगवन्तंसम्पूज्यहृद्दलेकेसरेषुरांदीप्तायै· रींसूक्ष्मायैः रूंजयायै· रेंभद्रायै रैंविभूत्यै· रोंविमलायै· रौंअमोघायै ·
रंविद्युतायै· रः सर्वतोमुख्यै नमः मध्यातेसेशून्यपद्मस्यविरूपाशिवात्मकायसौराययोगपीठायनमः इतिसमसंप्रपी
ठेसंपूज्यसंखखोल्कायस्वाहा इतिमेरेणश्रीसूर्यमूर्तिंकल्पयामीतिमूर्तिंपरिकल्प्यावाहनादिपुष्पोपचारांतेश्रा
खदंगानिसंपूज्यदिग्दलेषुअग्रादित्यायनमः परवये· रंभानवेनमः रंभास्करायः विदिग्दलेषु उउषायैप्रप्र
ज्ञायै· प्रेप्रभायैः संसंध्यायै इतिसंपूज्याष्टदलाग्रेषु पाग्वद्धास्यायष्टशक्तीसंपूज्यदेवस्याग्रेअरुणायनमः
ततस्तत्रअस्यप्रथमरेखायांदेवादिपादक्षिणेनसोमाय भौमाय बुधाय बृहस्पते शुक्राय शनैश्चराय राहवे के
तुभ्योनमः इतिसंपूज्यलोकपालादीदिसर्वंप्राग्वत्कुर्यादिति तथा अष्टदलेजपितोनेदुग्धहृदसमिद्भारैः तद्द
यामसहस्राणिडग्धाकैः साधकोनमः तर्पयेच्छुद्धसलिलैस्वैदनवासितैः स्वाभिषेकेनतोकन्याब्राह्मणभोजयेन्
नः प्रयोगस्मारे रक्तांबरधरः रक्तगंधयमाल्याविंतः सदा हूतशेषसमाप्तुक्रगुडभक्ष्याशनोनिशि भिक्षाहारो
थवावीतसंगः सेतोषवान्सदामेत्रमावर्तयेन्नित्यंमारायमप्रयोगणः इत्थमभ्यर्च्यभास्वंतमर्घ्येनस्मैनिवेदयेत् प्र
त्यहंरविवारेवानहिधानमदीयते शुरोमंडलमालिख्ययजेत्पीठंयथाविधि तत्रसंस्थाप्यपात्रंहिशुद्धेताम्रसमद्भ
वे रक्तप्रस्थाजलग्रादिमूलमंत्रेणसमपूरयेत् शुद्धोदकेनसंपूर्णंप्रदीपेनरक्तकुंकुमरोचनाराजिकारक्तचंदनंवशानंद
लान्पुष्पाक्षतंडुलान्शालीनकरवीरजपाकुसुमान् सर्वमिदंवतान्पोकंभास्करेसांगमर्पयेत् उपचारैर्निविधैस्तेल

स्थापयत्प्रयत्नेन सम्यग्होमरशान्तेभ्यपः पुष्पादिभिर्यजेत् उद्धृतामलकमात्रेजानस्तुष्टमहीनलो टशिनियायवो
म्यकैस्वैकैस्तोवरणेस्तरेत् ततोजेपनूमलमनुपिषादयाश्चभानवे श्वेप्रसन्नविनःसनदयाश्वसमतोञ्जलिंश्चनर्निय
नचीलावयावज्ञानृर्निजैःकरैः अर्घोदकेसमादत्तेनपदहोमरशाने ततःप्रसन्नोभगवान्स्यपञ्चोदिष्टमात्मनः तृणा
मवेनेनभवतीह विनातमाश्रुतोरोगपश्चत्रयनमित्रकलत्रवृद्धिः तेजस्वीयेमनलेपशुकानिसपाद्वियायपोदिभव
सेगमसमुद्भयःसुः तन्मेत्रसहितोभोभिःसमपोजलिसेवने सरिप्रयायापकारनाशनेप्रीकरंपरं स्थण्डिलेस्तलेः
कुम्भतीर्थोदकेसम्प्रतिनेद्विराणपरत्नगोधादिनवनिद्विप्पसजयेत् देवेसपरिवारेतप्राशक्रविधिनाततः स्थण्डिले
ग्निसमाधायकपिलायपसावहे पक्कावतेनजेद्वयानघ्नसहितेन सहस्रेहुतसेपाते सुहृपात्रेतकारयेत् स
तस्नातासतिपनात्सूर्वेहिसमपोषितो सुष्टमेविसेतोनसहस्रसमभिमेविते शभिषिवेलेभजलेदयानसेवित
सहस्रमेविनेहोमसेपानान्ततोनिशि भर्तोपिस्तृपेयवोहमितिध्यानानपासह सेभोगमावरेमेनसप्रश्रोगणः
वात्मवेन मेत्रसारेकर्णिकायांसाध्यगाभेनारंयत्रवनहृये सौरस्यवत्वरंणेस्कमादेकेकमव्वरे अष्टान्तरमतोवा
णोमत्रेपृष्टसनहृहिः आवेयमातकावर्णेसप्रगाश्चिवनहृये प्रयोजनानातिलकेताणवसमालिखेत सोरये
नाभिरेत्तृणेसर्वामयविनाशने तेजःप्रतापसौभाग्यश्चत्रायकीर्तिवर्द्धने पतपाम्प्रदेवस्यसर्वेरत्नाकरेपरे
द्दमेनयेत्रममिलिखिजलेपतिमज्जतायितेपियादिनशः ज्वरकुष्टहृल्लमलरोगासंकठाविलेपेप्रयोतिनावि

३६८

श्री

शिवा
वे.
३९८
398

गादिवफवे अस्यार्थः वतः पत्रकमलकर्णिकायां समाध्यं प्रणवं विलिख्याष्पत्रेषु ॐ ह्रीं हंसः इति वक्तरदलमेत्रसैकैक
मक्षरं विलिख्य तद्बहिरष्टपत्रेषु मूलमंत्रस्यैकैकमक्षरमालिख्य तद्बहिर्भूपुरे तत्रालेसविंभिमीतत्काणेगावेष्ठवहिस
त्रस्त्रकोणेषु ॐ ह्रीं हंसः इति वर्णवत्तष्ठपंप्रतिकोणमकमेकं लिखेदत्तउक्रफलदं तथ्याः प्रणवं साध्यमत्तमेते विलि॰
ख्य षट्कोणकर्णिकामध्येतारेय पोगेजनानातिलके हं सेवषट्सकोणेषु केसरावलिसत्तौरवत्तरपेदलवत्तष्ठपेवा॰
पि उपत्रयापामाः पारवत्तकः सबोष्ठपत्रेवकेसराणजत्तौरवसवर्णकेदलेष्ठवाः पादान् आलिख्य बहिर्लिख्यावावे
रम्यकुग्रहकोणेषु वत्तरदरसवमनोः सौरसैकैकमेदरं समकवि लिखेदेनपंचैविनाशपेडहान्विधजे प्रपद्यति
नेजोलक्ष्मीभोगान् धृतिप्रतापाषान् श्रेगणभूमावेतद्विलिखेत्स्मतत्रदिनवानाथे दपादर्य्येकामैलक्ष्मीकृष्टवरा
दिशोसैव रोगमयंत्रमिदमेव विलिख्येतान्वे संस्थापितनिजगृहे विधिवत्प्रपूज्य हन्यात्स्वकृष्टमत्वरोगपरंपरं वीविसृ
ष्टपस्मृतिभवान यवाविकारान् आलिख्यै वतत्कलसौनपत्रैते लेविति स्थिप्पसहस्रं संख्यजमादते भ्मक्षनतनो नेर सक्रू
ष्टादिरोगाविलयंप्रयांति इदमेवतद्वेविलिख्याषपंचेनवनीते विनयेप्रजप्यपंचवपिरिभक्षयत्तोतदेव स्थलेविषमामयमा
श्रुत्याशयेति अस्यार्थः षट्कोणमध्येसमाध्यं प्रणवं विलिख्य तत्कोणेषु ॐ ह्रां ह्रीं सः हंसः इत्यक्षरषट्कमेकमेकशः
विलिख्य तद्बहिरष्टदलकेसरेषु ॐ ह्रीं हंसः इति मंत्रस्यैकैकमक्षरं विलिख्य तद्दलेषु उपत्रयमितिमन्त्रकः पादमे
कैकमालिख्य तद्बहिरष्टदलकेसरेषु मूलमंत्रस्याष्टवर्णान्तालिख्य तद्दलेषु पनत्सक्रमसहितीपन्नतीयस्यवोः पादाष्टकं

प्रतिदलमेकैकं पादेमालिख्यतन्दहिर्हेनपांतरालेमातृकार्णैः संवेलमवतरणकोणेषु ॐ न्हींहंसइतिमंत्रसैकैकमन्तर·
लिखितेपतयेत्रमुक्तफलदं उपत्रयमित्रमहग्रोहनुमरादिवेहदीगेममसूयीहरिमार्णेवाय शुकेषुमेहरिमार्णे
रोपर्णकामृदयमसि प्रयोहारिद्वेषुमेहरिमार्णेनिदध्मसि उदगादयमादित्योविश्वेनसहसासह द्विषंतेमस्यं
पयन्मोअहंद्विषतेरधंप्रस्कण्वमसयोनुष्टुप् श्रीमारमेयहे वदेमदेवतन्ध्येतेवोवोल्कायहिठांतके षः र्णेमन्
रास्यातोरितेशसजगत्यतेः वोवोक्ताप्यवतनध्येतेवोवोल्कायहिठःस्वाहा अस्मिन्मंत्रेभेदमाह महाकपिलपंचरात्रे
पादमेविंडनाशुकेकद्वितीयेतथैवच तदेवकेवलंमपश्चाभिमंत्रविलोमकोक्तविलोमायतनध्येतमासाकोतेसमी
रणः समासाद्यकुनोवत्समनृतिमंत्रः षडक्षरः पादमेह· विंडश्चानुस्वारतेह कद्वितीयेस तथैवविंडशुक्रे तेनत्वम्
तदेवस्वयवकेवलेविंडरहितेतेनसः सविलोमेकषःत ॐमित्रेउकारशुक्रेः तेनयोपविलोमाधनये:चकारादिलोमे
मवतध्येककारः मांसेनलकारेणआकारेणवआकोतेडपरिस्थितेतेनल्कासमीरणः पः तथानारायणीयेवत्वको
तौदंउतीचेॐमज्जादशनस्पृशुना मासदीबीजवद्वापरतेनस्पोयकद्विहः संहक्रोनः स्वदीश्चानुस्वारः तघुक्तौ· तेनहेत्व
वडैःसःमनाष· दशने ॐतेनषा· मासेलकारदीर्घः आकारः अजःककारः तेनल्कावाउर्ध्वकार सारसंग्रहे सविष
स्यात्मदिशोगायत्रंबंदंशितं देवतासविनावास्य सर्वेसौख्यफलप्रदं सूत्रमहपायाग्निवधः स्वाहांतेसूत्रमंतेजसे सू
त्राकारापाश्रिवधः सूत्रमवालायवदंषे सूत्रमकायमजृंफट्वजातिशुक्राः समीरिताः पंचांगमंत्रामंत्राणें: षडंग

वाममार्गेरेत् रक्तपद्मद्वयेन सैव विधाणवरदाभवेत् पेवंसकामंत्रिनेत्रं वरविंध्याधपेत्सुभाषिते सर्वीकेसजयेत्पीठे देव
मावाह्य पूर्ववत् लक्षमेकं जपेन्मंत्री नियतात्मा जितेंद्रिय जुहुयात्तद्दशांशेन बिल्वाश्वत्थपलाशजैः उदंबरसमुद्भूतै
स्त्रिमध्वक्तैः समिद्वरैः तर्पणादि ततः कुर्याद्वा कुर्याक्तविधिना सुधीः सर्वादिकं वक्तुर्वीत सर्वं च द्वादशाक्षिताम ये प
तत्सेव तु नाम्न स्याद्विकुरीसिद्धिरीरिता तथा संदेडिकांतवीजायुः समाप्तोऽयं मन्त्र मन्नः कांतः खकारः दंडीः यत्नसा
रः तेन स्वइतिवीजादि पूर्वमेवः समाप्तोऽयं मंत्रः तथा ऋष्याद्यंगविधिध्यानजपपूजादि पूर्ववत् तथा ङेंतमम
तरमेगातविद्महे पदमस्थ रेन् सहस्राकिरणाय धीमहीति पदे ततः तन्नो रविरिति प्रान्ते चोदयादिति सगिरेत्
तेन समस्तरंगाय विद्महे सहस्रकिरणाय धीमहि तन्नो रविः प्रचोदयात् इति यथा सर्वोकेमवादौ गायत्र्येषादि तेनाशि
तः यथा अयं वदेसमासेत वत्तवीर्णेमन्तरैवः तारो मायादंडिवियत्स्वविसर्गी सप्रवेगः तारः प्रणवः मायाभुव
नेश्वरीवीजं वियत् हकारः दंडी अनुस्वारः तेन हं अस्य सर्वेगः हकारस्य पूर्वोगः सकारः सः सविसर्गः विसर्गसहितः
तेन सः तथा ऋषिश्चास्य गायत्री छंदः सर्वात्मिकातयादेवताभवनाधीशाय षडंगानि तत्तो न्यसेत् सानिश्च एव
शाक्तिभ्यां त्रिभिरावर्तैर्नेत्रयानारादिभिस्व षड्दीर्घमायावीजेन भेर्वे तिष भासद्रत्नसहस्रमौलिविलसद्बाहं यम्यान
पद्मस्थानैरेद्धं दक्कुशशुणवराभीतीः समेतंगसोन पाशालितकांचनांबुजजेपाविद्युज्ज्वलन्कांतिभिः पीतपद्म
केमाक्षाशिशिरेविश्वाशिकाया वयुः दद्यादृष्टेयार येनदाय भस्याघोर नेत्रमाद्य ध्यानेन च शाक्तिसमाधुक्तेपीठे स

वैदिने यजेत् सूर्यके नमः त्रिसकल्पतत्रावास्यदिनेश्वरं संपूज्य नमावरणानवैयेक्रमतः सुधीः हल्लेखायागगनाय
रक्तातृतीयका करालिकाचतुर्थी स्यान्महोच्छुष्मा च पंचमी प्रथमावृतिराभिः स्याद्द्वितीया गैः समीरिता तृतीयामातृ
भिः प्रोक्ता चतुर्थी च ग्रहैर्मता दिकस्पैः सोमतगुहाभिः सप्तुक्रैरपरैस्तथा विहिगानैर्भौमसौरिराहुकेतुभिराद्यरात् प्र
योगसारेस्तनामपद्मगौर्वैडभषिनैरन्वितां यजेत् भूयस्ततो लोकपालैः एवमीवतराशुधेः पद्मोप्रोक्तैवमम्यवैदिनेशा
दिननायके अथ प्रयोगः तत्र प्रातःकृत्यादि योगपीठन्यासांते न्मिरशिवहस्रणे ऋषये नमः गविगायत्रीछंदसे नमः
हृदये श्रीसूर्यनारायणीभुवनेश्वर्यैदेवतायै नमः इति विन्यस्य प्राग्वद्विनियोगमुच्चार्य ॐ हृदयाय नमः ह्रीं शिरसे स्वा·
हा ॐ शिखायै वषट् ह्रीं कवचाय हुं ॐ नेत्रत्रयाय वौषट् ह्रीं अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं कृत्वा ध्यानादि पुष्पोपचारान्ते
कर्णिकायां मध्ये देवस्य सूर्यो देवाग्रदलेमारपश्चिमेषु पहं हल्लेखायै नमः गंगगनायै· रंरक्तायै· करालिकायै· मंमहो
च्छुष्मायै इति संपूज्य प्राग्वत्केसरेषु षडंगानि संपूज्याष्टदलेषु प्राग्वद्ध्यायाः संपूज्याष्टदलाग्रेषु दिग्विदिक्क्रमे
१०० ण सौं सोमाय· बुं बुधाय नमः बृं बृहस्पतये· शुं शुक्राय· मं मंगलाय शं शनैश्चराय· रां राहवे· कें केतवे· इति संपू·
श्री ज्य लोकेशादि सर्वं प्राग्वत्कुर्यादिति तथा चतुर्लक्षं जपेन्मंत्रं जुहुयामरशांशत बद्धहस्तसमन्वितैः पुष्पैस्त्रिमधुरा·
१५४ क्तैः सरोजैर्वा ततो देवं तर्पयेदभिषेचयेत् आचार्यं तोषयेत्कृत्वा ततः सिद्धो भवेन्मनुः एवं साधितमंत्रस्तु काम्यकर्मा·
णि साधयेत् यजेद्देवं प्रतिदिनं रविवारे च वा सुधीः दद्यादर्घ्यं समर्पिते भवेत्रसौ सामिते फले तथा वन्हिदीपैडपथ्याममायाम

शिवा
र्च.
४००
400

गोन्वितोभृगुः प्रयोजनानांतिलकस्वांतरः कथितोमनुः वह्निरेफः दीर्घः आकारः इंदुः अनुस्वारः एभिर्युक्तंयोमन्त्र
कारः तेनन्हां इतिः मायान्हीसर्गोविसर्गः भृगुःसकारः तेनसइति तथा अजोसप्तमंनिहृदि हूंसंगायत्रेखंदेवदउच्य
ते देवतास्यमयोख्यातः सवितासेवितासुरैः शुभ्रानदतलेयावदल्लादीशगृहेकेतथा कोनाअर्गलपर्यंतंमंत्राणांनु
विन्यसेत्सुधीः मायाबीजेनषट्दीर्घयुक्तान्यंगानिविन्यसेत् अरुणकमलसंस्थातीरुणाभूरिभूषस्वरुणकमलयु
ग्माभीष्टदाभीतिहस्ता अरुणतनुराशीर्वेमावपानेरोत्यरुणकरसमेवंसर्वदेवैपपवंद्ये स्वर्वेदितेषजपेत्तोदेनवश
क्तिसमन्वितोदेवमावाह्यसंपूज्यपरांगानिसमर्चयेत् इंद्रादिभिर्योहेरन्यादिभीशैरपमहानिः तदायुधैःस्वतथ्यो
सादेवप्रजासमीरिता ततश्चतेजस्य जपनियोलस्यविनिवेदयेत् अथप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्वादिपोगपीठन्यासांतेम
लमंत्रेणप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिब्रह्मणप्रजापतयेऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदयेश्रीसूर्यायदेवतायैन
मः इतिविन्यस्यविनियोगमुक्त्वा गुल्फादिपादपर्यंतंन्हांनमः कंठांगुष्ठपर्यंतंन्हींनमः मूर्द्धादिकंठांनमःन्हूंयः
इतिविन्यस्यन्हांहृदयायनमः न्हींशिरसेस्वाहा न्हूंशिखायैवषट् न्हैंकवचायहुं न्हौंनेत्रायवौषट् न्हः अस्त्रायफट्
इतिकरषडंगन्यासं कृत्वाध्यानाध्येयाग्रजानेपारवद्रुहान्तेषस्मलोकेपाश्वादिसर्वंप्राग्वत्समापयेदिति तथा जपे
द्वादशलक्षंचतत्सहस्रकंतेनतिलैः हुत्वार्कैर्मधुराक्तैःसाध्यवान्तैःस्थापितादशेः तर्पणादि ततःकृत्वाअष्टांगान्साधये
दया दयात्मवैतैर्दिवर्धदिनशापसमसाधकः सोध्यास्यपनयत्वादित्रयोत्रविवर्द्धतो करोतिरत्नवस्त्रादिभूषणा

दिविवर्द्धने ग्रहपद्मं वृत्तं कुर्यात्र वृत्तं भात्रविन्यसेत् पत्रमध्ये कर्णिकायां ततोऽपतोयेन शरयेत् नवग्रहान्समावाह्यने
ष्टकं भेषु मंत्रवित् कर्णिकाकलशं मूलमंत्रेणैव सहस्रकं प्रणवाद्येषु तन्मंत्रान् सततं जपेत्सुधीः तज्जलैरभिषि
ञ्चेत्साधको ग्रहदोषगरोगान् शमेत् सततं लक्ष्मीश्चापि स्थिरा भवेत् ग्रहहोमः प्रकर्तव्यो ग्रहाणां वैकृते तथा वेदेमान्वो
श्रीपरागोनिजदैवायमेव वित् त्रिभुजेवमयेवाप्यपोरहूपेगदेयवाभूर्वेवन्मंत्रुलेकृत्वा ग्रहान्संप्रूतवस्त्रवस्त्रमोदि
त्वागीत्संस्थाप्य जुहुयात्समिद्वरैः अर्कखदिरडमाघग्राम्बनोडंबरश्वोदिरैः समीद्भुर्वाकुशीद्भूतैः क्रमाद्धोमः
समीरितः खदिरपलाशमापरः अपामार्गः अश्वत्थिकेसहस्रवेडनेनत्हर्षसवाहुतीः ग्रहाधिके शते मंत्री सोमादी
नोतथाहुतीः अतेवाग्मेवाहूतिभिकृत्वा होमं समापयेत् गुरुं संतोष्यस्तेतिक्षणो यथाशक्ति वदक्षिणां दयाद्भो
जयेद्विशान्संग्रामे विजया भवेत् एवं प्रतिदिने मंत्री दिननाथं समर्चयेत् वानथान्पेश्चसेप्रणोमायुदीर्घं च विंदति
तथा मनवेद्भिसमानुष्ठोमस्तकेन वसेभृतः वर्मायोमववाल्योतः संग्रामविजयाभियः मनुः श्रीकारः वाद्रिरेफः
मस्तकः अनुस्वारः तेनरौश्रेतिः वर्मेऊंकारः तथा स्वाचामे विभिः प्रोक्ता अनगायत्रभानवः न्हामायौरेगमदिहे
मनोरस्यादिनेशितः पश्मभुगमेवर्णभीमोदयानेकरपंकजैः रक्तपद्मेस्थेनेमान्त्रेरकेध्यायेत् त्रिलोचना आस्यपूजा
१०८ दिकसर्वं अरोक्तविधानवत् अर्वपूर्वादिने कृत्वा संग्रामे विजयी भवेत् तथा शिरोयुक्तं विलपदं वेदोजिह्वान्वितो म
नः आत्मनोयमवर्णौ यथजयाख्यो विषापहः शिरोयुक्तं विलुपदं विंडयुक्तो हकारः वेदोजिह्वान्वितः विसर्गयुक्तः स

शिवा
चे.
४०१
40
401

कारः तथा ब्रह्मामुनिः समुदिष्टो गायत्री छंद उच्यते देवी सर्वदेवतास्य परमात्मा समीरितः षट् दीर्घभाजा वह्नसावि
दध्यादंगमस्य वै रक्ताजकोवननिभे गुणाटके शुभ्रे हंसौ रभीतिवरदे दधतं भुजस्थे गौरीहरौ ककलितं वपुराश्रयामः
सौम्याग्निरूपमतिशोगिरिजार्धमार्गमपरितन करयोः पद्मयुग्ममेवामायथः करयोरभीवरौ सर्वादितेपजेत्पीठेदीमादि
परिकल्पियेते तत्र देवं यजेन्मूर्तिं मूलेनाकल्प्य मंत्रवित् सर्वतो गेयजेन्मंत्री दिग्दलेषु प्रसजयेत् कमाहूतं वस्तत
हृन्नेयपश्चादरेनथा विदिग्दलाभ्यर्च्य अनंतजाद्यास्ततः परं गोजाश्चन्द्राइजावापितनो लोकेश्वरावह्निवजादीनितन
पश्चाद्यजेदमुरितेस्तथीः अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादि योगपीठन्यासांते मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि
ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे देवी गायत्री छंदसे नमः हृदये श्रीपरमात्मने देवतायै नमः इति विन्यस्य ममोद्धार्थे विनि
योगः इति कृतांजलि हस्रां हसां हृदयाय नमः हसीं शिरसे स्वाहा हसूं शिखायै वषट् हसैं कवचाय हुं हसौं नेत्राय
वौषट् हसः अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं कृत्वा ध्यानावाहनपूर्वकं पीठार्चांते दिग्दलेषु देवायादि पादादिपेन अनंताय नम
वासुके· नागाय· वराय· विदिग्दलेषु पद्मजायै· गोजायै· अनंतजायै· अद्रिजायै· इति संपूज्य लोकेशवादि प्राग्वत्
कुर्यादिति तथा जपेद्द्वादशलक्षं तु तद्दशांशं हुनेत्तथा सर्पिरक्तेन हविषा तर्पणादि ततः स्मरेत् सर्वादितेन वि·
धिनास्तर्पयार्घ्यं निवेदयेत् कृतासन्धिपि पयसं च भवेन्मधोमनुभ्यो गोमस्यास्योपरितोयपूर्णकलशं समपाद्धि·
पायासवक्त्रं वामकरेण मूलमंत्रेनाजमेन वा होमं रसेन जपायशं तेन होमयमिति स्नानाभिषिचेयतं साध्यं तेन

भवेत्त्रोविगतधीः सर्वत्रवीजाममयोदीयोगुप्ताविषद्वयेनरहितोघोषिवसौभाम्पशुकृतेनैवप्रजपेत्करेएकरकेसमक
पियायाभ्‌तीभ्‌तेस्तैर्विनिषीचानिविषंवाकालकृद्देहहरेत् ग्रथवामनुमेत्रजपेत्सकरंविषिमूर्द्धेनिस्तननियायतनः
सतनत्वकरद्दमपीहनरेप्रतिमोवपतेस्याविरान्मनुना सेविंतामस्तुयाकरहृयगलमामूषयाराशुतेवीजेश्रातयो
तेननः स्तनस्तुयासेभावितेवादिमे मेत्रंस्यास्यकृतीजपेन्मनुमिमेदाइामपशुपरंभतायस्तु मिसर्वजातविकृतीदिवा
सर्वेजीवतिशीर्षेवेदविनिसृतंस्तनसंयेहेसोउन्तपेमन्त्रेनतोगुप्तपथेसदाविमलवीनीतानतः स्तोनन्तुखामोतेनवि
विंसतोमनुमिमेसेजप्पयायानकृतीरोगायस्मतिकालकूटइरितोन्मादानजरोसेहरेत् आकाशेनतरवेइंमः स्वेडविम
रत्नीमूषयाराविंतेमेत्रात्सेसगताद्रुवेदइगलग्रोक्तनाभासामङ्गः पवेस्यथकससमस्तुसततेदाइतिभ्‌तामयाहृतयाशाङ्ग
कृताः प्रयोतिविलयेयोगः परोपेमत तथा विपत्कृशानुमोनाभ्योमनुषोहंडभिडुते मातेडुभैरवोमेत्रोभजतासर्व
सिद्धिदः वियतहृत्कारकृशानुरेफः मोनोपकारः मनुपैकारः षष्ठाङ्कारोहुडः विंडुः पभिः पिंडितेवीजहमोरितिभव
तिमध्यगोविंवमन्त्रोऽस्मसर्वेहफलदायकः दोनोयमदृममोगेस्तविंववीजमनदाहतो घोनयकारः ग्रश्मिरेफः सु
त्विस्कारः उत्तमोगः विंडुः तेनपिंडतिठोनेदहनुनेत्रेडसहितेनदृदीरितमिसकेडोनठकारः दहनः रेफः नेत्रेस्का
रः इंडुरनुस्वारः तेनाहिंइतिविंववीजमङ्गरूयथोपदेशंजपः ग्रस्याश्चषिः तिहुब्बंदः सानेदपैखोदेवताहंवीजेविंडुः शाक्ति
रतिवदेति तथामृतीयेवसमूहिष्ठाः सयमास्करभानवः रविर्दिवाकरश्चापितस्याहृगलोडुनाः मध्यमोगालिमार

शिवा
चं.
४०२
402

भक्तनिष्ठांतेन्यसेत्तत्पृषीः मूलाणउनापवाहस्वैषेकतानेनसेवुताः शिरो वदनहृत्समादेषेताः क्रमान्न्यसेत् म
ध्यमागुलिमितिमध्यमातर्जन्यंगुत्स्वनामाकनिष्ठाहृमध्यमायनजो ताम्नितिनारायणीयेवचनात् पंचेन्द्रस्वे
घकाराघौकारांतैः षट्कवितेः मध्यीमध्यावसानिकाश्तिनारायणीयोक्तेः ततःषडंगेनेत्रांतेक्रमोदीर्घप्रजा
ण्उना ततस्तैनैवकुर्वीतव्यापकमेत्रेवितमः अत्रान्यन्यासानेतरेनेत्रन्यासःकार्यः अत्रकेचितदीर्घेणकेनवीजनने
त्रांतोगानिविन्यसेदितिशारदादिवचनानेत्रांतानिपंचांगानिवदंति ततश्चोव श्वेगातिषडितिनारायणीयवच
नात् ध्यानतथा स्वर्णपीतजपाभनिभंत्रिनयनेमस्ताललसद्वारिणं त्वङ्गगादिगुणेरत्नया जपवटीपद्मंवशक्तांकुश
णे हस्ताब्जैर्दधतेकपालममलेसदुल्लमालिंगितेमार्तंडमणिवद्धरम्यमकुटंध्यायेञ्चवेदानने दक्षोर्ध्वादि ख
ड्गगादिचत्वारिवामोर्ध्वादिपद्मादानिचत्वारिध्यायानिवेदानने चतुर्मखेत्रिनयनेप्रतिवक्त्रमितिशेषः अत्रवा
ड्गहिषड्कालेमितिनारायणीयोक्तेः स्वर्णपीतेजपापुष्पंनिभंचतेनरक्तमित्युक्ते लिहराहण्णमाशानेवामायेद
पितेरविमितिनारायणीयवचनात् यथा नवशक्तिसमायुक्ते पीठेवोषायकर्णिकेकुर्वीतसर्वंवधोगपूजनने
त्रशीघ्रागनारायणीयेन्यसेदधोअभोमाध्यायश्नादित्वत्वकर्णिकोदंडिदीर्घस्वनामादिवर्णेशवान्तहयेनततः उ
ति तथा पूजयेच्चयहानशैलोकेशांश्चनदाशुधैः अथप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांते मूलमंत्र
स्यप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसि ब्रह्मणेऋषयेनमः मुखेनिहतछंदसेनमः हृदयेश्रीमार्तंडभैरवायदेवतायेनम ः

गुह्ये ह्रें बीजाय नमः पादयोः विश्वेशश्रौं नमः नाभौ ह्रं कीलकाय नमः इति विन्यस्य श्रारवह्दिति योगमुद्रामध्यमयोः
ॐ सूर्याय नमः तर्जन्योः ॐ भास्कराय नमः ॐ सूर्याय नमः ॐ अंगुष्ठयोः ॐ भानवे नमः अनामयोः ॐ रवये नमः कनि
ष्ठयो ॐ दिवाकराय नमः शिरसि ॐ सूर्याय नमः मुखे ॐ भास्कराय नमः ॐ गुह्ययो ॐ भानवे नमः अनामयोः
ॐ रवये नमः कनिष्ठयो ॐ दिवाकराय नमः शिरसि ॐ सूर्याय नमः मुखे ॐ भास्कराय नमः हृदि ॐ भानवे नमः गुह्ये
ॐ रवये नमः पादयो ॐ दिवाकराय नमः ह्रां हृदयाय नमः ह्रीं शिरसे स्वाहा ह्रूं शिखायै वषट् ह्रैं कवचाय हुं ह्रौं अस्त्राय
फट् ह्रः नेत्राय वौषट् इति करयो कनिष्ठान्तहृदादिषु न्यसेत् पर्यंतं वौषट् इति करयोः कनिष्ठान्तहृदादिषु नेत्रान्तं विन्य
स्य मूलमन्त्रेण व्यापकं विन्यस्य ध्यानादि पूर्वोपचारान्ते भास्वदंगानि पूजयेत्॥ वेति न्यस्य मूलमन्त्रेण व्यापकं विन्यस्य ध्या
नादि पूर्वोपचारान्ते भास्वदंगानि ॥ यथा स्वास्थाने स प्रत्यन्ते च मीशानकोणे सप्रजा भास्वद्धोम महानस प्रस्य लोके
श वेदादि सर्वादि सर्वे प्राग्यन्त्रपर्यादिति तथा लब्धएणां त्रितयं मन्त्री ठजपेदी जन्तविवियोः मध्यंगजङ्घयानस्पद
प्राशेनोत्पलैस्तुभैः त्रिमध्यकेलक्षणादिक्रयोम्लिध्यतिमेचगाद् पर्वोसिद्धेमनोमेषाकामकर्मोणिस्यायेयत्
पूर्ववत्सर्वपदानेवक्रपोन्मंत्रीसम्माहितः वनरंगुलसेथतैः समनोभिः श्रियेलभेत् लक्षाङ्कतेस्त्रशगल्याज्यति
लविल्वैर्निधानभाक् राजेनवशायेशीघ्रंजपाकुसुमहोमतः जुड्यान्मानलगर्भस्लभेतार्थंसर्वांछितम्
एवंयाःसाधयेन्मंत्रंतस्यविधायशोवले प्रवालक्षीषमौभाग्यंसर्वदाविजयोभवेत् हेमेयस्लेउनहते घउश्रु

शिवा
चं·
४०३
403

सेवेद्गुगमकं अष्टाष्टककुला श्रेयविधानेन लिखेत्क्रमात् हृन्मध्ये प्रणवं त्रिकोणे गारकेत्परमेतत् गाहडेवपु
नदेदनेलिखेन्मंवा सरंन्यमेतत् षट्कोणे वक्रराजेववर्गषट्कं लिखेत्क्रमात् हृन्मदये महासौरं गायत्रीं शिरसा सह
अष्टस्वष्टासरं न्यसेत् दिङ्मादीर्दैवताश्चापि कलाश्रेष्ठु सराघोश्रींह्रींवविलिखेत्क्रमात् सौरचक्रमिदं श्रेष्ठं तो मायुगा·
रोगमरेवधेनं वंध्यानाशुत्रजननं केश्रीं ऐं सौ भाग्यदायकं राज्ञां विजयदं सम्यग्रोगिणां रोगनाशकृत् किंवद्कतनवि
पिनाहूधूतेदत्सनेलिखेलपदं उपत्रयमित्रमहश्रारोहन्नुमरोदिव हृदागमममशाहृातेसत्यनिदेह रिमापदणेवमालाप
शाहृंतो महासौरयन्तुधेतः हृदभिमादीनाश्रोकानामयमर्थः हृदहृन्मानन्मध्ये सत्साध्यं प्रणवं विलिखेत्तदहि
स्याश्रेगारके रमितिविलिखेत्पुनर्हेमोद्दिप ॐ स्वाहा इति गाहडपं वा दरमालिख्य षट्कोणे पूर्वाक्रमदशेनवक्रमंत्रं
षड्दलरमालिख्य तदग्रेषु कवर्गादिवर्गषट्कं विलिख्य वहिर्हृन्मद्ये महासौरं शिरसा सह गायत्री विलिख्य अष्ट·
कोणेषु सौराष्टाक्षरमालिख्य तदग्रेषु शक्तोदिवीजान्यालिख्य षोडशकोणेषु सरोस्तदग्रेषु श्रीं ह्रीं मिति वीजद्वयं
प्रत्यग्रलिखेदनेन यंत्र मंत्र फलदं भवति महासौरमंत्रस्य उपत्रयमित्र मह श्रारोहनिति सोम्के वैदिकमंत्रः अथ सोमार
सेयहं वंइमेंत्रं प्रवक्ष्यामि मत्त्रिणोहितकाम्यया सत्यदेवतनवर्गफलदं सर्वसिद्धिदं व्योमादि मे नपूर्वं स्योविंडयुकमृगु
सपतः रविग्राननहम्माव्योम हृदीकौ विषस्तथा कलोम्पुकवपड् एणोयं सोममंत्र उदाहृतम् मृगं वगुमयांविंडमपरे वीजम्
विरेव्योमादिः सकारः मनुपूर्वः ॐकारः विंडरनुस्वारः तेन सोमः इति मृगुस्मकारः सधाः उंकारः तेन सोम इति रविर्मकारः

आनन्तहृन्नमाकारः तेनमा महत्तत्पकार दीर्घोनकारः विषमेकारः विंदुरनुस्वारः तेनसौं इतिभृगुः सकारः
सृघः ऊंकारः तेनसोऽइतिरविर्मेकारः आनन्तहृन्नमाकारः तेनसोंमा· महत्तत्पकारः दीर्घोनकारः विषमकारः
श्रेत्पकलाविसर्गः तेनमः इतिपकारांतरेणवीजमहइति भृगुः सकारः अंबुवकारः मनुरौकारः विंदुडवेडः
अनुस्वारः एतैः सौंइतिवीजंवदंति ऋषिर्भृगुपंक्तिश्छंदोदेवताचेइमामतः विंदुडवेडअनुस्वारः एतै· सौं इतिवी
जंवदंति ऋषिर्भृगुपंक्तिश्छंदोदेवताचेइमामतः षड्दीर्घांतिजपेनषडंगानिमवौक्रमात् एवंविन्यस्यमेदलोद्विज
राजेविचिंतयेत् श्वेताब्जास्यास्फटिकरजतशोभाश्रोद्भासत्कोतिकश्वेमंक्लाहारघलासितननीलकशैयरभ्यः हस्ता
ब्जाभ्यांकुमुदवरंदधारयंत्र शशांकाखुसैमुपादतिमनारमोमुवकोघट्टकेलंकः वामदवाभ्यांकुमदवरवदे पीठय
मोदिभिर्कुंभकैगादिनेपतिंपृष्नव वेदमंडलपर्यंतेततः संपूजयेदिम पद्मपादावार्यास्तरका कुमदतीनेदास्तथा
संजीवनीत्वमाआप्यायनीवेडिकावहादिनीनवशक्तयः सर्वादिकमततोमेद्योनत्सेतीः पूजयेदिमाः इतिपीठशक्तीरा
हृस्वायेमृत्वेनअमृतानारकाजोत्स्नाविमलाव्यापिनीतथा विद्यावक्रतिकाकांतिः अवणावशक्तयः अमृतानेकारा
त्सात्मनेसेवित् पीठायवैनमः सारसंग्रहे किंजल्केषुषडंगानितक्रकौः पत्रगास्मजेत् स्वापारोहिणीशोभकृत्तिका
देवताभ्रनः भरणीयाचिराडीवज्योत्स्नाप्लावकलामता स्वश्वेताश्वेतवसनाश्वमालानुलेपनाः मुक्ताहमालेकृतांगपुः
पाणिपेजलिपुटाशुभाः आपीनोन्नतवत्तोजभाराक्रांतावलग्नका मदेनमेदगामिन्यः प्राणनाथोत्कमानसाः ममेसंवेइ

शिवा
चं
५.४
404

वदनाफुल्लेंदीवरलोचना: ग्रहानष्टौ दलाग्रेषु लोकेशान्सततो यजेत् वज्रादीनि ततो बाह्ये एवं पूजा समीरिता अथ
प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वादि योगपीठमासाद्य ते मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि भृगुः ऋषये नमः मुखे पंक्तिश्छंदे
नमः हृदये श्रीवेद्ममेदेवतायै नमः गुह्ये सौ बीजाय नमः पादयोनमः शक्तये नमः इति विन्यस्य प्राग्वदिति योगमुक्ता
ध्यानात्मपूजांते मण्डूकादिकर्णिकांते योगपीठे संपूज्यार्कमंडले वह्निमंडले च संपूज्य पश्चात्सोममंडलमध्ये सता:
दिपरनतावीने ष्टदलकेशरेषु साग्रादिमध्यांते राकायै नमः सम्मूर्ज्ञायै नमः नंदायै सुधायै संजीवन्यै क्षमायै
आप्यायन्यै· वेदिकायै लक्ष्म्यै नमः इति संपूज्यामृतकलात्मने सावित्रीपीठाय नमः इति पीठं संपूज्यावाहना
दिपूजां संपूज्यांतेष्टदलेषु रोहिण्यै नमः कृत्तिकायै· रेवत्यै· भरण्यै· रौद्र्यै: आर्द्रायै· ज्योत्स्नायै· कलायै· इति संपू
ज्यादिग्दलाग्रेषु रेवत्यै नमः डेडपायैणगुले शुक्राय· कोणदलाग्रेषु भौमाभौमाय· मेमदाय· गोगहवे· कैकेतवे
इति संपूज्य लोकपालादीन् सर्वे प्राग्वत्कुर्यादिति तत्र वर्णलक्षं जपेन्मंत्रं जुहुयात्ससहस्रकं हविषाहृत्वतासिक्तेन
तर्पणादि ततश्चरेत् ततः सिद्धो भवेन्मंत्रः साधकस्य न संशयः एवमुक्तप्रकारेण सुसिद्धमंत्रविन्नमः चेद्वशिरसि·
संचिंत्य जपेन्मंत्रमनन्यधीः त्रिसहस्रतेतेन लभेदायुः स्वर्येमकिंचनः लघुमिष्टहविष्याशी जलस्थो विजितेंद्रियः चे
दललक्षं मंत्रं प्रजपेपतमानसः यहागागनेनिधाने सफलं वश्याप्नोति नत्वणगत् घोरज्वरे महाक्लेशाश्रीरोगे च
दारुणे शाखमादिनकृत्वा लक्कमलमयामयेषु च प्रयुते यजपेन्मंत्रेन कानिरविराहवेत् पूर्णिमायां यथाशक्ति जपे

त्मेवजितेंद्रियः सौभाग्यारोग्यसंपन्नो विभाजनेमनुजो भवेत् षट्कोणाहतविस्तीर्णो मंडलात्तो त्रयं बुधः लिखेन्मंड
ले हस्तमात्रं निषीदेनाग्निमेवतयो मध्यस्थो मंडलेनस्यसूत्रजोपकरणानिव अग्रस्थामंडलेपद्मसंपुटेनेशर्वंवपजेत् विधे
त भोगोपजातेपात्रं संस्थाप्य पूरयेत् शुद्धगोप्यपसामंत्रीस्पृशन् पंचमनं जपेत् अष्टाधिकशतंपश्चाद्ङाकायामनुरये
विधोः शकायांपूर्णमास्यांवेइष्टविद्यामननादयादद्येषयाविधिः एवमेवविधानेयः करोतिप्रतिमासिके पूर्णमा
सादीप्सितानर्थान समलंभेत्रात्रसंशयः लक्ष्मीनमहतीपुत्रान् सौभाग्यारोग्यसंपदः कीर्तिवर्षप्सितांकन्यासत्की
र्तिंलभतेनरः तथा विधेविधानालिनिपकवेद्रिपतेवषट्शुकम् स्वविशिरोनस्त्रागापाद्विपामनरयेमनः विधे
विद्यामालिनि स्वरूपेवेदिरिणि स्वरूपे वेदस्वरूपे माविशिरोनस्त्रः स्वाहांतः येत्रसारे षट्कोणकर्णिकायामपरपरन्त
स्त्राइमसेषुमंत्रंषट्णोंवाह्यपत्रे स्वरयुगललसन्हंसरेभ्रमशीर्णान् विद्यामंत्रंस्वकाभेहेतमवनिपुराभ्रिस्थलेव
मधुकं येत्रसोमस्यकांतिरविर्णस्तयणश्रीड्रादददवेहरि अस्यार्थः अष्टदलकमलकर्णिकायांषट्कोणमध्येयण
वोरे समर्थेदेवीजे विलिख्य षट्कोणेषुसोमषट्तरसैकैकमदारेविलिख्याष्टदलकेसरेषुस्वरान्द्विशोविलिख्याष्टद
लेषुविद्यामंत्रस्यप्रणवरहितान् षोडशाक्षराण्यष्टदशोविलिख्यवहिकेत्रदयोरंतरालेकादिक्षांतवर्णैरावेष्ट्यवहि
श्चतुरस्त्रकोणेषुवेवीजेलिखेद्इत्यक्षफलंभवति तथा अथभौमसमानेवदोमवरोगाविवारणे सविंद्रायहृदयंप्रोक्तं
गारकायहदेतिकः अष्टवर्णोमनुप्रोक्तोगारवास्समनीषिभिः सविंद्रायहृदयंप्रोक्तंशांतिगारकायलहृयेहन्नमः स्र

शिवा
वे.
४०५

405

ष्याघाव्रह्मगायत्रीभ्रमिशुत्राः समीरिता षंगषट्कंवास्यमनोनिंजनमेमतः नमाम्यंगारकंरक्तंरक्तांवरविभषणं
जागुरुस्पवामहस्ताघेमाभयेतरपाणिकं ग्राईमिन्मादिषडंग शुडेःनवुषहंवहृदयानः षडणीक्रूडंलवुपशहेव.
वायहृयेनमः शुषमंत्रोस्य श्मायाघावस्यपंक्तिशुधापताः षडंगानिस्ववीजेनविमस्पैवंचिंतयेत् वंदेऽवुषमदादेव
पीतांवरसभूषणं ज्ञानस्पवामहस्ताभ्यांघेमाभयेतरपाणिके प्रजजपेद्दणंमाहस्रादशांशेजहूयात्दृतैः ग्र
वेनेसूर्वमदिनेत्नानयेमनविन्नमैः हेयरस्मानपेहृपवम्रवणंगुरोमेन रूपायाघावस्यमानुष्टुप्छंदवीस्यप्रकीर्ति
ताः षंगषट्केदीर्घयुक्तस्वीपवीजेनकल्पयेत् रत्नस्वर्णमकादनिदलपाणंपांशुजाकिरन श्रमादमावस्नराः
गशैणनिप्पयामरसवृह जपेदृहसहस्रंतनव्यानेहविषाङ्नेन् शृताकेनषडंगेस्वाहापायाशुधैयेजेन् पाता
सूर्वोक्तमार्गेणसमासीनेनचापरे जपेत्समरेनवत्सोपीतगुतशुष्येहेनशुतैः एवंदिनानांचिंतयेचाङ्नेनमत्रविनमः
स्वणंवस्त्रादिभिःसिद्धिर्भवेत्स्यनमेशयः वस्रमेदेहिशुक्रायशुमायोस्यदयानिकः शुवस्तुमेरत्नादिहृदयेनमः
मुन्यायावस्यासविराट्शुक्रामेत्रिमिरोरिताः पदैःषड्भिःषडंगानिनतोरेवंविचिंतयेत शुकेनमाम्यापणस्थेशुः
ल्काभेवरभूषणं स्वर्णवासेरत्नपाणाविन्मुद्रान्वकवदये ग्रडेतेषजपेन्मंत्रेसहस्रेन्जुहुपायये षंगग्रहाशेषा
हेतिस्मनगावरणंमनो शनैश्चरायहृदयंयमायश्चाहूवणकः स्वमायाघावास्यगायत्रशनैरसमाहृयाः वीजेनै
वषडंगानिवदश्रीनविवत्सणः विवत्सणरसकः षड्दीर्घयुक्तस्वेवीजेसवयति वंदेशनैश्चरंवकदंहेनीलमष

एं वामजाङ्घ्यन्तङ्कलेसाभयान्यकरांबुजे जपेत्तदाग्साहस्रं तद्दशांशेन हुनेद्धृतैः षडंगवहृद्दिक्पालसायुधैः परिश
जयेत् राहयेवनमोंतोयेराज्ञमंत्रः समीरितः षडुणैः स्वीयवीजेन षडंगानि प्रकल्पयेत् मन्त्राषाघवज्ञागापत्रराह
वःसमदाहृताः वेदेराज्ञभमवृणेसर्पकायंकृतांजलिं विकृतास्परकनेत्रं हृत्वालेकारमन्वहे जपहोमार्चनाथे
वद्धवंवत्सरिकीर्तितं पूर्ववत् वृणेसाहस्रहृतंदशांशंगग्रहा शापियतदाप्युपैरितिकेकेतवेहृद्दिसेवकेतमंत्रः ष
डणेकः बह्मामुनिर्मतश्छंदः पंक्तिकेतुश्च देवता पूर्ववन्न्यादेगव षट्केननः केतुंविविंतयेत् पूर्ववत् षड्ह्लीर्षा
यवीजेन वंदेकेतुंकलवणेकुम्सवसादिमधिते वामोकन्यलदलसाभयान्यकरांबुजे जपहोमार्चनायंकुंदीनिपुः
वंवत्सरिकल्पयेत् इतिग्रत्रभौमादीनामन्याया मध्येतेनेग्रहेसमुन्यतनदूनरसाहादिनमत्पूर्वंग्रहीवसानिकानष्टो
ग्रहानयादिपादादिएपनपूजयेत् प्रत्येतेग्रहमंत्राः प्रस्ताग्रामेवप्रकारेणैवकथा प्रापिसूर्यमंत्रस्य प्रयोगोपयोगि
पापोक्तः सौकमीतार्थेनतत्पेवापननोसार्यततैनेति सेहराचार्यशिष्येणश्रीनिवासेन धीमता वेदिकायांशपणीतावां
टीकचत्वारिंशः प्रकाशः इतिश्रीशिवार्चनचंद्रिकायामेकचत्वारिंशः प्रकाशः अथ शैवमंत्राउच्यंते तत्रश्री
नंदिकेश्वरमंत्रे कैलासाखिषरासीनमद्धनारीश्वरंप्रभुं वन्दोपेदमहेशाद्यैर्देवैर्विपायरेखया दानवैर्मुनिभि
सिद्धैर्यक्षरक्षोमहोरगाणैः हेरम्बस्कंदशर्वादिगणेर्भक्त्यासमेवितं प्रदक्षोडारमसादलोलसपग्मरमेश्वरं क्रीड
तोसहवनेशास्सजगदेविकयासह प्रदपानादिकरेतदेवानंदीनियोजितः क्रीडातः क्रमयोगवजितंदेवेनशंभु

शिवा
वे
४-५

406

ता श्रुतश्च यातादेवेन प्रोक्तं नैरित्जितं मया तेन मत्ताभियोगेन तच्छ्रोतुमहं हरे भक्तितः वद किं क्रियतो वत्स यं तेन मन
सि वर्तते दृश्यामि तन्मसन्देहाधीनेन मनसाधुना श्रीनैरितिकेश्वर उवाच तच्छ्रोतुमसि यदि मे देवजननामीश्वर प्रभो वद मे त्रा
भगवन्नाथ शैवान् त्रैलोक्यदुर्लभान् चक्रांगन्याससहितान् पूजाक्रमसमन्वितान् दीक्षाभिषेकसहितान् पिका
रपदान्वितान् श्रीमहादेव उवाच कथयामि महाभाग त्रैलोक्येष्वपि दुर्लभान् शैवान् सर्वमन्त्रश्रेष्ठान् सर्वतन्त्रेषु गोपि
तान् भक्तोसीति न मे किंचिद्देव चोरितापि सुव्रता मूलमन्त्राङ्गविन्यासपूजाक्रमसमन्वितान् दीक्षाभिषेकसहिता
नपिकारपदान्वितान् उद्धारक्रमयोगेन सर्वकामफलप्रदान् समे सम प्रदेशे तु गोमयेनोपलेपिते शुभ्रसक
गालोभायेरंयचुपतरेणिते विलिखेन्मातृकां तत्र वर्गाष्टकविभेदतः स्वरैः षोडशभिर्वर्गः प्रथमः परिकीर्तितः
पंचपंचात्मकाश्चान्ये हावेतौ वत्सरदौ वर्गाष्टकं भवेद्देवं ततो मन्त्रान्समुद्धरेत् एवमस्य तु वर्गस्य पंचमे प्रथमे भवे
त् षट्वर्गोति भो वर्णाः प्रथमान्तसमन्वितः द्वितीयवर्णमाख्यातमष्टमस्याद्यमक्षरं प्रथमस्य तृतीयार्णसमेते
तत्तृतीयकं चतुर्थेस्य ममस्याद्यद्वितीयार्णसमन्विते चतुर्थवर्णमेतस्य सप्तममाद्यतु पंचमे एवं पंचाक्षरो मन्त्रः प्रण
वाद्यः षडक्षरः यस्यायनाम मत्रजा शिवसायुज्यमाप्नुयुः प्रणवस्तु परं ब्रह्म स्यालोपकः समुदीरितः पंचाक्षर
मयातिसृपंचभूतानि सुव्रता भूतात्मकं जगदिदं तेनास्य जगतात्मना ह्यपि ह्मोवामदेवः पंक्तिछंद उदाहृतो
सदाशिवो देवतास्य मन्त्रस्य परिकीर्तितः षडङ्गानि मनोवर्णैः गोत्रिर्युक्तानि कल्पयेत् ततस्तत्पुरुषाघोरसद्योवा

मेषांसेतका मूलवर्णादिकामसेत्रिषुस्थानेषु जेदितिः मतजेनीसमर्थमीमांसानामागुह्येषु यथापरः आस्यहृत्गुह्यमूर्द्धि
पंचवक्त्रेषु चापरः शय्यास्यवाहरणोदीच्यसमध्येवक्त्रेषु पंचसु ततः षडंगोविसमस्य हृदयमार्गेण यथाविधि सर्वेज्ञानितत्त
त्वमाख्यवाथम्मेतोनादिकीर्त्तितः स्वतंत्रशक्तिस्वालुप्तशक्तिस्थानेन शक्तिषुक मूलमंत्राणांश्चैवं स्वधाम्न्येशाद्यातिकैः
क्रमात् षडंगानि मनोरस्य जातिषुक्तानि मंत्रवित् कुर्वीत गोलकन्यासे रत्तार्थैनेदिकैः स्वरा हृदिवक्त्रोसयोर्हृदुर्वीः कंठे
नाभौ हृदि पार्श्वयोः पृष्ठे हृदि तनौ मूर्द्धि वदनेनेत्रयोर्तेषां देयत्वे त्रिषु सार्धेषु विन्यसेत्सदनेतरे पीठेवदनहृत्कादि
सोरुपादद्वयेषु नः हृदि वक्त्रोरुजेकंठे मूर्गाभयवरेषु यथा वक्त्रांसहृत्पादोहस्तउठरेषु क्रमान्न्यसेत् मूलमंत्रस्य षड्ड
र्णान्यथावदेशीवोनमः मूर्द्धि भालोदरांसेषु हृदयेतानन्यसेत् पश्चादनेन मंत्रेण कुर्याद्व्यापकं सुधीः नमो
स्त्र्यसाय अभ्यताय ज्योतिर्लिंगामृतात्मने चतुर्मूर्तिवपुश्छायाभासितांगाय शंभवे एवंन्यस्ततनुर्नेदिनं ध्यायेदे
वमनन्यधीः गोक्षीरफेनधवलेरजजारिसमप्रभे चारुचंद्रकलोतजटामकुटमंडिते पंचवक्त्रपरेशेशप्रतिवक्त्र
त्रिलोचने सार्द्रलचर्मवसनं तरसाभरणभूषिते दशोर्ध्वहस्तेपरश्चवरवैतदथः करेवामेऽहिहस्तेहरिणं दधानमभये
परे सप्रसन्नवपुःसोमार्जे निविष्टेपद्मविष्टरे ब्रह्मविष्णुमहेशाद्यैः स्तुतेभक्त्यासुरोस्तुरैः विश्वाप्येविश्ववपुषेभवभी
तिहरे शिवे इति ध्यात्वा गणशेष्टमानसैरर्चयेच्छिवं उपचारैः षोडशभिर्वात्स्यपीठे समर्चयेत् पद्मेवसुदलेकल्याक
र्णिकामरोज्वले वहिरष्टदलद्वंद्वचतुरश्रत्रयाहते चतुर्द्वारसमायुक्ते मंडले मितपूजयेत् इति अतमानसपूजा

शिवा
वें
८०७

407

दिपीठेऽस्त्रांतस्य प्रागेव प्रयोगप्रकारेणालिखितनाड्यूर्ध्वगौखिभयाद्यनान् विलिख्यनेष्यति तथाप्येवं पीठसमभ्य
र्च्य मूर्ति मूलेन तत्रैव संस्थाप्य देवमावाह्य तत्सांगसमेतं याक्षिवं सर्वोपचारैराराध्य मध्येवत्सततनोर्वेयेत् प्रथमे हृद्दा
ले मस्तीये जतत्पुरुषादिकाद्रैशुगाणां श्रेष्ठ ईषशमध्ये समर्चयेत् पीतासितश्वेतरक्तश्यामताभास्वराननाः वरा
भयमृगानवत्सपरसुविधृतीः करैः कोणेषु रेशुमध्ये च निरूपमायाकलां यजेत् निवृत्तिप्रतिष्ठाविद्याशां
तिस्ततः परे प्रोन्मतीतावताः प्रोक्ता स्तेजोरूपाः कलाक्रमात् शुश्रीणामस्तथापद्ममध्ये दिक्षु प्रजयेत् केसरेषु षड्
गानि द्वितीये हृद्दलेततः अनन्ताद्यान् यजेदष्टदेवायादिप्रदक्षिणं अनंतसूक्ष्मनामा च शिवोत्तममनेत्रे ए
कनेत्रमेकरुद्रं त्रिमूर्तिं तद्रनेत्रं श्रीकंठं च गणेशहाशिखंडिनमपि क्रमात् रक्तपीतसितारक्तकृष्णसरक्तांजना
सितान् किरीटार्पितबालेन्दुसदस्याहभूषणान् त्रिनेत्रान् पुजयेद्देवान्महस्तान्मनोहरान् ततोवेणेगा
णाश्रेष्ठतृतीयेहृद्दलेषुनः उमाचंडेश्वरनंदीमहाकालोगणेश्वरः

ण्डभूताय ज्योतिर्लिंगामृतात्मने वक्त्रमूर्तिर्वक्त्रः छायाभासितानाय शंभवे इति मंत्रेण मूर्द्धादिपादपर्यंते व्यापके
न्यसेत् इति विन्यस्य यथोक्तरूपं देवं ध्यात्वा मानसपूजादि योगपीठपूजांते यथाविधि देवमावाह्यासनादिपुष्पं
जैकपंचारैः संपूज्य भगवन्नावारणपूजार्थमनुज्ञां देहीति मांच्छ्यं प्रथमे षट्दले दिग्दलेषु ईशाने तत्पुरुषाय नमः एवं मघ
घोराय नमः हिं सद्योजाताय वां वामदेवाय मयोरोपईशानाय इति देवाग्रादि प्रादक्षिण्येन संपूज्याग्नेयादि दले
षु प्रादक्षिण्येन ॐ निवृत्त्यै नमः ॐ प्रतिष्ठायै नमः ॐ विद्यायै ॐ शान्त्यै मध्ये ॐ शान्त्यतीतायै नमः इति संपूज्य द्वि
तीयः षट्दलो न केसरेषु देवस्य दक्षिणाग्रेय केसरेषु हृदयाय नमः वामाग्रे ईशाने नो शिरसे नमः ॐ दक्षिणे मां शि
खायै नमः वामे ऐं कवचाय नमः अग्रे वां नेत्राय नमः आग्नेयादिवह्निर्दिक्त्रये अस्त्राय नमः इति संपूज्य द्वितीये षट्दले दे
वाग्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन ॐ अनंताय सूक्ष्माय शिवोत्तमाय एकनेत्राय एकरुद्राय त्रिमूर्तये श्रीकंठाय
शिखंडिने नम इति संपूज्य तृतीये षट्दले देवस्य वामदक्षमारभ्य प्रादक्षिण्येन ॐ उमायै नमः चंडेश्वराय नमः नंदिने :
महाकालाय नमः गणेश्वराय वृषभाय भृंगिरिटये स्कंदाय नमः इति संपूज्य चतुरस्रे रेखात्रयेण रालगनवीथ्यां दिक्षु
प्रभृते स्वीष्यां देवस्याग्रमारभ्य लं इंद्राय सुराधिपतये पीतवर्णाय वज्रहस्ताय ऐरावतवाहनाय नमः रं अग्नये तेजाधिपत
ये रक्तवर्णाय शक्तिहस्ताय मेषवाहनाय नमः टं यमाय प्रेताधिपतये कृष्णवर्णाय वज्रहस्ताय ऐरावतवाहनाय नम :
रं अग्नये तेजाधिपतये रक्तवर्णाय शक्तिहस्ताय मेषवाहनाय नमः टं यमाय प्रेताधिपतये कृष्णवर्णाय दंडहस्ताय महि

शिवा
वं.
४०८

408

षवाहनायनमः नैरृतयेनम रक्षोधिपतये धूम्रवर्णाय खड्गहस्ताय प्रेतवाहनायनमः देवरुणाय जलाधि
पतये शुक्लवर्णाय पाशहस्ताय मकरवाहनायनमः वायवे प्राणाधिपतये धूम्रवर्णायाङ्कुशहस्ताय मृगवा
हनायनमः संकुवेराय यक्षाधिपतये मौक्तिकावर्णाय गदाहस्ताय नरवाहनायनमः ईशानाय विद्याधिपतये स्फ
टिकवर्णाय शूलहस्ताय वृषवाहनायनमः इति संपतये धूम्रवर्णायाङ्कुशहस्ताय मृगवाहनायनमः सकुवे
राय यक्षाधिपतये मौक्तिकवर्णाय गदाहस्ताय नरवाहनायनमः ॐ ईशानाय विद्याधिपतये रक्तवर्णाय पद्महस्ता
य हंसवाहनायनमः निरृतिवरुणयोर्मध्येऽनन्ताय नागाधिपतये गौरवर्णाय चक्रहस्ताय गरुडवाहनायनमः
इति संपूज्य द्वितीयवीथ्यां वज्रायनमः शक्तयेनम दण्डायनमः खड्गायनम पाशाय अङ्कुशायनम गदायै त्रि
शूलाय॥ पद्माय चक्रायनम इति लोकपालास्त्राणि तत्तत्समीपस्थानेषु पूजयेत् इत्थं लोकपालपूजायां
विस्ताराशक्तौ शाकप्रयोगप्रकाशोक्तप्रकारेण वा पूजयेत् इत्थं षडावरणसमेतं देवं संपूज्य मूलमन्त्रमुच्चार्य सांगाय
सपरिवाराय श्रीसदाशिवायनमः इति पुष्पाञ्जलिनामध्ये देवं संपूज्य धूपदीपादि पूजाशेषं शागुक्ता विधिना समापयेदि
ति तथा लक्षं जपेद्दत्तानियमस्थो जितेन्द्रियः तावत्सहस्रं जुहुयात् तिलैः शुद्धैर्घृतप्लुतैः पायसैर्दीरहस्राय।
च्छतसमिद्भिर्वागणेश्वर तावत्संख्येन लेशुद्धैस्तस्तौषधे बिल्वैर्वासितैः मार्जयेत्स्वगणेश्चैह स्वात्मानं मूलमेव ततः तर्पे
णं स्याद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजयेत् शिवभक्तान्द्विजश्रेष्ठान्संदावायानतेदितः पंचांगमेवं विधिवत्पुरश्चरणमा

वेत् एवं संसिद्धमंत्रस्तु सर्वान्कामानवाप्नुवन्ति यथा षट्‌लक्षजपः कृतयुगपरः कलावेतच्चतुर्गुणं जपः कार्यः
लिंगपुराणे विनियोगं प्रवक्ष्यामि सिद्धमंत्रप्रयोजने दौर्बल्यं याति तन्मंत्रं विनियोगमजानतः यस्य येन विनियुञ्जीत का
र्येण वा विशेषतः विनियोगः स विज्ञेय ऐहिकामुष्मिके फले विनियोगजमायुष्यमाणो येनतन्मानिन्मना राजैश्वर्येच
विज्ञाने स्वर्गे निर्वाणमेव च प्रोक्षणे वाभिषेके च अग्रे समर्पणमेव च स्नाने वा सेध्ययोः पूर्ववत्कुर्यादेकादशेन वै शुद्धः
सर्वेत्र मानुष्यस्य जपेल्लक्षमतन्द्रितः महानद्यां हि सलिले नदीर्घमायुरवाप्नुयात् दूर्वांकुरैस्तिलैर्वापि सुभेद्यैः तैस्तथैव
च तेषां दशसहस्राणि होममायुः प्रवर्द्धने अश्वत्थस्य समीपस्थो जपेल्लक्षं द्वयं सुधीः शनैश्चरदिने स्पृष्ट्वा दीर्घमायुर्ल
भेन्नरः जपेद्धोमं शतेनायमपमृत्युहरो भवेत् आदित्याभिमुखो भूत्वा जपेल्लक्षमनन्यधीः अर्कैरष्टशतं नित्यं ज्व
हुत्वा व्याधीन्विमुच्यते समस्तव्याधिशान्त्यर्थे पालाशसमिधो नरः हुत्वा दशसहस्रं तु नीरोगो मनुजो भवेत् जपेल
क्षद्वयं पूर्वाह्ने हुत्वा वा षट्शतेन वै ---- ये नित्यमुपस्थाप्य यः सम्यगारोग्यमाप्नुयात् नदीतोयेन संपूर्णं घटं स्पृष्ट्वा शोभने
जमाप्नुते नैतैः स्नायाद्रोगाणां भेषजं भवेत् अष्टाविंशज्जपित्वा तु मन्त्रेणोपायदन्त्वहं भुवि हुत्वावतालपालाशैरेनैरारो
ग्यमश्नुते नित्यमष्टशतं जप्तं पिवेदायो भिमंत्रितो अदरैः व्याधिभिः सर्वैर्मासेनैकेन मुच्यते एकादशेन तज्जोपा
दत्वं चैवाभिमंत्र्य पीत्वा वाह्ने तथा पेये विषममृतं भवेत् वेद्दस्यं ग्रहं सर्वं मृत्योपाध्याघिपिनाशुचिः यावद्ग्रहणमोक्षं तु
तावज्जपो समाहितः जपेन्मासद्वयं मासमेकं विमोक्षेच्छ्रहणस्य तु अष्टोत्तरसहस्रेण पिबेद्ब्राह्मीरसं द्विजः ऐहिकी लभ

शिवा
वें
४०५

409

तेमेथी सर्वेस्त्वतिवृद्धेशुभोंशुभाः सारस्वतीभवेद्देविनस्यवांगतिमानुषीः यस्तन्त्रयाड्रामलजपेद्रुद्रयायुतोनरः रु
द्रावाह्समहस्तेवग्रहपीडाविनाशयति॥ ३ःसमदर्शनेस्तनाजपेद्वायुतनरः पतेनाम्शतङ्गुतासयशांतिर्भिविष्य
ति वेद्रुमस्यग्रहेलिंगेसमभ्यर्च्ययथाविधि हुत्किंविद्याघ्येयेदेविजपेदयुतमादरात् सेत्रियौतस्यदेवस्पशुविसे
पतमानसः सर्वान्कामानवाप्नोतिपुरुषोनात्रसंशयः गजानांतुरगाणांतगोजातीनांतथैवच व्याध्यागमेशुरा
विभेनाजङ्गयात्मामिदाङ्केति मीसमभ्यर्च्यविधिनाश्रयुतभक्तिसंयुतः तेषांमृषिश्चशान्तिश्चभवीष्यातिनसे
प्नुयः उत्पातेशत्रुबाधायांजङ्गयादयुतेशुचिः पालाशःसिद्धयैदेविनस्यशांतिर्भविष्यति अभिचारिकसंध्याया
सेतदेविसमाचरेत् अयुतंतिनच्छक्तिशत्रुपीडाभविष्यति विद्वेषणार्थेजङ्गयाद्विभोनसमिधाहुके प्रायाश्चि
त्तप्रवक्ष्यामिसर्वपापविशुद्धयेः पापशुद्धिर्यथासम्यक्कृत्नेमध्ययुतोनरः पापशुद्धिर्नवेत्संमः क्रियाःसर्वाश्च
निष्फलाः स्नानेवलभतेतस्मात्कृत्स्नंपापशोधने विपालक्ष्मीविःस्थार्थेमांध्यात्वांजलिनाशुभे शिवेनैकादशे
नाड्रिरभिषिचेत्समवतः श्रद्धानरशतेनैवस्नायात्मापविसद्धये सर्जेतीर्थकलंतेस्वसर्वपापहरंशुभे संध्यायासन
विच्छेदीजपेदशशंयुतः विड्रालैश्चवेडालैर्मार्जारैःकुक्कुटैरपिसाहमेवेनभेजीनमस्त्वावाहशतंजपेत् ब्रह्मह
त्यादिशुद्ध्यार्थंजपेलक्षायुतेनरः पातकानांतदर्द्धंस्यात्रावकार्याविचारणा उपपातकड्यानांतदर्द्धपरिकीर्तितः
शेषाणामपिपापानांजपेसंवसहस्रकं ग्रात्मावबोधपरगुरुस्वांशीवत्वपप्रसाधक जितस्वासोजपेत्संवेपेबलत्स·

मनाकुलः एवंवायुजयेभद्रे प्राप्नोतिमनुजः स्वयं योजपेत्संबलवत्तन्निगृहीतेंद्रियःशुचिः एवंद्रियाणांविजयीभवि
ष्यतिवरानने यावल्लक्षोजपेत्षष्ठलक्षमनःसंयमयतनः सम्यग्विजयमाप्नोतिकारणानांवरानने एवंवदतिशतिलक्ष
णंजपेनकमलानने एवंविंशतितावानोविजयमनुजोःवेत मध्यरात्रेतिवातेन जपेदयुतमादरात् सर्वसिद्धिमा
प्नोतिशैवोवाशकेलावि जपेल्लक्षमनालस्योविवाहेषुनिविवर्जितः मध्यरात्रेशिवज्योत्स्नायशसमेवनसंशयः श्रेयकार
विनाशेवदीपस्येवप्रकाशहृदयोमधुहिवोपिभविष्यतिनसंशयः सर्वसेयत्नमध्येजपेदयुतमात्मवान् संवीजमष्ट
देमंत्रेशतलक्षजपेत्सवि मन्त्रमुच्चमवाप्नोतिभक्तिमानमतःपरं लिंगपुराणे अस्यमंत्रस्यवामदेवऋषिश्छंदोपि
दैवतं वीजंशक्तिस्वरंवर्णस्थानंवैवात्तरंप्रति वामदेवोनामऋषिः पंक्तिश्छंदउदाहृतं देवताशिवएवाहंमंत्रस्यास्यव
रानने नकारादीनिवीजानिपंचभूतात्मकानिच आत्मानंप्रणवंविद्धिसर्वव्यापिनमव्ययं शक्तिस्त्वमेवदेवेशि
वेदेवनमस्तता तदीयंप्रणवंकेचिन्मदीयंप्रणवंतथा मदीयंदेविमंत्राणांशक्तिभूतेनसंशयः ॐकारस्यस्वरोदात्तो
ऋषिर्ब्रह्मासितात्मकं छंदोदेवीचगायत्रीपरमात्माधिदेवता उदात्तःप्रथमस्तद्वत्तथैवद्वितीयकः पंचमस्वरितश्चै
वमध्यमोनिषधस्तथा नकारःपीतवर्णोस्यस्थानंपूर्वमुखंस्मृतं इंद्रोधिदैवतंछंदोगायत्रीगौतमोऋषिः मकारः
कृष्णवर्णोस्यस्थानंवैदक्षिणंमुखं छंदोनुष्टुवृषिरत्रीरुद्रोदैवतमुच्यते शिकारोधूम्रवर्णोस्यस्थानंवैदक्षिणंमु
खंछंदोस्याविश्वामित्रऋषिस्त्रिष्टुप्छंदोविष्णुर्देवता वाकारोहेमवर्णोस्यस्थानंवैपश्चिमंमुखं ब्रह्मादिदैवतंछंदो

शिवा
चं·
४१०

410

बृहतीवागिराऋषिः यकारोरक्तवर्णोस्यस्थानेमूर्धमध्ये विराट्छन्दोऋषिर्भारद्वाजस्कंदोदेवतमुच्यते तथासा
रसेग्रहे इत्युक्तःशिवेसमभ्यर्च्यसहस्रंतन्निसंशोजयेत् सर्वपापविनिर्मुक्तःप्राप्नुयाद्वांछितोरमो सहस्रंरुद्रपजापेनम
हारोगैः प्रमुच्यतेसहस्रत्रयजपेनदीर्घमायुर्लभेन्नरः वत्सहस्रजपेनवांछितार्थानवाप्नुयात् तिलैःशुद्धैर्हुताः
भ्यक्तैर्हुत्वेडत्वानसंभवानरोगाविनश्यन्त्यविराबाचकार्येविवारणायजयेपतवल्लतयः साशिवोनात्रसंशयः नादीना
येवर्णोनामयथायामीमतःक्रमात् गौतमोभिहितीयःस्याद्विषाचागिरास्तथा भारद्वाजश्चगायत्रीसानुष्टुप्त्रिष्टुपेव
बृहतीसविराडेवंछंदांसीहमतानिवैइंद्रश्चहरिब्रह्मस्कंदादेवाप्रकीर्तिताः यथामायाश्वेवत्स्मापूर्णःपीतोसितस्त
था फग्रपीतारुणातेयाधर्वेपेवाणोवामतः यथामायःनादीनामायःप्रणवःसः पूर्ववत्स्थानप्तरब्रह्मस्ववोधकरस्तथैः
ग्रथवपूर्वोक्तमुमादिकस्यास्यात्तथावऋषिः ब्रह्मासमुद्दिष्टोगायत्रीछंदईरितंदेव्यादिकंदेवतास्यपरमात्मासमी
रितः ज्योतिर्वर्णःसमाख्यातोमोक्षार्थेविनियुज्यते इत्यादि इतिपंचादशरविधिः अथनेदिकेश्वरमते भूणानेदीन्
प्रवक्ष्यामिमेश्वोतरमुणायते अहमोतंसमेमस्पहितीयार्णसमलिवित् अथवर्गतृतीयार्णोपोत्साभ्यापरिमंडिते मा
याबीजमिदंवत्सत्रिषुलोकेषुदुर्लभं अनेनाधेनयोडेकः येवार्णःसप्तवर्णकः षडस्रेस्याहवर्णःस्यादेवमेत्रद्वयंभवेत्
अहमोतसहकारःसमममद्वितीयार्णस्यरेफोपरिस्थितं अथवर्गतृतीयार्णःईकारस्तस्योपरिस्थितोविंदुः ताभ्यांशुक्लेलिते
त् तेनमायाबीजेसिद्धेतस्याऋषिस्तकोवामदेवः पंक्तिछंदउदाहृतंउमापतिर्देवतास्यात्मेत्रयोजेगदीश्वरः नारघद्वा

पंचामायाः पूर्वैर्मंत्रार्णैः क्रमात् षडंगानि मंत्रेण जातियुक्तानि कल्पयेत् वेधकं कुसुमाक्षैर्वेष्टार्धकृतशोभ
र दक्षिणोर्द्धं करे शूलेनदधो वरमुद्रिका वामोर्द्धं कपालेनदधो हस्तेन वामधेद्यानेनिजवामोरुपीठकायागणेश्वर
रक्तोत्पलेकरायाश्चाश्लिष्टे वामबाहुनासर्वाभरणसंदीप्तदेहदेव्या मुदान्विते स्मेरवक्त्रे त्रिनयन सर्वाभरणभूषि
ते एवं ध्यात्वा जपेद्देवं प्राक्प्रोक्तैः शैववित्तमः एवं चदलकृतानत हृदिष्टाष्टपत्रके बहिरष्टच्छदांभोजे चतुरस्रत्रयं व
हिर्वीथ्यो हयस्रमोपेते वृत्तद्वारोपशोभिते प्रसिमीठे पूजयेद्देवं मूर्तिं सकलामूलतः सर्वोपचारैरणराध्याग्वदंद
गानि पूजयेत् दले दले गणनाथाद्यो महाकुष्णो करालिको पूजयेद्भवपत्रेषु बहिरष्टदलेषु तः एषमेवेत्रपालं वं वडे
ष्टरमनेनरंड गौं वषणमुखेयप्रार्थे दिष्टे विघ्ननायकं सेनापतिं ततो वायव्ये पजेदष्टदले क्रिमाः ब्राह्म्याद्यामातरस्तास्तु ब्रा
ह्मी माहेश्वरी ततः कौमारी वैष्णवी देववाराही तदनंतरं ऐन्द्री वषष्ठी वामेश महालक्ष्मीरितिक्रमात् लोकपाल
स्तदस्त्राणि वज्राद्यातरालतेषाः एवं संपूज्य देवेशं नियमेन जितेन्द्रिय लक्षत्रयं जपेन्मंत्रं तन्मंत्रसमाहितः सिद्धदैवैः
आरग्वधतरुद्भूतैस्तत्पुष्पैर्वा ऽयवेततः मधुरत्रयसंसिक्तैस्तर्पणादि ततश्चरेत् प्राग्युक्तेन विधानेन ततः सिद्धो भवेन्मनु
सौभाग्यसंपद्गुणत्रयपुत्रयोगादिवृद्धितः देहान्ते च गणेशेन शिवसायुज्यदो भवेत् अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्यादियो
गपीठन्यासांते प्रागवत्कृत्वा शिरसि वामदेव ऋषये नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृदये श्रीउमापतये देवतायै नमः
मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृद् इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिर्वदेत् ततः ओं ह्रां ओं हृदया

शिवा
चे·
४१९

411

यनमः ॐ ह्रीं ना शिरसे स्वाहा ॐ ह्रूं मे शिखायै वषट् ॐ ह्रैं शिं कवचाय हुं ॐ ह्रौं वां नेत्रत्रयाय वौषट् ॐ ह्रः यं अस्त्राय
फट् इति षडंगमंत्रानांगुष्ठादितलांतेकरयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगेष्वपि न्यसेत् ततो ध्यानादिमानसपूजांतेऽथ मा·
ऐं क्रे पूजावक्त्रं निर्माय यागोदि गुरवे पवारांते प्राग्वदंगानि संपूज्य पंचदलेषु देवाग्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन ॐ ह्ल्रें
खायै नमः यवेगगानायै· रक्तायै· महोत्सुकायै· करालिकायै इति संपूज्याष्टदलेषु देवाग्रमारभ्याष्टवृषभाय ते त्र
पालाय प्रचंडेश्वराय दुर्गायै· षण्मुखाय· नंदिने विघ्ननायकाय· सेनापतये इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य नहृहि
दशदलेषु देवाग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन ब्राह्म्यै· ईमहेश्वर्यै· ॐ कौमार्यै· वैष्णव्यै ल्ह्वाराह्यै ऐंद्र्यै ऐंपे·
श्रीं चामुंडायै· ग्रः महालक्ष्म्यै इति संपूज्य ततः प्राग्वल्लोकपालादीन् सर्वे समामये दिति तस्याः स्तुतिः एवं ने दीनप्रव
त्सामि प्रासादाख्य महामंत्रं यस्य स्मरणमात्रेण नरः साक्षाच्छिवो भवेत् अष्टमस्यात्नवर्गान्तमथार्द्धादि संयुतः न
दादिस्वरसंयुक्तः कथितो वै महामनुः धर्मार्थकाममोक्षाणां साधने सन्निसेवितः अष्टमोन्त्यवर्गीयः प्रथमान्तादि
रनुस्वारस्तदादिस्वरश्चोकारस्ताभ्यां युत तेन प्रसादबीजमुद्धृतं प्रसादकरणं ख्यातं ग्राममस्य प्रासादनामतो वामदेवोम
निर्वृत्तः पंक्तिः छंदनुदाहृते सदाशिवो देवतास्य मंत्रस्य परिकीर्तितः षट्कलाख्येन बीजेन षडंगानि प्रविन्यसेत् प्रथ
मायत्रितीयषष्टहृदादिः पंचमेष्वरैः अष्टमांतेनसंयेयप्रथमो यो समेयुतैः विलोमगैः पंचबीजैरीशानाद्याः प्रविन्यसेत्
प्रथमायामित्यादि प्रथमायां तृतीयं न्दरवुडु हृदय आदिनेनरउष्ठमिर्भेदिते अष्टमांतेहकारः प्रथमो यात्यो बिंदुः

तेन हं हिं हुं हैं हौं इति विलोमगैः हौं हैं इत्यादिभिः मन्त्रैरीशानश्चाथ स्वामनस्तत्पुरुषाह्वयः अघोरो वामदेवश्च सद्यो
जातश्च पञ्चमः ओं इत्यादि चतुर्थ्यन्तीशमूर्ध्नि वक्त्रेण दिन्यसेत् मन्त्रैश्च पादयोश्चाथ पश्चवक्त्रेण दिन्यसेत् मन्त्रैश्च पादयोश्चा
थ पञ्चवक्त्रेषु नाः पुनः ऊर्ध्वादिषु गणेश्वरं ततो देवं विचिन्तयेत् मुक्ताविद्रुमहेमनीलधवलाहणवर्णैस्त्र्यक्षैः पञ्चभिः वक्त्रैः
शोभितं चन्द्रसा प्रतिवक्त्रं त्रिलोचने वेदावन्तं सविलसज्जटामुकुटमण्डिते शुद्धस्फटिकसंकाशं समासीनं सरोरुह
प्रसन्नवदनं ध्यायेद्दशानेकरपङ्कजैः दक्षिणे शिखिशीर्षं टङ्कं वज्रं खड्गं तथानले सर्पं पाशं घण्टाम् अभयं वामबाहुभिः
नानाभरणसंदीप्तं ध्यायेद्देवं सदाशिवं इति ध्यात्वा गणेश्वरं पूर्वोक्तयोगविधानेन पञ्चवक्त्रकलाश्रयामण्डलमन्त्र
व मूलेन सम्पूज्य सकलं निष्कलं तत्सामान्यं पूजयेत् उपचारैः सम्पूज्य पञ्चमदाद्यावरणदेवताः प्रथमे हृद्दले वत्सद्यादीन्
च पूजयेत् वेदाक्षमालाभीतीष्टहस्तेकेन्दुसन्निभं चतुर्वक्त्रं त्रिनयनं सद्यं पश्चिमतो यजेत् काश्मीरवर्णं भीतीष्ट
कादक्षकरं शुभं तीक्ष्णस्फटिकाक्षविलासी वामदेवस्थितः पूजनीयो वामदेवोऽथाघोरं दक्षिणे यजेत् अक्षमाला
वेदपाशं सांकुशं डमरुं करैः खड्गं खट्वाङ्गं त्रिशिखं चैव कपालं दधतं क्रमात् अञ्जनाभं भीमदंष्ट्रं त्रिनेत्रं चतुराननं प्रदी
प्तविद्युत्प्रभं पूर्वे तत्पुरुषं यजेत् हस्तैर्विद्यावराभीतिकुठारान् दधतं क्रमात् चतुर्वक्त्रं त्रिनयनेनायज्ञोपवीतिनं ईशा
नं पूजयेन्मध्ये पञ्चवक्त्रं गणेश्वरं मुक्तागौरं त्रिनयनं बाहुभिर्दशभिर्निजैः दधानमक्षस्रग्वेदपाशांकुशसमाह्वयान्
डमरुं चैव खट्वाङ्गं त्रिशूलं च कपालकं अभयं वरदं चैव कोणपत्रेषु पूजयेत् ततो हृदयादिहस्ताद्यास्त्रान्तान् मध्यतो यजे

शिवा
दे.
४८२
412

त् पुरोक्तवत्षडंगानि प्रजायेत्रदिकम्परं अनेनापाशुमापाश्रुपजेदष्टदलहृदये पूर्ववक्त्रांकपालोश्वनदस्त्राणि वप्रजयेत्
यष्वेप्रजयेत् क्लं क्षेमाय कामस्थिरमानसः अंके संभोगानविलानदेहोनाशिवतां व्रजेत् अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वादि
योगपीठन्यासांते मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि वामदेवऋषये नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृदये श्रीसदा
सदाशिवाय देवतायै नमः गुह्ये हंबीजाय नमः पादयोः श्रीशक्तये नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये जपे विनि
योगः इति कृतांजलिर्हृदेत् ततः हां हृदयाय नमः हिं शिरसे स्वाहा हुं शिखायै वषट् हैं कवचाय हुं हौं नेत्रत्रयाय वौष
ट् हः अस्त्राय फट् इति षडंगमेवानेन गुह्यादिकरतलांतं करयोर्विन्यस्य हृदयादिनेत्रांते विन्यस्य स्वमंत्रेण तालत्रयेण
न्यंगुष्ठोस्पशाहेंनदशादिग्बंधनेवकृत्वा गुष्ठयोः हों ईशानाय नमः तर्जन्योः हें तत्पुरुषाय मध्यमयोः हुं अघोराय अ
नामिकयोः हिं वामदेवाय कनिष्ठिकयोः हं सद्योजाताय नमः इति विन्यस्यैवमेवा शिरोवदनेहृदयगुह्यपादेषु विन्य
स्य शिरसि हों ईशानायोर्ध्ववक्त्राय मुखे हें तत्पुरुषाय पूर्ववक्त्राय दक्षकर्णे हुं अघोराय दक्षिणवक्त्राय वाम
कर्णे हिं वामदेवायोत्तरवक्त्राय मूर्धतः हं सद्योजाताय पश्चिमवक्त्राय नमः इति विन्यस्य ध्यानादि मानसपूजांते पंचा
दलोक्तं प्रजायेत् विधायावेक्षायनादिपूजोपचारांते प्रथमे पूर्वदले देवस्य पृष्ठदले हं सद्योजाताय नमः वामदले हिं वाम
देवाय दक्षिणदले हुं अघोराय अग्रदले हें तत्पुरुषाय कर्णिकायां देवस्याग्रे हों ईशानाय नमः इति संपूज्याग्न्यादि
दलेषु मध्यविनिहमायाः संपूज्य ततः प्राग्वत् षडंगानि संपूज्यावेतादि पूजामारभ्य पंचावरणोक्तवत्सर्वं समाप्य योदति॥

तथा लक्षं दशजपन्मंत्रवादी विध्याशी जितेंद्रियः एवं संपन्नतिसाहस्रं समेतं करवीरजैः जपापुष्पैः स्फुरत्पद्मैर्वा त्रिमध्वक्तैः
दशांशतः पायसैः सघृतैर्वाथ राजवृक्षसमिद्वरैः जुहुयात्मस्तपुष्पैर्वा तर्पणादि ततश्चरेत् इति नेत्रदिव्यबलामिमंत्र
महावरेषदं प्रथमस्तनवर्गस्याद्यान्तवर्णसर्गान्विते तत्र योदशवर्णेन प्रथमार्णमिदं भवेत् मायावीजं द्वितीयं
स्यात्प्रासादाख्यं तृतीयकं एवं वाष्टरत्नतः पश्चादेव महाक्षरमनु प्रथमवर्गोपान्त्योनुस्वारः तत्र योदश उकारः तेन
प्रणव उच्यते प्रथमार्णो मंत्रस्यास्य वामदेवो ऋषिः पंक्तिश्छंदो देवः सदाशिवः मायाप्रासादवीजाभ्यां भेदिताभ्यां स्वै
र्षड्यद्विकुर्यात्षडंगानि मंत्रवर्णैः स्वजातिभिः ध्यायेद्देवं ततो वत्स हृदि पैकाग्रमानसः सिंद्रिदपुंजशोणाभासैव
वक्त्रां त्रिलोचनं मणिमौलिलसच्चंद्रकलालंकृतमस्तकं दक्षिणोर्द्धकरे टंकदयानेनदधोवरे वामोर्द्धहस्ते हरिणं
तदधः करमादधत् पीनहमघनोमगस्तनाग्रविनिवेशयच वामांकसंनिविष्टायाः प्रियायाः रक्तपंकजं दधत्याः दक्षि
णहस्ते वासीने रक्तपंकजे नानाभरणसंदीप्तदिव्यगंधस्रगंबरं एवं ध्यानागणश्चैष्टम्पूर्वोक्ते यजेत्क्रिये योगापीठे समा
वाह्यांगे पुष्पादनादिभिः एवं वान्तरोक्तविधिनाश्रुणेत्प्रकल्पयेत तत्रोक्तेन विधानेन यजेन्मंत्री कलाश्रुताः ततों
गानि सम्भ्यर्च्यानंतादीन्परमादिकान् लोकेशांश्चान्दस्त्राणि पूजयेत्क्रमपूर्ववत् अनेन विधिना यस्तु शिवमाराध
येत्सदा पुत्रपौत्रधनैश्वर्यभोगमोक्षान्स विंदति अथ प्रयोगः तत्र प्रातः कृत्वा योगपीठमासाद्य तं प्रवान्तरोक्तकल्पादि
केविन्यस्त्वा हा ॐ हृदयाय नमः ह्रीं ह्रीं नेत्र शिरसे स्वाहा इत्यादिकरषडंगन्यासं विधाय यथोक्तरूपं देवं ध्यात्वा

शिवा
चं.
४१३

413

मानसयज्ञादिपंचावरसमंत्रोक्तवत्सर्वं कुर्यादिति तत्पादोत्तिष्णमूर्त्तिमंत्रस्य विधानं तं दिकेश्वर प्रवक्ष्यामि गणेशेष्टमं
त्रोद्धारपुरःसरं पंचमस्य तृतीयार्णाः प्रथमः प्रथमस्य तृतीयार्णो युतो वत्स द्वितीयायोष्टमस्य च द्वितीयार्णो युतस्त्वा
धवत्तर्यो निषेणार्धियप्रथमस्य द्वितीयार्णो योऽत्रोनः षष्ठवर्गतः आद्यषष्ठसमायुक्तः पंचमाद्यः स्ततः परः स
प्तमस्याद्वितीयार्णो ह्यष्टमस्यादिमस्ततः आद्यैकादशसंयुक्तः पंचमाद्यस्ततः पुनः आद्यपंचमसंयुक्तस्तृतीयः
षष्ठवर्गतः सप्तमाद्यसमायुक्तः प्रथमो यांत्यसंयुतः सप्तमोंत्यस्ततो वत्स वत्तर्यो यस्ततः परे षष्ठस्य पंचम
स्त्वाद्यषष्ठवर्णसमन्वितः सप्तमस्यांत्तृतीयार्थं पंचमोत्याः स्ततः परे आद्यवर्गतृतीयार्णे समेतः सप्तमोंत्यकः
आद्यद्वितीयसंयुक्तस्त्वष्टमस्य तृतीयकः प्रथमस्य तृतीयार्णे समेतस्तदनंतरं आद्यैकादशसंयुक्तः पंचमस्य तृपं
चमः सप्तमाद्यसमायुक्तः पंचमस्य चतुर्थकः आद्यद्वितीयसंयुक्तः पंचमोंत्यो ततः परे आद्यद्वादशान्तयुक्तः द्विती
यायः ततः परे पंचमोंत्यो ततो वत्स आद्यतृतीयसंयुतः सप्तमस्य द्वितीयं च पंचमाद्यं ततः परे आद्यद्वितीययुक्त
स्तस्य पंचदशान्वितः द्वितीयस्य तृतीयो थ प्रथमस्य द्वितीययुक सप्तमाद्य ततो वत्स पंचमांत्यस्ततः परे षष्ठा
ति मोघनरीशश्चाद्यत्रयोदशान्वितः सप्तमस्य द्वितीयो थ आद्यपंचमसंयुतः पंचमस्य तृतीयो थ आद्यसप्तमयोस्तथा
द्वितीयार्णे समायुक्तः सप्तमस्यादिमस्ततः अष्टमस्यादिमः पश्चात्प्रथमो यांत्यसंयुतः पंचमस्य चतुर्थो थ प्रथमैकाद
शान्वितः सप्तमस्य चतुर्थो सावाक्तो द्वात्रिंशदक्षरः पुटितस्तारमायाभ्यामेवं तु षट्त्रिंशदक्षरः कथितो मंत्रराजोयं

ऽ॰मोक्षफलदायकः पंचमस्यात्तृतीयाण्णेद्ध्रप्रथमः मंत्रस्यायमदारभिमर्षे: द्वितीयाद्यः ककारः षष्ठमस्याद्वितीयार्थः
षकारः प्रथमस्य तृतीयार्णः इकार ताभ्यां युतः तेन क्षि इति वर्गयोर्मध्ये णकारः प्रथमस्याद्वितीयार्णो युतः आकार युक्त
तेन णा इति षष्ठवर्गान्त्यो मकारः आद्यषष्ठ ऊकारस्तु युक्तः तेन मू इति पंचमाद्यस्तकारस्तद्युक्तेन ते इति पंचमाद्यलकार
आद्यपंचम उकारः तद्युक्तः तेन लु इति षष्ठवर्गान्तरो यो मकारः सप्तमाद्यो यकारः तद्युक्तः प्रथमोपान्त्यो विंदुः तद्युक्तश्च
तेन यं इति सप्तमान्त्यो वकारः वर्गयोर्यद् टकारः षष्ठस्य पंचमो मकारः आद्यषष्ठ ऊकारः तद्युक्तः तेन मू इति सप्तमस्य
तृतीयो लकारः पंचमो मः नकारः आद्यवर्गतृतीय इकारस्तद्युक्तः तेन नि इति सप्तमान्त्यो वकारः प्रथमद्वितीय आ
कारस्तद्युक्तः तेन वा इति षष्ठमस्य तृतीयः सकारः प्रथमस्य तृतीय इकारः तद्युक्तः तेन सि इति पंचमस्य पंचमो नकारः
आद्यैकादशाय कार जेन तेन ध्या इति पंचमान्त्यो नकारः आद्यतृतीय इकारः तद्युक्तः तेन नि इति सप्तमस्य द्वितीयो रेफ
पंचमाद्यः तकारः त्वाद्य द्वितीय आकारः तद्युक्तः तस्य आद्यवर्गस्य पंचदशो विंदुः तेन च युक्तेन तेन तां इति द्वितीयतृती
यो गकारः प्रथमस्य द्वितीय आकारः तद्युक्तः तेन गा इति सप्तमाद्यो यकारः पंचमान्त्यो नकारः षष्ठान्तिमो मकारः आ
द्यत्रयोदशो ऐकारः तेन मै इति सप्तमस्य द्वितीयो रेफः आद्यपंचम उकारः तद्युक्तः तेन रु शान्त पंचमस्य तृतीयो टकारः
आद्यास सप्तमयोर्द्वितीया वा कार रेफौ ताभ्यां युक्तः तेन द्रा इति सप्तमस्यादि यकारः षष्ठमस्यादिमः शकारः प्रथमान्त्यो
विंदुः तद्युक्तेन शं इति षष्ठस्य वर्गयो भकारः सप्तमस्य वर्गयो वकारः प्रथमैकादश एकारः तद्युक्तः तेन वे इति

शिवा
दे·
५२८
५१५

तारमायाभ्यांपुटितत्र्यत्रिप्रादौप्रणवतदनुह्स्ख्फ्रेंततोयंत्रः ततोह्स्ख्फ्रेंततःप्रणवश्चत्यर्थः तथाक्षराणि गुरुः स
मदिहोनहृपृक्रेरउदाहृतंदेवताजगतामादिदेविणमन्त्रिरथयः प्रणवोबीजमोस्तुकंह्स्ख्फ्रेंबोशक्तिरीरितावि·
नियोगः सम्मदिष्टः पुरुषार्थेवत्सपे आदौन्मूलमंत्रेणकरशुद्धिंसमाचरेत् रसनेत्राष्टकावसुवाणवह्नि
मितैःक्रमात् विभक्तैर्मंत्रवर्णैस्तुतारमायादिकैःपुनः षडीर्घाभिरमायान्तैःषडंगानिप्रविन्यसेत् रसाष्टने
त्रहृयंवसवोष्टौवाणाःपंचवह्न्यः प्रत्ययःमूर्द्धिमालेदशोश्रोत्रगंडपुरमेवनासिकेग्रासदोसेपिपुगलेलनहृ
नाभिमेंडलेकपाश्वयोःपुनःपादसंधिपार्णेषुविन्यसेत् व्यापकंतारमायाभ्यांविन्यसेद्गुणनायकंमूर्द्धादिपादपर्यंतं
ततोदेवविचिंतयेत् हेमावलतदेरम्येसिद्धिकिंनरसेवितेविविधडमशाखोभिः सर्वतोवारितातपेसपुष्पितल
ताजालेणेश्रीहकसमद्रुमेशिलातिवरनिर्गच्छन्निर्झरान्विलशीतलेगायद्गंगानामसैपेतन्समुहिकेदवके कूज
त्कोकिलसेवातेमेदुरीकृतदिङ्मुखे परस्परविनिर्मुक्तमात्सर्यमृगसेवितेश्राद्धे शुक्राध्येमुनिभिरजस्रसम
पश्चितेपुरदरस्वविदेवैः सेवायातैर्निषेवितेवटवृक्षेमहोबृक्षामेपद्मरागफलोज्वलेगाढतमनमयैर्यचैनिषिद्धरूप
प्रणाभिते नवरत्नमयाकल्पैर्लम्बमानैरलेकृते जलैरजस्रालम्बेस्रालजैप्रवरामोदिभिरलंकृतेशुण्डिदिवैदसः·
श्रेणिगुरुकवृदैर्निषेविते संसारतापविच्छेदकुशलच्छायमंडते विचिंत्यतस्यमूलस्थोरत्नसिंहासनेशुभे आसी
नमभिनाकल्पशरयाश्रुतिभाननं स्तूयमानंमुनिगणैर्योगिभिस्तानाभिलाषिभिः सेव्यमानंजगतामापदविणान्वि

मध्ययं ऽजनादिप्रतीकाशं शुद्धस्फटिकेनोपलक्ष्यविवेशं ऽलमेरुणजटामुकुटमंडिते वीरासनेसमासीनेनासा
लोकनतनुमं सुप्रसन्नमुखांभोजेनयनत्रयशोभिते दक्षिणोर्ध्वकरे टंकेव्याख्यामुद्रामधःकरे वामोर्ध्वहस्ते
हरिणंदधानेतदधःकरे वामजानुस्थांभोजेनयनत्रयशोभिते दक्षिणोर्ध्वकरे टंकेव्याख्यामुद्रामधःकारे क
मोर्ध्वहस्ते हरिणंदधानेतदधःकरे वामजानुनिवेशमस्तातिविहं शुभ्रपंकजे कशोवेधविशोषोजेत् फणिना
थैरलंकृते ध्यात्वैवंदक्षिणामूर्तिमुनिवृंदसमावृते प्राक्प्रोक्तं प्रजपेन्मंत्रं देवमावाह्य पूर्ववत् लिखेदष्टदले
पद्मे सवेलादिलिणसेष्ठतः श्वेतवेहिर्विभागेन कर्णिकाकेशरोज्वले वल्गुदीरसमायुक्ते चतुरस्रत्रयावृते प्रसिन्
पीठे जपेदेवे प्रागवदंगानि प्रजयेत् प्रथमेष्टदलेवन्स सनकंच सनंदनं सनातनं चाप्यसनत्कुमारं शुकमेवच
जावालिनेनारदं च व्यासं पतान्प्रपूजयेत् द्वितीयेमंतस्तस्मादीन् तृतीयेवृषभादिकान् वीथ्यां दयेल्लोकपालास्त
दस्त्राणि प्रपूजयेत् प्रयोगः तत्र प्राणायामपीठन्यासांते प्राणायामत्रयं पश्चवैकोशिरसि शुकाय ऋषये नमः मुखे
अनुष्टुप्छंदसे हृदये श्रीदक्षिणामूर्तयेदेवतायै नमः गुह्ये ॐबीजाय पादयोः ह्रीं शक्तये नमः इतिविन्यस्य मम चतुर्वि
धपुरुषार्थसिद्ध्यर्थेविनियोगः इतिकृतांजलिर्वदेत् ततोमूलमंत्रेण करशुद्धिं कृत्वा ॐ ह्रीं दक्षिणमूर्तये ह्रां
हृदयायनमः ॐह्रींतुभ्यं ह्रीं शिरसे स्वाहा ॐ ह्रां वटमूलनिवासिने ह्रूं शिखायै वषट् ॐ ह्रीं ध्यानैकनिरता
गाय ह्रैं कवचाय हुं ॐह्रीं शिरसे स्वाहा ॐ वटमूलानिवासिने ह्रूं शिखायै वषट् ॐ ह्रीं ध्यानैकनिरतांगाय ह्रैं

शिवा
वे॰
४१५
415

कवचायहुं ॐ ह्रींनमोहृद्याममन्त्रेनेत्रायवौषट् ॐ ह्रींशंभवेन्द्रः अस्त्रायफट् इतिषडंगमंत्रानेगुष्ठादितलौ
तेकरयोर्विन्यस्यहृदयादिषडंगेष्वपिन्यसेत् ततः शिरसिदेनमः भालेदिंदलनेत्रेणं वामेमुनमः दक्षश्रो
त्रेनः वामेयेनमः दक्षगंडेन वामेभनमः नासायांयं आस्येटं दक्षिणबाहुमूलेष्ठमध्येलः प्रणिवांधिनिनमः
काविः रोगापिप्पलिकाश्वासीयपक्वंचगोष्टृते अनेनमंत्रवर्येणप्रजममपुताचापि पतन्तेसेवितमेकीर्ति
कवितानाश्रीधृतिश्रद्धे कान्तिदत्ताष्ठपुष्पदंवगादितेसर्वसिद्धिकृत् अयोदशाणेमहत्वस्यप्रथमस्यगणाधिप त
स्यैवदशाणेनमेष्ठकेपंवमस्य श्रेगुल्हिमूलेवा॰ वामबाहुमूलसि मध्येने मणिवेयेप्यां॰ श्रेगुलिमू
लेनें गलेकंः स्तनयोः निः हृदिरें नाभौनो कटौगों॰ गुह्येयेनमः दक्षोरुमूलेनेनमः दक्षजानुनिमौन
मः दक्षगुल्फेहः दक्षपादांगुलिमूलेष्ठं वामोरुमूलेपंवामजानुनिशंनमः वामगुल्फेभनमः वामपादां
गुलिमूलेवंनमः इतिविन्यस्य ॐन्ह्रीं इतिवीजद्वयेनमस्त्रादिपादपर्यंतंव्यापकंकृत्वाध्यानाद्यशंवत् शैवेपीठे
सेपूज्य वाह्यध्यानावाहनादिपुष्पोपचारांतेप्रागवदंगानिसंपूज्यप्रथमाष्टदलेषु सनकायः सनंदनायः स
नातनायनमः सनत्कुमारायः शुकाय जावालमेयनारदाय व्यासाय द्वितीयेनेनापान् तृतीयेष्ठषभादि
कान् चतुर्थेशागवल्लोकपालानवादिमर्देममापयेनइति तथा इसंदेवंसमभ्यर्च्यप्रजपेदष्टुताष्टकं
पुरश्चरणसिध्यर्थंयथाक्रान्तिपमान्वित वद्वयात्तदशांशेनतिलैर्व्रीरपरिप्लुतैः पायसेनाज्यवानेदित्स

हुतेनदग्धेनवा तर्पणादिततःकुर्यात्यथोक्तेनविधानवित् एवंसिद्धेमनौमंत्रीप्रयोगानाचरेद्यथा मास
मेकंवभाद्वाशासहस्रसाष्टकजपेन मंत्रप्रतिदिननेमंत्रीवैजयंलभतेध्रुवं मूलमंत्रेणपुटितोमातृका
मंत्रविन्नमः जलेस्मृत्वाहितायाजेप्यपिवेद्दशाङ्कवेध्रुवं श्रीविलानोवशगत्वाणोभ्याख्यानाक्षेमाहोपंचमार्णो
ततोवत्सषष्ठस्यांसेततोवदेत् आद्यत्रयोदशार्णेनसंयुक्तंतदनंतरं॥ अष्टस्यवतष्ठार्णाद्वितीयस्यतृतीय
कं सप्तमांसंततोयाद्यपंचमाद्यसप्तमान्वितं आद्यैकादशसंयुक्तंएवंमंत्रादिवर्णितः षडक्षराणिवायाद्येषष्ठ
स्यांसेततोवदेत् अष्टमांसेसमासाद्यसमेतेनदिकेश्वरे प्रथमोद्यांसंसहितेनततः षष्ठस्यपंचमे आद्यैकाद
शांसंयुक्तंपंचमस्यचतर्थकं आद्यद्वितीयोद्यानाभ्यांसंयुक्तंतदनंतरं षष्ठस्याद्यंसप्तमस्यद्वितीयेनसमन्वितं
सप्तमाद्यंततोवत्सतृतीयस्यद्वितीयकं सप्ततेवाष्टमस्यस्यतृतीयेसप्तमांसंयुक् आद्यद्वितीयसंयुक्तंचततो
त्समांसमदरं आद्यद्वितीयसंयुक्तंमंत्रोद्वाविंशदक्षरः प्रथमस्यत्रयोदशार्णं ॐकारः तस्यप्रथमस्यपंच
दशार्णोनकारः तेनयुक्तः तेनउपंचमस्यपंचमार्णः नकारः षष्ठांसांतेमकारः त्रयोदशार्णः श्रीकमात्तेन
मोऽइति षष्ठस्यचतर्थार्णोभकारः द्वितीयस्यतृतीयेगकारः सप्तमांसेवकार पंचमाद्यतकारः आद्यैका
दशाद्यकारःतद्युक्तः तेननइति एवंमंत्रादितः षडक्षराणिसर्वोद्धृतद्वाविंशदक्षरमंत्रस्यप्रणवमायाविपुरस
आदितः दकारमारभ्यषडक्षराणिदिति एतन्मंत्रेयरत्नेवेद्यपाणि षष्ठस्यांतेमकारः अष्टमांतेहकारः स

शिवा
वे.
४१६

416

फमायोपकारः प्रथमांतोविंदुः ताभ्यांयुक्तः तेनप्रंइतिषष्ठपंचमोमकारः आद्यैकादशाएकारस्तद्युक्तः तेनमेइ
ति एवमस्यचतुर्थोयकारः आद्यद्वितीयोयांताभ्यांआकारविंदुभ्यांयुक्तः तेनयांइति षष्ठस्याद्यपकारः सप्त
मस्याद्वितीयोरेफस्तद्युक्तः तेनप्रइतिसप्तमाद्यपकारः तृतीयस्यद्वितीयेवकारः सप्ताणःसप्तपलोद्वारोद्वितयोन
कोत्रायमित्यर्थः अष्टमस्यतृतीयेसकारः सप्तमोसवकारः आद्यद्वितीयआकारः तद्युक्तः तेनस्वाइति अंत्यस्या
न्तेहकारः आद्यद्वितीयआकारः तद्युक्तः तेनहाइति अत्रकेचित् अस्मिन्मंत्रेमेयामितिपदेत्यक्त्वानत्स्यानेय
त्रामितिपदेवदंति मेयास्थानेभरयोत्रेयशस्तापदमयोविरेइतिमंत्रतेजः काशवचनादितितथा ऋषिर्ब्रह्मा
सप्तद्विष्टोगायत्रीछंदइतितं देवताश्रीमहादेवोदक्षिणामूर्तिसंज्ञकः प्रणवेयोक्तेवीजेस्वाहाशक्तिरिति
स्मृता मध्यापदेकीलकेस्यात्महपार्थेनिनियुज्यते तारहृद्रस्वरैदीर्घषड्भिरंगानिकल्पयेत् स्फीतोभ्रमप्य
वक्रेंदुहृदिनाभौचगुह्यके ज्ञान्वौश्चरणयोन्यसेत्सदातिक्रमशः सुधीः स्फुद्गिपश्चाल्ललाटेच वदनेषोः श्रोत्र
योः स्तथा नासापुटद्वयेपश्चाहोष्ठयोर्दंतयोरपिजिह्वायांविन्दुकायेचपृष्ठेसयोश्चगलेगले वाह्वोश्चहृदयेच
वनाभौगुह्यकेशदेतथा ऊर्वोजान्वोश्चजंघायांपादमालिप्रगुह्यातथाप्रसर्वांगेषुचविन्यसेन्मंत्रवर्णाननेद्धितः एवंन्यस्त
तनुर्मंत्रीध्यायेदेवमनन्यधीः अकलंकेशारदेंदुनिभंमंमोजमध्यगगगावटेरलसद्वेदकलोल्लोमितशेखरे श
सत्रवदनोमोजेत्रिनेत्रेसस्मितानने दिव्योवरयोत्स्थितंगोपमालैरलंकृते नानारत्नमयाकल्पमहिकत्लाविभः

षिते मन्त्रात्मा लोददलोहिंत्रानमद्दामपः करेवामोहृंक्रवसपाङ्केभेगुमलकेंनदपः करेद्पानेविंतयेत्रेदिन्मवि
हेदनिषेविते आपस्मारपीरः पीठलमद्दायान्हिपेकजेप्रवेंध्यात्वागणेश्वहपूर्वोक्तेशैवपीठके पयत्रयसमोपे
तेभ्रशूहत्रितयान्वितेवतदोरसमापुक्तेदेवमावाह्यमजेपेत् आदावेगानिमप्रन्पकेसरेषुपपापुराससमोऽ
शानेदीशहंदशः केसराक्तिन मृपनेहृगांहकेयश्चादप्रपत्रेषुमंत्रवितद्वितीयेष्टदलेवत्ससरस्वत्यादिकान्प
जेत् सरस्वतीवत्सर्वेकः सनकश्चसनंदनः सनातनततोवत्सःसनत्सुवेःकुमारकः शुकोव्यासश्चसंपूज्यत
तीयेष्टदलेषुनः पार्वतीशुभगाभद्राक्रियाशान्तितथैवच रौद्रीकालीवह्निमतितदादिक्षणमूर्तिशक्तयः च
तरस्रवत्रकोणेषुआदीशान्तमर्चयेत् सिद्धगंधर्वयोगीन्द्रविद्याधरगणेनिपि ईशादीश्चतदस्राणिआरभ्यवह्नी
पीठयेयजेत् इति प्रथमप्रयोगः तत्रप्रातः कृत्वादियोगपीठन्यासोतेमूलमंत्रेणप्राणायामत्रयंकृत्वाशिर
सिब्रह्मयोऋषयेनमः मुखे गायत्रायछन्दसेनमः हृदये श्रीदक्षिणामूर्तयेदेवतायेनमः गुह्येप्रणवायबी
जायनमः पादयोः स्वाहाशक्तयेनमः नाभौमेधाकीलकायनमः इतिविन्यस्यममचतुर्विधपुरुषार्थसिद्ध
येविनियोगः इतिकृतांजलिर्वदेत् ततः ॐ आं ॐ हृदयायनमः ॐ ईं ॐ शिरसेस्वाहा ॐ ॐ ॐ शिखायैवष
ट् ॐ ऐं ॐ कवचायहुं ॐ औं ॐ नेत्रायवौषट् ॐ अः ॐ अस्त्रायफट् इतिषडंगमंत्रानेगुष्ठादितलान्तकरयो
विन्यस्यहृदयादिषडंगेष्वपिन्यसेत् ततः शिरसि ॐ नमः भ्रूमध्येनमोनमः वक्त्रेभगवतेनमः हृदिदक्षि

शिवा
वं·
४२०
417

णाम्नन्निये नाभौमत्ये गुह्येमेधाजान्वोः प्रगल्भ पादयोःस्वाहा शिरसि ॐभालेनेत्रयोमोः कर्णयोः भे
नासापुटयोः गंन्हो ओष्ठयोर्वं· दंतपंक्तोःते० जिह्वायांदेवित्रिकाग्रीवादि स्रसयोःणा· गलेमः बाह्वोःनेह्रद
योये· नाभौमेगुह्येस्वाह्ये गुह्देमेः ॐवौःया· जान्वाःप्र· जंघयो· य· पादयोः सर्वपाणयोःस्वा· सर्वांगेह्रोनमः इति
विन्यस्य प्राग्वध्यानादिषुष्पोपचारांते प्राग्वदेवाग्रभारभ्यप्रादक्षिण्येनसंसम्यतदलेषुतथैवकंकेस्वगवेडं·वं·
५९०५ ते· ५ये· ५ पे·४ पो ४· लेदेनमः इतिसंपूज्यादितीयाष्टदलेतथैवसरस्वतै· ब्रह्मणे सनकाय
सनंदनाय· सनातनाय सनत्कुमाराय· चतुष्कोणयोरंतरालस्थकोणचतुष्केआग्नेयादिसिद्धगणेभ्योनम
गंधर्वगणेभ्योनमः योगीन्द्रगणेभ्योः विद्याधरगणेभ्यः इतिसंपूज्य प्राग्वल्लोकपालपूजादिसर्वंसमाप
येदितितथा एकलक्षंजपेन्मंत्रं तद्दशांशेनहोमयेत् क्षीराभ्यक्तैस्तिलैःपद्मैःपायसैर्वाघृतप्लुतैः तर्पणा
दिततःकुर्यादेषाक्तविधिनासुधीः मंत्रवर्यं प्रसाध्येवंकाम्यकर्माणिसाधयेत् कंठमात्रोदकेस्थित्वाजप
न्मंत्रंसहस्रकं शरत्सुमेदुलादर्वाक्कवीणांमग्रणीभवेत् पंचविंशतिधाजप्तमात्रंपायससमेवच भक्षितेशीर्ष
संसिक्तंपरेवाक्सिद्धिकारकं सर्वापद्वारणशकंचैवसर्वरोगविनाशनं ग्रहपीडाशमंदोषेषुसायवासः शिवालया
मोनीगानार्थयेदेवविद्याधुर्हययेनघ आज्येनपायसात्रेनवाक्कामः सर्वदाहुनेत् श्रीकामःपद्मैर्विल्वैर्वाने
चार्वैर्नसदाहुनेत् आज्यलीराक्तदूर्वाभिर्हुनादचायदाक्षिणाम्भविगावमहिषीतसमम्नभयंकृतः आदित्य

भिमत्वोदयोदजलीनोक्षुलैर्दशामूलमंत्रेणामंत्रतः सर्वदोषैर्नबाध्यते: प्रातःसायंचसमैवमध्यान्हेचैकविंशतिः
ऽरपत्रध्यानलैपश्चादेवंसंतर्पयेक्रुनेन पलाशपुष्पैरविरान्कविर्होमादिभिर्भवेत् गोपीपार्श्वेस्पयासाद्रंश्रीका
मश्रिनयेत्यमे प्रपुतेप्रजपेन्मंत्रंभयंसीश्रियमाप्रयात् मेजानःप्रपतेमंत्रीगोमत्रेपयकमोदने सिद्धात्रमप्य
वामंत्रमपुतान्हितपजपित् प्रभूतान्वेदशास्त्रादीन्व्यावष्टेनात्रसंशयः पद्मेदशदलेकृत्नानारनकर्णिका
दरे साध्याख्याकमंसंपुक्तंविलिखेन्ननेदिकेश्वर पत्रेषुमंत्रसंभूतान्वर्णान्त्विद्धिलिखेत्क्रमात् ग्रेसमंसमा
लिखेदष्टपेन्मातृकाक्षरैः पंचाशीद्विलिपिणामूर्तैः साधितेविधिवन्नृणां अपस्मारग्रहादीनांनाशनेधार
णाद्भवेत् अस्यार्थः दशदलपद्मेकृत्वातत्कर्णिकायांप्रणवंविलिख्यतन्मध्येरत्नरवेतिसाध्यनामविलिख्य
तत्पत्रेषुद्विद्विमंत्रवर्णान्नालिख्यानेदलेवर्णत्रयंलिखित्वाबहिर्हेमदष्टपत्रकृत्वातत्पोरंतरालवीथ्यांप्रागादिप्राद
क्षिण्येनअकारादिलकारांतान्सविंडकोमातृकांविलिखेदनेनउक्तफलदंभवति तथा पद्ममष्टदलेकृत्वातन्मध्ये
साध्यंसमालिखेत् किंजल्केषुस्वरान्द्वेद्वेन्द्वंद्वशस्तुसमालिखेत् ताराद्यष्टदलेनादैन्वर्णत्रयविभागशः
ष्टालिख्यविलिखेत्पश्चाद्वर्णत्रयविनागतः शिष्टपत्रेषुमंत्रस्याशिष्टवर्णान्समालिखेत् बहिर्हेमन्दष्टपत्रकृत्वाग्रे
तरालेनपोलिखेत् कोणेषुविलिखेच्चैतपत्रेसर्वार्थसिद्धिदे उक्तपीत्रप्रदंनृणामायुः श्रीविजयप्रदंकृत्वापा
स्मारमृत्वादिनाशनेसर्वकामदे अस्यार्थः अष्टदलपद्मेकृत्वातत्कर्णिकायांसमाध्यनामसमालिख्यकिं

शिवा
वे०
५१८
418

जल्केषु द्विशः स्वरान्संविहृत्वालिख्य प्रथमदले प्रणवं अकारउकारमकारभेदेन विभज्य विलिख्य सप्तसु दलेषु मं
त्रमेकविंशतिवर्णांस्त्रिशः त्रिशः समालिख्य सप्तसु दलेषु मंत्रमेकविंशतिवृत्तां तदा लवीथ्यां मातृवर्णानालिख्य
क्षपुरस्य दिक्षु वैकोणेषु ठं इति विलिखेदेतदूरुफलदं ॥ हेदराचार्यशिष्येण श्रीनिवासेन धीमता वेदिकायां प्रणी
तायां प्रकाशो द्विचत्वारिंशत्संख्यकः ॥ इति श्रीहेदराचार्यचरणारविंदद्वंद्वान्तेवासिना श्रीश्रीनिवासभट्टेन विरचि
तायां श्रीशिवार्चनवेदिकायां प्रकाशः द्विचत्वारिंशः ॥ तथा श्रीनंदिकेश्वरमते ॥ अथ मृत्युंजयमंत्रं कथयामि तवानघ
आद्यवर्गाद्दशोपान्त्यस्वरावृत्तं नादिक ततस्तृतीयवर्गस्य तृतीयं चाष्टषष्ठक तदुपान्त्यस्वराक्रान्तं महमस्य तृतीय
कं आद्यांत्यवर्णाभ्यां युक्तं तृतीयार्णमथ न्यसेत् एष मृत्युंजयो मंत्रः प्रोक्तो मृत्युभयापहः आद्यवर्गाद्दशः ऊं उपान्त्यो बिंदुः
तेन प्रणवो जातः तृतीयवर्गस्य तृतीयं ज आद्यषष्ठः तदुपान्त्यो बिंदुः ताभ्यां युक्तः तेन जूं इति अष्टमस्य तृतीयः स र
उपान्त्यो विसर्गः तेन सः इति ऋषिकहोलो देव्यादिगायत्रीछंदः इति देवतास्य मनोः प्रोक्तः शिवो मृत्युंजयाभिधाः प्र
णवो बीजमित्युक्तं सः शक्तिरिति कीर्तिता षड्दीर्घयुक्तेनानेन षडंगानि प्रकल्पयेत् आधारहृच्छिरस्येवं मस्ते द्वणे
न्यसेत्ततः ध्यायेद्देवं ततो वत्स समाहितमनाः स्थिरे शुद्धस्फटिकसंकाशं शुभ्रपद्मासनोस्थितं कपर्दमौलिविल
सच्चंद्ररेखा सुधामृतैः अभिषिक्तसमस्तांगमर्केंदुनललोचनं दक्षिणोर्द्धकरे मुद्रां ज्ञानाख्यां तदधः करे अ
क्षमालां च वामोर्द्धे पाशं वेदमधः करे दधानं चिंतयेद्देवं मृत्युंजयमभयापहं इति ध्यात्वार्चयेत्पीठे शिवं सर्वसमीरि

ते अष्टपत्रांबुजे ध्यात्वा तत्र स्वत्रयाहुते अर्वेनानागेइवजावैराहुतित्रयमेपुताइति अथप्रयोगः तत्रप्रातःस्नात्वा
दि योगपीठन्यासोनेशिरसिकहोलाषत्वयेनमः मुखेदेवीगायत्रीछंदसेनमः हृदये श्रीमृत्युंजयायदेवतायेन
मः गुह्ये ॐबीजायः पादयोः सःशक्तयेनमः इतिविन्यस्यममेष्टसिद्धयेविनियोग इतिकृतांजलि हक्रांसांसींसे
सैंसौंसः इतिकरषडंगन्यासंकृताध्यानादिपुष्पानेशागवदेगानिसेमलोकपालप्सजादिसवेसमापयेदिति त
त्रधजामेडलेवत्तरस्वत्रयवेष्टितमष्टदलेतेये तथा लत्तत्रयंजपेन्मंत्रममृताशकशेडेनेत् दीराल्लुनेलवेणा
दिततोनेदीक्षमावरेत् एवेसिद्धेमनौनेदिव्ययोगानावरेत्ततः तारमालेमध्यपत्रमेतमध्येवमेपुटंपद्मपुगमेतद
तस्यमात्मानंविंतयेछिवेमस्तवद्दाणंपीयूषधारासिक्तकलेवर अनेनयोगेनमवेदीर्घोपुष्मानिरामयः अथ
मर्थः ॐकारंनालमप्यजेकारयत्राष्टकस्यमःकारकाणिकेस्यसंपुटितस्यपमद्वयस्यमध्येसमासीनंमेनत्रवर्णे
वयुतिगाक्कदमृतधाराराप्यामाविनमर्थगात्रंशिवमात्मानंविंतयेदित्यर्थः तथावदागुलमितेनेहित्वाऽदूर्वीशकले
डुनेत पयःपरिस्नातेस्केमहस्त्रेनिजितेद्रियः आरोग्यायुःपेशोलक्ष्मीरविरात्लभवेष्ठ्रुवे अनेताशकलेडुगपसे
स्रुतैस्त्रवरेणलैः सहस्रद्वादशाभितंजऊपादेषितेनले यावत्संवेत्रहोमेवंसायकोनेदिकेष्वर तावत्सं
ख्यैः स्वपाकुभैरग्निप्रीणातिशंकर आप्यायितोमितनाहृद्वः प्रदयात्मायुकामितान् गडूचीशकलानंदिनं
भियोवरहेतजाः तिलाहवीगयः सर्पिःपायसेवगणाविपत् तसैमसमयिङ्कवैजेहूयान्समवामरं क्रमाद

शिवा
वे.
४१९

419

शशतनित्यमष्टोत्तरसतेदिनैः समाप्तिकान्तद्विजातिनं भोजयेन्मधुराज्विते: विविधैः स्वाद्यभक्ष्यभोज्यैरन्नपानादि-
कैर्गुणैः विकारान्तगुणानेदिनं वर्द्धयेद्धोमवासराज होतृभ्यो दक्षिणां दद्याद्हणं गायत्र्यास्त्रिनीगृहसे मीयये
न्नेदिनमथनाथैर्देवतायिना अनेनविधिनासाध्यः कृतोऽग्रेहजयादिभिः विमुक्तः सर्वरोगैर्वैकृरदोशतमेनज
म् अभिचारेज्वरेतीव्रेवारोन्मादेशिरोगदे असाध्यरोगेत्वेडाडालोमोहेदाहेमहाभयेहोमोयंशांतिदः प्रोक्तः स
र्वसंपत्प्रदायकः अथविजन्मदिवसेऽश्वेसमभिगदयात्स्वस्थः कृशान्तेहुनेन्मंत्रीमक्षैर्भोजयेद्विजान् दीर्घमायु
रवाप्नोतिनियमेननसंशयः अथवासमभिर्द्वैजन्मर्क्षेदेजुहुयात्स्वधीः ष्यकसहस्त्रेनेनसाविद्द्वपद्दवम
नमे दीर्घमायुरवाप्नोतिनात्रकार्याविचारणा यथोक्तःस्त्रीमिनयेद्हेनदेकारणकृतोदिनशः सोपमृत्युंवरोगा
नाविजित्वाविरादसौरायमायुस्सलभतेमंत्रशास्त्रविशारदः त्रिजन्मस्वस्वथावल्लीकाष्ठमग्रावकुलोद्भवैः
समिद्भिः कृतोहोमः स्वस्वोणाश्रृथक्पृथक् अपमृत्युहरोनेदीनसर्वरोगान्विनाशयेत् सिद्धायेविहितोहो
मोमहाज्वरविनाशनः अपामार्गसमिद्धोमस्त्वपमृत्युगदापेहः लिखिदष्टदलेपद्मेताश्वेमध्येसाध्यकदिक
पत्रेषुद्वितीयहणेविदिकस्थेषु तृतीयकेदिक्षुभ्रमेऽदलेस्वाथ समसोतसविडकेविदिक्षुवचनयस्याद्वितीयवि
ड्स्वाधितेपत्रेमृत्युंजयस्पदंजपेहोमादिसाधितेश्वतम् धार्यं वाकंठेवाहोकग्रामकोष्टकेग्रहरोगविषादीनांना
शनेमृत्युभंजनकीर्तिवागीदियाकांतिश्च ददनात्रसंशयः अष्टदलेपद्मेविरच्यतत्कर्णिकायांप्रणवेतन्मध्येसाध्य

नामच विलिख्य तस्य दिक्पत्रेषु न्ये इति विलिख्य कोणपत्रेषु मः इति लिखित्वा बहिश्चतुरस्रे कृत्वा तस्य दिक्षु वं को
णेषु टं इति लिखित्वा क्रवद्विभयाङ्कफलदं भवतीति अथाघोरास्त्रमंत्रः तत्र श्रीकंठसंहितायां अथाघोरमंत्रं वक्ष्ये
सर्वशत्रुनिबर्हणं सर्वदुष्टग्रहव्याधिनाशनं जरादोषहारि रेवतीनकुलाक्रांतो लोलाक्षी श्रीमुखी भुनाभ वाक्रांताकु
दिनो बवर्णलालाटी भुनाशिये रेवतीवत्त्रश्रीवपद्मयुक्शादिवतद्वयं शिवो नमः सपत्रको रेवतीनद्वयेतर तनुरूप
मपदं देविवद्भगमे प्रश्रविंतत् क्रोवीशोनकुशीशास्त्रभुनरेतद्वयं शिवेवमद्वयं वे पभगमे वातद्वितपेततः वमो स्रो
तोमन्त्रं देवि यकवं वाशदत्वरः इति वेती रेफः नकुलीकांता हकार यथास्थिता लोलादी ईकारः श्रीमुखी विंदुः त
दभोसकालेनन्ही इति भृगुः सकारः तदक्रांताकुदिनी तदथः साफकारः वर्णलालाटा उकारेण युतानेन स्कुः इति
रेवती रेफः युन श्रीवद्वयस्फुरः इति शादिवतद्वयं स्फुरः इत्य स्वरद्वयं यकारादिवकारादि ममभ्येतेति नमस्फुरमस्फु
रेति शिवोम मोघकारः सपत्रकारः नस्वरूपं वद्भगमे वटवट इति प्रश्रविंतत् वदभगमे प्रश्रवें के वनेनप्रवदप्रवद इति
क्रोधीशः कनकुलाशोहभुरेतद्वयं कहह इति वमद्वयं वमः इति वेपभुगे वर्धे इति विद्यान पद्धित ये घातय घातय इति वर्म
हुंस्त्रहेफट् तथा अघोरीस्य ट ऋषिः प्रोक्तः स्वक्षुप्रच्छंदः समीरिते अघोरुरुद्रो देवः स्याद्वीजे हे विकीर्तिते श
क्तिश्च शक्तिवीजे स्यात्तु रूपार्थं यत हृदयेविनियोगो भवेदेवि षडंगं विन्यसेत्ततः शरवर्णे दशादिरदेति दिवाकारमि
तैः क्रमात् पदान्येकादशमनोरेभुस्थानेषु विन्यसेत् कर्णे नेत्रे कवक्त्रगलहन्नाभिस्फहृज्जानुयुग्मजंघापादयोश्चैव

शिवा
र्च
४२०

420

पदानि परमेश्वरि शारदर्नेनेत्रं च सविरसवेदाग्नि वेदकैः रसनेत्रमितैर्वर्णैः पदानि स्युर्महेश्वरीति षडंगन्यासे वर्णवि
भागमाह शरइत्यादि शराः ५ ऋतवः ६ दिक्‌ १० हेतिनः ८ दिवाकरः १२ पदेषु वर्णविभागमाह शरइ
त्यादि शराः ५ ऋतवः ६ नेत्रे २ वसव ८ अब्धयः ४ रसा ६ वेदा ४ तथाएवं न्यस्तनेर्मेजीव्याये देवं प्रसन्नधी
कालमेघनिभं देवं भीमदंष्ट्रं विलोचनं भुजंगभूषणं रक्तं वसनालेपशोभितं परशुं करवालं च बाणांस्त्रिशिखमे
व च दधानं द्युतिणैर्हस्तैरूर्ध्वादिक्रमतः परैः इमं हि विटंकेन न्यसे लोकपालेषु पार्वति काम्यकर्मसु रक्ताभं मषितेवा
रिकेति शुद्धेषु ग्रहभूतादिसंकटे कोमलकानि भस्मारेत् एवं संचिन्त्य देवेशं शिवपीठगतोदिते षट्कोणांतःस्थिते यमहि
तयभ्रूगर्हे तेचनदारसमाशुक्रे चसुशुभे महेश्वरि पूजयेत्स्वमावाह्य गंधपुष्पैर्मनोहरैः अंगानि पूर्वमभ्यर्च्य केस
रेषु पश्चात्प्रपश्चिमे दलेदे विपूजयेदायुधाष्टकं परशुं डमरुं खड्गं खेटं बाणान्धनुस्तथा शूलं कपालं चैवतानि
द्वितीये दलेषु ततः ब्राह्म्याद्यामातरः पूज्यास्ततस्तत्रयोनराः वीथीद्वये लोकपालांस्तदस्त्राणि च पूजयेत् इ
ति पूजाप्रयोगः तत्र प्रातर्नित्यानः कृत्वादि योगपीठन्यासांते प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि अघोराय नमः मुखे
त्रिष्टुप्छंदसे नमः हृदये श्रीअघोररुद्रायदेवतायै नमः गुह्ये ह्रूंबीजाय पादयोः ह्रीं शक्तये इतिविन्यस्य ममव
तोविंपक्षकृताराध्यसिद्ध्यर्थे विनियोगः इतिकृतांजलिर्वदेत् ततः ह्रीं स्फुर स्फुर हृदयाय नमः प्रस्फुर प्रस्फुर शिरसे
स्वाहा घोरघोरतरतनुरूपशिखायै वषट् चटचटप्रचटप्रचट कवचाय हुं कह २ वम २ नेत्राय वौषट् बंध २ घातय २

हूं फट् इति षडंगेमेवं ज्ञानमुद्रादि तलानेकरयोर्विन्यस्य हृदयादि षडंगेष्वपि विन्यस्य शिरसि न्हीं स्फुर स्फुर नमः
मुखे प्रस्फुर नेत्रयोः घोरकंठे घोरतरतनुरूप हृदि चट चट नाभौ प्रचट २ लिंगे कह कह ऊर्वोः वम वम जान्वोः
बंधय बंध जंघयोः घातय घातय पादयोः हूं फट् नमः इति विन्यस्य ध्यानादि षडंगपूजां ने प्रथमाष्टदले पु देवाग्रद
लमारभ्य प्रादक्षिण्येन परशवे नमः डमरुकाय खट्वांगाय टंकाय बाणेभ्यो धनुषे शूलाय कपालाय
इति संपूज्य द्वितीयाष्टदले देवाग्रमारभ्य ब्राह्म्याद्यष्टमातॄः संपूज्य प्राग्वदिन्द्रादिपूजामारभ्य सर्वं समापयेदिति
तथा लक्षमेकं जपेन्मंत्रं हविष्याशी यतव्रतः जुहुयात्तद्दशांशेन तिलैः शुद्धैर्घृतप्लुतैः तर्पणं मार्जनं कृत्वा
भोजयेन्मधुरैर्द्विजान् एवं सिद्धे मंत्रवरे कुर्यात्कर्माणि साधयेत् साक्रमात्सर्पिरपामार्गतिलसर्षपपाय
सैः सार्ज्यैः सहस्रं प्रत्येकं वा मितो जुहुयात्सुधीः होमोऽयं नाशयेत्सद्यो नैहोमः सर्वेवद्भुत शांतिदः अपा
मार्गसमिधयोः पंचगव्यसमाप्लुतैः समिधो जुहुयात्कल्पं चत्वारिंशतिसंयुतः पृथक् सहस्रहोमेन भूता
नां निग्रहो भवेत् क्रमात्सर्पिरपामार्गपंचगव्यहविर्भूतैः हुताः सहस्रं प्रत्येकं पापरोगापनेयेद्भुतं संपासर्पिषा सा
ध्यं भोजयेच्छतं शांतये लिखेदष्टदले पद्मे वह्निगेहद्वयांतरे मायांतः किंणिकां मध्ये साध्याख्याकर्मसंयुतां स्वरैरा
वेष्टयेच्छक्तिं किंजल्केषु ष्टवर्गजान् ककारादि लकारांतां नाना लिखेद्दलसमके ग्रहमेतद्दलेवाहिर्दान्तान्सा
र्णं कोलिखेत् स्फुरादिकटपुग्मानानां मंत्रवर्णान् त्रिशः त्रिशः दलमध्येषु संलिखेद्दलाग्रेषु महेश्वरि प्रचटा

२५१

शिवा
चे॰
४२१

421

न्वातपातोऽभ्यन्तथैव गुणशो लिखेत् बहिः षट्कोणकोणेषु प्रतिकोण्यां समालिखेत् वमीस्ववीजेद्वाभ्यां भूपुरेणालवे
ष्टयेत् दीक्षोक्तविधिना कुंभमस्मिन्नेव निधापयेत् तत्र देवं समाराध्य तेजालैरभिषेकातः भक्ताय स्मारकृत्याघाः सर्वेन श्ये
नूपद्रवाः ऋस्यार्थः फविन्द्रतले खसमे सिंहरादिना विपुले षट्कोणं विलिख्य तन्मध्ये ष्टदले पद्मे कूतनातं किर्णिकायां शक्ति
वीजमालिख्य तस्य हकारोदरे देवदत्तसरे फस्थाने रोगई कारस्थाने नाशय नाशय तिसाधकसाध्यकर्माणि आलिख्य तद्दी
जेस विंदुभिः षोडशस्वरैः रावेष्ट्याष्टदलकेसरेषु प्रथमदलकेसरे कं खं गं घं द्वितीये ङं चं छं जं तृतीये कं जं ढं ठं चतुर्थे डं
ढं णं तं पंचमे थं दं धं नं षष्ठे पं फं बं भं सप्तमे मं यं रं लं अष्टमे वं शं षं सं हं लं क्षं इति सान्यादिसादृतिणेपन वर्णेनालिख्याथ तत्र म
ध्येषु स्वाष्टदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन स्फुर स्फुर द्वितीये रप्रस्फुर तृतीये रप्रस्फुर चतुर्थे रयोरं पंचमे चोरत षष्ठे रतत्र सप्तमे
तृपेव अष्टमे टव टइति लिख्या ततः प्रथमदलाग्रेषु वट द्वितीये प्रवट तृतीये कह कह चतुर्थे हवम पंचमे वमवं षष्ठे यवेयस
प्तमे घातय अष्टमे घातय इति लिख्य तद्बहिः स्कं षट्कोणेषु हूं फट् इति प्रतिकोणं विलिख्य तद्बहिः भूपुरत्रयेण वेष्टयि
त्वा तत्र दीक्षोक्तविधिना कुंभमेस्थाप्य तत्र देवमावाह्य सषडाननसमीरितः नादः प्रणवः वेकेशः शाकारः शांतिः
ईकारः ईडोलकारः ताभ्यां भूषितः चंद्रो शोभा विंदुमस्तकः तेन ह्रीं इति शिखी शाषवेः पकारः वांतः शाकारः पेवम
स्वरउकारः तछक्तः तेन ष्णु इति वमे हूं ऋषभ फट् तथा ऋषिस्याद्वामदेवास्यपंक्तिः फट् समीरिते हहः पशुपतिः शोक्तो
देवतादेववंदितः मंत्राणो षड्भिरंगानि हूं फट् तैः सविंदुभिः जातियुक्तः सिविमेस्यषडाननकरोगायोः ध्यायेत्स भुप

तिसंस्पृङ् मेत्रावैकाग्रमानसः पंचवक्त्रं दशभुजं प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनं शुद्धिज्वालानिभप्रख्यं शुभ्रमूर्द्धजभीमदंष्ट्रकं खड्गं
बाणान्वितं तत्र शक्तिं परशुमेव च दधानं दक्षिणैर्हस्तैर्हुंकारादिकमतो गुरुखेटकं चापं कुण्डिकां च त्रिशूलं चाक्षसूत्रकं वाम
हस्तैश्च बिभ्राणं मध्याह्नार्कसमप्रभं नानाभरणसंदीप्तं पत्रभेदवलेह्कनं स्फटिकोपलनिभं शान्तं सर्वरत्नाकरं स्मरेत् पूर्वो
क्तं पूजयेत् पीठे शिवे गोयादिभिः शिवं पद्ममष्टदलं हृत्ताकर्णिकाकेसरान्वितं चतुर्द्वारसमायुक्तं चतुरस्रत्रयावृतं एवंवि
धं समालिख्य स्वर्णरूप्यादिके शुभे पटे वा फलके वाथ श्रीविरादिसमन्वै सर्वोपचारैः संपूज्य यजेदङ्गानि पूर्ववत् दले
षु मातरः पूज्या लोकेशास्त्राणि तद्बहिः पूजयेद्दिधिपिनानेन रुद्रं परमभक्तितः यः स पानवाप्नोह कामानंते शिवो भवेत्
अथ प्रयोगः तत्र प्रागवस्थानः कृत्वादियोगपीठन्यासांते प्राणायामन्यासं सर्वं को शिरसि वामदेवाय ऋषये नमः मुखे
पंक्तिछन्दसे नमः हृदये श्रीपशुपतये देवताये नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिर्वि
देत् ततः ॐ ह्रूं फट् हृदयाय नमः श्लीं ह्रूं फट् शिरसे स्वाहा यं ह्रूं फट् शिखायै वषट् श्लों ह्रूं फट् कवचाय हुं ह्रूं ह्रूं फट् नेत्राय वौष
ट् फट् ह्रूं फट् अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रैन शस्त्रादितलांते करयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगेषु विन्यसेत् ततो ध्यानाय गम्भ्जा
ने हृद्दलेष्वाद्यामायाः सस्तुन्येवाहिवीथी हृदयेद्वायोस्तदस्त्राणि च संपूज्य प्राग्वत्सर्वं समापयेदिति तथा वर्णलक्षं जपेन्मंत्रं
हविष्याशी जितेन्द्रियः तद्दशांशं हुनेद्दध्याज्यैः चैः सेकृतेनले तर्पणं मार्जनं तद्वत् ब्राह्मणान् भोजयेद्बहून् ततः सिद्धमनुर्मं
त्रीन्वाणान् विहजेषुषिमप्पति जयेन्नरणेन सबलान् पिशाचान् खडाननः अथ श्रीकंठसंहिताप्रभावतः अस्त्रनामेत्रिना

शिवा
वं.
४२२

422

प्रयोगान्विदधीनत्वे अनेनमंत्रितंतोयंग्रस्तस्यवदनेक्षिपेत् सर्पस्तंभंवतिकंदनग्रहोमंत्रयो नीलकंठमनुंवक्ष्येद्देश्वय
विनाशनोयज्ञातागिरिजेमंत्रीरक्षानाशयतेविषं भुजंगेशसमारूढोलोहितेशास्तपार्वति सर्पोक्तुंरसमायुक्तः प्रथमेव
रवर्णोभिः मेषेशोपिभुजंगस्थोलोलाक्षीश्रीमत्वीयुतः लोगलाशोमहासेनयुतस्तान्नीयईरितः भुजंगेशोरेफःनड
परिस्थितोलोहितेशःपकारः सच ॐकारःअक्रूरोबिंदुःताभ्यांयुक्तःतेननमोइतिमेषेशोनकारः भुजंगस्थोरेफोपरि
स्थितः लोलोदीईकारः श्रीमत्वीबिंदुःताभ्यांयुतःतेनत्रीइतिलोगलीशःटकारः महासेनोविसर्गः तद्युक्तः तेनठः
इति तथाग्रहणोमनिरुद्दिष्टोनुष्टुपछंदस्तदेवतानीलकंठः शिवोदेविषडंगविधिरुच्यतेहरयुग्महृदंतेहस्तपदीडे.हि
ढःशिरःनीलकंठःसडे.देविस्वाहान्तशिखामता कवचंकालकूटान्तेविषभक्षणडेयुतेवर्मास्त्रबीजयुगलेनीलकंठ
सडे.शिरः अस्त्रमेवंसमाख्यातंदेविपंचांगानिकरांगयोः मूर्द्धिकंठेचहृदयेन्यसेद्वीजत्रयंततः ध्यायेद्देवंनीलकंठबाला
र्कायुतवर्चसंजटाजूटालसच्चंद्रशकलंफणिसंस्मितैः कृताकल्पंकराम्भोजैर्दधानंजपमालिकां शूलेनवरदक्षिणायां
ईवामोद्वैचकपालकं त्वद्धागतस्योहस्तेयंचवक्त्रविराजिते प्रतिवक्त्रंत्रिनयनेव्याघ्रचर्मांवरावृते पद्ममध्येसमासी
नमतिसुंदरविग्रहं एवंध्यात्वार्चयेत्पीठेशैवेराजिनेप्रतिवक्त्रंत्रिनयनेव्याघ्रचर्मांवरावृतेपद्ममध्येसमासीनमतिसुंदरवि
ग्रहं एवंध्यात्वार्चयेत्पीठेशैवेसर्वोपचारके पद्मेवसुदलेरम्येवक्तरस्त्रयाहृते चतुर्द्वारसमायुक्ते पूर्वमेगानिपूजयेत्
लोकेश्वरानथाभ्यर्च्यतदस्त्राणिचसंयजेत् एवंसमर्चयेन्मंत्रीनीलकंठमहेश्वरं हत्याविनाशयेत्क्ष्वेडंनीलकंठइवापर

रः अथ प्रयोगः तत्रादौ प्रातरुत्थाय कृत्वा दिग्योगपीठन्यासांते मूलमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये न
मः मुखे त्रिष्टुप्छंदसे नमः हृदये श्रीनीलकंठाय देवतायै नमः इति विन्यस्य ममसर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृ
तांजलिर्वदेत् ततो मूलमंत्रेण करशुद्धिं कृत्वा हरहर स्वाहा हृदयाय नमः कपर्दिने स्वाहा शिरसि स्वाहा नीलकंठाय
स्वाहा शिखायै वषट् कालकूटविषभक्षणाय हुं फट् कवचाय हुं नीलकंठाय स्वाहा अस्त्राय फट् इति पंचांगमंत्रा
न् अंगुष्ठादिकनिष्ठांतेकरयोर्विन्यस्य नेत्रवर्जं हृदयादि पंचांगेष्वपि न्यसेत् ततः शिरसि ओं नमः कंठे श्रीं हृदये वः इति विन्यस्य
ध्यानानंतरं गृह्य जातेलोकेशानंदस्थाणिवशाग्वह्रीशीघ्रं प्रयेत्सजयेत् ततः प्रागेवत्सर्वं समर्चयेदिति तथालक्षत्रयं जपेद्देवि
दीक्षितो विजितेंद्रियः हविष्यमन्नं तेनाथ हुत्वा देवि दशांशतः तर्पणं मार्जनं कृत्वा भोजयेन्मधुरैर्द्विजान् एवं सिद्धम
नो देवि मंत्रो हरति तत्क्षणात् लोकत्रयेन संदेहो नीलकंठस्वरूपं स्पृष्ट्वा जपेद्धि परग्रस्तं तत्क्षणान्निर्विषो भवेत् वी
जाभ्यां प्रथमाभ्यां पार्श्वयोर्विषमाहरेत् मध्येन मध्यगं सर्वमनुनानेन संहरेत् एतन्मंत्राभिमंत्रितकलशोदकसे
चनात् नलकेनापि संदष्टस्तत्क्षणान्निर्विषो भवेत् विलोक्य विषिणं मंत्रं प्रजपेत्सुसमाहितः विषदृष्ट्यानुव्यतेस्मा
वधिरानात्र संशयः दृष्ट्वा लेड ग्रहग्रस्तस्याशिरःकंठहृत्स्वथ मंत्रवर्णत्रयं न्यस्य देवतारूपकं स्मरेत् स्वदक्षिणाग्रना
माव मध्यमा तर्जनाकृताः मंत्राक्षरत्रयं देवि तर्जनीभिर्दृढमां त्रिशूलमुद्रामायाय ग्रस्तस्याभिमंत्रितः ततः प्रदर्श्य
मंत्रं प्रजपेत्सं वा शाहार सहस्रकं स्थावरं जंगमं चैव कृत्रिमं वनजं तथा विषरोगग्रहापस्मारान् अपमृत्युं च नाशयेत् पंचाश

शिवा
चे·
४२३

423

न्मनुनाजेसमेत्रमौषधंपेवत्वमदितितेल्पेउरोगादिनाशनेपरमेशिवे मंत्रोंतरमथोवक्ष्ये नीलकंठस्यपार्वति तारहृन्नीलकं
ठायमनुरक्षात्वरोमतः तारःप्रणवःहृन्नमः शाह्ःनीलकंठायस्वरूपं तथा ऋषिर्ब्रह्मासमुद्दिष्टो गायत्रीछंदउच्य·
ते देवतानीलकंठोस्यविषग्रहविनाशनः प्रणवाद्यानोवेनाजायहोमायेगत्रयोक्रवत् तारङे·नीलकंठोमिवधुरक्षा
णेकोपरः तारःप्रणवः ङे·नीलकंठायइतिग्रग्रिवफस्वाहाकारः तथा ब्रह्मणोस्यमुनिश्छंदो गायत्रीदेवताशिवः
नीलकंठोमहाप्रवौविषरोगादिनाशनः नीलकंठायाग्निवफस्वारङे·नीलकंठाकःस्वाहा वेभिर्हृदंतेस्फःपंवा
गानिन्यसेक्रमात् दक्षनजेनिकारेमाद्यामतर्जनिकावधिवर्णामतेः प्रभपेपरशुवापवामरकिंवदयंजे ध्येयो
देवस्यपार्श्वस्थगौरीकस्थानिस्वेदरः संहारनिर्विषस्तंभावेशानक्रुवेनक्रमान्नवैः दक्षिणाधःकरमारभ्यवामाधः
करपयेत्मामुधध्यानैतथा प्रबलरक्षविधानेनपूजयेत्परमेश्वरं प्रुरश्चरणमयरक्षेवर्णलक्षंमहेश्वरि अथप्रयोगः
तत्रप्राग्वधागपीठन्यासांतेप्राणायामत्रयस्पर्वकं शिरसि ब्रह्मणायऋषयेनमः मुखे गायत्रीछंदसेनमःहृदये
श्रीनीलकंठायदेवतायैनमः इतिविन्यस्यममसर्वाभीष्टसिद्ध्येजपेविनियोगः इतिकृतांजलिर्वदेत् ततोमूलमंत्रे·
णकरशोधनेकृत्वाङेनीलकंठायनमः हृदयायनमः स्वाहानमःशिरसेस्वाहा ॐनमःशिखायैवषट् नीलकंठा
यनमःकवचायहुंस्वाहानमःअस्त्रायफट् इतिपंचांगमंत्रा नेत्रुष्टादिकनिष्ठांतेकरयोर्विन्यसनेत्रवर्जेहृदयादिषु
विन्यसेत् ततोरूढपेध्यानान्यस्यावेअनंतरोक्तवक्तपादिति अथचिंतामणिमंत्रः तत्राशीवरहस्ये कैलासशिखर

मे नानारत्नविचित्रिते नानाद्रुमलताकीर्णे मंदवायुतरंगिते नानाकुसुमसौरभ्येणामोदितदिगंतरे सिद्धकिंनर
गंधर्वचारणाप्सरसां गणैः गीतवादित्रनृत्यैर्वीणापाणिभिः शिवं सदा ब्रह्माविष्णुमहेंद्रादिप्रमुखैरमरैस्तथा गार्ग्य
स्यनारदभृगुमार्कंडेयगौतमैर्मुनिगणैरपि निषेविते शिलापृष्ठे वैडूर्यमणिनिर्मिते सिंहासने समासीनमर्धनारीश्वरं हरं
सुप्रसन्नमुखं शंभुं स्मरारिं यमक्लेशकरं देव्युवाच भगवन्सर्वज्ञ जगदीश जगत्पते श्रुता येनाखिलाधीश भक्तानुग्रह
विग्रह रहस्यं किंचिदिच्छामि प्रष्टुं तो भक्तवत्सले भक्तास्मि तव देवेश वद सत्कृपया विभो चिंतामणिमनुं देव सुविनो·
यन्त्रयाग्रा इदानीं तं जगन्नाथ श्रोतुमिच्छामि शंकर श्रीमहादेव उवाच साधु वत्से महागुह्यं त्वं सर्वतंत्रार्थपारग
रहस्यमपि वक्ष्यामि भक्तोऽसीति षडानन कस्यापि मया ख्यातं तन्नेहोऽत्र वदाम्यहं गोपितव्यं तावत् यावत्तत्प्रकाश्यं ष
डानन सद्भक्ताय सुशांताय सत्कुलीनाय दीयते मंत्रोद्धारेण वक्ष्यामि शृणु वत्स समाहितः भुजंगेशं समुद्धृत्य क्रो
धीशं तदधः कुरु श्वेतेशं तदधः कृत्वा महाकालेच षण्मुख पुनर्भुजंगमालिख्य वालीशं तदधः कुरु अनुग्रहेश
मर्धीशमक्रूरेशं च योजयेत् गुरूपदेशविधिना बीजं चिंतामणेरिदं मथित्वा ज्ञानदंडेन वेदागममहार्णवे उद्धृतो
यं महामंत्रः साक्षान्मोक्षैकसाधने तपस्तप्त्वा चिरं पूर्वं कश्यपस्तु प्रजापतिः दृष्टवान् तेजसो राशिं प्रज्वलंतं महा
द्भुतं मंत्ररत्नमहद्रूपं चिंतयंस्तु चिरं पुनः ब्रह्माण्डजगतां वत्स चिंतामणिरनौपते इति भुजंगेशो रेफः क्रोधीशः क
कारः अक्रूरेशो विंदुः पंचैः सपिंडितं तन्मा इति कूटं भवति तथास्य ऋषिः कश्यप आख्यातोऽनुष्टुप्छंद उदाहृत देवता

शिवा
चं
४२४

424

जगतामादिमार्वतीपतिरीरितः हकारवीजमाख्यातं रेफः शक्तिरितीरिता मकारकीलकं वत्स रेफाद्यैः षड्भिराव
र्तेत् षडंगानि मनोरम्यजातियुक्तानि षण्मुख ततः संचिंतयेद्देवमर्द्धनारीश्वरं शिवं विद्रुमारक्तवामार्द्धदेहे नीला
त्पलरागके अहिगंगाशशांकार्द्धविलसज्जटमौलिके हावभावविलासार्द्धनारीरूपं महेश्वरं भीषणार्यदेहार्द्धवा
मार्द्धयोपशमद्भुते पद्मं च तदथो हस्ते दधानं दक्षिणार्धके करे त्रिशूलं तस्याथो नेकपालं च षण्मुख प्रति भक्ताशु
काकल्पमालालेपविराजिते एवं ध्यात्वा यजेत्पीठे शिवे सर्वोपचारकैः अष्टपत्रांबुजे देवं चतुरस्रत्रये ततः चतु
र्द्वारसमोपेतमास्थितं षण्मुख पूजयेत् आदावंगानि संपूज्य केसरेषु यथाविधि आर्चयेद्दलपत्रेषु कार्त्तिकाय
हषादिकान् ब्रीस्याद्या मातरः पूज्या द्वितीये हि दले पुनः लोकेश्वरांस्तदस्त्राणि प्राग्वद्वीथीद्वये यजेत् इति प्र
पञ्चप्रयोगः तत्र प्राग्वद्योगपीठन्यासांते प्राणायामत्रयं मूलमंत्रेण कृत्वा शिरसि कश्यपाय ऋषये नमः मुखे अन
नुष्टुप्छंदसे नमः हृदये श्रीअर्द्धनारीश्वराय देवतायै नमः गुह्ये हं बीजाय नमः पादयोः रं शक्तये नमः नाभौ मं की
लकाय नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृतांजलिर्वदेत् ततः रें हृदयाय नमः कों शिरसे स्वा
हा षां शिखायै वषट् मं कवचाय हुं रें नेत्रत्रयाय वौषट् पं अस्त्राय फट् इति षडंगमन्त्रान् अंगुष्ठादितलांतेकरयोर्विन्यस्य
हृदयादिनेत्रांतेषु षडेव मंत्रान्विन्यस्य स्वमंत्रेण तालत्रयदशदिग्बंधनं च कृत्वा ध्यानादिपुष्पोपचारांते अष्टदलकेसरे
षु आग्नेये रें हृदयाय नमः ईशाने कों शिरसे नमः नैर्ऋत्ये षां शिखायै नमः वायव्ये मं कवचाय नमः देवाग्रे रें नेत्रत्रयाय नमः दे

वायादिवनर्दिक्लयेभ्यः स्वाहायनमः इति षडङ्गानि संपूज्य प्रथमाष्टदले देवाग्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन वृषभाय नमः क्षे
त्रपालाय चण्डेश्वराय दुर्गायै षण्मुखाय नंदिने विघ्ननायकाय सेनापतये इति संपूज्य द्वितीयाष्टदले तथैवा
रभ्य आं ब्राह्म्यै ईं माहेश्वर्यै ऊं कौमार्यै ॠं वैष्णव्यै ॡं वाराह्यै ऐं इन्द्राण्यै औं चामुण्डायै अः महालक्ष्म्यै नमः इति
संपूज्येत्यादि पूजादि सर्वं प्रावत्समापयेदिति तथा एकलक्षं जपेन्मन्त्रं दीक्षितो विजितेन्द्रियः जुहुयात्तद्दशांशेन त्रि
मध्वक्तैः सतण्डुलैः तिलैः संतर्पयेद्देवं शुद्धतोयैः षडाननाननतोऽभिषिञ्चेत्तत्कालेन स्वमन्त्रेण समाहितः ब्राह्मणांस्तर्प-
येत्पश्चादन्नपानैः सदक्षिणैः एवं सिद्धमनुर्वत्स प्रयोगान्विदधीत वै इति शिवसम्पादेन शिवशक्त्योः पृथक्पृथक्
ध्यानमुक्तं यथा अथवा देवदेवेशि ध्यायेदष्टभुजं शिवं दक्षिणोर्ध्वकरे देवि परशुं तदधः क्रमात् खड्गं वह्निं शरांश्चैव
दधानं वामबाहुभिः भुजङ्गं त्रिशिखं चैव कपालं चापमेव च ऊर्ध्वादितस्तथा विलासं नीलकण्ठं त्रिदशार्चितं गंगातरंग
विलसज्जूटं चन्द्राहिशेखरं इति संचिन्त्य देवं शान्तं तत्पार्श्वस्थां शिवामपि अरुणामरुणाकल्पामरुणां शुकधारिणीं
अरुणालेपमालाढ्यां त्रिनेत्रामहिभूषणां मूलैः षोडशभिर्वर्णभुजषोडशमण्डिते चिन्तयेत्सर्वमेशानीं सर्वसाधका-
भीष्टदायिनीमिति प्रायशः काम्यमेतद्दीक्षितानि तेन शाक्तमेव शिवरहस्ये रेफसकारादिमन्त्रशिवशक्ती
निधायैव प्रजपेत्तेन सिद्धिः स्यात्क्षिप्रमेव न संशयः अयमर्थः बीजस्यादिमं रेफमपास्य तत्स्थाने शिवशक्त्योः हका
रसकारौ संयोज्य जपेदिति आमादाय जपेन्मन्त्रमयुतं मन्त्रवित्तमः तेनावेशो भवेत्सद्यो भूतादीनां रुजामपि अलम्

शिवा
चं.
६२५

425

शिरसि ध्यायेच्चंद्रमंडलमध्यगं स्वरैः षोडशभिर्बीजे स्रवंतममृतं सितं अपमृत्युज्वरं देहे ध्यात्वा पस्मारनाशने
रेफादिवर्णैः षट्कारैः षट्कोणांतस्त्रिकोणगं प्रतिलोमस्वराबीजे ग्रहस्थाः शिरसि स्मरेत् बीजमेतन्महासेनग्र
हाविनित्त्वनाद्भुते ते त्रिकोणे चिंतयेन्मूर्द्धगस्थनेतोः षडानन तन्मध्ये चिंतयेद्बीजेमलकालानलप्रभं द्रावणादावे
शयेन्मंत्री ग्रहान् रोगादिकानपि पतन्मंत्राभिजप्तेववंफजीवप्रसन्नके यहस्तस्य मृद्धिनिदीसं द्रावणमदावे शकार
कं पौष्टिके शांतिके मंत्रे शुक्लवर्णं विचिंतयेत् संकारमादौ संयोज्य जपेन्मंत्रं षडानन आकृष्टौ च वशीकारे रकारे
फादिको भवेत् हकारादिस्त्र्हेमाभसन्निभवेद्गोभणगुह फमत्ववर्णेपकारादिर्विद्वेषोच्चाटयोरपि पीतवर्णो
लकारादि स्तंभने शीघ्रविवाहनं शुद्धस्फटिकसंकाश मंत्रोयं मम सत्तमैः अकारादिश्च जप्तव्यो देशिकादेशतो गु
ह वायुमंडलमध्यस्थं मंत्रं कस्य विचिंतयेत् नेत्रयोर्द्वितीयं तोवत्स ध्यमाशु प्रजायते वापि यें कर्णयोर्वेद्धेदिंव
वदने स्मरेत् कुर्वे शूलेकरीनाशु वायुममसंस्मरेत् कुक्षिहद्वाशिरोरोगं कुर्याद्वि रसिषणमुव वायग्रंथं कंठतो
लेवचनत्र स्मस्य मध्यगं चंद्रमंडलमध्यस्थं स्वरैः षोडशभिर्वृतं नेत्रध्याने नेत्ररोगं हरत्याशु नमे संशयः रक्तस्रावे
कृशांगीनां योनौ ध्यातेह रेद्व्रणान् कुर्वेध्याते शूलनुत्स्याद्विस्फोटे विषमज्वरे तृषि रक्तामये वत्स भ्रमे दाहे शि
रोगदे स्मरेन्मंत्रं विद्रुमाभं तं जनदोषशांतये अपस्मारे कंठत्रिकोणांतस्थितं बीजं स्मरेद्गुह यस्य मूर्द्धि सर्वेशपः स्यादा
विवादांस वशकवे रेहेणागनान्देभोजनाष्टितेमं त्रविचिंतमवमंत्राणां हठहस्ततेजो हपोवसंस्मरेत् तत्क्षीर्षेमाश्रुपाशेन

कर्षयेद्योषितं क्षवे स्वनामगर्भितं वीजं योसौ योनौ विचिंतयेत् वशयेत्तत्क्षणाद्योषां स्त्रावयेत्तु क्रमेण च निजलिंग
शिरस्थं तद्बीजं संचिंतयेद्बुधः प्रवेशमेवं योनिमध्ये संपर्काद्योषितं वशी विदध्याद्द्रावयेच्चैव नात्र कार्या विचारणा कु
लालमदमानीय तत्र वीजं समालिखेत् तन्मकारस्य रेफेन साध्याख्यां कर्मसंयुतां विलिख्य तं त्रिकोणेन वेष्टयेत्
द्वादशदलपद्मे षट्कोणेन समावेष्ट्य षट्सु कोणेषु वा लिखेत् रेफं सबिंदुकं तच्च विलोमैर्वेष्टयेत्स्वरैः प्राणप्रतिष्ठां
तस्याथ कृत्वा सम्यक् षडाननं तां निखनेच्चुल्यधस्तत्तत्र याकें समावरेत् तदग्निसंतापणात्सयो वश्या भवति निश्चितं
पतिः प्रयांयाः षट्कं कृत्वा नात्र कार्या विचारणा मकारत्रययुक्तेन शालिपीठेन षण्मुखं कृत्वा पुत्तलिकां सम्यक्स्पृष्ठा·
गीमति मंत्रतो पादाभ्यां च जंघाभ्यां जानुभ्यामूरुयुग्मतः नाभेरधस्तात् हृदयात्कंठाद्दाशीर्षकं ततः एवं द्वाद
शयाक्षितानां नाम्नां शस्त्रेण साधकः मूलमंत्रेण जप्त्वा यावदिग्प्रपषडाननं स वश्यो भवति दिव्येनात्र कार्या वि
चारणा चतुरस्रे समे कृत्वा नागवल्लीदले शुभे तन्मध्ये तु वकारस्य बीजं साध्यं समालिखेत् मेरुमध्यमकाराय: ऽ
स्थिते रेफविवर्जिताः चतुरस्रे च तत्कोणे ठकारं बिंदुसंयुतं विलिख्य स्थापितं प्राणं मूलमंत्राभिमंत्रितं अष्टोत्तरसह
स्रेण शिरोरोगी प्रमर्दयेत् श्रोत्रिके या विरादेवरोगान्मुक्तः सुखी भवेत् सरेफेण ककारेण कंठमाध्यप्रसंघणं·
त्वद्दलं नेत्रकारेण वामे चैव मकारतः दक्षे मे रेफतो वधा वामे वामिय कारतः श्रौकारेण मध्ये चैव तत्संवत्से नाभिमं
कारतो गुरु वक्त्रो विदर्भं चैव द्वाभ्यां च वशाकर्षेन्म रेखिया मरणान्ते स वश्यः स्याद्विरान्नात्र संशयः वेष्टुजीवाख्यु

शिवा
बे॰
४२६

ष्ठेण त्रिकोणे रवयेद्बुधः तन्मध्ये विलिखेद्बीजं वेदनागरकं क्रमैः पुष्पेण जेन तन्मध्ये कार्णिके पवि याननः अ
ग्निमेस्थापयत्रे शे मेरुज्ज्वा विधिवन्मत ऊनेदष्टेन रशातेहं नै संपातयेतच्छ्रुते त्रिलोहनिर्मितायां तु मद्रिकायां विव
दनेः संपातसिक्तां तावत्सहस्रेणाभिमंत्रितेत् साष्टकेनाथ तां हस्ते धारयेद्यस्तु भक्तिमान् जयेन्न पुरपिषद्रुक
वला वानाविलान् रिपून् विषवेतालभूतादि डरितैवोध्यतेन मः वदे भागो विलोहस्य अक्षणेषण्मस्त्वे सोषते
सोमस्त्र योस्त्रि रूपतान्मानकायाः षडाननं तन्मयतान्विलोहस्य भगास्तद्दर्णे संख्यया भवेद्रूप्यस्य सौम्यताङ्गीग
षोडशउच्यते कांचनस्यार्करूपतानदर्णैः पंचविंशति तेन भागास्तस्य तावान्नाम स्याग्निमयततः तदर्णे सद
शैते ततस्य भागोपि नाटशः अष्टपत्रे लिखेद्ग्रंकर्णिकायां वउश्वकं तन्मध्ये वह्निकोणस्य तन्मध्य वीजमालि
खेत् साध्याख्याकर्मसंयुक्तं षट्कोणेषु षडंगकं लिखेत्सवीदिपत्रेषु वीजवर्णान्विभज्य वारकं षमे रेयमिति औम्
मिति वषण्मस्त्व वहिर्हेम वत्तच्छस्यादंतरालत्रयान्विते स्वरानाद्यांतरालत्त कादिमातानु द्वितीयके तृतीये तु यः
कारादीन्वेष्टनैन संलिखेत् चतुरस्त्रे वहिः कृतान्तस्य कोणेषु संलिखेत् वीजेन रह रेवन्तवौ मिस्पलर रूपकं
यतयेत्रे धृते सर्वरत्नाकर मनुत्तमे अस्मिन्मत्रे समाधाय कलशे विधिवद्बुधः तत्र देवं समभ्यर्च्य साध्येनाभिषेचये
त् कृत्वा होहाविनश्यंति जीवेद्वर्षशतं गृहा ततः पूर्णेंडविंवाभे मंडले वै समालिखेत् तन्मध्ये साध्यसंयुक्तं लि
खेद्बीजं षडाननं स्वरैः षोडशभिर्वातषड स्त्रेषु रमो लिखेत् वहिर्हेमत्रयं कृत्वा श्रेतरालेत यो लिखेत् वकारादिन

426

कारेणान्वलोम्बिंदुसमन्वितान् अष्टकोणे वहिरूर्ध्वात्कोणेषु लिखेद्गुह नृसिंहबीजे शागुर्कं यंत्रमेतत्षडानने
दुष्टग्रहविषव्याधिनाशनं सर्वसिद्धिदं आदौ षट्कोणमालिख्य तन्मध्ये साध्यसंयुतं चिंतामणिं समालिख्य षट्सु
कोणेषु पञ्चवर्णकं षमेरये मितिश्रीं मामिति च संधिषु विलिख्य वहिरावेष्टयेत्तेन प्रणवेन च तद्वहिर्वेष्टयेद्वृत्तः पु
नर्वृत्तेन समालिखेत् तद्वहिश्चतुरश्रेण वेष्टयित्वा विचक्षण नृसिंहबीजे विलिखेत्तत्कोणेषु षण्मुखपतयंत्रेशैव.
नयाविसि विद्दोमयो भलोसादावीन्भिरकृतास्तत्वाविधिवद्बुधः मलके धारयेदेतल्लक्ष्मीसौभाग्यवर्द्धने आयुरा
रोग्यविजयं चैश्वर्यपुत्रपौत्रदं चौरव्यालमहारोगभूजायस्मारनाशने कारस्कारनराशान्वा साध्यमानीय तत्रबीज
ग्रदेशे महासेन सुरम्यं कारयेत्स्थाले षट्कोणं विलिखेद्दन्तात्तत्साध्यसमन्विते चिंतामणिं विलिख्याथ षट्स्वा:
स्वकोणेषु विलिखेत् वन्हिज्वालाश्च वारक्रवाकार्योश्वतद्वहि कार्तिकेयाय सेजम महेशत्रस्तद्वतः फलमेवेण तन्मम
कस्यापयेयत्रतत्र वै चोरव्याघ्रकोडा समर्थो रिपुभूतपिशाचकाः नवजेतिकादापि वै यंत्रसाध्यप्रभावतः अथ श्रीकंठसं
हितायां श्रीणुदेवि प्रवक्ष्यामि मंत्ररत्नं महाद्भुतं नंबुरादेवदेवस्य शत्रुक्षयकरं परं सर्वर्द्धेषु महादेवि महाकालेन
संयुता तदमस्यभुजंगेशो वालाशस्तदधः शिवे अधीशस्तदधो देवि सर्वोर्द्धे षीमस्थो विद्धितः बीजमेतत्समाख्यातं स
र्वसिद्धिकरं परं सर्वर्द्धेषाद्धकारः महाकालेशमकारः भुजंगेशो रेफः बालीशो यकारः अधीशऊकारः श्रीमती
बिंदुः एतैः संपिंडितैर्लक्ष्म इति बीजं भवति अस्य बीजस्य व्यास ऋषिर्हो गायत्री छंदः इति श्रीरुद्रो देवता शत्रुक्षयसर्वाभीष्टाय

शिवा
चं
४२९

427

पेभवेत् खदीर्घभाजावीजेन षडंगानि प्रकल्पयेत् ह्रकाररहितेमूलवीजेजमसहान्वितं चत्वारि देवीविज्ञानिदे
यस्त्वागिरिनेदिनिजपाणयोविजपापश्चादजिताचापराजिताबीजेमंगुलिषुन्यसम्करयोर्व्यापकंततः कनिष्ठादिषु
विन्यसेत्षडंगानितलावधिः देवेदेवीस्वबीजाद्याकनिष्ठादिषुविन्यसेत् पादान्मूर्द्धावधिन्यसेत्त्वङ्गुष्ठिनाजागदाश्वरी
मूर्द्धादिपादपर्यंतेनतलाभ्यांव्यापकंन्यसेत् षडंगानिषुनर्न्यसेदेवेदेवीप्रयत्नवन् शिरोवदनहृन्नाभिगुह्येषुक्रमतोन्य
सेत् एवंन्यस्ततनुर्देविध्यायेदेवमनन्यधीः उपदादित्रहविहंचतुर्वक्त्रंत्रिलोचने जाद्धंशेखरेहसन्तंखावतंभिंदेयने
क्रमात् दक्षिणेडेकरेदेविसत्रेणिवडुंगमव्ययं पाशंवामोड्डहस्तेचकपालेनदंधेत्रलोरत्कोगगणाभरणेभरणाः
स्थुकेविपिठतानामके ध्यामर्षारत्नाकलांधंध्यायेदेवंशिवंशिवेशेचपीठसमभ्यर्चेवदामामासीनंचत्संनातश्राग्रास्त
पजेदेहवैसेमकरगपादिभिः शिवेनषुंसकस्वरैर्विहानतनुलोमविलोमगैः धर्मादिकैरधर्माद्यैः पादगात्राणिकल्प
येत् ह्रकारेणन्यसेदेविनेत्रस्तूपानाणानषचतर्थेषचमाभ्यांतस्वराभ्यांवरवर्णानिमायाविवामयेदेविश्रयष्ठर्धक्व:
दंन्यसेत् षष्ठस्वरेणपद्मेचकल्पयित्वावरानने संध्यतौरमेहादेविचतत्भिश्रयथाक्रमेवामाद्याः पूजयेदेताचामा
ज्येष्ठाततःपरे रौद्रीचेवत्वतान्येषाज्वालारूपामहेश्वरि इत्येतेकालितापीठेमूर्तिर्दाकलमूलतः तस्यमावाह्यदेवेशं
नेत्रुकेदेविपूजयेत् चतुर्द्वारसमायुक्त चतुरस्तत्रयाहने गृहपद्मोनुजेदेवियजेदावरणैः सह आदावंगानिसंपूज्यके
सरेषुयथाक्रमा दिक्षात्रेषुयजेदेविसस्वबीजादिकाक्रमात् वामावाः पूर्वंमदिनारक्ताःरक्ताश्नलेपना गृहणोषुकल्प

ध्यायास्तोत्रलाभरितानना: वल्लकीवादनरतामदविभ्रममन्थरा: कोणपत्रेषु वाम्यायीशानीबीजादिका: क्रमात् उभे
गा सुभगा चैव कराली मोहिनीति ता वह्निज्वालिशुद्धाकिविदानववदनोद्भुजा: देवीसदृशभूषाढ्यास्तासां बीजानि पार्व
ति ककश्चैनो मृगश्चैव नकुली विडभूविता वाह्वीयाह्वये देवि लोकेशनासाधुपात्मजेन दम्पयो भजते देवि तेवुहे वि
पिवन्नरः नतमण्डले भक्तिं विविधु लोकेषु विद्यते अथ प्रयोगः तत्र प्राग्वत्प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्ते शाण्णया:
मन्त्रं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदये श्रीनेत्रुरुहेरुद्राय देवतायै नमः इति विन्यस्य मम
मनोऽभीष्टसिद्ध्यर्थे विनियोगः इति कृताञ्जलिर्वदेत् हम्रां हृदयाय नमः हम्रीं शिरसे स्वाहा हम्रूं शिखायै वषट् हम्रैं
कवचाय हुं हम्रौं नेत्राय वौषट् हम्रः अस्त्राय फट् इति षडङ्गमन्त्रान्कनिष्ठादितलान्ते करयोर्विन्यस्य पुनः हम्रं
नम इति केवलं बीजमेव कनिष्ठाद्यङ्गुलिषु विन्यस्य करयोश्चापके कृत्वा कनिष्ठिकयोः हम्रां श्रीनेत्रुरुरुद्राय नमः
अनामिकयोः अम्रूं जेपायै नमः मध्यमयोः मम्रें विजपायै नमः तर्जन्योस्तम्रें अजितायै अङ्गुष्ठयोः हम्रूं अपराजिता
यै इति विन्यस्य पादादिमूर्द्धावधि हम्रूं नमः इति मूर्ध्नि हि नाविन्यस्य पुनर्मूर्द्धादिपादपर्यन्ते करतलाभ्यां बीजं विन्यस्य पुनः
पूर्ववत् षडङ्गानि विन्यस्य शिरोवदनहृदयनाभिगुदेषु प्राग्वद्देवदेवीश्च विन्यस्य ध्यानाद्यात्मपूजान्ते पूजावर्णे यथोक्ते कृत्वा
तं स्थाप्य तत्र मेरुकादिसिंहासनान्ते प्राग्वत्पीठे सम्पूज्य सिंहासनस्य पादेषु तस्य धर्माय ह्रं ज्ञानाय: लं वैराग्याय लं ऐश्व
र्याय तस्य गात्रेषु लं अधर्माय लं अज्ञानाय ह्रं अवैराग्याय ह्रं अनैश्वर्याय इति संपूज्य ततोऽनन्तपद्म आनन्दके

श्रीवा
३
७२८

देशं बिन्द्वालेच संपूज्य प्रकृतिमयपत्रेभ्यो विकारमयकेसरेभ्यः ॐ सर्वतत्त्वरूपायै कर्णिकायै । इति संपूजयेत् । अत्र बह्वः
स्वरेण पद्ममध्यस्था कर्णिकालसत्ते पद्मस्य भागे व पूजितत्वादिति नमः सूर्यादिमंडलपूजां तेषु प्रवेशो यात्मने सन्तापः इत्यादि
गुणत्रयपरकाद्वितत्त्वमायायै । ॐ विद्यायै । इति पश्चाद्वतोऽग्न्यात्मवत्सपपूजां ते दिक्दलेषु केसरेषु वामायै । ज्येष्ठा
यै । रौद्र्यै । अंबिकायै इति शक्तिवत्सपं पूजयेत् अत्र नवशक्तिपूजने नास्तीति पतेषां पतेविशिष्यसबीजशक्तिवत्सप
मात्रस्याकृतत्वात् शैवपीठनवशक्तिबहिर्भूतत्वाशंक्य सेयत्रावेतिनिरस्तं पीठपूजां विधाय तत्र मूर्तिकल्पनादिषडंगपूजां
ते हृद्दलेषु देवाग्रादिदिग्दलवत्सपे प्राक्तिप्पनं वामायै ज्येष्ठायै रौद्र्यै । अंबिकायै । अग्न्यादिकोणपत्रेषु
शौडभगायै पंचमभगायै संकपाल्यै हेमोद्दिमै इति संपूज्यैवं नावेदनादि सर्वं समापयेदिति तथा लक्ष्मकेजपेन्मंत्रं
तद्दशांशेन हुनेत् तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणभोजनं यथा वोऽवान्तिफरात तस्य बीजमन्त्रजपेत्ययं ज्वरस्कुलम
हारोगान् नश्यतीति नेन तल्लक्षणात् कुपितस्य हृदंभोजे स्फतारबीजमिदं जपेत् तत्को यं शाम यक्लीं ब्रं फवेमंत्रप्रभावात्
एतन्मंत्राभिमंत्रितजलं प्रातः पिबन्नर हृद्रोगकामलाकासश्वासविष्टंभकास्तथा नश्यन्ति तत्क्षणादेव नात्र कार्या
विचारणा मंडलं नवनाभाख्यं कृतं रम्यं महेश्वरि तत्र संस्थापयेद्धीमान् कलशान्नवमंत्रवित् देवं मध्ये प्रपूजयेत् तथा ।
देवीहृतीश्च पूजयेत् पूर्वोक्तवन्नेतत् सिंचेत् कलशेजां यो यो भानो शिवे सततं वे व्याधिमान्स तेकि समुत्ताकमयकाग्रहः राजाभिषि
क्तो विजयी भूयाः देवी विनसंशयः भूतप्रेतादिकाः कृत्या रोगान्नश्यन्ति सेवनात् अथ रूपत्रां उजेमध्येसमाध्ये बीजमाले

428

लेत् केसरेषु स्वरान्देवि दिक्पत्रेषु लिखेत्ततः पृथ्वीक्ष देवीबीजानि विदिक्पत्रेषु पार्वति इतीमेशान्त्र्यं वेमुक्तानालिखे·
न्तहहिः पुनः इत्यष्टकविधायायत्नयोमेध्येसमालिखेत् ककारादिलान्तकोमान्विंदुयुक्तान्महेश्वरि तद्वहिश्चतुरस्रेण व
ष्टयेज्जगदीश्वरि एतद्यन्त्रं महादेवि प्रोक्तं श्रीतत्तुरोमहत् साधितं जपहोमाभ्यां कृतं नाशयति क्षणात् रोगकृत्याग्रहा
न्सम्यक भूतापस्मारकादिकान् अथ श्रीकण्ठसंहितायां देवदयालमन्त्रवदसौ शृणु देवि पृथ्याविधिसंवन्नौ नग्रहे ह्यायो
हं संवर्नकोऽपुनः आषाढ्यो रेवतीयुक्तो लोहितेनान्ततस्ततः पिनाकी वा नेजयुतो वालीमेषस्ततो भवेत् महाका
लो विसर्गो वोक्तायायेयमनः प्रिये सर्वकामदः सर्वरक्षौ इंडरन्तस्वारः तेन तौ इति आषाढः तेन रेवती रन्ते नत्रा
इतिलोहितः पत्रनेनत्रातेन याइतिपिनाकील प्रेनेनत्रातनेनलाइतिवालीप· मेषोन महाकालोमः विसर्ग·
सः· तेनमइतितारायः पाणवायः तथा मूर्तिर्द्वेस्याम्भरिहोगायत्रीक्षेदइ इति देवपालो देवतास्य देवीजपरिकीर्ति
ते नमः शक्तिरिति प्रोक्तं सिद्धसिद्धिकारः परः षड्दीर्घभाजा बीजेन षडङ्गानि प्रकल्पयेत् ततः संचिन्तयेद्देवं क्षेत्र
पालमनन्यधीः अञ्जनादिप्रतीकाशमूर्ध्वपिङ्गजटाधरं वर्तुलोग्रत्रिनयनभीमसर्पविभूषणं दंष्ट्राकरालवदने
भीमरूपं दिगम्बरं द्विपतीकाशमूर्ध्वपिङ्गजटाधरं वर्तुलोग्रत्रिनयनं· द्विभुजं दक्षिणे हस्ते गदां वामे कपालकं
दधतं चिन्तयेद्देवि पीठे समर्चयेत् पद्ममष्टदलं वाह्ये दिग्द्वारे भूपुरे हैहेत कृत्वा तत्र समावाह्य गंधाद्यैरर्चयेत्त्रिभिः
आद्यावेगानि सैन्यं पूर्ववत् परमेश्वरि पूर्वयेदष्टपत्रेषु क्रिंकराष्टकामहिते अनलश्यामिकेशाम्बकालस्पन्दनंतरे

शिवा
र्चं
४२९

429

घंटारवो महाकोपः पिशिताशनपर्वत पिंगाक्षोर्द्धकेशश्च क्षेत्रपालस्य किंकराः लोकेशांश्चतुर्दशानि पूर्ववत्प
विसर्जयेत् एषपदीपादिकं दत्वा ततस्तस्मै बलिं हरेत् बलिनैवेद्यं तत्र मंत्रः एह्येहीति समुच्चार्य विद्रपांतेषु रुद्धेष मंत्र
पठितः पेयश्चात्रान्तेपद्विनयततः विघ्नपुरमे महोत्स्याङ्गोरयक्षेत्रपालक बलिंपदं समुच्चार्य देविशुद्धाहाय हिरावलि
मंत्रः समाख्याता सर्वकामफलप्रद ह्विठः स्वाहाकारः स्मरन्त्यागमे अस्यप्रयोगः तत्रप्रावधोगगपीठन्यासोतोशिरः
सि ब्रह्मणेऋषयेनमः मुखे गायत्रीछंदसेनमः हृदये श्रीक्षेत्रपालायदेवतायैनमः गुह्ये क्षेंबीजायनमः पादा
योनमः शक्तयेनमः इतिविन्यस्य ममसर्वाभीष्टसिद्ध्यर्थे विनियोगः इतिकृतांजलिर्वदेत् ततः क्षांहृदयायनमः
क्षींशिरसेस्वाहा क्षूंशिखायैवषट् क्षैंकवचायहुं क्षौंनेत्रायवौषट् क्षः अस्त्रायफट् इतिषडंगमंत्रानेंगुष्ठादितलां
तेकरयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगेष्वपिविन्यसेत् ततोध्यानादिषडंगपूजांतेष्टकेशाय इतिसंपूज्यलोकेशांश्चतानादिस
वैसमापयेदिति तथाप्यकलत्त्वसेतजपेन्मंत्रंजपाद्दशांशतः वेहणाहुताःसिक्तंतर्पणादिततश्चरेत् या
त्रौगृहीगणाश्चैकतास्थंडिलमध्रनमो आवाह्यतत्रसंपूज्य क्षेत्रेशंप्रोक्तवर्त्मन अन्नव्यंजनदुग्धाद्यैः कृत्वावैसिक्थ
केमहत् पूर्वोक्तमनुनादेवितस्यहस्ते बलिंहरेत् बलिनानेनसंतुष्टः क्षेत्रपालोमहाद्भुता ऐश्वर्यंविजयारोग्यश्री
सौभाग्यादिसंपदः ददातिरोगभूतानिकृत्याश्चाशुनिवारयेत् क्षेत्रपालबलिदानेकाम्यनित्यप्रजायामपिनैवप्रयो
क्तमंत्रेणैववदेयं संग्राहार्यशिष्येण श्रीनिवासेनधीमता विवतारिशंकागात्रप्रणीतायांप्रकाशकः इतिश्रीशिवार्चे

नवेद्दिकायोविवनारिंशप्रकाशः अथवदुकमेत्रः तत्रश्रीलेशकोटिप्रभेदे अथवदेमहादेविभैरवस्येस्वरेस्वरि मेत्र
रत्नेमहाप्रमेडहमहनिकेतने सर्वेशत्रुक्षयकरेसर्वव्याधिविनाशने सर्वापत्तारकेदेविसर्वसौभाग्यदायके वश्याकर्षण
विद्वेषस्तंभनोच्चाटमारणे निग्रहेव्याधिकरणेप्रशस्तमाविलेश्वरे उद्धरिष्येमहामंत्रंशृणुष्वावहितांप्रिये योमाग्नि
शांतितिथिमिरुद्धवेद्दीजमादिमे जलेवबिंदुवरीकरणेयुतांकायततःशिवे अनेनतोलोहितप्राग्निःकर्णवान्मीनयुग्मके
वह्निरूपेवमोनेनयुतःपवनपवव क्रोधीकर्णेयुतोवह्निःकर्णवाम्परमेश्वरि पुनरेतद्वयेदेविद्वितीयार्णोमतद्वये
आद्यंबीजमहेशानिपुनरेवेंसमुद्धरेत् एकविंशतिवर्णात्ममंत्रराजामहद्यतः गोपनीयःप्रयत्नेनत्रैलोक्येचापि
दुर्लभः ध्योमहः श्रुशीरेफशांतिः इतिथि॰विंदुःतेनहीं इतिजलंव॰ विवरीट कर्णउतेनडुइति कायस्वरूपः अनेन
आलोहितःय॰ अग्निः द कर्णवान् नकारयुतः तेनडुइति मीनयुग्मपकारद्वयेतेनह्रइतिवह्नीरेफःठपेवमोणः
अनेनत्रा तेनणाइतिपवनोयः क्रोधीशःककर्णः उनेनकुइतिवह्नीरः कर्णउनेनरुइतिपुनरेतद्वयेक्रुरुइतिद्विती
यार्णेदिवतद्वयेयदुकायइतिआद्यंह्रीइतितथाऋषिरस्कोमहादेविहृद्दारपसंज्ञकाअनुष्टुप्छंदइत्युक्तंभैरवो
देवताशिवेशाक्तंबीजंवशक्तिश्चश्राकीलकमुदाहृतं आधारपुगोदेविपंचरत्नसान्वितक्रमः सर्वादिपतिलोमेन
ननपुंसकविवर्जिते एतद्बीजेंद्वयायामस्तसमस्तव्यापंवमस्तेयः श्रेगुष्ठादिषुगलीपुमुद्राभमहृदयेषुव सर्गस्वराणेदे
वमस्तकासेदस्तकर्णके वामकर्णेवसूयायमस्तंदेसर्वीतिकोनरे पश्चिमेपिवक्रेपुमस्तेयस्तामहेश्वरि ईशानाद्यस्त

शिवा
वं॰
४३०
430

त्पुरुषो घोरो देवि तृतीयक वामदेवश्चतुर्थस्तु स्यात्सद्योजातस्तु पंचमः पुनराद्योणयुगलेषड्दीर्घस्वरभेदितम्
कृत्वा तैस्तु षडंगानि जातिशुक्लानि कल्पयेत् श्रीरुद्रयामले श्रीदेव्युवाच देवदेव जगन्नाथ शंभो त्रैलोक्यनायक
भैरवस्य विधिं ब्रूहि मम वल्लभ महामते येन कार्याणि सिध्यंति साधकानां निरंतरं सुगोप्यमपि देवेश विधिं प्रब्रूहि शं
कर यतोहं तोग्रयोरेकस्तेदावैष्णै निरंतरं ततः कृपां समाधाय विधिं कथय शोभने श्रीभैरव उवाच शृणु देवि प्रवक्ष्या
मि वटुकस्य महात्मनः विधानं परमं गोप्यं ब्रह्मादीनां सुदुर्लभं सूत्रेण वस्मसंक्षेपात्कथयिष्यामि वल्लभे येन विज्ञा
नमात्रेण त्रैलोक्यं साधयेत्सुधीः एकदा देवदेवेशि नयमेसमेदावलो गतोहं परमानंदात्कलयकृतिमीश्वरी वकों॰
परमसेतु छोतपसा भाविताम्मना साकाशरूपिणी देवि शोवावचनेमहान्हाहेशंकर प्रीतावरवरसडलेभे इति वाक्य
समाकर्ण्य शैवावाहं सबल्लभे देवि मातर्जगन्माते यदि स्यास्ति मे वरे ड्हलेभे कस्यचिद्ब्रूहि विधानेपरमाशया तमे वसाये
न सिद्ध्यंति सर्वकार्याणि साधने इति वाक्यं वमे श्रुता मूलप्रकृतिसनातनी उवाच यादृशं देवि विधानं शृणु वल्लभे व
टुकाख्यस्य देवस्य भैरवस्य महात्मनः ब्रह्मविष्णुमहेशाद्यैर्वंदितस्य दयानिधेः न्यासास्त्वेकदश प्रोक्ता वटुकाराधने शि
वे यो विना नैव सिद्धिः स्याद्वर्षाणामयुतैरपि आदौ न्यासषड्वीजेन कार्यः पश्चान्मातृकाः सिंहवीजेन देवि न्यासे कार्ये करेण
वीजेन तदनन्यमावीजन्यासमप्रीविदध्यात्समहा श्रीवीजतो न्यासे प्राणवीजेन चापरं येशावीजस्य च न्यासे विधाय त्र्याति
वीजतः मूलवीजेन पश्चाद्यन्यासे कुर्यान्महामति भ्रामरीवीजतो न्यासे विदध्यान्नीतिसंयुतः एवं न्यासान्विधायादौ ततः का

रोतिनरोपदा तोषयेद्धवरोहेतावन्मंत्रानसिध्यति श्रीदेव्युवाच देवदेवजगन्नाथ शंभोसंसारतारक कृपांकृत्वाममा
विघ्निपाकश्रेतविद्धपघ कालेनेहयथाल्पेन साधकः सिद्धिमाप्नुयात् गोपनीयोनमेत्रोयेवदुकाख्योजगद्गुरो न
थानिद्धपघानिभोवालकोपिपथालभेत् श्रीशिवउवाच शृणुदेविजगन्मातर्न्यासबीजानिशोभने प्रकटानियथा
शास्त्रंकथयामिद्विजायते स्थानेषुयेषुबीजानिमन्त्र्यानिमहात्मभिः तथात्रप्रवक्ष्यामिशृणुमन्माणवल्लभेशि
ववेद्धशिवैःशाकसरोपैतैःसविंदुभिः प्रेतबीजेसमाख्यातेतेनोगानिन्यसेद्बुधः हृच्छिरश्चशिखानेत्रकवचास्त्रेषुवेद
वि शिवोहद्वेदसमशाकस्वरःश्रौं तथाशिववेदोसमंसेवश्रौंकालवामादिभूषितौ विंदुनादयुतोदेविन्यासमन्त्रानिद्रुका
रके सिद्धबीजमिदंदेवि विन्यसेत्सुंदरि संवर्त्तःक्ष कालोमः वामादिईः विंदुः अनस्वारः नादोर्थचंद्रः तथाग्निबा
बाह्वोश्चलिंगेचनाभौहस्तांगुलीषुच पादांगुलीषुदेवेशि विन्यसेत्परमेश्वरि अजेशोग्निसमारूढः शाकस्वरशष्ठी
युतःकामबीजमिदंप्रोक्तं विन्यसेत्परमेश्वरि अजेशःक्रुं अग्निःरःशाकस्वरश्रौं शशीविंदुः तथाब्रह्मरंध्रेमुखेनेत्र
युगेग्रीवानसोरपि कपोलयोश्चचिबुकेब्रह्मरंध्रेचविन्यसेत् कालशाकाग्निवाःसर्थविंदुनादविभूषितनामसाबीजे
महेशानिपादयोर्हस्तयोस्तथानेत्रयोश्रोत्रयोःकुक्ष्योर्मेद्रेचैवप्रविन्यसेत् कालः मशकः लाशीवोहः सच श्रां
तथाः श्वस्थाग्निवामकर्णोडुनादैदेविसमीरिते महाबीजमीशानिविंदुकेपादयोर्गलो पादयोर्हृदयेपादये
नाभौचपादयोः श्वासिशश्वाग्निरवामकर्णः फर्इडनादैश्चालत्तथा लोहितोन्यासमेनोवामकर्णः विंदुः तिरहि

शिवा
वे
४३१
431

ते शाणवीजेन्यसेदेविहृदयनाभिमंडलेहृदयेपादयोर्देविहृदयेदत्तकृतकेहृदयेवामकुक्षौवहृदयेदत्तयत्रलेहृदयेवाम
पादेवहृदयेदत्तनेत्रकेहृदयेवामनेत्रेवहृदयेदत्तघ्राणकेहृदयेवामघ्राणेवहृदयेदशाकर्णकेहृदयेवामकर्णेवहृद
येविन्यसेत्प्रिये लोहितःयःश्मशिरःववामकर्णेकः वडवननान्नादोपिहेयः तथाकत्तरीयोग्निमहृद्धेवामकर्णेड
नादवान् वेदावीजेमहादेविविन्यसेत्परमेश्वरिकतरीय वद्यन्यत्याग्वत् वेदिकायावत्ताभीववेदिकायोहृदिन्यसेत्
पादयोहृदेयकवामस्तकेकंधेस्तनयोर्गुल्फयोस्तनयोन्यसेत् वेदेशोवाष्टवन्नादियोवामकर्णेडनादवान् व्योति
वीजमितिशाक्ताविन्यासेदेविसाधक वेदेशःस्ववाष्टचः वन्नादिग्राग्वत् मस्तकेपादयोश्चैवग्रीवायानाभिमंडले
गलेवहृदिदेवेशिजंघयोनेत्रयोस्तथा कर्णयोर्बाहुयुग्मेवस्तनयोश्चन्यसेत्प्रियेघ्राणवोमूलवीजंस्याद्धृदयेपादयोः
प्रिये हस्तयोःकर्णयोर्नासापुटेवैवश्रविन्यसेत् ह्रिंडरेवतीशक्रवेदहमसचिम्त्रिभिः सविंडनादेदेवाशिश्रामसीवी॰
जमीरितेह्रिंडः॰म॰ रेवतीरशक्रः॰ल॰ वेदः॰ह॰ हंसोह॰ चिम्त्रिः॰दे॰ विंडनादैग्राग्वत् सर्वेनेत्रहृदयेकर्णहृयेवैवकपो
लयोः गंडयोःकंठदेशेवस्तनयोर्हृदिपादयोः चिवुकेमस्तकेवंक्षोस्कंदयोर्दंतलेस्तथा ब्रह्मारेश्वेतथाप्यारेक्रमः॰
ण्येवन्यसेत्प्रिये इतिन्यासान्समाधाययुरश्चारणकारकः यथोक्तन्यासकारीवयदिनोवरमाप्नुयात् तदाकन्याहरणे
स्यंभमयायेप्रजायते न्यासैरेभिर्वरारोहेब्रह्महत्याविनश्यति काकयान्यस्ययायस्यहन्तंसत्यंवदामिते अथेन्यासा
नथोवदेश्रीन्देवस्यमहात्मनः याविधायनरोविदेत्सिद्धिलोकेपुडलेभे शाक्तनवीजेविन्यसमस्तकेगंडयोस्तवे

कालेवीजेवदक्षेशोऽथकर्णयोरपिविन्यसेत् नाभौलिंगेगुदेवापिविद्यावीजेकपोलयोः मंत्रस्यारंभेदंजपेन्मोविंन्यसेन्मा
यकोन्नमः श्रीदेव्युवाच भगवन्करुणासिंधोदीनवंधोजगद्गुरो कृपाकस्यामत्त्वाहिमंत्रेदेवष्टष्यकृथक् साधकस्य
यथासिद्धिमविरेणवविंदति श्रीमहादेवउवाच शृणुदेविप्रवक्ष्यामिमासत्रयविधिंपृथक् दीर्घकालाग्निशक्राण
मयःकालानलात्मकाः वन्हिस्थिगगनंवेदावामादिर्मिंदितविंदुनादसमाक्रांतावीजमाकृतमुद्धतं दीर्घान् कालाम
ग्नाविर शाक्रः ल कालः म अनलः र अत्र तवान्हिर अग्निः श्रः वन्हिर गगनह वेदः स वामादिः विंदुनादैः
प्रागवत् तथावस्वाग्नींद्रेद्वशिकालवन्हिवामादिभिः प्रियैस्वविंदुनादैदेवेशीकालवीजमितीरितेवक्षाक अग्निः र
उद्दाल इंदुः म अग्निः र कालः म वान्हिर वामादिः विंदीदिप्रागवत् तथासेवर्णानेलवेदाग्निशिनवेदविमूर्ति
भिः सविंदुनादैदेवेशिविद्यावीजंसमुद्धतमे वर्ग्नःदः अनलः रवेदाः सः अग्निः शिवः हवेदः स त्रिमूर्तिः ईविंदा
दिप्रागवत् तथाएतत्मासत्रयप्रोक्तंसाधकाभीष्टसिद्धिदंयस्यप्रसादमासाद्यभैरवःशीघ्रसिद्धिदः शृणुदेविप्रवक्ष्यामि
षृवलामासमंत्रमे यस्यप्रसादाद्वाशिवेवटुकः सिद्धिदोभवेत् मस्तकेदक्षनेत्रेचवामनेत्रेतथैवच दक्षकर्णेवाम
कर्णेकपोलेदक्षिणेतथा वामकपोलेदक्षेवगंडेकेवामकेपुनः चिबुकेप्रथमेस्कंधेदक्षिणेवामकेतथास्तनेद
क्षेवामेवहृदयेदक्षकुक्षिके वामकुक्षौचनाभौचदक्षजंघेचवामके लिंगेमेढ्रेदक्षिणेचवामेचवृषणेनियदश
द्रोहषणेवावीदक्षवामनिर्देशाल्लिंगस्योक्तमावेति मूलाधारेदक्षगुल्फेवामगुल्फेतथैवच दक्षपादेचवामवदक्ष

शिवा
चे.
४३२
432

पादांगुलीषु च वामपादांगुलीषु वै च ब्रह्मरंध्रे तथैव च मूलाधारे गुदेश्चैव गुदे चैव ब्रह्मरंध्रके महाघराख्यबीजं च विन्यसेन्मा
न्यकोत्तमः वेदमूर्तिर्गुरुस्तोच महीप्रिये त्रिमूर्तिर्णस्य चन्द्रे च चन्द्रे च परणीगले षष्ठस्वरस्तिमत्तो बिन्दुनादक्षभूषितम
न्त्रकं महाघराख्यबीजं तेन कथितं सर्ववेदितं वेदमूर्तीस्तोगुरुस्तो वेदमूर्तीस महाविसर्गः महील ब्रह्माक. मही
ल. त्रिमूर्तिः ई. ग्रामीर बन्हिः र. ग्रवव. वन्हिरे. ग्रंबुल. परणील जलेव षष्ठस्वर. ऊ. त्रिमूर्तिः ई. इंदुनादौ
प्राग्वत् न्यासेनानेन सप्तकोटिमहासन्निव समो भवेत् वटुकस्याथ वक्ष्यामि मातृकान्यासमुत्तमं कृतेनं येवटुक. साध
के च रूपकरो भवेत् सर्वाङ्गे पंचभिर्यत्रा मातृकामंडले भवेत् योगमार्गो विशुंतेवनां तेफले तथातके वटुकस्य परं ह्यमे
मातृकान्यासमुत्तमे विज्ञाय साधये त्याता समयः शिवतां व्रजेत् विवेगमातृकान्यासं येन नेन न्यासमाचरेत् वटुक.
स्तस्य कुपितः सद्यः प्राणं प्रयच्छति तस्मान्न्यासप्रकर्तव्यः साधकेन विपश्चिता सर्वेषु मातृन्यासेषु वटुःपाविग्रहेतवे
मातृकान्यासमेनाद्दिव्यकायो न्यसमाचरेत् वर्षकोटिप्रयत्नेन सस्तिद्धिं नैव विंदति उकारमादौ संयोज्य सर्वे पूर्वे च दा
वरेत् प्रथमेतन्मातृकाख्यो न्यासस्यात्सर्वसिद्धिदः रुकारमादिकं कृत्वा न्यासो येवर्णानि नास्य चहिमातृकाख्यो न्यास
रुद्रामाणि भवेत् ध्यानानि पूर्ववद्देवि कथितानि महामते प्रमात्न्यासमाख्यास्ये प्राणेषु च वर्णानि सरस्वतीमातृ
काख्ये सद्यः सिद्धिप्रदायकं न्यसेन्महामते बीजे मातृकास्थानकेषु च महासरस्वतीदेव्या सद्यःसिद्धिप्रदायकं कोघीः
प्यायः पिनाकीशो दारुकेशश्च जेगकौ सूर्वीशानकुलीशो च वक्ष्य योनकुलीशाकौ सवर्तं च करे वन्याविमत्तो ड विम

षिताः महासरस्वतीवीजेनकाथितेदेवकुलेभे क्रोधीशः कपिनाकीशः लः दारुकेशः उः भुजगः भृग्वीशः स्
नकुलीशोरुः भुजेगः इनुलीशाहः सेवर्तेन्दः वकेशः देवतीर त्रिमूर्तिः ई ईडः विंडः नयाडनिन्यासामाख्याः
तावङ्काः एवने शिवेमयः सिद्धिकरादेविभाग्यलभ्यानसंशयः न्यूनन्यासस्यकृतीयः सयोहानिसमाप्नुयात्
एतस्मादधिकन्यासान्निलेःस्याजन्मजन्मनि तथाकौलेशकोटिशभेदेएवन्यसनन्तदेविध्यायेद्दडकभैरवांशुद्धा
स्फटिकसंकाशंद्विनेत्रोमलशोभितो कुटिलालकसंवीतवाहस्मेरमुखोवुजे नानारत्नमयाकल्पैः किंकिणीजा
लनूपुरैः दीप्तसूत्रोवराबीनंद्विभुजेदक्षिणेकरे त्रिशिखंसवहस्तेवबयानेदंडसङ्कुतेनडवेषपरशंसुमात्तिकंसा
धकस्मरेत् हृदयामलेन कपालेवामहस्तेनसत्यंदेंडंदक्षिणे इत्युक्तस्मात्तिकेचनस्थेजध्यानेवतत्रैव ष्वेतव
र्णंवनवीहेजटामकुटधारिणं त्रिशूलपाशहस्तेवदंडहस्तेकमंडले एवंध्यात्वायजेदेवंशिवेपीठेसुरेश्वरि सुरूप
त्रमहादेविकर्णिकाकेसरोज्वले पद्मंविरचतन्मध्येकर्णिकायांसुरेश्वरि कृत्वाषट्कोणमस्योत्सिकोपरिकल्प
येत् यामपद्मंवतन्मध्येवसुपत्रविराजितकार्णिकाकेसरेषुकेतन्मध्येवङ्ककेवयोजयेत् कर्णिमूलेनसंकल्प्यातस्मा
मावाहयेत्प्रभु सद्योजातेनमंत्रेणकलायेनमहेश्वरि स्थापयेद्वामदेवेनकलायानवमुत्रने सैन्निवाध्यायमूलेनः
सैन्निरोधनमावरेत् मूलेनसंमुखीकुर्यादिनशेद्राघमूलनः षडंगैःसकलीकृत्वाम्तीकृत्वमूलनः परमीकर
णैवैवस्वमुद्राभिरूरूकवन् एतन्सर्वंविधानवेतत्तोध्यात्वासमाहितः कृत्वाम्रस्थापनन्तम्प्रमुद्रासंदर्शयेद्धेलिंगा

शिवा
चें
४३३

433

याम्यपूर्वमध्यदिशयोर्निमद्धात्मनतया तां दर्शयेन्नरसुरूपमनल्पध्यावमहेश्वरि ईशानेन नमस्कुर्यान्मूलायेन महेश्वरि अ
स्तनाये स्वपुष्पांजलिरूपवारे स्वतनोर्चयेत् ततो देवालयाम् अन्यपजेदाहन्निदेवताः मासस्थानेषु देवस्य देहे हि गानि समर्चये
त् देवस्य देहे देवेशि पंचमत्रिं जेत क्रमात् अंगुलीदेहवक्त्रेषु त्रिविध मासमार्गतः कर्णिकायां यजेत्साम्ब वेदद्वोत्त
रेषु च पश्चिमे देवमन्त्रौ वयामय अष्टदलेषु या अग्निनागरुद्रवंरकोयम उन्मत्तभैरव कपालिन मर्षणाव संहार च स
मर्चयेत् षट्कोणेषु षडंगानि यत्नेश विषयादिपि ततोष्टदलयान्तषट्कोणाद्बहिः इन्द्रास्वौदीशानपर्यंतेवत्समा
णान्समर्चयेत् डाकिनीपुत्रकान्देवि राकिनीपुत्रकानपि लाकिनीपुत्रकान्सम्यक्काकिनीपुत्रकानथा शाकिनी
पुत्रकान्भूयो हाकिनीपुत्रकांस्ततः मालिनीपुत्रकान्देवि देवीपुत्रान्ततः परं उमापुत्रान्रुद्रपुत्रान्मातृपुत्रानथा
श्वरि वामभागात् देवस्य यजेद्देवतान्क्रमेणवै ईशानदिशामध्ये ऽक्षेत्रम व्योमनुतान्यजेत् अथो मनुप्रसातो देवि यजे
दष्टोजलेशयोः अंतराले महेशानि पुत्रवर्गान्स्वपादशाहुर्यामलेतरुद्रपुत्रानेतरं देशयामापि पंचैव स्थानापि
पमनक्रमात् मेघनादं प्रचण्डाय कालहंतं तथैव च वेतालं केयपयोर्य देशमध्यायीतिश्च ... पूजयेत्
ब्रह्माणीपुत्रकं पूर्वे माहेश्वरीपुत्रमीश्वरे वैष्णवीपुत्रकां सौम्य कौमारीपुत्रमानिले इन्द्राणीपुत्रकं देवि पश्चिमे पूजये
ततः चामुण्डापुत्रमभ्यर्च्य त्रैलोक्यशं बटुकान्नमे अग्रपत्राद्बहिर्देवि वरन्यांतरेस्ततः अष्टदिक्षु यजेद्देवतान्दुष्टकं त्रि
पुरांतकं वेतालमग्निजिह्वं कालांतकमतः परं करालमेकपादं च भीमरूपं महेश्वरि अष्टमेशायोर्मध्ये

पत्रेद्वलमध्ये ह्रांकेशांमहेशानि पश्चिमादिसद्योजातस्तथा वत्तरस्यादिरेखायां दिग्विदिक्षु महेश्वरि अंतरालेषु वाम
येज्ञश्रीकंठादीन्महेश्वरि ततो द्वितीयरेखायां कोपीशादीन्महेश्वरि आषाढेनान्तमभ्यर्च्य ततो यायेसमर्चयेत् देवीशे
श्वरादिभृग्वन्तान् कुलीशादिकान् शिवे देवस्य वामभागे तत्पूजयेत्परमेश्वरि दिव्यैनरिसमकसिद्धामोगीशान्शक्तिसं
युतान् योगिनीश्च समभ्यर्च्यादीशानादिषु सेदरिकोणेषु देवदेवोशीदिग्गीशानामुधैः सह वत्तरस्याहहिर्दे विपूजयेद्
कवत्मेना इति संपूजयेद्देवं वटुकं भक्तितत्परः धर्मार्थकाममोक्षाणां पतिर्भवति मानव अथ प्रयोगः तत्र प्रारब्धा
त्वा ततः कृत्वादिसवीजविसर्गमातृकान्यासेनानन्तरं सकारादिजकारान्तान् वर्णान् वामकरांगुलिमूलादितन्माणिबंधो
तेषु न्यासेषु विन्यस्य कलामातृकादिश्रीवीजादिमातृकान्यासानेनान्तरं प्रनश्च श्रीं अं नमः इत्यनेनान्तरं आं नमः इत्यादिक्ष नमः
इत्यंते केवलान्नवाणि अष्टमातृकावद्देवं विन्यस्य पुनर्यकारादौ श्रीवीजे पुनः षकारादौ पुनः लकारान्ते श्रीं नमः इति वि
न्यस्य ततः कामवीजादि मातृकादि योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायाममत्रयंकृत्वा शिरसि हृदि शारण्यः ऋषये नमः मु
खे अनुष्टुप्छंदसे नमः हृदये श्रीवटुकायभैरवाय देवतायै नमः गुह्ये ह्रीं वीजाय नमः पादयोः ह्रीं शक्तये नमः ना
भौ ग्रां कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम चतुर्विधपुरुषार्थसिद्ध्यर्थे विनियोगः इति कृतांजलिर्वदेत् ततः आंगुष्ठ
योः ह्रों वीजे ईशानाय नमः तर्जन्योः ह्रें वेतत्पुरुषाय नमः मध्यमयोः ह्रुं अघोराय अनामिकयोः हिं विं वामदे
वाय नमः कनिष्ठकयोः ह्रें वं सद्योजाताय ततः शिरसि मुखे हृदये गुह्ये पादयोश्चैतान् एवमंगानि विन्यस्य पुनः श्री

रसि ह्रों वों ईशानायोर्ध्ववक्त्राय नमः मुखे ह्रें वें तत्पुरुषाय पूर्ववक्त्राय दक्षकर्णे ह्रुं वुं अघोराय दक्षिणवक्त्राय वामकर्णे
ह्रिं विं वामदेवायोत्तरवक्त्राय · मूर्ध्नि ह्रः वः सद्योजाताय पश्चिमवक्त्राय नमः इति विन्यस्य ह्रां वां हृदयाय नमः ह्रीं वीं
शिरसे स्वाहा ह्रूं वूं शिखायै वषट् ह्रैं वैं कवचाय हुं ह्रौं वौं नेत्राय वौषट् ह्रः वः अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रायं गुह्यादितलो
तकरयोर्विन्यस्य हृदयादिषु च विन्यस्यास्य मंत्रेण तालत्रयं छोटिकाभिर्दशदिग्बंधनं कृत्वा पुनः हस हौं इति प्रेतबीजेन
प्राणायामत्रयं न्यासं कृत्वा शिरसि हसक्ष्म्लों नमः वाक्त्रे हसक्ष्म्लों नमः एवं लिंगमामके अंगुलीषु पादांगुलीषु च इदमेव बी
जेन्यसेत् ततो ब्रह्मरंध्रे ह्रीं पादद्वयनाभिपादद्वये नमः एवं मुखनेत्रद्वयग्रीवानासाकपोलद्वयचिबुककर्णद्वयेषु इदमेव
बीजं विन्यस्य पादयोः मलहीं · एवं हस्तद्वयनेत्रद्वयश्रोत्रद्वयकुक्षिद्वयलिंगेषु इदमेव बीजं विन्यस्य चिबुके स्वं एवं
पादद्वयगलपार्श्वद्वये हृदये च विन्यस्य पुनर्मूर्ध्नि नमः एवं हृदयनाभिहृदयादिहृदयहृदयदक्षकुक्षिहृदयवामकुक्षि
हृदयदक्षपादतलहृदयवामपादतलहृदयदक्षनेत्रहृदयवामनेत्रहृदयदक्षनासाहृदयवामनासाहृदयदक्षक
र्णहृदयवामकर्णहृदयेषु विन्यस्य गलचेटिकायां फ नमः एवं नाभिचेटिकाहृदयपादद्वयहृदयकटिमस्तकमा
स्तककटिस्तनद्वयगुल्फद्वयगुल्फद्वयस्तनद्वये इदमेव बीजं विन्यस्य मस्तके रसूं नमः एवं पादद्वयग्रीवानाभिगल
हृदयजंघाद्वयनेत्रद्वयकर्णद्वयबाहुद्वयस्तनद्वयेषु इदमेव बीजं विन्यस्य हृदये ॐ नमः एवं पादद्वयहस्तद्वयकर्णद्व
यनासाद्वयेषु विन्यस्य सर्वाङ्गे हसौं नमः एवं नेत्रद्वयकर्णद्वयकपोलद्वयगंडद्वयकंठस्तनद्वयहृदयपादद्वयचिबुक

ग्रीवा
वे·
८३५
434

मस्तकषड्रूपस्कंधहृदयदंतपंक्तिहृदयग्रंथमूलाधारक्रमध्येषु विन्यस्य शिरसि नमूलमरत्तरश्रहसौ नमः एवं गंडहृदये
मुखे वेदमेव बीजे विन्यस्य नेत्रोयदकलकरमेरी नमः एवं कर्णद्वयनाभिलिंगमुखेषु वेदमेव बीजे विन्यस्य कपोलयोः ह्र
रमरहसौ नमः एवं ब्रह्मरंध्रे दंतपंक्त्योष्ठे दमेव बीजे विन्यस्य मस्तके मरहसहके लं ईशाख्वरवलवङ्गं नमः एवं दक्षनेत्रे
वामनेत्रे दक्षकर्णे वामकर्णे दक्षकपोल वामकपोल दक्षगंड वामगंड विद्युकपाल दक्षस्कंध वामस्कंध दक्षस्तन वा
मस्तन हृदय दक्षकुक्षि वामकुक्षि नाभि दक्षजंघा वामजंघा लिंग दक्षवृषण वामवृषण मूलाधार दक्षगुल्फ वाम
गुल्फ दक्षपाद वामपाद तद्वयांगुलि ब्रह्मरंध्र मूलाधार ब्रह्मरंध्रेषु न्यसेत् ततः लकउरसहानक्षौ इति महासर
स्वती बीजे मातृकास्थानेषु एवं न्यसेदिति एवं न्यासान्कृत्वा ततो ध्यानादि मूर्तिकल्पनांते मूलमघोजानाय नमः इति श
गुल्कविधिना वामस्कंध मस्वाये वामदेवाय नमः इति प्राग्वान्मे स्थाप्य मूलेन संनिधाप्य मूलमघोरेभ्यो नमः इति प्रा
ग्वात्संस्थाप्य मूलेन संनिधाप्य मूलनिरूप्य सेमखीकरणादि प्राणप्रतिष्ठांते लिंगमुद्रा नेत्र रेमूले तत्पुरुषाय नमः
इति योनिमुद्रां प्रदर्श्याग्रि मूलावास्तु मुद्राय यथापूर्वमेव प्रदर्श्य मूले ईशानाय नमः इति नमस्कारमुद्रयाभ्यासा
सनादि त्रुथ्यांतान्युपचारानुपचर्यं देवस्य देहे षडंगन्यासस्थानेषु ह्रां वां हृदयाय नमः ह्रीं वीं शिरसे नमः इत्यादिन
मोतान्येव षडंगानि संपूज्य देवस्य देहे मूर्तिन्यासस्थानेषु पंचदशस्वपि न्यासोक्तप्रकारेणैवावाह्य त्रिराहत्यायेवमहौंसेप
न्यतनो थामपद्मकर्णिकायां पूर्वे दक्षिणे पश्चिमेषु ईशानादि चतुर्मूर्तिः संपूज्य पंचमीं देवस्य मूर्ध्नी पूजयेत्

शिवा
वं॰
४३५
435

ततोऽन्तराष्टदलेषुदेवायत्र्द्वदउन्मननमः एकपालिभे ॐभीषणभैरवाय ॐसंहारभैरवाय॰ इतिसंपूज्यषट्कोणेषुत
वामाग्रमारभ्य प्राग्नेयेशाननैरृतवायुकोणेषुहृदायंगंवतष्टयदेवाग्रकोणेनेत्रन्तदादिवत्दिक्षुवामाभितिषड्गो
निष्ठाम्वन्संपूज्याष्टदलपद्माभ्यन्तरेषट्कोणाद्वहिर्देवाग्रमारभ्यप्रादक्षिण्येनाष्टदिक्षुॐडाकिनीपुत्रेभ्यो ॐराकिनी
पुत्रेभ्यो॰ ॐलाकिनीपुत्रेभ्यो॰ ॐकाकिनीपुत्रेभ्यो॰ ॐशाकिनीपुत्रेभ्यो॰ ॐहाकिनीपुत्रेभ्यो॰ ॐमालिनीपुत्रेभ्यो॰
ॐदेविपुत्रेभ्यो॰ इत्याष्टदिक्षुसंपूज्यदेवस्यवामभागेऽमापुत्रेभ्यो॰ कुदपुत्रेभ्यो॰ इतिसंपूज्य ईदेशानयोर्मध्ये ॐमहे
मत्वापुत्रेभ्यो॰ निर्ऋतिवरुणयोर्मध्येश्रयोगिनीपुत्रेभ्यो इत्यष्टौयोगव्यासंपूज्यवहिरष्टदलेषुदेवाग्रमारभ्य ॐब्रह्मा
णीपुत्रवटुकायनमः ईशोमाहेश्वरीपुत्र॰ वैष्णवीपु॰ वाकौमारीपु॰ पेऐन्द्राणीपुत्र निमहालक्ष्मीपु॰ दवाराहीपु॰
श्रचामुण्डापुत्रवटुकायनमः इतिसंपूज्याष्टपत्राद्वहिश्चतुरस्राभ्यन्तरेदेवाग्रमारभ्यप्रादक्षिण्येनहेतुकाय त्रिपुरान्तका
य॰ वेतालाय॰ अग्निजिह्वाय॰ कालान्तकाय॰ करालाय॰ एकपादाय॰ भीमरूपाय॰ इत्यष्टदिक्षुसंपूज्यईशानायो
र्मध्येअचलाय॰ निर्ऋतिवरुणयोर्मध्येहाटकेशायनमः इतिसंपूज्यतद्वहिश्चतुरस्रयेनचतुरस्रेदेवाग्रादिप्रादक्षि
ण्येनदिक्षुश्रीकण्ठानन्तसूक्ष्मत्रिमूर्तीशानम्यादिकोणेषुअमरार्चीशभारभूततिथीशानदिकोणयोरन्तरालेषुदेव
स्यवदक्षिणयादिप्रादक्षिण्येनाष्टसम्ब्याणहरेशादीन्महासेनेशान्तान्संपूज्यतद्वितीयरेखायामपितथैवदिदि
ग्विदिक्षुतेनरालेषुवकोधीशाषाषाढिशान्तानाम्भ्यायांतृतीयरेखायामपितथैवदंडीशादिभारभूतीशान्तान्संपूज्यत

कुलीशाशिवेशंमेवनैशानदेवस्यवाममागेमेशन्यनहृहिदेवस्यवामाग्रकोणमारभ्यपादक्षिणेनसशक्तिकेभ्योदिव्यो
गिभ्योनमः एवंश्वेतरित्वयोगिभ्योऽक्रमिष्टयोगिभ्यःसर्वयोगिनीभ्योनमः इतिसंपूज्यनहृहिरिद्रादीन्ब्रीदीनपिशा
गुक्तविधिनासंपूज्यपात्रवृंदपदीपादिदत्वाशेषसमापयेदितितथानित्येद्वियोहविष्याशीजपेदेनमन्त्रेविप्रोपवि
शन्त्सहस्राणपंचलक्षंदशांशतः हुनेत्तिलाज्यैमधुकैस्तर्पयेन्नदशांशतः अभिषिच्यात्मनोमूर्ध्नि मूलमंत्रेणसाध
कः मार्जनस्यदशांशेनब्राह्मणान्भोजयेत्सुधीः एवंकृतेपुरश्चरणं कलावेतच्चतुर्गुणः जपःकार्यः एवमक्षरलक्ष
वानदर्याद्रुमेवचेतियामलेयोक्तत्वात् अक्षरलक्षमेकविंशतिलक्षंचतत्रमेव्याकथनकालेचतुर्गुणमारभ्यकृतयु
गपर्यंतपरंमितेयईश्वरस्यसत्त्वेकृत्वात् अतएवकलिचतुर्गुणजपप्रतिपादकेसंग्रहचपञ्चपुराणादानिलकादिचवर्णे
लक्षमुक्तमिति श्रीरुद्रयामले श्रीदेव्युवाच भगवन्देवदेवेशपरहृस्यंचक्रकस्यमेब्रूहियेनवशीकुर्युः साधकाभैरवे
शिव श्रीशिवउवाच शृणुदेविपरंगोप्यं कथयामिसुशोभने रहस्यंसिद्धिदंसाक्षाद्रुद्रकस्यमहात्मनः सर्वेवटु
कदेवस्यसाधनेयेनिरूपिता उपायानिष्फलाएवविनैकेवीरसाधनं योवीरसाधनेहिनाउपायैर्वान्यमाश्रयेत्
नासौसिद्धिमवाप्नोतिनैवंवर्षशतैरपि माषान्नंद्रान्नमस्त्रीशंचचूर्णकानोदनेनतथा तारेणपाय्यमपिशाकलाभे
पिशोभना माषादानृस्त्रियान्नृसिद्धमाषान्नितिस्वयमभियानात् वीरेणपायसेपायसेपायसप्राशोप्येतिस्वयमभिया
नात् शष्कुलीस्वहारीइतिभाषोग्रादीमस्त्वचकार्यंसंकल्याकृतिंतमेवचक्रक्रमेनापिसंरज्यकारयिताएकीलकं

शिवा
वे॰
४३८

436

स्तंभाद्ये मे केकीलवटहीनास्मरमेदरिगच्छेतश्मशाननिकठे स्वपीसोत्र रसायकः पादप्रक्षालनं कृत्वा ततः
स्मृत्वास्य देवता बद्धांजलिरिदं वाक्यं प्रवदेत्साधकोत्तमः श्रीत्र श्मशाने योः काश्चिद्देवता निवसंति हिताः प्रयच्छेत
मे सिद्धिं प्रसन्नाः सन्तु यो नमाः सर्वे मामासौ करयात्तनयाग्रेण्यो नश्शूलधृक्क कपाली दक्षिणे पातु नैर्ऋत्ये जटिलो वतु प
श्चिमे पार्वतीजावायव्ये प्रमथाधिपः उत्तरे मेरुमालायाई शाने वृषभध्वजः ऊर्ध्वं पातु तथाशे भैरवस्त्रोच्छलिफस्मर
स्थानतो भैरवः पातु शृंतः पातु विवरः दक्षिणे भूधरः पातु वामे च पिशिताशनः केशान्पातु विशालाक्षो मुक्षोते
जगत्प्रियः मस्तकं पातु भूगवीशो नेत्रे पातु मस्तमनाः कपोलौ पातु वीरेशो मेढ्रे गेंडारिमर्दनः उत्तरोष्ठे विरूपा
क्षोधरे योगिनीप्रियः दंतेषु दंतो विधेसीचिबुके नकपालधृक् कंठं रक्षतु मो देवो नीलकंठो जगद्गुरुः दक्ष
स्कंधे गिरीशोशो वामस्कंधे वृषध्वजः भुजे च दक्षिणे सर्वेसेवनाथः सदावतु वामे भुजे सार्वभौमो हृदये पातु शंकरः
दक्षस्तने पशुपतिर्वामे पातु महेश्वरः उदरे सर्वकल्याणकारको वतु मां सदा नाभौ कामप्रविधेसी नेत्रे पातु
दयामयः जानुनी पातु जामित्रो शल्ये गौरीपतिः सदा पादपृष्ठौ जानु निधिस्तथा पादांगुली हरः पादकूर्पातु
सततं व्योमकेशो जगत्प्रियः इति स्तोत्रं समाधाय मेत्र स्तोत्रमतः स्मरेत् ॐ ह्रां ह्रूं ह्रूं ह्रूः पूर्वे॰ ॐ ह्रिं ड्रे ह्रौ आग्नेये ॐ ह्रिं
श्रिं दक्षिणे ॐ म्लं ल्कूं स्लन नैर्ऋते॰ ॐ ख्रूं क्फें सहः पश्चिमे ॐ म्लां म्वे वायव्ये ॐ भ्रां भ्रां भैरवै उत्तरे ॐ क्रं स्तूं फ
ट् ईशाने॰ ॐ ग्लौं श्रूं ऊर्ध्वे ॐ स्हां सूं स्हः अधः एवं स्तोत्रं समाधाय दिक्पालान्वेनमारभेत् ततो वाक्यं पुनरुदयात्सा

यकः प्रेमसंयुतः ॐ भैरव भैरव भयंकर हर मां रक्ष रक्ष हुं फट् स्वाहा इति प्रार्थयेन्नाथं कामिन्मा जनेकृताय लाशास्यम
हामनाः सिद्धिमाप्नोति जेन्या व्योदिशि पूजां समादरात् तत्रास्थितान् वटुकं करेकृत्वा विवर्तणः मंत्रमनेन सुधीः
प्रोक्तादायादिङ्मायवै बलिं ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं समुच्चार्य भो इंद्र सुरनायक प्रसन्नो भव मे शीघ्रं देहि सिद्धिं सनातनीं इमं बलिं
गृहाण गृहाण हुं फट् स्वाहा यमाय कः कालिं दयान्महाभाग सिद्ध्यर्थं प्राणवल्लभे ततो रसम समुच्चार्य हुं हूं रिरीमा पिशिये
घ्राने रूपामयादत्ते बलिं हुं फट् समुच्चा तन्महाम्नायेसमाधाय प्रदद्याद्बलिमादरात् ततो दाक्षिण्यदिशाघोसमा
गत्यविवर्तणे ॐ घां घीं फें समुच्चार्य तथा शोघीमपि त्रियाप्रेतनाथ परस्माते बलिं गृह्ण निवेदयेत् हुं फट् तेनाय
मार्गा तोयममेत्रोवाराननेन मनेन दाक्षिण्यदेशे पापाय मस्तरसुरिते स्थापयित्वा नमस्कृत्य नैऋत्याशे ततो व्रजेत्
बलिं वरुणकपालसंदयान्नायक सममम ॐ त्यं घं फें समुच्चार्य ततो क्रों ह्रं तयेवव रक्षेविरेवेततो कूयान्नतोन्हों
ह्रौं समुच्चरेत् रक्षोनाथ परे स्वयाहरहं हुं फट् समन्वितः मनेन मन्त्रेनादयाद्रक्षोनाथ बलिं बुधः ततः पश्चिमदेश
स्थोमंत्रादेशिकसत्तमः जलेनाथयमबलिं दयान्त्वसाधं सिद्धये ॐ न्हों ज्रों ह्रूं समुच्चार्य ततो वरुणमुच्चरेत् ब
लिमेतं समपादत्ते गृहाण परमेश्वर मनेन मन्त्रवर्येण वरुणायोदनस्थव बलिं दयान्महाभागसार्थ सिद्धयश्रादरा
त् वायुदेशसमासाद्य ततो वायो बलिं हरेत् पायसे पात्रग्राणे प्यपरमादरसंयुतः ॐ वां वीं ब्रूं समुच्चार्य वां वीं ब्रूं क्रेत
येवव हुं फट् ततो मनरयेवायोः सिद्धिप्रदायकः मनेनमनुनाप्राज्ञो वायवे बलिमाहरेत् ततउत्तरदेशे तु गत्वासा

शिवा
चे॰
४३१

457

यकसत्तमः अथपश्चात्रेमारायकुवेरवलिमाहरेत् ॐ क्रं क्रुं मम स्वार्थं ततः क्रों क्रों समुच्चरेत् हुं फट् तेन मन्त्रना॰
वलिं दद्याद्धि वल्लणः ऐशानीं दिशमाश्रित्य साधकप्रवरस्ततः ईशानाय वलिं दद्यात्सर्वकामार्थसिद्धये ॐ श्रीं श्री
श्रूं मम स्वार्थं श्रां श्रों श्रीं यथोच्चरेत् हुं फट् तेन समाख्यातो मन्त्रो मे लोकडलेभः अनेन मन्त्रनादद्यात्कुलीः पात्रसं
स्थिताः वल्यर्थं सर्वकामार्थसिद्धये साधकोत्तमः एवमष्टवलीन्दत्वा सर्वकामार्थसिद्धये स्तम्भवोभावमाश्रित
कार्यमर्घ्यमाचरेत् पुष्पादमान्समादाय ॐ ह्रां ह्रां ह्रूं ह्रूं उच्चरेत् स्तम्भयन्त्रोयमाख्यातः सर्वकामार्थसिद्धिदः
अनेन मन्त्रना पात्रस्तम्भमेरज्ञातिभेयः ततपठेन्मन्त्रमयेकवचकार्यसिद्धये वेसप्रमादमासाद्य साधको निर्भयो
भवेत् ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रः मम स्वार्थं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रः समुच्चरेत् रुां रुीं रुः मम स्वार्थं ब्रां ब्रीं ब्रूं ब्रः स्ततो वदेत् म्रां
म्रीं म्रूं म्रः मम स्वार्थं म्रौं म्रौं म्रौं ततो वदेत् ह्रौं ह्रौं ह्रौं ह्रौं मम स्वार्थं क्लौं क्लौं क्लौं क्लौं पुनर्वदेत् श्रौं श्रौं श्रौं साध
कः प्रोक्ता ग्रौं ग्रौं ग्रौं ग्रौं समुच्चरेत् डं डं डं डं मम स्वार्थं डं डं डुं फट् यथोच्चरेत् सर्वतोरक्षास्तोतिरक्षदेति भैरव ना
थनाथ परे प्रोक्ता फट्तोयमहामन्त्र सर्वरक्षाकरः प्रोक्तः साधकाभीष्टदायक एवं विधाय मन्त्रिमो स्वनोरक्षा॰
विशालधीः वीरेशोतिमयोकुर्यात्सर्वकार्यस्य सिद्धये यथामिच्छति कार्याणि साधकानां महेश्वरि यावत्कुर्यात्र
वीराणां शोति साधकसत्तमः तावन्नजायतेसिद्धि साधकस्य कथंचन श्मशानदेशे ये वीराः शिरसादाय शासने
समास्थिता नि कृन्तति साधकानां मनोरथान् अपूजिताः पूजितास्ते सर्वकामफलप्रदाः वीरशांतिमयो वदेत्सा

यकानोद्दिनायवैः एष्याः प्रसादमासाद्य साधकः सुसमेधते पद्ममष्टदलं कृत्वा तद्वाह्ये षोडशाब्दं तेद्वाह्येष्टदलं वा
पि क्रमेवं ततो लिखेत् एवं मंडलमालिख्य साधको निर्भयास्थितः मूलमंत्रेण नैवेद्यं भैरवाय समर्पयेत् अग्रपद्मस्य
मध्ये तु ततश्चैवाष्टभैरवान् षोडशारे महायुग्मे ततः साधकसत्तमः संपूज्य प्रयतो दद्यान्नैवेद्यं पायसस्य च सिद्धाणि षो
डशप्रोक्तो भैरवस्य महात्मनः कुलीशस्य कुलीशो च नामभिश्च रामठे रिभ प्रचंडे चंडकोशे च चंडोन्मादे च वामरे चारिन्त्रे च च
मत्कारे च वलेवाद्भूषणे चामीकरवाहवहे च किंते चेति षोडशतत्ते नामभिः पूज्याः षोडशानेदर्शिताः ततोष्टपत्रे
सेशंस्थान्यास्थायामात् सत्तमाः सर्वाद्विममहेन्द्रादीन् प्रजयेत् साधकोत्तमः ततो लतानु सद्यो मां पविकिरे स्वकमंडले
वीरशान्तिपठेत्समकसाधकः प्रीतमानसः ॐ वेडप्रवेशेर्यके शभीषणे भीषडामिधा व्योमकेशव्योमवहव्या
सव्यापकयवव एतान्वीरान्समाहूय स्वायाहीति समाचरेत् मंडले साधकश्रेष्ठो नैवेद्यादिभिरर्चयेत् एवं मंत्री
मायायसाधको निर्भयः स्थितः सर्वेषां कामनूयीः कृत्वान्यासान्नमेन सिद्धिदान् पश्चिमाभिमुखो भूत्वा मालादाय
पाणिनाऽष्टसहस्रं जपेत्क यो दारा गत्वा यमहात्मने भैरवाय समर्पयेत् वामहस्तेन पायसं संभोजयन् जपं कुर्यान्निर्भयः शी
तमानसः तस्मै देवी यदा सूयाश्चेवरपवोच्छिते प्रणम्य दंडवत् भूमौ वांछितेनवटसमाचरेत् गृहे वा गत्वा शयते उत्तवेव समा
चरेत् अनेन मन्त्रनादेविसिद्धेन जातीतले असाध्येनाखिललोकेषु मन्त्रे सत्येन पादिते अथान्यप्रयोगो लिख्यते तत्र
साधकेडहतनिमक्कस्य पलाशाय वक्त्रतश्चरके शाखिन्नामायान्त्रसान्नमस्तोशाणकानोदतेपायसमर्पयान् शंकली

शिवा
चे
४३८

438

स्वपृष्ठकंशुयक तावमयाकर्त्रितकार्यामसवंकेकुमरंजितेत्नीरहस्तनचानेष्टोकीलोस्लेभार्यमेकेतैभ्यस्यालमितिनव॰
कीलोश्चगहीतोत्ररसायक साहितःमसृशानानिकदेशात्वापादौमलाल्यावम्पसेहदेवेसथ्यात्कृतांजलिरत्रमशानेपाक
स्थिदितिप्रमाणेणकंस्लोकमंत्रेपठित्वापूर्वमांशंकरः पातिसादिजगाम्यिपश्तेतेशमाणेणकेश्लोकेकादशेकंपठित्वापुनः
पूर्वैं ॐ न्हांन्हूं न्हः श्रग्रेये ॐ न्हिंकुंन्होंनमः इत्यादिस्वात्मानेपरितोदशादित्वप्रमाणेणकमेपेरात्मरक्षांकृत्वाश्वैवाघ
दित्वमध्यश्मशानेचकालाष्टकेस्तंभवनिखायशंभोभैरवभैरवभयंकरेहरमांरक्षरक्षहुंफट्स्वाहा इतिप्रार्थयित्वा॰
सिद्धमाषभरितेपुदकमादायसोदकपात्रहस्तोनिर्भयःपूर्वकीलसमीपेगत्वा ॐ लेंद्सेगतमपरिवारइहागच्छ ग॰
च्छेतावान्नैतावत्नाहच्छवत्रहस्तेपीतवर्णोमहस्रालोसुरगणपरिवारध्यात्वालेंद्रायेतदासनेनमः इतिपुष्पादि
कमासनेदत्वालेंद्रायपघर्गोयोनमः एवंइमानिपुष्पाणिवौषहूयषश्योनमः पषदीयोनमः इतिदीपांतेरूपवा
रैःसेसुज्यतत्पुरतश्चतरश्चमंडलेजलेनकृत्वातत्रमाषपुटकंनिधायदत्तहस्तेनजलेशहीत्वावामहस्तेननतत्पात्रेस्पृशन्वू ॐ
न्होंभोइंद्रसुरनायकशीघ्रमेवसेनाभवसिद्धिंदेहिसेमाषवलिंगृह्णागृन्हाहुंफडितिमंत्रेणात्मसेनापात्रेजलमेवन॰
लिम्वत्तज्जप्रप्रणम्याग्रेयगतकीलसमीपेगत्वातत्रप्राग्वन्मंडलंकृत्वातत्रंआग्नेइहागच्छागच्छेत्वावान्नमेषारूढोऽ
शक्तिहस्तविनेत्रेतेजोनिधिध्यात्वारवानेनपाग्वदीयांतेरूपावारैः संपूज्यतत्पैवमहंभोरतपात्रेनदत्रप्राग्वत्रिपापत॰
पैवजलमादाय ॐ रंरोहेंहूंरिंरी अग्नेतेजोनायकमेशीघ्रंममत्रोभवसिद्धिंदेहिइममत्रबलिंगृहाणगृह्णहुंफट् इतिप्रा

गवद्बलिरक्ताश्रणम्ये दक्षिणकीलसमीपेगत्वातत्रशाग्वतः दंडंनियमवीजेनयममावाह्यतत्रयमेमहिषारूढंदंडह
स्तांकृष्णवर्णंप्रेतगणपरिवेष्टितंध्यात्वातेभ्यस्तद्ग्रेशाग्वन्मस्तूरपात्रेनिधायशाग्वजलमादाय ॐयांयींफंशांयींयूंभो
भोयमप्रेतनाथयमेशीघ्रंप्रसन्नोभवइमंमहाबलिंगृह्णगृह्णहुंफडितिशाग्वद्बलिंदत्वानतानिर्ऋतिदिग्भागतकील
समीपेगत्वातत्रशाग्वतस्तेवीजेननिर्ऋतिमावाह्यतत्रप्रेताहृढंधूम्रवर्णंखड्गहस्तंरक्षोभिःपरिवृतंध्यात्वातेवीजेनते
शाग्वत्स्तेभ्यस्तद्ग्रेशाग्वत्प्राणकपरिवृतेवृलिंपात्रेनिधायशाग्वजलमादाय ॐफ्रेंफ्रेंफेंन्हूंन्हूंविविरेक्षन्हौंन्हौंभोभो
रक्षोनाथमेशीघ्रंप्रसिन्नादिइमंवरुणकबलिंगृह्णहुंफडितिशाग्वद्बलिंदत्वाशरणमपश्चिमदिग्भागेकीलसमीपेगत्वातत्र
शाग्वद्वेवीजेनवरुणमावाह्यमकरवाहनंश्वेतवर्णंपाशहस्तंयादोगणवेष्टितंध्यात्वावेवीजेनशाग्वत्स्तेभ्यस्तद्ग्रे ॐ
दनपरिवृतपात्रेशाग्वन्निधाये जलमादायवांवींवूंभोभोवरुणजलनाथमेशीघ्रंप्रसिन्नादि इममोदनवलिंगृह्णगृह्णगृ
ह्णहुंफडितिशाग्वद्बलिमत्स्यमपणस्ववायुकोणगतकीलकसमीपेगत्वातत्रशाग्वन्मोडलेकृत्वातत्रयेवीजेनवायु
मावाह्यमृगवाहनेकृष्णवर्णंमेकुशहस्तंसपरिवारप्राणादिवायुगणवेष्टितंध्यात्वायेवीजेनशाग्वत्स्तेभ्यस्तद्ग्रेपा
यसप्तूनवलिंपात्रेनिधायशाग्वजलमादाय ॐवांवींवूंवैंवोंवौंवंभोभोवायोभवः यतेमेशीघ्रंप्रसिन्नादिइमंपायस
वलिंगृह्णगृह्णहुंफडितिमंत्रेणशाग्वद्विलिंदत्वाशरणमोत्तरदिग्भागतकीलसमीपगत्वातत्रशाग्वत्कोरुतिकुवेरवीजेन
कुवेरमावाह्यतेनवाह्यगदाहस्तंशुक्लवर्णंयक्षगणसेवितंध्यात्वाकेवीजेनशाग्वत्स्तेभ्यस्तद्ग्रेशष्करिनेपात्रे

शिवा
र्च॰
४९५

439

निधाय शांखजलमादाय ॐ कें कें क्रूं क्रों क्रौं भो भो पदनाथ मे शीघ्रमित्यादि इमम् शंख बलिं गृह्ण गृह्ण हुं फडिति मंत्रे
ण बलिं दत्वा प्रणम्येशानादि गात्रकील समीपं गत्वा तत्र शांख तत्र हृ बीजेन ईशानमावाह्य हृषभारूढं खड्गकपालशूलह
स्तं विघ्नगणवेष्टितं ईशानं ध्यात्वा हृं बीजेन शांखदासनादि दीपान्तैरुपचारैः संपूज्य तत्र देशे शष्कुली पूरितं बलिपात्रं
निधाय जलमादाय ॐ श्रां श्रीं श्रूं श्रैं श्रौं भो भो ईशान विघ्नाधिपते मे शीघ्रमित्यादि इमं शष्कुली बलिं गृह्ण गृह्ण हुं
फडिति मंत्रेण दत्वा प्रणम्य मध्यस्तम्भसमीपं गत्वा पुष्पाञ्जलिमादाय ॐ न्हीं न्हीं न्हूं न्हः स्तंभाय नमः इति स्त
भं संपूज्यानि भयः मंत्र ॐ न्हां न्हीं न्हीं न्हः द्रां द्रीं द्रैं द्रः रव्रां रव्रीं रव्रैं रव्रः ग्रां ग्रीं ग्रैं ग्रः म्रां म्रीं म्रैं म्रैं स्रैं स्रैं स्रौं न्हां न्हूं
न्हैं क्लैं क्लैं क्लौं श्रां श्रां श्रां ग्रां ग्रौं ग्रां हुं हुं हुं हुं हुं हुं फट् सर्वतो रक्ष रक्ष रक्ष रक्ष भैरवनाथ नाथ फट् इति रक्षां कृ
त्वा स्तंभसमीपे स्वासने संपूजिते स्ववामभित्र उपविश्य संपूर्यतः स्वसमे भक्तले हृदलपद्मं कृत्वा तन्मध्ये हृत्ः षोडशदलेन
ष्टहिः पुनरष्टदलेन ष्टहिः प्रतष्ठांगुके चतुरस्रत्रयं कृत्वा तन्मध्ये देवमावाह्य शांखत्स चोपचारैरागाध्येगानि संपूज्या
ष्टदलेषु शांखरस्मितो गादि भैरवान मध्यं तष्टहिः षोडशदलेषु ॐ कुलीशाय नमः ॐ स्कुलीशाय॰ एवं जामि
त्राय रामठाय रिभाय प्रवेशाय वेडकेशाय वेशात्मने नमः वामराय वारित्राय वमकाराय चेवलाय वाह
भूषणाय चामीकराय॰ चारुवहाय किननाय॰ इति संपूज्य तष्टहिरष्टदले शांखब्रास्याचष्टमातृः संपूज्य वहि
श्चतुरस्रे शांखलोकेशान्सदस्रायाणि च संपूज्य धूपदीपौ समर्प्य पद्ममध्ये श्रीभैरवायामेभ्योदलेषु पूजितदेवताभ्य

शुष्यकृष्यकृपात्रेस्थापयन्नैवेद्यंविधिवत्तस्मैअर्घ्यंदत्तान्हस्ताभ्यामादायस्रजामेडलेविकिरन् ॐवंवटुकआ
याहि ॐ ब्रवटुकआयाहिष्वेडुर्धकेशः भीषणः अभीषणः व्योमकेशः व्योमवहः व्योमव्यापक आयाहीमा
हयरुष्यकृष्यगणाधीहिमिहपर्वावैः सेष्टम्नपायसैरुषकृनैवेद्यैस्तमर्घ्यंनिवेद्य सन्तर्पयेन्मामभिमन्त्रः प्राणा
यामस्त्रष्यादिन्यासपूर्वकेशूर्वोक्तानाखिलायासान्कृत्वायागवन्मालासेस्रज्यादायमूलमन्त्रमुच्चार्यतदर्घदो
ञाचरणपूर्वकमस्यैसत्तराजायन्वामहस्तेनपायसेपात्रमादायागतेदेवंभोजयन्प्रसन्नविभोजयेत्कुर्यात्ततः
स्तमादेवोयस्तावरेवरयेतिब्रूयात्तदोदेवम्प्रणम्यनिजेप्सितंवरंशृहीत्वासश्रुत्वामेहात्मवंक्कुर्यादिति
वीरसाधनविधि एवंसिद्धिमन्त्रमंत्रीनित्यनैमित्तिकैरतः विघ्नेशोभसमभ्यर्च्यबलिंदत्वाविधानतः का
म्यानिसाधयेन्मंत्रीयथोक्तोसिद्धिमाप्नुयात् अथैणालिसमङ्कतेमासेपक्केसशर्करे लाजाचूर्णेगुडामूपमा
ह्विकेदारसान्विते हृतेसूतेसर्वमेतदेकीकृत्यमहेश्वरिकृत्वायासस्समाराध्यवटुकेशमहेश्वरि प्राग्रुक्तेनवि
धानेनरक्तचंदनसंयुते रक्तपुष्पाक्षतैर्देविधूपैर्दीपैर्मनोहरैः तत्साग्रेमण्डलेकृत्वावत्तरसेसुरेश्वरि त्रिका
णागर्भितेतत्रपात्रेहेममयेशुभे राजतेवाथकांस्येवानिधायकदलेशुभे अथवापिनायतनामिंद्रगोप्यायेमूल
मंत्रितैः बलिंद्रव्यायस्तत्कानमस्त्रत्स्तम्भेयेवततः ततोजलेसमादायकुल्लकेनमहेश्वरि मूलमंत्रमथोच्चार्य
सेवोप्यवटुकेशिये इमंबलिंप्रहाग्रुमंस्वाहातेमदीयेव जलेसमापयेन्नत्रवितयेवटुकेशिये स्वहस्तेव

शिवा
चं
५५०

५५०

लिमादाय भैरवानेवरदेप्रभे राजसोयं बलिर्देवि कथितः सर्वसिद्धिदः सात्विकोराजसश्चेति बलिः स्याद्विविधः
प्रिये राजसः कथितो देवि सात्विकं शृणु वल्लभे पूर्वोक्तैः सकलैर्द्रव्यैर्मांसहीनैर्महेश्वरि मद्यस्थपयसायुक्तैः
पायसेन समन्वितैः मधुरत्रयसंयुक्तैः शास्त्रवदयाद्विवलक्षणैः ब्राह्मणो नियतः शुद्धः सात्विकं बलिमाहरेत् सात्वि
कं ध्यानमाख्यातं प्रागेवेन नवसुव्रते इदानीं राजसं ध्यानं शृणुष्व देवेश्वरि उद्यत्सूर्यसहस्राभे त्रिनेत्रे चन्द्रशेख
रे रक्तांगरागसंरक्तमाल्याम्बरविभूषिते स्मेराननेनीलकंठे नानाभरणभूषिते दक्षिणोर्द्धकरे शूलं तद
धो वरमद्भुते वामोर्द्धहस्ते देवेशि कपालं तदधोऽभयं ध्यात्वैवं संस्मरेद्देवं सद्गुणामभयप्रदं काम्यकर्मसु देवेशि
ध्यायेद्देवं प्रभे सदा रुद्रयामलोक्तं दद्यत्त्रिशूलमभयं कपालं वामके वरं सितांके यथाहविर्ध्येयः करकर्म
सु देवेशि तामसध्यानमुच्यते अंजनाचलसंकाशं मुंडमालाविभूषितः वेतुर्विडलसत्पिंगकेशभारं दि
गंबरं त्रिनेत्रं दक्षिणे हस्ते डमरुं च मणिं तथा खड्गं शूलं च देवेशि दधानमपदैकरैः अभयेनागपाशं च घंटा
चन्द्रकपालकर्तृं हाटकमनोदेवि भीमरूपभयानकं सर्वाभरणसंदीप्तं मणिगणप्रभमेदिमे किंकिणीजाल
संयुक्तं ध्यायेद्बटुकभैरवं यामलोक्तं दक्षिणेऽभयं वामवरान्वितं नाम संविशेष अथ तुल्यं सात्विकं ध्यानमा
ख्यातं महामृत्युनिवारणं आयुरारोग्यजननं भयघ्नं सफलप्रदं राजसं यमे कामार्थसिद्धिदं तामसं प्रिये शत्रु
क्षयकरं भक्तरक्षाय स्मारं रोगान्तं एवं ध्यानं समाख्यातं माथ कामीष्टसिद्धिदं काम्यकर्मारंभदिने तत्समा

मिदिनेतथा बलिर्देयो महादेवि तत्तत्कर्मफलाप्तये जितेन्द्रियः स्वजुहुयाद्राज्येनेष्टफलं भवेत् इत्वा बैडुंनेदेवि-
षशायेदखिलजगत् कैरवैकुसुमैर्होमात्पुत्रलाभो भवेत्फवे तिलाक्षतडलैर्हुत्वा वनेधान्यं लभेद्धुवं पुष्पैः
प्रीतस्मेभृतैः हुत्वाशाश्रोतितान्द्रिये त्रिस्वाडपुकलवर्णेर्होमात्स्त्रीजनवश्याकृत होमोवेससमभृतसमिद्धि
हूं षिदायकः श्रवहोमात्धान्यधनसंपत्तिर्जायते विरात् दिनत्रयेवमफना होमात्सर्ववश्ये जगत् रोगमोक्षो
वयहोमेन रोगान श्यतितत्क्षणात् कृत्वापस्मारभूतादिभये व्याघ्राजिनेशिवे उपविश्यतिलैर्देविजुहुयात्सेस्व
तेनले वडुकेश्वरमभ्यर्च्य भक्ष्यभोज्यफलान्विते नित्यनिवेद्यनैवेद्यमष्टधारं बलिं हरेत् विमहस्वप्रतिदिनज
पित्वा प्रयतोवशी समाप्तिदिवसे रात्रावनेहूत्वा बलिं हरेत् ततःकारपिता राजा तोषयेन्मालकं यत्नैः प्रयोगादि
१९८ वसैनित्यंभक्त्या भोज्यैर्मदादिभिः विप्राक्ष्समहादेवि तोषयेद्दक्षिणाप्रिये समाप्तिदिवसे विप्रान्समसमा
ह्निनः भोजयेद्भक्त्याविप्राधीनतोषयेद्यागदीश्वरि विधिनानेन तव्होहि वडुकेशप्रयच्छति तेजोबलयशः पुत्रान्कीर्ति
लक्ष्मीमरोगतां नश्यंति शत्रवस्तस्य वश्यंते मित्रबांधवाः श्ववश्रहो वजायेत राष्ट्रं तस्य महीपतेः केवलैर्लेर्वर्णैर्ह
त्वासन्न भवेत्कुरुते फव अनेनैव प्रयोगेण निराशन्मध्वनेनरः पलेवजायादेवेशीशुगैर्हुत्वा तिसृवकं मेत्रेयम
त्समह नातेन देवि सा ग्रेसहस्रकं विमेजेद्धनयेवाशाङ्गागेन परमेश्वरि दिनशोभाग्यमेकैकं भत्तयस्नोहतान्विते
पानारी माह्मतेभक्तेमेधारोग्यवलान्विते दीर्घायुपं वर्वेध्याधिकिंपुनः कमकाप्रमः प्रयोगास्तथाबेनेवटु

शिवा
र्चे
४५८
441

कापवलिंहरेत् रुद्रयामलेन वथाविकिन्मांकुर्वीणोवालाकोभेसमर्पयेत् हरिद्राङ्कंपलैर्वेवचादेवस्यांसयिथो
श्रणिपतनमस्कृत्वावर्वाणेनतत्समये येनपितानगोमध्येगीलकेंहृतमेघुते पयापत्रेविद्विप्यस्यापयेच्चमहस्तके
देवादेशप्रकारेणशापयेन्नमहोपथ श्रीमेतमाधुसेनवचलवानमदर्शनेविधावेतेघृचवेतेमघः धृतमवाभृपात्
इन्मक्रांतयामापयेहिधिवडूसमेत्रेणानेनसवते उशीरेवंदनेदेविकुष्टकर्पूरकेकुमे सितार्कमलेवागहोश्री
लतोपरमेश्वरि तवश्रुतीरहत्वाणांविल्वमलेवशोषयेत् सूत्मवृणेमिदकृत्वागोमयेनतमेलयेत् श्वेतवि
लेशहीतेनकृत्वापिंडानिपावेती शोषयितातपनाधविधिवत्सकृतेनलेफलमेत्रेणदापाय मस्मासेशह्मात
सनः शुद्धपात्रेविनिदिप्यशोपयिताययाविधि मालितीकेतकीपुष्पैर्वासितेमेस्पृशनाशिवे सपुतयजये
ल्मेत्रेनत्रसेप्रसभैरवेभस्माधारेविनिक्षिप्यसेस्थाप्यादिनशः शिवेविशुद्धनेनकुर्वीनवेदोक्तविधिना द्विजाशूद्रा
योक्फलमेत्रेणकर्तव्यपरमेश्वरि फलेनैवाथवासवैःकर्तव्यंभस्मधारणं पथवेकुरुतेनित्यविधिवद्भस्मधार
णं तस्यरोगाःप्रणश्यंतिकुष्टाद्येहमहायहाः रिपुवोरमृगादिभ्योभयंतस्यनजायते वर्द्धतेसंपदःसर्वाप्रजेते
सकलैर्जनैः राजानोवशमायांतिसामान्याःसपरिच्छदाः वर्णानांफलस्माङ्गेतन्मानेहृतसेघुते पयपत्रेविनि
दिप्यान्त्रिशतेप्रजपेद्बुध प्राशयेत्रियतोभक्त्वाघृतलंतच्चयेजयेत् तस्यैवेकुर्वतःप्रज्ञानिःसोमाभवतिध्रुवे गव्य
पञ्चमयीवाणीश्रुतस्याप्यवधारणे भवेत्तस्यमहादेविभैरवस्यप्रसादतः सर्ववर्णानांभक्तानांपावद्धिर्दिने

स्विलत्तजपोभवतितावद्यागान्कृत्वापमहमेकमेकंभागेपाशयेदितिसंप्रदायकः अस्मिन्प्रयोगेविशेषमाह
रुद्रयामले शुक्लपक्षेद्वितीयायांशुक्रवारेसमाहितः पूर्ववत्प्रजपेद्देवंसिद्धान्नंचनिवेदयेत् सिद्धोदनेनतन्मार्गेव
हरिद्रागणेशप्रकरणोक्तंपलार्धंचववाहूर्णंतन्मानेनहुतमेशुने पञ्चपद्मेविलिलिख्यत्रिसहस्रंजपेद्बुधः द्वात्रि
सहस्रजपोविशेषः अन्यत्सर्वंसमानं रुद्रयामलेन विवादत्वेचविषयेचनष्टेगारवारके पूर्ववद्देवमाराध्य
नैवेद्यंचैवसर्ववत् जपमानःस्वयंमेवंनमस्कृत्यैवबुद्धिमान् विवादत्वेचमध्येनदेवध्यानातनत्क्षणात् अभि
मेवमृदेशाश्वध्यायेत्स्वयंप्रमेहासमासान्त्रीहकालेनतनमत् देवेवसिध्यतिमृत्नेजपमहेवदेवयथावत्क्षण
हेदरि उत्तरायणकालेनदक्षिणायनपक्षवा कालत्वानमिदंतानानतनतनोजपेत्क्रमात् कुसाहृद्मध्यावनेर
ध्योवाध्यंगारकदिनेततः सात्विकेवालरूपेचहिमंजेविनयन्बुधः अर्वायत्नायध्यामायेसिद्धान्नंचनिवेदयेत् य
न्नूयंकाथितेश्वेमाहिमाचेनमध्यमे लषारकाणिकाभासेध्यानादेवंसमाकृतः भवरीरुद्रयामलकेखेचरीवक्त्र
मेलके ध्यानयोगेनमेत्रेवमनसाथिजपेद्बुधः इत्येवंतजपेल्लक्षंततदानृत्तेजपोभवेत् मृत्युभगगामिकोत्सावे
त्सात्विकरूपेनरूपकं हृदयेस्वासनेध्यानातन्मध्येदेवमासिते ननस्यकालनिष्कनेतिमृत्युमंडलमाप्नुयात्
कृत्तपक्षेचतदंश्यणभूमिशुक्रस्ववासरे आराध्यविधिवद्देवंतस्यामस्याग्रस्थापयेद्बुधः रोचनोहेमजेपा
त्रेसंस्थाप्यपिनाथनागेयपुष्पादिनास्पष्टातांजपेदयुतत्रयेतऊर्ध्वेवर्त्तिग्रज्वाल्यकपिलाक्षतसेवितेमौवर्णे

न्कपालेवापात्रेमेरुस्रवाजन संपूज्यंवस्तुनेजेमातन्यात्रेमेत्रमंत्रहृ ध्यानादेवंहृशोरेनदावरेदंजनेत्रुयः वपुषा
मवेत्तितेसर्वेयान्मान्यपश्यतिसाधकः अथाभिषेकंकुर्वेनिराजोविजकोदिगणः पूर्वोक्तेमंडपेदेविविनाव.
धशोभितेसर्वतोभद्रमालिख्यवेदिकायांमहेश्वरि अष्टद्रोणमितैस्तस्यकर्णिकोपशालिभिः शुभैः आपूर्यते
डुलैश्चापिवतद्रोणमितैःपिये शालीनामुपरिन्यस्यकुर्वीततसमन्विते कुंभेहेमादिरचितेनवरत्नसमन्वि
तेसंस्थाप्यविधिवद्देविशुद्धैस्तोयैःप्रपूरयेत तस्मिन्क्षीरद्रुमोत्थानिपल्लवानिविनिक्षिपेत् कर्पूरंचंद
नेदेविकस्तूरीकोलमगुरुंहेशुनः चशीरंकुंकुमंबिल्वंद्रूर्वांलक्ष्मीसहामपि चंपकेमल्लिकाजातिसमन्वंवदा
डिमंतथा गोमेदंवविनिक्षिप्यपद्मवरहृदयेनच संवेष्टयतस्मिन्नावास्यवङ्कंदेविपूजयेत राजसंध्यानरूपेने
ध्यानाम्सर्वोपचारकैः प्रथमाष्टदलेस्थेषुकुंभेषुअष्टभैरवान् असितांगादिकांदेविसंपूज्यमदनंतरं त्रयोद
शासुभेषुवान्यस्थेषुमहेश्वरि त्रयोदशगणान्सम्पूज्यतद्वाह्येदशासुक्रमात् लोकेशवङ्कांदेविकुंभेषुपरि
पूजयेत् चतुरस्त्रत्रयस्थेषुअष्टसुअष्टसुपार्वती कुंभेषुदेविपावकात्स्त्रीकंठादीन्मजेत्क्रमात् प्रागुक्तक्रम
योगेनगंधाद्यैःसमनोहरैः अथतेमजपेन्मंत्रेचत्वन्स्पृष्ठात्महेश्वरि पृथकसहस्रमन्त्रंड्याप्यामपसैः सर्पिषाति
लैः सह ``` ```` न्कुंभान्प्रतिदिनेत्रात्रौतस्मैवलिंहरेत राजमोक्तविधानेनमांसत्रयसमन्विते मेषकु
कुटमीनानांमांसत्रयमुदाहृतः सुदिनेशुभलग्नेचसात्तिवीवनपूर्वके वेदवेदांगविद्भिश्चविमंत्रमंगलवादिभि :

नमृदस्तपेषवाद्येशुनमस्कृत्यभैरवं कपालेवाथवाविप्रे शुद्धदेहेजितेंद्रियः आलिके समसेपेनमभिषिंचेन्न
मन्त्रधीः अभिषेकारमसकृद्वयेसोदादिणोशिषे दयात्प्रसोदतिधयासाधकस्तावदर्ययेत् अभिषिक्तोनरपतिः
शतक्रतुरिवापरः शत्रून्जयतिसंग्रामेबलाद्यात्वकंपैतेजनैः अभिषिक्तस्तदेवेशिप्रतिमासेमहेश्वरः षण्मा
साबाधिपाल्यवनः सागरमेखलांउर्वीमुर्वीमहतीशक्तिमात्वेतोधिकाशत्रुसेन्यविनाशायराजादयाद्वलिं
प्रिये पूर्वोक्तेराजसेदेयिवलिनिष्पाद्यमंत्रवित् सेहल्यमंत्रविदेवंमथयाशेमहेश्वरि अन्येनोगमसंदेत्विसवेल
त्नाणसेष्वते आवीयमूलमंत्रेणस्नापयिताशुभेजलैः गंधमाल्यैरलंकृत्यदेवस्याग्रेनिधापयेत् मूलमंत्रेणसं
प्रोक्ष्यसेरक्षालेततेप्रिये कवचेनावगुण्ठ्याथमुद्रयाधेनुसंज्ञया अमृतीकृत्यसर्वांतेदेवताहृपिणवलिहृपाय
पशवेन्मुक्तानमस्त्यवेयेत्रिधागेधाघैस्ततनोदेविकर्णेतस्यतदादिणे पशुपाशायइत्युक्ताविमहेतदेनेनरे
विप्रकर्णेयदेवेशिधीमहीतिततः परं तन्नोजीवःप्रचोदयात्पदेदेविशुचोदयात् इत्येतांपशुगायत्रींत्रिर्जपि
त्वामहेश्वरितिधायशुरतःखड्गं ॐ ह्रीं कालीतिवदिधावज्रेश्वरिवलोहात्तेहंफट्ठायैनमः इत्यथखड्गंत्रिःसंजपे
देविमुष्टौनस्यततोवंदयेत् वागीश्वरीचवह्माणेलक्ष्मीनारायणौततः मध्यप्रदेशेदेवेशिउमामाहेश्वरौयजेन्
इत्यविंतेसमादायखड्गंहस्तेमहेश्वरि आदायमंत्रयेन्मंत्रीमंत्रेणानेनसुव्रते खड्गायामरनाशायदेवकार्यायतः
नरः पशुच्छेपमन्त्रयाशीघ्रंखड्गनाथनमोस्तुते ततउच्चार्यविधिवत्निष्पन्नेवाचमांतके रोचनामवसेकोस्मै

शिवा
वं·
४४३
443

कामनोममसदीयेवा श्रीभैरवश्मेछागवलिंनमोमहद्वदेत् प्रद्देत्तिसमस्त्रार्थैकुशापुष्पालताल्विते जलेपश्चे
स्कृतिलिप्यशिरासश्रीशिवेततः पत्नार्थेपशकः स्तुपापत्नार्थेपशुवानने प्रतस्पावानपीष्यामिनस्मायेतेव
योवधः इतिमेवोपयेतस्माशिरस्युद्धापयेतेपशु प्रसमेत्रसमस्त्रार्थेक्षिप्रिपिशुगमेतनोवदेत् स्वाहेत्युच्चार्यमेवद्भेता
पस्कंधेतनियोन्यव स्नात्वानैभैरवंध्यायेमस्तकेनमहेश्वरि प्रहारेणसमस्कंधेपवलिमेत्रामिमेपठेत् शत्रुपत
स्महृधिरेपिशिनेवदिनेदिने भक्ष्यस्वगणैः साईमात्रमेवसमन्वितः शत्रुनामालरेमेजोवेदम्भेमत्रविनमः
मेममेशत्रोर्वलिनेनकल्पयितामहेश्वरि पशुनामहृतत्तैमेसमस्कंधमैनिवेदयेत् अनेनवलिदानेनमेतहोमै
रवल्पये शत्रुसैमेविभज्याथस्वगणैभ्यः प्रयच्छति कुद्धः सत्राशयेच्छीघ्रेनात्रकार्याविचारणा अथराजाभ्या
दिरक्षार्थयोगः तत्रसारस्वंग्रहे राजानोवतरेगाणांविशेषोक्तोतयेततः तत्कालाभ्रपुराणोक्तेकुण्डेहुताय
थाविधि जहृयात्तायसोपेक्षतिलैः स्थापुतमस्कवत् तदाविप्रान्भनमोजैस्तोपयेत्तमदक्षिणैः पूर्वोक्ते
नप्रकारेणकलशंस्थापयेत्ततः तत्रतोयादिभिः सम्यकवटुकेशंसमर्चयेत् अभिषिंचेजवेत्सैस्नान् राजा
नस्वांस्वमेत्रवित् वटुत्तेप्रत्यहंचैतेराजाभ्यापितरोगमाः तेषांचसमरेशान्तिमेहतीजायतेततः राजाभ्यानाम
जेयाश्रमवेत्तिहिक्षतोतथा अस्मादन्यामहारक्षानास्तिभमेडलेविले अथयंत्रेप्रवक्ष्यामिवटुकस्यसुरार्चि
ते आलिख्याष्टदलेपद्मेकर्णिकायांसमालिखेत् श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं मितितत्रवेशुपरमेश्वरि वटुकायेसमहा

देविप्रलंबे पठेच्छिवे वत्सरं मासमेतस्य लक्ष्मीर्भवति वर्धते नात्र संशयः साध्यहस्तेन वा योगैः समन्त्रं विशेषं कारयेत् तां संख्या
पितं शाणे शतमासे स्पृशन् जपेत् अजितो वङ्गेन्द्रग्रैवशमानयते ध्रुवं नरो नारी सदा वश्या भवेदेव न संशयः सु
दर्शनाचार्यशिष्येण श्रीनिवासेन धीमता वत्सराविंशकोणान्ते यन्त्रणीमायां प्रकाशकः इति श्रीसुदर्शनाचार्यवरणार
विन्दद्वन्द्वान्तेवासिना श्री श्रीनिवासभट्टेन विरचितायां शिवार्चनचन्द्रिकायां वत्सराविंशः प्रकाशः शरदातिल
के ग्रन्थे ऋष्येवके मेचमसिपासामन्त्रहुतं येमजेतेनरकालः सर्वधीविलमदमः सारसंग्रहे भजेगोपसमाहृ
त्यापूतनावस्मयैरयुक वकेपजामः हेयोक्तास्वगोपिंगुश्चिवर्धने उवीहरुककमिवशोक्तावेयनान्नपदेवदेत् मो
मेत्तीयपदेद्वूपान्मामसृजदीरयेत् वैष्णवकमनः प्रोक्तो भजतां मृत्युनाशनः भुजगेशो रफः तदाहृत्य पूतनान
कारः वह्नपायकारः देङः ग्रनुस्वारः एतैः मंत्रः इति प्रमाणानि यदानि स्वरूपाणि शारदातिलके वाशिष्ठो स्य मुनिः प्रो
क्तः छन्दोऽनुष्टुबुदाहृतं देवतास्य समुद्दिष्टस्सैवकः पार्वतीपतिः विभक्तैर्मन्त्रवर्णैः स्यात्षडङ्गानां प्रकल्पनाहृद
ये त्रिभिराख्यातं वचनैर्भिः शिरस्तैरितं शिखाष्टाभिः समुदिष्टा नवभिः कवचं मतं पञ्चभिर्नेत्र माख्यातमस्त्रं त्रिभि
हृदहृतं पूर्वपश्चिमयाम्यैन्द्रवक्त्रेषु तदनेन तरे उरोगलास्येषु पुनाभिहृत्सुष्टकुक्षिषु लिंगपायूरुमकलोनजोन्न
युग्मेषु तत्परे तद्वद्युग्मेस्तनयोः पार्श्वयोः पादयोः पुनः पाणयोर्नासिकयोः शीर्षे मन्त्रवर्णान्न्यसेत्क्रमा
त् यद्वा सेकादशान्यसेच्छिरो भ्रूयुगलादिषु वक्त्रो रस्युरो भूयो हृदये जठरे पुनः गुह्यो ह्रजानुपादेषु न्यासमे

शिवा
वे·
४०४
445

वेसमाचरेत् हस्ताभ्यांकलशद्वयामृतरसैराप्लावयंतेशिरोहस्ताभ्यांतौदधतंमृगाक्षवलयेहस्ताभ्यांवहंतेपरेश्रेकमा
लकरद्वयामृतघटंकैलाससंस्थंशिवंस्वच्छांभोजगतेनवेंदुमकुटंदेवंत्रिनेत्रंभजे पंचवक्त्रोदितेपीठश्रजयेद्रुघ
मध्यगे मूर्तिमूलेनसंकल्प्यवत्समावाहनवन्मेना एवंमेगातिसंमन्त्र्यपञ्चाननैः प्रपूजयेत् अर्केंदुवह्नयाना
यनहीरवियदात्मनः आत्मायजमानः द्वितीयावरणेश्रज्यामूर्तयोष्टाविमाः क्रमात् रमायाकाशभाजो
त्ताष्टमूर्णेषापूरणेनियापाश्रष्टाविमाः क्रमात्संपूज्यास्तृतीयावरणेततः विश्वाविघाखिलापट्टकासारासेध्याशि·
वानिशाचततृयावरणेप्रपूज्याः शक्तयोष्टौक्रमादिमाः आर्याप्रज्ञाप्रभामेधाशांतिःकांतिर्धृतिर्मतिः पंचमावरणे
पूज्याः क्रमादेतास्ततः परं यशोमायापावनीपमाशोनोमोयाजयामलायष्टावरणगाः पूज्यालोकपालास्ततः प
रं सप्तमावरणेपूज्याम्नदस्त्रैरष्टमावृतिः अथप्रयोगः तेनत्वात्तदस्यानादियोगपीठन्यासांतेमूलमंत्रेणप्राणाया
मत्रयंकृत्वाशिरसिवसिष्ठाय ऋषयेनमः मुखे अनुष्टुप्छंदसेनमः हृदये श्रीमृत्युंजयरुद्रायदेवतायैनमः इति
विन्यस्यममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगः इतिकृत्वांजलिंकृत्वा ॐवंकंहृदयायनमः यजामहेशिरसेस्वाहा सुगं
धिंपुष्टिवर्धनंशिखायैवषट् उर्वारुकमिवकवचायहुं मृत्योर्मुक्षीयनेत्रायवौषट् मामृतात् अस्त्रा
यफट् इतिमंत्रैः करषडंगन्यासंकृत्वामुखे पूर्ववक्त्रस्थानेश्रेनमः जूंसः पश्चिमवक्त्रस्थानेवं दक्षकर्णे
दक्षिणवक्त्रस्थानेकं वामकर्णेउत्तरवक्त्रस्थानेयंउरसिजो गलेमः मुखेहं नाभौसं हृदिगर्भेधिः ऋ

दोःषु लिंगोद्भिषाघोंव दक्षोरुमूलेथं वामोरुमूलेन दक्षोरौउ वामोरौवं दक्षजानुनिरं वामेकं दक्षजा
नुहृत्मसि वामेवं दक्षस्तनेवं वामेवः दक्षपार्श्वेनां वामेनमः दक्षपादेशोः वामोर्मुः दक्षपाणितलेल्ली वा
मेषः दक्षनासिनो वामनासिम् शिरसितात्नमः इतिवर्णान्विन्यस्यशिरसि मेवकः भगुगोपजामहे नेत्रयोः
सुगंधिं मत्वेपुष्टिवर्धने गोडूद्वयेः उर्वारुकके हृदिस्थ· जठरेवंधनात् गुह्येमृत्योः ऊरुद्वयेमुक्षीय जानुनोः माः
पादयोः मृमृतात्नमः इतिपदानिविन्यस्यध्यानावाह्नमृगंनेयाग्रुक्केशैवेपीठेसपूज्मेनत्रदेवमावाह्यध्यानाव
पचारान्कृत्वाप्राग्वदंगानिसंपूज्याष्टदलेषुदेवाग्रदलमारभ्यपादक्षिण्येनईशानायसूर्यमूर्त्तयेनमः महादेवा
यसोममूर्त्तये· भवायाक्षितिमूर्त्तयेनमः शर्वायजलमूर्त्तये रुद्रायाग्निमूर्त्तये उग्रायवायुमूर्त्तये· भीमायाका
शमूर्त्तयेः पशुपतयेयजमानमूर्त्तये· इतिसंपूज्यदलाग्रेषुरमायै राकायैः ज्योत्स्नायै· पूर्णायै· उषायै· पूरण्यैः
सुधायैः इतिसंपूज्यद्वितीयाष्टदलेषुवामाग्रादारभ्यविश्वायै वित्तायै· सितायै प्रदकायै· सारायैः संध्यायै· शि
वायै· निशायै· इतिसंपूज्यतद्दलेषुआर्यायै· प्रज्ञायै· प्रभायै· मेधायै· शान्त्यै· कान्त्यै· धृत्यै· मत्यै· इतिसंपूज्य
न्दलाग्रेषुधरायै· उमायै· पार्वत्यै· पद्मायै· शान्तायै· प्रमोदायै· जयायै· प्रमलायै इतिसंपूज्यप्राग्वच्चवाह्ये
वीथ्योर्हृदयेलोकपालोस्त्रदशाणिवसंपूज्यधूपदीपादिसर्वंप्राग्वत्कृत्वाममापयेत् तथा जपेन्मंत्रमिमेलक्षमेवं
ध्यायन्जितेन्द्रियः जुहुयाद्दशांशमिद्धैरष्टुतेहुतसंख्यैर्यैबिल्वपलाशखदिरैर्वटैर्वातिलसर्षपैः दौरध्वउरंपद

शिवा
वै.
४४९

446

दधिघृतदूर्वाक्षतानि विदध्युर्यथाः सहस्रमेकैकद्रव्येणाहोमं पायसं तर्पयित्वाभिसत्वाद्यब्राह्मणान्तोषयेद्बुधः एवंकृ
ते प्रयोगा हि राजायं तेषु महामनुः घृतेन जुहुयाद्बिल्वसमिद्भिः संपदेप्सवः जुहुयाद्ब्रह्मवृक्षस्य समिद्भिर्विप्रतेज:
से खदिरैर्घृतेद्धैर्ताक्ष्णोंनिशुद्धिमवाप्नुयात् वटवृक्षस्य समिधो जुहुयाद्घृतावधी धनधान्यसमृद्धः स्याद्दविरेण
वशमाप्नुयात् तिलैस्तन्तस्यैव याड्नासर्वपापैः प्रमुच्यते सिद्धार्थैर्घृतेन हुत्वा शत्रून्विजयते नृपः अनेनैव विधानेन न
श्रेयस्तन्मृत्युरेकालजः पायसेन ततो होमो रक्ताश्रीकीर्तिकान्तिदः गोदुग्धेन च शुद्धान्वहुताद्याममयैः सकलैर्मुक्तो
जीवेद्वर्षशतं सुधीः क्षीरप्रसृतसमिधःसर्पिःपयोन्नैस्त्रिशतंपृथक् जुहुयाद्ब्राह्मणान्तेनो भोजयेन्मफराग्निते प्रा
णावेद्रुपतधान्याद्यैः प्रात्मतो गृह्माद्दरात् अनामयमवाप्नोति दीर्घमायुश्रियामस्व सपृतेन पयोन्नेन हुतीयवं
णिपवाणि राजश्रियमवाप्नोति धारामासाज्याश्रमेशाय: लाजैर्विशुद्धैर्जुहुयात्कन्यासैसावरसये वोरङ्मस
मिद्धैर्मातब्राह्मणादीन्वशेनयेत् स्नातासहस्रं प्रजपेदादेस्ताभिसत्वोमन्त्र आपिव्यापिविनिर्मुक्तो दीर्घमा
युरवाप्नुयात् अनेन मन्त्रनासर्वे साधयेदिहमात्मनः श्रीयेयमस्य: आलिख्यो हृदले पद्मेतारेतत्कर्णिकान्तसे
तस्याद्दवैलिखे .. ..

शिवा
वे·
४४०
447

गायै राज्ञ्यै· तीव्रकोपायै· यशोवत्यै· तोयात्मिकायै· नित्यायै· दयावत्यै· हारिण्यै· त्रिरूपायै· वेदमात्रे दम
नप्रियायै· समाराध्यायै· नंदिन्यै· परायै· त्रिपुरविमर्दिन्यै· षष्ठ्यै दंष्ट्रिन्यै· त्रिगमायै दुर्गायै· गायत्र्यै· निरवद्या
यै· विशालाक्ष्यै श्यामांगायै· नादिन्यै· वेदनायै· वह्निगर्भायै· सिंहवाहायै· ध्रुवायै दुर्विषहायै· त्रिर
सायै· तापहारिण्यै· नष्टदोषायै· निःसत्त्वाणि वसेत्सम्यक्पदीयादि सर्वेषामवह्नकृत्वा समायपेत् तथा मंत्रव
र्णसहस्राणि वसेत्सम्यक्पदीपादि जपेन्मंत्रविशालधी तदंते तिलसिद्धार्थबिल्वमूलैः समिद्वरैः दीरद्रुमाणां
माज्येन हविषान्नेर्हेतान्वितैः चतुश्चत्वारिंशदाद्यैः चतुःशतसमन्वितैः चतुःसहस्रं जुहुयाद्दीपिते हव्यवाहने दश
मिद्धैः प्रतिद्व्यं चतुश्चत्वारिंशत्तत्त्वरचतुःशतसंख्यं कृत्वा तिलद्रव्येणाहुति चतुष्टयमधिकं जुहुयात् फेत्कारि
णीतंत्रे ततः संतर्प्य सलिलैः कृत्वा चात्माभिषेचनं समाराध्य परादेवां स्तोत्रपठेयेत्ततः आत्मन इष्टजपादिभिः सिद्धम
त्रेस्मिन् साधको नमः श्यामेया महाधिकारी स्यान्नद्विधानराढीने श्यामेण ... तैर्प्रोक्तं विलोममपरितोत्तरः पूर्वे
क्ताशापूज्याधामंत्रस्य सर्वकीर्तिताः प्रतिलोमक्रमाद्दसपटंगानि प्रकल्पयेत् वर्णान्यासपद्मासौ विद्या
त्प्रतिलोमतः ध्यानभेदान्विजानीयात्पुर्वोद्देशानवामथा पूर्ववज्जपक्रमि स्यात् जुहुयात्पूर्वसंख्यया पंचगव्य
स्वपकेनवह्नेणां स्वस्य सिद्धये पूर्वेन पूर्ववत्कुर्यात्कर्मास्त्र प्रतिलोमन सर्वत्र देशिकः कुर्याद्ध्याय आदिशाणेज
पे कूरकर्माणि कुर्वीत प्रतिलोमविधानतः शांतिक पौष्टिके कर्षमकर्त्रेयमनुलोमतः प्रयोगकालेप्रजपेद

ज्वटर पे पंत्र

द्वौपादौविलोमगैः स्थापितौन्यासपते पश्चान्मैत्रेयोविविधिनामनन्यासः पंचाक्षरः पादोन्यपोत्तमेन्द्रियात्मका प्रथमा
वः पंचवर्णोन्यः स्मृतः कर्मेन्द्रियात्मकः स्थापस्तृतीयः पंचार्णः पंचभूतमयः स्मृतः न्यासः समस्तः पादश्च
तुर्योपातनरूपाक्षः दः पूर्वः पंचमः पादस्तन्मीरूपः षडक्षरः नोवर्णादिः षडर्णोन्यः षट्कोशिकमयो मतः
सोऽपूर्वः पंचवर्णोन्यशब्दादिमयईरितः सोवर्णोबहुमोलेपापंचार्णोवचनादिकः एवंतेसमायोगान्या
दल्काभिर्हृदीरिता ततमादात्तरोनत्रास्तासमथावन्हिर्देवताप्रधानम् लिंगप्रतिमास्वस्ववर्णोदितप्रभाः प्रज्वल
केशवदनाभीमदंष्ट्राभयावहाः देवताः इन्द्रियात्मकाः कुब्जहृदयईरिताः देवताभूतपादेऽस्याः लिपंगवक्त्राः प्रकी
र्तिताः पातरूपात्तौरुन्नताउभयाननशोभिताः उर्मिजाऽधवदनाकोपेनस्यारालिंपेजाननाः एताः सर्वाः स
ताः लक्ष्मीवाग्इन्द्रियार्थोम्भवाः स्त्रियाः अथपालिपंचयत्वायोगाईरितावर्णदेवताः आदित्यमुख्याः स्मृताः सौम्य
परास्त्वात्मकर्मेणि अत्राभ्यासमुख्याः समस्तमन्त्रादेवताज्वलितानननाः याभिमेत्रीदहेरोराज्यसमीरिकानन्ते
आश्लेषामनुष्यनदेत्रेषारेतेतविवलक्षणः आश्लेषेपुष्यजीतदेवतारासभसंहरेत प्रवीनराजयेपश्चाद्वरुणश्चाव
रोहिणीइमानिमानुषाण्याङ्गनेदत्तराणिमनीषिणः ज्येष्ठाशतभिषग्मूलपुनर्हस्ताश्लेषकृत्तिकः चित्रापूर्वावि
शाखास्वणीइमानिमानुषाण्याङ्गुनेदत्तराणिमनीषिणः ज्येष्ठाशतभिषङ्मूलपस्त्ताद्राणात्मदेवताः
अश्विनीरेवतीपुष्यस्वातीहस्तपुनर्वसुश्रवणानुराधा मृगशिरः श्रवणेदेवताऽरकाः उपक्रमेततनदाखरिमास्त्वधी

शिवा
वै
४८८

448

विसर्जयेत् भद्रास्वाहरणे कुर्याज्जयास्वस्तेनमन्त्रमे उपक्रमो भौमवारे शनिवारे विसर्जनं प्रतिसंहरणे वारे
गुरोशुक्रस्य वा भवेत् स्थिरेषु राशिवारे भस्मरेषु स्याद्विसर्जनं श्राद्धे संहरणे कुर्याड भयेषु विचक्षणः कृत्स्न
पत्रेन लेनाह्ने विसर्जे क्ष्माशिनाशुन स्त्रक्पत्रे कमाद स्वे शुनरात्मनि संहरेत् भावनामात्र संहारो कर्या
सद्वृद्धये सदा पायसैर्माभिस्त्रावो भक्त्वा सर्वकर्माणि साधयेत् नवलेशहवनशाकलान्नमामाख्याकर्मसु
गताव् तन्त्रमंत्रोदूरीपेतान्मंत्री मंत्राणां स्वयपाज्जुहुयादेवयितेव वन्हौ मारयेदिह पुमात्मनः वल्मीकमी·
समारभ्यायावत्कृत्स्नवनदर्पीयत्र रविषट्तालभक्षहृदात्मानमिद्धरात् राजीतैलेन संलिप्तान् पृथक्
पद्मसहस्रकं जुहुयात्स्वयंतोभक्तारिपुर्यमपुरं व्रजेत् समग्राचेद्यज्जुहुयात्त्रिसंध्यं तस्य देहसंपुनेः श्राद्ध
वह्नौ विविक्तिकाले मरीवमेननामना निगृह्यते न्वेरेणाः रिः प्रलयाग्निसमेन सः तालपत्रे समालिख्य शा
गुनामयथाविधि श्राग्नेयाभिप्राणसर्वेस्ला कुंडमध्ये निखनेत् हुंभत्स्वरावैः संकृद्धो जराकांतः स्वजायते
तदादायास्तियेद्वौ येशीतभेसवशो भवेत् विपाशमामांसबीजानि मरीचमधुसंयुते श्लक्ष्णे सलवणे तोये
निलिप्य क्वाथयेत्ततः स्वदत्तप्रतिकृते हृदये वदने नास्ति किंचित् किंचित् दिपेतोयं दशोकामसकरो कृया
श्राग्नेयसद्वार्मंत्री सो विराज्वरितो भवेत् क्वाथितं भस्मितादिया हस्माबकुलवयलतः नीलाहस्तेन संलि
मास्य प्रतिकृतिनिशि तापयेदिवितेवन्हौ प्रतिलोपमवजायेत ज्वरोगवाध्यते सर्वोहामादस्मृति

णिहृदयायनमालिविन्यसे वहिषोडशायत्राद्यंपमेकनामशोभनेनमंत्रेणलिविदेविशिखवर्णमन्त्रषोडशमेवस
नहृहिस्वापिपद्येषोडशापत्राद्यंयमेकनामशोभनेनमंत्रेणलिविदेविशिखवर्णमन्त्रषोडशमेवसनहृहिस्वा
पिपद्येषोडशायवकेनमंत्रेणलिविदेविसवर्णषोडशाद्यवने द्वात्रिंशानवसंपुटकेपद्मेकनाद्यनहृहिः कादि
मांतान्लिविन्यसपत्रेषुपरमेश्वरि वेष्टयेच्चनरस्वैणपेत्रमेनहृदाननेजपदंमलदेवश्मम्रत्यदारिंद्रनाशने
श्रीप्रदेडरितव्याधिडहपहनिकेतने भक्ताघसारकनादिभयेरलकरेपरे प्रसांत्स्वरनतारत्वानाल्सिनाल्सिन
शेश्यः तथा शुणदेविपवनमामिमेवेवेश्वरमाने सर्वाभीष्टकरेदेविसर्वसिद्धिकरेशिवे श्रीशेवमसूवा
यमीनेशेवजलस्थिते श्रीमकद्वानमम्नातस्यत्वोमवगीरितः श्रीशक्तिः मीनेशायः जलस्थितेवकारो
परिस्थिते श्रीमकद्वोनेरैफाशिरस्केनेनदुरतिसिद्धं श्रवेफडस्यषिस्विकोनहुवनंकेवेदसंशेस्वदेवता श्री
येवीजेशक्तिरेन्यसिद्धार्थविनियुज्यते दीमफड्हृदयेप्रोक्तं ज्वालाफडशिरसुरितं ज्वालिन्यसिखावादेवित
दायवननवच्छेदे हनफडनेत्रमुदितंसर्वमाविनिफडपरे एभिमंत्रैःषडंगानिजातिमुक्तानिमुक्तानिकल्पयेत्
वेडेश्वरंरक्तवर्णंत्रिनेत्रंरक्तवाससं स्फाटिकाक्षमालांतेसूलंदक्षिणेवाथवंधयोः करयोर्वामयोस्त्रापिटंकंवेव
कमंडलं दधानंवेडशकलविलसच्छिरसस्मरेत् इतिध्यात्वायजेत्पीठेशिववेडेश्वरंशिवे वेडवेडायसंयोजा
विग्रहेनरदनेनत्र वेडेश्वरायधन्यमहापीमहोतितनोवदेत् नेत्रमेडःप्रशहोतेवादयादितिवाचरेन् वेडसेवाम

शिवा
वे
५५९

५५९

मात्वाता गायत्रीचानयावेतै आवाह्य संजपेदेवि शागवत्स्यवौपवास्कैः श्रागदरंविंडगुतेडे नेवेडेश्वरेवहृत् ग्र
नेतवममभ्यर्च्येयजेदंगानिसर्वंवत् दलेषुमातरः मुन्याद्यीच्यौ लोकेशाहेनपः गुणगुयोगाः तत्रशागवयोगायो
ठन्यासो नेशाणायामशिरविविकोऋषयेनमः मावे ग्रनुष्टुप्छंदसेनमः हृदये श्रीवेडेश्वरापदेवतायेनमः गु
ह्ये डौंबीजायनमः पादयोः फट्शक्तयेनमः इतिविन्यस्य ममसर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इतिकृतांजलिवेदे
व ततः षडीमफट् हृदयायनमः ज्वलफट्शिरसेस्वाहा ज्वालिनिफट्शिखायैवषट् तटफट्कवचायहुं हन
फट्नेत्रत्रयायवौषट् सर्वज्वालिनिफट् अस्त्रायफट् इतिषडंगमंत्रा नेत्रुष्ठादितलांतेकरयोर्हृदयादिषडंगेषु अपि
विन्यस्य ध्यानादिपीठपूजांतेवेश्तिबीजेन मूर्त्तिंसंकल्प्य तेदिधायवेडवेडायविद्महे वेडेश्वरायधीमहि तन्नो
भैरवः प्रचोदयात् इत्यनया आवाह्य वेडेश्वरायनमः इतिपुष्पांजलिंदत्वा पुष्पानांत्र्यवयोगानि षट्सु अष्टदलेषु
शागवत्मातरः सेषु लोकपालपूजादिसर्वंसमापयेत् तथा ललनत्रयेजपेन्मंत्रे जहृयात् दशांशतः सतिलै
र्वेल्वैश्वैर्देविविमधुकैर्यथाविधि राजहंसमभिद्धिवीतयेणादितनस्पृशेत् शागवान्सिद्धमनोमंत्री अयोगानाव
रोक्षिवे शालिपिष्टमयोकृत्वा पुत्तलीं प्राणसंयुतां देविकाहैरिधिते श्रोमम्यकृत्रिमफरस्तुते दक्षिणेगुह्य
मारभ्यपुंसिप्रसिनाष्टपकशांते तज्जुह्वाद्धामपादादियोषितस्थापिसेद्रनेन एवंहोमाद्विजादीनां विशकृत्वा
वमेशायः योमसौनादिनेपुष्पडेनेदृष्टोनरेशांते सयादग्रिरिंतैः केश्चिन्महद्गुणं वसतेलभेत् यत्नहेमनुनानेन

भवेत् सामहेमसलिलेहितविषजीरकलोलिते कथितेप्रवलीसाध्यनदंतत्रमहानिर्मितो अथोवक्ष्येवि:
निलिप्यपथ्याविषतरुसपी नाक्षिरसायडवेकयोजयन्नस्ते विलोमतः समाहान्मरणंयातिशत्रुर्ज्वर
विमोहितः आदित्यरथनागेंद्रस्नाच्छिन्नद्विषारुते नयतेलेनलिप्तांगे दग्धेतमात्रमरणविभिः अथोम
विनिजरिपुंध्यात्वाक्षिप्तवारिणा नार्यपोदानुमालोक्याशत्रुमानुप्रियोभवेत् विषतीमुशालेप्पूल
ध्यायन्कालतनत्रभेकुर्यात्सवीजैर्निवस्यायञ्चाभिषीहृतस्तनैः हत्वाविष्णुषषेक्ष्यनूवहेणानेनदेशिकः
विभ्राणितजेनी पूलंध्यात्वाडगोंभपंकोरी महीषीहृतसेसिक्तैः पेल्लेवैविषहृत्वैः हत्वारिपोःत्वणा
न्मेनामुच्चाटयतिमंत्रविद्ध्यानादेवीशराघोक्तोवहृभिर्भैरिवान्वितैः अजाहपिरसेसिक्तैःजेडयादिवसत्र
ये रिपोरुच्चाटनेकुर्यान्मेनायानात्रसंशयः अग्निमूलकरोड्योज्वलंतीप्रलयाग्निवत् ध्यात्वासर्पेयतैला
क्तैर्वीजैर्धंक्रसेभवैः हत्वाविमोहयेच्छत्रन्मरीवेवालिसर्षपे कालांजननिभांडगांमूलाखङ्गकरांस्मरन्
नलत्रवृन्दासंमृतैर्वणाक्तैस्सहसेल्कृतै समिद्भैः प्रजडयाड्न्मासेनवैरिणं श्रणकेञ्जलानकः
नसिंहाहृत्ठं प्रयावतीयावमानैरिपुप्रतिशरान्कामकानिमेकानूवन्दिन्नालामालाकुलान् भवतीस
प्तरन्नुगीतर्थेयेडसवारिणाभानुविषमामालोक्यरिपोरुच्चाटनेभवेत् अतिडगामृयोयाक्षिगदाहृत्ला
विवितयोता विप्रदामममानाभीमहिषीहृतसेल्कृतै पलाकैः जेडपात्रिंवविभीतकमामिद्भैः

शिवा
चं०
४४९
449

कोद्दैवैरथशत्रोस्ससेनायास्तंभनंभवेत् आनयापाशांकुशरक्तांध्यात्वादुर्गामनुस्मरन् सगेः समभ्यूरैसाध्यमुद्द
काष्ठैश्चितेर्नले जुहुयात्त्रिशिखमाहात्म्ये विद्वेषयेन्नयान् पाशांकुशधरांरक्तांविश्वादुर्गांविचिंतयेत् क
लिनाकुसुमैःफल्लैश्छेदनाभसमादिनैः जुहुयात्त्रिशियोमंत्रीनसर्वविश्वेवशोभवेत् शरच्चंद्रनिभांदेवींविगल
त्सुधरमामृतोपाशांकुशधरांध्यायन्सिध्यदुर्गांसमिद्वरैः वेतसैर्मधुराक्तैर्जुहुयाद्वृष्टिसिद्धये कपालेत्रि
शिखेपाशेमेकुशंविभ्रतींकरैः जपाकुसुमसंकाशांयाग्निदुर्गांविचिंतयन् हुत्वालवणपुत्तल्यामयन्त्रयु
क्तया आकर्षयेद्दोषितान्नाध्यानमेतद्विचार्यसंशयः अरतिदुर्गोयमन्त्यायाश्चदेतात्रिष्टुबीरिता ठद्वयेनान्यया
पयायागणादुर्गासमीरिता विश्वायायाएषशारेनासाविश्वदुर्गासमीरिता सिंधावाँसावक्काणेतासिंधुदुर्गानि
गद्यते सैतामरस्यादिकामेनामाग्निदुर्गाविदुर्बुधाः अगणेस्येडिलेहृन्नादुर्गायिकुत्सपादिमिदेवीमभ्यर्च्यये
त्रित्यशागुक्केनैववत्मना आहरेद्याविश्ववलिवहणम्सर्वोमहंदं कंसारोगमयव्वोरहेभूतानिनाशयेद्ध्येया
धावदग्नियारापयीमयैमयैमनोहरैः सितानसायतोमंत्रीजपेन्मंत्रमनन्यधीः जयोयेसर्वसिध्येसात्रा
चकार्याविचारणा लवणैर्मधुराक्तैर्जुहुयान्मासमात्रतः मंत्रेणानेन्स्यप्यामंत्रीरिपुमृत्युवशान्नयेत् शा
लीन्प्रस्थांल्पस्रशोष्यशुद्धान्कुर्वीततण्डुलान् अविद्धान्यवःगावेषुसंस्कृतेहव्यवाहनेचरुंपचेज्जपन्मंत्रम
वनायेषुतःस्मधीः अर्वापिनाविशावर्यार्दृवीमग्नौयथायुत जुहुयाद्वरुणानेनसाज्येनाष्टसहस्रकं पा

द्वेसंस्थापनं न कुर्वन् साध्यं न नाशयेत् क्रुद्धः शिष्टतत्त्विसवेद्धारिसंस्थामेग्रोगगणान्तरे कन्याग्रेगाविनश्यन्ति सहस्रतग्र
हामयै परैरुषादिनो कसाशुनस्नानेनवमत्स्यपेत् स्त्रीवीदिभिरविषात्तीरैः पयोनग्रहामयै परैरुषादिनाकसारुद्र
समिद्धेरे ग्राज्यैर्मधुफत्रयोपिनेरैनेरशशानेश्वषक जङ्घ्यासन्तपदाम्भसिः साधकोभवेति फवेभास्करेमेथाशशि
स्थामेत्र त्रेतानगुणोदितोनयासागरगामिन्यासनतेशुष्कपभसि उद्धत्यादायसिकतासेशोष्यपरिशोषयेत् मस्ता
पेवगव्येषुसंस्कृतेनहव्यवाहने भर्जयेत्पनुनासिद्धोद्ग्याव्रस्नतह स्थयासिंहमेषयन्त्रसिकेकन्सेन्द्रोश्टमीनिथौ विश
शावाकन्निकामकलहस्तोनरमपास्वपयोहिरण्याश्रवणेवारोमेदवाहूपतिदेवतौविदा यान्मेशुक्रवीनासिकतास्था
पनेस्युधीः ग्रहग्रामादिराष्ट्राणांरक्षार्थंसिकमाः नउभाः ग्रस्याठकरठोन्मानामथ्यादिषुवदाष्टिमाः नवग्रहप्रादिये
जयोनेषुसंपूजयेत्क्रमात् मथ्यादिदेवीमस्थाणिकायालोतानिदोषिकाः वक्रशंखमासिविदेवाणांस्थापयेत्रिशूलकं
कपालेस्वमेत्रेणसंपूज्यांतेवलिंहरेत् नतत्रग्रहराशीतालोकेशीनावलिंहरेत् विहितायत्ररदेयेवक्षेतेनतत्रसं
प्रदः त्वंग्रहमहारोगवीरम्भतसरीसृपा ग्रापुनाविलयंयान्ति विधिनानात्रसंशयः सिकतानांविशुद्धानांविकार
कुर्वेवसुधीः पेवागव्येशुतेपात्रेवस्त्रहदेणानिमिमिति निदीप्यविधिनायत्रस्थापयेत्तत्रसंपदः दिनेदिनेप्रवर्धंते
कालहव्यादिभिः साहामहोत्पातानाविनश्यन्तिकृताशेहमहाग्रहाः वहुनाश्वपमनोकुर्यात्स्थापनेविधिनास्वभाः
गोमकृत्रग्रस्यमात्रमात्रमयामसत्दयेके ग्राजानन्तसगुणेन्द्रीरगोमत्रोढिगुणेदविगोमत्रेणासमेमाप्यैः सर्वेवा

श्रीवा
वे·
८५०
450

सेमन्त्रमुच्चार्येतेगावः सुः कपिलाश्वेतहिमफनारुणप्रभाः श्यामावेगदिताः सर्वाःसर्वेवाकापिलोद्भवे एकोनपंचाश
त्कोष्ठफलकेवहाशालिनः विहायकोणकोष्ठादिशब्दायजीतवेदंसालिविनामध्यकोष्ठादिप्रजयेतत्रदेवतो
कृत्वाहोममसमेयातेनिसनेनयथायथागुणं दद्याद्बलियथापूर्वंतस्यपूर्वोदितफलो प्रयोगार्थः तत्रप्राक्प्रत्यगायतादु
दीर्घेणोत्तरायातास्थालाष्ठावष्टौरेखाः कृत्वायकोनपंचाशत्कोष्ठयुतेवतरसंमंडलेपलाशहस्तफलकेकबानववि·
लोमपठितइमेगिः इत्यादारभ्यैसिववेनजाइतिपठितः प्रतिलोमक्रमाद्धितिग्निःस्यादारभ्युंसिहन ववेनाश्रा
विर्णीगोइशिरः शिरवरियनः साशिवादः वैतिदावनिकववेतोयतोगममसोनेत्रेमवानसमेदवेनजाश्रह्णे वर्ण
न्यासपदन्यासौप्रतिलोमनइतिदत्तपादांगुष्ठेइंग्रिः वामेत्यः दत्तगुल्फेताः वामेरि दत्तजंघायांडे वामायांपुः दत्तजा
नुनिसिवामेव दत्तोरौवे· वामेनो दत्तकचाश्वो वामायांवि लिंगाणि नाभौगोः हृडः दत्तस्तनेमिः वामेदंदाति
पार्श्वेषु वामेरि· पृष्ठेये दत्तस्कंधेनः वामेसेः दत्तबाहुमूलेदे वामेव दत्तबाहुमध्येति वामेहा दत्तकूर्परेरे
वामेति दत्तप्रकोष्ठेनो वामेय दत्तमणिबंधेती वामेरा दत्तकरतलेमे वामेमे मुखेसो दक्षिणनासिमे वामे
वा दत्तनेत्रेने वामे· सः दत्तकर्णेसे· वामेदे ललाटेवैललाटेर्धोतः मूर्ध्निजोनमः इतिशिखायांश्यानिः नमः ल
लाटेश्रुति· दत्तनेत्रेडरितावामेसिंधुदत्तकर्णेश्व· वामेनीवाउंषेविवक्षा· श्रयरेडुगांणि रसनामाश्रुतिकंठेपरि
षत्वाङ्मेतः हृदिमः कुक्षौवेदः कांठौदहाति गुह्येनिङ्कवौः प्राणतीयतः जानुनोसोमजेचयोः सुनवामापादप्रणे

जातवेदसे नमः इतिपदन्यासः शक्त्यात्मकप्रतिलोमनइतिभिःस्वधायै स्वाहादेवायै नायहारिण्यै रिरसायै डवि·
स्वाहायै· पुर्यायै· सिंहवाहायै· वह्निगर्भायै वेदनायै· नादिन्यै· स्वासोद्वाहायै· विशालाद्यै· निरवधायै· मायश्रे·
डग्यायै· निरयायै· देहिन्यै· षड्वैरिपुमर्दिन्यै· पर्ण्यै· नादिन्यै· समाराध्यायै· दमनप्रियायै· टेंदमात्र निरविकृपायै·
हारिण्यै· दयावत्यै· नित्यायैतोयात्मिकायै· पर्णवासे· तीव्रकोपायै· रात्र्यैमत्तरुद्राण्यै· मनोजवायै· सोमरूपा
यै· मदवहायै· वागाम्बर्यै नभश्चारिण्यै· सुभद्रायै· सर्वज्ञयै· दहनहृदयिण्यैवेदगर्भायै· तपस्यै· जागानायैनमः
इतिपूर्ववदितिजयकासिपुरश्चरणेवर्णेसहस्रमेवजपेदिति पंचगव्यपंचवरुणपुरश्चरणेणाहोमः प्रयोगका
ले आग्नेयास्त्रप्रयोगकाले पादाष्टकेनप्रतिलोमासिविर्तमेवेनतद्दर्णमेव्यपावोद्धव्यांन्मायष्टमादाल्पराणेत
स्वरूपनामाहन्मायइत्यादिभिः यथादिपादान्तरोन्यमानादेनतानांध्यानमाह प्रायानमूर्तिप्रतिमाइत्यादिनिः सौ
म्यक्रूरकर्मभेदेषुध्यानभेदानाह प्रभिसवइत्यादिना अस्त्रप्रयोगादौनतत्रादिकमाह अस्त्रमित्यादिभिः निश
दप्रयोगमाह दिनत्रयदेसादिभिः नतस्वहव्यात्मयोगेवमातंगेश्वरीप्रकरणेप्रोक्ताः त्रयमध्येकोष्ठेसमाध्येमा
यावीजेविलिखेनदयः कोष्ठमारभ्यप्रादक्षिण्येननिर्गमगम्यकोणकोष्ठवनष्ठपवर्जमनयेषुकोष्ठेषुमूलमेवाव
र्णैकैकशः समालिखेतत्रदेवीमावाह्यसंपूज्यमूलमंत्रेणकृतहोमसूतनसंपातासिक्तंप्रवीक्तविधिनाभिखातेसा
गुरुप्रकारेणकृतवलिनवर्धीतफलदमिति तथामध्यमायामष्टकोष्ठेषुपादानष्टौकृत्वामातृकार्णैः प्रवीतेष्ववि

शिवा
वे॰
४५८

451

वस्यंसर्वंमूलंयच्चेरत्नाभुः श्रीकीर्तिर्दयेत्रमेतत् ग्रयमर्थः नवकोष्ठगतेवन्तरस्थेमंडलेविरच्यतन्मध्येकोष्ठेसमा
ध्योमायाविलिख्यतदधः कोष्ठमारभ्यप्रादक्षिण्येनफलमंत्रस्यप्राग्व्यानैषापादान्विलिख्यतद्बहिर्हंसद्वयान्तराले
मातृकार्णैः संवेष्टयतद्बहिश्चतुरस्रंकुर्यादेतद्यन्त्रफले तथाग्राग्रेपाशस्यजानातिविसर्गादीनकर्मणीयः भुमानु
रूपाणांशिष्टस्तस्याधीनेजगत्त्रयं तथा ग्रध्यादिनांसेकृतांसेवदेशत्रुविमर्दने ग्रतिडर्गामंत्रप्रान्तेदिनांसेमंत्रवि
न्नमाः प्रतिलोममिमंजेकृतांसेपरिवर्तते इमंग्रतिडर्गामंत्रं सतत्रप्रतिडर्गाणिविषाणावेवसिंधुदुरितान्याग्निः जा
तेवसेस्वनवभिसोममप्रतीयतोनिदहातिवेदः सनःपरिषत् इतिप्रतिलोममिति यदियनःसदावेतिहादनितो
मतीराममसोमवानसेसदवेतग्राग्निस्पतारिडवांसववेनाग्रावविाणिगाडति ग्रहतिदिनांसेस्वषडंगाद्येनप्रतिलो
मादिनाविडःकृतांसेसेतिशेषः प्रतिलोमादिनानषडंगानितुप्राग्रेपाशवदेव ग्रादियदनवर्णान्यासपदयासव
र्णेशाक्तिरजास्सुप्रतिलोमपस्यतोतत्र्याज्ञाद्वयेवायेसतदिमंत्रान्तरपर्यन्तक्रमेणननकेवलंतद्बुधमंत्रस्यप्रति
लोमभ्यंभान्नविवेगतशत्रुमथोवक्त्रेविषाहतेमूलाडस्थितमाग्रस्त्रक्तेडस्याभावयन्सुधीः फलाधारस्थितेपस्तफथा
स्फुरत्कालमावकेद्विनत्रयान्वारकोनोरिपुः प्राणाविमेवति दिनाहेणाशविद्धाग्रोस्वाधिष्ठानगतेरिपुः पंचवायुस
मिद्धेनत्रान्हिनादग्धाविग्रहा ध्यायन्मनेजपन्मयः समभेवषमवल्लभः मणिपूरगतेशत्रुमग्निनादीप्तविग्रहं ध्यायन्
दिनांसेप्रजपेत्समस्तुवशतांव्रजेत् ग्रानाहतादितःशत्रुर्निर्हयोमंत्रवन्हिना पाशेनवधाणीत्रेणनीयतेयमकिं

करैः विशुद्धस्थानगो वैरी दिनषाण्णेन पीडितः अधोमुखैः स्वजनस्कन्धोपरास्थः स्यादिनत्रयात् आतापोनिदि
नेशत्रेड्ढेहस्तानाग्निनाधियापुत्रमित्रकलत्रादीन् सकामृत्युमवाप्नुयात् नाभिमात्रोदके स्थित्वा ध्यायन् विवैदिनैः
शितः वैरिणं दग्धसर्वाङ्गमेवद्दोमन्तरे शाते जयेत्सप्तदिनाद्वीरमम लोके स गच्छति आत्वारे समारभ्य सप्ताहे
हे प्रजपेन्मन्त्रं सूर्योदयसमारभ्य यावदस्तमयो भवेत् सन्निपातज्वराविषाय मग्रस्त्वा भवे दरिः स्थित्वाडगोल
पे मेत्री त्रिरात्रवर्जिताशनः दशवाणेन विद्धाङ्गवैरिणं शवविन्तयन् जपेन्मन्त्रमिमं शत्रुर्नेरितो मरणं व्रजेत् स
ष्ठाडगोजपेन्मन्त्रमजस्त्रं त्रिदिनं स्मरन् शूलप्रोतं निजरिपुं दिनास्त्रेण प्रपीडितं ज्वरेण महता विषो जायते सौ
ममातिथिः रविमण्डलगाशत्रुदहनं इष्यपत्रो विषाग्निदग्धसर्वाङ्गध्यायन्त्रसेन वारिणा नपेयेदिनवाणेन
स्यादसौ यमवल्लभ रविबिम्बाद्दामनया ज्वालया ग्रस्तविग्रहं रिपुं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं सक्रोडतियमान्तिके ग्रहस्थ
स्यार्कविषस्य विद्धमेत्रमयैः शरैः प्रतिपद्यन्निजं शत्रुं जपेद्गुप्तमस्वावित् रिसेन पयतिशीतेण पसद्दतोयमाला
यानलसकाशाकाल्मजिमिवापरे शूलयाशयशोरासिहेस्कश्टनिषद्भुयी वजेयेतानिजशत्रुं तजेन्माभीमह
पया दष्ट्रामसूत्रलेनवोतयेतीदिगंतरे शूलेनवैरिणं वद्धोदारयेती भयंकरे जयेद्दिनत्रयं धीमान्मारयेद्रिपु
मात्मनः असमेत्र हकतन्यासः प्रलयाग्निसमप्रभः रक्तवस्त्रपरोक्रुद्धो हननेचन्द्रयान्वितो सिंहाधिरुढोधावेती
यावमानरिपुं प्रति खड्गेन नाछिरः कृत्वा त्वरणोद्धामस्य लेगतो ध्यात्वा डग्ग्येजपेन्मन्त्रं त्रिदिनं वर्जिताशनः अने

शिवा
चे.
४५२

452

नैवविधानेनरिपुर्मृत्युवशगोभवेत् कर्माण्येतानिकुर्वीतदिवसेनत्रयाविधु अथरात्रिकृतस्यमाथ्रिमामन्व
लिंगस्यसजीवमहीधेश्वरः निषायतस्याशिरसिकुर्यात्कृतात्रिकोणके नास्मिन्स्यमध्येनैवन्द्रोयथावद्देशिको
न्नमः सत्रिकोणेनस्यमेवर्णान्साध्यनामसमान्वितान् अजरकेनसंस्मिकान्कारस्करसमिद्धरात् सहस्र
ज्जुहुयाद्देवीध्यानान्सेवितमंडले मलयाग्निसमाचोरोदावित्रिशाङ्कजयोभिता उग्रदाष्ट्रपसेदीमन्नस्यातोसि
हमस्तके महादेष्ट्रामहामायाज्वलकेशानदेन्मवे रक्तोर्ध्वमोसवसनाश्रुणितोयत्रिलोचने अनेनवि
धिनाशत्रुर्महाज्वरनिपीडितः विम्रवतिनिजेदेहंपुत्रमित्रादिभिःसह ॐ ह्रींमस्त्वामसोमेत्रीलेवयितास्र
जेगमाभानुविवगतोडगोसहस्रादित्यसन्निभा सहस्रयाणिवरणंसहस्रालिशिरोसुवी सहस्रनागवद्धा
गीत्रीसयेतीजगत्रये ध्यायन्नेनेनसयोस्येनयेयेडस्यवारिणासेयनःकालपाशेनवेनेराम्बवेनस्वनीवित
मध्यान्हार्कप्रनप्रत्योनदन्तीनरसिंहवत् घोरसिंहासनासीनामहाभीषणदर्शना शूलशेनाहिता
ध्यायन्जपेन्मन्त्रमनन्यधीः नर्पयेडस्ततोयेनसर्वेवक्रोदिनत्रये यमस्यभवनेगच्छेद्रातिर्नात्रसंशयः अ
लहदग्रतिकृतिंप्रतिष्ठितसमीरणं उत्सोदकेविनिक्षिप्यविधायोविधिनानेन अकेङ्कनलसंकाशावद्ध
खिटकधारिणी नयनत्रयनिर्गच्छद्विस्फुलिंगशताकुला सिंहस्यासर्वभूषायात्रैलोक्यभयदायिनी ए
कमताहिताध्यायन्प्रजपेदष्टसेमतु विधानेनास्यनाशत्रुर्ग्रहस्तभवतिमृत्युना अकल्पडगोयतनेत्रिकोणे

ड्वेश्मशान नवसेज्वालितेववन्हौमहिषांशकृताहुतो गुक्कलीमजरक्ताक्तप्रतिष्ठितसमीरण छित्वाछित्वाप्र
जुहुयादजरक्ताक्तान्वितोनिशि ध्यानाड्गोभिन्नमेतोमहिषोरक्तालोलानेरे शूलेनमहिषस्यांगोभिंदेनौचोरदर्पतो
ग्रहहासैजरक्तोक्तैर्भीषितोसुरसेवितो शद्गोश्मानलसेकाशेभ्रमन्नेवचयान्वितो सेदष्टापरसेभिन्नोदृष्टाभीमस्व
त्वंतुजा वेश्मविटकयुक्ताभिःकमकाभिःसमाहृतो अनेनविधिनाशत्रुम्प्रयातियमसेदिति दिनाष्टमेवकाय
तेशत्रुनिग्रहकारके कृत्वासदेशितानकृत्यौनप्रयोगान्मेचविन्नम प्राधाराडहतोदेवीकुंडलीसर्पहृपिणी तो
वह्न्यरेयमार्गेणगतोव्योमस्थलेततः सुखेनशत्रुमासाद्यनिहन्मास्वरहहमति ज्वलत्कालानलोदीप्ताविचिंत्यप्र
जपेन्मन्त्रे सप्तभिर्वासरैःशत्रुर्मृत्युमाप्नोतिमोहितः अंगारवारेचितस्थोसर्षपस्नेहतालितोसिद्धार्थकैर्डवजः
मेज्जुहुयात्मन्त्रमावृतः कृत्वास्त्रज्वालयादेगोयोनिपुमेपुरेवजेत् वतेर्दर्शपोमर्द्धरात्रेविज्ञात्स्थीनमत्रसाधकः प्र
णेतेलाविलिप्तानिचितायोजुहुयात्ततः अनेनविधिनाशत्रुर्मृत्युमेयातिकारकः तृषास्थिनिर्मितोशत्रुर्वेणाते
लपरिप्लुतो प्रतिमांस्थापितप्राणोजुहुयान्निशिसाधकः छित्वाछित्वाजरक्तेनसमाहाताक्षिपतेरिपुः श्मशा
नवालुकास्पृष्ट्वासाधतनानिपुत्तेजपेत् विकिरेत्सालडागादौकृत्वासक्तथितेजले नदीपेपीतमविरात्निहंति
सकलानजनात् कृत्स्नोगारवतेर्दर्शपोप्रजसैःप्रेतभस्मभिः महिषाज्येनसंलिप्तैस्तन्मेत्राद्धरसेप्वया निमो
पुरुडिकायताःसम्यग्दजमसमीरणा चितिकाष्ठैपितेवन्हौजुहुयादरमानसः वतेर्दशीत्रयादर्वाकशत्रुर्मृत्

शिवा
वं·
४५२
453

वशो भवेत् स्मशानभस्मसिद्धार्थांश्चेवगद्येविनिक्षिपेत् माहिषेमेस्मरेश्चवोज्वालाग्निसदृशप्रभा भर्जयेत्प्रजपन्मे
त्रेविषकाष्ठैर्धितानेले दुर्गागारेप्रजुहुयादनेनाशुतमस्माविनः पुनराद्ययतद्भस्मसेनायांवैरिणांक्षिपेत् मासेनाव
ह्न्याभित्राज्वररोगविमोहिता आशुयान्तिपरिमग्नयुद्धकालेपलायते गेहग्रामादिषुक्षिप्तंभक्ष्यंपीडयाटनेत्वणान् स
मारवारेपुत्रकालिकेदुर्गावेश्मस्मशार्करः ससमाहेद्वाक्तिकवजेगृहीताप्रजयेन्मनं महिषीपंवगवेनभर्जयेत्तयथा
पुरा भूयोजयित्वाविकिरेद्रूहूपामसपुरेषिमाः सहेशानुप्रयातिक्षिप्रंदायोमेत्रभवाम्बिना वस्त्रदेशकंमृत्तिकार
क्रोशानिकात्रय भौमवारसंक्रालिकेगृहीताप्रजयेन्मनं वन्नदेश्यारियोगेहेनिश्चनेत्प्रजपन्मनं साहंपुत्रकल
त्रायोहत्नादोजायतेरिपोः एकैकेवासवेनेनमेत्रीमेडलानतफलेभवेत् षड्भिःषट्कपुत्रन्त्यानियनेदोदनान्विता
सुष्टानोप्रजपेदस्तेकलाहम्यानिशाद्वेतः शत्रुनामसमाशुतंस्मसानानिखनेद्धिमा शाणस्वेत्नारिपुःशीघ्रम
कुइवःसकोयवः कृपालशकलान्मेद्योकृत्वासाद्यादरसेत्यकान् सुष्टातानप्रजपेदस्तेशाणस्यापनसर्वका
कस्मांगारवनदेश्यांस्मशानविषवृक्षके जुहुयादजरक्ताक्रान्कन्यास्वज्वालयाहतः रिपुर्यमपुरंगच्छेन्महा
ज्वरविमोहितः प्रजरक्तेनसेपूर्णकलशेनिक्षिपेदहि कपालेनपिपायैनेक्वादयेद्रक्तवाससा प्रजयेरक्तपुष्पाद्ये ः
सुष्टानमज्ञतेजपेत् भौमवारेनिशामध्येकारस्करसमेधिते स्मसानवन्दौजहुयाद्रक्तेवामपुरेरिपुः साध्यन
त्वत्रहृत्नेशाकृतांकेभ्रमपूरयेत् माहिषैःपंवगव्यैस्तविडालेनत्रनिक्षिपेत् जपपूजादिकंसर्वंयथापूर्वंसमाः

हितः कारस्करैरुपितेवन्हौहुत्वास्नेणममेधिते ॥ घृतेनव्रणतैलेनद्रुहुताचातेचेटं पुनः ॥ आमलकंसमुद्दृत्यजपेवा-
न्मत्रमनन्यधीः ॥ जङ्घयाद्दिधिनानेनत्रिदिनैर्म्रियतेरिपु ॥ खदिरंमहिषीवत्समेकेरात्रमपोषितायाययेन्मेहेषीमये ॥
प्रत्यक्षमेत्रेणमेवितेकृशैरावद्धदसर्वाङ्गमस्थापितप्राणमेत्रसा ॥ कारस्करैरुपितेवन्हौव्रणतैलेनमंत्रवित् ॥ होमं
कृत्वाघृतेवन्मेजङ्घयायुतमानसः ॥ एकेनदिवसेनारिर्गच्छेयमगृहंसुधीः ॥ त्रिकोणकुण्डेनिहितेवन्हौमेत्रेणदी-
पिते ॥ अर्चितगंधपुष्पाद्यैरघृतेजङ्घयात्क्रमात् ॥ राजिमज्ञानकर्वेनलेपवंकृतेसमन्तत्राकृत्यादीमाङ्नाश-
नात् ॥ भक्षयेदविरात्क्षुत्रुमीश्वरेणापिरक्षिते ॥ पुनरष्टौविशत्येषाकर्मोरमधिकोदिता ॥ एवंविधानिकर्माणि
यःकुर्यान्मत्रविन्नमः ॥ सजपेदात्मरक्षार्थंमत्रान्मृत्युंजयादिकान् ॥ पारदातिलके ॥ गायत्रीत्रिष्टुबनुष्टुप्छन्दांसि प्रो-
क्तःशतादरः ॥ पूर्वोक्तायवमन्त्रायायघृतेनजोसदेवता ॥ हृदयादशभिःप्रोक्तहृद्दाणैः शिरईरिते ॥ द्वाविंश-
त्याशिखाप्रोक्तनावद्धिःकवदमन ॥ स्यासेवद्शभिर्नेत्रमस्त्रंसमदशाक्षरैः ॥ वर्णन्यासादिकंसर्वंकुर्यात्पूर्वोक्तव-
र्त्मना ॥ मतेमानविवर्जितेस्तुतिगिरामंघेजगत्कारणं ॥ वामेसव्यावरगामेसन्निवेश्यानन्तेनिहत्नुंद्विष ॥ अर्कोग्रोड-
मयेशानावक्षवधृतरूपात्मकं ॥ सततेनिमानेदशणालयेपरत्तरवेहामहेतन्महः ॥ सौरेपीठेयजेत्सम्यग्वक्ष्यमाण-
विधानतः ॥ आयामाहविमध्यवेत्सडंगेदिशिकोनमः ॥ गायत्रीशक्तिभिस्त्रिहः ॥ प्रजपेदाहुतीः क्रमात् ॥ आहुतिः
पंचमीप्रोक्तानुष्टुबमृतशक्तिभिः ॥ अनुष्टुप्शक्तिभिःप्रोक्तमाहुतीनाचतस्रये ॥ इंद्राद्येदशमीप्रोक्तावज्ञालनरा

शिवा
चे·
४५४

454

मता अथप्रयोगः तत्रप्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासांतेमूलमंत्रेणप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसिविश्वामित्रकश्यप·
वशिष्ठेभ्यऋषिभ्योनमः मुखेगायत्रीत्रिष्टुब्जगत्यनुष्टुप्छंदेभ्योनमः हृदयेपरंतेजसेदेवतायैनमः इतिऋष्यादि
कंविन्यस्यममसर्वाभीष्टसिद्धयेजपेविनियोगः इतिकृतांजलिःकृत्वा तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यहृत धीमहिधि
योयोनःप्रचोदयात् शिरः जातवेदसेसुनवामसोममरातीयतोनिदहातिवेदः शिखासनःपर्षदतिदुर्गाणिवि
श्वानावेवसिंधुंदुरितात्यग्निः कवचे त्र्यंबकंयजामहेसुगंधिंपुष्टिवर्द्धनं नेत्रे उर्वारुकमिवबंधनान्मृत्योर्मुक्षी
यमामृतात् अस्त्रायफट् इतिमंत्रेणयथाविधिकरषडंगन्यासंकृत्वापादांगुलिमूलयोः तत्नमः गुल्फयोः
संजानुनोः विंऊरुमूलयोः तुं· लिंगेवं नाभौरें· हृदिणि कंठेयं करांगुलिमूलयो· भं· मणिबंधयो· गों·
कूर्परयोः वें·मुखेस्य· नसोर्धी· कपोलयो· मंनेत्रयोः हिंकर्णयोःधि· भ्रुवोःयोः शिरसियो· ऊर्ध्वाधानः· वा
मकर्णेप्र· दक्षकर्णेचो· मस्तकेदं शिरसियात्नमः दक्षपादांक्षमस्तुहृज्जपेद्वा मंत्रमनन्यधीः जुहुयात्
द्विधिनानेनत्रिदिनेस्मिन्यतेन्द्रियः सुंदरेमहिषीवत्समेकेराज्ञमयोषितापापयेन्मंहेषीसपेः परस्त्रमंत्रेणमं
त्रिते कुशेरावकृतसर्वांगस्थापितप्राणमंजसा कारस्करैर्यपितेवन्हौब्राह्मणेतेलनमंत्रवित् होमंकृत्वाघृतेन·
त्सिंजुहुयात्पतमानसः एकेनदिवसेनारिरांकंयमशरसुधीः त्रिकोणकुंडेनिहितेवन्हौमंत्रेणदीपिते अवि
तगोयचूर्णयाघेरघृतेनजुहुयात्क्रमात् राजिमल्लानकर्बैनलेपवंकृतेसमसंख्याकृत्यादीमाहृत्याशनात् भवेद्

गुह्येजं वामेन दक्षगुल्फेवै वामेदं दक्षजंघायांमे· वामायांक्ष· दक्षजानुनिने वामेवा दक्षोरौमः वा
मेषो दक्षकवाम· वामायामे लिंगेया नाभौती हृदिये दक्षस्तनेतो वामेति दक्षपार्श्वेद वामेदो· पृष्ठति
दक्षस्कंधेवै· वामेदं दक्षबाहुमूलेसे वामेन दक्षबाहुमध्येय वामेरि दक्षकूर्परेषे· वामेदः· दक्षप्रकोष्ठेति
वामेतुं दक्षमणिबंधेगो वामेणि दक्षकरतलेविं· वामेश्वा· मुखेनो दक्षनसिवे· वामेवं दक्षनेत्रेश्रिः· वा
मेपुदक्षकर्णेड· वामेरि ललाटेतो· ललाटोपरिते· मूर्ध्निप्रि· मुखेमे चूडायव· दक्षकर्णेकः वामेय·
उरसिजा· गलेम· मुखेह· नाभौसे· हृदिगो पृष्ठेपि कुक्षौष· लिंगेहिं· पायौवे दक्षोरुमूलेधं· वामेने·
दक्षोरौउ· वामेवो दक्षजानुनिरु· वामे दक्षजानुबहिस्तेमि वामेवे दक्षस्तनेवे वामेपं दक्षपार्श्वेना वा
मेन्स्व दक्षपादेभ्यो वामेम्बे दक्षपाणितलेदी वामेयं दक्षनासिमो वामेम्नू शिरसितान् शिरसिनत्
नमः भ्रूमध्येसवितु नेत्रयोः वरेण्यं मुखेभर्गः कंठेदेवस्य हृदिधीमहि नाभौधियः गुह्येयः जानुनि
नः पादयोप्रचोदयात् शिखायां जातवेदसे ललाटे सुनवाम दक्षिणनेत्रेसोम· वामेत्र्यरातीयतः दक्ष
कर्णेनि वामेदहाति· उरसिवेद· भ्रूयेरसः रसनायोनाः कंठे परिषत्वाद्धोग्राति हृदिडर्गाणि· कुक्षौवि·
श्वा कंठौनावा गुह्ये इवसिंधुं हृदये सिंधुजानवद्ययेडरिताः जंघयोः अग्निः पादयोः अग्निः शिरसित्र्यंबकं
फयुगेयजामहे नेत्रयोः सुगंधिंमुखेपुष्टिवर्धनं गंडयोः उर्वारुकं हृदिमिव· जठरेबंधनात्· गुह्ये

शिवा
चं.
४५४
455

स्तनोः ऊरुद्वये मद्दीयजान्वोः म· पादयोः अस्मृतान्नमः इतिविन्यस्य ध्यानाद्यात्मपूजान्ते गायत्रीप्रकरणोक्ताः
प्रल्हादिन्याद्यमृतविंशतिशक्तीरावरणत्रयलिनास्तत्रोक्तप्रकारेणैवावरणत्रयेण मे पूज्यन्तद्वहिरष्टस्वात्मादिशाद
लैः प्रागुक्ताजामनाद्याः शक्तीस्त्रिष्टुप्समेत्रप्रकरणोक्ताः मे पूज्यानद्वहिरष्टदलद्वपियप्राग्वत्समेत्रप्रकरणोक्तास्तपापा
द्वात्रिंशच्छक्तीः प्रतिकमलमावरणद्वयक्रमेणदलमध्यदलाग्रेषु मे पूज्यन्स्तद्वहिर्लोकेशान्वादि सर्वं प्राग्वत्कल्पये·
दिति तथा लक्षमात्रं जपेदेवमष्टतेपायसोपसां जुहुयात्स्वतसिक्तेनतर्पणादिततस्मरेत् एवं सिद्धमनौ मन्त्री भ
वेद्भास्करोपमः स्नापालनोऽईवैष्यै जुहुयात्क्षीरसेघृतैः दीर्घमायुरवाप्नोति निराधिर्व्याधिवर्जितः दूर्वाभिर्य
तासिक्ताभिस्तदेवफलमाप्नुयात् मधुरत्रयसंसिक्तैर्जुहुयादरुणाम्बुजैः महालक्ष्मीमवाप्नोति षाड्भिर्मासैर्वि
धानवित् रक्तोत्पलैर्हिमध्वक्तैर्जुहुयात्सर्वसंपदे श्रीप्रसूनैः प्रजुहुयादमापावसतिर्भवेत् सहस्रं जुहुयान्नि·
त्यंपायसेनतिलैः शुभैः मासमेकं द्विजान्त्रिंशद्भोजयेन्मधुरान्वितैः सर्वपापविनिर्मुक्तः सर्वरोगविवर्जितः
हत्वाऽहोहयहान्रोगान्जित्वा दीर्घं सजीवति प्रातः स्नानरतो मंत्री जपेत्रिंशच्छतेशते नभानमालोकपन्न
म्यकसजीवेत्करदोशाते नितेमद्योत्तरशतेनिश्रेयसफलाप्तये गायत्र्या योजयेन्मंत्रं सर्वपापविमुक्तये सर्वश
त्रुविनाशाय त्रिष्टुभा योजयेदिमं अनुष्टुभा प्रजपेदायुरोग्यसिद्धये शतात्सरो मनः शोकः समस्त पुरुषार्थदः
यंत्रसारे कर्णिकायांलिखेन्मारं व्याहृतीभिः समाहृते कोणेषु षट्स्वपंचार्णं प्रणवाद्यदलेष्वाप्रवीयेमा

येगाय आ स्विष्टभोर्द्दं द्वितीयके अनहूभल्लायमर्थे तृतीयेन वतर्थके ॐ न्हीं टंवं के सं हं सोऽनमः सोहं वेटं नमः
शिवाय मोपालयमे केवेटं न्हीं फवादागत आलिख्य पंवमेनहू वपराथे वषष्ठके विहूम स्वापराथे वगायश्राग्र
परार्थके समसे दलेतामायो ज्योतीरसोमृनेवस्रभरुभेवविमतेत्वेरोमिति दले हसोग्रालिख्य मातृकार्णेष
हमेनावेस्पतद्वहिः चिन्तामणिलमकोण भू पुरं वमसमालिखेत् पूर्णानादरमनोर्ये त्रमेतद्योधारयन्नरः पुत्र
गेण्यपराधाम्पयनकोशसपणालिनी लक्षानिवहेलोलदक्षीमजीवेश्वरदाशने तात्वादियदेयालिख्यज
मावाहेन्नरेशने द्रुता हूतेनतावन्नसेके सेयातमेवये भूयोपिनावज्ञमावश्चश्यामाकरादिषु स्थापितेयंत्र
मेतन्नुगोमसस्यागेगशृहिरं कुर्याद्वरंदोतेनारिवाग्रादिमयतः सदा ग्रसाध्यः तत्राष्टदलकमलेमध्यगातः
षट्कोणमध्यमसाध्यनारं विलिख्यतन्मध्याहृतिभिर्वेष्टयषट्कोणेषु प्रणवादिशिवपंचाक्षरस्यैकैकम
क्षरमालिख्याष्टदलेषु प्रथमदले गायत्र्याः पूर्वार्धे द्वितीयदलेतद्दक्षप्रथमेर्द्धं तृतीयेत्रनहूष्टुप्रथमार्द्धं चतुर्थे
ॐ न्हीं ठंवं सं हं मः जूसः सोहं वंठं नमः शिवाय मोपालयमेके वन्हीं ॐ रतिमे त्रंविलिख्य पंचमे त्रनुष्टुप्षष्ठे त्र
स्यानपराधे विलिख्य षष्ठेतद्दक्ष प्रथमे त्रसोऽनराद्धे समसे गायत्र्युत्तरार्धे त्रष्टमे ॐ मायोज्योतीरसोमृतेन वस्र भरुभे
वस्वारोमिति विलिख्य तद्वहिः हेनहपारोनेले मातृकावर्णैरावेष्ट्य तद्वहिः स्वतरश्रकोणेषु स्ववीजं चिन्तामणिं
मंत्रं विलिख्योक्ता विधिना धारणाद्उक्तफलासिद्धिर्भवतीति शारदातिलके [illegible] वाविधानेवाहणाय यावद

भ्र

शिवा
वे·
४५६
456

मिथीयते ह्वविर्देशास्समुद्दिष्टाष्फवाक्यायामनोवृषिभिः ष्फवाममनामावलितिपेतोयमन्ताशेवरुणोममोवत अ
वेवावन्वानाप्रदिनरूपास्याष्पयानः स्वाश्विभिः पीमस्रानः वनिमिष्टोम्ममनिः प्रोक्तं दक्षुवुदाहृते वरु
णो देवता प्रोक्तं स्तद्गणो रंगकल्पना ग्रहाभिहृदयप्रोक्तं समाभिः शिरदारिते शिखावषट्णोकैप्रोक्तं विश्वगैः
कवचेवेमते सप्तभिर्नेत्रमाख्यानमस्त्रेषट्भिरुदीरिते साग्रेषु सेषिपुपदांगेदाधाथारनाभिषु ऊर्वोश्चहृ
दि कुचे गले बाहुयसेषिषु वक्त्रे कपोलनासाक्षिकर्णभ्रूमध्यमस्तके शिरः सर्वांगयोम्मसस्त्रेत्रवर्णोन्यथा
विधि वह्निप्रमर्षकजंसेनिषसोपाशोकुशाभीतिवरेदयानोमुक्ताविभूषोविनमर्वगात्रेध्यायेत्सम्मत्रेवरुणे
विकसौथमोरिकल्पितेपीठेवरुणेसम्यग्जेपेत नागपूजनेशेषवासुकितक्षकेषुनः कर्कोटकेनतपद्म
समहापद्मशंखपद्मेषु शंखपालाख्येकुलिकेसम्यक्प्रयत्नेनजपेत् इडापिङ्गलासुषुम्नानेषोश्जयेन्नदनेनरे प्रय
प्रयोगः तत्रपातकमादियोगपीठमासोनेम्मलमेत्रेणप्राणायामत्रयंकृत्वाशिरसि वसिष्ठऋषयेनमः
मुखे त्रिष्टुप्छन्दसेनमः हृदये वरुणायदेवतायैनमः इतिविन्यस्य ममसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगः
इतिकृतांजलिरुक्त्वाष्फवाममनामावलितिपुहृदयायनमः वितयेतोयाममन्ताशेशिरसेस्वाहा वरुणोममोव
तशिखायैवौषट् अवेवावन्वानाप्रादितैः कवचायहुं उपस्यात्सूर्ययानः नेत्रायवौषट् स्वाश्विभिःसप्तानः अ
स्त्रायफट् इतिमंत्रैकरषडंगन्यासंविधायदक्षपादांगुष्ठेनमः वामेवा दक्षपादांगुलिषु वामेतो दक्ष

गुल्फेहे वामेह्रिं दक्षजानुनि ति वामेषु दक्षोरुमूलेदिं वामेयं गुदेनो लिंगेवं मूलाधारेमन् नाभौयौ
कुक्षौशो· पृष्ठेवं हृदिरु· कुचयोर्णं· गलेमं· दक्षकराग्रेमौं· वामेवन् दक्षकरांगुलि मूलेश्रं· वामेवौ· द
क्षमणिबंधेवे वामेन्वो· दक्षकफोणौना वामेश्रे दक्षबाहुमूलेदि· वामेने· मुखेरं दक्षकपोलेय· वामे
ष्यां· दक्षनासापुटे ज्ञूं· वामापुटे दक्षनेत्रेयो वामेतं· दक्षकर्णेस्वे· वामेस्तिं· भ्रूमध्येभिः ललाटेहे शिर
सिदे सर्वांगेनः नमः इतिविन्यस्यध्यानाद्यान्तेमूलेनेमेरुकादिपरतत्त्वांतपीठंवसेसंज्ञ्यावब्रह्मणपीठायनमः
इतिसमस्तपीठंसंपूज्यपीठस्याग्निरक्षितेतस्मिन्पीठेब्रह्मणमावाह्यप्राणप्रतिष्ठांतेपाशांकुशाभयवरमुद्राः
प्रदर्श्यासनाद्यैर्मूलेनेष्टदलेषुदेवायादिपादलिपिनेऽशेषायनमः एवंवासुकये· तक्षकाय कर्कोटः
काय· पद्माय· महापद्माय· शंखपालाय· कुलिकाय· इतिसंपूज्यलोकेशार्चादिसर्वंकुर्यात् तथा ल
क्षमेनंजपेन्मंत्रंपायसेनदशांशतस्सर्पिः सिक्तेनजुहुयात्प्रयोगादितत्वरेत् कणमुक्तो जपेन्मंत्रंप्रत्यहंसाह
केशते जपेनानेनलभतेमहतीमय्यंश्रियासितेद्वशकुः लेमैनौजुहुयान्नुहुनसत्ववैः बन्नदिनेदशशाते
नेणमुक्तोमहाश्रियं समिद्धिदैवैतसोमाभिः स्वाराकाभिर्दिनत्रये जुहुयाद्वाहिमेसिध्येमैत्रविहितेद्विषः
यस्तेनविधिनामंत्रीसूर्यग्रहनिमिषागते बन्धःशतेचूतनजुहुयात्पायसेजुहुयाद्दशीदंशाणनाशायसेपत्सेवशमारोग्यणाभि
हृदये भ्रगुवारेकृतेहोमः पायसेनसमर्पिषा महतीमेपरंकुर्यात्रासायेन्मकलापदः शालिभिर्हुतेनमेसिक्तौ·

९५०
श्रीः
५५

शिवा
वे॰
५५०
457

मरिर्दंतविनः सधीः महेवतः शतेष्टत्वा संभयेत्परसैभिकान् सायेप्रतस्त्रुवोवेहिमाराध्यप्रजयेन्मत्र वतः शते
विमद्येत मंत्रीमविहयद्देवैः मंत्रीप्रतपुरुत्वा भूतानयेयेहिमलैजेलेः सर्वोपद्रवनाशायसमस्ताभ्युदयायमये
वक्तुंनाकिंमिदीकेनमंत्रेणानेनसाधकः साधयेत्सकलान्कामानजपहोमादितत्परः दशांशेयानेफवाखता
सानिंसिंधुजपान्वदः श्रमव्यतेतिहनरात्रौजपत्रेनोवियाशसंप्रपयते सुरेराशेस्थितस्येवमनश्चन् स्याहिवे
ष्टितः श्रयः पाशास्त्रात्ससमरहत्याशास्तयेवव श्रीयंत्रमते षट्कोणकाणिकामध्येतारंकोणेषुषट्स्वपि
षडणंमहपंचवकंसरोपत्वरोलिखेत् पंचषट्वंदषट्पंचषट्वतःषट्क्रमात्पतेः फवासायस्यादन्ताः
णिवहिः परत्वाणस्वाहलिप्रुविसत्वफेगेरकोणेवेवीजमालिखेत् त्वाणमावनमेतन्न यंत्रंसर्वसमृद्धिदं
सर्वरत्नाकरंवश्यंपशत्रुवैरादिनाशनं किंमत्रवक्तुंनोकेनवोवितार्थप्रदनृणां श्रुत्यार्थः तत्राष्टदलमध्य
ट्कोण मध्यमयाध्यप्रणवंविलिख्यषट्सकोणेषुवद्दणायनमः इतिमंत्रेष्वेकैकमक्षरंविलिख्यकेसरेषु
ष्टदशाक्षरान्विलिख्याष्टदलेषुफवासायसमेत्रस्वराणिनपंचवषट्वनःषट्पंचषट्वतःषट्वर्णानक्रमे
णविभज्यविलिख्यवाहिहेत्रपारेतरालेपरत्वाणित्स्वावेष्टयेत्तान्तदहिर्हेमवीथ्यांककादिदानेत्रावेष्टनत
हिष्वतरस्वकोणेषुवीजंलिखेत् एतत्साधितेयंत्रमस्कफलदंभवतिपरत्वाणसावीरयमेतन्तानिमाहेरा
जेत्रन्महत्तनभोजे श्रेष्ठुष्टाइत्नमपसीरुवासश्रानोनीवान्वरुणतासप्तणाधिकमविरुणाशिष्टश्परत्वाणि

अथातो लवणमेरुस्वविधानमभिधीयते ह्रणाक्षिताततत्र लवणंभास्करप्रियंका लवणादिर्द्वितीयात्स्यादहाथा
परिकीर्तिता सदयावावतथीस्यापातेश्वर्वामयेवमी तात्कलवणंभसितीद्रणेस्सिद्धश्रीसिह्रदयेनव लवणस्स
पृथिवीमातालवणस्यवरुणःपिता लवणेहयमनेतकुनानिद्राकृतेरातेः लवणंदहतिपेवतिलवणंक्षिदा
तिमिदंति अमकेसदहगात्राणिदहमासंदहतवे दहत्वाराश्चिमज्जानिप्राणिभ्योमजिकोदह यदिवसतियो
जनशतेनदीनोवासनोनारि २ नगवेलोहप्राकोरेकस्तसर्पमस्तार्गले सेदःपानरामेश्रीअमथेलवणस्तेन
सा अत्रैवपोवेमायातलवणमेरुप्रसंगतः पानेरात्रिःशल्यविदसश्रूलाधारीपितसव पाजेरात्रिमहारात्रि
स्तेरात्रिमहानिशा अग्निरामनिसाव्यानपंकेदोनष्टुबुदाहृते अग्निरात्रीपुनडेगोभद्राकालीवदेवतः विनिम
गावरेशःकुर्यात्स्वडेगोतिसमाहितः पेवमिहृदयप्रोक्तास्त्रिभिर्वर्णैः शिरःस्मृतं पेवर्णैः शिखाप्रोक्ताकवचेकर
णोत्तरः पेवभिर्नेत्रेमदेहेषुगलेनास्त्रमारितं नारीविविहृदपपश्चाद्धाशलितदनोनतरं महत्सदायानाश्रुफादम
केमेननःपरं वशमानपठहेहविरिमेत्रप्रसादतः वतविशान्तदानामसर्वकामफलप्रदः नवकंकुमसमेत्रिमेत्रि
नेत्रेहविराकल्पशतेमजामिवहि स्कवशाकिवराभयानिदोर्भिदधिते रक्तसरोरुहहेतिषणैः कालांवुवाहप्र
तिमिडवक्त्राहाणवलीशोमिघयोधराघो कपालपाशांकुशपाश्शूलहस्तांनीलेवरोयामवेतीनमामि काला
न्मुदाभ्रामरिशोवचक्कन्नायेहस्तानहणडत्रशंभीमांत्रिनेत्रेतिनशत्रुवर्गो डगोरमरेडगांनिमेगरदो देकेक

शिवा
र्च.
७५८
458

पालोऽष्टमहे त्रिशूलेसे विप्रती वेष्टकवतेमपि एोद्धे केप्रेणासितभीमदंष्ट्राभ्रयादिभ्रैसैमभभद्रकालीदंकं व केजपोत्स
भ्यगडुनेतदशाशातः हविषाहृतसिक्तेनेनजुहुयाद विंतेनले एवंकृतपुरःस्थयोः प्रयोगेकुशलोभवेत् प्राग्रियोभव
तीध्येयेवश्योकर्षणकर्मणोः सरेदुगोभद्रकालीमंत्रीमारणकर्मणि जानप्रमाणेसः लिलेस्थितानिशिजपेन्मंत्र
मनेनवांछितः साध्यःकिंकरोजायतेक्षणात् नाभिमात्रोदकेस्थित्वाजपेन्मंत्रमनन्यधीः ग्रहोन्नरसहस्रेपलसमा
ध्योवश्योभवेत् दकेजपन्मंत्रीकंठमात्रोभसिस्थितः समाभिर्दिवासैर्ध्यान्वशयेदिपिनामनी विलिख्यतालपत्रे
तेसाध्यनाम्नाविदर्भित निक्षिप्यक्षारसेमिश्रेजलेतत्काष्ठये विशीतश्यपोनवनिसाध्योस्यनात्रकार्यविचारणा ता
लेपत्रेलिखितेनेभद्रकालीश्हरेखनेन वश्यायसर्वजेतानोप्रयोगोयमुदाहृतः तालपत्रेसमालिख्यमंत्रंसाध्यंविद
र्भितातापयेत्स्वादिरेवन्हौमासेवश्योभवेन्नरः त्रिकोणकेडयायायसमकृशाहोक्तलक्षणे तस्मिन्होमेप्रकुर्वीतसे
स्कृतहयवाहनी प्रज्वाल्यगायडयपनसेशोध्यलवणस्रधीः सहस्राणितपजुहुयात्समाहाहवशयेजगत् दारिद्यमि
भाजोन्मसेसिक्तैर्जुहुयात्मोथवैस्सप्यावशयद खिलान् देवानविशाकिमपार्थिवान् विशुद्धलवणपहुविभक्तंपंचा
पाशयकृ एकैकमशोजुहुयाद्वापंचाहमाहरात पत्यानाम्नासवश्यः स्यादनेनविधिनाविरात् शुद्धलवणमादा
पजुहुयात्मफरान्विते उपेवाशराद्धतावशंनपतिवांछिते निमशुद्धेनलोणेनहुत्वाशत्रुन्वशंनयेत् मधुरत्रयस
युक्तैर्लवणैः साधुनणितोः जुहुयाद्वशयेन्नारीनराम्नरयतीनपि मंत्रेकृत्स्नहितीयादिप्रजपन्यावदष्टमी युवलीपंच

कुर्वीत सांगोपांगा समाशुभाः पक्वाशयाधऽङ्गमेणस्यादन्यापि हेममयी मता चक्रिहस्तमृदा न्यासादन्या सिक्थमयी स्मृता
लवणे वाथ तत्सेक्ष्मते चूर्णितेन परिशोषिते कुंडवेशोक्तपेत्नीरदध्याज्यमफाणिकमात् गुडाज्यमधुफाणिभिः समपकाममिश्रिते
नाम्नानन्तः कुर्वीत पुत्तलीं सौम्यो सर्वाय वर्णाभिताः प्राणमेरेकृते यंत्रे मासांह्हृदि विनिक्षिपेत् श्वासप्राणगत्यादि
ष्टाप्य पूजयेत्कुसुमादिभिः पश्चात्कृस्नाहमीराचैयामसमाचरानेसति विधाय मातृका न्यासं मंत्रन्यासमनेतर विदि
मेत्रसमष्टुतोष्ठतविंशतिसमस्कान तारायान्विन्यसेत्सेहृदाणौनक्कानेषु समाहितः मूर्धिभालेदृशोश्रुत्यानासा
स्यचिबुकेषष्ठा कंठहस्तनेपुगमेषुकुक्षौ नाभिकटिद्वयो मेदेयायोपविन्यस्यशिष्टवर्णेवनष्टयाऽङ्हृदयेजानुयु
गेजंघायुगमेपदद्वये एवं विन्यस्यसर्वागोरक्तमाल्यानुलेपनाश्लवस्त्रयरश्रुकृपुत्रलीदाहणाकृतां अथोमस्त्रीवने
कुंडेपिहजामासनादयः मृण्मयीप्रतिमोपादेशेन्यसेमध्यात्मनः मधूच्छिष्टमयीवाग्निकुंडस्योर्द्धप्रलंबयेत्
लवणेनकृतपश्चात्पुत्तलीं संस्पृशजपेत् एकैकं प्रथमानामय मध्ये नरसहस्रकं सेहत्साविटि हिमंत्राणानमुनरस्याः
स्तनौ मध्येत मूर्ध्नि गुह्यमेषिप्रदजंघाजानुहृत्पादयुगु लिंगदेशेषु नाभौ जठरे हृदयादुजोस्तन हृदयेके यथा यो चिबुकेवद
नेतत प्राणयोः कर्णयोरक्ष्णोर्ललाटे मूर्धनिन्यसेत् अग्निमादाय सेदीप्यमाध्यायन्दानवदाहकमि तस्मिन्नभ्यर्च्य मेशाक्तदेव
तांहृत्पपात्रके कृष्णतराजिषुव्याद्विर्देवतावं प्राणमन्त्रधीः मंत्रैरेतैः प्रयोगादावेतेस्पतमानसः तमनेनाप्यभिचा
यानिशयाहष्यवाहा नाहविषामे रजमेनतत्सोभवतयाम्सह जातवेदोमहादेवतप्रजापुनदप्रभ स्वाहायतेविश्व

शि

459

भद्रलवणेदहशत्रुहन् ईशीशर्वरि शर्वाणि प्रसन्नेमकेत्वयाजगत् महादेवि नमस्तुभ्यं वरदे कामसम्भव नमो
मयि महादेवि महादेवस्य सुव्रते त्रियामेष्ठुरुषं हत्वा वशमानय देवि मे दुर्गा मासगोदिरहिते दुर्गे संरोधनार्गला
चक्रशोत्वयरे देवि दुष्टशत्रुभयंकरि नमस्ते दहशत्रुमेवशमानय चण्डिके शाकम्भरि महादेवि पूरणेमेभवानये
भद्रकालि मवाभाहेमद्रसिद्धिप्रदायिनि सपत्नान्मे हन दह शोषय ततः पयतापय मूलामिमप्राक्ति वज्रायैरुक्तो
क्तपमारय महादेवि महाकालि रक्ताक्षा नरुणाम्बिके सार्थेस्मरन्नतिविप्रपुत्रलीसेमथातन देवेशकेस
मच्चार्यजङ्घपादे विनिले प्रथमोदाक्षिणः पादस्तत्करस्तदनंतरं शिरस्तृतीयमाख्यातं वामहस्तमतः परम्
मध्याहृदं पंचमः स्यादयोशः षष्ठं ईरितः सप्तमो वामवापादास्यादेवमागमस्ततः सप्तसप्तविभागो वा प्रोक्तो
शेषयथाविधि हुत्वैनमर्धपिनाग्निप्राणमेदं ददतः यजमानोयथैर्थार्थैः प्राणेश्चरूमात्मनः अनेन विधि
नामंत्रीवप्राप्नोयं स्वरात्मस्तान् किंपुनमंत्रजानप्रपानमात्याश्रयषितः मारणे पूर्वसंप्रोक्तपुत्तलो नावत
ह्यं निवेशयेद्यथापूर्वं साधकेन्द्रोविधानवित् अपरेवत्समाणिणविधानेनप्रकल्पयेत् वराहपागावनवि
हतिलसुषणरामटैः अणुकुनिवमिद्धार्थसाध्यवामोद्विरेणाभिः महिषीपुत्रसेपिष्ठोपूर्वोक्तलवणान्वितैः विधा
यपुत्तलीसम्यकप्राणस्थापनमाचरेत् जपपूजादिकेसर्वंकुर्यात्यागुस्कवर्त्मना ततःपूर्वोदितेकुंडेराज्ञो प्रज्वलितेन
ले दुर्गावाभद्रकालीवासमाराध्ययथाविधि धारयेच्छिशितेराहेसव्यहस्तेनसाधकः वाममपादसमारभ्यदाति

एणद्यावसानकं छित्वाछित्वा पञ्चरूपात्रिरात्राहारो जितेन्द्रियः कृष्णाष्टमीं समारभ्य यावत्कृष्णचतुर्दशी अनेनैव विधा
नेन होमं कुर्याद्धि वदनाण विसमाहप्रयोगे समारयेद्विपुमात्मनः कारस्करो यवश्रीसादौ डेवरजहधुनः जेत्रूःखदिर
हुसाख्योवेश पिप्पलमेत्तमेतकौ नागरोहणनामानौ पलाशमल्लमेतकै अवपाविलाञ्जनाख्यो विकेकतमहीरुहा
वकुलः सरलः सर्जो वेञ्जलः पनसार्ककोशमीकरदेवनिवासमकादेवल्लशाखिनः आत्मरक्तादिके सर्वं कुर्यान्मेत्रीयथाश्रु
गः अस्मनामनतासम्पगभीष्टफलसाधने सहस्रनामलिमेत्रोत्मः सत्यमेतत्रवात्यथा इति शारदातिलके स्देशाचार्य
शिष्येण श्रीनिवासेन धीमता प्रणीतायां समाप्य वचनारिंशप्रकाशः इति श्रीशिवार्चनचन्द्रिकायां पंचवनारिंशः प्र
काशः श्रीयंत्रसारे कर्णिकायां लिखितारं क्रमात्तेषु वाह्यमापिशंगभूहिमेत्रसत्रीणि त्रीण्येतत्तराणि वारदेहाहणे
वाजिनमित्थं वामात्तकपायिच अथातः उन्मादवैवमक्षरेण वेष्टयेत् एतं यंत्रं ज्वरोन्मादग्रहपीडादिनाशने इदमेव
समालिख्य वसनैर्गैरिकादिभिः तेनशाहृते देहे वज्वरः सद्यो विनश्यति अथान्यः अष्टदलकर्णिकायां समालिख्य तारं
विलिख्य सद्दलेषु च दशमात्मपिशंगभूहिमेत्रसत्रीणि त्रीण्येतत्तराणि विभज्य विलिखेत्तद्वहिर्हेन वज्रषट्पयोतरलक्ष्म्या वी
थ्यांत्रये प्रथमवीथ्यां रदोहणं वाजिनपित्सूवातहहिर्वीथ्यामातृकार्णैः स्नहहिर्वीथ्यामथातेत्यग्रस्तुवावसवेष्टयेत्तद्
हिश्चतुरस्रं कुर्यादितियंत्रमक्षफलदं दावक्षपिशंगभूहिमेडणपिशाचेमिङ्सम्मृणप्रसर्वेरदोनिर्वह्य रदोदहणवा
जिनमाजियमिंत्रेप्राथिष्टमन्यथामिशामेशीशानो अग्निकैतभिः समिद्भिः सनोदिवामरिषपाल्लनकं अथाजेग्रग्रेसमि

शिवा
वे॰
५६०
460

पाविधेमप्रतिस्तोमेभशस्यमानेशुभाय दद्दाशमोरद्दसेपाद्यस्मान्डुहोमित्रमहोअवद्यात्पिशंगभृष्टिमेत्रस्यस्युनक्के
यऋषि गायत्रीछंद इन्द्रोदेवतारक्षोहणमित्यस्य वासुऋषिः त्रिष्टुप्छंदः अग्निर्देवतारक्षोघ्नेवाअपातेअग्नेइसवः कृ
णुष्वपाजइतिसूक्तस्यैवंत्वष्टापायोज्ञेयाः नेत्रेवक्ष्यंते तथा अष्टपत्रस्यपद्मस्यकर्णिकायांविलिख्य तारेपत्रेषुमेत्राणि
न्वक्षरक्षतरः क्रमात् मातृकाणेसमावेष्ट्यद्वौवीजेकुशहाग्निषु आलिख्ययंत्रमेतन्नधारयद्योयथाविधि कृत्याः
भिभवतिमंत्रः सजीवेकुरदोषाने अथमर्य अष्टदलकर्णिकायांसस्याध्यशाणेविलिख्याष्टदलेषुवर्णमालायांकल्प
येनीत्स्वरोवर्णान्प्रतिदलेवत्तरश्वतोविभज्यविलिखेनद्दहिहेनद्वयांतरालेमातृकाणैः संवेष्ट्यवहिश्वतरश्रकोण
सुर्व्वीइतिनृसिंहवीजेलिविंदनडकफलदंयंत्रस्कंधोकल्पयेतिनोरयः कराकम्पोवध्यविवतोब्रह्मणमनिर्द्वमःअ
त्यकतारसूक्तसव्रह्माऋषिरनुष्टुप्छंदः प्रत्यंगिरादेवीदेवता तथा कर्णिकायांसाध्यगर्भीतारेपत्रेषुषट्सवगिकृण
षेत्याधर्दमइंदयपीदेतमात्यालिखेत् ज्येष्ठाद्येष्टमुपत्रेषुस्फदयेन्मास्त्रछ्चवांक्रमात् अयंमर्यमासदिहिरित्येतषोड
षाक्षरं पत्रेषुर्वामायवधादेनेववांयथाक्रमेअर्थमर्यसमालिख्यवाह्याक्रोहणयथा विजेतनिपेत्यवाभयेस्व
तीयेनववेष्टयेत् मातृकाणेसमावेष्ट्यभूपुरेणवेष्टयेत् हवकादिषुभूषासुसम्यकमसेपोजेधारणात् यंत्रमेतद्
ग्रहोन्मादज्वरकृत्याफपदवान् नाशयेद्वयावासकुंकुमाद्यैर्विलेलपवः जन्मातत्पाहताग्रचत्नरः मयोलिखितवाति अ
स्मार्थः षट्दलकमलकर्णिकायांसमाध्यातारंविलिख्यषट्दलेषुकृणषपाजइत्यारभ्यव्याधिरादयपीदित्यांतस्य

त्वकृतन्ह्यपस्यर्थे यह्कें विलिख्यतद्धाद्योह्यदलेषुउदग्रेतिह्येत्यादिस्युदिनासादिष्टिविस्पेतस्मत्वकृतन्ह्यपस्यार्थेमर्थमालि
ख्यतद्दहिः षोडशादलेषुअर्चामितेत्यादिमित्रमहोअवयादित्येतस्यत्वगह्यकस्यार्थमर्थेविलिख्यतद्धाद्योह्यत्वतह्यया॰
नगेतांतरालत्रयेप्रथमेरन्नोहणेवाजिनमित्स्ववाश्वोकयाद्वितीयेविस्पोतिषाह्यहहित्यु यथादवान्तीयेमान्तका॰
योवसवेष्टतद्दहिस्थतरश्चकुर्यादेतडकफलदं कृणुष्व पाजः प्रतित्रशष्ध्वीयाहिराजिवाममवांइभेनत्वषीमतुप्रसि
तिदूणानोस्त्रातिविध्यरत्नसस्तपिष्टैः तवभ्रमासस्थ्राशुयापतत्यनुस्पृशधृषताशेशशुचानः तपूंष्यग्नेजुह्वापतेगानसं
दितोविसृज्यविष्वगुल्काः प्रतिस्पशोविसृजतूर्णितमोभवापायुर्विशोअस्याअदब्धः योनोदूरेअघशंसोयोअंत्यग्ने॰
माकिष्टेव्यथिरादधर्षीत् उदग्नेतिष्ठप्रत्यातनुष्वन्यमित्रां ओषतात्ति महेतेयोनोअरातिसमयानवकेनीवातेयद्यतन
सनश्चुष्कं ऊर्ध्वोभवप्रतिविध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्वदैव्यान्यग्ने अवस्थिरातनुहियातुजूनांजामिमजामिप्रमृणी
हिशत्रून् सतेजानातिसुमतियविष्ठयईवतेब्रह्मणेगातुमैरत् विश्वान्यस्मैसुदिनानिरायोद्युम्नान्यर्योविदुरोअभि॰
द्यौत् सेदग्नेअस्तुसुभगःसुदानुर्यस्त्वानित्येनहविषायउक्थैः पिप्रीषतिस्वआयुषिदुरोणेविश्वेदस्मैसुदिनासास
दिष्टिः अर्चामितेसुमतिंघोष्यर्वाक्संतेवावातांजरतामियंगीः स्वश्वास्त्वासुरथामर्जयेमास्मेक्षत्राणिधारयेरनुद्यून्
इहत्वाभूर्याचरेदुपत्मन्दोषावस्तर्दीदिवांसमनुद्यून् क्रीडंतस्त्वासुमनसःसपेमाभिद्युम्नातस्थिवांसोजनानाम
यस्त्वास्वश्वःसुहिरण्योअग्नउपयातिवसुमतारथेन तस्यत्राताभवसितस्यसखायस्तआतिथ्यमानुषग्जुजोषत्

शिवा
वे०
५५८
461

महोरुजामिबन्धुतावचोभिस्तन्मापितुर्गोतमादन्वियाय तन्नोअस्यवचसःश्चिकिद्धिहोतर्यविष्ठसुक्रतोदमूनाः
अस्वप्नजस्तरणय सुशेवाअतन्द्रासोवृकाअश्रमिष्ठाः तेपायवःसध्रियञ्चोनिषद्याग्नेतवनःपान्त्वमूरा येपायवोमा
मतेयन्तेअग्नेपश्यन्तोअन्धन्दुरितादरक्षन् ररक्षतान्त्सुकृतोविश्ववेदादिप्सन्तइद्रिपवोनाहदेभुः तवावयंसधन्य
स्त्वोतास्तवप्रणीत्यश्यामवाजान् उभाशंसासूदयसत्यतातेनुष्ठुयाकृणुह्यह्रयाण अयातेअग्नेसमिधाविधेम
प्रतिस्तोमंशस्यमानंगृभाय दहाशसोरक्षसःपाह्यस्मान्द्रुहोनिदोमित्रमहोअवद्यात् विज्योतिषाबृहताभा
त्यग्निराविर्विश्वानिकृणुतेमहित्वाप्रादेवीर्मायाःसहतेदुरेवाः शिशीतेशृङ्गेरक्षसोविनिक्षेकृणुष्वपाजेतिपञ्चद
शर्चस्यसूक्तस्यवामदेवऋषिस्त्रिष्टुप्छन्दः रक्षोघ्नोदेवताविज्योतिषेतिकुमारआत्रेयऋषीत्रिष्टुप्छन्दः अग्निर्दे
वतातथा कर्णिकायांलिखेन्नारमनोपत्रेषु वाष्टसुपंचषट्पंचरसभ्रमनषडर्णकान् वयंतथभिमोन्तकपाः
पाभ्रुवरिणावचेष्टयेत् इंद्रश्रेष्ठानिमेत्रमपेयेत्रेसर्वसमृद्धिदे आवृत्तारोग्यसौभाग्यधनधान्यसुतप्रदे सर्वर
त्नाकरेचप्रपत्स्वदिननयशस्करे किमंत्रबहुनोक्तेनवांछितार्थप्रदेपरे अयमर्थः अष्टदलमध्येसहसाध्येन
वंविलिख्याष्टपत्रेषुपंचषट्पंचषट्पंचषट्इतिक्रमेणइंद्रश्रेष्ठानीमवोवर्णाविभज्यविलिख्यतद्बहिर्हंसम
त्रयोनरालयोर्थेयमेवयेनतथभिरित्युचावेष्टमाणपाश्चितायेमातृकयावस्थेवेष्टयेत्तद्बहिश्चतुरश्रेकुर्यादेनडकफलकेर
इश्रेष्ठानिदक्षिणानिषोहिविनिंदत्समस्समगातममसेयोषरपीणामशिष्टिनन्नंसायानेवावः स्वदितनस्मन्त्रोऽयंश्रे

ह्रांतिमंत्रस्यरदन्मामदऋषिस्त्रिष्टुप्छंदः इंद्रोदेवता एतस्यैवयंत्रोंतरमाहप्राणवभास्वरमध्यमयोवरिवंस्वदलेस
रसेषुतकेसरे अष्टजिपैवग्रहाननश्रेणाष्टजिप्रविलिखेत्रमनोक्रमश्रेणिकान् अभिहतेवलकादिभिरन्तैरेर्धर
णिगेहष्टगाश्रिगमन्मथग्रहाननशाषट्षट्षट्सेत्प्रयापावनभूरास्त्रभगानमनोन्तानामप्ररवाम्बरारन्तयशाश्रिये
मदिननोवननोनातिपरेन्त्रणेवलनिशूदनयेत्रानिदेष्टने अस्यार्थः प्रागुक्तप्रवयंत्रेकेसरेष्टष्टग्रासषणः स्वरान् विलि
खितेकादिलोरतेरेवेष्टयेत् अत्रप्रवेयेत्रोक्तस्वेष्टनेनास्लिष्टकोणेष्टमवीजेलिखित्वा समलेकारभक्षणोमिष्ट
भोजनस्वेष्टजनदर्शनप्राभिस्त्रदिनेते नया विलिख्यकार्णिकोनरेफवेदलाष्टकमनोः षडन्तेवेदषड्रस्रत्रया
स्वरेंद्रियात्तरान् लिखेत्रमीत्नकादैरेयेगष्टरेणवाहृते वयेतभिरित्पृवःस्त्रयेत्रगेतदिष्टदं विशिष्टरत्नगोय
रास्त्रवर्णैर्यापशालिनो वितीर्यसेपदेपरोरिष्टलयेवयच्छति अस्यार्थः अष्टदलकमलकर्णिकापार्श्वसा
ध्यग्रणवविलिख्यतरलेष्टवयतप्रभिरित्स्वोवर्णान्षट्षट्वनषट्मेववतः सप्तपत्रक्रमेणविभज्यविलिख्यात
हहिर्हेनद्वयांतरालेमातृकार्णैरावेष्टानदहिश्रतरश्रेकुर्यादेतडक्रफलदंलक वयेतप्रभिः पृष्टहृतसरवैः प्रा
त्रोक्तनरहन्त्यामन्त्रोहन्त्राणष्टमयानिशूरणायामदेमहहतीतीनाः इतिवयेतप्रभिरितिमंत्रस्यभास्करऋषिर
ष्टुप्छंदः इंद्रोदेवताकामिकेहंसोयंत्रस्यजीवःस्यान्मध्यनामादयोन्प्रसेत् हंसःसोहमितिप्राणेप्रान्यादि
क्रमाल्लिखेत् इहेतेनेत्रमसेत्नार्षंडंड्रांत्रेनपैववः विशेषोष्टमलाद्यैत्रगायत्रीलेखनेस्मृते इत्यर्णोमंत्रगणेप्रा :

शिवा
चं॰
८५२
462

प्रतिपत्रे त्रिशोभिलिखेत् अग्रे देवावकाशेषु प्रतिष्ठाप्राणादीं लिखेत् तेत्रांतरेपि रक्तभक्तान्वयोपसंहारोन्हींस्त्रो
यंत्रस्य हृदये विंदुयुतं लेखयेत्ततः हंसः सोहं प्राणजीवौ यंत्रे लेख्यौ प्रयत्नतः हंसावौ सर्गसंयुक्तौ मंत्रोजो विलिखे
द्युपरतिष्ठौ यंत्रसारे आलिख्याभिमतं यंत्रे बीजं तत्कर्णिकांतरे तस्यादेरसमितिं दिद्वेनान्तसा हि हंसाणे कान्तवादिः
प्राणप्रतिष्ठामंत्रं च गायत्रीमंत्रयंत्रयोः यथावकाशं विलिखेत् वगुरुकेन वर्त्मना सारसंग्रहे गुलिकीकृत्य यंत्रं
तुलाद्वा लोहत्रयावृतं कृत्वा प्रतिष्ठिते प्राणे सिक्तं संपातसर्पिषा विभस्य कलशे यंत्रं स्थापयेत् विधिवद्गुरुः तत्रा
वाह्य प्रजेत्सम्यक्पूजयेद्यंत्रदेवता तत्कुंभोदकसिक्ताय वितरेद्यंत्रमादरात् गृहीत्वा गुरुणा दत्तं यंत्रं भक्त्या प्रसन्न-
धीः बिभृयादुक्तविधिना विश्वस्तः सर्वसिद्धये चंदनागुरुकर्पूरकस्तूरीरोचनादिभिः भद्रं करिमदो लाक्षारसैः
कुंकुमसंयुतः यंत्रलेखनद्रव्याणि क्रूरेषु विषाणि च लवणोषणमंदारगृहधूमाश्मसंयुतः श्मशानां
गारनिर्वापनिर्यासो विषमारितं कृष्णोरगः मेदांबुप्रस्रवः अग्निः चित्रके त्रिलौहभूर्जे यंत्राणि हैमताल
दलानि च तंमाकलोहितानि स्युर्यंत्राण्यभिकरणानि चेति अथैतत्प्रयोगाः तत्रसद्दिने शुभे सद्भृते वेडताराबल
हले साधकः कृतनित्यकृत्यः श्रीगुरुं प्रणम्य विघ्नेश्वरं सम्यगभ्यर्च्य पूर्वोक्तवारेऽशद्यपतिथ्यादावनन्तरे शाखे भूर्ज-
स्वाभिमतं यंत्रं वर्णविन्यासमंतरेण विरचय्य तन्मध्ये लिखेद्बीजं विपुलतरोदरं विलिखेत्तस्योदरे संश्रुतिजावबीजं
विलिखेत्तद्बीजे साध्यानाममाद्यारैः सेवेष्टपूर्वं लिखितबीजाद्बहिर्मद्दत्तवामपार्श्वयोरेरेरति स्वरद्वयं विलि-

ख्येत स्मरतः ह्रां ह्रीं इति जिह्वाबीजे विलिख्य तत्साध्यनामादि दिक्षु सोऽहं हंसः इति प्रादक्षिण्येनैवैककमक्षरं विलिख्य
तदनु यथास्थाने साधककर्मोदितं तत्कल्पोक्तं सर्वं विलिख्य सर्वान्ते प्राणप्रतिष्ठामंत्रं मंत्रगायत्रीं यंत्रगायत्रीं वा यथा-
वकाशं लिखेत् तत्र प्राणप्रतिष्ठामंत्राः प्रागेवोक्ताः तत्प्रतिष्ठाविधिस्त्वग्रे एव वक्ष्यते मंत्रगायत्री तत्तत्कल्पे द्रष्टव्या यंत्रगा-
यत्रीन्तु मं यंत्रराजाय विद्महे देवरूपाय धीमहि तन्नो यंत्रः प्रचोदयात् इति इत्थं यंत्रं विलिख्य गुलिकीकृत्य लाक्षालो-
हत्रयवेष्टितं कविं संस्थाप्य स्वासनपूजादिन्यासजातं विधाय यंत्रस्य यंत्रलिखितमंत्राणां स्वमात्मस्ववर्णपंक्तियोगेन
प्रतिष्ठां कृत्वा ततस्तत्र योगपीठपूजापूर्वकं यंत्राधिदेवतामावाह्य सांगां सावरणां संपूज्य तद्यंत्रं स्पृशन् मूलविद्यां देवता-
ध्यानपूर्वकं लक्षायुतावधि कार्यस्य गौरवलाघवं विज्ञाय जपित्वाङ्के प्रदायाग्निं संस्थाप्य गोघृतेनाष्टोत्तरशतादि सहस्रा-
न्तं यंत्रं कृतशीर्षसूक्तलग्नं संपातयन् हुत्वा तत् यंत्रं सर्वतोभद्रमंडले वा दीक्षोक्तविधिनाऽङ्कुंभं संस्थाप्य तत्र यंत्रं नि-
क्षिप्य यंत्रदेवतां सांगां सावरणां संपूज्य तेन जलेनाभिषिक्त्वा यंत्रं दद्यात् सोऽपि प्रणामपूर्वकं यंत्रमादाय आचार्यतो
दक्षिणां कृत्वा स्वमस्तके शिवायामपूर्वकं धारयेत् तेन सर्वाभीष्टसिद्धयो भवन्तीति शिवं अथोक्तानां काम्यहोमकर्मणां
तंत्रोक्तप्रकारेणाग्निवक्त्रमविज्ञाय कृतानां नैकाल्यं प्रभवाय प्रभवतीति कृते तत्परिज्ञानस्यावश्यकत्वात् वक्त्र-
परिज्ञानप्रकारः प्रकाश्यते तत्र श्रीरुद्रयामले अथ प्रवक्ष्ये महादेवि होमकर्म सुसिद्धिदः अग्निवक्त्रं वरारोहे सर्व-
तंत्रेषु गोपितं तेन वक्त्रेण होमयेद्वह्निं नैव वह्निमयाग्रहाबह्नौ हुतं तस्माद्विदेवि ग्रहाणां प्रविशेन्मात्वे तृप्यंति देव॰

शिवा
चं.
७६३
463

ताः सर्वास्तेषु तन्त्रेषु पार्वति फलं चापि प्रयच्छन्ति सर्वदेवमयाश्रया अतस्तेषां स्थितिं वन्हौ ज्ञात्वा होमं समाचरेत्
शान्तिके पौष्टिके चैव क्रूरेष्वपि च कर्मसु तेषां स्थितिक्रमं वक्ष्ये नक्षत्रेषु यथास्थिताः सूर्यो वृषे भृगुर्मेषे वशानि श्चा
द्वौ महीसुतः गौ वा गुरुश्चकेतश्चकेतश्च नैवैते देवि विवराः त्रीणि त्रीणि च मे क्रमात् गणिरविभादीनि दयेत् सूर्ये
भावे इमे यावद्गणये च महेश्वरि सूर्यादीनां फलं देवि शृणु वदे यथाक्रमे आदिमेन भवेत् लोको वृषे च धनागमः
शुक्रे लाभं विजानीयाद्बुधे पीडा न संशयः चन्द्रे लाभो महादेवि भौमे वैवतत्वे यन गुरुणा च धननाशो राहौ हानिस्त
थैव च केतुना जायते मृत्युः फलमेवं महेश्वरि सर्वेषां नाम हे शान्तिहोमकर्म समारभेत् सौम्यग्रहे स्थिते यस्मिन् दिने
विशान्ति वा द्रुतिः आरंभ सौम्यहोमस्य दिने तस्मिन् विधीयते क्रूरहोमस्तथा देवि क्रूरग्रहसमं भवेत् इति अथ वा
स्वयामले अथ वन्हे स्थितिं वदे होमकर्मसु सिद्धये स्वर्गलोके च पाताले भूमौ तिष्ठति हव्यवाट् तत्प्रकारं महाव
द्रेसाधकानां हितायवै प्रतिपदाति तिथिवारांश्च समम्हीये वन्तद्गुणे पकीकृत्य वेदाग्रे त्रिभिः शेषेण पावकः एके
न वसति स्वर्गे द्वये पाताल एव च शून्ये वमर्त्यलोके स्यादेवं वसति पावकः उत्पातः स्वर्गलोकस्थे पातालस्थे धन
क्षयः मर्त्यलोकस्थिते वन्हौ होमो भीष्टफलप्रदः इत्या विज्ञाय मेधावी होमकर्म समारभेत् इति १८ तिथिप्र
तिपदादि होमारंभतिथिपर्यन्ताः वाराः सूर्यवारादि होमारंभवारान्ताः अन्यत्र गमः अथाऽत्रोक्तानां यन्त्राणां प्राण प्र
तिष्ठा विधिमन्तरेण यथोक्तफलाभावात्तस्याहि प्राणविधिस्तन्त्रे चामिहेरावश्यकत्वात्सिद्धेश्च साधनामूलकत्वात्तस्याय

नविधिर्वक्ष्यते तत्र प्राणप्रतिष्ठामंत्रस्य न्यासं ध्यानादिकं प्रागेव नित्यपूजाप्रकरणे लिखितं अत्र तु न्यासनाविधि
लिख्यते तत्रादौ स्वस्थानं कृत्वादियोगपीठन्यासांते योगपीठन्यासे पीशिवपीठमंत्रस्थाने ह्रीं सर्वशक्तिकमलासना
यनम इति शक्तिपीठमंत्रे बिंबस्य प्रागुक्त प्राणप्रतिष्ठामंत्रस्य न्यासं विलये योगपीठपूजांते कृतयोगपीठपूजावशे
वशाक्रीविंद्रायतत्स्थाने जयायै नमः विजयायै· अजितायै· अपराजितायै· विलासिन्यै· दोग्ध्र्यै· अघोरायै· मंग
लायै· इति संपूज्य ह्रीं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति पीठमंत्रेण पीठं संपूज्य मूलमंत्रेणामूर्तिं संकल्प्य तत्रावाह
नादि पुष्पोपचारान्ते षट्चक्रकोणेषु देवाग्रे देवीदक्षिणवामकोणेषु ॐ ब्रह्मणे· विष्णवे· रुद्राय· दक्षिणाग्रे देवी पृष्ठ
वामाग्रेषु सरस्वत्यै· लक्ष्म्यै· गौर्य्यै· षट्कोणसंधीशाग्ने दशानि संपूज्याष्टस्वपत्रेषु देवाग्रादिषाद दक्षिणेन प्रागुक्ताव्रा
ह्म्यायाः संपूज्ये प्रागवदिंद्रादिषपूजादि सर्वं समापयेदिति तथा ललमेकं जपेन्मंत्रेज्जडयान्नद प्राशातः साज्येन व
हणपश्चात्तर्पणादि समाचरेत् इति अत्र निमंडनेन मंत्रेण पार्किंशुकसंभवैः पुष्पैरक्तोत्पलैर्वापि फलेन च नवाहुती
हुत्वा बीजत्रयेण यद्भनेदेकैकशः क्रमात् पादिहेसांतवर्णोत्था प्राणङ्न्यानवस्सृताः मृतावैवस्वताचैवजीवहाण
हा तथा आकर्षिणी वशासना प्रमदा विस्फुलिंगिनी देवदत्ता हारिणी चेति संप्रोक्ता सा यथाक्रमं तन्मदर्णादिना नाम्ना
तासां चैवडंनेक्रमात् ये मृतायै स्वाहा इत्यादि प्रयोगः ध्यानेवलेयपीयोगेषु यथायोग्यामहेश्वरि गावाहाद्धेहृदवधाप
शाबीजेन संदरि शक्तिबीजेन तत्काक्तिशहीताक्रुशबीजतः प्राणवाकृयसाद्यसयचानयजीसदासरेत् निशीथ

पिवा
वं·
७६४
464

समपसो ध्येत्स्वमेतस्य हृद्देशुजे दलेषु वायुवह्नीइ वरुणानां स्मरेच्छवि ईशाराद्वसमैशम्येषु दक्षिणे कर्णिकांतरे पार्थिव
हेमसमाशुक्रान्भृंगाकारानतुस्मरेत् शिरोविंदुसमुद्भूतेनानुमेवर्द्धविग्रहान् एवमात्महृदंभोजे भृंगारूपानथिपास्मरेत्
साध्यहृत्पद्मगांभृंगीः प्रस्थाप्य ग्रासयन्मेना एकैकां साध्यहृत्पद्मभृंगोनेकैकमानयेत् पुत्तलीं स्थापयेत्क्रूरे स्वविधेत
रकर्मसु तेनक्षेदेशकुर्वीत वह्निवीजेन पार्थिवेति आकृष्टान्साध्यहृत्पद्मगान्सभये भूमिवीजतः एवमेकादशाहनीः
कुर्यात्सर्वेषु कर्मसु वश्याकर्षणयोर्यादीवरुणान्तेस्मरेच्छिवे मोहविद्वेषयोर्भस्मान्कृसान्मारणकर्माणि पी·
तान्स्तंभने देवि शाणाकर्षणकर्मवित् आकृष्टान्साध्यहृत्पद्मान्स्थापयेदात्मनो हृदि क्रूरकर्मसु पुत्तल्यां तेषां
स्थापनमीरिते प्राणान्साध्यमेह्यकानात्मनस्त्वमजेगमान् से स्मरेद्वेवशी सदा क्रूरेषु कर्मसु इत्यंशयोगकुशलो म
नुनानिनसंदेहि वश्येमकलादेवकिंपुनपार्थिवाजनान् वायुग्निशक्रवरुणाश्रीवराद्वसमसोमयान् दक्षिणेनान्
लिखिपार्दीन्होतानुहुत्स्वपार्थिवेति दालेमविंडेसेषु क्रान्तेस्वकारेकर्णिकोतरा विलिख्योतस्यमध्येतदेहे मन्त्रदरह
यो साध्यनाम समोपेतीविलिखेहि हिरिसेभावो वेष्टये सतरश्रेणयेचशाणमनोरिदं क्रूरकर्मसु संशोक्रादेवैरप्रविषा·
दिभिः कृत्वा पुत्तलिकोसाध्यनमकेशसमान्विते द्वादशासपुलामानेनचांगामतिमन्त्रलो तस्यास्तु हृदयेदेविशा
णयेत्रांविनिक्षिपेत् लिखितेशव वस्त्रे वस्त्रकादेवरवाणिभिः शाणेनेस्थापयेत्सांसाध्यस्यशोक्रहृपतः खितातांज्ञ
डुपाद्यदेसाध्यंस्तम्भाविनानले सप्तरात्रप्रयोगेण मारयेद्रिपुमात्मनः इति सकीटंजीवे सास्थापयितसाध्यशाणमिति

पावन ग्रहविघ्नेश धूपमेनाग्निमोऽग्निपिशाचि यक्ष्मकरसस्तथा ग्रहधूपमेवित्रिकटुकं विघ्नाष्टकमदाहनमित्यक्षान्निक्षेप
नविघ्नाग्निः वित्रकेलोणपिंडः कृतिमलवणोग्रमन्त्रगमे अथारिमैत्रपरित्यागविधिः तत्र श्रीरुद्रयामले अरिमैत्र
परित्यागविधिं वदस्व महेश्वरि यत्कृतानामोचयेत्क्षिप्रं शत्रुमैत्रमयाकृतः श्रुत्वानाथवक्त्राद्याममरिमैत्रमहेश्वरि जमाक
त्वामहादुःखविग्राम्युवाति हितत्मने गुरुस्तवमेदयेयेनविधिनातहदामिते शुचिः समाहितो भूत्वाथारमैत्रवरेदिने अ
शेषदुःखनाशाय देशिकः प्रवरविधिं तत्रादौ रम्भ्य भवमेकं भेदे दानविधानतः मंडले स्थापने अशेषदुःखनाशायेदे
विघ्नरयेत्रमभजलैः विलोममन्त्रपाठेन तत्रावासेहदेवता सकलीकृत्य संपूज्यावरणानि संपूजयेत् एवंसावस
णामिष्ठादेति विमैत्रस्य देवताकृत्वा विलोममन्त्रेण गोमूत्रेन नमहेश्वरि अथोत्तरसहस्रेवाशतेवाथोत्तरात्रिये अस्त्रायेण
न मन्त्रनेमानयानतयेयेत्पभ्र ततो पश्चात्रडायान्वेदेवताभ्यो वलिं हरेत् विदिक्षुदिक्षु वतयोनं यस्मादमन्त्रविनमः
आयाहीन्द्र सुराधाश शतमस्यो शचीपते नमस्कमं गृहाणेमं पुष्पधूपादिकं वलि आयाहि तेजसानाथ हव्यवाहवर
प्रद गृहाण पुष्पधूपादि वलिमेतं प्रयोजितं प्रेतनाथ नतपादिभिर्नानन्न समफते वलिंदत्तं गृहीत्वा मे सुप्रीतो वरदो
भव नमस्ते रक्षसांनाथ निर्ऋते तमिहागतः गृहाण वलिपूजादिमयाभक्त्यानिवेदितां एहि पश्चिमदिकाल
जलनाथ नमोस्तुते भक्त्यानिवेदितां पूजां गृहीत्वा प्रीतिमावहेत् प्रभंजन प्राणपते नमो हि समपरिच्छदः मयाप्रयु
क्तेविधिवद्गृहाण वलिमादरात् कुवेरतारकाधीश वागकेतमहोजनमो पुष्पधूपादिभिः प्रीतो भवेतो वरदो मम

शिवा
पे·
४५४
465

ईशानमेहि भगवन्सर्वविद्याधिपप्रभो पूजितः पुष्पधूपाद्यैः प्रीतो भव विभूतये आयाहि सर्वलोकानां नाथ ब्रह्म-
सम्मर्चना गृहाण सर्वविघ्नान्मे निवर्तय नमोऽस्तु ते आगच्छ वरदायक विघ्नौघविध्वंसनायक पूजितः परया भक्त्याम
वतेस्तु वरदो मम ततः सपरिवारावस्थायैं मन्त्रदेवते मंजेगाविपरीतेन पुष्पधूपोपचारकैः ततस्तु प्रार्थयेद्विद्वान् पू-
जितां मन्त्रदेवतां आजन्मकल्पगतालोक्यमयातरलबुद्धिना पडुपातेवयभावमतिमेत्रस्वरूपके तेनमेमनसः स्तोम
मशेषं विनिवर्तय पापेप्रतिहन्तामस्त भयपाक्षेपः सनातन ततो नमम कल्याणं पावनाभक्तिरेवव इति संप्रा-
र्थ्य मन्त्रेशं मन्त्रयंत्रे विलोमतः विलिख्योमलकस्यैरवेदनेन सर्वेयेत् कलाशेशपाटिसेस्थाप्य भक्तयापरमया पूजनः त-
यन्त्रदेविमतिमात् वधानिजाशिरस्पथा स्थापात्सजितकुंभस्थाजलेमेत्रमयैः शिवैः पुनस्थान्सततोयेनकुंभ-
मापूर्यसेयतः तन्मध्यमन्त्रयंत्रेवदिप्याथ प्रपूजयेत् तंकुंभमनिवाभेरिपुद्वेवान्मेजलाशयो विवस्रजेदप्यषिप्रा-
श्चयथाशास्त्राप्रभोजयेत् इसंकृतविवाममापरिपुमंत्रोष्णवाहजः विमृश्यपजितसंदेहः क्रमाविन्निप्रसंमनाः जा-
यते भावेसपत्रोवर्द्धते तत्कालेकमात् मुद्रा तालिके कंशमुद्राकुंभमुद्राग्निप्राकारमुद्राक्षयादिन्यासमुद्राष-
डंगमुद्रागालिनीमुद्रायेनमुद्राशंखमुद्रावसवैकोनविंशतिरेवदशमुद्रागोपादियेवमुद्रावक्रमुद्रायासमुद्राप्रा-
णादिपंचमुद्रासमजिह्वामुद्राभक्तबलिमुद्रानाराचमुद्रानमस्कारमुद्रासंहारमुद्रासमनवानिवेत्तिवेत्सपाशमुद्रा
गदामुद्रामुशलमुद्राग्रशनिमुद्राखड्गमुद्रान्मुद्राः प्रथैतासौ लक्षणानि नत्रप्रीतेत्रयाने कनिष्ठामामयोः पृष्ठे

स्यादंगुष्ठस्तर्जनी कुटिलादृतमध्यमांगुष्ठाग्रासाङ्कुशाभिधा नारदपंचरात्रे दक्षांगुष्ठेन परांगुष्ठे द्विमाहास्यदृढयेत
त्तमावकाशेनैकमुष्टिंकुर्यात्कंभेमुद्रिका प्रयोगसारे त्रिशूलाग्रौ करौ कृत्वान्यस्तावभिन्नोन्नयेत् षण्मुद्रेयमा
ख्याता वह्निप्राकारलक्षणा नारदपंचरात्रे मंत्राभिमृष्टयोः पाणिपल्लवैर्गानिविन्यसेत् अंगुष्ठेनावरेभ्याससमन्या
गुलिसमाश्रयं अंगुष्ठविषयन्यासेतर्जनीशिरसेवहि इति अंगुष्ठवर्ज्येमगुल्यस्तुतयोर्हृदिमृडेति शिखायामा
शिरेव स्यादंगुष्ठकृतनालिकाः सर्वांगुलयस्त्रानामेः पाणेपाः कवचवंपने तर्जनीमध्यमानामाशेक्रानेत्रत्रयेक
मात् अंगुष्ठतर्जन्यग्राभ्यां हस्तयोरभिशब्दयेदिति वृतस्तृप्रसारिताः प्रसारितनलेनैवपाणिना हृदयेशिर इति
वचनात् आत्मनोऽभ्यस्कंधयान् तथाभ्यतनाभ्यां पाणिभ्यांवमेस्कंधादिनाभिगामितिवचनात् शैवमंत्राणमतु शैवा
गमेषडंगमुद्राविशेषाउक्तायथाः कृतमुष्टिंपदेहस्तौकृत्वांगुष्ठौहृदिन्यसेत् हृन्मुद्रेयसमाख्याताशिरोमस्तप्र
कीर्तिते ललाटाग्रेसमाधायकृतमुष्टिपुटौकरौ कुर्यात्द्वैप्रेसक्तोयतर्जन्यौन्यस्तवास्तुतः करौशिखायामस्या
न्यकृतमुष्टिपुटाकृता ज्येष्ठावयःप्रसक्ताग्रौकनिष्ठाहृद्धतस्तथा कुर्यात्सेयंशिखामुद्रासर्वोपद्रवनाशिनी कृ
तांगुष्ठौप्रसक्ताग्रौतर्जन्यौवविकोणवत् मूर्द्धिपश्चान्मुखेकृत्वानेषडभयपार्श्वतः करौहृदंतेमुद्रेयंकवचस्याभयप्रदा
कृत्वानेत्रोन्मुखेहस्तेमध्याङ्गुष्ठकनिष्ठके प्रसार्यमध्यमाकृविनमयेदितरांगुली नेत्रमुद्रेयमादिष्टारक्षोभूतानिभन
नी परस्परतलहेटप्रभवास्फोटफेडशे तर्जन्याशाहुयेनाभ्यांज्येष्ठाग्रेसविनाशयेति नाभ्यांकराभ्यां मंत्रतंत्रप्रकाशे

शिवा
वे०
४६६
466

कनिष्ठाङ्गुष्ठकौ सक्तौ करयोरितरेतरं तर्जनीमध्यमानामाः संहता भुग्नवर्जिताः मुद्रैषा गालिनी प्रोक्ता शंखस्यो
परिचालिता इति संहताः प्रसृताः संयुक्ताः भुग्नवर्जिताः अकुठिला लक्षणसंग्रहे वामाङ्गुष्ठेन संरुद्धं दक्षिणेन
च मुष्टिना कृतोत्तानेन तथाङ्गुष्ठमङ्गुष्ठेन प्रसारयेत् वामाङ्गुल्यस्तथा लिष्टाः संपूर्णाः संप्रसारिताः दक्षिणाङ्गुष्ठसं
स्पृष्टा मुद्रैषा शङ्खसंज्ञिका तथा मिथः कनिष्ठिके बध्वा तर्जनीभ्यामनामिके अनामिकोर्ध्वे संश्लिष्टदीर्घमध्यमयो
रधः अङ्गुष्ठाग्रद्वयं न्यस्य योनिमुद्रेयमीरिता अधोमुखं वामहस्तेनोर्ध्वास्यं दक्षहस्तकं विन्यस्याङ्गुष्ठमुन्नतपा
र्श्वयोः संप्रहार्यं वा दर्शयेदर्घ्यपात्रेव मत्स्यमुद्रेयमीरिता अथावाहनादिमुद्रा लक्षणसंग्रहे हस्ताभ्यामं
ञ्जलिर्बद्धानामिकामूलपर्वणोः अङ्गुष्ठौ निक्षिपेत्सेयमुद्रावाहने स्मृता अधोमुखी त्वियं चेत्स्यात् स्थापिनी
ति निगद्यते उच्छ्रिताङ्गुष्ठमुष्ट्योस्तु संयोगात्संनिधापिनी अन्तःप्रवेशिताङ्गुष्ठा सैव संरोधिनी मता उत्तानमुष्टियु
गला संमुखीकरणी भवेत् देवताङ्गेषु षडङ्गानां न्यासः स्यात्सकलीकृतिः सकलीकरणस्वरूपं तत्सिद्धान्तशेखरे
अथ मित्राख्यमावाहनोपदृष्टमिश्रप्रयोजने अङ्गान्यावेशितान्साङ्गं सकलीकरणं विदुरिति तथा सव्यहस्तकृता
मुष्टिर्दीर्घाधोमुखतर्जनी अवगुण्ठनमुद्रेयमभितो भ्रामिता मता अन्योन्याभिमुखौ श्लिष्टाः कनिष्ठानामिकाः पुनः
तथैव तर्जनीमध्यास्ते धेनुमुद्रेयमीरिता अमृतीकरणं कुर्यात्तया साधकसत्तमः अन्योन्यग्रथिताङ्गुष्ठप्रसारितकरा
ङ्गुली महामुद्रेयमुदिता परमीकरणे प्रिये प्रयोजयेदिमां मुद्रां देवतावाहनकर्मणि अथ प्राणप्रदा मुद्राः ल

लक्षणं संग्रहे ततो गणेशमुद्राणां मुख्येन लक्षणं यथा उत्तानोर्द्ध्वमुखो वाममध्यमा सरला बद्धमुष्टिका दंतमुद्रा समा-
ख्याता सर्वागमविशारदैः वाममुष्टेः स्थिततर्जन्यौ दक्षमुष्टिस्थतर्जनी संयोज्याग्रशलाकाग्रा मध्योन्नतर्जन्यग्रे स्थके द्विये-
त एषा पाशाह्वया मुद्रा विद्भिः परिकीर्तिता ऋज्वीं वाममध्यमां कृत्वा तर्जनीं मध्यपर्वणि संयोज्याङ्गुष्ठयेमेकि वि-
न्मुद्रैषाङ्कुशसंज्ञिका तर्जनीमध्यमासेपि निर्गतो गृह्य मुष्टिका ग्रथोमुखो दीर्घरूपा मध्यमा विघ्नमुद्रिका तः
लेतलेन्तुकरयोस्तिर्यक्संयोगम् वाङ्गुलीः संहताः समताः कुर्यान्मुद्रेयं पशुसंज्ञिका ऊर्द्ध्वं संदर्शितो हस्तमान
म्राविरलाङ्गुलि किंचिदुन्नतं लेकुर्यान्मुद्रेयं लड्डुकाभिधा उत्तानवाममुष्टिस्थबीजपूराह्वया मता दंतयाः
श्यांकुशाविघ्नपरशुलड्डुकसंज्ञिका बीजपूराह्वया वेति गणेशस्य प्रिया मताः शाक्तेयानां च मुद्राणां कथ्यते लक्ष-
णं स्फुट पाशांकुशवराभीतिखट्वांगमेघनुः शराः मौषली मुद्रिका दोग्मो मुद्रा शक्तिप्रिया मताः लक्ष्मीमु-
द्रा चैन लक्ष्मावाग्वादिन्याः स्मृता उते श्रवमाला तथा व्याख्या वीणा पुस्तकमुद्रिका मातोमिमास्त्वीणाख्या मुद्रा वा-
त्रिप्रिया भवेत् योनिमुद्रा तु सर्वासां शक्तीनां प्रीतिदा मता पाशांकुशाख्ये प्रोक्ते वैकल्पिके त्वन्या यथाक्रमं उत्तानेदावि-
णोर्हस्ते कृत्वा योनामपेक्षते संहतांगुलिको मुद्रा वराख्या परिकीर्तिता परां मुद्रां विवाम हस्ते ऊर्द्ध्वं तोङ्गुलिके भवे-
त् अभयस्तन्मुद्रैषा कथिता वामपयसा कनिष्ठानामिके वधासांगुष्ठे नैव दलनं श्लिष्टाङ्गुलीन प्रसृते संघने ल-
द्रमुद्रिका वामहस्तं तथा तिर्यक् कृत्वा चैव प्रसार्येव प्राङ्गुष्ठितां गुलिं कुर्यान्मामैमुद्रे समीरिता वाममध्य

शिवा
चं.
४६७

467

माग्रं तु तर्जन्यग्रे नियोजयेत् अनामिकां कनिष्ठां च तत्संगुष्ठेन पीडयेत् दर्शयेद्वामके स्कंधे पद्ममुद्रेयमीरिता द
क्षमुष्टेस्तर्जन्यादी वेष्टा बाणमुद्रिका मुष्टिं कृत्वा जघन्याभ्यां वामस्योपरि दक्षिणे कुर्यान्मुसलमुद्रेयं सर्ववित्र
विनाशिनी मुष्टिं कृत्वा कराभ्यां च वामस्योपरि दक्षिणं कृत्वा शिरसि संयोज्य दुर्गामुद्रेयमीरिता वक्रमुद्रां तथा
वक्षामध्यमेद्वं प्रसारयेच कनिष्ठिकां तथानीय तदग्रे गुष्ठकोटिपेत् लक्ष्मीमुद्रां तथा प्रोक्ता सर्वसंपत्प्रदायिनी
दक्षिणांगुष्ठतर्जन्यावग्रलग्नपरांगुलीः प्रसार्य दर्शयेदेषा मुद्रा स्याद्दक्षमालिका एवैव संहृतीनानाख्याख्या मु
द्रासमीरिता वीणावादनवद्धस्तौ कृत्वा संचालयेत्ततः वीणामुद्रेयमाख्याता सरस्वत्याः प्रियंकरी वाममुष्टिं
स्याभिमुखं कुर्यान्मुसलकमुद्रिका एषैव संवमुद्राः तत्रैवापकेन विशानि मुद्रा विष्णोरुक्ता मनीषिभिः शंखच
क्रगदापद्मवेणुश्रीवत्सकौस्तुभाः वनमाला तथा ज्ञानमुद्रा बिल्वह्वया तथा गरुडाख्या तथा मुद्रा विष्णोः प्री
तिविवर्द्धिनी नारसिंही च वाराही हयग्रीवा धनुस्तथा बाणमुद्रा च परशुर्जगन्मोहनिका तथा काममुद्रा स
माख्याता सोमलक्षणमुच्यते वामांगुष्ठं तु संगृह्य दक्षिणेन तु मुष्टिना कृत्वोत्तानं तथा मुष्टिमंगुष्ठं च प्रसारये
त् वामांगुल्यस्तथा श्लिष्टाः संयुक्ताः सुप्रसारिताः दक्षिणांगुष्ठसंस्पृष्टा मुद्रैषा शंखसंज्ञिका विपर्यस्तेन तले कृत्वा
वामदक्षिणहस्तयोः अंगुष्ठौ च यथैवं च कनिष्ठानामिकांतरे चक्रमुद्रेयमुद्दिष्टा सर्वसिद्धिकरी शुभा हस्तौ तु
संलौ कृत्वा संलग्नौ संप्रसारितौ अंगुल्यौ मध्यमे भूयः संलग्ने संप्रसारितौ गदामुद्रेयमाख्याता विष्णोः संतोष

कारिणी हस्तौनुसंमुखौकृत्वासंहतांगुलितोगुली तर्जन्यौमिलितांगुष्ठौमुद्रैषापद्मसंज्ञिका ऊर्ध्वेवामकरांगुष्ठोलग्नस्त
स्यकनिष्ठिका दक्षिणांगुष्ठसंलग्नातत्कनिष्ठाप्रसारिता तर्जनीमध्यमानामाकिंचित्संकोचवालिताः वेणुमुद्राभवे
देषासर्वसौभाग्यसंहरेः अन्योन्यसंमुखकरयोर्मध्यमानामिकांगुली अंगुष्ठेनतुबध्नीयात्कनिष्ठामूलसंश्रिते तर्जन्यौ
कारयोर्मध्येदेषामुद्राश्रीवत्ससंज्ञिका अनामाष्ठसंलग्नादक्षिणकनिष्ठिका कनिष्ठयान्ययाबद्धातर्जन्यादक्षया
तथा वामानामोवबध्नीयात्तदंगुष्ठस्यमस्तके अंगुष्ठमध्यमेवामेसंयोज्यसरलाःपराः वत्तसौभाग्यसंलग्नामुद्राकौ
स्तुभसंज्ञिका स्पृशेत्कंठादिपादान्तंतर्जन्यांगुष्ठनिष्ठयाः करद्वयेनमालावन्मुद्रेयंवनमालिका तर्जन्यगुष्ठकौसक्ता
वग्रतोहृदिविन्यसेत् वामहस्तांबुजेवामजानुमूर्द्धनिविन्यसेत् ज्ञानमुद्राभवेदेषारामचन्द्रप्रियंकरी उत्तानवाममंगु
ष्ठेदक्षांगुष्ठेनवेष्टयेत् दक्षांगुष्ठाग्रतेवैवतदीयाभिर्निपीड्य च अंगुलीभिर्वामहस्तांगुलिभिस्ताश्चपीडयेत् गाढंहृ
दिस्थापयेदेषाबिल्वाख्यामुद्रिकामता हस्तौतुविमुखौकृत्वाग्रथयित्वाकनिष्ठिके मिथस्तर्जनिकेश्लिष्टेविलक्षणेवेगु
ष्ठकौतथा मध्यमानामिकेद्वेतुद्वौपक्षाविवचालयेत् एषागरुडमुद्राख्याविष्णोःप्रीतिःविवर्द्धिनी जानुमध्येकरौहत्वा
मविन्नुष्ठौकोमसमाजभौ हस्तौयमभिसंलग्नौकंपमानःपुनःपुनः मुखंव्यादितंनेत्रयोल्लोलिह्वानोवर्जिह्विको नारसिंही
भवेदेषामुद्रातत्प्रीतिवार्द्धिनी अंगुष्ठाम्भोवकरयोरन्याकमस्यकनिष्ठिका अन्योन्यास्त्वाभिःसर्वाभिर्मुद्रेयंतुहृदयेमता दे
वोपरिकरंवामेकृत्वाप्रानमयःस्थपीः नामयेदितिसंप्रोक्तामुद्रावाराहसंज्ञिका दत्तहस्तेवोर्द्धमुखेवामहस्तमधोमु

शिवा
वे.
७९८
4 68

ध्वे अंगुल्यग्रेतु संयुक्तं मुद्रा वाराहसंज्ञिते वामहस्ततले कृत्वा दक्षांगुलीरधोमुखी संयोज्य मध्यमेनानामान्त्रभ्राथो
विकुंचयेत् हयग्रीवप्रिया मुद्रा तन्त्रकैर्वरकारिणी धनुर्बाणपरा मुद्रा शार्गेवोक्ता: मुष्टिद्वयोर्गृहमुष्टीद्वेमा
द्रा त्रैलोक्यमोहिनी हस्तौ तु संपुटौ कृत्वा प्रसृतांगुलिकौ तथा तर्जन्यौ मध्यमापृष्ठे अंगुष्ठौ मध्यमाश्रितौ काममु
द्रेयमुदिता सर्वदेवप्रियंकरी अथ मीदमुद्रा नारायणीये पद्मकारौ करौ कृत्वा प्रविश्लिष्टेतु मध्यमे अंगुल्यौ या
रयेत्तास्मिन् विंवमुद्रेति सोच्यते दर्शयेदग्रतः पश्चाद् विंवमुद्रेति चोच्यते अथ शैवमुद्रा: तत्रा शिवरहस्ये शैवानाम
मुद्राणां दशानां षममाविस्तृणु महादेवप्रियाणां तेकथ्यंते लक्षणानि वै उच्छ्रिते दक्षिणांगुष्ठे वामांगुष्ठेन हययेत्
वामांगुलीर्दक्षिणाभिरंगुलीभिश्च वययेत् लिंगमुद्रा समाख्याता शिवसान्निध्यकारिणी मिथः कनिष्ठिके व
ध्वा तर्जन्यामनामिके अनामिकोर्द्धसंश्लिष्टदीर्घमध्यमयोरथः अंगुष्ठाग्रद्वयं न्यस्य योनिमुद्रेव्वामीरिता अंगु
ष्ठेन कनिष्ठां तु बध्वा शेषांगुलित्रयं प्रसारयेत्त्रिशूलाख्या मुद्रेषा परिकीर्तिता अंगुष्ठतर्जन्यग्रे तु ग्रथयित्वा रा लित्र
य प्रसारयेद्दक्षमालामुद्रेयं गृहकीर्तिता अधः कृतो दक्षहस्त: प्रसृतो वरमुद्रिका ऊर्द्धकृतो वामहस्त: प्रसृतो
भयमुद्रिका मिलितानामिकांगुष्ठमध्यमाग्राणि योजयेत् शेषांगुली उच्छ्रितो शेमृगमुद्रेऽसमीरिता पंचांगुल्यो द
क्षिणस्त्र मिलितेर्ध्वं प्रसारिता: खट्वांगमुद्रा वह्निशिवस्यातिप्रियामता पात्रवद्वामहस्तं वकृत्वा केवामकेनथा
विधाय च्छ्रितवक्त्रपात्र मुद्रा कापालिनी मता मुष्टिं वासीं शिलां वध्वा धारं षडाच्छ्रितमध्यमा दक्षिणामुद्रेममस्यका:

णीं देशे प्रचालयेत् एषा मुद्रा डमरुका सर्वविघ्नविनाशिनी लिंगयोनित्रिशूलाक्षमालेष्टाभामृगात्मिका खट्वांगा
चकपालाख्या डमरुः शिवतोषदाः लक्षणं संग्रहे स्यामनेषम मुद्रास्याहृल्लद्धपमयो मुत्वं मुद्रे वा कुशलप्रश्नेन
देवोहं मुत्वेशुनः मुद्रास्यात्यागतेवार्वमुद्राचांजलिरुच्यते अनामांगुष्ठयोर्योगात्मौवा क्राथाय मुद्रिका उत्ताने
दलहस्तेनक्रावानिस्तनलसथी कनिष्ठदानासेभुक्ताम्रतसोगुलस्उत्तनाः मुद्रेषा च मनेशोक्रायो मुत्वोसानना
मया स्पृष्टांगुष्ठामवेन्मुद्रा मफपकेवराननेः अयोमुत्वीरदत्तहस्तकृताः मुष्टिः कनिष्ठया विमुक्तास्त्वानमुद्रैषा
गदिता परमेश्वरि उत्तानदक्षिणे हस्ते कृता सन्मध्यमाङ्गुनः अंगुष्ठेन स्पृशेद्देषा मुद्राव स्नासकीर्त्तिता एषैवाना
मिका स्पर्शान्मुद्रा भूषणसंज्ञका कनिष्ठस्पर्शनाद्देपाउपवीतस्य मुद्रिका ज्येष्ठाग्रेणकनिष्ठाग्रं स्पृशेदङ्गु
धस्य मुद्रिका अयोमुत्वंकरे कृतमतर्जन्यग्रेन योजयेत् अंगुष्ठाग्रेन मुद्रेयं गुध्याख्या परमेश्वरि अंगुष्ठाग्रेण
तर्जन्यास्पृशेदग्रं महेश्वरि धूपमुद्रेयमाख्याता सर्वदेवप्रियंकरी ज्येष्ठाग्रेणास्पृशेदग्रं मध्यमायाः सुरार्चिते दीप
मुद्रेयमुदिता सर्वदेवप्रिया शिवे अनामाग्रं स्पृशेद्विज्येष्ठाग्रेण तु देशिकः नैवेद्यमुद्राकथिता देवानां तृप्तिदायिनी
नारदपंचरात्रे ग्रासमुद्रां सवहस्ते प्रफुल्लकमलाकृतिं दर्शयन्नेव वामेन नामन्यहस्तेन दर्शयेत् कनिष्ठानामि
केसम्यगंगुष्ठान्यग्रेण योजयेत् प्राणमुद्रा समाख्याता प्रथमं दर्शयेदिमां योजयेत्तर्जनीमध्यामयानस्याथमुद्रि
का मध्यमानामिकेनैवानमुद्रा प्रकीर्तिताः तर्जनीमध्यमानामासहन्मुद्रा नदीपका सर्वाङ्गुलीमिश्र

शिवा
वे.
४६९

469

पंचमामुद्रिकामता स्वकार्येषु नियुंक्ता पंचमुद्राः प्रकीर्त्तिताः प्राणः संज्ञस्तथापानो व्यानोदानमनुत्तमः
समानोऽङ्गुष्ठतः सर्वे प्राणवाय्वादिकांगुलिकाः पंचमेवाभवन्तीह क्रमेणैव समीरिताः लक्षणसंग्रहे मणिवेध-
स्थितौ हस्तावाम्रमतो शुलिकौ करौ कनिष्ठांगुष्ठयुगले मिलितौ ततः प्रसारयेत् समजिह्वाख्यमुद्रेयं प्रियावैश्वानर
स्यहि कुलार्णवे सर्वाभिरंगुलीभिश्च दर्पान्ते कृतवलिप्रिये पक्षवाहिन्या हस्ताभ्यामंगुलीर्वेष्टितं तर्जन्यौ दंडवत्स्थ-
जेत् अथैव वामततः पृष्ठे दक्षमाकर्षयेत्ततः नाराचमुद्रा संप्रोक्ता योऽस्त्रावलिविसर्जने लक्षणसंग्रहे अथोर्ध्वं
वामहस्तेन ऊर्ध्वास्यं दक्षहस्तकं विन्यस्यांगुलीभिः संयोज्य परिवर्जयेत् पद्मासंहारमुद्रा स्यादिति सर्जनम
ध्यमता तथा ऊर्ध्वास्यवामतर्जन्या मध्यावक्रयेत् परां न्यसेत् तिर्यङ्मुखीभवेदेषा शानिमुद्राविमर्दिनी इति अंगुष्ठा
वुन्नतौ मुष्टौ कृत्वा संलग्नयोर्द्वयो तावेवाभिमुखौ कुर्यान्मुद्रैषा कालकर्णिका दक्षिणानिविडा मुष्टिर्नासिका
ग्रे निततर्जनी महाविस्मयसंज्ञा स्यादिक्ष्मयावेशकारिणी मुष्टिहृद्भीकृतागुष्ठा दक्षिणानामदंष्ट्रिका
तर्जन्यंगुष्ठसंयोगादग्रतो विश्वमुद्रिका अथ जपमाले विहितासनानि तत्र गोवत्ससहितायां जान्वोरंजरे
सम्यक्कृत्वा पादतले उभे ऋजुकायः समासीनः स्वस्तिकं तदुदीरितं गुल्फौ च वृषणस्याधः सीवन्याः पार्श्वे-
योः क्षिपेत् पार्श्वपादौ च पाणिभ्यां दृढं बद्धा सुनिश्चला सिंहासनं भवेदेतत् सर्वव्याधिविनाशकं एकं पादमथै-
कस्मिन् विन्यस्योरुणि संस्थितः इतरस्मिंस्तथा वीरो वीरासनमुदाहृतं वामं पादमयादाय दक्षिणोरौ प्रविन्यसे

त् तथैवदक्षिणपादं सव्यसोपरिविन्यसेत् पद्मासनेभवेदेतत्सर्वेषामपिपूजिते स्वस्तिकेनकंवीरे
सिद्धेचेनिवृत्तहेय जपेप्रशस्तमत्येषांप्रसंगादेवकान्तेनमिति गौतमोयतन्ते प्राङ्मुखोदङ्मुखोवापिस्वस्ति
कासनमास्थिताः प्राग्वाउदङ्मुखःकुर्याद्देवकार्यसदैवहि शिवार्चनेसदापश्चेवशुचिःकुर्यादुदङ्मुखः इति
दक्षिणमूर्त्तिपरमिदं उदङ्मुखःप्राङ्मुखोवाभक्त्याप्रयतमानसः स्वस्तिकासनमासीनःपद्मासनमथापि
वाति स्वयमेवोभयविधानादिति इतिगदितमशेषशंकरोपासनायायजनजपहोमादौशास्त्रदृष्टविधाने
गुरुचरणसरोजाराधनाल्लभ्यमेतत् कृतसुकृतसहस्रैर्गोपनीयेहितस्मात् श्रीनिकेतनउग्रवायेश्रीनि·
वासेडहस्थितः प्रसारितातेनभुविश्रीशिवार्चनचंद्रिका श्रीनिवासास्यपूर्णेदोः प्रसृताशिवचंद्रिका स
न्तापकचकोराणमत्कसंततृप्यसदा प्रस्तानादथवालास्यादथदोषःकश्चिद्भवेत् संतःसर्वेदयांसम्यक्
शोधयंतुकृपान्विताः श्रीनैनेशायनेदोषःप्रस्तास्त्वाशिवेयेनिव भ्रतोरनारोपयतेवशिष्टास्त्वग्रथकनेषु स
न्तस्तुष्यन्तिदोषाद्येसमासाद्यगुणार्णवे केठकङ्मसंकीर्णेष्वरण्येपिचवंदने खलाःखलुविचिन्वन्तिदोषले
शगुणार्णवे फलितामलवनेकाकापिद्रुमफलेयथा वनोद्रमपायथ्याः कृतास्त्वागमादेशानानिदेशादेशि
केदस्यसंप्रदायप्रहतये नत्वयःपारिजाताख्यामेरवाबोयदादिकः ग्रन्थारत्नाकराख्यःस्यात्श्रीसोमभागप्रमदाद
दिक तृतीयकल्पवल्ल्याख्यःसपर्याक्रमपूर्वकः चतुर्थस्याभिधानन्तश्रीशिवार्चनचंद्रिका नेपाथेभैरवावे

शिवा
चं.
४६०

काश्रीविद्यार्णवो द्वितीयको तृतीये समशान्याख्यो पालामेत्र नवार्णयोः विधिर्विरचितास्सर्वपूर्णकसपर्यास्य विस्तरः
पेवायतनमेत्राणां चतुर्थे विस्तरः कृतः संसारसागरे घोरे नन्ने मिळ्हेतिये नराः अभ्यर्च्य देवतास्तेषां यातना एव य
याकृताः यतेष्वव समाह्रस्तत्तल्लोकहृायमेतय तत्राभक्त्वाखिलान्भोगानन्तु मुक्तिरत्नमवाप्नुयात् सुदर्शनाचार्यशि
ष्येण श्रीनिवासेन धीमता षट्चत्वारिंशादगमस्त्रणीनाथां प्रकाशकः इति श्रीसुदर्शनाचार्यचरणारविन्दद्वन्द्वा
न्तेवासिनो श्रीश्रीनिवासभट्टेन विरचितायां श्रीशिवार्चनचन्द्रिकायां षट्चत्वारिंशः प्रकाशः समाप्तः शुभं ॥

470

संवत १८३४ चैत्र प्र० १६ जमावास्तु देवलखारीहस्ते मंत्रशास्त्र

शिवार्चनचंद्रिका पत्रे ४ ७० श्लोक २१५६०

४१८ लघुमृत्युंजय प्रयोगविधिः
४४५ वैदिकमृत्युंजय
३८६।२८७ दारिद्र्यशमन

४५४ शतानन्द मृत्युंजयमंत्र नवरत्नादि (?)

४५६ वरुणादेवताकऋचोविधानं ऋग्वेदोक्तं ... नीतिमकाराग्नि

४५८ लवणामंत्रविधानं हुमोत्तमम्

४६० वैदिकमंत्रगर्भयंत्राणि नानाकलानि

४६२ यंत्रलेखनद्रव्य तत्प्रकारागन्धविधिः
~~होमे आहुतिमुख्यानि~~

४६३ होमे आगमवासः शुभग्रहमुखे
आहुति विचारः

४६४ प्राणप्रतिष्ठामंत्रसाधनविधि

४६५ अरिमंत्रत्यागविधिः

४६५ मुद्रा

४६६ आसनानि

४७० शिवप्रजायां उद्धरवर्णप्रमुखत्वं
वं वा

त्यर्थकेत्यिप्राहुः॥ परेत्तु नीरंध्रमिति कलशाविप्रोक्तांमप्येतत्छंदोनुरोधमात्रेर्णोपात्तमित्याहुः॥ नीरंध्रं सवृत्तांगं
चेतत्तनात्रिगुणात्मनेति कुतोनुक्तांग्रंथांसोस्य कृत्तमितितिप्रष्टव्याः नचकेचिन्मत्तेगपदवैयर्थ्यमितिपदार्थ्यौ
दर्पादत्ता दूषणं पद्मनेमेवेत्तिवाच्यं त्वन्मतेप्येतद्दोषतादवस्थ्यात् नहि आवेष्टितमित्युक्तावेंगतोन्यस्य किंचि
न्मात्रवयवावच्छेदेनवातन्प्रतीयते वेष्टितमिति विहायावेष्टितमिति कथनादापमंतादेष्टनस्यैवविव
क्षितत्वप्रत्ययात्॥ यद्वान्कांगपदमेकमसर्वावयवावच्छेदेनेनवेष्टनेनात्यर्थग्राहकं अन्यथा यत्किंचिद्भाग
२६ स्यवेष्टनेपिकलशीयत्वं किंचिद्भागस्यासंमत्तौवेष्टनस्य सिद्धत्वयात्तावतैवयथास्त्रप्येसिद्धिःस्यादिति परे
तु केचिन्मत्ते वायवीयसंहिताविरोधः सौवर्णं राजतं वापि ताम्रं मृण्मयमेववा गंधपुष्पादताकीर्णं
कुशाद्दूर्वांकुरार्चितं सितं सूत्रावृतं कंठे नववस्त्रयुगावृतमिति हि तत्रत्यं वचनं॥ द्विपंचाशत्तपत्रस्य

द्विरिपत्रं सप्तमपंक्तेः

रित्यत्र गंधादिकं प्रात्यह्निकमेव न मानसमिति मानसयोर्धूपदीपयोः शेषत्वात् संभवत्येवेति वाच्यं एवं तर्हि गं
धादीनामपि तत्रापेक्षणेन शेषत्वौचित्येन त्वया शेषपदार्थेषु तद्गणनया न्यूनतापत्तेः प्रात्यह्निकत्वे मानसधू
पदीपादीनामपेक्षैव नास्तीति शेषपदार्थेषु तद्गणनमयुक्तमिति तन्न दूषणं तदुभयविधापि पूजा विवक्षिते
त्युक्तत्वात् समाधानत्वं प्राक्यत्वात् सर्वमेतत् धर्मादिपूजामारभ्यान्यपूजांत उपचारार्पणार्घ्यजलापेक्षणात् ॥ वहिर्या
गवत्कुमारभते तत्त इत्यादिना ॥ आत्मपूजामारभ्यानंतरं वेद्यां सर्वतोभद्रादिमंडलस्य गंधादिभिः पूजां कृत्वा त
त्कर्णिकां शालिभिः संपूर्य शालिधान्यानामुपरि तंडुलौघं प्रक्षिप्य तत्र दर्भानास्तीर्य तत्रानंतयुक्तं साग्रसप्तविंशति
दर्भपत्रमयं वेण्याकारेण ग्रथितं विष्टरापरपर्यायं कूर्चं निधाय तत्राधारशक्त्यादिपीठदेवान् पूजयेदिति समुदितार्थः
आग्नेयादिचतुष्कोणेषु धर्मादीन् क्रमेण वृषसिंहभूतरूपदेवयोनिविशेषहस्त्यादिकरूपान् रक्तश्यामपीतनील
वर्णान् संपूज्य पुनः पूर्वादिचतुर्दिक्षु तादृशानेवाधर्मादीन् अभिपूज्य कमलं पूजयेत् नञ्पूर्वान् नञ्पूर्वाणि यान्यध
र्मादिपदानि तैः प्रतिपाद्यानधर्मादिरूपानर्थान् अनंताय कंदाय नमः संविन्नालाय नमः इत्यादि प्रयोगमिच्छन्ति
वहवः कंदनालादिस्वरूपवर्णनार्थकत्वेनैव तद्योक्तिसाफल्येन तादृशप्रयोगे मानाभावात् कंदाय नमः इत्यादिक एव
प्रयोक्तव्यः अन्यथा धर्मादीनामपि पीठगात्रपीठपदत्वादिना लिखितं किं न रोचयेदिति न्यायविदः प्रणवस्येति अका
रोकारमकारैः क्रमात् एकैकशः प्रत्येकशः पूर्वभागे युक्तान् सूर्यादीन् मंडलशब्दान् कृत्वा अं सूर्यमंडलाय नमः इत्यादिरीत्या पर्यवसि
तमंत्रैः सूर्यादिमंडलपूजोत्तरं मुक्तयादिशक्तीः तत्त्वालाः पूजयेदिति वर्तुलार्थः त्रिगुणात्मनेति सत्त्वरजस्तमोरूपैके
कतंतुघटितत्रिगुणसूत्रेण नीरंध्रपरयासपात्रपार्श्वकलशोपरि ततः संवेष्ट्य कूर्चोत्तरेण युक्तं तत्रामिनिवेशयोदि